

Planul Național de Redresare și Reziliență

Partea 1

Obiectivele Generale și Coerența Planului

Rezumat

Introducere

Despre ce e PNRR cu adevărat?

Să ne imaginăm România anului 2026: verde, digitală, cu transport curat, cu școli moderne, cu medicină performantă.

Prin oportunitățile de redresare și reziliență ale Uniunii Europene, din instrumentul „Următoarea Generație UE” (NextGenerationEU), România a conturat planul său de reforme și modernizare pentru cele 29,2 miliarde euro. Dar nu este doar un plan. În documentul pe care-l lansăm se află de fapt desenat chipul României pe care ne-o dorim și pe care abia acum, după zeci de ani, o putem crea.

Piesa de rezistență a programului pe care îl propunem pentru români și România sunt reformele, o serie de transformări esențiale, de la rădăcină, care au fost mereu amânate și de care politicienilor mereu le-a fost teamă. Este momentul să ținem pasul cu Europa modernă, să declanșăm aceste transformări.

Sistemul de pensii va fi reformat, refăcut și pus pe baze solide. În fiecare an sume tot mai mari sunt transferate de la bugetul de stat la bugetul de pensii: 2,5 miliarde lei în 2019 - 12,4 miliarde lei în 2026. Soluții există, dar refuzăm să avem un dialog onest cu românii și nu facem decât să accentuăm dezechilibrele pe seama viitorului copiilor noștri.

Trebuie să avem curajul să le spunem părinților noștri că ceva trebuie să se schimbe.

Reforma sistemului de pensii pe care ne-o asumăm prin PNRR înseamnă soluții de redresare treptate, responsabile, astfel încât investițiile masive din PNRR în autostrăzi, în păduri noi plantate, în reducerea abandonului școlar și toate celelalte, astfel încât toate aceste investiții să nu fie apoi risipite în sisteme dezechilibrate. Creșterea pensiilor părinților noștri nu va mai sta în pixul vreunui ministru, nu ne vom mai fura căciula unii altora, pensiile vor crește predictibil conform unei formule bazate pe creșterea economică. Vom reajusta pensiile speciale și măririle viitoare vor avantaja pensiile mai mici, astfel încât să nu mai existe nedreptățile flagrante pe care le avem în prezent între pensionari.

Va fi introdus venitul minim de incluziune care va descuraja inactivitatea și va încuraja

oamenii să își găsească un loc de muncă. Salarizarea în sistemul bugetar va cunoaște o transformare esențială, vom introduce un concurs de intrare în funcția publică pe bază meritocratică, așa cum este de exemplu la Comisia Europeană, astfel încât cei mai buni dintre noi să ajungă în serviciul public și statul român să fie un loc pentru care este o mândrie să muncești.

Va fi adevărata revoluție în administrația publică. Vom reforma și vom depolitiza companiile de stat. Sunt esențiale și reformele în justiție, prin PNRR ne angajăm să revigorăm lupta anti-corupție și o mai bună gestionare a resurselor umane din sistem.

Marile investiții din sistemul de transport, pe care le voi detalia în cele ce urmează, vor fi susținute și de reforma sistemului de taxare - taxare verde, un nou sistem de taxare a drumurilor și promovarea transportului cu zero emisii de carbon.

Vreau să vă imaginați România anului 2026, atunci când reformele și investițiile din Planul Național de Redresare și Reziliență vor fi duse la bun sfârșit.

Va fi o Românie verde, de culoarea pădurilor.

O Românie în care pentru prima dată 88.000 de gospodării care până acum au fost neglijate de la investiții, pentru că erau în localități prea mici, au apă curentă și canalizare cu ajutorul unui program național dedicat. Vor exista și 1630 km noi rețele de apă construite și 2470 rețele noi de canalizare. Tot pentru prima dată, avem cadastrul apelor și știm cum să ne gestionăm astfel cea mai valoroasă resursă de pe planetă.

Ce am reușit, și sunt foarte mândru de asta este, să includem în PNRR cel mai mare program de împădurire.

Prin PNRR combatem tăierile ilegale de păduri și toată masa lemnoasă va fi monitorizată digital, Romsilva va fi reformată și va munci pentru menținerea pădurilor României. Plantăm 45.000 de hectare de pădure, prin cel mai mare program național de acest fel. Vom avea perdele forestiere pe toate autostrăzile noi, 625 hectare, și refacem perdelele forestiere care existau în interbelic și au fost tăiate de comuniști. Mai refacem canalele din Delta Dunării și instaurăm noi arii protejate, inclusiv în orașe: creăm rețeaua ariilor protejate din orașe.

Vom implementa garanția pentru ambalaje, astfel încât să nu ne mai fie rușine cu plasticul care e peste tot pe lângă drumuri, prin păduri și prin râuri.

Vom avea peste tot senzori de măsurare a calității aerului. Primul pas în a rezolva o problemă este să recunoști că o ai. Statul român nu a vrut până acum să măsoare calitatea aerului, crezând că noi, cetățenii, nu ne vom da seama. Am avut fonduri europene pentru aparatură de măsurare a poluării din aer și nu au fost folosite. Această ipocrizie încetează prin PNRR: vom umple România de aparatură de măsurare a aerului; astfel încât copiii noștri să poată să respire. Vom avea 553 de kituri de măsurare în timp real a poluării din aer. Și nu doar că vom ști care e calitatea aerului, dar prin PNRR Garda de Mediu va fi înzestrată cu aparatură de

intervenție astfel încât legea și standardele de mediu să fie aplicate.

Va fi o Românie cu transport modern

În 2026 vom vedea 434 de km noi la autostrăzile A7 și A8, este contribuția noastră la datoria istorică față de români privind construcția de autostrăzi. Și pentru că suntem pe drumul spre viitor, vor fi construite pe aceste tronsoane 52 de stații electrice, cu 264 de puncte de încărcare. În total prin PNRR (transport, energie, fondul UAT) vom ajunge să avem câteva mii de stații de încărcare electrică. Vă voi invita să călătoriți și pe cale ferată modernizată, pe 311 km, și pe noile magistrale de metrou de 12,7 km, în București și Cluj Napoca.

Imaginați-vă o Românie care experimentează tehnologia pe hidrogen și alege ca program pilot să introducă trenuri cu alimentare pe hidrogen, pe o linie care nu este electrificată. Să vedem apoi rezultatele: dacă va fi mai ieftin și funcțional, aceasta poate fi strategia României de a arde o etapă în dezvoltarea sectorului, adică să nu mai electrificăm căile ferate vechi, ci le dotăm cu trenuri pe hidrogen. Prin PNRR vom intra cu Hidroelectrică într-un proiect pan-european de dezvoltare a tehnologiei pe hidrogen, astfel ca să fim parte din revoluția acestei tehnologii pe care o declanșează Comisia Europeană.

Va fi o Românie cu clădiri refăcute și cu energie curată

Prin componenta „Valul Renovării” România va avea 2.000 de clădiri publice, rezidențiale și de patrimoniu istoric renovate și 1.500 de blocuri renovate, precum și un registru național al clădirilor.

Va fi o Românie antreprenorială și digitală

Vă voi invita să ne bucurăm de tehnologie în relația cu autoritățile publice, în sfârșit la adevăratul său potențial. Pentru prima oară, în România anului 2026, toate instituțiile publice vor fi legate într-un cloud Guvernamental, 30.000 de funcționari publici vor avea competențe digitale și 65 de instituții au securitate cibernetică sporită. O Românie în care din bani europeni finanțăm cartea de identitate electronică pentru 8,5 milioane de oameni.

Educația va fi digitalizată, iar bibliotecile nu mai decad, ci sunt transformate în hub-uri de învățare și dezvoltare pentru copii și adulți.

De asemenea, în România anului 2026 ANAF va fi o instituție eficientă, care aduce mai mulți bani la bugetul de stat fără a crește taxele, ci datorită conformării voluntare. Pur și simplu nu vor mai exista motive de a „fenta” fiscal și fentarea fiscalului va fi atât de complicată, încât aceia care o practică, vor renunța la ea.

Sunt sigur, vom avea o Românie cu debirocratizare puternică pentru mediul de afaceri (de exemplu: Reformarea modului de aplicare a testului IMM și transparentizarea procesului de legislativ, Simplificarea procedurilor de înființare/de ieșire de pe piață a firmelor, de

constituire și funcționare a punctelor de lucru, Reformarea licențelor/ autorizațiilor/ certificatelor privind afacerile din România). De asemenea, este alocată finanțării companiilor o sumă record: 2,2 miliarde de euro, prin instrumente financiare și diferite alte scheme de finanțare. În 2026, 3.000 de IMM-uri vor fi digitalizate cu fonduri din PNRR, 280 de firme sprijinite pentru listare la bursă.

Va fi o Românie cu mai puțină sărăcie

În România anului 2026 vom avea mai puțini oameni inactivi, mai mulți copii vor putea să rămână în familii și va fi în țară mai puțină sărăcie, această boală cronică pe care toate Guvernele post-1989 au eșuat să o rezolve. Vor fi introduse tichete de muncă și pentru cel puțin 60.000 de lucrători din sectoarele serviciilor prestate la domiciliu, munca va fi formalizată. Minim 350 de structuri de economie socială vor fi nou înființate cu minim 2450 locuri de muncă noi create.

Vreau să vă imaginați România anului 2026 cu o administrație publică în care toate posturile sunt ocupate prin concursuri corecte și transparente. De asemenea, România va avea o nouă strategie anti-corupție prin care ne putem asigura că avem instrumente de prevenție și resurse pentru a combate actele de corupție iar la bugetul de stat vor intra mai mulți bani din prejudicii recuperate și bunurile ilegale confiscate. Legile justiției vor fi, în sfârșit, modificate și sistemul va putea funcționa eficient în slujba tuturor românilor.

Va fi o Românie sănătoasă și mai mulți copii vor putea merge la școli moderne.

În România anului 2026, elevii vor merge cu plăcere la ore fiindcă câteva mii de școli vor arăta, în sfârșit, așa cum trebuie în secolul XXI. Până la finalul implementării PNRR, 6.100 de școli au primit resurse și tehnologie pentru dotarea laboratoarelor de informatică și pentru învățarea în format virtual. Mulți elevi vor ști mai sigur care le sunt perspectivele în viață, fiind sprijiniți să intre în programe de studiu în regim dual, vom avea 50 de școli noi și 75.000 de săli de clasă dotate cu mobilier. 1.175 SMART Lab-uri achiziționate pentru unitățile de învățământ de nivel gimnazial și liceal. Pentru prima oară, avem un program amplu de înființare de creșe, vor fi 140 de creșe operaționalizate și 412 de servicii complementare acolo unde nu se justifică o creșă, cu spații de învățare și de joacă pentru copii.

Să ne imaginăm o Românie cu un sistem de sănătate care, el însuși, este sănătos. Accesul la servicii de sănătate pentru cei vulnerabili este ceea ce cred că trebuie să aducă, cu prioritate, PNRR. Pentru cei care au nevoie de sprijin, vor fi 200 de centre comunitare construite sau renovate, care au dotări noi și personal. În plus, 3.000 de cabinete de asistență medicală primară vor fi renovate și 25 de secții de terapie intensivă nou-născuți dotate, inclusiv cu ambulanță transport nou-născuți (pentru centrele regionale).

Să ne imaginăm România anului 2026 cu localități dezvoltate „ca afară”. În municipiile reședință de județ, dar și alte municipii, orașe și comune vor fi suprafețe extinse cu laboratoare urbane verzi, peste 3.000 km piste pentru biciclete, câteva mii de locuințe sociale

pentru tineri sau specialiști din sănătate sau învățământ, câteva sute de vehicule electrice.

Va fi o Românie atractivă pentru turiști

Prin PNRR am ales să încurajăm turismul de destinație, punem în valoare obiective și rute prea puțin scoase din cutie până acum. Vom avea adevărate comori de descoperit: 10 muzee construite sau reabilitate și puse în valoare, care utilizează noile tehnologii; vor mai fi puse în valoare 30 castele, 95 biserici și mănăstiri, 15 cule, 20 curii, 20 fortificații romane, 20 de sate cu arhitectură tradițională, 30 obiective gastronomice și multe altele.

O Românie modernă și europeană nu poate să se dezvolte drept decât dacă generațiile viitoare sunt conștiente de ororile trecutului, de aceea, pentru prima oară într-un program Guvernamental sunt incluse muzeele memoriei: Muzeul Național de Istorie a Evreilor și al Holocaustului, Memorialul Revoluției Decembrie 1989/ Timișoara Capitală Europeană a Culturii, Închisoarea tăcerii de la Râmnicu Sărat, Memorialul Victimelor din Sighetul Marmăției.

Va fi o Românie unită, cu dezvoltare echilibrată și coerentă între regiunile sale de dezvoltare.

Investițiile sunt gândite așa încât nicio regiune să nu ducă lipsă de investiții, dar în același timp să ajute mai mult regiunile mai puțin dezvoltate în tranziția mai rapidă spre media europeană.

Astfel, zona Moldovei va beneficia de o injecție majoră de capital. Prin finanțarea autostrăzilor A7 și A8 ce vor lega regiunea de București și de Transilvania, se va asigura o conexiune rapidă ce va permite o creștere a nivelului de investiții străine și implicit a locurilor de muncă bine plătite. Regiunea Sud-Vest va avea proiectele pilot cu rețelele de gaz natural în combinație cu hidrogen, ținând cont că este regiunea din România cea mai slab conectată la infrastructura de distribuție de gaz natural, cu județe precum Mehedinți și Dolj unde racordarea este aproape inexistentă. Și regiunile puțin mai dezvoltate cum ar fi Sud-Est, Sud-Muntenia, Centru, Nord-Vest și Vest vor beneficia de finanțări semnificative în domenii importante cum ar fi educația, sănătatea, energiile regenerabile, eficiența energetică, transport, sisteme de apă, împăduriri și altele. Nu în ultimul rând, deși la nivel economic regiunea București-Ilfov este foarte dezvoltată, ajungând în 2018 la un nivel de 152% din PIB-ul mediu al Uniunii Europene, PNRR propune o serie de investiții relevante și pentru această zonă precum infrastructura de metrou, în domeniul sănătății, în zona de eficiență energetică și în infrastructura de educație.

Sunt 29,2 miliarde euro, bani pentru investiții dar care sunt legați de reforme în toate domeniile, mai mici sau mai mari care vor trebui să dea siguranța ca, odată ce am folosit acești bani, am creat și baza prin care apoi să ne dezvoltăm doar prin noi înșine.

Autoritatea de Audit, NDA, ANI au roluri bine stabilite și clare în a supraveghea și audita

modul în care vor fi folosiți acești bani. Ministerul pe care îl conduc va construi un instrument public de monitorizare și raportare a tot ce se întâmplă în implementarea PNRR – un tablou de bord informatic, vizibil și accesibil publicului în timp real.

Am gândit toate detaliile din Plan astfel încât să fie cu adevărat o poveste de succes, cu toate proiectele și transformările la un loc, având sprijin din fondurile europene de Redresare și Reziliență. România modernă și reformată.

Cristian Ghinea

Ministrul Investițiilor și Proiectelor Europene

REZUMAT

FONDURI PENTRU ROMÂNIA MODERNĂ ȘI REFORMATĂ

Modernizarea României cu ajutorul Mecanismului de Redresare și Reziliență (MRR) este o șansă istorică, un proiect național care aduce reformele necesare dezvoltării reale a unei țări europene din era verde și digitală.

Planul Național de Redresare și Reziliență al României (PNRR) este conceput așa încât să asigure un echilibru optim între prioritățile Uniunii Europene și necesitățile de dezvoltare ale României, în contextul recuperării după criza COVID-19 care a afectat semnificativ țara, așa cum a afectat întreaga Uniune Europeană și întreaga lume.

Obiectivul general al PNRR al României este corelat în mod direct cu **Obiectivul general al MRR¹**, așa cum este inclus în Regulamentul 2021/241 al Parlamentului European și al Consiliului, din 12 februarie 2021, Art.4.

Astfel, obiectivul general al PNRR al României este dezvoltarea României prin realizarea unor programe și proiecte esențiale, care să sprijine reziliența, nivelul de pregătire pentru situații de criză, capacitatea de adaptare și potențialul de creștere, prin reforme majore și investiții cheie cu fonduri din Mecanismul de Redresare și Reziliență.

Obiectivul specific al PNRR este și el corelat cu cel al mecanismului, detaliat în Regulament, și anume de a atrage fondurile puse la dispoziție de Uniunea Europeană prin NextGenerationEU în vederea atingerii jaloanelor și a țintelor în materie de reforme și investiții.

Principiile de implementare ale PNRR

Distribuirea echitabilă geografică a fondurilor. Investițiile propuse în PNRR se bazează pe faptul că în recuperarea decalajelor și modernizarea României nimeni nu va fi lăsat în urmă pe drumul redresării

1. Obiectivul general al mecanismului este să promoveze coeziunea economică, socială și teritorială a Uniunii prin îmbunătățirea rezilienței, a nivelului de pregătire pentru situații de criză, a capacității de adaptare și a potențialului de creștere ale statelor membre, prin atenuarea impactului social și economic al crizei în cauză, în special asupra femeilor, prin contribuția la punerea în aplicare a pilonului european al drepturilor sociale, prin sprijinirea tranziției verzi, prin contribuția la realizarea obiectivelor privind clima ale Uniunii pentru 2030 stabilite la articolul 2 punctul 11 din Regulamentul (UE) 2018/1999 și prin respectarea obiectivului UE de realizare a neutralității climatice până în 2050, precum și a tranziției digitale, contribuind astfel la convergența economică și socială ascendentă, restabilind și promovând creșterea durabilă și integrarea economiilor Uniunii, încurajând crearea de locuri de muncă de înaltă calitate, contribuind la autonomia strategică a Uniunii alături de o economie deschisă și creând valoare adăugată europeană.

2. Pentru a îndeplini acest obiectiv general, obiectivul specific al mecanismului este de a furniza sprijin financiar statelor membre în vederea atingerii jaloanelor și a țintelor în materie de reforme și investiții, astfel cum sunt prevăzute în planurile lor de redresare și reziliență. Respectivul obiectiv specific trebuie urmărit în strânsă și transparentă cooperare cu statele membre în cauză.

economice și sociale. În procedurile alocărilor directe sau cele competitive se va ține cont de alocarea echilibrată a resurselor astfel încât să conducă la valorificarea specificului local sau regional în interesul cetățenilor și la diminuarea polarizării dezvoltării teritoriale.

Descentralizarea. Conceperea PNRR s-a bazat pe capacitatea autorităților centrale și locale de a-și asuma reforme ambițioase pentru facilitarea tranziției verde și digitale și care să conducă la un nivel ridicat de reziliență. În spiritul acestui principiu, implementarea PNRR va urmări apropierea de cetățeni și de beneficiari, oferind astfel un răspuns la provocările subsidiare ale comunităților.

Rolul autorităților locale. PNRR a fost elaborat printr-un proces participativ la care au participat autoritățile de la nivel local și regional. Implementarea PNRR se va baza pe implicarea autorităților locale atât în definirea apelurilor, acolo unde este cazul, cât și în cea de monitorizare și evaluare a planului.

Structura PNRR

PNRR al României este structurat pe 15 componente care acoperă toți cei 6 piloni prevăzuți prin Regulament.

I. Tranziția verde	1. Sistemul de management al apei
	2. Împădurim România și protejăm biodiversitatea
	3. Managementul deșeurilor
	4. Transport sustenabil
	5. Fondul pentru Valul renovării
	6. Energie
II. Transformare digitală	1. Cloud guvernamental și sisteme publice digitale
III. Creștere inteligentă, sustenabilă și favorabilă incluziunii	1. Reforme fiscale și reforma sistemului de pensii
	2. Suport pentru sectorul privat, cercetare, dezvoltare și inovare
IV. Coeziune socială și teritorială	10. Fondul local pentru tranziție verde și digitală

	11. Turism și cultură
V. Sănătate, precum și reziliență economică, socială și instituțională	12. Sănătate
	13. Reforme sociale
	14. Reforma sectorului public, creșterea eficienței justiției și întărirea capacității partenerilor sociali
VI. Politici pentru noua generație	15. România Educată

Provocările – efectele crizei COVID-19 în economia UE și a României

Economia României a fost afectată major de pandemie și de restricțiile drastice de mobilitate fizică implementate rapid în scopul limitării extinderii. Sub impactul lor, economia a suferit în trimestrul II din 2020 o severă contracție, recuperată parțial în trimestrele III și IV din 2020 și trimestrul I din 2021. Per total, economia a înregistrat o contracție de 3,9%, sub cea înregistrată în zona euro (-6,6%) sau în UE (-6,1%). Economia a crescut peste așteptări și în primul trimestru din 2021, înregistrând o creștere de 2,8% față de trimestrul anterior, una dintre cele mai mari creșteri din Uniune. Piața muncii a evoluat stabil în contrast cu reculul puternic al activității economice, în principal ca urmare a măsurilor de sprijin cuprinzătoare adoptate de către autorități. Ocuparea forței de muncă s-a menținut la peste 70% iar rata șomajului a crescut doar cu 1,1 puncte procentuale, ajungând la 5,0%. Anumite sectoare cum ar fi industria IT, construcțiile și comerțul cu amănuntul au fost mai reziliente, fiind afectate mai puțin din punct de vedere economic. Șocul economic a fost atenuat și de investițiile publice care au avut o contribuție pozitivă însemnată la creștere.

În baza ultimelor evoluții, conform prognozei de primăvară (Comisia Națională de Strategie și Prognoză, 2021) este așteptată o revenire completă a activității economice în 2021, cu un avans estimat al PIB real de 5,0%, urmat de un ritm mediu anual de 4,9% până în 2024. Investițiile își vor menține traiectoria ascendentă, atât în contextul costurilor de finanțare reduse, cât și pe fondul avansului semnificativ în implementarea reformelor și investițiilor finanțate din PNRR și parțial din bugetul multianual 2021-2027 în domeniile prioritare.

Provocările pe fiecare pilon și modul în care reformele și investițiile din componente răspund la provocări.

Pilonul I. TRANZIȚIA VERDE

Pilonul trebuie să includă reforme și investiții în tehnologii și capacități verzi, inclusiv în biodiversitate, eficiență energetică, renovarea clădirilor și economia circulară, contribuind în același timp la

obiectivele Uniunii privind clima, promovând creșterea sustenabilă, creând locuri de muncă și menținând securitatea energetică.

Provocările actuale, specifice României:

Schimbările climatice și degradarea mediului reprezintă două dintre cele mai grave amenințări ale lumii, iar Agenda 2030 pentru dezvoltarea durabilă promovează echilibrul între cele trei dimensiuni ale dezvoltării durabile – economică, socială și de mediu. Agenda 2030 este corelată cu Pactul Verde european (European Green Deal) care va defini strategia de dezvoltare a UE ca primul continent neutru din punct de vedere climatic până în 2050. Astfel, Pactul Verde European transformă provocările climatice și de mediu în oportunități, prin demersul de reducere a emisiilor nete de gaze cu efect de seră la zero până în 2050, prin reducerea poluării și restaurarea biodiversității.

Aceste provocări necesită politici coerente pentru a asigura o dezvoltare durabilă atât la nivel european cât și în țara noastră.

Un domeniu cu impact asupra degradării mediului este legat de **conectarea la sistemul de alimentare cu apă potabilă** în corelare cu colectarea apelor uzate și tratarea acestora

Provocări: în Raportul de țară (2020), se arată că politica României în domeniul apei și a apei uzate prezintă în continuare deficiențe, în special în ceea ce privește accesul în zonele rurale, precum și cantitatea și calitatea apei potabile. Totodată, raportul menționat evidențiază că acțiunile legate de colectarea apelor uzate și conectarea la infrastructura publică de canalizare nu sunt încă finalizate, iar diferența până la atingerea obiectivului fixat privind colectarea apelor uzate generate de aglomerările cu peste 2.000 de locuitori echivalenți este de 26%. Susținerea investițiilor în infrastructura de apă și apă uzată este necesară atât pentru asigurarea conformării cu directivele europene în domeniu, cât și pentru asigurarea unor condiții de viață decente populației României.

Prin **componenta 1. - Managementul sistemului de apă și canalizare** - PNRR propune 3 reforme și 8 tipuri principale de investiții. Alocare totală: 1,88 miliarde euro.

Reformele, pe scurt:

1. Consolidarea cadrului de reglementare pentru managementul sustenabil al sectorului de apă și apă uzată și pentru accelerarea accesului populației la servicii de calitate conform directivelor europene
2. Reconfigurarea actualului mecanism economic al Administrației Naționale Apele Române (ANAR) în vederea asigurării modernizării și întreținerii sistemului național de gospodărire a apelor precum și a implementării corespunzătoare a Directivei Cadru Apă și a Directivei inundații
3. Consolidarea cadrului legislativ actual privind stabilirea pragurilor pentru avertizarea fenomenelor meteorologice periculoase și a fluxului de elaborare și transmitere a informărilor, atenționărilor și avertizărilor meteorologice

Ca urmare a investițiilor, se vor realiza, printre altele:

- ▶ 1630 km construcții de rețele de apă - în localități cu peste 2000 locuitori
- ▶ 2000 km construcții de rețele de canalizare în localități cu peste 2000 locuitori și 470 de km de rețele de canalizare în cele cu mai puțin de 2000 de locuitori
- ▶ 10.000 de sisteme individuale sau alte sisteme adecvate construite și operaționale în aglomerările mai mici de 2000 de l.e. care împiedică atingerea unei stări bune a corpurilor de apă
- ▶ conectarea a 88.000 de gospodării la rețele de apă și canalizare prin programul național Prima conectare la apă și canalizare
- ▶ Realizarea cadastrului apelor

România înregistrează întârzieri în ceea ce privește măsurile de adaptare la schimbările climatice, iar corelarea dezvoltării economice cu protejarea mediului reprezintă încă o provocare majoră. Tăierile ilegale de arbori reprezintă o problemă recurentă semnificativă, care duce la diminuarea capacității naturale de captare a dioxidului de carbon de către păduri și la pierderea semnificativă a biodiversității. România înregistrează decalaje importante în atingerea obiectivelor comunitare în ceea ce privește menținerea biodiversității, refacerea zonelor afectate din punct de vedere ecologic.

Conform Raportului de țară (2020), exploatarea intensivă a pădurilor românești a dus la o pierdere economică de aproximativ 6 miliarde EUR/an, iar efectul asupra mediului se reflectă inclusiv la nivel european, având în vedere că zonele forestiere și suprafețele împădurite din România au o capacitate de absorbție a CO₂ de 6 % din totalul acestora la nivelul UE. În prezent, există o discordanță majoră între gradul actual de acoperire a teritoriului României cu păduri (29%) și procentul optim de împădurire (40%) stabilit prin Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă (1999) și susținută de Academia Română în anul 2016.

Prin componenta 2 – Împădurim România și protejăm biodiversitatea se răspunde acestei provocări cu 2 reforme și 7 tipuri principale de investiții. Buget propus: 1,37 miliarde euro.

Reformele:

1. Reforma sistemului de management și a celui privind guvernanta în domeniul forestier prin dezvoltarea unei noi Strategii forestiere naționale și a legislației subsecvente (Codul Silvic și legislație forestieră secundară)
2. Reforma sistemului de management al ariilor naturale protejate în vederea implementării coerente și eficace a Strategiei Europene privind biodiversitatea

Reformele și investițiile vor aduce rezultate importante, între care cel mai amplu program de împăduriri, prin care vor fi plantate peste 45.000 de hectare de pădure, actualizarea planurilor de management pentru 250 de arii naturale protejate, adoptarea actelor normative necesare pentru implementarea Strategiei UE 2030.

De asemenea, se vor obține 10.000 hectare suprafață de refăcută/regenerată natural de pădure afectată de incendii forestiere și diferite alte fenomene și 2900 habitate de pajiști reconstruite ecologic.

Managementul deșeurilor este un alt domeniu cu importanță majoră pentru mediu. Principala provocare a României este atingerea țintelor de pregătire pentru reutilizare și reciclare a deșeurilor municipale (11% grad de reciclare în 2019, potrivit ultimelor date disponibile, față de ținta de 55% prevăzută pentru anul 2025 în pachetul economiei circulare - PEC). O altă provocare este reducerea la 10% a cantității de deșeuri municipale eliminate prin depozitare până în anul 2035.

România nu își permite să se axeze pe un singur aspect, cum ar fi asigurarea capacității de colectare, sortare sau reciclare/compostare. Problema deșeurilor trebuie abordată la nivel național, pe toate nivelurile de competențe și atribuții, coordonând mai atent și ferm activitățile asumate de autoritățile locale, cu dezvoltarea unor politici coerente care să prioritizeze prevenirea deșeurilor, să dezvolte repararea și reutilizarea, urmate de investiții majore în sisteme de colectare separată și reciclare și, nu în ultimul rând, pe alinierea între capacitatea logistică și comportamentul responsabil al cetățenilor, adică educare-conștientizare-implicare.

Prin **componenta 3 - Managementul deșeurilor**, PNRR adresează aceste provocări prin o reformă și 3 linii principale de investiții. Buget total propus: 1,2 miliarde euro.

Reforma: Îmbunătățirea guvernantei în domeniul gestionării deșeurilor în vederea accelerării tranziției către economia circulară

Măsurile includ modificări legislative pentru o practică unitară de gestionare a deșeurilor, dezvoltarea capacității de monitorizare și control a Gărzii de Mediu, inclusiv 553 echipamente de monitorizare a poluării aerului. În acestea sunt incluse următoarele echipamente:

- ▶ 300 stații de monitorizarea a radioactivității
- ▶ 240 stații de monitorizare a zgomotului

De asemenea, 15 sisteme de management integrat al deșeurilor vor beneficia de măsuri de dezvoltare și modernizare și mai este ținută construirea a 10 instalații de tratare reciclare deșeuri colectate separat în vederea atingerii țintelor de reciclare din pachetul economiei circulare.

Transport sustenabil. Sectorul de transport este unul cu impact semnificativ pentru mediu și pentru dezvoltarea economică și socială în ansamblul său.

Conform celui mai recent raport privind stadiul infrastructurii de transport la nivelul Uniunii Europene (European Transport and Infrastructure Score Board 2019), România se situează sub media europeană în toate aspectele legate de investiții și infrastructură. În ceea ce privește calitatea drumurilor, România ocupă ultimul loc (cu un scor de 2,96). Investițiile programate în infrastructura de transport și propuse pentru finanțare prin **Planul Național de Redresare și Reziliență (PNRR) - Componenta 4** au fost prioritizate în baza unui set de criterii care au în vedere asigurarea accesibilității și conectivității,

elemente cheie pentru dezvoltarea economică și socială.

Totodată, investițiile propuse au în vedere atingerea obiectivelor asumate prin Regulamentul 1315/2013 *privind orientările Uniunii pentru dezvoltarea rețelei transeuropene de transport* și vizează respectarea și includerea următoarelor tipuri de intervenții, integrate:

- ▶ investiții în infrastructura de transport afectată;
- ▶ investiții în infrastructura necesară pentru asigurarea protecției mediului, reducerii emisiilor de carbon, siguranței și eficienței serviciilor de transport.
- ▶ Investițiile și acțiunile sunt corelate cu:
- ▶ Pactul Verde European,
- ▶ Politicile climatice ale Uniunii Europene,
- ▶ Planul Uniunii Europene privind obiectivele climatice pentru 2030
- ▶ Strategia Europeană de Mobilitate Durabilă și Inteligentă.

Componenta se adresează și inițiativei emblematice europene Reîncărcarea și alimentarea din Strategia anuală pentru 2021 privind creșterea durabilă, prin care se promovează utilizarea transporturilor durabile, curate, prin contribuția la dezvoltarea rețelei stațiilor de încărcare electrice. Prin reformele și investițiile propuse în cadrul componentei se va asigura completarea rețelei de stații electrice de reîncărcare cu 52 de stații de încărcare electrică care vor avea 264 de puncte de încărcare până în anul 2026 pe cele 4 autostrăzi propuse prin PNRR, contribuind astfel la obiectivele stabilite prin Pactul Verde European. Această măsură este în linie cu ***Strategia privind Cadrul Național de Politică pentru Dezvoltarea Pieței în ceea ce Privește Combustibilii Alternativi în Sectorul Transporturilor și pentru Instalarea Infrastructurii Relevante în România***, document adoptat în anul 2018. De asemenea, măsurile sunt corelate cu inițiative aflate în curs de implementare, cu finanțare din fonduri europene, prin Mecanismul Pentru Interconectarea României (CEF) care vizează implementarea primei rețele de stații de alimentare a vehiculelor cu gaz natural comprimat din România de-a lungul coridoarelor europene de transport.

Sunt 2 reforme majore și 4 tipuri principale de investiții iar bugetul total propus însumează 7,62 miliarde euro.

Reforme:

- ▶ ”Transport sustenabil, decarbonizare și siguranță rutieră” - Îmbunătățirea cadrului strategic, legal și procedural pentru tranziția către transport sustenabil;
- ▶ „Viziune și management performant pentru transport de calitate” - Îmbunătățirea capacității instituționale de management și guvernare corporativă

În urma investițiilor, vor fi obținute o serie de rezultate, spre exemplu:

Infrastructura rutieră:

- ▶ 434 de kilometri de autostradă construiți; cu sistem ITS instalat și cu sisteme moderne de

monitorizare și informare a utilizatorilor infrastructurii

- ▶ 52 de stații electrice construite (cu 264 de puncte de încărcare– o medie de 5 puncte de încărcare/stație).
- ▶ 625 hectare de perdele forestiere liniare în lungul autostrăzilor nou construite;
- ▶ 45% din punctele negre eliminate; cele cu risc major pentru siguranța oamenilor
- ▶ 18 parcări securizate implementate în lungul autostrăzilor nou construite;
- ▶ Aplicarea unui nou sistem de taxare, în special pentru traficul greu din România, conform principiului „poluatorul plătește”, inclusiv posibile stimulente pentru cei care dețin vehicule cu emisii zero/reduce;
- ▶ Strategia națională privind siguranța rutieră și pachetul legislativ aferent, precum și implementarea de măsuri pentru reducerea cu 45% a numărului de puncte negre; reducerea cu 20% numărului de victime rezultate din accidente în trafic
- ▶ Creșterea cu 100% a cotei vehiculelor electrice/hibride din totalul parcului auto până în 2026 (raportat la valorile din 2020);
- ▶ Înnoirea a 200.000 de mașini din parcul auto până în anul 2026 (raportat la valorile din 2020).

Cale ferată:

- ▶ 311 km de cale ferată modernizată;
- ▶ 311 km de cale ferată cu sistem ERTMS 2;
- ▶ 110 km de cale ferată electrificată;
- ▶ 206 km de cale ferată cu sistem modern de centralizare.

Metrou:

- ▶ 12.7 km de rețea nouă de metrou; 32 de trenuri noi de metrou

Sectorul energiei și cel al eficienței energetice sunt între cele mai problematice și cu provocări majore pentru obiectivele climatice și pentru asigurarea tranziției verzi. PNRR adresează prin două sub-componente consistente aceste domenii: Renovation Wave și Green Energy.

Sectorul energetic rămâne sursa cea mai importantă de emisii de gaze cu efect de seră (GES) cu 66% din emisii aparținând acestui sector și în condițiile actualului mix energetic, chiar și cu țintele din Planul Național Energie Climă (PNIESC), România nu își va atinge obiectivele de reduceri de emisii pentru 2030. Conform Regulamentului (UE) 2018/ 842, România trebuie să își reducă emisiile non-ETS cu 2% comparativ cu anul 2005, pe când evaluările Comisiei Europene din 2019 anticipează că acestea vor crește cu până la 6%, chiar și în contextul măsurilor suplimentare anunțate în contextul revizuirii PNIESC.

Una din provocările majore ale Sistemului Energetic Național, în cazul scenariului conform cu PNIESC de creștere a ponderii energiei din surse regenerabile la 30,7% în 2030 (chiar și acesta fiind insuficient de ambițios comparativ cu ce ar fi economic fezabil, propunând creșterea nivelului de energie din surse regenerabile la 34% în 2030), ar fi lipsa posibilității actuale de asigurare de rezerve și echilibrare suficiente pentru capacități adiționale din surse regenerabile.

Îmbunătățirea eficienței energetice cu 32,5% până în 2030 va fi de asemenea o provocare. În prezent în sectorul rezidențial mai puțin de 5% din fondul de clădiri au fost reabilitate termic și eficientizate energetic, în ciuda faptului că o astfel de lucrare ar duce, în medii, la economii de energie de peste 50%. România deține un fond construit îmbătrânit, care necesită lucrări de renovare energetică și consolidare seismică, cu accent pe intervenții care să asigure atât creșterea performanței energetice, cât și stabilitatea structurală și funcțională, din perspectiva unei abordări integrate care să asigure tranziția către un parc imobiliar verde și rezilient, ce conservă valorile culturale și care să conducă la obiectivele de reducere a consumului de energie.

Componenta V. Fondul pentru Valul Renovării propune 2 reforme și 4 categorii principale de investiții cu scopul de a implementa modificări legislative și programe precum și un fond de renovare a clădirilor publice, rezidențiale și de patrimoniu. Bugetul total propus este 2,2 miliarde euro.

Reforme:

1. Realizarea unui cadru normativ simplificat și actualizat care să sprijine implementarea investițiilor în tranziția spre clădiri verzi și reziliente;
2. Asigurarea cadrului strategic și de reglementare tehnică actualizat pentru proiectarea și realizarea de construcții verzi și reziliente.

Între rezultatele așteptate se găsesc: Registrul național al clădirilor, formare profesională a specialiștilor și muncitorilor în domeniul construcțiilor pentru realizarea de construcții cu performanțe energetice sporite, Dezvoltarea de centre pilot pentru recuperarea materialelor de construcții istorice și reutilizarea lor; Schimbarea legislativă în vederea consolidării seismice a clădirilor din România.

La finalul implementării reformelor și investițiilor vor exista: circa 1.000 - 1.500 blocuri reabilitate energetic (4 milioane mp clădiri rezidențiale) și circa 2.000 de clădiri publice reabilitate (2,5 milioane mp).

Componenta 6 - Energie propune 6 reforme și 6 tipuri principale de investiții. Bugetul total propus este de 1,62 miliarde euro.

Reformele:

1. Reforma pieței de energie electrică, prin înlocuirea cărbunelui din mixul energetic și susținerea unui cadru legislativ și de reglementare stimulat pentru investițiile private în producția de electricitate din surse regenerabile
2. Dezvoltarea unui cadru legislativ și de reglementare favorabil tehnologiilor viitorului, în special hidrogen și soluții de stocare
3. Îmbunătățirea guvernantei corporative a companiilor de stat din sector
4. Reducerea intensității energetice a economiei prin dezvoltarea unui mecanism sustenabil de stimulare a eficienței energetice în industrie
5. Creșterea competitivității și decarbonizarea sectorului de încălzire - răcire

6. Decarbonizarea sectorului de transporturi prin investiții în infrastructură de transport electric și crearea de stimulente pentru transportului verde

Între rezultatele așteptate:

- ▶ Creșterea capacității instalate de producție energie electrică din surse regenerabile (eolian și solar), de la 4408 la 5908 MW
- ▶ Contract de construcție a rețelei de gaz în combinație cu alți combustibili gazoși cu emisii scăzute de carbon
- ▶ 400 km rețea de distribuție gaz metan și alte gaze cu emisii scăzute de carbon
- ▶ Finalizarea unor capacități de fabricare de baterii cu o capacitate de cel puțin 0,5 GW pe an.
- ▶ Finalizarea punerii în funcțiune a cel puțin 100 MW (200 MWh) capacitate de stocare energie electrică cu scopul echilibrării sistemului de transmisie electricitate și integrării în rețea a capacităților solare și eoliene.

Pilonul II. TRANSFORMARE DIGITALĂ

Reforme și investițiile în tehnologiile, infrastructurile și procesele digitale vor spori competitivitatea Uniunii la nivel global și vor contribui, de asemenea, la creșterea rezilienței și a inovării în Uniune și la scăderea dependenței sale, prin diversificarea lanțurilor esențiale de aprovizionare. Reformele și investițiile ar trebui să promoveze în special digitalizarea serviciilor, dezvoltarea de infrastructuri digitale și de date, de clustere și de centre de inovare digitală, precum și de soluții digitale deschise. Serviciile publice digitale din România rămân sub media Uniunii Europene, în parte din cauza coordonării reduse între instituțiile statului pentru o abordare integrată. Capacitățile existente nu sunt suficiente pentru asigurarea unui nivel ridicat de securitate a rețelelor și de gestionare adecvată a riscurilor cibernetice.

Alte provocări majore pentru România se referă la acoperirea cu bandă largă a zonelor rurale (zone albe) și abilitățile digitale ale multor categorii de cetățeni.

În Raportul de țară 2020 pentru România, se arată că acoperirea de bandă largă fixă a gospodăriilor s-a menținut la aproximativ 87%, sub nivelul din majoritatea statelor membre. Utilizarea benzii largi a stagnat la nivelul de 66% din gospodării, un nivel cu mult sub media UE, de 77%.

În același raport se arată că, în pofida unor eforturi, digitalizarea economiei a rămas în urmă. Peste o cincime dintre români nu au utilizat niciodată internetul și mai puțin de o treime au competențe digitale de bază. Serviciile publice sunt în urma celor din celelalte state membre ale UE, în pofida faptului că România înregistrează una dintre cele mai mari ponderi ale utilizatorilor de servicii de e-guvernare (locul 7 în UE). În plus, în ceea ce privește integrarea tehnologiei digitale, întreprinderile din România se situează cu mult sub media UE.

Tehnologia digitală sprijină procesul de transformare a modului în care se poate facilita existența prin integrarea lor în toate sectoarele și domeniile de activitate de către toți cetățenii și firmele. Scopul strategiei digitale a UE este acela de a sprijini procesul de transformare digitală în avantajul cetățenilor și întreprinderilor, concomitent cu asigurarea contribuției la crearea unei Europe neutre din punct de vedere climatic până în 2050.

Viziunea și perspectivele pentru transformarea digitală a Europei până în 2030 (viziune pentru deceniul digital al UE) se articulează în jurul a patru puncte cardinale, denumit ”busolă pentru dimensiunea digitală”:

- ▶ Digitalizarea serviciilor publice
- ▶ Competențe
- ▶ Infrastructuri digitale sigure și durabile
- ▶ Transformarea digitală a întreprinderilor

Pilonul II al PNRR al României, prin reformele și investițiile propuse se aliniază cu prevederile strategiei Europene și celei naționale privind transformarea digitală a României.

În ceea ce privește creșterea competențelor digitale, Pilonul II tratează sinergic aspectele menționate Agendei pentru competențe în Europa și al Comunicării privind Spațiul european al educației, noul Plan de acțiune al UE pentru educația digitală 2021-2027 și își propune intervenții care să contribuie la: dezvoltarea competențelor digitale specifice pentru funcționarii publici, dezvoltarea competențelor digitale și a competențelor software ale forței de muncă și la dezvoltarea competențelor digitale ale cetățenilor României în general.

Componenta 7 – Cloud guvernamental și sisteme publice digitale propune 4 reforme și 19 investiții iar bugetul total alocat este de 1,89 miliarde euro.

Reformele:

1. Dezvoltarea și implementarea unui cadru unitar pentru definirea arhitecturii unui sistem de tip cloud guvernamental, a principalelor servicii livrate de către acesta, a componentelor sale de infrastructură și guvernanță, inclusiv proiectarea, implementarea și operarea acestui tip de sistem care să permită interconectarea sistemelor digitale din administrația publică printr-o abordare standardizată și livrarea de servicii digitale de înaltă calitate către cetățeni, firme și alte autorități publice.
2. Alinierea strategiei naționale în domeniul conectivității digitale la legislația europeană prin măsuri specifice pentru atingerea obiectivelor de conectivitate UE 2025 și stimularea investițiilor private pentru dezvoltarea rețelilor de foarte mare capacitate cu acoperire largă națională, inclusiv în corelație cu rețelele de transport, respectiv zonele de interes de mediu, prin eliminarea barierelor din cadrul normativ în vigoare.
3. Creșterea arealului de protecție și asigurarea securității cibernetice a entităților publice

și private care dețin infrastructuri cu valențe critice

4. Creșterea competențelor digitale pentru exercitarea funcției publice și educație digitală pe parcursul vieții pentru cetățeni

Investițiile vor duce la rezultate importante, astfel:

- ▶ Cloud guvernamental - legarea tuturor ministerelor și a agențiilor guvernamentale într-o singură rețea și o singură bază de date interoperabilă
- ▶ 8,5 milioane cetățeni care vor avea cartea de identitate electronică
- ▶ 30.000 de funcționari publici instruiți digital
- ▶ 100.000 persoane beneficiare de training pentru competențe digitale în cadrul bibliotecilor, transformate în hub-uri de învățare
- ▶ 65 Structuri sprijinite în domeniul securității cibernetice
- ▶ Digitalizarea a 200 de unități sanitare publice
- ▶ Acoperirea cu servicii de acces la internet de mare viteză, la punct fix a aproximativ 790 de localități rurale (sate) în care, conform datelor ANCOM, piața nu poate livra astfel de servicii prin forțe proprii

Pilonul III. Creștere inteligentă, sustenabilă și favorabilă incluziunii

Reformele și investițiile în acest pilon trebuie să vizeze consolidarea potențialului de creștere și să permită o redresare sustenabilă a economiei Uniunii. De asemenea, sunt destinate promovării antreprenoriatului, economia socială, dezvoltarea de infrastructuri și de transporturi sustenabile, industrializarea și reindustrializarea și să atenueze efectul crizei provocate de COVID-19 asupra economiei.

Provocările principale ale României în context larg macroeconomic sunt legate de sistemul de administrare fiscală, mai ales capacitatea acestuia de a gestiona relația cu contribuabilii, de sistemul de pensii, care este strâns legat de problematica resurselor bugetare și de cea a forței de muncă, de relația cu mediul de afaceri și sprijinul care poate veni dinspre resursele publice - mai specific, pe baza fondurilor europene.

România se confruntă cu provocări majore în privința administrării taxelor și impozitelor. Raportul de țară al CE 2020 menționează că ratele inegalității veniturilor și ale sărăciei rămân printre cele mai ridicate din UE iar nivelul relativ scăzut al veniturilor fiscale limitează capacitatea României de a soluționa aceste probleme, fie prin redistribuire, fie prin furnizarea de bunuri și servicii publice. O provocare majoră o reprezintă nivelul ridicat al deficitului de TVA, ce reprezintă o pierdere de venituri din cauza evaziunii, a fraudei, a insolvențelor, a falimentelor, a erorilor administrative sau a optimizării fiscale legale, fiind unul dintre cele mai ridicate din UE.

Modificările aduse sistemului de pensii în ultimii ani au condus la o destabilizare bugetară și probleme majore în asigurarea sustenabilității financiare a obligațiilor bugetare (bugetul asigurărilor sociale și bugetul de stat), cu impact inclusiv asupra ratingului de țară.

Existența unor diferențe între pensiile aflate în plată pentru femei și bărbați, momentul pensionării, tipul de muncă prestată, precum și o serie de aspecte legate de perioadele de cotizare diferențiate, ceea ce implică necesitatea stabilirii unei noi formule de calcul și posibilitatea recalculării acestor pensii. Sistemul se confruntă cu provocări legate de îmbătrânire și de durata scăzută a vieții profesionale. Digitalizarea sistemului de administrare a pensiilor, precum și de management al contribuțiilor populației la bugetul asigurărilor sociale de stat (pilonul I de pensii) este redusă.

Prin componenta 8 - Reforma fiscală și reforma sistemului de pensii sunt propuse măsuri care adresează aceste provocări.

Această componentă include 6 reforme și 11 investiții iar bugetul total propus este de 482 milioane euro.

Măsuri de reformă:

1. Reforma ANAF prin digitalizare.
2. Modernizarea sistemului vamal și implementarea vămii electronice.
3. Consolidarea capacității instituționale de prognoză a cheltuielilor cu pensiile prin utilizarea de instrumente complexe de modelare economică.
4. Revizuirea cadrului fiscal.
5. Crearea și operaționalizarea Băncii Naționale de Dezvoltare.
6. Reforma sistemului de pensii.

Rezultatele așteptate ale măsurilor în cadrul acestei componente vor fi de natură să ducă la finalul perioadei de implementare la îmbunătățirea principalilor indicatori de performanță în domeniul fiscal, respectiv:

- ▶ creșterea ponderii veniturilor colectate cu 3 p.p din PIB raportat la valoarea medie a anilor 2019 și 2020;
- ▶ reducerea decalajului la TVA cu 5 p.p. raportat la valoarea medie a anilor 2019 și 2020.
- ▶ 600.000 case marcat conectate la sistemul IT ANAF
- ▶ 500.000 de contribuabili înrolați suplimentar în SPV
- Modernizarea infrastructurii hardware-software și a infrastructurii suport pentru furnizarea serviciilor electronice către contribuabili
- Pentru sistemul vamal: 100% infrastructură hardware-software modernizată
- Pentru managementul corporativ al companiilor de stat, se așteaptă actualizarea normelor și ghidurilor de aplicare a OUG nr.109/2011 până la sfârșitul anului 2023.

Exemple de detalii incluse în reforma fiscală:

- ▶ Îmbunătățirea administrării marilor contribuabili
- ▶ Introducerea unui model mai transparent și orientat spre servicii al administrării taxelor
- ▶ Implementarea analizei cheltuielilor (spending reviews) în domeniul de sănătate și educație (vor urma și alte sectoare)
- ▶ Introducerea unui proces real de bugetare multi-anuală, mai ales pentru partea de cheltuieli

Reforma pensiilor este una structurală, care va asigura un nivel adecvat pentru cei cu venituri mici și de asemenea sustenabilitate a sistemului de pensii pe termen mediu și lung

Exemple de detalii incluse în reformă:

- ▶ Pensiile speciale sunt limitate la nivelul permis de Constituție
- ▶ Un sistem nou bazat pe o formulă stabilă de beneficii și o indexare automată a pensiilor

În cadrul acestui pilon al PNRR este propusă o inițiativă de importanță majoră, crearea și operaționalizarea Băncii Naționale de Dezvoltare, care va fi acreditată de Guvern ca partener de implementare fonduri UE și de Comisia Europeană ca partener de implementare Invest EU.

După înființarea sa, obiectivele Băncii vor fi:

- ▶ promovarea dezvoltării economice și a competitivității;
- ▶ accesul la finanțare pentru proiecte de infrastructură viabile din punct de vedere economic, inclusiv în perioadele de dezintermediere financiară;
- ▶ asigurarea accesului la finanțare pentru IMM-uri;
- ▶ îmbunătățirea absorbției fondurilor UE și a mecanismelor aferente;
- ▶ funcționarea ca administrator de Fond al Fondurilor;
- ▶ să acționeze ca intermediar financiar cu rol de atragere a altor resurse private
- ▶ furnizarea de servicii de consultanță și asistență tehnică

Numeroase provocări pot fi evidențiate, de altfel, pe domeniul mediului de afaceri, mai ales în privința accesului la finanțare. Potrivit Raportului de stabilitate financiară al Băncii Naționale a României din iunie 2020, izbucnirea pandemiei de COVID-19 a afectat în mod deosebit toate sectoarele activității economice, declanșând o creștere semnificativă a riscurilor sistemice pentru stabilitatea financiară, în mod similar tendințelor din Europa și din întreaga lume.

Accesul la finanțare al întreprinderilor și riscul de neplată pentru împrumuturile sectorului privat sunt identificate ca fiind unele dintre principalele riscuri pentru stabilitatea financiară și mediului economic. Contextul crizei COVID-19 și creșterea incertitudinii economice pe care a generat-o, coroborat cu măsurile de izolare impuse au condus la blocaje în lanțurile de aprovizionare ale sectorului economic,

la o contracție accentuată a cererii și la o accentuată lipsă de lichiditate a mediului de afaceri, fiind afectate fluxurile de producție și cele comerciale.

Utilizarea redusă a mecanismelor de finanțare prin piața de capital constituie, de asemenea, o provocare în diversificarea surselor necesare pentru creșterea accesului la finanțare a întreprinderilor. Facilitarea accesului la piața capital a întreprinderilor le-ar permite acestora să crească și să identifice surse de finanțare menite să răspundă nevoilor acestora de creștere.

O altă provocare o reprezintă dezvoltarea sectorului de cercetare -inovare. Rezultatele slabe ale României în materie de cercetare și inovare împiedică tranziția către o economie bazată pe cunoaștere și respectiv o slabă implicare și disponibilitate a sectorului economic de a prelua în piață rezultate ale cercetării, dar și generarea unor rezultate ale cercetării cu o slabă relevanță în piață, aspecte ce influențează competitivitatea mediului de afaceri, cu efecte negative asupra tendințelor migratorii ale forței de muncă.

Componenta 9 - Sprijin pentru mediul de afaceri, cercetare, dezvoltare și inovare propune 2 reforme și 5 tipuri principale de investiții, cu un buget total de 2,36 miliarde euro, care adresează toate provocările de mai sus.

Reformele:

1. Transparentizare legislativă, debirocratizare și simplificare procedurală destinate mediului de afaceri
2. Reforma privind cercetarea dezvoltarea inovarea, inclusiv a carierei de cercetător

În urma investițiilor propuse, vor fi obținute următoarele rezultate:

- ▶ Cel puțin 3000 de contracte de finanțare prin schema de ajutor de stat pentru digitalizarea IMM-urilor și transformare digitală și tehnologică
- ▶ Cel puțin 280 de contracte de finanțare prin Schema de minimis pentru ajutarea firmelor din România în procesul de listare la bursa
- ▶ 500 vouchere acordate în schema de Suport pentru mediul de afaceri și CDI - I.4.1 Program de mentorat Orizont Europa
- ▶ Fondul de Fonduri de Capital de risc pentru Redresare, gestionat împreună cu Fondul European de Investiții ca și partener de implementare
- ▶ Garanție de portofoliu pentru Acțiune climatică înființată și operațională, gestionate împreună cu Fondul European de Investiții ca și partener de implementare
- ▶ Fondul de Fonduri pentru digitalizare, acțiune climatică și alte domenii de interes, gestionat împreună cu Banca Europeană de Investiții ca și partener de implementare
- ▶ Instrumentul financiar pentru eficiență energetică, gestionat împreună cu Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare ca și partener de implementare
- ▶ 50 de cercetători primesc un grant pentru a realiza proiecte de cercetare din Orizont 2020 și Orizont Europa

- ▶ Printr-un Proiect European de Interes Strategic (IPCEI) în domeniul microelectronicii cel puțin 3 entități din România vor participa în consorțiile răspunzând apelurilor de proiecte ale Întreprinderii Comune Tehnologii Digitale Esențiale.

Pilonul IV. Coeziune socială și teritorială

Reforme și investițiile din acest pilon ar trebui să contribuie la combaterea sărăciei și a șomajului pentru ca economiile statelor membre să se redreseze, fără a lăsa pe nimeni în urmă. Reformele și investițiile respective ar trebui să conducă la crearea de locuri de muncă stabile și de înaltă calitate, la incluziunea și integrarea grupurilor defavorizate și să permită consolidarea dialogului social, a infrastructurii și a serviciilor, precum și a sistemelor de protecție și bunăstare socială.

Provocări semnificative se remarcă în economia României, dincolo de aspectele majore de sistem, în ceea ce privește dezvoltarea locală. Afectate semnificativ de pandemie, UAT-urile din România au o scădere semnificativă a veniturilor proprii. Această situație duce la o reducere semnificativă a investițiilor în domenii cum ar fi educația, sănătatea și infrastructura locală. Nivelul cheltuielilor pentru investiții la nivelul UAT-urilor este redus (15-20% din bugetul local înainte de pandemie) și este în mare măsură finanțat din fonduri europene. Prin urmare, este nevoie de o injecție de capital pentru a continua investițiile în infrastructura locală și pentru a crește astfel reziliența localităților în perioada de redresare economică. Ținând cont că într-o perioadă de criză economică, veniturile locale sunt și mai reduse, este nevoie de suport financiar suplimentar pentru asigurarea bunăstării populației și garantarea unor servicii publice de calitate în perioada imediat următoare, cu accent pe tranziția verde și digitală.

Nevoia unei transformări urbane sustenabile este subliniată de Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă, în special Obiectivul 11 pe Dezvoltare Durabilă, care este dedicat transformării orașelor în unele incluzive, sigure, reziliente și durabile. Alte documente majore ce propun această transformare includ Noua Agendă Urbană, Acordul de la Paris și Pactul Ecologic al Comisiei Europene. Noua Cartă de la Leipzig, adoptată în 30 noiembrie 2020, oferă un cadru de politici pentru a cuprinde dimensiunea urbană în acordurile europene și globale și pentru a promova orașe mai verzi, mai echitabile, mai productive și mai bine guvernate.

Deși, conform delimitării administrative tradiționale, gradul de urbanizare în România este de numai 55%, acesta crește la 76% după metodologia UE-OCDE, care ține cont de relațiile funcționale și dinamica regională identificate în baza fluxurilor de navetă.

Astfel, prin PNRR este propus un Fond local pentru tranziția verde și digitală a UAT-urilor (componenta 10), cu 2 reforme principale și 6 tipuri principale de investiții, cu un buget total de 2,1 miliarde euro prin care administrația locală să poată realiza dezvoltarea necesară.

Reforme principale:

- ▶ Politica Urbană a României, cadru de politici pentru îmbunătățirea dezvoltării urbane

- ▶ Strategia de Dezvoltare Teritorială a României, cadru de politici pentru reducerea disparităților teritoriale

Intervențiile ar urma să aibă rezultate importante cu efect asupra dezvoltării locale și pentru îmbunătățirea vieții multor categorii sociale. Sunt patru categorii de beneficiari principali:

- ▶ Municipiile reședință de județ
- ▶ Municipii
- ▶ Orașe
- ▶ Comune

Pentru maximizarea impactului vor fi promovate inițiativele în parteneriat sau asocierile de mai multe UAT-uri. (Asociațiile de dezvoltare intracomunitară - Zone Metropolitane, precum și parteneriate cu Consiliile Județene, Municipii - altele decât reședințe de județ, ADI și parteneriate cu Consilii Județene Orașe, plus ADI și alte parteneriate.)

Câteva dintre rezultatele așteptate:

- ▶ minim 140.000 mp construiți pentru locuințe sociale/de necesitate, sau pentru tineri/specialiști în mediul urban, minim 880.000 mp construiți de locuințe pentru specialiști în educație și sănătate în mediul rural;
- ▶ 420 autobuze electrice (împreună cu stații de încărcare rapide și lente)/hidrogen/ și troleibuze cu baterii; 50 de tramvaie - în municipii reședințe de județ
- ▶ 240 autobuze electrice/hidrogen și 140 autobuze curate/troleibuze cu baterii - în alte tipuri de orașe
- ▶ 6.500 stații noi de încărcare vehicule electrice în total, în toate categoriile de localități (Referitor la infrastructura pentru stații de încărcare a mașinilor electrice, și în cadrul componentei 6 - Energie sustenabilă se propune dublarea numărului până la finalul anului 2022. În prezent, România are doar 400 stații de încărcare pentru mașini electrice din cele cca 200.000 la nivel european)
- ▶ 100 sisteme de transport inteligente și alte infrastructuri TIC realizate/extinse
- ▶ 1.000 microbuze electrice/hidrogen achiziționate pentru scopuri comunitare
- ▶ Alte rezultate așteptate:
- ▶ 3.000 km de piste pe trasee velo naționale, inclusiv traseele EuroVelo - Municipii, ADI, parteneriate multi-nivel, iar legat de aceasta:
- ▶ Constituirea Centrului Național de Coordonare Velo;
- ▶ Studii specifice pentru traseele cicloturistice;
- ▶ Rețea națională de piste velo și trasee cicloturistice, inclusiv traseele EuroVelo
- ▶ Platforma Națională E-Velo.

Pandemia a afectat puternic sectorul turismului și cel cultural. Scăderea turismului extern cauzat de pandemie a făcut ca turismul de destinație (turism local cu valoare adăugată mare dar care necesită investiții individuale) să devină crucial pentru supraviețuirea și dezvoltarea sectorului turistic, devenind un domeniu predilect de intervenție.

În Pactul verde european se propune o abordare interconectată a domeniilor care sunt influențate de mediul înconjurător și de schimbările climatice, cum este patrimoniul cultural și natural, dar care la rândul lor pot influența în mod direct cadrul natural.

Este necesară abordarea integrată dintre natură și cultură, pentru armonizarea legăturilor dintre funcțiile ecologice, economice și sociale ale teritoriilor.

Probleme identificate:

- ▶ Destinații turistice insuficient dezvoltate și greu accesibile
- ▶ Oportunități de consum turistic insuficiente (și greu de identificat)
- ▶ Calitate necompetitivă a experiențelor și serviciilor la nivelul destinațiilor.
- ▶ Capacitate limitată de elaborare și implementare de politici publice în domeniul turismului, lipsa unor date statistice actuale, segmentarea inadecvată a pieței și vizibilitatea redusă a României în străinătate.

Turismul cultural și natural constituie un instrument valoros și sustenabil în implementarea unor reforme la nivel național. Acesta, poate fi firul roșu pe baza căruia să se dezvolte comunitățile, să se diversifice în ceea ce privește sursele de finanțare, să atragă și să creeze noi surse de venit în unități administrative. Proiectele propuse se bazează pe o abordare responsabilă a autorităților implicate și abilitate, optând să nu ignore, ci să cultive, protejeze și îmbogățească ecosistemul cultural, astfel contribuind cu impact direct în viața, bunăstarea și creșterea nivelului calității de trai în comunităților locale.

Prin măsurile propuse în Pilonul IV, componenta 11 - Turism și cultură, PNRR propune 3 reforme și 2 investiții pentru a răspunde provocărilor și a propulsa turismul de destinație, cu un buget total alocat de 200 milioane euro. De asemenea, se va finanța dezvoltarea organizațională și conținutul digital pentru producătorii de audiovizual și transformarea digitală sectorului de carte scrisă, în direcția dezvoltării e-books.

Reforme:

- ▶ Transformarea structurală socio-economică în zonele rurale și în zonele defavorizate prin dezvoltarea sustenabilă a turismului cultural și natural ca vector de dezvoltare teritorială
- ▶ Creșterea competitivității turismului românesc prin managementul participativ al destinațiilor turistice și operaționalizarea Organizațiilor de Management al Destinației(OMD)
- ▶ Modele de finanțare pentru tranziția digitală a sectoarelor culturale și creative

Astfel, ca rezultate după implementare, vor exista:

- ▶ 12 rute (trasee) culturale dezvoltate și marcate, 30 castele, 95 biserici și mănăstiri, 15 cule, 20 curii, 20 fortificații romane, 20 de sate cu arhitectură tradițională, 30 obiective gastronomice și 30 de obiective viticole puse în valoare
- ▶ 3 castele, 11 biserici și mănăstiri, 2 cule, 3 curii, 115 case, șure, etc. tradiționale, 3 fortificații romane restaurate
- ▶ 15 destinații turistice verzi vor fi certificate
- ▶ cu 50% mai mulți turiști români și străini vizitează țara.
- ▶ Pe transformarea digitală a sectoarelor creative:
- ▶ 350 de specialiști calificați în domeniul utilizării mediului digital în audio-vizual.
- ▶ 10 prezentări naționale și internaționale de film românesc.
- ▶ 50 companii de producție/distribuție finanțate
- ▶ 1 cartografie a nevoilor digitale pe termen mediu și lung ale companiilor de producție și distribuție
- ▶ 1 sistem național de monitorizare a distribuției de cărți și de creștere a capacității editurilor de realizare a cărților în format electronic (ebook), care va include:
- ▶ 50 edituri sprijinite pentru realizare ebook-uri

Pentru prima dată în România, prin PNRR, sunt create sau modernizate muzeele memoriei: Muzeul Național de Istorie a Evreilor și al Holocaustului, Memorialul Revoluției Decembrie 1989/ Timișoara Capitală Europeană a Culturii, Închisoarea tăcerii de la Râmnicu Sărat, Memorialul Victimelor din Sighetul Marmăției și alte memoriale prin care România democratică și europeană onorează memoria victimelor totalitarismelor și educă generațiile tinere.

Pilonul V. Sănătate, precum și reziliență economică, socială și instituțională, în scopul, printre altele, al creșterii nivelului de pregătire pentru situații de criză și a capacității de reacție la criză

În ciuda îmbunătățirilor recente, sănătatea populației României se situează în continuare sub media UE. Rata mortalității evitabile, și anume decesele care ar fi putut fi evitate prin acordarea unei asistențe medicale de calitate optimă, a fost de două ori și jumătate mai mare decât rata UE în 2015. Cheltuielile cu asistența medicală sunt relativ scăzute, iar deficitul de personal reprezintă în continuare o problemă. România se confruntă cu provocări considerabile în ceea ce privește asigurarea accesului la asistență medicală. În total, aproximativ 11% din populație rămâne neasigurată și are acces doar la un pachet restrâns de servicii. Procentul de populație care beneficiază de o formă de asigurare de sănătate a scăzut, cu un decalaj semnificativ între mediul urban și cel rural.

Nivelul nevoilor medicale nesatisfăcute este cu aproximativ 28% mai mare în zonele rurale decât în întreaga țară. Cheltuielile cu asistența medicală preventivă sunt cu mult sub media UE (1,8%) față de 3,1%. Îmbunătățirea asistenței medicale comunitare, deși foarte necesară, prezintă întârzieri.

Unitățile spitalicești nu corespund normelor de siguranță și normelor ingienico-sanitare, determinând: risc crescut de infecții asociate actului medical, grad ridicat de nevoi medicale nesatisfăcute, costuri crescute cu mentenanța infrastructurii sanitare.

Sectorul sanitar din România se bazează pe o infrastructură concepută acum 50-60 ani, când nevoia de servicii de sănătate era diferită față de realitățile de astăzi.

Componenta 12 - Sănătate propune 3 reforme și 2 tipuri principale de investiții cu un buget total de 2,45 miliarde euro. Prin acestea, vor fi adresate mare parte din aceste probleme și provocări.

Reforme:

- ▶ Reforma gestionării fondurilor publice din sănătate
- ▶ Reforma managementului fondurilor destinate investițiilor în sănătate.
- ▶ Reforma managementului sanitar și a resurselor umane din sănătate

Rezultatele pe care PNRR țintește să le obțină la final vor fi, între altele:

- ▶ 200 de centre comunitare construite sau renovate, care au dotări noi și personal.
- ▶ 3.000 de (asocieri de) cabinete de asistență medicală primară dotate/dotate și renovate, prioritizând cabinetele din mediul rural.
- ▶ 26 compartimente/secții de terapie intensivă nou-născuți dotate, inclusiv cu ambulanță transport nou-născuți (pentru centrele regionale).
- ▶ 30 de ambulatorii/unități medicale publice/alte structuri publice care furnizează asistență medicală ambulatorie reabilitate/modernizate/extinse/dotate
- ▶ 25 unități sanitare publice/spitale publice care beneficiază de infrastructură nouă
- ▶ 10 unitati medicale mobile - pentru zonele cu acces limitat la servicii de asistență medicală specializată
- ▶ 1.000 persoane care au beneficiat de programele de formare în managementul serviciilor de sănătate

România se confruntă în continuare cu provocarea majoră a sărăciei unei largi categorii de români. Potrivit recomandărilor specifice de țară (2019), ratele sărăciei și inegalității veniturilor rămân ridicate, iar disparitățile regionale se accentuează. Un român din trei continuă să fie expus riscului de sărăcie și excluziune socială, printre cele mai afectate grupuri numărându-se inclusiv copiii și persoanele cu handicap alături de persoanele în vârstă și romii. În cadrul aceluiași document se constată că, de obicei, serviciile sociale sunt concentrate în zonele mai bogate sau în zonele urbane, deși ele sunt cele mai necesare în zonele și regiunile mai sărace, rurale. Integrarea limitată a serviciilor de ocupare a forței

de muncă, de educație, de sănătate și a serviciilor sociale nu permite o incluziune durabilă a diferitelor grupuri defavorizate. O altă provocare constă în necesitatea dezvoltării unor politici active de stimulare a formalizării muncii și de limitare a serviciilor de asistență socială. De asemenea, economia socială se confruntă cu provocări semnificative, cu lipsa finanțării, impactul acesteia rămânând marginal.

Pentru a răspunde acestei provocări, în **componenta 13 sunt propuse reforme în domeniul social**. În special sunt necesare intervenții pentru grupurile vulnerabile, precum copii și persoane cu dizabilități. Sunt 5 reforme și 5 investiții principale pe acest domeniu, cu un buget total de 167 milioane euro.

Reforme:

- ▶ Crearea unui nou cadru legal pentru oferirea de soluții adecvate sprijinirii familiilor care trăiesc în sărăcie, cu copii în întreținere, astfel încât aceștia să poată fi menținuți în familie
- ▶ Reforma sistemului de protecție a persoanelor adulte cu dizabilități: intensificarea acțiunilor de creștere a rezilienței sociale în comunitate, având ca scop prevenirea instituționalizării și îmbunătățirea calității vieții persoanelor adulte cu dizabilități.
- ▶ Implementarea Venitului Minim de Incluziune
- ▶ Introducerea tichetelor de muncă și formalizarea muncii în domeniul lucrătorilor casnici
- ▶ Îmbunătățirea și modernizarea legislației privind economia socială

În urma investițiilor vor fi obținute rezultate importante precum:

- ▶ O rețea de centre de zi creată pentru copiii în situații de risc: aproximativ 150 de servicii comunitare de prevenire a separării copilului de familia sa la nivelul municipiilor, orașelor și comunelor; vizează menținerea a 4.500 de copii în familie
- ▶ **Modernizarea și crearea de infrastructură socială** pentru persoanele cu dizabilități: Operaționalizarea a 150 de servicii comunitare: LP în comunitate, centre de zi și centre de recuperare neuro-motorie pentru persoane cu dizabilități, pentru 1.600 de persoane cu dizabilități, pe an
- ▶ **Introducerea Venitului Minim de Incluziune:** adoptarea modificărilor legislative necesare; Beneficiarii direcți vor fi cel puțin 30% din actualii beneficiari de Venit minim garantat (VMG) și Alocație pentru susținerea familiei (ASF)
- ▶ Cel puțin 30 000 beneficiari (care vor angaja lucrători casnici) prin intermediul tichetelor de muncă; Cel puțin 60 000 de lucrători casnici/prestatori care vor presta servicii prin intermediul tichetelor de muncă
- ▶ Minim 350 de structuri de economie socială nou înființate (din care 875 locuri de muncă verzi, 875 tineri NEETS angajați) și susținerea scale-up-ului pentru minim 50 întreprinderi de economie socială cu minim 350 de locuri de muncă nou create

Conform semestrului european din 2020, reforma administrației publice stagnează, cu puține progrese în luarea deciziilor și calitatea și utilizarea eficientă a evaluărilor impactului procesului de

reglementare. De asemenea, dezvoltarea unui cadru eficient pentru planificarea strategică și bugetară s-a oprit. Birocrația excesivă alături de o capacitate insuficientă de a furniza servicii publice de calitate, inclusiv digitale, au un impact negativ asupra cetățenilor și a mediului de afaceri. Reorganizările frecvente și utilizarea excesivă a managementului temporar împiedică independența administrației.

Semestrul european a semnalat, de asemenea, că există o **fragmentare ridicată a competențelor și resurselor care afectează în continuare furnizarea de servicii publice**, în special la nivel local și în comunitățile sărace. **Eficiența achizițiilor publice rămâne o problemă**, iar ireversibilitatea anumitor măsuri ar trebui monitorizată în continuare.

Nu în ultimul rând, economia României se confruntă cu o carență istorică privind managementul companiilor de stat.

PNRR propune o adevărată revoluție în sistemul de recrutare și cel de promovare a funcționarilor publici, **în cadrul componentei 14. Reforma sectorului public, creșterea eficienței justiției și întărirea capacității partenerilor sociali.** Sunt 10 reforme și 5 tipuri de investiții majore pe aceste sectoare, care vor răspunde provocărilor. Bugetul total propus: 155 milioane euro.

Reforme:

- ▶ Predictibilitatea și eficiența proceselor decizionale prin întărirea capacității de coordonare a politicilor și analiză de impact la nivelul Guvernului și a ministerelor coordonatoare, precum și prin consolidarea instrumentelor în vederea creșterea calității consultărilor publice la toate palierele administrației
- ▶ Întărirea coordonării la Centrul Guvernului (CoG) printr-o abordare integrată și coerentă a inițiativelor în domeniul schimbărilor climatice și a dezvoltării durabile
- ▶ Reforma funcției publice prin digitalizare și managementul parcursului de carieră
- ▶ Modificarea și modernizarea legislației privind sistemul de salarizare
- ▶ Garantarea independenței justiției, creșterea calității și eficienței acesteia
- ▶ Intensificarea luptei împotriva corupției
- ▶ Evaluarea și actualizarea legislației privind cadrul de integritate, pentru a răspunde recomandărilor mecanismului de Cooperare și Verificare (MCV) și mecanismului privind statul de drept (Rule of Law)
- ▶ Reformarea sistemului național de achiziții prin eficientizarea procesului de achiziții, în sensul identificării măsurilor de simplificare aferente, concomitent cu întărirea capacității administrative a autorităților/entităților contractante, într-un cadru legal flexibil și coerent
- ▶ Parteneriat și participare în dezvoltarea politicilor la nivel local și digitalizarea sectorului neguvernamental - Creșterea predictibilității, eficacității, coerenței și “inclusivității” proceselor de formulare a politicilor publice/ deciziei publice prin planificare, monitorizare și evaluare transparente și participative, cu consultarea și coordonarea permanentă cu actorii relevanți din comunitate
- ▶ Îmbunătățirea cadrului procedural de implementare a principiilor guvernantei corporative în cadrul întreprinderilor de stat

În administrația publică, detaliile reformei vor include:

- ▶ Un sistem de recrutare pilot pe modelul EPSO european pentru administrația centrală, în 2022, urmat de replicarea la nivel național pe baza lecțiilor învățate, începând cu 2023
- ▶ Un sistem nou multi-anual de planificare pentru nevoile de recrutare din sectorul public
- ▶ Introducerea unui sistem de recrutare nou pentru înalții funcționari publici care interzice politizarea funcțiilor
- ▶ În domeniul justiției, sunt incluse în PNRR, pe lângă reformele asumate în cadrul MCV, o serie de măsuri, spre exemplu:
 - ▶ Adoptarea noii Strategii Naționale Anticorupție și implementarea acestora
 - ▶ Adoptarea strategiei privind dezvoltarea sistemului judiciar pentru perioada 2022-2025
 - ▶ Adoptarea legii de modificare a competențelor ANABI
 - ▶ Adoptarea „Legilor justiției” (statutul magistraților din România, organizarea judiciară, Consiliul Superior al Magistraturii)
 - ▶ O creștere cu aproximativ 50% a valorii bunurilor indisponibilizate și administrate de ANABI
 - ▶ Reformarea sistemului național de achiziții prin eficientizarea procesului de achiziții - un nou formular standard electronic va fi disponibil

Pentru dialogul social, sunt vizate minim 50 de parteneriate între APL și ONG și cel puțin 15 inițiative de colaborare funcțională ale sectorului neguvernamental (rețele, coaliții, platforme, grupuri de organizații incluzând think tank-uri, structuri de analiză și cercetare etc).

Reforma companiilor de stat este de importanță strategică, detalii din reformă:

- ▶ Toate excepțiile la Legea 111/2016 sunt eliminate;
- ▶ Consiliile de administrație interimare sunt permise numai în anumite situații excepționale, acestea sunt detaliate în Lege
- ▶ Consiliile de administrație sunt depolitizate
- ▶ Un grup unic de supraveghere (task force) este creat la nivelul SGG și va avea responsabilități de monitorizare și coordonare suplimentare
- ▶ 10 companii de stat restructurate.

Pilonul VI. Politici pentru generația următoare, copii și tineret, cum ar fi educația și competențele

Sistemul de educație din România se confruntă cu numeroase dificultăți legate de calitate, echitate și infrastructură. Acestea limitează capacitatea României de a construi o economie modernă, bazată pe cunoaștere, precum și capacitatea de a facilita mobilitatea socială.

România și-a ratat ambele ținte asumate în cadrul strategiei Europa 2020, atât pentru părăsire timpurie

a școlii (15,3% în 2019 vs. 11,3% țintă asumată²) cât și pentru accesul la învățământul terțiar (25,8% în 2019 vs. 26,7% țintă asumată). Testele PISA, care măsoară abilitățile în matematică, citire și științe ale copiilor de 15 ani plasează România pe ultimele poziții din Uniunea Europeană, alături de Bulgaria și Cipru³. Peste 40% din copiii de 15 ani suferă de pe urma analfabetismului funcțional, conform acestor rezultate, aspect care pune probleme sociale și economice pe termen lung.

O problemă specifică României ultimilor ani este accesul limitat la educație înainte sau după învățământul obligatoriu. Un bun exemplu este insuficientul acces la educația timpurie. Conform sondajului EU-SILC, sub 1/6 din copii de 0-3 ani au acces la programe organizate de educație timpurie, procent care plasează România pe una din ultimele poziții la nivelul Uniunii Europene. Simultan, programele de formare deschise adulților rămân limitate, doar 1,3% având acces curent la programe de formare în 2019⁴.

Problemele din sistemul de educație reflectă un nivel ridicat de inechitate în cadrul sistemului educațional. Școlile din mediul rural și din regiunile dezavantajate economic suferă de pe urma unei precarități a ofertei educaționale dar și a infrastructurii.

PNRR propus de România adresează prin **componenta 15 - România Educată** - aceste provocări prin 6 reforme și 18 investiții acestor provocări, cu un buget total propus de 3,6 miliarde euro.

Reformele:

- ▶ Dezvoltarea unui sistem de servicii de educație timpurie pentru copiii de la naștere la 6 ani, unitar, incluziv și de calitate, având la bază un mecanism eficient de cooperare inter-instituțională și de coordonare intersectorială, care să asigure beneficiarilor rate crescute de acces și participare
- ▶ Reformarea sistemului de învățământ obligatoriu prin creșterea autonomiei unităților de învățământ în scopul identificării și implementării unor măsuri specifice pentru prevenirea și reducerea abandonului școlar
- ▶ Constituirea unei rute profesionale complete, facilitată de un bacalaureat reformat, care să ofere elevilor oportunitatea unei rute deschise, cu acces la instituții de învățământ superior cu profil tehnic
- ▶ Adoptarea cadrului legislativ pentru digitalizarea educației
- ▶ Modificarea și eficientizarea cadrului normativ pentru asigurarea standardelor de siguranță și calitate, prietenoase cu mediul, în unitățile de învățământ preuniversitar și universitar
- ▶ Reforma guvernanței sistemului de învățământ preuniversitar și profesionalizarea managementului în condițiile unei autonomii sporite a școlilor.

2 <https://ec.europa.eu/eurostat/web/europe-2020-indicators/europe-2020-strategy/headline-indicators-scoreboard>

3 <https://www.oecd.org/pisa/publications/pisa-2018-results.htm>

4 https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Adult_learning_statistics

La finalul acestor reforme și investiții se așteaptă rezultate importante precum:

- ▶ Creșterea cu cel puțin 10% a numărului elevilor înmatriculați în cadrul liceelor agricole (până la cel puțin 90.000 elevi)
- ▶ 50 de școli noi
- ▶ 1.800 de microbuze verzi pentru transportul elevilor
- ▶ 75.000 de săli de clasă dotate cu mobilier
- ▶ 20.000 de locuri de recreere și lectură
- ▶ 20.000 de locuri de cazare nou create în campusuri universitare
- ▶ 1175 SMART Lab-uri achiziționate pentru unitățile de învățământ de nivel gimnazial și liceal
- ▶ 6176 școli care au primit resurse tehnologie pentru dotarea laboratoarelor de informatică și pentru derularea învățării în format virtual
- ▶ 140 de creșe înființate și operaționalizate și 412 servicii complementare (se înființează în spații oferite de comunitate/diferiți furnizori publici și privați de educație, în localitățile izolate, dezavantajate unde nu se justifică construirea unei creșe/grădinițe)
- ▶ 10 centre de învățământ dual integrate, finalizate și operaționale, corelate cu cerințele operatorilor economici din zona respectivă

Toate cele de mai sus, reforme și investiții, sunt piese de puzzle care compun România modernă și reformată. Fiecare piesă este la fel de importantă pentru ca ansamblul să existe și să fie unul durabil. PNRR este răspunsul pe care Guvernul României, prin documentul finalizat de Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene, îl dă provocărilor majore ale țării. Un răspuns curajos și care va aduce României dezvoltarea bine-meritată.

Depinde numai de noi. Putem!

1.2 Legătura cu Semestrul European

1.2.a Explicații privind abordarea utilizată în acoperirea recomandărilor specifice de țară pentru ani 2019-2020.

În cadrul Semestrului European din 2019 și 2020 România are de răspuns la 9 recomandări specifice de țară - RST (5 pentru 2019 și 4 pentru 2020). În procesul de elaborare a Planului s-a urmărit acoperirea tuturor recomandărilor specifice de țară.

PNRR reprezintă o sinteză între prioritățile de dezvoltare identificate de Guvernul României și necesitățile indicate în recomandările de țară. S-a urmărit ca prin intervențiile propuse în PNRR să se ofere un răspuns adecvat la situația economică și socială din România astfel încât provocările menționate în rapoartele de țară sau în alte documente relevante adoptate oficial de Comisie în cadrul semestrului european să fie rezolvate sau diminuate semnificativ în timp. În acest sens, în cazul României, în abordarea RST-urilor, a primat obiectivul rezilienței economice, accentul fiind pus pe reformele legate de îmbunătățirea mediului de afaceri, eficiența colectării veniturilor, sustenabilitatea pe termen lung a finanțelor publice, întărirea eficienței administrației publice, consolidarea eficacității sistemelor de justiție și a statului de drept.

Astfel, pentru a răspunde recomandărilor specifice de țară din 2019 și 2020 în PNRR sunt incluse următoarele 9 reforme majore:

1. Pensii. O reformă majoră care asigură echitate pentru cei cu venituri mici, dar și sustenabilitate pe termen mediu și lung pentru sistemul de pensii. Reforma vizează consolidarea capacității instituționale de prognoză a cheltuielilor cu pensiile prin utilizarea de instrumente complexe de modelare economică. De asemenea, o altă reformă importantă constă în realizarea unui nou cadru legislativ care să corecteze inechitățile din sistemul de pensii. Noua lege va asigura sustenabilitatea și predictibilitatea sistemului și va respecta principiul contributivității în raport cu beneficiarii drepturilor de pensie. Legea va conține o nouă formulă de indexare care să asigure sustenabilitate fiscală, continuarea vieții active, opțional, în acord cu evoluția speranței de viață. În același timp se va realiza o digitizare a dosarelor de pensie și recalculare pensiilor, proces care se va încheia până în trimestrul 4 din 2022.

2. Politica fiscală. Ca răspuns la recomandările din 2019 și 2020, în cadrul Planului sunt propuse mai multe reforme care urmăresc creșterea veniturilor și optimizarea cheltuielilor. Prin intermediul acestora România se angajează ca în perioada 2022-2026 să nu înregistreze abateri de la stabilitatea fiscal-bugetară. Astfel, una din cele mai importante reforme ale componentei 8 se axează pe creșterea capacității ANAF de colectare a veniturilor la bugetul de stat prin:

- ▶ îmbunătățirea capacității de utilizare/valorificare masivă și inteligentă a datelor/informațiilor;
- ▶ furnizarea de noi servicii digitale către contribuabili;
- ▶ transformarea digitală a finanțelor publice;
- ▶ sprijinirea IMM-urilor care au dificultăți în accesarea capitalului și/sau din sectoarele economice în care România are un avantaj competitiv.

O altă reformă importantă inclusă în PNRR vizează întărirea managementului cheltuielilor publice și actualizarea și modernizarea sistemului informatic privind dezvoltarea și gestionarea bugetului național, prin valorificarea masivă de date și informații care să reflecte cât mai bine cheltuielile bugetare, la nivel de politici și programe (analiza procedurilor bugetare, eficientizarea timpului pentru generarea rapoartelor și a formatului în care sunt generate rapoartele). Se așteaptă astfel ca în urma acestei reforme să crească transparența în cadrul procesului bugetar, iar sistemul de monitorizare și raportare a programelor bugetare să se îmbunătățească.

3. Companiile de stat. În cadrul PNRR este propusă revizuirea reglementărilor pentru a îmbunătăți guvernanta corporativă, monitorizarea eficientă și controlul, cu accent pe performanță și responsabilitate. Astfel, ca răspuns la recomandarea 5 din 2019, se urmărește îmbunătățirea cadrului procedural de implementare a principiilor guvernantei corporative în cadrul întreprinderilor de stat prin reorganizarea și restructurarea companiilor și participațiilor statului, inclusiv cele de la nivelul UAT-urilor. Reforma va consta în principal în modificarea și actualizarea Legii nr. 11/2016, eliminând astfel excepțiile de la aplicare. Reforma va consta de asemenea în crearea unui task-force distinct la nivelul SGG care să aibă responsabilități de monitorizare și coordonare a companiilor de stat, precum și în introducerea unui nou sistem de indicatori de performanță pentru membrii consiliului de administrație al companiilor de stat; precum și măsuri de auditare și derulare a planurilor de restructurare. De asemenea, în cadrul componentelor 4 și 6 sunt asumate intervenții referitoare la îmbunătățirea capacității instituționale de management și guvernanta corporativă în companiile de stat gestionate de către Ministerul Transporturilor și Infrastructurii, respectiv Ministerul Energiei.

4. O nouă formulă de calcul a salariului minim.

În cadrul componentei 14, ca răspuns la recomandarea 3 din 2019 este prevăzută o inițiativă de reformă a modului de stabilire a salariului minim în plată la nivelul economiei, începând cu anul 2023. Aceasta se va concretiza printr-o formulă de stabilire obiectivă a nivelului salariului minim în linie cu viitoarea Directivă/Regulament/Recomandare comunitară pentru stabilirea salariului minim la nivelul Statelor Membre.

Partenerii sociali vor avea un rol pregnant, în procesul tripartit de consultare pentru actualizarea periodică a salariului minim. Această formulă de calcul va fi bazată pe bunele practici de la nivel european, raportandu-se la indicatori precum salariul mediu și median din economie și rata inflației.

5. Banca Națională de Dezvoltare. Ca răspuns la recomandarea 3 din 2020 referitoare la dezvoltarea și consolidarea mediului de afaceri, în componentele 8 și 9 sunt propuse intervenții referitoare la

dezvoltarea cadrului instituțional național pentru derularea de instrumente financiare și, ulterior, facilitarea accesului la finanțare pentru întreprinderi, prin operaționalizarea Băncii Naționale de Dezvoltare. BND va fi înființată ca o instituție de credit, deținută 100% de stat și va activa sub supravegherea BNR și în conformitate cu legislația locală și UE în vigoare.

6. Administrația publică. În cadrul componentei 14, ca răspuns la recomandarea 5 din 2019 și recomandarea 4 din 2020, este propus un nou sistem de intrare în serviciul public (pe modelul EPSO al instituțiilor europene), precum și un cadru îmbunătățit de promovare, inclusiv pentru pozițiile de conducere. În principal, funcția publică va fi reformată prin digitalizare și managementul parcursului de carieră. Inițial vor fi organizate concursurile naționale pentru debutanți și înalți funcționari publici, iar ulterior etapizat și pentru celelalte categorii de funcții publice la nivelul administrației publice centrale.

7. Justiție. Modificarea legilor justiției și întărirea cadrului anti-corupție este un răspuns concret la recomandarea 5 din 2020. Obiectivele reformelor incluse în componenta 14 vizează creșterea eficienței serviciilor în sistemul judiciar, precum și consolidarea independenței justiției. România își asumă astfel adoptarea noilor legi ale justiției (organizare judecătorească, Consiliul Superior al Magistraturii și statut magistrați), precum și modificarea Codului penal și a Codului de procedură penală pentru a le pune în acord cu deciziile Curții Constituționale a României și directivele europene relevante. De asemenea, reforma sistemului de justiție pune accentul pe dezvoltarea managementului resurselor umane în sistemul judiciar.

8. Decarbonizarea transportului. Introducerea unui nou sistem de taxare a utilizării rețelei publice și promovarea transportului fără emisii de carbon. Componentele 4; 6; 8 și 10 vizează oferirea unor răspunsuri concrete la recomandarea 4 din 2019 și 3 din 2020 în special în direcția îmbunătățirii cadrului strategic, legal și procedural pentru dezvoltarea transportului sustenabil. Totodată, sunt propuse o serie de intervenții referitoare la decarbonizarea sectorului de transporturi prin investiții în infrastructura de transport electric și crearea de stimulente pentru transportul verde.

9. Energie regenerabilă. Prin reformele propuse în cadrul componentelor 4; 6; 8; 9 și 10 România își asumă reducerea utilizării cărbunelui, susținerea producției de hidrogen și baterii, reforma pieței de energie. Cele mai importante intervenții vizează dezvoltarea unui cadru legislativ și de reglementare favorabil tehnologiilor viitorului, în special hidrogen și soluții de stocare, precum și dezvoltarea unor lanțuri industriale de producție și/sau reciclare a bateriilor, a celulelor și panourilor fotovoltaice. În ceea ce privește rezultatul reformelor implementate se urmărește adoptarea unei legi care va cuprinde un calendar obligatoriu de înlocuire a cărbunelui, inclusiv măsuri privind închiderea sau conservarea minelor și măsuri pentru recalificare și reconversie profesională, precum și alte măsuri cu impact socio-economic asupra comunităților afectate. Până cel târziu în 2026 vor fi înlocuite cel puțin 1.300MW pe lignit cu capacitate flexibilă pe gaz, în ciclu combinat hidrogen.

În completarea reformelor majore menționate mai sus, în componentele din PNRR sunt incluse reforme sectoriale importante:

- ▶ reforma venitului minim de incluziune (componenta 13, ca răspuns la recomandarea 2 din 2020 și recomandarea 3 din 2019);
- ▶ reforma sistemului de învățământ obligatoriu și a guvernantei acestuia în sensul creșterii calității și accesibilității (componenta 15 ca răspuns la recomandările 3 din 2019 și 2020);
- ▶ reforma managementului fondurilor destinate investițiilor în sănătate și a managementului sanitar (componenta 12 ca răspuns la recomandarea 3 din 2019 și recomandarea 2 din 2020);
- ▶ asigurarea sustenabilă a apei pentru un viitor sigur al populației, mediului și economiei (componenta 1, ca răspuns la recomandările din Raportul de Țară din 2019, pag 63);
- ▶ reducerea tăierilor ilegale de lemn (componenta 2 ca răspuns la recomandările din Raportul de țară din anul 2020, pag 74);
- ▶ creșterea ratei reciclării (componenta 3,);
- ▶ adoptarea unor criterii obiective pentru stabilirea salariului minim (componenta 14);
- ▶ îmbunătățirea cadrului privind achizițiile publice (componenta 14 ca răspuns la recomandarea 4 din 2019);
- ▶ interconectarea sistemelor digitale din administrația publică printr-o abordare standardizată (componenta 2, ca răspuns la multiplele constatări și recomandări din rapoartele de țară din 2019 și 2020).

Tabelul alăturat prezintă imaginea de ansamblu privind modul în care PNRR acoperă recomandările specifice de țară din 2019 și 2020.

An	Cod	Recomandare specifică de țară	componente														
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
2019	19_I.1	Să asigure respectarea Recomandării Consiliului din 14 iulie 2019 de a corecta abaterea semnificativă de la traiectoria de ajustare, în vederea atingerii obiectivului bugetar pe termen mediu															
	19_I.2	Să asigure aplicarea integrală a cadrului fiscal-bugetar															
	19_I.3	Să consolideze respectarea obligațiilor fiscale și colectarea impozitelor															
	19_II.1	Să protejeze stabilitatea financiară și soliditatea sectorului bancar															
	19_II.2	Să asigure sustenabilitatea sistemului public de pensii															
	19_II.3	Să asigure viabilitatea pe termen lung a fondurilor de pensii din cadrul celui de al doilea pilon															
	19_III.1	Să amelioreze calitatea și caracterul incluziv al educației, în special pentru romi și alte grupuri defavorizate															
	19_III.2	Să asigure îmbunătățirea competențelor, inclusiv a competențelor digitale, în special prin sporirea relevanței pe piața forței de muncă a educației și formării profesionale și a învățământului superior															

5

De asemenea, în Anexa 1.2.1 este prezentat în detaliu modul în care PNRR propus de România, răspunde punctual celor 9 recomandări specifice de țară. Sunt trecute în revistă toate enunțurile derivate din cele 9 recomandări din 2019 și 2020 pentru care sunt asociate reformele și investițiilor cheie prin care sunt acoperite prioritățile stabilite în cadrul semestrului european.

1.2.b Contribuția la atingerea obiectivelor inițiativelor emblematicale ale UE

Obiectiv	Strategii existente/Ținte Existing strategies/targets	Investiții	Reforme	Contribuția la atingerea obiectivelor UE
Power up/ Energie	Strategia energetică a României 2020-2030, cu perspectiva anului 2050 Planul Național Integrat în Domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice 2021-2030 (PNIESC)	Componenta 6 - Energie verde Investiția 1: Digitalizarea și tranziția către surse regenerabile de energie atât a consumurilor proprii ale operatorilor din rețea și altor operatori critici, cât și investiții în noi capacități pentru producția de electricitate din surse regenerabile. De la 4.405 MW instalați pe eolian și solar, în urma proiectelor urmate a fi finanțate prin PNRR aceasta capacitate va crește la 4.640. Pana în trimestrul 2 din 2026 se vor instala 545 MW de capacitate nouă doar prin schema suport pusă la dispoziție de guvern prin PNRR, în plus față de altă capacitate instalată livrată de piața care să ne ducă spre ținta de 6,9 GW de capacități adiționale de energie din surse regenerabile până în anul 2030.	Componenta 6: Energie verde Reforma 1: Reforma pieței de energie electrică, prin înlocuirea cărbunelui din mixul energetic și susținerea unui cadru legislativ și de reglementare stimulat pentru investițiile private în producția de electricitate din surse regenerabile. - Pana cel târziu în trimestrul 3 2026 se vor închide cel puțin 5 din cele 9 exploatații miniere pe lignit din cadrul CE Oltenia; - Pana cel târziu în trimestrul 3 2026 se vor fi înlocuiți cel puțin 1.300MW pe lignit cu capacitate	Contribuie la creșterea ponderii hidrogenului prin dezvoltarea de capacități de producție a hidrogenului verde (sunt vizate două instalații pe energie fotovoltaică), prin componenta 6. Țintă - strategii naționale: Energia regenerabilă, minim 30,7% până în 2030, intermediar 26,9% în 2025. Țintă - strategii naționale: Dezvoltarea de capacități adiționale de energie din surse regenerabile până în anul 2030 de aproximativ 6,9 GW comparativ cu anul 2020. Pentru integrarea SRE în sistemul energetic național, se va demara din anul 2024 o tranziție de la capacități pe bază de cărbune la cele pe bază de gaz natural. Pentru 2030, este prevăzută instalarea unor capacități noi pe gaz natural de cel puțin 1.400 MW.

		Investiția 2: Infrastructura de distribuție de gaz natural în combinație cu hidrogen. Până în trimestrul 2 2026 vor fi conectați 90.000 de consumatori la rețea de distribuție gaz în amestec cu hidrogen. Investiția 3: Proiecte demonstrative integrate în domeniul hidrogenului verde. Prin aceste proiecte pilot estimăm să putem produce din cel puțin 30 MW de energie solară, până în 2024.	flexibilă pe gaz, în ciclu combinat hydrogen readiness sau în înaltă cogenerare	
		Componenta 4. Transport sustenabil Reforma 1: Transport sustenabil, decarbonizare și siguranță rutieră” - Îmbunătățirea cadrului strategic, legal și procedural pentru tranziția către transport sustenabil.	Componenta 4 Transport sustenabil Investiția 3 Achiziționare de material rulant sustenabil și modernizarea materialului rulant existent.	Achiziția a 12 rame electrice alimentate cu hidrogen - Automotoare EMU și H-EMU (inclusiv stații de alimentare cu hidrogen pentru trenurile de tip H-EMU) cu capacitate între 150 și 500 locuri.

Renovare	Strategia Națională de Renovare pe Termen Lung SNRTL (2020-2050) pentru sprijinirea parcului național de clădiri rezidențiale și nerezidențiale, atât publice cât și private, într-un parc imobiliar cu un nivel ridicat de eficiență energetică și decarbonizat până în 2050; Strategia Națională de Reducere a Riscului Seismic 2020-2050 (în curs de elaborare) Politica Urbană a României 2020-2035 (în curs de elaborare) Planul Național Integrat în domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice 2021-2030	Pilonul I, componenta 5/ Valul Renovării - Instituirea unui fond pentru Valul Renovării care să finanțeze adecvat, printr-un program de investiții, lucrări de îmbunătățire a fondului construit existent: - clădiri rezidențiale multifamiliale; - Reziliența și eficiența energetică în clădiri publice (sedii administrative, clădiri publice care deserveșc servicii publice; - creșterea eficienței energetice a clădirilor istorice. - Realizarea registrului național digital al clădirilor și implementarea treptată a pașaportului energetic al clădirilor; - Consolidarea capacității profesionale a specialiștilor și lucrătorilor în domeniul construcțiilor pentru realizarea de construcții cu performanțe energetice sporite - dezvoltarea	Pilonul I, componenta V/ Renovare - Realizarea unui cadru normativ simplificat și actualizat care să sprijine implementarea investițiilor în tranziția spre clădiri verzi și reziliente; - Asigurarea cadrului strategic și de reglementare tehnică actualizat pentru proiectarea și realizarea de construcții verzi și reziliente;	Țintă - strategie națională SNRTL - Aproximativ 77% din suprafața totală a fondului de clădiri, în plan pentru a fi renovată din 2021 până în 2050. Contribuie la obiectivul Renovări, de dublare a ratei renovării până în 2025. Țintă - 2030, consum primar de energie de 32,3 Mtep, respectiv un consum final de energie de 25,7 Mtep. Contribuie la obiectivul de creare de locuri de muncă: prin SNRTL se estimează 13 mld euro investiții și creare a 18 locuri de munca la fiecare million de euro investit. Prin componenta 5 se va contribui la atingerea acestor ținte naționale prin următoarele rezultate cantitative: Până în trimestrul 4 din 2023 vor fi derulate cel puțin 10 scheme de certificare în domeniul performanței energetice a clădirilor, în cadrul cărora se estimează pregătirea a cel puțin 6000

		de centre regionale de pregătire și formare profesională și organizarea de sesiuni de instruire; 4. Economie circulară și creșterea eficienței energetice a clădirilor istorice 3. dezvoltarea de centre pilot pentru recuperarea materialelor de construcții istorice și reutilizarea lor în procesele de restaurare/reabilitare/renovare. a. Susținerea eficienței energetice prin dezvoltarea și testarea de materiale noi și soluții tehnologice a clădirilor istorice; b. Dezvoltarea aptitudinilor profesionale în vederea intervenției pe clădiri istorice; c. Susținerea economiei circulare prin crearea unui centru-pilot pentru colectarea și reutilizarea materialelor de construcție istorice provenite din demolări legale	specialiști și pentru lucrători în domeniul construcțiilor; • Până în trimestrul 2 din 2025 va intra în funcțiune Registrul național digital al clădirilor, sistem informatic operațional cu date despre clădiri, care va integra și pașapoarte energetice ale clădirilor • Până în trimestrul 2 din 2026 vor fi obținute: ○ cel puțin 2,5 milioane mp suprafață de clădiri publice renovate energetic moderat sau aprofundat/renovate integrat, pentru care se estimează o economie de energie de 0,02 Mtep și o reducere a emisiilor de CO₂; ○ cel puțin 4,0 milioane mp suprafață de clădiri rezidențiale multifamiliale renovate energetic moderat sau aprofundat/renovate integrat, pentru care se estimează o economie de energie de 0,03 Mtep și o reducere a emisiilor de CO₂ de 0,13 M tone; • Până în trimestrul 4 din 2025 se vor derula cel puțin 2 scheme de certificare privind intervențiile și eficientizarea energetică a clădirilor istorice, în cadrul

		d. Susținerea economiei circulare prin asigurarea întreținerii regulate a clădirilor istorice .		căroră se estimează pregătirea a 400 lucrătorilor din domeniul restaurării.
Reîncarcă și realimentează	Planul de investiții pentru sectorul transporturilor 2020-2030 Politica Urbană a României 2020-2035 (în curs de elaborare)	Componenta 4. Transport sustenabil Investiția 1 Dezvoltarea infrastructurii rutiere aferente rețelei TEN-T centrale Investiția 2 Modernizarea liniilor de cale ferată Investiția 3 Achiziționare de material rulant sustenabil și modernizarea materialului rulant existent	Componenta 4. Reforma 1: Transport sustenabil, Decarbonizare și siguranță rutieră” - Îmbunătățirea cadrului strategic, legal și procedural pentru tranziția către transport sustenabil	• Creșterea cu cel puțin 100% a cotei vehiculelor electrice/hibride din totalul parcului auto până în 2026 (raportat la valorile din 2020); • 52 de stații electrice construite (cu 264 de puncte de încărcare), se va contribui astfel la de construcția la nivelul UE a cel puțin 1 milion stații electrice de încărcare pana in 2025; • Înnoirea a 200.000 de mașini din parcul auto până în anul 2026 (raportat la valorile din 2020). • Achiziția de material rulant ecologic – 20 de trenuri (electric-EMU/baterii-B-EMU) - aceste trenuri vor circula atât pe rețeaua feroviară națională ca trenuri de lung parcurs (de tip IR și IC), cât și ca trenuri de scurt parcurs (de tip R) precum și în serviciul metropolitan (de tip S-Bahn);

				Prin dezvoltarea rețelei de metrou investițiile din componenta 4 contribuie la accelerarea extinderii transportului smart și durabil.
	*Strategia energetică a României 2020-2030, cu perspectiva anului 2050 *Planul Național Integrat în Domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice 2021-2030 (PNIESC)	Componenta 6 Energie verde Investiția 7: Infrastructură încărcare vehicule electrice	Componenta 6 Energie verde Reforma 6: Decarbonizarea sectorului de transporturi prin investiții în infrastructură de transport electric și crearea de stimulente pentru transportului verde	- Până în martie 2022 va fi elaborat un plan pentru implementarea rețelelor publice de încărcare, precum și încurajarea investițiilor private pentru dezvoltarea infrastructurii, printr-un mecanism de stimulare; 800 de stații de încărcare electrică până la sfârșitul anului 2022. În prezent România are doar 400 de astfel de stații.
Conectează	Programul de Guvernare 2021-2024/ MCID Guvernul își propune să ofere acces la internet de viteză rapidă a unei mari părți a populației iar în această direcție are în vedere luarea următoarelor măsuri: a) Modificarea Legii nr. 51/2006 a serviciilor comunitare de utilități publice, în urma unei ample dezbateri publice cu operatorii	Componenta 6 Digital Investiția B.2: Implementarea unei scheme de sprijinire a utilizării serviciilor de comunicații prin diferite tipuri de instrumente pentru beneficiari, cu accent pe zonele albe	Componenta 6 Digital Reforma B.1: Alinierea strategiei naționale în domeniul conectivității digitale la legislația europeană prin măsuri specifice pentru atingerea obiectivelor de conectivitate UE 2025 și stimularea investițiilor private pentru dezvoltarea rețelelor de foarte mare capacitate	Acoperirea cu servicii de acces la internet de mare viteză, la punct fix a aproximativ 790 de localități rurale (sate). Vor fi astfel asigurate: - acoperirea cu internet de mare viteză a aprox. 30.000 – 40.000 de gospodării rurale îndepărtate, precum și a 200 - 250 de inductori socio-economici, care ar fi rămase neacoperite cu niciun fel de rețele în absența intervenției; - îmbunătățirea acoperirii la internet pentru aproximativ 80.000 – 90.000

	b) Elemente esențiale care nu trebuie să lipsească din acest act: Acoperirea a peste 96% din populația din România cu internet NGN a. Generalizarea și facilitarea accesului la servicii de telemedicină în mediul rural, acordând prioritate comunităților vulnerabile și celor aflate la distanțe mari față de spitalele județene. Generalizarea și facilitarea accesului la învățământul online în mediul rural și la resurse educaționale deschise. Facilitarea dezvoltării competențelor digitale în rândul populației din zone vulnerabile. c) Acțiuni instituții: Autoritatea Națională pentru Administrare și Reglementare în Comunicații (ANCOM): proiecte dedicate de extindere a rețelei, prin operatori privați. Sprijin național pentru fiecare localitate astfel încât în măcar un loc public, dotat și cu prize, să fie acces gratuit la Wifi, pentru ca cei care nu își permit accesul acasă să se poată conecta acolo. Dotarea bibliotecilor publice , inclusiv a		cu acoperire largă națională, inclusiv în corelație cu rețelele de transport, respectiv zonele de interes de mediu, prin eliminarea barierelor din cadrul normativ în vigoare.	de gospodării rurale, precum și a 500 - 600 de inductori socio-economici, care nu ar putea beneficia de upgrade în absența intervenției; • conectarea la internet de mare viteză a 600 de inductori socio-economici suplimentari și a 60.000 de gospodării (estimare take-up). În 2022 va fi elaborată planificarea strategică Romania Gigabit 2025.

	celor școlare, cu infrastructură TIC modernă și acces la internet și organizarea unor cursuri și sistem de asistență pentru alfabetizare digitală și a adulților (Program de Interes Național prin Ministerul Educației și Cercetării)			
Modernizează	Cadrul Național de Interoperabilitate, aprobat prin Hotărârea de Guvern (HG) nr. 908/2017 ”Cadrul de dezvoltare a instrumentelor de e-guvernare (EGOV)” Programul de Guvernare 2021-2024 – Ministerul Cercetării, Inovării și Digitalizării. 4 Axe strategice: *Administrație publică digitală - tranziția rapidă, printr-un proces de transformare digitală a administrației publice din România, de la statutul neconsolidat încă de e-	Componenta 7 Digital A.2 Investiții privind realizarea infrastructurii cloudului guvernamental A.3 Investiții pentru dezvoltarea/migrarea în cloud (cloud ready), upgradarea și creșterea gradului de interoperabilitate al tehnologiilor digitale folosite în prezent la nivelul instituțiilor publice și dezvoltarea de noi aplicații cloud-native pentru livrarea de servicii digitale guvernamentale. A.4 Investiții pentru realizarea unui sistem integrat de eHealth și telemedicină A.5 Digitalizarea sistemului judiciar	Componenta 7 Digital A.1 - Dezvoltarea și implementarea unui cadru unitar pentru definirea arhitecturii unui sistem de tip cloud guvernamental, a principalelor servicii livrate de către acesta, a componentelor sale de infrastructură și guvernanță, inclusiv proiectarea, implementarea și operarea acestui tip de sistem care să permită interconectarea sistemelor digitale din administrația publică printr-o abordare standardizată și livrarea de servicii digitale de	• Contribuie la e-ID prin ținta de 8.5 milioane de persoane pentru care se eliberează până în trimestrul 2 din 2026 cartea de identitate electronică • Dezvoltarea a 15 Soluții pentru susținerea robotizării în administrație - Robotic Process Automation (RPA) și promovarea Inteligenței Artificiale (AI) implementate în administrația publică; • Digitalizarea a 60 de instituții cu atribuții în domeniul sanitar aflate în subordinea Ministerului Sănătății, precum și a 200 de unități sanitare publice; • Dezvoltarea și operaționalizarea a 4 centre de date Tier IV by design, infrastructură și tehnologii pentru servicii de cloud până în decembrie 2024; • Vor fi dezvoltate 25 aplicații de servicii digitale guvernamentale

	Government, la cel de smart government. Această tranziție se realizează parcurgând în mod obligatoriu etapa fundamentală de guvernare bazată pe date (data-centric government); * Economie digitală - Transformarea digitală a economiei românești, cu un accent pe IMM-uri, care reprezintă 99% din companiile românești; * Educație digitală – digitalizarea procesului educațional prin includerea la nivel transversal a tehnologiei în toate procesele educaționale, dar mai ales prin implementarea unor politici de dobândire/creștere/îmbunătățire a competențelor digitale la nivelul întregii societăți românești; * Societate digitală	A.6 Investiții pentru digitalizare în domeniul mediului A.7 Investiții pentru digitalizare în domeniul muncii și protecției sociale A.8 Investiții pentru realizarea interoperabilității sistemului informatic SMIS2014+ cu alte sisteme informatice naționale utilizând instrumente și tehnologii TIC de tip Big Data A.9 Investiții pentru implementarea formularelor electronice eForms în domeniul achizițiilor publice A.10 Investiții pentru transformare digitală și automatizare RPA în administrația publică A.11 Crearea unui program de finanțare pentru adoptarea cărții de identitate electronice și a semnăturii digitale calificate (qualified electronic signature)	înalță calitate către cetățeni, firme și alte autorități publice.	cloud-native în PaaS și migrarea celor existente cloud-ready / virtualizate în IaaS până în trimestrul 2 din 2026; • 5 autorități publice centrale din domeniul judiciar vor beneficia de upgrade tehnologic pentru eficientizarea proceselor de lucru; • Vor fi implementate 4 servicii digitale în domeniul muncii și protecției sociale până în trimestrul 2 din 2026; • Vor fi implementate 27 de servicii publice digitalizate din domeniul mediului.
Intensificare	Plan Național de Cercetare, Dezvoltare și Inovare (PNCDI 4) pentru perioada 2021-2027, care		Componenta 6 Energie Investiția 3: Proiecte demonstrative integrate	Va contribui prin: • Implementarea de proiecte demonstrative de hidrogen verde, folosind tehnologii diferite pentru a

	va fi aprobat până la sfârșitul anului 2021		în domeniul hidrogenului verde, cercetare-dezvoltare în domeniu și facilitarea IPCEI Componenta 9 Suport pentru mediul de afaceri, cercetare, dezvoltare și inovare Investiția 3. Investiții inovative în microelectronică (consorțiu IPCEI) Structurarea ecosistemului român de concepție, dezvoltare, prototipare, validare și aplicare a componentelor prin integrarea insulelor de excelență, completarea cu capacități absente sau insuficiente și racordarea activităților la efortul european în cadrul IPCEI-ME-2	putea determina fezabilitatea economică și tehnică a acestora. • Implementarea de proiecte demonstrative integrate gaz natural – fotovoltaic – hidrogen – alimentare sere agricole/ Orașul Viitorului Stabilirea modelului de funcționare contractuală a hub-urilor de inovare digital destinate microelectronicii aliniate cu prioritățile regionale de specializare inteligentă Până în decembrie 2022 cel puțin 3 entități din România vor participa în consorțiile răspunzând apelurilor de proiecte ale Întreprinderii Comune Tehnologii Digitale Esențiale (KDT JU). Vor fi dezvoltate programe de asistență pentru companiile active în dezvoltarea sistemelor embedded eficiente din punct de vedere energetic și vor fi create: • un centru național de tehnologii avansate, specializat în subiecte/etape tehnologice specifice și micro-producție; • 4 centre Digital Innovation Hub's în tehnologii avansate de componente și sisteme microelectronice specializate;

			Componenta 8 Reforma Fiscală Reforma 7.2 Dezvoltarea capacității instituționale pentru gestionarea unui Fond de capital de risc Reforma 8: Suplimentarea bugetului și orientarea schemei de ajutor de stat spre investiții semnificative, în special în zona de inovare și noi tehnologii aplicate în zona de producție Componenta 9 - Mediul de afaceri, CDI, Comanii de stat Reforma 2 Implementarea unei politici de creștere	

			sustenabile pentru mediul de afaceri prin crearea de mecanisme de finanțare adaptate nevoilor de dezvoltare ale companiilor, cu accent pe contribuția la schimbările climatice și tranziția digitală, prin realizarea strategiei IMM	
Recalificare și upskill	Programul România Educată	Componenta 5 Investiția 4 Economie circulară și creșterea eficienței energetice a clădirilor istorice b. Dezvoltarea aptitudinilor profesionale în vederea intervenției pe clădiri istorice		- Până în trimestrul 1 din 2023 vor fi create cel puțin 8 centre teritoriale în cadrul centrelor universitare pentru a coordona și furniza cursuri de specializare și instruire în domeniul performanței energetice a clădirilor, pentru specialiști și pentru lucrători în domeniul construcțiilor; - Până în trimestrul 4 din 2023 vor fi derulate cel puțin 10 scheme de certificare în domeniul performanței energetice a clădirilor, în cadrul cărora se estimează pregătirea a cel puțin 6000 specialiști și pentru lucrători în domeniul construcțiilor.

		Componenta 7 Digital Reforma E. Competențe digitale, Capital Uman și utilizarea Internetului Investiții E.2 Program de formare competențe digitale avansate pentru funcționarii publici E.3 Scheme de granturi dedicate upskilling-ului/reskillingului angajaților E.4 Scheme de finanțare pentru biblioteci pentru a deveni HUB-uri de dezvoltare a competențelor digitale	Componenta 7 Digital Reforma E. Competențe digitale, Capital Uman și utilizarea Internetului Dezvoltarea și consolidarea Huburilor de Inovare Digitală și a altor organizații suport (ecosystem enablers) din ecosistemul de inovare digitală și tehnologică.	Până la finalul trimestrului 2 din 2026: • Vor fi instruiți minim 30.000 de funcționari public pentru dobândirea competențelor digitale avansate (de ex. administrator baze de date (SQL, MySQL etc); Administrator de sistem; Analști de business; Data analyst; Programatori pe diverse platforme); • 248000 de angajați din cadrul firmelor din Romania vor beneficia de training pentru upskilling/reskilling în domeniul competențelor digitale; • 100000 de cetățeni vor beneficia de training privind dezvoltarea competențelor digitale în cadrul bibliotecilor.

		Componenta 14 Administrație publică și eficiența justiției	Componenta 14 Administrație publică și eficiența justiției Reforma 1.1 Introducerea conceptului de inovare în sectorul public, elaborarea unei strategii de guvernare inovativă și anticipativă dedicată administrației publice prin integrarea în procesul decizional și prin promovarea de noi instrumente moderne de planificare în mediul guvernamental. Reforma 1. 1 Creșterea eficienței și eficacității măsurilor și politicilor în domeniul schimbărilor climatice, prin operaționalizarea unui mecanism de guvernare, pentru	Organizarea de cursuri cu cele 17 ministere pentru pregătirea și încurajarea funcționarilor publici în a utiliza conceptul de inovare și a aplica principiile guvernării anticipative și inovative;

			coordonarea și implementarea Pactului Verde European în România Reforma 5.1 Reformarea sistemului național de achiziții prin eficientizarea procesului de achiziții, în sensul identificării măsurilor de simplificare aferente, concomitent cu întărirea capacității administrative a autorităților/entităților contractante, într-un	Dezvoltarea de cursuri postuniversitare specializate pentru a instrui oamenii care doresc să lucreze pe piața muncii ca experți în domeniul schimbărilor climatice Implementarea de măsuri „soft” destinate creșterii competențelor profesionale ale specialiștilor din domeniile combaterii corupției și recuperării/administrării bunurilor indisponibilizate, precum acțiuni de formare profesională a specialiștilor Programe de formare profesională specializată a experților în achiziții publice, cu prioritizarea autorităților contractante

			cadrul legal flexibil și coerent. Componenta 15 Educație Reforma 2 Reformarea sistemului de învățământ obligatoriu prin creșterea autonomiei unităților de învățământ în scopul identificării și implementării unor măsuri specifice pentru prevenirea și reducerea abandonului școlar. Reforma 4. Adoptarea cadrului legislativ pentru digitalizarea educației Reforma 6 Reforma guvernantei sistemului	mari, inclusiv companiile de stat (ex. CNAIR, CFR etc). Minim 45% dintre cadrele didactice participante la Programul pentru reducerea abandonului include trei componente majore vor participa la cursuri de formare

		Investiția 3. Program-cadru de formare continuă a profesioniștilor care lucrează în serviciile de educație timpurie, cu precădere a celor care lucrează în servicii destinate copiilor cu vârste de la naștere la 3 ani; Investiția 9 Program de formare continuă a personalului didactic, accesibil la nivel național, aliniat Cadrului european al competențelor digitale pentru cetățeni (DigComp), cu accent pe îmbunătățirea competențelor de pedagogie digitală ale cadrelor didactice.	de învățământ preuniversitar și profesionalizarea managementului în condițiile unei autonomii sporite a școlilor	pentru utilizarea modului informatic, cursuri. În cazul investiției 3, vor fi alocate 42 de granturi și vor fi formate cel puțin 475 de persoane pe județ (în total 19950 de persoane) din serviciile de educație timpurie standard și complementare (personal didactic și nedidactic), cu prioritate a celor din serviciile nou înființate Pentru reforma 4 și investiția 9 vor fi operaționalizate relațiile dintre profilul de competențe al cadrului didactic, cu precădere referirile la competențele digitale, și curriculumul pentru formarea profesională inițială (FPI) și formarea profesională continuă (FPC) și curriculumul asociat formării competențelor. Va fi astfel elaborat și validat profilul de competențe al cadrului didactic, componenta de competențe digitale, care va fi ulterior baza programelor de formare inițială și continuă a cadrelor didactice. De asemenea, va fi dezvoltat un program național de formare continuă, în vederea dobândirii de cunoștințe avansate în domeniul utilizării tehnologiilor noi și emergente în procesele educaționale la care vor participa 100.000 de cadre didactice.

				În cazul reformei 6 vor fi: - organizate cursuri specifice de formare a directorilor și cadrelor didactice din unitățile de învățământ ce vor beneficia de granturi, astfel încât aceștia să aibă informațiile necesare și capacitatea de a identifica corect activitățile eligibile în raport cu nevoile specifice. - dezvoltate programe de formare pentru manageri școlari centrate pe crearea unei calificări distincte de lider/manager școlar, care să fie definită de achiziția unor competențe relevante. În total la aceste programe vor participa 10000 de persoane.

1.3 Egalitatea de gen și de șanse

PNRR abordează aspectele referitoare la existența și persistența inechităților de gen și a celor de șanse, în cazul persoanelor vulnerabile. Prin intermediul componentelor incluse, PNRR va contribui la atingerea obiectivelor următoarelor strategii care au legătură directă cu aplicarea principiilor 2 (egalitatea de gen) și 3 (egalitatea de șanse) din Pilonul european al drepturilor sociale:

- ▶ Strategia națională privind promovarea egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați și prevenirea și combaterea violenței domestice pentru perioada 2021-2027;
- ▶ Strategia națională privind drepturile persoanelor cu dizabilități 2021-2027;
- ▶ Strategia națională privind incluziunea socială și reducerea sărăciei pentru perioada 2021-2027;
- ▶ Strategia Guvernului României de incluziune a cetățenilor români aparținând minorității rome pentru perioada 2021-2027.

Un element important al noii generații de strategii se referă la faptul că au fost întărite mecanismele de monitorizare și evaluare a acestora. De asemenea, noua generație de strategii permite dezagregarea datelor administrative (în anumite situații chiar și cele referitoare la apartenența la un grup etnic, cum ar fi romii). Astfel, vor putea fi furnizate în timp real evidențe mai clare privind evoluția fenomenelor sociale referitoare la egalitatea de gen sau de șanse.

Din perspectiva respectării principiilor 2 și 3 din Pilonul european al drepturilor sociale, în coroborare cu obiectivul 5 din Strategia pentru Dezvoltare Durabilă, componentele din cadrul PNRR urmăresc să contribuie la:

- ▶ creșterea ratei de participare a femeilor pe piața muncii, inclusiv prin acțiuni ce urmăresc reducerea disparităților salariale dintre sexe, precum și facilitarea proceselor de evoluție în carieră sau asumarea unor roluri antreprenoriale sau funcții de management;
- ▶ creșterea echilibrului de gen în sectoarelor care au procente mari de ocupare din rândul bărbaților precum: energie, economie verde și digitală, agricultura, industriile de construcții și transporturi;
- ▶ reducerea progresivă a numărului de persoane care au acces redus la servicii publice primare (sănătate, educație, protecție socială ș.a.).

Cu toate că în România s-au înregistrat anumite progrese în domeniul diminuării formelor de discriminare pe diverse criterii (gen, grup etnic sau social, dizabilitate ș.a.) în continuare persistă prejudecăți, stereotipuri, proceduri și norme cu efecte negative asupra stabilității emoționale, profesionale, economice și sociale a persoanelor. Totodată, criza sanitară a readus în prim plan o serie de subiecte care, cel puțin în cazul României din ultimul deceniu, păreau a fi oarecum trecute pe plan secund sau terțiar, dar care ascundeau procese sau considerente inechitabile sau discriminatorii, cum ar fi: rolul femeilor în îngrijirea copiilor; pierderea locurilor de muncă în cazul persoanelor cu dizabilități; alocarea limitată a resurselor pentru comunitățile izolate sau defavorizate, în special cele de romi ș.a. Astfel, componentele incluse în cadrul PNRR abordează fie, direct, fie indirect, obiective referitoare la cauzele structurale care conduc la perpetuarea diverselor tipuri de inechități, mai ales a celor pe criterii de sex, origine socială, dizabilitate, apartenență la un grup etnic ș.a.

Indexul Egalității de Gen (Gender Equality Index) din 2020 plasează România pe locul 26 din 28 (la nivelul Uniunii Europene), cu un scor de 54.4 (din 100) cu 13,5 puncte în minus față de media UE. Conform datelor furnizate de Institutul European pentru Egalitatea de Șanse între Femei și Bărbați, față de 2010, scorul României a crescut cu doar 3,6 puncte (-0,1 puncte față de 2017). Poziția României în clasament a rămas aceeași din 2010 și a scăzut cu un loc față de 2017.

O primă provocare cu care se confruntă România din perspectiva egalității de șanse între bărbați și femei se referă la persistența cronică a dezechilibrelor pe piața muncii. În ultimul deceniu raportul dintre bărbați și femeile ocupate a fost de aprox. 1,3. Astfel, în 2020, conform datelor Institutului Național de Statistică rata de ocupare a femeilor a fost de 56,5 % în comparație cu 74,4% în cazul bărbaților. Conform unor date preliminare, în contextul pandemiei, numărul femeilor șomere din România a crescut cu 50%, în timp cea a bărbaților șomeri cu doar 16%. Chiar dacă rata șomajului rămâne în continuare mai ridicată în rândul bărbaților, în termeni absoluți două treimi dintre persoanele intrate în șomaj în 2020 au fost femei. De asemenea, ponderea femeilor din populația inactivă ca urmare a desfășurării responsabilităților familiale (20-64 ani) la nivelul anului 2019 era de aproximativ 36%. În ultimul deceniu această pondere a crescut cu 10 puncte procentuale, chiar dacă au fost luate anumite măsuri guvernamentale (cum ar fi Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 111/2010 privind concediul și indemnizația lunară pentru creșterea copiilor) care au facilitat bărbaților optarea, pe lângă concediul parental, și pentru concediu de creștere a copilului. Una dintre cauzele acestui fenomen se referă atât la lipsa creșelor, cât și la cea a predominanței stereotipurilor angajatorilor referitoare la responsabilitățile familiale ale femeilor de a crește și îngriji copiii. De asemenea, activitățile femeilor de îngrijire a copiilor și de suplinire a serviciilor de educație au crescut considerabil de la declanșarea crizei pandemice din cauza închiderii grădinițelor și școlilor. În acest sens, Componenta 15 răspunde la această provocare prin înființarea și operaționalizarea unui număr de 552 de servicii standard și complementare (140 creșe nou construite și 412 de servicii complementare) în cele 41 de județe și în municipiul București. Astfel, prin intermediul acestei investiții se va contribui la reducerea timpului alocat de femei pentru sarcinile de îngrijire a copiilor, precum și facilitarea revenirii la locul de muncă pentru femeile care nasc.

În pofida creșterii în ultimul deceniu a câștigurilor medii lunare înregistrate atât de femei (+ 70%), cât și de bărbați (+ 65%), disparitatea de gen persistă. Femeile câștigă cu 4% mai puțin decât bărbații, fiind cea mai mică rată din UE. În schimb, decalajul de pensii între femei și bărbați este de 28%. În acest sens, prin Componenta 8 - Reforma fiscală și a pensiilor se abordează și această provocare prin propunerea unui set de măsuri de reformare a sistemului de pensii prin care în timp să se diminueze decalajul de pensii între bărbați și femei.

Legea-cadru nr. 153/2017 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice a întărit aplicarea principiului nediscriminării a și instituirii unui tratament egal cu privire la personalul din sectorul bugetar care prestează aceeași activitate și are aceeași vechime în muncă și în funcție. Cu toate acestea, se perpetuează anumite discrepanțe de salarizare, inclusiv pe criterii de gen. Consolidarea principiului egalității de remunerare între femei și bărbați prin transparentizare, atât în domeniul public, cât și în domeniul privat, inclusiv prin aplicarea adecvată a legislației în vigoare în domeniul salarizării reprezintă unul dintre obiectivele specifice din Strategia națională privind promovarea egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați și prevenirea și combaterea violenței domestice pentru perioada 2021-2027. De aceea, prin aplicarea principiului privind *asigurarea plății egale pentru muncă de valoare egală*, reforma în domeniul salarizării unitare în sectorul public (Componenta 14 Reforma administrației publice și a justiției) va urmări realizarea acestui obiectiv cel puțin în cazul sectorului public.

La fel ca și în alte state membre UE, în România este înrădăcinat fenomenul segregării în educație și pe piața muncii în domeniul TIC. Conform Indexului Egalității de Gen din 2020, la nivelul datelor din 2018 ponderea absolventelor femei de studii TIC era de 35% în raport cu cea a bărbaților de 65%. România se află astfel pe locul 3 la număr de femei specializate în domeniul TIC, cu mult peste media UE. Cu toate acestea, în 2019 ponderea specialistelor femei în domeniul TIC era de doar 23%, iar cea a cercetătoarelor și inginerelor în sectoarele de înaltă tehnologie era de 24%. Eliminarea factorilor care conduc la dezechilibre de gen în anumite domenii de studiu, inclusiv în cele STEM constituie un obiectiv specific al Strategiei naționale privind promovarea egalității de șanse și de tratament între femei și bărbați și prevenirea și combaterea violenței domestice pentru perioada 2021-2027. În acest sens, în componenta 7 - Digitalizare în cadrul investițiilor pentru dezvoltarea de capacități digitale, construirea unui ecosistem de educație digitală european care să includă conținut, instrumente, servicii și platforme, inclusiv pentru îmbunătățirea accesului la învățământul/formare de la distanță vor fi avute în vedere și măsuri prin care să se reducă diferențele de formare profesională și ocupare a femeilor în domeniul TIC.

În aprecierea Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (FRA), România se număra printre țările în care 80% dintre romi trăiesc sub pragul riscului de sărăcie. Pe de altă parte, Comisia Europeană împotriva Rasismului și Intoleranței (ECRI), structură reprezentativă a Consiliului Europei, menționează, în Raportul privind România din 2019, că situația locuințelor pentru romi rămâne o chestiune îngrijorătoare: un procent semnificativ din populația romă trăia fără apă curentă (68%) și fără o baie sau toaletă în interiorul locuinței (79%). Conform Raportului privind drepturile fundamentale 2018 al Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (FRA), din rândul persoanelor intervievate din România, 42% din romi și 12% din persoanele de altă etnie au declarat că

nu au acces la energie electrică, la apă curentă sau la canalizare. Nevoia de energie electrică, apă și canalizare rămâne nesatisfăcută în cazul a 84% din romii intervievați în România, față de 52% din persoanele de altă etnie din proximitate. Proporția locuințelor racordate la apă curentă, gaze, canalizare, apă caldă, termoficare este dublă în cazul populației majoritare față de cea a romilor. Doar 24% dintre romi au un drum pietruit în apropierea casei sau din pământ. În acest sens, investiția 3 din cadrul componentei 1 precum și investițiile 1, 2, 3 din cadrul componentei 10 răspund la această provocare.

Studiul Institutului Roman pentru Evaluare și Strategie din 2018 arată că 52% dintre romi aveau venituri sub 1500 lei, în timp ce numai 24% din restul populației declarau că se află sub acest prag și doar 15% dintre romi aveau venituri peste 2000 de lei. Comparativ cu situația de la începutul deceniului trecut, deși se constata o relativă îmbunătățire a situației romilor, decalajele dintre veniturile populației rome sărace se mențin și chiar se accentuează, atât față de categoria romilor înstăriți, cât și față de restul populației. În acest sens, reformele incluse în componenta 13, respectiv implementarea Venitului Minim de Incluziune (reforma 3) și introducerea tichetelor de muncă și formalizarea muncii în domeniul lucrătorilor casnici (reforma 4) va contribui la îmbunătățirea veniturilor în familiile rome. La fel, studiul Institutului Roman pentru Evaluare și Strategie din 2018 arată că numai pentru 39% dintre romi efectuează controlul medical anual și numai 12% susțin că au beneficiat de îngrijire de specialitate în spital. De aceea, prin reformele și investițiile din componenta 12 dedicată sănătății se așteaptă reducerea inegalităților în ceea ce privește accesul la asistența medicală prin crearea și implementarea unor mecanisme juridice și financiare de încurajare a implicării personalului medical și de asistență comunitară în oferirea serviciilor medicale și către romi, inclusiv prin mijloace de telemedicină.

Conform datelor celui de-al doilea studiu al UE privind minoritățile și discriminarea (EU-MIDIS II), România nu a înregistrat în ultimii ani progrese în domeniul facilitării accesului copiilor romi la învățământul timpuriu. Nici în învățământul obligatoriu nu s-au constatat progrese, chiar dacă decalajul dintre romi și majoritari este mai mic decât în cazul educației timpurii. Ponderea copiilor romi care frecventează învățământul obligatoriu este de 78% (față de 95% pentru copiii majoritarilor din vecinătate). Decalajul se mărește din nou în cazul accesului la învățământul liceal, unde regăsim mai puțin de un sfert dintre elevii romi (22%), comparativ cu populația majoritară unde ponderea urcă la 80%. De aceea, prin implementarea Mecanismului de Avertizare Timpurie în Educație (componenta 15, reforma, investiția 4) va crește rata de participare a copiilor romi la educație. De asemenea, în vederea dezvoltării/creșterii abilităților necesare pentru accesarea mai facilă a locurilor de muncă de către cetățenii de etnie romă, prin – componenta 7, reforma E 1 și investițiile E2; E3; E4 vor fi oferite programe de educație continuă a tuturor categoriilor de vârstă în domeniul alfabetizării digitale.

Persoanele cu dizabilități reprezintă un grup semnificativ în România, cu un profil divers. Oficial, în 2020 în România existau 853.465 de persoane înregistrate ca având certificate de încadrare în grad de handicap și 457.730 care primeau pensie de invaliditate – fără a exista o estimare privind suprapunerea dintre aceste două grupuri. Conform datelor Eurostat, România are aproximativ un sfert din populația cu vârste de 16 ani și peste cu dizabilități, din care persoanele cu limitări ale activității severe reprezintă 6% din populație (1,2 milioane persoane). Jumătate dintre persoanele cu dizabilități au vârste de 65 de

ani și peste, iar alte 30% sunt cu vârste între 50 și 64 de ani. Persoanele care suferă de limitări ale activității au o probabilitate mai mare de a fi femei și de a avea un nivel mai scăzut de educație.

Persoanele cu dizabilități întâmpină dificultăți semnificative de acces fizic în sediul clădirilor publice sau chiar al locuințelor proprii. Dintre persoanele cu dizabilități, cele mai multe au dificultăți mari sau incapacitate totală de a merge sau de a urca scări (38%), urmate de dificultăți de vedere, memorare și concentrare (13%) și îngrijire proprie (13%). Având în vedere gradul extrem de scăzut de accesibilitate a tuturor clădirilor accesibile pentru public, inclusiv a celor administrate de către autoritățile publice centrale, județene și locale și inclusiv a celor care deservește în mod direct persoanele cu dizabilități, cum ar fi: DGASPC, primării, case teritoriale de pensii, dar mai ales unități de învățământ (peste 50% dintre școlile din România nu facilitează accesul persoanelor cu dizabilități fizice) investițiile din cadrul componentei 5 - Valul Renovării, precum cele în infrastructura medicală (componenta 12) și cea educațională (componenta 15) vor viza îmbunătățirea accesibilității persoanelor cu dizabilități în clădirile renovate ale serviciilor publice sau celor rezidențiale. De asemenea, reformele și investițiile asociate componentei 7 - Digitalizare implică diferite măsuri de îmbunătățire a accesibilizării complete a mediului informațional și comunicațional pentru persoanele cu dizabilități în vederea creșterii accesului acestora la servicii publice.

În ceea ce privește mijloacele de transport, persoanele cu limitări le accesează în proporție mult mai scăzută decât cele fără limitări și declară în procente mult mai ridicate că se confruntă cu probleme în utilizarea acestora. Conform unei anchete derulate de BERD în 2020 în vederea stabilirii diagnozei situației persoanelor cu dizabilități în România, doar 23% dintre persoanele cu unele limitări și 18% dintre persoanele cu limitări severe utilizaseră un mijloc de transport la data anchetei, față de 30% în cazul persoanelor fără limitări, în cadrul anchetei desfășurate cu persoane cu dizabilități și persoane fără dizabilități. De asemenea, există un decalaj urban-rural accentuat, mai mare pentru persoanele cu dizabilități. Dintre persoanele care au folosit mijloacele de transport public, au avut unele dificultăți sau dificultăți în a accesa mijloacele de transport 36% dintre persoanele cu limitări severe și 15% dintre persoanele cu unele limitări față de 7% dintre persoanele fără limitări. În acest sens, investițiile aferente achiziției de material rulant în cadrul componentelor 4, precum și cele referitoare la achiziția de mijloace de transport în comun în cadrul componentei 10 - Fondul local verde vor viza îmbunătățirea accesibilității la serviciile de transport în comun a persoanelor cu dizabilități.

În România, serviciile din comunitate pentru persoanele cu dizabilități sunt insuficient dezvoltate și există încă persoane cu dizabilități în îngrijire rezidențială de tip instituționalizat. În mod special, în cea mai mare parte copiii cu cerințe educaționale speciale nu beneficiază de serviciile de sprijin necesare pentru a urma un învățământ de masă de calitate și ating un nivel de educație mult mai scăzut. În același timp, prin absența facilităților necesare, persoanele cu dizabilități se simt singure într-o măsură mult mai mare decât cele fără dizabilități și nu pot participa la viața publică și politică în condiții de egalitate cu ceilalți. În ultimii ani autoritățile publice de specialitate au întreprins demersuri privind programarea, implementarea și monitorizarea acțiunilor de pregătire pentru transferul persoanelor cu handicap din centrele rezidențiale de tip vechi în alternative de tip familial sau rezidențial înființate/dezvoltate în cadrul comunității. Chiar dacă aceste demersuri sunt susținute prin intermediul fondurilor de coeziune (Programul Operațional Regional 2014-2020, Programul Operațional Capital Uman 2014-2020), acestea încă nu au oferit rezultate convingătoare în

ireversibilitatea proceselor. De aceea, prin reformele sociale asumate în cadrul componentei 13 se propune accelerarea proceselor de dezinstituționalizare și transfer a persoanelor cu dizabilități în alternative de tip familial sau rezidențial înființate sau dezvoltate în cadrul comunității.

În tabelul de mai jos sunt oferite o serie de exemple de intervenții concrete sau efecte așteptate ca urmare a aplicării componentelor incluse în PNRR, în conformitate cu principiile 2 (egalitatea de gen) și 3 (egalitatea de șanse) din Pilonul european al drepturilor sociale. O parte semnificativă dintre acestea contribuie la accelerarea proceselor de atenuare a provocărilor generate de criza sanitară.

Pilonul	Egalitatea de gen	Egalitatea de șanse
I	> Crearea condițiilor pentru o mai mare autonomie pentru femei prin extinderea accelerată a rețelilor de apă și canalizare pentru UAT-urile mai mari de 2.000 de locuitori echivalenți (componenta 1, investiția 3).	> Implementarea unor măsuri pentru asigurarea accesului mai bun la apă și canalizare, în special pentru grupurile vulnerabile și marginalizate. Astfel, gospodăriile care nu au beneficiat până acum de aceste facilități vor avea acces la condiții casnice moderne (componenta 1, investiția 3); > Pentru investițiile rutiere, sunt prevăzute în cadrul spațiilor de servicii, facilități dedicate persoanelor cu mobilitate redusă (componenta 4, investiția 1); > Pentru investițiile feroviare, atât componenta de infrastructură (prin modernizarea peronoanelor și a pasajelor pietonale de trecere) cât și componenta de material rulant (prin adaptarea vagoanelor modernizate pentru persoanele cu mobilitate redusă și pentru depozitarea bicicletelor (componenta 4, investițiile 2 și 3); > Pentru investițiile de metrou, respectiv infrastructura de metrou va fi prevăzută cu facilități pentru persoanele cu mobilități reduse (componenta 4, investiția 4) > Obligatorietatea prevederilor accesibilizarea clădirilor rezidențiale și/sau publice pentru persoanele cu dizabilități, prin crearea de

		facilități/adaptarea acestora la nevoile persoanelor cu dizabilități, precum și la îmbătrânirea populației (componenta 5, reformele 1, 2); > Asigurarea accesului la formarea profesională și recalificarea în domeniul conservării/restaurării, interesate de eficientizarea energetică non-invazivă și economia circulară (componenta 5, reforma 2.2c, investiția 4.b) > Crearea de facilități/adaptarea infrastructurii pentru persoanele cu dizabilități (rampe de acces) și alte măsuri suplimentare de dezvoltare durabilă (componenta 5, investiția 1); > Asigurarea accesului la servicii de de acces la internet de mare viteză, la punct fix prin conectarea a aproximativ 790 de localități rurale considerate zone albe (componenta 4, investiția B2).
II	> Asigurarea obligatorie a unui prag minim de participare a femeilor de 50% la programele de formare, instruire sau la cele de alfabetizare digitală (componenta 7, reforma E1, investiția E1, E2, E3 și E4;).	> Asigurarea de servicii de instruire care vin în întâmpinarea nevoilor persoanelor vulnerabile în vederea dezvoltării/creșterii abilităților necesare pentru accesarea locurilor de muncă și asigurarea incluziunii digitale pentru cetățeni. Este prevăzut inclusiv un program de formare a bibliotecarilor care vor avea obligația de a organiza periodic în cadrul bibliotecilor publice a unor cursuri gratuite și adaptate la nevoile specifice populației din categorii vulnerabile din punct de vedere ocupațional (tineri, șomeri, femei etc.) – componenta 7, reforma E 1, investițiile E2; E3 și E4; > Asigurarea accesibilității pentru persoanele vulnerabile, inclusiv pentru cele cu dizabilități sau cu un nivel redus de competențe digitale, la

		serviciile publice digitale (componenta 7, investițiile A4, A6, A7). > Achiziția de echipamente de tip video conferință și alte echipamente specializate pentru persoane cu dizabilități (componenta 7, investiția A5);
IV	> Integrarea dimensiunii de gen în designul intervențiilor pentru creșterea calității vieții în UAT-uri (componenta 10, investițiile 1, 2, 3);	> Construcția de locuințe sociale pentru persoanele defavorizate sau vulnerabile (componenta 10, investițiile 1, 2, 3); > Diminuarea fenomenelor de segregare și concentrarea pe clase sociale, prin asigurarea mixajului socio-economic a zonelor rezidențiale ce includ locuințe pentru tineri, locuințe sociale, locuințe de necesitate și locuințe pentru specialiști, și se va acorda o atenție specială grupurilor vulnerabile precum femeile, familiile monoparentale sau romii (componenta 10, investițiile 1, 2, 3).
V	> Îmbunătățirea ratei de participare a forței de muncă feminine, ca și indicator important al condiției femeii în cadrul unei economii de piață (componenta 13, reforma 4, investiția 4) > Continuarea eforturilor de reducere a diferențelor salariale dintre femei și bărbați în sectorul public în raport cu performanța în sectorul bugetar, pe baza unui cadru clar de management al performanței (componenta 14, reforma 3); > Reorganizarea proceselor de elaborare și planificare a politicilor publice va impune o procedură integratoare de gen și care va avea ca scop diminuarea discriminărilor și promovarea relațiilor echitabile între femei și bărbați (componenta 14, reforma 6)	> Construcția și/sau dotarea a 200 de centre comunitare integrate în zonele rurale marginalizate și în zonele urbane marginalizate în vederea reducerii inegalităților în ceea ce privește accesul la asistența medicală prin crearea și implementarea unor mecanisme juridice și financiare de încurajare a implicării personalului medical și de asistență comunitară în oferirea serviciilor medicale către populația vulnerabilă, inclusiv prin mijloace de telemedicină (componenta 12, reforma 1, investiția 1); > Elaborarea unui nou cadru legal necesar oferirii de soluții adecvate pentru sprijinirea familiilor care trăiesc în sărăcie și au copii în întreținere, astfel încât aceștia să

		poată fi menținuți în familie (componenta 13, reforma 1); > Crearea a aproximativ 150 de servicii comunitare de prevenire a separării copilului de familia sa la nivelul municipiilor, orașelor și comunelor, investiție ce va avea ca rezultat menținerea a 4.500 de copii în familie (componenta 13, investiția 1); > Reforma sistemului de protecție a persoanelor adulte cu dizabilități: îmbunătățirea calității vieții prin accelerarea procesului de dezinstituționalizare și intensificarea acțiunilor pentru creșterea rezilienței sociale în comunitate (componenta 13, reforma 2); > Modernizarea și crearea de infrastructură sociale pentru persoanele cu dizabilități reprezentând ca țintă până în 2026: > 150 de servicii comunitare de tip: locuințe protejate, centre de zi și centre de servicii de recuperare neuromotorie ambulatorii pentru un număr de aprox. 1.600 persoane cu dizabilități/an; > 35 de servicii comunitare de tip: centre de zi, centre de servicii de recuperare neuromotorie ambulatorii și servicii de asistență și suport, care vor asigura activități pentru un număr de aprox. 1.250 persoane cu dizabilități/an. > (componenta 13, investiția 2); > Actualizarea cadrului legal privind venitul minim de incluziune (VMI), acordat persoanelor aflate în situație

		de dificultate vine în sprijinul prevenirii și combaterii sărăciei și riscului de excluziune socială (componenta 13, reforma 3, investiția 3); > Introducerea tichetelor de muncă și formalizarea muncii în domeniul lucrătorilor casnici (componenta 13, reforma 4, investiția 4); > Îmbunătățirea și modernizarea legislației privind economia socială, inclusiv prin implementarea unei scheme de granturi pentru sprijinirea dezvoltării economiei sociale (înființarea de noi structuri de economie socială în special în domeniul economiei verzi sau în zona rurală cu scopul integrării tinerilor NEETS) (componenta 13, reforma 5); > Scheme de granturi pentru sprijinirea dezvoltării economiei sociale (componenta 13, investiția 5). > Dezvoltarea de instrumente de evidență a persoanelor vulnerabile din comunitate (componenta 14, reforma 6, investiția 1)
VI	> Reducerea timpului alocat de femei pentru sarcinile de îngrijire a copiilor, precum și facilitarea revenirii la locul de muncă pentru femeile care nasc prin implementarea schemei de granturi pentru înființarea și operaționalizarea unui număr de 552 de servicii standard și complementare în cele 41 de județe și în municipiul București (componenta 15, investițiile 1 și 2)	> Îmbunătățirea ratei de participare a copiilor la educație și diminuarea părăsirii timpurii a școlii și a abandonului școlar prin implementarea Mecanismului de Avertizare Timpurie în Educație (MATE). Unitățile de învățământ beneficiare de sprijin vor identifica copiii/tinerii în risc (din școală și din afara școlii) și desfășoară planul de servicii educaționale în funcție de tipul vulnerabilităților identificate (sărăcie, comunități roma, elevi cu dizabilități, elevi cu CES, copii cu părinți plecați la muncă în străinătate, părinți analfabeți) -

		componenta 15, reforma 2, investiția 4; > Acces la servicii educaționale la distanță, de care să poată beneficia copiii din comunitățile marginalizate (inclusiv romii) în care nu există școli în apropiere și nici cadre didactice (componenta 15, investițiile 10, 11); > Investiții prioritare în modernizarea școlilor din comunitățile marginalizate sau cu populație vulnerabilă, inclusiv romi (componenta 15, investiția 16); > Realizarea de conținut și instrumente educaționale digitale, prin încurajarea inovării pentru adaptarea unor soluții educaționale creative, interactive și prin elaborarea și implementarea de programe accesibile de alfabetizare digitală pentru elevii cu dizabilități (componenta 15, investiția 11).

În procesul de raportare semestrială datele privind participanții beneficiari ai intervențiilor din PNRR, precum și evoluțiile instituționale sau de implementare ale politicilor vor fi dezagregate pe variabile precum sex, vârstă, dizabilitate și, acolo unde este posibil, apartenență la un grup minoritar.

1.4 Coerența Planului

În conformitate cu art. 19 alin. (3) din Regulamentul UE 241/2021 de instituire a Mecanismului de Redresare și Reziliență, coerența este unul dintre criteriile de evaluare a planului și implică multiple paliere:

1. consistența externă a planului cu politicile și strategiile naționale și europene și cu obiectul mecanismului de finanțare, inclusiv cu principiile orizontale promovate (cheltuieli bugetare recurente, principiul adiționalității, DNSH)
2. coerența internă prin raportare la contribuția reformelor și investițiilor la atingerea obiectivelor planului și inter-relaționarea dintre acestea

Având în vedere că secțiunile precedente din cadrul prezentului capitol abordează legăturile planului cu obiectivele Mecanismului de Redresare și Reziliență, prezenta secțiune se va axa în principal pe coerența dintre reformele și investițiile specifice incluse în plan și dimensiunile de interconectare dintre acestea.

► Planul evidențiază cele două fețe ale României – o țară ce necesită investiții pentru recuperarea decalajelor economico-sociale și o țară ce trebuie să țină pasul cu avangarda din Uniunea Europeană prin reformele și investițiile ce contribuie la schimbările climatice și tranziția digitală.

Construcția PNRR a plecat de la o abordare de jos în sus, printr-un amplu proces de întâlniri, consultări tehnice interministeriale și consultări publice extinse pentru identificarea nevoilor de investiții și a direcțiilor de reforme, agregate prin cele peste 1700 de fișe de reforme și investiții primite de Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene (MIPE), din care aproximativ 1470 rezultate în urma consultării publice. Astfel, au reieșit cele mai relevante domenii în care România necesită reforme și investiții de amploare, așa cum ele sunt percepute de actorii relevanți: transporturile, mediu, educația, sănătatea, mediul de afaceri.

Concepția și implementarea PNRR se bazează pe următoarele trei principii:

1. **Distribuirea echitabilă geografică a fondurilor.** Investițiile propuse în PNRR se bazează pe faptul că în recuperarea decalajelor și modernizarea României nimeni nu va fi lăsat în urmă. În procedurile alocărilor directe sau cele competitive se va ține cont de alocarea echilibrată a resurselor astfel încât să conducă la valorificarea specificului local sau regional

în interesul cetățenilor și la diminuarea polarizării dezvoltării teritoriale.

2. Descentralizarea. Conceperea PNRR s-a bazat pe capacitatea autorităților centrale și locale de a își asuma reforme ambițioase pentru facilitarea tranziției verde și digitale și care să conducă la un nivel ridicat de reziliență. În spiritul acestui principiu, implementarea PNRR va urmări apropierea de cetățeni și de beneficiari, oferind astfel un răspuns la provocările subsidiare ale comunităților.

3. Rolul autorităților locale. PNRR a fost elaborat printr-un amplu proces participativ la care au participat autoritățile de la nivel local și regional. Implementarea PNRR se va baza pe implicarea autorităților locale atât în definirea apelurilor, acolo unde este cazul, cât și în cea de monitorizare și evaluare a planului.

Planul promovează atât principiul aditivității cheltuielilor cu cele de la bugetul de stat, precum și cel al complementarității cu celelalte mecanisme și fonduri ale UE. De exemplu, pentru mediul de afaceri se are în vedere suplimentarea bugetului unor scheme de ajutor de stat în derulare în scopul creșterii competitivității întreprinderilor care activează în special în zona de inovare și noi tehnologii aplicate în producție. Se urmărește astfel atragerea de capital românesc și străin cu efect multiplicator în economie și generarea de contribuții suplimentare la bugetul de stat.

Structura planului se axează pe 15 componente integrate în toți cei 6 piloni ai Mecanismului de Redresare și Reziliență, însă cu o concentrare evidentă pe pilonul de tranziție verde, pentru a răspunde cât mai mult posibil la provocările legate de schimbările climatice și de mediu. Investițiile sunt direcționate astfel către tranziția verde și tranziția digitală, în conformitate cu recomandările specifice de țară pentru 2019 și 2020.

Planul nu prevede, în general, cheltuieli bugetare recurente, fiind doar câteva cazuri justificate, respectiv pentru cheltuieli salariale adiacente procesului de recalculare a pensiilor, fiind necesar un efort suplimentar concentrat pe o perioadă scurtă de timp, sau pentru asigurarea costurilor personalului din managementul Băncii Naționale de Dezvoltare, exclusiv pe perioada necesară auditării și operaționalizării acesteia.

1.4.1 Coerența planului cu obiectivele și principiile orizontale ale Mecanismului de Redresare și Reziliență

Planul propus are în vedere stimularea creșterii economice prin măsuri corelate cu obiectivele de coeziune economică, socială și teritorială, abordând problemele în care România este deficitară atât prin raportare la nivel european cât și la nivel intern, identificând inclusiv un potențial de creștere/dezvoltare/reformare spre tranziția către o economie digitală și sustenabilă.

În ceea ce privește coerența cu obiectivele Mecanismului de Redresare și Reziliență, reformele și investițiile incluse în plan acoperă toate prioritățile UE, fiind structurate pe toți cei șase piloni prevăzuți de regulamentul aplicabil:

- ▶ *Tranziția verde* – managementul apei, împăduriri și biodiversitate, managementul deșeurilor, transport rutier și feroviar, eficiență energetică și energii regenerabile;
- ▶ *Transformare digitală* – cloud guvernamental și sisteme publice digitale interconectate;
- ▶ *Creștere inteligentă, sustenabilă, inclusivă* – reforme fiscale și reforma sistemului de pensii, debirocratizare, acces la finanțare, cercetare dezvoltare, inovare și reforma companiilor de stat;
- ▶ *Coeziune socială și teritorială* - tranziția verde și digitală la nivelul localităților, turism și cultură;
- ▶ *Sănătate și reziliență economică socială și instituțională* – creșterea accesului la sănătate, reforme în domeniul social, inclusiv prin implicarea societății civile, reforma administrației publice, întărirea dialogului social și creșterea eficienței justiției;
- ▶ *Politici pentru generația următoare, copii și tineret* – România educată – reziliență, digitalizare, formare profesională în sistem dual etc.

Astfel, pentru îndeplinirea obiectivului UE de realizare a neutralității climatice până în 2050, precum și pentru transformarea digitală, reformele și investițiile de mai sus se susțin unele pe altele, fiind incluse, în cadrul tuturor componentelor, elemente relevante în acest sens. De exemplu, pentru obiectivele de schimbări climatice și de mediu sunt relevante măsurile privind sprijinirea reducerii consumului de energie primară și creșterea eficienței energetice a fondului construit printr-o abordare integrată a intervențiilor pe clădiri din perspectiva renovării medii și aprofundate și tranziția spre clădiri inteligente. De asemenea, măsurile de extindere a capacității de energie din surse regenerabile până în 2030, corelat cu scoaterea din operare a capacităților bazate pe cărbune, înclinând balanța mixului energetic spre energia verde sunt coroborate cu alte măsuri din sectorul transportului sustenabil, mobilitate urbană și orașe verzi și inteligente, biodiversitate, economie circulară, toate conducând la reducerea emisiilor gazele cu efect de seră (GES). În plus, nu trebuie neglijate măsurile privind dezvoltarea și modernizarea sistemelor de management integrat al deșeurilor și de gestionare a apei, inclusiv a sistemului de canalizare, lucrări de combatere a eroziunii solului, care, împreună, cu măsurile de împădurire și regenerare urbană contribuie la reducerea poluării și la obiectivele de mediu și schimbări climatice.

Reformele și investițiile propuse contribuie într-un procent de peste 40% la măsurile privind schimbările climatice ale UE. Prin raportare la obiectivele generale ale planului se numără: reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră (GES); creșterea surselor regenerabile în mixul energetic existent; obiective relevante privind creșterea fondului silvic și a gradului de împădurire etc.

Acțiunile propuse în cadrul planului vizează managementul integrat al deșeurilor și sunt concepute să

aducă beneficii atât mediului, cât și economiei, promovând economisirea energiei și reducând emisiile de gaze cu efect de seră. De exemplu, în cadrul componentei privind eficiența energetică se are în vedere dezvoltarea de centre pilot pentru recuperarea materialelor de construcții istorice și reutilizarea lor în special pentru reabilitarea și consolidarea clădirilor istorice. De asemenea, investiții ce țin de eficiența energetică se regăsesc și în cadrul componentei privind mediul de afaceri, prin instrumentele financiare privind garanția de portofoliu pentru acțiune climatică, precum și prin alte instrumente realizate prin Invest EU, compartimentul statului membru.

Coroborat cu cele de mai sus, la nivelul reformelor și tipurilor de investiții propuse au fost realizate analize privind aplicarea principiului de a nu dăuna semnificativ mediului (DNSH), fiind prevăzute măsuri de compensare, de diminuare a externalităților negative pentru asigurarea conformării cu prevederile Mecanismului de Redresare și Reziliență și pentru conformarea cu prevederile art. 17 din Regulamentul UE 2020/852 privind instituirea unui cadru de facilitare a investițiilor durabile. Astfel, sunt analizate toate elementele necesare pentru adaptarea reformelor și investițiilor propuse prin raportare la obiectivele privind schimbările climatice și de mediu, la utilizarea durabilă și protejarea resurselor de apă și a celor marine, la promovarea economiei circulare, inclusiv la prevenirea și reciclarea deșeurilor, la controlul poluării în aer, apă sau sol și nu în ultimul rând la restaurarea biodiversității și a ecosistemelor. De asemenea, sunt excluse de la finanțare pentru obiectivul de atenuare a schimbărilor climatice activitățile legate de combustibili fosili, inclusiv utilizarea în aval¹; activitățile acoperite de sistemul UE de comercializare a certificatelor de emisii (ETS) atingând emisii de CO₂ preconizate a nu fi substanțial mai mici decât valorile de referință relevante², compensarea costurilor ETS indirecte.

Planul cuprinde activități care respectă standardele și prioritățile Uniunii privind clima, mediul și principiul de a nu prejudicia în mod semnificativ în conformitate cu prevederile Regulamentului 2020/852. Au fost luate în considerare inclusiv obiectivele stabilite/adaptate prin strategiile naționale în domeniu. În acest sens, investițiile propuse în cadrul componentei privind fondul construit au scopul de a reduce consumul de energie, de a crește eficiența energetică, ducând la îmbunătățirea performanței energetice a clădirilor în cauză, respectiv la creșterea eficienței energetice a sistemelor tehnice și la reducerea emisiilor de GES. Astfel, Valul Renovării va contribui la obiectivul național de creștere a eficienței energetice, stabilit în conformitate cu Directiva privind eficiența energetică (2012/27/UE, în conformitate cu Directiva privind eficiența energetică în clădiri) și cu contribuțiile la Acordul de la Paris privind schimbările climatice, stabilite la nivel național. Un alt exemplu, este cel al construirii a unui număr de 140 de creșe din cadrul componentei de educație. Această investiție va produce economie de energie primară de minim 20% față de scenariul aferent clădirilor NZEB.

¹ Cu excepția investițiilor în producția de energie electrică și/sau termică, precum și în infrastructura de transport și de distribuție aferentă, care utilizează gaze naturale, respectând condițiile stabilite în anexa III a Ghidului -Orientări tehnice privind aplicarea principiului de „a nu prejudicia în mod semnificativ” (2021/C58/01).

² Valorile de referință stabilite pentru alocarea cu titlu gratuit pentru activitățile / instalațiile care intra în sfera de aplicabilitate a sistemul UE de comercializare a certificatelor de emisii, în conformitate cu Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2021/447.

În general, pentru intervențiile de la nivelul infrastructurilor existente în cadrul planului se au în vedere, acolo unde aceste aspecte sunt tehnic posibil, instalarea unor sisteme alternative de producere a energiei cum ar fi: sisteme descentralizate de alimentare cu energie utilizând surse regenerabile de energie, precum instalații cu captatoare solare termice sau electrice, instalații cu panouri solare fotovoltaice, microcentrale care funcționează în cogenerare de înaltă eficiență și sisteme centralizate de încălzire și/sau de răcire, pompe de căldură și/sau centrale termice sau centrale de cogenerare pe biomasă, schimbătoare de căldură sol-aer etc.

Acolo unde există potențiale efecte negative, au fost menționate măsuri compensatorii. Sunt luate măsuri de diminuare a externalităților negative, cum ar fi: taxarea suplimentară, reducerea poluării prin alte mijloace, stimularea reutilizării materialelor și energiei regenerabile. Sunt propuse de asemenea și măsuri care diminuează poluarea, de exemplu prin utilizarea materialelor de construcții care conduc la reducerea zgomotului, a prafului și a emisiilor poluante în timpul lucrărilor sau a materialelor cu conținut scăzut de carbon sau utilizarea produselor de construcții non-toxice.

Concomitent, planul include măsuri care contribuie la obiectivele privind tranziția digitală la nivel european, fiind alocat, în acest sens un procent de minim 20% din economia totală a planului pentru măsuri specifice. Planul prevede o serie de intervenții pentru atingerea obiectivelor de conectivitate UE 2025 prin dezvoltarea rețelelor de foarte mare capacitate cu acoperire largă națională, inclusiv prin creșterea accesului la acestea, în corelare cu rețelele de transport și zonele de interes de mediu. Complementar, măsurile de digitalizare converg spre mai multe sectoare socio-economice, cum ar fi:

- ▶ sectorul serviciilor publice - cloud guvernamental, baze de date și registre electronice, dezvoltarea de servicii publice digitale interconectate, debirocratizarea mediului de afaceri, securitate cibernetică;
- ▶ sectorul economic - instrumente financiare dedicate digitalizării întreprinderilor și activității acestora, stimularea competitivității în afaceri cu accent pe inovare și digitalizare prin formarea și scalarea hub-urilor de inovare digitală și susținerea dezvoltării parcurilor științifice și tehnologice cu aplicații în domeniul digital etc.;
- ▶ sectoarele educațional și social - măsuri de creștere a competențelor digitale ale elevilor/cadrelor didactice/populației active, dezvoltarea de centre digitale avansate în învățământul preuniversitar și universitar, stimularea cercetării, dezvoltării și inovării în domeniile tehnologiilor generice esențiale.

Măsurile de tip soft anterior menționate sunt complementare cu intervențiile asupra infrastructurilor existente sau nou create. Prin intervențiile incluse în plan, în cadrul infrastructurilor avute în vedere se va incorpora dimensiunea digitală. Astfel, vor fi realizate intervenții referitoare la digitalizarea fondului construit, construirea infrastructuri noi NZEB, sistematizarea managementului traficului, de contorizare a diverselor rețele, digitalizarea instrumentelor de planificare urbană.

Printre indicatorii relevanți ai tranziției digitale identificați la nivelul planului se numără: creșterea numărului de utilizatori frecvenți de internet, a numărului de servicii publice digitalizate; indicatori privind competențele digitale pentru IMM și piața forței de muncă.

Planul este consistent inclusiv cu atenuarea impactului social al crizei pandemice, punând în aplicare principiile promovate de Pilonul european al drepturilor sociale, respectiv egalitatea de șanse și accesul la piața muncii, condiții de muncă echitabile, protecție socială și incluziune socială. De altfel, planul stimulează aplicarea prevederilor legale privind venitul minim de incluziune (VMI), creșterea gradului de acoperire și de adecvare a prestațiilor sociale și coroborarea acestora cu măsuri de activare pe piața muncii, dezvoltarea potențialului întreprinderilor sociale de a inova și de a contribui atât la obiectivele de integrare socială cât și la cele de mediu. Modificările legislative propuse în cadrul planului vor fi echitabile, incluzive, asigurând egalitatea de șanse și de acces la serviciile sociale, asigurând totodată și protecția datelor cu caracter personal în ceea ce privește punerea în aplicare a respectivelor prevederi legale.

La fel, componenta destinată educației vizează măsuri de combatere a abandonului școlar, accentul fiind pus asupra reducerii inegalității de șanse între elevi, asupra caracterului inclusiv al sistemului de educație și formare, concentrând inclusiv măsuri pentru creșterea gradului de integrare pe piața forței de muncă prin dezvoltarea de competențe de bază și/sau avansate, inclusiv digitale și prin stimularea formării profesionale în sistem dual. Măsurile de accesibilitate a grupurilor defavorizate sunt avute în vedere pentru accesul la toate serviciile publice, precum și la adaptarea infrastructurilor necesare pentru furnizarea acestora, inclusiv cele de sănătate, mobilitate, transport, intervenții în situații de urgență, etc. De asemenea, în cadrul componentei de social sunt incluse măsuri dedicate persoanelor cu dizabilități, inclusiv modernizarea/creării de infrastructuri sociale pentru această categorie. În plus, pentru serviciile publice digitale vor fi adaptate și pentru asigurarea accesului persoanelor cu dizabilități.

1.4.2 Coerența planului prin raportare la structura sa internă și la relația dintre reforme și investiții

Reformele și investițiile se susțin reciproc și conlucrează pentru atingerea obiectivului general al planului și al mecanismului de finanțare aferent, în corelare cu politica europeană de creștere economică inteligentă, durabilă și incluzivă.

Coerența internă a planului comportă mai multe dimensiuni: susținerea reciprocă dintre reforme și investiții în cadrul fiecărei componente, intercorelarea dintre componente pentru atingerea obiectivelor macro-economice ale planului, reformele trans-sectoriale care susțin implementarea planului și mecanismele de interconectare dintre investiții.

A. Susținerea reciprocă dintre reforme și investiții în cadrul fiecărei componente

Ca aspect general, toate componentele au fost dezvoltate pe o bază sectorială, fiind cumulate acolo unde acest lucru a fost posibil cu domenii adiacente/complementare. Prin excepție, este o componentă cu o abordare integrată a măsurilor, respectiv fondul local pentru tranziția verde și digitală. De asemenea, unele componente, ca de exemplu cele privind fiscalitatea, mediul de afaceri, cloud-ul guvernamental, eficiența energetică, implică măsuri transversale ce susțin reformele și investițiile din cadrul mai multor componente. Astfel, pe lângă cele anterior menționate, mai jos sunt dezvoltate argumentele necesare pentru demonstrarea interconectării componentelor planului.

Componenta privind sistemul de management al apei - Reformele și investițiile incluse vizează deficiențele din sectorul apei, în special în ceea ce privește accesul la apă și la canalizare, cantitatea și calitatea apei potabile. Reformele propuse sunt legate în special de dezvoltarea capacității operaționale și financiare a operatorilor de apă canal de a exploata și întreține în mod durabil infrastructura de apă și apă uzată. Reformele sunt susținute de investiții în extinderea și modernizarea infrastructurii de apă potabilă și de apă uzată, monitorizarea calității apei potabile și modernizarea laboratoarelor pentru o mai bună monitorizare a substanțelor deversate în ape. Întărirea rolului Autorității de Reglementare pentru Serviciile Comunitare de Utilități Publice (ANRSC) vine să sprijine reformele și investițiile propuse, în special în activitatea de asigurare a calității apelor și respectarea măsurilor privind extracția, tratarea, stocarea, distribuția apei potabile și colectarea și tratarea apelor reziduale. Măsurile sunt susținute de măsurile de digitalizare aferente.

Componenta de păduri și biodiversitate - Reformele și investițiile propuse sunt interconectate având în vedere complementaritatea domeniilor comasate (fondul de împăduriri și biodiversitate) cu scopul de a armoniza practicile specifice pentru asigurarea tranziției către o Europă neutră din punct de vedere climatic. Sunt propuse modificări legislative ale Codului Silvic, ale reglementărilor privind împădurirea terenurilor agricole degradate, coroborat cu menținerea biodiversității, refacerea zonelor afectate din punct de vedere ecologic. Promovarea gestionării durabile a pădurilor și împădurirea, sporirea multifuncționalității și a rolului pădurilor ca absorbant de carbon, protejarea pădurilor și refacerea ecosistemelor forestiere pentru a atinge o stare bună a habitatelor și a speciilor și pentru a consolida reziliența la impactul schimbărilor climatice asupra pădurilor. Reformele și investițiile sunt susținute de baze de date digitale privind inventarierea perimetrelor de ameliorare a terenurilor degradate și a suprafețelor cu noi păduri, precum și de măsurile privind îmbunătățirea activității Romsilva.

În ceea ce privește biodiversitatea se are în vedere reconstrucția habitatelor de pajiști în ariile naturale protejate, măsură susținută de actualizarea planurilor de management pentru arii protejate și de punerea în aplicare a Strategiei UE privind biodiversitatea pentru 2030. Complementar, sunt avute în vedere și

măsurile privind crearea de noi arii naturale urbane și a rețelei naționale de arii naturale urbane, realizându-se, astfel, și interconectarea cu componenta privind fondul local pentru tranziția verde și digital, anticipând subcapitolul următor privind susținerea reciprocă a componentelor și interconectarea lor.

Componenta privind managementul deșeurilor – are în vedere măsuri legate de dezvoltarea unui management al deșeurilor eficient prin modernizarea și completarea sistemelor de management integrat al deșeurilor municipale (pentru SMID-uri și pentru localități neasociate) prin dezvoltarea de “insule ecologice”, digitalizate, pentru colectarea selectivă a deșeurilor la nivel local, prin includerea în circuitul economic a materiilor prime secundare provenite din materialele recuperate de la populație sub formă de deșeuri, și stimularea economiei circulare. Măsurile sunt susținute și de creșterea capacității de monitorizare și control în ceea ce privește transportul deșeurilor. Măsurile de stimulare ale economiei circulare sunt corelate cu componenta de eficiență energetică Valul Renovării unde se are în vedere crearea unui centru pilot pentru colectarea și reutilizarea materialelor de construcție istorice provenite din demolări legale. Cele anterior menționate sunt susținute de măsuri privind creșterea nivelului de monitorizare și control al calității mediului și de dezvoltare a unui sistem de management eficient al deșeurilor municipale.

Componenta privind transportul sustenabil – cuprinde, în principal, reforme și investiții pentru a dezvolta o infrastructură de transport durabilă și ecologică, cu standarde de siguranță adecvate, stimulând în același timp tranziția către un transport ecologic la nivel național. În scopul susținerii acestui obiectiv reformele se axează în principal pe dezvoltarea cadrului strategic, legal și procedural pentru dezvoltarea transportului sustenabil, fiind propuse investiții în zona de infrastructură de cale ferată, de digitalizare a sistemelor de trafic și de sisteme de frânare care să conducă la economie de energie. Reformele și investițiile sunt susținute prin reformarea companiilor de stat menite să implementeze proiectele respective, stimulând aplicarea principiilor guvernantei corporatiste. Investițiile în sectorul rutier vin în sprijinul redresării economice și stimulării mediului economic, asigurând o mai mare interconectivitate a regiunilor României, fiind coroborate cu măsuri de diminuare a poluării ca urmare a intensificării traficului.

Componenta Valul Renovării și Eficiența Energetică - asigură modernizarea și sustenabilitatea fondului construit printr-o abordare integrată a consolidării seismice, eficienței energetice, reducerii riscului la incendiu, ameliorarea calității aerului interior și tranziția spre clădiri inteligente. Obiectivul este susținut de realizarea unui cadru normativ strategic și de reglementare simplificat care să sprijine implementarea investițiilor în tranziția spre clădiri verzi și reziliente. Componenta conține inclusiv măsuri de monitorizare a performanțelor fondului construit prin realizarea registrului digital al clădirilor și implementarea treptată a pașaportului energetic al clădirilor și asigură măsuri de instruire pentru forța de muncă specializată pentru tipurile de intervenții avute în vedere. De asemenea, nu

trebuie neglijată partea de economie circulară pentru reabilitarea clădirilor istorice prin crearea unui centru - pilot pentru colectarea și reutilizarea materialelor de construcție istorice provenite din demolări legale. În plus, componenta asigură cadrul normativ necesar pentru toate tipurile de intervenții asupra infrastructurilor specifice din cadrul celorlalte componente, pentru a anticipa subsecțiunea următoare.

Componenta de energie verde – asigură condițiile legislative pentru creșterea capacităților de interconectare a rețelei de transport de energie, a flexibilității și capacității de echilibrare a acesteia, creând inclusiv cadrul de reglementare necesar investițiilor în capacități noi de producere de energie regenerabilă, revizuire inclusiv cadrul strategic în domeniul energiei și schimbărilor climatice. Investițiile implică măsuri legate de decarbonizarea sectorului energetic și creșterea nivelului de energii regenerabile în cadrul mixului energetic, precum și investiții de digitalizare specifice. Aceste elemente sunt susținute de creșterea gradului de implementare la nivel sectorial a măsurilor de guvernare corporativă și capacitate instituțională. Reformele și investițiile contribuie la obiectivele de eficiență energetică coroborat cu măsurile incluse în cadrul componentei privind fondul construit.

Componenta Digital – asigură cadrul legislativ, procedural necesar pentru digitalizarea serviciilor publice printr-o abordare standardizată și prin asigurarea măsurilor de securitate și de interconectare adecvate. În acest sens, se are în vedere crearea unui cloud guvernamental și centre de date interoperabile, cu o arhitectura a datelor unitară, precum și crearea unui cadru legal de guvernare a serviciilor de cloud pentru zona guvernamentală care să clarifice roluri, responsabilități, reguli de alocare a resurselor. Componenta este trans-sectorială asigurând cadrul standardizat necesar pentru dezvoltarea serviciilor publice digitale cuprinse în cadrul tuturor celorlalte componente din cadrul planului (de exemplu: birocratizarea mediului de afaceri, registrele digitalizate, digitalizarea Agenției Naționale de Administrare Fiscală).

Componenta de reformă fiscală este orientată pe consolidarea sistemului financiar-fiscal și creșterea capacității de colectare a veniturilor la bugetul de stat, precum și îmbunătățirea administrării vamale. Reformele de asemenea vizează zona de impozitare, unde este urmărită alinierea sistemului de impozitare cu actuala și viitoarea etapă de dezvoltare economică a României prin îmbunătățirea structurii veniturilor fiscale, eliminarea distorsiunilor și lacunelor din sistemul fiscal. De asemenea componenta conține măsuri privind consolidarea mediului de afaceri, asigurarea stabilității și predictibilității acestuia, precum și creșterea competitivității prin inovație. O altă parte importantă a componentei este orientată pe reforma sistemului de pensii prin consolidarea capacității instituționale de prognoză a cheltuielilor cu pensiile și elaborarea/aplicarea unui nou cadru legislativ care să corecteze inechitățile din sistemul de pensii.

Componenta privind mediul de afaceri, Cercetare-Dezvoltare, Companii de stat - are în vedere reforme legate de debirocratizarea mediului de afaceri prin digitizarea unor servicii publice și

renunțarea la unele sarcini administrative redundante. Reforma este susținută de o serie de investiții menite să direcționeze investițiile mediului privat către contribuția la schimbările climatice și tranziția digitală, coroborate cu investiții în activitatea productivă și crearea de noi locuri de muncă, diversificând instrumentele de acces la finanțare pentru întreprinderi în funcție de nevoile și gradul acestora de dezvoltare. Mediu de afaceri este în strânsă legătură cu activitatea de cercetare, dezvoltare inovare, unde se încearcă stimularea unei relații bidirecționale pentru creșterea nivelului de maturitate tehnologică și implicit realizarea de transferuri și activități de inovare. Reforma companiilor de stat este o altă dimensiune a mediului de afaceri, unde obiectivele strategice ale statutului trebuie să fie consolidate cu principiile guvernantei corporatiste pentru stimularea competitivității economice. Reformele și investițiile destinate mediului de afaceri sunt susținute astfel și de componenta privind cloud-ul guvernamental și de reformele fiscale legate de conformarea voluntară și creșterea gradului de colectare.

Componenta privind fondul local verde – implică reforme și investiții integrate dedicate mediului urban/local, cu accent pe mobilitate urbană, reabilitarea spațiilor verzi în vederea asigurării reducerii poluării din cadrul aglomerărilor urbane. Intervențiile propuse sunt subsumate cadrului de reformă legat de Codul amenajării teritoriului, urbanismului și construcțiilor care ține cont de realitatea actuală și care consolidează cooperarea la nivel interjurisdicțional, cu scopul abordării intervențiilor în mod integrat, inclusiv la nivel de zone funcționale urbane. Intervențiile sunt susținute de măsurile de digitalizare a instrumentelor de planificare urbană la nivelul autorităților publice locale și elaborarea /actualizarea documentațiilor de urbanism în format digital, cu scopul sistematizării digitale. De altfel, reformele legislative propuse în domeniul urbanismului susțin toate celelalte intervenții din cadrul componentelor care se realizează în mediul urban. Caracterul integrat la componente este dat implicit de caracterul similar al reformei în domeniul urbanismului. Cu toate acestea și măsurile propuse de intervenție vizează zone/cartiere care necesită intervenții din perspectiva reducerii disparităților teritoriale. Dezvoltarea de consorții administrative pentru creșterea capacității administrației publice locale de inter-relaționare și de accelerare a realizării investițiilor este o măsură ce susține modul de implementare a investițiilor propuse.

Componenta Turism și Cultură este orientată pe valorificarea patrimoniului cultural, construit și natural prin turism. Se cuprinse măsuri referitoare la dezvoltarea teritorială durabilă și sporirea gradului de coeziune, creșterea calității vieții și dezvoltare economică în zonele rurale și defavorizate, precum și la crearea de piață de desfacere pentru produsele locale și creșterea nivelului de branding local.

Componenta Sănătate – are în vedere creșterea accesului la servicii medicale de prevenție, diagnostic și tratament precoce, precum și reducerea disparităților rural/urban privind accesul la servicii medicale. Astfel, se au în vedere investiții pentru creșterea siguranței și calității actului medical, prin reforma managementului fondurilor sistemului public de asigurări de sănătate și al fondurilor pentru

investiții în sănătate. Reformele sunt susținute de investiții legate de operaționalizarea și dotarea de centre medicale comunitare, de investiții în infrastructura medicală spitalicească, cu scopul conformării la normele de siguranță la incendiu, la seism și la cele igienico-sanitare de realizarea unui sistem integrat de e-health. Toate aceste elemente sunt susținute de programe de formare pentru competențe digitale, pentru management profesionist, pentru creșterea accesibilității la programele de formare pentru competențe profesionale medicale și cele asociate actului medical.

Componenta Reforma socială prevede un set de reforme care să conducă la creșterea gradului de integrare și de acces la serviciile sociale și de inserție socio-profesională a unor categorii defavorizate. Sunt avute în vedere acțiuni de dezvoltare a unor politici active de stimulare a formalizării muncii și de creștere a impactului și calității serviciilor de asistență socială și de ocupare coroborat cu stimularea accesului pe piața forței de muncă. Vor fi dezvoltate astfel formule flexibile de lucru și a unor măsuri de activare în zona economiei sociale.

Componenta privind administrația publică și eficiența justiției vizează îmbunătățirea guvernancei în condițiile unui sistem de luare a deciziei predictibil, fundamentat și participativ, asigurarea furnizării de servicii publice de calitate de către un corp de funcționari publici profesioniști și bine pregătiți care să răspundă adecvat la provocările, nevoile și așteptările cetățenilor și mediului de afaceri, consolidând rezistența și, acolo unde este necesar, adaptate la tranziția verde și digitală. În ceea ce privește eficiența justiției intervențiile au ca obiectiv consolidarea statului de drept și independența sistemului judiciar prin întărirea independenței magistraților, eficientizarea funcționării instituțiilor din sistemul judiciar. Se urmărește de asemenea, întărirea cadrului legal și normativ privind integritatea, precum și intensificarea luptei împotriva corupției. Totodată, în cadrul componentei sunt incluse măsuri referitoare la eficientizarea și simplificarea procesului de achiziții publice.

Componenta Educație implică reforme și investiții privind creșterea capacității de reziliență a sistemului educațional prin modernizarea infrastructurii educaționale și a dotării aferente, în corelare cu nevoile prezente și viitoare ale pieței forței de muncă, în vederea asigurării participării la un proces educațional de calitate, modern și inclusiv. Astfel, sunt avute în vedere investiții pentru crearea/modernizarea infrastructurii existente și dotarea acesteia, asigurarea cadrului legal privind digitalizarea serviciilor educaționale, luând în considerare situația sectorului ca urmare a crizei COVID 19, măsuri de stimulare a învățământului tehnic și în sistem dual. Investițiile în infrastructură și dotări se îmbină cu reformele de tip soft pentru prevenirea și reducerea abandonului școlar, pentru crearea de competențe digitale adecvate profesorilor și elevilor, pentru adaptarea curricula la nevoile pieței și pentru implicarea mediului de privat în parteneriate durabile pentru stimularea învățământului în sistem dual etc.

B. Susținerea reciprocă și interconectarea dintre componente

În ceea ce privește modul în care reformele și investițiile se accentuează și se completează reciproc, precizăm că structura planului răspunde în principal problemelor structurale din domeniile peste care criza pandemică și-a pus amprenta: sănătate, educație, mediul de afaceri, managementul situațiilor de criză, nefiind însă neglijate domeniile adiacente care asigură recuperarea din astfel de perioade de contracție economică și care pot asigura reziliența economică și instituțională în astfel de situații: transport, cercetare-dezvoltare-inovare, sustenabilitate financiară bugetară, servicii publice, mediu, energie, asigurând totodată consolidarea principiilor democrației participative și a statului de drept. Toate aceste elemente sunt interconectate cu dezvoltarea economică durabilă și tranziția digitală, două linii roșii ce traversează întreg planul pentru asigurarea conformității cu cerințele Mecanismului de Redresare și Reziliență, cumulând reforme și investiții din toate domeniile care să răspundă acestor cerințe.

Planul răspunde nevoilor sectoriale din principalele domenii economico-sociale, fiind promovate o serie de reforme importante care să conducă la creșterea capacității de adaptare la situațiile de criză. Reformele și investițiile sectoriale se întrepătrund prin abordări integrate și sustenabile care converg spre strategiile statului român:

- ▶ Strategia Națională pentru Dezvoltarea Durabilă a României 2030;
- ▶ Strategia Națională de Sănătate 2021-2027;
- ▶ Strategia Națională pentru prevenirea situațiilor de urgență 2016-2025;
- ▶ Strategia Națională de Renovare pe Termen Lung (2020-2050);
- ▶ Strategia de dezvoltare teritorială a României (SDTR) 2018-2035;
- ▶ Master Planul General de Transport și planurile de mobilitate urbană;
- ▶ Politica Urbană a României 2020-2035;
- ▶ Strategia Națională a Locuirii 2018 – 2030.

De facto, PNRR este sursă de finanțare și o punere în același loc, în mod coerent, a obiectivelor de dezvoltare adoptate de către România prin aceste strategii sectoriale.

1.4.3 O Românie mai rezilientă, de jos în sus

Coerența reformelor și investițiilor la nivel local este abordată prin interconectarea unor serii de componente (sectorul de apă, managementul integrat al deșeurilor, educație, sănătate, mediu, mobilitate urbană, eficiență energetică, social, etc.) care împreună vor duce la creșterea nivelului de trai al comunităților locale, integrarea comunităților și persoanelor defavorizate. De exemplu, în cadrul componentei de apă prin investițiile în extinderea rețelelor de apă și canal se asigură o mai mare accesibilitate a grupurilor vulnerabile la serviciile de apă și canalizare; în cadrul componentei de

eficiență energetică pentru fondul construit se prioritizează și se asigură anumite scheme de finanțare în funcție de veniturile gospodăriilor, cu accent pe cele cu venituri modeste și foarte modeste. Coroborat componenta de educație asigură măsuri de reducere a abandonului școlar și de acces al grupurilor defavorizate la serviciile educaționale, inclusiv la învățarea digitală. Componenta de sănătate completează accesibilitatea la serviciile specifice, prin centrele comunitare integrate amplasate inclusiv în localități rurale sau în comunități urbane defavorizate. Măsuri de accesibilitate și cele legate de egalitatea de gen sunt abordate în cadrul politicii urbane și în cadrul investițiilor în infrastructură aferente serviciilor publice de exemplu în cadrul componentelor destinate fondului verde urban și celui pentru eficiență energetică în clădirile publice.

Nu se poate vorbi de creșterea capacității de răspuns a României la situațiile de criză fără reforme și investiții care să crească reziliența sectorială a serviciilor publice de sănătate, educație, mediu economic, siguranță și securitate energetică, etc. Criza COVID 19 a evidențiat necesitatea dezvoltării unor mecanisme flexibile și digitalizate de răspuns în multiple domenii ale vieții socio-economice, ca de exemplu furnizarea unor servicii publice online prin simplificarea unor proceduri de obținerea de autorizații/avize/acorduri, necesitatea interconectării a o serie de servicii publice și de corelare în mediu virtual, trecerea unor activități economice în mediu digital, etc. În acest sens, planul propune o serie de măsuri care se completează reciproc prin tranziția digitală a unor servicii publice de colectare de taxe și impozite, servicii vamale, bugetare, de asigurări de sănătate și sociale, servicii publice de monitorizare și control pentru mediul de afaceri, servicii de telemedicină și educație online, identitate electronică și extinderea semnăturilor electronice, de creștere a conectivității și implementarea unor măsuri de facilitare a tranziției la 5G etc.

Pe lângă cele de mai sus, planul prevede măsuri de flexibilizare și adaptare a capacității statului de răspuns în situații limită, completând cadrul legal cu situațiile cu care s-a confruntat în timpul crizei pandemice, propunând investiții în infrastructură și de creștere a capacității instituționale de răspuns. Astfel, la nivel transversal sunt incluse mecanisme centralizate de implementare a planului, cum ar fi: promovarea de achiziții centralizate, reformarea unor companii de stat care implementează proiecte relevante de infrastructură, promovarea de consorții administrative, toate acestea fiind măsuri de creștere a capacității administrației publice de reacție și de intervenție rapidă în realizarea investițiilor publice. De exemplu, pentru investițiile în eficiență energetică asupra fondului construit public, pentru cele din domeniul sănătății și parțial din domeniul educației (creșe) sunt prevăzute mecanisme centralizate de implementare pentru creșterea eficienței și limitarea duratei de realizare a investițiilor. Sustenabilitatea financiară bugetară este o altă măsură transversală care crește-capacitatea de răspuns, atât la realitățile actuale cât și viitoare, propunând o serie de măsuri oferă mai multă predictibilitate asupra bugetului de stat și control asupra mecanismului de stabilitate bugetară. În acest sens, sunt propuse măsuri de control, de stimulare și simplificare a colectării la bugetul de stat prin raportare la principiul conformării voluntare, la îmbunătățirea proceselor de administrare a impozitelor și taxelor, reorientând modul de administrare pe baza managementului riscului fiscal integrat pentru reducerea neconformării fiscale și a decalajelor fiscale, inclusiv prin raportare la îmbunătățirea mecanismului de programare bugetară în vederea eficientizării și prioritizării cheltuielilor publice. Cele anterior menționate sunt complementare cu reformele și investițiile privind consolidarea capacității de prognoză a cheltuielilor și de limitare a impactul reformelor sistemului de pensii pe termen mediu și

lung și cu măsurile de eliminare a distorsiunilor și lacunelor din sistemul fiscal, care permit contribuabililor devieri de la respectarea principiului conformării voluntare privind plata taxelor fiscale (subminând corectitudinea sistemului) în materia impozitului pe venit și a contribuțiilor sociale. În plus, planul prevede și unele măsuri sectoriale de reformare a modului de distribuire sau utilizare a fondurilor pe criterii de eficiență și performanță (de exemplu în sănătate și în salarizarea personalului bugetar), toate acestea contribuind incremental la creșterea predictibilității legislative și bugetare. Nu în ultimul rând, prin planurile de restructurare a companiilor de stat și măsurile aferente acestora se vor diminua datoriile acestora către bugetul stat.

Stimularea mediului de afaceri este realizată prin măsurile de debirocratizare și simplificare procedurală, prin stimularea accesului la finanțare cu instrumente de finanțare diversificate și adaptate nivelului de dezvoltare și nevoilor acestora, condiționate concomitent de adaptarea activităților și contribuția acestora la obiectivele privind schimbările climatice, de mediu și de digitalizare. Crearea cadrului instituțional național pentru derularea de instrumente financiare și, ulterior, facilitarea accesului la finanțare pentru întreprinderi, prin operaționalizarea Băncii Naționale de Dezvoltare, contribuie la dezvoltarea și consolidarea mediului de afaceri.

Reforme și investițiile propuse în cadrul planului în domeniul cercetării și inovării sunt coerente cu identificarea domeniilor de nișă unde mediul de afaceri local poate identifica un avantaj competitiv la nivel european. Transferul tehnologic, investițiile în inovare și antreprenariat, alături de susținerea excelenței și a participării la proiectele multi-țări (ex. misiuni și parteneriate Orizont Europa), constituie elemente interconectate mediului economic și identificării potențialului de creștere a României.

De asemenea, transportul durabil este esențial în dezvoltarea economică, în reducerea disparităților regionale și teritoriale și în atingerea obiectivelor de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră, prin transferul intermodal către mijloacele de transport verzi, contribuind astfel și la obiectivele de mediu a UE. În plus, modernizarea/dezvoltarea infrastructurii de transport feroviare, cea destinată mobilității urbane verzi și creșterea conectivității nodurilor urbane la rețelele de transport, în special la cele trans-europene contribuie la o decongestionare a traficului, la creșterea mobilității populației și a sectorului economic. Componenta de transport este susținută și de măsurile privind mobilitate din cadrul componentei de urban, transportul durabil contribuind la reducerea poluării și la creșterea calității aerului inclusiv în mediile urbane. Dimensiunea digitală legată de sistematizarea traficului și punerea în aplicare a sistemelor inteligente de management a traficului constituie măsuri de prevenire a unor situații de urgență, reducând riscurile și consecințele sociale, economice în astfel de cazuri. Reziliența economică a României, inclusiv pentru depășirea unor situații de criză nu poate fi susținută cu o infrastructură de transport subdimensionată și cu o interconectare inadecvată, mai ales atunci când vorbim de asigurarea lanțurilor de aprovizionare a bunurilor de consum primare/esențiale în situații de criză, sau de intervenții necesare în situații de urgență, etc.

Reforme și investițiile propuse în diverse domenii sunt coerente cu obiectivul de creștere a calității vieții și incluziune a grupurilor defavorizate. Astfel, implementarea reformei privind venitul minim de incluziune (VMI), educația incluzivă, formarea profesională în sistem dual, dezvoltarea competențelor

digitale, economia socială și implicarea societății civile în proiecte de sprijinire a comunităților defavorizate contribuie de asemenea la coeziunea socială și teritorială, atenuând impactul crizei COVID 19.

Toate cele anterior menționate nu pot fi complete fără susținerea partenerilor sociali și societății civile, coroborat cu măsurile de reformă pentru consolidarea statului de drept, creșterea eficienței actelor justiției prin raportare la recomandările aferente Mecanismului de Cooperare și Verificare (MCV) și a jurisprudenței CEDO, pentru lupta împotriva corupției și pentru integrarea principiilor guvernantei participative și a transparenței decizionale. Rolul societății civile este esențial în planificarea și implementarea reformelor structurale vizate prin plan, prin prisma abilității de reprezentare, activare și implicare a cetățenilor în decizia publică, precum și de construcție și păstrare a valorilor și principiilor democratice, a respectării drepturilor omului și statului de drept. Complementar, sunt prevăzute măsuri pentru stimularea formelor de parteneriat între diferiți actori la nivel local și abordarea de o manieră integrată a problemelor unor comunități locale defavorizate.

Partea 2

Descrierea reformelor și investițiilor

Partea 2 Pilonul I

Tranziția verde

Pilonul I

Tranziția Verde

Componenta I.1

Sistemul de management al apei

Domeniu de intervenție: Apă și apă uzată, infrastructura de gospodărire a apelor

Obiectiv: Asigurarea sustenabilă a apei pentru un viitor sigur al populației, mediului și economiei

Reforme

R1. Consolidarea cadrului de reglementare pentru managementul sustenabil al sectorului de apă și apă uzată și pentru accelerarea accesului populației la servicii de calitate conform directivelor europene

R.2 Reconfigurarea actualului mecanism economic al Administrației Naționale Apele Române (ANAR) în vederea asigurării modernizării și întreținerii sistemului național de gospodărire a apelor precum și a implementării corespunzătoare a Directivei Cadru Apă și a Directivei inundații

R.3 Consolidarea cadrului legislativ actual privind stabilirea pragurilor pentru avertizarea fenomenelor meteorologice periculoase și a fluxului de elaborare și transmitere a informărilor, atenționărilor și avertizărilor meteorologice

Investițiile

I.1 Extinderea sistemelor de apă și canal în localități aflate în aglomerări mai mari de 2000 de locuitori echivalenți (l.e), prioritizate prin Planul accelerat de conformare cu Directivele europene

I.2 Colectarea apelor uzate în aglomerările mai mici de 2000 de l.e. care împiedică atingerea unei stări bune a corpurilor de apă și / sau afectează arii naturale protejate

I.3 Sprijinirea conectării populației cu venituri mici la rețelele de alimentare cu apă și canalizare existente.

I.4 Adaptarea la schimbările climatice prin automatizarea și digitalizarea echipamentelor de evacuare și stocare a apei la acumulări existente pentru asigurarea debitului ecologic și creșterea siguranței alimentării cu apă a populației și reducerea riscului la inundații

I.5 Dotarea adecvată a administrațiilor bazinale pentru monitorizarea infrastructurii, prevenirea și gestionarea situațiilor de urgență

I.6 Realizarea cadastrului apelor

I.7 Adaptarea la schimbările climatice a infrastructurii de îmbunătățiri funciare - sistemele de desecare-drenaj care deservește unele zone expuse riscului de inundații.

Pentru investițiile aferente reformei 2 este prevăzută o alocare de 876,4 mil. euro din care: 480 de mil. pentru I.4, 35 de mil. pentru I.5, 30 mil. pentru I.6, 323,4 mil pentru I.7, precum și 8 mil. euro pentru consolidarea capacității Administrative a ANAR și elaborarea noului mecanism economic

I.8 Extinderea rețelei naționale de observații din cadrul Sistemului Meteorologic Integrat Național (SIMIN)

Buget: 1.884.400.000 Euro

1. **Provocări și obiective**

a. Provocări

Infrastructura de apă și apă uzată

Deficitul de infrastructură de conformare

În raport cu cerințele Directivelor privind calitatea apei potabile și epurarea apelor uzate urbane (Directiva nr. 98/83/CE și Directiva nr. 91/271/CEE), infrastructura de apă și apă uzată este, în prezent, insuficientă și inadecvată, cu impact negativ asupra calității vieții, protecției mediului și dezvoltării socio-economice, în special în mediul rural.

Referitor la colectarea și epurarea apei uzate la nivelul anului 2019, dintr-un total de 198 de aglomerări urbane de peste 10.000 l.e., 169 nu sunt conforme cu cerința art. 3 din Directiva nr. 91/271/CEE (colectarea a cel puțin 98% din încărcarea aglomerării, iar diferența de 2% mai mică de 2.000 de l.e), iar 173 nu sunt conforme cu art. 4 și art. 5 din aceeași Directivă (cel puțin 99% din încărcarea generată colectată face obiectul unei epurări secundare și/sau terțiare, iar restul încărcării generate colectate este mai mic de 2.000 l.e). Având în vedere întârzierile de conformare pentru aglomerările peste 10.000 l.e., în 2018, COM a transmis autorităților române scrisoarea de punere în întârziere în cauza 2018/2109 referitoare la Directiva 91/271/CEE.

În ceea ce privește aglomerările între 2000 și 10.000 de l.e., la nivelul anului 2019, nivelul de conectare a încărcării organice biodegradabile era de 18,85%.

Referitor la alimentarea cu apă potabilă a populației deși gradul de conectare a crescut permanent, nivelul acestuia se menține semnificativ sub media europeană, situație care impune continuarea investițiilor în acest domeniu. La nivelul UE, în medie, 96% din cetățeni sunt conectați în prezent la rezerve de apă potabilă, iar în România în 2018 doar 69,4% din cetățeni erau conectați la apă potabilă (sursa: Eurostat). În plus, investițiile în alimentarea cu apă potabilă trebuie să permită conformarea cu prevederile Directivei 98/83/CE revizuite, care a intrat în vigoare la data de 12 ianuarie 2021, având termen de transpunere 12 ianuarie 2023.

Deficitul existent de infrastructură și întârzierile în ceea ce privește conformarea cu Directivele europene sunt identificate și în Raportul de țară pentru 2019 în cadrul căruia se recomandă

continuarea și accelerarea implementării investițiilor din POIM și PNDR 2014 – 2020 de extindere și modernizarea infrastructurii de apă potabilă și de apă uzată, monitorizarea calității apei potabile și modernizarea laboratoarelor pentru o mai bună monitorizare a substanțelor deversate în ape. Constatările se mențin și în Raportul de Țară din 2020, unde se menționează că politica României în domeniul apei prezintă în continuare deficiențe, în special în ceea ce privește accesul la apă și la canalizare în zonele rurale, precum și cantitatea și calitatea apei potabile.

În ceea ce privește valoare investițiilor publice necesare în sector, un studiu OCDE citat în raportul de țară din 2020 estimează un CAPEX de aprox. 17,68 mld. euro pentru aprovizionarea cu apă și canalizare luând în considerare cerințele de conformare, în timp ce costurile suplimentare legate de conectarea persoanelor vulnerabile și marginalizate la sistemele publice de aprovizionare cu apă erau estimate la aproximativ 1,1 miliarde EUR până în 2030.

O altă evaluare a necesarului de investiții în sector realizată în 2020 de BERD, la solicitarea Ministerului de linie, estima un necesar total de investiții (infrastructură nouă și infrastructură reabilitată) de 22,7 mld euro, din care 50,6% pentru apă și 47,5% pentru apă uzată.

Raportat la acest cost estimat, proiectele regionale de apă și apă uzată, noi și fazate, finanțate prin Programul Operațional Infrastructură Mare (2014 – 2020), care cumulează în prezent o valoare eligibilă de aprox. 5,73 miliarde euro, reprezintă un efort investițional substanțial dar insuficient având în vedere necesarul foarte mare de infrastructură.

Presiuni asupra mediului cauzate de aglomerări sub 2000 de l.e.

În paralel cu eforturile care vizează aglomerările cu peste 2000 de l.e., sunt identificate și măsuri investiționale suplimentare și în aglomerări sub 2000 de l.e. pentru reducerea poluării cu substanțe organice, nutrienți și substanțe prioritare în vederea atingerii stării bune a apelor. Astfel, *Planul național de management actualizat aferent porțiunii din bazinul hidrografic internațional al fluviului Dunărea care este cuprinsă pe teritoriul României* identifică aglomerări umane sub 2000 de l.e. cu impact negativ asupra stării corpurilor de apă, parte din ele având și impact asupra unor situri Natura 2000 fiind amplasate în interiorul sau în vecinătatea acestora.

Accesul grupurilor vulnerabile la serviciul public de apă și canalizare

Raportul de țară din 2019 indică faptul că, din punct de vedere financiar, accesibilitatea populației la serviciile de apă și canalizare este cea mai scăzută din UE, cheltuielile cu aprovizionarea cu apă și cu canalizare reprezentând peste 6% din cheltuielile gospodăriilor din cadrul celui mai sărac grup al populației.

Conform Raportului elaborat de Administrația Națională Apele Române (ANAR) privind conformarea cu Directiva Ape Uzate, în anul 2019, cca. 5,88% din populația echivalentă din aglomerările mai mari de 2.000 l.e. a României (cca. 1 milion l.e.) nu era conectată la rețele de canalizare existente finanțate din diferite surse naționale sau prin fonduri europene ca urmare a veniturilor reduse a unei părți a populației.

În aceste condiții, este necesar ca autoritățile locale să fie susținute în vederea implementării legislației (Legea nr. 241/2006 serviciului de alimentare cu apă și de canalizare, cu modificările și completările ulterioare) prin unele acțiuni de sprijinire a familiilor și persoanelor singure cu venituri reduse (care au media veniturilor bănești nete lunare sub salariul minim brut pe țară

garantat la plată pe membru de familie) pentru plata cheltuielilor realizate pentru branșarea/racordarea la sistemul de alimentare cu apă și de canalizare și, ulterior, pentru operaționalizarea prevederilor legale privind acordarea de ajutoare lunare de la bugetul local în vederea plății serviciului de alimentare cu apă și de canalizare.

Guvernanța sectorului

Începând cu anul 2007, sectorul de apă și apă uzată din România a fost reorganizat prin demararea unui proces de regionalizare, care a constat în concentrarea funcționării serviciilor pentru autorități locale dintr-o arie geografică definită în cadrul unui bazin hidrografic și/sau în cadrul granițelor administrative (municipii, județ). Ca urmare a procesului de regionalizare, au fost înființați 43 de Operatori Regionali, furnizând apă pentru aproximativ jumătate din populația țării. Acest proces de reorganizare a sectorului a adus un real progres în furnizarea serviciilor, foarte multe localități fiind deservite într-o perioadă relativ scurtă. Cu toate acestea, după cum s-a arătat mai sus, România înregistrează întârzieri în atingerea obiectivelor Tratatului de Aderare la UE.

Asigurarea conectării populației la servicii de apă și canalizare în conformitate cu directivele Uniunii Europene a pus presiune pe nevoia de pregătire și implementare de investiții majore în sector. În acest context, România ar trebuie să își dubleze sau tripleze capacitatea sa de investiții în perioada următoare, ceea ce reprezintă o mare provocare din punct de vedere logistic, financiar, economic și administrativ. Pentru aceasta este nevoie de reforme semnificative și eficiență sporită în sector, pentru a crea un mediu favorabil investițiilor, pentru a accelera absorbția fondurilor UE și a gestiona riscul de infringement.

În anul 2020 a fost realizat cu sprijinul BERD un Raport privind opțiunile strategice de consolidare a sectorului, care indică faptul că există decalaje semnificative de capacitate între operatorii regionali, fiind necesare soluții care să asigure recuperarea potențialului real de investiții demonstrat în ultimul an de implementare POS Mediu. Acestea vizează modificarea atribuțiilor Autorității Naționale de Reglementare a Serviciilor Comunitare de Utilități Publice pentru a permite reglementarea economică a operatorilor de apă și canalizare, astfel cum este indicat și în Raportul de țară 2020, urmărirea îndeplinirii indicatorilor de performanță din contractele de delegare, extinderea și consolidarea operatorilor regionali, inclusiv fuziunea integrală a acestora, pornind de la modele de performanță deja identificate.

Infrastructura de gospodărire a apelor

Uzura accentuată a infrastructurii existente și necesitatea adaptării la schimbările climatice

Peste 75% din acumulările din România au fost construite în perioada 1970 – 1989 și în prezent funcționează cu restricții, sub nivelul parametrilor proiectați, pentru a fi exploatate în condiții de siguranță, cu garantarea integrității structurale. (Raportul Băncii Mondiale - BM pentru sectorul de apă din România 2018). Raportul BM a identificat trei mari categorii de deficiențe care afectează siguranța acumulărilor: infiltrațiile mari și periculoase, procesul de sedimentare în lacurile de acumulare, uzura fizică și morală a echipamentelor hidromecanice. Acesta este cauzată de utilizarea cu frecvență ridicată pentru a face față modificării regimurilor hidrologice ca efect al schimbărilor climatice și de cerințele de asigurare a debitelor ecologice în aval de acumulări (Directiva cadru Apă CE 60/2000).

La nivelul ANAR, au fost identificate 31 de acumulări, precum și o serie de poldere, care necesită intervenție în regim urgenta fiind considerate critice din punct de vedere atât al funcționării în condiții de siguranță cât și în ceea ce privește asigurarea folosintelor, în special alimentarea cu apă a populației și atenuarea undelor de viitură. Criteriile care au stat la baza prioritizării acestor puncte critice sunt frecvența riscurilor naturale, puternic influențată de schimbările climatice, utilizarea acumulării ca sursă de alimentare cu apă pentru populație și vecinătatea centrelor populate, precum și starea tehnică și funcțională precară. Aceste structuri prezintă deficiențe structurale semnificative, respectiv ale fundației, probleme la sistemele de etanșeizare și de drenaj, echipamente hidromecanice depășite, precum și mecanisme de acționare ne-automatizate. În cazul producerii unor incidente sau accidente ca urmare a manifestării unor fenomene naturale periculoase sau ca urmare a exploatării, populația expusă riscului este estimată la 550 000 de persoane. Menționăm faptul că șase structuri pentru care sunt necesare intervenții de urgență sunt identificate și în Raportul BM pentru sectorul de apă din România 2018, respectiv acumulările Siriu, jud. Buzău, Leșu, jud. Bihor, Poiana Uzului, jud. Bacău, Valea de Pești, jud. Hunedoara și Dridu, jud. Ialomița.

O mare parte din lucrările de îndiguire din România au fost promovate după inundațiile catastrofale înregistrate în anii 1970-1975, executia acestora fiind realizată în perioada 1976 – 1989. Parametrii lucrărilor de îndiguire au fost stabiliți conform normativelor în vigoare la acea vreme, care prevedeau ca localitățile rurale să fie aparate împotriva inundațiilor la debite maxime cu probabilități de depășire anuală de 5%, iar centrele urbane în funcție de categoria de importanță la probabilități de depășire de 1% sau 0.1%. Prin aderea la Comunitatea Europeană, România a transpus în legislația națională directivele europene privind apa, realizând astfel modificări și completări la Legea Apelor și promovând în anul 2010 prin HG 846 Strategia Națională de Management al Riscului la Inundații pe termen mediu și lung. Una din principalele tinte ale SNMRI prevede ca pe termen lung, în 30 de ani, să fie redusă vulnerabilitatea socială a comunităților expuse la inundații prin revizuirea normelor de proiectare astfel încât zonele rurale să fie aparate la o probabilitate anuală de depășire de 1%, iar centrele urbane în funcție de gradul de dezvoltare la probabilități anuale de depășire anuală de 0,2% respectiv 0,5%.

Având în vedere perioada mare de timp scursă de la data punerii în funcțiune, lucrările de îndiguire au suferit modificări structurale prin apariția în principal a tasărilor, care, coroborate cu efectele schimbărilor climatice ce pun în evidență mărirea frecvenței de apariție a debitelor mari, a condus la nerespectarea cerințelor de aparare împotriva inundațiilor, manifestată prin apariția de deversări și breșe în liniile de aparare împotriva inundațiilor.

Capacitate inadecvată de monitorizare și intervenție

Atât la nivel mondial, cât și în România, în ultimele decenii, s-au înregistrat fenomenele hidrologice extreme de tipul viiturilor lente, produse pe râurile cu bazine hidrografice medii și mari, precum și viituri rapide, caracteristice bazinelor mici, în general sub 200-300 km². Proiecțiile autorităților naționale responsabile (ANM, INHGA) arată în general o tendință de reducere a cantității medii de precipitații, o creștere a frecvenței de producere a fenomenelor meteorologice extreme - precipitații cu caracter torențial, iar, din punct de vedere al regimului hidrologic, o reducere a debitelor medii. Deși în ultimii ani, în România, resursele de apă se situează sub media multianuală, s-au produs numeroase fenomene severe - viituri rapide și inundații semnificative chiar și în anii caracterizați ca fiind secetoși, ceea ce evidențiază o

tendință de intensificare a fenomenelor extreme care au generat pagube materiale semnificative și, de multe ori, chiar pierderi de vieți omenești.

În urma analizelor efectuate la INHGA, în ceea ce privește debitele maxime, se poate concluziona că peste jumătate din teritoriul României va înregistra în perioada următoare (2021-2050) debite maxime cu probabilitatea de 1% mai mari decât în perioada 1971-2000. Statistica evenimentelor înregistrate în perioada de referință 2005-2020 arată faptul că din totalul de 3228 de UAT-uri existente la nivel național cca 87% au fost afectate din care: 5 au fost afectate de peste 25 de ori, 29 de peste 20 de ori, 104 de peste 15 ori, 359 de peste 10 ori, 951 de peste 5 ori și 1373 cel puțin o dată.

În perioada 2005-2020, s-au înregistrat 2786 de evenimente care au afectat construcții hidrotehnice, 42% dintre acestea fiind înregistrate în ultimii 5 ani.

În aceste condiții, este necesară dotarea ANAR cu echipamente moderne de monitorizare a stării infrastructurii în vederea prevenirii situațiilor de urgență, care să faciliteze identificarea punctelor critice, precum și cu mijloace și utilaje performante, necesare pentru intervenția rapidă, inclusiv în zone greu accesibile, pentru punerea în siguranță în timpul desfășurării evenimentelor dar și post-eveniment. De asemenea, dotarea cu echipamente de digitalizare a informațiilor din domeniul gospodăririi apelor este extrem de importantă dar și transferul de know how către personalul ANAR cu privire la folosirea unor tehnologii de măsurare adecvate.

Capacitate insuficientă de gestionare a patrimoniului

Până în prezent, mai puțin de 5% din patrimoniul administrat de către ANAR este intabulat. Acest fapt limitează și întârzie realizarea investițiilor necesare, noi sau de reabilitare a infrastructurii gestionate. O altă provocare este dată de mobilitatea în timp a cursurilor de apă care provoacă pierderi de proprietate, fapt pentru care reglementările legislative actuale impun restabilirea proprietății și refacerea procesului de intabulare, fără existența unui mecanism care să anticipeze astfel de situații, ținând cont de hidromorfologia albiilor în regim natural. Astfel, se impune delimitarea cel puțin provizorie a albiilor minore și a patrimoniului statului reprezentat de infrastructură existentă de gospodărire a apelor.

Mecanismul economic al ANAR

În conformitate cu Directiva Cadru Apă, mecanismul economic și financiar al ANAR trebuie să respecte principiul recuperării costurilor. Evaluarea recuperării costurilor este bazată pe tipul de resursă și utilizator, evaluarea centrelor de cost și alocarea costurilor pentru tipuri individuale de utilizator ținând cont și de atribuțiile ANAR stabilite prin legislația specifică. Actualul mecanism economic, reglementat prin Legea Apelor nr. 107/1996, cu modificările și completările ulterioare, nu asigură o corelare corespunzătoare între actualul de sistem de venituri și costurile aferente fiecărei categorii de utilizatori (producătorii de energie, operatorii regionali de apă și canalizare, furnizorii de apă pentru irigații). În acest context, este necesară consolidarea semnificativă a analizelor economice și de impact, în corelare cu obiectivele de politică, pe baza unor criterii calitative ex-ante, în mod transparent și nediscriminatoriu, din care să rezulte un mecanism economic care să asigure o eficiență sporită a activității de administrare și modernizare a sistemului național de gospodărire a apelor.

Infrastructura de îmbunătățiri funciare (sisteme de desecare-drenaj)

În ceea ce privește contextul actual al riscului de dezastre din România, se preconizează o frecvență mai mare la o serie de dezastre naturale, în special cutremure, inundații, secetă și vreme extremă, dar și tehnologice, cum ar fi accidente chimice, nucleare sau poluările accidentale, care au avut ca efect fizice, sociale și financiare semnificative în ultimele decenii.

Constrânși de amploarea acestor fenomene cu variabilitatea mare a manifestărilor factorilor climatici în România ceea ce implică o accentuare a fenomenelor hidrologice, dar mai ales de pericolele mai mult sau mai puțin vizibile pe care acestea le ascund, au fost demarcate măsuri privind activități și programe ce au drept scop reducerea impactului schimbărilor climatice.

Astfel, se observă că în perioada 2001 - 2010 România s-a confruntat cu fenomene extreme cum ar fi inundațiile istorice de pe râurile interioare din anii 2005, 2008 și 2010, inundațiile istorice de pe sectorul românesc al fluviului Dunărea din anul 2006. Astfel, deși în ultimii ani resursele de apă se situează sub media multianuală, s-au produs totuși viituri și inundații chiar și în anii caracterizați ca fiind secetoși, ceea ce evidențiază o tendință de intensificare a fenomenelor extreme. Pe fondul unor proiecții care arată, în general, o tendință de reducere a cantității medii de precipitații în paralel cu o creștere a frecvenței de producere a precipitațiilor cu caracter torențial, fenomenele extreme se vor accentua.¹

Managementului riscurilor legate de climă, respectiv inundațiile, seceta, incendiile de vegetație și forestiere, alunecările de teren, cutremurele și alte hazarde și consecințele asociate lor au un impact semnificativ asupra comunităților, economiei, infrastructurii și mediului, a fost și rămâne o necesitate și un subiect de continuă actualitate având în vedere faptul că implică resurse umane și materiale deosebite.

Planurile de Management al Riscului la Inundații au ca obiectiv principal diminuarea consecințelor negative ale inundațiilor pentru siguranța cetățenilor, sănătatea umană, activitatea economică, mediu înconjurător, patrimoniul cultural și au în vedere măsuri structurale și nonstructurale pe 5 domenii de acțiune (prevenire, protecție, pregătire, conștientizarea publicului, refacere/reconstrucție) și 3 categorii, în funcție de nivelul de aplicare (măsuri la nivel național, măsuri la nivel bazinal și măsuri la nivel de zonă cu risc potențial de inundații ridicat).

În acest sens, se menționează că la nivel european, se pune tot mai mult accentul pe măsurile nonstructurale și soluțiile de tip infrastructură verde, acestea devenind tot mai importante odată cu recunoașterea crescândă a beneficiilor sale, fiind recomandate măsurile de management natural a inundațiilor, măsuri orientate pe creșterea capacităților de stocare temporară a apei provenită din inundații și care, în același timp, pot furniza servicii pentru ecosisteme.

Printre măsurile nonstructurale se regăsesc și categoriile care vizează reducerea probabilității de inundații și măsuri pentru creșterea rezilienței la inundații și de reglementare a construcțiilor aflate în prezent în zonele inundabile: măsuri de consolidare ori măsuri de impermeabilizare a structurii acestora etc.

¹ https://igsu.ro/Resources/COI/ProgrameStrategii/pdf24_merged.pdf - PLANUL NAȚIONAL DE MANAGEMENT AL RISCURILOR DE DEZASTRE

În contextul obiectivelor² care vizează consolidarea răspunsului global la amenințarea reprezentată de schimbările climatice, creșterea capacității de adaptare la efectele negative ale schimbărilor climatice, raportat la obiectivele cuprinse în Agenda 2030 pentru dezvoltare durabilă care promovează echilibrul între cele trei dimensiuni ale dezvoltării durabile: economic, social și de mediu, angajamentul pentru combaterea deșertificării, rentabilizarea terenurilor și solurilor degradate, inclusiv pe cele afectate de deșertificare, secetă și inundații, grindină, impun intervenții accelerate pentru reformare și investiții în infrastructura de îmbunătățiri funciare, cât și în ceea ce privește întărirea capacității instituționale în vederea îmbunătățirii managementului riscurilor legate de climă.

Preconizările privind faptul că schimbările climatice vor duce la creșterea semnificativă a frecvenței inundațiilor, cât și a secetei în mai multe zone ale țării, cu instalarea unui climat semi-arid în zona sud-estică vor determina măsuri de gestionare a resurselor de apă, impunând investiții în vederea protecției împotriva inundațiilor, dar și adaptarea infrastructurii la schimbările climatice în zonele prioritare pentru gestionarea riscurilor legate de climă.

Se poate observa că fenomenele meteorologice extreme se manifestă neregulat, înregistrându-se ani în care sunt afectate suprafețele foarte importante. Mai mult decât atât, în viitor se preconizează o intensificare a acestor fenomene.

Perioada de referință	Suprafața afectată de fenomene meteorologice adverse			Total suprafață afectată (ha)
	Secetă	Inundații, grindină, ploi torențiale, viituri	Temperaturi scăzute, îngheț, viscolul, depuneri masive de zăpadă	
2015	1.584.088	101.746	66.672	1.752.506
2016	1.040.002	140.616	5.203	1.185.822
2017	298.365	73.419	39.598	411.383
2018	187.101	172.419	6.418	365.939
2019	74503	95.999	1.218	171.720

(Sursa: MADR)

Conform Raportului de Tara pentru Romania din 2020, investițiile în infrastructura sustenabila sunt insuficiente. Infrastructura în general, și cea aferenta administrarii apei este în continuare de o calitate necorespunzatoare, urmare a bugetarii insuficiente de fonduri de intretinere si

² Acordul de la Paris este primul document cu caracter universal în domeniul schimbărilor climatice, care impune obligații juridice tuturor Părților pentru realizarea obiectivului de limitare a creșterii temperaturii medii globale sub 2°C față de nivelul din perioada pre-industrială, avându-se în vedere eforturi suplimentare pentru ca această limită să fie de 1,5°C.

reparații, pe durate uneori de decenii. Din Raport rezulta ca efortul investitional ramane in continuare necesar in infrastructura de transport a apei, cresterea investitiilor in infrastructura fizica si digitala contribuind la reducerea decalajelor intre regiuni, la cresterea productivitatii si, implicit, la cresterea pe termen lung. Decalajele dintre regiuni din Romania sunt intre cele mai accentuate din UE. Exista decalaje in privinta investitiilor, a productivitatii, a competitivitatii si a gradului de ocupare a fortei de munca. Zonele mai putin dezvoltate necesita un volum mai ridicat de investitii pentru atenuarea decalajelor. Rezolvarea acestor neajunsuri si realizarea de investitii prioritare pentru anumite regiuni va contribui la cresterea competitivitatii, ca si a ratei de crestere, la nivel national pe termen lung.

O observatie esentiala din Raportul de Tara pentru 2020 este necesitatea de a investi mai mult pentru a creste calitatea infrastructurii fizice si digitale. Eforturile de digitalizare de pana acum nu au generat inca o reducere considerabila a decalajului dintre mediul urban si cel rural. In plus, infrastructura de gestionare a resurselor de apa este insuficienta.

Excesul de apă afectează culturile agricole prin:

- întârzierea semănatului în primăvară;
- degradarea accentuată a terenurilor, apariția bălților de apă pe suprafețe semnificative de teren;
- pierderi de plante și/sau suprafețe prin bălțiri;
- favorizarea atacului de boli;
- înmulțirea buruienilor hidrofile;
- suprapunerea fenofazelor critice pentru apă a plantelor cu perioadele calde și secetoase;
- sistem radicular slab dezvoltat.

Reabilitarea amenajărilor hidroameliorative și aducerea lor la parametrii optimi, funcțional proiectați, va contribui la o ameliorare semnificativă a calității solului, a apei și a vieții oamenilor. Factorii limitativi pentru producția agricolă (compactarea solurilor, excesul și deficitul de precipitații, sărăturarea secundară) necesită măsuri agrotehnice specifice cu puternic efect ecologic atât asupra solului, cât și asupra reducerii poluării apelor de suprafață și freatice:

- lucrări de prevenire a compactării secundare a solului;
- permeabilizarea solului prin lucrări de afânare adâncă;
- practicarea de asolamente ameliorative pentru mediu.

În prezent, având în vedere importanța infrastructurii de îmbunătățiri funciare, în ceea ce înseamnă calitatea vieții, a apei, a mediului, rolul determinant al acestor lucrări în dezvoltarea socială și economică, este necesară realizarea unor ample lucrări de investiții, în contextul apariției noilor tehnologii mai puțin energofage, dar prietenoase cu mediul, pentru gestionarea unei infrastructurii reziliente la schimbările climatice.

Impactul de ansamblu al investițiilor într-un sistem de gestionare a apei consta in dezvoltarea unui sector agricol cu competitivitate internationala. Efectele investitiei in dezvoltare durabila constau in conditii decente de munca si crestere economica, o educatie de mai buna calitate si egalitate intre sexe, un mod mai responsabil de productie si de consum, utilizand aproape exclusiv energie curata si accesibila.

Infrastructura meteorologică cu insuficientă acoperire națională

În ultimii ani, alternanța fenomenelor meteorologice extreme, evenimente hidrologice majore (furtuni, grindină, ploi abundente și inundații, chiar tornade) urmate de lungi perioade de secetă hidrologică și pedologică, tinde să devină caracteristica climatică principală, cu puternic impact asupra degradării solurilor și reducerea resurselor naturale. Având în vedere cele menționate mai sus, pe teritoriul României se înregistrează o creștere a frecvenței fenomenelor meteorologice extreme cu caracter local precum și a intensității acestora.

România s-a numărat printre țările din UE cu cel mai mare număr de decese cauzate de inundații și cu cele mai multe locuințe deteriorate. Aproximativ 13% din suprafața țării reprezintă zone inundabile, foarte vulnerabile în condițiile unor episoade cu precipitații abundente ce pot determina inundații cu efecte catastrofale. Creșterea capacității de avertizare prin dezvoltarea infrastructurii rețelei de observații meteorologice va contribui astfel în mod evident la diminuarea riscului de pierderi de vieți omenești și de producerea unor pagube materiale însemnate la nivelul comunităților situate în zone cu vulnerabilitate mare. De asemenea, creșterea gradului de acuratețe al avertizărilor și prognozelor meteorologice va determina și îmbunătățirea eficienței în sectoare de importanță strategică: apărare, intervenții de urgență, energetic, precum și în transporturi și în agricultură.

Având în vedere scenariile privind evoluția climei în următoarele decenii, se apreciază că fenomenele hidro-meteorologice extreme vor determina pierderi de aproximativ 8-10 % din PIB-ul pe cap de locuitor până la sfârșitul acestui secol.

Sistemul Meteorologic Integrat Național (SIMIN) include în prezent 164 de stații meteorologice, dintre care 66 efectuează și măsurători agrometeorologice. Astfel, în România, o stație meteorologică deservește în medie aproximativ 1450 km². De asemenea, distribuția stațiilor meteorologice nu este uniformă existând suprafețe mari ale teritoriului României în care nu sunt colectate date meteorologice (de ex. jud. Braila).

În mod curent, observațiile sinoptice generale sunt reprezentative pentru o arie de până la 100 km în jurul stației meteorologice, dar pentru observații la scară mică sau locală, în care se manifestă fenomenele meteo periculoase, zona considerată are dimensiuni care pot coborî spre 10 km sau chiar mai puțin.

Deși prin POS Mediu 2007 – 2013 și prin POIM 2014 – 2020 s-au realizat sau sunt în pregătire investiții importante, care vor permite modernizarea și automatizarea unui număr de 162 dintre stațiile meteorologice existente, persistă problema acoperirii insuficiente a teritoriului național pentru îmbunătățirea capacității de atenționare / avertizare de tip nowcasting cu privire la fenomenelor meteorologice extreme cu caracter local.

b. Obiective

Având în vedere problematica prezentată mai sus, obiectivele sectoriale ale componentei sunt următoarele:

Sectorul de apă și apă uzată

- Creșterea gradului de acces al populației, în special din zonele rurale, la un serviciu public de apă și canalizare conform cu cerințele Directivelor europene și accesibil tuturor categoriilor sociale.

Infrastructura de gospodărire a apelor

- Creșterea gradului de siguranță a acumulărilor existente, precum și a capacității administrative și de intervenție a ANAR în situațiile de urgență, care afectează infrastructura de gospodărire a apelor
- Creșterea contribuției la reducerea impactului la schimbările climatice, în vederea reducerii suprafețelor expuse riscului la inundații, deservite de infrastructura de îmbunătățiri funciare existentă - sistemele de desecare-drenaj din zonele de Nord Vest, Vest, Centru, Sud-Vest, Sud-Muntenia și Ilfov, Sud-Est și Nord Est

Infrastructura meteorologică

- Creșterea gradului de acuratețe a produselor meteorologice de atenționare / avertizare nowcasting în vederea reducerii numărului de decese și de răniri cauzate de fenomene meteorologice extreme.

2. Descrierea reformelor și investițiilor

Reforme:

R.1 Consolidarea cadrului de reglementare pentru managementul sustenabil al sectorului de apă și apă uzată și pentru accelerarea accesului populației la servicii de calitate conform directivelor europene

Îndeplinirea obiectivului de creștere a gradului de acces al populației la serviciul public de apă și canalizare, în special în zonele rurale, este condiționată de capacitatea operatorilor regionali, precum și de calitatea și eficiența colaborării dintre aceștia și autoritățile locale / asociațiile de dezvoltare intercomunitară (ADI), proprietarii infrastructurii de apă și canal.

În vederea asigurării unui cadru legislativ corespunzător acestui deziderat, este necesară reglementarea următoarelor aspecte:

- Aprobarea strategiei tarifare a operatorului regional de apă și canalizare de către adunarea generală a ADI, în baza mandatului special primit de la unitățile administrativ-teritoriale. Astfel, operatorii regionali nu vor mai avea obligația de a obține hotărâri de aprobare a strategiei tarifare de la toate unitățile administrativ-teritoriale membre ADI, inclusiv de la cele nepreluate în aria de operare sau în care nu realizează investiții.

- Introducerea unei responsabilități noi în sarcina autorităților administrației publice locale de a ține evidența persoanelor fizice și juridice care nu evacuează apa uzată la rețeaua publică de canalizare și de a transmite, în luna martie a fiecărui an, lista cu aceste persoane către Garda Națională de Mediu.
- Introducerea obligației pentru utilizatori de a se racorda la sistemele publice de canalizare existente, dacă nu dețin sistem individual de colectare și epurare corespunzător.
- Permitea organizării, după caz, doar a serviciului de alimentare cu apă, cu condiția de asigurare a colectării apelor uzate prin alte sisteme individuale de colectare și epurare, care să asigure același nivel de protecție a mediului ca și sistemele centralizate de canalizare și epurare.

Modificările legislative vizează autoritățile locale, ANRSC, operatorii de apă și canalizare, Garda Națională de Mediu, precum și populația beneficiară de serviciul public de apă și apă uzată din România.

Principalele acțiuni necesare pentru implementare sunt:

- Modificarea și completarea cadrului legal (*Legea serviciului de alimentare cu apă și de canalizare nr. 241/2006, republicată, cu modificările și completările ulterioare*).
- Definirea, la nivelul unor acte subsecvente, a cerințelor și standardelor pentru sistemele individuale de colectare și epurare, care să asigure același nivel de protecție a mediului ca și sistemele centralizate.
- Crearea unui mecanism de sprijinire a familiilor și persoanelor singure cu venituri reduse pentru plata cheltuielilor realizate pentru branșarea / racordarea la sistemul de alimentare cu apă și de canalizare și, ulterior, pentru plata serviciului de alimentare cu apă și de canalizare prin ajutoare lunare.

Implementarea acestor acțiuni va fi realizată de către Ministerul Mediului Apelor și Pădurilor (MMAP) în colaborare cu Ministerul Lucrărilor Publice, Dezvoltării și Administrației (MLPDA), Autoritatea Națională de Reglementare pentru Serviciile Comunitare de Utilități Publice (ANRSC), Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale (MADR) și Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene (MIPE).

Termenul estimat pentru operaționalizarea deplină a măsurilor de reformă este de 2 ani de la adoptarea modificării legislative (Trim 4, 2021).

În paralel, este planificată desfășurarea unei reforme mai complexe de consolidare a sectorului de apă și apă uzată din România prin adoptarea unui sistem de reglementare economică a serviciului public.

Pentru asigurarea conformării cu directivele UE dar și a creșterii calității serviciilor, a fost identificată nevoia unei schimbări majore în sistemul de reglementare al sectorului pentru a asigura continuitate pentru strategiile de tarifare și implicit pentru resursele financiare pentru operarea, întreținerea și dezvoltarea sistemelor publice de apă și apă uzată.

Astfel, în vederea asigurării unui cadru legislativ corespunzător unei reglementări economice a serviciilor este necesară reglementarea următoarelor aspecte:

- Autorizarea expresă a ANRSC de a reglementa economic serviciile de apă și de canalizare.
- Obligația operatorilor de apă de stabilire a strategiilor tarifare pe baza unor planuri de realizare a serviciului public în condiții de eficiență, pe o perioadă de 5 ani, și care să includă măsuri propuse de creștere a eficienței, plan de investiții atât din surse proprii, cât și din surse atrase, și strategia de tarifare.
- Implementarea principiului privind un nivel minim pentru indicii de suportabilitate prin stabilirea unui nivel de referință de 2,5%.

Implementarea acestor acțiuni va fi realizată de către Ministerul Mediului Apelor și Pădurilor (MMAP) în colaborare cu Ministerul Lucrărilor Publice, Dezvoltării și Administrației (MLPDA), Autoritatea Națională de Reglementare pentru Serviciile Comunitare de Utilități Publice (ANRSC) și Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene (MIPE).

Beneficiarii finali ai acestei intervenții vor fi toți operatorii de apă și apă uzată din România și toate Unitățile Administrativ Teritoriale (UAT), care vor beneficia de un cadru de reglementare sustenabil pentru operarea și întreținerea infrastructurii, pentru stabilirea tarifelor și generare de fonduri pentru investiții, dar și utilizatorii serviciului public de apă și apă uzată din România, care vor beneficia de servicii de calitate, sustenabile și la prețuri accesibile.

Principalele acțiuni necesare pentru implementare:

- Modificarea cadrului legislativ (*Legea serviciului de alimentare cu apă și de canalizare nr. 241/2006, republicată, cu modificările și completările ulterioare*)
- Consolidarea capacității ANRSC pentru reglementarea economică a serviciilor prin asigurarea infrastructurii de colectare / procesare informații, dezvoltarea procedurilor interne pentru reglementarea economică a serviciilor și instruirea pentru personalul A.N.R.S.C. și cei ai operatorilor de servicii.
- Dezvoltarea platformei digitale pentru benchmarking reglementat în sectorul de apă și apă uzată.
- Dezvoltarea platformei digitale pentru reglementarea economică a serviciilor (strategii de tarifare prin planuri de realizare a serviciului public în condiții de eficiență).

Termenul estimat pentru operaționalizarea deplină a acestor măsuri este de 4 ani de la adoptarea modificării legislative (Trim 4, 2022), dar autoritățile responsabile nu propun în acest moment includerea în plan a unui jalon (milestone) având în vedere complexitatea și riscurile asociate implementării acestei reforme.

În ceea ce privește legislația în materie de ajutor de stat, reformele nu vor afecta cadrul legal existent care permite îndeplinirea punctelor 211 și 212 pentru monopolul natural din Comunicarea Comisiei 2016/C 262/01 și a punctului 188 pentru monopolul legal din aceeași Comunicare. Infrastructura construită pentru serviciul public se va afla în

continuare în proprietatea autorităților locale iar operarea infrastructurii se va realiza exclusiv de către un operator regional de apă și canalizare, o companie constituită conform prevederilor Legii nr. 51/2006, deținută în proporție de 100% de către autorități locale și care are ca unic scop furnizarea de servicii de apă și canalizare într-o zonă geografică bine delimitată, la tarife aprobate de către ANRSC. Ținând cont de considerentele de mai sus, se poate aprecia că nu este afectată competiția.

R.2 Reconfigurarea actualului mecanism economic al ANAR în vederea asigurării modernizării și întreținerii sistemului național de gospodărire a apelor precum și a implementării corespunzătoare a Directivei Cadru Apă și a Directivei inundații

În vederea asigurării modernizării și întreținerii sistemului național de gospodărire a apelor precum și a implementării corespunzătoare a Directivei Cadru Apă și a Directivei inundații, la nivelul ANAR trebuie asigurat un management cât mai eficient al costurilor. Astfel, este necesară reglementarea unui nou mecanism economic care să permită ANAR să răspundă în mod optim nevoilor consumatorilor inclusiv prin îmbunătățirea conexiunii dintre atribuții și structura de personal.

Reglementarea unui nou mecanism economic va fi operaționalizată prin:

- Modificarea Legii Apelor nr. 107 / 1996 în ceea ce privește analiza economică, parte a planurilor de management pe bazine hidrografice, care include evaluarea importanței economice a activității de gestionare și utilizare durabilă a apei, evaluarea tendințelor privind evoluția cerinței de apă și a volumelor de apă prelevate la nivelul bazinului/spațiului hidrografic, precum și a indicatorilor macroeconomici pe termen mediu și lung, mecanismul recuperării costurilor pentru serviciile comunitare de utilități publice în domeniul apei - captare, tratare, distribuție apă potabilă pentru populație, industrie, unități agrozootehnice, mecanismului recuperării costurilor pentru protecția mediului, ce cuprinde servicii de colectare și epurare a apelor uzate.

Măsura de mai sus vizează și va fi realizată în consultare cu MMAP, ANAR, INHGA, MADR, ANIF, ANPA, producătorii de energie, operatorii regionali de apă și canalizare, furnizorii de apă pentru irigații și alte părți interesate.

Principalele acțiuni necesare pentru implementare sunt:

- Elaborarea studiilor pentru reconfigurarea mecanismului economic al ANAR, inclusiv analiza economică, parte a planurilor de management pe bazine hidrografice.
- Modificarea și completarea cadrului legal (*Legea Apelor nr. 107 / 1996, republicată, cu modificările și completările ulterioare*).

În vederea încadrării în perioada de implementare a PNRR, pentru realizarea acestei reforme complexe, este necesară colaborarea cu o instituție financiară internațională care va asigura accesul rapid și eficient la expertiza tehnică necesară pentru configurarea noului mecanism economic.

Măsura de reformă va fi implementată în perioada 2022 – 2024.

R.3 Consolidarea cadrului legislativ actual privind stabilirea pragurilor pentru avertizarea fenomenelor meteorologice periculoase și a fluxului de elaborare și transmitere a informărilor, atenționărilor și avertizărilor meteorologice

În prezent, cadrul legal privind stabilirea pragurilor pentru avertizarea fenomenelor meteorologice periculoase și a fluxului de elaborare și transmitere a informărilor, atenționărilor și avertizărilor meteorologice prezintă deficiențe, pe de o parte de ordin administrativ, iar pe de altă parte din perspectiva fundamentării.

Deficiențele de ordin administrativ sunt generate de faptul că *Ordinul nr. 3403/2012 pentru aprobarea procedurilor de codificare a informărilor, atenționărilor și avertizărilor meteorologice și hidrologice*, în vigoare de la 14 noiembrie 2012 până la 07 iulie 2019, a fost abrogat și înlocuit parțial prin *Ordinul 459/2019 pentru aprobarea Regulamentului privind gestionarea situațiilor de urgență generate de fenomene hidrometeorologice periculoase având ca efect producerea de inundații, secetă hidrologică, precum și incidente/accidente la construcții hidrotehnice, poluări accidentale pe cursurile de apă și poluări marine în zona costieră*.

Astfel, cadrul legislativ în vigoare în prezent, nu detaliază ***Procedura de codificare a informărilor, atenționărilor și avertizărilor meteorologice care se emit în cazul producerii de fenomene meteorologice periculoase la scară națională sau regională***, ci doar *Procedura de codificare și conținutul informărilor, atenționărilor, avertizărilor și prognozelor hidrologice, emise de către Institutul Național de Hidrologie și Gospodărire a Apelor (prin Centrul Național de Prognoze Hidrologice) și de către Administrațiile Bazinale de Apă (prin Serviciul de Prognoze Bazinale, Hidrologie și Hidrogeologie)* – Anexa 5 la "Regulamentului privind gestionarea situațiilor de urgență generate de fenomene hidrometeorologice periculoase având ca efect producerea de inundații, secetă hidrologică, precum și incidente/accidente la construcții hidrotehnice, poluări accidentale pe cursurile de apă și poluări marine în zona costieră".

Prin urmare, este necesar a se realiza consolidarea cadrului legal privind procedura de codificare a informărilor, atenționărilor și avertizărilor meteorologice care se emit în cazul producerii de fenomene meteorologice periculoase la scară națională sau regională de către Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor prin Administrația Națională de Meteorologie – instituție responsabilă cu stabilirea pragurilor pentru avertizarea fenomenelor meteorologice periculoase și fluxul de elaborare și transmitere a informărilor, atenționărilor și avertizărilor privind fenomenele meteorologice periculoase.

Deficiențele de fundamentare a cadrului legal sunt date de faptul că metodologia de stabilire a pragurilor *de* pentru avertizarea fenomenelor meteorologice periculoase și fluxul de elaborare și transmitere a informărilor, atenționărilor și avertizărilor privind fenomenele meteorologice periculoase nu este aprobată și ca aceasta are la bază informațiile privind înregistrarea fenomenelor meteorologice periculoase furnizate doar de cele 164 de stații meteorologice de suprafață din rețeaua Administrației Naționale de Meteorologie.

Datele furnizate de stațiile meteorologice de suprafață din rețeaua Administrației Naționale de Meteorologie sunt insuficiente în a stabili o procedură de codificare a informărilor,

atenționărilor și avertizărilor meteorologice pentru producerea de fenomene meteorologice periculoase la scară regională dat fiind caracterul local al fenomenelor meteorologice periculoase care este în creștere și care nu poate fi descris cu acuratețea necesară în baza informațiilor provenite de la rețeaua actuală de stații meteorologice.

Prin urmare, creșterea densității actuale a rețelei de stații meteorologice de suprafață prin dezvoltarea a 300 de stații meteorologice automate și autonome de suprafață și 100 de stații agrometeorologice va determina creșterea eficacității prognozelor și avertizărilor meteorologice la apariția riscului de producere a inundațiilor, dar și consolidarea cadrului legislativ actual privind stabilirea pragurilor pentru avertizarea fenomenelor meteorologice periculoase și a fluxului de elaborare și transmitere a informațiilor, atenționărilor și avertizărilor meteorologice.

În baza informațiilor care vor proveni de la cele 300 de stații meteorologice automate și autonome de suprafață și 100 de stații agrometeorologice, având în vedere că un număr mai mare de informații meteorologice vor asigura un grad de reprezentativitate mai ridicat pentru identificarea posibilelor consecințe ale fenomenelor meteorologice periculoase ce stau la baza stabilirii pragurilor de avertizare a fenomenelor meteorologice periculoase ce se produc într-o zonă restrânsă sau la nivel regional, se va putea adopta o metodologie acurată de stabilire a pragurilor pentru avertizarea fenomenelor meteorologice periculoase și de consolidare a cadrului legislativ în această direcție.

Consolidarea cadrului legislativ privind stabilirea pragurilor pentru avertizarea fenomenelor meteorologice periculoase și a fluxului de elaborare și transmitere a informațiilor, atenționărilor și avertizărilor meteorologice se va realiza prin:

- Stabilirea conținutului mesajelor de avertizare meteorologică și consecințele posibile ale producerii de fenomene meteorologice periculoase la scară națională sau regională în funcție de posibilele consecințe ale vântului puternic, ale ploilor importante cantitativ, ale descărcărilor electrice și grindinei, ale temperaturilor maxime extreme și minime extreme, precum și ale poleiului sau ceții.
- Stabilirea conținutului fluxului informativ operativ pentru transmiterea informațiilor, atenționărilor și avertizărilor meteorologice la nivel național și regional.

Consolidarea cadrului legislativ actual privind stabilirea pragurilor pentru avertizarea fenomenelor meteorologice periculoase și a fluxului de elaborare și transmitere a informațiilor, atenționărilor și avertizărilor meteorologice împreună cu implementarea investiției propuse va conduce la creșterea capacității de avertizare cu privire la riscul producerii fenomenelor meteorologice severe și a riscului de inundații și va avea un impact pozitiv semnificativ, direct și indirect, la nivelul tuturor comunităților prin creșterea calității actului de guvernare a autorităților publice centrale și locale, care vor deține astfel instrumentele necesare pentru a contribui la actul decizional de organizare, conducere și aplicare a tuturor măsurilor pentru prevenirea efectelor fenomenelor meteorologice severe. Printre fenomenele hidrometeorologice care afectează semnificativ comunitățile trebuie menționate în primul rând inundațiile catastrofale determinate de episoade cu precipitații abundente în intervale scurte de timp, ale căror efecte pot fi diminuate sau prevenite în condițiile în care sunt transmise autorităților și populației prognoze și avertizări cu grad ridicat de acuratețe și eficacitate, ceea ce va contribui la realizarea obiectivelor Strategiei de Creștere Durabilă.

Investițiile

Sectorul de apă și apă uzată

I.1 Extinderea sistemelor de apă și canal în localități aflate în aglomerări mai mari de 2000 de locuitori echivalenți (l.e), prioritizate prin Planul accelerat de conformare cu Directivele europene (Alocare 600 mil. euro)

Măsura vizează lucrări de construcții necesare pentru extinderea rețelelor de apă și canalizare în localități cuprinse în aglomerările mai mari de 2000 de locuitori echivalenți (l.e), prioritizate prin Planul de accelerare a conformării cu Directivele europene.

Alocarea va fi direcționată prioritar către aglomerările care au sau care vor avea până la 31.12.2023 stații de epurare a apelor uzate finanțate prin alte surse (în principal POIM 2014 – 2020) și în care extinderea rețelelor existente va permite atingerea unui grad de conectare cât mai ridicat până în trim. 2 2026.

Lista indicativă a aglomerărilor care pot face obiectul acestor investiții pentru extinderile de rețele de apă și canal este prezentată în Anexa 5, iar accesul la finanțare se va face în funcție de nivelul de maturitate al proiectelor de investiții și în limita alocării disponibile.

Complementaritatea cu proiectele regionale de apă și canalizare finanțate prin POIM 2014 – 2020 va fi verificată la nivel de proiect de investiții, pentru fiecare investiție propusă, printr-un protocol care va fi încheiat în acest sens între MMAP și MIPE – AM POIM 2014 – 2020.

Investițiile vor fi implementate de către autoritățile publice locale în parteneriat cu operatorul sistemului existent.

Beneficiarii finali ai investiției vor fi locuitorii din aglomerările urbane de peste 2.000 l.e. prioritizate conform celor de mai sus.

Ajutor de stat:

Beneficiarii de finanțare vor fi autorități locale iar infrastructura construită se va afla în proprietatea acestora. Operarea infrastructurii se va realiza exclusiv de către un operator regional de apă și canalizare, o companie constituită conform prevederilor Legii nr. 51/2006, deținută în proporție de 100% de către autorități locale și care are ca unic scop furnizarea de servicii de apă și canalizare într-o zonă geografică bine delimitată, la tarife aprobate de către Autoritatea Națională de Reglementare pentru Serviciile Comunitare de Utilități Publice.

Existența ajutorului:

a. În etapa de construcție

Ajutorul de stat poate fi exclus în această etapă având în vedere faptul că infrastructura finanțată se va afla în proprietatea autorităților locale fiind îndeplinite punctele 211 și 212 pentru monopolul natural din Comunicarea Comisiei 2016/C 262/01, respectiv faptul că infrastructura nu se confruntă cu o concurență directă, finanțarea privată este nesemnificativă în sector și infrastructura nu este concepută pentru a favoriza în mod selectiv o întreprindere sau un sector anume, ci oferă servicii / beneficii pentru societate în general. De asemenea, finanțarea PNRR nu va fi folosită pentru subvenționarea încrucișată sau indirectă a altor activități economice, inclusiv exploatarea infrastructurii.

Furnizorii de lucrări de execuție /servicii de / echipamente vor fi selectați printr-o procedură deschisă, competitivă, transparentă și non-discriminatorie în conformitate cu legislația națională și europeană, astfel încât ajutorul de stat poate fi exclus la acest nivel.

b. În etapa de operare

În această etapă ajutorul de stat poate fi exclus deoarece operarea va fi realizată de către un operator regional de apă și canalizare care deține un monopol legal pentru servicii de apă și canalizare în conformitate cu cerințele din Comunicarea Comisiei 2016/C 262/01, punctul 188. Operatorul regional nu are competiție pe piața serviciilor de apă și canalizare pe teritoriul acționarilor săi și nu este activ în alte piețe în afara ariei sale de operare.

c. Contractorii externi

Furnizorii de servicii de lucrări / echipamente vor fi selectați printr-o procedură deschisă, competitivă, transparentă și non-discriminatorie în conformitate cu legislația națională și europeană, astfel încât ajutorul de stat poate fi exclus la acest nivel.

d. Utilizatorul final

Infrastructura construită va fi accesibilă tuturor utilizatorilor potențiali în mod nediscriminatoriu la același tarif unitar în aria de operare. Nivelul tarifului la consumatorul final, care acoperă costurile operaționale, de mentenanță și înlocuire) este propus de operatorul regional spre aprobarea autorităților locale și a autorității naționale de reglementare. Prin urmare, ajutorul de stat poate fi exclus la acest nivel.

I.2 Colectarea apelor uzate în aglomerările mai mici de 2000 de l.e. care împiedică atingerea unei stări bune a corpurilor de apă și / sau afectează arii naturale protejate (Alocare 200 mil. euro)

Măsura vizează aglomerările mai mici de 2000 de l.e. iar alocarea de 200 mil. euro va fi direcționată prioritar către aglomerările care afectează semnificativ starea corpurilor de apă și / sau starea de conservare a unor arii naturale protejate.

Soluțiile tehnice de canalizare fezabile vor fi stabilite la nivel de proiect și pot fi sisteme individuale de colectare și epurare, care să asigure același nivel de protecție a mediului ca și sistemele centralizate, sisteme publice inteligente (fose comune) pentru procesarea apelor uzate urbane sau, în situații excepționale și temeinic justificate, prin colectarea în sistem centralizat și epurarea în stații existente. Nu se va finanța construirea de stații de epurare.

Investițiile în sistemele individuale sau alte sisteme adecvate (comune) construite pentru preluarea încărcării din aglomerările sub 2000 de l.e. care împiedică atingerea unei stări bune a corpurilor de apă și / sau afectează arii naturale protejate vor fi demarate ulterior aprobării modificărilor legislative privind sistemele individuale adecvate (Milestone 1) și a intrării în vigoare a actului normativ prin care este aprobat Programul național prima conectare la rețelele de apă și canalizare (Milestone 2).

În situația puțin probabilă în care localitatea ce constituie o aglomerare sub 2000 de l.e., care împiedică atingerea unei stări bune a corpurilor de apă și / sau afectează arii naturale protejate, nu este alimentată cu apă potabilă, alimentarea acesteia se poate propune spre finanțare în condițiile în care sursa de apă se află pe raza localității respective sau în imediata apropiere. De asemenea, sursa de apă poate fi și o aducțiune existentă de apă potabilă / brută. Nu se va finanța construirea de stații de tratare.

Lista indicativă a aglomerărilor sub 2000 de l.e care pot face obiectul acestor investiții este cuprinsă în *Planul național de management aferent porțiunii din bazinul hidrografic internațional al fluviului Dunărea care este cuprinsă pe teritoriul României*, iar accesul la finanțare se va face în funcție de nivelul de maturitate al proiectelor de investiții și în limita alocării disponibile.

Investițiile vor fi implementate de către autoritățile publice locale în parteneriat cu operatorul sistemului existent.

Beneficiarii finali ai investiției vor fi locuitorii din aglomerările urbane sub 2.000 l.e. prioritizate conform celor de mai sus.

Ajutor de stat:

Beneficiarii de finanțare vor fi autorități locale iar infrastructura construită se va afla în proprietatea acestora. Operarea infrastructurii se va realiza exclusiv de către un operator regional de apă și canalizare, o companie constituită conform prevederilor Legii nr. 51/2006, deținută în proporție de 100% de către autorități locale și care are ca unic scop furnizarea de servicii de apă și canalizare într-o zonă geografică bine delimitată, la tarife aprobate de către Autoritatea Națională de Reglementare pentru Serviciile Comunitare de Utilități Publice.

Existența ajutorului

a. În etapa de construcție

Ajutorul de stat poate fi exclus în această etapă având în vedere faptul că infrastructura finanțată se va afla în proprietatea autorităților locale fiind îndeplinite punctele 211 și 212 pentru monopolul natural din Comunicarea Comisiei 2016/C 262/01, respectiv faptul că infrastructura nu se confruntă cu o concurență directă, finanțarea privată este nesemnificativă în sector și infrastructura nu este concepută pentru a favoriza în mod selectiv o întreprindere sau un sector anume, ci oferă servicii / beneficii pentru societate în general. De asemenea, finanțarea PNRR nu va fi folosită pentru subvenționarea încrucișată sau indirectă a altor activități economice, inclusiv exploatarea infrastructurii.

Furnizorii de lucrări de execuție /servicii de / echipamente vor fi selectați printr-o procedură deschisă, competitivă, transparentă și non-discriminatorie în conformitate cu legislația națională și europeană, astfel încât ajutorul de stat poate fi exclus la acest nivel.

b. În etapa de operare

În această etapă ajutorul de stat poate fi exclus deoarece operarea va fi realizată de către un operator regional de apă și canalizare care deține un monopol legal pentru servicii de apă și canalizare în conformitate cu cerințele din Comunicarea Comisiei 2016/C 262/01, punctul 188. Operatorul regional nu are competiție pe piața serviciilor de apă și canalizare pe teritoriul acționarilor săi și nu este activ în alte piețe în afara ariei sale de operare.

c. Contractorii externi

Furnizorii de servicii de lucrări / echipamente vor fi selectați printr-o procedură deschisă, competitivă, transparentă și non-discriminatorie în conformitate cu legislația națională și europeană, astfel încât ajutorul de stat poate fi exclus la acest nivel.

d. Utilizatorul final

Infrastructura construită va fi accesibilă tuturor utilizatorilor potențiali în mod nediscriminatoriu la același tarif unitar în aria de operare. Nivelul tarifului la consumatorul final, care acoperă costurile operaționale, de mentenanță și înlocuire) este propus de operatorul regional spre aprobarea autorităților locale și a autorității naționale de reglementare. Prin urmare, ajutorul de stat poate fi exclus la acest nivel.

I.3 Sprijinirea conectării populației cu venituri mici la rețelele de alimentare cu apă și canalizare existente

Măsura vizează sprijinirea familiilor și persoanelor singure cu venituri reduse (care au media veniturilor bănești nete lunare sub salariul minim brut pe țară garantat la plată pe membru de familie) pentru plata cheltuielilor de branșare/racordare la sistemul public de alimentare cu apă și de canalizare.

Investiția va fi gestionată de către AFM printr-un program de lucrări de branșare / racordare a gospodăriilor vulnerabile la rețelele existente. Programul investițional de 168 mil. euro va fi implementat de autoritățile locale prin operatorii publici de apă și canalizare care administrează sistemele edilitare vizate.

Programul va finanța costurilor suportate și justificate conform prevederilor legale de către autoritățile contractante fără depășirea nivelului de 2000 de euro / gospodărie conectată.

Mecanismul de implementare a acestor măsuri de investiții va fi detaliat într-un act normativ de adoptare a Programului național *Prima conectare la apă și canalizare*.

Ajutor de stat:

Beneficiarii finali de finanțare sunt familii și persoane singure cu venituri reduse iar finanțarea este exclusiv în scopul plății cheltuielilor de branșare/racordare la sistemul public de alimentare cu apă și canalizare aflat în proprietatea autorităților locale și exploatat de către operatorii regionali care îndeplinesc condițiile de monopol natural și legal. Nefiind afectată competiția, măsura de investiții nu implică elemente de ajutor de stat.

Infrastructura de gospodărire a apelor

I.4 Adaptarea la schimbările climatice prin automatizarea și digitalizarea echipamentelor de evacuare și stocare a apei la acumulări pentru asigurarea debitului ecologic și creșterea siguranței alimentării cu apă a populației și reducerea riscului la inundații

Măsura vizează următoarele lucrări de intervenție la infrastructura existentă:

a. Reabilitarea liniilor de apărare existente în conformitate cu Directiva Inundații și cu Strategia Națională pentru Managementul Riscului la Inundații

Se vor avea în vedere zonele în care s-au produs cele mai multe deversări și breșe în liniile de apărare împotriva inundațiilor în ultimii 7 ani, corelat și cu daunele economice medii anuale produse de evenimentele hidrologice adverse. Lucrările vor fi prioritizate pe baza planurilor de prevenire și protecție și diminuarea efectelor inundațiilor și vor consta în umpluturi din materiale locale extrase din zonele dig-mal urmate de acoperirea cu un strat vegetal înierbat.

b. Reabilitarea acumulărilor existente care necesită intervenții de urgență pentru exploatarea în condiții de

Sunt vizate lucrări de reparații / reabilitări ale structurilor deteriorate, refaceri ale sistemelor de etanșare și drenaj, și reabilitarea sau înlocuirea echipamentelor hidromecanice, automatizarea mecanismelor de actionare, reabilitarea/modernizarea echipamentelor electrice. Odată cu reabilitarea și modernizarea echipamentelor hidromecanice, proiectele vor include și sisteme SCADA prin asigurarea locațiilor de tip container securizat pentru echipamentele IT&C, asigurarea comenzilor și acționărilor centralizat și integrarea cu sistemele de monitorizare existente. În plus, pentru acumulările cu rol foarte important în asigurarea apei brute pentru sistemele de alimentare cu apă (atât cele cu priza directă cât și cele care furnizează servicii de reglare a debitelor pentru prizele aval) sunt avute în vedere soluții pentru oxigenare și reducerea fenomenelor de eutrofizare.

Proiectele de reabilitare a acumulărilor existente vor fi selectate în baza prioritizării realizate prin aplicarea metodologiei de prioritizare din punct de vedere al exploatării în siguranță a acestora. Sunt vizate acumulări existente care necesită intervenție în regim urgență, fiind considerate critice din punct de vedere atât al funcționării în siguranță cât și al asigurării folosințelor. Enumerăm câteva acumulări, cu titlu de exemplu și fără a ne limita la acestea: Acumularea Leșu județul Bihor, Acumularea Valea de Pești județul Hunedoara, Acumularea Siriu, județul Buzău, Acumularea Dridu, județul Ialomița, Acumularea Surduc, jud. Timiș, Nodul Hidrotehnic Sânmartinul Maghiar, jud. Timiș, Acumularea Halceni, județul Iași, Acumularea Cazanesti, județul Vaslui, Acumularea Cuibul Vulturilor, jud. Vaslui, Acumularea Solești, pe raul Vasluiet, județul Vaslui, Acumularea Parcovaci pe raul Bahlui, județul Iași, Nodul Hidrotehnic Stanca-Costești, Acumularea Poiana Uzului, jud.

Bacau, Acumularea Solca, jud. Suceava, Acumulare Trotus, mun. Onesti, jud. Bacau, Acumularea Budeasa, judetul Arges, Acumularea Cuceu județul Salaj, Acumularea Gilau, jud. Cluj, Acumularea Bunget I, judetul Dâmbovița, Acumularea Golești, județul Argeș, Lacul Morii și nodurile hidrotehnice din aval, mun. București, judetul Dâmbovița, Acumularea Adunati, judetul Dâmbovița, Acumularea Ilfoveni, judetul Dâmbovița, Acumularea Udresti, judetul Dâmbovița, Acumularea Buftea, jud. Ilfov, Acumularea Maracineni, jud. Arges, Polderul Moftin, jud. Satu Mare, Polderul Supur, jud. Satu Mare, acumularea Crestur, jud. Bihor, Acumularea Sălacea, județul Bihor, Lucrări de retenție aluviuni Lacul Roșu.

Efectele schimbarilor climatice sunt resimțite atât în creșterea numărului de evenimente de tip flash flood dar și prin creșterea frecvenței și a debitelor maxime ale inundațiilor pe cursurile de apă, înregistrate în ultimii 20 de ani (evenimentele din 2005, 2006, 2008, 2010, 2013, 2016, 2018 fiind relevante în acest sens), ceea ce poate conduce la situații dificil de controlat sau chiar pierderi de vieți omenești. Aceasta frecvență crescută a evenimentelor de inundații a condus la uzura mai rapidă a echipamentelor și capacităților de evacuare și reducerea duratei de viață a construcției/echipamentelor. În ultimii ani, s-a semnalat o creștere a numărului de incidente la echipamentele de control al evacuării apelor în condiții de inundații pe fondul operării frecvente și al îmbătrânirii infrastructurii. Limitarea capacităților de atenuare a viiturilor prin acumulările existente implică o creștere a riscurilor tehnologice ale liniilor de apărare din aval și la pericolul cedării digurilor prin depășirea coronamentului acestora fiind astfel necesare lucrări de reabilitare/redimensionare și modernizare pentru acumulările existente.

În plus alternanța de inundații – secete anuale generate de schimbările climatice, ridică probleme de asigurare a apei brute de calitate și asigurarea debitelor ecologice în aval de acumulări implicit dificultăți în implementarea Directivei cadru Apă CE 60/2000 și atingerea stării bune sau a potențialului ecologic pentru corpurile de apă din România. Reducerea calității apei în acumulări în perioadele cu temperaturi ridicate și secete precum și tranzitarea/acumularea în perioade de ape mari a deșeurilor de plastic și masa lemnoasă care produc blocaje la poduri și creează probleme legate de poluarea apelor cu plastic inclusiv la nivel transfrontier fiind necesară realizarea unor lucrări atât la acumulări cât și secțiuni de control în aval pentru colectare și valorificare a deșeurilor transportate pe cursurile de apă în condițiile apelor mari.

O altă consecință evidențiată de evenimentele din ultimii ani sunt modificările hidromorfologice ale albiilor cursurilor de apă care au condus la modificarea parametrilor proiectați pentru polderele nepermanente care realizează atenuarea undelor de viitură, necesitând redimensionări în mod similar cu acumulările permanente.

Astfel, la nivelul fiecărui bazin hidrografic sunt necesare pe lângă studiile adiacente de re-operare și exploatare optimizată a acumulărilor existente și lucrări de modernizare și automatizare a echipamentelor hidromecanice acumulărilor, reducerea infiltrațiilor, stabilizarea versanților cu semne de alunecare, lucrări la rizberme și disipatori, reducerea subpresiunilor, sisteme de aerare și insule flotante verzi și pentru producere de energie fotovoltaică și favorizarea infiltrării apei în panza freatică prin polderele și acumulările existente și propuse pentru reducerea efectelor secetei pe terenurile adiacente, corelat cu măsurile de îndepărtare/reproiectare a pragurilor, relocare de diguri, remeandrare și activare a luncilor inundabile din capitolul de biodiversitate.

Prin această măsură nu se propune construirea de acumulări permanente noi. În paralel cu lucrările de reabilitare și modernizare, este necesară adaptarea la schimbările climatice în

vederea creșterii capacității de acumulare/atenuare a viiturilor, protecția și conservarea biodiversității, prin crearea unor acumulări nepermanente/poldere noi folosindu-se liniile de apărare existente. Se are în vedere reabilitarea polderelor Moftin, jud. Satu Mare Supur, jud. Satu Mare, și Cuceu, jud. Sălaj. Zonele cu risc potențial semnificativ avute în vedere pentru investiții de acest tip sunt, în principal, bazinele Oltului Superior și Mureșului.

Reabilitarea acumulărilor va permite re-operarea acestora pentru folosințe multiple, în vederea adaptării la noile cerințe. Acestea includ adaptarea la evoluția cerințelor de apă, noi regimuri hidrologice influențate de schimbările climatice și noi cerințe ecologice (debitul ecologic). Acolo unde este fezabil și ținând cont de cerințe de mediu și de respectarea principiului precauției, intervențiile vor fi dublate de măsuri de reabilitare a unor poldere existente și/ sau de realizarea unor noi ca tampon pentru diminuarea efectelor inundațiilor și secetelor.

Pentru întreaga infrastructura de gospodărire a apelor se va analiza stadiul și necesitatea reabilitărilor / re tehnologizarilor cu respectarea întocmai a măsurilor impuse prin Directiva Cadru Apa și Directiva privind evaluarea și gestionarea riscurilor de inundații și se vor propune lucrări pentru asigurarea conectivității longitudinale (scări de pesti, by-pass-uri), asigurarea debitelor ecologice pe cursurile de rau, prevenirea eutrofizării lacurilor de acumulare, cu respectarea procedurilor și condițiilor impuse de autoritățile de mediu.

În vederea încadrării în perioada de implementare a PNRR, pentru realizarea acestor investiții, este necesară colaborarea cu o instituție financiară internațională care va asigura accesul rapid și eficient la expertiza tehnică necesară pentru actualizarea / elaborarea studiilor de fezabilitate și integrarea acestora, după caz, în proiecte integrate la nivel de bazin hidrografic.

Investițiile vor fi implementate de către MMAP prin ANAR și cele 11 administrații bazinale.

Ajutor de stat

Acțiunile de prevenire a riscului la inundații fac parte din atribuțiile exercitate de o autoritate publică și nu reprezintă ajutor de stat.

I.5 Dotarea adecvată a administrațiilor bazinale pentru monitorizarea infrastructurii, prevenirea și gestionarea situațiilor de urgență

Măsura vizează dotarea ANAR / administrațiilor bazinale cu utilaje pentru acces și intervenție în teren accidentat și senilate amfibii pentru acces și transportul sacilor / digurilor mobile în zone greu accesibile, drone dotate cu senzori LIDAR/FLIR/fotogrametrie, tehnologii geoelectrozistive/georadar a corpurilor digurilor, precum și infrastructură hardware și software.

Investițiile vor fi implementate de către MMAP prin ANAR și cele 11 administrații bazinale.

Ajutor de stat

Acțiunile de prevenire a riscului la inundații fac parte din atribuțiile exercitate de o autoritate publică și nu reprezintă ajutor de stat.

I.6 Realizarea cadastrului apelor

Măsura vizează delimitarea rapidă a albiilor minore a cursurilor de apă, utilizând tehnici de interpretare și prelucrare semiautomată a informațiilor satelitare disponibile la nivel mondial și european pentru cca 70% din lungimea cursurilor de apă cadastrate, determinarea prin metode semiautomate a zonelor active hidromorfologice (eroziune/sedimentare) care să sprijine implementarea Directivei Cadru Apă CE/60/2000, a punctelor critice ale infrastructurilor longitudinale ale cursurilor de apă (diguri, aparari de mal, etc) în vederea prioritizării investițiilor și a implementării Directivei Inundații CE/60/2007.

Investiția se realizează în două etape:

- Achiziționarea unui DTM/DSM unitar la nivel național, realizat din informații satelitare (rezoluție de 1m și acuratețe pe verticală sub 1m), care va fi pus la dispoziția tuturor instituțiilor statului (MMAP, MADR, MDRAP, MT, MAPN, Agenția Națională de Cadastru, etc.) pentru îmbunătățirea proceselor de evaluare specifică, a calității Studiilor de Fezabilitate realizate, precum și pentru cercetare.
- Pe baza acestor informații satelitare uniforme la nivel național, corelat cu alte date existente (ortofotoplanuri) și obținute de ANAR se vor crea instrumente și baze de date active, care pe baza colectării sistematice a datelor satelitare cu caracter gratuit sau cu costuri minimale să permită extragerea semiautomată și digitizarea albiilor minore și a infrastructurii vizibile pe baza prelucrării DSM/DTM.

Ajutor de stat

Acțiunile de prevenire a riscului la inundații fac parte din atribuțiile exercitate de o autoritate publică și nu reprezintă ajutor de stat.

I.7 Investiții în modernizarea sistemelor de desecare-drenaj care deservesc zonele agricole expuse riscului de inundații

Investiția propusă vizează intervenția doar asupra canalelor de desecare și a stațiilor de pompare pentru evacuare, în vederea prevenirii și gestionării riscului de inundații în zonele:

Regiunile Nord-Vest și Vest

JUDEȚUL	DENUMIREA AMENAJĂRII
SATU MARE	SOMES - CRASNA
BIHOR	VALEA IERULUI
	CANAL COLECTOR MAL DR.-CEFA
	CANAL COLECTOR MAL STG.-INAND
	CRIS REPEDE MAL DR.AV.ORADEA
ARAD	IER ARAD FRONTIERA
	CHISER POGANIER
	HANIOS VARSAND
	CERMEI - TAUT

TIMIȘ	RAUTI -SANMIHAIU GERMAN
	BEGHEIUL VECHI-VEST TIMISOARA
	UIVAR -PUSTINIS
	PARTOS - GLOGONI
	SANNICOLAU - SARAVALE

Regiunea Centru

JUDEȚUL	DENUMIREA AMENAJARII
COVASNA	HARMAN - PREJMER
BRAȘOV	HARMAN - PREJMER
	BARSA VULCANITA

Regiunea Sud-Vest Oltenia

JUDEȚUL	DENUMIREA AMENAJARII
VÂLCEA	SISTEM FAURESTI - LALOSU
DOLJ	BECHET - DABULENI
	CIUPERCENI - DESA Trup I Jdegla
	CIUPERCENI - DESA Trup II Duvalmu

Regiunea Sud-Muntenia

JUDEȚUL	DENUMIREA AMENAJARII
CĂLĂRAȘI	BORCEA DE SUS
GIURGIU	GOSTINU GREACA ARGES
IALOMIȚA	STELNICA BORDUSANI
TELEORMAN	LITA - OLT
ARGEȘ	CATEASCA - TEIUL
PRAHOVA	GHIGHIU - BOLDESTI GRADISTEA
	FULGA - VALEA TOLII

Regiunile Sud-Est și parțial Nord-Est

JUDEȚUL	DENUMIREA AMENAJARII
GALAȚI	BRATESUL DE SUS (SPR ȘIVIȚA, SPE STOICANI, SPE DRĂCULEȘTI)
TULCEA	MACIN CARCALIU
VASLUI	ALBITA - FALCIU
CONSTANȚA	HARSOVA - CIOBANU
	COCHIRLENI
BACĂU	SAUCESTI
IAȘI	TUTORA GORBAN

Proiectele propuse în cadrul acestei măsuri vizează modernizarea sistemelor din cadrul infrastructurii de îmbunătățiri funciare - sistemele de desecare-drenaj existente, aflate în domeniul public al statului și administrarea Agenției Naționale de Îmbunătățiri Funciare.

În paralel cu lucrările de reabilitare a liniilor de apărare la inundații existente, cât și a acumulărilor existente, pentru complementaritate, este necesară modernizarea sistemelor de desecare-drenaj existente ce deserveșc zonele expuse riscului la inundații.

Astfel, a fost realizată prioritizarea proiectelor în funcție de zonele expuse riscului la inundații, cât și de frecvența apariției fenomenelor meteo extreme, rezultând un număr total de 35 de proiecte, cu o suprafață deservită de 442.407,66 ha, și o estimare bugetară de 323.400.000 euro, distribuite astfel: zona de Nord-Vest și Vest (jud. Bihor, Satu-Mare, Arad, Timiș), Centru (jud. Covana, Brașov), zona Sud-Vest Oltenia (jud. Vâlcea, Dolj), zona Sud-Muntenia și Ilfov (jud. Teleorman, Argeș, Prahova, Ialomița, Călărași, Giurgiu), zona Sud-Est și parțial Nord-Est (Galați, Tulcea, Constanța, Iași, Bacău, Vaslui).

Prin această măsură nu se propune construirea sistemelor de desecare noi, ci se propun categorii de lucrări care vizează:

- lucrări de refacere a secțiunii de scurgere a canalelor prin consolidarea taluzelor (cu saltele realizate din fascine) și prin lucrări de înierbare a taluzelor și a coronamentului. Aceste lucrări sunt lucrări prietenoase cu mediul și se realizează din materiale naturale.
- reabilitarea/modernizarea/automatizarea stațiilor de pompare pentru evacuarea apelor;
- automatizarea stațiilor de desecare și echiparea acestora cu echipament/software SCADA;
- automatizarea construcțiilor hidrotehnice (stăvilare) și echiparea acestora cu panouri fotovoltaice și/sau turbine eoliene în vederea asigurării unei surse alternative de energie regenerabilă;
- construcțiilor hidrotehnice vor fi dotate cu senzori în vederea monitorizării nivelului apei din canal și pentru acționarea stăvilor;
- lucrări de colectare, de transport și de evacuare în emisar a apei în exces pentru protecția împotriva inundațiilor, precum și a preluării unor volume de apă în cazul viiturilor;
- reabilitarea/modernizarea/completarea/eficientizarea infrastructurii de eliminare a excesului de apă din profilul de sol (canale de eliminare a excesului de apă din profilul de sol, construcții de exploatare, stații de pompare reversibile, subtraversări/stăvilare și podețe).
- canalele de desecare nu vor fi impermeabilizate; lucrările de intervenție se vor face pe infrastructura existentă deținută în administrare, astfel încât să nu fie afectată fauna și flora aferentă amenajării; refacerea secțiunii de scurgere, înierbarea taluzelor și refacerea coronamentelor prin înierbare.

De asemenea, menționăm faptul că vor fi reabilite/reconstruite zonele de protecție ale sistemelor de desecare drenaj, acestea având scopul asigurării stabilității lucrărilor și construcțiilor din amenajările de îmbunătățiri funciare, dar mai ales pentru prevenirea poluării.

Astfel, în cadrul fiecărui proiect, pe baza expertizei, se va analiza posibilitatea includerii măsurilor pentru restabilirea funcției de absorbție a terenurilor adiacente prin crearea zonelor tampon între suprafețele afectate de inundații și sistemele de desecare-drenaj, prin utilizarea zonei de protecție și a unor fâșii din terenurile afectate, prin implicarea deținătorilor de teren și instalarea fâșiilor de iarbă.

În abordarea riscului la inundații, intervențiile propuse au ca scop creșterea capacității comunităților locale de a gestiona evenimente climatice extreme, având în vedere că sistemele de desecare-drenaj traversează sau sunt localizate în apropierea așezărilor umane, cailor rutiere și de transport sau a terenurilor agricole. Amenajările de îmbunătățiri funciare asigura,

conform legislației în domeniu, protecția localităților și a oricăror categorii de construcții împotriva inundațiilor. Exploatarea acestor sisteme se face în corelare cu lucrările de gospodărire a apelor, de gestionare a căilor de comunicații și în acord cu interesele proprietarilor de terenuri și ținând cont de cerințele obiectivelor de mediu.

Astfel, prin această măsură sunt abordate o parte din sistemele de desecare din amenajările în care au fost afectate gospodăriile locale de inundații, inclusiv în anul 2021, respectiv:

1. Amenajarea Someș Crasna, jud. Satu Mare;
2. Amenajarea Valea Ierului, jud. Bihor;
3. Amenajarea Canal Colector mal drept - CEFA, jud. Bihor;
4. Amenajarea Canal Colector mal stâng – INAND, jud. Bihor;
5. Amenajarea Criș Repede mal drept aval Oradea, jud. Bihor;
6. Amenajarea Partoș-Glogoni, jud. Timiș;
7. Amenajarea Becheiul Vechi-Vest Timișoara, jud. Timiș;
8. Amenajarea Hărman Prejmer, jud. Covasna.

În același timp, este de reținut ca sistemele de desecare nu extrag apa din sursele de apa de suprafață sau subterana, ci colectează apa din precipitații și o dirijează controlat în cursurile de apa de suprafață administrate de ANAR, suplimentând debitele din cursurile de apa și este refolosită de către beneficiarii de apa din aval.

Eliminarea excesului de apa prin intermediul amenajărilor de desecare este o componentă importantă a activității de apărare și combatere a efectelor negative a inundațiilor, reprezentând o necesitate, având în vedere următoarele:

- tendința de modificarea climei, care indică o trecere de la clima continental temperată la o climă excesiv continentală;
- scăderea consistenței vegetației silvice și a celei arbustive din zonele montane și premontane aflate în bazinele hidrografice de ordin inferior care a produs diminuarea rolului atenuator al acestora și favorizarea scurgerilor rapide și cu debite peste probabilitățile de depășire (asigurările de calcul);
- scăderea timpilor de concentrare a apelor spre rețeaua hidrografică cu consecința directă mărirea riscului de apariție și frecvența a viiturilor;
- creșterea debitelor solide rezultate în urma intensificării eroziunii totale în bazinele de hidrografice implicând creșterea efluenței aluvionare;
- colmatarea totală sau parțială a lucrărilor de apărare și de atenuare a viiturilor situate pe afluenții de ordin inferior (respectiv ordinul III – VI);
- obturarea albilor majore în multe secțiuni cu construcții executate fără a se ține seama de folosințele din amonte creează un remuu, cu efecte negative.

Desecarea terenurilor agricole prin canale deschise se realizează prin eliminarea apelor de suprafață provenite din precipitații, topirea zăpezii, prin scurgeri de pe terenurile cu cote înalte, din freatic și aportul irigațiilor, și se realizează printr-o rețea de canale deschise.

Schema rețelei de canale de desecare deschise, tipurile de canale și amplasarea acestora depind de mărimea suprafeței cu exces de umiditate, de sursa și mărimea excesului, de relieful

terenului supus desecării, de folosință și organizarea teritoriului, și când este cazul, de rețeaua de irigație.

Rețeaua de canale de desecare deschise, în funcție de sursa excesului de umiditate este alcătuită din rețea de colectare și evacuare a apelor în exces provenite din precipitațiile căzute pe suprafața de desecat, rețeaua de colectare a apelor din scurgeri de suprafața de pe terenurile învecinate mai înalte, rețeaua de colectare a apelor în exces provenite din irigații, rețeaua de colectare a apelor de infiltrație prin diguri și pe sub diguri, rețeaua de colectare a apelor în exces provenite de la piscicultură.

Rețeaua de colectare și evacuare a apelor în exces provenite din precipitații căzute pe suprafața de desecat este alcătuită din canale terțiare, canale secundare, principale și canale colectoare de evacuare. Evacuarea în emisar se poate face gravitațional sau prin pompare.

Investițiile vor fi implementate de către Agenția Națională de Îmbunătățiri Funciare (ANIF)

Beneficiarii finali ai investiției vor fi MADR și ANIF

Ajutor de stat:

Investițiile se realizează asupra infrastructurii din domeniul public al statului, beneficiarul finanțării fiind Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale și Agenția Națională de Îmbunătățiri Funciare. Aceste investiții sunt necesare prevenirii și gestionării riscului la inundații, fiind atribuite exercitate de o autoritate publică, astfel că acest tip de investiții nu implică elemente de natura ajutorului de stat.

I.8 Extinderea rețelei naționale de observații din cadrul Sistemului Meteorologic Integrat Național (SIMIN)

Măsura constă în extinderea rețelei naționale de observații din cadrul Sistemului Meteorologic Integrat Național (SIMIN) cu **300 de stații meteorologice automate și autonome de suprafață și 100 de stații agrometeorologice**, în scopul creșterii capacității de avertizare a populației cu privire la fenomenele de vreme severă imediată (de tip nowcasting) și a gradului de realizare al prognozelor meteorologice, ceea ce va duce la diminuarea sau prevenirea efectelor acestor fenomene, context în care investițiile prevăzute se încadrează și în lista de priorități ale Planului de Management al Riscului la Inundații.

Componente investiției sunt:

1. extinderea rețelei naționale observații meteorologice existente prin achiziția, instalarea, montarea și punerea în funcțiune a 300 de stații meteorologice automate și autonome de suprafață și a 100 de stații agrometeorologice;
2. achiziția, implementarea și punerea în funcțiune a unui subsistem integrat de comunicații, monitorizare, alimentare dedicat celor 300 de stații meteorologice și 100 agrometeorologice și a serviciilor, sistemelor hardware și software pentru interconectarea acestuia cu Sistemul Meteorologic Integrat Național (SIMIN).

Ajutorul de stat

Beneficiarul finanțării va fi Administrația Națională de Meteorologie, unitate aflată sub autoritatea Ministerului Mediului, Apelor și Pădurilor. Investițiile în Extinderea rețelei naționale de observații din cadrul Sistemului Meteorologic Integrat Național (SIMIN) sunt acțiuni de prevenire și gestionarea riscului la inundații fiind atribuite exercitate de o autoritate publică, astfel că acest tip de investiții nu implică elemente de natura ajutorului de stat.

Aspecte de autonomie strategică și securitate

Nu e cazul.

Dimensiunea verde și digitală a componentei

A se vedea Anexa 2

Respectarea principiului de a nu dăuna semnificativ (DNSH)

A se vedea Anexa 1

Milestones, targets și perioada de implementare

A se vedea Anexa 2.

Buget

Componenta are o alocare totală de 1,8844 miliarde euro din care 51% (968 mil. euro) sunt necesari pentru sectorul de alimentare cu apă și de canalizare, 47% (876,4 mil. euro) pentru intervenții de urgență la infrastructura existentă de gospodărire a apelor, iar 2% (40 mil. euro) pentru infrastructura meteorologică.

La nivel de tipuri de investiții, cea mai mare alocare este prevăzută pentru extinderea sistemelor de alimentare cu apă și sistemelor de canalizare în localitățile cuprinse în aglomerări mai mari de 2000 de l.e. Costul unitar / km de rețea de distribuție și respectiv costul unitar / km de rețea de canalizare a fost estimat pe baza unei analize a costului unitar pentru acest tip de investiții în contractele de lucrări atribuite în anul 2020 în proiectele regionale de apă și apă uzată finanțate din POIM 2014 – 2020. Analiza de costuri unitare în proiectele POIM 2014 -2020 a fost realizată în aprilie 2020 cu sprijinul Băncii Europene de Investiții PASSA.

Al doilea tip de investiție ca dimensiune a alocării este reprezentat de intervențiile de urgență pentru reabilitarea acumulărilor existente pentru asigurarea debitului ecologic și creșterea siguranței alimentării cu apă a populației și reducerea riscului la inundații. Costul mediu estimat pentru aceste intervenții a fost determinat pe baza studiilor de fezabilitate existente la nivelul Administrației Naționale Apele Române.

Al treilea tip de investiții ca dimensiune a alocării este reprezentat de intervențiile pentru modernizarea sistemelor de desecare-drenaj care deservesc zonele expuse riscului de inundații, costul mediu estimat pentru aceste intervenții a fost determinat pe baza studiilor de fezabilitate existente la nivelul ANIF precum și pe baza unor cercetări de piață.

Pilonul I

Tranziția Verde

Componenta I.2

Împădurim România și protejăm biodiversitatea

Obiectiv:

Armonizarea practicilor de management forestier cu cele privind conservarea biodiversității și protejarea mediului în contextul generat de Pactul Verde European și asigurarea tranziției către o Europă neutră din punct de vedere climatic prin crearea de noi suprafețe acoperite cu păduri și refacerea habitatelor degradate

Reforme:

R.1 – Reforma sistemului de management și a celui privind guvernanta în domeniul forestier prin dezvoltarea unei noi Strategii forestiere naționale și a legislației subsecvente (Codul Silvic și legislație forestieră secundară)

R.2 – Reforma sistemului de management al ariilor naturale protejate în vederea implementării coerente și eficace a Strategiei Europene privind biodiversitatea

Investiții

Păduri

I.1 – Investiții în noi suprafețe ocupate de păduri, inclusiv păduri urbane

I.2 – Investiții în refacerea și regenerarea naturală a unor ecosisteme forestiere degradate, inclusiv habitate forestiere incluse în rețeaua Natura 2000

I.3 – Investiții în pepiniere și tehnologii moderne de producere a puieților

I.4 – Investiții în tehnologii moderne de extragere a lemnului afectat de factori destabilizatori

I.5 – Investiții în sisteme integrate de reducere a riscurilor generate de viituri torențiale în bazinele forestiere expuse unor astfel de fenomene.

Biodiversitate

I.6 - Actualizarea planurilor de management existente pentru arii naturale protejate și fundamentarea implementării Strategiei UE privind biodiversitatea pentru 2030

I.7 - Investiții integrate de reconstrucție ecologică a habitatelor și conservarea speciilor aferente pajiștilor, zonelor acvatice și dependente de apă

Buget: 1.372.000.000 EUR.

1. Provocări și obiective

a) Provocări

Sectorul Păduri

Principalele provocări de mediu semnalate în Rapoartele specifice de țară pentru România și pe care prezenta componentă încearcă să le adreseze sunt următoarele:

Exploatarea ilegală a pădurilor

O problemă recurentă, care duce la reducerea capacității naturale de captare a dioxidului de carbon a pădurilor, la pierderea semnificativă a biodiversității, la creșterea riscurilor de dezastre și la o pierdere economică de aproximativ 6 miliarde EUR/an este exploatarea ilegală intensivă a pădurilor românești.

În ceea ce privește combaterea tăierilor ilegale, sistemul actual de control s-a dovedit inefficient, deși s-au făcut și continuă să se facă investiții în arhitectura Sistemul de Urmărire a Materialelor lemnoase (SUMAL). De asemenea, implementarea Regulamentului European privind Lemnul (EU Timber Regulation) este departe de a fi satisfăcătoare, ceea ce rezultă și din dosarul de infringement deschis de către Comisia Europeană pe acest subiect.

Definiția tăierilor ilegale în contextul EUTR este complexă și include și prevederile legislației de mediu aferente sectorului forestier, precum și pe cele legate de comercializarea lemnului.

Astfel, pe lângă actualizarea permanentă a sistemului de trasabilitate a lemnului din România (SUMAL 2.0), este necesară o abordare integrată a principalelor cauze care determină un nivel crescut al tăierilor ilegale, ceea ce presupune intervenții în reconfigurarea întregului sistem de control al activităților ilegale din păduri, pornind de la modificarea legislației aferente, îmbunătățirea performanței Gărzilor forestiere, concentrarea controlului la prima punere pe piață a lemnului și în zone de risc determinate pe criterii obiective și transparente, modernizarea sistemului de valorificare a masei lemnoase, transparentizarea activității de control, asigurarea necesarului foarte mare de lemn de foc pentru comunitățile dependente de această sursă de energie, pe căi legale.

Poluare atmosferică accentuată, dezastre naturale provocate de schimbările climatice

România înregistrează întârzieri în ceea ce privește măsurile de adaptare la schimbările climatice, prevenirea inundațiilor și a altor pericole naturale. Una dintre cele mai mari probleme este legată de calitatea aerului care este foarte scăzută în special în aglomerările urbane iar poluarea atmosferică continuă să aibă un impact semnificativ asupra sănătății. Nevoile de investiții prioritare ale României pentru adaptarea la schimbările climatice, prevenirea riscurilor și reziliența în fața dezastrelor și, în

special pentru a pune în aplicare strategii de prevenire a riscurilor și a aborda riscurile legate de schimbările climatice și riscurile naturale (inundații, secetă, incendii forestiere, alunecări de teren, cutremure) au fost identificate conform priorităților stabilite la nivel național și în cadrul coordonării și cooperării transfrontaliere și transnaționale.

Există în continuare decalaje importante în atingerea obiectivelor UE în ceea ce privește menținerea biodiversității, refacerea zonelor afectate din punct de vedere ecologic și reducerea poluării, în special în zonele foarte sensibile. S-au identificat nevoile de investiții prioritare pentru a consolida biodiversitatea, infrastructurile verzi în mediul urban și a reduce poluarea și, în special pentru a sprijini refacerea ecologică și crearea de noi spații municipale verzi în contextul obiectivelor de reducere a emisiilor.

În acest context, sunt necesare investiții pentru creșterea capacității de stocare a carbonului în special în zone cu deficit de pădure și care sunt afectate de deșertificare, ariditate, eroziunea solului sau alte fenomene de degradare ale terenurilor. Această măsură vizează îmbunătățirea performanței de mediu generale a exploatației agricole, în special în ceea ce privește biodiversitatea, îmbunătățirea calității solului și a apei, conservarea peisajului și îndeplinirea obiectivelor de reducere a efectelor schimbărilor climatice. De asemenea, este importantă sprijinirea proprietarilor de mici dimensiuni pentru implementarea de măsuri silvotecnice cu caracter investițional vitale pentru creșterea stabilității arboretelor și a gradului de stocare a carbonului.

O altă provocare cu care România se confruntă este poluarea aerului din marile aglomerări urbane, care este și subiect de infringement. Una dintre soluțiile bazate pe natură (nature-based solutions) prevăzute de acest plan este înființarea de păduri urbane (inclusiv mini-păduri urbane), care pot îmbogăți spațiile verzi actuale insuficiente ca suprafață și diversitate. Aceste păduri urbane se vor înființa folosind o mare diversitate de arbori și arbuști din specii native și vor avea densități mari astfel încât să se constituie în “plămâni verzi” care vor aduce beneficii multiple cum sunt purificarea aerului, reducerea zgomotului, stocarea carbonului, reducerea temperaturii aerului, reducerea anxietății și implicit a sănătății publice.

Dificultăți privind implementarea proiectelor de împădurire și măsuri concrete pentru depășirea blocajelor care au afectat submăsura 8.1 din PNDR și împădurirea terenurilor degradate

O altă problemă majoră o reprezintă distribuția pădurii pe forme de relief, în regiunea de câmpie, pădurea ocupând doar 5.2% din suprafața (IFN), acest fapt generând atât o serie de riscuri de mediu cum ar fi deșertificarea cât și diminuarea capacității ecosistemelor terestre de a combate poluarea atmosferică și la adaptarea față de schimbările climatice.

Pe lângă suprafața mică acoperită cu pădure în zona de câmpie, în România aproximativ 2% din suprafață este ocupată cu terenuri degradate (498.773 ha). La aceasta se adaugă și suprafețe de pădure incluse în fond forestier care nu sunt regenerate sau care sunt regenerate necorespunzător.

În cvasi-majoritate, lucrările de regenerare s-au făcut în fondul forestier național, mai puțin de 200 de hectare (media ultimilor ani) reprezentând împăduriri pe terenuri din afara fondului forestier (terenuri degradate, perdele forestiere). În prezent, există posibilitatea de a atrage fonduri europene prin

intermediul Agenției de Plăți și Intervenție pentru Agricultură (APIA), prin Submăsura 8.1 (Împădurirea și crearea de suprafețe împădurite), dar care din păcate s-a dovedit a avea rezultate mai degrabă modeste (1266 ha împădurite) în cei 4 ani de când a fost implementată.

Cauzele acestui progres limitat sunt în principal legate de faptul că procesul de identificare și delimitare a terenurilor degradate devenite inapte pentru agricultură, dar care pot fi ameliorate prin împădurire, desfășurat de comisile de specialiști de la nivelul unităților administrativ-teritoriale a fost blocat de următoarele situații:

- lipsa dezbaterilor succesoriale;

- moștenitori care sunt plecați din localitate sau din țară, iar terenurile respective sunt utilizate/deținute de către moștenitorii prezenți în localitate;

- documente de proprietate emise pe numele mai multor persoane (moștenitori ai unor autori) care nu au ieșit din indiviziune și terenurile sunt utilizate/deținute doar de cei aflați în localitate;

- realizarea cadastrului sistematic la nivelul unităților administrativ-teritoriale, prin care s-au eliberat cărți funciare pe numele autorilor, neexistând dezbateri succesoare iar terenurile sunt utilizate de către o parte din succesori.

Pentru a depăși blocajele identificate până în prezent la implementarea submăsurii 8.1 din PNDR au fost identificate actele normative care necesită modificări și au fost demarate procedurile de modificare a legislației în domeniu. Astfel, cele mai importante modificări avute în vedere vizează modificarea și completarea *Regulamentului privind stabilirea grupelor de terenuri care intră în perimetrele de ameliorare, funcționarea și atribuțiile comisiilor de specialiști, constituite pentru delimitarea perimetrelor de ameliorare, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1257/2011.*

Modificarea Regulamentului aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.1257/2011 va permite ca acordul pentru împădurirea terenului să poată să fie exprimat și de către utilizatorul/deținătorul acestuia în cazul în care proprietarul este decedat sau de către cel puțin unul dintre proprietarii aflați în indiviziune.

De asemenea, a fost elaborat proiectul de memorandum privind cooperarea interministerială pentru reducerea efectului schimbărilor climatice și creșterea stocării carbonului pe termen lung, prin împăduriri și realizarea de suprafețe cu vegetație forestieră pe terenuri agricole.

Acest memorandum va fi avizat de către Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Dezvoltării Lucrărilor Publice și Administrației, Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene și Ministerul Transporturilor și Infrastructurii, la propunerea Ministerului Mediului, Apelor și Pădurilor și aprobat de Primul Ministru.

În general, la nivel legislativ, prevederile actuale urmăresc o gestionare uniformă a fondului forestier național indiferent de forma de proprietate, bazate pe reglementări excesive și instrumente de comandă și control, care sunt la un nivel restrictiv ridicat comparativ cu reglementările din alte țări europene. Aceste instrumente conduc la o birocrație excesivă și o eficiență administrativă scăzută, în absența

unor instrumente de sprijin care să adreseze gestionarea proprietăților private și în special a celor de mici dimensiuni.

Inclusiv recomandările specifice privind sectorul agricol menționează unele aspecte care se doresc a fi adresate prin prezentele intervenții și anume reducerea vulnerabilității veniturilor fermierilor față de factorii externi, inclusiv față de schimbările climatice, prin sprijinirea: practicilor de gestionare agricolă durabilă (semănat direct în miriște, lucrări în benzi, în special pe pante, rotația culturilor utilizând culturi de leguminoase furajere); utilizării instrumentelor de gestionare a riscurilor; investițiilor în tehnologii noi; plantării de păduri și creării de suprafețe împădurite (inclusiv centuri agroforestiere și elemente de peisaj lemnoase), în special în câmpie, precum și sprijinirea activităților de informare, formare și consiliere, în conformitate cu cerințele specifice, cu privire la cele mai bune practici agricole, soiurile utilizate sau economisirea apei.

Capacitate insuficientă de intervenție în arborete afectate de factori destabilizatori

Potrivit statisticilor Romsilva, în perioada 2017 – 2020, s-a înregistrat un volum de lemn afectat de vânt puternic și căderi abundente de zăpadă de aprox. 4 milioane de metri cubi. Având în vedere scenariile climatice IPCC, este probabil ca pădurile din România să fie din ce în ce mai afectate de fenomene meteorologice extreme. În același timp, în ultimii ani, pădurile sunt din ce în ce mai afectate și de fenomene de uscare generate de factori abiotici și biotici, cum sunt gândacii de scoarță, lipsa precipitațiilor, creșterea temperaturilor, etc. În acest context, este necesară intervenția eficientă și coordonată în vederea extragerii la timp a materialului lemnos afectat pentru protejarea sănătății pădurii și evitarea deprecierii calitative a lemnului, dar și pentru facilitarea reconstruirii ecologice la timp a acestor ecosisteme forestiere.

Biodiversitatea

Nevoia de actualizare și completare a cadrului strategic

La nivelul anului 2019, erau aprobate de MMAP un număr de 240 de planuri de management care vizau 284 de situri Natura 2000 dintr-un total de 606 situri. Cele 240 de planuri de management aprobate au fost elaborate în cadrul POS Mediu 2007 – 2013 înainte de adoptarea *Ghidului de elaborare a planurilor de management* (OM 304/2018). Având în vedere faptul că, după cum se arată și în scrisoarea ARES 3451981/27.05.2019, este imperativă intensificarea eforturilor pentru elaborarea documentelor strategice necesare unui management eficient al ariilor naturale protejate, la nivelul Agenției Naționale pentru Aree Naturale Protejate (ANANP) a fost identificată nevoia de actualizare a datelor aferente habitatelor și speciilor și a obiectivelor specifice de conservare din planurile de management în conformitate cu prevederile OM 304/2018. Ulterior, în anul 2020, la nivel național a fost creat un cadru metodologic pentru detalierea obiectivelor specifice de conservare pentru specii și habitate cuprinse în planuri de management anterior aprobate în strânsă colaborare cu serviciile de specialitate ale Comisiei Europene. Astfel, în prezent, un obiectiv prioritar de management conservativ este acela de completare a *Ghidului de elaborare a planurilor de management* în conformitate cu noul cadru metodologic agreeat cu CE în 2020 și utilizat pentru evaluarea impactului potențial al unor proiecte de infrastructură asupra biodiversității.

Pentru o abordare unitară la nivel de management conservativ, *Ghidul actualizat de elaborare a planurilor de management* va fi utilizat atât pentru actualizarea planurilor de management aprobate cât și pentru planurile de management aflate în curs de elaborare sau în pregătire pentru elaborare cu finanțare din POIM 2014 – 2020 care vizează siturile fără plan de management.

O altă provocare majoră este legată de nivelul scăzut de implementare a măsurilor active de conservare prevăzute în planurile de management aprobate în special în ceea ce privește reconstrucția ecologică a habitatelor și conservarea speciilor aferente pajiștilor, zonelor acvatice și dependente de apă. Zonele identificate ca prioritare pentru intervențiile de menținere și îmbunătățire a stării de conservare în următorii 5 ani sunt acele zone pentru care sunt detaliate obiectivele specifice de conservare în conformitate cu metodologia agreată cu serviciile Comisiei începând cu anul 2020. Acestor zone prioritare li se adaugă habitatele forestiere incluse în rețeaua Natura 2000 vizate de investiția I.2 și măsurile aferente gestionării faunei de interes cinegetic ca factor suport pentru speciile și habitatele protejate.

În vederea implementării eficiente a măsurilor active de conservare, este necesară armonizarea, dezvoltarea și formalizarea cadrului de colaborare dintre toate autoritățile responsabile, cu implicarea activă a comunităților locale și a societății civile. Până la operaționalizarea ANANP, administrarea și implementarea măsurilor de conservare aferente ariilor erau eterogene, fără un cadru legislativ unitar de asigurare și urmărire a implementării managementului adecvat. Managementul neunitar al ariilor naturale protejate existent anterior operaționalizării ANANP, coroborat cu piedicile administrative și procedurale grefate pe insuficiența reprezentativității multor beneficiari au dus la incapacitatea de promovare a unor proiecte viabile aferente măsurilor de management activ și s-a reflectat în implementarea limitată. Proiectele promovate nu au reflectat asigurarea unui management trans-sectorial impus și de domeniile înrudite precum Agricultură, Silvicultură, gestionarea resurselor de apă, eco-turismul și dezvoltarea locală etc. În perioada 2018-2019 implementarea măsurilor active de management a suferit un blocaj generat de lipsa corelării prevederilor legislative până la apariția Legii nr. 220/2019.

Implementarea Strategiei Europene privind biodiversitatea 2030

În ceea ce privește conservarea biodiversității, principala provocare pentru România va fi legată de implementarea noilor ținte propuse de Strategia Europeană privind biodiversitatea – 2030, care presupune, printre altele o țintă de 30% din suprafața terestră și marină acoperită cu arii naturale protejate și un procent de 10% din teritoriul național aflat în protecție strictă. O atenție specială se acordă protejării pădurilor cu structuri primare și de tip "old growth" precum și adoptării unor practici de management forestier de tip "close to nature", dar aici România are deja un cadru legislativ solid care promovează identificarea (conform OM 3397/2012), cartarea și protejarea strictă a pădurilor virgine și cvasi-virgine. Procesul de identificare, cartare și includere în Catalogul Național al Pădurilor Virgine și Cvasi-virgine s-a accelerat în ultimul an, iar în momentul de față sunt peste 58.000 de hectare de astfel de păduri protejate strict. În plus, în prezent, sunt în desfășurare contracte finanțate de la bugetul de Stat de servicii de identificare și introducere în Catalogul Național al Pădurilor Virgine și Cvasi-virgine a peste 25.000 de hectare de păduri potențial virgine și cvasi-virgine. Introducerea în Catalog (conform Ordin de Ministru 2525/2016) presupune asigurarea protecției stricte a acestor

păduri inclusiv prin includerea lor într-o categorie specială în Amenajamentele Silvice (Forest Management Plans).

b) *Obiective*

Având în vedere problematica prezentată mai sus, obiectivele sectoriale ale componentei sunt următoarele:

Păduri

- Combaterea eficace a tăierilor ilegale de arbori, creșterea suprafeței acoperite cu păduri și a contribuției sectorului forestier la atingerea țintelor europene privind clima și biodiversitatea, inclusiv prin reforma sistemului de management și a celui de guvernanță în domeniu.

Biodiversitate

- Consolidarea sistemului de management al ariilor naturale protejate în vederea facilitării implementării măsurilor active de conservare stabilite, prin raportare la obiective specifice de conservare pentru habitate și specii, precum și a Strategiei Europene privind biodiversitatea

2. Descrierea reformelor și investițiilor

Reforme

R.1 – Reforma sistemului de management și a celui privind guvernanța în domeniul forestier prin dezvoltarea unei noi Strategii forestiere naționale și a legislației subsecvente (Codul Silvic și legislație forestieră secundară)

Măsură de reformă are la bază procesul de consultare publică, desfășurat în perioada iulie – septembrie 2020, la care au participat peste 200 de experți în urma căruia a rezultat Studiul de opțiuni strategice pentru dezvoltarea politicii forestiere, document care poate sta la baza elaborării Strategiei Forestiere Naționale 2020-2030 pentru România. Întreg procesul consultativ, precum și rapoartele rezultate ca urmare a acestuia se pot viziona pe pagina web <https://optiuni.strategieforestiera.ro/>.

Programul de guvernare pentru perioada 2020-2024 prevede adoptarea unei Strategii forestiere 2020-2030, corelată cu Strategia Forestieră a UE (parte semnificativă a pachetului legislativ aferent Pactului Ecologic European - Green Deal) care printe altele recomandă folosirea unor instrumente economice de sprijin a proprietarilor forestieri în locul instrumentelor de comandă și control care și-au dovedit ineficiența.

Implementarea unei viitoare Strategii Forestiere Naționale trebuie să fie susținută de un cadrul legal corespunzător, ceea ce presupune adoptarea unui Cod Silvic profund reformat.

Reforma vizează trei domenii majore:

- a. Guvernanța sectorului;
- b. Combaterea tăierilor ilegale;
- c. Împăduririle și refacerea ecologică a habitatelor forestiere.

a. Reforma presupune modernizarea consistentă a sistemului de management forestier și a celui de guvernanță din România având la bază principiile dezvoltării durabile și ale echilibrului între componentele de mediu, economice și sociale.

Dezvoltarea Strategiei Forestiere Naționale în paralel cu reforma Codului Silvic vor urmări pricipiile agreeate în amplul proces consultativ desfășurat de MMAP în parteneriat cu Universitatea *Ștefan cel Mare* Suceava și Universitatea *Transilvania* din Brașov în cursul anului 2020, respectiv: principiul coerenței legislative, Principiul respectului față de proprietate, Principiul asigurării stabilității ecosistemelor forestiere, Principiul asigurării continuității serviciilor ecosistemice, Principiul reprezentativității în conservarea biodiversității, Principiul integrării nevoilor sociale, Principiul viabilității și competitivității economice, Principiul eficienței administrative, Principiul prevalenței obligației de rezultat, Principiul integrării intersectoriale, Principiul fundamentării științifice, Principiul politicii participative și Principiul transparenței.

Implementarea reformei va presupune un proces de simplificare legislativă și mai multă coerență, precum și un sistem de monitorizare a impactului modificărilor legislative.

Procesul de armonizare a planurilor de management forestier cu cele ale siturilor Natura 2000 prin includerea obiectivelor de conservare aferente acestora în amenajamentele silvice a fost deja demarat și va genera o integrare mai bună a obiectivelor socio-economice cu cele privind protejarea mediului și conservarea biodiversității.

Ca și abordare generală, ministerul de resort își propune simplificare cadrului legislativ, inclusiv prin tranziția de la un sistem de Norme legislative rigide, la un sistem de Ghiduri de bune practice care să permită decizii mai flexibile (mai ales în contextul schimbărilor climatice) și transferul responsabilității de la nivel central la nivel local.

b. În ceea ce privește sistemului de control al tăierilor ilegale, reforma presupune abordarea sistemică a principalelor cauze care generează un nivel crescut al tăierilor ilegale în România. Astfel, pe lângă actualizarea permanentă a sistemului de trasabilitate a lemnului din România (SUMAL 2.0), este necesară o abordare integrată a principalelor cauze care determină un nivel crescut al tăierilor ilegale, ceea ce presupune intervenții în reconfigurarea întregului sistem de control al activităților ilegale din păduri, pornind de la modificarea legislației aferente, îmbunătățirea performanței Gărzilor forestiere, concentrarea controlului la prima punere pe piață a lemnului și în zone de risc determinate pe criterii obiective și transparente, modernizarea sistemului de valorificare a masei lemnoase, transparentizarea activității de control, asigurarea necesarului foarte mare de lemn de foc pentru comunitățile dependente de această sursă de energie, pe căi legale.

Impactul reformei va consta în reducerea nivelului tăierilor ilegale, inclusiv din perspectiva respectării legislației de mediu aferente domeniului forestier și a modernizării sistemului de valorificare a masei lemnoase.

Reforma va sprijini operatorii economici care desfășoară activități în domeniul forestier în vederea implementării eficiente a Regulamentului European al Lemnului (EUTR) și va eficientiza controalele desfășurate de instituțiile cu atribuțiuni în acest sens.

c. În ceea ce privește flexibilizarea normelor din domeniul împăduririlor și refacerii ecologice a habitatelor forestiere degradate, reforma presupune actualizarea/modificarea cadrului legal referitor la utilizarea terenurilor, înființarea de perdele forestiere, împădurirea terenurilor degradate, înființarea pădurilor urbane (inclusiv mini-păduri), adoptarea de măsuri bazate pe natură (nature-based solutions) pentru refacerea funcționalității peisajelor.

Au fost identificate actele normative necesar a fi modificate pentru a asigura o implementare fără blocaje administrative având la bază lecțiile învățate până în prezent în special cele referitoare la lipsa atractivității Sub măsurii 8.1 din PNDR, dar și a blocajelor cu privire la identificarea terenurilor degradate și includerea acestora în perimetre de reconstrucție ecologică prin împădurire.

De asemenea propunem flexibilizarea cadrului normativ cu privire la înființarea perdelelor forestiere de-a lungul căilor de transport (autostrăzi, drumuri naționale, drumuri județene) pentru a facilita acest tip de investiții.

Pentru implementarea acestei măsuri complexe de reformă, sunt necesare următoarele acțiuni:

- Realizarea unei evaluări independente privind deficiențele de guvernare, instituționale, de reglementare și de punere în aplicare a prevederilor din legislația actuală în domeniul forestier
- Elaborarea și adoptarea Strategiei Forestiere Naționale 2020-2030 în consultare cu toți factorii interesați, în baza recomandărilor evaluării independente:
 - Documentul strategic va stabili speciile de arbori și ecotipurile necesare pentru un răspuns optim la condițiile climatice viitoare ale României;
 - De asemenea, strategia va identifica zonele prioritare cele mai expuse riscurilor climatice, va detalia natura acestor riscuri, precum și modul în care acestea pot fi adresate prin măsuri de împădurire;
 - Până la definitivarea Strategiei Forestiere Naționale 2020-2030, estimată a intra în vigoare la finalul anului 2022, investițiile PNRR de împădurire vor fi demarcate cu respectarea unui set de cerințe de tip No-Regret:
 - În concordanță cu prevederile legislative și ale celor din amenajamentele silvice, speciile de arbori care se vor utiliza pentru plantarea de noi păduri vor fi cele adaptate condițiilor locale de climă și vor corespunde tipului natural de pădure.
 - Se vor promova păduri mixte compuse din specii native care să asigure o varietate cât mai mare de specii de arbori și arbusti pentru creșterea rezilienței ecosistemelor forestiere nou create.
 - Unde acest lucru este posibil se va promova regenerarea naturală din sămânță arborilor maturi existenți care sunt cel mai bine adaptați condițiilor locale.
 - Având în vedere scenariile climatice existente se vor alege compoziții cât mai diverse de specii care să aibă cele mai mari șanse de reușită a supraviețuirii în perspectiva unor modificări ale principalelor condiții climatice.

- Prioritar se va investi în zonele deficitare în păduri din sudul și estul României cu precădere în suprafețe de terenuri degradate din cauza proceselor de eroziune, alunecări de teren, deșertificare urmărindu-se redobândirea funcțiilor de protecție ale peisajelor afectate de aceste gen de fenomene.
- Totodată se va urmări refacerea pădurilor ripariene (situate de-a lungul râurilor) pentru asigurarea conectivității în peisajele predominant Agricole.
- Pentru a asigura diversitatea de specii și proveniența necesară în condițiile climatice și de vegetație ale României, se va diversifica producția de arbori și arbuști forestieri care se vor produce în pepiniere locale – a se vedea Investiția nr 3.
- Se vor promova proveniențele cele mai adaptate în condițiile climatice prevăzute de scenariile climatice existente pentru a asigura reziliența și sustenabilitatea pădurilor nou înființate.
- Adoptarea pachetului legislativ de modificare și completare a legislației, care va viza în principal următoarele acte normative:
 - Noul Codul silvic;
 - Ordonanța de urgență nr. 85 /2006 privind stabilirea modalităților de evaluare a pagubelor produse vegetației forestiere din păduri și din afara acestora - consultare publică;
 - Legea nr. 171/2010 privind stabilirea și sancționarea contravențiilor silvice, cu modificările și completările ulterioare;
 - Modificare HG-uri: HG reorganizare Gârzi Forestiere (HG 743/2015), HG aprobare Regulament de Pază (HG 1076/2009), HG reorganizare RNP Romsilva (HG 229/2009), HG trasabilitate masă lemnoasă (HG 497/2020).

Măsura de reformă va fi implementată de către MMAP în colaborare cu RNP, administratori de fond forestier. Gărzile forestiere, MADR, MLPDA, ANANP, organizații profesionale și societatea civilă.

În ceea ce privește legislația aplicabilă în materie de ajutor de stat, având în vedere faptul că măsura de reformă nu își propune să modifice reglementarea existentă cu privire la valorificarea produselor lemnoase și nelemnoase, considerăm că reforma nu va implica elemente de ajutor de stat. În situația în care, în urma detalierii viitoare a modificărilor legislative necesare, vor fi identificate elemente de ajutor de stat acestea vor fi adresate în consultare cu autoritățile naționale de concurență.

Pentru implementarea reformei este estimată o perioadă cuprinsă între trim II 2021 și trim III 2026, având în vedere complexitatea pachetului legislativ vizat de reformă.

R.2 – Reforma sistemului de management al ariilor naturale protejate în vederea implementării coerente și eficace a Strategiei Europene privind biodiversitatea

În ceea ce privește conservarea biodiversității, principala provocare pentru România va fi legată de implementarea noilor ținte propuse de Strategia Uniunii Europene privind biodiversitatea – 2030, care presupune, printre altele o țintă de 30% din suprafața terestră și acvatică, inclusiv marină, acoperită cu arii naturale protejate și un procent de 10% din teritoriul național aflat în protecție strictă.

În prezent, Ordinul MMAP nr. 1822/2020 pentru aprobarea Metodologiei de atribuire în administrare a ariilor naturale protejate respectiv și procedura ANANP de încheiere a parteneriatelor pentru administrarea ariilor naturale protejate în parteneriat, prevăzute la art. 16 alin (3) din OUG 57/2007 reglementează modalitatea participativă în managementul ariilor protejate a comunităților locale, autorități publice, instituții și în special a societății civile. În fapt, prin actele normative menționate, România a creat cadrul general de implicare a tuturor actorilor relevanți în menținerea și consolidarea conservării biodiversității.

Pentru operaționalizarea deplină a acestui cadru general măsura de reformă prevede:

- Instituirea unui mecanism de corelare a legislației specifice diferitelor sectoare de activitate cu impact asupra biodiversității, respectiv educație, agricultură, silvicultură, cinegetică, turism, organizarea teritoriului, transporturi și energie.

În vederea implementării acestei măsuri, sunt necesare următoarele acțiuni:

- Realizarea unei baze de date naționale aferentă distribuției spațiale, stării și parametrilor de conservare pentru speciile și habitatele din ariile naturale protejate pe baza actualizării datelor din planurile de management
- Asigurarea informării continue a autorităților și actorilor din sectoarele de activitate cu impact asupra biodiversității cu privire la distribuția și dinamica stării de conservare a speciilor și habitatelor.
- Constituirea unei comisii interinstituționale de analiză a cadrului legal aplicabil sectoarelor cu impact asupra biodiversității care va elabora și promova propuneri de modificare și / sau completare a cadrului legal în funcție de informațiile actualizate despre distribuția și dinamica stării de conservare a speciilor și habitatelor.

Măsura de reformă va fi implementată de MMAP împreună cu instituțiile din subordine (ANANP, ANAR, ARBDD, Garda de Mediu, etc), alte autorități centrale și locale cu larga implicare a societății civile.

Perioada estimată pentru implementare este cuprinsă între trim IV 2024 – trim. I 2026.

Investiții

I.1 – Investiții în noi suprafețe ocupate de păduri inclusiv în păduri urbane

Măsura de investiții vizează realizarea de noi păduri și suprafețe cu vegetație forestieră în zonele vulnerabile la schimbările climatice: identificarea și evaluarea terenurilor, finanțarea împăduririi și lucrărilor de îngrijire a plantațiilor și creșterea suprafeței cu vegetație forestieră în lungul căilor de comunicație, în interiorul aglomerărilor urbane (păduri urbane, inclusiv de tipul mini-pădurilor) în jurul localităților și între câmpurile cu culturi agricole, precum și alte categorii de perdele forestiere de protecție.

Se va urmări ca împădurirea terenurilor să asigure beneficii multiple cum sunt: creșterea biodiversității, asigurarea conectivității, absorbția de dioxid de carbon, reducerea poluării și a zgomotului ambiental, îmbunătățirea condițiilor de climă locale, îmbunătățirea regimului hidrologic, protejarea infrastructurii esențiale (autostrăzi, drumuri naționale și județene, infrastructură turistică, căi ferate etc.).

O componentă importantă a acestei investiții o reprezintă soluțiile bazate pe natură care au ca scop principal reducerea poluării din marile orașe. Poluarea aerului este o problemă serioasă a României întrucât are consecințe directe asupra sănătății oamenilor.

Înființarea de păduri urbane, care vor îmbogăți spațiile verzi actuale insuficiente ca suprafață și diversitate este una din soluțiile la îndemână pentru rezolvarea acestor probleme. Aceste păduri urbane se vor înființa folosind o mare diversitate de arbori și arbuști din specii native și vor avea densități mari astfel încât să se constituie în “plămâni verzi” care vor aduce beneficii multiple cum sunt: purificarea aerului, reducerea zgomotului, stocarea carbonului, reducerea temperaturii aerului, reducerea anxietății și implicit a îmbunătățirii sănătății publice.

În cazul investițiilor în mediul urban, se va avea în vedere abordarea la nivel de peisaj (acolo unde este posibil) prin conectarea pădurilor urbane cu zone naturale și seminaturale peri-urbane prin perdele verzi de-a lungul căilor de transport, cursuri de apă, piste de biciclete.

Această măsură investițională este complementară unei măsuri de creare a unui registru național de evidență informatizată a proprietăților forestiere și a deținătorilor activi de pădure care va fi realizată cu finanțare în cadrul Componentei de Transformare Digitală. Această platformă digitală de evidență și administrare a proprietăților forestiere este conceptualizată pentru a răspunde implementării integrate a următoarelor intervenții: implementarea și gestionarea instrumentelor financiare de sprijin a proprietarilor, inclusiv a celor propuse în contextul PNRR, simplificarea procedurilor administrative, reducerea birocrăției și operaționalizare digitalizată a avizărilor și raportărilor între multiple instituții, evidențierea și monitorizarea creditelor de carbon rezultate din gestionarea terenurilor cu vegetației forestieră.

Investiția va fi derulată de MMAP/RNP/Gărzi forestiere, iar beneficiarii potențiali ai acesteia sunt: RNP Romsilva, proprietari sau administratorii de pădure publici (UAT) sau privați, proprietari de terenuri pretabile împăduririi (ex. terenuri degradate, terenuri agricole și intravilan etc.).

Menționăm că măsurile luate pentru remedierea blocajelor în implementarea submăsurii 8.1 din PNDR sunt următoarele:

- Pentru a depăși blocajele identificate până în prezent la implementarea submăsurii 8.1 din PNDR au fost identificate actele normative care necesită modificări și au fost demarate procedurile de modificare a legislației în domeniu. Astfel, cele mai importante modificări avute în vedere vizează modificarea și completarea *Regulamentului privind stabilirea grupelor de terenuri care intră în perimetrele de ameliorare, funcționarea și atribuțiile comisiilor de specialiști, constituite pentru delimitarea perimetrelor de ameliorare, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1257/2011;*

- Modificarea Regulamentului aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.1257/2011 va permite ca acordul pentru împădurirea terenului să poată să fie exprimat și de către utilizatorul/deținătorul acestuia în cazul în care proprietarul este decedat sau de către cel puțin unul dintre proprietarii aflați în indiviziune;
- De asemenea, a fost elaborat proiectul de memorandum privind cooperarea interministerială pentru reducerea efectului schimbărilor climatice și creșterea stocării carbonului pe termen lung, prin împăduriri și realizarea de suprafețe cu vegetație forestieră pe terenuri agricole;
- Acest memorandum va fi avizat de către Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Dezvoltării Lucrărilor Publice și Administrației, Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene și Ministerul Transporturilor și Infrastructurii, la propunerea Ministerului Mediului, Apelor și Pădurilor și aprobat de Primul Ministru.

Menționăm de asemenea faptul ca până la definitivarea Strategiei Forestiere Naționale 2020-2030, estimată a intra în vigoare la finalul anului 2022, investițiile PNRR de împădurire vor fi demarcate cu respectarea unui set de cerințe de tip No-Regret:

- În concordanță cu prevederile legislative și ale celor din amenajamentele silvice, speciile de arbori care se vor utiliza pentru plantarea de noi păduri vor fi cele adaptate condițiilor locale de climă și vor corespunde tipului natural de pădure.
- Se vor promova păduri mixte compuse din specii native care să asigure o varietate cât mai mare de specii de arbori și arbusti pentru creșterea rezilienței ecosistemelor forestiere nou create.
- Unde acest lucru este posibil se va promova regenerarea naturală din sămânță arborilor maturi existenți care sunt cel mai bine adaptați condițiilor locale.
- Având în vedere scenariile climatice existente se vor alege compoziții cât mai diverse de specii care să aibă cele mai mari șanse de reușită a supraviețuirii în perspectiva unor modificări ale principalelor condiții climatice.
- Prioritar se va investi în zonele deficitare în păduri din sudul și estul României cu precădere în suprafețe de terenuri degradate din cauza proceselor de eroziune, alunecări de teren, deșertificare urmărindu-se redobândirea funcțiilor de protecție ale peisajelor afectate de aceste gen de fenomene.
- Totodată se va urmări refacerea pădurilor ripariene (situate de-a lungul râurilor) pentru asigurarea conectivității în peisajele predominant Agricole.
- Pentru a asigura diversitatea de specii și proveniența necesară în condițiile climatice și de vegetație ale României, se va diversifica producția de arbori și arbuști forestieri care se vor produce în pepiniere locale – a se vedea Investiția nr 3.
- Se vor promova proveniențele cele mai adaptate în condițiile climatice prevăzute de scenariile climatice existente pentru a asigura reziliența și sustenabilitatea pădurilor nou înființate.

Ajutor de stat

Finanțarea va fi acordată în condițiile unei scheme de ajutor de stat exceptată de la notificare în baza art. 32 *Ajutoare pentru împăduriri și crearea de suprafețe împădurite* și a art 33 *Ajutoare pentru sisteme agroforestiere* din Regulamentului 702 / 2014.

I.2 - Investiții în refacerea și regenerarea naturală unor ecosisteme forestiere degradate, inclusiv habitate forestiere incluse în rețeaua Natura 2000

Măsura de investiții vizează reîmpădurirea suprafețelor din fondul forestier în care nu s-a realizat regenerarea de către proprietari și administrator. Astfel, se vor reface pădurile afectate de incendii forestiere, de fenomene meteorologice nefavorabile, de boli și dăunători și tăieri ilegale.

Pădurile calamitate și suprafețele neregenerate din ariile protejate Natura 2000 vor fi refăcute prin plantare doar cu specii din tipul natural fundamental de pădure, în compoziții apropiate de cele ale arboretelor inițiale și fără afectarea speciilor protejate sau ale habitatelor (împăduririle nu trebuie să influențeze starea de conservare a altor specii protejate).

Se va acorda o atenție specială zonelor în care habitatele forestiere au fost degradate prin tăieri ilegale sau necontrolate în arii protejate Natura 2000.

Lucrările de refacere sau reconstrucție ecologică se vor face indiferent de tipul proprietății chiar și în situațiile în care proprietarul terenului nu poate fi identificat. În cazul din urmă se vor modifica prevederile legale, astfel încât responsabilitatea efectuării unor astfel de intervenții să poată fi transferată autorităților competente.

Intervenția va sprijini atât instalarea culturilor forestiere (împădurirea propriu-zisă), cât și lucrările de îngrijire și întreținere a tinerelor culturi în anii următori, pentru a asigura reușita acestora.

Investiția va fi derulată de MMAP/RNP/ANANP, iar beneficiarii potențiali ai acestora sunt RNP Romsilva, proprietari sau administratorii de pădure publici (UAT) sau privați.

Finanțarea va fi acordată în condițiile unei scheme de ajutor de stat exceptată de la notificare în baza art. 34 *Ajutoare pentru prevenirea și repararea pagubelor cauzate pădurilor de incendii de pădure, de calamități naturale, de fenomene meteorologice nefavorabile care pot fi asimilate unei calamități naturale, de alte fenomene meteorologice nefavorabile, de organisme dăunătoare plantelor și de evenimente catastrofale* a Regulamentului 702 / 2014.

I.3 – Investiții în pepiniere și tehnologii moderne de producere a puieților forestieri

Măsura de investiții presupune creșterea capacității de producție a puieților prin realizarea unor noi rezervații semincere și plantaje pentru semințe, capacități de prelucrare a semințelor, modernizare și înființare de pepiniere, inclusiv pentru producția de puieți cu rădăcină protejată. Față de tehnologiile tradiționale puieții necesită o suprafață mai mică datorită cultivării pe etaje, deasemenea aceștia putând

fi păstrați și plantați o perioadă mai lungă de timp. Va exista posibilitatea plantării cu plantatoare mecanice, ceea ce conduce la creșterea productivității.

Se va avea în vedere producerea unei diversități cât mai mari de specii și proveniențe autohtone de puieți astfel încât să se asigure necesarul pentru toate regiunile și care să fie cel mai bine adaptate condițiilor climatice prevăzute de scenariile climatice actuale.

Necesitatea investiției rezultă din programele de împăduriri, reconstrucții ecologice, refaceri de habitate forestiere degradate prevăzute a se realiza prin investițiile menționate la punctele I.1 și I.2.

Investiția va fi derulată de MMAP/RNP. Beneficiarii acestor investiții vor fi deținătorii și administratorii de păduri având în vedere diferitele forme de proprietate. Astfel, beneficiarii pot fi atât RNP Romsilva, cât și administratorii sau proprietarii privați de pădure sau unitățile administrative care dețin păduri. În România producția de puieți este o activitate care se poate desfășura independent de deținerea de suprafețe de păduri, așadar beneficiarii acestui tip de investiții pot fi și operatori economici privați atestați să producă puieți forestieri.

Ajutor de stat

Finanțarea va fi acordată în condițiile unei scheme de ajutor de stat exceptată de la notificare în baza art. 32 *Ajutoare pentru împăduriri și crearea de suprafețe împădurite* și a art 33 *Ajutoare pentru sisteme agroforestiere* din Regulamentului 702 / 2014.

I.4 – Investiții în tehnologii moderne de îndepărtare a lemnului afectat de fenomene meteorologice extreme și dăunători biotici

Măsura vizează exclusiv investiții în echipamente necesare pentru îndepărtarea lemnului afectat de fenomene meteorologice extreme și dăunători biotici (cum sunt gândacul de scoarță la rășinoase) a caror virulență este exacerbată de aceste schimbări climatice cum ar fi funiculare (instalații pe cablu) și echipamente de tip forwarder, harvester, remorci forestiere.

Îndepărtarea lemnului afectat de fenomene meteorologice extreme și dăunători biotici trebuie făcută cu celeritate pentru a preîntâmpina răspândirea acestor daunători la pădurile sănătoase și totodată pentru a reface prin reîmpădurire suprafețele afectate.

Volumele de lemn rezultate anual în urma acestor fenomene au fost de circa 1-2 milioane metri cubi, în ultimii 4 ani. Acest fapt necesită intervenții rapide, ceea ce justifică investiții în capacități crescute de extragere a acestor arbori pentru evitarea deprecierei lemnului, a răspândirii infestării la arborete sănătoase vecine, dar și pentru facilitarea reconstruirii ecologice la timp a acestor ecosisteme forestiere. Având în vedere că doborâturile de vânt se înregistrează în zone cu condiții grele de teren, cu pante accentuate și acces redus sau chiar fără acces, utilajele actuale - neprietenoase cu mediul (ex.: TAF-uri, tractoare) nu au capacitatea de a scoate lemnul doborât din acele zone în timp util astfel încât lemnul se va deprecia în timp, sub acțiunea factorilor meteorologici și a atacurilor gândacilor de scoarță. În plus, păstrarea lemnului doborât pentru o perioadă îndelungată de timp (de la câteva luni

până la 2-3 ani) face imposibilă acțiunea de reîmpădurire a zonelor afectate imediat după înregistrarea catastrofei naturale. Cu cât solul forestier rămâne mai mult timp descoperit (fără vegetație forestieră), cu atât procesele de degradare se vor intensifica, ceea ce va genera provocări suplimentare în instalarea unei noi păduri.

O altă componentă a investiției se referă la instalații pentru prelucrarea primară a lemnului la nivel local, pentru promovarea lanțurilor scurte de aprovizionare cu lemn și produse din lemn. Investiția va sprijini operatorii economici din zonele rurale cu activitate în domeniul prelucrării primare a lemnului.

Având în vedere dotarea precară cu echipamente de protecția muncii a operatorilor din domeniul exploatarea forestiere, se propune finanțarea achiziționării de echipamente individuale de protecția muncii pentru muncitorii forestieri.

Investiția va fi derulată de către MMAP, iar beneficiarii sunt operatorii economici atestați pentru activități de extragere și prelucrare a lemnului conform legislației în vigoare de către comisie națională care va verifica îndeplinirea condițiilor de atestare a acestor operatori).

Operatorii economici care au cazier tehnice (prevăzute de legislație) pentru încălcări ale legislației specifice cu privire la tăierile ilegale sau cea a legislației specifice cu privire la modul de desfășurare a activităților de recoltare a lemnului vare prevede evitarea aducerii de prejudicii arborilor rămași în pădure, semințurilor, solurilor forestiere, cursurilor de apă.

Ajutor de stat

Finanțarea va fi acordată în condițiile unei scheme de ajutor de stat exceptată de la notificare în baza art. 41 *Ajutoare pentru investiții în tehnologii forestiere și în prelucrarea, mobilizarea și comercializarea de produse forestiere* din Regulamentului 702 / 2014. Intensitatea maximă a ajutorului nu poate depăși 50% din costul de achiziție.

I.5 – Investiții în sisteme integrate de reducere a riscurilor generate de viituri torențiale în bazinele forestiere expuse unor astfel de fenomene

Măsura constă în reducerea impactului viiturilor torențiale prin investiții în lucrări de corectare a torenților și refacerea la timp a ecosistemelor forestiere. Realizarea lucrărilor de corectare a torenților are ca obiectiv principal apărarea împotriva viiturilor torențiale pentru localitățile situate în aval de obiectiv, conducând astfel la diminuarea pagubelor produse de acestea și salvarea de vieți omenești, dar și protejarea împotriva colmatării a acumulărilor situate în aval.

Aceste investiții reprezintă soluții absolut necesare pentru diminuarea impactului generat de schimbările climatice în bazinele forestiere torențiale unde acțiunile de refacere a ecosistemelor forestiere nu sunt suficiente pentru diminuarea riscurilor de viituri. În plus, rețeaua funcțională de lucrări hidrotehnice de corectare a torenților va contribui la menținerea unei calități ridicate a drumurilor forestiere, drept urmare accesul personalului silvic cu atribuții de pază și combatere a tăierilor ilegale va fi mult mai facil.

Investiția va fi derulată de MMAP/RNP, iar beneficiarii potențiali ai acesteia sunt RNP și proprietarii / administratorii de păduri.

Ajutor de stat

Acțiunile de reducere a impactului viiturilor torențiale fac parte din atribuțiile exercitate de o autoritate publică și nu reprezintă ajutor de stat.

Biodiversitate

I.6 – Actualizarea planurilor de management existente pentru arii naturale protejate și fundamentarea implementării Strategiei UE privind biodiversitatea pentru 2030

Măsura de investiții vizează:

a. Actualizarea planurilor de management aprobate (120 mil. euro)

Planurile de management vor fi actualizate în conformitate cu *Ghidul de elaborare a planurilor de management* și cadrul metodologic agreat cu CE în 2020 pentru detalierea obiectivelor specifice de conservare pentru habitate și specii.

Planurile de management avute în vedere pentru actualizare sunt aferente unui număr de minim 250 de arii naturale protejate, pentru care se va asigura cartarea și inventarierea distribuției habitatelor și speciilor în vederea stabilirii stării de conservare a acestora și a obiectivelor specifice de conservare conform cadrului metodologic agreat cu CE prin:

- Monitorizarea și evaluarea stării de conservare a speciilor și habitatelor de importanță comunitară;
- Cartarea și inventarierea speciilor sălbatice de interes comunitar în vederea determinării măsurilor pentru menținerea/îmbunătățirea stării de conservare a speciilor și habitatelor de importanță comunitară la nivel de sit;
- Alte activități necesare specifice elaborării planurilor de management.

Procesul de actualizare a conținutului Planurilor de management presupune activități complexe de analiză și selecție a informațiilor relevante existente, respectiv verificarea acestora pe teren și transpunerea lor într-o structură unitară conform cu detaliierile transmise de Comisie în 2020.

Actualizarea datelor existente și alinierea la cerințele comisiei europene necesită timp dedicat studiilor, cartărilor și inventarierilor de detaliu pe teren, în perioadele specifice ciclului biotic al fiecărei specii sau habitat pe o durată de minim 4 anotimpuri.

Investiția va fi implementată de către ANANP în principal prin contractarea de expertiză tehnică de specialitate dar și prin utilizarea resurselor interne de expertiză. În acest sens, 10% din alocare va fi utilizată pentru consolidarea capacității tehnice a ANANP de monitorizare, colectare, analiză și gestionare date aferente ariilor naturale protejate. Dotările finanțate prin PNRR vor fi complementare

celor finanțate prin POIM 2014 – 2020 și vor fi evidențiate în cadrul unui plan integrat de înzestrare tehnică a ANANP și a structurilor sale teritoriale corelat cu necesarul de resursă umană pentru activitatea de actualizarea planurilor de management.

b. Identificarea zonelor potențiale de protecție strictă în habitate naturale terestre și marine în vederea punerii în aplicare a Strategiei UE privind biodiversitatea pentru 2030 (Alocare 5 mil. euro)

Măsura vizează realizarea analizelor/studiilor și cartării delimitării arealelor propuse pentru non-intervenție (protecție strictă), necesare fundamentării unei propuneri de act normativ. În vederea fundamentării cadrului normativ aferent, sunt necesare cercetări aprofundate dedicate identificării și cuantificării acestora respectiv, de realizare a propunerilor de completare a actelor normative dedicate protecției naturii. Elementele fiind cuprinse și în strategia UE a Biodiversității 2030.

Măsura de investiții va fi implementată de către MMAP prin contractarea de expertiză tehnică de specialitate.

Ajutor de stat:

Elaborarea planurilor de management, respectiv realizarea analizelor / studiilor și cartării delimitării arealelor propuse pentru non-intervenție (protecție strictă), ca activități legate de conservarea patrimoniului și a naturii derulate de către autorități publice, nu reprezintă ajutor de stat.

I.7 Investiții integrate de reconstrucție ecologică a habitatelor și conservarea speciilor aferente pajiștilor, zonelor acvatice și dependente de apă

Măsura vizează următoarele tipuri de lucrări:

a. Refacerea conectivitate

Măsura vizează eliminarea obstacolelor din cursurile de apă în scopul facilitării refacerii conectivității habitatelor și speciilor dependente, dar și eliminarea sau, după caz, realizarea elementelor care contribuie la refacerea conectivității laterale a habitatelor și speciilor acvatice și dependente de apă, ambele intervenții fiind în conformitate cu prevederile planurilor de management ale ariilor naturale protejate, cu obiectivele de conservare dar și cu planurile de management la nivel bazinal.

Zonele de intervenție vor fi prioritizate și în funcție de rezultatele modelărilor realizate în cadrul proiectului MMAP-ANAR cu sprijinul Băncii Mondiale de actualizare a planurilor de management al riscului la inundații (Întărirea capacității autorității publice centrale în domeniul apelor în scopul implementării etapelor a 2-a și a 3-a ale Ciclului II al Directivei Inundații – RO-FLOODS).

Investiția va fi implementată de către MMAP prin ANAR și ANANP în colaborare cu autorități locale și societate civilă.

Ajutor de stat

Activitățile aferente acestei investiții nu reprezintă ajutor de stat deoarece rezultatele investiției, inclusiv infrastructura realizată, nu reprezintă o activitate economică, nefiind exploatate în scopuri comerciale.

b. Reconstrucția habitatelor de pajiști în ariile naturale protejate

Măsura vizează habitate în care au fost identificate 26 de specii de nevertebrate Natura 2000, 5 amfibieni, 5 reptile, 20 de mamifere și 21 de plante. Dintre acestea, 21 de specii de nevertebrate, 2 reptile (*Testudo hermanni*, *Vipera ursinii*) și 13 specii de chiroptere sunt într-o stare de conservare nefavorabilă. Lipsa managementului pajiștilor a condus la declanșarea proceselor de regenerare naturală a acestora (au fost invadate de specii de arbori și arbuști sau specii invazive), pentru o parte dintre ele acest proces fiind ireversibil.

Măsura va fi implementată de MMAP, AIP, ARBDD și ANANP ce vor gestiona finanțarea având un cost de referință bazat pe investiții similare finanțate în cadrul POIM 2014 – 2020.

Investițiile vor oferi sprijin indirect și sectorului agricol și vor fi implementate cu sprijinul instituțiilor publice locale în cadrul unor parteneriate între diverse entități de drept public și privat.

Ajutor de stat

Activitățile aferente acestei investiții nu reprezintă ajutor de stat deoarece rezultatele investiției, inclusiv infrastructura realizată, nu reprezintă o activitate economică, nefiind exploatate în scopuri comerciale.

c. Decolmatarea lacurilor Uzlina și Fortuna din Delta Dunării pentru reducerea eutrofizării și menținerea diversității biologice

Măsura vizează reducerea efectelor negative ale perioadelor secetoase și îmbunătățirea condițiilor necesare pentru conservarea biodiversității prin regularizarea nivelului apei în cele 2 lacuri. Acțiunile ce se impun sunt cele de proiectare și realizare a profilului optim al limitelor lacurilor, decolmatare, consolidarea malurilor prin utilizarea materialului rezultat în urma decolmatării cu fixarea acestuia fără utilizarea materialelor de tip beton, lucrări de întreținere, tăieri pentru regenerare a vegetației și arborilor din perimetru, îndepărtarea masei lemnoase și a plaurilor ce obturează circulația apei și induc sedimentare - activități condiționate de monitorizarea speciilor și habitatelor din areal și lucrări de decolmatare de mică amploare a canalelor adiacente pentru restabilirea circulației optime a apei.

Măsura va fi implementată de MMAP și ARBDD, ce vor gestiona finanțarea ținând cont de studiile în bază cărora s-a stabilit valoarea de investiție și de avizul Consiliului interministerial de avizare a lucrărilor publice de interes național și locuințe nr. 24/08.10.2018.

Investițiile vor fi implementate cu prioritate prin implicarea factorilor locali și regionali, respectiv cu sprijinul ONG-urilor de profil, în cadrul unor parteneriate între diverse entități de drept public și privat.

Ajutor de stat

Acțiunile de decolmatare pentru reducerea eutrofizării și menținerea diversității biologice fac parte din atribuțiile exercitate de o autoritate publică și nu reprezintă ajutor de stat.

d. Implementarea unui sistem de monitorizare a sturionilor sălbatici de-a lungul Dunării de Jos

Măsura vizează implementarea unui sistem de luptă împotriva braconajului în acord cu ținta "zero-toleranță pescuit ilegal" setată de CE în European Green Deal și a efectelor schimbărilor climatice ce afectează populația de sturioni. Sturionii sălbatici vor fi marcați cu emițătoare ultrasonice cu o rază de 1500 km.

Măsura va fi implementată de MMAP, INCDPM și ANANP, care vor gestiona finanțarea în baza celor 2 Ordine de Ministru privind măsurile de prohibiție instituite pentru protecția sturionilor.

Investițiile vor fi implementate cu sprijinul ANPA, WING, UPB, UGAL și a factorilor regionali în cadrul unor parteneriate între diverse entități de drept public și privat.

Ajutor de stat

Acțiunile fac parte din atribuțiile exercitate de o autoritate publică și nu reprezintă ajutor de stat.

e. Reconfigurarea infrastructurii publice de acces și vizitare a Deltei Dunării pentru reducerea presiunii turismului asupra habitatelor și speciilor

Măsura vizează reducerea presiunii asupra habitatelor naturale supra-utilizate în prezent prin identificarea și crearea de trasee alternative și corespunzător semnalizate care să orienteze vizitatorii spre utilizarea mijloacelor de transport tradiționale și ecologice.

Ca măsură de creștere a gradului de protecție și conservare a biodiversității, investiția își propune difuzarea controlată și monitorizarea fluxurilor de turiști către o rețea formată din 10 centre de vizitare cărora le sunt asociate 40 de puncte de observație corespunzător amenajate și dotate pentru necesitățile tuturor categoriilor de vizitatori.

Va face de asemenea posibilă imediat creșterea constientizării publicului asupra varietății și bogăției Deltei Dunării, prelungind șederile și de asemenea sezonul de vizitare;

Rețeaua acestei infrastructuri va fi realizată într-un mod unitar, cu design și materiale locale, dar și cu tehnologii eco pentru vehicule eco și servicii pentru vizitatori;

Rețeaua infrastructurii de vizitare va fi conectată cu sistemul de mobilitate ecologică, în funcție de specificul fiecărei zone - ambarcațiuni cu vâsle, biciclete, vehicule electrice și va conduce către zonele de observare a habitatelor naturale;

Rețeaua vine cu un aport de complementaritate în monitorizarea traficului în Delta, managementul deșeurilor și pentru infrastructura de încărcare electrică, făcând posibilă tranziția către motoarele electrice în întreaga regiune.

Investiția va fi implementată de MMAP prin ARBDD în colaborare cu autorități locale și organizații civice.

Ajutor de stat

Activitățile aferente acestei investiții nu reprezintă ajutor de stat deoarece rezultatele investiției, inclusiv infrastructura realizată, nu reprezintă o activitate economică, nefiind exploatate în scopuri comerciale.

3. Aspecte de autonomie strategică și securitate

Nu e cazul.

4. Dimensiunea verde și digitală a componentei

A se vedea Anexa 2

5. Respectarea principiului de a nu dăuna semnificativ (DNSH)

A se vedea Anexa 1

6. Milestones, targets și perioada de implementare

A se vedea Anexa 2

7. Buget

Alocarea totală a componentei *Împădurim România și protejăm biodiversitatea* este de 1.372.000.000 euro din care 80% adresează nevoile de reformă și investiții din sectorul managementului forestier, iar 20% nevoilor corespondente din domeniul biodiversității.

Alocarea de 630 de milioane de euro pentru activitățile de împădurire a fost determinată prin raportare la costuri standard/ ha împădurit conform mediilor rezultate din proiectele de împădurire din cadrul PNDR 2014-2020, luându-se în calcul și cheltuielile cu identificarea și cadastrarea terenurilor, evidențierea acestora într-o baza de date, etc.

În ceea ce privește componenta de biodiversitate, referința pentru majoritatea costurilor este reprezentată de proiectele similare implementate de către ANANP sau de către alți solicitanți eligibili de finanțare în cadrul POIM 2014 – 2020.

Din alocarea de 120 de milioane de euro pentru actualizarea planurilor de management pentru ariile naturale protejate, un procent de 10% va fi utilizat pentru consolidarea capacității tehnice a ANANP de monitorizare, colectare, analiză și gestionare date aferente ariilor naturale protejate. Dotările finanțate prin PNRR vor fi complementare celor finanțate prin POIM 2014 – 2020 și vor fi evidențiate în cadrul unui plan integrat de înzestrare tehnică a ANANP și a structurilor sale teritoriale corelat cu necesarul de resursă umană pentru activitatea de actualizarea planurilor de management.

În ceea ce privește alocarea de 150 mil. euro pentru refacerea conectivității habitatelor și speciilor dependente de apă, alocarea reflectă tipologia și marimea țințelor propuse prin analogie și extrapolare cu costurile lucrărilor de mică anvergură realizate în diferite bazine hidrografice. Astfel din analiza implementărilor anterioare rezultă o foarte mare eterogenitate la nivelul cost/unitate de suprafață dată fiind o foarte mare variabilitate a tipologiei de reconstrucție ecologică, dependentă și de rezultatele studiilor de determinare a gradului de afectare a habitatelor și speciilor.

Informațiile despre metodologia utilizată pentru estimarea costurilor și referințele comparative la investiții similare sunt prezentate în fișierul excel Anexa 2.

Pilonul I

Tranziția Verde

Componenta I.3

Managementul deșeurilor

Domeniu de intervenție: Managementul deșeurilor

Obiectiv: Accelerarea procesului de extindere și modernizare a sistemelor de gestionare a deșeurilor cu accent pe colectarea separată, măsuri de prevenție, reducere, reutilizare și valorificare în vederea conformării cu directivele aplicabile și trecerii la economia circulară/.

Reforma:

R1. Îmbunătățirea guvernantei în domeniul gestionării deșeurilor în vederea accelerării tranziției către economia circulară

Investiții:

I.1 Dezvoltarea, modernizarea și completarea sistemelor de management integrat al deșeurilor municipale la nivel de județ sau la nivel de oraș/comune.

I.2 Dezvoltarea infrastructurii pentru managementul gunoiului de grajd și al altor deșeuri agricole compostabile.

I.3 Dezvoltarea capacității tehnice și a competențelor în materie de economie circulară și de climă la nivelul instituțiilor publice centrale și locale.

Buget: 1.204.000.000 EUR

1. Provocări și obiective

a) Provocări

Managementul deșeurilor municipale și tranziția la economia circulară

Principala provocare a României este atingerea țintelor de pregătire pentru reutilizare și reciclare a deșeurilor municipale (11% grad de reciclare în 2019, potrivit ultimelor date disponibile, față de ținta de 55% prevăzută pentru anul 2025 în pachetul economiei circulare - PEC). O altă provocare este reducerea la 10% a cantității de deșeuri municipale eliminate prin depozitare până în anul 2035.

Potrivit Raportului privind alerta timpurie destinat statelor membre expuse riscului de a nu îndeplini obiectivul privind pregătirea pentru reutilizare / reciclarea deșeurilor municipale stabilit pentru 2020, România este unul dintre statele membre cu cel mai mare risc de neîndeplinire a țintelor din Directiva cadru deșeuri având în vedere că înregistrează în continuare o rată foarte scăzută de reciclare a deșeurilor municipale de 11% și o rată foarte ridicată de depozitare a deșeurilor, de 70%, în timp ce media UE este de 45% rata de reciclare și 24% rata de depozitare.

Rapoartele Comisiei Europene confirmă că România are deficiențe majore în ceea ce privește managementul deșeurilor. Pentru accesarea fondurilor europene din perioada de programare

2014 - 2020, România a fost condiționată de adoptarea Planului Național de Prevenire și de Management al Deșeurilor (PNGD). Deși adoptat în 2017, după o așteptare de câțiva ani, rezultatele implementării acestuia sunt deocamdată departe de cele dorite. Comisia Europeană a atras atenția asupra faptului că nu se observă îmbunătățiri majore în domeniu din cauza lipsei investițiilor. Cel mai probabil, România nu a atins ținta de pregătire pentru reutilizare și reciclare pentru anul 2020 și încă nu a transpus integral în legislația națională trei dintre cele patru directive ale pachetului de economie circulară: deșeuri (Waste Framework Directive - Directive (EU) 2018/851), ambalaje (Packaging and Packaging Waste Directive – Directive (EU) 2018/852) și depozitele de deșeuri (Landfill Directive – Directive (EU) 2018/850), care aveau ca termen de adoptare iulie 2020. Adoptarea prevederilor de completare a transpunerii celor trei directive, precum și transpunerea Directivei 2019/904 privind anumite produse din plastic este în curs.

În ceea ce privește procesul de adoptare a celor 41 de planuri județene de management al deșeurilor (PJGD), precum și a Planului Municipiului București (PMGD), instrumente importante în guvernanta locală și națională a gestionării deșeurilor, acesta este unul avansat și este realizat pe baza metodologiei din OM nr. 140/2019 privind aprobarea Metodologiei PJGD, care respectă toate obiectivele din pachetul privind economia circulară și condițiile favorizante pentru perioada de programare 2021 – 2027. Având în vedere progresul înregistrat până în prezent, se estimează că toate PJGD/PMGD vor finaliza procedura de evaluare strategică de mediu și vor fi adoptate până în luna august 2021, iar PNGD va fi revizuit până la finalul anului 2022.

În paralel cu eforturile de actualizare și adoptare a cadrului strategic, sunt necesare simplificarea și uniformizarea prevederilor legislative privind gestionarea deșeurilor, armonizarea actelor normative a serviciului public de salubritate cu obiectivele de mediu, în special în ceea ce privește aplicarea instrumentelor economice și, pe cale de consecință, reducerea deșeurilor eliminate. De asemenea, este identificată necesitatea revizuirii Legii 211/2011 privind regimul deșeurilor, a Legii 249/2015 privind modalitatea de gestionare a ambalajelor și a deșeurilor de ambalaje, a HG 349/2005 privind depozitarea deșeurilor, precum și necesitatea elaborării normelor tehnice de aplicare a Legii compostului nr. 181/2020 (care a intrat în vigoare la 1 ianuarie 2021, dar este aplicată neuniform până la elaborarea acestor norme).

În plus, România va demara implementarea de măsuri de eliminare a produselor de plastic de unică folosință în aparatul guvernului - ministere și instituții aflate în coordonare și subordonare, pentru a răspunde cerințelor Directivei 2019/904 a UE, care are ca termen de adoptare în legislația țărilor membre data de 3 iulie 2021.

România nu are implementat un plan eficient de prevenire a generării deșeurilor, piața pentru reutilizare sau pentru reparații fiind încă nesustenabilă. Infrastructura pentru colectare separată este insuficientă, departe de a putea sprijini sistemul “Pay-As-You-Throw” (PAYT) și rata de eliminare prin depozitare a deșeurilor este una dintre cele mai ridicate din Europa.

Lipsa infrastructurii pentru colectare separată afectează și capacitatea de a introduce soluții pentru stimularea reparației și reutilizării, (ex. scutiri de taxe, serviciul public de colectare), iar lipsa unor facilități pentru reparații în special pentru deșeuri de echipamente electrice și electronice, nu încurajează dezvoltarea acestui domeniu.

În lipsa unor fluxuri stabile de deșeuri reciclabile de calitate, România nu are în momentul de față o piață sustenabilă a materiilor prime secundare recuperate din deșeurile de la populație,

deși pachetul economiei circulare prevede clar o ierarhie privind gestionarea deșeurilor plecând de la prevenire, urmată de reutilizare și reparare înaintea reciclării. Pentru a face trecerea la economia circulară, România trebuie să introducă în circuitul economic materialele secundare obținute prin reciclare.

Din 2024 se vor introduce ținte separate pentru reutilizare, iar până atunci țările membre trebuie să înceapă aplicarea lărgită a EPR, astfel încât să implementeze reutilizarea și repararea produselor puse pe piață (Directiva Deșeuri/Waste Framework Directive – Art. 1.1). De asemenea, România are obligația ca, până în 2035, să reducă la 10% cantitatea de deșeuri municipale depozitate, de aici rezultând, o dată în plus, necesitatea atât a colectării separate de calitate cât și a finanțării de investiții productive în domeniul reciclării.

România nu își permite să se axeze pe un singur aspect, cum ar fi asigurarea capacității de colectare, sortare sau reciclare/compostare. Problema deșeurilor trebuie abordată la nivel național, pe toate nivelurile de competențe și atribuții, coordonând mai atent și ferm activitățile asumate de autoritățile locale, cu dezvoltarea unor politici coerente care să prioritizeze prevenirea deșeurilor, să dezvolte repararea și reutilizarea, urmate de investiții majore în sisteme de colectare separată și reciclare și, nu în ultimul rând, pe alinierea între capacitatea logistică și comportamentul responsabil al cetățenilor, adică educare-conștientizare-implicare.

Măsurile de descurajare a eliminării deșeurilor vor crea spațiul necesar pentru dezvoltarea abordărilor alternative, fie că vorbim de o colectare separată de calitate, fie de dezvoltarea produselor bazată pe ecodesign pentru a face produsul mai sustenabil, modular, reparabil și conținând materiale ușor recuperabile. Această nouă priorizare a criteriilor de decizie economică vor facilita tranziția de la modele de afaceri bazate pe vânzarea de produse la cele bazate pe servicii (*product as a service*) și dezvoltarea economiei colaborative (*shared economy*), ambele modele capabile de a eficientiza semnificativ productivitatea resurselor materiale, indicator la care România prezintă un decalaj major față de alte state membre.

Aceste politici investiționale vor afecta multiple aspecte sociale și economice, vor necesita modificări în curricula școlară, inclusiv în cea a universităților, punând accent pe cercetare în formarea de competențe profesionale noi, pe identificarea de soluții sustenabile pentru designul de produs și vor contribui la schimbarea atitudinii și a mentalității în ceea ce privește deșeurile. De asemenea, este de așteptat ca aceste politici complexe să contribuie la crearea de noi locuri de muncă în acest sector.

Managementul sustenabil al gunoiului de grajd și al altor deșeuri agricole compostabile

Aproximativ 68% dintre fermele din România sunt ferme mixte, de culturi agricole și creștere a animalelor. Cea mai mare parte a fermierilor mici și mijlocii cresc animale fără a dispune de facilități pentru stocarea corespunzătoare a gunoiului de grajd și fără respectarea condițiilor minime de protecție a mediului. Conform datelor prezentate în Planul Național Integrat în domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice 2021-2030, metanul reprezenta, la nivelul anului 2017, 25,2% din structura gazelor cu efect de seră (GES) din România, peste 50% din emisii provenind din agricultură. În ceea ce privește amoniacul, în anul 2018, 89% din emisiile de amoniac au ca sursă agricultura, iar 68,8% provin din sectorul de creștere a animalelor. De asemenea, pentru a veni în sprijinul zonelor rurale, în vederea conformării cu cerințele Directivei Nitrați, în perioada 2008-2017, România a implementat proiectul *Controlul Integrat al Poluării cu Nutrienți* (INPCP), finanțat printr-un împrumut de la Banca Mondială în valoare de 50 de milioane de euro. Acest proiect a inclus 81 de comune cu investiții directe în gestionarea gunoiului de grajd provenit de la fermele foarte mici, de subzistență, doar în zonele

declarate în 2008 vulnerabile la poluarea cu nitrați (ZVN). Începând cu anul 2013, România a fost de acord ca întregul său teritoriu să se conformeze prevederilor Directivei Cadru-Apă și ale Directivei Nitrați, ceea ce a adus provocări pentru MMAP, ca și pentru Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale. Guvernul României a solicitat Băncii Mondiale o nouă asistență pentru continuarea investițiilor în zonele rurale, reușind ca în perioada 2017-2022 să finanțeze încă 86 de comunități noi cu investiții și sisteme de gestionare a gunoiului de grajd la nivel comunal.

Având însă în vedere numărul de zone în care se înregistrează concentrații ridicate ale apelor subterane cu nitrați, cu tendințe de creștere ale acestui indicator în apele subterane, precum și zonele cu un număr ridicat de animale crescute în ferme mici și mijlocii, este necesară sprijinirea în continuare a unui număr de cel puțin 250 de comunități în vederea implementării unei gestionări sustenabile a gunoiului de grajd și deșeurilor agricole compostabile.

b) Objectives

1. Dezvoltarea unui management al deșeurilor eficient, prin suplimentarea capacităților de colectare separată, pregătire pentru reutilizare și valorificare a deșeurilor în vederea continuării procesului de conformare cu prevederile directivelor specifice și a tranziției la economia circulară.
2. Gestionarea sustenabilă a biodeșeurilor agricole, în special a celor provenite din activitățile zootehnice, prin creșterea gradului de valorificare a acestora în vederea reducerii poluării cu nitrați.
3. Consolidarea capacității autorităților de mediu de a susține tranziția la economia circulară prin eficientizarea activităților de monitorizare și control, creșterea nivelului de expertiză și implementarea unor modele de bună practică în instituțiile publice.

2. Descrierea reformelor și investițiilor

Reforme

R1. Îmbunătățirea guvernancei în domeniul gestionării deșeurilor pentru accelerarea tranziției către economie circulară

Măsura de reformă răspunde la cele mai importante provocări identificate în domeniul gestionării deșeurilor în România, începând cu îmbunătățirea cadrului de guvernare existent și până la implementarea unui nou sistem economic bazat pe principiile circularității.

Reforma vizează elaborarea și adoptarea următoarelor documente strategice și acte normative:

- Strategia Națională pentru Economie Circulară care va reglementa cadrul de colaborare pentru stimularea readucerii în circuitul economic extins a resurselor materiale reprezentate de deșeurile tehnologice (post-producție). Această strategie va seta direcția pentru economia României prin stabilirea de măsuri care să acopere întregul ciclu de viață al produselor. Documentul stabilește bazele economiei circulare în România, asigurând faptul că resursele utilizate sunt menținute în economie cât mai mult timp posibil, încurajând competitivitatea, protejând mediul și garantând noi drepturi pentru consumatori.

- Modificări legislative care vizează unele măsuri prioritare de guvernanță privind gestionarea deșeurilor municipale din Planul Național pentru Gestionarea Deșeurilor, respectiv:
 - Corelarea legislației privind salubritatea (Legea 101/2006 și actele de reglementare subsecvente) și legislației specifice pentru ambalaje și deșeuri de ambalaje (Legea 249/2015 și actele de reglementare subsecvente) în ceea ce privește responsabilitățile gestionării deșeurilor de ambalaje municipale - autoritatea publică locală, prin operatorii de salubritate trebuie să fie singurul responsabil de gestionarea deșeurilor municipale.
 - Analiza modalităților de plată existente privind serviciul de salubritate din perspectiva proiectelor SMID și a instrumentelor economice care urmează a fi implementate (taxa de depozitare, „plătește pentru cât arunci”) și modificarea legislației în sensul implementării unei modalități de plată unice (taxă sau tarif).

Modificările legislative propuse converg la îndeplinirea obiectivelor, în special a celor referitoare la creșterea gradului de reciclare a deșeurilor municipale, îmbunătățirea calității vieții cetățenilor români și a creșterii oportunităților economice, mai ales în contextul promovării noilor prevederi legislative ale UE vizând economia circulară, eficientizarea utilizării fondurilor europene.

Măsura de reformă va răspunde necesității urgente de asigurare a funcționalității proiectelor privind sistemele de management integrat al deșeurilor (SMID) finanțate din fonduri europene nerambursabile, care se confruntă cu blocaje ale fluxurilor financiare, cauzate de întârzierea punerii în aplicare sau a implementării neunitare și deficitare a modificărilor legislative din domeniul gestionării deșeurilor, introduse de O.U.G. nr. 74/2018 pentru modificarea și completarea Legii nr. 211/2011 privind regimul deșeurilor, a Legii nr. 249/2015 privind modalitatea de gestionare a ambalajelor și deșeurilor de ambalaje și Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 196/2005 privind Fondul pentru mediu.

Instituțiile responsabile pentru implementare și raportare sunt Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor (MMAP), Agenția Națională pentru Protecția Mediului, Garda Națională de Mediu, ANRSC, în colaborare cu toate instituțiile relevante, societate civilă, mediu privat etc. Prin măsurile reformei, instituțiile vor fi stimulate să îmbunătățească sistemul de gestionare a deșeurilor, controlul și monitorizarea, precum și parametrii de calitate a mediului. Beneficiarii direcți ai investițiilor sunt autoritățile locale și structurile teritoriale ale MMAP, iar beneficiarii unui mediu mai curat sunt toți cetățenii.

Responsabilii pot întâmpina o serie de impedimente în implementarea reformei. Acestea pot fi întârzieri în procesul de adoptare a legislației, mai ales la partea de consultare și dialog eficient cu toți actorii implicați, sau pot fi impedimente la partea operațională care țin de conformarea operatorilor privați sau acceptare socială a noilor măsuri. Soluțiile avute în vedere sunt demararea timpurie a procesului de consultare a stakeholderilor, precum și campanii de comunicare și informare pentru asigurarea colaborării din partea tuturor celor vizați în vederea îndeplinirii obiectivelor.

Calendarul implementării reformei cuprinde următoarele jaloane care vizează adoptarea Strategiei Naționale pentru Economie Circulară în trimestrul trei al anului 2022 și adoptarea măsurilor legislative pentru practici unitare în domeniul gestionării deșeurilor în primul trimestru al anului 2023.

Prin implementarea măsurilor prevăzute în cadrul reformei, România va crește procentul de colectare separată, va reduce cantitatea de deșeuri care ajung la depozitare, va adopta cadrul legislativ necesar trecerii la economie circulară și va implementa măsuri de prevenție, reducere, reutilizare și valorificare. În final, măsurile vor contribui semnificativ la reducerea impactului deșeurilor asupra mediului și sănătății umane.

Reforma contribuie, de asemenea, la realizarea obiectivelor Planului de Acțiune pentru Economie Circulară al Uniunii Europene care sprijină, la rândul său, obiectivele Pactului Verde al UE. Tranziția la economia circulară este un pilon important al reformei de față.

Investițiile

I.1 Dezvoltarea, modernizarea și completarea sistemelor de management integrat al deșeurilor municipale la nivel de județ sau la nivel de oraș / comune.

Măsura de investiții vizează dezvoltarea, modernizarea și completarea sistemelor de management integrat al deșeurilor, precum și a infrastructurii de gestionare a deșeurilor provenite de la populație la nivel de județ sau la nivel de oraș / comune prin următoarele tipuri de investiții:

- a) centre de colectare cu aport voluntar, centre de pregătire pentru reutilizare pentru includerea în circuitul economic a materiilor prime secundare provenite din materialele recuperate de la populație sub formă de deșeuri;
- b) insule ecologice digitalizate pentru colectarea separată a deșeurilor la nivel local; Insula ecologică este un ansamblu de containere pentru colectarea separată a deșeurilor, fiecare dintre ele fiind dotat cu cântar electronic, accesul fiind asigurat pe bază de cartelă electronică. Datele sunt agregate și utilizate într-un sistem digital, instrument principal de monitorizare și raportare. Cele 12.800 “insule” de colectare separată a deșeurilor reciclabile de la populație, pe fracțiile tradiționale: hârtie-carton, plastic-metal, sticlă, compostabil, rezidual (în fapt, un set de containere sub- sau supra-terane, protejate antivandalism și împotriva accesului neautorizat, digitalizate pentru acces cu card pentru persoanele fizice arondate, cântar electronic la fiecare container, conectat online, modul GSM pentru transmisie date, bază de date privind beneficiarii serviciului și interfață facturare pentru toate UAT-urile beneficiare.
- c) alte investiții, conform PJGD / PMGD, privind colectarea separată, inclusiv a fluxurilor speciale de deșeuri (textile, baterii, deșeuri din construcții și demolări etc), transportul și transferul deșeurilor;
- d) instalații de tratare / reciclare deșeuri colectate separat în vederea atingerii Țintelor de reciclare din pachetul economiei circulare. Instalațiile vor fi de ultimă generație, digitalizate prin propriul design de operare, monitorizare și intervenție, ceea ce va minimiza consumurile tehnologice inutile (inclusiv de energie, transport tehnologic, mentenanță întârziată).

Pentru încadrarea în perioada de implementare a PNRR, această măsură de investiții va fi implementată, în principal, prin achiziții centralizate la nivel național. Investițiile PNRR pentru fiecare SMID / oraș / comună sunt determinate în corelare cu necesarul investițional prevăzut la nivel strategic, respectiv PJGD / PMGD.

Investițiile PNRR vor fi complementare celor prevăzute din Fondul de Coeziune (2021 -2027) cu accent pe investițiile legate de pregătirea pentru reutilizare și colectarea separată. Spre deosebire de Programul Operațional Dezvoltare Durabilă 2021 – 2027, PNRR va finanța și proiecte individuale ale unităților administrativ teritoriale de bază (orașe / comune) în vederea accelerării extinderii și modernizării sistemelor de colectare separată și conformării cu directivele aplicabile.

Ajutor de stat

Ajutor de stat – Etapa 1. Etapa de construcție

Investițiile care dezvoltă / modernizează / completează infrastructura publică existentă de gestionare a deșeurilor la nivel de județ, oraș sau comună pot implica ajutor de stat sub formă de compensație pentru prestarea unui Serviciu de Interes Economic General (SIEG), în baza Deciziei CE 2012 / 21/ UE privind aplicarea art. 6, alin. 2 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene în cazul ajutoarelor de stat sub formă de compensații pentru obligația de serviciu public acordate anumitor întreprinderi cărora le-a fost încredințată prestarea unui SIEG.

În situațiile în care nu poate fi încredințată prestarea unui SIEG, finanțarea poate fi acordată ca ajutor de stat regional în condițiile prevăzute de schema de ajutor de stat existentă, exceptată de la obligația notificării la CE, instituită de AFM (SA.54143 - Schema de ajutor de stat regional pentru investiții având ca scop reducerea efectelor negative ale deșeurilor asupra mediului și reducerea consumului de resurse primare), care va fi prelungită și după 31.12.2021 și ajustată corespunzător pentru a permite ca autoritățile publice locale să beneficieze de ajutor de stat pentru aceste tipuri de investiții.

Ajutor de stat – Etapa 2. Etapa de exploatare

În cazul în care serviciile care vor beneficia de finanțare pot fi definite ca SIEG, iar încredințarea exploatarei infrastructurii se va realiza prin licitație, cu respectarea tuturor criteriilor Altmark, este eliminată existența ajutorului de stat.

În situațiile excepționale în care încredințarea exploatarei infrastructurii se realizează în mod direct către operatori existenți, iar aceștia primesc un avantaj¹, măsura poate reprezenta ajutor de stat și va respecta condițiile prevăzute în Decizia CE 2012 / 21/ UE privind aplicarea art. 6, alin. 2 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene în cazul ajutoarelor de stat sub formă de compensații pentru obligația de serviciu public acordate anumitor întreprinderi cărora le-a fost încredințată prestarea unui SIEG.

I.2 Dezvoltarea infrastructurii pentru managementul gunoiului de grajd și al altor deșeuri agricole compostabile.

Măsura de investiții vizează în principal dezvoltarea de sisteme de colectare și valorificare a gunoiului de grajd. Un sistem de colectare și valorificare poate cuprinde următoarele tipuri de echipamente / instalații / construcții:

¹ Cum ar fi plata, de către operator către autoritatea publică locală, a unei redevențe mai mici decât valoarea amortizării bunurilor publice puse la dispoziția operatorului.

- a. platforme pentru fermierii mici și mijlocii;
- b. echipamente pentru creșterea sustenabilității platformelor comunale noi sau existente;
- c. platforme comunale noi;
- d. stații de biogaz și /sau compostare, ambalare și peletizare, la nivel de ferme mari sau de comunități de fermieri.

Măsura de investiții va fi implementată de către MMAP prin unitatea de implementare a proiectului *Controlul Integrat al Poluării cu Nutrienți*. Selecția proiectelor pentru fermele mari și UAT-uri se va face după principiul *cel mai mare impact pozitiv de mediu raportat la costul public al investiției*, iar proiectele destinate reducerii poluării cu nitrati vor viza în principal zonele cu concentrații ridicate ale apelor subterane cu nitrați, cu tendințe de creștere a acestui indicator în apele subterane, precum și zone cu un număr ridicat de animale crescute în ferme mici și mijlocii.

Prin investițiile propuse în modernizarea infrastructurii de mediu, în producerea de compost și de biogaz, precum și în gestionarea gunoierului de grajd la nivel comunal se are în vedere reducerea emisiilor de amoniac și metan, precum și reducerea poluării cu nitrați.

Ajutor de stat

În ceea ce privește investițiile în platformele pentru fermierii mici și mijlocii, cu o valoare estimată de aprox. 20.000 euro / platformă, acestea se vor finanța în condițiile unei scheme de ajutor de stat de minimis în baza Regulamentului (UE) 1407/2013.

În ceea ce privește investițiile în capacitățile de producție de biogaz și de compostare, acestea se vor finanța în condițiile unei scheme de ajutor de stat exceptată de la notificare în baza Regulamentului general de exceptare pe categorii de ajutoare (GBER), art. 41 *Ajutoarele pentru investiții destinate promovării producției de energie din surse regenerabile* (costuri eligibile - costurile suplimentare de investiții necesare promovării producției de energie din surse regenerabile, intensitatea ajutorului 30/45% din costurile eligibile + bonus pentru IMM și zona "a"/zone "c", valoare maximă ajutor exceptat de la notificare 15 milioane per întreprinder per proiect de investiții), respectiv art. 56 *Ajutoarele pentru investiții în infrastructurile locale* (valoarea ajutorului nu trebuie să depășească diferența dintre costurile de investiții și profitul din exploatare aferent investiției, valoare ajutorului 10 milioane EUR sau costurile totale care depășesc 20 de milioane EUR pentru aceeași infrastructură).

În ceea ce privește investițiile în platforme comunale noi și în echipamente pentru creșterea sustenabilității platformelor comunale noi sau existente, acestea reprezintă infrastructuri publice cu impact redus, localizat, și deschise accesului egal pentru toți utilizatorii. Prin urmare, finanțarea acestor infrastructuri publice nu afectează concurența și nu intră sub incidența ajutorului de stat.

I.3 Dezvoltarea de capacitate tehnică și de competențe în materie de economie circulară și de climă la nivelul instituțiilor publice centrale și locale

Măsura de investiții vizează achiziția de:

- a. Echipamente de monitorizare și control pentru Garda Națională de Mediu (30 mil. euro, din care 3 milioane euro cu relevanță digitală)

Prin achiziția de scannere mobile, module GPS și echipamente conexe, autoritățile competente vor reuși să mărească gradul de trasabilitate a deșeurilor, o vizibilitate sporită în traseul real al transporturilor de deșeuri și, implicit, reducerea cantităților de deșeuri transportate ilicit și/sau abandonate în natură, reducând în mod direct impactul negativ al deșeurilor asupra mediului și sănătății populației. Prin această măsură se propune dotarea celor 43 de Comisariate județene ale Gărzii de Mediu pentru activitatea de monitorizare și control.

- b. Echipamente de monitorizare a calității aerului, radioactivității și zgomotului pentru Agenția Națională de Protecția Mediului (15 mil. euro, din care 1,5 milioane euro cu relevanță digitală)

Prin achiziția de analizoare pentru determinarea *Black Carbon*, de stații pentru determinarea nivelului de radioactivitate și de zgomot, va crește nivelul de cunoaștere a calității aerului, radioactivității mediului și a zgomotului ambiant. Transmiterea, stocarea și realizarea raportărilor concentrațiilor de poluanți în mediul înconjurător obținute de la echipamentele ce urmează a fi achiziționate vor fi integrate cu ajutorului unei aplicații software, care va permite pe lângă agregarea și analiza datelor la nivel național și raportarea acestora la organismele europene, respectiv CE, Agenția Europeană de Mediu și Euroatom.

- c. Echipamente pentru gestionarea eficientă a apei, deșeurilor și energiei în instituții publice: acțiuni pilot (30 mil. euro)

Măsura are în vedere achiziția de echipamente care să contribuie la transformarea instituțiilor publice în modele de sustenabilitate. Printre aceste echipamente se numără filtre de apă pentru încurajarea consumului de apă potabilă de la robinet și pentru reducerea plasticului de unică folosință, infrastructură pentru colectarea separată a deșeurilor, echipamente eficiente de iluminat, dar și alte achiziții precum rastele de biciclete, compostoare pentru biodeșeuri și stații de încărcare pentru autovehicule electrice. Dotările se vor face prin coordonare la nivel național, prin selectarea instituțiilor care vor implementa proiecte pilot.

- d. Sprijin pentru dezvoltarea competențelor tehnice pentru sustenabilitate (19 mil. euro)

Prin aceste măsuri se are în vedere creșterea gradului de expertiză climatică și dezvoltarea. Competențelor digitale ale personalului în interiorul instituțiilor publice, prin intermediul unor acțiuni de instruire, precum și prin realizarea unui ghid tehnic de urmărit pe parcursul implementării proiectelor pentru sustenabilitate în instituțiile publice. În plus, măsurile includ acțiuni de informare și comunicare în vederea reducerii cantităților de deșeuri de ambalaje. Indicatorul măsoară sprijinul de expertiză necesar la nivelul MMAP pentru următoarele activități: Training și campanii de awareness pentru 850 de angajați din instituțiile publice; Campanie de training pentru experți în materie de schimbări climatice.

- e. Sprijin pentru înființarea mecanismului central de supraveghere a decontărilor pentru deșeurile municipale între UAT-uri și producători/OIREP (15 mil. euro)

Mecanismul de supraveghere a decontărilor va fi implementat de către MMAP.

În spiritul întăririi guvernantei locale în ceea ce privește gestionare deșeurilor, a optimizării fluxurilor materiale și logistice (circuitul efectiv al deșeurilor colectate, tratate, reciclate sau eliminate), cât și a decontărilor mai rapide între producători, prin intermediul OIREP-urilor, și ADI-urilor, respectiv companii de salubritate, mecanismul asigură optimizarea activităților, deblocând decontările. În plus, la nivel central, un management unitar, în timp real, al datelor privind cantități și costuri decontate permite acoperirea uniformă a teritoriului național cu servicii de gestionare superioară a deșeurilor permițând intervenții punctuale acolo unde se impun. Practic, asigurăm, în acest fel, creșterea gradului de reciclare a deșeurilor și, respectiv, de diminuare a celor care ajung la eliminare. Mecanismul va fundamenta mai riguros costurile nete privind gestionarea deșeurilor reciclabile.

Ajutorul de stat

Măsura de investiții vizează în principal dotarea cu echipamente a unor instituții publice în vederea îndeplinirii unor atribuții de monitorizare și control ale statului. Având în vedere faptul că aceste activități reprezintă o prerogativă a statului, investițiile nu implică elemente de natura ajutorului de stat. De asemenea, măsura implică finanțarea unor activități destinate întăririi capacității administrative a unor instituții publice vizând exercitarea autorității publice și nu implică activități economice. Prin urmare, măsurile propuse nu intră sub incidența ajutorului de stat.

3. Aspecte de autonomie strategică și securitate

Nu e cazul.

4. Dimensiunea verde și digitală a componentei

A se vedea Anexa 2

5. Respectarea principiului de a nu dăuna semnificativ (DNSH)

A se vedea Anexa 1

6. Milestones, targets și perioada de implementare

A se vedea Anexa 2 și Anexa 3.

7. Buget

Componenta are o alocare totală de 1.204.000.000 euro din care 78% este planificată pentru investiții care vizează dezvoltarea unui management al deșeurilor eficient, prin suplimentarea capacităților de colectare separată, pregătire pentru reutilizare și valorificare a deșeurilor în

vederea continuării procesului de conformare cu prevederile directivelor specifice și a tranziției la economia circulară.

Cea mai mare alocare (840 mil. euro) este prevăzută pentru investițiile de modernizare, completare și dezvoltare a SMID-urilor în corelare cu PJGD / PMGD. Estimarea necesarului investițional la nivel de județ a fost realizată pe baza planurilor județene de gestionare a deșeurilor, adoptate sau în curs de adoptare, și a studiilor de fezabilitate pentru proiecte de SMID aprobate (SMID Galați) sau aflate în pregătire (SMID Ilfov, SMID Brașov, upgrade SMID Sibiu, Bistrița Năsăud, Bacău, Sălaj, Dâmbovița).

Alocarea planificată pentru dezvoltarea infrastructurii de management a gunoiului de grajd și a altor deșeuri agricole compostabile este de 255 mil. euro. Costul acestei investiții a fost determinat prin raportare la costurile investițiilor similare finanțate în perioada 2017 - 2021 printr-un împrumut acordat de către Banca Mondială pentru proiectul MMAP *Controlul Integrat al Poluării cu Nutrienți*. Acest proiect a inclus 81 de comune cu investiții directe în gestionarea gunoiului de grajd provenit de la fermele foarte mici, de subzistență, doar în zonele declarate în 2008 vulnerabile la poluarea cu nitrați. Costurile au fost actualizate și ajustate pentru investițiile similare propuse prin PNRR dar adresate fermelor mici și mijlocii.

Componenta include de asemenea și o investiție, limitată ca alocare la 0.01% din bugetul total, de echipamente de monitorizare a calității aerului, radioactivității și zgomotului pentru ANPM. Echipamentele ce urmează a fi achiziționate vor fi integrate cu ajutorul unei aplicații software, care va permite pe lângă agregarea și analiza datelor la nivel național și raportarea acestora la organismele europene, respectiv CE, Agenția Europeană de Mediu și Euroatom.

Metodologia utilizată pentru estimarea costurilor, ipotezele de analiză, referințele comparative la investiții similare sunt prezentate în fișierul excel atașat.

Pilonul I

Tranziția Verde

Componenta I.4

Transport sustenabil

Obiectiv

Obiectivul acestei componente este de a dezvolta o infrastructură de transport durabilă și ecologică, cu standarde de siguranță adecvate, care să contribuie la finalizarea rețelelor transeuropene de transport (TEN-T) și la descongestionarea nodurilor urbane, stimulând în același timp tranziția către un transport sustenabil la nivel național, fiind vizate acțiuni orientate către dezvoltarea de măsuri „*environmental friendly*” pe noile sectoare de transport de mare viteză, asigurarea elementelor de protecție a mediului, precum și a sistemelor inteligente de transport (ITS) și a măsurilor de siguranță rutieră.

Sectorul transporturilor nu este doar un pilon de sprijin pentru alte sectoare, ci are o contribuție majoră la reziliența unei economii, oferind o bază solidă pentru o redresare accelerată în cazul unor crize prelungite cu impact negativ semnificativ asupra societății în ansamblul ei.

Pentru atingerea obiectivului propus și pentru generarea impactului preconizat, sunt necesare o serie de reforme și investiții:

Reforme

R1 - ”Transport sustenabil, decarbonizare și siguranță rutieră” - Îmbunătățirea cadrului strategic, legal și procedural pentru tranziția către transport sustenabil;

R2 – „Viziune și management performant pentru transport de calitate” - Îmbunătățirea capacității instituționale de management și guvernanță corporativă;

Investiții

I1 - Dezvoltarea infrastructurii rutiere aferente rețelei TEN-T centrale, a unor proiecte care asigură conectivitatea centrelor urbane mari la rețeaua TEN-T, precum și a infrastructurii necesare implementării noilor măsuri de taxare și control, a sistemelor de management al traficului rutier și asigurarea siguranței rutiere;

I2 – Modernizarea liniilor de cale ferată inclusiv implementarea Sistemului European de Management al Traficului Feroviar (ERTMS), nivel 2, centralizarea stațiilor; reînnoirea și electrificarea liniilor de cale ferată pentru secțiunile selectate (reprezentând faza 1 din procesul de modernizare);

I3 – Achiziționare de material rulant sustenabil și modernizarea materialului rulant existent;

I4 – Dezvoltarea rețelei de transport cu metroul în Municipiile București și Cluj-Napoca;

Buget: 7.620.000.000 euro

1. Principalele provocări și obiective

a) *Principalele provocări*

b) *Obiective*

Atât recomandările specifice de țară din 2019 cât și cele din 2020 abordează problema sectorului transporturilor, menționând provocări legate de:

- *Raport de țară 2019 – „Situția generală și fiabilitatea infrastructurii rutiere și feroviare din România sunt precare, iar rețelele sale de transport rămân printre cele mai puțin dezvoltate în UE, fără a aborda obstacolele geografice din calea traficului, cum ar fi Munții Carpați și traversarea Dunării spre Bulgaria. Sunt identificate nevoi prioritare de investiții pentru dezvoltarea unor rețele transeuropene de transport durabile, rezistente la schimbările climatice, inteligente și intermodale, inclusiv îmbunătățirea accesului la rețelele transeuropene de transport, la mobilitatea națională, regională și transfrontalieră.”*
- *Raport de țară 2020 – „România are o nevoie critică de relansare a lucrărilor de infrastructură publică în domenii precum transportul durabil, energia curată, infrastructura de mediu și de servicii digitale.”*

Recomandările specifice de țară pentru domeniul transporturilor vizează:

(2019) Să axeze politica economică în materie de investiții pe sectorul transporturilor, vizând în special sustenabilitatea acestuia, ținând seama de disparitățile regionale.

(2019) Să îmbunătățească procesul de pregătire și stabilire a priorităților în ceea ce privește proiectele mari și să se accelereze punerea în aplicare a acestora.

(2020) Să direcționeze cu prioritate investițiile către tranziția ecologică și digitală, în special către transportul durabil.

(2019) Să consolideze guvernanta corporativă a întreprinderilor de stat.

a) Principalele provocări

Analiza realizată la nivel național indică următoarele tipuri de provocări cu care se confruntă sectorul transporturilor, ce necesită o abordare prioritară și intervenții integrate:

- Infrastructură de transport subdimensionată, poluantă și slab întreținută, care generează zone cu trafic supradimensionat, ambuteiaje și reduceri semnificative ale vitezei optime de deplasare;
- Noduri urbane cu conectivitate redusă la rețelele de transport, în special la cele transeuropene, lipsa intermodalității, toate ducând la congestionare și mobilitate scăzută, atât pentru populație, cât și pentru bunuri și o lipsă de atractivitate pentru investitorii străini și bariere în calea noilor oportunități de afaceri;
- O infrastructură de transport în care drumurile, în principal sub forma unei singure benzi pe sensul de mers, contribuie la creșterea poluării mediului, a impactului asupra schimbărilor climatice și a numărului alarmant de incidente de trafic;
- Cotă redusă de piață a transportului feroviar de călători și de marfă din cauza vitezelor mici datorate calității deficitare a infrastructurii, restricțiilor și lipsei electrificărilor;
- Lipsa unor sisteme adecvate de management al traficului, lipsa digitalizării și obținerii în timp real a informațiilor privind traficul care generează un impact negativ asupra timpilor de trafic, internalizării costurilor și a eficienței circulației;
- Nivel scăzut al serviciilor oferite pasagerilor cauzat de utilizarea inefficientă a materialului rulant, precum și de calitatea precară a acestuia.

Infrastructura rutieră

Potrivit Raportului Forumului Economic din 2019, România se clasează pe locul 119 din 141 de țări analizate în ceea ce privește calitatea infrastructurii rutiere. De asemenea, România se situează pe ultimul loc în Europa în ceea ce privește numărul de km de autostradă la 100.000 de locuitori, la sfârșitul anului 2020 doar 910,86 km de rețea de transport rutier de interes național fiind la standarde de autostradă, din totalul de 17.091 km (sursa: EUROSTAT).

Accesul la coridoarele din Europa de Vest, precum și la coridoarele din Europa de Est și de Sud, este dificil și limitat de capacitatea de trafic și de calitatea scăzută a infrastructurii de transport din România, limitând astfel libera circulație a mărfurilor și a persoanelor care tranzitează teritoriul național.

La nivelul anului 2018¹, din totalul drumurilor naționale, 34,9% (6.194 km) erau drumuri europene, iar din punctul de vedere al numărului de benzi de circulație, 10,6% (1.873 km) drumuri

¹ (http://www.revistadestatistica.ro/supliment/wp-content/uploads/2018/05/A12_rrss05_2018_ro.pdf).

cu 4 benzi, 1,6% (290 km) erau drumuri cu 3 benzi și 0,2% (31 km) drumuri cu 6 benzi. Drumurile județene erau în proporție de 40,4% drumuri modernizate și 38,2% dintre drumurile comunale erau drumuri pietruite.

Referitor la starea tehnică a drumurilor publice², 41,4% din lungimea drumurilor cu îmbrăcămînți grele și 48,2% din lungimea drumurilor cu îmbrăcămînți ușoare aveau durata de serviciu depășită, fiind necesare noi lucrări de modernizare.

România are cea mai mare rată de accidente rutiere în rândul statelor membre. Rata mortalității generate de accidentele rutiere este extrem de ridicată, România înregistrând un număr de 96 de decese/1 milion de locuitori față de media Uniunii Europene de 52 de decese/1 milion de locuitori, în 2018. Deși numărul accidentelor fatale a scăzut în 2018 cu 4,3 % față de anul precedent, de la 1.951 de decese la 1.867, România ocupă în continuare primul loc din Uniunea Europeană, în ceea ce privește numărul de accidente grave.

Potrivit unor studii recente realizate de EuroRAP, drumurile cu o singură bandă pe sensul de mers sunt recunoscute ca fiind cele mai periculoase, concluzionând că, în Europa, riscul accidentelor pentru acest tip de drumuri este de patru ori mai mare decât în cazul autostrăzilor. Acest lucru este confirmat de statisticile locale, care reflectă, de asemenea, un risc semnificativ mai mare în acest caz. Cifrele arată că pentru drumurile naționale există un risc de peste șase ori mai mare decât pentru autostrăzi și de peste trei ori mai mare, dacă se iau în considerare doar drumurile naționale din zonele interurbane. În prezent, aproximativ 90% din rețeaua națională este reprezentată de drumuri cu o singură bandă pe sensul de mers, care contribuie la statistici nefavorabile, precum și la costuri sociale și economice semnificative asociate accidentelor rutiere (*sursa: Master Planul General de Transport al României - MPGT*).

În plus, capacitatea insuficientă a rețelei de infrastructură a limitat posibilitatea de a prelua creșterea deplasărilor de mărfuri și pasageri în zonele puternic congestionate și, în special, la intrările în orașele mari, ceea ce a dus la ambuteiaje de trafic și, în consecință, la înrăutățirea parametrilor de calitate a transportului și la respectarea obiectivelor impuse de reglementările europene.

În prezent, unul dintre principalele dezavantaje ale sectorului de transport rutier este faptul că accesul regiunilor la rețeaua centrală sau globală de transport este insuficient pentru a permite mobilitatea populației, mărfurilor sau extinderea mediului de afaceri. În fapt, România are regiuni care sunt practic izolate din punctul de vedere al conexiunilor rutiere moderne de mare viteză.

Cele trei provincii istorice românești sunt separate de Carpați. După cum se menționează în Raportul de Țară 2019 nu există în prezent nicio trecere a acestor munți cu un drum mai mare de o bandă pe sens, timpul de călătorie dintre principalele orașe ale României fiind exagerat de lung.

² (http://www.revistadestatistica.ro/supliment/wp-content/uploads/2018/05/A12_rrss05_2018_ro.pdf).

În ultimii 10 de ani, schimbările rapide din zonele urbane au dus la dezvoltarea zonelor rezidențiale și comerciale și la extinderea spațiului urban, integrând drumurile naționale în rețeaua rutieră a localităților, de-a lungul zecilor de kilometri, cu consecințe directe asupra parametrilor de funcționare și a siguranței pe care drumurile naționale trebuie să le ofere.

Acest fenomen, în lipsa unor măsuri coordonate de îmbunătățire a transportului public de călători la nivel de zonă urbană funcțională (urban+periurban), a transportului nemotorizat (piste pentru biciclete), de construire a unor parări de tip park and ride, împreună cu capacitatea limitată a rețelei rutiere urbane (inclusiv spațiile de parcare), de a permite creșterea bruscă a numărului de vehicule rutiere, au produs ambuteiaje de trafic, într-o măsură îngrijorătoare, atât pe drumurile naționale cât și în localitățile urbane, amplificând astfel nivelul emisiilor poluante, al zgomotului din trafic și numărul de accidente cu victime în localități.

Valoarea adăugată mai mare a investițiilor în sectorul rutier este, de asemenea, subliniată în Raportul special 09/2020 al Curții de Conturi Europene, intitulat: *„Rețeaua rutieră centrală a UE: perioade de călătorie mai scurte, dar rețeaua nu este încă pe deplin funcțională. Dezvoltarea/modernizarea infrastructurii de transport este o condiție prealabilă importantă pentru creșterea economică și baza pentru impactul adecvat al programelor de redresare. Pentru a depăși provocările menționate mai sus, sectorul rutier din România necesită o rată mai mare a investițiilor în comparație cu alte moduri de transport”*.

Infrastructura feroviară

Declinul economic de la începutul anilor 1990, cauzat de tranziția țării către o economie de piață, a dus la o perioadă de declin a Căilor Ferate Române. Lipsa de investiții și mentenanță a căilor ferate și utilizarea constantă a materialului rulant învechit au dus la reducerea confortului pasagerilor și a vitezei de deplasare pe infrastructura feroviară. În cazul transportului feroviar de călători, numărul pasagerilor a scăzut semnificativ, preferând transportul rutier.

În contextul MPGT, au fost identificate principalele deficiențe ale transportului feroviar care au dus, în timp, la lipsa de atractivitate și competitivitate a acestui mod de transport.

Principalele probleme identificate se referă la:

- ▶ Sustenabilitatea limitată a infrastructurii și nivel de performanță redus;
- ▶ Calitatea scăzută a serviciilor și a sistemului de management al traficului;
- ▶ Siguranța și securitatea precară a transportului feroviar;
- ▶ Capacitatea administrativă și de guvernare corporativă limitate.

Abordarea acestor probleme necesită implementarea de investiții susținute în infrastructură și realizarea unei reforme profunde a sistemului.

La nivel național, România dispune de o infrastructură feroviară de 10.766 km (din care 4361 km reprezintă rețeaua TEN-T), din care doar 37,4 % este electrificată, respectiv 4.030 km (sursă: EU Statistical Pocketbook 2019). În ultimii ani, lungimea totală a rețelei feroviare a rămas aproape neschimbată, cu creșteri ușoare ale lungimilor liniilor duble și electrificate (7,94 km linie dublă și 2,6 km linie electrificată – sursă: Document de referință al rețelei feroviare – Compania Națională de Căi Ferate CFR SA).

În ceea ce privește nivelul ERTMS 2, doar 79 km de cale ferată aveau instalat sistemul (pe coridorul Rin - Dunăre, respectiv sectoarele Buftea - Brazi - 37 km și Km. 614 - Arad - Curtici Frontieră - 42 km) (sursa: CNCF CFR SA). Această infrastructură extinsă necesită investiții regulate în întreținere, modernizare și reînnoire. În România bugetele alocate și atrase pentru aceste tipuri de intervenții au variat foarte mult de-a lungul anilor și a lipsit o planificare și o priorizare clară. Acest lucru a dus la o serie de probleme structurale pentru transportul feroviar.

În ultimii 30 de ani, România a reușit să modernizeze mai puțin de 700 km din cei peste 10.000 km de căi ferate, acțiuni finanțate în principal din fondurile structurale și de investiții alocate României. Astfel, din 2007, au fost investite aproximativ 5 miliarde de euro pentru modernizarea a 500 km de cale ferată aparținând rețelei TEN-T Core/Centrală.

La nivelul Uniunii Europene, în anul 2016, cheltuielile totale raportate cu reînnoirea căii ferate s-au ridicat la 26 de miliarde euro.

Reînnoirea și asigurarea funcționării infrastructurii feroviare publice se realizează de către CNCF CFR SA pe baza veniturilor proprii și, în completare, în limita sumelor aprobate anual cu această destinație, din fonduri alocate de la bugetul de stat.

În România sumele alocate de la bugetul de stat pentru lucrările de reînnoire a infrastructurii feroviare au scăzut simțitor în ultimii ani. Finanțarea la un nivel necorespunzător a infrastructurii feroviare, situație care continuă și în prezent, a condus la reducerea vitezelor de circulație pe calea ferată din România.

Scăderea considerabilă a vitezei tehnice de deplasare în cazul transportului feroviar indică starea actuală de degradare a infrastructurii feroviare. Viteza tehnică de deplasare a trenurilor a crescut doar pe anumite secțiuni ale coridoarelor europene care străbat România și care au fost modernizate, în special Coridorul IV Curtici - București - Constanța.

În ceea ce privește viteza medie comercială a trenurilor de călători se constată că, în perioada 2011-2018 (fig. 1), aceasta a înregistrat mici variații, iar în intervalul 2016-2018 se observă un trend ușor ascendent în timp ce, în cazul trenurilor de marfă, valorile acesteia au scăzut cu aproape 25%.

Diminuarea constantă a sumelor alocate pentru întreținerea și reparația căii ferate, în intervalul menționat anterior, a avut ca efect degradarea continuă a infrastructurii feroviare.

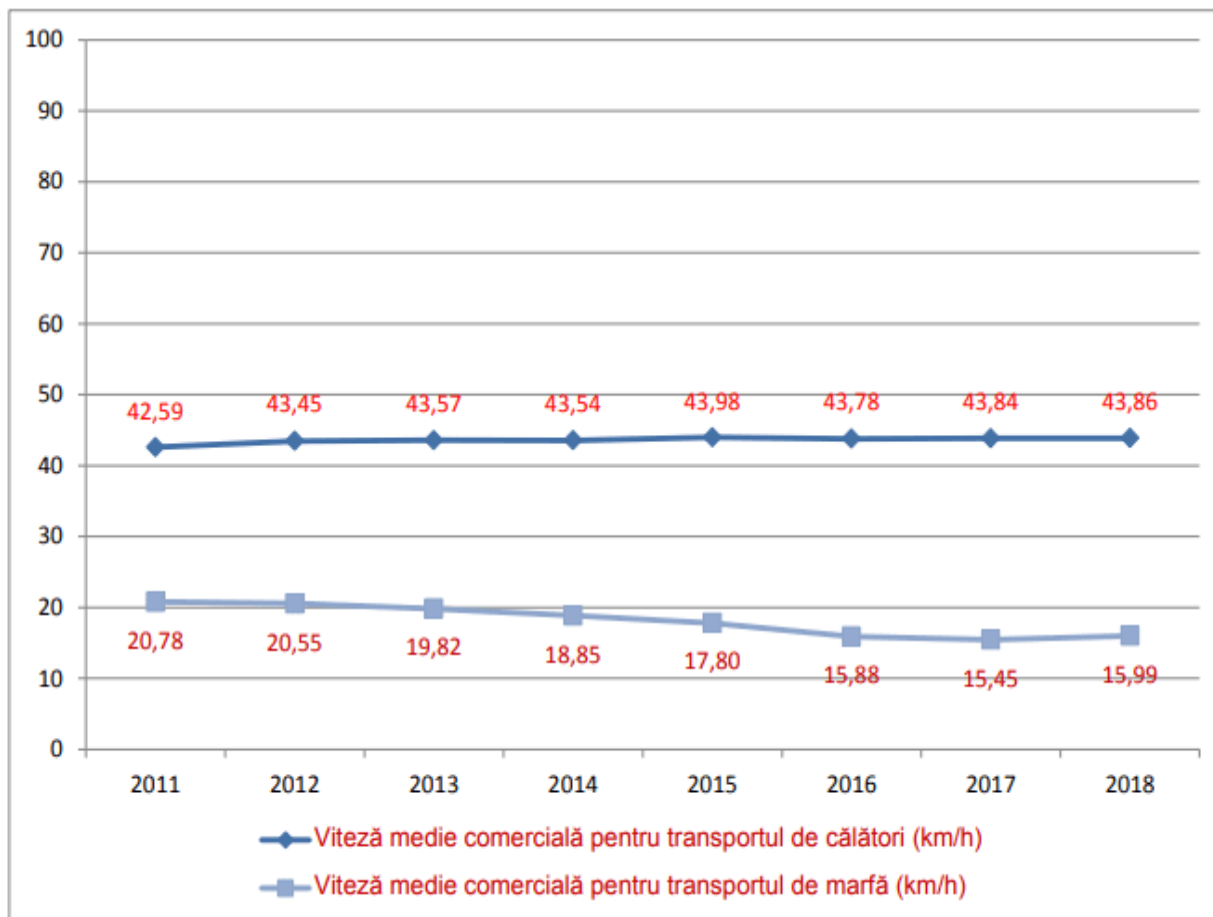

Figura 1. Variația vitezei medii comerciale a trenurilor, în perioada 2011-2018

Sursa: Consiliul Național de Supraveghere din Domeniul Feroviar pe baza informațiilor furnizate de CNCF CFR S.A.

Pe secțiunile de cale ferată care fac parte din coridoarele TEN-T și care au fost modernizate, se pot atinge viteze de deplasare de până la 160 km/h. Cu toate acestea, din cauza zonelor cu restricții și a materialului rulant învechit, vitezele medii comerciale și de deplasare sunt mici. Astfel, în perioada 2016-2018, dacă se compară viteza medie de deplasare a trenurilor de călători pe întreaga rețea feroviară cu cea înregistrată pe secțiile de cale ferată modernizate (*București - Constanța, București - Câmpina și Curtici - km 614*), se observă o creștere cu aproximativ 20 km/h a vitezei medii de deplasare (viteza medie tehnică de deplasare) pe tronsoanele unde au fost realizate lucrările de modernizare, cu excepția tronsonului *Curtici - km 614*.

Pe tronsonul *București – Constanța*, cu o lungime de 225 de km, viteza maximă admisă este de 160 km/h. Însă, pe acest tronson, viteza este mai mică din cauza restricțiilor de viteză (pe podurile dunărene, pe anumite declivități sau curbe, precum și în stațiile nereabilitate, cum sunt, de exemplu, stația Ciulnița, Fetești sau Constanța. Conform informațiilor furnizate de către CNCF CFR SA, pentru trenurile interregio (IR), care circulă fără oprire și au o durată totală de parcurs de 2 ore, viteza maximă de deplasare este de 112,5 km/h, fiind influențată și de restricțiile de viteză prezentate mai sus. Condiția este ca operatorul de transport feroviar să poată asigura locomotive și vagoane apte pentru viteza maximă a liniei, de 160 km/h. CNCF CFR SA precizează că, în realitate, SNTFC CFR Călători S.A. dispune de un număr limitat de astfel de garnituri de tren.

În prezent, se mențin disparitățile semnificative în ceea ce privește dimensiunea rețelei feroviare raportat la cererea de trafic și resursele financiare insuficiente pentru operarea la standarde de calitate corespunzătoare.

Datele recente arată faptul că cererea de transport feroviar din România, măsurată în kilometri parcurși per pasager, este de două, sau chiar de trei ori mai mică comparativ cu alte țări. Media UE-27 este de 650 km / pasager / an, în timp ce indicatorul echivalent pentru România este cu 66% mai mic (Sursa: EUROSTAT). În același timp, viteza comercială medie a trenurilor de călători este de 46 km/oră, indicând o deteriorare acută a infrastructurii feroviare. Toate aceste date au condus la un mod de transport neatractiv și necompetitiv, solicitând intervenții structurale pentru creșterea calității, eficienței și interoperabilității.

Material rulant

Utilizarea inefficientă a materialului rulant, precum și calitatea acestuia conduc la un nivel scăzut al serviciilor furnizate pasagerilor. Este necesară definirea clară a nivelului serviciilor pentru rețeaua primară (frecvență, indicatori de performanță, etc.), reducerea timpilor de așteptare în gări, realizarea unor programe atractive de circulație a trenurilor, îmbunătățirea serviciilor pentru călători, asigurarea unor programe și fonduri adecvate pentru întreținerea infrastructurii feroviare, integrarea cu celelalte moduri de transport de la nivel urban/regional.

Vârsta medie a materialului rulant este de 30 de ani. Parcul de vagoane al SNTFC CFR Călători S.A. cel mai mare operator de servicii feroviare din România, însumează 2280 unități cu o vechime medie de 30 de ani, dar reținând faptul că peste 770 de unități sunt mai vechi de 20 de ani și peste 220 unități sunt mai vechi de 40 de ani. Parcul activ de vagoane al societății este de aproximativ 840, insuficient pentru o operare fără riscuri a rutelor cuprinse în mersul trenurilor aferent anului 2019, respectiv a obligației de serviciu public.

Parcul de locomotive al SNTFC CFR Călători S.A. este de peste 1080 unități, din care parcul activ însumează numai circa 440 de unități. Vârsta medie a parcului de locomotive inventariat se prezintă astfel: locomotive electrice 38 ani, locomotive diesel 44 ani, iar automotoare 49 ani. Cele mai noi locomotive au fost livrate în perioada 2009-2011.

Infrastructura de metrou

În cazul Regiunii București Ilfov (mai ales a Capitalei), metroul rămâne unul din principalele mijloace de transport, singurul care a reușit să susțină o creștere lentă a numărului de pasageri transportați în intervalul 2014-2018. Deși reprezintă doar 4% din lungimea întregii rețele de transport public a capitalei, metroul asigură transportul a cca. 27,4% (2019) din volumul total al călătorilor ce utilizează mijloacele de transport în comun din Municipiul București (sursa: MTI).

În București sunt aproximativ 2,3 mil. locuitori, fiind orașul cu cele mai mari ambuteiaje din Europa și unul dintre cele mai afectate de poluare din întreaga lume, având un nivel de congestie a traficului de 41%.

Transportul public cu metroul păstrează caracteristicile topologice ale rețelei transportului public de suprafață, rețea radial - concentrică, cu o lungime de 69,2 km, distribuită pe 5 magistrale. Metroul bucureștean transportă în medie peste 600.000 călători/zi lucrătoare și peste 16 mil. călători într-o lună.

Avantajele competitive ale metroului față de celelalte mijloace de transport sunt: frecvența, viteza comercială, capacitatea, confortul și siguranța. Astfel extinderea rețelei de metrou pentru a putea deservi mai bine zonele cu activități localizate la marginea Capitalei sau pentru a putea accesa zone cu o densitate ridicată a populației rămâne o prioritate și în perioada 2021-2027. Aceste tipuri de măsuri sunt integrate cu măsurile prevăzute în planul de mobilitate urbană dezvoltat la nivel de municipiu și include acțiuni care vizează: conexiuni intermodale, sistem unic de ticketing, sisteme de tip park and ride, menite să susțină mobilitatea urbană sustenabilă.

Alte mari centre urbane din România, cum ar fi Cluj-Napoca, au cunoscut evoluții accelerate în ultima vreme, infrastructura acestor orașe devenind puternic subdimensionată în raport cu densitatea și activitatea economică actuală a populației. Având în vedere opțiunile de transport cu metroul pentru desconggestionarea traficului și reducerea emisiilor poluante, doar două orașe și anume București și Cluj-Napoca, au proiecte mature care pot fi implementate în orizontul de timp aferent Mecanismului de Redresare și Reziliență.

Investițiile propuse în PNRR aferente transportului durabil, vizează dezvoltarea infrastructurii feroviare și de metrou, precum și măsuri orizontale, cum ar fi protecția mediului, siguranța și eficiența globală a serviciilor de transport, creând premisele pentru dezvoltarea economică locală și regională.

Toate investițiile și acțiunile avute în vedere sunt conforme cu politicile Uniunii Europene, în special: *European Green Deal*, *politicile climatice ale UE*, *planul UE privind schimbările climatice*, *Strategia Europeană de Mobilitate Durabilă și Inteligentă*, *Regulamentul TEN-T*.

Transportul naval

În anul 1989 flota maritimă română număra 286 de nave maritime, dintre acestea 90 se aflau în diverse stadii de degradare și 190 de nave bune și foarte bune, gestionate de către compania Navrom. În prezent, din cauza managementului și politicilor de privatizare din anii 90, flota are o capacitate cu mult redusă și se află într-un procent crescut de degradare.

În ceea ce privește infrastructura de transport naval (porturi, canale navigabile) aceasta se află, de asemenea, în diverse stadii de degradare, nemaifiind bine întreținută, ca urmare a diminuării alocărilor de fonduri. Acest aspect este corelat și cu fragmentarea responsabilităților de administrare a infrastructurii de transport naval între cinci autorități, fapt care cauzează dificultăți de corelare a viziunii de dezvoltare și adaugă poveri administrative în cadrul acestui proces.

În privința aspectelor economico-financiare, traficul naval a scăzut în ultimii ani, ca urmare a declinului economic al acestui sector, iar transporturile navale turistice și de agrement se efectuează cu preponderență pe Marea Neagră.

În prezent, în domeniul transportului naval, starea tehnică a infrastructurii este învechită, nivelul serviciilor portuare este scăzut din punct de vedere al calității, nu există corelare între politica de dezvoltare a sectorului naval cu politicile de dezvoltare ale celorlalte moduri de transport, cu dezvoltarea regiunilor din zona de influență a porturilor și cu alte domenii ale economiei naționale.

Obiectivul cheie în domeniu este dezvoltarea durabilă a transportului naval în România, pentru atragerea fluxurilor de marfă pe căile navigabile și prin porturile românești. Dezvoltarea durabilă a zonei de influență a porturilor este concretizată prin:

- direcții de dezvoltare/programe de investiții/proiecte specifice căilor navigabile interioare și specifice fiecărui port în parte;
- măsuri de politică a transporturilor, inclusiv politici comerciale, pe termen scurt, mediu și lung;
- analizarea modului de organizare și funcționare a sistemului de transport naval din punct de vedere al reglementărilor, al procesului decizional și al responsabilităților instituțiilor cu atribuții în domeniu naval;
- corelarea transportului naval cu celelalte moduri de transport (rutier, feroviar);
- corelarea cu proiectele de infrastructura de transport implementate sau aflate în derulare în țările vecine.

Strategia sectorului naval trebuie să identifice politica investițională și comercială pe baza unui program integrat și dinamic clar care să stabilească direcțiile de dezvoltare a transportului maritim și pe căile navigabile interioare, a porturilor maritime și fluviale, în care să fie implicați toți factorii interesați - autorități publice centrale și locale, precum și sectorul privat care poate, prin activitatea sa să valorifice potențialul pe care România îl are în ceea ce privește domeniul transportului naval,

pentru a susține dezvoltarea economică a României și a regiunii Dunării, având ca efect și creșterea numărului de locuri de muncă în zona.

b) Obiective

Accesibilitatea și conectivitatea sunt două elemente cheie pentru dezvoltarea economică și socială, prin urmare, investițiile într-o infrastructură sustenabilă reprezintă o prioritate pentru surmontarea decalajelor de conectivitate regională, contribuind la accelerarea dezvoltării economice.

Realizarea unui sistem de transport durabil este o condiție esențială pentru dezvoltarea economică și redresarea în urma șocurilor grave, precum cea cauzată de pandemia actuală. Această criză a subliniat, încă o dată, necesitatea de a conecta toate regiunile și polii importanți de creștere economică din România, precum și găsirea de soluții pentru descongestionarea zonelor urbane intens tranzitate și îmbunătățirea calității aerului. Astfel, necesitatea de a investi în dezvoltarea unei rețele de transport curate, moderne și durabile, care să asigure conectivitatea și accesibilitatea locuitorilor la toate regiunile țării și ale Uniunii Europene și care să ușureze traficul urban, devine din ce în ce mai presantă.

Intervențiile propuse prin această componentă urmăresc realizarea următoarelor obiective:

- Dezvoltarea infrastructurii de transport pentru optimizarea vitezei de deplasare, evitarea ambuteiajelor, îmbunătățirea calității serviciilor, a reducerii impactului schimbărilor climatice și a efectelor negative asupra mediului și sănătății umane, precum și a reducerii drastice a numărului de accidente rutiere;
- Digitalizarea infrastructurii de transport prin implementarea de noi tehnologii și sisteme informatice cum ar fi: *Sisteme Inteligente de Transport (ITS)*, *Sistemul European de Management al Traficului European (ERTMS)* în transportul feroviar.

► 3. Descrierea reformelor și a investițiilor

3.1. Reforme

A. Reforma 1 (R1): — Transport sustenabil, decarbonizare și siguranță rutieră: Îmbunătățirea cadrului strategic, legal și procedural pentru tranziția către transport sustenabil

Provocări abordate și obiective

În prezent, sectorul transporturilor beneficiază de o viziune strategică definită prin Master Planul General de Transport și prin reglementări specifice fiecărui mod de transport, în acord cu cele definite la nivel european. Cu toate acestea, măsurile necesare pentru a asigura tranziția către un

transport sustenabil sunt disparate și lipsește armonizarea cadrului strategic și legislativ sectorial care să conducă spre atingerea acestei viziuni pe termen mediu și lung. Totodată, pregătirea cadrului legal, instituțional și operațional pentru implementarea măsurilor prevăzute în Strategia pentru o Mobilitate Sustenabilă și Inteligentă agreată la nivelul Uniunii Europene necesită eforturi susținute și asigurarea de sinergii între principalii actori naționali afectați sau cu responsabilități în domeniu.

Sectorul transporturilor reprezintă un element important în dezvoltarea Uniunii Europene, a regiunilor și orașelor acesteia, influențând în mod direct competitivitatea și coeziunea socială a regiunilor și orașelor și contribuind astfel în mod semnificativ la realizarea pieței unice europene. Documentele strategice europene și naționale subliniază rolul și impactul sectorului transporturilor în următoarele domenii:

- Economic, social și de coeziune teritorială, având un rol esențial și în domeniul ocupării forței de muncă;
- Influență considerabilă asupra mediului, schimbărilor climatice și asupra calității sănătății și a vieții oamenilor;
- Impact în ceea ce privește siguranța pe toate modurile de transport.

Astfel, sunt necesare intervenții care să asigure armonizarea politicilor și reglementărilor sectoriale astfel încât să asigure bazele necesare pentru interconectarea sustenabilă a tuturor modurilor de transport al persoanelor și al mărfurilor. Scopul intervențiilor are în vedere realizarea de lanțuri de transport sigure, sustenabile, coerente din punct de vedere logistic și, prin urmare, eficiente, ***inclusiv soluții multimodale și de conectare a transportului local cu cel pe distanțe mari***. Aceste intervenții sunt corelate cu planurile de dezvoltare locală și de mobilitate urbană, astfel încât să asigure o viziune unitară asupra dezvoltării transportului sustenabil.

Obiectivul acestei reforme vizează:

1) Dezvoltarea și armonizarea cadrului strategic, legal și procedural necesar pentru sprijinirea tranziției către un transport sustenabil.

Reforma propusă se **corelează cu intervențiile definite pentru mobilitatea urbană**, astfel încât să se asigure o implementare durabilă și include elemente care se intersectează cu măsurile adoptate la nivel local. În mod integrat acțiunile vizate sunt:

- Modificarea politicilor de tarifarare a drumurilor de la o abordare bazată pe tonaj la o abordare bazată pe distanță;
- Implementarea principiilor de taxare ecologică;
- Descurajarea înmatriculării mașinilor mai vechi de 15 ani;

- Creșterea valorii schemelor de casare pentru vehiculele poluante;
- Stimulente fiscale prelungite pentru vehiculele cu emisii zero;
- Suport pentru extinderea infrastructurii de încărcare a mașinilor electrice;
- Utilizarea criteriilor de achiziții publice ecologice ale UE pentru toate aspectele transportului.

Având în vedere complexitatea reformei propuse, măsurile de reformă prezentate au fost concepute astfel încât să contribuie în mod integrat la atingerea obiectivelor definite pentru asigurarea implementării unui transport sustenabil, multimodal, într-un orizont de timp mediu și lung. Aceste măsuri sunt:

a) Aprobarea pachetului legislativ necesar pentru implementarea noului sistem de taxare pe baza distanței pentru vehiculele de marfă poluante, de tonaj greu, pe baza principiilor de taxare ecologică conform principiului „poluatorul plătește”

În ce constă măsura

Această măsură urmărește elaborarea unei propuneri de politică publică și aprobarea legislației aferente pentru implementarea unui nou sistem de taxare a traficului greu. În acest sens, Ministerul Transporturilor și Infrastructurii (MTI) va actualiza cadrul legislativ care reglementează aplicarea tarifului de utilizare și a tarifului de trecere pe rețeaua de drumuri naționale din România.

Corelat cu această măsură, Ministerul Transporturilor și Infrastructurii va pregăti un mecanism de corelare a sistemului de taxare utilizat pentru toate modurile de transport, astfel încât și celelalte moduri de transport, în special cel feroviar, să devină competitive și atractive, în special în ceea ce privește traficul de marfă.

Detaliiere

În prezent România are un sistem de tip vignette pentru tranzitul rutier. Aplicarea acestui sistem de taxare și impactul său actual este corelată cu evoluția parcului auto al României prezentată în tabelele de mai jos (Tabelul 1, 2, 3, 4).

Parcul auto din România, analizat pe tip de motorizare, arată un trend general de creștere a ponderii autovehiculelor pe bază de motorină, de la 30% din total în anul 2007, la aproape 50% în anul 2019 (fig.2).

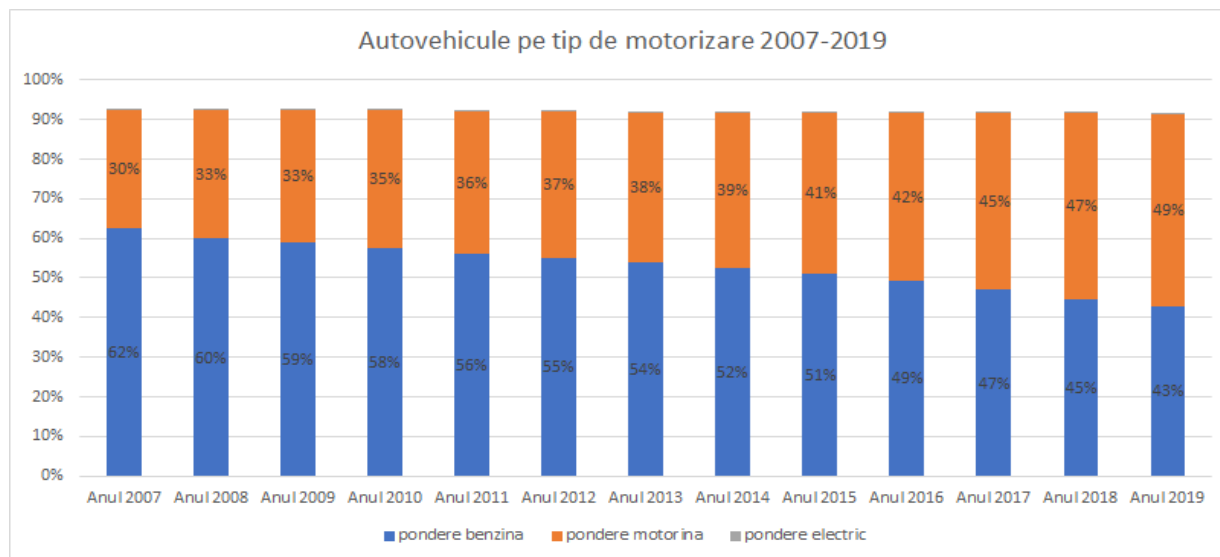

Figura 2. Ponderea numărului de autovehicule pe tip de motorizare între 2007 și 2019

Totodată, analiza datelor din ultimii 13 ani, defalcate pe tipuri de autovehicule, indică predominanța ponderii motorizării pe motorină pentru categoria de autobuze și microbuze (aprox 99,50% - pondere constantă în perioada analizată). În cazul autoturismelor, ponderea autovehiculelor pe bază de motorină a cunoscut un trend ascendent, crescând de la aprox 25% în anul 2007 la aproape 45% în anul 2019. În cazul acestei categorii, se observă un trend ascendent (deși minimal), în ceea ce privește autovehiculele electrice și pe gaz petrolier lichefiat (vezi tabel 1).

O pondere mare a autovehiculelor pe bază de motorină este identificată și în cazul autocamioanelor (72% în 2007, la 88% în 2019) și a autotractoarelor (99.87%).

În România, contribuția transportului rutier la totalul emisiilor de poluanți atmosferici calculați pentru anul 2015, conform Raportului Informativ la Inventarul Național de Emisii de Poluanți Atmosferici (IIR) raportat în anul 2017, care include totalul emisiilor de poluanți atmosferici pentru perioada 2005 – 2015, este de 40% din totalul emisiilor la nivel național pentru poluantul NOx (din care: 12% provenite de la autoturisme, 23% provenite de la vehicule grele și autobuze și 5% provenite de la vehicule ușoare), 12% din totalul emisiilor la nivel național pentru poluantul CO (provenite de la autoturisme) și 5% din totalul emisiilor la nivel național pentru poluantul NMVOC (din care: 3% provenite de la autoturisme și 2% provenite din evaporarea benzinei).

Tabelul 1. Vehicule înmatriculate în circulație la sfârșitul anului, pe categorii și tipuri de combustibil

Vehicule înmatriculate în circulație la sfârșitul anului, pe categorii și tipuri de combustibil														
Categorii de vehicule rutiere	Tipuri de combustibil	Ani												
		Anul 2007	Anul 2008	Anul 2009	Anul 2010	Anul 2011	Anul 2012	Anul 2013	Anul 2014	Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019
		UM												
		Număr	Număr	Număr	Număr	Număr	Număr	Număr	Număr	Număr	Număr	Număr	Număr	Număr
Autobuze și microbuze	Total	35762	41514	41165	40877	40887	42010	42836	44283	47347	48803	50309	51802	53771
-	Benzină	178	169	158	154	146	141	135	132	132	132	127	123	121
-	Motorină	35552	41313	40971	40647	40650	41778	42607	44052	47097	48556	50068	51574	53490
-	Electricitate	0	0	0	0	0	0	1	2	4	4	4	15	71
-	Gaz petrolier lichefiat	32	32	36	76	91	91	93	93	90	82	81	51	49
-	Gaz natural	0	0	0	0	0	0	0	4	24	29	29	39	40
Autoturisme	Total	3554404	4027367	4244922	4319701	4334547	4487251	4695660	4907564	5155059	5472423	5998194	6452536	6902984

-	Benzină	2672723	2901173	3009053	2990858	2952375	3005229	3086276	3161031	3241746	3340914	3465038	3535317	3630529
-	Motorină	881517	1125664	1235113	1327836	1380805	1480137	1606356	1741719	1906195	2120151	2516380	2891140	3230617
-	Electricitate	114	439	629	812	1077	1472	2042	2737	3863	6348	9947	16536	29244
-	Gaz petrolier lichefiat	7	10	13	28	57	121	595	1557	2494	3857	5272	7615	10436
-	Gaz natural	40	78	113	166	213	288	384	512	753	1144	1556	1922	2151
-	Alte surse	3	3	1	1	20	4	7	8	8	9	1	6	7
Mopede și motociclete (inclusiv mototricicuri și cvadricicuri)	Total	56476	71827	79990	85171	90082	95450	101622	107338	112866	119534	127253	136440	148387
Autocamioane	Total	553438	612179	629753	636077	665990	642241	676607	712317	750497	794578	846472	895443	943062
-	Benzină	150780	152235	150657	145203	140466	136543	132868	129286	125918	122448	119442	115707	112637
-	Motorină	402651	459932	479088	490867	525509	505667	543681	582940	624448	671950	726750	779351	829880
-	Electricitate	0	0	0	2	3	4	20	23	24	26	46	76	144

-	Gaz petrolier lichefiat	2	6	6	3	6	11	15	22	30	44	64	87	116
-	Gaz natural	0	0	2	2	6	16	23	45	76	108	170	222	285
-	Alte surse	5	6	0	0	0	0	0	1	1	2	0	0	0
Autotractoare	Total	33942	33161	32106	31142	30270	77685	84947	94206	105760	118212	128728	138881	146946
-	Benzină	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
-	Motorină	33936	33155	32100	31136	30264	77679	84941	94200	105749	118205	128720	138868	146759
-	Combustibil alternativ	0	0	0	0	0	0	0	0	5	1	2	7	181
Vehicule rutiere pentru scopuri speciale	Total	27231	30726	31968	30701	31047	32152	32952	34088	35306	36677	39210	41645	45030
Tractoare	Total	59914	56346	53182	50400	48667	47591	46353	45927	45400	44671	44023	43191	42085
Remorci și semiremorci	Total	202996	225754	239438	252293	269005	286393	304108	324859	348090	375710	401586	433340	467125

Tabelul 2. Total vehicule înmatriculate în circulație la sfârșitul anului, pe tipuri de combustibili

	Anul 2007	Anul 2008	Anul 2009	Anul 2010	Anul 2011	Anul 2012	Anul 2013	Anul 2014	Anul 2015	Anul 2016	Anul 2017	Anul 2018	Anul 2019
TOTAL VEHICULE RO	4.524.163	5.098.874	5.352.524	5.446.362	5.510.495	5.710.773	5.985.085	6.270.582	6.600.325	7.010.608	7.635.775	8.193.278	8.749.390
TOTAL BENZINĂ	2.823.687	3.053.583	3.159.874	3.136.221	3.092.993	3.141.919	3.219.285	3.290.455	3.367.802	3.463.500	3.584.613	3.651.153	3.743.293
TOTAL MOTORINĂ	1.353.656	1.660.064	1.787.272	1.890.486	1.977.228	2.105.261	2.277.585	2.462.911	2.683.489	2.958.862	3.421.918	3.860.933	4.260.746
TOTAL ELECTRIC	114	439	629	814	1,08	1.476	2.063	2.762	3.891	6.378	9.997	16.627	29.459
TOTAL GPL	41	48	55	107	154	223	703	1.672	2.614	3.983	5.417	7.753	10.601
TOTAL GAZ NATURAL	40	78	115	168	219	304	407	561	853	1.281	1.755	2.183	2.476
TOTAL ALTE SURSE+REMORCI + TRACTOARE	346.625	384.662	404.579	418.566	438.821	461.590	485.042	512.221	541.676	576.604	612.075	654.629	702.815

Datele recente, prezentate mai jos, indică o creștere medie a valorilor de trafic aferente rețelei naționale, în intervalul 2017-2020, de aproximativ 12% pentru toate tipurile de vehicule.

Tabelul 3. Date privind parcursul vehicule/ora și vehicule/km la nivelul rețelei de drumuri naționale și autostrăzi – Modelul Național de Transport

2017	
Veh ora CAR / zi	991848
Veh ora LGV / zi	135434
Veh ora HGV / zi	278088
Veh oră BUS / zi	42161

2020	
Veh ora CAR / zi	1106463
Veh ora LGV / zi	153948
Veh ora HGV / zi	314406
Veh oră BUS / zi	47245

2017	
Veh Km CAR / zi	68010280
Veh Km LGV / zi	9227388
Veh Km HGV / zi	18162454
Veh Km BUS / zi	2861990

2020	
Veh Km CAR / zi	76178310
Veh Km LGV / zi	10560052
Veh Km HGV / zi	20882498
Veh Km BUS / zi	3228612

Tabelul 4. Rețeaua de drumuri naționale și autostrăzi – date extrase din matricile origine - destinație

	Număr călătorii (TRIPS) / zilnic 2017
CAR	1990000
LGV	203000
HGV	247000
BUS	73200
TOTAL	2513200

	Număr călătorii (TRIPS) / zilnic 2020
CAR	2196000
LGV	229000

HGV	278000
BUS	81090
TOTAL	2784090

Având în vedere trendul ascendent al valorilor de trafic în perioada analizată, precum și limitările generate de infrastructura de transport actuală (în termeni de număr total de kilometri existenți, standardele la care funcționează și conexiunile pe care le facilitează cu principalele coridoare europene dar și între regiuni), Guvernul României are în vedere pregătirea și implementarea unui set de reforme și investiții prin care să se genereze o diminuare a efectelor poluante, cu impact asupra calității vieții și sănătății. În același timp se urmărește atingerea Țintelor asumate de România prin strategiile agreate la nivel european.

În cadrul acestei măsuri, MTI va realiza o analiză pentru a defini mai specific nivelul de taxare, în special pentru traficul greu cu posibilitatea acordării unor stimulente pentru vehicule electrice/hibride, inclusiv pentru vehicule ușoare, posibilitatea introducerii graduale a acestora, definirea exactă a categoriilor de vehicule care vor fi incluse în sistemul de taxare, categoriile de drumuri și nivelul de acoperire al rețelei integrate de drumuri naționale din România.

Analiza va acoperi elementele prevăzute mai jos, incluzând și o serie de scenarii privind elasticitatea cererii de transport în funcție de nivelul taxării. Pe baza acestora se va putea stabili ulterior nivelul de taxare:

- Analiza detaliată a parcului auto din România, pe categorii de vehicule și nivel de poluare;
- Volumele de trafic de pe rețeaua de autostrăzi și drumuri naționale coroborat cu utilizarea altor moduri de transport;
- Specificul industriei de transport naționale, inclusiv în legătură cu evoluția componentei de mașini electrice.

În urma analizei se vor identifica tipurile de vehicule taxate, stabilirea plafonului tarifar (ex. 0,15 Euro/km), rețeaua rutieră pe care va fi aplicat noul sistem de taxare, în corelare și cu obiectivele stabilite la nivel european: din directive, regulamente, strategii, pactul verde european.

Analiză preliminară privind Taxarea vehiculelor grele de transport marfă (RUC)

La nivelul anului 2016 a fost realizată o analiză preliminară privind veniturile potențiale aferente unui astfel de sistem de taxare, analiză inclusă în cadrul MPGT.

Aspecte cheie de analizat:

- a) Care va fi justificarea pentru impunerea taxei? De exemplu, va contribui aceasta la costurile de mentenanță și de mediu și va înlocui alte taxe precum acciza la combustibil și rovinietele?
- b) Căror drumuri se vor aplica aceste taxe? Dacă taxa este aplicată doar în cazul autostrăzilor și drumurilor naționale, va exista un transfer de camioane grele (HGV) către drumurile județene, care sunt mai puțin potrivite pentru acest tip de trafic?
- c) Ce proporție a veniturilor se va alocă pentru cheltuielile aferente sistemului de transport?

Intervenția, așa cum a fost testată de AECOM, are următoarele caracteristici:

- A fost utilizată o rată RUC de 0.66 lei (0.15 Euro) pe camion-km. Rata a fost calculată astfel încât să ramburseze deficitul mediu anual al C.N.A.I.R. S.A. înregistrat în perioada 2014 – 2020 și a impactului camioanelor grele asupra mediului în 2020.
- De asemenea, include o marjă de 20% pentru acoperirea costurilor administrative și operaționale. S-a estimat că cei 20% alocați costurilor de administrare nu vor fi disponibili C.N.A.I.R. S.A. pentru alte activități decât administrarea RUC. Astfel justificarea taxării este, în esență, o justificare de mediu iar taxa poate fi descrisă ca o ecotaxă.

Pentru a evita redirectionarea traficului camioanelor grele către drumurile județene, taxa a fost aplicată tuturor tipurilor de drumuri. Aceasta implică faptul că tehnologia care trebuie folosită va trebui să fie bazată pe un sistem GIS (Sistem Informatic Geografic).

În analiza care urmează s-au luat în discuție două scenarii, unul în care toate veniturile din această taxă, minus costurile de întreținere și reabilitare, sunt reținute de MTI/C.N.A.I.R. S.A. și celălalt, în care acciza la combustibil se varsă în veniturile generale din taxe ale guvernului, prin intermediul Ministerului Finanțelor.

Introducerea unei taxe de tip RUC pentru camioanele grele va avea ca rezultat o schimbare a veniturilor C.N.A.I.R. S.A. Această notă subliniază fluxurile de capital estimate (costuri și venituri) pe care le va înregistra C.N.A.I.R. S.A. după 2020 în cazul introducerii RUC.

Costurile anuale estimate a fi implicate de către C.N.A.I.R. S.A. au fost extrase din raportul privind recuperarea costurilor, elaborat pentru Banca Mondială în anul 2013. S-a asumat că în momentul introducerii RUC, sistemul existent de roviniete se va opri, deci C.N.A.I.R. S.A. nu va mai încasa venituri din roviniete.

Pentru comparație, ratele din alte țări europene, la momentul iunie 2014 erau următoarele:

Tabelul 5. Exemple rate RUC din țări europene

Țară	Rata/km
Austria	0,16 – 0,44
Polonia	0,20 – 0,40
Germania	0,14 – 0,29

Surse: <http://roadpricing.gw-world.com/en/RoadPricingAustria.aspx>;
<http://www.gddkia.gov.pl/en/1126/motorway-tolls> ; <http://www.ages.de/en/hgv-toll-germany-tariffs.html>

Ratele RUC din aceste țări variază în funcție de dimensiunea și greutatea vehiculelor și de categoria de emisii ale acestora, pentru a încuraja traficul vehiculelor cu un grad mai mic de emisii. Dacă în România s-ar introduce un sistem de taxare a camioanelor grele, ar trebui operat un tarif similar. Cota care revine C.N.A.I.R. S.A. din valoarea RUC a fost calculată pornind de la numărul de camion-kilometri pe rețeaua C.N.A.I.R. S.A. Se presupune că RUC generată pe rețeaua care nu aparține C.N.A.I.R. S.A. va fi alocată în altă parte. Calcularea veniturilor din RUC și a veniturilor din acciza la combustibil iau în considerare faptul că odată ce RUC este implementată, numărul de camion-kilometri se va reduce față de cazul în care nu există această taxă („fără RUC”).

Tabelul de mai jos prezintă costurile și veniturile anuale ale C.N.A.I.R. S.A. în perioada 2020 - 2030, în milioane de Euro.

Cea mai realistă ipoteză privind surplusul potențial al C.N.A.I.R. S.A. este cea cu cifra mai mică, de 1,9 miliarde de Euro pe perioada 2020 – 2030. Aceasta presupune ca venitul din accize să fie parte a venitului general din taxare al guvernului și care nu va fi disponibil C.N.A.I.R. S.A sau MTI pentru finanțarea proiectelor de transport.

Tabelul 6. Analiza AECOM folosind Studiul de recuperare a costurilor - Banca Mondială și Modelul Național de Transport

Venit	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	TOTAL
Venituri C.N.A.I.R. S.A. (excluzând roviniete)	75	78	81	83	86	89	93	96	99	103	106	989
Cota C.N.A.I.R. S.A. din acciza HGV	900	932	964	998	1033	1069	1106	1145	1185	1227	1270	11829
Cota C.N.A.I.R. S.A. din RUC HGV	1305	1367	1429	1491	1553	1616	1678	1740	1802	1864	1926	17772
Total venituri (exclusiv acciza)	1380	1445	1510	1575	1640	1705	1770	1836	1901	1967	2033	18761
Total venituri (inclusiv acciza)	2280	2376	2474	2573	2673	2774	2877	2981	3086	3194	3302	30590
Costuri C.N.A.I.R. S.A.	364	267	1287	9459	339	242	820	249	819	249	2756	16852
Surplus (dacă acciza merge la C.N.A.I.R. S.A.)	1916	2110	1186	-6887	2334	2532	2057	2732	2267	2944	546	13738
Surplus (dacă acciza nu merge la C.N.A.I.R. S.A.)	1016	1178	222	-7884	1301	1463	950	1587	1082	1718	-724	1909

Complementaritate/Corelare cu alte inițiative

Documentul de politică publică rezultat ca urmare a analizei va integra măsurile definite în domeniul taxării de către următoarele instituții:

- Ministerul Finanțelor (în ceea ce privește politica fiscală);
- Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor (în ceea ce privește măsurile de promovare a mobilității cu emisii reduse de carbon);

- precum și cu alte autorități cu responsabilități în domeniul taxării pe diferite componente legate de transport sustenabil (i.e. cu responsabilități în domeniul autorităților publice locale).

Totodată, măsurile de reformă cuprinse în această intervenție vor valorifica legislația rezultată din transpunerea *Directivei 2019/1161/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 20 iunie 2019 de modificare a Directivei 2009/33/CE privind promovarea vehiculelor de transport rutier nepoluante și eficiente din punct de vedere energetic*, care are ca țintă de intrare în vigoare semestrul al doilea al anului 2021, fiind în acest sens prevăzuți o serie de milestones și targets relevanți în foaia *T1 – Milestones & Targets* din anexa *RO RRP_Transport sustenabil Annex II*.

Nu în ultimul rând, măsura propusă **va fi corelată cu Programul "Rabla" implementat de către autoritățile române la nivel național**. Programul este implementat în România din anul 2005 și vizează sprijinirea achiziției de vehicule de transport rutier nepoluante și eficiente din punct de vedere energetic. Doar în perioada 2005-2010, prin intermediul acestui program au fost scoase din uz și casate peste 260.000 vehicule, programul având un trend ascendent în anii următori. Forma aprobată a programului pentru perioada 2021-2024 vizează creșterea primelor de casare pentru mașinile full electrice și hibrid și acordarea de stimulente pentru înlocuirea vehiculelor pe combustibil clasic (a se vedea o descriere detaliată a programului în analiza DNSH).

Strategia privind stațiile de încărcare pentru combustibili alternativi

Având în vedere documentele programatice la nivel european și național privind promovarea transportului sustenabil, România va întreprinde un program accelerat de susținere a autovehiculelor electrice atât la nivel de politică fiscală și financiară cât și la nivel de infrastructură. În ce privește stațiile de încărcare electrice menționăm că din punct de vedere tehnic, fiecare stație cuprinde un număr între 2 și 6 puncte de încărcare în funcție de localizarea acesteia, putând deservi numărul de mașini aferent zonei. Ținta stabilită la nivel național se raportează la aceste puncte de încărcare/prise.

Competențele în domeniul dezvoltării infrastructurii de puncte de reîncărcare pentru combustibili alternativi sunt împărțite între mai mulți actori instituționali: (1) Ministerul Mediului (MMAP), (2) Ministerul Dezvoltării (MDLPA), (3) Ministerul Transporturilor și Infrastructurii/(CNAIR) și autoritățile publice locale.

Ținta națională pentru punctele de încărcare electrică este formată din:

- a. 1.836 prize de încărcare electrică deja existente
- b. 2.896 de prize de încărcare electrică (din care 264 de prize de încărcare electrică sunt propuse prin proiectele de dezvoltare a rețelei de autostrăzi din PNRR) vor fi realizate pe rețeaua de drumuri naționale/autostrăzi, conform *strategiei CNAIR privind instalarea de stații de reîncărcare vehicule electrice pe rețeaua TEN-T din România, până în anul 2030 (a se vedea Anexa 5 - DNSH rutier)*
- c. 13.000 prize de încărcare electrică finanțate prin Fondul verde și digital de către Ministerul Dezvoltării defalcate astfel:
 - Intervenții în municipiile reședință de județ: 4000 prize de încărcare electrică
 - Intervenții în alte municipii: 3000 prize de încărcare electrică
 - Intervenții integrate pentru creșterea calității vieții în orașe: 3000 prize de încărcare electrică
 - Dezvoltarea infrastructurii din mediul rural: 3000 prize de încărcare electrică

În ceea ce privește cota de acoperire urmărită până în anul 2026 (total: 17.732 prize de încărcare), aceasta se prezintă ca în figura de mai jos:

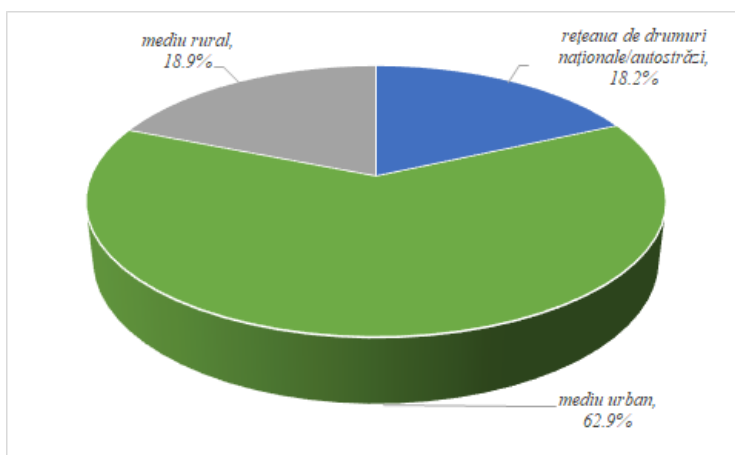

Figura 3. Cota de acoperire (până în 2026) a rețelei de încărcare electrică

Rezultate așteptate

În urma implementării acestor măsuri de reformă se urmărește atingerea următoarelor rezultate de impact:

- Aplicarea unui nou sistem de taxare, în special pentru traficul greu din România, conform principiului „poluatorul plătește”, inclusiv posibile stimulente pentru cei care dețin vehicule cu emisii zero/reduce;
- Stabilirea de măsuri legislative privind stimularea utilizării de vehicule ecologice și programe de reînnoire a parcului auto de către utilizatori casnici, companii private și instituții publice;
- Creșterea cu 10% a valorilor pentru traficul de marfă pe cale ferată;
- Creșterea cu cel puțin 100% a cotei vehiculelor electrice/hibride din totalul parcului auto până în 2026 (raportat la valorile din 2020);
- Înnoirea a 200.000 de mașini din parcul auto până în anul 2026 (raportat la valorile din 2020);
- Achiziționarea de vehicule noi curate de către entitățile publice, cu cel puțin 3% peste pragurile din Directiva privind Vehiculele Curate;

Se urmărește ca veniturile suplimentare generate să permită o împărțire rezonabilă a fondurilor între întreținere a rețelei rutiere și pentru realizarea de noi investiții.

În același timp, estimări preliminare includ, printre beneficiile secundare ale adoptării politicii, un transfer de trafic (pasageri + marfă) estimat de 10% către infrastructura feroviară ducând la descongestionare, poluare redusă și siguranță crescută.

Calendar estimativ

În ceea ce privește calendarul de implementare al proiectelor propuse, acesta se regăsește în Anexa 11.

Ajutor de stat

Submăsura de adoptare a cadrului legislativ și organizațional privind implementarea unui nou sistem de taxare a vehiculelor poluante grele nu intră sub incidența ajutorului de stat, întrucât vizează aplicarea unei politici a statului și ține de prerogativa publică a acestuia, în sarcina Ministerului Transporturilor și Infrastructurii, în colaborare cu celelalte ministere implicate. Sumele ce vor fi colectate se vor întoarce în bugetul Companiei Naționale de Administrare a Infrastructurii Rutiere - S.A. (C.N.A.I.R. S.A.), care le va utiliza doar pentru întreținerea și repararea infrastructurii rutiere (autostrăzi, drumuri expres, drumuri naționale, variante ocolitoare, precum și alte elemente de infrastructură rutieră publică). În acest sens, la nivelul societății se va organiza o evidență contabilă distinctă, în condițiile legii, pentru a evita subvenționarea încrucișată, respectiv fondurile provenite din încasarea taxei nu vor fi destinate altor activități economice ale C.N.A.I.R. S.A.

C.N.A.I.R. S.A. este o societate pe acțiuni, cu capital integral de stat, de interes strategic național cât timp statul este acționar majoritar, care se organizează și funcționează sub autoritatea Ministerului Transporturilor și Infrastructurii. Întrucât, obiectul principal de activitate al C.N.A.I.R. S.A. este reprezentat de *întreținerea, repararea, administrarea și exploatarea autostrăzilor, drumurilor expres, drumurilor naționale, variantelor ocolitoare, precum și a altor elemente de infrastructură rutieră definite conform legii, în scopul desfășurării traficului rutier în condiții de siguranță a circulației* (art 4 alin. 1 din OUG 84/2003), C.N.A.I.R. S.A. va asigura colectarea taxelor inclusiv după operaționalizarea C.N.I.R. S.A, prevăzută la R2, punctul b).

C.N.I.R. S.A. este o societate pe acțiuni, cu personalitate juridică, de interes strategic național, care se organizează și funcționează sub autoritatea Ministerului Transporturilor și Infrastructurii, și care va asigura serviciul public de dezvoltare a infrastructurii de transport rutiere pentru satisfacerea nevoilor de transport rutier ale cetățenilor și a mărfurilor.

De asemenea, o parte din taxele colectate de C.N.A.I.R. S.A. se vor transfera către Compania Națională de Investiții Rutiere - S.A (C.N.I.R. S.A.) în vederea realizării de noi investiții în infrastructura rutieră, mecanismul financiar fiind stabilit în cadrul reformei (de ex. prin completarea art. 45 din OUG 55/2016, aprobată prin Legea 50/2021). În acest sens, măsura nu va intra sub incidența ajutorului de stat întrucât la nivelul C.N.I.R. S.A. se va organiza o evidență contabilă distinctă, în condițiile legii, pentru a evita subvenționarea încrucișată, respectiv fondurile provenite din încasarea taxei vor fi folosite doar pentru realizarea de noi investiții (autostrăzi, drumuri expres, drumuri naționale, variante ocolitoare, precum și alte elemente de infrastructură rutieră publică) și nu vor fi destinate altor activități economice ale C.N.I.R. S.A.

b) Adoptarea Strategiei naționale privind siguranța rutieră și a pachetului legislativ aferent, precum și implementarea de măsuri pentru reducerea cu 45% a numărului de puncte negre

În ce constă măsura

Pentru a răspunde integrat problemelor identificate în domeniul siguranței rutiere și pentru a pregăti cadrul strategic și legislativ necesar pentru implementarea acțiunilor de creștere a acesteia, măsura de reformă vizează:

- actualizarea și aprobarea Strategiei Naționale de Siguranță Rutieră pentru perioada 2021-2030;
- modificarea cadrului legislativ la nivel primar, secundar și terțiar aferent măsurilor prevăzute pentru asigurarea siguranței rutiere;
- măsuri de coordonare și clarificare a acțiunilor planificate și implementate de către fiecare actor cu responsabilități în domeniul siguranței rutiere;

- inițierea implementării măsurilor legislative aprobate.

Detaliiere

România are cea mai mare rată de accidente rutiere în rândul statelor membre. Rata mortalității generate de accidentele rutiere este extrem de ridicată, România înregistrând un număr de 96 de decese/1 milion de locuitori față de media Uniunii Europene care este de 52 de decese/1 milion de locuitori, în 2018. Deși numărul accidentelor fatale a scăzut în 2018 cu 4,3% față de anul precedent, de la 1.951 de decese la 1.867, România ocupă în continuare primul loc din UE, în ceea ce privește numărul de accidente grave (sursa: EUROSTAT).

Siguranța rutieră reprezintă, de asemenea, un aspect orizontal abordat în MPGT. În acest sens, a fost analizată starea tehnică a rețelei naționale de drumuri, precum și tendințele viitoare privind fluxurile de trafic, fiind elaborate o serie de măsuri punctuale pentru a reduce la jumătate rata accidentelor până în anul 2020 față de anul 2016 când a fost aprobat MPGT, obiectiv asumat la nivel național. Cu toate acestea, măsurile puse în aplicare nu au avut impactul scontat și necesită eforturi susținute și integrate, realizate în mod continuu.

În 2016, a fost elaborată o evaluare a riscurilor în materie de siguranță rutieră, în conformitate cu strategiile naționale existente, cu scopul de a corobora toate informațiile și acțiunile prioritare propuse în Strategia Națională privind Siguranța Rutieră, cu problemele, obiectivele și intervențiile identificate în MPGT.

În prezent, este necesară revizuirea obiectivului de siguranță rutieră în vederea implementării „*viziunii 0*” în domeniul siguranței rutiere, precum și a măsurilor aferente prevăzute în MPGT.

La nivelul Companiei Naționale de Administrare a Infrastructurii Rutiere (C.N.A.I.R. S.A.), cu sprijinul Băncii Europene de Investiții (BEI), a fost elaborată o cartografiere a zonelor de risc situate pe rețeaua națională de transport rutier, însoțită de intervenții specifice. Rezumatul și principalele intervenții ce vizează siguranța rutieră sunt incluse într-un capitol distinct al *Planului Investițional pentru Dezvoltarea Infrastructurii de Transport pe perioada 2020-2030*, în vederea adoptării măsurilor necesare pentru eliminarea riscurilor identificate.

Strategia Națională de Siguranță Rutieră pentru perioada 2021-2030 urmărește implementarea normelor și liniilor directoare ale Uniunii Europene așa cum sunt ele prezentate în documentul cadru de politici europene în domeniul siguranței rutiere “*Vision Zero*” anume reducerea numărului de decedați în accidente rutiere până în 2050 până aproape de zero. Ca obiectiv intermediar, România își asumă obiectivul Uniunii Europene de reducere a numărului de victime (răniți sau decedați) cu 50% până în 2030.

Strategia se adresează în mod integrat și multidisciplinar tuturor actorilor implicați în asigurarea siguranței rutiere și va conține obiective specifice pentru:

- consolidarea aplicării legii (enforcement);
- educație și formare continuă, formală și informală;
- campanii de informare;
- integrarea cu Planul Investițional pentru Dezvoltarea Infrastructurii de Transport pe perioada 2020-2030;
- integrarea cu strategia ITS și reformarea și eficientizarea sistemului național de intervenții de urgență precum și eficientizarea achitării amenzilor;
- pregătirea infrastructurii și a legislației pentru vehiculele “inteligente”;
- introducerea unui sistem de management al vitezei etc.

De asemenea, Strategia va include indicatori cuantificați privind reducerea numărului de accidente, eliminarea punctelor negre, cuantumul amenzilor. Aceste aspecte vor face parte din planul de acțiune aferent strategiei de siguranță rutieră.

Strategia are la bază principiul abordării *integrate multimodale* și pune accentul pe încurajarea modurilor alternative de transport.

O parte dintre elementele specifice care vor fi pregătite și implementate ca urmare a adoptării Strategiei și a pachetului legislativ aferent vizează următoarele acțiuni:

1. Inspecția de siguranță: se va optimiza evaluarea tehnică pentru determinarea gradului de siguranță rutieră;
2. Evaluarea vehiculelor rulate, care au fost implicate în evenimente sau pentru determinarea stării de depreciere;
3. Dezvoltarea unor baze de date compatibile, privind elementele de siguranță rutieră, în cadrul stațiilor de inspecție, cât și a unităților de reparații vehicule;
4. Implementarea și dezvoltarea activității de expertiză tehnică extrajudiciară auto;
5. Înființarea de laboratoare de cercetare și expertize capabile să ofere baza tehnică pentru obținerea de date necesare unor analize complexe, corecte și precise, ce vizează metodologiile de monitorizare, inspecție și testare a vehiculelor pe toată durata vieții acestora, monitorizarea bunei funcționări a sistemelor de asistență a șoferului precum și a interfeței om-mașină (Human - Machine Interface – HMI);
6. Alinierea la standardele tehnice impuse de Regulamentul privind siguranța generală a autovehiculelor și protecția ocupanților precum și a utilizatorilor vulnerabili, acțiune sprijinită și de programul Rabla Clasic.

Din 2022 vor deveni obligatorii mai multe elemente de siguranță:

- Sistem inteligent de asistență pentru controlul vitezei;
- Facilitarea instalării sistemului antidemaraj;
- Sisteme de avertizare la somnolență și lipsă de atenție a conducătorului auto;
- Semnale de frânare de urgență;
- Sisteme de avertizare la mersul înapoi;
- Monitorizarea precisă a presiunii în pneuri;
- Dispozitive de înregistrare a datelor privind evenimentele (cutia neagră).

7. Dezvoltarea metodologiei culegerii de date și a bazei de culegere a datelor primare pentru analiza indicatorilor - cheie de performanță referitori la:

- Viteză;
- Utilizarea centurilor de siguranță și a sistemelor de siguranță pentru copii;
- Utilizarea echipamentelor de protecție;
- Distragerea atenției șoferului prin folosirea dispozitivelor portabile;
- Siguranța vehiculului.

Ca parte a implementării Strategiei Naționale pentru Siguranță Rutieră, se pregătește punerea în aplicare a **Strategiei privind eliminarea punctelor negre (hotspot-uri) de pe rețeaua de drumuri naționale și autostrăzi.**

Compania Națională de Administrare a Infrastructurii Rutiere (CNAIR) este un promotor al măsurilor de siguranță rutieră și lider în inițiative de îmbunătățire a infrastructurii rutiere, datorită rețelei foarte mari de drumuri avută în administrare, respectiv, aproximativ 17.000 km de drumuri naționale și 1.000 km de autostrăzi. Astfel, CNAIR promovează și implementează constant proiecte privind construirea de drumuri noi (autostrăzi, drumuri expres și variante ocolitoare) precum și de îmbunătățire a condițiilor de circulație și creștere a siguranței rutiere pe rețeaua existentă.

Pe rețeaua existentă din aprox. 18.000 km de drumuri s-au identificat în perioada 2015-2019, un număr de 267 locații hotspot-uri de către Poliția Română, în care au fost înregistrate pe o lungime de aproximativ 805 km, un număr de 5.784 accidente rutiere grave soldate cu un număr de 504 persoane decedate și 9.424 răniți (*vezi mai multe detalii în tabelul 7 și figura 4*).

Tabelul 7. Puncte Negre identificate de IGPR (în perioada 2015 – 2019) - 267 locații

Puncte ce vor fi tratate în cadrul următoarelor proiecte		Valoare estimată măsuri ce se vor implementa
Proiectul de siguranță rutieră cu finanțare BEI Implementare în perioada 2021 – 2026	46 locații	86 mil euro
Proiecte de siguranță rutieră cu finanțare din cadrul PNRR Implementare în perioada 2021 – 2026	129 locații	100 mil euro
Proiecte de siguranță rutieră cu finanțare din cadrul POT Implementare în perioada 2023 – 2030	92 locații	30 mil euro
TOTAL	267 locații	216 mil euro

Pentru perioada 2021 – 2030, C.N.A.I.R. S.A. și-a impus ca obiectiv anual, monitorizarea situației punctelor negre pusă la dispoziție de către Inspectoratul General al Poliției Române – Direcția Rutieră în vederea:

- identificării pozițiilor kilometrice;
- determinării cauzelor și efectelor migrației acestora;
- identificării modificărilor tipologiei accidentelor ca urmare a dezvoltării infrastructurii rutiere prin deschiderea către trafic a unor sectoare noi de drumuri care pot conduce la dispariția punctelor negre de pe locațiile anterioare sau înrăutățirea situației unor locații, urmare a scăderii volumelor de trafic pe rețeaua existentă (ca urmare a construirii de autostrăzi și drumuri expres noi);

În vederea eliminării punctelor negre, C.N.A.I.R. S.A. va implementa în perioada 2021- 2030, măsuri fizice de îmbunătățire a siguranței rutiere în cadrul următoarelor proiecte cu finanțare europeană:

- Proiectul de siguranță rutieră cu finanțare BEI (Banca Europeană de Investiții) intitulat RSIP (Road Safety Investment Program) ce se va derula în perioada 2021 – 2026;
- Proiecte de siguranță rutieră cu finanțare din cadrul PNRR (Programul Național de Redresare și Reziliență) ce se vor derula în perioada 2021 – 2026;

- Proiecte de siguranță rutieră cu finanțare POT ce se vor derula în perioada 2023 – 2030;
- Proiecte demarate de C.N.A.I.R. S.A. de creștere a capacității administrative (cu finanțare prin PNRR) de îmbunătățire a pregătirii profesionale a angajaților prin organizarea de cursuri și traininguri aplicative de siguranță rutieră care vor impulsiona demararea de programe de urmărire a punctelor negre la nivel teritorial și dobândirea de cunoștințelor.

Centralizarea sectoarele de puncte negre (hotspot-uri) de pe rețeaua de drumuri naționale și autostrăzi, precum și proiectele de siguranță rutieră cu finanțare europeană în cadrul cărora vor fi implementate măsuri de îmbunătățire sunt prezentate în Anexa nr. 6.

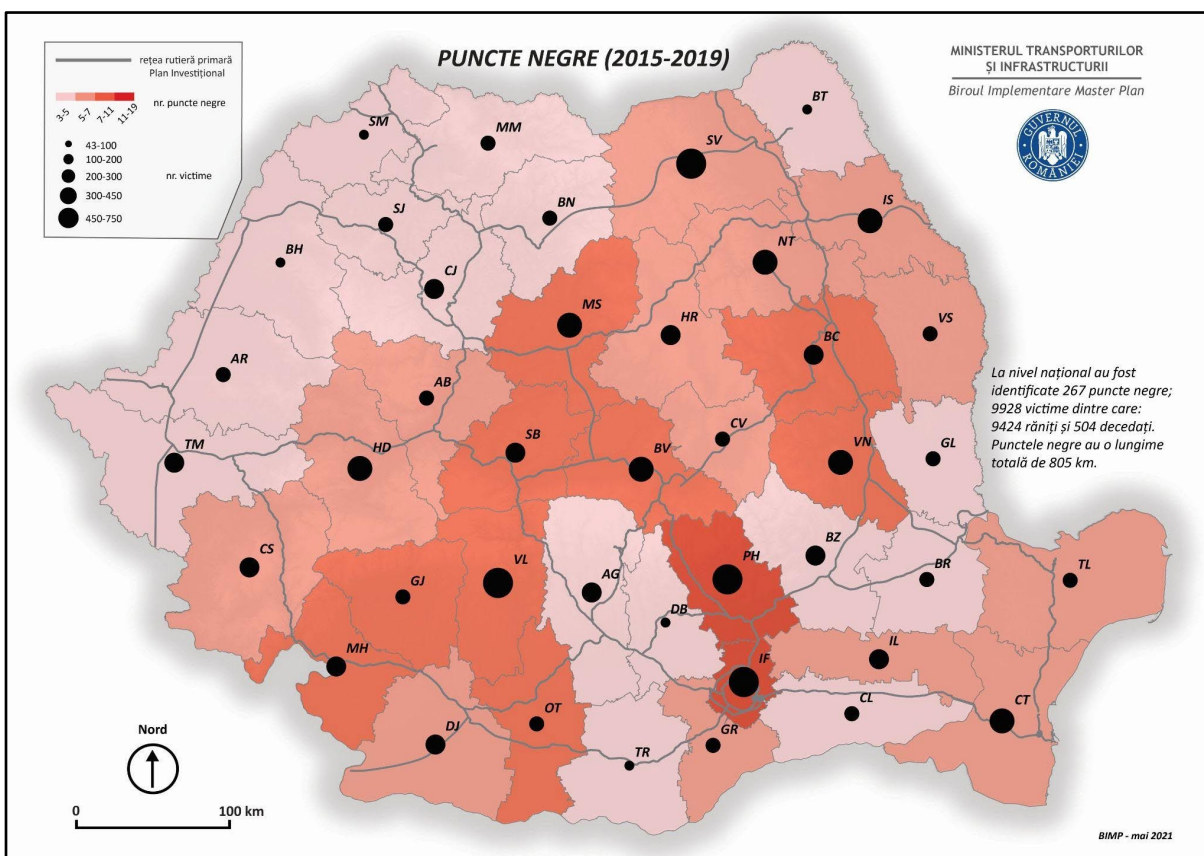

Figura 4. Distribuția punctelor negre în funcție de județ

Sursa: date CNAIR prelucrate de Biroul Implementare Master Plan (MTI)

Soluțiile tehnice care vor fi implementate sunt:

- reamenajări de intersecții prin canalizarea fluxurilor de trafic;

- construirea de sensuri giratorii noi;
- construirea de pasaje denivelate;
- resistemizarea circulației pe sectoarele periculoase cu platformă de 12 m (sistem 2+1);
- îmbunătățirea semnalizării verticale și orizontale;
- îmbunătățirea vizibilității pe sectoarele periculoase prin asigurarea iluminatului pe timp de noapte cu soluții moderne;
- implementarea de soluții high – tech, semnalizare variabilă sistem LED, ansambluri luminoase pentru semnalizarea obstacolelor,
- implementarea de măsuri de siguranță pasivă cum ar fi atenuatori de impact și parapete de ghidare pe rulouri;
- monitorizarea punctelor negre după implementarea de măsuri tehnice fizice prin digitalizarea sectoarelor în exploatare și urmărirea parametrilor tehnici ale măsurilor implementate;
- pregătirea personalului tehnic în vederea stabilirii și implementării de soluții de siguranță rutieră.

Activitățile din proiectele și programele prezentate mai sus, vor fi propuse pentru a fi incluse în Planul de Acțiune al Strategiei Naționale de Siguranță Rutieră care se află în curs de elaborare aferentă perioadei 2021 – 2030.

Din punct de vedere al digitalizării domeniului, planul de măsuri include:

1. Extinderea unei aplicații deja implementată la nivelul autorităților române cu privire la furnizarea online a unor informații despre istoricul vehiculelor (caracteristici tehnice, istoric inspecții tehnice periodice - ITP, istoric indicații odometru etc);
2. Realizarea unui portal prin care să fie colectate de la producători dar și furnizate către deținătorii de vehicule a unor informații legate de rechemările obligatorii în ateliere din motive ce privesc siguranța circulației și protecția mediului înconjurător;
3. Realizarea unei baze de date mai solidă cu privire la indicațiile odometrelor vehiculelor prin obligarea tuturor actorilor implicați în activitățile referitoare la vehicule în transmiterea acestor informații către Registrul Auto Român - RAR (ateliere reparații, vulcanizare, etc), ulterior furnizarea acestor informații către cei interesați, inclusiv interconectarea cu baze de date similare la nivel european;

4. Digitalizarea integrală a activităților realizate de către specialiștii RAR astfel încât prelevarea tuturor informațiilor specifice, stabilirea caracteristicilor tehnice, emiterea documentelor necesare pentru vehicule să se realizeze prin intermediul tabletelor și cu ajutorul unei aplicații specifice care este în curs de realizare;

5. Introducerea noțiunii de inspecție online care să presupună realizarea inspecțiilor vehiculelor selectate aleatoriu și a supravegherii activității stațiilor de inspecție tehnică de la distanță fără a presupune deplasarea inspectorilor la sediul acestora.

În ce privește sectorul asigurărilor, se intenționează implicarea activă a acestui domeniu de business în dezvoltarea, implementarea și evaluarea indicatorilor strategiei.

Adoptarea Strategiei va fi secondată de **transpunerea și modificarea unui pachet amplu de reglementări în domeniu** care vizează:

1. Legea nr. 5/2014 cu modificările și completările ulterioare *privind unele măsuri pentru facilitarea schimbului transfrontalier de informații referitoare la încălcările normelor de circulație care afectează siguranța rutieră și pentru facilitarea executării sancțiunilor aplicate acestor încălcări;*
2. Legea nr.38 din 20 ianuarie 2003 *privind transportul în regim de taxi și în regim de închiriere;*
3. Legea nr. 50/1991 *privind autorizarea executării lucrărilor de construcții, republicată, cu modificările și completările ulterioare;*
4. Legea nr. 92/2007 *serviciilor publice de transport persoane în unitățile administrativ-teritoriale, actualizată, cu modificările și completările ulterioare;*
5. Legea nr. 132/2017 *privind asigurarea obligatorie de răspundere civilă auto pentru prejudicii produse terților prin accidente de vehicule și tramvaie;*
6. Legea nr. 265 din 7 noiembrie 2008 *privind gestionarea siguranței circulației pe infrastructura rutieră, republicată;*
7. Legea nr. 286/2009 *privind Codul penal, cu modificările și completările ulterioare;*
8. Legea nr. 360/2003 *privind regimul substanțelor și preparatelor chimice periculoase cu modificările și completările ulterioare;*
9. Lege nr. 362/2018 *privind asigurarea unui nivel comun ridicat de securitate a rețelilor și sistemelor informatice;*
10. Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 195/2002 *privind circulația pe drumurile publice, republicată și actualizată;*

11. Ordonanța Guvernului nr. 2/2001 *privind regimul juridic al contravențiilor, cu modificările și completările ulterioare,*
12. Ordonanță de Guvern nr. 7/2012 *privind implementarea sistemelor de transport inteligente în domeniul transportului rutier și pentru realizarea interfețelor cu alte moduri de transport;*
13. Ordonanța Guvernului nr. 15/2002 *privind aplicarea tarifului de utilizare și a tarifului de trecere pe rețeaua de drumuri naționale din România, cu modificările și completările ulterioare;*
14. Ordonanța Guvernului nr. 19/1997 *privind transporturile, republicată, cu modificările și completările ulterioare;*
15. Ordonanța Guvernului nr. 26/2011 *privind înființarea Inspectoratului de Stat pentru Controlul în Transportul Rutier, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 18/2012, cu modificările și completările ulterioare;*
16. Ordonanța Guvernului nr. 27/2011 *privind transporturile rutiere, cu modificările și completările ulterioare;*
17. Ordonanța Guvernului nr. 37/2007 *privind stabilirea cadrului de aplicare a regulilor privind perioadele de conducere, pauzele și perioadele de odihnă ale conducătorilor auto și utilizarea aparatelor de înregistrarea activității acestora, cu modificările și completările ulterioare;*
18. Ordonanța Guvernului nr. 43/1997 *privind regimul drumurilor, cu modificările și completările ulterioare;*
19. Ordonanța Guvernului nr. 76 din 25 august 1998 *pentru ratificarea Acordului privind adoptarea de condiții uniforme pentru inspecțiile tehnice periodice ale vehiculelor rutiere și recunoașterea reciprocă a acestor inspecții, încheiat la Viena la 13 noiembrie 1997, cu modificările și completările ulterioare;*
20. Ordonanța Guvernului nr. 78/2000 *privind omologarea, eliberarea cărții de identitate și certificarea autenticității vehiculelor rutiere în vederea comercializării, înmatriculării sau înregistrării acestora în România, aprobată prin Legea nr. 230/2003, cu modificările și completările ulterioare;*
21. Ordonanța Guvernului nr. 80/2000 *privind omologarea și certificarea produselor și materialelor de exploatare utilizate la vehiculele rutiere, precum și condițiile de introducere pe piață și de comercializare a acestora, aprobată prin Legea nr. 671/2002, cu modificările și completările ulterioare;*

22. Ordonanța Guvernului nr. 81/2000 *privind inspecția tehnică periodică a vehiculelor înmatriculate sau înregistrate în România, aprobată prin Legea nr. 167/2003, cu modificările și completările ulterioare*
23. Ordonanța Guvernului nr. 82/2000 *privind autorizarea operatorilor economici care desfășoară activități de reparații, de reglare, de modificări constructive, de reconstrucție a vehiculelor rutiere, precum și de dezmembrare a vehiculelor scoase din uz, aprobată prin Legea nr. 222/2003, cu modificările și completările ulterioare;*
24. Hotărârea Guvernului nr. 69/2012 *privind stabilirea încălcărilor cu caracter contravențional ale prevederilor Regulamentului (CE) nr. 1.071/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 21 octombrie 2009 de stabilire a unor norme comune privind condițiile care trebuie îndeplinite pentru exercitarea ocupației de operator de transport rutier și de abrogare a Directivei 96/26/CE a Consiliului, ale Regulamentului (CE) nr. 1.072/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 21 octombrie 2009 privind normele comune pentru accesul la piața transportului rutier internațional de mărfuri, ale Regulamentului (CE) nr. 1.073/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 21 octombrie 2009 privind normele comune pentru accesul la piața internațională a serviciilor de transport cu autocarul și autobuzul și de modificare a Regulamentului (CE) nr. 561/2006 și ale Ordonanței Guvernului nr. 27/2011 privind transporturile rutiere și ale normelor de aplicare a acesteia, precum și a sancțiunilor contravenționale și a altor măsuri aferente aplicabile în cazul constatării încălcărilor, cu modificările și completările ulterioare;*
25. Hotărârea Guvernului nr. 90 din 28 ianuarie 2020 *privind organizarea și funcționarea Ministerului Transporturilor, Infrastructurii și Comunicațiilor;*
26. Hotărârea Guvernului nr. 437/1995 *privind înființarea Consiliului Interministerial pentru Siguranța Rutieră cu modificările și completările ulterioare;*
27. Hotărârea Guvernului nr. 625/1998 *privind organizarea și funcționarea Autorității Rutiere Române – ARR cu modificările și completările ulterioare;*
28. Hotărârea Guvernului nr. 755/2016 *pentru aprobarea Strategiei Naționale pentru Siguranță Rutieră și a Planului de măsuri prioritare pentru implementarea acesteia;*
29. Hotărârea Guvernului nr. 899/2003 *privind omologarea de tip a tahografelor, a senzorilor de mișcare, a modelelor de foaie de înregistrare sau de card de tahograf, precum și autorizarea operatorilor economici care desfășoară activități de instalare, reparare sau inspecție a tahografelor utilizate în transporturile rutiere ori a limitatoarelor de viteză, cu modificările și completările ulterioare;*
30. Hotărârea Guvernului nr. 1.061/2008 *privind transportul deșeurilor periculoase și nepericuloase pe teritoriul României, cu modificările și completările ulterioare;*

31. Hotărârea Guvernului nr. 1.088/2011 *privind organizarea și funcționarea Inspectoratului de Stat pentru Controlul în Transportul Rutier;*
32. Hotărârea Guvernului nr. 1175/2007 *pentru aprobarea Normelor de efectuare a activității de transport rutier de mărfuri periculoase în România;*
33. Hotărârea Guvernului nr. 1373 din 28 octombrie 2008 *privind reglementarea furnizării și transportului rutier de bunuri divizibile pe drumurile publice din România, cu modificările și completările ulterioare;*
34. Hotărârea de Guvern nr. 1391/2006 *pentru aprobarea Regulamentului de aplicare a OUG nr. 195/2002 privind circulația pe drumurile publice, cu modificările și completările ulterioare.*

Prevederi Europene netranspuse

1. Directiva (UE) 2019/1936 Parlamentului European a Consiliului *de modificare a Directivei 2008/96/CE privind gestionarea siguranței infrastructurii rutier - Termen transpunere 17 decembrie 2021 - L 265 trebuie modificată cu prevederile din D 1936/2019 de modificare a Directivei 2008/96/CE Parlamentului European și a Consiliului din 19 noiembrie 2008 privind gestionarea siguranței infrastructurii rutiere;*
2. Regulamentul Delegat (UE) 2017/1926 al Comisiei *de completare a Directivei 2010/40/UE a Parlamentului European și a Consiliului în ceea ce privește furnizarea la nivelul UE a unor servicii de informare cu privire la călătoriile multimodale;*
3. Regulamentul Delegat (UE) Nr. 885/2013 al Comisiei *de completare a Directivei 2010/40/UE a Parlamentului European și a Consiliului privind ITS în ceea ce privește furnizarea de servicii de informații referitoare la locuri de parcare sigure și securizate pentru camioane și vehicule comerciale;*
4. Regulamentul Delegat (UE) NR. 886/2013 al Comisiei *de completare a Directivei 2010/40/UE a Parlamentului European și a Consiliului în ceea ce privește datele și procedurile pentru furnizarea către utilizatori, în mod gratuit, atunci când este posibil, a unor informații minime universale în materie de trafic referitoare la siguranța rutieră;*

Complementaritate/Corelare cu alte inițiative

Intervențiile prevăzute în cadrul acestei măsuri de reformă vor include contribuții de la toate autoritățile cu responsabilități în domeniu, precum Ministerul Afacerilor Interne, Ministerul Educației, autorități publice locale.

Strategia și pachetul legislativ adoptat va fi corelat cu Planurile de Mobilitate Urbană Durabilă, aprobate de către unitățile administrativ teritoriale, precum și cu reformele realizate în domeniul velo.

Rezultate așteptate

În urma implementării acestor măsuri de reformă se are în vedere atingerea următoarelor rezultate de impact:

- adoptare legislație pentru aprobarea monitorizării și sancționării încălcărilor legislației rutiere prin mijloace automate/camere video/senzori;
- reducerea cu 25 % a numărului de victime rezultate din accidente în trafic;
- reducerea cu 45 % a numărului de puncte negre de pe rețeaua de drumuri naționale;
- reducerea numărului de accidente în care sunt implicate vehicule cu defecțiuni.

Calendar estimativ

În ceea ce privește calendarul de implementare al proiectelor propuse, acesta se regăsește în Anexa 11.

Ajutor de stat

Submăsura de dezvoltare și de pregătire a implementării cadrului strategic și legislativ în ceea ce privește siguranța rutieră nu are implicații de ajutor de stat, întrucât vizează aplicarea unei politici a statului și ține de prerogativa publică a acestuia, în sarcina Ministerului Transporturilor și Infrastructurii, în colaborare cu entitățile care funcționează sub autoritatea/în subordinea/coordonarea ministerului.

c) Aprobarea cadrului strategic și procedural pentru dezvoltarea infrastructurii feroviare și managementul traficului feroviar

În ce constă măsura

Măsura propusă are în vedere realizarea următoarelor:

- aprobarea *Strategia de dezvoltare a infrastructurii feroviare 2021-2025*;
- introducerea unui sistem de eficientizare a utilizării energiei electrice în transportul feroviar;

- implementarea de noi proceduri operaționale de management al traficului feroviar, inclusiv modernizarea software-ului care susține aceste proceduri.

Detaliiere

c.1. Strategia de dezvoltare a infrastructurii feroviare 2021-2025

În urma dialogului cu Comisia Europeană, Guvernul României a aprobat la finalul anului 2020 ”Strategia de dezvoltare a infrastructurii feroviare 2021-2025”. Aceasta include ansamblul acțiunilor de întreținere, reparații și reînnoiri necesare pentru reabilitarea infrastructurii existente și menținerea acesteia la parametrii de performanță necesari pentru susținerea unui transport feroviar competitiv la nivel național.

În al doilea rând, Strategia include obiective de modernizare și dezvoltare necesare pentru a răspunde nevoilor actuale și viitoare de mobilitate a populației și a mărfurilor, precum și cerințelor identificate privind creșterea competitivității transportului feroviar.

Totodată, sunt prevăzute acțiuni de modernizare a exploatarei (operării) infrastructurii feroviare, pe de o parte în scopul creșterii performanțelor circulației trenurilor iar pe de altă parte pentru eficientizarea exploatarei în scopul limitării costurilor transportului feroviar.

Nu în ultimul rând, dezvoltarea infrastructurii feroviare include acțiuni destinate menținerii unui nivel ridicat de siguranță a circulației trenurilor, în scopul de a consolida unul dintre atuurile importante ale transportului feroviar pe piața transporturilor.

Această măsură vizează elaborarea și aprobarea strategiei și a planului de acțiuni, cu definirea responsabililor, termenelor de implementare, alocărilor financiare și indicatorilor asumați.

c.2. Introducerea unui sistem de eficientizare a utilizării energiei electrice în transportul feroviar

Această măsură vizează (i) dezvoltarea unui sistem software (costul acestora este inclus în cadrul bugetului aferent R1) și proceduri aferente care vor permite administratorului infrastructurii feroviare să înregistreze mai bine consumul de energie al trenurilor și, de asemenea, să monitorizeze energia regenerabilă utilizată în sistemul feroviar.

Totodată se va realiza o (ii) analiză a cadrului de reglementare existent care să permită implementarea unui sistem de frânare regenerativă în rețeaua feroviară. Analiza va fi urmată de (iii) elaborarea și modificarea legislației necesare pentru a reglementa utilizarea energiei recuperabile prin frânare, precum și a altor aspecte necesare pentru utilizarea optimă a energiei electrice pe infrastructura feroviară. (iv) Contractul dintre administratorul feroviar și operatorul de transport feroviar va fi modificat pentru a permite furnizarea de energie recuperabilă prin frânare,

acolo unde materialul rulant al operatorului permite acest lucru. Contractul va reglementa înregistrarea energiei generate prin frânare și compensarea costului aferent energiei recuperate.

c.3. Implementarea de noi proceduri operaționale de management al traficului feroviar, inclusiv modernizarea software-ului care susține aceste proceduri

Modernizarea și eficientizarea managementului traficului feroviar se va realiza în 2 faze:

- 1) În prima fază, aferentă reformei propuse prin PNRR, constă în actualizarea procedurii de management al traficului, implementarea sistemelor de centralizare în stații și actualizarea software-ului de management al traficului, existent la nivelul CNCF CFR S.A. Această fază va seconda investițiile curente în introducerea ERTMS nivelul II pe sectoarele de cale ferată planificate pentru modernizare.
- 2) În faza a doua, autoritățile române au în vedere introducerea ERTMS nivelul II pe întreaga rețea TEN-T Core. Această reformă va fi continuată și în afara cadrului de programare aferent PNRR (Tabelul 8).

Această măsură vizează (i) realizarea unui studiu pentru modernizarea managementului traficului feroviar, (ii) elaborarea procedurii de management al traficului feroviar; (iii) pilotarea și operaționalizarea noului sistem de management al traficului; (iv) măsuri de creștere a capacității administrative a CNCF CFR SA în implementarea noului sistem de management al traficului.

În mod specific, intervenția este focalizată asupra managementului tactic și operativ al traficului, adică domeniile unde limitările tehnologice actuale generează cele mai semnificative efecte negative asupra performanțelor circulației trenurilor.

Atât în domeniul managementului tactic cât și operativ al circulației trenurilor se pune problema implementării unui nou model de business, caracterizat prin nivelul crescut de concentrare a deciziei, bazat pe instrumente IT care asigură planificarea automată a circulației trenurilor respectiv implicarea activă, prin tehnici de asistare inteligentă a deciziei (AID), în procesul de elaborare a deciziilor de redresare a circulației trenurilor în toate situațiile perturbate. Această abordare este de natură să conducă la creșterea vitezelor comerciale planificate și, implicit, a celor realizate și să crească semnificativ eficiența deciziilor de redresare a circulației în caz de perturbații, indiferent de amploarea perturbației și de gradul său de complexitate.

Elemente de bază ale intervenției:

- i) Dezvoltare și implementare software specializat pentru managementul operativ al circulației trenurilor, prevăzut cu funcții de elaborare a deciziilor de redresare a circulației în cazul situațiilor perturbate.

Funcții principale:

- monitorizarea circulației trenurilor și a condițiilor de circulație;

- detectarea automată a perturbațiilor și a situațiilor conflictuale subsecvente;
 - rezolvarea automată a situațiilor conflictuale și elaborarea deciziilor de redresare a circulației;
 - transmiterea deciziilor de redresare a circulației către agenții din stații (IDM).
- ii) Dezvoltare și implementare software specializat pentru managementul tactic al circulației trenurilor, prevăzut cu funcții AID de proiectare automată a traseelor, pentru adaptarea automată a graficelor de circulație cadru în raport de cererile și condițiile efective de circulație.

Funcții principale:

- managementul condițiilor de circulație;
 - managementul cererilor de transport;
 - alocarea capacităților de circulație și a traseelor;
 - proiectarea automată a graficelor de circulație pe termen mediu și scurt.
- iii) Proiectarea și implementarea arhitecturii fizice a sistemului IT destinat managementului tactic și operativ al circulației trenurilor pe ZS;
- iv) Proiectarea și implementarea unor procese și metode de lucru îmbunătățite, care să asigure valorificarea maximă a facilităților oferite de suportul IT;
- v) Definirea soluțiilor de integrare funcțională cu sistemele de semnalizare existente (ERTMS, CTC, sisteme de centralizare din stații).

Astfel, întreg mersul de tren va fi actualizat și adaptat la cerințele actuale, în concordanță cu măsurile prezentate mai sus. Creșterea numărului de pasageri este estimată între 20 și 30% pe rutele cu o frecvență mare și cadențată a orarului mersului de tren. Creșterea numărului de pasageri se bazează pe creșterea atractivității serviciului și are două surse: a) mutarea pasagerilor de la transportul rutier la cel feroviar; b) generarea de noi călătorii cu trenul (costul aferent acestui sistem este bugetat în cadrul reformei R1).

c4. Strategie ERTMS 2030

Având în vedere termenul de 2030 aferent modernizării rețelei TEN-T Core, următoarele sectoare (incluzând ERTMS nivel 2 operațional) vor fi acoperite integral:

- Constanța - București - Curtici;
- Ploiești - Siret (și Pașcani - Iași);

- Coșlariu - Cluj-Napoca - Episcopia Bihor;
- București - Craiova - Calafat;
- Arad - Timișoara - Caransebeș.

Secțiunile din rețeaua TEN-T Core, Craiova - Caransebeș și Cluj-Napoca - Suceava au studiile de fezabilitate în desfășurare și analizăm în prezent posibilitatea de finanțare a acestora și calendarele de lucrări aferente.

Tabelul 8. Stadiu ERTMS România 2021

Nr.	Tronson	Rețea TEN-T	Lungime (km)	Stadiu/finanțare
1	București - Constanța	Core	225	On Track*
2	București - Ploiești - Predeal (Chitila - Brazi Pilot Project)	Core	140	On Track*
3	Sighișoara - Coșlariu - Simeria	Core	167	On Track*
4	Km. 614 - Curtici	Core	41	On Track*
5	Cluj-Napoca - Ep. Bihor	Comprehensive	158	RRF
6	Arad - Timișoara - Caransebeș	Core	155	RRF
7	Predeal - Brașov - Sighișoara	Core	154	TOP/CEF
8	Simeria - km. 614	Core	241	LIOP
9	Coșlariu - Cluj-Napoca	Core	106	TOP/CEF
10	București - Giurgiu	Core	103	TOP/CEF
11	Ploiești - Buzău - Bacău - Pașcani - Suceava - Vicșani	Core	433	TOP/CEF
12	Pașcani - Iași	Core	97	TOP/CEF
TOTAL			1433	

* pe aceste secțiuni există ERTMS instalat în linie, pe toate sectoarele modernizate, acesta fiind în curs de certificare de către Autoritatea Feroviară Română (AFER).

În prezent au fost efectuate teste pe ruta Chitila – Brazi din secțiunea modernizată București – Câmpina.

Deoarece pentru secțiunile București – Constanța respectiv București – Predeal instalația ERTMS este de nivel 1, CFR SA a demarat un proiect al cărui studiu de fezabilitate este în curs de realizare, finanțat din Programul Operațional Infrastructură Mare (POIM) **„Implementarea măsurilor necesare asigurării funcționalității sistemului ERTMS pe Coridorul IV (Frontieră – Curtici – Simeria – Sighișoara - Brașov - Predeal – Constanța), certificarea și autorizarea punerii în funcțiune a subsistemelor feroviare”** care vizează compatibilizarea diferitelor secțiuni de ERTMS și operaționalizarea acestora (fig. 5).

Prin achiziția de material rulant nou (Electric multiple unit - **EMU**, Hydrogen Electric Multiple Unit - **H-EMU** și locomotive), care să dispună de instalație ERTMS on-board, se crează premisele operării pe baza sistemului ERTMS și GSM-R pe toate cele 12 rute enumerate mai sus.

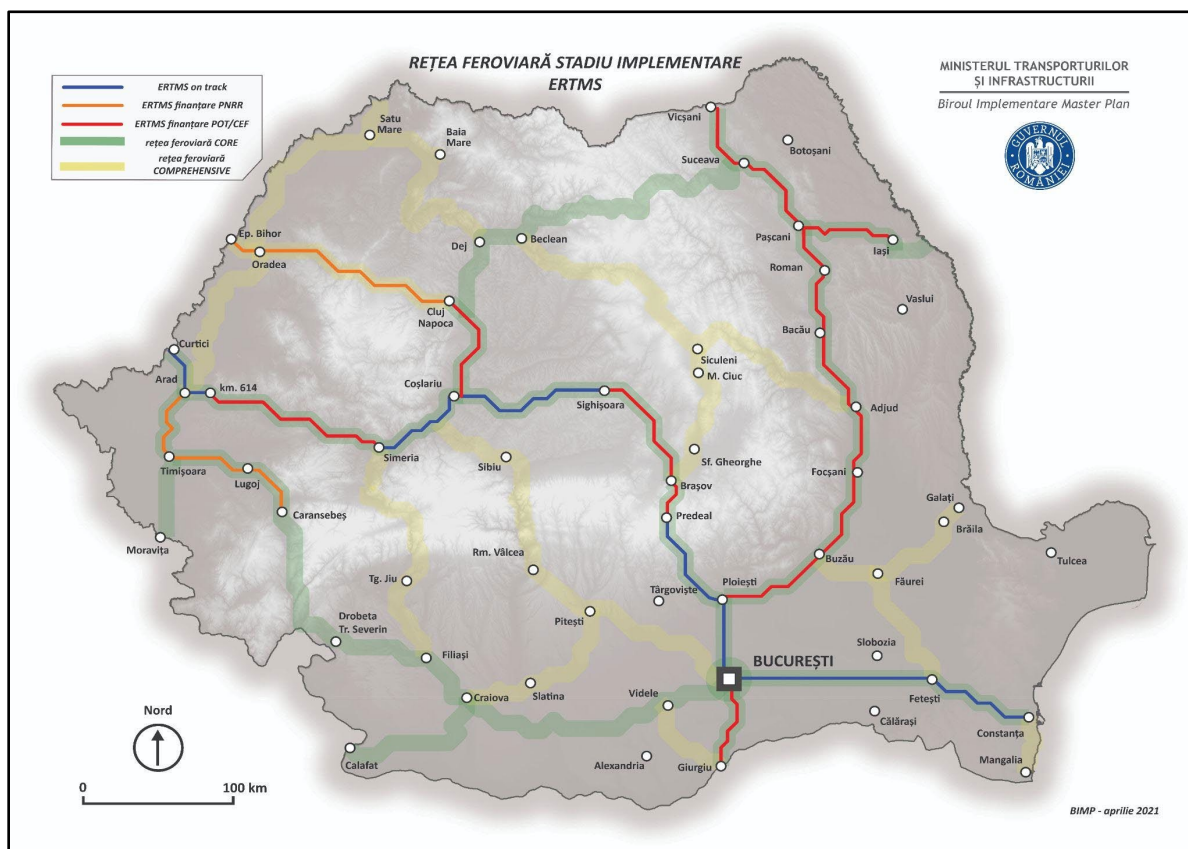

Figura 5. Stadiu implementare ERTMS în România

Sursa: Biroul Implementare Master Plan

Beneficiile așteptate la nivelul sistemului feroviar:

- creșterea vitezei comerciale a serviciilor de transport feroviar;
- îmbunătățirea semnificativă a punctualității trenurilor;
- îmbunătățirea informării clienților privind circulația trenurilor;
- susținerea logistică a implementării unor noi servicii, cu nivel ridicat de atractivitate (ex: servicii cadențate de transport feroviar al călătorilor în zonele metropolitane și/sau pe rute suburbane);
- facilitarea transferului modal către calea ferată al fluxurilor de transport derulate prin intermediul altor moduri de transport, cu consecințe privind creșterea cotei modale a transportului feroviar;
- creșterea veniturilor proprii ale CFR, ca efect al atragerii de noi clienți ai serviciilor de transport feroviar datorită îmbunătățirii nivelului de performanță al acestor servicii;
- creșterea productivității și reducerea costurilor de exploatare în domeniul conducerii traficului, ca efect al digitalizării activităților.

Complementaritate/Corelare cu alte inițiative

Măsurile de reformă prezentate mai sus sunt corelate cu:

- Strategia pentru dezvoltarea sistemului naval;
- Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2017/6 al COM *privind planul de implementare la nivel european a Sistemului European de management al traficului feroviar*, precum și
- cerințele privind infrastructura de transport feroviar din cadrul Regulamentului (UE) nr. 1315/2013 al Parlamentului European și al Consiliului *privind orientările Uniunii pentru dezvoltarea rețelei transeuropene de transport și de abrogare a Deciziei nr. 661/2010/UE*.

Rezultate așteptate

Prin măsurile de mai sus, și în mod special cea de redefinire a mersului de tren, se așteaptă următoarele rezultate:

- creșterea atractivității transportului pe calea ferată și creșterea implicită a numărului de pasageri de la 20 la 50 % (în funcție de rută);

- creșterea gradului de utilizare a materialului rulant nou achiziționat sau modernizat (cu până la 35%) pentru un randament maxim în ceea ce privește investițiile realizate pentru modernizarea infrastructurii feroviare și pentru valorificarea materialului rulant;
- scăderea numărului de pasageri care utilizează microbuzele pe rutele de navetism cu până la 30% în funcție de rută;
- creșterea zonei tampon de navetism în zona marilor orașe și creșterea mobilității forței de muncă.

Calendar estimativ

În ceea ce privește calendarul de implementare al proiectelor propuse, acesta se regăsește în Anexa 11.

Ajutor de stat

Submăsura de *adoptare și implementare a Strategiei de dezvoltare a infrastructurii feroviare 2021-2025* nu are implicații de ajutor de stat, întrucât vizează aplicarea unei politici a statului și ține de prerogativa publică a acestuia, în sarcina Ministerului Transporturilor și Infrastructurii, în colaborare cu CNCF CFR S.A.

Submăsurile privind *introducerea unui sistem de eficientizare a utilizării energiei electrice* în transportul feroviar nu implică elemente de natura ajutorului de stat, întrucât vizează aplicarea unei politici a statului și ține de prerogativa publică a acestuia. Activitățile de montare, exploatare, întreținere și reparare a instalațiilor de electrificare ale Companiei Naționale de Căi Ferate "C.F.R." - S.A., sunt realizate în mod exclusiv (niciun alt operator economic nu poate desfășura aceste activități) de către Societatea Comercială "Electrificare C.F.R." - S.A., filială a Companiei Naționale de Căi Ferate "C.F.R." - S.A., în conformitate cu prevederile legale în vigoare (HG 1283/2004), fiind instituit în acest caz un monopol legal, în linie cu condițiile privind monopolul legal din „Grila analitică a CE privind ajutorul de stat pentru infrastructura feroviară, de metrou și de transport public local”. În conformitate cu prevederile art. 5 din Anexa la HG 1283/2004, scopul Societății este asigurarea bunei funcționări a infrastructurii de electrificare a Companiei Naționale de Căi Ferate "C.F.R." - S.A și a patrimoniului propriu, prin asigurarea de servicii specifice de electrificare, reglementări și certificări în domeniul instalațiilor de electrificare pentru Companie, pentru operatorii de transport feroviar de marfă și călători și alte societăți rezultate din reorganizarea Societății Naționale a Căilor Ferate Române, precum și pentru alte persoane fizice și juridice române sau străine, cât și prin desfășurarea altor activități specifice, necesare realizării obiectului său de activitate, pe principii comerciale, inclusiv de realizare de profit.

Submăsurile privind dezvoltarea unui sistem software și de proceduri aferente care vor permite administratorului instalațiilor de electrificare, respectiv Societății Comerciale "Electrificare

C.F.R." - S.A., să înregistreze mai bine consumul de energie al trenurilor și, de asemenea, să monitorizeze energia regenerabilă utilizată în sistemul feroviar, precum și de modificare a contractelor încheiate cu operatorii de transport feroviar nu au implicații de ajutor de stat, întrucât activitățile de exploatare, întreținere și reparare a instalațiilor de electrificare ale Companiei Naționale de Căi Ferate "C.F.R." - S.A fac subiectul unui monopol legal.

Submăsura privind implementarea de noi proceduri operaționale de management al traficului feroviar, inclusiv modernizarea software-ului care susține aceste proceduri de către administratorul infrastructurii feroviare, respectiv de Compania Națională de Căi Ferate "CFR" – S.A. nu intră sub incidența ajutorului de stat, fiind instituit în acest caz un monopol legal, în linie cu condițiile prevăzute la punctul II.2. din "Grila analitică a CE privind ajutorul de stat pentru infrastructura feroviară, de metrou și de transport public local".

Submăsura privind *Strategia ERTMS 2030* nu are implicații de ajutor de stat, întrucât vizează aplicarea unei politici a statului și ține de prerogativa publică a acestuia, în sarcina Ministerului Transporturilor și Infrastructurii, în colaborare cu CNCF CFR S.A.

d) Aprobarea Strategiei privind transportul naval și integrarea cu alte moduri de transport

În ce constă măsura

Prin măsura propusă se urmărește adoptarea Strategiei pentru transport naval și planificarea măsurilor de intervenție pentru dezvoltarea sectorului, integrat cu alte moduri de transport.

Detaliiere

Ansamblul Port Constanța - CDMN - Dunăre - porturi fluviale constituie o alternativă viabilă de infrastructură de transport a României pe lângă infrastructura rutieră și feroviară. Documentele Uniunii Europene care definesc politica în domeniul transporturilor sunt Strategia pentru o mobilitate sustenabilă și inteligentă – înscrierea transporturilor europene pe calea viitorului și Regulamentul (UE) nr. 1315/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 11 decembrie 2013 privind orientările Uniunii pentru dezvoltarea rețelei transeuropene de transport.

În Strategia pentru o mobilitate sustenabilă și inteligentă se stabilește că, până în 2030, transportul intermodal feroviar și naval va fi în măsură să concureze pe picior de egalitate cu transportul exclusiv rutier din UE. Pentru realizarea acestui obiectiv va fi necesară și dezvoltarea unei infrastructuri adecvate.

Plecând de la prevederile Uniunii Europene mai sus menționate se impune realizarea unui document național elaborat sub forma unei Strategii de dezvoltare prin care să se identifice politica investițională și comercială, pe baza unui program integrat și dinamic clar care să stabilească direcțiile de dezvoltare a transportului maritim și pe căile navigabile interioare, a porturilor maritime și fluviale, în care să fie implicați toți factorii interesați - autorități publice centrale și

locale, precum și sectorul privat care poate prin activitatea sa să valorifice potențialul pe care România îl are în ceea ce privește domeniul transportului naval, pentru a susține dezvoltarea economică a României și a regiunii Dunării, având ca efect și creșterea numărului de locuri de muncă în zonă.

Direcțiile de dezvoltare pe căile navigabile interioare abordează următoarele aspecte:

1. ecologizarea flotei;
2. adaptarea la schimbările climatice & surse alternative de energie;
3. conexiunile intermodale.

Transportul pe căile navigabile interioare își poate crește substanțial cota intermodală și are un rol important în realizarea proiectului Green Deal al Comisiei Europene. În același timp un impact major asupra transportului pe căile navigabile interioare vor avea digitalizarea și automatizarea care optimizează exploatarea în condiții de siguranță a infrastructurii și asigură gestionarea și monitorizarea infrastructurii și echipamentelor, eficientizând astfel procesul decizional în afaceri și în materie de politici de transport.

Strategia navală va include:

1. Analiza situației actuale a căilor navigabile din România, a situației actuale a porturilor din România din punct de vedere al infrastructurii, al dotării și a capacității de operare, din punct de vedere a situației actuale privind cererea de transport de marfă și de persoane la nivel internațional, național și regional/local precum și actualizarea și detalierea Modelului Național de Transport pentru anul de bază 2020;
2. Inventarierea și descrierea cadrului legislativ privind transportul maritim, căile navigabile interioare și porturi atât la nivel european și internațional cât și la nivel național precum și analiza sistemului administrativ din domeniul naval (cadru legal, organizarea, programe de întreținere, reparații și modernizare a infrastructurii de transport, bariere administrative, taxe și tarife etc.);
3. Analiza proiectelor din România, finalizate, în implementare și în faza de pregătire precum și a proiectelor din vecinătatea României;
4. Analiza economică la nivel macro (național), analiza perspectivei de dezvoltare economică a Regiunii Dunării și Mării Negre precum și analiza economică la nivel regional și local, inclusiv a dezvoltării specifice locale pe termen scurt, mediu și lung: 2027, 2035 și 2050 alături de evaluarea planurilor de dezvoltare teritorială din zona de influență a porturilor;
5. Stabilirea scenariilor privind cererea și fluxurile de transport pe termen scurt, mediu și lung: 2027, 2035 și 2050 și realizarea prognozelor pentru fiecare scenariu și orizont de timp, inclusiv raportate la necesitatea îmbunătățirii condițiilor de navigație;

6. Propuneri de modificare a cadrului legal și instituțional privind modul de administrare a infrastructurii de transport naval și de aplicare a reglementărilor în materie de ajutor de stat pentru facilitarea finanțării investițiilor în infrastructura de transport naval și elaborarea Strategiei de Dezvoltare Durabilă a Porturilor România.

În ce privește transportul naval de mărfuri, strategia navală va include un plan de măsuri cu indicatori cuantificabili și va fi corelată cu strategia feroviară în ce privește transportul multimodal.

În prezent România are 3 porturi maritime (destinate predominant mărfurilor): Constanța, Midia și Mangalia și 35 de Porturi fluviale (interioare). Dintre acestea România consideră următoarele porturi ca fiind de tip fluvio-maritim: Sulina, Isaccea, Tulcea, Galați, Brăila, care din punct de vedere al aspectelor strategice, sunt considerate porturi fluviale (interioare) care au atuul că pot opera și nave maritime de un anumit tonaj. În prezent operarea de containere rămâne relevantă doar la nivelul porturilor maritime (P. Constanța) în 2019 înregistrându-se aprox. 665 mii TEU nivel sensibil egal cu cel din 2018, pe când la nivelul porturilor fluviale, nivelul de operare a containerelor este neglijabil (aprox. 1800 TEU în 2019).

Strategia navală urmărește să prioritizeze investițiile dedicate porturilor, astfel încât acestea să fie specializate în funcție de tipul de mărfuri și fluxurile aferente precum și necesitatea îmbunătățirii condițiilor de navigație. Terminalele multimodale dedicate porturilor sunt planificate a fi finanțate din surse complementare de finanțare – POIM/POT.

Complementaritate/Corelare cu alte inițiative

Măsura propusă se corelează cu:

- Strategia pentru dezvoltarea infrastructurii feroviare 2021-2025;
- Strategia Uniunii Europene pentru Regiunea Dunării;
- Master Planul General de Transport al României (secțiunea transportului multimodal pe axa Marea Neagră - Marea Caspică);
- Programul Interreg - Dunărea (Danube Transnational Programme)

Rezultate așteptate

Prin realizarea analizelor și adoptarea Strategiei în domeniul naval se urmărește:

- Definirea unei viziuni integrate privind dezvoltarea transportului naval;
- Definirea modului de integrare a transportului naval cu alte moduri de transport și simplificarea administrativă pentru utilizare integrată a transportului multimodal;

- Stabilirea specializărilor/specificului fiecărui port și pregătirea adecvată a planurilor de dezvoltare pentru fiecare unitate portuară;
- Implementarea unui set de măsuri care să crească transportul de mărfuri pe Dunăre cu 15% până în anul 2026.

Calendar estimativ

În ceea ce privește calendarul de implementare al proiectelor propuse, acesta se regăsește în Anexa 11.

Ajutor de stat

Submăsura privind *dezvoltarea cadrului strategic pentru transport naval și integrarea cu alte moduri de transport*, de către Ministerului Transporturilor și Infrastructurii, în colaborare cu entitățile care funcționează sub autoritatea/în subordinea/coordonarea Ministerului nu ridică suspiciuni de ajutor de stat.

e) Aprobarea Strategiei privind Sistemele de Trafic Inteligent (ITS) și a pachetului legislativ aferent

În ce constă măsura

Măsura propusă urmărește:

- Aprobarea Strategiei și planului de acțiuni privind sistemele de transport inteligente (ITS);
- Aprobarea legislației privind sistemele de transport inteligente (ITS) și a instrucțiunilor pentru implementarea standardelor ITS în lucrările de construcții de infrastructură.

Detaliere

Pentru operaționalizarea într-o manieră coordonată a sistemelor inteligente de management al traficului, corelat cu prioritățile de investiții și resursele disponibile, este necesară elaborarea și aprobarea de către Guvernul României a unui document programatic/strategic pentru sistemele de transport inteligente (ITS), având în vedere aplicarea Directivei 40/2010 și a regulamentelor subsecvente transpusă prin OG nr. 7 din 25 ianuarie 2012 privind implementarea sistemelor de transport inteligente în domeniul transportului rutier și pentru realizarea interfețelor cu alte moduri de transport. În mod specific, în contextul politicilor naționale sectoriale, se urmărește ca strategia Națională ITS să constituie o bază coerentă și asumată pe termen mediu și lung pentru dezvoltarea și coordonarea planurilor naționale de acțiune atât la nivel central cât și local, având în vedere că, în domeniul ITS, componenta locală este și trebuie să fie una consistentă dar care nu poate fi pusă

în valoare decât dacă este dezvoltată în conformitate cu standardele europene de interoperabilitate și în consonanță cu proiectele naționale din domeniu pentru asigurarea unui grad maxim de integrare și interoperabilitate. Aceleași considerente sunt luate în calcul și în ceea ce privește integrarea tuturor modurilor de transport.

Strategia ITS este dezvoltată în corelare cu politicile de transport intermodal pentru a servi nevoilor de operare eficientă în nodurile multimodale. Estimăm că Strategia Națională ITS 2021 – 2028 urmează a fi aprobată prin Hotărâre de Guvern în trimestrul II-III a anului 2022 urmând ca, până la sfârșitul anului să se identifice și să se opereze modificările legislative necesare pentru asigurarea condițiilor optime de operare eficientă a sistemelor, cum ar fi:

- Codul Rutier,
- Standarde de semnalizare pentru panouri cu mesaje variabile,
- OG 2/2001 privind regimul contravențiilor, etc.

Strategia va include un plan de măsuri pentru perioada relevantă, inclusiv instituțiile responsabile și alocarea de fonduri pentru investiții.

Baza legislativă analizată pentru care se va propune modificări în conformitate cu viziunea strategică definită prin Strategie, va include (Tabelul 9):

Tabelul 9. Legislație națională și prevederi europene

Nr.	Legislație națională
1	Legea nr. 265 din 7 noiembrie 2008 <i>privind gestionarea siguranței circulației pe infrastructura rutieră, republicată</i>
2	Lege nr. 362/2018 <i>privind asigurarea unui nivel comun ridicat de securitate a rețelor și sistemelor informatice</i>
3	Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 195/2002 <i>privind circulația pe drumurile publice, republicată și actualizată</i>
4	Ordonanța Guvernului nr. 2/2001 <i>privind regimul juridic al contravențiilor, cu modificările și completările ulterioare</i>
5	Ordonanță de Guvern nr. 7/2012 <i>privind implementarea sistemelor de transport inteligente în domeniul transportului rutier și pentru realizarea interfețelor cu alte moduri de transport</i>
6	Ordonanța Guvernului nr. 15/2002 <i>privind aplicarea tarifului de utilizare și a tarifului de trecere pe rețeaua de drumuri naționale din România, cu modificările și completările ulterioare</i>

7	Ordonanța Guvernului nr. 26/2011 <i>privind înființarea Inspectoratului de Stat pentru Controlul în Transportul Rutier, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 18/2012, cu modificările și completările ulterioare</i>
8	Ordonanța Guvernului nr. 43/1997 <i>privind regimul drumurilor, cu modificările și completările ulterioare</i>
9	Hotărârea Guvernului nr. 625/1998 <i>privind organizarea și funcționarea Autorității Rutiere Române – ARR cu modificările și completările ulterioare</i>
10	Hotărârea Guvernului nr. 755/2016 <i>pentru aprobarea Strategiei Naționale pentru Siguranță Rutieră și a Planului de măsuri prioritare pentru implementarea acesteia</i>
11	Hotărârea Guvernului nr. 1.088/2011 <i>privind organizarea și funcționarea Inspectoratului de Stat pentru Controlul în Transportul Rutier</i>
12	Ordonanța de urgență nr. 1/2021 <i>privind stabilirea cadrului instituțional și adoptarea unor măsuri necesare pentru înființarea punctului național de acces, conform regulamentelor delegate de completare a Directivei 2010/40/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 7 iulie 2010 privind cadrul pentru implementarea sistemelor de transport inteligente în domeniul transportului rutier și pentru interfețele cu alte moduri de transport</i>
13	Hotărârea nr. 362/2015 <i>privind aprobarea atribuțiilor, precum și a modului de organizare și funcționare a Consiliului de coordonare pentru sistemele de transport inteligente</i>
14	Legea nr. 203/2018 din 20 iulie 2018 <i>privind măsuri de eficientizare a achitării amenzilor contravenționale</i>
	Prevederi Europene ce nu necesita transpunere în legislația națională
1	DIRECTIVA 2010/40/UE A PARLAMENTULUI EUROPEAN ȘI A CONSILIULUI din 7 iulie 2010 <i>privind cadrul pentru implementarea sistemelor de transport inteligente în domeniul transportului rutier și pentru interfețele cu alte moduri de transport</i>
2	REGULAMENTUL DELEGAT (UE) NR. 305/2013 AL COMISIEI din 26 noiembrie 2012 <i>de completare a Directivei 2010/40/UE a Parlamentului European și a Consiliului în ceea ce privește furnizarea în mod armonizat a unui sistem eCall interoperabil la nivelul UE</i>
3	REGULAMENTUL DELEGAT (UE) NR. 885/2013 AL COMISIEI <i>de completare a Directivei 2010/40/UE a Parlamentului European și a Consiliului privind STI în ceea ce privește furnizarea de servicii de informații referitoare la locuri de parcare sigure și securizate pentru camioane și vehicule comerciale</i>

4	REGULAMENTUL DELEGAT (UE) NR. 886/2013 AL COMISIEI <i>de completare a Directivei 2010/40/UE a Parlamentului European și a Consiliului în ceea ce privește datele și procedurile pentru furnizarea către utilizatori, în mod gratuit, atunci când este posibil, a unor informații minime universale în materie de trafic referitoare la siguranța rutieră</i>
5	REGULAMENTUL DELEGAT (UE) 2015/962 AL COMISIEI din 18 decembrie 2014 <i>de completare a Directivei 2010/40/UE a Parlamentului European și a Consiliului în ceea ce privește prestarea la nivelul UE a unor servicii de informare în timp real cu privire la trafic</i>
6	REGULAMENTUL DELEGAT (UE) 2017/1926 AL COMISIEI <i>de completare a Directivei 2010/40/UE a Parlamentului European și a Consiliului în ceea ce privește furnizarea la nivelul UE a unor servicii de informare cu privire la călătoriile multimodale</i>
7	Rezoluția Consiliului nr. 15504/2010, <i>privind combaterea și prevenirea criminalității în domeniul transportului rutier de marfă, precum și amenajarea unor spații de parcare securizate pentru camioane</i>
8	Rezoluția 3043/2010 a Consiliului Uniunii Europene, <i>privind prevenirea și combaterea furturilor de marfă și furnizarea de parcări securizate</i>
9	Directiva 2014/94/UE a Parlamentului și a Consiliului European <i>privind instalarea infrastructurii pentru combustibili alternativi</i>
10	<i>A European strategy for data - COM(2020) 66 final – 19.02.2020</i>
11	<i>The European Green Deal - COM(2019) 640 final - 11.12.2019</i>
12	<i>Sustainable Mobility for Europe: safe, connected, and clean - COM(2018) 293 final - 17.5.2018</i>
13	<i>Sustainable and Smart Mobility Strategy – putting European transport on track for the future - COM(2020) 789 final - 9.12.2020</i>
Nr.	Legislație națională nouă/ includere în legislația actuală
1	<i>Proiect de lege privind organizarea, funcționarea și interoperabilitatea centrelor locale, regionale și naționale de gestionare și control al traficului rutier</i>
2	<i>Includerea în legislația națională a prevederilor privind reglementarea semnalizării dinamice pe drumurile publice (a panourilor cu mesaje variabile fixe și mobile);</i>

3	<i>Includerea în legislația națională a prevederilor privind punerea în legalitate a punctelor fixe de control a vitezei de deplasare cât și a celor de control a vitezei medii de deplasare pe drumurile publice (radar fix și radar pentru viteza medie); Pentru ca aceste sisteme să poată fi utilizate și pentru aplicarea măsurilor coercitive de către IGPR, ele vor fi supuse verificărilor metrologice conform legislației în vigoare, iar proprietarul de drept al lor poate fi atât IGPR cât și Administratorul drumului (C.N.A.I.R., Consiliul Județean, Consiliul Local, etc);</i>
4	<i>Includerea în legislația națională a prevederilor privind reglementarea distribuirii veniturilor din amenzi către: bugetul local, bugetul de stat, emitentul contravenției, proprietarul echipamentelor de detecție, etc. în vederea asigurării întregirii bugetelor și acoperirea cheltuielilor generate de corespondențele pentru transmiterea sancțiunilor contravenționale, întreținerea echipamentelor, verificările metrologice periodice, etc.;</i>

Complementaritate/Corelare cu alte inițiative

- Directiva 2010/40/UE privind cadrul pentru implementarea sistemelor de transport inteligente în domeniul transportului rutier și pentru interfețele cu alte moduri de transport
- Ordonanța Guvernului 7/2012 privind implementarea sistemelor de transport inteligente în domeniul transportului rutier și pentru realizarea interfețelor cu alte moduri de transport

Măsura propusă se corelează cu:

Rezultate așteptate

Prin dezvoltarea și adoptarea cadrului strategic și legislativ în ceea ce privește sistemele de transport inteligente (ITS) și a planului de măsuri aferent se urmărește:

- Reducerea semnificativă a accidentelor rutiere prin implementarea sistemelor de tip *early warning*;
- Creșterea capacității efective a drumurilor fără noi construcții (creșterea care poate fi de până la 20%);
- Reducerea timpului călătoriei;
- Reducerea poluării vehiculelor (în special prin reducerea emisiilor de CO₂).

Calendar estimativ

În ceea ce privește calendarul de implementare al proiectelor propuse, acesta se regăsește în Anexa 11.

Ajutor de stat

Submăsura privind dezvoltarea și adoptarea cadrului strategic și legislativ în ceea ce privește sistemele de trafic inteligente (ITS) și a planului de măsuri aferent, de către Ministerului Transporturilor și Infrastructurii, în colaborare cu entitățile care funcționează sub autoritatea/ în subordinea/ coordonarea acestuia, nu ridică suspiciuni de ajutor de stat.

Cine sau ce este vizat

MTI, administratorii infrastructurii rutiere, feroviare și navale precum și utilizatorii acestor infrastructuri.

La finalul perioadei de implementare a reformei, se are în vedere atingerea următoarelor rezultate pentru crearea cadrului pentru transport sustenabil:

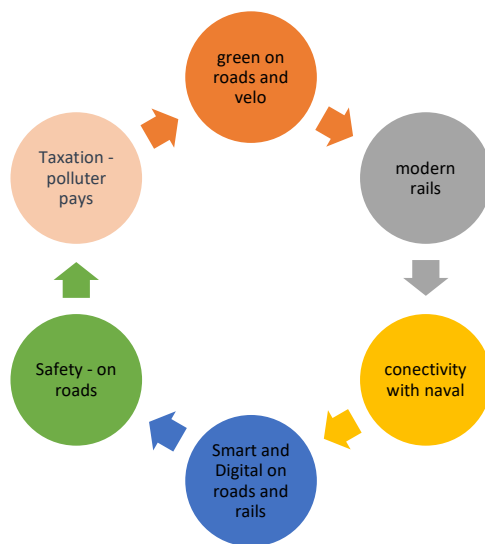

Figura 6. Contribuția rezultatelor reformei la dezvoltarea transportului sustenabil

Implicarea părților interesate

Documentele strategice și pachetele legislative elaborate în cadrul acestei reforme vor fi publicate spre consultare publică de către Ministerul Transporturilor și Infrastructurii în conformitate cu prevederile Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 57/2019 privind Codul Administrativ, precum și Hotărârea Guvernului nr. 521/2005 privind procedura de consultare a structurilor asociative ale autorităților administrației publice locale în elaborarea proiectelor de acte administrative. În procesul de elaborare se va defini și planul de acțiuni aferent implementării strategiilor, se vor defini instituțiile responsabile și modalitatea în care aceste instituții vor colabora pentru operaționalizarea măsurilor prevăzute.

Principalele impedimente și soluții preconizate

Riscurile asociate acestei reforme sunt:

- Înțelegerea deficitară a obiectivelor și măsurilor propuse prin documentele strategice și pachetele legislative propuse;
- Rezistență crescută față de implementarea reformelor din partea actorilor afectați.

Pentru minimizarea acestor riscuri este nevoie ca:

- Angajamentul părților cheie interesate să rămână puternic pe tot parcursul pregătirii și implementării reformei, cu susținerea leadership-ului politic;
- Cooperarea facilă cu celelalte autorități implicate în reglementarea procesului de implementare a documentelor strategice și pachetelor legislative propuse;
- Organizarea de întâlniri periodice de clarificare și coordonare;
- Elaborare de ghiduri comune pentru facilitarea implementării.

Calendarul general

Reforma se va implementa (pregătire și adoptare) până în trimestrul II 2024 urmată de o perioadă de monitorizare până în 2026.

B. Reforma 2 (R2): „Viziune și management performant pentru transport de calitate” - Îmbunătățirea capacității instituționale de management și guvernanță corporativă

Provocări abordate și obiective

În prezent, deficiențele identificate la nivelul infrastructurii și a serviciilor de transport aflate la dispoziția populației și mediului de afaceri sunt dublate de o capacitate administrativă și de management redusă, atât la nivelul instituțiilor publice responsabile, cât și la nivelul companiilor de stat.

Astfel, la nivelul MTI s-a observat o diluare a responsabilităților de elaborare de strategii, standarde și reglementări între mai multe departamente sau chiar prin delegare de facto a rolului strategic sectorial către companii. Acest lucru a condus la fragmentarea viziunii strategice și la lipsa de coordonare în abordarea priorităților strategice, integrate ale ministerului. De asemenea,

s-a observat o capacitate scăzută de a monitoriza obiectivele strategice, de a defini prioritățile de investiții și de a urmări implementarea proiectelor majore. Acest aspect este coroborat și cu o capacitate scăzută a ministerului de a-și îndeplini rolul de autoritate tutelară pentru companiile de stat din subordine, prin definirea unor obiective cu grad crescut de ambiguitate, prin măsuri neclare de monitorizare a performanței și incapacitatea de a stabili indicatori de performanță corelat cu viziunea de dezvoltare a ministerului și a sectorului de activitate.

În același timp, *Autoritatea pentru Reformă Feroviară (ARF)*, instituție înființată în anul 2016, în subordinea MTI, prin preluarea atribuțiilor ministerului în domeniul reformei feroviare, nu și-a dovedit eficiența în îndeplinirea mandatului pentru care a fost creată. Mai mult, în perioada 2016-2021 s-au înregistrat regrese în procesul de reformă feroviară, în modernizarea transportului feroviar de călători sau în aplicarea eficientă a contractelor de servicii publice.

Cele mai importante obiective ale Autorității care aveau rol în creșterea atractivității transportului de pasageri pe calea ferată, care au fost atinse parțial sau nu au fost atinse sunt:

- restructurarea rețelei de transport feroviar în sensul concentrării pe o rețea de transport eficientă astfel încât alocarea de fonduri pentru întreținere, mentenanță și reparații curente să fie orientată pentru o rețea de transport feroviar sustenabilă din punct de vedere economic;
- crearea și atribuirea contractelor de servicii publice pe bază de licitații organizate conform legii pentru operatorii de transport feroviar;
- introducerea indicatorilor de performanță ca un instrument de evaluare a activității de transport de pasageri și pentru monitorizarea contractelor de servicii publice;
- achiziția de material rulant nou, pentru creșterea atractivității transportului pe calea ferată și valorificarea investițiilor de modernizare a coridoarelor de transport feroviar din România.

În fapt, în perioada de la înființare până în prezent, ARF a realizat un studiu de sustenabilitate și eficientizare a rețelei feroviare din România care a analizat din punct de vedere funcțional și tehnic o serie de linii de cale ferată, în principal cele neinteroperabile și-a asigurat alocarea subvențiilor (compensația și facilitățile) operatorilor de transport feroviar public de călători, în baza contractelor de servicii publice.

Totodată, la nivelul companiilor aflate sub tutela MTI cu responsabilități în administrarea/modernizarea/ dezvoltarea infrastructurii au fost identificate o serie de impedimente care afectează performanța și atingerea rezultatelor:

- Dificultăți în asigurarea stabilității financiare prezente și viitoare;
- Dificultăți în stabilirea și asumarea unor obiective clare, măsurabile și care să fie direct legate de performanță;

- Grad scăzut de stabilitate a echipei de management;
- Grad scăzut de pregătire a echipelor tehnice pentru pregătirea și implementarea proiectelor;
- Supraîncărcare a echipelor de implementare a proiectelor specializate;
- Dificultăți în definirea priorităților și alocarea de resurse în mod corespunzător.

Astfel, sunt necesare măsuri de reformă care să crească capacitatea de management atât la nivelul ministerului cât și la nivelul companiilor de stat din subordine, astfel încât proiectele majore de investiții preconizate și obiective macroeconomice ale României să poată fi realizate.

Obiectivele acestei reforme vizează:

- 1) Îmbunătățirea capacității administrative și manageriale a ministerului, pentru realizarea obiectivelor strategice de investiții;
- 2) Îmbunătățirea managementului companiilor de stat, prin implementarea măsurilor de eficientizare a activității și îmbunătățire a performanței.

Prezenta propunere se corelează cu reforma mai amplă propusă de Guvern pentru „Îmbunătățirea cadrului procedural de implementare a principiilor guvernantei corporative în cadrul întreprinderilor de stat” și vizează măsuri de implementare a principiilor agreate la nivel de pachet legislativ aferent guvernantei corporative.

Astfel, măsurile de reformă propuse sunt:

- a) *Întărirea funcției de strategie și monitorizare a Ministerului Transporturilor și Infrastructurii*

În ce constă măsura

Măsura propusă are în vedere îmbunătățirea capacității MTI de a livra reforme și investiții și de a monitoriza performanța companiilor de stat.

Detaliere

În urma unei analize funcționale, MTI are în vedere reorganizarea structurii organizatorice prin care să întărească funcția de strategie și politici publice, precum și funcția de monitorizare, conform mandatului său.

Astfel, prin reorganizare se are în vedere crearea a două structuri: *Direcția Generală Strategie* și *Direcția Generală Monitorizare Proiecte* (de tip Delivery Unit) cu rolul de a întări capacitatea instituțională de a planifica strategic, prioritiza, defini o viziune integrată, reglementa unitar (în cazul primei structuri) și de a urmări implementarea proiectelor, anticipa riscuri și elimina blocaje în implementare (în cazul celei de-a doua).

Tabelul 10 prezintă principalele funcții ale celor două structuri care vor avea rol de delivery unit (pentru reforme și proiecte de investiții):

Tabelul 10. Principalele funcții ale Direcției Generale Strategie și Direcției Generală Monitorizare Proiecte

Nr.	Direcția Generală Strategie	Direcția Generală Monitorizare Proiecte
1	Planificarea generală și modelarea dezvoltării infrastructurii de transport;	Monitorizarea proiectelor de la identificarea nevoii până la finalizarea investiției;
2	Integrarea viziunilor și coordonarea elaborării strategiilor sectoriale de transport;	Identificarea riscurilor și a soluțiilor pentru diminuarea acestora;
3	Actualizarea și introducerea de noi standarde în construcțiile rutiere, inclusiv a celor privind protecția mediului, stațiile electrice de reîncărcare și alți combustibili alternativi, parcările securizate, utilizarea materialelor reciclate în construcția de infrastructură de transport și integrarea tehnologiilor digitale. În mod specific, în prezent există diverse norme legislative ce reglementează aspectele menționate. Structura înființată la nivelul MTI are rolul de a identifica și corela aceste reglementări, elaborează noi acte normative precum și a pregăti standarde tehnice astfel încât orice proiect nou de infrastructură să includă obligatoriu măsurile menționate (pentru stațiile de încărcare electrică - numărul de spații de servicii pentru încărcare electrică, numărul de stații de încărcare din fiecare spațiu, distanța între acestea, viteza de încărcare, etc. Pentru perdelele forestiere – dimensiunile zonelor forestiere, tipul de arbori, locațiile raportate la lungimea autostrăzii, etc.);	Identificarea blocajelor și a soluțiilor de eliminare a acestora;
4	Analiză și cercetare în alte domenii de dezvoltare a infrastructurii de transport, incluzând transport inteligent și multimodal;	Va acorda suport constant companiilor și structurilor implementatoare pe tot parcursul implementării proiectelor.
5	Revizuirea politicii de taxare a vehiculelor grele;	
6	monitorizarea reformelor.	

Rolul acestor structuri va fi acela de a planifica intervenții coerente, la standarde europene, capabile să combine infrastructura de transport și de comunicații și să promoveze digitalizarea în sectorul de transport.

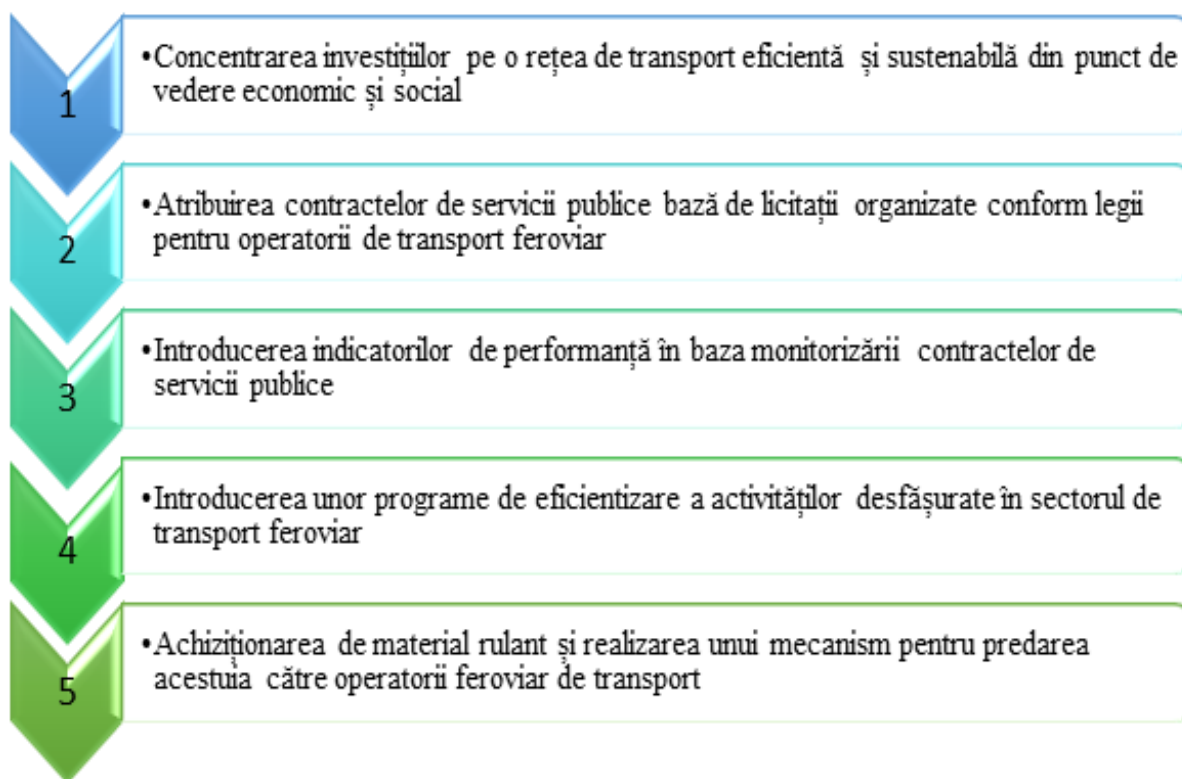
Alături de configurarea noilor direcții menționate mai sus, măsura își propune creșterea capacității Direcției Guvernanță Corporativă de a monitoriza performanța companiilor de stat aflate sub autoritatea tutelară a MTI.

Totodată, intervențiile instituționale și structurale vor fi acompaniate de atragerea de specialiști prin derularea unor campanii active de recrutare și implementarea unui plan de formare pentru structurile din MTI, în special cele cu responsabilități în domeniul planificării strategice, a elaborării strategiilor și actelor normative (inclusiv contracte de servicii publice), a monitorizării reformelor și proiectelor, a guvernanței corporative, astfel încât să fie crescută capacitatea ministerului de a:

- defini și monitoriza contractele de servicii publice;
- defini obiective, mandate și indicatori de performanță pentru companii;
- monitoriza performanța companiilor;
- realiza analize cantitative și calitative referitoare la activitatea companiilor.

În același timp, se are în vedere atragerea de parteneriate cu mediul academic/privat/profesional pentru creșterea capacității structurilor de specialitate din MTI.

Nu în ultimul rând, rolul și impactul Autorității pentru Reformă Feroviară (ARF) va fi evaluat, iar o decizie va fi luată privind reîntoarcerea atribuțiilor sale către instituțiile care îndeplineau anterior aceste funcții, acompaniate de măsuri pentru eficientizarea modului de îndeplinire a obiectivelor și mandatului.

Pilonii de activitate ai ARF:

Având în vedere faptul că din analizele realizate la nivelul MTI, până în prezent niciunul dintre pilonii de mai sus nu au fost îndepliniți, se are în vedere reconfigurarea activității și desființarea Autorității pentru Reformă Feroviară (ARF).

În eventualitatea desființării Autorității pentru Reforma Feroviară (ARF), cele mai importante funcții și atribuții vor fi preluate de către Ministerul Transporturilor și Infrastructurii după cum urmează (Tabelul 11).

Tabelul 11. Principalele atribuții preluate de către MTI de la ARF

Nr.	Atribuții	Structură responsabilă
1	Realizarea unui nou mers de tren, eficient din punct de vedere socio-economic, centrat pe călători și pe nevoile de conectivitate ale populației și ale mediului de afaceri	Direcția Generală Strategie din cadrul Ministerului Transporturilor și Infrastructurii.
2	Noul mers de tren și nevoile de conectivitate feroviară pentru călători care vor sta la baza noilor contracte de servicii publice de călători atribuite conform legislației europene	Direcția Generală Strategie din cadrul Ministerului Transporturilor și Infrastructurii.

3	Realizarea contractelor de servicii publice și atribuirea acestora se va face cu asistență tehnică externă de către direcția de specialitate.	Direcția Transport Feroviar din cadrul Ministerului Transporturilor și Infrastructurii.
4	Achiziția de material rulant atât pentru trenurile de lung parcurs, regionale și metropolitane se va realiza cu asistență tehnică externă de către direcția de specialitate.	Direcția Transport Feroviar din cadrul Ministerului Transporturilor și Infrastructurii.
5	Acordarea subvențiilor și compensațiilor precum și reglementările aferente acestora vor fi realizate de către direcția de specialitate.	Direcția Transport Feroviar din cadrul Ministerului Transporturilor și Infrastructurii
6	Analizele și studiile care vizează eficientizarea transportului feroviar vor fi realizate atât cu resursa internă cât și cu asistență tehnică externă.	Direcția Generală Strategie și direcția de specialitate (Direcția Transport Feroviar) din cadrul Ministerului Transporturilor și Infrastructurii
7	Optimizarea cadrului legislativ	Direcția Transport Feroviar din cadrul Ministerului Transporturilor și Infrastructurii
8	Introducerea și monitorizarea indicatorilor de performanță se va realiza la nivelul Ministerului Transporturilor și Infrastructurii cu specialiști din următoarele direcții.	Direcția Guvernanță Corporativă, direcția de specialitate (Direcția Transport Feroviar), Direcția Generală Strategie și Direcția Organismul Intermediar pentru Transport
9	Suport pentru monitorizarea contractelor de performanță, acordat Direcției pentru Guvernanță Corporativă	Direcția Generală Strategie, Direcția Generală Monitorizare Proiecte și direcția de specialitate (Direcția Transport Feroviar) din cadrul Ministerului Transporturilor și Infrastructurii

În ceea ce privește **contractele de servicii publice** MTI va implementa următoarele măsuri care urmăresc creșterea calității serviciilor furnizate:

- Realizarea unui nou mers de tren, eficient din punct de vedere socio-economic, centrat pe călător și pe nevoile de conectivitate ale populației și ale mediului de afaceri. Cererea de mobilitate va fi stabilită cu ajutorul Modelului Național de Transport, iar orarul trenurilor va fi definit cu aplicații informatice dedicate. Mersul de tren va lua în considerare și noile intervenții din Planul Național din Redresare și Reziliență, dar și din Programele Operaționale 2014-2020, respectiv 2021-2027, cum ar fi serviciul de transport feroviar metropolitan. De asemenea, mersul de tren va fi definit astfel încât să pună în maximă valoare intervențiile de modernizare a infrastructurii feroviare inclusiv a instalațiilor de tip ERTMS. Mersul de tren va fi definit pe

trei categorii: trenuri de lung parcurs de tip IC și IR, trenuri regionale, trenuri metropolitane. Totodată se va introduce etapizat și orarul cadențat atât pentru rutele principale cât și pentru cele secundare;

- Noul mers de tren și nevoile de conectivitate feroviară pentru călători vor sta la baza noilor contracte de servicii publice de călători atribuite conform legislației europene (Regulamentul 1370/2007 - Regulamentul (CE) NR. 1370/2007 Parlamentului European și al Consiliului din 23 octombrie 2007 *privind serviciile publice de transport feroviar și rutier de călători*);
- MTI va defini un mecanism de stimulare a operatorilor astfel încât să fie remunerate rutele în funcție de nevoile sociale precum și de atingerea altor obiective economice, precum turismul și legăturile cu zonele industriale/ de business;
- Serviciul furnizat va fi monitorizat în baza unui set de indicatori de calitate, stabilindu-se în acest mod, mecanisme de bonusare sau penalizare în acordarea compensației în funcție de atingerea indicatorilor (exemple de indicatori vizați: întârzieri, curățenie, satisfacția clienților, etc);
- Introducerea unui sistem integrat de ticketing care să permită centralizarea informațiilor cu privire la numărul de călători. Acest sistem va pune la dispoziție informațiile necesare pentru analizarea traficului din punctul de vedere al încărcării, sezonității și profitabilitatea rutelor.

Soluțiile identificate și măsurile propuse de către Ministerului Transporturilor și Infrastructurii vor fi implementate atât de către gestionarul infrastructurii feroviare: CNCF CFR SA cât și de către operatorii de transport feroviar.

Pe lângă aspectele menționate, reforma instituțională prevede și reorganizarea și eficientizarea activității Autorității Feroviare Române (AFER), în special în ce privește transpunerea directivelor europene și armonizarea cu legislația europeană în domeniu. De asemenea, în ce privește relația MTI și a companiilor feroviare din subordine cu Consiliul Național de Supraveghere a Căilor Ferate (National Railway Supervision Council), aceasta se realizează prin intermediul Direcției Transport Feroviar și urmărește implementarea măsurilor privind accesul în condiții transparente și nediscriminatorii la infrastructura feroviară și tratarea echitabilă și nepărtinitoare a tuturor operatorilor de transport feroviar. Dezvoltarea relației între MTI și Consiliu este relevantă din punctul de vedere al mecanismului de alocare nediscriminatorie a traseelor din viitoarele contracte de servicii publice, precum și distribuirea către operatori a materialului rulant nou achiziționat.

Complementaritate/Corelare cu alte inițiative

Măsura propusă se corelează cu reforma companiilor de stat din cadrul componentei privind „Mediul de afaceri, Cercetare-Dezvoltare, Companii de Stat” din PNRR.

Rezultate așteptate

Prin această reorganizare a structurii MTI se urmărește:

1) livrare de reforme (prin Direcția Generală Strategie)

- analiza situației existente la nivel legislativ și operațional, modele de bune practici comparative în alte state membre, formulare politici publice, planuri de măsuri cu termene și surse de finanțare;

2) livrare de investiții (prin Direcția Generală Monitorizare Proiecte)

3) supraveghere a serviciilor livrate/calitatea serviciilor furnizate de companii și aliniere cu obiectivele strategice ale MTI – monitorizarea contractelor de performanță, a KPI la nivelul tuturor companiilor din subordinea MTI și corelarea cu politicile publice relevante precum și suportul necesar pentru a eficientiza implementarea proiectelor (Prin Direcția Guvernare Corporativă);

4) realizarea unor contracte de servicii publice centrate pe nevoile reale de conectivitate ale pasagerilor, în corelație cu bunele practici din alte State Membre (prin direcția de specialitate)

Calendar estimativ

În ceea ce privește calendarul de implementare al proiectelor propuse, acesta se regăsește în Anexa 11.

Ajutor de stat

Submăsura privind *întărirea funcției de strategie și monitorizare a Ministerului Transporturilor și Infrastructurii* nu are implicații de ajutor de stat, reprezentând exercitarea unor prerogative publice ale statului (nu e activitate economică).

b) Operaționalizarea unei noi companii de management de proiect pentru investiții rutiere (C.N.I.R.) și reorganizarea C.N.A.I.R

În ce constă măsura

- Înființarea și operaționalizarea unei noi companii de stat cu rol în managementul proiectelor mari de investiții rutiere.

Detalii

În prezent, principala entitate care inițiază și implementează proiectele de transport rutier este Compania Națională de Administrare a Infrastructurii Rutiere (C.N.A.I.R. S.A.), entitate centralizată, ce funcționează sub autoritatea Ministerului Transporturilor și Infrastructurii (MTI). Responsabilitățile C.N.A.I.R. S.A. includ atât întreținerea infrastructurii existente, cât și dezvoltarea și implementarea investițiilor în infrastructura de transport. Investițiile rutiere sunt gestionate central de către C.N.A.I.R. S.A. și, indiferent de importanța strategică a acestora, toate

proiectele sunt tratate în mod similar, fapt ce conduce la o încărcare majoră a activității unităților de implementare a proiectelor.

Nevoile existente de investiții și dezvoltare a infrastructurii rutiere din România sunt imense și de aceea povara asupra structurilor din interiorul acestei companii este foarte mare. La aceasta se adaugă complexitatea procesului de achiziții publice și a procesului de gestionare a contractelor. Având în vedere numărul mare de proiecte, blocajele sunt inevitabile în anumite faze ale ciclului de proiect.

În acest sens, legislația primară și secundară trebuie modificată pentru a permite o eficientizare a activităților derulate de Companie și reșezarea atribuțiilor și mecanismelor instituționale ale C.N.A.I.R. S.A.

În mod specific, C.N.A.I.R. S.A. va păstra atribuțiile actuale în ce privește întreținerea drumurilor precum și investițiile existente atât la nivel de proiecte majore cât și minore. În ce privește întreținerea drumurilor, alocarea la nivel național pentru ultimii ani este de (mil. Euro) (Tabelul 12):

Tabelul 12. Alocarea financiară mil.euro fără TVA

2018	2019	2020	2021
180,1	332,1	284,4	247,4

Va exista o perioadă de tranziție de 3-4 ani în care C.N.A.I.R. S.A. și C.N.I.R. S.A. vor derula în paralel proiecte de investiții, până la operaționalizarea completă a C.N.I.R., urmând ca toate proiectele majore de investiții să fie în final preluate la nivelul C.N.I.R. S.A. Având în vedere gradul de maturitate al unor proiecte propuse spre finanțare din PNRR, lansarea acestora în procedură de execuție se va realiza înaintea finalizării complete a acestei măsuri de reformă.

C.N.I.R. S.A. va prelua o serie de proiecte majore, considerate prioritare la nivel național, dintre care exemplificăm A7: Ploiești - Pașcani, respectiv A8: Tg.Mureș - Iași - Ungheni. Responsabilitatea C.N.I.R. S.A. va fi de a asigura implementarea proiectelor de la faza de documentație tehnico-economică, organizare proceduri licitație, construcție efectivă până la recepție.

Ministerul Transporturilor și Infrastructurii va păstra funcția strategică ce constă în identificarea și stabilirea nevoilor de conectivitate la nivel național, prioritizarea proiectelor, stabilirea proiectelor majore și minore, respectiv alocarea acestora către C.N.A.I.R. S.A./C.N.I.R. S.A., asigurarea finanțării și monitorizarea acestora.

Operaționalizarea C.N.I.R. S.A. este un proces lung și începe cu aprobarea legislației primare și secundare de înființare, aprobarea organigramei, angajarea managementului în conformitate cu standardele de guvernanță corporativă, angajarea de personal cu expertiză specifică, instituire

proceduri interne și definire fluxuri de lucru. În procesul de operaționalizare al C.N.I.R. S.A. se vor implementa principiile de guvernanta corporativă în selecția managementului și în stabilirea contractului de management și indicatorilor de performanță.

Procedura de selecție a consiliului de administrație, precum și a managementului companiei va respecta OUG 109/2011 privind guvernanta corporativă a întreprinderilor publice, incluzând:

- Efectuarea procesului de recrutare conform legislației în domeniul guvernantei corporative pe baza unor criterii deschise, competitive și obiective;
- Durata mandatului va fi de 4 ani pentru a asigura posibilitatea implementării unor planuri de eficientizare pe durată medie și lungă;
- Stabilirea unor indicatori de performanță financiari și nefinanciari ce urmăresc inclusiv sustenabilitatea pe termen lung a companiei și asigurarea respectării principiilor de bună guvernanta;
- Asigurarea unei politici de remunerare la standardele domeniului pe baza îndeplinirii indicatorilor cheie anuali de performanță.

În ceea ce privește istoricul cadrului instituțional, prin OUG 84/2003 a fost înființată Compania Națională de Autostrăzi și Drumuri Naționale din România S.A. - C.N.A.D.N.R. S.A. (prin reorganizarea Regiei Autonome "Administrația Națională a Drumurilor din România"), al cărui principal obiect de activitate era proiectarea, construirea, modernizarea, reabilitarea, repararea, întreținerea și exploatarea drumurilor de interes național, în scopul desfășurării traficului rutier în condiții de siguranță a circulației.

Prin OUG 55/2016, C.N.A.D.N.R. S.A. a fost reorganizată, i-a fost schimbată denumirea în Compania Națională de Administrare a Infrastructurii Rutiere - S.A. (C.N.A.I.R. S.A.), i-a fost modificat mecanismul financiar, precum și obiectul de activitate („*întreținerea, repararea, administrarea și exploatarea autostrăzilor, drumurilor expres, drumurilor naționale, variantelor ocolitoare, precum și a altor elemente de infrastructură rutieră definite conform legii, în scopul desfășurării traficului rutier în condiții de siguranță a circulației*”). Tot prin OUG 55/2016, a fost înființată o nouă companie, respectiv Compania Națională de Investiții Rutiere - S.A. (C.N.I.R. S.A.), ca societate pe acțiuni, cu personalitate juridică, de interes strategic național, sub autoritatea Ministerului Transporturilor și care va asigura *serviciul public de dezvoltare a infrastructurii de transport rutiere*. Serviciul public asigurat de C.N.I.R. este parte din serviciul public care asigură circulația populației și a mărfurilor pe rețeaua națională de transport. Astfel, atribuțiile privind „*proiectarea, construirea, reabilitarea, modernizarea*” autostrăzilor, drumurilor expres, drumurilor naționale, variantelor ocolitoare, precum și a altor elemente de infrastructură rutieră care fac parte din structura rutieră i-au fost atribuite noii companii, C.N.I.R. S.A.

Prin Legea 50/2021 a fost aprobată *Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 55/2016 privind reorganizarea Companiei Naționale de Autostrăzi și Drumuri Naționale din România - S.A. și înființarea Companiei Naționale de Investiții Rutiere - S.A.*, fiind asigurat astfel cadrul legal de operaționalizare a C.N.I.R S.A.

Conform prevederilor legale, C.N.A.I.R. S.A. va transfera în mod etapizat proiectele de infrastructură de transport rutier aflate în implementare, inclusiv pe cele aflate în faza de pregătire, către C.N.I.R., în vederea implementării, cu condiția ca acesta să dețină „personalul necesar în vederea implementării, gestionării resurselor financiare necesare proiectelor, derulării procedurilor de achiziție publică dacă va fi cazul sau coordonării activității de proiectare”. Tot conform prevederilor legale (art. 77 din OUG 55/2016, cu modificările și completările ulterioare), până la finalizarea proiectelor aflate în implementare sau până la predarea proiectelor în implementare/pregătire către C.N.I.R. S.A., C.N.A.I.R. S.A. desfășoară inclusiv activitățile de „proiectare, construire, modernizare, reabilitare, reparare, administrare a autostrăzilor, drumurilor expres, drumurilor naționale, variantelor ocolitoare pentru proiectele pe care le are în implementare, în condiții de siguranță a circulației”.

Complementaritate/Corelare cu alte inițiative

Măsura propusă se corelează cu reforma companiilor de stat din cadrul componentei privind „Mediul de afaceri, Cercetare-Dezvoltare, Companii de Stat” din PNRR.

Rezultate așteptate

Prin operaționalizare C.N.I.R. se urmărește:

- creșterea capacității administrative pentru derularea proiectelor de construcție de drumuri rapide (drumuri expres și autostrăzi);
- creșterea calității documentațiilor tehnice printr-un proces de monitorizare profesionist;
- accelerarea implementării proiectelor prin eliminarea blocajelor printr-un proces de monitorizare profesionist;
- realizarea „in house” a unor documentații tehnice de mică anvergură, în cadrul unei direcții tehnice specializate;

Calendar estimativ

În ceea ce privește calendarul de implementare al proiectelor propuse, acesta se regăsește în Anexa 11.

Ajutor de stat

Întrucât C.N.I.R. S.A. va asigura **serviciul public de dezvoltare a infrastructurii de transport rutier**, parte din serviciul public care asigură circulația populației și a mărfurilor pe rețeaua națională de transport și va asigura contabilitate separată pentru activitățile desfășurate, **măsura de operaționalizare a C.N.I.R. S.A. nu are implicații de ajutor de stat.**

c) Îmbunătățirea managementului performanței conform principiilor de guvernanță corporativă pentru CNCF CFR SA, SNTFC CFR Călători și Metrorex

În ce constă măsura

Măsura propusă urmărește:

- selectarea unui management profesionist, conform legislației în domeniul companiilor de stat și guvernanței corporative;
- stabilirea KPIs și pentru management și companie;
- definirea unui mecanism de monitorizare a performanței companiilor de stat din subordinea MTI.

Detalii

Măsura de reformă propusă are în vedere îmbunătățirea managementului principalelor companii de stat aflate sub autoritatea tutelară a MTI: C.N.A.I.R. S.A., CNCF CFR S.A., SNTFC CFR Călători S.A și Metrorex S.A.

Compania Națională de Administrare a Infrastructurii Rutiere - C.N.A.I.R. S.A., funcționează sub autoritatea Ministerului Transporturilor și Infrastructurii (MTI). Responsabilitățile C.N.A.I.R. S.A. includ întreținerea infrastructurii existente, dezvoltarea și implementarea investițiilor în infrastructura de transport (pentru mai multe detalii a se vedea Reforma 1 - punctul a și Reforma 2- punctul b.).

Compania Națională de Căi Ferate CFR SA a fost înființată în anul 1998 fiind societate comercială pe acțiuni. Capitalul social inițial al C.F.R. este de 1.287.991.500.383 lei. Capitalul social inițial este împărțit în 51.519.660 acțiuni nominative, fiecare având valoarea nominală de 25.000 lei.

Oferă tuturor operatorilor feroviari, cu costuri competitive, accesul pe o infrastructură funcțională, eficientă și ecologică pentru transportul de călători și mărfuri, conform orarului stabilit. Eforturile CNCF CFR S.A se concentrează pe modernizarea rețelei existente, cu prioritate maximă acordată infrastructurii feroviare interoperabilă inclusă în Coridoarele Europene.

Obiectivele companiei CNCF CFR SA:

- Gestionarea infrastructurii feroviare și punerea acesteia la dispoziție operatorilor de transport feroviar, în condițiile legii;
- Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii feroviare din România în concordanță cu standardele europene, în scopul asigurării compatibilității și interoperabilității cu sistemul de transport feroviar european;
- Desfășurarea activităților industriale și de servicii conexe, pentru asigurarea funcționării infrastructurii feroviare;
- Exploatarea comercială a patrimoniului auxiliar feroviar;
- Conducerea, organizarea, planificarea, coordonarea și controlul activităților de exploatare, întreținere și reparare a infrastructurii feroviare;

Veniturile companiei se cifrau în anul 2020 la 2.606.265 lei (1.233.402 lei din subvenții și transferuri), totalul cheltuielilor au fost de 2.725.191 lei, iar pierderile contabile din anii precedenți reprezentând pierderea neacoperită a fost de 5.029.136 lei.

Principalele probleme cu care se confruntă compania sunt legate de slaba finanțare privind investițiile pentru modernizarea liniilor de cale ferată și este necesară creșterea gradului de disponibilitate a infrastructurii, a vitezelor tehnice și a veniturilor companiei simultan cu reducerea costurilor de exploatare și susținerea investițiilor. De asemenea se identifică necesitatea îmbunătățirii gradului de mecanizare a activităților de întreținere a infrastructurii, creșterea productivității (la finalul anului 2020 compania avea 23.218 de salariați) și a capacității de intervenție în situații deosebite prin achiziționarea de trenuri de lucru pentru dezvoltarea și modernizarea infrastructurii feroviare.

Este necesară digitalizarea sistemelor din domeniul feroviar care să permită creșterea mobilității și accesibilității la acest mod de transport, inclusiv prin implementarea sistemului ERTMS/ETCS pe coridoarele rețelei TEN-T și prin extinderea rețelei de fibră optică.

În contextul actual, se identifică necesitatea dezvoltarea infrastructurii feroviare aferente zonelor metropolitane, prin încheierea de acorduri de parteneriate cu administrațiile publice locale în marile centre urbane din țară, de exemplu: București, Cluj, Brașov, Timișoara, Iași, Oradea, Sibiu precum și construirea conexiunilor feroviare la aeroporturile internaționale (București T1 și T2, Brașov, Sibiu, Oradea, Timișoara, Cluj-Napoca și Constanța).

Societatea Națională de Transport Feroviar de Călători “C.F.R. Călători” S.A este persoană juridică română, inițial cu capital integral de stat, având forma juridică de societate comercială pe acțiuni, care își desfășoară activitatea în conformitate cu legislația în vigoare și cu statutul Societății Naționale de Transport Feroviar de Călători și a fost înființată în anul 1998. Capitalul social inițial al SNTFC C.F.R. Călători este de 1.268.584.372.648 lei și este împărțit în 50.743.375 acțiuni nominative, cu valoare nominală unitară de 25.000 lei.

Obiectivele SNTFC CFR Călători SA:

- Efectuarea transportului feroviar public de călători;
- Efectuarea transportului de bagaje și mesagerii;
- Organizarea și asigurarea exploatării vagoanelor de dormit, a cușetelor, barului și restaurantului, în trafic intern și internațional;
- Efectuarea de transporturi în vagoane specializate de tip poștă, militare, penitenciare și altele

Veniturile companiei se cifrau în anul 2020 la 2.043.728 lei (1.195.27 lei din subvenții), totalul cheltuielilor au fost de 2.404.069 lei, iar pierderile contabile din anii precedenți reprezentând pierderea neacoperită a fost de 2.389.748 lei.

Principalele probleme cu care se confruntă SNTFC CFR Călători SA sunt legate de slaba finanțare privind creșterea capacității de transport, starea precară a materialului rulant, necesitatea achiziției de material rulant nou, necesitatea digitalizării întregului proces de validare și emitere a biletelor inclusiv în tren.

Este necesară restructurarea și reorganizarea companiei în vederea redresării activității și elaborare unor planuri de măsuri, stabilirea necesarului de personal ca număr de salariați (la finalul anului 2020 fiind 11.831 salariați) și structura de funcții specifice fiecărei de tracțiune și punct de lucru (mecanic de locomotivă, șef tură, revizor) cu respectarea Codului Muncii și a legislației conexe în vigoare. Este necesară refacere organigramei pentru înlăturarea deficiențelor funcționale și de organizare care împiedică în prezent buna desfășurare a activității, precum și implementarea unei noi metodologii de evaluare a personalului întregii companii, introducerea componentei de autoevaluare preliminară și de ierarhizare a performanțelor angajaților.

Societatea Comercială de Transport cu Metroul București Metrorex - S.A este societate comercială pe acțiuni, inițial cu capital integral de stat, desfășoară în principal activități de interes

public și strategic și se organizează și funcționează în subordinea Ministerului Transporturilor și Infrastructurii. Capitalul social inițial al Metrorex este de 201.209.102.721 lei și se constituie prin preluarea patrimoniului Regiei de Exploatare a Metroului București, în baza balanței de verificare și a situației patrimoniului întocmite la data de 1 iunie 1999.

Obiectivele Metrorex SA:

- Asigurarea exploatarei, întreținerii și reparării materialului rulant și a rețelei de căi ferate proprii, a instalațiilor fixe de cale, a instalațiilor electroenergetice, de automatizări și telecomunicații, semnalizare, centralizare, bloc de linii automat, dispecer a instalațiilor de ventilație, încălzire, tehnico-sanitare, de alimentare cu apă și canalizare, a escalatoarelor, căilor de rulare, casetelor și tunelurilor, stațiilor și construcțiilor speciale de metrou, instalațiilor de protecție civilă, a spațiilor tehnologice și netehnologice și a altor instalații specifice;
- Realizarea de investiții pentru extinderea și modernizarea rețelei de metrou, a infrastructurii și materialului rulant de metrou, negocierea și încheierea contractelor pentru lucrări de investiții, achiziții de bunuri, lucrări, servicii, precum și pentru valorificarea de active și bunuri;
- Încheierea de convenții și contracte în domeniul său de activitate, negocierea și contractarea de credite cu bănci și cu alte instituții financiare.

Veniturile companiei se cifrau în anul 2020 la 1.043.875 lei (683.000 lei din subvenții), totalul cheltuielilor au 1.218.875 lei, iar pierderile contabile din anii precedenți reprezentând pierderea neacoperită a fost de 839.762 lei.

Principalele probleme cu care se confruntă Metrorex sunt legate de slaba finanțare necesară pentru extinderea și modernizarea rețelei actuale de metrou, precum și pentru dezvoltarea de noi linii. Este necesară digitalizarea și eficientizarea sistemului de acces și taxare. Elaborarea unei noi organigrame pentru creșterea capacității administrative privind derularea obiectivelor de investiții și îmbunătățirea activității operaționale (la sfârșitul anului 2020 erau 5.696 de salariați).

De asemenea, s-a identificat necesitatea creșterii atractivității și accesibilității rețelei de metrou prin montarea de elemente indicatoare pentru persoanele cu deficiențe de vedere, precum și prin mărirea numărului de lifturi și escalatoare pentru persoanele cu deficiențe locomotorii. Îmbunătățirea serviciilor de regularitate și confort prin achiziția de noi trenuri de metrou, echipate cu elemente de siguranță și supraveghere, precum și realizarea de noi accesuri și pasaje de corespondență la stațiile de metrou aflate în exploatare de asemenea sunt importante.

Având în vedere impactul acestor companii în ceea ce privește administrarea și dezvoltarea infrastructurii de transport, precum și rolul lor în oferirea de servicii la standarde de calitate pentru

cetățeni și mediul de afaceri, MTI urmărește îmbunătățirea capacității administrative strategice și operaționale a acestora, astfel încât să fie orientate spre performanță.

Pentru creșterea capacității strategice, pentru toate companiile propuse se are în vedere:

- Efectuarea procesului de recrutare pentru membrii consiliului de administrație conform legislației în domeniul guvernantei corporative, în mod transparent și pe baza unui profil de competențe definit în conformitate cu standardele guvernantei corporative. În urma procesului de selecție, durata mandatului va fi de 4 ani pentru a asigura posibilitatea implementării unor planuri de eficientizare pe durată medie și lungă;
- Stabilirea unor indicatori de performanță financiari și nefinanciari ce urmăresc inclusiv sustenabilitatea pe termen lung a companiei și asigurarea respectării principiilor de bună guvernare;
- Asigurarea unor mecanisme de monitorizare a performanței, atât la nivelul companiilor cât și la nivelul autorității tutelare (MTI);
- Asigurarea implementării contractelor de servicii publice cu respectarea dispozițiilor Regulamentului 1370/2007.

Pentru creșterea capacității operaționale, pentru toate companiile propuse se are în vedere:

- optimizarea proceselor și fluxurilor de lucru;
- stabilirea unei structuri instituționale corelată cu liniile de business și cu portofoliul de proiecte aflat în pregătire/implementare/monitorizare;
- constituirea de echipe dedicate de tipul Unități de Implementare a Proiectului, cu specializări adaptate nevoilor proiectelor și surselor de finanțare, cu responsabilități clare pentru pregătirea, implementarea și monitorizarea fiecărui proiect. Principiul subsidiarității va fi luat în considerare în constituirea acestor unități de proiect. Aceste structuri se vor afla în strânsă legătură cu Direcția Generală Monitorizare din cadrul MTI.

Complementaritate/Corelare cu alte inițiative

Măsura propusă se corelează cu reforma companiilor de stat din cadrul componentei privind „Mediul de afaceri, Cercetare-Dezvoltare, Companii de Stat” din PNRR.

Rezultate așteptate

Prin această măsură se urmărește:

- creșterea capacității de a implementa proiectele de dezvoltare a rețelei de metrou în termenele stabilite;

- creșterea capacității de operare a rețelei existente, prin implementarea de măsuri operaționale noi, dar și prin introducerea de noi sisteme conducere și management al traficului;
- implementarea de măsuri pentru reducerea pierderilor și creșterea încasărilor;
- creșterea digitalizării atât în activitatea operațională curentă cât și ca servicii destinate creșterii atractivității pentru călători.

Calendar estimativ

În ceea ce privește calendarul de implementare al proiectelor propuse, acesta se regăsește în Anexa 11.

Ajutor de stat

Submăsura *îmbunătățirea managementului performanței conform principiilor de guvernanță corporativă pentru CNCF CFR SA, SNTFC CFR Călători SA și Metrorex* nu are implicații de natura ajutorului de stat.

Cine sau ce este vizat

Această reformă vizează MTI, ARF, C.N.A.I.R./C.N.I.R., CNCF CFR S.A, SNTFC CFR Călători S.A, Metrorex și potențial sub-unitățile de la nivel regional/local. Acestea vor înființa unități de implementare a proiectului, compuse din personal extern/intern defalcat în cadrul organizației, cu experiență în implementarea proiectelor. Unitatea de implementare ar trebui să fie formată din ingineri, experți în mediu, precum și experți în managementul proiectelor și contractelor.

Implicarea părților interesate.

Guvernul va emite/aproba cadrul juridic (proiecte de legi, Hotărâri de Guvern și Ordonanțe de Urgență), iar beneficiarii acestor proiecte îl vor implementa și îl vor completa cu acte normative adiacente, constând în hotărâri ale consiliului local, decizii de gestionare regională, etc., acolo unde este cazul.

Vor fi încheiate protocoale de colaborare între autoritățile publice de la diferite niveluri administrative, care au un impact asupra implementării investițiilor publice în infrastructura de transport.

Principalele impedimente și soluții preconizate.

Reforma propusă trebuie să fie în conformitate cu teoria managementului schimbării și să ia în considerare cultura organizațională. Operaționalizarea C.N.I.R. S.A. va depinde de angajarea de personal specializat pe tipurile de funcții necesare, atât la nivel de management, cât și la nivel de experți și de implementarea eficientă a principiilor de guvernanță corporativă.

În același timp, aplicarea legislației privind guvernanța corporativă poate fi întârziată sau pot să apară blocaje. MTI se va asigura că sunt respectați toți pașii procedurali și va monitoriza desfășurarea procedurii.

Pentru minimizarea acestor riscuri este nevoie ca:

- Angajamentul părților cheie interesate să rămână puternic pe tot parcursul pregătirii și implementării reformei, cu susținerea leadership-ului politic;
- Cooperarea facilă cu celelalte autorități implicate în reglementarea procesului de implementare a documentelor strategice și pachetelor legislative propuse;
- Organizarea de întâlniri periodice de clarificare și coordonare;
- Elaborare de ghiduri comune pentru facilitarea implementării.

Calendarul general

- Reforma se va implementa până în trimestrul II 2026.

3.2. Investițiile propuse a fi finanțate din PNRR

Categoriile de investiții prezentate mai jos sunt propuse pentru a susține implementarea reformelor vizate, aflându-se în relații de interdependență.

Reformele nu își vor putea atinge maximum de potențial fără a avea portofoliul de investiții detaliat mai jos. În același timp, reformele propuse vor crea cadrul strategic, instituțional, legal și de capacitate managerială necesar pentru intervenții sustenabile, generând în același timp capacitate administrativă crescută la nivelul instituțiilor publice.

Totodată, la nivelul fiecărei investiții propuse se vor lua următoarele măsuri de capacitate administrativă:

- înființarea de Unități de Implementare a Proiectelor (UIP) pentru fiecare investiție în parte;
- UIP-urile vor avea în componență profesioniști selectați din cadrul MTI și companiilor cât și experți din afara instituțiilor publice cu experiență relevantă în: management de proiect, achiziții publice, managementul contractelor, ingineri tehnici (cu expertiză în domeniul investiției), specialiști în domeniul mediului, audit și managementului calității;
- în MTI va exista structură dedicată de tip Delivery Unit care va monitoriza săptămânal stadiul implementării fiecărui proiect;
- atât companiile implementatoare cât și MTI va alocă personal dedicat pentru pregătirea proiectelor și obținerea autorizațiilor în timp util (ex. exproprieri, analize și autorizații de

mediu, relocări de utilități, aprobări de acte administrative/normative, necesare pentru inițierea lucrărilor, relația cu autoritățile locale și cu alți stakeholderi afectați de investiții);

- sunt numiți prin Ordin de ministru secretari de stat cu rol de supervizare a pregătirii proiectelor și monitorizare a stadiului reformelor și investițiilor din PNRR, precum și rol de identificare de soluții pentru deblocarea proiectelor întârziate;
- vor exista mecanisme de raportare periodică și monitorizare a stadiului reformelor și investițiilor la nivel instituțional (MTI), interinstituțional (coordonat de MIPE) și la nivel de Guvern (sub coordonarea primului-ministru).

II – Dezvoltarea infrastructurii rutiere aferente rețelei TEN-T centrale, a unor proiecte care asigură conectivitatea centrelor urbane mari la rețeaua TEN-T, precum și a infrastructurii necesare implementării noilor măsuri de taxare și control, a sistemelor de management al traficului rutier și asigurarea siguranței rutiere

Aceste investiții (vezi și anexele 1 și 4) vor include în mod obligatoriu măsuri necesare pentru îndeplinirea obiectivelor de mediu, cum ar fi: implementarea unor standarde tehnice obligatorii, construcția de stații electrice de reîncărcare, construcția de parcări securizate, implementarea de soluții de digitalizare care au rol de eficientizare și siguranță în trafic, introducerea de perdele forestiere și alte lucrări menite să crească siguranța rutieră. MTI se va asigura, prin Direcția Generală Strategie și Direcția Generală Monitorizare că aceste standarde sunt respectate și incluse în studiile tehnice, de fezabilitate precum și în faza de execuție a obiectivelor menționate mai sus.

La nivel național investițiile în infrastructură rutieră majoră sunt coroborate cu:

- investiții economice dedicate zonelor de conectivitate acoperite de drumurile propuse spre finanțare prin PNRR;
- investiții în transportul urban sustenabil;
- facilități fiscale pentru achiziționarea de vehicule cu emisii scăzute,
- facilități pentru încurajarea *transportului multimodal*.

Prin PNRR, MTI propune spre finanțare următoarele obiective de investiții:

A. Proiecte situate pe rețeaua TEN-T:

În ce constă investiția

- *A7 – Ploiești - Buzău - Focșani - Bacău - Pașcani*

Ploiești - Buzău: 63 km (6 stații cu 28 puncte de încărcare);

Buzău - Focșani: 83 km (8 stații cu 40 puncte de încărcare);

Focșani - Bacău: 96 km (13 stații cu 66 puncte de încărcare);

Bacău - Pașcani: 82 km (9 stații cu 50 puncte de încărcare);

Total: 324 km (36 stații cu 184 puncte de încărcare)

- *A8 – Tg. Mureș - Miercurea Nirajului și Leghin - Pașcani*

Tg. Mureș - Miercurea Nirajului: 25 km;

Leghin - Pașcani: 34 km;

Total: 59 km (8 stații cu 40 puncte de încărcare)

- *A1 - Margina - Holdea: 9 km (2 stații cu 10 puncte de reîncărcare)*

- *A3 – Nădășelu – Poarta Sălajului: 42 km (6 stații cu 30 puncte de încărcare).*

Ca element de noutate, pentru a răspunde cât mai fidel cerințelor actuale în ceea ce privește rețeaua rutieră rapidă, proiectele de autostrăzi propuse pentru finanțare din PNRR vor îndeplini cumulat următoarele condiții incluse în documentația de achiziții publice, pentru execuția de lucrări:

- Dotarea cu echipamente ITS pe întreaga lungime;
- Dotarea cu stații de încărcare electrică (cu minim 4 puncte de încărcare), care să deservească ambele sensuri, amplasate la distanțe de aproximativ 20 km una față de cealaltă;
- Dotarea cu parcări securizate, care să deservească ambele sensuri, amplasate la distanțe de aproximativ 50 km una față de cealaltă;
- Dotarea cu perdele forestiere în lungul rețelei rutiere împotriva dispersiei poluanților și împotriva înzapezirii autostrăzilor;
- Dotarea cu sisteme video pentru monitorizarea traficului și detectarea accidentelor;
- Dotarea cu stații meteorologice automate;

- Dotarea cu echipamente pentru monitorizarea cantității poluanților;
- Dotarea cu sisteme de informare *real time* și sisteme de avertizare *early warning* pentru pasageri și gestionarii infrastructurii;
- Dotarea cu sisteme automate de contorizare și identificare a tipului de vehicul.

Astfel, aceste elemente care nu se implementează până acum sau se implementează sporadic, vor avea caracter de obligativitate încă din faza de proiectare.

→ Numărul de km de infrastructură rutieră națională cu tehnologii digitale instalate – cumulat km infrastructură rutieră deservite de sisteme ITS instalate pe rețeaua rutieră a României: 434 km.

*Această valoare se completează cu sistemele ITS care vor fi instalate pe secțiunile deja existente de autostradă, din rețeaua totală de autostrăzi din România;

- Toate spațiile de servicii din lungul autostrăzilor vor fi monitorizate cu camere video de supraveghere;
- Toate nodurile rutiere vor fi monitorizate cu camere video de supraveghere, dar și cu senzori de clasificare a tipurilor de vehicule;
- Toate autostrăzile vor avea senzori pentru detectarea condițiilor meteo, în special pentru polei și ceață;
- Toate autostrăzile vor avea sisteme de transmitere a informațiilor către conducătorii vehiculelor și gestionarii infrastructurii, în timp real.

Toate aceste proiecte propuse mai sus sunt construcții noi realizate la standardele europene TEN-T.

Obiectivul de investiții Lugoj - Deva este un proiect fazat din POST 2007-2013 în POIM 2014-2020 ce are în prezent un contract de finanțare în derulare. Contractul de finanțare încheiat în cadrul POIM va fi amendat prin excluderea Secțiunii E, lot 2, ce va fi parte a unui contract de finanțare distinct în cadrul PNRR, în vederea evitării dublei finanțări.

În studiul DNSH precum și în toate documentele de mediu elaborate pentru aceste proiecte se analizează impactul cumulativ cu toate celelalte infrastructuri relevante.

În ce privește infrastructurile alternative (drumuri naționale existente, căi ferate operaționale) acestea se află la un nivel maxim de operare privind capacitatea acestora. La nivel rutier, drumurile naționale au un risc foarte mare în domeniul siguranței rutiere datorită trecerilor prin localități (rurale și urbane) și accidentelor frontale, evidențiat de densitatea punctelor negre (a se vedea analiza detaliată a punctelor negre de la secțiunea dedicată Strategiei pentru Siguranță

Rutieră). Un potențial upgrade al acestora necesită să includă standardele de siguranță rutieră necesare, lipsa trecerilor la nivel, numărul de benzi/sens conform traficului existent și prognozat, presupunând, în fapt, demolarea unor mari zone construite cu un cost extrem de ridicat și un impact negativ major asupra calității vieții comunităților traversate. Mai mult, RIRE (Rata Internă de Rentabilitate Economică) a proiectelor propuse spre finanțare a fost stabilită cu Modelul Național de Transport multimodal, ce analizează integrat toate modurile de transport.

Implementarea proiectelor de autostradă presupune dezvoltarea polivalentă a spațiului, a oportunităților de investiții dar a calității vieții populației. Implicit, câțiva indicatori de bază vor crește în baza noilor infrastructuri operaționale, aceștia fiind legați în special de creșterea regională a PIB-ului, creșterea investițiilor reflectată prin creșterea numărului de firme și a cifrei de afaceri, generarea de noi călătorii, creșterea mobilității mărfurilor și a persoanelor, creșterea siguranței rutiere și scăderea numărului de accidente (reflectată prin scăderea numărului de decedați și răniți din accidente) și creșterea atractivității zonei.

Majoritatea investițiilor propuse prin PNRR trec prin zone slab dezvoltate ceea ce reprezintă un impact pozitiv asupra regiunii prin creșterea calității vieții populației, dar și prin creșterea atractivității zonei din punct de vedere al investițiilor economice.

Complementaritate cu alte surse de finanțare

Strategia TEN-T Core 2030 - sectorul rutier

Având în vedere obligația de a finaliza rețeaua TEN-T Core până în 2030, România se află în procesul de elaborare a strategiei investiționale pentru perioada 2020 - 2030 care este în același timp condiție favorizantă pentru Programul Operațional - Transport pentru exercițiul financiar 2021 - 2027. Conform figurii 7, sectoarele Ploiești - Buzău - Focșani - Pașcani, respectiv Pașcani - Leghin și Miercurea Nirajului - Tg. Mureș sunt planificate a fi finalizate din PNRR, iar sectoarele Pașcani - Siret, Pașcani - Iași - Ungheni, Leghin - Miercurea Nirajului, Sibiu - Pitești, Pitești - Craiova - Dr. Tr. Severin, Calafat - Dr. Tr. Severin - Lugoj, autostrada de Centură a municipiului București, București - Giurgiu și Timișoara - Moravița sunt planificate a fi finanțate din fondurile structurale și coeziune, precum și bugetul de stat.

Menționăm că pentru a asigura o rețea TEN-T Core multimodală, completă și funcțională este absolut necesară finalizarea coridoarelor rutiere din lungul rețelei Centrale.

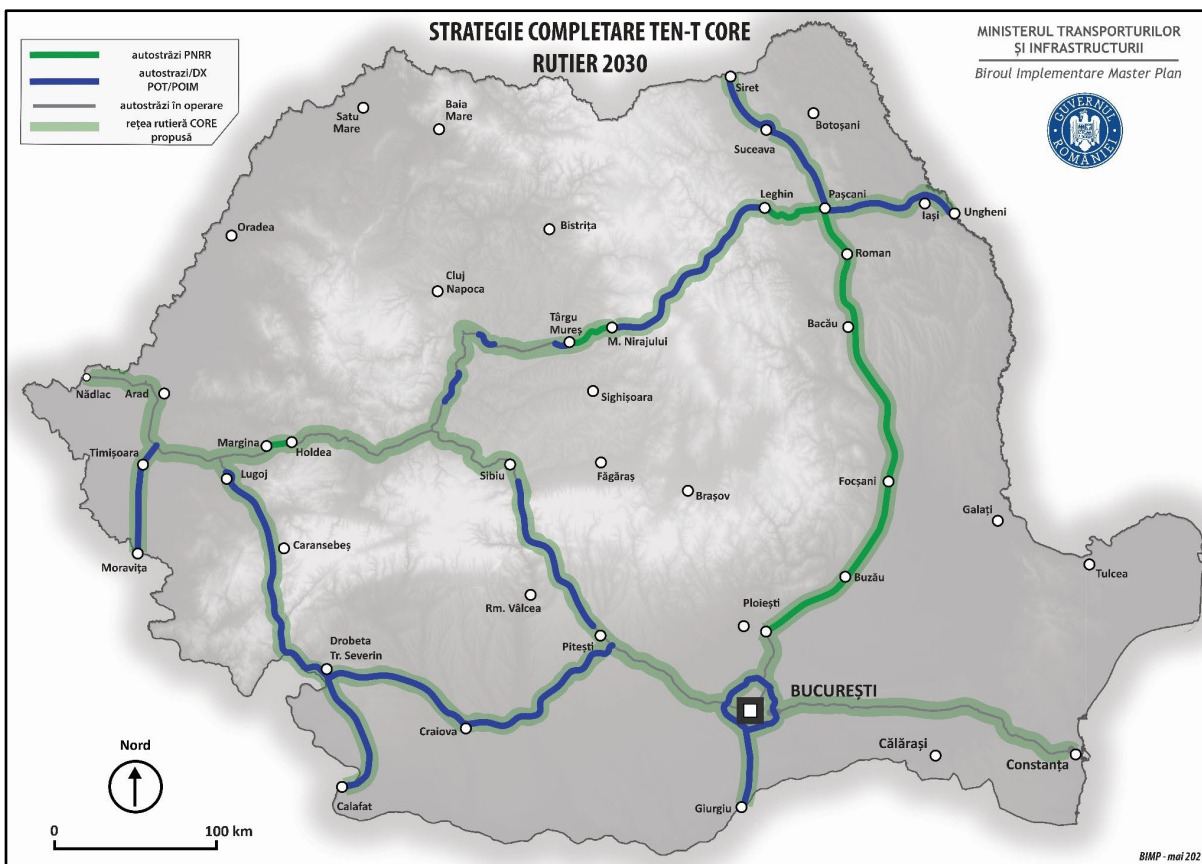

Figura 7. Strategie completare TEN-T Core rutier 2030

Sursa: Biroul Implementare Master Plan

Rezultate așteptate

- 434 de kilometri de autostradă construiți;
- 52 de stații electrice construite (cu 264 de puncte de încărcare);
- 625 ha de perdele forestiere liniare în lungul autostrăzilor nou construite;
- 45% din punctele negre eliminate;
- 18 parcări securizate implementate în lungul autostrăzilor nou construite.

Ajutor de stat

Infrastructura rutieră din România nu este exploatată comercial, prin urmare finanțarea acesteia nu reprezintă ajutor de stat.

Construirea infrastructurii rutiere corespunzătoare secțiunilor de mai sus din autostrăzile A1, A3, A7 și A8 din fonduri publice nu distorsionează și nu amenință să distorsioneze concurența și nici

nu e susceptibilă să afecteze comerțul dintre Statele Membre ale Uniunii Europene, întrucât infrastructura publică propusă a fi construită reprezintă un **monopol natural**.

Mai mult, în România infrastructura rutieră publică este construită doar din resurse de stat, iar exproprierile pot fi realizate, conform legii, doar de către autoritățile publice (în cazul investițiilor analizate, doar de către C.N.A.I.R. S.A. și C.N.I.R. S.A.).

Societățile cu care C.N.A.I.R. S.A. și ulterior C.N.I.R. S.A. vor încheia contracte de achiziție publică de lucrări pentru construirea secțiunilor din autostrăzile A1, A3, A7 și A8 (executanții lucrărilor) vor fi selectate doar pe baza unor proceduri competitive, transparente, necondiționate și nediscriminatorii, în condițiile legii, incidența ajutorului de stat fiind astfel exclusă la nivelul constructorului infrastructurii.

De asemenea, finanțarea publică aferentă construirii secțiunilor din autostrăzile A1, A3, A7 și A8 nu va fi utilizată pentru finanțarea directă sau indirectă a altor activități economice desfășurate de C.N.A.I.R. S.A. (și ulterior operaționalizării, de către C.N.I.R. S.A.), fiind asigurată separarea contabilă a activităților la nivelul celor doua companii de stat.

Compania Națională de Autostrăzi și Drumuri Naționale din România - S.A. este administratorul exclusiv al autostrăzilor și drumurilor naționale din România pe bază de contract de concesiune încheiat cu Ministerul Transporturilor, în condițiile prevăzute de legislația în vigoare (a se vedea OUG 84/2003 și OUG 55/2016, cu modificările și completările ulterioare), elementele infrastructurii autostrăzilor și drumurilor naționale (bunurile aparținând proprietății publice a statului) fiind concesionate C.N.A.I.R. pe o perioadă de 49 de ani. Unul dintre principalele obiecte de activitate ale C.N.A.I.R. S.A. este, conform prevederilor legale, „**întreținerea, repararea, administrarea și exploatarea autostrăzilor**, drumurilor expres, drumurilor naționale, variantelor ocolitoare, precum și a altor elemente de infrastructură rutieră definite conform legii, în scopul desfășurării traficului rutier în condiții de siguranță a circulației”. Conform prevederilor legale, C.N.A.I.R. S.A. va transfera în mod etapizat proiectele de infrastructură de transport rutier aflate în implementare, inclusiv pe cele aflate în faza de pregătire, către C.N.I.R., în vederea implementării.

După cum s-a menționat la punctul anterior, **pe piață** nu există concurență, niciun alt posibil furnizor neavând dreptul de a furniza serviciul de întreținere, reparare, administrare și exploatare a autostrăzilor, fiind exclusă concurența **de pe piață**.

Infrastructura de transport aferentă secțiunilor din autostrăzile A1, A3, A7 și A8 va fi deschisă tuturor potențialilor **utilizatori**, în mod nediscriminatoriu și nu vor fi favorizați anumiți utilizatori, ci va fi construită în folosul întregii societăți, nefiind înregistrată prezența ajutorului de stat pentru utilizatorii infrastructurii.

Sub-concesionarea spațiilor pentru instalarea stațiilor de încărcare electrică se va realiza prin procedura competitivă, conform prevederilor legale în vigoare, nefiind implicate elemente de natura ajutorului de stat la nivelul administratorului infrastructurii.

B. Infrastructura aferentă operaționalizării sistemelor de trafic inteligent – centru de management al traficului, sisteme de informare a utilizatorilor, interoperabilitatea sistemelor de transport astfel:

În ce constă investiția

- Implementare sistem de radiodifuziune/mesaje TA pentru sectoarele de autostrăzi din România;
- Implementarea sistemelor de monitorizare și informare în timp real al locurilor de parcare disponibile pe rețeaua de autostrăzi;
- Implementarea și integrarea sistemelor ITS pe Autostrada A3 Târgu-Mureș – Nădășelu;
- Implementarea și integrarea sistemelor ITS pe Autostrada A1 Sibiu – Holdea;
- Implementarea și integrarea sistemelor ITS pe Autostrada A1 Margina – Nădlac;
- Studiu de fezabilitate privind asigurarea continuității sistemelor ITS pe rețeaua de drumuri europene;
- Centrul național de management al rețelei rutiere naționale;
- Studiu de fezabilitate și înființarea Centrului Național de Management al Traficului pentru rețeaua de autostrăzi și drumuri naționale;
- Ateliere mobile pentru intervenții de urgență ITS;
- Achiziție VMS mobile pentru furnizare informații/avertizări în perioadele de vârf de trafic în special în sezonul estival și semnalizarea locului unui accident pentru autostrăzi și drumuri naționale deschise traficului internațional.

Rezultate așteptate

- 434 kilometri cu sistem ITS instalat la care se adaugă și operaționalizarea sistemului ITS pe alte sectoare de autostradă deschise traficului;
- 434 kilometri de autostradă cu sisteme moderne de monitorizare și informare a utilizatorilor infrastructurii "in real time". Sistemele se referă la implementarea subsistemului de măsurare trafic - CS, subsistemul de măsurare a condițiilor meteo (METEO), Subsistemul de monitorizare video (CCTV) și clasificare, subsistemul de recunoaștere automată a numerelor de înmatriculare (ANPR) pentru traseu/sns, subsistemul de panouri fotovoltaice și acumulatori tampon, subsistemul panouri cu mesaje

variabile (VMS), subsistemul de securitate (INFRA-SEC), subsistemul de detecție, subsistemul de cântărire dinamică/sens, fibră optică, echipamente de date, centru de comandă, sisteme de urmărire de tip OTDR și detector ball marker.

Ajutor de stat

Această submăsură nu intră sub incidența ajutorului de stat, infrastructura nefiind exploatată economic (nu reprezintă activitate economică), implementarea acestor sisteme ținând mai degrabă de exercitarea prerogativelor de autoritate publică privind siguranța și controlul traficului.

C. Infrastructura de taxare și control – instalații automate de măsurare a greutateii camioanelor pentru zonele de frontieră, sisteme integrate de control rutier, taxarea camioanelor pe distanță parcursă

În ce constă măsura

- Modernizarea a 22 de instalații de cântărire situate în 10 puncte de frontieră, inclusiv automatizarea acestora;
- Porți de gabarit (34);
- Sisteme integrate de inspecție rutieră în vederea asigurării unei monitorizări efective a traficului, inspecția siguranței traficului și cântărirea vehiculelor destinate transportului de mărfuri;
- Sistem taxare pe distanță.

Rezultate așteptate

- 22 instalații de cântărire situate în 10 puncte de frontieră, inclusiv automatizarea acestora modernizate;
- 34 porți de gabarit achiziționate și instalate;
- sisteme de inspecție rutieră instalate;
- sisteme de taxare pe distanță instalate.

Ajutor de stat

Submăsura susține Reforma R1, lit.a), de implementare a unui nou sistem de taxare a traficului greu poluant. După cum s-a justificat în cadrul R1 lit. a), R2 lit. b) și I1 lit.a), implementarea

infrastructurii și a sistemului de taxare nu reprezintă ajutor de stat, întrucât reprezintă un instrument de politică a statului.

D. Investiții în infrastructura existentă pentru siguranța rutieră

În ce constă măsura

- Amplasarea de parapete rutiere cu rulouri, din beton sau cu cabluri, în funcție de tipul de drum, pentru creșterea siguranței rutiere în zonele cu risc crescut de producere a accidentelor rutiere;
 - Măsuri de diminuare a consecințelor produse de coliziunile cu obiecte rigide din zona drumului, prin amplasarea atenuatoarelor de impact echipate cu sistem de detecție accidente și monitorizare trafic;
 - Achiziționarea de sisteme pentru protejarea lucrătorilor care efectuează intervenții de urgență la infrastructura autostrăzilor și de drumuri naționale deschise traficului internațional, tip „Truck mounted attenuator”;
 - Campanie de Siguranță rutieră adresată categoriilor vulnerabile de participanți la trafic;
 - Sporirea siguranței rutiere pe timp de noapte, prin semnalizarea sectoarelor de drum periculoase cu surse de lumină ce utilizează energie verde;
 - Dirijarea traficului rutier pe timp de noapte prin stâlpișori de dirijare, butoni luminoși, inclusiv elemente de semnalizare dedicate protejării participanților la trafic de animalele sălbatice;
 - Creșterea siguranței rutiere prin iluminarea sectoarelor periculoase, precum și optimizarea consumurilor la sistemele de iluminat existente prin echiparea cu sistem de telegestiune;
 - Pasaje denivelate pentru creșterea siguranței rutiere și eliminarea blocajelor din trafic precum și pasarele pietonale (în perioada 2015-2019 pe drumurile naționale din administrarea C.N.A.I.R. S.A. s-au produs un număr de 2817 accidente rutiere având cauză neacordarea priorității între vehicule în zona intersecțiilor în urma cărora 150 persoane au decedat, 951 au fost ranite grav și 4059 rănite ușor);
 - Proiect pilot - Asigurarea unui grad ridicat de siguranță rutieră pe un sector de autostradă care să permită circulația vehiculelor autonome.
- ➔ În România, la nivelul autostrăzilor și drumurilor naționale, au fost identificate 267 sectoare periculoase „hotspot-uri”, iar prin proiectele de siguranță rutieră cu finanțare din

Programul Operațional Infrastructură Mare (POIM) și prin viitoarele proiecte propuse prin Programul Operațional Transport (POT) și PNRR dorește să reducă cu cel puțin 50% numărul acestora, (țelul propus fiind de 70%) (Figura 8);

- Experiența anterioară încurajează dorința unui țel de 70%, ținând cont că punctele negre înregistrate în perioada 2007-2012 au fost reduse cu aprox. 64% (raportat față de 2020);
- Prin proiectele propuse prin PNRR, se concentrează măsuri pentru eliminarea punctelor periculoase (hotspoturi) de pe unul dintre cele mai periculoase drumuri din România (DN2), rezultatul ar consta în eliminarea a cel puțin 24 puncte periculoase reprezentând 10% din numărul total de hotspoturi;
- Eliminarea punctelor periculoase și obiectivul României și al Uniunii Europene de reducere a numărului de persoane decedate cu 50%, pot fi îndeplinite doar prin implementarea tuturor proiectelor din PNRR, POT și POIM deoarece acestea conlucrează prin atingerea unui palier cât mai întins de deficiențe ale infrastructurii rutiere cât și măsuri de corectare și îmbunătățire a acesteia.

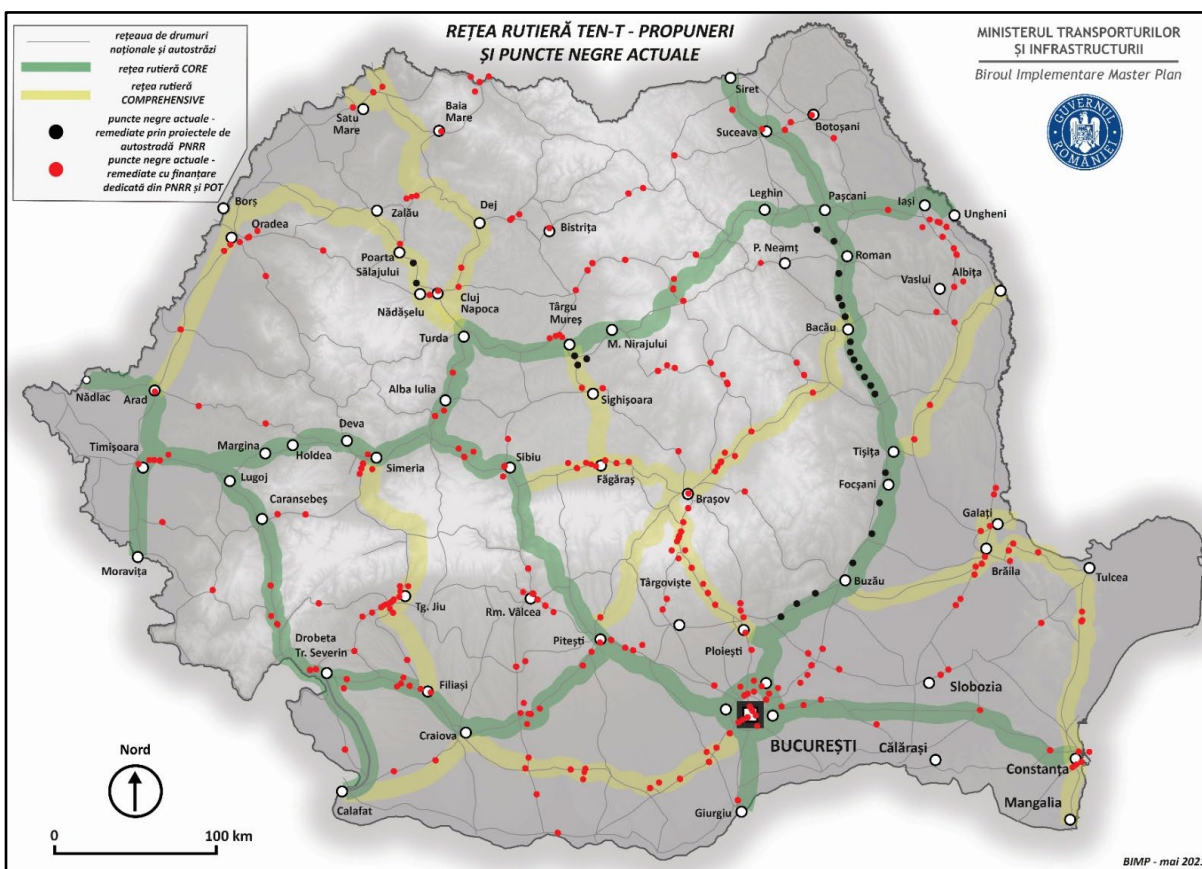

Figura 8. Puncte negre actuale

Sursa: Biroul Implementare Master Plan

Rezultate așteptate

Prin investițiile pentru creșterea siguranței rutiere se urmărește:

- reducerea punctelor negre cu 45%;
- reducerea cu 25% a victimelor din accidente rutiere;
- multiplicarea măsurilor și a bunelor practici pentru atingerea obiectivului *Vision Zero*.

Ajutor de stat

Această submăsură nu intră sub incidența ajutorului de stat, infrastructura nefiind exploatată economic (nu reprezintă activitate economică), implementarea acestor sisteme ținând mai degrabă de exercitarea prerogativelor de autoritate publică privind siguranța și controlul traficului.

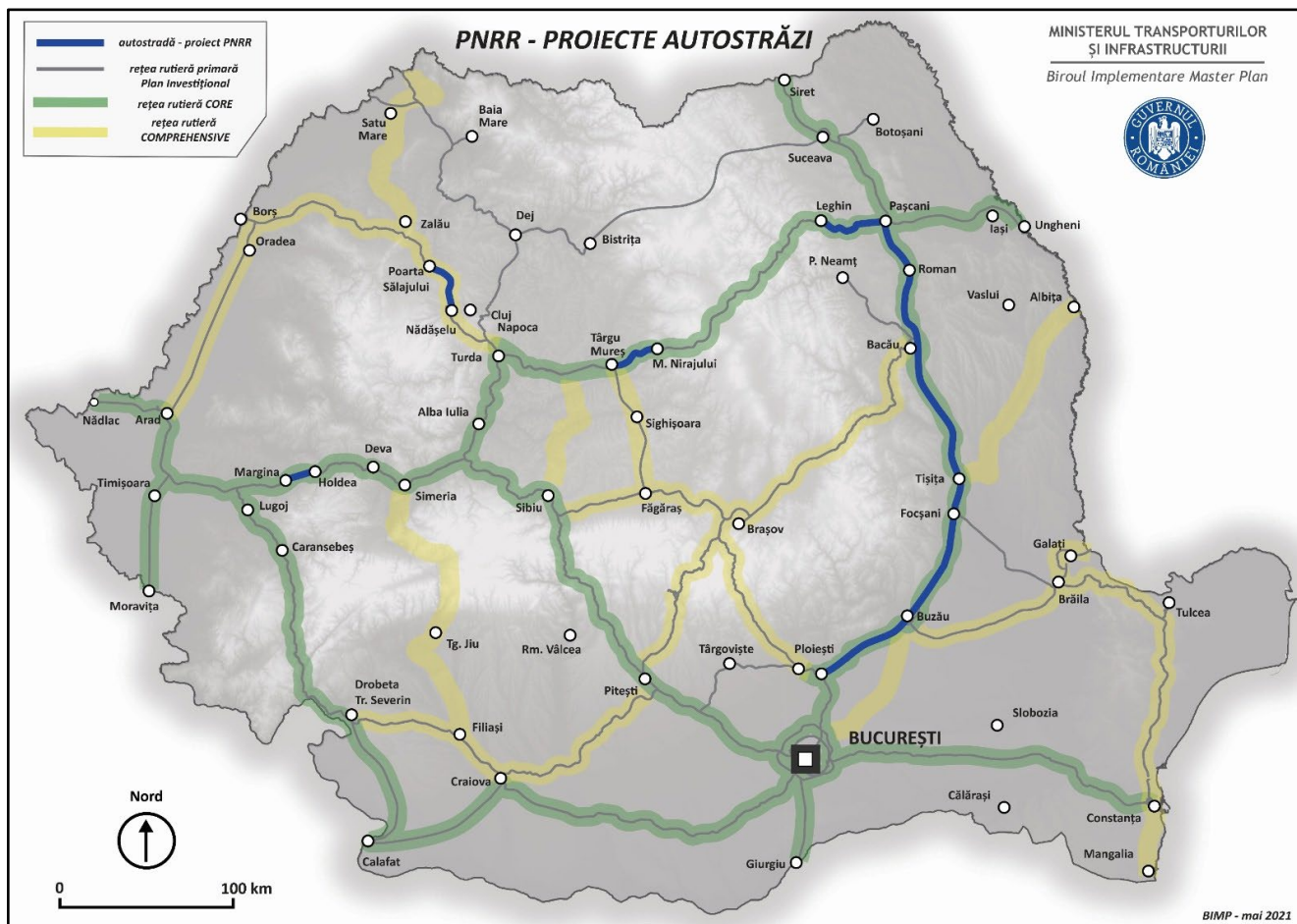

Figura 9. Sectorul rutier - proiecte și intervenții propuse în PNRR

Sursa: Biroul Implementare Master Plan

I2 – Modernizarea liniilor de cale ferată inclusiv implementarea Sistemului European de Management al Traficului Feroviar (ERTMS), nivel 2, centralizarea stațiilor; reînnoirea și electrificarea liniilor de cale ferată pentru secțiunile selectate (reprezentând faza 1 din procesul de modernizare)

Intervențiile feroviare pot fi clasificate, în general, în patru categorii majore (vezi și anexele 2 și 4):

- refacerea liniei de cale ferată (șine, macaze, înlocuirea stratului de piatră);
- electrificarea;
- lucrări de structuri (poduri, lucrări de stabilizare, fundație sub calea de rulare);
- sisteme de gestionare a traficului (ERTMS).

Până în prezent lucrările de modernizare a infrastructurii feroviare au implicat o refacere completă a căii ferate, incluzând toate cele patru tipuri de intervenții menționate mai sus. Deși această abordare este cea mai completă, ea s-a dovedit greu de implementat din cauza costurilor și a calendarului de execuție de durată. Astfel, în prezent, România are doar părți ale coridorului Constanța - Nădlac complet modernizate, secțiuni din acesta fiind încă în curs de execuție. Restul rețelei TEN-T se află în faza studiilor de fezabilitate, Arad - Timișoara - Caransebeș și Cluj - Episcopia Bihor fiind singurele secțiuni majore pregătite pentru licitația de execuție a lucrărilor.

Prin urmare, pentru eficientizarea procesului de realizare a investițiilor în infrastructura feroviară, prin PNRR sunt propuse două direcții de abordare:

- a) proiectele mature de modernizare completă a infrastructurii feroviare vor fi implementate conform prioritizării;
- b) lucrări de refacere și electrificare pentru restul liniilor, într-o primă fază, urmate de lucrările aferente structurilor, respectiv implementării ERTMS în faza a doua de modernizare;

Restul intervențiilor (alte proiecte de modernizare, trenuri de lucru și faza a doua pentru consolidarea structurilor și ERTMS) vor fi finanțate din fondurile aferente politicii de coeziune și din bugetul de stat.

Intervențiile de reînnoire a căii de rulare pot fi efectuate parțial de CNCF CFR S.A (într-un procent de aprox. 30%), ceea ce va asigura o economie de timp semnificativă, comparativ cu execuția unor lucrări de modernizare efectuate de la început. Diferența de 70% din lucrări va fi realizată de către terți, în urma procedurilor de achiziții publice.

La nivelul companiei se derulează, în prezent, un proces de identificare a acelor tipuri de intervenții ce pot fi realizate de către personalul CNCF CFR S.A în regie proprie. Pentru restul intervențiilor va fi achiziționat un contract multianual de lucrări ce ar urma să completeze intervențiile CNCF CFR S.A.

În mod specific etapele tehnice de trecere de la refaceri la modernizări complete vor include:

a) *etapa I* – lucrări de tip renewal pe liniile directe, implementate într-o manieră accelerată, care vizează eliminarea tuturor restricțiilor de viteză prin înlocuirea cadrului piatră spartă (track beds) – traverse și prinderi (rail sleepers and rail fasteners) – șină (steel rail) și a aparatelor de cale (rail switches);

b) *etapa a II-a* – lucrări de modernizare complete, pe liniile directe și abătute, care prevăd reutilizarea în procente ridicate a elementelor schimbate în prima etapă, la care se adaugă și introducerea sistemului ERTMS.

Conceptul de "modernizare" reprezintă lucrările complete ce includ înlocuire șină, traversă, substrat, electrificare, consolidare/construire poduri/podețe, ERTMS – totul la standardele TEN-T.

Conceptul de "Reînnoire" înseamnă înlocuire șină, traversă, piatră spartă astfel aducându-se linia la viteza constructivă. Aceasta nu include ERTMS, poduri, electrificare.

În derularea investițiilor vor fi respectate următoarele standarde:

Îndeplinirea condițiilor feroviare de coridor conform ITS:

- Viteza medie va fi de peste 100 km/h (condiție îndeplinită în faza I);
- Lungimea utilă a liniilor peste 740 m (condiție îndeplinită parțial în faza I și total în faza a II-a);
- Sarcina pe osie de 22.5t (condiție îndeplinită în faza I după finalizarea lucrărilor de renewal și după implementarea pachetului de modernizare poduri și podețe);
- Modernizarea peroanelor și realizarea gabaritelor (condiție îndeplinită în faza a II-a);
- Introducerea și operaționalizarea ERTMS, nivel 2 (condiție îndeplinită în faza a II-a).

În ceea ce privește investițiile care să susțină operaționalizarea unui sistem eficient al utilizării energiei electrice în transportul feroviar, aceasta va avea două componente (costul aferent acestui sistem este bugetat în cadrul reformei R1):

- implementarea unui nou sistem de gestionare a consumului de energie electrică în rețeaua feroviară ce include investiții în partea de software și infrastructură aferentă;

- implementarea unui sistem de frânare regenerativă pe rețeaua feroviară.

Tipuri de proiecte propuse a fi finanțate prin PNRR sunt:

Modernizare

În ce constă investiția

- modernizare, electrificare, sistem ERTMS Arad - Timișoara - Caransebeș;
- modernizare, electrificare, sistem ERTMS Cluj - Episcopia Bihor;

Pentru proiectul Cluj-Napoca - Episcopia Bihor, căile ferate maghiare (MAV) au demarat implementarea proiectului de modernizare și electrificare a liniei care continuă proiectul românesc, în parametri similari cu standardul european (25 kV, 50Hz, 100km/h min viteză, sarcină pe osie 22.5t). Astfel linia Püspökladány - Biharkeresztes, împreună cu Cluj-Napoca - Episcopia Bihor vor face parte, atât dintr-o legătură feroviară între Budapesta, Cluj-Napoca și București, cât și dintr-un coridor feroviar de marfă propuse de CE pe harta TEN-T și agreat de România. Ambele secțiuni vor fi prevăzute cu ERTMS nivel 2 (Figura 10).

În ce privește proiectele de modernizare completă, acestea vor include:

- Creșterea capacității cu aprox 30% prin creșterea vitezei de circulație (timp mai scurt de călătorie), creșterea sarcinii pe osie (trenuri mai grele), creșterea indicatorilor de volum călători/km;
- Înlocuirea tracțiunii diesel cu cea electrică (de la 1000t la 2800t);
- Introducerea sistemelor ERTMS;

Toate proiectele de modernizare includ ERTMS nivel 2. Având în vedere că instalarea ERTMS este ultima etapă a fazei de modernizare, acesta nu poate fi instalat pe linii nemodernizate. Anumite sectoare de pe rețeaua TEN-T Core, din cauza constrângerilor de relief și a celor financiare au un risc de nefinalizare până în 2030, după cum este reliefat în fig. 5. Asumarea României este de a finaliza întreaga rețea TEN-T Core cu ERTMS nivel 2 (Figura 10).

Electrificare

În ce constă investiția

În ce privește procesul de electrificare acesta este propus pentru liniile:

- Constanța - Mangalia – Non TEN-T – propunerea României de a intra pe TEN-T Comprehensive ca prelungire a coridorului TEN-T Core;
- Videle - Giurgiu – TEN-T Comprehensive – missing link de electrificare pentru coridor transfrontalier.

Renewal

În ce constă investiția

În ce privește procesul de renewal investițiile acoperă următoarele linii:

- București – Pitești - TEN-T Comprehensive;
- Reșița - Voiteni - legătura la coridor TEN-T Core.

Aceste două proiecte sunt planificate a fi operate cu trenuri cu hidrogen, nefiind astfel necesară electrificarea acestora. Traficul aferent acestor rute este unul de pasageri, în special de tip navetă, serviciu care se poate efectua cu trenuri de tip H-EMU sau B-EMU, electrificarea fiind un proces mai lung și costisitor financiar, nefiind justificat în acest moment. Pentru exemplificare din punct de vedere al analizei cost-beneficiu prezentăm situația pentru linia București - Pitești (Tabelul 13).

Tabelul 13. Tren cu hidrogen - descriere intervenții

	Lungime (km)	Tip intervenție	Descriere intervenție	Cost intervenție (mil. euro)	Cost mediu (mil.euro/k m)	Termen de implementare
București - Pitești	109	Tren cu hidrogen + reînnoire	Lucrări de reînnoire a liniei ferate și de eliminare a restricției de viteză, pentru creșterea vitezei la 120 km/h pe întreaga lungime și scăderea timpului parcurs între București - Pitești la o oră jumătate +	381.7	3.5	2024

			achiziția a 12 rame electrice alimentate cu hidrogen			
	109	Reînnoire + electrificare + centralizare electronică	Lucrări de reînnoire a liniei ferate și de eliminare a restricției de viteză, pentru creșterea vitezei la 120 km/h pe întreaga lungime și scăderea timpului parcurs între București - Pitești la o oră jumătate + lucrări de electrificare care conțin și construcția a două substații de tracțiune	560.8	5.1	2026
	109	Modernizare + electrificare + ETMS	Modernizarea întregii lungimi a liniei ferate, pentru creșterea vitezei la 160 km/h, cu o durată a călătoriei de o oră și 10 minute + lucrări de electrificare care conțin și construcția a două substații de tracțiune	1221.8	11.2	2028*

			+			
			implementare sistemului ERTMS			

Quick wins

În ce constă investiția

Investițiile vor include și un proiect complex de eliminare a restricțiilor și limitărilor de viteză de tip quick wins pentru rutele următoare (Tabelul 14):

Tabelul 14. Rute pentru implementare Quick Wins

Nr.	Sector cale ferată	Tip rețea
1	București - Craiova	TEN-T Core - Coridorul Rin - Dunăre (ramura sudică)
2	Arad - Oradea	TEN-T Comprehensive
3	Sibiu - Copșa Mică	TEN-T Comprehensive
4	Oradea - Satu Mare - Halmeu	TEN-T Comprehensive
5	Apahida - Dej - Baia Mare - Satu Mare	TEN-T Comprehensive
6	Dej - Beclean - Ilva Mica	TEN-T Core
7	Adjud - Siculeni	TEN-T Comprehensive
8	Filiași - Tg.Jiu - Petroșani - Simeria	TEN-T Comprehensive
9	Pitești - Slatina - Craiova	Ruta economica
10	Coșlariu - Teiuș - Cluj-Napoca	TEN-T Core
11	Tecuci - Bârlad - Vaslui - Iași	Magistrala

Proiectele de Quick Wins asigură viabilitatea transportului pe calea ferată, în lungul coridoarelor TEN-T până la momentul modernizării acestora. Având în vedere că proiectele de Quick Wins vor fi urmate de proiecte de modernizare completă, inclusiv ERTMS, costul modernizării va fi mai mic ca urmare a investițiilor din Quick Wins. Liniile Pitești - Slatina - Craiova și Tecuci - Bârlad - Vaslui - Iași sunt analizate în vederea includerii în cadrul rețelei TEN-T Comprehensive.

Preambul

Acest timp de intervenție a fost propusă în Master Planul General al României, negociată și agreată cu Comisia Europeană în anul 2016.

Intervențiile de tip Quick Wins au rolul important pentru căile ferate intens circulate, în special de trenuri de marfă, pe care starea de degradare este accelerată. Astfel, intervențiile punctuale de tip Quick Wins au rolul de a permite circulația trenurilor în condiții de siguranță și viabilitate până la momentul implementării proiectelor de modernizare.

Intervențiile de tip Quick Wins prevăd eliminarea restricțiilor de viteză prin lucrări de mică anvergură care constau în îmbunătățirea suprastructurii căii ferate (șina, traversele, aparate de cale, piatră spartă) sau orice alt element care va conduce la creșterea vitezei de circulație pentru trenurile de călători și marfă, cu impact direct și imediat asupra duratei călătoriei și/sau asupra creșterii siguranței și confortului călătorilor.

Prioritare vor fi acele intervenții în care câștigul în minute este cel mai mare (ex: repararea sau schimbarea unui macaz pe care viteza restricționat de circulație este de 30 km/h, localizat pe un sector de cale ferată pe care viteza constructivă este de 120 sau 140 km/h). Sporirea vitezei până la cea stabilită se poate face pentru un sector cu viteză restricționată și prin lucrări de refacție a căii ferate (conform MPGT, 2016).

Studiul de Fezabilitate

Până în prezent a fost elaborat un studiu de fezabilitate care a evaluat în detaliu cele mai importante sectoare de cale ferată din România. În studiu sunt analizate toate restricțiile și limitările de viteză, actuale (reflectate și în Buletinul de Avizare a Restricțiilor – document oficial al CNCF CFR S.A. care este actualizat de 3 ori pe lună), dar și sectoarele feroviare vulnerabile (cu predispoziție la spălarea suprastructurii feroviare). Toate aceste sectoare au fost prioritizate în trei clase de importanță, în funcție de impactul acestora asupra desfășurării traficului feroviar (timpii de întârziere generați), de natura sau cauza lor, dar și din punct de vedere al impactului financiar.

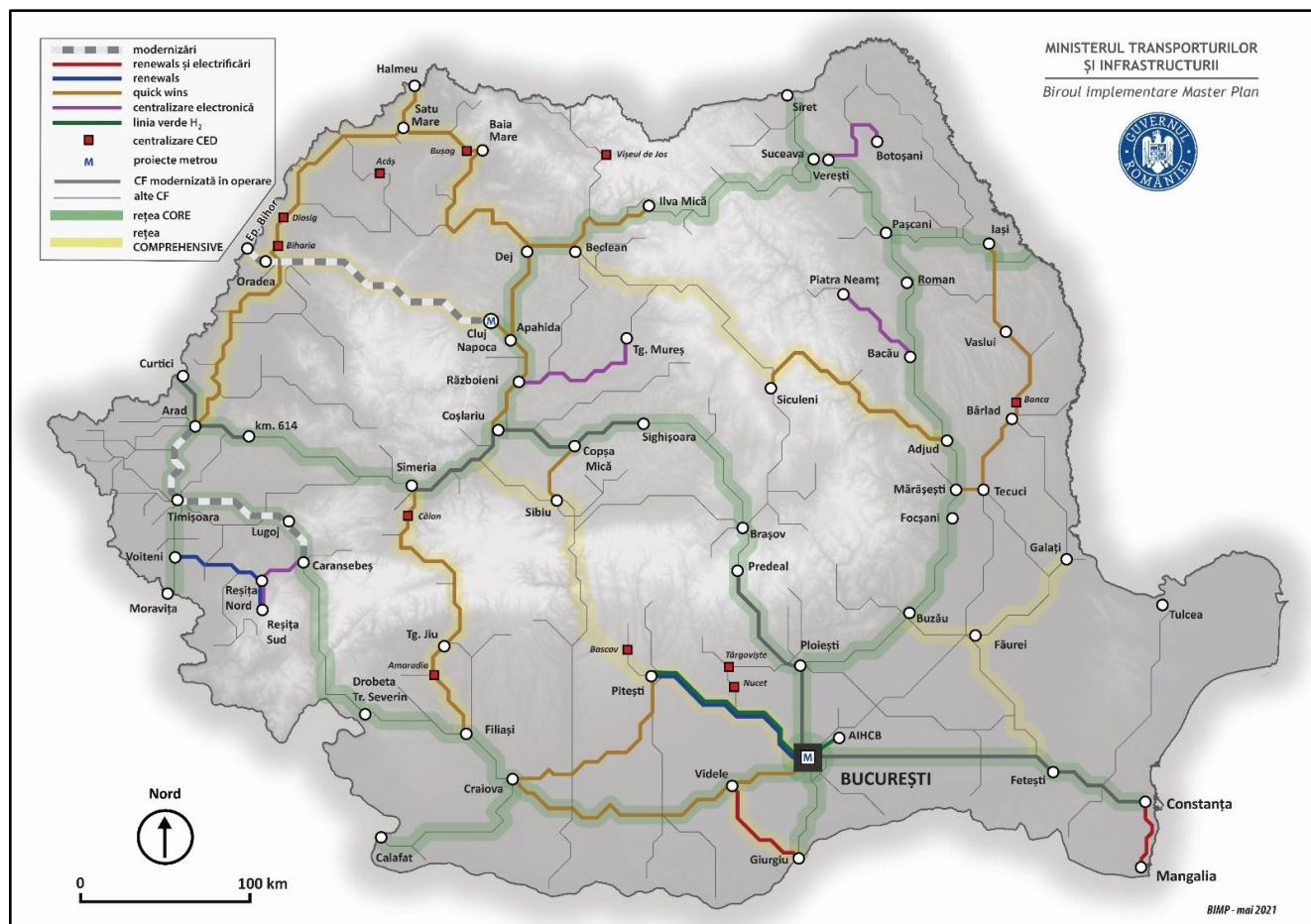

Figura 10. Sectorul feroviar - proiecte și intervenții propuse în PNRR

Sursa: Biroul Implementare Master Plan

Etapizarea intervenției de tip Quick Wins și corelarea cu lucrările de modernizare

Cele mai importante intervențiile de tip Quick Wins se desfășoară pe rețeaua TEN-T Core pe care sunt prevăzute ulterior lucrări de modernizare, cum ar fi: CF București – Craiova, CF Coșlariu - Cluj-Napoca, CF Apahida – Ilva Mică. Lucrările de tip Quick Wins vor asigura circulația trenurilor de călători și marfă în condiții de siguranță, la viteze comerciale și timpi de parcurs rezonabile. Aceste intervenții au rolul prevenirii unor blocaje în circulația trenurilor în lungul coridorului TEN-T Core pe anumite sectoare (până la implementarea lucrărilor de modernizare a căii ferate), din cauza stării actuale de degradare a infrastructurii.

modernizare (PNRR și continuare din alte surse de finanțare)

[illegible]

[illegible]

Etapele estimate ale intervențiilor sunt:

- **Etapa I (QW)** – Elaborarea studiului de fezabilitate și finalizarea acestuia – Q3 2021;
- **Etapa II (QW)** – Contractarea lucrărilor – Q2 2022;
- **Etapa III (QW)** – Desfășurarea lucrărilor – Q3 2022 – Q4 2023;
- **Etapa I (Modernizare)** – Contractare elaborare studiu de fezabilitate lucrări de modernizare – Q4 2021;
- **Etapa II (Modernizare)** – Elaborarea și finalizare studiului de fezabilitate pentru lucrări de modernizare – Q4 2023;
- **Etapa III (Modernizare)** – Contractare lucrări de modernizare – Q4 2024;
- **Etapa IV (Modernizare)** – Lucrări de modernizare – Q4 2029.

Interventia de tip Quick Wins – Interventie cu grad mare de recuperare

Lucrările de tip Quick Wins au ca obiectiv strategic eliminarea restricțiilor de viteză prin schimbarea elementelor de suprastructură deteriorate sau cu un grad de uzură fizică și morală accentuate, din cauza cărora au fost instituite 80% din restricțiile și limitările de viteză existente.

Cea mai mare parte a materialelor utilizate în lucrările de tip Quick Wins vor fi reutilizate în cadrul lucrărilor de modernizare ținând cont că uzura acestora nu va fi mare datorită perioade relativ mici de utilizare (2023-2027).

Recuperarea materialelor și reutilizarea acestora

Cele mai importante elemente care vor fi puse în operă pe baza intervenție Quick Wins și care pot să fie recuperate și reutilizate sunt:

- *Piatra spartă* – va fi folosită pentru lucrările de tip Quick Wins, iar cea mai mare parte din aceasta va fi utilizată pentru lucrările ulterioare de modernizare, după ce va fi supusă unui test de tip Los Angeles, apoi va fi ciuruită și spălată. Aceasta, în funcție de starea ei, va fi folosită fie pe liniile abătute (unde viteza de circulație a trenurilor va fi de maxim 30 km/h), fie pe liniile curente în prismele căii ferate, prin procesul de balastare;
- *Schimbătoarele de cale* – vor fi utilizate pentru lucrările de tip Quick Wins, iar *în proporție de 100%* vor fi reutilizate în procesul de modernizare pentru accesul la liniile de tragere, liniile de manevră, rampe militare, pe care viteza de manevră este de sub 30 km/h;
- *Traversele* – vor fi utilizate pentru lucrările de tip Quick Wins, iar cea mai mare parte vor fi reutilizate în procesul de modernizare pentru liniile de manevră, liniile de tragere și chiar linii abătute, pe care viteza de circulație a trenurilor este redusă;
- *Șinele* - vor fi utilizate pentru lucrările de tip Quick Wins, iar mare parte vor fi reutilizate în procesul de modernizare, în funcție de starea acestora. Șinele de pe liniile de circulație aflate în aliniament, acolo unde uzura acestora este în general mai mică, vor fi refolosite de asemenea pe liniile abătute, liniile de tragere, liniile de manevră, de acces la rampe de încărcare sau la halele de mentenanță.

Pe lângă aspectele menționate, din punct de vedere calitativ și cantitativ se îmbunătățesc următorii parametri de linie:

- creșterea vitezei comerciale cu 15% și scăderea duratei călătoriei;
- eliminarea restricțiilor de viteză;
- creșterea gradului de siguranță feroviară.

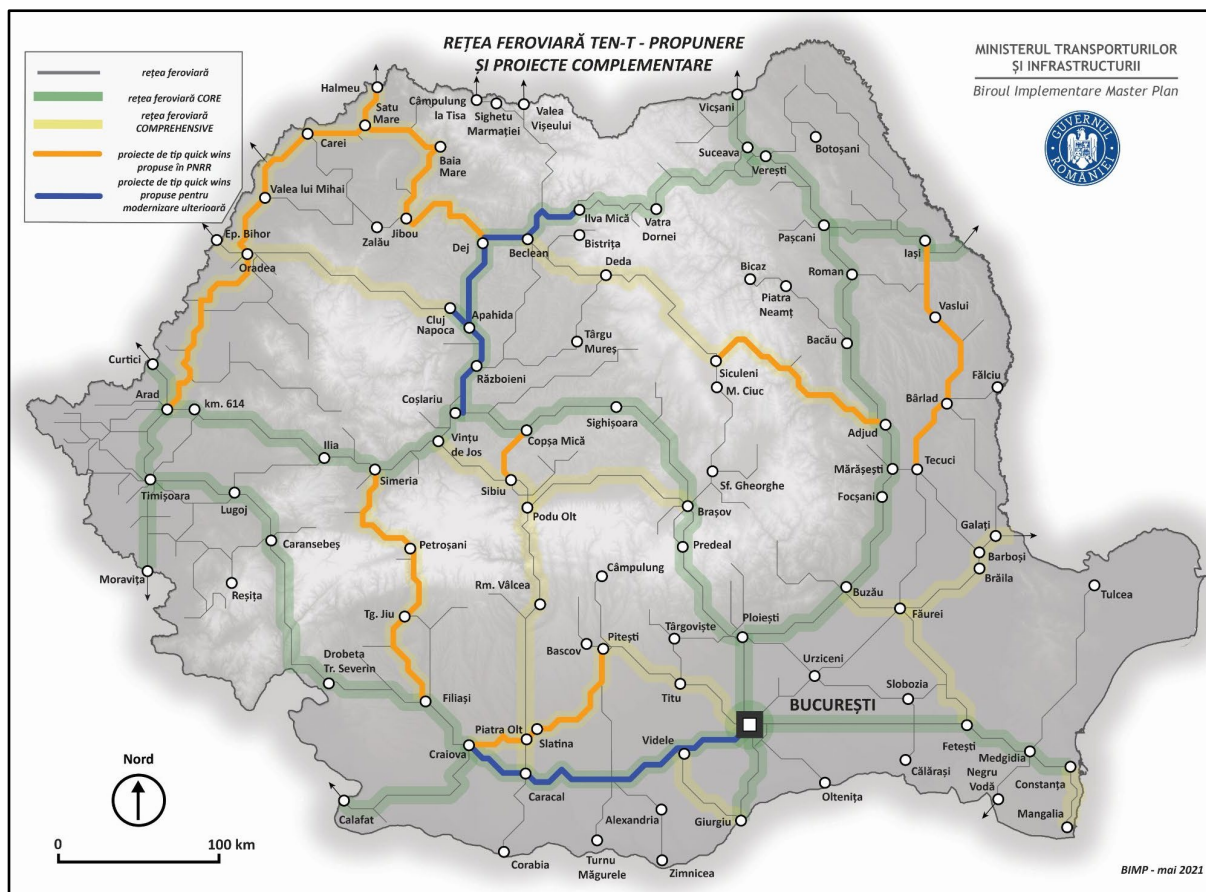

Figura 11. Rețeaua feroviară TEN-T: propunere și proiecte complementare

Sursa: Biroul Implementare Master Plan

Sectoarele de cale ferată pe care se vor face atât intervenții de tip Quick Wins, cât și lucrări de modernizare în următoarele decadă sunt (Figura 11):

- *București – Roșiori Nord – Craiova* (cale ferată dublă electrificată) în lungime de 209 km, de pe rețeaua TEN-T Core;
- *Apahida – Dej – Ilva Mică* (cale ferată dublă până la Beclean), în lungime de 119 km, de pe rețeaua TEN-T Core;
- *Coșlariu – Apahida – Cluj Napoca* (cale ferată dublă electrificată) în lungime de 209 km, de pe rețeaua TEN-T Core.

Complementaritate cu alte surse de finanțare

În ceea ce privește complementaritatea cu alte surse de finanțare, investițiile de pe rețeaua feroviară necesare finalizării rețelei TEN-T Core, vor fi finanțate prin Programul Operațional Transport/Buget de Stat. Programul Operațional Transport și Planul Investițional (PI) pentru

Dezvoltarea Infrastructurii de Transport pe perioada 2020-2030 care reprezintă condiție favorizantă pentru POT, parte a noului cadru financiar multianual 2021-2027 vor fi transmise serviciilor Comisiei Europene, în cursul anului 2021.

Rezultate așteptate

- 311 km de cale ferată modernizată;
- 311 km de cale ferată cu sistem ERTMS 2;
- 110 km de cale ferată electrificată;
- 2534 km de cale ferată pe care viteza comercială crește cu 15% prin lucrări de reînnoire și Quick Wins;
- 206 km de cale ferată cu sistem modern de centralizare.

Ajutor de stat

În ceea ce privește proiectele de modernizare completă, de electrificare, de renewal și Quick Wins, având în vedere că investițiile în rețeaua feroviară de transport reprezintă un **monopol natural**, nu sunt implicații de natura ajutorului de stat, ținând seama și de următoarele aspecte:

Infrastructura feroviară reprezintă un **monopol natural**, întrucât aceasta nu se află în competiție cu alte infrastructuri de aceeași natură (infrastructura nu este duplicata, întrucât ar fi nerentabilă), iar posibilitatea finanțării private pentru construirea unei astfel de infrastructuri este nesemnificativă, având în vedere costurile ridicate, perioada îndelungată de amortizare a investiției și riscurile de nerecuperare a investiției. Se mai subliniază faptul că în România infrastructura feroviară publică este construită/modernizată/reabilitată doar din resurse de stat, iar exproprierile pot fi realizate, conform legii, doar de către autoritățile publice.

De asemenea, finanțarea publică aferentă construirii/modernizării/reabilitării infrastructurii feroviare nu va fi utilizată pentru finanțarea directă sau indirectă a altor activități economice desfășurate de administratorul infrastructurii CFR SA, în condițiile obligativității păstrării contabilității separate pe tipuri de activități.

Infrastructura de transport feroviar propusă va fi deschisă tuturor potențialilor utilizatori, în mod nediscriminatoriu și nu vor fi favorizați anumiți utilizatori, ci va fi construită în folosul întregii societăți, nefiind înregistrată prezența ajutorului de stat pentru utilizatorii infrastructurii.

Submăsura privind implementarea unui sistem software și a infrastructurii aferente, la nivelul administratorului instalațiilor de electrificare, respectiv la nivelul Societății Comerciale "Electrificare C.F.R." - S.A., filială a Companiei Naționale de Căi Ferate "CFR" – S.A., care-i va permite să implementeze un nou sistem de gestionare a consumului de energie electrică în rețeaua feroviară nu are implicații de ajutor de stat, întrucât administrarea instalațiilor de electrificare face subiectul unui monopol legal, conform prevederilor legale (HG nr. 1283/2004), după cum s-a menționat la R1, lit. c2).

I3 – Achiziționare de material rulant sustenabil și modernizarea materialului rulant existent

Tipuri de proiecte propuse a fi finanțate prin PNRR sunt:

A. Material rulant

În ce constă investiția

- Achiziția de material rulant ecologic (electric-EMU/baterii-B-EMU/hidrogen-H-EMU) - aceste trenuri vor circula atât pe rețeaua feroviară națională ca trenuri de lung parcurs (de tip IR și IC), cât și ca trenuri de scurt parcurs (de tip R) precum și în serviciul metropolitan (de tip S-Bahn);
- Modernizarea materialului rulant existent pe rețeaua feroviară națională.

Tot materialul rulant achiziționat sau modernizat include zero emisii și va respecta prevederile legale în domeniul ajutorului de stat și achizițiilor publice.

În ce privește investițiile în material rulant creșterea capacității vizează:

- Reînnoirea vagoanelor cu capacitate între 80 - 130 locuri (Intercity și Regio);
- Automotoare EMU și H-EMU (inclusiv stații de alimentare cu hidrogen pentru trenurile de tip H-EMU) cu capacitate între 150 și 500 locuri; Toate acestea vor fi prevăzute cu sistem ERTMS onboard;
- Modernizarea locomotivelor electrice, inclusiv dotarea cu sistem ERTMS capabile de a dezvolta viteza 160 km/oră și de a tracta trenuri de călători de până la 16 vagoane.

Tot materialul rulant este dedicat pasagerilor, nu transportului de marfă.

În ce privește achiziția de trenuri cu hidrogen, propunem un proiect pilot pe o linie neelectrificată, care va fi reînnoită, cu o cerere mare și potențial ridicat de creștere (Aeroport Internațional Henri Coandă – București - Pitești).

Strategia de introducere a trenurilor cu Hidrogen (HFC Trains) nu reprezintă soluție pentru anularea programelor de electrificare în România ci doar o alternativă ecologică la transportul cu tracțiune diesel de pe liniile încă neelectrificate. România face o prioritate în domeniul feroviar în

cea ce privește electrificarea sectoarelor principale și cele complementare de cale ferată, în baza beneficiilor legate de vitezele superioare care pot fi atinse dar și pentru tracțiunea trenurilor de marfă cu tonaje mari.

La fel de importantă este și strategia energetică din România care va stabili contribuția energiei verzi (în special cea generată de parcurile eoliene din țară) la producerea hidrogenului necesar trenurilor HFC. Un tren hidrogen reduce cantitatea de dioxid de carbon cu 700 tone CO₂/an ceea ce echivalează cu emisiile generate de aproximativ 400 de autovehicule, iar pentru un parc de 12 de trenuri se estimează o reducere de aproximativ de 10000 tone CO₂/an (aproximativ emisiile a 6000 autovehicule/an) la un parcurs mediu estimat. Trenurile HFC sunt utilizate pentru transportul pasagerilor pe rutele feroviare neelectrificate, pe care nu pot circula trenuri cu tracțiune electrică.

Cele mai importante caracteristici ale serviciului operat cu trenurile cu hidrogen sunt:

- asigurarea unei legături non-stop pe relația București Nord – Aeroport HC și retur, la frecvențe de 30 minute pe parcursul zilei respectiv la 60 min în intervalul 1.00 – 4.00 cu 43 perechi de trenuri;
- asigurarea unei legături pe relația București Nord – Pitești și retur, la frecvențe de 60 minute pe parcursul zilei în intervalul 5.00 – 24.00 cu 17 perechi de trenuri;
- capacitatea estimată a unei garnituri este de aproximativ 160 de locuri pentru pasageri respectiv 16 locuri pentru biciclete, ceea ce înseamnă că potențialul de transport zilnic de 18240 pasageri respectiv 1824 de locuri pentru biciclete;
- serviciul propus va fi asigurat de 10 automotoare (7 automotoare cu hidrogen titulare, 3 automotoare cu hidrogen pentru asigurarea dublării capacității de transport în orele de vârf) + 2 automotoare de rezervă care pot fi utilizate prin rotație pe perioada mentenanței sau la creșterea capacității de transport;
- parcursul zilnic al unui automotor poate fi de până la 850 km însă în medie este de aproximativ 700 km;
- timpul de utilizare al unui automotor va fi prin rotație, de până la 23 de ore/zi însă în medie de 17 ore/zi;
- timpul alocat încărcării cu hidrogen este de aproximativ 90 minute și se va realiza în București;
- stația de alimentare cu hidrogen va fi una duală, amplasată astfel încât să poată să alimenteze atât trenurile cu tracțiune pe hidrogen cât și alte vehicule rutiere (în special autobuze).

Costul estimat al unei automotoare alimentate cu hidrogen este de aproximativ 11.5 mil. euro pentru o unitate de tren HFC.

Ruta principală planificată pentru proiectul pilot cu tren cu hidrogen este *București - Pitești*. Din punct de vedere al valorilor de trafic se justifică prelungirea conexiunii să includă și aeroportul București. Nu există probleme de complementaritate între trenurile cu hidrogen și liniile electrificate.

În ce privește alocarea defalcată între tipurile de material rulant, aceasta va avea în vedere rutele programate și gradul de electrificare. În mod specific avem situații în care 80% din traseu este electrificat și 20% neelectrificat (ex. București - Brașov - Sighișoara - Copșa Mică – electrificat TEN-T, Copșa Mică - Sibiu – linie simplă neelectrificată). În acest caz pe ruta electrificată va fi folosită tracțiune electrică cu alimentare directă din rețea (perioadă în care se încarcă și bateriile), iar pe secțiunea neelectrificată se va circula cu tracțiune electrică pe bază de baterii.

Modernizarea vagoanelor din punct de vedere tehnic implică din punct de vedere al calității și dotărilor 80-90% din nivelul unui vagon nou (wi-fi, climatizare, afișaj informare călători, sistem de sonorizare). Din punct de vedere al siguranței, elementele sunt 100% ca pentru vagoanele noi.

Complementaritate cu sursele de finanțare

În ceea ce privește complementaritatea cu alte surse de finanțare, investițiile care privesc modernizarea și achiziția de material rulant, acestea se vor face utilizând atât sursele de finanțare disponibile prin PNRR, cât și cele din Programul Operațional Transport (cu co-finanțare de la Bugetul de Stat). Materialul rulant, cu zero emisii și dotat cu instalație ERTMS on-board va fi utilizat pentru transportul de pasageri pe coridoarele TEN-T modernizate sau în curs de modernizare, pentru valorificarea superioară a potențialului de transport și pentru creșterea schimbării modale dintre rutier și feroviar. Materialul rulant va fi de tip EMU, H-EMU, B-EMU, locomotive și vagoane pentru transportul pasagerilor pe distanțe lungi (IC/IR), pe distanțe scurte (R) sau în ariile metropolitane (tip S-Bahn).

Rezultate așteptate

- 12 trenuri de tip H-EMU (hidrogen) achiziționate și stații de alimentare cu hidrogen aferente acestora;
- 20 trenuri de tip EMU achiziționate;
- 30 de locomotive electrice modernizate;
- 100 de vagoane modernizate

Ajutor de stat

Achiziția materialului rulant nou în cadrul PNRR presupune următoarele elemente:

1. Materialul rulant nou achiziționate va fi sub formă de unități multiple (automotoare) ecologice (electric/baterii – EMU/B-EMU sau hidrogen H-EMU/HFCMU).
2. Materialul rulant nou este achiziționat de către Statul român, prin MTI, dacă serviciul de transport feroviar public de călători este de interes național, sau printr-o autoritate locală dacă serviciul de transport feroviar public de călători este de interes local. Proprietatea asupra materialului rulant nou va rămâne a Statului român sau a autorității locale, după caz, pe întreaga perioadă de viață.
3. Materialul rulant nou achiziționat poate include în prețul achiziției și cheltuielile cu întreținerea materialului rulant pe perioada de viață.
4. Materialul rulant nou achiziționat va fi exploatat de operatorii de transport feroviar de călători de pe piața românească.

Scopul intervenției este de a crește calitatea serviciilor de transport feroviar public de călători și astfel de a crește cota de piață a acestui tip de transport sustenabil în detrimentul transportului rutier.

Cheltuielile cu achiziționarea materialului rulant nou vor fi reconciliate cu regulile ajutorului de stat prin cuprinderea utilizării lui, cu titlu gratuit, în cadrul contractelor de servicii publice acordate cu respectarea în totalitate a Regulamentului (CE) nr. 1370/2007. Totodată, în cadrul contractelor de servicii publice va fi stipulată în clar obligația operatorului de transport feroviar de călători, ca la sfârșitul contractului, să transfere materialul rulant achiziționat prin PNRR, către autoritatea competentă, în condițiile optime de utilizare și pentru a putea fi neinclus, într-un nou contract de servicii publice, cu respectarea în totalitate a Regulamentului (CE) nr. 1370/2007.

La stabilirea nivelului compensației acordate conform prevederilor Regulamentului (CE) nr. 1370/2007 se va ține cont de beneficiile rezultate din reducerea costurilor de exploatare ale operatorilor, determinate de utilizarea materialului rulant nou și de includerea în prețul achiziției a cheltuielilor de întreținere a materialului rulant pe perioada acestuia de viață.

Modernizarea materialului rulant (locomotive și vagoane de călători) în cadrul PNRR presupune următoarele elemente:

1. Locomotivele modernizate sunt exclusiv locomotive electrice, iar lucrările de modernizare vizează în principal creșterea eficienței energetice a materialului rulant.
2. Locomotivele modernizate sunt exclusiv folosite pentru transportul feroviar public de călători și se interzice înstrăinarea acestora pentru alte tipuri de servicii.
3. Materialul rulant vizat de modernizare este și va rămâne, după modernizare, în proprietatea operatorilor de servicii de transport feroviar public de călători.

4. Finanțarea este deschisă către toți operatorii de transport feroviar de călători de pe piața românească.

Scopul intervenției este de a crește calitatea serviciilor de transport feroviar public de călători și astfel de a crește cota de piață a acestui tip de transport sustenabil în detrimentul transportului rutier.

Cheltuielile cu modernizarea materialului rulant vor fi reconciliate cu regulile ajutorului de stat prin una dintre cele două metode prezentate mai jos:

- a. Prin cuprinderea în cadrul contractelor de servicii publice acordate cu respectarea în totalitate a Regulamentului (CE) nr. 1370/2007 a cheltuielilor referitoare la modernizarea materialului rulant, cu precizarea condiționalității utilizării exclusiv pentru serviciile de transport feroviar public de călători (se interzice închirierea materialului rulant către alți operatori, în special operatori de transport de marfă pe calea ferată),
- b. Prin elaborarea unei scheme de ajutor de stat pentru eficiență energetică, în baza art. 38 – Ajutoarele pentru investiții în favoarea măsurilor de eficiență energetică, din Regulamentul (UE) nr. 651/2014 (GBER), cu modificările ulterioare.

I4 – Dezvoltarea rețelei de transport cu metroul în Municipiile București și Cluj-Napoca

Prin PNRR sunt propuse următoarele tipuri de investiții (vezi și anexa 3):

În ce constă investiția

- construirea de noi magistrale de metrou în regiunea București-Ilfov și Cluj.

Proiectul propus pentru prelungirea magistralei M4 dintre Străulești - Gara de Nord traversează orașul spre sud prin partea centrală având corespondență cu magistrala 1 și 3 în zonele centrale, respectiv cu magistrala 2 în zona Eroii Revoluției. Astfel din punct de vedere al traficului preconizat, magistrala va include stații ce permit trenuri cu 6 vagoane (120 m) la frecvențe ce vor varia între 3 și 8 min.

- Capacitate transport: 50000 călători/(h și sens);
- Viteză comercială: 36 km/h;
- Trenuri (material rulant): 15 bucăți;

Raportat la elementele de necesitate și justificare ale proiectului menționăm că modelele actuale de utilizare a terenurilor în zona de studiu și în special predominanța oportunităților de angajare generează o cerere puternică de transport pe coridorul nord-sud prin zona de studiu. În perioada de timp 2015-2030 redistribuirea prognozată a populației și concentrarea ocupării forței de muncă în zona studiată va spori cererea de transport de-a lungul coridorului nord-sud. Prognozele privind

modificările privind utilizarea terenurilor în zona de studiu și în Regiunea București-Ilfov reprezintă un model de dezvoltare nesustenabilă, generând o cerere mai mare de transport pe distanțe lungi din zonele rezidențiale cu posibilități limitate de a asigura transportul public de înaltă calitate și care exercită presiuni suplimentare asupra rețelelor de transport ale orașului. Nivelurile de poluare a aerului în București sunt în mod substanțial mai mari decât cele din orașe ale UE (Viena, Budapesta și Varșovia), principalii poluanți care au un impact negativ asupra sănătății umane (NO₂ și PM₁₀) depășind limitele UE.

Mulți dintre locuitorii zonei de studiu sunt expuși la niveluri de zgomot care depășesc pragurile de 50 dB(A) sau de 55 dB(A) identificate de OMS ca provocând niveluri moderate sau grave de disconfort, traficul rutier reprezentând sursa principală pe timpul zilei și al nopții. Conectivitate generală scăzută a traficului datorată congestionării masive a traficului la ore de vârf în rețeaua rutieră a zonei de studiu, cu durate de călătorie lungi și neregulate, care au un impact asupra călătoriilor cu autoturisme private și care afectează negativ transportul public de suprafață și transportul de marfă, impunând costuri suplimentare de exploatare pentru ambele sectoare.

În timp ce Magistrala 2 de metrou oferă legături bune de transport public de-a lungul unei axe nord-sud prin orașul București, datorită alinierii sale în partea estică a zonei de studiu, rețeaua de metrou a orașului oferă o acoperire limitată în altă secțiune ale zonei de studiu și este accesibilă numai prin transbordări din rețeaua de tramvaie și troleibuze, ambele cu o calitate slabă a serviciilor. Încărcările cu călători în timpul perioadei de vârf de dimineață pe Magistrala 2 de metrou (în medie 1041 călători/tren față de 1200 călători) indică o supraaglomerare notabilă pe această linie prin centrul orașului: astfel, capacitatea de transport a metroului pe axa nord-sud prin studiu pare necorespunzătoare conform modelelor actuale ale cererii, cu o capacitate limitată de adaptare la creșteri suplimentare provenite din intervalele de succedare scăzute.

Datorită acoperirii limitate a rețelei de metrou în cea mai mare parte a zonei de studiu, inclusiv în Subzonele 2 și 3, cu populații rezidențiale mari, aceste cartiere depind de rețeaua de tramvai, însă această rețea nu este complet separată față de traficul general și semafoarele din intersecții. În consecință, ea oferă viteze de călătorie necorespunzătoare (de obicei 13-16 km/h în timpul perioadelor de vârf) și, împreună cu absența legăturilor la nivelul orașului, rețeaua de tramvai oferă o slabă conectivitate în ceea ce privește transportul public pe axa nord-sud prin zona de studiu. Rețeaua de tramvai este limitată în ceea ce privește capacitatea, iar unele linii se confruntă cu o supraaglomerare masivă la ore de vârf, iar linia 32 are, de exemplu, o medie de 193 de pasageri/tramvai, față de o capacitate de 160 la ore de vârf dimineața.

Legat de *proiectul M1 Cluj-Napoca*, la nivel european sunt două elemente ce definesc necesitatea unui metrou:

- populația deservită (Cluj-Napoca are 400.000 locuitori);

- configurația longitudinală a orașului (pe o singură axă) definitorie pentru Cluj-Napoca pe axa est-vest ce include legătura cu cea mai mare comună din țară (Florești) ce este legată funcțional de Cluj-Napoca.

Astfel, având în vedere dezvoltarea preconizată la nivelul orașului Cluj-Napoca și structura geografică a acestuia, dezvoltarea unei magistrale de metrou este varianta optimă la nivel național în afara capitalei.

Din punct de vedere al capacității de transport metroul din Cluj-Napoca va include:

- 16 trenuri: Tren 2 rame x 2 vagoane (52 m, 380 pasageri);
- Capacitatea de transport la interval de 3 min/90 sec: 7.600/15.200/ oră și sens;

În ceea ce privește monitorizarea și asigurarea implementării integrale până în 2026, fiecare proiect dispune de o unitate specifică de implementare la nivelul beneficiarilor și de monitorizare specifică a proiectelor la nivel de minister. Această unitate urmărește corelarea cu actorii relevanți de la nivelul ministerelor, ai autorităților locale și ai sectorului privat, acolo unde este necesar.

Aceste măsuri se vor desfășura în paralel cu măsurile de îmbunătățire a pregătirii proiectelor, a procesului de achiziții publice și a gestionării contractelor, precum și cu celelalte măsuri menite să abordeze industria construcțiilor (resurse umane, disponibilitatea materiilor prime și modernizarea instalațiilor necesare).

Complementaritate cu sursele de finanțare

În ceea ce privește complementaritatea cu alte surse de finanțare, investițiile care privesc dezvoltarea rețelei de metrou, acestea se vor realiza corelat cu finanțare din Programul Operațional Transport și Buget de Stat și vizează finalizarea magistralelor de metrou aflate în construcție, cât și dezvoltarea rețelei de metrou prin implementarea de noi magistrale sau prelungirea acestora.

Rezultate așteptate

La finalizarea integrală a magistralei de metrou:

- 12.7 km de rețea nouă de metrou;
- 15 stații noi de metrou;
- 30 de rame electrice de metrou.

La Q3 2026:

Având în vedere complexitatea tehnică a lucrărilor și termenele impuse de Regulamentul RRF, propunem spre finanțare o secvențiere funcțională a lucrărilor astfel:

- Faza 1: Lucrări de structură de rezistență – Stații, Interstații – **tuneluri, galerii, alte construcții** – cu finalizare Q3 2026 - indicatorul fiind 12.7 km de tuneluri metrou cu stațiile aferente
 - *M4 București: Gara de Nord - Filaret (6 stații) - 5,2 km;*
 - *M1 Cluj-Napoca: Sf. Maria - Europa Unită (9 stații) - 7,5 km*
- Faza 2: Lucrări de cale, finisaje, instalații, Achiziție material rulant și semnalizare - cu finalizare Q4 2028
 - *M4 București: Filaret - Progresu (7 stații, un depou) - 6,74 km;*
 - *M1 Cluj-Napoca: Florești - Sf. Maria și Mărăști - Muncii (10 stații, un depou) - 12,6 km*

Ajutor de stat

Conformarea cu regulile privind ajutorul de stat se va realiza astfel:

Achiziția sistemelor de management al consumului de energie electrică și energie regenerativă

Achiziția sistemelor de management al consumului de energie electrică și energie regenerativă, ce includ convertoare de reglare dinamică cu soluții all-in-one, atât pentru tracțiune, cât și pentru recuperare poate fi finanțată fie (i) în cadrul contractului de servicii publice încheiat cu Metrorex, în baza Regulamentului (CE) nr. 1370/2007, fie ca (ii) ajutor de stat pentru eficiență energetică, în baza art. 38 din Regulamentul (UE) nr. 651/2014 (cu o intensitate de 30% din costurile eligibile, care reprezintă costurile suplimentare de investiții necesare atingerii unui nivel mai ridicat de eficiență energetică). De asemenea, pragul de notificare trebuie să fie de 15 milioane euro pe întreprindere, pe proiect de investiții.

Infrastructura de metrou

Construirea infrastructurii de metrou din fonduri publice nu distorsionează și nu amenință să distorsioneze concurența și nici nu este susceptibilă să afecteze comerțul dintre Statele Membre ale Uniunii Europene, întrucât infrastructura publică propusă a fi construită reprezintă un monopol natural.

Infrastructura de transport va fi deschisă tuturor potențialilor utilizatori, în mod nediscriminatoriu și nu vor fi favorizați anumiți utilizatori, ci va fi construită în folosul întregii societăți, nefiind înregistrată prezența ajutorului de stat pentru utilizatorii infrastructurii.

Calendarul general

În ceea ce privește calendarul de implementare al proiectelor propuse, acesta se regăsește în Anexa 11.

► 4. Autonomia strategică și probleme de securitate

- nu se aplică

► 5. Proiecte transfrontaliere și multinaționale

- nu se aplică

►

► 6. Dimensiunea verde/ecologică a componentei

În conformitate cu prevederile *Regulamentului (UE) 2021/241 de instituire a Mecanismului de redresare și reziliență*, un quantum de cel puțin 37% din alocarea totală a PNRR trebuie să reprezinte cheltuieli privind **tranziția verde**.

Potrivit *Raportului de țară din 2020*, sectorul transporturilor din România a fost responsabil de generarea a 24.7 % din emisiile totale de CO₂ și a 16.6 % din emisiile totale de GES, în 2017 (Comisia Europeană), **cu mult sub media UE**. Din aceste procente, transportul rutier a reprezentat peste 90% din totalul emisiilor de CO₂ și de GES din sectorul transportului la nivelul întregii țări.

Pentru a atinge neutralitatea climatică la nivel european până în 2050, este necesară reducerea cu 90% a emisiilor din sectorul transportului, față de nivelul din anul 1990. Decarbonizarea sectorului transporturilor este susținută în principal de utilizarea modurilor sustenabile de transport, precum transportul feroviar, transportul naval (pentru marfă, în principal), transportul public de la nivel urban/zonă funcțională urbană (inclusiv cu metroul și trenul metropolitan), utilizarea bicicletei ca mod de deplasare și de măsurile de promovare a surselor regenerabile în producerea energiei electrice (sprijinite inclusiv la nivel de PNRR), în linie cu țintele ce vor fi asumate prin Planului Național Integrat în domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice (PNIESC). În ceea ce privește sectorul transportului rutier, acesta are un potențial semnificativ de reducere a emisiilor de GES, prin implementarea unor măsuri concertate care să conducă la îmbunătățirea mobilității urbane durabile, a intermodalității și a stimulării achiziționării vehiculelor mai puțin poluante/cu emisii zero.

Toate investițiile și reformele propuse la nivelul componentei de *Transport* din PNRR contribuie la tranziția verde și respectă principiul DNSH (Do No Significant Harm), conform secțiunii 8. *Principiile DNSH (Do No Significant Harm)*, neavând impact semnificativ asupra celor 6 obiective

de mediu prevăzute în Regulamentul (UE) nr. 2020/852. De asemenea, toate investițiile în infrastructura de transport se vor realiza cu respectarea reglementărilor și procedurilor de mediu, prin parcurgerea etapelor obligatorii în cazul fiecărei submăsuri în parte, spre exemplu:

- evaluarea impactului asupra mediului;
- evaluarea adecvată a ariilor protejate;
- evaluarea impactului asupra corpurilor de apă;
- studiul privind schimbările climatice.

În plus, pentru fiecare investiție finanțată de PNRR, monitorizarea specifică va asigura calitatea studiilor și punerea în aplicare a măsurilor necesare pentru atenuarea efectelor adverse asupra mediului pe toată durata de viață a investițiilor.

Prin faptul ca la nivelul componentei *Transport*, cheltuielile privind schimbările climatice depășesc 50% din alocarea componentei, conform foii de calcul *T2* din Anexa *RO RRP_Transport sustenabil Annex II* reiese că această componentă contribuie în mod semnificativ la *obiectivul privind clima, de cel puțin 37% din alocarea totală din PNRR*.

Submăsurile privind dezvoltarea infrastructurii rutiere se încadrează în domeniile de intervenție *056 - Autostrăzi și drumuri nou construite sau reabilite – rețeaua centrală TEN-T* (Autostrăzile A1, A7, A8) și *057 - Autostrăzi și drumuri nou construite sau reabilite – rețeaua globală TEN-T* (Autostrada A3), cu o contribuție de 0% la obiectivele privind schimbările climatice și de mediu.

În schimb, prin reforma și investițiile în sistemul electronic de taxare a vehiculelor poluante, conform principiului „poluatorul plătește”, se urmărește creșterea cotei vehiculelor cu emisii zero/emisii reduse din totalul parcului auto, înnoirea parcului auto și creșterea valorilor pentru traficul de marfă pe cale ferată (îmbunătățirea intermodalității), cu impact asupra reducerii emisiilor GES din transportul rutier. De asemenea, prin implementarea altor sisteme de transport inteligente, se reduce rata accidentelor și congestiile, cu impact asupra reducerii emisiilor de GES. Submăsurile aferente sunt eligibile în cadrul domeniului de intervenție *063a - Digitalizarea transporturilor atunci când urmărește în parte reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră: transportul rutier* din anexa VI la Regulamentul (UE) nr. 2021/241, cu un coeficient de 40% pentru obiectivul privind schimbările climatice.

Celelalte submăsuri de digitalizare a transportului rutier sunt eligibile în cadrul domeniului de intervenție *063 - Digitalizarea transporturilor: transportul rutier* din anexa VI la Regulamentul (UE) nr. 2021/241, cu un coeficient de 0% pentru obiectivul privind schimbările climatice.

Submăsurile privind dezvoltarea infrastructurii feroviare contribuie în mare măsură la obiectivul privind schimbările climatice.

Astfel, submăsurile privind construirea și/sau reabilitarea de căi ferate din rețeaua centrală TEN-T (Arad - Timișoara - Caransebeș) sunt eligibile în cadrul domeniului de intervenție *064 - Căi ferate nou construite sau reabilite – rețeaua centrală TEN-T* din anexa VI la Regulamentul (UE) nr. 2021/241, cu un coeficient de 100% pentru obiectivele privind schimbările climatice.

Submăsurile privind construirea și/sau reabilitarea de căi ferate din rețeaua globală TEN-T (Cluj-Napoca – Episcopia Bihor) sunt eligibile în cadrul domeniului de intervenție *065 - Căi ferate nou construite sau reabilite – rețeaua globală TEN-T* din anexa VI la Regulamentul (UE) nr. 2021/241, cu un coeficient de 100% pentru obiectivele privind schimbările climatice.

Submăsurile privind electrificarea căilor ferate (Constanța – Mangalia și Videle - Giurgiu – TEN-T) sunt eligibile în cadrul domeniului de intervenție *069a - Alte căi ferate reconstruite sau modernizate – electrice/cu emisii zero* din anexa VI la Regulamentul (UE) nr. 2021/241, cu un coeficient de 100% pentru obiectivele privind schimbările climatice.

În ceea ce privește submăsurile privind reînnoirea liniilor de cale ferată, submăsura privind linia București – Pitești (TEN-T Globală) este eligibilă în cadrul domeniului de intervenție *068 - Căi ferate reconstruite sau modernizate – rețeaua globală TEN-T* cu un coeficient de 100% pentru obiectivele privind schimbările climatice, iar submăsura privind linia Reșița – Voiteni, ce asigură legătura la coridor TEN-T Centrală este eligibilă în cadrul domeniului de intervenție *069 - Alte căi ferate reconstruite sau modernizate* cu un coeficient de 40% pentru obiectivele privind schimbările climatice.

În ceea ce privește submăsurile de eliminare a restricțiilor și a limitărilor de viteză de tip *quick wins*, în funcție de categoria căilor ferate, acestea sunt eligibile în cadrul domeniilor de intervenție *067 - Căi ferate reconstruite sau modernizate – rețeaua centrală TEN-T* (cu un coeficient de 100% pentru obiectivele privind schimbările climatice), *068 - Căi ferate reconstruite sau modernizate – rețeaua globală TEN-T* (cu un coeficient de 100% pentru obiectivele privind schimbările climatice).

Toate submăsurile de mai sus privind **construirea/reconstruirea/modernizarea/reînnoirea/electrificarea** căilor ferate au o contribuție de 40% la obiectivele privind obiectivele de mediu.

În ceea ce privește digitalizarea transportului feroviar (infrastructură și material rulant), submăsurile sunt eligibile, după caz, în cadrul domeniilor de intervenție *070 - Digitalizarea transporturilor: transportul feroviar* și *071 - Sistemul european de management al traficului feroviar (ERTMS)*, cu un coeficient de 40% pentru obiectivele privind schimbările climatice. Dintre acestea, doar domeniul de intervenție *071 - Sistemul european de management al traficului feroviar (ERTMS)*, contribuie la obiectivele de mediu (coeficient de 40%).

Achiziția și modernizarea materialului rulant feroviar sunt eligibile în cadrul domeniului de intervenție 072a - *Active feroviare mobile cu emisii zero/electrice*, cu o contribuție de 100% pentru obiectivele privind schimbările climatice și de 40% pentru obiectivele de mediu.

Submăsurile privind dezvoltarea infrastructurii de transport cu metroul contribuie în mare măsură la obiectivul privind schimbările climatice. Astfel, submăsura privind construirea infrastructurii de transport cu metroul este eligibilă în cadrul domeniului de intervenție 073 - *Infrastructuri de transporturi urbane curate*, cu un coeficient de 100% pentru obiectivele privind schimbările climatice. Domeniul de intervenție are o contribuție de 40% la obiectivele privind obiectivele de mediu.

Submăsurile privind **asistență tehnică pentru implementarea reformelor** se încadrează în domeniul de intervenție 142 - *Evaluare și studii, culegere de date*, cu 0% contribuție la obiectivele privind schimbările climatice și de mediu.

► **7. Dimensiunea digitală a componentei**

În conformitate cu prevederile Regulamentului (UE) 2021/241 de instituire a Mecanismului de redresare și reziliență, minimum 20 % din alocarea totală a PNRR trebuie să contribuie la **tranziția digitală**.

*Prin faptul ca la nivelul componentei **Transport**, cheltuielile digitale sunt de peste 12% din alocarea componentei, conform foii de calcul T2 din Anexa RO RRP_Transport sustenabil Annex II reiese că această componentă are o contribuție la obiectivul digital de cel puțin 20% din alocarea totală a PNRR.*

Marea majoritate a reformelor și investițiilor din componenta de Transport contribuie la tranziția digitală, prin promovarea soluțiilor de mobilitate inteligentă. Digitalizarea infrastructurii de transport se realizează, în principal, prin implementarea de reforme și investiții care conduc la implementare de noi tehnologii și sisteme informatice cum ar fi: Sisteme Inteligente de Transport (ITS) pentru transportul rutier, Sistemul European de Management al Traficului European (ERTMS) în transportul feroviar.

Referitor la transportul rutier, reformele privind implementarea *cadrlui strategic și legislativ în ceea ce privește siguranța rutieră și sistemele de transport inteligente (ITS)* urmăresc **inclusiv** crearea condițiilor pentru dezvoltarea legislației specifice și a investițiilor corespunzătoare sistemelor de transport inteligente, care să permită comunicarea infrastructurii cu vehiculele ecologice, de generație nouă, echipate cu componente digitale (vehiculele “inteligente”), sprijinind astfel tranziția către o mobilitate mai curată, mai sigură și mai conectată. De asemenea, în cadrul

sistemelor de transport inteligente, se va acorda importanță asigurării sistemelor de management al vitezei pentru transportul rutier.

În ceea ce privește investițiile care susțin reformele sistemului de transport rutier, autostrăzile construite prin PNRR vor avea instalate tehnologii digitale, respectiv Sisteme de transport inteligente (ITS) pe toată lungimea acestora (434 km), la care se adaugă sistemele ITS ce vor fi instalate pe secțiunile deja existente de autostradă, sisteme coordonate de la nivelul unui centru național de management al traficului, pentru rețeaua de autostrăzi și drumuri naționale. Aceste sisteme care vor contribui la trecerea spre o mobilitate mai durabilă și mai inteligentă.

Prin *proiectul pilot de asigurare a unui grad ridicat de siguranță rutieră pe un sector de autostradă* care va permite circulația vehiculelor autonome, se deschide calea introducerii în condiții de siguranță a sistemelor de mobilitate conectată și automatizată.

Prin reforma și investițiile în *sistemul electronic de taxare a vehiculelor poluante*, conform principiului „poluatorul plătește”, se urmărește creșterea cotei vehiculelor cu emisii zero/emisii reduse din totalul parcului auto, înnoirea parcului auto și creșterea valorilor pentru traficul de marfă pe cale ferată (îmbunătățirea intermodalității), cu impact asupra reducerii emisiilor GES din transportul rutier. Submăsurile aferente sunt eligibile în cadrul domeniului de intervenție 063a - *Digitalizarea transporturilor atunci când urmărește în parte reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră: transportul rutier* din anexa VII la Regulamentul (UE) nr. 2021/241, cu un coeficient de 100% pentru obiectivul privind tranziția digitală. De asemenea, și prin implementarea altor sisteme de transport inteligente se va reduce rata accidentelor și congestiile, cu impact asupra reducerii emisiilor de GES (domeniul de intervenție 063a - *Digitalizarea transporturilor atunci când urmărește în parte reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră: transportul rutier* din anexa VII la Regulamentul (UE) nr. 2021/241).

Celelalte submăsuri privind transportul rutier sunt eligibile în cadrul domeniului de intervenție 063 - *Digitalizarea transporturilor: transportul rutier* din anexa VII la Regulamentul (UE) nr. 2021/241, cu un coeficient de 100% pentru obiectivul privind tranziția digitală.

În ceea ce privește transportul feroviar, reforma *Introducerea unui sistem de eficientizare a utilizării energiei electrice în transportul feroviar* (R1 c2) vizează inclusiv dezvoltarea unui **software** care să permită administratorului infrastructurii feroviare să înregistreze mai bine consumul de energie al trenurilor și, de asemenea, să monitorizeze energia regenerabilă utilizată în sistemul feroviar, contribuind astfel la eficiență energetică și la tranziția verde.

Prin reforma **R1 c3** se propune inclusiv dezvoltarea și implementarea unui software specializat pentru managementul operativ și a unui software specializat pentru managementul tactic al circulației trenurilor, prevăzut cu funcții de asistare inteligentă a deciziei (AID). Operarea acestor softuri, integrate funcțional cu sistemele de semnalizare din teren și de pe materialul rulant (ERTMS, sisteme de centralizare din stații), este de natură să conducă la creșterea vitezelor

comerciale planificate și, implicit, a celor realizate și să crească semnificativ eficiența deciziilor de redresare a circulației în caz de perturbații, cu efect asupra creșterii cotei acestui mod de transport ce contribuie în măsură mare și la tranziția verde.

Sistemul ERTMS se va implementa pe liniile *Arad - Timișoara - Caransebeș* și *Cluj-Napoca - Episcopia Bihor*, iar obiectivul instalării acestuia este reprezentat de înlocuirea tuturor sistemelor de semnalizare existente cu un sistem unic pentru a promova interoperabilitatea rețelelor feroviare la nivel european și a spori competitivității sectorului feroviar.

De asemenea, componente privind digitalizarea transporturilor se vor instala și la bordul materialului rulant achiziționat/modernizat, asigurând comunicarea acestuia cu infrastructura și centrul de comandă.

Submăsurile privind Sistemul european de management al traficului feroviar (ERTMS) sunt eligibile în cadrul domeniului de intervenție *071 - Sistemul european de management al traficului feroviar (ERTMS)* din anexa VII la Regulamentul (UE) nr. 2021/241, cu un coeficient de 100% pentru obiectivul privind tranziția digitală.

Celelalte submăsuri privind digitalizarea transportului feroviar (software, sisteme de centralizare din stații și linii etc) sunt eligibile în cadrul domeniului de intervenție *070 - Digitalizarea transporturilor: transportul feroviar* din anexa VII la Regulamentul (UE) nr. 2021/241, cu un coeficient de 100% pentru obiectivul privind tranziția digitală.

Pentru toate aceste sisteme se vor lua măsuri de securitate cibernetică, asigurându-se tranziția către o digitalizare sigură a sistemelor de transport, care devin astfel, mai reziliente și sustenabile. De asemenea, investițiile digitale propuse vor respecta principiile interoperabilității, eficienței energetice și protecției datelor cu caracter personal.

► **8. Principiile DNSH (Do No Significant Harm)**

A se vedea Anexa DNSH.

► **9. Etape, obiective și calendar**

A se vedea Anexa II.

Lista etapelor operaționale se regăsește în Anexa.

► **10. Finanțare și costuri**

Costul estimat al planului

Nevoile de investiții ale României pentru infrastructura de transport depășesc 70 miliarde de euro, potrivit ultimelor estimări prezentate în *Planul Investițional (PI) pentru Dezvoltarea Infrastructurii de Transport pe perioada 2020-2030*.

Prin PNRR sunt propuse reforme și investiții cu un cost total de de aproximativ **7,620 miliarde de euro**. Reformele și investițiile propuse au fost alese pentru a răspunde recomandărilor de țară și obiectivelor agreate la nivel european. Totodată, maturitatea proiectelor a avut un rol important în definitivarea propunerii pentru finanțare.

Sumar al propunerii de finanțare

Tabelul 16. Sumar al propunerii de finanțare

Reformă/Investiție	Categorie	Sumă solicitată din RRF (mil. Euro, fără TVA)	Cost total investiție (mil.Euro fără TVA)* *diferența va fi asigurată din alte surse de finanțare (buget de stat / împrumuturi)
Reforma 1: - „Transport sustenabil, decarbonizare și siguranță rutieră” - Îmbunătățirea cadrului strategic, legal și procedural pentru tranziția către transport sustenabil;		13	13
Reforma 2: “Viziune și management performant pentru transport de calitate” Îmbunătățirea capacității instituționale de management și guvernanta corporativă		16	16
TOTAL REFORME		29	29
	<i>Proiecte situate pe rețeaua TEN-T</i>	2,695	5,341

Investiții 1 - Dezvoltarea infrastructurii rutiere aferente rețelei TEN-T centrale, precum și a infrastructurii necesare implementării noilor măsuri de taxare și control, a sistemelor de management al traficului rutier și asigurarea siguranței rutiere;	<i>Infrastructura aferentă operaționalizării sistemelor de trafic inteligent – centru de management al traficului, sisteme de informare a utilizatorilor, interoperabilitatea sistemelor de transport</i>	41	41
	<i>Infrastructura de taxare și control – instalații automate de măsurare a greutății camioanelor pentru zonele de frontieră, sisteme integrate de control rutier, taxarea camioanelor pe distanță parcursă</i>	79	79
	<i>Investiții în infrastructura existentă pentru siguranța rutieră</i>	280	280
TOTAL INVESTIȚII DOMENIUL RUTIER		3,095	5,741
<u>Investiții 2 - Modernizarea liniilor de cale ferată inclusiv implementarea Sistemului European de Management al Traficului Feroviar (ERTMS), nivel 2, centralizarea stațiilor; reînnoirea și electrificarea liniilor de cale ferată pentru secțiunile selectate</u>	<i>Modernizări</i>	2,595	2,944

(reprezentând faza 1 din procesul de modernizare);			
	<i>Electrificări</i>	169	169
	<i>Reînnoiri</i>	276	276
	<i>Quick Wins</i>	452	452
	<i>Centralizări electronice și electro-dinamice</i>	44	44
TOTAL INVESTIȚII DOMENIUL FERVIAR		3,536	3,885
Investiții 3 - Achiziționarea de material rulant sustenabil și modernizarea materialului rulant existent	<i>Material rulant ecologic</i>	360	499
TOTAL INVESTIȚII MATERIAL RULANT		360	499
Investiții 4 - Dezvoltarea rețelei de transport cu metroul în Municipiile București și Cluj-Napoca	<i>Metrou</i>	600	3,021
TOTAL INVESTIȚII METROU		600	3,021
TOTAL COMPONENTĂ		7,620	13,175

Stabilirea costurilor

Abordare generală

- a. *Investițiile sumarizate în tabelul de mai sus includ proiecte aflate în diferite stadii de pregătire, majoritatea având deja studii de fezabilitate/devize de lucrări realizate, astfel încât costul a fost extras din documentația livrată de consultanții contactați pentru realizarea acestor analize detaliate.*

Pentru aceste investiții se iau măsuri de stabilire a costurilor încă din faza de identificare a ideii de proiect, pentru pregătirea proiectului și lansarea procedurilor de contractare a studiilor de fezabilitate.

Astfel, departamentul de specialitate din MTI, responsabil de Master Planul General de Transport utilizează ca reper, la identificarea și pregătirea proiectului în faze incipiente, standardul de cost stabilit și validat cu experții BEI într-un demers metodologic distinct în care au fost analizate valorile finale ale proiectelor de infrastructură de transport rutier din țări ale Uniunii Europene (Bulgaria, Ungaria, Slovenia, Slovacia, Polonia), dar și din România și în care au fost evidențiate sectoarele caracteristice de munte, de deal, câmpie, zonă metropolitană, dar și structuri precum tunelurile lungi (a se vedea Anexa 7). De asemenea, în vederea fundamentării valorilor proiectelor de infrastructură de transport feroviar, inclusiv pentru a asigura comparabilitatea între proiecte, dar și în testarea performanței economice a acestora, se utilizează ca reper standarde de cost pentru modernizarea căilor ferate, conform MPGT, 2016 (a se vedea Anexa 8).

Prin acest demers au fost stabilite, nu doar costul estimat de implementare al proiectului, dar și informații input pentru analizele cost – beneficiu (ACB), pentru stabilirea Ratei Interne de Rentabilitate, dar și pentru corelarea sumelor necesare proiectelor cu sursele de finanțare disponibile (demers realizat atât în strategia de implementare a MPGT, cât și în cea a Planului Investițional).

În general, metodologia de determinare a costurilor pentru proiecte de lucrări, aplicată internațional de specialiști contractați pentru realizarea studiilor de fezabilitate include următorii pași:

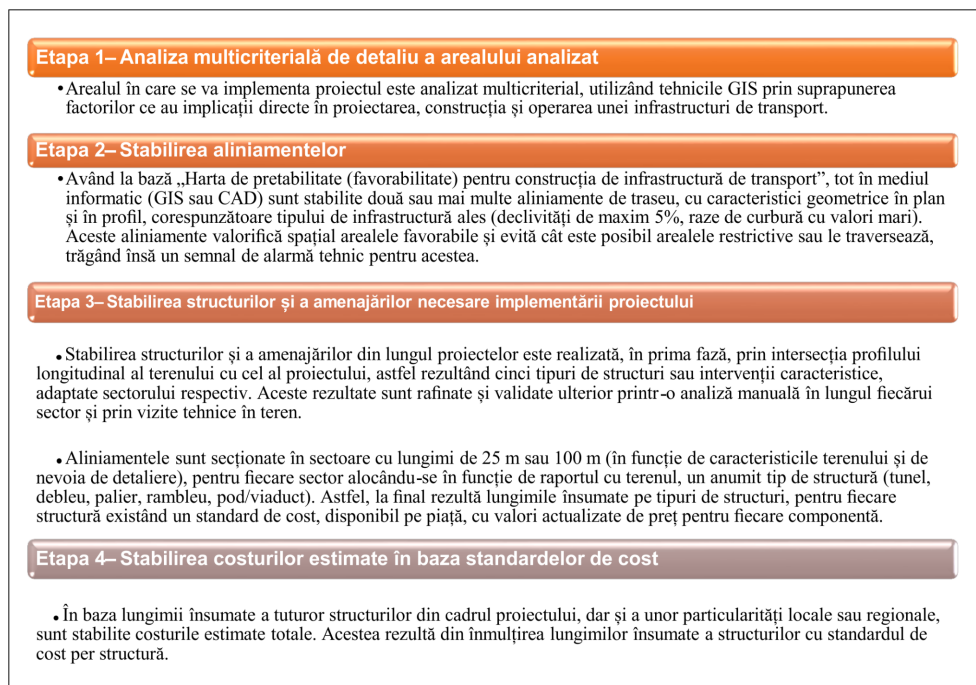

Figura 12. Etapele metodologiei de determinare a costurilor pentru proiecte de lucrări

În cazul în care studiul de fezabilitate a fost realizat în urmă cu mai mult de 4-5 ani, costurile finale se actualizează cu o rata de actualizare de 20% din cauza creșterii prețurilor materialelor de construcție și a costului cu forța de muncă. Această ajustare se aplică ca urmare a intrării în vigoare a legislației specifice în adoptată în 2016.

b. Pentru proiectele pentru care studiile de fezabilitate sunt în curs de realizare sau nu sunt necesare, costurile au fost stabilite în funcție de costurile istorice determinate din proiecte similare anterioare sau ca urmare a prospectării pieței.

În acest caz, MTI, CNAIR S.A și CFR SA, s-au raportat la prețurile cu care au achiziționat produse/lucrări similare, prin proceduri de achiziție publică, în perioada 2016-2020. Pentru situațiile în care nu au achiziționat anterior produse/lucrări similare, costurile au fost stabilite ca urmare a organizării de sesiuni de consultare cu principalii furnizori din piață și analizarea de oferte (acesta este cazul pentru material rulant pe bază de hidrogen).

Detalierea metodologiei de cost propus pentru fiecare proiect (Anexa 9 și 10)

Investiții 1 - Dezvoltarea infrastructurii rutiere aferente rețelei TEN-T centrale, precum și a infrastructurii necesare implementării noilor măsuri de taxare și control, a sistemelor de management al traficului rutier și asigurarea siguranței rutiere.

În ceea ce privește costurile pentru construirea sectoarelor de autostradă propuse pentru finanțare din PNRR, acestea au fost stabilite prin studii de fezabilitate dedicate, conform detalierii de mai jos.

Spre deosebire de sectoarele de autostradă proiectate în anii anteriori, sectoarele inițiate în perioada curentă includ, încă din faza inițială o listă mai amplă de dotări, pentru a răspunde cât mai fidel cerințelor actuale în ceea ce privește rețeaua rutieră rapidă. Astfel, proiectele de autostrăzi propuse pentru finanțare din PNRR vor îndeplini cumulativ următoarele condiții incluse în documentația de achiziții publice, pentru execuția de lucrări:

- Dotarea cu echipamente ITS pe întreaga lungime;
- Dotarea cu stații de încărcare electrică (cu minim 4 puncte de încărcare), care să deservească ambele sensuri, amplasate la distanțe de aproximativ 20 km una față de cealaltă;
- Dotarea cu parcuri securizate, care să deservească ambele sensuri, amplasate la distanțe de aproximativ 50 km una față de cealaltă;
- Dotarea cu perdele forestiere în lungul rețelei rutiere împotriva dispersiei poluanților și împotriva înzăpezirii autostrăzilor;
- Dotarea cu sisteme video pentru monitorizarea traficului și detectarea accidentelor ;
- Dotarea cu stații meteorologice automate;
- Dotarea cu echipamente pentru monitorizarea cantității poluanților;
- Dotarea cu sisteme de informare „real time” și sisteme de avertizare „early warning” pentru pasageri și gestionarii infrastructurii;
- Dotarea cu sisteme automate de contorizare și identificare a tipului de vehicul.

Costurile pentru realizarea acestor dotări au fost incluse de către consultantul contractat în studiile de fezabilitate anexate acestui document.

A. Proiecte situate pe rețeaua TEN-T

Tabelul 17. Caracteristicile proiectelor situate pe rețeaua TEN-T

Sector	Număr de km	Cost solicitat din PNRR (mil.euro fără TVA)	Cost total (mil.euro fără TVA)	Sursa pentru costul propus
A 7 - Ploiești – Buzău	63	358	787	conform devizului din SF finanțat din LIOP 2014-2020 (Anexa 5A1)
A 7 - Buzău – Focșani	83	448	996	conform devizului din SF finanțat din LIOP 2014-2020 (Anexa 5A2)
A 7 - Focșani – Bacău	96	550	1236	conform devizului din SF finanțat din POIM 2014-2020 (Anexa 5A3)
A 7 - Bacău – Pașcani	82	404	812	conform devizului din SF finanțat din POIM 2014-2020 (Anexa 5A4)
A 8 - Tg. Mureș – Miercurea Nirajului + Leghin – Pașcani	59	405	790	conform devizului din SF finanțat din POIM 2014-2020 (Anexa 5A5)
A 3 - Nădășelu – Poarta Sălajului	42	340	418	conform devizului din SF finanțat din POIMP 2014-2020 (Anexa 5A6)
A 1 - Margina – Holdea	9	190	302	conform devizului din SF finanțat din POIM 2014-2020 (Anexa 5A7)
TOTAL		2695		

În ce privește infrastructura de încărcare a vehiculelor cu combustibili alternativi, în cadrul proiectelor propuse spre finanțare din PNRR, aceasta este inclusă și bugetată în proiectul tehnic de construcție al obiectivului general.

Astfel, spațiile de servicii au fost proiectate să respecte anumite tipuri de standarde. În cadrul spațiilor de servicii care includ și stații de încărcare electrice, acestea ocupă în medie un spațiu de 80-100 mp (infrastructura aferentă stațiilor de încărcare constă în platforma efectivă, instalațiile electrice, racorduri la rețea și echipament de transformare).

B. Infrastructura aferentă operaționalizării sistemelor de trafic inteligent – centru de management al traficului, sisteme de informare a utilizatorilor, interoperabilitatea sistemelor de transport

Tabelul 18. Caracteristicile intervențiilor infrastructurii aferente operaționalizării sistemelor de trafic inteligent

Tip intervenție	Număr de km	Cost solicitat din PNRR (mil.euro fără TVA)	Cost total (mil.euro fără TVA)	Sursa pentru costul propus
Implementare sistem de radiodifuziune/ mesaje TA pentru sectoarele de autostrăzi din România; Implementarea sistemelor de monitorizare și informare în timp real al locurilor de parcare disponibile pe rețeaua de autostrăzi; Implementarea și integrarea sistemelor ITS pe Autostrada A3 Târgu-Mureș – Nădășelu;	434	41	41	conform devizului din SF finanțat din POIM 2014-2020 (Anexa 5A8)

Implementarea și integrarea sistemelor ITS pe Autostrada A1 Sibiu – Holdea; Implementarea și integrarea sistemelor ITS pe Autostrada A1 Margina – Nădlac; Studiu de fezabilitate privind asigurarea continuității sistemelor ITS pe rețeaua de drumuri europene; Centrul național de management al rețelei rutiere naționale; Studiu de fezabilitate și înființarea Centrului Național de Management al Traficului pentru rețeaua de autostrăzi și drumuri naționale; Ateliere mobile pentru intervenții de urgență ITS; Achiziție VMS mobile pentru furnizare informații / avertizări în perioadele de vârf de trafic în special în sezonul estival și semnalizarea locului unui accident pentru autostrăzi și drumuri naționale deschise traficului internațional;				
TOTAL		41		

C. Infrastructura de taxare și control – instalații automate de măsurare a greutății camioanelor pentru zonele de frontieră, sisteme integrate de control rutier, taxarea camioanelor pe distanță parcursă

Tabelul 19. Caracteristicile intervențiilor infrastructurii de taxare și control

Tip intervenție	Număr de km	Cost solicitat din PNRR (mil.euro fără TVA)	Cost total (mil.euro fără TVA)	Sursa pentru costul propus
Modernizarea a 22 de instalații de cântărire situate în 10 puncte de frontieră, inclusiv automatizarea acestora; Porți de gabarit (34); Sisteme integrate de inspecție rutieră în vederea asigurării unei monitorizări efective a traficului, inspecția siguranței traficului și cântărirea vehiculelor destinate transportului de mărfuri; Sistem taxare pe distanță;	n/a	79	79	Conform datelor istorice cu privire la investiții asemănătoare implementate de către C.N.A.I.R. S.A.
TOTAL		79		

Întreaga investiție aferentă sistemului de taxare și control privind traficul autovehiculelor grele are scopul general de reducere a emisiilor de GHG, fiind vizată implementarea atât la nivel de politică fiscală și legislativă, cât și la nivel de dezvoltare a infrastructurii necesare. Astfel infrastructura menționată are rol de implementare a unui nou sistem electronic de taxare a vehiculelor poluante grele, conform principiului „poluatorul plătește”, care să genereze o diminuare a efectelor poluante, cu impact asupra îmbunătățirii calității vieții și sănătății. Totodată, se urmărește atingerea Țintelor asumate de România prin strategiile agreate la nivel european.

În corelare cu această investiție, se vor asigura măsuri ca celelalte moduri de transport, în special cel feroviar, să devină mai competitiv și atractiv, în special în ceea ce privește transportul de marfă.

Printre beneficiile așteptate ale implementării acestei investiții se numără:

- Creșterea cu 10% a transferului de trafic (pasageri și marfă) de la transportul rutier către transportul feroviar, poluare redusă și siguranță crescută pentru transportul rutier;
- Creșterea cu 100% a cotei vehiculelor electrice/hibride din totalul parcului auto până în 2026 (raportat la valorile din 2020);
- Înnoirea a 200.000 de mașini din parcul auto până în anul 2026 (raportat la valorile din 2020) etc.

D. Investiții în infrastructura existentă pentru siguranța rutieră

Tabelul 20. Caracteristicile intervențiilor în investiții în infrastructura existentă pentru siguranța rutieră

Tip intervenție	Număr de km	Cost solicitat din PNRR (mil.euro fără TVA)	Cost total (mil.euro fără TVA)	Sursa pentru costul propus
Amplasarea de parapete rutiere cu rulouri, din beton sau cu cabluri, în funcție de tipul de drum, pentru	n/a	280	280	Conform datelor din studiul Road Safety Investment

creșterea siguranței rutiere în zonele cu risc crescut de producere a accidentelor rutiere; Măsuri de diminuare a consecințelor produse de coliziunile cu obiecte rigide din zona drumului, prin amplasarea atenuatoarelor de impact echipați cu sistem de detecție accidente și monitorizare trafic; Achiziționarea de sisteme pentru protejarea lucrătorilor care efectuează intervenții de urgență la infrastructura autostrăzilor și de drumuri naționale deschise traficului internațional, tip „<i>Truck mounted attenuator</i>”; Campanie de Siguranță rutieră adresată categoriilor vulnerabile de participanți la trafic; Achiziționarea a 1000 limitatoare viteză, 300 radare mobile și 500 camere video Sporirea siguranței rutiere pe timp de noapte, prin semnalizarea sectoarelor de drum periculoase cu surse de lumină ce utilizează energie verde; Dirijarea traficului rutier pe timp de noapte prin stâlpișori				Program în Romania - AA-010269 realizat de către European Investment Bank; http://support-mpgt.ro/wp-content/uploads/2021/05/Road_safety_Program_Romania.pdf Conform cu acordul cadru aflat în vigoare până în 2022 din care au fost stabilite prețurile unitare. http://eachizitii.cnadnr.ro/# pozitia 1409 /pag. 39 Costurile au fost estimate în baza prețurilor rezultate din devizele întocmite pe acesta activitate în

de dirijare, butoni luminoși, inclusiv elemente de semnalizare dedicate protejării participanților la trafic de animalele sălbatice; Creșterea siguranței rutiere prin iluminarea sectoarelor periculoase, precum și optimizarea consumurilor la sistemele de iluminat existente prin echiparea cu sistem de telegestiune; Pasaje denivelate pentru creșterea siguranței rutiere și eliminarea blocajelor din trafic precum și pasarele pietonale (în perioada 2015-2019 pe drumurile naționale din administrarea C.N.A.I.R. S.A. s-a produs un număr de 2817 accidente rutiere având cauză neacordarea priorității între vehicule în zona intersecțiilor în urma cărora 150 persoane au decedat, 951 au fost ranite grav și 4059 rănite ușor); Proiect pilot - Asigurarea unui grad ridicat de siguranță rutieră pe un sector de autostradă care să permită circulația vehiculelor autonome.				cadrul proiectelor de autostrăzi.
TOTAL		280		

În ceea ce privește elementele de digitalizare din infrastructura de siguranță rutieră propusă a fi finanțată prin PNRR, tabelul de mai jos identifică costurile pe tip de investiție.

Tabelul 21. Costurile pe tip de intervenție în ceea ce privește elementele de digitalizare din infrastructura de siguranță rutieră propusă pentru finanțare din PNRR (Anexa 5A9)

Nr. Crt.	Denumire proiect de siguranță rutieră	Componenta de digitalizare	Cost estimat (mil.euro)
1	Măsurile de diminuare a consecințelor produse de coliziunile cu obiecte rigide din zona drumului, prin amplasarea atenuatorilor de impact echipați cu sistem de detecția accidente și monitorizare trafic	Are componenta de digitalizare. Sistemele de detecția accidente fiind conectate la server și software specializat	6.3
2	Creșterea siguranței rutiere prin iluminarea sectoarelor periculoase, precum și optimizarea consumurilor la sistemele de iluminat existente prin echiparea cu sistem de telegestiune	Are componenta de digitalizare.	6.7
3	Campanie de Siguranță rutieră adresată categoriilor vulnerabile de participanți la trafic	Are componenta de digitalizare. Proiectul va fi derulat prin echipamente digitale	1.0
4	Proiect pilot - Asigurarea unui grad ridicat de siguranță rutieră pe un sector de autostradă care să asigure circulația vehiculelor autonome	Are componenta de digitalizare. Infrastructura rutieră va comunica prin sisteme digitale cu vehiculele rutiere	6.2
5	Implementare sistem de radiodifuziune/ mesaje TA pentru sectoarele de autostrăzi din România	Are componenta de digitalizare. Proiectul va fi inclus și integrat în toate Centrele de Monitorizare și Informare existente iar cele	4.0

		viitoare vor include aceasta componenta încă de la construire	
6	Implementarea și integrarea sistemelor ITS pe Autostrada A3 Târgu-Mureș – Nădășelu	Este un proiect de digitalizare, colectare date și furnizare informații	9.1
7	Implementarea și integrarea sistemelor ITS pe Autostrada A1 Sibiu – Holdea	Este un proiect de digitalizare, colectare date și furnizare informații	6.1
8	Implementarea și integrarea sistemelor ITS pe Autostrada A1 Margina – Nădlac	Este un proiect de digitalizare, colectare date și furnizare informații	6.6
9	Studiu de fezabilitate privind înființarea Centrului Național de Management al Traficului pentru rețeaua de autostrăzi și drumuri naționale	În baza studiului se va implementa un proiect de digitalizare, colectare date și furnizare informații	0.3
10	Înființarea Centrului Național de Management al Traficului pentru rețeaua de autostrăzi și drumuri naționale	Este un proiect de digitalizare, colectare date și furnizare informații	7.1
11	Studiu de fezabilitate privind implementarea sistemelor de monitorizare și informare în timp real al locurilor de parcare disponibile pe rețeaua de autostrăzi	În baza studiului se va implementa un proiect de digitalizare, colectare date și furnizare informații	0.2
12	Sistem de monitorizare și informare în timp real al locurilor de parcare disponibile pe rețeaua de autostrăzi	Este un proiect de digitalizare, colectare date și furnizare informații	10.1

13	Studiu de fezabilitate privind asigurarea continuității sistemelor ITS pe rețeaua de drumuri europene	În baza studiului se va implementa un proiect de digitalizare, colectare date și furnizare informații	0.2
14	Ateliere mobile pentru intervenții de urgență ITS	Are componenta de digitalizare. Se transmit informații despre zonele unde se derulează lucrările și perioada acestora	0.3
15	Studiu de fezabilitate privind implementarea Sistemului ITS pentru controlul benzilor reversibile pe DN39, km 12+38 - km 14+400	Este un proiect de digitalizare, colectare date și furnizare informații	0.1
16	Implementarea Sistemului ITS pentru controlul benzilor reversibile pe DN39, km 12+38 - km 14+400	În baza studiului se va implementa un proiect de digitalizare, colectare date și furnizare informații	2.0
17	Traininguri și schimburi de experiență a personalului CNAIR SA cu specialiști din țări cu bune practici în siguranța circulației și ITS	Are componenta de digitalizare	3.7
18	Achiziția unui Sistem de Management al Semnalizării Rutiere Verticale, Orizontale și a Elementelor Pasive de Siguranță Rutiere	Are componenta de digitalizare. Prin acest sistem se va trece la un management al semnalizării rutier digital.	6.5
19	Achiziție VMS mobile pentru furnizare informații / avertizări în perioadele de vârf de trafic în special în sezonul estival și semnalizarea locului unui accident pentru autostrăzi și drumuri naționale deschise traficului internațional/ 90 bucăți	Are componenta de digitalizare. Prin acest sistem se va trece la un management al semnalizării rutier digital.	2.6

TOTAL	79.1

Investiții 2 - Modernizarea liniilor de cale ferată inclusiv implementarea Sistemului European de Management al Traficului Feroviar (ERTMS), nivel 2, centralizarea stațiilor; reînnoirea și electrificarea liniilor de cale ferată pentru secțiunile selectate (reprezentând faza 1 din procesul de modernizare);

A. Modernizari inclusiv ERTMS

Tabelul 22. Costul modernizării liniilor de cale ferată pe sectoare

Sector	Număr de km	Cost solicitat din PNRR (mil.euro fără TVA)	Cost total (mil.euro fără TVA)	Sursa pentru costul propus
Arad - Timișoara - Caransebeș, TEN-T Core	155	1301	1475	conform devizului din SF finanțat din LIOP 2014-2020 (Anexele 5B)
Cluj-Napoca - Episcopia Bihor, TEN-T Comprehensive	156	1294	1469	conform devizului din SF finanțat din LIOP 2014-2020 (Anexele 5B2)
TOTAL		2595		

Costuri pentru implementarea ERTMS

Pentru defalcarea scopului de semnalizare , pe categorii de lucrări, au fost definite următoarele:

- *Componenta de semnalizare electronica(interlocking)* – reprezinta aproximativ 60% din valoarea tuturor lucrărilor;

- Lucrari exterioare (care reprezinta aproximativ 55% din valoarea lucrărilor de semnalizare);
 - containere de semnalizare pentru fiecare stație;
 - semnale de circulație;
 - trasee de cabluri în stații și pe intervale;
 - electromecanisme de macaz;
 - echipamente de barieră pentru toate trecerile la nivel de pe traseu;
 - circuite de cale electronice;
 - echipamente și cabluri pentru lucrările provizorii în vederea menținerii în circulație a unui număr variabil de linii în stații și a unui fir de circulație, pe toata perioada de execuție a lucrărilor.

- Software (care reprezinta aproximativ 40% din valoarea lucrarilor de semnalizare, procent care poate să varieze în funcție de valoarea soft-ului fiecărui ofertant):
 - software pentru lucrările definitive – Bloc de linie Automat Integrat (BLAI);
 - software pentru lucrări provizorii – adaptare Bloc de Linie Automat și Centralizare Electrodinamica;
 - realizarea interfețelor cu CE-uri alaturate si cu cladirile OCC din zona în vederea asigurarii interoperabilitatii rețelei;
 - Realizare interfețelor cu CED-uri provizorii pentru fiecare conexiune cu o linie fără CE;
 - Realizare interfețelor CE - RBC.

- Instruire(reprezinta aproximativ 5% din valoarea lucrarilor de semnalizare) – instruire personal autorizat pentru perioada de exploatare;

- Componenta de ETCS(*European Train Control System*) – reprezinta aproximativ 20% din valoarea tuturor lucrarilor;
 - Montare RBC(Radio Block Center);
 - Montare eurobalize pe toata lungimea;

- Software pentru ETCS.
- *Componenta de TMS(Track Management System)* – reprezinta aproximativ 10% din valoarea tuturor lucrarilor:
 - Montare echipamente SDH(Synchronous Digital Hierarchy) pentru centrele de management trafic
- *Componenta de GSM – R (GSM-Railway), IP/MPLS si CCTV* – reprezinta aproximativ 10% din valoarea tuturor lucrărilor:
 - GSM-R – realizare studio radio și proiectare rețea turnuri GSM-R;
 - GSM-R – montare BTS(Base Transceiver Station), turnuri GSM-R și container;
 - GSM-R – montare BSC(Base Station Controller);
 - IP/MPLS – montarea tuturor echipamentelor de transport care asigura transportul informației și instalarea softurilor necesare realizarii functionalitatii sistemului;
 - CCTV – montare instalatie, cu stalpi dedicati si camera video și realizare legături cu punctele de decizie.

Suplimentar, față de aceasta definiție a categoriilor de lucrări, în cadrul lucrărilor de semnalizare intră și următoarele:

- Electroalimentare din trei surse prin achiziția echipamentelor și realizarea racordurilor pentru fiecare echipament nou în parte (rețea națională – prin intermediul posturilor de transformare, linie de contact – prin intermediul posturilor de transformare și grup electrogen);
- Achiziție echipamente pentru testarea sistemelor și verificarea lor statica si dinamica(de ex. Tren de masura, control si reglaj a echipamentelor);
- Clădire Centru Operațional de Control al Traficului și Clădire Centru Management Trafic.

Tabelul 23.a Costul pentru modernizarea cu ERTMS

Nr.	Proiectul	Lungime (km)	Standard de cost ERTMS (mil.Euro/km)	Alte intervenții adiacente ERTMS*	Cost total ERTMS (mil.E)
1	Cluj Napoca - Oradea - Ep. Bihor	155	1.2	75	261
2	Arad - Timișoara - Caransebeș	158	1.2	75	264.6
	TOTAL	313			525.6

* Clădire Centru Operațional de Control al Traficului și Clădire Centru Management Trafic,

Echipamente pentru testarea sistemelor și verificarea lor statică și dinamică,

Echipamente de electroalimentare din trei surse,

(Notă: având în vedere consumul mare de energie electrică al noilor echipament, este nevoie de înlocuirea tuturor transformatoarelor existente în acest moment în rețea).

Tabelul 23.b Justificarea costurilor pentru modernizarea căii ferate cu instalația ERTMS, în raport cu costurile de implementare din proiectul de modernizare Simeria - Gurasada - Km 614

Tip Intervenție ERTMS	Lot 2A (mil.E)	Lot 2B (mil.E)	Lot 2C (mil.E)	Lot 3 (mil.E)	Total (mil.E)	Lungime sector (km)	Cost/km (mil.E)*
Semnalizare	33.8	32.0	22.8	61.1	149.7	144.0	1.04

Semnalizare cu indirecte și profit	39.1	37.0	25.3	67.4	168.8		1.17

*Costurile de implementare sunt la nivelul anului 2015.

Având în vedere costurile care vizează instalarea echipamentului ERTMS pentru proiectul *modernizare Simeria - Gurasada - Km 614*, aflat în implementare, pentru proiectele propuse prin PNRR a fost stabilit un standard de cost de 1.2 mil euro/km, raportând costul total estimat de 168 mil euro la lungimea proiectului de 144 km.

B. Electrificări

Tabelul 24. Costul electrificării liniilor de cale ferată pe sectoare

Sector	Număr de km	Cost solicitat din PNRR (mil.euro fără TVA)	Cost total (mil.euro fără TVA)	Sursa pentru costul propus
Constanța - Mangalia, Non TEN-T - propunere de a intra pe TEN-T Comprehensive ca prelungire a coridorului TEN-T Core	43	123*	123	Conform datelor istorice cu privire la proiectele de reînnoire realizate de către CFR Infrastructură și a devizelor de costuri din studiile de fezabilitate Lucrări de electrificare a sectorului Barboși - Tecuci + electrificările din lungul proiectelor de modernizare
Videle - Giurgiu, TEN-T Comprehensive - missing link de	67	46**	46	

electrificare pentru coridor transfrontalier				
TOTAL		169		

*intervenția presupune lucrări de electrificare, reînnoire și centralizari electronice;

** intervenția presupune lucrări de electrificare și reînnoire;

C. Reînnoiri

Tabelul 25. Costul reînnoirii liniilor de cale ferată pe sectoare

Sector	Număr de km	Cost solicitat din PNRR (mil.euro fără TVA)	Cost total (mil.euro fără TVA)	Sursa pentru costul propus
București - Pitești, TEN-T Comprehensive	198	223.3	223	Conform datelor istorice cu privire la proiectele de reînnoire realizate de către CFR
Reșița - Voiteni	65	53	53	Infrastructură, pe secțiunile Olteni - Gălățeni și Chitila - Săbăreni, cu privire la înlocuirea cadrului, piatră spartă, traversă, șină pe sectoare mai lungi, pentru a se atinge viteza constructivă și chiar depășirea acesteia Lucrări de reînnoire a căii ferate pe secțiunile Olteni - Gălățeni (ruta 900) și Chitila - Săbăreni (ruta 901)

TOTAL		276.3		

Linia București (Chitila) – Pitești

Lungimea căii ferate propusă pentru renewal este de 109 km de cale ferată dublă între București și Pitești. Întrucât secțiunea București - Chitila a fost modernizată prin proiectul București - Ploiești - Câmpina, rămân astfel 100 km de cale ferată care urmează a fi îmbunătățite. În prezent, CNCF CFR SA execută în regie proprie lucrări de îmbunătățire a căii ferate pe o lungime de aproximativ 12 km între Chitila și Bâldana. Așadar, lungimea căii ferate dintre București și Pitești care va fi supusă intervenției de renewal este de 88 km, propusă a fi finanțată prin PNRR.

Pentru execuția lucrărilor de modernizare pe distanța rămasă sunt necesare cantități importante de materiale (330.066 bucăți traverse din beton, șină CF 23.760 tone, 127 bucăți aparate de cale, 380.160 mc de piatră spartă, etc). Înaintea lucrărilor de înlocuire a elementelor suprastructurii căii, se realizează ranforsarea stratului de fundație pe care este asezată prisma de balast.

Execuția lucrărilor se va realiza cu mașini și utilaje de mare productivitate (trenuri de lucru pentru realizare substrat, trenuri de înlocuire traverse și șină CF, mașini grele de cale pentru execuția lucrărilor de ciuruire, de buraj și de profilare a prismului de piatră spartă, etc).

Structura de cost estimat pentru realizarea lucrărilor pe distanța de 88 km cale este următoarea:

- Cost materiale – 122.7 mil euro;
- Cost manoperă – 44.6 mil euro;
- Cost utilaje – 39.6 mil euro;
- Alte cheltuieli (transport, logistică, etc) – 15.6 mil euro.

COST TOTAL ESTIMAT LUCRĂRI = 275.7 mil Euro cu TVA (223.3 mil euro fără TVA)

Costul estimat execuție lucrări pentru 1 km cale se compune din:

- Cost materiale – 1.39 mil euro;
- Cost manoperă – 0.51 mil euro;
- Cost utilaje – 0.45 mil euro;
- Alte cheltuieli (transport, logistică, etc) – 0.17 mil euro.

Total cost per km cale = 2.53 mil euro/km cu TVA

D. Quick Wins

Tabelul 26. Contul pentru lucrări de tipul Quick Wins

Sector	Număr de km desfășurați	Cost solicitat din PNRR (mil.euro fără TVA)	Cost total (mil.euro fără TVA)	Sursa pentru costul propus
București - Craiova, TEN-T Core - Coridorul Rin - Dunăre (ramura sudică)	416	120	120	Conform costurilor definite în funcție de prioritizarea intervențiilor din cadrul SF-ului finanțat din POIM 2014-2020 (Anexa 5B) Costurile au fost stabilite în funcție de prioritizarea intervențiilor din cadrul studiului de fezabilitate pentru lucrări de tip Quick Wins, care se bazează la rândul lui pe costul lucrărilor punctuale efectuate până în prezent de către CNCF CFR SA, lucrări pentru eliminarea restricțiilor punctuale de viteză
Arad - Oradea, TEN-T Comprehensive	121	8.4	8.4	
Sibiu - Copșa Mică, TEN-T Comprehensive	45	5.4	5.4	
Oradea - Satu Mare - Halmeu, TEN-T Comprehensive	156	2.55	2.55	
Apahida - Dej - Baia Mare - Satu Mare, TEN-T Comprehensive	321	89.7	89.7	
Dej - Beclean - Ilva Mica, TEN-T Core	96	1.8	1.8	
Mărășești - Tecuci - Bârlad - Vaslui - Iași, Magistrala feroviară	189	50.9	50.9	

Adjud - Siculeni, TEN-T Comprehensive	174	2.4	2.4	și eliminarea punctelor periculoase Lucrări de tip Quick Wins efectuate pe magistrala 500, între Buzău și Adjud
Filiași - Tg. Jiu - Petroșani - Simeria, TEN-T Comprehensive	292	14.4	14.4	
Pitești - Slatina - Craiova, rută economică	142	17.1	17.1	
Coșlariu - Teiuș - Cluj-Napoca, TEN-T Core	211	139.35	139.35	
TOTAL	2163	452	452	

Justificare costuri Quick Wins:

Tabelul 27. Defalcarea pe elemente de cost și prin raportare la numărul de kilometri desfășurați a sumelor propuse spre finanțare prin PNRR

Nr. Crt.	Proiect	Lungime a totală= a liniei (km desfășurați)	KM reparați	schimbatori	preț fără TVA	din care demontare (fără tva)	PSS nou (fără tva)	Piatra spartă nouă (fără tva)	Cadru sina traversa (fără tva)	Diverse (fără tva)	Cost estimat cu TVA (mil.euro)	Costul include	Cost/km (mil.euro)	total minute intarziere eliminate/zi	cost per minut recuperat (eur cu tva)
1	București - Craiova	416.00	96.00	32.00	120.00	10.28	14.30	14.33	62.50	18.59	142.80	realizarea liniei (șină traverse , material marunt cale, piatră spartă, PSS plus manopere)	0.67	1800.00	79,333
2	Arad - Oradea	121.00	7.00	0.00	8.40	0.72	1.00	1.00	4.37	1.30	9.99		0.70	59.00	169,281
3	Sibiu - Copșa Mică	45.00	4.50	0.00	5.40	0.46	0.64	0.64	2.81	0.84	6.43		0.70	80.00	80,325
4	Oradea - Satu Mare - Halmeu	156.00	1.50	5.00	2.55	0.22	0.30	0.30	1.33	0.39	3.03		0.49	35.00	86,700
5	Apahida - Dej - Baia Mare - Satu Mare	321.00	70.00	38.00	89.70	7.69	10.69	10.71	46.72	13.89	106.74		0.66	1100.00	97,039
6	Dej - Beclean - Ilva Mica	96.00	1.50	0.00	1.80	0.15	0.21	0.21	0.94	0.28	2.14		0.70	100.00	21,420
7	Adjud - Siculeni	174.00	2.00	0.00	2.40	0.21	0.29	0.29	1.25	0.37	2.86		0.70	39.00	73,231
8	Filiași - Tg.Jiu - Petroșani - Simeria	292.00	12.00	0.00	14.40	1.23	1.72	1.72	7.50	2.23	17.14		0.70	185.00	92,627
9	Pitești - Slatina - Craiova	142.00	14.00	2.00	17.10	1.47	2.04	2.04	8.91	2.65	20.35		0.69	650.00	31,306

10	Coșlariu - Teiuș - Cluj Napoca	211.00	112.00	33.00	139.35	11.94	16.61	16.64	72.57	21.59	165.83		0.68	1805.40	91,850
	Total	1974.00	320.50	110.00	401.10	34.37	47.81	47.89	208.89	62.13	477.30		0.67	5853.40	81,542

F. Centralizări electronice și electro-dinamice

Tabelul 28. Costul pentru centralizări electronice și electro-dinamice pe sectoare de cale ferată

Sector	Număr de km	Cost solicitat din PNRR (mil.euro fără TVA)	Cost total (mil.euro fără TVA)	Sursa pentru costul propus
Războieni - Tg. Mureș	59	13	13	Costurile au fost stabilite conform datelor istorice cu privire la implementarea proiectelor de centralizare și din devizele de costuri ale studiilor de fezabilitate
Verești - Botoșani	44	6	6	
Bacău - Piatra Neamț	11	11	11	
Reșița Sud - Caransebeș	8	8	8	

Centralizări electro-dinamice pentru stațiile: Amaradia, Bușag, Banca, Târgoviște, Nucet, Bascov, Acâș, Vișeu de Jos, Diosig, Biharia	6	6	6	Centralizările de pe liniile Adjud - Siculeni și Ilia - Lugoj
TOTAL		44		

Tabelul 29. Justificarea costurilor aferente investițiilor în centralizare

Nr. Crt.	Proiectul	Cost estimat (mil.eur o)	Sectorul de cale ferată	Justificarea costurilor	Elemente de cost
1	Amaradia	0.54	sectorul Filiași - Tg. Jiu	Costuri medii pentru o instalație de centralizare, pe baza analizelor economice din anii anteriori.	1. Instalația de centralizare (electroalimentare, aparat de comandă, rame cu relee, electromecanisme de macaz, circuite de cale și semnale) - 75% din total costuri; 2. Rețea cabluri - 25% din total costuri.
2	Bușag	0.54	sectorul Baia Mare - Satu Mare		
3	Banca	0.54	sectorul Bârlad - Vaslui		
4	Targoviște, Nucet, Bascov	1.63	sectoarele Titu - Pietroșita și Pitești - Curtea de Argeș		
5	Acâș, Vișeu de Jos	1.09	sectoarele Zalău - Carei și Salva - Sighetu Marmăției		
6	Diosig, Biharia	1.09	sectorul Oradea - Carei		
7	Pătroaia	0.49	sectorul București - Pitești	Costuri pentru reîntregirea instalațiilor de bloc de linie automat.	Rețeaua de cabluri
8	Mătăсарu, Călan	0.98	sectoarele București - Pitești și Petroșani - Simeria		

9	Broșteni, Ghidigeni	0.98	sectoarele Urziceni - Slobozia și Tecuci - Bârlad		
Total		7.88			
Nr. Crt.	Proiectul	Cost estimat (mil.eur o)	Sectorul de cale ferată	Justificarea costurilor	Elemente de cost
1	Războieni - Unirea Gligorești Luduș - Tg. Mureș	12.6	Sectorul Războieni - Tg. Mureș - Deda	Costurile estimate reprezintă costuri medii pentru centralizarea electronică de linie, pe baza costurilor din proiectele anterioare.	1. Instalația de centralizare (electroalimentarea, post central și posturi locale, numărătoare de osii, electromecanisme de macaz și semnale) - 75% din total costuri; 2. Rețea cabluri - 25% din total costuri.
2	Verești - Botoșani	5.49	Sectorul Verești - Botoșani		
3	Bacău - Piatra Neamț	10.98	Sectorul Bacău - Piatra Neamț		

4	Reșița Sud - Caransebeș	8.23	Sectorul Reșița - Caransebeș		
Total		37.3			

Investiții 3 - Achiziționarea de material rulant sustenabil, modernizarea materialului rulant existent, inclusiv creșterea potențialului navigabil

Tabelul 30. Costul pentru material rulant ecologic

Tip intervenție	Număr	Cost solicitat din PNRR (mil.euro fără TVA)	Cost total (mil.euro fără TVA)	Sursa pentru costul propus
Reînnoirea vagoanelor cu capacități între 80-130 locuri (Intercity și Regio).	100 vagoane	50	100	La stabilirea prețurilor au fost utilizate ofertele de preț depuse în cadrul licitațiilor existente Licitațiile de achiziție material rulant nou de tip Inter-Regio și Regio
Automotoare EMU și HEMU (inclusiv stații de încărcare) cu capacitate între 150 și 500 locuri.	12 cu hidrogen și 20 electrice	250	333	Conform întâlnirilor de consultare a pieței desfășurate cu principalii producători și reparatori de locomotive, desfășurate în lunile martie-aprilie-mai 2021
Locomotive electrice cu sistem ERTMS capabile de viteză 160 km/oră și tractare de trenuri de până la 16 vagoane.	30 locomotive modernizate	60	66	Conform modernizărilor realizate cu companiile SCRL Brașov, Reloc, 16 februarie, Cluj-Napoca
TOTAL		360		

În ce privește ERTMS on-board acesta va exista pe toate cele 32 de automotoare nou achiziționate, respectiv pe cele 30 de locomotive modernizate. Costul total estimat este de 104 milioane Euro defalcăt astfel:

Echipamentul ERTMS On-Board reprezintă o componentă digitală importantă în ceea ce privește comanda, controlul și managementul materialului rulant.

Instalația ERTMS On-Board pentru locomotivele electrice (30 bucăți), ramele electrice (EMU – 20 bucăți) și ramele electrice cu hidrogen (HEMU – bucăți) este compus din echipament GSM (radio și antena), echipament EVC (European Vital Computer), echipament DMI (Driver Man Interface), unitatea de interfață a trenului (TIU), echipament radar, accelerometru, antenă eurobalise, Unitatea de înregistrare (JRU).

Din punct de vedere financiar, costul cel mai mare este reprezentat de echipamentul European Vital Computer (EVC) care reprezintă în fapt nucleul dispozitivului de bord ETCS. Face parte din logica de protecție automată a trenului și este unitatea cu care interacționează toate celelalte funcții ale trenului, cum ar fi contorul de timp sau recepția de date GSM-R – aproximativ 40% din costul ERTMS on board.

Unitatea de interfață a trenului (TIU) reprezintă de asemenea un echipament important care permite ETCS să schimbe informații și emite comenzi către materialul rulant (comanda automată de tracțiune sau de acționare a frânelor). Totodată reprezintă un echipament informatic cu un cost semnificativ – aproximativ 30% din costul ERTMS on board.

De asemenea, Driver Man Interface (DMI) este interfața dintre mecanicul de locomotivă și ETCS. În majoritatea cazurilor, este un panou LCD cu ecran tactil pentru funcții de control și indicare, permițând mecanicului de locomotivă să introducă datele de intrare necesare în sistem și să vizualizeze datele de ieșire – aproximativ 10% din costul ERTMS on board.

Unitatea de înregistrare juridică oferă funcții de „cutie neagră”, adică stochează cele mai importante date și variabile din călătoriile cu trenul, permițând analize ulterioare – aproximativ 10% din costul ERTMS on board. Alte echipamente conexe – aproximativ 10% din costul ERTMS on board.

Investiții 4 - Dezvoltarea rețelei de transport cu metroul în Municipiile București și Cluj-Napoca

Tabelul 31. Costul aferent dezvoltării rețelei de transport cu metroul în Municipiile București și Cluj-Napoca

Sector	Număr de km	Cost solicitat din PNRR (mil.euro fără TVA)	Cost total (mil.euro fără TVA)	Sursa pentru costul propus
M4: București - Secțiunea 1: Gara de Nord - Filaret	5.2	290	1521	Conform devizelor generale pentru proiectele de metrou M4 București (Anexa 5C1), respectiv M1 Cluj Napoca (Anexa 5C2)
M1: Cluj - Secțiunea 1: Sf. Maria - Europa Unită	7.5	310	1500	Pentru analiza și estimarea costurilor de investiții au fost folosite metodologii de estimare și evaluare pe tipuri de categorii de lucrări aferente construcției de magistrale de metrou. Pentru estimarea costurilor de investiție s-a folosit un sistem informatic pentru elaborarea, analiza și calculul documentației tehnico-economice pentru activitatea de construcții și instalații în care au fost introduse în detaliu obiectele și categoriile de lucrări aferente acestora. Programul dispune de baza de date cu privire la toate tipurile de lucrări specifice Linia de Metrou Magistrala 5: Secțiunea Râul Doamnei - Eroilor (PS Operă), Inclusiv Valea Ialomiței
TOTAL		600		

Asistență tehnică pentru implementarea reformelor

Tabelul 32. Costul aferent asistenței tehnice pentru implementarea reformelor

Tip intervenție	Număr de km	Cost solicitat din PNRR (mil.euro fără TVA)	Cost total (mil.euro fără TVA)	Sursa pentru costul propus
<u>Reforma 1: "-Transport durabil, digital și sigur"</u> Îmbunătățirea cadrului strategic, legal și procedural pentru tranziția către transport sustenabil;	n/a	13	13	Contracte similare de asistență tehnică din perioada 2014-2020
<u>Reforma 2: "Viziune și management performant pentru transport de calitate"</u>	n/a	16	16	
<u>TOTAL</u>		29		

Detalierea întregului plan de finanțare este cuprins în anexa 9 și anexa 10.

Anexe adiționale

Anexa 1 – Grafic de implementare secțiuni propuse pentru sectorul rutier

Anexa 1.1 – Grafic implementare A3

Anexa 1.2 – Grafic de implementare Autostrada A7 + A8

Anexa 2 – Grafic de implementare - investițiile din sectorul feroviar

Anexa 3 – Grafice de implementare secțiuni Metrou

Anexa 3.1 - Metrou București

Anexa 3.2 - Metrou Cluj-Napoca

Anexa 4 - Proiecte de rezervă propuse

Anexa 5 - Deviz costuri

Anexa 5A - Sectorul rutier

Anexa 5A1- Deviz general A7. Ploiesti-Buzau

Anexa5A2 - Deviz general A7. Buzau-Focsani

Anexa 5A3 - Deviz general A7. Focsani-Bacau

Anexa 5A4 - Deviz general A7. Bacau-Pascani

Anexa5A5 - Deviz general A8. Leghin-Iasi (Leghin-Tg.Neamt-Tg.Frumos-Iasi)

Anexa 5A5 - Deviz general A8. Tg. Mures-Miercurea Nirajului

Anexa 5A6 - Deviz general A3. Nadasclu-Zimbor-Poarta Salajului
(3A2+3B1+3B2)

Anexa 5A7 - Deviz general A1. Margina-Holdea

Anexa 5A8 - Infrastructura aferentă operaționalizării sistemelor de trafic inteligent

Anexa 5A9 - Infrastructura aferentă siguranței rutiere (nevoi totale)

Anexa 5B - Sectorul feroviar

Anexa 5B1 - Deviz general CF Arad - Timișoara - Caransebeș

Anexa 5B2 - Deviz general CF Cluj-Napoca - Episcopia Bihor

Anexa 5C - Metrou

Anexa 5C1 - Deviz general magistrala M4 București - Gara de Nord - Filaret

Anexa 5C2 - Deviz general magistrala M1 Cluj Napoca – Sf. Maria - Europa

Unită

Anexa 6 - Puncte negre (Hotspot-uri înregistrate în perioada 2015-2019 pe rețeaua de drumuri naționale și autostrăzi conform strategiei C.N.A.I.R.)

Anexa 7 - Stabilirea standardelor de cost pentru construcția de autostrăzi și drumuri expres

Anexa 8 - Stabilirea standardelor de cost pentru modernizarea căilor ferate

Anexa 9 - Exemple calculație cost

Anexa 10 - Rezumatul costurilor - reforme și investiții

Anexa 11 - Calendarul de implementare al reformelor

Anexa 12 - Etape operaționale (*Operational Arrangements*)

Anexa 13 – Transport Project maturity assessment

Anexe 14 – Anexe Costing ITS

Anexa 14.1 – Costing ITS, siguranță și taxare

Anexa 14.2 – Road_safety_Program_Romania

Anexa 14.3 – 1375Anunț consultarea pieței

Anexa 14.4 – 1375Caiet de sarcini

Anexa 14.5 – 1375 Raport final

Anexa 14.6 - 1409CAIET DE SARCINI ANSAMBLU LUMINOS

Anexa 14.7 - 1409CN1027626 Anunt de participare

Anexa 14.8 - 1409CTR SUBSECVENT ANSAMBLU LUMINOS ptr documentatie
29.12

Anexa 14.9 - 1409FisaDate_DF1103798

Anexa 14.10 - 1409Formulare Ansamblu luminos 14.12.2020

Anexa 14.11 - 1409INSTRUCTIUNI ANSAMBLU LUMINOS

Anexa 14.12 - 1409Raspuns consolidat Ansamblu luminos 04.02.2021

Anexa 14.13 - 14091. AC-CADRU ANSAMBLU LUMINOS 17.12

Anexa 14.14 - 1409DUAE_CERERE_100049

Pilonul I

Tranziția Verde

Componenta I.5

Fondul pentru Valul Renovării

Domeniu de politică: Tranziția verde

Obiectiv general: Tranziția către un fond construit rezilient și verde

Prin intermediul componentei Valul renovării - Fondul pentru reabilitarea verde și seismică se va urmări îmbunătățirea fondului construit printr-o abordare integrată a eficienței energetice, a consolidării seismice, a reducerii riscului la incendiu și a tranziției către clădiri verzi și inteligente, conferind respectul cuvenit pentru estetică și calitatea arhitecturală a acestuia, dezvoltarea unor mecanisme adecvate de monitorizare a performanțelor fondului construit și asigurarea capacității tehnice pentru implementarea investițiilor.

Obiective specifice :

1. Asigurarea rezilienței și sustenabilității fondului construit prin abordarea integrată a eficienței energetice, a consolidării seismice, a reducerii riscului la incendiu, ameliorarea calității aerului interior și tranziția spre clădiri inteligente.
2. Asigurarea cadrului strategic și de reglementare tehnică, actualizat pentru proiectarea și realizarea de construcții verzi și reziliente.
3. Monitorizarea performanțelor fondului construit și fundamentarea politicilor pe evidențe prin realizarea registrului digital al clădirilor și implementarea treptată a pașaportului energetic al clădirilor.
4. Asigurarea forței de muncă specializată pentru clădiri verzi și inteligente.
5. Introducerea practicilor de economie circulară în construcții.

Reforme:

R1 - Realizarea unui cadru normativ simplificat și actualizat care să sprijine implementarea investițiilor în tranziția spre clădiri verzi și reziliente;

R2 - Asigurarea cadrului strategic și de reglementare tehnică actualizat pentru proiectarea și realizarea de construcții verzi și reziliente.

Investiții:

I1 - Instituirea unui fond "renovation wave" care să finanțeze adecvat, printr-un program de investiții, lucrări de îmbunătățire a fondului construit existent:

Axa 1 - schema de granturi pentru reziliență și eficiența energetică în clădiri rezidențiale multifamiliale;

Axa 2 - schema de granturi pentru reziliență și eficiență energetică în clădiri publice (sedii administrative, clădiri care deserveșc servicii publice, inclusiv clădirilor istorice pe baza unei metodologii de intervenție care prezervă valoarea culturală).

I2 - Realizarea Registrului național al clădirilor, sistem informatic georeferențiat (logbook conform strategiei Renovation wave) și implementarea treptată a pașaportului energetic al clădirilor

I3 - Consolidarea capacității profesionale a specialiștilor și lucrătorilor în domeniul construcțiilor pentru realizarea de construcții cu performanțe energetice sporite – dezvoltarea de centre regionale de pregătire și formare profesională și organizarea de sesiuni de instruire

I4 - Economie circulară și creșterea eficienței energetice a clădirilor istorice

Buget estimat: 2.200.000 euro

I. Principalele provocări

Schimbările climatice și degradarea mediului reprezintă una dintre direcțiile principale de acțiune la nivel european, iar Pactul verde european (European Green Deal) reprezintă foaia de parcurs a UE pentru a ajunge la o economie durabilă. Statele membre trebuie să își concentreze eforturile comune pentru a contribui la obiectivul de zero emisii de gaze cu efect de seră până în 2050. În acest sens, unul dintre domeniile ce necesită acțiuni imediate, este renovarea și consolidarea fondului construit European, din perspectiva atingerii obiectivelor de climă și energie, conform strategiei UE „*Renovation wave*”, clădirile fiind responsabile pentru aproximativ 40% din consumul total de energie al UE și pentru 36% din emisiile de gaze cu efect de seră.¹

Dacă la nivel european segmentul clădirilor și al serviciilor reprezintă 40% din consumul total de energie din UE, în România procentul se ridică la 45% în sectorul gospodăriilor și în sectorul terțiar (birouri, spații comerciale și alte clădiri nerezidențiale)². Astfel, există aproximativ 5,6 milioane de clădiri, ceea ce reprezintă 644 milioane mp de suprafață utilă încălzită. Clădirile rezidențiale constituie 90% din întregul fond de clădiri, însumând 582 milioane mp, iar clădirile nerezidențiale constituie restul (aproximativ 62 milioane mp, sau 10%). Dintre clădirile rezidențiale, locuințele unifamiliale reprezintă cea mai mare pondere, deținând aproximativ 58% din total, urmată de clădirile multifamiliale, cu aproximativ 33%.³ În ceea ce privește clădirile publice acestea au un procent de 5% din totalul fondul național

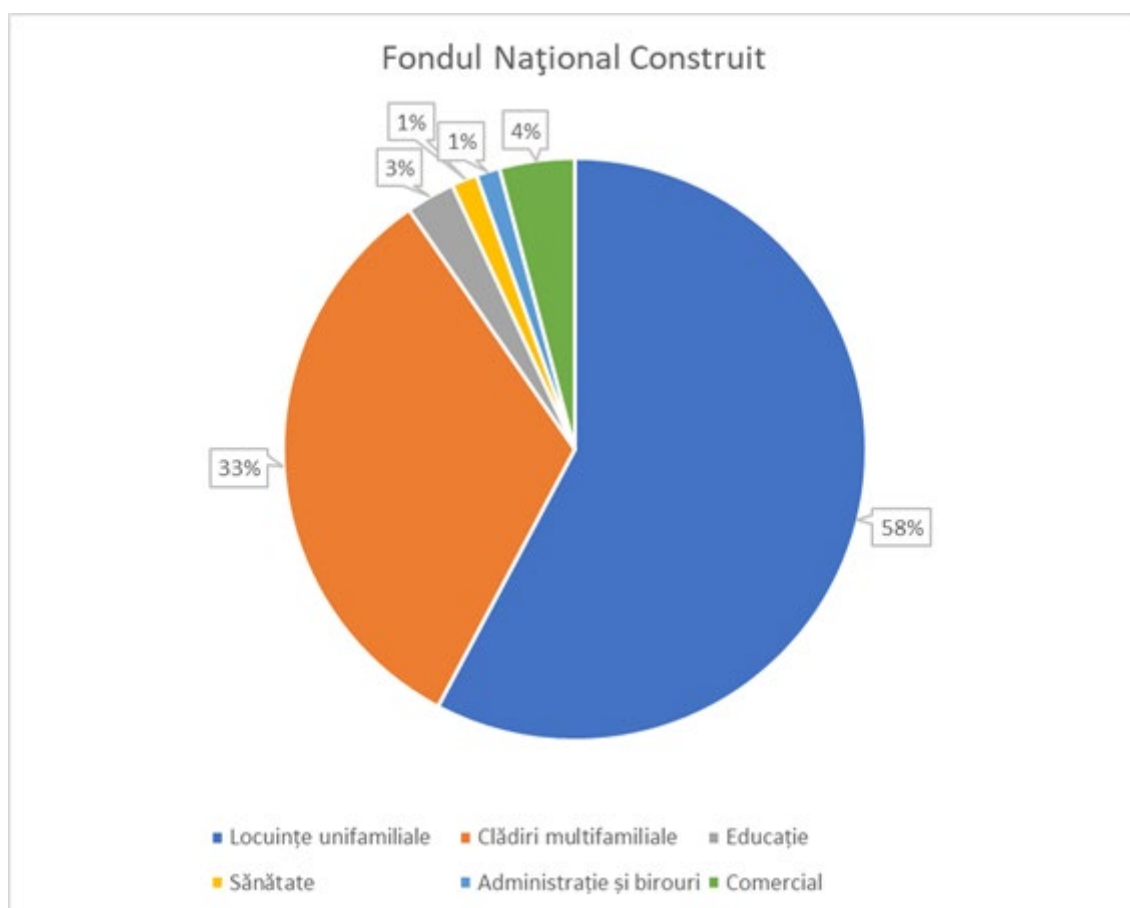
¹ COM(2020) 662 final, Renovation Wave for Europe - greening our buildings, creating jobs, improving lives, https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/eu_renovation_wave_strategy.pdf

² SWD(2020) 522 final, Raportul de țară din 2020 privind România, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2020-european_semester_country-report-romania_ro.pdf

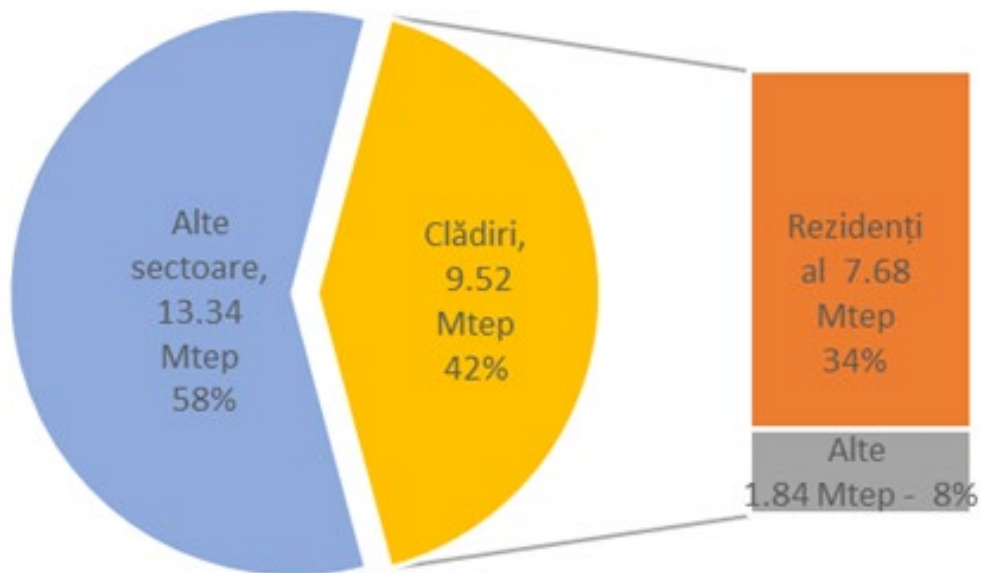
³ HG nr. 1.034/2020 pentru aprobarea Strategiei naționale de renovare pe termen lung pentru sprijinirea renovării parcului național de clădiri rezidențiale și nerezidențiale, atât publice, cât și private, și transformarea sa treptată într-un parc imobiliar cu un nivel ridicat de eficiență energetică și decarbonat până în 2050, publicată în MO nr. 1247/2020.

construit, înglobând inclusiv clădirile destinate serviciilor publice de sănătate, justiție, siguranță națională etc.

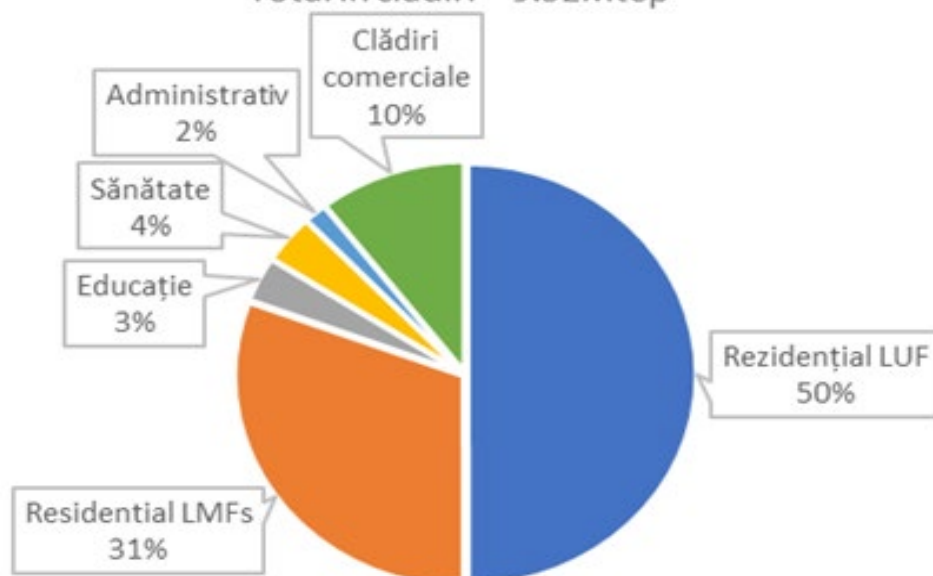
**Fondul de clădiri - ponderea clădirilor pe categorii și consumul de energie asociat
(analiza Băncii Mondiale realizată pentru MDLPA, 2019)**

Total consum energie pe sectoare în România Total consum energie finală = 22.86 Mtep

Consum final de energie pe tip de clădiri [Mtep] Total în clădiri = 9.52Mtep

Pentru a îndeplini obiectivele de eficiență energetică stabilite în documentele strategice europene și naționale, un segment considerabil al fondului de clădiri existent la nivel național va trebui renovat, iar intervențiile vor avea în vedere principiile aplicabile European Renovation Wave, principii incluse în Strategia Națională de Renovare pe Termen Lung, aprobată prin HG nr. 1.034/2020 și în conformitate cu prevederile Directivei (UE) 2018/844, ce stipulează că statele membre trebuie să încurajeze sistemele alternative de înaltă eficiență, dacă acest lucru este fezabil din punct de vedere tehnic, funcțional și economic și să abordeze aspectele legate de condițiile care caracterizează un climat interior sănătos, de protecția împotriva incendiilor și riscurilor legate de activitatea seismică intensă.

În cadrul Planului Național Integrat în domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice 2021-2030, **România țintește la un consum primar de energie de 32,3 Mtep în 2030, respectiv un consum final de energie de 25,7 Mtep**, printr-un scenariu în care se are în vedere reabilitarea unei porțiuni mai mari de clădiri cu performanța dintre cele mai scăzute, pentru a atinge o eficiență energetică mai mare până în anul 2030⁴. Astfel, în conformitate cu Strategia de Renovare pe termen Lung, se are în vedere sprijinirea renovării parcului național de clădiri rezidențiale și nerezidențiale, atât publice, cât și private, inclusiv politici, măsuri și acțiuni de stimulare a renovării aprofundate rentabile și politici și acțiuni care vizează segmentele cele mai puțin performante ale parcului național de clădiri, în conformitate cu articolul 2a din Directiva 2010/31/UE, cu modificările din Directiva (UE) 2018/844.

Cele de mai sus sunt susținute de recomandările specifice de țară pentru anul 2019 aferente Semestrului European, în cadrul cărora se menționează că sunt necesare măsuri suplimentare pentru a aborda performanța energetică scăzută a clădirilor, pentru a stimula renovarea clădirilor vechi în vederea asigurării eficienței energetice și pentru a promova energia din surse regenerabile la scară mică⁵.

De altfel, și recomandările specifice de țară pentru anul 2020 din cadrul Semestrului European au în vedere faptul că investițiile în eficiența energetică se mențin la un nivel scăzut, în pofida unor stimulente bune, fiind necesară atragerea de finanțări private pentru a stimula astfel de investiții. Se consideră că, deși s-au alocat sume semnificative din fondurile structurale și de investiții europene pentru eficiența energetică a clădirilor, inclusiv din programe naționale, ritmul de renovare este redus, ceea ce indică necesitatea unei îmbunătățiri în acest domeniu.

În ultimii ani, România a realizat progrese pentru reabilitarea energetică a locuințelor, însă consumul final de energie a scăzut foarte puțin, cu 8,4%, de la 8,10 Mtep la 7,42 Mtep, în timp ce necesitățile și posibilitatea de economisire sunt foarte mari. În domeniul serviciilor

⁴ Planul Național Integrat în domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice 2021-2030, aprilie 2020, https://ec.europa.eu/energy/sites/default/files/documents/ro_final_necp_main_ro.pdf#page=55&zoom=100,90,237

⁵ SWD(2019) 1022 final, Raportul de țară din 2019 privind România, inclusiv un bilanț aprofundat referitor la prevenirea și corectarea dezechilibrelor economice, https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/file_import/2019-european-semester-country-report-romania_ro.pdf

din sectorul public și sectorul comercial, consumul final de energie a scăzut cu doar 3,7%, de la 1,88 Mtep la 1,81 Mtep⁶.

În acest context, se impune o nouă abordare a renovării fondului construit existent la nivel național, atât în ceea ce privește ritmul intervențiilor, cât și în ceea ce privește calitatea și complexitatea acestora.

Conform Strategiei Naționale de Renovare pe Termen Lung, dacă se menține ritmul actual de renovare de aproximativ 0,5% din totalul fondului de clădiri, prin programele susținute din fonduri de la bugetul de stat și bugetele locale, fonduri UE și instituții financiare internaționale (IFI), aproximativ 77% din suprafața totală a fondului de clădiri va trebui renovată din 2021 până în 2050. În acest sens, este important să se accelereze ritmul de renovare a clădirilor.

Pentru accelerarea investițiilor este necesară o simplificare a legislației în domeniu, precum și o actualizare a normativelor relevante din perspectiva unor intervenții integrate asupra fondului construit existent.

Datele statistice arată că sectorul construcțiilor este responsabil de 45% din consumul final de energie, sectorul rezidențial având o pondere mai ridicată a consumului (circa 81%), în timp ce toate celelalte clădiri la un loc (birouri, școli, spitale, spații comerciale și alte clădiri nerezidențiale) reprezintă restul de 19% din consumul total de energie finală.

Cea mai mare pondere (aproximativ 91%) din clădirile care necesită renovare se află în sectorul rezidențial.

Pe lângă problemele privind performanța energetică, România prezintă o serie de particularități specifice atât zonei geografice în care se află, din punct de vedere al seismicității, cât și contextului istoric, fiind o țară cu un fond construit dezvoltat masiv în perioada comunistă. Un aspect semnificativ în implementarea politicilor de renovare energetică este faptul că, urmare privatizării pe scară largă după căderea regimului comunist, în România marea majoritate a populației locuiește în locuințe proprietate personală (94,7%), rata fiind una dintre cele mai ridicate din Europa.

România deține un fond construit îmbătrânit, care necesită lucrări de renovare energetică și consolidare seismică, cu accent pe intervenții care să asigure atât creșterea performanței energetice, cât și stabilitatea structurală și funcțională, din perspectiva unei abordări integrate care să asigure tranziția către un parc imobiliar verde și rezilient, ce conservă valorile culturale și care să conducă la obiectivele de reducere a consumului de energie.

Trebuie de asemenea avut în vedere că, pentru a fi abordate problemele de renovare energetică, un procent semnificativ de clădiri necesită ample lucrări de consolidare seismică,

⁶ HG nr. 1.034/2020 pentru aprobarea Strategiei naționale de renovare pe termen lung pentru sprijinirea renovării parcului național de clădiri rezidențiale și nerezidențiale, atât publice, cât și private, și transformarea sa treptată într-un parc imobiliar cu un nivel ridicat de eficiență energetică și decarbonat până în 2050, publicată în MO nr. 1247/2020.

care să fie făcute anterior acestor tipuri de lucrări. Acest lucru poate fi însă văzut și ca o oportunitate de realizare a unor lucrări de renovare aprofundată din prisma eficienței energetice, având în vedere complexitatea intervențiilor asupra clădirilor. De altfel, proiectul de Strategie Națională de Reducere a Riscului Seismic, dezvoltată de ministerul de resort (Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației - MDLPA) în baza unui acord de servicii cu Banca Mondială, propune, ca formă de implementare, coroborarea intervențiilor cu obiectivele Strategiei Naționale de Renovare pe Termen Lung privind eficiența energetică.

Clădirile publice, infrastructura critică și clădirile rezidențiale sunt expuse riscului de avariere/degradare gravă sau prăbușire din cauza cutremurelor, inundațiilor, și alunecărilor de teren. În contextul în care un număr mare de clădiri publice și private necesită lucrări de creștere a performanței energetice a acestora, atât cele de la nivelul anvelopei cât și cele de la nivelul sistemelor tehnice ale clădirilor, precum și din punct de vedere al echipării pentru electromobilitate, trebuie făcute complementar lucrări de consolidare seismică, de conformare la cerințele de siguranță în exploatare și siguranță la incendiu sau chiar măsuri de demolare parțială sau totală și reconstruire. De asemenea, deoarece se discută de un fond construit existent care include și un fond cu valoare istorică, este necesar ca lucrările să fie realizate cu respectarea principiilor de conservare-restaurare, astfel încât tranziția să asigure salvagardarea valorilor culturale.

În ceea ce privește clădirile din sistemul de sănătate, educațional, de justiție și al administrației publice, acestea necesită de urgență intervenții integrate care să ia în considerare toate cerințele de calitate în construcții, pentru care este necesară o finanțare adecvată, având în vedere că instrumentele de finanțare existente până în prezent, centrate pe îmbunătățirea performanței energetice, au permis ca doar un procent mic din devizul general să fie alocat lucrărilor de consolidare seismică pentru asigurarea cerințelor de rezistență mecanică și stabilitate și a celor de conformare privind siguranța în exploatare și securitate la incendiu.

Îmbunătățirea siguranței și funcționalității fondului construit format din clădirile publice (din domeniile administrației publice, justiției, apărării, ordinii publice și securității naționale, sănătății, educației și culturii) și tranziția acestuia către un fond de clădiri verzi și inteligente, reprezintă un factor cheie în reformele propuse, așa cum prevede și directiva EPBD, clădirile publice având un rol de exemplu.

Reformele în domeniul administrației publice, sănătății, educației, protecției sociale, justiției, trebuie susținute de acțiuni de îmbunătățire a fondului construit, așa încât clădirile existente să poată să răspundă la noile standarde de funcționalitate, siguranță și reziliență. De asemenea, se au în vedere abordările de renovare bazate pe tehnologie digitală, care oferă informații foarte precise cu privire la eficiența energetică efectivă furnizată și la economiile de energie.

O parte importantă a fondului construit existent este compus din clădiri cu valoare culturală clasate ca monumente istorice, susceptibile de a fi clasate ca monumente istorice sau care formează zone construite protejate.

La nivelul anului 2015, moment la care a fost realizată ultima actualizare și republicare a listei monumentelor istorice, existau 30.136 monumente clasate, dintre care 59,34% monumente arhitecturale, 32,14% arheologice, 6,24% monumente memoriale/funerare, iar 2,28% monumente de for public (statui etc.).

Mai puțin de un sfert (22,81%) sunt de importanță națională, iar 77,19% sunt de interes local. Doar 16% din totalul monumentelor se află în condiție medie, bună sau foarte bună, în timp ce 38% se află în stare proastă, 3% s-au prăbușit (sau sunt aproape de colaps), iar cel mai mare procent rămâne în continuare neinventariat, din punctul de vedere al stării de conservare (43%).

Degradarea la scară largă a monumentelor este rezultatul resurselor financiare publice și private insuficiente, investițiile propuse pentru acest domeniu putând contracara într-o măsură riscul pierderii iremediabile a unor valori capabile să genereze creștere economică. Actualizarea bazei de date naționale - un nou sistem informatic al patrimoniului cultural imobil – este în curs, în cadrul unui proiect derulat de Ministerul Culturii cu colaborarea Institutului Național al Patrimoniului, finanțat prin POCA, și va revela, fără îndoială, cifre mai precise ilustrând această situație.

Activitatea de conservare a patrimoniului este o activitate profesională de înaltă calificare, care implică un travaliu prețios și care poate fi descoperit prin studiu și ocrotit. Din acest motiv, sunt necesare acțiuni care să sprijine formarea profesională a celor implicați și care să asigure standarde de calitate ale intervențiilor de conservare a patrimoniului cultural.

Protejarea patrimoniului cultural reprezintă unul dintre dezideratele și recomandările convențiilor de la nivel internațional, precum și al documentelor strategice de la nivel european. Pentru aceasta este nevoie de parteneriate eficiente între instituțiile responsabile, precum și între sectorul public și cel privat (profit și non-profit), ca formă de asumare comună a importanței sale pentru identitatea națională și coeziunea socială.

Evoluția abordărilor în ceea ce privește protejarea patrimoniului cultural a fost marcată de conștientizarea interdependențelor cu celelalte domenii de activitate, pe care acest proces le presupune. Astfel, pe lângă abordarea ecosistemică a protejării patrimoniului (din perspectiva dezvoltării durabile), s-a conturat tot mai pregnant necesitatea considerării interdependențelor indisolubile dintre protejarea patrimoniului cultural și a celui natural (tendență evidențiată încă de la elaborarea Convenției UNESCO pentru protejarea patrimoniului mondial, cultural și natural). În prezent, se dezvoltă documentul „*European Heritage Green Paper*” prin care este evidențiat rolul esențial pe care patrimoniul cultural îl joacă în transformarea verde și digitală a Europei.⁷

Comunicarea CE privind Valul renovării pentru Europa (European Renovation Wave) subliniază importanța planificării, regenerării/renovării urbane și renovării clădirilor și zonelor urbane, într-o nouă paradigmă afirmată și în cadrul inițiativei privind ”noul Bauhaus

⁷ <https://institute.eib.org/2020/11/cultural-heritage-and-the-eu-green-deal/>

europăean”, în care, pe lângă componentele energetice, se pune accent inclusiv pe calitatea arhitecturală a intervențiilor, abordare ce este în acord cu declarația de la Davos "Towards a high-quality Baukultur for Europe", adoptată de miniștrii europeni ai culturii în ianuarie 2018, declarație ce subliniază rolul cardinal pe care îl joacă cultura și arhitectura în calitatea mediului.

De asemenea, demersuri importante au loc la nivel european pentru a crește eficiența energetică a fondului construit cu valoare istorică fără a se degrada substanța istorică și culturală a acestuia, precum

<https://www.interregeurope.eu/policylearning/news/9664/energy-renovation-of-heritage-buildings/>.

Nu în ultimul rând, în ceea ce privește fondul construit cu valoare istorică, trebuie avută în vedere abordarea integrată a problemelor ce țin de conservarea valorilor culturale în relație cu legislația specifică și obiectivele Strategiei Naționale privind Protejarea Monumentelor Istorice dezvoltată în cadrul proiectului „Monumente istorice – planificare strategică și politici publice optimizate” (cod SIPOCA 389 / MYSMIS 115895) finanțat prin Programul Operațional Capacitate Administrativă prin Ministerul Culturii - Unitatea de Management de Proiect (UMP) și Institutul Național al Patrimoniului (INP).

II. Descrierea reformelor și investițiilor aferente componente

Reforme

R1. Realizarea unui cadru normativ simplificat și actualizat care să sprijine implementarea investițiilor în tranziția spre clădiri verzi și reziliente

- **R1.a** Sistematizarea și codificarea legislației (finalizarea și aprobarea Codului Amenajării teritoriului, urbanismului și construcțiilor), care să sprijine implementarea accelerată a investițiilor inclusiv tranziția spre orașe/cartiere durabile și clădiri verzi și reziliente;
- **R1.b** Optimizarea cadrului normativ privind reducerea riscului seismic al clădirilor existente și includerea unei abordări integrate din perspectiva Renovation Wave;
- **R1.c** Revizuirea cadrului legislativ privind creșterea performanței energetice a clădirilor rezidențiale multifamiliale.

R1.a Sistematizarea și codificarea legislației

Provocări reformă:

În cadrul raportului de țară aferent Semestrului European pentru anul 2020, se evidențiază atât caracterul birocratic al serviciilor publice, cerințele birocratice excesive în materie de reglementări, de avize/autorizații necesare pentru diversele activități economice derulate de mediul de afaceri și nu numai. Legislația în domeniul amenajării teritoriului, urbanismului și construcțiilor, cuprinde numeroase acte normative de ordin primar și secundar, reglementări care fie au suferit numeroase modificări și actualizări de la data intrării lor în vigoare, fie sunt în curs de actualizare pentru conformarea cu noile direcții tehnice și strategice relevante în domeniu. Calitatea vieții cetățenilor depinde în mod direct de spațiul în care trăiesc zi de zi, de modul în care acesta este planificat și organizat și de modul în care construcțiile sunt realizate. Mai mult, acțiunea oamenilor de a modela spațiul în care trăiesc are efecte directe și severe asupra schimbării climei și a naturii înconjurătoare.

În încercarea de a armoniza relația om - mediu, statele lumii au dezvoltat sisteme de reglementare complexe care să asigure prin planificarea și controlul dezvoltării, atât condiții cât mai bune de locuit, cât și susținerii unei dezvoltări durabile și competitive. Principalele domenii circumscrise acestor sisteme sunt **amenajarea teritoriului, urbanismul și construcțiile**. În perioada care a urmat după Revoluția din decembrie 1989, reglementarea acestor domenii a fost sinuoasă, prevalând când perspectiva dezvoltării economice cât mai rapide - rezultând în reducerea nivelului de normare, când creșterea calității și protejarea intereselor economico-sociale ale tuturor actorilor interesați de la nivelul societății în fiecare dintre cele trei domenii, astfel impunându-se standarde din ce în ce mai analitice și reactive la solicitările societății civile.

În lipsa unei viziuni clare, echilibrate între cele două abordări posibile menționate anterior și, mai ales, asumate de către toți actorii relevanți și aplicate în mod sistematic și consecvent, sistemul de reglementare și cel instituțional se prezintă astăzi drept unul **dezechilibrat, marcat de o multitudinea de legi și alte acte normative aplicabile, cu unele prevederi divergente sau chiar contradictorii, cu zone de acțiune supra-reglementate și altele neacoperite**.

În prezent, sistemul stufos de avizare a planurilor de amenajarea teritoriului și a celor de urbanism, pe bază de avize succesive de la autorități, cu termene de valabilitate diferite, face ca avizarea și aprobarea unui plan de amenajarea teritoriului județean sau a unui plan de urbanism general (care acopera întreg teritoriului unui UAT) să dureze uneori peste 4 ani. În aceste condiții, pe de o parte datele științifice (economice, demografice, tehnice) care stau la baza acestor documentații încep să se perimeze, viziunea asupra modului de dezvoltare se poate schimba – fie ca urmare a unor modificări ale societății - provocări economice, de mediu sau de sănătate publică, așa cum pandemia a modificat modul de a trăi și a utiliza orașele, fie urmare a unor schimbări la nivelul decidenților politici de la nivel local, ca urmare a alegerilor. În egală măsură evoluția tehnologică permite o interacțiune între autoritățile avizatoare și impune schimbarea de paradigmă și simplificarea și digitalizarea proceselor, aspecte a căror implementare va fi susținută inclusiv prin PNRR (elaborarea documentațiilor de urbanism în GIS și încărcarea lor într-o platformă națională unică, respectiv Observatorul Teritorial Național <https://ot.mdrap.ro/website/maps/>). Acest proces nu

doar va crește transparența privind documentațiile de planificare fizică a dezvoltării și va sprijini digitalizarea proceselor de autorizare a construcțiilor.

Legislația greoaie sau contradictorie a generat efecte pe termen lung prin modalitatea de realizare a construcțiilor, cu impact asupra calității vieții, a competitivității economice, a bugetelor locale. Sistemul de avizare, aferent autorizării construcțiilor, care a fost inițial gândit cu scopul de a asigura respectarea unor anumite cerințe specifice privind fie respectarea unor aspecte de interes public (mediu, patrimoniu, siguranță la incendiu etc) fie posibilitatea de a asigura accesul la infrastructuri tehnico-edilitare (avize referitoare la alimentare cu apă, canalizare, gaze, energie electrică), și-a arătat limitele, fiind în mare parte o birocrație care nu aduce suficientă valoare adăugată.

Lipsa de diferențiere între procedurile de autorizare a construcțiilor și aplicarea metodei ”one size fits all”, face ca investițiile să fie implementate cu dificultate iar autoritățile să fie supraîncărcate cu sarcini, pierzându-se din vedere calitatea, în detrimentul cantității.

Principala cauză a problemelor identificate este reprezentată de **numărul și ritmul excesiv al modificărilor succesive ale legislației** din ATUC și din cele conexe, fără ca pentru acestea din urmă să se realizeze întotdeauna corecta corelare cu legislația sursă, rezultând:

- Legislație necorelată/ Reglementări imprecise sau lacunare, interpretabile;
- Lipsa de prioritizare a legilor – legi de rang egal cu prevederi contradictorii;
- Proceduri ineficiente în domeniul disciplinei și controlului în construcții.

Din cauza dificultăților în aplicare, în special în privința obținerii avizelor și acordurilor, au fost făcute diferite intervenții legislative care să deroge de la cadrul general de realizare a construcțiilor, fără a se soluționa problemele de bază, pentru toate categoriile de investiții, fie ele publice de interes local sau private, făcute de persoane fizice sau juridice, încercându-se doar crearea unor mecanisme pentru anumite categorii de lucrări de infrastructuri majore. Cu toate acestea nici pentru acestea nu sunt complet soluționate, existând încă probleme între legislația de autorizare a construcțiilor - gospodărirea apelor - mediu – autorizare în primă urgență.

Recomandări specifice de țară

(2020) Să îmbunătățească eficacitatea și calitatea administrației publice, precum și previzibilitatea procesului decizional, inclusiv printr-o implicare adecvată a partenerilor sociali.

(2019) Îmbunătățirea calității și previzibilității procesului decizional, inclusiv prin consultări adecvate cu părțile interesate, prin evaluări efective ale impactului și prin simplificarea procedurilor administrative.

Obiective reformă:

Obiectiv general: Adoptarea proiectului de lege a Codului amenajării teritoriului, urbanismului și construcțiilor

Obiective specifice ale reformei:

- **Reducerea timpilor de răspuns la solicitările cetățenilor și a costurilor administrative în domeniul urbanismului și autorizării construcțiilor** prin optimizarea fluxurilor de proces și informaționale, inclusiv prin dezvoltarea sistemelor de e-Guvernare
- continuarea dezvoltării sistemelor de e-Guvernare în domeniul urbanismului și autorizării construcțiilor - dezvoltarea procedurilor tehnice pentru implementarea emiterii certificatelor de urbanism și autorizațiilor de construire online prin portalul e-direct e-guvernare;
- dezvoltarea sistemului de ghișeu unic (one stop shop) pentru obținerea certificatelor de urbanism, avizelor și acordurilor necesare și autorizațiilor de construire;
- dezvoltarea procedurilor/sistemelor necesare pentru facilitarea schimbului electronic de informații între entitățile avizatoare ale documentațiilor de urbanism și a celor pentru autorizarea construcțiilor;
- asigurarea cadrului legal pentru intercorelarea bazelor de date și instituirea de protocoale de cooperare cu gestionarii rețelelor de infrastructură pentru operaționalizarea ghișeului unic de la nivelul primăriilor, respectiv comunicarea online între primării și entitățile avizatoare, pentru reducerea birocrației, costurilor și riscurilor de corupție;
- asigurarea caracterului public al legislației și reglementărilor tehnice prin dezvoltarea unui portal național dedicat urbanismului și construcțiilor, în care sa fie încărcată legislația, fondul de reglementări tehnice, procedurile de avizare și autorizare, registrele experților atestați din domeniul urbanismului și construcțiilor, prin optimizarea unuia dintre portalurile existente;
- o organizare modernă și eficientă a structurilor de specialitate în domeniul planificării și controlului dezvoltării fizice a localităților de la nivel județean și local, cu resurse umane competente.

Descrierea reformei:

Ministerul de resort responsabil și-a asumat codificarea legislației în domeniile amenajării teritoriului, urbanismului și construcțiilor, demers care are bază Teze Prealabile care au fost aprobate prin HG nr. 298/2021, prin care se stabilesc principiile generale pentru elaborarea codului legislativ a acestor trei domenii, precum și structura indicativă a acestuia.

Codul va fi structurat în două mari părți – amenajarea teritoriului și urbanismul - prima parte, iar cea de-a doua parte va privi proiectarea, executarea, punerea în funcțiune, utilizarea și post-utilizarea construcțiilor.

Prin intermediul Codului Amenajării teritoriului, urbanismului și construcțiilor urmează să fie corelate, simplificate, îmbunătățite și reunite într-o structură unitară astfel încât orice persoană fizică sau juridică, profesionist, investitor, activist sau cetățean să cunoască și să aplice corect prevederile legale cel **puțin 10 acte normative din domeniile amenajării teritoriului, urbanismului și construcțiilor** precum și relaționate prevederile specifice din domeniile conexe (mediu, energie, transporturi, cadastru, proprietate, zone construite protejate și monumente istorice, gestiunea riscurilor naturale și industriale etc.).

În cadrul procesului de codificare se are în vedere debirocratizarea, reducerea numărului de avize și acorduri și a termenelor de emitere a actelor administrative, precum și introducerea unor noi mecanisme care să asigure procese administrative mai eficiente, digitalizate și calitate în construcții.

În acest context, prin Cod se are în vedere **modificarea sistemului de avizare** a acestor tipuri de documentații și înlocuirea tipului de avize individuale date de fiecare entitate în parte, cu o formă de avizare în comisii interinstituționale, care **să reducă cu cel puțin 50% termenele de avizare**. În prezent, avizele se iau succesiv și au termene de valabilitate diferite - unele sunt valabile 2 ani, altele un an, altele 3 iar altele nu au termen de valabilitate, în funcție de reglementările sectoriale ale fiecărei entități emitente. În acest mod, se intră într-un cerc vicios, ce conduce la întâzieri majore în actualizarea planurilor de urbanism general și implicit la crearea cadrului de autorizare a construcțiilor și realizarea coerentă și eficientă a investițiilor publice.

Conform prevederilor ce vor fi propuse prin Cod, documentațiile trebuie să fie gestionate în format digital, georeferențiat (format GIS), așa încât să se permită continua actualizare a datelor și o digitalizare a proceselor de emitere a certificatelor de urbanism, de autorizare a construcțiilor, dar și generarea și gestionarea unui **registru național al construcțiilor**, care să conțină date administrative și tehnice despre tot fondul construit național, în vederea fundamentării acțiunilor și politicilor privind întreținerea, reabilitarea, consolidarea acestuia. De asemenea, conținutul planurilor de urbanism trebuie să fie accesibil online tuturor cetățenilor, așa încât să existe transparență totală în privința reglementărilor stabilite.

Actualul proces de **avizare este extrem de ineficient și procesul de autorizarea construcțiilor** impune un mare consum de resurse (timp, bani) fără a avea vreun impact real asupra fondului documentației avizate, a implementării ulterioare pe teren sau a produsului final.

Legea nr.50/1991 privind autorizarea executării lucrărilor de construcții a fost modificată de 40 de ori de la data apariției sale, doar în anul 2016 fiind modificată de 8 ori. În mod evident o astfel de dinamică a legislației generează dificultăți autorităților și cetățenilor care o aplică, făcând impredictibil cadrul de reguli în care se construiește.

Modificările succesive au generat afectarea semnificativă a grupării ideilor reglementate în cadrul actului normativ în funcție de conexiunea și raportul firesc existent între ele, existând **un proces de autorizare greoi și birocratic care nu reușește să conducă la calitatea mediului construit** și care generează sincope în implementarea investițiilor.

Prin Cod se va propune, în domeniul autorizării, diversificarea categoriilor de autorizații de construire și implicit, solicitarea unor documentații diferențiate în funcție de gradul de complexitate, reducerea birocrăției privind avizele și acordurile.

De asemenea, vor fi continuate demersurile deja începute privind digitalizarea proceselor de avizare și autorizare a construcțiilor, prin modificările aduse Legii nr. 50/1991 referitor la emiterea acordului unic pe baza documentațiilor depuse în format digital și cu precădere prin emiterea OUG nr. 140/2020 pentru stabilirea unor măsuri privind utilizarea înscrisurilor în formă electronică în domeniile construcții, arhitectură și urbanism, aprobată prin Legea nr. 255/2020 și prin OUG nr. 38/2020 privind utilizarea înscrisurilor în formă electronică la nivelul autorităților și instituțiilor publice.

Legislația modificată va integra aspectele necesare în ceea ce privește elementele cheie din Pactul Verde European și din strategiile europene și naționale relevante (eficiență energetică, schimbări climatice, eficiența resurselor, soluții bazate pe natura, coridoare de biodiversitate, economie circulară etc.)

Referitor la structurile de specialitate ale autorităților locale este necesară o regândire corectă a acestora, așa încât să se poată exercita corect atribuțiile și să fie eficiente din punct de vedere al costurilor.

Mai ales la nivelul comunelor, lipsa specialiștilor este absolut evidentă, iar efectele sunt grave și asupra modului în care se dezvoltă localitățile, asupra proceselor de autorizare a construirii și asupra securității juridice a investițiilor, oamenii cu insuficientă pregătire putând emite autorizații de construire care nu respectă legea. Pe de altă parte și efortul financiar de a avea specialiști în comune cu dinamica mică de dezvoltare este dificil de suportat.

În acest context, prin intermediul Codului se va propune organizarea structurilor de specialitate în domeniul planificării și controlului dezvoltării pe zone metropolitane/zone funcționale urbane sau alte tipuri de zone coagulate în asociații de dezvoltare intercomunitară, unde să se asigure și planificarea coordonată a dezvoltării mai multor localități, gestionarea planurilor de urbanism și a proceselor de autorizare a construcțiilor în format digital. O astfel de organizare, cu respectul autonomiei locale, poate asigura și calitate tehnică, dar și reducerea unor costuri.

Procesul de codificare va asigura, pe baza elaborării într-un mod partenerial, cu toți factorii implicați, un cadru coerent și performant de planificare și realizare a investițiilor, incluzând cele mai noi concepte de reziliență climatică, dezvoltare durabilă și tehnologică.

Prin Cod urmează să fie corelate, simplificate, îmbunătățite și reunite într-o structură unitară cel puțin 10 acte normative din domeniile amenajării teritoriului, urbanismului și

construcțiilor (printre care Legea nr.50/1991 privind autorizarea executării lucrărilor de construcții, republicată, cu modificările și completările ulterioare, Legea nr.350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul, Legea nr.10/1995 privind calitatea în construcții, Hotărârea nr. 925/1995 pentru aprobarea Regulamentului privind verificarea și expertizarea tehnică a proiectelor, expertizarea tehnică a execuției lucrărilor și a construcțiilor, precum și verificarea calității lucrărilor executate, Hotărârea nr. 766/1997 pentru aprobarea unor regulamente privind calitatea în construcții, Legea nr. 24/2007 privind reglementarea și administrarea spațiilor verzi din intravilanul localităților).

Prin Cod se are în vedere modificarea sistemului de avizare care să reducă cu cel puțin 50% termenele de avizare, să se reducă numărul de avize și să se elimine suprapunerile de avize la etape diferite pentru același obiectiv de investiții. De asemenea se vor asigura bazele digitalizării proceselor referitoare la elaborarea și gestionarea documentațiilor de urbanism, a proceselor de autorizare a construcțiilor și integrare a aspectelor privind reziliența climatică și energia.

Aprobarea Codului nu condiționează celelalte modificări legislative cuprinse în cadrul componentei.

Mecanism de implementare:

MDLPA va asigura implementarea acestei reforme, în calitate de autoritate de stat în domeniul urbanismului și construcțiilor.

Calendar de implementare:

Activitate	Termen finalizare	Instituții responsabile/coordonatoare
Intrarea în vigoare a Codului amenajării teritoriului, urbanismului și construcțiilor	Q1 2023	Ministerul de resort/ ministere avizatoare

Buget reformă: nu se finanțează prin PNRR, reforma este finanțată prin proiectul „Sistematizarea legislației din domeniul amenajării teritoriului, urbanismului și construcțiilor și consolidarea capacității administrative a structurilor de specialitate din instituțiile publice centrale cu responsabilități în domeniu”, cod MySMIS 121858/SIPOCA 50, cofinanțat din Fondul Social European (FSE), prin Programul Operațional Capacitate Administrativă (POCA) 2014 – 2020, Axa prioritară 1 Administrație publică și sistem judiciar eficiente,

Obiectiv Specific 1.1 Dezvoltarea și introducerea de sisteme și standarde comune în administrația publică ce optimizează procesele decizionale orientate către cetățeni și mediul de afaceri în concordanță cu SCAP.

Proiectul este structurat pe trei componente care asigură implementarea progresivă a reformei:

Componenta 1 – Sistematizarea fondului activ al legislației din domeniul amenajării teritoriului, urbanismului și construcțiilor;

Componenta 2 – Elaborarea de proceduri pentru optimizarea fluxurilor de proces și informaționale, ghiduri pentru dezvoltare urbană durabilă și rezilientă, ghiduri pentru gestionarea documentațiilor de urbanism în GIS;

Componenta 3 – Administrație publică mai eficientă prin consolidarea structurilor instituționale responsabile din domeniul amenajării teritoriului, urbanismului și construcțiilor.

Beneficiari direcți/indirecți:

Beneficiari direcți: autorități și instituții publice responsabile cu amenajarea teritoriului, urbanismului și autorizarea construcțiilor: la nivel central - MDLPA ca autoritate de reglementare și ISC ca autoritate de control, respectiv toate ministerele care avizează documentații de amenajarea teritoriului și de urbanism și/sau realizează investiții publice și la nivel local (structurile de specialitate din domeniul amenajării teritoriului și urbanismului și structurile asociative ale autorităților administrației publice locale.

Beneficiari indirecți: asociații profesionale și patronale, cetățeni - proiectanți sau beneficiari de investiții

Ajutor de stat:

Măsurile din cadrul acestei reforme nu implică elemente de ajutor de stat, fiind în general modificări legislative.

Contribuția la Pilonul social european, inclusiv facilități pentru persoanele cu dizabilități:

Prin realizarea reformei se va sprijini accesul persoanelor cu dizabilități la serviciile publice. Se promovează egalitatea de șanse, indiferent de sex, origine rasială sau etnică, religie sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală, astfel încât toată lumea va avea dreptul la

tratament egal și la oportunități în ceea ce privește ocuparea forței de muncă, protecția socială, educația și accesul la bunuri și servicii disponibile publicului.

Contribuția la inițiativele emblematice sau alte strategii ale UE:

Realizarea reformei va contribui la modernizarea serviciilor publice digitale și va sprijini accesibilitatea publicului larg. Digitalizarea administrației va spori eficacitatea serviciilor publice digitale interoperabile, personalizate și ușor de utilizat.

R1.b Optimizarea cadrului normativ privind reducerea riscului seismic al clădirilor existente și includerea unei abordări integrate din perspectiva Renovation Wave

Provocări reformă:

Ministerul de resort a derulat începând din anul 2001, programe anuale de acțiuni privind proiectarea și execuția lucrărilor de intervenție pentru reducerea riscului seismic al clădirilor de locuit multietajate încadrate în clasa I de risc seismic. Aceste programe nu au avut o abordare integrată a părții de consolidare seismică cu cea legată de eficiență energetică. În baza programelor anuale de acțiuni, finanțarea lucrărilor de intervenție pentru reducerea riscului seismic la construcțiile existente cu destinația de locuință multietajate, încadrate prin raport de expertiză tehnică în clasa I de risc seismic, este asigurată prin transferuri de credite pentru locuințele proprietate privată a persoanelor fizice. Trebuie însă menționat că aceste sume se rambursează pe parcursul a 25 de ani, cu excepția situațiilor în care veniturile gospodăriilor se situează sub anumite limite, aspecte care nu au contribuit substanțial la creșterea gradului de reziliență a clădirilor încadrate în categoria de risc seismic, înregistrându-se un ritm de implementare a lucrărilor din cadrul programului de acțiuni - complet nesatisfăcător. Întrucât programul nu presupune granturi, ci credite, în prezent este obligatorie, pentru includerea în program, obținerea acordului tuturor proprietarilor din imobilele respective. Schemele de finanțare privesc proprietarii privați, nu și proprietarii spațiilor comerciale aflate la parterul acestor clădiri.

Deși ordonanța care instituie programul a fost modificată din 1994 până în 2020 de 14 ori, unele modificări fiind semnificative, mecanismul de finanțare nu pare să fie adecvat celor care au în proprietate astfel de clădiri, având în vedere costurile de consolidare ridicate.

Majoritatea clădirilor de locuit multietajate care prezintă niveluri insuficiente de protecție la acțiuni seismice sunt construite în perioada interbelică, fiind naționalizate în perioada comunistă și retrocedate sau vândute conform legilor proprietății.

În acest moment există blocuri în care se găsesc apartamente în proprietate privată, apartamente care aparțin autorităților locale, spații cu altă destinație decât cea de locuință, aflate în proprietate privată și spații cu altă destinație decât cea de locuință aflate în

proprietatea publică și administrarea instituțiilor/autorităților publice, fapt ce face extrem de dificil atât consensul cu privire la demararea procedurilor de consolidare, cât și asigurarea surselor de finanțare sau coordonarea demersurilor investiționale.

Trebuie avut în vedere, însă, că lucrările de consolidare a clădirilor nu se pot finaliza pe parcursul unui singur an deoarece presupun expertizarea tehnică, proiectarea lucrărilor de intervenție, autorizarea lucrărilor de intervenție (inclusiv obținerea de avize și acorduri), relocarea populației și activităților pe perioada realizării lucrărilor de intervenție, dar mai ales execuția unor lucrări complexe care pot ridica probleme neprevăzute.

De asemenea, deși reducerea riscului seismic și creșterea siguranței cetățenilor este o problemă de interes național și de utilitate publică, asigurarea finanțării lucrărilor de consolidare nu este realizată și pentru clădirile aflate în proprietatea autorităților și instituțiilor administrației publice centrale sau locale, expertizate tehnic și încadrate în clasa I sau II de risc seismic.

În condițiile în care efectul unui cutremur puternic ar avea un impact major nu doar asupra construcțiilor, ci și asupra populației și economiei naționale, se impune luare de urgență a unor măsuri care să accelereze implementarea programului, sens în care a fost inițiată o reformare substanțială a programului prin crearea unei logici multianuale a programului și prin includerea, pe lângă obiectivele de investiție pentru clădirile multietajate cu destinația principală de locuință și a celor aflate în proprietatea autorităților și instituțiilor administrației publice centrale sau locale.

Recomandări specifice de țară

(2020) Să îmbunătățească eficacitatea și calitatea administrației publice, precum și previzibilitatea procesului decizional, inclusiv prin implicarea adecvată a partenerilor sociali.

(2020) Să direcționeze cu prioritate investițiile către tranziția verde și tranziția digitală (...)

Obiective reformă:

- aprobarea proiectului de lege privind măsuri pentru reducerea riscului seismic al clădirilor

Descrierea reformei:

Noua abordare prin proiectul de lege privind măsuri pentru reducerea riscului seismic se adresează atât autorităților și instituțiilor administrației publice centrale sau locale, unităților

aflate în subordinea, autoritatea sau coordonarea acestora, cât și persoanelor fizice sau juridice, proprietari ai spațiilor cu destinația de locuință.

Programul multianual propus va finanța proiectarea și execuția lucrărilor de intervenție la clădirile existente care prezintă niveluri insuficiente de protecție la acțiuni seismice, degradări sau avarieri în urma unor acțiuni seismice, în scopul creșterii nivelului de siguranță la acțiuni seismice, precum și asigurarea funcționalității și creșterii eficienței energetice a acestora.

Prin reforma propusă se va schimba modalitatea de finanțare a acestor obiective, în special prin abordarea integrată a măsurilor de consolidare și eficiență energetică și respectiv prin schimbarea tipului de instrument de finanțare care, până la acest moment, nu și-a dovedit eficiența, proprietarii nefiind interesați de acest mecanism de finanțare. Astfel, se va face trecerea de la o finanțare bazată pe un mecanism de creditare la una nerambursabilă pentru consolidarea clădirilor cu risc seismic ridicat, ducându-le și spre zona de eficiență energetică, printr-o abordare integrată. În acest mod va crește gradul de reziliență și de rezistență a fondului construit existent prin creșterea ratei de renovare/consolidare, precum și prin abordarea integrată propusă.

Finanțarea acordată pentru abordarea integrată a clădirilor cu risc seismic ridicat/eficiență energetică, pentru persoanele juridice de drept privat, proprietari ai spațiilor cu altă destinație decât cea de locuință, se va acorda în baza unei scheme de ajutor de stat de minimis.

Acordarea ajutorului de minimis în cadrul acestei scheme se va face cu respectarea prevederilor privind ajutorul de minimis stipulate în Regulamentul (UE) nr. 1407/2013 din 18 decembrie 2013 pentru aplicarea art. 107 și 108 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene ajutoarelor de minimis, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L nr. 352/1 din 24 decembrie 2013.

Schema de ajutor de minimis nu intră sub incidența obligației de notificare către Comisia Europeană în conformitate cu prevederile Regulamentului (UE) nr. 1407/2013.

Valoarea maximă totală a ajutoarelor de minimis de care poate beneficia o persoană juridică ce deține spații cu altă destinație în clădirile multifamiliale pentru care se realizează lucrări de renovare, nu va depăși echivalentul în lei a 200.000 Euro.

Mecanism de implementare:

MDLPA va asigura implementarea acestei reforme.

Calendar de implementare:

Activitate	Termen finalizare	Instituții responsabile/coordonatoare
Intrarea în vigoare a legii privind măsuri pentru reducerea riscului seismic al clădirilor	Q3 2022	Ministerul de resort/ ministere avizatoare

Buget reformă: nu se finanțează prin PNRR.

Beneficiari direcți/indirecți: asociațiile de proprietari, administrația publică centrală și locală

Ajutor de stat: Măsurile din cadrul acestei reforme nu implică elemente de ajutor de stat, fiind modificări legislative, ce țin de prerogativa statului de reglementare în acest domeniu.

Complementaritatea cu alte componente din cadrul planului: nu e cazul.

Contribuția la Pilonul social european, inclusiv facilități pentru persoanele cu dizabilități:

În realizarea reformei se va avea în vedere obligativitatea prevederilor referitoare la accesibilizarea clădirilor rezidențiale și/sau publice pentru persoanele cu dizabilități, prin crearea de facilități/adaptarea acestora la nevoile persoanelor cu dizabilități, precum și la îmbătrânirea populației.

Contribuția la inițiativele emblematiche sau alte strategii ale UE:

Reforma va sprijini îmbunătățirea rezilienței fondului construit contribuind la realizarea obiectivelor UE în materie de climă, la crearea unui număr mare de locuri de muncă, prin realizarea de lucrări integrate de intervenție.

R1.c Revizuirea cadrului legislativ privind creșterea performanței energetice a clădirilor rezidențiale multifamiliale

Provocări reformă:

Conform cadrului legislativ reglementat prin OUG nr. 18/2009 privind creșterea performanței energetice a blocurilor de locuințe, cu modificările și completările ulterioare, finanțarea lucrărilor desfășurate pentru clădirile rezidențiale, se face la acest moment, după cum urmează:

- a) 60% din alocații de la bugetul de stat, în limita fondurilor aprobate anual cu această destinație în bugetul Ministerului Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației;
- b) 40% din fonduri aprobate anual cu această destinație în bugetele locale și/sau din alte surse legal constituite, precum și din fondul de reparații al asociațiilor de proprietari și/sau din alte surse legal constituite.

Urmare analizei derulării programului s-a constatat faptul că interesul proprietarilor și autorităților administrației publice locale privind reabilitarea termică a blocurilor de locuințe are un nivel foarte ridicat (în perioada 2010-2020), însă costurile substanțiale care cad în sarcina UAT-urilor cu privire la elaborarea documentațiilor tehnico-economice (expertiză tehnică, audit energetic, DALI, DTAC, PT) au condus la un ritm redus de implementare a programului. De asemenea, la acest moment actul normativ conduce la realizarea de lucrări care permit doar o renovare energetică minimală.

Recomandări specifice de țară

- (2020) Să îmbunătățească eficacitatea și calitatea administrației publice, precum și previzibilitatea procesului decizional, inclusiv prin implicarea adecvată a partenerilor sociali.
- (2020) Să direcționeze cu prioritate investițiile către tranziția verde și tranziția digitală (...)
- (2019) Să axeze politica economică în materie de investiții (...), pe sectorul energetic cu emisii scăzute de dioxid de carbon și pe eficiența energetică (...).

Obiective reformă:

- aprobarea cadrului legislativ, inclusiv a normelor metodologice de aplicare, privind renovarea clădirilor rezidențiale multifamiliale pentru a conduce la un nivel de renovare superior cerințelor actuale.

Descrierea reformei:

Ministerul de resort are în vedere schimbări legislative pentru eficientizarea Programului național multianual privind creșterea performanței energetice a blocurilor de locuințe, reglementat prin OUG 18/2009, prin introducerea în lista cheltuielilor eligibile a unor lucrări de intervenție care să conducă, cel puțin, la o renovare moderată sau chiar aprofundată, precum și a cheltuielilor necesare elaborării documentației tehnico-economice.

Pentru a crește rata de renovare a blocurilor, se va propune finanțarea din fonduri de la bugetul de stat a cheltuielilor necesare pentru elaborarea documentațiilor tehnico-economice.

Se va avea în vedere **revizuirea/completarea listei de intervenții eligibile**, dar și **modificarea indicatorilor de performanță pentru proiectele depuse în cadrul programului**.

Astfel, suplimentar față de lista de **lucrări de intervenție/activități pentru creșterea performanței energetice a blocurilor de locuințe**, eligibile, prevăzute în legislația în vigoare, se propun:

- stabilirea unor indicatori de performanță parțială pentru componentele de anvelopă;
- lucrări care au ca scop asigurarea calității aerului interior prin montarea/repararea/înlocuirea instalației de ventilare (inclusiv a spațiilor comune), respectiv prevederea de soluții de ventilare mecanică cu recuperare de căldură cu performanță ridicată, centralizată sau cu unități individuale cu comandă locală sau centralizată;
- lucrări de reabilitare/modernizare a instalațiilor de iluminat în spațiile de utilizare comună ale clădirii;
- montarea de sisteme de management energetic integrat pentru clădiri și alte activități care conduc la realizarea scopului proiectului

Față de lista de **lucrări de reabilitare termică a anvelopei**, se propune suplimentar introducerea următoarelor lucrări eligibile:

- izolarea termică a fațadei - partea vitrată, prin înlocuirea tâmplăriei exterioare existente, inclusiv a celei aferente accesului în blocul de locuințe, cu tâmplărie termoizolantă cu performanță ridicată pentru îmbunătățirea performanței energetice a părții vitrate;
- izolarea termică a planșeelor sau a pereților dintre spațiul încălzit și alte spații comune neîncălzite;
- asigurarea unui nivel ridicat de etanșeitate la aer a anvelopei clădirii, atât prin montarea adecvată a tâmplăriei termoizolante în anvelopa clădirii, cât și prin aplicarea de tehnologii adecvate de reducere a permeabilității la aer a elementelor de anvelopă opace și asigurarea continuității stratului etanș la nivelul anvelopei clădirii.

Față de lista de **lucrări de reabilitare termică a sistemului de încălzire**, se propune suplimentar introducerea următoarelor lucrări eligibile:

- **lucrări care au ca scop asigurarea calității aerului interior prin:**
 - a) prevederea unui concept rezonabil de ventilare naturală sau mecanică care poate include dispozitive/fante/grile pentru aerisirea controlată a spațiilor ocupate și evitarea apariției condensului pe elementele de anvelopă, sau
 - b) prevederea de soluții de ventilare mecanică cu recuperare de căldură cu performanță ridicată, centralizată sau cu unități individuale cu comandă locală sau centralizată.
- **montarea de sisteme de management energetic integrat pentru clădiri și alte activități care conduc la realizarea scopului proiectului:**
 - a) montarea unor sisteme inteligente de contorizare, urmărire și înregistrare a consumurilor energetice și/sau, după caz, instalarea unor sisteme de management energetic integrat, precum sisteme de automatizare, control și/sau monitorizare, care vizează și fac posibilă economia de energie la nivelul sistemelor tehnice ale clădirii;
 - b) montarea echipamentelor de măsurare a consumurilor de energie din clădire pentru energie electrică și energie termică;
 - c) realizarea lucrărilor de racordare/branșare/rebranșare a clădirii la sistemul centralizat de producere și/sau furnizare a energiei termice;
 - d) realizarea lucrărilor de înlocuire a instalației de încălzire interioară cu distribuție orizontală la nivelul apartamentelor și modul de apartament inclusiv cu reglare și contorizare inteligentă;
 - e) implementarea sistemelor de management al consumurilor energetice: achiziționarea și instalarea sistemelor inteligente pentru gestionarea energiei.

Se propune suplimentar **introducerea unor lucrări eligibile de reabilitare/modernizare a instalațiilor de iluminat în spațiile de utilizare comună ale clădirii**, astfel:

- a) reabilitarea/modernizarea instalației de iluminat prin înlocuirea circuitelor de iluminat deteriorate sau subdimensionate;
- b) înlocuirea corpurilor de iluminat fluorescent și incandescent cu corpuri de iluminat cu eficiență energetică ridicată și durată mare de viață, inclusiv tehnologie LED;
- c) instalarea de corpuri de iluminat cu senzori de mișcare/prezență, acolo unde acestea se impun pentru economie de energie.

Cu privire la **indicatorii de performanță care urmează a fi stabiliți pentru a atinge pragul unei renovări aprofundate**, este necesară modificarea prevederilor din OUG

18/2009 referitoare la încadrarea consumului anual specific de energie calculat pentru încălzirea locuințelor sub valoarea 100 kWh/m² arie utilă, în condiții de eficiență economică, prin definirea de valori limită pentru consumul specific de energie primară pe utilități relevante (adică cele pentru care există sisteme/instalații prin care se consumă energie), dar și pentru indicatorii parțiali de performanță energetică pentru anvelopa clădirii (valori U/rezistențe termice corectate) și pentru instalații/echipamente. Valorile vor fi stabilite în funcție de indicatorii prevăzuți în metodologia de calcul al performanței energetice a clădirilor, aflată în fază finală de revizuire, și fundamentate pe baza rezultatelor aplicării ghidului de bună practică privind atingerea nivelurilor optime, din punct de vedere al costurilor, ale cerințelor minime de performanță energetică a diverselor categorii de clădiri (aflat în fază finală de redactare), urmărindu-se tranziția către nivelurile stabilite pentru nZEB la renovarea energetică a clădirilor existente.

Mecanism de implementare:

MDLPA va asigura implementarea acestei reforme.

Calendar de implementare:

Activitate	Termen finalizare	Instituții responsabile/coordonatoare
Intrarea în vigoare a cadrului legislativ, inclusiv normele de aplicare, privind renovarea clădirilor rezidențiale multifamiliale pentru a conduce la un nivel de renovare superior cerințelor actuale.	Q3 2022	Ministerul de resort/ ministere avizatoare

Buget reformă: nu se finanțează prin PNRR.

Beneficiari direcți/indirecți:

Beneficiari direcți: asociațiile de proprietari

Beneficiari indirecți: administrația publică locală

Ajutor de stat:

Măsurile din cadrul acestei reforme nu implică elemente de ajutor de stat, fiind modificări legislative, ce țin de prerogativa statului de reglementare în acest domeniu.

Complementaritatea cu alte componente din cadrul planului: nu e cazul.

Complementaritatea cu alte surse de finanțare: nu e cazul.

Contribuția la Pilonul social european, inclusiv facilități pentru persoanele cu dizabilități:

În realizarea reformei se va avea în vedere obligativitatea prevederilor referitoare la accesibilizarea clădirilor rezidențiale pentru persoanele cu dizabilități, prin crearea de facilități/adaptarea acestora la nevoile persoanelor cu dizabilități, precum și la îmbătrânirea populației.

Contribuția la inițiativele emblematică sau alte strategii ale UE:

Reforma va sprijini îmbunătățirea eficienței energetice și a utilizării eficiente a resurselor în cazul clădirilor rezidențiale multifamiliale, precum și la realizarea obiectivelor UE în materie de climă, la crearea unui număr mare de locuri de muncă.

R2. Asigurarea cadrului strategic și de reglementare tehnică actualizat pentru proiectarea și realizarea de construcții verzi și reziliente:

- **R2.1** Adoptarea cadrului strategic care să sprijine reziliența seismică a fondului construit (aprobarea Strategiei naționale de reducere a riscului seismic) și elaborarea cadrului procedural pentru implementarea măsurilor de intervenții integrate
- **R2.2** Adoptarea cadrului normativ suport, care să sprijine tranziția către clădiri verzi și digitale

- **R.2.2a** Dezvoltarea cadrului de reglementare privind proiectarea, exploatarea și urmărirea comportării în timp a clădirilor cu consum de energie aproape zero - nZEB la clădirile noi și tranziția celor existente către niveluri de performanță energetică cât mai aproape de cerințele nZEB;
- **R.2.2b** Dezvoltarea cadrului de reglementare pentru implementarea conceptului BIM (Building Information Modelling), din perspectiva digitalizării sectorului construcții;
- **R.2.2c** Elaborarea unei metodologii de intervenție pentru abordarea non-invazivă a eficienței energetice în clădiri cu valoare istorică și arhitecturală.

R2.1 Adoptarea cadrului strategic care să sprijine reziliența seismică a fondului construit (aprobarea Strategiei naționale de reducere a riscului seismic) și elaborarea cadrului procedural pentru implementarea măsurilor de intervenții integrate

Provocări reformă

Îmbunătățirea fondului construit presupune realizarea unor acțiuni complexe de optimizare a parametrilor de calitate și performanță a clădirilor. Aceste acțiuni influențează, în mod direct, calitatea vieții și a serviciilor derulate în clădirile respective și generează o importantă dinamică pe tot lanțul economic - producție și distribuție de materiale și echipamente pentru construcții, recuperare și reutilizare a materialelor și elementelor de construcție, inclusiv a celor istorice, proiectare și execuție a lucrărilor de construcții și instalații aferente, punere în funcțiune și întreținere.

O intervenție în orice clădire, ar trebui să vizeze atingerea tuturor obiectivelor de calitate în construcții, relevante (siguranță și stabilitate, funcționalitate, eficiență energetică, siguranță la foc, reziliență, tranziția către digital, etc.). Programele de renovare existente, finanțate fie din fonduri europene fie din bugetul de stat sau local, sunt de obicei concepute pentru a atinge doar unul dintre obiectivele aferente unei clădiri – fie eficiență energetică, fie reducerea riscului seismic -, însă nu integrate și adaptate necesităților reale de intervenție asupra fondului construit existent.

Problemele principale sunt îmbătrânirea și întreținerea inadecvată a fondului de clădiri, sistemele de termoficare neperformante, privatizarea masivă a clădirilor multifamiliale, organizarea deficitară a asociațiilor de proprietari și bonitatea slabă a proprietarilor de clădiri, fapt ce generează mari dificultăți în accesarea de credite.

Trebuie avute în vedere și numărul foarte mare de clădiri vulnerabile la cutremur, distribuite în toate sectoarele (clădiri ale administrației publice centrale, sedii ale autorităților judecătorești, unități de învățământ, unități sanitare, etc.) și necesitățile identificate la nivel național privind creșterea rezilienței fondului construit. În sectorul educației, din totalul de cca. 18.600 de clădiri, aproximativ 45% sunt expuse la niveluri medii și 11% la niveluri ridicate de hazard seismic. În sectorul sănătate, din totalul de cca. 375 de spitale, aproximativ 50% sunt expuse la niveluri medii și 3% la niveluri ridicate de hazard seismic. Prin urmare, considerăm că nu se poate vorbi despre îmbunătățirea rezilienței sistemului public de sănătate și a celui de educație prin investiții în infrastructură, fără a lua în considerare alocarea de investiții pentru proiecte de consolidare seismică a unităților sanitare și de învățământ cu risc seismic și pentru care este vitală siguranța publică, implicit siguranța structurii la cutremur, de îmbunătățirea riscului la incendiu și a eficienței energetice.

Progresele modeste înregistrate de România în reducerea consumului total de energie în ultimul deceniu, din perspectiva fondului construit, în ciuda potențialului enorm de optimizare a performanțelor de eficiență energetică, au fost generate de o serie de politici incomplete, bariere tehnice, financiare, instituționale și informaționale care au împiedicat punerea în aplicare și extinderea sistematică și integrată a eficienței energetice în sectorul clădirilor.

Cu finanțare și cofinanțare redusă și cu inițiativă de a renova cât mai multe clădiri posibil, auditurile energetice și proiectele tehnice au fost elaborate pentru a realiza, în cea mai mare parte, mai degrabă niveluri minime de eficiență, decât pentru a sprijini sau a promova renovările aprofundate. Ca urmare, baza de cunoștințe privind renovările aprofundate este în continuare foarte redusă. Mare parte dintre proiectele de renovare a clădirilor nu au abordat corespunzător soluțiile de ventilare a spațiilor, creând astfel probleme de climat interior în clădirile renovate, cu implicații directe, pe termen mediu și lung, atât asupra confortului și sănătății ocupanților cât și asupra comportării în timp și a durabilității construcțiilor respective, iar lipsa sistemelor de recuperare a căldurii au limitat performanța energetică după renovare.

Deși s-au făcut progrese prin adoptarea Strategia națională de renovare pe termen lung, este necesar a se completa cadrul strategic relevant cu Strategia națională de reducere a riscului seismic, pentru o abordare integrată a intervențiilor asupra fondului construit.

Cu sprijinul Băncii Mondiale, Guvernul prin intermediul ministerului de resort, a realizat două strategii naționale complementare, abordate în concordanță cu cerințele prevăzute atât de Directiva EPBD, cât și de Strategia Renovation Wave, o strategie privind renovarea clădirilor din prisma eficienței energetice (aprobată) și o strategie națională privind reducerea riscului seismic a acestora (în curs de elaborare).

Elaborată în temeiul Directivei EPBD, Strategia Națională de Renovare pe Termen Lung, aprobată prin HG 1034/2020, abordează renovarea energetică a fondului construit. Complementar cu acest document strategic, este în curs de elaborare Strategia Națională de Reducere a Riscului Seismic care va stabili obiective specifice de reducere a riscului seismic care urmează să fie realizate în etape (2030, 2040 și 2050), luând în considerare eforturile

diferențiate, necesare în reducerea riscului seismic pentru diferite tipuri de clădiri vulnerabile (publice și private, rezidențiale și nerezidențiale).

Recomandări specifice de țară

(2020) Să îmbunătățească eficacitatea și calitatea administrației publice, precum și previzibilitatea procesului decizional, inclusiv prin implicarea adecvată a partenerilor sociali.

(2020) Să direcționeze cu prioritate investițiile către tranziția verde și tranziția digitală (...)

Obiectivul reformei:

- aprobarea prin Hotărâre a Guvernului a Strategiei Naționale de Reducere a Riscului Seismic și elaborarea cadrului procedural pentru implementarea măsurilor de intervenții integrate

Descrierea reformei:

România își propune să abordeze managementul riscului seismic după o viziune integratoare, care pleacă de la elaborarea unui cadru de strategii naționale complementare, respectiv Strategia Națională de Renovare pe Termen Lung (în aplicarea Directivei privind eficiența energetică în clădiri și condiție favorizantă pentru programele operaționale regionale) și Strategia Națională privind Reducerea Riscului Seismic (SNRRS).

Strategia națională de reducere a riscului seismic, elaborată cu sprijinul Băncii Mondiale, va cuprinde un plan de acțiuni cu obiective specifice pe termen scurt, mediu și lung (2030, 2040 și 2050) și acțiuni corective pentru soluționarea problemelor existente identificate în stadiul actual în domeniul riscului seismic pentru clădiri.

Proiectul SNRRS, în curs de elaborare, are următoarele obiective preliminare:

- transformarea până în 2050 a fondului construit al României într-un fond construit rezilient la seisme;

- reducerea riscului seismic la nivel național prin salvarea de vieți, reducerea vătămărilor și protejarea fondului construit, prin investiții prioritizate și eficiente;
- promovarea bunăstării prin crearea de beneficii conexe prin îmbunătățirea condițiilor de eficiență energetică și sanitare, printre alte aspecte funcționale;
- creșterea rezilienței prin integrarea considerentelor de risc seismic/multirisic în planificarea teritorială și sectorială și asigurarea unor procese reziliente de recuperare și reconstrucție post-seism;
- mobilizarea participării și acțiunii incluzive prin creșterea nivelului de conștientizare publică cu privire la managementul riscului seismic și creșterea nivelului de asumare în implementarea măsurilor de reducere a riscului;
- consolidarea capacității instituționale în domeniul managementului riscului seismic și a calității și numărului de resurse umane implicate în activitățile legate de gestionarea riscului.

Strategia națională de reducere a riscului seismic vizează siguranța fondului construit existent (clădiri publice și private, clădiri rezidențiale și nerezidențiale) la acțiuni seismice, precum și eficientizarea programelor de finanțare a lucrărilor de consolidare la clădirile existente.

Implementarea strategiei va fi susținută prin implicarea autorităților administrației publice, mediului de cercetare și academic, pentru a identifica și implementa în mod unitar și corect prioritățile și măsurile identificate la diferite paliere administrative.

Prioritizarea fondului construit este considerată a fi un factor determinant al eficienței, pentru că, în acest fel, investițiile în reducerea riscului seismic prin lucrările de consolidare pot obține rezultate maxime raportat la fondurile investite.

Pentru planificarea strategică a investițiilor pe sectoare, strategia prevede etape de evaluare a riscului pe trei niveluri, care să faciliteze prioritizarea și realizarea intervențiilor, precum și indicatori de monitorizare a acestora, astfel:

- **evaluare de nivel 1** - la nivel național, alocarea fondurilor pe programe sectoriale și regiuni se face pe baza informațiilor privind riscul seismic, în funcție de expunerea diferitelor sectoare ale fondului construit (de ex. infrastructura educațională, de sănătate, fondul de locuit) și regiuni. Datele de risc la acest nivel pot fi exprimate în termeni de număr preconizat de victime, persoane rănite, daune și pierderi economice pe care le-ar putea cauza un anumit scenariu de cutremur într-un anumit sector al fondului construit sau o anumită regiune. Acest nivel de evaluare a riscului seismic este necesar în mod normal pentru a evalua beneficiile în ansamblu și costurile diferitelor opțiuni de investiții;
- **evaluare de nivel 2** - în sectoarele fondului construit și în regiunile prioritizate se fac evaluări vizuale rapide mai detaliate pentru a caracteriza tipurile reprezentative de clădiri și a facilita prioritizarea intervențiilor în cadrul diferitelor programe. Evaluările

vizuale rapide ar putea fi efectuate la nivel sub-național, de către autoritățile locale, pentru a prioritiza și a selecta intervențiile;

- **evaluare de nivel 3** constă în evaluări seismice detaliate, studii de fezabilitate și proiectare pentru fondul de clădiri selectate pentru intervenție în cadrul unui anumit program.

SNRRS propune ca intervențiile să se bazeze pe criterii de prioritizare care țin seama de riscul seismic la care sunt expuse clădirile și comunitățile și de beneficiile create de acțiunile de reducere a riscului. Astfel, complementar strategiei, se are în vedere **dezvoltarea unor programe de investiții sectoriale** care vizează consolidarea seismică, precum și stabilirea unor criterii de prioritizare transparente, definirea clară a responsabilităților, aplicarea unor instrumente de management al datelor, etape simplificate în procesul de aprobare și implementare, stabilirea unor corelări cu programe existente și alte strategii.

În sprijinul implementării programelor de investiții se are în vedere **elaborarea unui mecanism de monitorizare a indicatorilor acestora și a progresului în implementarea strategiei naționale de reducere a riscului seismic și a programelor de investiții**.

De asemenea, se propune **intensificarea acțiunilor de informare și pregătire a populației, instruirea autorităților responsabile în domeniu**, precum și elaborarea unor strategii de comunicare pentru fiecare categorie de public-țintă în vederea stabilirii unor măsuri comune care să asigure dezvoltarea și implementarea obiectivelor propuse prin SNRRS, în raport cu înțelegerea publicului-țintă și adaptarea la necesitățile identificate.

Strategia Națională de Reducere a Riscului Seismic urmărește o abordare integrată, iar investițiile propuse vor fi aliniate cu Strategia Națională de Renovare pe Termen Lung pentru eficiența energetică, asigurând, în procesul de implementare, corelarea măsurilor stabilite de aceasta cu cele de reducere a riscului legat de activitatea seismică, în vederea unei prioritizări obiective a finanțării investițiilor. Investițiile nu privesc strict soluționarea problemelor de consolidare seismică, ci și tranziția către un fond construit verde, fiind avute în vedere, pe cât posibil, lucrări de renovare cel puțin moderată sau aprofundată, care să asigure performanța energetică crescută. În plus, din perspectivă strategică este necesară dezvoltarea unui mecanism de monitorizare a implementării celor două strategii mai sus menționate și a programelor de investiții derulate în domeniul clădirilor, pentru identificarea clădirilor cu cele mai slabe performanțe, prin crearea unui sistem informatic care să conțină o bază de date georeferențiată a clădirilor publice și private, corelat și interoperabil cu băncile de date urbane de la nivel local și cu alte sisteme și registre naționale.

Referitor la cadrul normativ care să sprijine implementarea investițiilor în reziliența fondului construit existent, este necesară **elaborarea unei metodologii de evaluare vizuală rapidă a clădirilor** ca etapă de evaluare de nivel 2 în planificarea strategică a investițiilor pe sectoare, cu scopul de a obține rezultate maxime raportat la fondurile investite. **Metodologia de evaluare vizuală rapidă** are în vedere stabilirea unui cadru procedural care să permită clasificarea clădirilor la nivelul unui UAT, în funcție de vulnerabilitatea seismică, pentru identificarea clădirilor cu risc seismic ridicat. Spre deosebire de expertizele tehnice, evaluarea

vizuală rapidă a unei clădiri va conduce la o reducere considerabilă a timpului necesar analizării vulnerabilității clădirii, fiind realizată de către personal calificat, care nu necesită atestare profesională suplimentară. Evaluarea vizuală rapidă este efectuată prin inspecție vizuală din exteriorul clădirii, nesolicitând în cele mai multe cazuri accesul la interiorul clădirii. Aceasta implică colectarea de date cheie despre construcție prin inspecție vizuală de către inginer și prelucrarea acestor date utilizând o formă digitală standard.

De asemenea, se are în vedere **elaborarea unui ghid de intervenții integrate**, care să asigure armonizarea măsurilor de reducere a riscului seismic cu măsurile de renovare energetică stabilite prin Strategia națională de renovare pe termen lung și Strategia UE Renovation Wave și cu cele referitoare la atingerea obiectivelor de calitate în construcții, relevante, în vederea facilitării procesului de implementare. O serie de măsuri de intervenție care vor fi cuprinse în cadrul ghidului sunt prezentate într-o formă detaliată la partea de investiții.

Ghidul de intervenții va introduce precizări cu privire la utilizarea materialelor cu conținut scăzut de carbon, pentru intervenții avute în vedere, precum și la utilizarea produselor de construcții non-toxice, reciclabile și biodegradabile, fabricate la nivelul industriei locale, din materii prime produse în zonă, folosind tehnici care nu afectează mediul.

În cadrul ghidului de intervenții integrate asupra clădirilor existente, vor fi avute în vedere aspectele legate de asigurarea calității aerului interior, atât pentru clădirile rezidențiale cât și pentru clădirile administrației publice centrale sau locale, pentru a asigura conformarea cu cerințele fundamentale aplicabile prevăzute în Legea nr. 10/1995, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

De asemenea, complementar cu aceste documente strategice, este în curs de realizare **Strategia națională privind protejarea monumentelor istorice**, ce propune reformarea cadrului de protejare a monumentelor istorice și patrimoniului cultural imobil și va avea rol de structurare și coordonare a activității din sector, într-un orizont de cel puțin 10 ani, prin stabilirea principalelor direcții de acțiune, dezvoltate pe principii moderne, racordate la noile orientări teoretice și practice de la nivel internațional.

Mecanism de implementare:

MDLPA va asigura implementarea acestei reforme.

Calendar de implementare:

Activitate	Termen finalizare	Instituții responsabile/coordonatoare
Intrarea în vigoare a Strategiei naționale de reducere a riscului seismic	Q2 2022	MDLPA ministere avizatoare
Intrarea în vigoare a ghidului de intervenții integrate	Q2 2022	MDLPA
Intrarea în vigoare a metodologiei de evaluare vizuală rapidă a clădirilor	Q4 2022	MDLPA

Buget reformă: nu se finanțează prin PNRR, reforma este finanțată prin proiectul „Consolidarea capacității de planificare strategică a MDLPA în renovarea fondului construit național din perspectiva eficienței energetice și a riscului seismic”, cod MySmis 127562 / cod SIPOCA 606”, cofinanțat din Fondul Social European (FSE), prin Programul Operațional Capacitate Administrativă (POCA) 2014 – 2020, Axa prioritară 1 Administrație publică și sistem judiciar eficiente, Obiectiv Specific 1.1 Dezvoltarea și introducerea de sisteme și standarde comune în administrația publică ce optimizează procesele decizionale orientate către cetățeni și mediul de afaceri în concordanță cu SCAP pentru prima activitate cuprinsă în calendarul de implementare, și din fonduri prevăzute în bugetul de venituri proprii al MDLPA constituit în baza Legii nr. 10/1995 privind calitatea în construcții, republicată, cu modificările și completările ulterioare, pentru celelalte două activități cuprinse în calendarul de implementare.

Beneficiari direcți/indirecți:

Beneficiari direcți: autoritățile administrației centrale și ale administrației publice locale

Beneficiari indirecți: mediul academic, mediul de cercetare, organizațiile neguvernamentale, profesionale și comunitare, cetățenii

Ajutor de stat:

Măsurile din cadrul acestei reforme nu implică elemente de ajutor de stat, fiind în general modificări legislative.

Complementaritatea cu alte componente din cadrul planului:

Componenta 2 - Reziliență în situații de criză din cadrul Pilonului V. Sănătate și reziliență economică, socială și instituțională.

Complementaritatea cu alte surse de finanțare: nu e cazul.

Contribuția la Pilonul social european, inclusiv facilități pentru persoanele cu dizabilități:

În realizarea reformei se va avea în vedere obligativitatea prevederilor referitoare la accesibilizarea clădirilor rezidențiale și/sau publice pentru persoanele cu dizabilități, prin crearea de facilități/adaptarea acestora la nevoile persoanelor cu dizabilități, precum și la îmbătrânirea populației.

Contribuția la inițiativele emblematică sau alte strategii ale UE:

Reforma va sprijini îmbunătățirea rezilienței fondului construit contribuind la realizarea obiectivelor UE în materie de climă, la crearea unui număr mare de locuri de muncă, prin realizarea de lucrări integrate de intervenție.

R2.2 Adoptarea cadrului normativ suport, care să sprijine tranziția către clădiri verzi și digitale

R2.2a Dezvoltarea cadrului de reglementare privind proiectarea, exploatarea și urmărirea comportării în timp a clădirilor cu consum de energie aproape zero - nZEB la clădirile noi și tranziția celor existente către niveluri de performanță energetică cât mai aproape de cerințele nZEB

Provocări reformă

MDLPA este autoritatea competentă pentru transpunerea și implementarea Directivei 2010/31/UE privind Performanța Energetică a Clădirilor. Legea nr. 372/2005 privind performanța energetică a clădirilor, republicată, este actul normativ național prin care s-au transpus prevederile Directivei 2010/31/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 19 mai 2010 privind performanța energetică a clădirilor (reformare). Prevederile art. 17 menționează obligativitatea ca, începând cu 2019 pentru clădirile publice și din 2021 pentru

toate clădirile nou construite, să fie clădiri al căror consum de energie este aproape egal cu zero.

Legea nr.372/2005 privind performanța energetică a clădirilor, republicată, reflectă transpunerea la nivel național a prevederilor Directivei 2018/844/UE, precum și asigurarea conformității cu prevederile Regulamentului (UE) 2018/1999 privind guvernanța uniunii energetice și a acțiunilor climatice (act normativ cu directă aplicabilitate).

Măsurile impuse prin actul normativ contribuie la încurajarea utilizării sistemelor alternative de înaltă eficiență, dacă acest lucru este posibil din punct de vedere tehnic, funcțional și economic, abordând în același timp aspectele legate de condițiile care caracterizează un climat interior sănătos, de protecția împotriva incendiilor și de riscurile legate de activitatea seismică intensă, în conformitate cu reglementările tehnice naționale în materie de siguranță, precum și la obligativitatea echipării clădirilor cu puncte de reîncărcare și infrastructura încastrată, pentru vehiculele electrice.

La acest moment cadrul metodologic pentru realizarea clădirilor nZEB este stabilit prin Mc001-2006 (2007) Ordinul MDRAP nr . 386/2016 - niveluri nZEB și prin ordinul MDRAPFE 2641/2017. În prezent revizuirea metodologiei de calcul al performanței energetice a clădirilor este în curs de finalizare, dar pe lângă aceste reglementări tehnice esențiale, s-a considerat necesară elaborarea unor ghiduri suplimentare, cu caracter de îndrumare.

În același context, în vederea asigurării cadrului de implementare a strategiei de renovare pe termen lung, se propune complementar consolidarea cadrului normativ prin elaborarea de reglementări tehnice (ghiduri) prin care să se sprijine aplicarea obligațiilor legislative ale autorităților cu responsabilități în domeniu, pentru realizarea acțiunilor necesare de implementare a măsurilor de îmbunătățire a eficienței energetice prin creșterea numărului de clădiri al căror consum de energie este aproape egal cu zero.

Recomandări specifice de țară

(2020) Să direcționeze cu prioritate investițiile către tranziția verde și tranziția digitală (...)

(2019) Să axeze politica economică în materie de investiții (...), pe sectorul energetic cu emisii scăzute de dioxid de carbon și pe eficiența energetică (...).

Obiectiv reformă:

Aprobarea reglementărilor tehnice privind proiectarea, exploatarea și urmărirea comportării în timp a clădirilor cu consum de energie aproape zero - nZEB (existente și noi)

Descrierea reformei:

Ghidurile elaborate vin suplimentar în sprijinul aplicării obligațiilor legislative ale autorităților cu responsabilități în domeniu prin realizarea acțiunilor necesare de implementare a măsurilor de îmbunătățire a performanței energetice a clădirilor rezidențiale și nerezidențiale, în sensul creșterii numărului de clădiri al căror consum de energie este aproape egal cu zero.

Ghidurile vor viza o abordare sistematizată a etapelor necesare de parcurs în procesul de implementare a cerințelor nZEB la clădirile noi și existente, conținutul-cadrul privind indicatorii relevanți, inclusiv mecanisme/proceduri de colectare și gestionare a acestora (tipuri de clădiri și soluții tehnice în corelare cu zonele climatice, sursele locale regenerabile de energie, produse și tehnologii), precum și exemple de soluții/bune practici adaptate condițiilor și cerințelor locale.

Ghidurile vor acoperi subsectoare din construcții (comerciale, publice centrale și locale, clădiri rezidențiale). Scopul elaborării ghidurilor este de a asigura procesele și abordările necesare de urmat în proiectarea, exploatarea și urmărirea comportării în timp pentru îndeplinirea criteriilor tehnice nZEB. Ghidurile vor sprijini autoritățile administrației publice centrale responsabile de îndeplinirea obligațiilor legislative privind clădirile nZEB.

Mecanism de implementare: MDLPA va asigura implementarea acestei reforme.

Calendar de implementare:

Activitate	Termen finalizare	Instituții responsabile/coordonatoare
Intrarea în vigoare a reglementărilor tehnice privind proiectarea, exploatarea și urmărirea comportării în timp a clădirilor cu consum de energie aproape zero - nZEB (existente și noi), prin ordin al ministrului	Q4 2022	Ministerul de resort

Buget reformă:

Nu se finanțează prin PNRR, reforma este finanțată prin proiectul „**Creșterea coerenței cadrului normativ și a eficienței reglementărilor tehnice în domeniul construcțiilor**”, **cod MySMIS 129900/SIPOCA 731**, cofinanțat din Fondul Social European (FSE), prin Programul Operațional Capacitate Administrativă (POCA) 2014 – 2020, Axa prioritară 1 Administrație publică și sistem judiciar eficiente, Obiectiv Specific 1.1 Dezvoltarea și introducerea de sisteme și standarde comune în administrația publică ce optimizează procesele decizionale orientate către cetățeni și mediul de afaceri în concordanță cu Strategia pentru Consolidarea Administrației Publice 2014-2020 (SCAP).

Beneficiari direcți/indirecți:

Beneficiari direcți: autoritățile administrației publice centrale - MDLPA (ca autoritate de reglementare în domeniul construcțiilor) și Inspectoratul de Stat în Construcții (ca autoritate de control), Compania Națională de Investiții (instituție aflată sub autoritatea MLPDA, care are ca principal obiect de activitate executarea programelor de interes public sau social în domeniul construcțiilor, precum și autoritățile/instituțiile care realizează investiții publice; autoritățile administrației locale - structurile de specialitate din domeniul amenajării teritoriului și urbanismului, precum și structurile asociative ale autorităților administrației publice locale

Beneficiari indirecți: asociații profesionale în domeniul construcțiilor, urbanismului și arhitecturii, mediul academic și de cercetare, producători de materiale de construcții, cetățeni

Ajutor de stat:

Măsurile din cadrul acestei reforme nu implică elemente de ajutor de stat, fiind avute în vedere elaborarea de reglementări tehnice privind proiectarea, exploatarea și urmărirea comportării în timp a clădirilor cu consum de energie aproape zero.

Complementaritatea cu alte componente din cadrul planului: nu e cazul.

Complementaritatea cu alte surse de finanțare: nu e cazul.

Contribuția la Pilonul social european, inclusiv facilități pentru persoanele cu dizabilități:

În realizarea reformei se va avea în vedere obligativitatea prevederilor referitoare la accesibilizarea clădirilor rezidențiale pentru persoanele cu dizabilități, prin crearea de facilități/adaptarea acestora la nevoile persoanelor cu dizabilități, precum și la îmbătrânirea populației.

Contribuția la inițiativele emblematiche sau alte strategii ale UE:

Reforma va sprijini îmbunătățirea eficienței energetice și a utilizării eficiente a resurselor în cazul clădirilor rezidențiale multifamiliale, precum și la realizarea obiectivelor UE în materie de climă, la crearea unui număr mare de locuri de muncă.

R2.2b Dezvoltarea cadrului de reglementare pentru implementarea conceptului BIM (Building Information Modelling), din perspectiva digitalizării sectorului construcții

Provocări reformă

Modelarea informatică a clădirilor (BIM) se află în centrul unei transformări digitale a sectorului construcțiilor și a mediului construit. Guvernele și achizitorii publici din întreaga Europă și din lume recunosc valoarea BIM ca factor strategic pentru obiectivele în materie de costuri, de calitate și de politică publică, fiind luate măsuri proactive pentru a promova utilizarea BIM în sectoarele de construcții și în livrarea și exploatarea bunurilor imobiliare publice, pentru asigurarea acestor beneficii economice, de mediu și sociale.

Din perspectiva asigurării proiectării de calitate în domeniul arhitecturii și ingineriei la nivel european, Directiva 2014/24/UE (EUPPD) a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 privind achizițiile publice și de abrogare a Directivei 2004/18/CE, prin articolul 22 alin. (4), propune contractorilor utilizarea soluțiilor BIM în proiectele de construcții, pentru a încuraja ofertanții în ceea ce privește implementarea unor soluții inovative de proiectare, de livrare a unor servicii de înaltă calitate, și pentru a sprijini autoritățile în demersurile privind lansarea unor proceduri care să asigure o competiție loială pe piața construcțiilor. Directiva încurajează statele membre UE, începând cu anul 2016, privind necesitatea utilizării BIM pentru construcțiile finanțate din fonduri publice.

Tendința generală de utilizare BIM de către operatorii economici din sectorul construcții, în special pentru clădirile noi, determină dezvoltarea unor pârghii pentru consolidarea implementării BIM, cu precădere în procesul de renovare. În acest context, reforma abordează complementar problematica creșterii performanței energetice a clădirilor prin realizarea de clădiri proiectate cu niveluri de performanță nZEB și prin intermediul conceptului BIM.

Totodată, în corelare cu tendințele globale actuale pentru performanța sectorului construcții, reforma vizează o altă componentă ce are în vedere abordare unor instrumente eficiente pentru îmbunătățirea procesului de luare a deciziilor utilizând modelarea informatică a clădirilor (Building Information Modelling – BIM). Adoptarea în România a standardelor europene din domeniul BIM a reprezentat unul dintre demersurile întreprinse la nivel național pentru stabilirea unui cadru general de desfășurare al activităților de construire, facil, coerent și transparent, în condițiile în care nevoia de investiții rămâne ridicată în România, iar modul de utilizare al fondurilor publice suscită un interes major, fiind necesare rezultate vizibile, concrete, ușor de monitorizat cu efecte asupra eficienței utilizării acestora și a creșterii calității vieții oamenilor, ca valoare adăugată generală.

Procesul BIM acordă o atenție mult mai mare activităților din domeniul gestionării datelor și informațiilor decât abordarea tradițională în proiectele de construcție. De aceea, este important să se evalueze și să se definească clar rolurile sau funcțiile legate de gestionarea datelor și informațiilor în diferitele etape ale ciclului de viață al clădirii sau al infrastructurii. În plus, unul dintre instrumentele necesare pentru a sprijini utilizarea eficientă și coerentă a BIM într-un cadru colaborativ constă în dezvoltarea competențelor privind colectarea, gestionarea, partajarea informațiilor despre clădiri și fluxurile de lucru. Astfel, se consideră necesară aplicarea sistemului BIM pentru alinierea domeniului construcțiilor la cele mai recente inovații tehnologice, devenite obligatorii prin lege în alte state membre ale Uniunii Europene.

În acest fel, în raport cu progresul tehnologic, se va asigura definirea și documentarea politicilor și obiectivelor strategice la nivelul autorităților publice pentru implementarea BIM, optimizarea cadrului legislativ și de reglementare specifice domeniului construcțiilor. Totodată, aplicarea sistemului BIM va conduce la armonizarea politicilor publice și a legislației naționale cu cele stabilite la nivelul UE, precum și la formularea de recomandări pentru includerea BIM în procedurile de achiziție publică și de contractare a investițiilor publice. În dezvoltarea cadrului procedural se va avea în vedere și descrierea instrumentelor de comunicare și colaborare în vederea creșterii nivelului de conștientizare privind beneficiile introducerii și implementării foii de parcurs BIM în procesul de alocare a fondurilor publice pentru investiții.

Recomandări specifice de țară

(2020) Să îmbunătățească eficacitatea și calitatea administrației publice, precum și previzibilitatea procesului decizional, inclusiv prin implicarea adecvată a partenerilor sociali.

(2020) Să direcționeze cu prioritate investițiile către tranziția verde și tranziția digitală (...)

Obiectiv reformă:

Aprobarea reglementărilor tehnice (ghid privind managementul și monitorizarea informațiilor generate în sistem BIM și ghid privind utilizarea instrumentelor de proiectare și gestionare a datelor digitale aferente construcțiilor)

Descrierea reformei:

În elaborarea **reglementării tehnice (ghid) privind managementul și monitorizarea informațiilor generate în sistem BIM**, din punct de vedere al structurii și conținutului, se vor avea în vedere următoarele:

- documentarea politicilor și strategiilor la nivelul autorităților publice, **propuneri de optimizare a cadrului legislativ și normativ**, propuneri de aliniere cu politicile și legislația UE, în vederea facilitării implementării BIM;
- stabilirea unui set de recomandări pentru **optimizarea legislației în domeniul achizițiilor publice** prin includerea BIM în procedurile de achiziție publică și de contractare a investițiilor publice, fundamentate cu evidențierea beneficiilor introducerii și implementării BIM în procesul de alocare a fondurilor publice pentru investiții și în procesul de digitalizare în domeniul construcțiilor;
- definirea elementelor principale ale cadrului procedural, respectiv etapele necesare de parcurs în managementul și monitorizarea informațiilor aferente construcțiilor, care să faciliteze implementarea și promovarea BIM în toate fazele de realizare ale construcțiilor (documentare, proiectare, execuție, exploatare și întreținere, postutilizare);

Reglementarea tehnică privind utilizarea instrumentelor de proiectare și gestionare a datelor digitale aferente construcțiilor are ca scop îmbunătățirea și simplificarea proceselor decizionale din perspectiva promovării principiilor și cerințelor de gestionare și valorificare a datelor furnizate, în toate etapele de documentare, proiectare, execuție, exploatare și întreținere, postutilizare a construcțiilor.

Elaborarea acestui pachet de reglementări tehnice reprezintă un prim pas în demersurile privind optimizarea cadrului de includere a BIM în procedurile de achiziție publică și de contractare a investițiilor publice.

Mecanism de implementare: MDLPA va asigura implementarea acestei reforme.

Calendar de implementare:

Activitate	Termen finalizare	Instituții responsabile/coordonatoare
Aprobarea reglementărilor tehnice (ghid privind managementul și monitorizarea informațiilor generate în sistem BIM și ghid privind utilizarea instrumentelor de proiectare și gestionare a datelor digitale aferente construcțiilor), prin ordin al ministrului	Q4 2022	Ministerul de resort

Buget reformă:

Nu se finanțează prin PNRR, reforma este finanțată prin proiectul „**Creșterea coerenței cadrului normativ și a eficienței reglementărilor tehnice în domeniul construcțiilor**”, cod MySMIS 129900/SIPOCA 731, cofinanțat din Fondul Social European (FSE), prin Programul Operațional Capacitate Administrativă (POCA) 2014 – 2020, Axa prioritară 1 Administrație publică și sistem judiciar eficiente, Obiectiv Specific 1.1 Dezvoltarea și introducerea de sisteme și standarde comune în administrația publică ce optimizează procesele decizionale orientate către cetățeni și mediul de afaceri în concordanță cu SCAP.

Beneficiari direcți/indirecți:

Beneficiari direcți: autoritățile administrației publice centrale - MDLPA (ca autoritate de reglementare în domeniul construcțiilor) și Inspectoratul de Stat în Construcții (ca autoritate de control), Compania Națională de Investiții (instituție aflată sub autoritatea MLPDA, care are ca principal obiect de activitate executarea programelor de interes public sau social în domeniul construcțiilor, precum și autoritățile/instituțiile care realizează investiții publice; autoritățile administrației locale - structurile de specialitate din domeniul amenajării teritoriului și urbanismului, precum și structurile asociative ale autorităților administrației publice locale

Beneficiari indirecți: asociații profesionale în domeniul construcțiilor, urbanismului și arhitecturii, mediul academic și de cercetare, firme de consultanță, proiectare și execuție în construcții, cetățeni

Ajutor de stat:

Măsurile din cadrul acestei reforme nu implică elemente de ajutor de stat, fiind vizând aprobarea unor reglementări tehnice de către autoritatea publică.

Complementaritatea cu alte componente din cadrul planului: nu e cazul.

Complementaritatea cu alte surse de finanțare: nu e cazul.

Contribuția la Pilonul social european, inclusiv facilități pentru persoanele cu dizabilități:

Prin realizarea reformei se va sprijini accesul persoanelor cu dizabilități la serviciile publice. Se promovează egalitatea de șanse, indiferent de sex, origine rasială sau etnică, religie sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală, astfel încât toată lumea va avea dreptul la tratament egal și la oportunități în ceea ce privește ocuparea forței de muncă, protecția socială, educația și accesul la bunuri și servicii disponibile publicului.

Contribuția la inițiativele emblematiche sau alte strategii ale UE:

Realizarea reformei va contribui la modernizarea serviciilor publice digitale în domeniul construcțiilor. Digitalizarea va spori eficacitatea serviciilor publice digitale interoperabile, personalizate și ușor de utilizat.

R2.2c Elaborarea cadrului normativ suport privind eficientizarea energetică în clădiri cu valoare istorică și arhitecturală și introducerea economiei circulare în domeniul restaurării

Provocări reformă

Înlocuirea unei clădiri existente cu una nouă necesită o investiție considerabilă de energie înglobată în producerea, transportul și punerea în opera a unor materiale de construcții. În termeni globali de mediu, echilibrul avantajelor favorizează puternic păstrarea stocului de clădiri existente, în special când se poate îmbunătăți performanța în termeni de consum de energie în utilizare.

Cazul specific al clădirilor istorice, protejate conform legii în vigoare, respectiv clădirile ce alcătuiesc zonele construite protejate, sau sunt clasate ca monumente istorice sau sunt situate în zonele de protecție ale acestora, impune o abordare metodologică distinctă dar, în același timp, face loc introducerii practicilor de economie circulară prin reutilizarea unor elemente de construcție din clădiri vechi, acesta fiind un principiu de conservare a patrimoniului în acord cu dezvoltarea durabilă.

Recomandări specifice de țară

(2020) Să direcționeze cu prioritate investițiile către tranziția verde și tranziția digitală (...)

(2019) Să axeze politica economică în materie de investiții (...), pe sectorul energetic cu emisii scăzute de dioxid de carbon și pe eficiența energetică (...).

Obiectivul reformei:

Asigurarea cadrului legal și strategic privind eficientizarea energetică în clădiri cu valoare istorică și arhitecturală pentru realizarea de proiecte pilot regionale dedicate eficienței energetice și economiei circulare.

Descrierea reformei:

Conform legislației naționale sunt definite mai multe tipuri de clădiri și zone cu valoare istorică și arhitecturală, acestea fiind clasate fie ca monumente istorice, conform legii nr. 422/2001 (de tip monument, ansamblu sau sit) fie ca zone construite protejate, în condițiile legii nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul.

Monumentul este definit de lege ca fiind o construcție sau parte de construcție, împreună cu instalațiile, componentele artistice, elementele de mobilare interioară sau exterioară care fac parte integrantă din acesta, precum și lucrările artistice comemorative, funerare, de for public, împreună cu terenul aferent delimitat topografic, care constituie mărturii cultural-istorice semnificative din punct de vedere arhitectural, arheologic, istoric, artistic, etnografic, religios, social, științific sau tehnic.

Ansamblul este definit de lege ca un grup coerent din punct de vedere cultural, istoric, arhitectural, urbanistic ori muzeistic de construcții urbane sau rurale care împreună cu terenul aferent formează o unitate delimitată topografic ce constituie o mărturie cultural-istorică semnificativă din punct de vedere arhitectural, arheologic, istoric, artistic, etnografic, religios, social, științific sau tehnic.

Situl reprezintă un teren delimitat topografic, cuprinzând acele creații umane în cadrul natural care sunt mărturii cultural-istorice semnificative din punct de vedere arhitectural, arheologic, istoric, artistic, etnografic, religios, social, științific, tehnic sau al peisajului cultural.

Zona protejată este o zonă naturală ori construită, delimitată geografic și/sau topografic, determinată de existența unor valori de patrimoniu natural și/sau cultural a căror protejare prezintă un interes public și declarată ca atare pentru atingerea obiectivelor specifice de conservare și reabilitare a valorilor de patrimoniu. Statutul de zonă protejată creează asupra imobilelor din interiorul zonei servituți de intervenție legate de desființare, modificare, funcționalitate, distanțe, înălțime, volumetrie, expresie arhitecturală, materiale, finisaje, împrejmuiri, mobilier urban, amenajări și plantații și este stabilit prin documentații de urbanism specifice aprobate.

Cerințele privind performanța energetică a clădirilor nu se aplică la clădiri și monumente protejate care fie fac parte din zone construite protejate, conform legii, fie au valoare arhitecturală sau istorică deosebită, căroră, dacă li s-ar aplica cerințele, li s-ar modifica în mod inacceptabil caracterul ori aspectul exterior.

Cu toate acestea, atingerea obiectivelor de climă și energie, impune identificarea unor măsuri care să concilieze măsurile de protecție a patrimoniului construit cu anumite măsuri de eficientizare energetică limitate, care să îmbunătățească performanțele energetice și calitatea vieții în clădiri fără a afecta valoarea arhitecturală și istorică.

Se va elabora o **metodologie de intervenție pentru abordarea non-invazivă a eficienței energetice în clădiri cu valoare istorică și arhitecturală** și va fi stabilit **cadrul legal și strategic pentru realizarea de proiecte pilot regionale dedicate eficienței energetice și economiei circulare**.

Cadrul metodologic vizează creșterea eficienței energetice a clădirilor istorice prin utilizarea de tehnici și noi materiale, în funcție de regiune, tradiție constructivă și caracteristici fizice. Dezvoltarea acestuia se va face pe baza unui studiu de condiții inițiale realizat de INP în 2020, a studiilor și cercetărilor efectuate la nivel internațional, precum și pe baza testelor efectuate în cadrul laboratorului de testare.

În același context se va dezvolta cadrul legal și strategic pentru înființarea centrului de formare în abordarea non-invazivă a eficientizării energetice a clădirilor istorice și a laboratorului de testare a materialelor și tehnicilor pentru intervenții de eficientizare energetică a clădirilor istorice.

De asemenea, este vizată reutilizarea materialelor de construcție istorice provenite din demolări, precum și prelungirea ciclului de viață a clădirilor istorice prin intervenții minime.

În acest sens se va dezvolta cadrul legal și strategic privind înființarea infrastructurii pilot dedicate economiei circulare, respectiv centrul de colectare a materialului istoric și structura de întreținere a construcțiilor istorice.

Mecanism de implementare:

Ministerul Culturii va asigura implementarea acestei reforme.

Calendar de implementare:

Activitate	Termen finalizare	Instituții responsabile/ coordonatoare
Intrarea în vigoare a cadrului legal și strategic pentru realizarea de proiecte pilot regionale dedicate eficienței energetice și economiei circulare	Q4 2022	Ministerul Culturii prin Institutul Național al Patrimoniului
Intrarea în vigoare a reglementărilor tehnice privind eficientizarea energetică a clădirilor istorice	Q2 2025	Ministerul Culturii prin Institutul Național al Patrimoniului

Buget reformă: finanțare PNRR (0.00025 mld. Euro)

Beneficiari direcți/indirecți:

Beneficiari direcți: Ministerul Culturii (ca autoritate de reglementare în domeniul protejării patrimoniului cultural imobil), deconcentratele acestuia, precum și Institutul Național al Patrimoniului (instituție aflată în subordinea MC), Ministerul Dezvoltării Lucrărilor Publice și Administrației (ca autoritate de reglementare în domeniul construcțiilor)

Beneficiari indirecți: asociații profesionale în domeniul construcțiilor, urbanismului și arhitecturii, mediul academic și de cercetare, firme de consultanță, proiectare și execuție în construcții, cetățeni.

Ajutor de stat:

Măsurile din cadrul acestei reforme nu implică elemente de ajutor de stat, întrucât activitățile vizate au caracter non economic - se va elabora o metodologie de intervenție pentru abordarea non-invazivă a eficienței energetice în clădiri cu valoare istorică și arhitecturală.

Complementaritatea cu alte componente din cadrul planului: nu e cazul**Complementaritatea cu alte surse de finanțare: nu e cazul.****Contribuția la Pilonul social european, inclusiv facilități pentru persoanele cu dizabilități:**

Reforma va facilita formarea profesională și recalificarea, ținându-se cont de principiile de egalitatea de sex și de șanse, a tuturor persoanelor ce lucrează sau doresc să lucreze în domeniul conservării/restaurării, interesate de eficientizarea energetică non-invazivă și economia circulară.

Contribuția la inițiativele emblematică sau alte strategii ale UE:

Prin sprijinirea eficientizării energetice a fondului construit cu valoare istorică și arhitecturală, precum și prin introducerea economiei circulare în domeniul protejării/conservării și restaurării patrimoniului cultural imobil, reforma contribuie la inițiativele ce vizează renovarea, precum și recalificarea și perfecționarea.

Investiții

II. Instituirea unui fond "renovation wave" care să finanțeze adecvat lucrări de îmbunătățire a fondului construit existent:

Axa 1 Reziliența și eficiența energetică a clădirilor rezidențiale multifamiliale: renovarea energetică moderată sau aprofundată/renovare integrată a clădirilor rezidențiale multifamiliale

Axa 2 Reziliența și eficiența energetică a clădirilor publice (sedii ale administrației publice centrale și locale, clădiri publice care deservește diferite servicii publice): renovarea moderată

sau aprofundată/ renovare integrată a clădirilor publice ale autorităților sau instituțiilor publice centrale și locale din domeniile administrație publică, justiție, cultură, sănătate, ordine publică și securitate națională

În cadrul celor două axe mai sus menționate, va fi abordată și creșterea eficienței energetice a clădirilor istorice în care se desfășoară activități umane, pe baza metodologiei non-invazive care să nu distrugă valoarea istorică și arhitecturală a acestora, metodologie anterior enunțată.

Provocări investiții

Pentru abordarea integrată a intervențiilor asupra fondului construit din perspectiva punerii în aplicare a principiilor Renovation Wave, respectiv eficiență energetică în principal, decarbonare și integrarea surselor regenerabile de energie, minimizarea amprente de carbon a clădirilor, standarde ridicate de sănătate și mediu, inclusiv prevenirea dezastrelor și protecția împotriva incendiilor și riscurilor legate de activitatea seismică, abordarea provocărilor tranziției energetice și digitale, respectul pentru estetică și calitatea arhitecturală, este necesar un fond de investiții de cca. 2,2 mld euro pentru a se asigura că România crește rata de renovare a clădirilor și accentuează rata de reducere a consumului de energie primară în conformitate cu țintele asumate prin Strategia Națională de Renovare pe Termen Lung, cu accent inclusiv pe creșterea rezilienței clădirilor și tranziția acestora către conceptul de clădiri inteligente.

În elaborarea Strategiei Naționale de Renovare pe Termen Lung (SRTL), **pentru a determina segmentele cu cele mai scăzute performanțe din fondul de clădiri, au fost avute în vedere mai multe criterii pentru evaluare, parte dintre ele fiind utilizate în selectarea proiectelor ce vor fi finanțate din PNRR.**

1. anul de construcție înainte de anul 2000 (durata de viață mai mare de 20 de ani de la data construcției);
2. consumul final specific de energie peste 300 kWh/m²an;
3. consumul final specific de energie pentru încălzire peste 200 kWh/m²an;

În afara criteriilor legate de consum și de locuirea de către categorii sociale vulnerabile, trebuie avut în vedere, la prioritizarea investițiilor, și contextul urbanistic și economic.

Strategia Națională de Renovare pe Termen Lung prevede ca necesar un buget de cca. 13 miliarde euro pentru renovarea clădirilor publice și private, rezidențiale și

nerezidențiale, până în 2030, în vederea respectării angajamentelor europene cu privire la rata de renovare, reducerea consumului de energie și a emisiilor de gaze cu efect de seră.

Se estimează că impactul preconizat asupra economiei este crearea de cca. 18 locuri de muncă la fiecare milion de euro investit în renovarea clădirilor. La acest moment, instrumentele de finanțare existente asigură o rată complet nesatisfăcătoare a ritmului de renovare a clădirilor.

De asemenea, în cadrul Raportului de țară (2019) se menționează că, deși România este în grafic în ceea ce privește obiectivul fixat pentru 2020, sunt necesare eforturi continue pentru a limita consumul de energie în contextul creșterii economice, implicit fiind necesare finanțări suplimentare pentru creșterea ritmului de renovare și atingerea Țintelor asumate.

Este necesară creșterea ritmului renovărilor pentru fondul de clădiri din România și pentru producerea de rezultate importante în ceea ce privește economiile de energie, reducerea emisiilor de CO₂ și reducerea costurilor de exploatare și de întreținere. Alte beneficii indirecte sau mai puțin tangibile pot include, de asemenea, un nivel mai ridicat de confort în interior, creșterea valorii de piață a locuințelor, investiții amânate sau evitate în capacități de producere de energie și îmbunătățiri în domeniul mediului.

Expunerea populației la poluanții interiori de natură anorganică, organică sau biologică, cu un potențial risc asupra sănătății, poate fi semnificativ mai mare decât în cazul poluanților exteriori. Astfel, un număr mare de persoane este expus, în propriile locuințe, la poluanți cum ar fi particule, monoxid de carbon, dioxid de azot, dioxid de sulf, compuși organici volatili și semi-volatili. Ca rezultat al poluării aerului din interior pot apărea decese premature provocate de boli cardiovasculare, cancer pulmonar, boli respiratorii acute. Poluarea internă cauzată de utilizarea combustibililor fosili pentru asigurarea nevoilor de bază pentru gătit și încălzire, conduce și la o poluare a aerului exterior, cu efectele directe asupra sănătății umane.

Calitatea aerului din interior este afectată de numeroși alți factori cum ar fi utilizarea de ceruri și lacuri pentru curățarea suprafețelor, materialele de construcție precum formaldehida din placaj și substanțele ignifuge din numeroase materiale sau radonul care provine, atât din soluri, cât și din materialele de construcție.

Efectele expunerii populației la poluanții interiori depinde de tipul de poluant și de durata expunerii. Imediat după expunere, se manifestă efecte acute precum iritații, oboseală, dureri de cap și amețală. De obicei, acestea sunt cauzate de expunerea la contaminanți biologici, emisiile din materialele de construcție, dar în principal sunt cauzate de ventilarea necorespunzătoare a spațiului. Ca răspuns la expunerea pe termen lung sau la expuneri repetate, se manifestă efecte cronice, cancerul fiind un exemplu. Printre poluanți regăsim radonul și azbestul. Creșterea semnificativă a concentrației de poluanți organici poate fi produsă de utilizarea vopselelor și adezivilor, de activitățile de curățare prin utilizarea detergenților. De asemenea, mobilierul, materialele de construcție pot fi o sursă de poluanți

organici cu efecte adverse mari asupra sănătății utilizatorilor, ca formaldehida, bifenili policlorurați.

În același timp, una dintre caracteristicile esențiale ale unei clădiri sustenabile o reprezintă reutilizarea apei, una dintre principalele resurse naturale și una dintre cele mai irosite, undeva la 130 de litri/zi pentru fiecare locuitor. De aceea, este esențială planificarea unei utilizări durabilă a apei prin reutilizarea apelor uzate prin diferite procedee de tratare și prin colectarea și folosirea apei pluviale.

Recomandări specifice de țară

(2020) Să direcționeze cu prioritate investițiile către tranziția verde și tranziția digitală (...)

(2019) Să axeze politica economică în materie de investiții (...), pe sectorul energetic cu emisii scăzute de dioxid de carbon și pe eficiența energetică (...).

Obiectivele investiției:

Renovarea energetică moderată sau aprofundată a clădirilor multifamiliale; renovarea energetică moderată sau aprofundată a clădirilor publice, respectiv renovarea integrată a clădirilor publice (eficiență energetică și consolidare seismică).

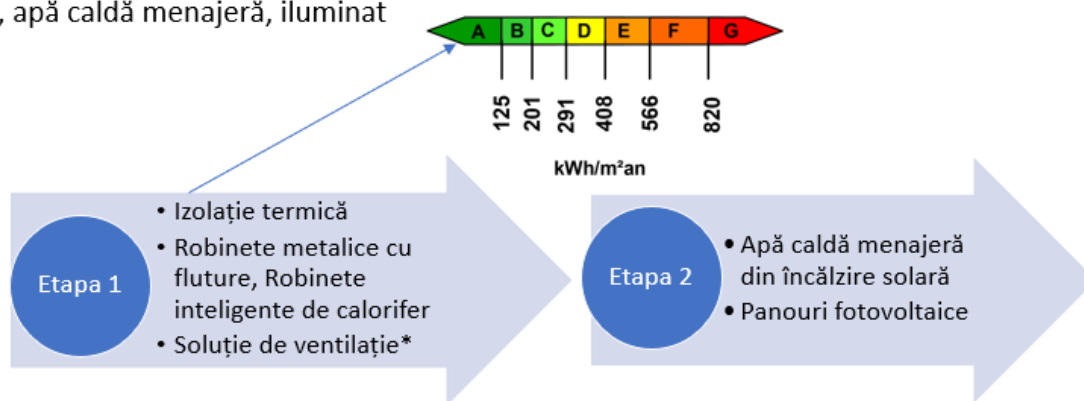
Descrierea investiției:

Fondul "Renovation wave" va fi structurat sub forma unui program de investiții gestionat de MDLPA, care va avea următoarele axe de investiții (scheme de grant)

Axa 1 – Reziliența și eficiența energetică a clădirilor rezidențiale multifamiliale - 1 mld euro

În cadrul acestei axe vor fi finanțate proiecte de creștere a eficienței energetice sau proiecte demonstrative de eficiență energetică, asigurându-se un nivel de renovare moderată sau aprofundată, cu o reducere minimă a consumului de energie de 30 %, respectiv de 60%, și a emisiilor de CO₂, respectiv proiecte de renovare integrată cu menținerea aceluiași cerințe pentru renovarea energetică.

Căldură, apă caldă menajeră, iluminat

Tranziția către clădiri verzi și inteligente va fi abordată pentru toate intervențiile propuse în clădirile rezidențiale multifamiliale, acestea fiind prioritizate astfel:

- intervențiile ce conduc cel puțin la o renovare de amploare moderată, așa cum este definită în Recomandarea Comisiei privind renovarea clădirilor 2019/786 (alocare 100% verde);
- intervenții în clădirile prioritizate în conformitate cu strategia de renovare de termen lung și respectiv cu strategia de reducere a riscului seismic.

Intervențiile propuse pentru clădirile rezidențiale multifamiliale care vor fi supuse unor renovării ce nu vizează și consolidarea seismică, nu se vor aplica în cazul celor încadrate prin raport de expertiză tehnică în clasele de risc seismic RsI și RsII.

De asemenea, abordări diferite vor trebui avute în vedere în raport cu statutul clădirilor:

- clădiri fără valoare culturală deosebită;
- clădiri monument istoric, clădiri cu valoare arhitecturală deosebită stabilite prin documentațiile de urbanism, clădiri aflate în curs de clasare sau clădiri aflate în zone construite protejate și zone de protecție.

Măsuri privind îmbunătățirea performanței energetice a clădirilor:

- a. creșterea performanței termice a fațadei – parte vitrată, prin înlocuirea tâmplăriei exterioare existente, inclusiv a celei aferente accesului în clădirea publică, cu tâmplărie termoizolantă dotată, după caz, cu dispozitive/fante/grile pentru ventilarea spațiilor ocupate și evitarea apariției condensului pe elementele interioare de anvelopă; cheltuielile aferente implementării de elemente de tâmplărie cu vitraj cu control solar sau sisteme de umbrire

exterioară (obloane, jaluzele, rulouri etc.) cu reglare manuală sau cu reglare automată inteligentă;

- b. izolarea termică a fațadei – parte opacă, în care se pot cuprinde termo-hidroizolarea; înlocuirea învelitorii cu o soluție alternativă, în măsura în care este justificată printr-o performanță termică superioară, care ar contribui la creșterea performanței energetice a clădirii (îmbunătățirea izolării și inerției termice),
- c. realizarea de terase verzi, cu hidroizolații și termoizolații, folosind sisteme complete de straturi și substraturi de cultură, filtrare, drenare, control vapori, cu spații pentru rădăcini și colectarea apelor pluviale, realizate pentru a oferi structuri durabile și deschise pentru vegetația naturală.
- d. izolarea termică a planșeului peste sol/subsol neîncălzit, a pereților subsolului (când acesta este utilizat/încălzit pentru desfășurarea activității/urmează a fi utilizat/încălzit pentru desfășurarea activității) sau a podului existent al clădirii (când acesta este utilizat/încălzit pentru desfășurarea activității sau urmează a fi utilizat/încălzit pentru desfășurarea activității), izolarea termică a pereților interiori, conform soluției tehnice, în cazuri argumentate tehnic și arhitectural;
- e. asigurarea unui nivel ridicat de etanșeitate la aer a clădirii, atât prin montarea adecvată a tâmplăriei termoizolante în anvelopa clădirii, cât și prin aplicarea de tehnologii adecvate de reducere a permeabilității la aer a elementelor de anvelopă opace și asigurarea continuității stratului etanș la nivelul anvelopei clădirii;
- f. repararea/înlocuirea instalației de distribuție între punctul de racord și planșeul peste subsol/canal termic, inclusiv izolarea termică a acesteia, în scopul reducerii pierderilor de căldură și masă, precum și montarea robinetelor de presiune diferențială la baza coloanelor de încălzire în scopul creșterii eficienței sistemului de încălzire prin autoreglarea termohidraulică a rețelei;
- g. repararea/înlocuirea cazanului și/sau arzătorului din centrala termică proprie, instalarea unui nou sistem de încălzire/nou sistem de furnizare a apei calde de consum, instalarea unui nou sistem de încălzire/nou sistem de furnizare a apei calde de consum, în scopul creșterii randamentului și al reducerii emisiilor echivalent CO₂, inclusiv prin instalații de micro-cogenerare, dacă sunt fezabile tehnic și economic, cu condiția ca energia termică/electrică produsă să fie utilizată cu prioritate pentru clădirea/clădirile care sunt deținute de solicitant, amplasate în același perimetru/parcelă/adresă a solicitantului, inclusiv pentru clădirea/clădirile care nu face/fac obiectul proiectului;
- h. înlocuirea/dotarea cu corpuri de încălzire cu radiatoare/ventiloconvectoare, montarea/repararea/înlocuirea instalației de distribuție a agentului termic pentru încălzire și apă caldă de consum, inclusiv de legătură între

clădirea/clădirile eligibile care face/fac obiectul proiectului și clădirea tip centrală termică;

- i. reabilitarea și modernizarea instalației de distribuție a agentului termic - încălzire și apă caldă de consum, inclusiv zonarea (control zonal) și echilibrarea instalațiilor termice, montarea de robinete cu cap termostatic la radiatoare și izolarea conductelor din subsol/canal termic în scopul reducerii pierderilor de căldură și masă;
- j. montarea debitmetrelor pe racordurile de apă caldă și apă rece și a contoarelor de energie termică, exclusiv cele dotate cu dispozitive de înregistrare și transmitere la distanță a datelor.
- k. instalarea unor sisteme alternative de producere a energiei: sisteme descentralizate de alimentare cu energie utilizând surse regenerabile ⁸ de energie ca parte a renovării clădirilor. Sistemele de producere a energiei utilizând surse regenerabile pot fi montate, conform soluției tehnice, pe clădire sau în apropierea acesteia, cu condiția ca acestea să se afle pe imobilul (teren sau clădire) aflat în proprietatea /administrarea solicitantului.
- l. asigurarea calității aerului interior prin ventilare naturală organizată sau ventilare hibridă (inclusiv a spațiilor comune), repararea/refacerea canalelor de ventilație în scopul menținerii/realizării ventilației naturale organizate a spațiilor ocupate;
- m. repararea/înlocuirea/montarea sistemelor/echipamentelor de climatizare, de condiționare a aerului, a instalațiilor de ventilare mecanică cu recuperare a căldurii, după caz, a sistemelor de climatizare de tip „numai aer” cu rol de ventilare și/sau de încălzire/răcire, umidificare/dezumidificare a aerului, a sistemelor de climatizare de tip „aer-apă” cu ventiloconvectoare, a pompelor de căldură, după caz;
- n. instalarea, în cazul în care nu există, sau înlocuirea ventilatoarelor și/sau a recuperatoarelor de căldură, dacă prevederea lor contribuie la creșterea performanței energetice a clădirii.
- o. reabilitarea/modernizarea instalației de iluminat, înlocuirea corpurilor de iluminat fluorescent și incandescent cu corpuri de iluminat cu eficiență energetică ridicată și durată mare de viață, instalarea de corpuri de iluminat cu senzori de mișcare/prezență, acolo unde acestea se impun pentru economia de energie.
- p. montarea unor sisteme inteligente de contorizare, urmărire și înregistrare a consumurilor energetice, și/sau, după caz, instalarea unor sisteme de

⁸ Conform Legii nr. 372/2005 privind performanța energetică a clădirilor, republicată, cu modificările și completările ulterioare, „energia din surse regenerabile este energia obținută din surse regenerabile nefosile, precum: energia eoliană, solară, aerotermală, geotermală, hidrotermală și energia oceanelor, energia hidrolică, biomasa, gazul de fermentare a deșeurilor, denumit și gaz de depozit, și gazul de fermentare a nămolurilor din instalațiile de epurare a apelor uzate și biogaz

management energetic integrat, precum sisteme de automatizare, control și/sau monitorizare, care vizează și fac posibilă economia de energie la nivelul sistemelor tehnice ale clădirii;

- q. înlocuirea/modernizarea lifturilor (înlocuirea mecanismelor de acționare electrică a ascensoarelor de persoane, în baza unui raport tehnic de specialitate, precum și repararea/înlocuirea componentelor mecanice, a cabinei/ușilor de acces, a sistemului de tracțiune, cutiilor de comandă, troliilor, după caz, astfel cum sunt prevăzute în raportul tehnic de specialitate);
- r. realizarea lucrărilor de racordare/branșare/rebranșare a clădirii la sistemul centralizat de producere și/sau furnizare a energiei termice;
- s. implementarea sistemelor de management al consumurilor energetice: achiziționarea și instalarea sistemelor inteligente pentru gestionarea energiei electrice/gazelor naturale.

Măsurile de intervenție pentru reducerea riscului seismic al construcțiilor existente:

- a. măsuri aplicabile cu menținerea configurației și funcțiunii existente a construcției, respectiv consolidarea/repararea elementelor structurale sau a sistemului structural în ansamblu și, după caz, a elementelor nestructurale ale construcției existente și/sau introducerea unor elemente structurale suplimentare;
- b. măsuri aplicabile cu modificarea configurației și/sau a funcțiunii existente a construcției, cuprinzând reducerea numărului de niveluri și/sau înlăturarea unor porțiuni de construcție, cu comportare defavorabilă la acțiuni seismice sau care prezintă un risc ridicat de dislocare și prăbușire;
- c. măsuri de intervenție ce includ și desfacerea și refacerea instalațiilor, echipamentelor, finisajelor, precum și alte lucrări strict necesare din zona de intervenție și, după caz, lucrări de îmbunătățire a terenului de fundare.

Realizarea de măsuri conexe pentru respectarea altor cerințele fundamentale privind calitatea în construcții (securitate la incendiu, igienă, sănătate și mediu înconjurător, siguranță și accesibilitate în exploatare, protecție împotriva zgomotului, utilizare sustenabilă a resurselor naturale):

- a. repararea elementelor de construcție ale fațadei care prezintă potențial pericol de desprindere și/sau afectează funcționalitatea clădirii;
- b. repararea/construirea acoperișului tip terasă/șarpantă, inclusiv repararea sistemului de colectare a apelor meteorice de la nivelul terasei, respectiv a

sistemului de colectare și evacuare a apelor meteorice la nivelul învelitoarei tip șarpantă;

- c. demontarea instalațiilor și a echipamentelor montate aparent pe fațadele/terasa clădirii, precum și montarea/remontarea acestora după efectuarea lucrărilor de intervenție;
- d. refacerea finisajelor interioare în zonele de intervenție;
- e. repararea trotuarelor de protecție, în scopul eliminării infiltrațiilor la infrastructura clădirii;
- f. repararea/înlocuirea instalației de distribuție a apei reci și/sau a colectoarelor de canalizare menajeră și/sau pluvială;
- g. măsuri de reparații a clădirii, acolo unde este cazul;
- h. crearea de facilități/adaptarea infrastructurii pentru persoanele cu dizabilități (rampe de acces) și alte măsuri suplimentare de dezvoltare durabilă;
- i. lucrări de recompartimentare interioară;
- j. lucrări specifice din categoria lucrărilor necesare obținerii avizului ISU sau lucrări aferente cerințelor fundamentale de securitate la incendiu conform Legii nr. 10/1995 privind calitatea în construcții, republicată;
- k. reabilitarea/modernizarea instalației electrice, înlocuirea circuitelor electrice deteriorate sau subdimensionate;
- l. prevederea de puncte de reîncărcare pentru vehicule electrice, precum și a tubulaturii încastrată pentru cablurile electrice, pentru a permite instalarea, într-o etapă ulterioară, a punctelor de reîncărcare pentru vehicule electrice.
- m. lucrări de înlocuire a tâmplăriei interioare (uși de acces și ferestre).

De asemenea, vor fi suportate cheltuielile cu expertiza tehnică pe cerințele fundamentale relevante de la caz la caz (rezistență și stabilitate, siguranță în exploatare, securitate la incendiu), cheltuielile pentru elaborarea certificatului de performanță energetică și efectuarea auditului energetic înainte de intervenție și elaborarea raportului de implementare după intervenție, realizate de specialiști în construcții atestați în condițiile legii.

În cazul clădirilor rezidențiale supuse unor renovări majore (și care dețin mai mult de 10 locuri de parcare), se va asigura instalarea infrastructurii de cablare pentru fiecare loc de parcare, pentru a permite (ulterior) instalarea punctelor de încărcare pentru vehiculele electrice și vor fi instalate un punct de încărcare la fiecare 5 locuri de parcare, cu plata prin card sau aplicație, în funcție de furnizorul de servicii ales.

Pentru finanțarea lucrărilor de consolidare, clădirile rezidențiale vor îndeplini următoarele condiții:

- a) prezintă un regim de înălțime de minimum P+3 etaje sau de minimum 10 apartamente;
- b) încadrate, prin raport de expertiză tehnică, în clasele de risc seismic RsI și RsII;
- c) valoarea de vârf a accelerației terenului pentru proiectare la cutremur a(g), potrivit hărții de zonare a teritoriului României din Codul de proiectare seismică P100-1 este mai mare sau egală cu 0,2g.

Pentru spațiile cu altă destinație decât cea de locuință din incinta clădirilor multifamiliale deținute de operatori economici, se va acorda un ajutor de minimis pentru societățile comerciale respective, care va fi gestionat concomitent, pentru a se asigura derularea completă a lucrărilor de renovare.

Proiectele vor fi selectate în baza unor criterii minime privind performanța energetică a componentelor clădirii, a economiilor de energie finală și primară și a reducerilor de emisii de CO₂. Criteriile de selecție vor include categoriile de lucrări eligibile precum și criteriile de performanță necesare pentru a putea evalua impactul fiecărui proiect încă din această fază.

Criteriile privind performanța energetică pentru clădirile rezidențiale vor respecta prevederile specificațiilor din cadrul intervențiilor încadrate conform codului 025a - Renovarea fondului locativ existent în vederea creșterii eficienței energetice, proiecte demonstrative și măsuri de sprijin care respectă criteriile de eficiență energetică, respectiv cel puțin o renovare de amploare moderată, așa cum este definită în Recomandarea Comisiei privind renovarea clădirilor (UE) 2019/786.

Intervențiile în clădiri rezidențiale vor asigura, în mod obligatoriu, o reducere cu minim 30% a consumului de energie prin lucrările de renovare realizate.

20% din fonduri vor fi alocate pentru clădiri care sunt ocupate de persoane defavorizate din punct de vedere economic.

La elaborarea ghidului de intervenții integrate prevăzut a fi realizat ca parte a R2. „Asigurarea cadrului strategic și de reglementare tehnică actualizat pentru proiectarea și realizarea de construcții verzi și reziliente”, se vor introduce precizări cu privire la utilizarea materialelor cu conținut scăzut de carbon, pentru intervenții avute în vedere. Deoarece atât fabricarea, cât și transportul materialelor generează emisii de gaze cu efect de seră, este necesară găsirea soluțiilor pentru reducerea lor, plecând de la folosirea materialelor disponibile cât mai aproape de locul construcției și a celor al căror proces de producție este cât se poate de prietenos cu mediul. Trebuie avută în vedere, de asemenea, utilizarea produselor de construcții non-toxice, reciclabile și biodegradabile, fabricate la nivelul industriei locale, din materii prime produse în zonă, folosind tehnici care nu afectează mediul.

În cadrul ghidului de intervenții integrate asupra clădirilor existente, se vor introduce prevederi cu privire la asigurarea calității aerului interior, atât pentru clădirile rezidențiale cât și pentru clădirile administrației publice centrale sau locale, pentru a asigura conformarea cu cerințele fundamentale aplicabile prevăzute în Legea nr. 10/1995, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

Deșeurile din construcții generate în urma activităților de construcție și demolări sunt compuse din betoane, dale, cărămizi, țigle, gips carton, asfalt, materiale plastice, metale, lemn, pietre, moloz etc., însă pot fi întâlnite și deșeuri periculoase precum azbestul, gudroanele și vopselele, metalele grele – crom, plumb, mercur –, lacurile, adezivii, policlorura de vinil, solvenții, compuși bifenili policlorurați, diverse tipuri de rășini utilizate pentru conservare, ignifugare, impermeabilizare, deșeuri care trebuie separate și reciclate conform categoriei în care se încadrează. Este necesar să se țină seama de obligativitatea ce revine firmelor de construcții cu privire la sortarea, reutilizarea, reciclarea, eliminarea deșeurilor generate de șantier, precum și de necesitatea introducerii unor cerințe referitoare la utilizarea materialelor de construcție reciclate.

Se va avea în vedere asigurarea spațiilor necesare și dotarea acestora cu containere diferite pentru colectarea separată a deșeurilor pe cel puțin patru tipuri, în funcție de tipul de deșeuri generate pe șantier: metale, deșeuri ambalaje (carton, plastic etc.), lemn, deșeuri concasabile, rigips, etc. Deșeurile sortate vor fi preluate de către firme de reciclare autorizate, în vederea reciclării materiale în proporție de cel puțin 30% din totalul deșeurilor generate pe șantier.

Mecanism de implementare:

Implementarea se va face prin intermediul MDLPA care va desemna dintre structurile sale o unitate de implementare a PNRR. Va fi elaborat un ghid specific pentru program și vor fi realizate cel puțin 2 apeluri de proiecte pentru autoritățile publice locale.

Autoritățile administrației publice locale vor avea responsabilitatea gestionării relației cu asociațiile de proprietari și îndeplinirea formalităților legale de realizarea investițiilor, fiind în mod solidar responsabile de calitatea lucrărilor și atingerea indicatorilor. Se vor avea în vedere abordări care să conducă la eficientizarea implementării. Se vor realiza achiziții centralizate, lotizate pe zonele identificate, acolo unde este posibil. Prin abordarea măsurilor de renovare pe zone, care cuprind mai multe blocuri ce vor fi renovate prin prezentul program, autoritățile locale pot avea în vedere complementaritatea cu alte investiții publice pentru tranziția către cartiere verzi care se finanțează din alte programe/componente (reabilitarea sistemului de termoficare, sistemul de gestiunea deșeurilor, iluminat public din surse regenerabile).

Calendar de implementare:

Activitate	Termen finalizare	Instituții responsabile/coordonatoare

Stabilirea schemei de finanțare pentru renovarea energetică/renovare integrată a clădirilor rezidențiale multifamiliale	Q1 2022	Instituție coordonatoare: MDLPA Instituții responsabile: autorități publice locale
Notificare privind atribuirea contractelor de execuție pentru renovarea energetică/renovare integrată a clădirilor rezidențiale multifamiliale, pe baza procedurii de licitație competitivă	Q4 2022	Instituție coordonatoare: MDLPA Instituții responsabile: autorități publice locale
100% suprafață clădiri rezidențiale multifamiliale renovate energetic moderat sau aprofundat/renovate integrat, pentru care s-a obținut certificarea economiilor de energie de minim 30%	Q2 2026	Instituție coordonatoare: MDLPA Instituții responsabile: autorități publice locale

Buget investiție: finanțare prin PNRR (1 mld Euro)

Beneficiari direcți/indirecți:

Beneficiari direcți: asociațiile de proprietari

Beneficiari indirecți: administrația publică locală

Ajutor de stat:

Finanțarea acordată pentru persoanele juridice de drept privat, proprietari ai spațiilor cu altă destinație decât cea de locuință, se va acorda în baza unei scheme de ajutor de stat de minimis.

Acordarea ajutorului de minimis în cadrul acestei scheme se va face cu respectarea prevederilor privind ajutorul de minimis stipulate în Regulamentul (UE) nr. 1407/2013 din 18 decembrie 2013 pentru aplicarea art. 107 și 108 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene ajutoarelor de minimis, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L nr. 352/1 din 24 decembrie 2013.

Schema de ajutor de minimis nu intră sub incidența obligației de notificare către Comisia Europeană în conformitate cu prevederile Regulamentului (UE) nr. 1407/2013.

Valoarea maximă totală a ajutoarelor de minimis de care poate beneficia o persoană juridică ce deține spații cu altă destinație în clădirile multifamiliale pentru care se realizează lucrări de renovare, nu va depăși echivalentul în lei a 200.000 Euro pe întreprindere unică, în trei ani consecutiv.

Complementaritatea cu alte componente din cadrul planului: nu e cazul.

Complementaritatea cu surse de finanțare:

În vederea utilizării eficiente a resurselor financiare alocate României, pentru asigurarea complementarității și corelării între investițiile finanțate prin Politica de coeziune 2021-2027 și prin mecanismul de redresare și reziliență, în cadrul PNRR vor fi abordate renovările clădirilor publice și private, de nivel moderat pentru care reducerea minimă a consumului de energie și a emisiilor de CO₂ va fi de 30 %, precum și renovările aprofundate pentru care reducerea minimă a consumului de energie și a emisiilor de CO₂ va fi de 60%, fapt ce va accelera ritmul de atingere a obiectivelor de eficiență energetică stabilite în documentele strategice europene și naționale prin dublarea ratei anuale de renovare, raportat la ritmul actual, cu atingerea unui potențial maxim al beneficiilor extinse la nivelul mediului construit și al societății.

Complementar, în exercițiul financiar 2021-2027 prin POR-uri se vizează lucrări de renovare pentru clădiri unifamiliale, care nu necesită și lucrări de consolidare. Lucrările de renovare sunt finanțate și prin Programul privind efectuarea de lucrări destinate eficienței energetice, beneficiari persoane fizice (Programul Casa Verde Plus și Casa eficientă energetic) de către Administrația Fondului pentru Mediu.

Din punct de vedere al surselor de finanțare alocate de la bugetul de stat prin programele gestionate de MDLPA, lucrările de renovare energetică propuse în cadrul axei 1 se finanțează prin Programul național multianual privind creșterea performanței energetice a blocurilor de locuințe reglementat de OUG nr.18/2009, cu modificările și completările ulterioare, care se adresează asociațiilor de proprietari care doresc să crească performanța energetică a blocurilor de locuințe construite pe baza unui proiect elaborat până la data de 31.12.2005, indiferent de sistemul de încălzire al acestora.

Din punct de vedere al surselor de finanțare alocate de la bugetul de stat prin programele gestionate de MDLPA, lucrările de consolidare se finanțează prin programele anuale de acțiuni pentru reducerea riscului seismic la construcțiile existente cu destinația de locuință multietajate, încadrate prin raport de expertiză tehnică în clasa I de risc seismic. În perioada 2001-2018 s-au efectuat lucrări de intervenție la construcțiile existente, incluse în programele anuale de acțiuni, în valoare de aproximativ 81 milioane de lei, din care 33 milioane de lei în perioada 2009-2018, pentru 12 clădiri (547 apartamente) fiind finalizate lucrările de consolidare, dintre care 8 clădiri (322 apartamente) în Municipiul București.

Contribuția la Pilonul social european, inclusiv facilități pentru persoanele cu dizabilități:

În realizarea investiției se va avea în vedere îmbunătățirea accesibilității clădirilor pentru persoanele cu dizabilități, prin crearea de facilități/adaptarea clădirilor rezidențiale la nevoile persoanelor cu dizabilități, precum și la îmbătrânirea populației.

Contribuția la inițiativele emblematiche sau alte strategii ale UE:

Investițiile cuprinse în Axa 1 contribuie la îmbunătățirea eficienței energetice și a utilizării eficiente a resurselor în cazul clădirilor rezidențiale multifamiliale, precum și la realizarea obiectivelor UE în materie de climă, la crearea unui număr mare de locuri de muncă.

Axa 2 – Reziliența și eficiența energetică în clădiri publice (sedii administrative, clădiri publice care deserveșc servicii publice) - 1,17 mld euro

Sectorul public trebuie să aibă un rol demonstrativ, să-și asume rolul de lider în îmbunătățirea eficienței energetice prin renovarea a 8,25 milioane mp (26%) de clădiri publice până în 2030, o realizare care ar reduce consumul de energie cu 0,05 milioane tep și ar obține o reducere a emisiilor de CO₂ de 0,25 milioane tone pentru perioada 2021-2030. Renovarea clădirilor publice trebuie să reprezinte un model de bună practică și din punct de vedere al calității arhitecturale a intervențiilor.

Având în vedere că parte din clădiri sunt utilizate de către autoritățile administrației publice, nu sunt de neglijat nici efectele fără implicații grave asupra sănătății cum ar fi disconfortul și diminuarea performanțelor de muncă, cauzate de modificările parametrilor fizici ai aerului interior.

Renovarea energetică va cuprinde obligatoriu lucrări de reabilitare termică de amploare cel puțin moderată și lucrări privind asigurarea securității la incendiu și a siguranței și accesibilității în exploatare.

Intervențiile propuse pentru clădirile publice care vor fi supuse unor renovării ce nu vizează și consolidarea seismică, nu se vor aplica în cazul celor încadrate prin raport de expertiză tehnică în clasele de risc seismic RsI și RsII.

Tranziția către clădiri verzi și inteligente va fi abordată integrat (lucrări de renovare și de consolidare), cu rol demonstrativ, pentru o parte din intervențiile propuse în clădirile publice, acestea fiind prioritizate, prin utilizarea cumulativă a criteriilor de mai jos, astfel:

- intervenții care conduc cel puțin la o renovare de amploare moderată, așa cum este definită în Recomandarea Comisiei privind renovarea clădirilor 2019/786 (alocare 100% verde);
- intervenții la clădiri aflate în zone pentru care valoarea de vârf a accelerației terenului pentru proiectare la cutremur $a(g)$, potrivit hărții de zonare a teritoriului României din Codul de proiectare seismică P100-1 este mai mare sau egală cu 0,2g;
- intervenții la clădiri cu rol funcțional în furnizarea unor servicii publice de sănătate, sociale, judiciare, socio-culturale, administrative etc, cu excepția instituțiilor de învățământ care vor fi tratate separat în cadrul componentei privind educația.

Criteriile privind performanța energetică vor respecta prevederile specificațiilor din cadrul intervențiilor încadrate conform codului 026a - Renovarea în vederea creșterii eficienței energetice sau măsuri de eficiență energetică legate de infrastructurile publice, proiecte demonstrative și măsuri de sprijin care respectă criteriile de eficiență energetică. Astfel, obiectivul principal este (a) de a realiza, cel puțin o renovare de amploare moderată, așa cum este definită în Recomandarea Comisiei privind renovarea clădirilor (UE) 2019/786, sau (b) de a realiza, o reducere de cel puțin 30 % a emisiilor directe și indirecte de gaze cu efect de seră în comparație cu emisiile ex-ante.

Intervențiile în clădiri publice, atât pentru renovarea integrată a acestora cât și pentru renovarea energetică moderată sau aprofundată, vor aborda, în mod obligatoriu, lucrările de reabilitare termică, asigurând o reducere cu minim 30% a consumului de energie. Alături de lucrările necesare pentru asigurarea eficienței energetice, vor fi prevăzute și cele de consolidare seismică, în cazul abordării integrate precum și, după caz, măsuri privind siguranța și accesibilitatea acestora, alături de cele privind securitatea la incendiu în toate situațiile de intervenție asupra clădirilor administrației publice.

Se vor avea în vedere următoarele tipuri de lucrări:

- a) Lucrări de reabilitare termică a elementelor de anvelopă a clădirii;
- b) Lucrări de consolidare seismică a clădirilor existente expuse la niveluri medii și ridicate de hazard seismic;
- c) Lucrări de reabilitare termică a sistemului de încălzire/a sistemului de furnizare a apei calde de consum;
- d) Instalarea unor sisteme alternative de producere a energiei electrice și/sau termice pentru consum propriu; utilizarea surselor regenerabile de energie;
- e) Lucrări de instalare/reabilitare/modernizare a sistemelor de climatizare și/sau ventilare mecanică pentru asigurarea calității aerului interior;
- f) Lucrări de reabilitare/ modernizare a instalațiilor de iluminat în clădiri;
- g) Sisteme de management energetic integrat pentru clădiri;

- h) Modernizarea sistemelor tehnice ale clădirilor, inclusiv în vederea pregătirii clădirilor pentru soluții inteligente;
- i) Lucrări pentru echiparea cu stații de încărcare pentru mașini electrice;
- j) Asigurarea cu echipamente ce sprijină digitalizarea semnificativă a activităților desfășurate în cadrul clădirilor;
- k) Lucrări de reabilitare a instalațiilor de fluide medicale (Instalații de oxigen);
- l) Lucrări de compartimentări interioare în vederea organizării optime a fluxurilor și circuitelor medicale.

Măsurile de intervenție pentru reducerea riscului seismic al construcțiilor existente:

- a. măsuri aplicabile cu menținerea configurației și funcțiunii existente a construcției, respectiv consolidarea/repararea elementelor structurale sau a sistemului structural în ansamblu și, după caz, a elementelor nestructurale ale construcției existente și/sau introducerea unor elemente structurale suplimentare;
- b. măsuri aplicabile cu modificarea configurației și/sau a funcțiunii existente a construcției, cuprinzând reducerea numărului de niveluri și/sau înlăturarea unor porțiuni de construcție, cu comportare defavorabilă la acțiuni seismice sau care prezintă un risc ridicat de dislocare și prăbușire.

Măsurile de intervenție pentru reducerea riscului seismic se aplică clădirilor publice încadrate, prin raport de expertiză tehnică, în clasele de risc seismic Rsl și RslI.

În cazul clădirilor publice supuse unor renovări majore (și care dețin mai mult de 10 locuri de parcare) se va asigura instalarea cel puțin a unui punct de reîncărcare pentru vehiculele electrice sau infrastructură încastrată (tubulatura pentru cabluri electrice, inclusiv tubulatura pentru cabluri electrice fixată pe pereți, necesară pentru permiterea instalării ulterioare a punctelor de reîncărcare pentru vehicule electrice) pentru cel puțin cinci locuri de parcare.

Vor fi avute în vedere și alte tipuri de lucrări, aplicabile după caz, privind:

- păstrarea/îmbunătățirea calității arhitecturale, inclusiv prin conservarea și potențarea valorilor culturale;
- îmbunătățirea securității la incendiu a clădirilor;
- îmbunătățirea calității aerului interior;
- reducerea concentrațiilor de radon în clădiri;
- adaptarea clădirilor și a spațiilor publice la îmbătrânirea populației și la nevoile persoanelor cu dizabilități;
- măsuri de întreținere a fondului construit istoric;

- terase verzi;
- echiparea cu stații de încărcare pentru mașini electrice;
- echiparea cu BMS;
- dotarea cu echipamente digitale performante.

Mecanism de implementare:

- Se vor agrega renovările clădirilor publice în pachete mari de achiziții pentru a se obține prețuri mai bune, pentru a reduce numărul de oferte și pentru a centraliza supravegherea;
- Se va elabora documentația standard de ofertă cu indicatori de performanță și cerințe specifice și proceduri de evaluare tehnică și economică. Cadre de achiziții centralizate și achiziții pentru servicii și lucrări de renovare vizând eficiența energetică pentru clădiri aflate în proprietatea administrației centrale și pentru clădirile municipale.

Implementarea se va realiza de către MDLPA prin unitatea de implementare a componentei PNRR ce se va desemna din cadrul structurilor existente, care va avea rol principal de monitorizare, lucrările realizându-se fie prin CNI și în parteneriat cu instituțiile în patrimoniul/în administrarea cărora se afla obiectivele de intervenție, fie direct de către acestea. La nivelul autorităților administrației publice centrale și locale și a instituțiilor publice există un portofoliu de proiecte cu diferite grade de maturitate.

Calendar de implementare

Activitate	Termen finalizare	Instituții responsabile/coordonatoare
Stabilirea schemei de finanțare pentru renovarea energetică/renovare integrată a clădirilor publice	Q1 2022	Instituție coordonatoare: MDLPA Instituții responsabile: autorități publice locale și/sau centrale
Notificare privind atribuirea contractelor de execuție pentru renovarea energetică/renovare	Q4 2022	Instituție coordonatoare: MDLPA

integrată a clădirilor publice, pe baza procedurii de licitație competitivă		Instituții responsabile: autorități publice locale și/sau centrale
100% suprafață clădiri publice renovate energetic moderat sau aprofundat/renovate integrat, pentru care s-a obținut certificarea economiilor de energie de minim 30%	Q2 2026	Instituție coordonatoare: MDLPA Instituții responsabile: autorități publice centrale și/sau locale

Buget investiție: finanțare prin PNRR (1,17 mld Euro)

Beneficiari direcți/indirecți:

- Autoritățile publice centrale: ministerele, alte organe de specialitate care se organizează din subordinea Guvernului ori a ministerelor, instituțiile publice din subordinea Guvernului ori a ministerelor, autoritățile administrative autonome înființate prin legi organice;
- Autoritățile și instituțiile publice locale:
 - Unitățile Administrativ Teritoriale, inclusiv sectoarele Municipiului București (UAT comună, oraș, municipiu, județ, Municipiul București și subdiviziunile administrativ-teritoriale ale acestuia - sectoarele Municipiului București),
 - Instituții publice și servicii publice organizate ca instituții publice de interes local sau județean (finanțate din bugetul local), aflate în subordinea unităților administrativ teritoriale,
 - Instituția prefectului.
- Parteneriate între entitățile de mai sus, în conformitate cu prevederile legale;
- Parteneriate dintre autorități și alte entități prevăzute de lege.

Beneficiarii eligibili se încadrează într-una din următoarele situații:

1. dețin (în proprietate publică sau administrare) și ocupă (își desfășoară activitatea) o clădire publică (inclusiv în cadrul parteneriatelor)

sau

2.a. dețin (în proprietate publică sau administrare) o clădire publică care este ocupată (în care își desfășoară activitatea) de aceștia și/sau de alte entități publice din categoria autorităților publice centrale, autorităților și instituțiilor publice locale (descrise mai sus);

2.b. în cazul parteneriatelor, dețin (în proprietate publică sau administrare) o clădire publică care este ocupată (în care își desfășoară activitatea) de cel puțin unul dintre membrii parteneriatului și/sau de alte entități publice din categoria autorităților publice centrale, autorităților și instituțiilor publice locale (descrise mai sus).

Ajutor de stat:

Măsurile din cadrul acestei investiții nu implică elemente de ajutor de stat, întrucât în ele nu se desfășoară activitate economică, ci doar activități ce țin de exercitarea funcției de autoritate publică.

Complementaritatea cu alte componente: nu e cazul.

Complementaritatea cu alte surse de finanțare

Prin PNRR vor fi finanțate printr-o abordare integrată, intervențiile de renovare energetică moderată sau aprofundată, respectiv intervenții pentru consolidare seismică a clădirilor. Acest tip de abordare nu a fost prezent și nu se are în vedere în cadrul celor 8 POR-uri 2021-2027. Diferențierea este astfel realizată prin abordarea integrată a intervențiilor, prin asigurarea unei renovări energetice cel puțin moderate, și prin faptul că nu se vor putea realiza intervenții pe aceleași obiective în cadrul multiplelor surse de finanțare pentru perioada de implementare a PNRR și de garanție a intervențiilor sau de durabilitate în conformitate cu programele finanțate din politica de coeziune.

Complementar, în exercițiul financiar 2021-2027 prin POR-uri vor fi realizate lucrări de eficiență energetică pentru clădiri publice care nu necesită și lucrări de consolidare. De asemenea, prin PO Sănătate vor fi realizate lucrări la clădirile existente din domeniul sanitar.

Contribuția la Pilonul social european, inclusiv facilități pentru persoanele cu dizabilități:

În realizarea investiției se va avea în vedere îmbunătățirea accesibilității clădirilor pentru persoanele cu dizabilități, prin crearea de facilități/adaptarea clădirilor și spațiilor publice la nevoile persoanelor cu dizabilități, precum și la îmbătrânirea populației. De asemenea, se va avea în vedere abordarea egalității de gen.

Contribuția la inițiativele emblematice sau alte strategii ale UE:

Investițiile cuprinse în Axa 2 contribuie la îmbunătățirea eficienței energetice/asigurarea rezilienței seismice, precum și a utilizării eficiente a resurselor în cazul clădirilor publice, precum și la realizarea obiectivelor UE în materie de climă, la crearea unui număr mare de locuri de muncă și la promovarea dezvoltării digitale prin intermediul unor moduri de viață inteligente și a unor sisteme de contorizare inteligentă.

I2. Realizarea registrului național digital al clădirilor și implementarea treptată a pașaportului energetic al clădirilor

Provocări investiție

La nivel național nu există o bază de date, formatate uniform, complete și actualizate, precum o bază de date cu fondul național de clădiri, tipologia clădirilor sau consumul energetic la utilizarea finală în clădiri, elemente expuse la riscul seismic etc. Este necesară dezvoltarea unei baze de date pentru clădiri, care să integreze rezultatele diferitelor programe de renovare pe parcursul implementării strategiei de renovare și strategiei de reducere a riscului seismic. Baza de date ar trebui să includă întregul fond al clădirilor, tipologii de clădiri pe performanță energetică și risc seismic și perioadele de construcție, certificate de performanță energetică, consumul de energie și tipul de combustibil, intervenții orientate pe consolidarea seismică etc. O astfel de bază de date este esențială pentru dezvoltarea unor analize de politici și formularea de programe și evaluarea acestora, pentru identificarea clădirilor țintă pentru diferite programe, identificarea executanților care au performanțe slabe/ridicate, prioritizarea investițiilor, urmărirea progresului general etc.

Recomandări specifice de țară

(2020) Să direcționeze cu prioritate investițiile către tranziția verde și tranziția digitală (...)

Legat de procesul de digitalizare serviciilor publice este recomandarea specifică de țară din 2019 cu privire la simplificarea procedurilor administrative.

Descrierea investiției:

Registrul Național al Clădirilor este un sistem informatic privind fondul construit național existent, complementar cu Geoportalul Inspire, layerul cu privire la clădiri, necesar/esențial inclusiv pentru monitorizarea implementării Strategiei Naționale de Renovare pe Termen Lung și a Strategiei Naționale de Reducere a Riscului Seismic și a programelor de investiții derulate în domeniul clădirilor, care să conțină o bază de date georeferențiată a clădirilor publice și private, corelat și interoperabil cu băncile de date urbane de la nivel local și cu alte sisteme și registre naționale.

Registrul va fi proiectat astfel încât să poată cuprinde totalitatea clădirilor și va cuprinde date referitoare la funcțiune, regimul de proprietate și amplasament, regimul urbanistic, zonificarea funcțională și fiscală, date privind instalațiile (sistem de alimentare cu apă, alimentare cu apă caldă, canalizare, instalație electrică), modul de încălzire a locuinței, tipul de reabilitare termică, acolo unde este cazul; încadrarea sau nu a clădirii într-o clasă de risc seismic; consum energetic, lucrări de reabilitare/renovare/restaurare realizate, informații privind dotările de accesibilizare a clădirilor publice pentru persoanele cu dizabilități.

Este necesar ca un astfel de registru să poată fi corelat cu alte instrumente complementare, respectiv sistemul statisticii oficiale (în special rezultatele de la recensământ), cadastru și cartea funciară, cadastre și sisteme informaționale de specialitate, registrul electronic național al nomenclaturilor stradale, sistemul informatic pentru patrimoniu cultural imobil (Lista monumentelor istorice), observatorul teritorial național.

Informațiile vor fi georeferențiate, sprijinindu-se pe informațiile din layerul de clădiri din cadrul geoportalului INSPIRE. De asemenea, vor fi integrate date privind autorizarea lucrărilor de construire/de intervenție asupra construcțiilor existente, cele privind execuția și recepția lucrărilor.

Într-o prima etapă, cu sprijinul finanțării din PNRR, în cadrul sistemului vor fi introduse ca proiect pilot datele secțiunii registrului național al clădirilor publice, componentă ce poate contribui inclusiv la monitorizarea consumului energetic raportat la obligațiile naționale privind eficiența energetică în clădiri, respectiv la raportarea și monitorizarea indicatorilor legați de clădiri și pierderile asociate în caz de dezastru, stabiliți prin Cadrlui de la Sendai pentru reducerea riscurilor de dezastru în perioada 2015-2030.

Existența unui registru al clădirilor contribuie la monitorizarea consumului energetic raportat la obligațiile naționale privind eficiența energetică în clădiri, respectiv a vulnerabilității seismice a clădirilor. Se are în vedere realizarea unei baze de date ce permite actualizare, precum și instrumente de vizualizare a datelor disponibile și interconectarea cu alte baze de date relevante. Din punct de vedere al datelor privind performanța energetică în clădiri, acestea vor fi furnizate din certificatele de performanță energetică și rapoartele de audit energetic elaborate de auditori energetici pentru clădiri atestați, precum și din rapoartele de inspecție din punct de vedere energetic a sistemelor de încălzire și a sistemelor combinate de încălzire și ventilare a spațiului, ale clădirilor/unităților de clădire, efectuate de către experți tehnici atestați, în conformitate cu reglementările tehnice în vigoare.

Registrul electronic al clădirilor va fi dezvoltat ulterior în vederea includerii de informații privind clădirile private, datele privind cărțile tehnice ale construcțiilor, privind pașaportul de renovare a clădirii, foaia de parcurs pentru renovare, rapoarte de expertiză tehnică a clădirii, evaluări privind încadrarea în clase de risc seismic, includerea în programe de consolidare a clădirilor, informații privind comportamentul și protecția clădirilor la incendiu și pentru a se lua în considerare și cerințele Directivei INSPIRE (<https://inspire.ec.europa.eu/about-inspire/563>), urmărindu-se de asemenea posibilitatea de interconectare cu alte baze de date referitoare la consumuri în clădiri, cum sunt bazele de date ale furnizorilor de energie (termoficare, gaz, energie electrică etc.) sau alte baze de date dezvoltate la nivelul administrației publice locale.

De asemenea, în vederea monitorizării performanței clădirilor publice, cu impact pozitiv asupra ratei de conformitate a măsurilor implementate, se propune, cu caracter pilot, implementarea pașaportului pentru renovarea energetică a clădirilor - în scopul menținerii imaginii de ansamblu asupra istoricului acesteia, și care să conțină toate informațiile referitoare la intervențiile legate de energie, în format digital. Pașaportul energetic va permite astfel înregistrarea tuturor stărilor anterioare ale clădirii și trasabilitatea tuturor informațiilor legate de clădire, precum și aprecierea stărilor viitoare posibile ale acesteia.

Mecanism de implementare: MDLPA va asigura implementarea acestei investiții.

Calendar de implementare:

Activitate	Termen finalizare	Instituții responsabile/coordonatoare
Intrarea în funcțiune a Registrului național digital al clădirilor, cu	Q2 2025	Instituție coordonatoare: MDLPA

integrarea pașapoarte energetice ale clădirilor	Instituții responsabile cu furnizarea de date: autorități publice centrale și/sau locale

Buget investiție: finanțare prin PNRR (0,005 mld Euro)

Beneficiari direcți/indirecți: autorități publice centrale și locale

Ajutor de stat:

Măsurile din cadrul acestei investiții nu implică elemente de ajutor de stat, întrucât nu sunt vizate activități de natură economică, doar de inventariere a clădirilor publice și private într-o bază de date georeferențiată.

Complementaritatea cu alte componente din cadrul planului: nu este cazul.

Complementaritatea cu alte surse de finanțare: nu este cazul

Contribuția la Pilonul social european, inclusiv facilități pentru persoanele cu dizabilități:

Prin realizarea investiției se va asigura egalitatea accesului persoanelor, indiferent de sex, origine rasială sau etnică, religie sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală, la informațiile cu caracter public cuprinse în registrul digital al clădirilor.

Contribuția la inițiativele emblematică sau alte strategii ale UE:

Realizarea investiției va contribui la modernizarea serviciilor publice digitale și va sprijini accesibilitatea publicului larg. Digitalizarea administrației va spori eficacitatea serviciilor publice digitale interoperabile, personalizate și ușor de utilizat.

I3. Consolidarea capacității profesionale a specialiștilor și lucrătorilor în domeniul construcțiilor pentru realizarea de construcții cu performanțe energetice sporite - dezvoltarea de centre regionale de pregătire și formare profesională și organizarea de sesiuni de instruire

Provocări investiție

Punerea în aplicare a Strategiei de Renovare pe Termen Lung, precum și necesitatea aplicării reglementărilor actualizate sistematizate va aduce presiuni suplimentare asupra capacității existente a pieței construcțiilor (atât a produselor, cât și a serviciilor) și a forței de muncă, în special în primii ani de punere în aplicare. Pentru a se depăși această provocare, trebuie întreprinse eforturi de formare și consolidare a capacității actorilor din piață.

Realizarea de construcții verzi și digitalizate presupune noi competențe și abilități atât ale profesioniștilor cu studii superioare, cât și a lucrătorilor care realizează efectiv lucrările de construcții. De asemenea, fondul construit istoric presupune intervenții specializate pentru a se asigura conservarea valorilor culturale. Lipsa unor programe de formare profesională în domeniu și lipsa experienței datorate nerealizării acestor tipuri de lucrări de construire, face ca la acest moment să nu existe forță de muncă suficientă calificată în noile abordări, cu atât mai puțin în ceea ce înseamnă inclusiv problemele de conservare/restaurare.

Recomandări specifice de țară

(2019) Se constată probleme considerabile în ceea ce privește dobândirea de competențe de bază și competențe digitale de către populație.

(2019) Disponibilitatea serviciilor de perfecționare și a serviciilor integrate este, de asemenea, deficitară. Competențele nu evoluează în concordanță cu nevoile sectoarelor economice în creștere, 81 % dintre angajatori confruntându-se cu dificultăți în ocuparea locurilor de muncă vacante.

(2019) Să asigure îmbunătățirea competențelor, inclusiv a competențelor digitale, în special prin sporirea relevanței pe piața forței de muncă a educației și formării profesionale și a învățământului superior

(2020) Neconcordanța persistentă între cererea și oferta de competențe și lipsa de personal calificat limitau potențialul de creștere economică al României

Obiectivul investiției

Programe de specializare și instruire pentru profesii și discipline cheie pentru renovarea energetică a clădirilor:

- Dezvoltarea de concepte de formare pentru instruire în domeniul performanței energetice a clădirilor și al auditului energetic, pentru proiectanți - ingineri, arhitecți, verficatori de proiecte, experți tehnici și auditori energetici pentru clădiri;
- Dezvoltarea de concepte de formare pentru instruire în domeniul activității de supervizare lucrări de construcții- diriginți de șantier, responsabili tehnici cu execuția;
- Asigurarea cooperării cu universitățile de construcții și arhitectură, precum și cu instituții sau asociații de profil, cu scopul de a furniza cursuri de formare;
- Programe de instruire, pentru formarea și calificarea lucrătorilor în domeniul construcțiilor.

Au fost identificate în piață, o serie de subdomenii - aparținând domeniului complex „eficiență energetică în clădiri - clădiri nZEB”, pentru care acoperirea cu specialiști sau lucrători este deficitară și pentru care este necesară dezvoltarea unor programe de formare profesională dedicate, care să abordeze teme cum ar fi:

- etanșeitatea la aer a anvelopei și sisteme de ventilare mecanică cu recuperarea căldurii;
- etanșeitate la aer - testul cu ușa suflantă;
- calculul punților termice;
- rezistențe termice corectate;
- fațade cortină;
- sistemele tehnice ale clădirii;
- instalatori sisteme fotovoltaice;
- investigarea clădirii în infraroșu;
- reabilitarea energetică a clădirilor la standarde nZEB;
- principii de casă pasivă.

Pentru a asigura dezvoltarea continuă a pieței, este esențială instruirea periodică și menținerea competențelor profesionale pentru auditori energetici pentru clădiri, firme de proiectare și arhitecți, verficatori de proiecte, experți tehnici, diriginți de șantier, responsabili tehnici cu

execuția. În cursurile de formare se pot include și studii de caz privind renovări aprofundate, proiecte pilot de clădiri la nivel Nearly Zero Energy Building, tehnologii inovative, astfel încât piața să se dezvolte în sensul obiectivelor pe termen lung și al direcțiilor din strategia de renovare pe termen lung.

Pentru a asigura o acoperire cât mai uniformă la nivelul țării cu specialiști și lucrători calificați pentru tipurile de activități pe care le presupune o renovare energetică aprofundată a clădirilor, se vor dezvolta centre teritoriale de pregătire în cele 8 regiuni de dezvoltare ale României, cu localizare în marile centre universitare. În acest scop se va dezvolta un cadru partenerial cu universitățile de construcții și arhitectură, cu instituții sau asociații de profil de la nivel regional, care să definească clar rolul și atribuțiile fiecărei părți în identificarea nevoii de pregătire, în definirea conceptelor și a modului de desfășurare a activităților de instruire, în cooptarea formatorilor.

Se va avea în vedere dezvoltarea de programe de instruire care să poată fi adaptate ulterior atât la nivelul învățământului profesional cât și pentru dezvoltarea continuă a angajaților din domeniul construcțiilor, în scopul creșterii numărului de lucrători calificați, implicați în execuția lucrărilor de renovare, care să conducă la o accelerare a ritmului de renovare energetică a clădirilor, așa cum este prevăzut și în SRTL.

Sesiunile de instruire vor fi structurate pe module și vor conține atât cursuri teoretice cât și cursuri practice. Numărul de ore necesare parcurgerii unui modul de instruire va diferi funcție de nivelul de perfecționare.

Mecanism de implementare:

MDLPA va coordona implementarea acestei investiții. Implementarea poate fi făcută prin dezvoltarea de centre teritoriale de formare, organizate în parteneriat cu universitățile de construcții și arhitectură de la nivelul marilor municipii, precum și cu alte instituții sau asociații de profil, care să asigure o distribuție teritorială echilibrată. În cadrul investiției vor fi avute în vedere următoarele:

- realizarea parteneriatelor cu universitățile, instituțiile și asociațiile de profil relevante;
- identificarea și cooptarea formatorilor;
- realizarea suportului de curs;
- susținerea cursurilor și monitorizarea rezultatelor.

Calendar de implementare:

Activitate	Termen finalizare	Instituții responsabile/coordonatoare
Crearea de centre teritoriale de formare, în cadrul centrelor universitare, pentru specialiști și calificare pentru lucrători în domeniul construcțiilor	Q1 2023	MDLPA cooperare cu mediul academic și asociații de profil
Scheme de certificare în domeniul performanței energetice a clădirilor pentru specialiști și calificare pentru lucrători în domeniul construcțiilor	Q4 2023	MDLPA cooperare cu mediul academic și asociații de profil

Buget investiție: finanțare prin PNRR (0,01 mld Euro)

Beneficiari direcți/indirecți:

Proiectanți - ingineri, arhitecți, verificatori de proiecte, experți tehnici și auditori energetici pentru clădiri, diriginți de șantier, responsabili tehnici cu execuția; lucrătorii din domeniul construcțiilor

Ajutor de stat:

Se va dezvolta o schemă de ajutor de stat în baza art. 31 din GBER, cu intensitatea ajutorului ce nu trebuie să depășească 50% din costurile eligibile, în care valoarea pentru ajutoarele pentru formare nu va depăși de 2 milioane EUR pe proiect de formare, pentru finanțarea programelor de specializare și instruire în disciplinele identificate a fi necesar de dezvoltat pentru atingerea obiectivelor stabilite prin cadrul strategic adoptat la nivel național în domeniul eficienței energetice. Ajutorul de stat se va acorda pentru finanțarea programelor de formare derulate pe perioada de implementare a PNRR.

Beneficiari ai schemei de ajutor de stat vor fi:

- profesioniștii sau specialiștii cu activitate în construcții care desfășoară activitate ca persoane fizice autorizate, în mod individual și independent, în condițiile legii, sau
- persoanele juridice - angajatorii persoanelor instruite, dacă specialiștii sau lucrătorii cu activitate în construcții ce au fost instruiți sunt angajații acestora.

Complementaritatea cu alte componente: nu este cazul

Complementaritatea cu alte surse de finanțare: nu este cazul

Contribuția la Pilonul social european, inclusiv facilități pentru persoanele cu dizabilități:

Prin realizarea investiției se va avea în vedere participarea persoanelor cu dizabilități la cursurile/programele de specializare și instruire. Se promovează egalitatea de șanse, indiferent de sex, origine rasială sau etnică, religie sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală, astfel încât toată lumea va avea dreptul la tratament egal și la oportunități în ceea ce privește ocuparea forței de muncă, protecția socială, educația și accesul la bunuri și servicii disponibile publicului.

Contribuția la inițiativele emblematice sau alte strategii ale UE:

Investiția se va axa pe formarea profesională pentru toate vârstele. Se va avea în vedere acordarea unei atenții deosebite grupurilor defavorizate, femeilor și, în special, tinerilor care intră pe piața muncii, prin contribuții la crearea de locuri de muncă de calitate și prin consolidarea formării profesionale.

I4. Economie circulară și creșterea eficienței energetice a clădirilor istorice

Provocări investiție

Conform strategiei UE „Renovation wave”, renovarea fondului construit European este unul dintre domeniile ce necesită acțiune imediată pentru a atinge obiectivul de zero emisii de gaze cu efect de seră până în 2050, unul dintre obiectivele asumate prin „European Green Deal”. Dedicat fondului construit existent „Renovation wave” va avea fără îndoială impact și asupra patrimoniul construit compus, conform legislației în vigoare din clădiri istorice cu valori culturale, identificate ca monumente istorice, clădiri situate în zone de protecție ale acestora sau susceptibile de a fi clasate ca monumente istorice (stabilite prin documentații de urbanism), precum și cele aflate în zone construite protejate. În acest context, organizații internaționale de anvergură cu profil ecologic și cultural - Climate Heritage Network, Europa Nostra și ICOMOS - au dezvoltat „European Heritage Green Paper” un document de politică prin care este abordat rolul esențial pe care patrimoniul cultural îl joacă în transformarea

verde a Europei, al cărui scopul este crearea unui template pentru acțiunile de transformare climatică din sectorului cultural.

Conform „Strategiei Patrimoniului Cultural European pentru secolul XXI” patrimoniul cultural (tangibil și intangibil) este recunoscut ca resursă importantă dar neregenerabilă pentru dezvoltarea durabilă, care necesită o abordare interdisciplinară și integrată. Acest lucru este evidențiat și în analiza ex-ante a „Strategiei naționale privind protejarea monumentelor istorice” și abordat prin obiectivele ”6. Dezvoltarea durabilă a României recurgând la resursele de patrimoniu și 7. Stabilirea unor principii și criterii de intervenție asupra monumentelor istorice și patrimoniului cultural imobil care să asigure un cadrul sustenabil de transmitere a acestora pentru către generațiile viitoare.” Documentul aduce în discuție următoarele probleme sistemice:

- Ignorarea rolului patrimoniului ca resursă neregenerabilă și factor de dezvoltare durabilă prin lipsa de evaluare a impactului proiectelor de dezvoltare asupra patrimoniului cultural, a regulilor care să asigure o abordare integrată a conservării acestuia și a unei viziuni dar mai ales a unor acțiuni concrete de utilizare a patrimoniului cultural imobil în procesul de dinamizare a teritoriului, precum și ca urmare a capacității reduse a sectorului public de a gestiona vulnerabilitățile patrimoniului cultural imobil în fața riscurilor naturale și a schimbărilor climatice.
- Starea precară de conservare a patrimoniului cultural imobil, precum și calitatea general scăzută a proiectelor de restaurare și conservare ce duce la pierderea autenticității și lipsa de sustenabilitate a investițiilor, problemă generată de abandonul deliberat, actele de vandalism, mutilările prin extinderi necontrolate și demolări; implementarea slabă a principiilor internaționale de calitate privind intervențiile asupra fondului construit istoric; lipsa politicilor investiționale și a instrumentelor de reglementare a costurilor privind intervențiile asupra patrimoniului cultural imobil, precum și de aplicarea incorectă a măsurilor de consolidare și eficientizare energetică a acestuia.

De asemenea, „Strategia națională privind protejarea monumentelor istorice” subliniază schimbare de paradigmă ce vizează înțelegerea patrimoniului cultural imobil și care prin integrarea principiilor de sustenabilitate și economie circulară identifică fondul construit istoric ca instrument de combatere a urgențelor climatice. Astfel, reutilizarea, repararea și eficientizarea energetică sensibilă la valorile culturale, a fondului construit istoric reprezintă acțiuni necesare pentru a atinge obiectivul de zero emisii de gaze cu efect de seră până în 2050.

Conform evidențelor Institutului Național al Patrimoniului din cele 30.136 monumente istorice înscrise în Lista Monumentelor Istorice 2015 peste 38% de obiective (situri, ansambluri sau monumente) sunt în stare rea și 3% în stare critică. Dacă ne raportăm la monumente istorice din categoria arhitectură, grupul cel mai relevant pentru problematica fondului construit existent, peste 23% de obiective (situri, ansambluri sau monumente) sunt în stare rea și 4% sunt în stare critică (pre-colaps și colaps).

În acest context, un număr de minimum 8.000 de clădiri cu statut de monument istoric riscă avarii structurale majore în caz de seism, cu posibilități de colaps parțial sau total. În paralel, ca urmare a stării rele sau critice de conservare minim 10.000 monumente istorice (zone cu clădiri istorice, grupuri sau construcții individuale) vor suporta intervenții ample de consolidare/restaurare cu costuri ridicate dar care, în contextul actual, legal și de specialitate din România nu răspund principiilor de calitate a intervențiilor, nici în ceea ce înseamnă conservarea dar nici în sensul eficientizării energetice.

Starea rea sau critică de conservare a fondului construit istoric duce în mod frecvent inclusiv la demolări, generându-se astfel nu numai pierderi ale valorilor culturale dar cantități importante de deșeuri. În același timp piața de restaurare din România este redusă în ceea ce privește materialele noi, realizate cu tehnologii tradiționale sau contemporane, compatibile cu materialele istorice. În acest context, colectarea, repararea și reutilizarea materialului istoric provenit din demolări legale reprezintă o soluție ce răspunde atât nevoilor de conservare cât și atingerii obiectivelor de climă și energie, conform strategiei UE „Renovation wave”. De asemenea, se remarcă faptul că în general noile intervenții nu sunt dublate de măsuri în sensul asigurării întreținerii, respectiv prelungirii duratei de viață a clădirilor prin reparații punctuale/minore cu generare minimă sau cu evitarea generării de deșeuri. Spre exemplu intervențiile realizate din fonduri naționale sau europene sunt rareori însoțite de planuri de întreținere prin care să fie asigurată monitorizarea comportării lucrărilor în timp și planificarea reparațiilor curente.

Recomandări specifice de țară

(2020) Să direcționeze cu prioritate investițiile către tranziția verde și tranziția digitală (...)

(2019) Să axeze politica economică în materie de investiții (...), pe sectorul energetic cu emisii scăzute de dioxid de carbon și pe eficiența energetică (...);

(2020) Să îmbunătățească eficacitatea și calitatea administrației publice, precum și previzibilitatea procesului decizional, inclusiv prin implicarea adecvată a partenerilor sociali.

Obiectivul investiției

Fondul construit istoric, conform legislației în vigoare clădiri identificate ca monumente istorice, situate în zone de protecție ale acestora, precum și cele aflate în zone construite protejate reprezintă o resursă neregenerabilă și în contextul unei gestiuni sustenabile un instrument de combatere a urgențelor climatice. Cu toate acestea, la nivelul României fondul construit istoric este în pericol. Astfel, investiția are ca obiectiv asigurarea eficientizării energetice a fondului construit istoric într-o manieră sensibilă față de conservarea valorilor cultural și diminuarea generării de deșeuri prin reutilizarea materialului istoric și asigurarea

întreținerii continue a clădirilor istorice. obiectivul investiției este exceptat de la lucrările uzuale de creștere a eficienței energetice. Cu toate acestea, anumite categorii de lucrări de creștere a eficienței energetice, care să nu afecteze substanța și valoarea culturală a acestora, pot fi dezvoltate și implementate, însă necesită anumite măsuri specifice de intervenție, bazate pe o metodologie diferită, atât în privința valorilor ce trebuie atinse, cât și a modului de efectuare a lucrărilor și tipurilor de lucrări permise.

Obiectivul 1. Crearea unui cadru instituțional care să sprijine realizarea intervențiilor de eficientizare energetică a clădirilor istorice (monumente istorice clasate, fond construit cu valoare istorică și culturală, imobile din zonele de protecție a monumentelor istorice) cu respectarea și prezervarea valorilor de patrimoniu

Obiectivul 2. Introducerea practicilor de economie circulară în domeniul restaurării monumentelor istorice din România, prin crearea unui cadru organizațional pentru colectarea și reutilizarea materialelor de construcții provenite din demolarea construcțiilor istorice

Obiectivul 3. Crearea unui ecosistem de inovare în domeniul protejării monumentelor istorice din România, prin dezvoltarea unor mecanisme specializate și a unor instrumente de cooperare între instituțiile publice locale, IMM-uri, organizații neguvernamentale și proprietarii de patrimoniu

Descrierea investiției:

Se vor avea în vedere intervenții în scopul:

- a) creșterii eficienței energetice a clădirilor istorice prin dezvoltarea și testarea de materiale noi și soluții tehnologice pentru clădiri istorice;
- b) dezvoltării aptitudinilor profesionale în vederea intervenției pe clădiri istorice;
- c) crearea unui centru-pilot pentru colectarea și reutilizarea materialelor de construcție istorice provenite din demolări legale;
- d) asigurării întreținerii regulate a clădirilor istorice.

Toate cele patru intervenții vor impune o serie de modificări legislative ce prevăd:

- introducerea obligativității evaluării eficienței energetice și a consumului de resurse a clădirilor istorice pe baza unor metodologii adecvate (metodologia de evaluare și creșterea a eficienței energetice a clădirilor istorice – monumente istorice, zone protejate, zone construite protejate);

- introducerea obligativității, la avizare, de a oferi dovezi privind predarea pentru reutilizare a materialelor care se demontează;
- definirea clară a materialelor care se pot reutiliza și eliminarea acestora din categoria deșeurilor din construcții/pregătirea pentru reutilizare;
- reglementarea punerii în operă a materialelor istorice sau a materialelor realizate cu tehnici istorice (standarde);
- introducerea unor definiții clare ale operațiunilor de întreținere și reparații curente și stabilirea a cine poate executa astfel de lucrări;
- înființarea în sarcina INP a unui laborator pentru analiză experimentală, a centrului-pilot pentru colectarea și reutilizarea materialelor de construcție istorice și a activității de derulare a lucrărilor de întreținere și reparații curente, prin structuri proprii.

Astfel, punctul presupune modificări/corelări ale următoarelor legi:

- L. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice, cu modificările și completările ulterioare și a normelor subsecvente
- L. 211/2011 privind regimul deșeurilor, cu modificările și completările ulterioare
- HG 593/2011 privind organizarea și funcționarea Institutului Național al Patrimoniului, cu modificările și completările ulterioare și a ROF INP

I4.a Susținerea eficienței energetice prin dezvoltarea și testarea de materiale noi și soluții tehnologice a clădirilor istorice

Lipsa unor standarde și reglementări specifice, precum și lipsa unor analize experimentale, face ca fie clădirile istorice să nu fie incluse în niciun fel de programe, fie să se facă intervenții ce distrug valorile culturale.

Această măsură este menită să creeze un cadru instituțional și metodologic care să sprijine realizarea intervențiilor de eficientizare energetică a clădirilor istorice (monumente istorice clasate, fond construit cu valoare istorică și culturală, imobile din zonele de protecție a monumentelor istorice), cu respectarea și preservarea valorilor de patrimoniu. Investiția presupune realizarea unui set de standarde și recomandări tehnice (ghiduri) cu privire la materialele și soluțiile tehnice - inclusiv prin digitalizare - care pot fi folosite pentru creșterea eficienței energetice a clădirilor istorice, în funcție de regiune, tradiție constructivă și caracteristici fizice. Investiția cuprinde înființarea și dotarea unui laborator pentru analiză experimentală a materialelor și soluțiilor tehnologice pentru diferite tipuri de clădiri istorice. De asemenea, materialele și soluțiile tehnologice optime intervențiilor pe clădiri istorice, vor fi promovate prin oferirea de sesiuni de pregătire practică în relație cu centrul de formare.

În vederea realizării investiției este necesară adaptarea cadrului normativ (ex. agrementarea tehnică a unor materiale și soluții tehnice noi sau tradiționale; introducerea obligativității evaluării eficienței energetice și a consumului de resurse în L. 422/2001).

Mecanism de implementare:

Ministerul Culturii prin Institutul Național al Patrimoniului va implementa această investiție.

Se va pune în practică planul de acțiune privind înființarea infrastructurii pilot dedicat eficientizării energetice, respectiv a laboratorului de testare. Astfel se va:

- realiza regulamentul de funcționare și organigrama
- amenaja și dota un laborator pentru analiză experimentală
- selecta și angaja personalul, cu contract pe perioadă determinată (aferent fazei pilot), în vederea realizării analizelor necesare documentelor cu caracter normativ

În baza analizelor efectuate se vor dezvolta standardele și metodologiile de creștere a eficienței energetice a clădirilor istorice.

Calendar de implementare:

Activitate	Termen finalizare	Instituții responsabile/coordonatoare
Finalizarea punerii în funcțiune a laboratorului pentru analiză experimentală a materialelor și soluțiilor tehnologice pentru diferite tipuri de clădiri istorice	Q4 2024	Ministerul Culturii prin Institutul Național al Patrimoniului

Buget investiție: finanțare prin PNRR (0,00495 mld Euro)

Beneficiari direcți/indirecți

Beneficiari direcți: Ministerul Culturii (ca autoritate de reglementare în domeniul protejării patrimoniului cultural imobil), deconcentratele acestuia, precum și Institutul Național al Patrimoniului și Deconcentratele (instituție aflată în subordinea MC), MDLPA (ca autoritate de reglementare în domeniul construcțiilor)

Beneficiari indirecti: asociații profesionale în domeniul construcțiilor, urbanismului și arhitecturii, mediul academic și de cercetare, firme de consultanță, proiectare și execuție în construcții, unitățile administrativ-teritoriale și cetățeni proprietari de imobile cu valori culturale, precum și cetățeni care trăiesc/își desfășoară activitatea în zone cu imobil cu valori culturale.

Ajutor de stat:

Nu este cazul, investiția fiind realizată în vederea fundamentării unor schimbări legislative și având un impact pur local.

Complementaritatea cu alte componente: nu este cazul

Complementaritatea cu alte surse de finanțare: nu este cazul

Contribuția la Pilonul social european, inclusiv facilități pentru persoanele cu dizabilități: nu este cazul

Contribuția la inițiativele emblematică sau alte strategii ale UE:

Investiția contribuie la inițiativa emblematică privind renovarea, aceasta facilitând eficientizarea energetică a fondului construit cu valori culturale istorice și arhitecturale, fond ce necesită standarde și reglementări specifice.

I4.b Dezvoltarea aptitudinilor profesionale în vederea intervenției pe clădiri istorice

Pentru sprijinirea lucrărilor pentru restaurarea/reabilitarea/reconversia clădirilor cu valoarea istorică și arhitecturală, se propune realizarea unui centru de formare în domeniul restaurării monumentelor istorice.

Vor fi oferite oportunități de formare și dezvoltare profesională care să vizeze persoanele care realizează intervenții de protejare a monumentelor istorice. În această privință, este importantă atât dezvoltarea de abilități pentru utilizarea de materiale și soluții tehnice noi cât

și transmiterea nonformală de cunoștințe și abilități cu privire la meserii tradiționale din sfera patrimoniului material și imaterial care necesită o abordare specifică.

Această măsură este o investiție menită să crească nivelul de profesionalism al celor care proiectează și efectuează intervenții de eficientizare energetică, consolidare și transformare digitală a construcțiilor istorice. Investiția presupune conceperea și susținerea unor cursuri de formare destinate tuturor celor care lucrează în domeniul restaurării și adaptării fondului construit istoric. Cursurile vor fi dezvoltate pe baza activității pregătitoare lansată de INP în 2020 și pe baza activității de elaborare de norme, metodologii și ghiduri pentru creșterea eficienței energetice a clădirilor istorice, pe care instituția le desfășoară conform atribuțiilor sale legale. Institutul Național al Patrimoniului are posibilitatea legală de a desfășura astfel de activitate dar până în acest moment nu a avut capacitatea necesară de a oferi cursuri de formare. Astfel, prin această investiție activitatea INP va fi extinsă.

Mecanism de implementare:

Ministerul Culturii prin Institutul Național al Patrimoniului va implementa această investiție.

- realizarea parteneriatelor cu universitățile, instituțiile și organizațiile relevante
- identificarea și cooptarea formatorilor;
- realizarea suportului de curs;
- susținerea cursurilor și monitorizarea rezultatelor.

Calendar de implementare:

Activitate	Termen finalizare	Instituții responsabile/coordonatoare

Scheme de certificare privind intervențiile și eficientizarea energetică a clădirilor istorice	Q4 2025	Ministerul Culturii prin Institutul Național al Patrimoniului

Buget investiție: finanțare prin PNRR (0,00170 mld Euro)

Beneficiari direcți/indirecți:

Beneficiari direcți: asociații profesionale în domeniul construcțiilor, urbanismului și arhitecturii, mediul academic și de cercetare, firme de consultanță, proiectare și execuție în construcții

Beneficiari indirecți: Ministerul Culturii (ca autoritate de reglementare în domeniul protejării patrimoniului cultural imobil), deconcentratele acestuia, precum și Institutul Național al Patrimoniului și Deconcentratele (instituție aflată în subordinea MC), MDLPA (ca autoritate de reglementare în domeniul construcțiilor)

Ajutor de stat:

Măsura presupune o investiție sub pragul de 2 milioane de Euro per proiect pentru care se va dezvolta o schemă de ajutor de stat, în baza art. 31 din GBER, în care intensitatea ajutorului nu va depăși 50% din costurile eligibile.

Complementaritatea cu alte componente: nu este cazul

Complementaritatea cu alte surse de finanțare: nu este cazul

Contribuția la Pilonul social european, inclusiv facilități pentru persoanele cu dizabilități:

Investiția vizează formarea profesională și recalificarea, ținându-se cont de principiile de egalitatea de sex și de șanse, a tuturor persoanelor ce lucrează sau doresc să lucreze în domeniul conservării/restaurării.

Contribuția la inițiativele emblematică sau alte strategii ale UE:

Investiția contribuie la inițiativa emblematică ce vizează recalificarea și perfecționarea.

I4.c Susținerea economiei circulare prin crearea unui centru-pilot pentru colectarea și reutilizarea materialelor de construcție istorice provenite din demolări legale

În cadrul proiectului centrului-pilot pentru colectarea și reutilizarea materialelor de construcție istorice provenite din demolări legale, astăzi tratate ca deșeuri și irosite, se va crea o structură pentru colectarea deșeurilor provenind din construcții, în scopul folosirii lor în restaurarea monumentelor istorice. Această măsură este o investiție menită să introducă practicile economiei circulare în domeniul restaurării monumentelor istorice din România, prin crearea unui cadru organizațional și metodologic pentru colectarea și reutilizarea materialelor și produselor de construcții provenite din intervenții pe clădiri istorice, precum și din desființarea legală a clădirilor istorice.

Investiția presupune înființarea și dotarea unui centru-pilot prin intermediul căruia vor fi auditate spre demolare clădiri sau părți de clădiri istorice pentru ca mai apoi materiale și produse istorice (ex. lemn, metal, cărămidă, sticlă, țigle, dușumele, tâmplării etc.) să fie desfăcute, colectate separat, tratate și comercializate materiale și produse istorice (ex. lemn, metal, cărămidă, sticlă, țigle, dușumele, tâmplării etc.) cu scopul reutilizării acestora în cadrul restaurării patrimoniului cultural construit, inclusiv din componenta de renovare a clădirii din cadrul planului de redresare și reziliență. În cazul materialelor care nu pot fi reutilizate, acestea vor fi predate către centre de reciclare. Centrul-pilot va putea fi replicat în fiecare regiune de dezvoltare, apoi și în orașele mari din țară. Implementarea măsurii cuprinde și dezvoltarea de instrumente digitale - de evidență, inventariere și promovare a materialelor și produselor de construcție istorice cu potențial de reutilizare directă în sectorul restaurării de monumente istorice și, în general, în sectorul construcțiilor. Menționăm că investiția se încadrează în prevederea privind profitul rezonabil și că profitul general din comercializarea materialelor reparate va fi investit integral în asigurarea funcționării centrului.

Intervenția cuprinde:

- actualizarea legislației privind regimul deșeurilor prin obligarea titularilor de autorizații de desființare să predea materialele, contra unei compensații;

Mecanism de implementare:

Ministerul Culturii prin Institutul Național al Patrimoniului va asigura implementarea acestei investiții.

Se va pune în practică planul de acțiune privind înființarea infrastructurii pilot dedicate economiei circulare, respectiv a centrului-pilot pentru colectarea și reutilizarea materialelor de construcție istorice provenite din demolări legale. Astfel se va:

- realiza regulamentul de funcționare și organigrama;
- amenaja și dota centrul-pilot, ca structura a Institutului Național al Patrimoniului;
- selecta, angaja și forma personalul, cu contract pe perioadă determinată (aferent fazei pilot);
- se va dezvolta rețeaua de utilizatori din rândul autorităților publice care restaurează clădiri.

Calendar de implementare

Activitate	Termen finalizare	Instituții responsabile/coordonatoare
Finalizarea punerii în funcțiune a centrului-pilot în cadrul Institutului Național al Patrimoniului pentru colectarea și reutilizarea materialelor de construcție istorice provenite din demolări legale	Q2 2024	Ministerul Culturii prin Institutul Național al Patrimoniului

Buget investiție: finanțare prin PNRR (0,005 mld Euro)

Beneficiari direcți/indirecți

Beneficiari direcți: Ministerul Culturii (ca autoritate de reglementare în domeniul protejării patrimoniului cultural imobil), deconcentratele acestuia, precum și Institutul Național al Patrimoniului și Deconcentratele (instituție aflată în subordinea MC), MDLPA (ca autoritate de reglementare în domeniul construcțiilor)

Beneficiari indirecți: autoritățile publice ca proprietari de clădiri istorice, cetățenii

Ajutor de stat:

Nu este cazul întrucât, chiar dacă activitatea de valorificare a materialelor rezultate din colectarea și reutilizarea materialelor de construcție istorice ar avea caracter economic, acesta va fi marginal în totalul activității, cu caracter pur local, în conformitate cu cele menționate la pct (196) din NOA - Comunicarea Comisiei privind noțiunea de ajutor de stat astfel cum este menționată la articolul 107 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.

Complementaritatea cu alte componente: nu este cazul**Complementaritatea cu alte surse de finanțare: nu este cazul****Contribuția la Pilonul social european, inclusiv facilități pentru persoanele cu dizabilități:**

Prin această investiție sunt create locuri de muncă pe perioadă determinată. Investiția este însă un pilot scopul fiind acela de a replica modelul cel puțin la nivelul fiecărei regiuni de dezvoltare din România. Astfel investiția propusă are potențialul de a crea numeroase locuri de muncă pe termen mediu și lung. Locurile de muncă create vor ține cont de principiile de egalitatea de sex și de șanse .

Contribuția la inițiativele emblematică sau alte strategii ale UE:

Investiția contribuie la inițiativa emblematică privind renovarea, propunând o utilizare eficientă a resurselor, respectiv a materialelor istorice provenite din demolări.

I4.d Susținerea economiei circulare prin asigurarea întreținerii regulate a clădirilor istorice

Această măsură este o investiție menită să creeze un ecosistem de inovare în domeniul protejării monumentelor istorice din România, prin dezvoltarea unor mecanisme specializate și a unor instrumente de cooperare între instituțiile publice locale, IMM-uri, organizații neguvernamentale și proprietarii de patrimoniu. Investiția promovează ideea „prevenția este mai bună decât vindecarea” și urmărește prevenirea generării de deșeuri prin prelungirea

vieții fondului construit existent. Investiția propune crearea unui sistem - cadru de reglementare, infrastructură și personal de specialitate care să:

- ofere inspecții periodice pentru monumente istorice, imobile susceptibile de a fi clasate și imobile aflate în zone de protecție sau zone construite protejate;
- monitorizeze starea fizică a fondului construit istoric;
- ofere servicii de reparare/întreținere;
- realizeze rapoarte independente de inspecție profesională ca referință pentru proprietari și utilizatori pentru activități ulterioare de întreținere și conservare.

Menționăm că repararea sau întreținerea imobilelor se va face din fondurile proprietarilor, sau fonduri alternative obținute prin intermediul rețelei de utilizatori, scopul dezvoltării rețelei fiind acela de a susține activitatea centrului. În acest context, investiția se încadrează în prevederea privind profitul rezonabil, profitul general fiind investit integral în asigurarea funcționării structurii.

Intervenția este inspirată de Monumentenwacht (<https://monumentenwachtnoordholland.nl/>), o organizație olandeză la origine, acum prezentă în mai multe state europene, specializată în inspecția periodică a patrimoniului construit ce are ca scop sensibilizarea proprietarilor și a administratorilor cu privire la importanța unei întrețineri adecvate și a conservării preventive. Testarea mecanismului în România se va face printr-un pilot, urmărindu-se multiplicarea acestuia la nivel național.

În vederea realizării investiției este necesară adaptarea cadrului normativ (ex. introducerea de definiții clare ale operațiunilor de întreținere și reparații curente ale monumentelor istorice și clădirilor cu valoare istorică și arhitecturală, și stabilirea entităților care pot efectua astfel de intervenții, înființarea în sarcina INP a activității de derulare a lucrărilor de întreținere și reparații curente, printr-o structură proprie).

Mecanism de implementare:

Ministerul Culturii prin Institutul Național al Patrimoniului va asigura implementarea acestei investiții.

- realizarea regulamentului de funcționare și organigrama;
- amenajarea și dotarea sistemului, prin reutilizarea unei construcții existente;
- dezvoltarea instrumentelor de lucru, tehnice (metodologii, proceduri) și digitale (sisteme de monitorizare a patrimoniului, aplicații IT, instrumente de analiză și prognoză);

- instruirea personalului;
- dezvoltarea rețelei de utilizatori cu sprijinul cărora vor fi finanțate intervențiile.

Calendar de implementare

Activitate	Termen finalizare	Instituții responsabile/coordonatoare
Operaționalizarea sistemului-cadru pentru asigurarea întreținerii regulate a clădirilor istorice	Q4 2024	Ministerul Culturii prin Institutul Național al Patrimoniului

Buget investiție: finanțare prin PNRR (0,0031 mld Euro)

Beneficiari direcți/indirecți

Beneficiari direcți: Ministerul Culturii (ca autoritate de reglementare în domeniul protejării patrimoniului cultural imobil), deconcentratele acestuia, precum și Institutul Național al Patrimoniului și Deconcentratele (instituție aflată în subordinea MC), MDLPA (ca autoritate de reglementare în domeniul construcțiilor)

Beneficiari indirecți: proprietarii de clădiri istorice, cetățenii

Ajutor de stat:

Nu sunt implicate elemente de ajutor de stat în sensul art. 107(1) din TFUE, având în vedere că măsura vizează întreținerea monumentelor istorice și a clădirilor cu valoare istorică și arhitecturală, ce nu vizează o activitate economică. Considerăm că se aplică prevederile pct (34) din NOA - Comunicarea Comisiei privind noțiunea de ajutor de stat astfel cum este menționată la articolul 107 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.

Complementaritatea cu alte componente: nu este cazul

Complementaritatea cu alte surse de finanțare: nu este cazul

Contribuția la Pilonul social european, inclusiv facilități pentru persoanele cu dizabilități:

Prin această investiție sunt create locuri de muncă pe perioadă determinată. Investiția este însă un pilot scopul fiind acela de a replica modelul cel puțin la nivelul fiecărei regiuni de dezvoltare din România. Astfel investiția propusă are potențialul de a crea numeroase locuri de muncă pe termen mediu și lung. Locurile de muncă create vor ține cont de principiile de egalitatea de sex și de șanse.

Contribuția la inițiativele emblematică sau alte strategii ale UE:

Investiția contribuie la inițiativa emblematică privind renovarea, propunând o utilizare eficientă a resurselor prin prelungirea duratei de viață a clădirilor istorice, fără intervenții majore. De asemenea, întreținerea regulată a clădirilor istorice va facilita eficientizarea energetică și îmbunătățirea acestora pe viitor.

6. Dimensiunea verde a componentei

Toate intervențiile vizează tranziția fondului de clădiri către un fond construit verde. Actele normative aplicabile intervențiilor asupra clădirilor, precum și documentațiile tehnico-economice vor fi realizate astfel încât intervențiile să se încadreze în criteriile definite prin:

025a Renovarea fondului locativ existent în vederea creșterii eficienței energetice, proiecte demonstrative și măsuri de sprijin care respectă criteriile de eficiență energetică

026a Renovarea în vederea creșterii eficienței energetice sau măsuri de eficiență energetică legate de infrastructurile publice, proiecte demonstrative și măsuri de sprijin care respectă criteriile de eficiență energetică

Coeficientul pentru calcularea sprijinului acordat obiectivelor privind schimbările climatice pentru ambele intervenții este de 100%, în timp ce coeficientul pentru calcularea sprijinului acordat obiectivelor de mediu este 40% pentru ambele intervenții.

Pentru acest domeniu de intervenție, sunt vizate atât proiecte de renovare moderată, cât și aprofundată, pentru care vor fi definite prin ghidurile de intervenții criterii specifice pentru a facilita selectarea proiectelor relevante. Criteriile specifice includ indicatori de performanță pentru anvelopa clădirii (valorile maxime ale U, W/m²K, pentru componentele principale ale clădirii – pereți, acoperiș, ferestre/uși), prevederea de sisteme de ventilare mecanică cu recuperare de căldură (MVHR) și de etanșeitate a anvelopei clădirii, și pentru reducerea consumului de energie și a emisiilor de CO₂.

Pentru renovările moderate: Valorile maxime ale U corespund cerințelor minime actuale de performanță energetică, se vor recomanda sisteme de ventilare mecanică cu recuperare de căldură (MVHR), în timp ce reducerea minimă a consumului de energie și a emisiilor de CO₂ va fi de 30 %.

Pentru renovările energetice aprofundate: Valorile maxime ale U corespund unor valori mai scăzute în comparație cu cerințele minime actuale și se apropie de valorile recomandate de nZEB, în timp ce sistemele de ventilare mecanică cu recuperare de căldură (MVHR) vor fi obligatorii, iar reducerea minimă a consumului de energie și a emisiilor de CO₂ va fi de 60%.

De asemenea, prin programele de formare profesională continuă a specialiștilor în domeniul construcțiilor și prin programele de instruire pentru formarea și calificarea lucrătorilor în domeniul construcțiilor se contribuie la dimensiunea verde a componentei, domeniul de intervenție 01 - Contribuția la competențele și locurile de muncă verzi și la economia verde, cu coeficientul pentru calcularea sprijinului acordat obiectivelor privind schimbările climatice de 100%.

Prin această componentă, procesul de renovare a clădirilor va fi reformat pentru a se atinge potențialul maxim al beneficiilor extinse la nivelul fondului construit și al societății:

- la 1 Euro investit în eficiență energetică se întorc 5 Euro în finanțele publice;
- 1 mil. Euro investit în renovare energetică creează până la 27 de locuri de muncă/an;
- raportul cost-beneficiu al renovării energetice aprofundate poate fi de până la 1:4 dacă se cuantifică în evaluări impactul asupra sănătății și stării de bine, cum ar fi reducerea îmbolnăvirilor și un confort interior sporit;

- o clădire sănătoasă conduce la o reducere a concediului medical cu 0,4-1,5 zile/angajat/an.

A se vedea Anexa corespunzătoare la componentă.

7. Dimensiunea digitală a componentei

011 - Soluții TIC, servicii electronice și aplicații guvernamentale (6) - Coeficientul pentru calcularea sprijinului acordat obiectivelor privind tranziției digitale (100%)

- realizarea registrului digital al clădirilor - dezvoltarea unei baze de date naționale.

Prin investițiile propuse, digitalizarea va fi abordată astfel:

- echiparea clădirilor cu sisteme care să sprijine digitalizarea - smart readiness for building, în vederea adaptării operării acestora la nevoile ocupanților și la rețea, și pentru a îmbunătăți eficiența energetică și performanța globală a clădirilor, prin utilizarea tehnologiilor informației și comunicațiilor și sistemelor electronice, a sistemelor de control al mediului interior împreună cu sisteme de gestionare a energiei, inclusiv contoare inteligente, respectiv prin automatizarea clădirilor și monitorizarea electronică a sistemelor tehnice ale acestora, în special în clădirile nerezidențiale mari și în clădirile rezidențiale multifamiliale care au dimensiuni suficiente pentru a permite o perioadă de recuperare a investiției mai mică de trei ani;
- dotarea cu echipamente digitale în raport cu funcțiunea desfășurată în clădire.

A se vedea Anexa corespunzătoare la componentă.

8. Respectarea principiului de a nu dăuna semnificativ (DNSH)

A se vedea Anexa I.

9. Milestones, targets și perioada de implementare

A se vedea anexa II specifică din cadrul componentei cu privire la aceste aspecte.

10. Buget

Fundamentarea costurilor a fost făcută pe baza celor care au rezultat din investițiile similare în cadrul programelor de investiții finanțate prin programe europene:

- POR 2014-2020 - Axa prioritară 3, prioritatea de investiții 3.1 – Sprijinirea eficienței energetice, a gestionării inteligente a energiei și a utilizării energiei din surse regenerabile în infrastructurile publice, inclusiv în clădirile publice, și în sectorul locuințelor
 - pentru clădirile publice, valoarea totală a investițiilor finalizate a fost de cca. 3,16 mil. Euro, fiind obținută o scădere a consumului anual de energie primară al clădirilor publice - în medie 316.344 kWh/an, respectiv o scădere anuală estimată a gazelor cu efect de seră - în medie 45,4 echivalent tone de CO₂;
 - pentru clădirile rezidențiale, valoarea totală a investițiilor finalizate a fost de cca. 10,38 mil. Euro (cca. 2200 unități locative), fiind obținută o scădere anuală estimată a gazelor cu efect de seră cu o medie de 234 echivalent tone de CO₂.
- OUG nr. 18 din 4 martie 2009 privind creșterea performanței energetice a blocurilor de locuințe, cu modificările și completările ulterioare
 - în perioada 2009-2020, au fost decontate cheltuieli eligibile de la bugetul de stat – cota de 50% sau 60% (începând cu anul 2019) din valoarea de C+M precizată în cadrul devizului general al investiției, în valoare de cca. 115 mil. Euro, fiind finalizate 1826 blocuri, respectiv 68.825 apartamente, iar în termeni de indicatori au fost obținute economii de 23.606.975 mc gaz, respectiv reduceri de 49.554 echivalent tone de CO₂.
- La nivelul anului 2019, pentru Programul național de construcții de interes public sau social, derulat prin intermediul Companiei Naționale de Investiții "C.N.I."- S.A., a fost alocată inițial, pentru derularea programelor de investiții, suma de 1.135.733 lei de la bugetul de stat, 155.071 lei din veniturile proprii ale MDLPA și 6.117 lei cofinanțare beneficiari. Ulterior, pe parcursul anului au avut loc mai multe rectificări bugetare care au influențat și fondurile alocate pentru programele de investiții derulate de CNI și astfel, prevederile bugetare finale pentru anul 2019 fiind de 769.088 lei de la bugetul de stat, 213.336 lei din veniturile proprii ale MDLPA și de 22.275 lei cofinanțare beneficiari. Pe parcursul anului 2019, au fost finalizate 76 de obiective de investiții, 193 contracte de proiectare și execuție/ execuție încheiate pentru obiective de investiții noi, iar în derulare un total de 414 de obiective.
- în fundamentarea costurilor se are în vedere și Programul privind reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră în transporturi, prin promovarea infrastructurii pentru vehiculele de transport rutier nepoluant din punct de vedere energetic: stații de

reîncărcare pentru vehicule electrice și electrice hibrid plug-in STAȚII ÎNCĂRCARE PENTRU MAȘINI ELECTRICE, derulat prin AFM.

CHELTUIELI ELIGIBILE:

1. achiziția de stații de reîncărcare a autovehiculelor electrice și electrice hibrid plug-in;
 2. cheltuieli cu montajul stațiilor de reîncărcare;
 3. cheltuielile efectuate pentru realizarea și instalarea panoului de informare;
 4. taxa pe valoarea adăugată aferentă proiectului pentru autorități publice locale și instituții publice în condițiile în care aceasta a fost solicitată și nu este recuperabilă, rambursabilă sau compensată prin orice alte mijloace potrivit prevederilor legale.
- Finanțarea se acordă în cadrul unei sesiuni până la 900.000 lei per solicitant, reprezentând până la 80% din cheltuielile eligibile iar suma maximă finanțată de Administrația Fondului de Mediu este în prezent
- 11.250 lei pentru o stație de reîncărcare cu putere normală;
 - 157.500 lei pentru o stație de reîncărcare cu putere înaltă în curent continuu;
 - 13.500 lei pentru o stație de reîncărcare cu putere înaltă în curent alternativ.

Trebuie subliniat faptul că programele existente privind eficiența energetică în clădiri nu sunt programe în care s-au făcut lucrări de renovare moderată sau aprofundată, ca atare, costurile renovării unei clădiri realizate prin aceste programe diferă semnificativ față de costul necesar în cazul unei abordării ca cea propusă a intervențiilor.

Pentru elaborarea metodologiei și normelor de intervenție pentru abordarea non-invazivă a eficienței energetice în clădiri cu valoare istorică și arhitecturală, precum și pentru elaborarea strategiilor și planurilor de acțiune propuse au fost considerate următoarele costuri:

- 130.000 euro - elaborare norme și standarde pentru eficientizarea energetică a clădirilor istorice
- 30.000 euro - strategie și plan de acțiune centru de formare
- 90 000 euro - strategie și plan de acțiune infrastructură pilot dedicat eficientizării energetice și economiei circulare

Cost Comparativ: În cursul anului 2020 INP a realizat un studiu de condiții inițiale pentru care au fost angajate 7 persoane pe o perioadă de 3 luni (31.500 Euro) - raportat la cheltuielile efectuate pentru acesta a fost realizat un deviz prin care pentru elaborarea metodologiei este

necesară angajarea pe perioadă determinată de 1 an a 7 persoane cu un salariu mediu de 1500 euro brut.

Conform proiectului Monumente istorice - planificare strategică și politici publice optimizate (https://docs.google.com/document/d/1ML_3axhHJAXo3s1q3n66iGXD3wSEIQnz/edit#) Strategia Națională privind Monumentele Istorice a avut un cost de 107.814 Euro.

Pentru a se pune în practică planul de acțiune privind înființarea infrastructurii pilot dedicate eficientizării energetice, respectiv a laboratorului de testare s-au avut în vedere costuri similare de asistență tehnică, dotare, instruire pentru următoarele activități: Realizarea regulamentului de funcționare și a organigramei și a procedurilor tehnice și organizaționale interne - (0,03 mn Euro), amenajarea și dotarea unui laborator pentru analiză experimentală, nu include achiziționare spațiu ci doar amenajare- (3,82 mn Euro), selecția și angajarea personalului, cu contract pe perioadă determinată (aferent fazei pilot)- (1.1 mn Euro) 36 luni x 15 oameni x 2000 euro brut - staff tehnic, de cercetare și management.

Cost Comparativ:

Exemplu ASTRA http://www.conservareapatrimoniului.ro/centru_pentru_patrimoniu.php (3.5 mn Euro)

Referitor la dezvoltarea aptitudinilor profesionale în vederea intervenției pe clădiri istorice

A fost calculat un cost pe zi om de instruire de 500 de Euro în funcție de cheltuielile din cursuri de formare similare care se desfășoară în centre cu formatori specializați, unde este nevoie de cazare sau transport pentru participanții din afara centrului regional și unde se asigură servicii de catering (pauze de cafea, masă de prânz) și materiale de instruire (materiale și sisteme de construcții). Pentru această măsură au fost prevăzute 1700 de zile om care însumează 0.85 mn Euro. De asemenea, a fost calculat un cost de 0.85 mn Euro pentru realizarea amenajării spațiilor, respectiv a 3 spații cu 0.283 mn Euro/spațiu.

Cost comparativ: POCU/227/3/8/Creșterea numărului de angajați care beneficiază de noi instrumente, metode, practici etc, de management al resurselor umane și de condiții de lucru îmbunătățite în vederea adaptării activității la dinamica sectoarelor economice cu potențial competitiv identificate conform SNC/ domeniilor de specializare inteligentă conform SNCDI

Costul pentru crearea unui centru-pilot pentru colectarea și reutilizarea materialelor de

construcție istorice provenite din demolări legale cuprinde:

- Realizarea regulamentului de funcționare și a organigramei și a procedurilor tehnice și organizaționale interne - (0,03 mn Euro)
- Amenajarea și dotarea centrului pilot într-un spațiu adecvat, clădire istorică reutilizată - instrumente de audit a clădirilor și gestiune a desfacerilor, spațiu de colectare și sortare, ateliere unde se vor face dezmembrări, remedieri și pregătire pentru repunere în circuit a materialelor și elementelor arhitecturale și magazii pentru depozitare. Atelierele vor fi organizate în funcție de tipul de material și componente (lemn, metal, piatră/ceramică/ stucatură)(3.35 mn Euro)
- selecția și angajarea personalului, cu contract pe perioadă determinată (aferent fazei pilot) - (1.62 mn Euro) 36 luni x 30 oameni x 1500 euro brut - staff tehnic și pentru management și promovare

Cost comparativ: În România este un tip de program complet nou, estimarea cheltuielilor fiind făcută la tipul de activități ce urmează să fie desfășurate. Nu avem informații referitoare la centre similare la nivel European sau internațional.

Costul estimat pentru dezvoltarea unui sistem pentru asigurarea întreținerii regulate a clădirilor istorice a luat în considerare:

- realizarea regulamentului de funcționare și a organigramei și a procedurilor tehnice și organizaționale interne - (0,03 mn Euro)
- amenajarea și dotarea structurii, dezvoltarea metodologiilor, achiziționarea sistemelor de monitorizare, aplicații informatice, instrumente de analiză și prognoză, și elaborarea metodologiilor de eficientizare a strategiei de replicare (1.72 mn Euro)
- selecția și angajarea personalului, cu contract pe perioadă determinată (aferent fazei pilot)- (1.35 mn Euro) 36 luni x 25 oameni x 1500 euro brut - staff tehnic și pentru management și promovare.

Cost comparativ: Implementarea în Slovacia a sistemului Monumentenwacht, prin proiectul Pro Monumenta (<http://www.promonumenta.sk/>), finanțat din granturile SEE; valoare 1.152.056 Euro.

Pilonul I

Tranziția Verde

Componenta I.6

Energie

Obiectiv: Asigurarea tranziției verzi și a digitalizării sectorului energetic prin promovarea producției de energie electrică din surse regenerabile, a eficienței energetice și a tehnologiilor viitorului

Reforme:

Reforma 1: Reforma pieței de energie electrică, prin înlocuirea cărbunelui din mixul energetic și susținerea unui cadru legislativ și de reglementare stimulat pentru investițiile private în producția de electricitate din surse regenerabile

Reforma 2: Dezvoltarea unui cadru legislativ și de reglementare favorabil tehnologiilor viitorului, în special hidrogen și soluții de stocare

Reforma 3: Îmbunătățirea guvernantei corporative a companiilor de stat din sector

Reforma 4: Reducerea intensității energetice a economiei prin dezvoltarea unui mecanism sustenabil de stimulare a eficienței energetice în industrie

Reforma 5: Creșterea competitivității și decarbonizarea sectorului de încălzire - răcire

Reforma 6: Decarbonizarea sectorului de transporturi prin investiții în infrastructură de transport electric și crearea de stimulente pentru transportului verde

Investiții:

Investiția 1: Digitalizarea și tranziția către surse regenerabile de energie atât a consumurilor proprii ale operatorilor din rețea și altor operatori critici, cât și investiții în noi capacități pentru producția de electricitate din surse regenerabile

Investiția 2: Infrastructura de distribuție de gaz natural în combinație cu hidrogen

Investiția 3: Proiecte demonstrative integrate în domeniul hidrogenului verde, cercetare-dezvoltare în domeniu și facilitarea IPCEI

Investiția 4: Lanț industrial de producție și/sau reciclare a bateriilor, a celulelor și panourilor fotovoltaice (inclusiv echipamente auxiliare) și cercetare-dezvoltare în domeniu.

Investiția 5: Schemă de stimulare a eficienței energetice în industrie

Investiția 6: Infrastructură încărcare vehicule electrice

Buget: 1.623.500.000 EUR

1. Provocări și obiective

a) Provocări

În contextul eforturilor politice de susținere a investițiilor în producția de energie din surse regenerabile și datorită transformărilor structurale din economii către sectoare de producție și servicii cu intensitate energetică mai scăzută, România se află pe traiectoria corectă pentru îndeplinirea Țintelor energie – climă pentru 2020. Comisia Europeană avertizează însă că, în contextul politicilor actuale, Țintele de energie regenerabilă, reducere de emisii și eficiență energetică pentru 2030 sunt provocatoare, chiar și în contextul unor ambiții de politici și programe, conform variantei nerevizuite a Planului Național Energie Climă, care necesită investiții în sectorul energetic de 22 de miliarde EUR în perioada 2021-2030.

Din 1990 intensitatea energetică în România a continuat să fie pe o pantă descendentă, dar continuă să fie mai ridicată decât media europeană cu aproape 40%, în ciuda unei rate anuale de reducere a intensității energetice, în perioada 2005 – 2017, printre cele mai mari din Uniunea Europeană. Deși există indicii cu privire la decuplarea dintre creșterea economică și consumul de energie, se preconizează că cererea de energie va crește, ceea ce va fi factorul determinant pentru canalizarea a peste 80% din investițiile necesare în sector.

O altă provocare cu care se confruntă România o reprezintă blocajul cu existent pe piața energiei electrice din surse regenerabile. Din 2016 până în 2019 proporția de energie regenerabilă din consumul final brut de energie a stagnat și de-a lungul anului 2019 a avut chiar o traiectorie descendentă, spre deosebire de tendința europeană, care a fost pe o puternică pantă ascendentă în ultimii ani. Chiar și așa, proporția de surse regenerabile din consumul final brut era în 2019 de 24,3%, cu aproximativ 30% peste media europeană. Cea mai mare parte a investițiilor în producția de energie din surse regenerabile au fost realizate la costuri semnificative datorate tehnologiei încă în dezvoltare la cel moment, costuri susținute printr-o schemă support cu impact semnificativ asupra costului final al energiei, suportat de către consumatori finali. Una din provocările principale cu care se confruntă industria de energie regenerabilă și unul din motivele pentru care investițiile în acest sector întârzie, o reprezintă, nu atât lipsa unei scheme de suport care a fost apreciată de Comisia Europeană în Raportul privind Semestrul European din 2020 ca “oferind sprijin pentru promovarea energiei din surse regenerabile în mod durabil”, cât mai ales gradul ridicat de uzură fizică și morală a echipamentelor rețelei de transmisie. Această provocare are consecințe negative asupra siguranței aprovizionării cu energie a populației, asupra costurilor cu transmisia, eficienței energetice din acest segment de piață și asupra mediului. De altfel, precaritatea infrastructurii de transport de energie electrică este menționată și în Rapoartele de Țară din 2019 și 2020. Lipsa de investiții adecvate în ceea ce privește infrastructura de transport de energie electrică

se remarcă, de altfel, și în ceea ce privește lipsa liniilor de interconexiune de energie electrică. După cum se notează în raportul privind Semestrul European din 2020, gradul de conectare al României se menține sub media Uniunii Europene și România nu a înregistrat progrese în ceea ce privește dezvoltarea de noi linii de interconexiune de energie electrică. În 2017, nivelul de interconectivitate a rețelelor de energie electrică a fost de 7 %, sub obiectivul de 10 % prevăzut pentru 2020.

Totodată, conform unei analize a adecvanței sistemului energetic național, s-a constatat un deficit important de putere instalată pentru satisfacerea indicatorilor de adecvanță impuși de ENTSO-E.

Aceste lucruri duc, printre altele, la costuri ridicate cu energia electrică la nivel național. În a doua jumătate a anului 2020, România a înregistrat prețuri la energie electrică pentru consumatorii industriali mai ridicate decât Slovenia, Franța, Ungaria, Luxemburg, Estonia, Bulgaria, Cehia, Finlanda, Danemarca și Suedia, în timp ce pentru consumatorii casnici prețul energiei electrice a fost de 0,1149 EUR/ kWh, depășind cu mult prețurile la energie electrică plătite de consumatorii casnici din țările învecinate (0,1009 EUR/ kWh în Ungaria și 0,0982 EUR/ kWh în Bulgaria).

Una din provocările majore ale Sistemului Energetic Național, în cazul scenariului conform cu Planul Național Energie Climă (PNIESC) de creștere a ponderii energiei din surse regenerabile la 30,7% în 2030 (chiar și acesta fiind insuficient de ambițios comparativ cu ce ar fi economic fezabil, propunând creșterea nivelului de energie din surse regenerabile la 34% în 2030), ar fi lipsa posibilității actuale de asigurare de rezerve și echilibrare suficiente pentru capacități adiționale din surse regenerabile.

Sectorul energetic rămâne sursa cea mai importantă de emisii de gaze cu efect de seră (GES) cu 66% din emisii aparținând acestui sector și în condițiile actualului mix energetic, chiar și cu țintele din PNIESC, România va avea provocări în atingerea obiectivelor de reduceri de emisii pentru 2030. Conform Regulamentului (UE) 2018/ 842, România trebuie să își reducă emisiile non-ETS cu 2% comparativ cu anul 2005, pe când evaluările Comisiei Europene din 2019 anticipează că acestea vor crește cu până la 6%, în pofida măsurilor suplimentare anunțate în contextul revizuirii PNIESC.

Sectorul energetic este și sectorul principal care cauzează poluare atmosferică, restructurarea sistemelor energetice (prin trecerea de la cărbune la gaz natural și prin integrarea surselor regenerabile de energie) și de încălzire (prin reabilitarea SACET-urilor, tranziția acestora de la cărbune la gaz și chiar la surse regenerabile de energie, coroborat cu sprijinirea tranziției consumatorilor la încălzire în sistem centralizat) putând duce la o reducere semnificativă a poluării aerului. Poluarea aerului are consecințe semnificative pentru sănătatea umană, 25,000 de morți premature înregistrându-se în fiecare an din cauza particulelor în suspensie, România fiind deferită Curții Europene de Justiție pentru depășirea nivelurilor de particule PM10. Evaluarea Comisiei față de PNIESC recomandă, pentru sectorul energetic, măsuri care vizează eficiența energetică a sistemelor de încălzire centralizată, în special a rețelelor acestora. Ponderea energiei din surse regenerabile în sectorul încălzire – răcire, proiectată la 33% pentru 2030 nu este, conform evaluării PNIESC, suficient de ambițioasă, cu atât mai mult cu cât, în

prezent, surse ale acestei ponderi ridicate o reprezintă încălzirea inefficientă, pe biomasă lemnoasă, în mediul rural. Insuficientul sprijin acordat sistemelor alternative de încălzire – răcire, precum pompele de căldură, în ciuda faptului că se estimează o scădere a prețurilor acestora cu până la 25% în 2030, duce la situația de stagnare a sectorului energie – răcire.

Îmbunătățirea eficienței energetice cu 32,5% până în 2030 va fi de asemenea o provocare. În prezent în sectorul rezidențial mai puțin de 5% din fondul de clădiri au fost reabilitate termic și eficientizate energetic, în ciuda faptului că o astfel de lucrare ar duce, în medie, la economii de energie de peste 50%.

O altă provocare semnificativă o reprezintă lipsa de digitalizare a sectorului energetic, revoluția digitală în acest sector urmând să schimbe modul în care producem și consumăm energie. Lipsa unor astfel de investiții duce la dificultatea integrării prosumatorilor și energiei regenerabile în general în sistemul energetic, măsurile de consum dispecerizabil fiind insuficient răspândite în România, iar contoarele și rețelele inteligente insuficient răspândite.

b) Obiective

- Susținerea investițiilor în infrastructura energetică pentru a asigura o integrare mai bună pe piețele regionale ale energiei și pentru o mai bună integrare în mixul energetic a energiei cu emisii scăzute (hidrogen, energie din surse regenerabile) – RST 2019, 2020.
- Creșterea ponderii energiei din surse regenerabile în mixul total de energie, prin investiții în capacități de producere a energiei electrice din SRE, on-shore sau off-shore corelat cu eliminarea cărbunelui (huila) din mixul energetic până în 2032 – RST 2019, 2020.
- Elaborarea unui parcurs realist și bazat pe date pentru atingerea neutralității climatice în 2050 – conform cu Pactul Verde European
- Stimularea investițiilor de eficiență energetică în industrie, atât pentru IMM-uri cât și pentru întreprinderi mari – conform cu recomandări PNIESC
- Creșterea competitivității, eficienței energetice și utilizării surselor regenerabile în sectorul încălzire răcire – Recomandare Semestrul European
- Dezvoltarea unui cadru strategic și de reglementare de producție și utilizare integrată a hidrogenului, concomitent cu susținerea unor proiecte pilot ambițioase în acest sector
- Creșterea penetrării tehnologiilor digitale în sectorul energetic, centrate pe consumator
- Revizuirea modelului de piață pentru energie electrică, prin introducerea contractelor bilaterale de tip PPA și contractelor pentru diferență, în vederea stimulării investițiilor în noi proiecte de producție de energie electrică din surse regenerabile
- Susținerea unui cadru de reglementare stimulativ pentru cercetare – dezvoltare și transfer de tehnologie în sectorul energetic.

2. Descrierea reformelor și investițiilor

În contextul Pactului Ecologic European și al ambițiilor în creștere privind neutralitatea climatică, România va trebui să accelereze investițiile și reformele în vederea decarbonizării tuturor sectoarelor: energie, transport, clădiri și industrie.

Instalarea a minim 6,9 GW de capacități adiționale de energie din surse regenerabile până în anul 2030 va necesita implementarea unui calendar de înlocuire graduală a cărbunelui din mixul energetic, coroborat cu dezvoltarea unui cadru de reglementare și investițional stimulat, care să încurajeze penetrarea tehnologiilor regenerabile, dezvoltarea rețelei de transport și digitalizarea sectorului. Aceste lucruri pot fi posibile prin scăderea costului tehnologiilor SRE, dar și prin măsuri de creștere a flexibilității și rezilienței SEN.

Este necesar ca tranziția energetică sustenabilă să fie realizată prin dezvoltarea de proiecte pilot care să utilizeze tehnologiile viitorului în modele integrate – gaz/hidrogen/PV, dar și a hidrogenului verde și a soluțiilor inovatoare de stocare. Digitalizarea sectorului energetic va avea un impact major asupra consumului de energie și va contribui la creșterea producerii de energie din surse regenerabile prin dezvoltarea rețelelor inteligente și stocarea aferentă, precum și prin utilizarea măsurilor de consum dispecerizabil și penetrarea tehnologiilor digitale și decarbonizate în sectoarele de transport și încălzire-răcire. Toate acestea pot contribui la o piață a energiei modernă, cu emisii reduse de carbon.

Demonstrarea fezabilității și performanțelor soluțiilor de stocare a energiei va crea soluții pentru tratarea pe perioade de circa 24 de ore a variabilității producției din energii regenerabile intermitente și/sau a cererii. Demonstrarea fezabilității economice și tehnice de producere a hidrogenului în sisteme cu variabilitate înaltă a producției va contribui la o folosire eficientă a surplusului de electricitate generată de principalele alternative de producere de energie fără emisii de carbon.

Consolidarea cadrului legislativ în vederea susținerii investițiilor în sectorul industrial are ca obiectiv atingerea unei ținte naționale de 32,5% privind eficiența energetică (EE), în conformitate cu obiectivele PNIESC. Investițiile susținute urmăresc creșterea procesului de contorizare a consumului final de energie prin platforme digitale de telegestiune, acordarea de servicii energetice prin creșterea ponderii auditurilor energetice realizate la nivelul operatorilor industriali din economie, optimizarea proceselor tehnologice industriale prin investiții în tehnologii ecologice și soluții durabile, asigurarea unei finanțări echitabile.

Reforme

R1: Reforma pieței de energie electrică, prin înlocuirea cărbunelui din mixul energetic și susținerea unui cadru legislativ și de reglementare stimulat pentru investițiile private în producția de electricitate din surse regenerabile

Provocări

1. Stagnarea noilor investiții în producția de energie din surse regenerabile, în ciuda existenței unui context tehnologico-economic favorabil (scăderea costurilor cu tehnologia) este o realitate care are mai multe cauze: lipsa unui cadru de reglementare pentru anumite tehnologii, lipsa de investiții în întărirea rețelei de transport, întârzierea adoptării unor scheme stimulative pentru investiții (PPA, Contracte pentru diferență, etc.), lipsă de claritate și funcționarea greoaie a sistemului de autorizare, lipsa de claritate cu privire la eliminarea cărbunelui din mixul energetic, etc.
2. În acest context, atingerea actualei ținte PNIESC pentru 2030 pe energii regenerabile și implicit cea de reducere a emisiilor, este posibil să fie ratate, cu atât mai mult cu cât se presupune că acestea vor fi revizuite în sensul de a deveni mai ambițioase, propunându-ne în acest sens o țint nouă de 34%.

Obiectivele reformei:

- Revizuirea și actualizarea Legii Energiei, pentru promovarea producerii de energie electrică din surse regenerabile, a integrării piețelor naționale de energie la nivelul Uniunii Europene și regional, eliminarea obstacolelor în vederea finalizării pieței interne de energie electrică, adaptarea SEN la producerea viabilă și distribuită de energie din surse regenerabile, stimularea concurenței și facilitarea accesului transfrontalier pentru furnizorii de energie electrică, pentru producători, furnizorii de servicii de stocare a energiei și consumatorii dispecerizabili.
- Revizuirea modelului de piață a electricității din România
 - A. Modificarea *Ordonanței de Urgență a Guvernului nr.74/2020 pentru modificarea și completarea Legii energiei electrice și a gazelor naturale nr. 123/2012* pentru a se permite încheierea de contracte bilaterale PPA (*power purchase agreements*) de către toți producătorii de energie regenerabilă, în afara pieței centralizate, negociate liber și direct cu furnizori sau consumatori finali de energie electrică și cu posibilitatea de a fi încheiate înainte de începerea construcției
 - B. Lansarea unei scheme de sprijin de tip licitație pentru capacități noi de energie din surse regenerabile, care să încurajeze atât micii producători cât și / sau marii investitori, stimulând investițiile mai cu seamă în regiunile sub-exploatate din punct de vedere al capacității curente instalate, ai cărei beneficiari vor fi selectați si pe baza unei proceduri de ofertare concurențială
 - C. Definitivarea cadrului legislativ necesar implementării Contractelor pentru Diferență pentru producția de energie electrică cu emisii scăzute de carbon, prin care venitul proiectului pentru fiecare MWh produs să fie securizat pentru o perioadă suficientă de timp
 - D. Crearea condițiilor și limitărilor pentru participarea consumatorilor industriali în piața de energie, în special în cea de echilibru
- Revizuirea Planului de Dezvoltare a Rețelei Electrice de Transport (RET), prin dialog strâns cu reprezentanții asociațiilor de profil și ai sectorului bancar, în vederea îndeplinirii obligațiilor României de a atinge țintele de energie regenerabilă în anul

2030, prevăzute în Planul Național Integrat în domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice (PNIESC) și Strategia Energetică a României

- Efectuarea unui review legislativ și de implementare a legislației conexe și practicilor în domeniul autorizării de capacități noi din surse regenerabile, urmând ca aceasta să conducă la o serie de modificări de reglementări la nivel local și la simplificarea și uniformizarea practicilor legate de autorizații, urmărindu-se astfel eliminarea barierelor pentru autorizarea, construirea și conectarea la rețea a noilor capacități
- Implementarea măsurilor de consum dispecerizabil (Demand Response) - Implementarea măsurilor de consum dispecerizabil (Demand Response) va contribui la integrarea SRE în SEN, prin reducerea/mutarea consumului din orele de vârf (spre orele de gol de sarcină), precum și posibilitatea participării consumatorului final (ca prosumer) la piața de producție de energie electrică
- Elaborarea unui calendar de înlocuire a cărbunelui din mixul energetic până în 2032, prin implementarea următoarelor etape:
 - A. Finalizarea Strategiilor Județene de Dezvoltare locală în județele afectate pentru determinarea consecințelor și oportunităților de mitigare a efectelor negative ale eliminării cărbunelui din mixul energetic până cel târziu în 2032
 - B. Finalizarea Planurilor Teritoriale de Tranziție Justă la nivelul jud. Gorj, Hunedoara și Dolj
 - C. Adoptarea consensului la nivel comunitar și național cu privire la etapele, consecințele și strategiile pentru fiecare etapă din foaia de parcurs în vederea tranziției de la carbune la alte surse de generare RES cel târziu în 2032
 - D. Revizuirea Strategiei Energetice Naționale în vederea modelării diferitelor scenarii de mix energetic, dar și a studierii potențialului tehnologiilor mai puțin dezvoltate (biomasă, biogaz, geotermal, etc.)
- Elaborarea unei strategii/ legi privind sursele eoliene offshore
- Revizuirea cadrului legislativ și de implementare în ceea ce privește energia produsă din biomasă, astfel încât să poată fi asigurată sustenabilitatea și trasabilitatea sursei.

Natura reformei:

- Scheme de sprijin
- Revizuirea modelului de piață
- Revizuirea / elaborarea strategiei
- Revizuirea legislativă și implementarea

- Înființarea Comisiei pentru cărbune
- Revizuirea planului operatorului de transport

Grup țintă

- Investitori în energie regenerabilă (actuali / potențiali)
- Industria cărbunelui (minerit și energetic) - cu o atenție semnificativă la impactul social și economic
- Operator de sistem de transport al energiei electrice
- Furnizarea de servicii energetice (pentru măsurile de răspuns la cerere)
- Autoritățile locale și regionale (pentru lucrările în jurul eliminării fazei cărbunelui)

Responsabil reformă: Ministerul Energiei

[illegible]

[illegible]

regenerabile													
6. Măsuri de consum dispecerizabil													
7. Calendar de înlocuire a cărbunelui													
8. Cadru legislativ eolian offshore													
9. Cadru legislativ biomasa													

Ajutor de stat

Măsurile care privesc reforma/modificarea cadrului legislativ și de reglementare nu reprezintă ajutor de stat. Ajutorul de stat este implicat doar în cazul Schemei de sprijin tip licitație pentru producători RES.

Reforma implică ajutor de stat în cazul schemei de sprijin pentru producătorii RES.

Natura ajutorului de stat:

În cadrul schemei pentru proiectele la care se solicită ajutor de stat în valoare de max. 15 mil euro se vor aplica regulile de exceptare conform art. 41 din Regulamentul 651/2014 (GBER) iar proiectele cu ajutor de stat solicitat mai mare de 15 mil euro se vor notifica conform orientărilor privind regulile de ajutor de stat pentru energie și protecția mediului.

Estimare valoare ajutor de stat (schema): 200 mil euro.

R2: Dezvoltarea unui cadru legislativ și de reglementare favorabil tehnologiilor viitorului, în special hidrogen și soluții de stocare

Provocări

România nu are în prezent un cadru de reglementare a producției de energie electrică pe bază de hidrogen, urmând a fi definită o viziune clară cu privire la utilizarea hidrogenului pe piața internă sau pentru export. România are în vedere dezvoltarea tehnologiilor hidrogenului în principal în sectoarele transporturilor, gazelor naturale și energiei electrice. România are un mediu favorabil pentru a aborda implementarea hidrogenului din surse regenerabile, având în vedere organizațiile sale naționale active în acest domeniu (ex: Asociația Română pentru Energia Hidrogenului), operatorul său de transport și sistem (OTS) de gaz natural (SNTDGN Transgaz SA) angajat să utilizeze infrastructura de transport existentă a gazelor naturale și pentru hidrogen, activitățile sale naționale de cercetare și implicarea în Green Hydrogen @ Blue Danube2, Zero-emission Urban Delivery @ Rainbow UnHycorn3 și H2GO4, potențiale proiecte IPCEI. România a fost, de asemenea, implicată în proiectul HyLaw5, care a identificat și a evaluat barierele majore de reglementare, în vederea prioritizării măsurilor de abordare a acestora. Lipsa unei reglementări a sectorului împiedică mobilizarea investițiilor public – private în domeniu și, deși actorii din piață sunt foarte interesați de subiect, intențiile lor sunt la un stadiu incipient, astfel încât este nevoie de un semnal clar din partea guvernului care este direcția națională privind producția, transportul și utilizarea hidrogenului. Ținând cont de lipsa de maturitate a tehnologiei, este important să fie stabilit, ulterior dezvoltării Strategiei Naționale privind Hidrogenul, un calendar de modificare a eventualelor obstacole legislative în calea acestei tehnologii și, de asemenea, un cadru de stimulare fiscală a proiectelor investiționale în acest domeniu.

Obiectivele reformei:

România intenționează să dezvolte o **Strategie națională dedicată hidrogenului**, care să se bazeze pe definirea unui set de politici cu scopul de a ghida, coordona și mobiliza investițiile publice și private în domeniile producției, stocării, transportului și consumului/utilizării de hidrogen (gaze regenerabile). Ulterior, vom **revizui cadrul legislativ** necesar stimulării acestui domeniu.

Natura reformei:

- Strategie națională
- Revizuire cadru legislative

Beneficiar direct: Ministerul Energiei

Beneficiari indirecti:

- Companii mari din domeniul energiei implicate în proiecte de cercetare în domeniu
- Operatorul de transport gaze naturale și operatori de distribuție gaze naturale, operatori procesare hidrogen, transportatori și consumatori.

Responsabil reformă: Ministerul Energiei

Activități	2021		2022		2023		2024		2025		2026		
	S1	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2	
Contractare finanțare dezvoltare strategie													
Elaborare strategie													
Modificare cadru legislativ și, la nevoie, creare cadru fiscal de sprijin													

Ajutor de stat

Măsurile care privesc revizuirea/modificarea cadrului legislativ și de reglementare nu reprezintă ajutor de stat.

Activare Articol 7(2) din Regulamentul de redresare și reziliență (RRR) nr **241/2021**.

Ministerul Energiei solicită asistență tehnică în temeiul art. 7(2) din Regulamentul nr. 241/2021.

În linie cu articolul 7 (2) din Regulamentul de redresare și reziliență, România intenționează să solicite suport tehnic prin intermediul instrumentului privind asistența tehnică pentru dezvoltarea Strategiei naționale dedicată hidrogenului, care să includă definirea unui set de politici cu scopul de a ghida, coordona și mobiliza investițiile publice și private în domeniile producției, stocării, transportului și consumului/utilizării de hidrogen (gaze regenerabile), inclusiv revizuirea cadrului legislativ necesar stimulării acestui domeniu.

Suportul tehnic va include:

1. Elaborarea unei strategii a hidrogenului în România;
2. Evaluarea strategică de mediu pentru hidrogen;
3. Elaborarea unui plan de măsuri pentru implementarea strategiei pe întreg lanțul valoric al hidrogenului;
4. Evaluarea potențialului tehnic și economic onshore și off-shore, util în producerea hidrogenului;
5. Asistență în procesul de consultare publică a strategiei hidrogenului;
6. Guvernanța implementării strategiei - dezvoltarea legislației necesare / instrumentului legislativ pentru stabilirea regulilor în funcționarea structurilor sistemului de guvernanță.

Solicităm ca suportul de asistență tehnică suplimentar să înceapă în trimestrul 3-4 al anului 2021 și va înceta în semestrul 1 al anului 2026.

Ca suport pentru elaborarea strategiei naționale dedicată hidrogenului, România se angajează să solicite suport tehnic, care, în linie cu articolul 7.2 al Regulamentului de redresare și reziliență (RRR), face parte din costurile aferente implementării măsurii de reformă. România se angajează să solicite acest suport tehnic și să semneze un acord de contribuție pentru această sumă cu Comisia Europeană, în linie cu art. 7.2 al Regulamentului RRR. Costul total estimat pentru suportul tehnic solicitat pentru susținerea reformei este de 1 mil EURO.

Acest cost total a fost estimat pe baza unor costuri de asistență tehnică acordate până acum de către Comisia Europeană în contextul Programului de asistență pentru reforme structurale pentru activități similare cu cele descrise mai sus.

În estimarea costului am considerat următoarele faze cheie:

- i) Mapare complexă: EUR 100.000
- ii) Exemple de bune practici: EUR 30.000
- iii) Elaborarea strategiei - propuneri de măsuri și planuri și consultare: EUR 300.000
- iv) Evaluarea strategică de mediu pentru hidrogen: EUR 200.000
- v) Planul de pregătire și implementare a măsurilor din strategie și propunerea cadrului legislativ în vederea implementării: EUR 200.000
- vi) Asistență în implementarea a cel puțin 4 structuri comunitare: EUR 70.000

R3: Îmbunătățirea guvernanței corporative a companiilor de stat din sector

Provocări

Conform raportului privind Semestrul European (2020) nu s-a înregistrat niciun progres în ceea ce privește recomandările specifice de țară 2019 cu privire la guvernanța companiilor de stat (RST 5). În ciuda existenței unuia din cele mai performante cadre legislative privind guvernanța companiilor de stat și a unui Ghid privind gestionarea integrată a participanților statului în economie (elaborat prin asistență tehnică de către Ministerul Finanțelor Publice), menit să ghideze toate entitățile din sistem, de la autorități publice tutelare,

la Ministerul Finanțelor, la organele de conducere și supraveghere ale întreprinderilor publice, nici legislația, nici principiile acestui ghid orientativ nu se aplică. Statul, ca acționar nu va interfera cu conducerea întreprinderilor publice, iar un ciclu complet și corect de profesionalizare și monitorizare a performanței acestora este în curs de implementare. Elaborarea, negocierea, adoptarea și evaluarea indicatorilor de performanță trebuie să respecte cele mai bune practici în domeniu, iar reprezentanții organelor de conducere sunt selectați conform cadrului legislativ în vigoare și bunelor practici. Autoritățile publice tutelare care dețin participării în companii din domeniul energiei (Ministerul Energiei, Secretariatul General al Guvernului) încă dezvoltă capacitatea și cultura transparenței astfel încât organele de conducere ale companiilor să fie supravegheate “at arm’s length”, transparent și profesionist iar publicul să fie informat periodic, transparent, asupra performanței acestora. Astfel, și în 2020, prin Recomandările Specifice de Țară, Comisia a evaluat implementarea guvernanței corporativă a companiilor de stat ca fiind în continuare un proces în derulare în România.

Obiectivele reformei:

- Revizuirea, prin intermediul unui consultant independent a felului în care Guvernul implementează legislația curentă și orientările privind gestionarea participațiilor statului în economie, în special a felului în care sunt determinați și evaluați indicatorii de performanță
- Implementarea recomandărilor rezultate în urma acestei revizuri
- Continuare profesionalizării selectării organelor de conducere în companiile de stat în domeniul energiei prin reprofesionalizarea procesului de selecție a acestora
- Întărirea capacității Ministerului Energiei și în special a Secretariatului General al Guvernului ca autorități publice tutelare pentru companiile energetice din România
- Implementarea, cu scopul îmbunătățirii, a unui sistem funcțional de Board Evaluation pentru toate companiile din sector
- Listarea unui pachet de acțiuni de până la 15% al Hidroelectrica
- Eliminarea obstacolelor legislative care împiedică în prezent valorificarea, prin pachete minoritare, a participațiilor statului în sector

Natura reformei:

- Revizuirea implementare
- Evaluarea consiliului
- Modificări legislative
- Listare

Grup țintă: Ministerul Energiei, Secretariatul General al Guvernului, Ministerul Finanțelor, Hidroelectrica

Responsabil reformă: Secretariatul General al Guvernului, Ministerul Economiei, Antreprenoriatului și Turismului, Ministerul Energiei

Activități	2021		2022		2023		2024		2025		2026		
	S1	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2	
Revizuire implementare legislație pentru companii din sector													
Implementare recomandări													
Evaluarea consiliului													
Intărire capacitate APT													
Continuare procedura listare Hidroelectric a													
Eliminare obstacole legislative listări													

Ajutor de stat

Nu include măsuri de ajutor de stat, ci vizează doar revizuirea/modificarea cadrului legislativ și de reglementare pentru îmbunătățirea guvernanței corporative.

Reforma este complementara cu componenta mediului de afaceri de monitorizare a reformelor din companiile de stat.

R4: Reducerea intensității energetice a economiei prin dezvoltarea unui mecanism sustenabil de stimulare a eficienței energetice în industrie

Provocări

Intensitatea energetică cu 40% peste media Uniunii Europene este un obstacol în calea competitivității economiei naționale, atât a întreprinderilor mici și mijlocii, cât și a companiilor mari. Eficacitatea utilizării resurselor este și ea mult sub media europeană, astfel încât se impune reforma cadrului de promovare a eficienței energetice în sectorul industrial, a întreprinderilor mici și mijlocii și/sau a întreprinderilor mari prin creșterea indicatorului de eficiență energetică, inclusiv sistemele digitale de monitorizare și centralizare a datelor. Cadrul prezent legislativ și de reglementare, coroborat cu constrângerile din piața carbonului au dus, în perioada 2010 – 2018 la cea mai bună îmbunătățire a eficienței energetice în industrie, față de alte sectoare. Eficiența energetică totală, măsurată de ODEX s-a îmbunătățit cu peste 41% din 2000 în 2018. Sectorial, cel mai mare progres s-a înregistrat în industrie (aproape 45%), urmat de rezidențial (44%), transport (43%) și servicii (28%). În conformitate cu -Legea nr. 121/2014 cu privire la eficiența energetică, ținta de economii de energie din aplicarea de măsuri alternative este de 1.5%/an din 2018 în 2020. Conform Raportului de Semestru European, “investițiile în eficiența energetică se mențin la un nivel scăzut, în pofida unor stimulente bune.” Pentru a atinge obiectivul Uniunii Europene de creștere a eficienței energetice cu 32,5 % până în 2030, ar trebui să se atragă finanțare privată pentru a stimula investițiile în eficiența energetică și să se revizuiască măsurile și politicile de stimulare a eficienței energetice.

Obiectivele reformei:

- Susținerea întreprinderilor mari și a IMM-urilor în implementarea măsurilor propuse de eficiență energetică în urma auditurilor energetice. Acest lucru se va urmări prin Investiția 6 din Planul Național de Redresare și Reziliență și prin alte programe operaționale.
- Clarificarea cadrului legislativ privind contractul de performanță energetică și eliminarea oricăror obstacole pentru implementarea acestuia
- Stabilirea unor mecanisme de piață pentru monitorizarea eficienței energetice a produselor, instalațiilor, serviciilor puse la dispoziția consumatorilor în România
- Îmbunătățirea capacității instituționale pentru informarea IMM-urilor cu privire la eficiența energetică (măsuri, programe, beneficii) și pentru informarea publicului cu privire la rezultatele programelor de eficiență energetică implementate de operatorii economici, inclusiv printr-o mai bună monitorizare a programelor de audit și management energetic derulate de aceștia
- Facilitarea accesului consumatorilor industriali la împrumuturi și instrumente financiare pentru eficiență energetică, inclusiv obligațiuni și împrumuturi verzi

IMM-uri													
Standarde împrumuturi și instrumente financiare verzi													
Bonus stimulare programe eficiență energetică – elaborare cadru legislativ													
Implementar e bonus stimulare													

Ajutor de stat

Finanțarea acordată în cadrul schemei de eficiență energetică reprezintă ajutor de stat.

Ajutorul de stat va fi acordat prin scheme de minimis și / sau pe baza art.38 din Regulamentul de exceptare GBER nr.651/2014.

Restul activităților vizează revizuirea/modificarea cadrului legislativ și nu implică ajutor de stat.

R5: Creșterea competitivității și decarbonarea sectorului de încălzire - răcire

Provocări

Principala provocare pentru îmbunătățirea competitivității acestui sector, modernizarea și reducerea emisiilor acestora o reprezintă partajarea responsabilității între Ministerul Energiei, Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației și autoritățile publice locale. Este nevoie de clarificarea cadrului de responsabilități pentru gestionarea sectorului în vederea asigurării reducerii pierderilor din sector, îmbunătățirii confortului populației, stopării

deconectării locuințelor de la sistemul de încălzire centralizat, implementarea legislației în vigoare privind încălzirea – răcirea pentru locuințe noi și promovarea unor surse moderne regenerabile în încălzire – răcire. Sistemele de electricitatea și de termoficare sunt în prezent deconectate, existând cazuri de municipalități expuse foarte puternic riscului de deconectare a populației întrucât capacitățile de generare energie termică, pe carbune, sunt într-o stare economică precară (fiind mari generatori de emisii) – ex: Deva, Craiova, Motru, etc. Cogenerarea de înaltă eficiență la scară municipală este insuficient sprijinită, iar sistemele descentralizate de încălzire răcire din surse regenerabile cu atât mai puțin (panouri solare, pompe de căldură, etc.). Aparent, România stă mai bine decât media europeană în ceea ce privește folosirea surselor regenerabile pentru încălzire, dar acest lucru se datorează folosirii încălzirii pe lemne în mediul rural, ineficientă și generatoare de sărăcie energetică. Circa un sfert din populația României se află în sărăcie energetică, din cauza, în mare parte, a sistemelor de încălzire folosite.

Obiectivele reformei:

- Clarificarea și simplificarea cadrului instituțional de gestionare a acestei arii de politică publică
- Creșterea absorbției fondurilor europene (inclusiv componenta din Planul Național de Redresare și Reziliență destinată UAT-urilor) și a surselor din Fondul de Modernizare pentru reabilitarea rețelelor și înlocuirea surselor de producție pe bază de cărbune cu cogenerare de înaltă eficiență în aglomerări urbane și potențial cu producție pe biomasă în urban mic
- Continuarea și accelerarea programelor de eficientizare energetică a locuințelor
- Promovarea cogenerării de înaltă eficiență în aglomerările urbane
- Promovarea surselor regenerabile alternative de încălzire pentru locuințele individuale și ansamblurile noi de locuință, prin reglementarea dezvoltărilor imobiliare fie în direcția de conectare la sistemul centralizat de încălzire (reglementarea existând, dar nefiind aplicată, nici măcar în clădirile publice noi), fie în direcția unor alternative de cvartal din surse regenerabile, dar și prin continuarea programelor de sprijin precum Casa Verde Plus sau a altor programe care să sprijine soluțiile individuale de tipul pompelor de căldură sau panourilor termice și solare
- Continuarea reabilitării rețelelor de transport de energie termică în marile aglomerări urbane
- Îmbunătățirea legislației privind prosumatorii de energie din resurse regenerabile, astfel încât aceasta să permită blocurilor de apartamente și asociațiilor de locatari aferente să producă și să vândă excesul de energie solară și, eventual, eoliană în forme mai

flexibile, prin crearea unor scheme de contorizare netă, simplificarea procedurilor de racordare și introducerea de stimulente și sprijin financiar.

- Atingerea țintei de SRE-Î&R la nivelul anului 2030, utilizându-se potențialul pompelor de căldură, în special în locuințele individuale din mediul semi-urban și cel rural, acolo unde se poate justifica economic investiția în pompe de căldură aer-sol, cu eficiență energetică ridicată. Însotită de acumulatori de căldură, încălzirea cu pompe de căldură ar putea fi fezabilă prin utilizarea energiei electrice produse în golul de noapte, reprezentând și o formă de stocare a energiei electrice.

Natura reformei:

- Reformă atribuții instituționale
- Implementare programe de sprijin cu fonduri europene sau din bugete naționale
- Îmbunătățire legislație

Grup țintă: Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației, Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene, Ministerul Energiei, Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energie (ANRE), autorități publice locale

Entitate responsabilă: Ministerul Dezvoltării Lucrărilor Publice și Administrației, Autorități publice locale, Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene, Ministerul Energiei.

[illegible]

reabilitare clădiri, cogenerare înaltă eficiență, reabilitare rețele													
Programe naționale și locale stimulare soluții individuale RES													
Îmbunătățire cadru legislativ prosumatori													
Program național de sprijinire pompe de căldură, inclusiv stimulente fiscale													

Ajutor de stat

Activitățile care vizează modificări legislative nu implică ajutor de stat, din punct de vedere al Ministerului Energiei.

Pentru stimularea cogenerării de înaltă eficiență, Ministerul Energiei are în vedere elaborarea unei scheme de sprijin pentru energia electrică produsă în cogenerarea de înaltă eficiență, printr-o procedură concurențială, dar care nu va fi finanțată prin Planul Național de Redresare și Reziliență (PNRR).

R6: Decarbonarea sectorului de transporturi prin investiții în infrastructură de transport electric și crearea de stimulente pentru transportul verde

Provocări

Mobilitatea electrică se dezvoltă și e bine primită de public, însă trebuie accelerat ritmul dezvoltării infrastructurii de încărcare, publice și private. Proiecțiile PNIESC indică o electrificare accelerată în sectorul transporturilor, pe baza setului de priorități identificat, precum și pe ipoteza convergenței costurilor vehiculelor ușoare electrice cu cele ale automobilelor cu combustie internă, la nivelul anului 2024, conform unor studii independente. Astfel, la nivelul anului 2030, sunt prevăzute a fi în circulație aproximativ 700.000 de autoturisme electrice private (inclusiv hibrid) și aproximativ 650.000 de puncte de încărcare (din care aproximativ 40.000 în regim de încărcare rapidă și semi-rapidă). O parte semnificativă din emisiile GES (exclusiv LULUCF) generate de România (peste 14%) provin din sectorul transporturilor (peste 20% din emisiile CO₂). În absența unei infrastructuri adecvate de încărcare este greu de crezut că se vor atinge țintele din PNIESC. Electrificarea sectorului transport și scăderea emisiilor GES din transport reprezintă o recomandare de țară cheie și parte din concluziile documentului de Semestru European.

Obiectivele reformei:

Promovarea electromobilității (vehicule ușoare și transport public urban, dar și electrificarea porturilor, care ar contribui semnificativ la reducerea GES din transportul maritim) prin:

- Elaborarea unui plan pentru implementarea rețelelor publice de încărcare, precum și încurajarea investițiilor private pentru dezvoltarea infrastructurii, printr-un mecanism de stimulare (ex: echiparea tuturor coridoarelor de transport cu infrastructura necesară montării de stații, subvenții de la bugetele locale sau Administrația Fondului pentru Mediu pentru entități publice sau companii care vor să ofere servicii comerciale de încărcare electrică pentru vehicule mari, subvenții pentru companii – magazine, etc. - care vor să instaleze în perimetrul lor stații de încărcare cu acces pentru public, în regim comercial; reducere taxe de proprietate pentru clădiri/ entități juridice care pun la dispoziție în clădirea proprie locuri de parcare dotate cu stații de încărcare). Aceste bonusuri și stimulente ar trebui să facă obiectul unei monitorizări anuale asupra eficacității și raportului cost – beneficiu.
- Instalarea a cel puțin un punct de reîncărcare, precum și a infrastructurii încastrate (tubulatura pentru cabluri electrice) pentru cel puțin un loc de parcare din zece pentru toate clădirile nerezidențiale și rezidențiale cu peste douăzeci de locuri de parcare (pentru a putea asigura instalarea ulterioară a punctelor suplimentare), până la 1 ianuarie 2025
- Stimularea investițiilor în dezvoltarea industriei prelucrătoare, de echipamente pentru SRE, eficiență energetică și electromobilitate prin stabilirea unor măsuri de sprijin care cuprind cercetarea și stabilirea unor standarde comune

Natura reformei: Monitorizare, reglementare

Grup țintă: companii și instituții publice cu flote auto, proprietari cladiri rezidențiale și non-rezidențiale

Entitate responsabilă: Ministerul Transporturilor și Infrastructurii, Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor, Ministerul Dezvoltării Lucrărilor Publice și Administrației

Activități	2021		2022		2023		2024		2025		2026		
	S1	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2	
Plan infrastructură încărcare electrică													
Mecanisme stimulare dezvoltare infrastructură încărcare													
Standarde și obligativitate puncte încărcare clădiri noi													

Investiții

Investiția 1: Digitalizarea și tranziția către surse regenerabile de energie atât a consumurilor proprii ai operatorilor din rețea și altor operatori critici, cât și investiții în noi capacități pentru producția de electricitate din surse regenerabile

Provocări

Precum am menționat și în descrierea reformei 1, este necesară o stimulare a investițiilor în producția de electricitate din surse regenerabile pentru a depăși actualul blocaj din sistem și stagnarea procentului de energie electrică din surse regenerabile instalat. Totodată, operatorii de transport și de sistem și alți operatori critici din SEN au, în prezent, consumuri proprii tehnologice ridicate, datorită stării de degradare a echipamentelor și ar putea, prin investiții ținute să își asigure parte din consumurile proprii de energie electrică din surse regenerabile. Nu în ultimul rând, până la intrarea în vigoare a schemei de bonus prin contracte pentru

diferență și pentru a încuraja pătrunderea în piața de producție de energie electrică din surse regenerabile, dată fiind bancabilitatea momentan scăzută a unor astfel de proiecte, este nevoie de o schema de finanțare competitivă, dedicată, pentru diversificarea concurențială a actorilor din piață.

Obiectivele investiției:

- Stimularea competitivă, la cele mai mici costuri, a producției de energie din surse regenerabile, printr-o schemă concurențială deschisă de instalare de noi capacități. Aceasta schemă ar urma, conform estimărilor noastre să ducă la o capacitate instalată de 235 MW, care va genera cca 420 GWh/y, reprezentand aproximativ 0,8 % din consumul anual (~ 55 TWh). O mare parte din această schemă va fi alocată către IMM-uri. Cu toate acestea, în baza reformelor privind piața de energie electrică (PPA, CfD), etc. țintim un total de 1.500 MW instalați în energie regenerabilă până în 2026 doar prin CfD și a unui total de 3.000 MW până în același an pe baza tuturor celorlalte fonduri (inclusiv schema de licitații susținută din Planul Național de Redresare și Reziliență, Fondul de Modernizare, etc.) și condiții legislative îmbunătățite. Selecția se va face în funcție de următoarele criterii:
 - grad de maturitate proiect (e.g., nivel de autorizare, etc.)
 - locația proiectului, dispersia vs. capabilități rețea – urmând a fi punctate cu punctaj mai ridicat proiectele care sunt instalate în locuri din rețea necongestionate
 - quantum ajutor de stat solicitat din cheltuielile eligibile / MW instalat – urmărind o cât mai bună proporție în sensul ca solicitantul, ținând cont de scăderea costurilor cu tehnologia, să acopere o mare sursă din investiție din fonduri proprii, astfel încât subvenția publică oferită per MW instalat să fie cea mai joasă și să se evite supracompensarea
 - dovada cofinantării și eligibilitatea solicitantului cf. regulilor de A.S.
- Proiecte strategice pentru companii mari care combină producția de energie electrică din surse regenerabile cu stocarea
- Digitalizarea și eficientizarea operațiunilor operatorului de producție și de sistem în vederea creșterii abilității preluării din rețea a fluxurilor ridicate de energie din surse regenerabile
- Soluții punctuale pentru tranzitarea consumurilor tehnologice a operatorilor de transport și de sistem către energie electrică din surse regenerabile

Investiție	Beneficiar	Valoare	Timeline implementare
Schemă de susținere de instalare a centralelor de producție energie electrică din surse RES	Apel deschis de proiecte	EUR 200.000.000	2021 - 2023

Modernizarea, întărirea rețelelor de transport și distribuție, implică creșterea adecvănței SEN și a capacității de conectare a unor noi unități de generare energie electrică din surse regenerabile, se va realiza printr-o schemă dedicată din fondul de modernizare (10 d).

Ajutor de stat

Având în vedere cele prezentate mai sus, finanțarea proiectelor se va face în urma selecției acestora pe baza unei proceduri concurențiale, în două posibile variante, în funcție de gradul de maturitate al proiectelor, capacitatea de implementare a beneficiarilor, etc.:

- Schema elaborată în baza art. 41 din GBER - se poate acorda ajutor în valoare de maxim 15 milioane de euro pe întreprindere, pe proiect de investiții; intensitatea ajutorului poate ajunge la 100% din costurile eligibile - exceptată de la notificare.
- Schema elaborată în baza orientărilor privind ajutoarele de stat pentru protecția mediului și energie, ce trebuie notificată la Comisia Europeană - ajutoare mai mari de 15 milioane de euro pe întreprindere, pe proiect de investiții.

Orizontul de timp estimat pentru notificare: S1 2022.

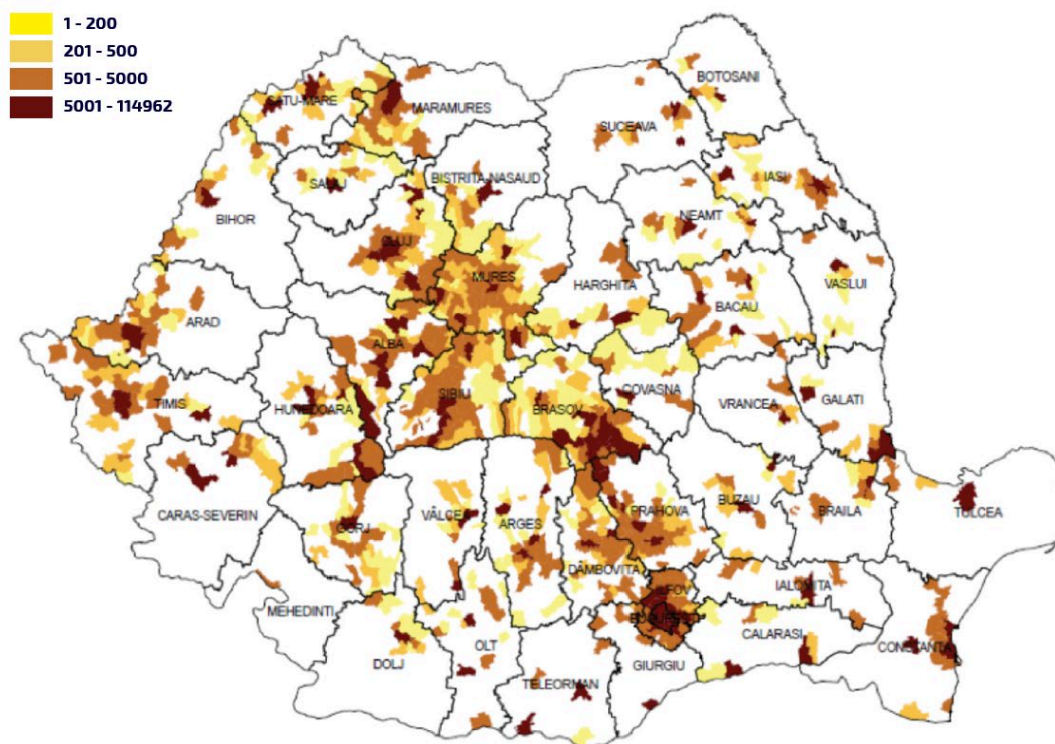
Investiția 2: Infrastructura de distribuție de gaz natural în combinație cu hidrogen

Hidrogenul reprezintă un combustibil nepoluant și cu un randament/ putere calorică foarte ridicat, capabil să adreseze nevoile de alimentare cu energie a populației, dar și a mediului de afaceri. În România, mai mult de jumătate din populație nu este deservită de gaz natural, folosind surse de energie poluante, cu emisii ridicate, costisitoare și dăunătoare sănătății. Planul Național de Redresare și Reziliență oferă României șanse de a face un pas în viitor, construind de la bun început rețele de transport și distribuție de gaz natural capabile pe deplin să integreze gazele viitorului, precum hidrogenul. Densitatea rețelei de gaz natural este neuniformă în România, ca atare ar trebui prioritizate cu această investiție regiunile cu acces deficitar, mai ales că ea ar fi o investiție în afara rețelei de transport și distribuție actuale.

Obiectivele investiției: Dezvoltarea unei infrastructuri regionale de gaz natural (transport, distribuție, stații de comprimare) într-o regiune slab conectată la gaz natural, capabilă să preia hidrogen și alte gaze decarbonatate (e.g. bio-metan, etc.) în proporție de până la 10% din capacitate. Valoarea totală a investiției este estimată la 400 de milioane EUR. Din estimările noastre preliminare, ținând cont de faptul că regiunea Oltenia este cea mai slab regiune conectată la infrastructura de distribuție de gaz natural, cu județe precum Mehedinți și Dolj unde racordarea este aproape inexistentă, propunem ca regiunea pilot pentru implementarea acestei rețele inteligente a viitorului, cu emisii scăzute de carbon, să fie Oltenia. Harta 1 de mai jos arată harta consumului de gaz natural pentru consumatori casnici, precum și gradul de racordare la rețea a UAT-urilor.

Harta 1: UAT-uri conectate la rețeaua de gaz și consumul anual

Consumul de gaze pentru uz casnic, 2016 (mii mc)

1

- Conform estimărilor noastre din bugetul alocat se pot realiza aproximativ 4.000 de km de conducte inteligente cu 160.000 de racorduri cu sistem de măsură inteligent, având la baza următoarele date:
 - Costul mediu pentru realizarea conductelor inteligente de distribuție este de cca. 110 euro/ml.
 - Costul mediu pentru realizarea unui racord, cu sistem de măsură inteligent este de cca. 1.000 euro/bucata.
 - Costul mediu pentru realizarea unui km de conductă inteligentă de distribuție, cu 40 de racorduri aferente este de cca. 150.000 euro.
- Având în vedere consumul mediu anual per racord de 20 MWh (1.800 N m.c.), rezultă că vom avea un consum total anual estimat de cca. 3.200 GWh.
- Pentru a acoperi necesarul de injecție de până la 10% H2 în rețeaua inteligentă de gaze, va fi nevoie de o cantitate de cca. 9.500 to H2 verde, prin folosirea unor electrizoare ce vor fi alimentate cu cca. 580 GWh energie electrică produsă din surse regenerabile (fotovoltaic, hidro și eolian). De exemplu, această cantitate de energie regenerabilă (580 GWh) poate fi produsă pe parcursul unui an calendaristic de parcuri fotovoltaice cu o putere instalată de cca. 450 MW sau microhidrocentrale cu putere instalată de cca. 150 MW.

¹ Sursa: Centrul pentru Studiul Democrației, Oportunitatea Gazelor Naturale în Sectorul Rezidențial din România, 2018, <https://www.democracycenter.ro/romana/presa/comunicate/oportunitatea-gazelor-naturale-sectorul-rezidențial-din-romania>

- Inserția hidrogenului în rețeaua inteligentă se va realiza după stația de măsură și reglaj (SMR) a sistemului național de transport gaze natural (SNTGN), evitându-se astfel absorbția hidrogenului în rețeaua de transport națională, iar realizarea mixului (blending) va fi realizat în condiții de securitate maximă.
- Digitalizarea și eficientizarea operațiunilor operatorului de distribuție și de sistem în vederea creșterii abilității preluării din rețea a fluxurilor hidrogen reprezintă una dintre caracteristicile noilor rețele inteligente ce vor fi realizate.

Prin această investiție România va participa activ la implementarea strategiei Uniunii Europene pentru hidrogen, respectiv va instala pe propriul teritoriu până în anul 2024. 30 GW în electrizoare pentru producția a 1.500 de tone H₂.

Natura investiției: Investiție rețea transport și distribuție gaz natural “hydrogen ready”

Grup țintă: operator de transport gaz natural, operator distribuție gaz natural

Entitate responsabilă: Ministerul Energiei, autorități publice.

Activități	2021		2022		2023		2024		2025		2026		
	S1	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2	
Alegerea zonei pilot													
Finalizare studiu fezabilitate													
Demarare investiție													
Punere în funcțiune													

Ajutor de stat :

Pentru investițiile în rețeaua de transport și distribuție gaz natural “hydrogen ready” ai căror beneficiari vor fi operatorul de transport gaz natural și/sau operatorii de distribuție gaz natural nu se aplică regulile de ajutor de stat întrucât rețelele de transport gaz natural sunt monopol

natural (se îndeplinesc condițiile din Grila analitică privind infrastructura energetică și de hidrogen – a se vedea punctele 41- 46).

Investiția 3: Proiecte demonstrative integrate în domeniul hidrogenului, cercetare – dezvoltare în domeniu și facilitarea IPCEI, precum și proiecte care integrează pe vertical multiple industrii în vederea atingerii unei decarbonizări adânci, folosind hidrogen

Pentru a susține reforma R2 de mai sus este nevoie de demonstrarea fezabilității tehnice și economice a hidrogenului în proiecte integrate (formula gaz natural – hidrogen – surse regenerabile) și a hidrogenului verde. Până când o serie de proiecte pilot demonstrative, susținute din fonduri publice, nu demonstrează fezabilitatea tehnică și economică a acestei noi tehnologii, este greu de crezut că investitorii vor putea să mobilizeze capital în această direcție. Coroborate cu reforma legislativă însă și cu adoptarea unei strategii naționale a hidrogenului, aceste proiecte pilot pot determina mobilizarea ulterioară a investițiilor. Pentru a putea înlocui rapid capacitățile pe cărbune, gazul trebuie să joace un rol cheie, în amestecul cu hidrogenul, în vederea susținerii obiectivelor naționale de decarbonizare și în conformitate cu recomandările specifice de țară. Noile proiecte gas-to-power și power-to-X ar pune România în avangarda inovării energetice europene, și am putea aduce mai multă stabilitate și securitate inclusiv pe piața energetică europeană. Pe măsură ce hidrogenul verde produs local devine o alternativă, acesta va profita de introducerea timpurie a hidrogenului albastru în mix și de dezvoltarea infrastructurii conexe. Producția locală de hidrogen albastru este cea mai puțin costisitoare soluție pentru a reduce emisiile rezultate din combustia gazului natural și practic singura soluție de a produce cantități mari de hidrogen pe termen scurt, nevând efecte negative asupra echilibrării SEN. Folosirea gazului natural în combinație cu regenerabilele și hidrogenul, captarea CO₂ și folosirea acestuia în sere agricole, va oferi centralelor noi pe gaz posibilitatea să atingă, la punerea în funcțiune, maxim 250g CO₂/KWh, putând chiar coborî sub 100 CO₂/KWh, în funcție de suprafața de sere agricole cultivate. Mai mult decât atât, în cadrul proiectelor integrate ar fi incluse și alte industrii, precum agricultura, sănătatea și mobilitatea urbană și ar aduce beneficii comunității locale prin decontaminarea prealabilă a siturilor unde va fi amplasată investiția. Investițiile vor fi dublate de centre locale de inovare – cercetare cu facilități de instruire în ceea ce înseamnă industriile viitorului. Parte din energia electrică și termică produsă în aceste proiecte integrate va fi folosită pentru alimentarea unor sere agricole hidroponice care acoperă 100-150 ha, aflate în vecinătate unităților de producție. Oxigenul rezultat în procesul de producție poate fi folosit imediat în industria tehnologiilor medicale.

Obiective:

Implementarea de proiecte demonstrative de hidrogen verde, folosind tehnologii diferite pentru a putea determina fezabilitatea economică și tehnică a acestora.

Implementarea de proiecte demonstrative integrate gaz natural – fotovoltaic – hidrogen – alimentare sere agricole/ Orasul Viitorului.

Investiție	Beneficiar	Valoare	Timeline implementare
Parteneriat Romgaz – GSP Power “Complex energetic integrat (green city)”: centrală pe gaz cu putere instalată de 159 MW, parc fotovoltaic cu capacitate de 100 MW, instalație de producere a hidrogenului verde și instalație de captare CO2 la Halanga, județul Mehedinți Cost split : 135 mil euro – centrală pe gaz ; 70 mil euro – construcția parcului fotovoltaic ; 60 mil euro – instalația de captare CO2 (captarea și magistrala de la captare la intrarea în sere) ; 55 mil euro- producția de hidrogen	Romgaz, GSP Power, Siemens, Institutul Național de Cercetare Dezvoltare pentru Tehnologii Criogenice și Izotopice.	EUR 320.000.000	2021 - 2024
Parteneriat Romgaz – GSP Power “Complex energetic integrat (green city)”: centrală pe gaz cu putere instalată de 159 MW, parc fotovoltaic cu capacitate de 20 MW, instalație de producere a hidrogenului verde și instalație de captare CO2, la Constanța, județul Constanța Cost split : 135 mil euro – centrală pe gaz ; 15 mil euro – construcția parcului fotovoltaic ; 60 mil euro – instalația de captare CO2 (captarea și magistrala de la captare la intrarea în sere) ; 55 mil euro- producția de hidrogen	Romgaz, GSP Power, Siemens, Institutul Național de Cercetare Dezvoltare pentru Tehnologii Criogenice și Izotopice.	EUR 265.000.000	2021 - 2024
Unitate producție hidrogen verde	Hidroelectrica	EUR 100.000.000	2021 - 2026
Centrală electrică fotovoltaică pentru producerea și stocarea hidrogenului de tip “verde” și	CNE Cernavoda SA	EUR 28.000.000	2021 - 2023

utilizarea acestuia folosind stocarea energiei electrice (baterii și supercapacitoare), pe platforma CNE Cernavoda SA			

Ajutor de stat:

Întrucât la momentul actual nu există prevederi specifice în ceea ce privește ajutorul de stat pentru producția de hidrogen, proiectele integrate ROMGAZ și Cernavodă vor fi notificate individual la Comisia Europeană, în baza TFUE.

Ministerul Energiei urmează să întreprindă demersurile necesare pentru prenotificarea proiectelor menționate, în baza cărora vor fi demarate discuțiile cu Comisia Europeană.

Estimăm un orizont de timp pentru transmiterea prenotificărilor: S2 2021.

Proiectul Hidroelectrica va fi notificat individual în temeiul *Orientărilor privind ajutoarele de stat pentru protecția mediului și energie*. Intensitatea – 45% pentru întreprinderile mari, la care se poate adăuga un bonus de 15% dacă investiția este situată în zone asistate conform articolul 107 alineatul (3) litera (a) din TFUE, respectiv cu 5% dacă investiția e situată în zone asistate care îndeplinesc condițiile prevăzute la articolul 107 alineatul (3) litera (c) din TFUE.

Investiția 4: Lanț industrial de producție și/sau reciclare a bateriilor, a celulelor și panourilor fotovoltaice (inclusiv echipamente auxiliare), cercetare – dezvoltare în domeniu și noi capacități de stocaj a energiei electrice.

Există un singur producător de baterii în România, fiind și singurul din Europa de Sud-Est. Acesta produce anual baterii cu o capacitate de 200 MW. Din punct de vedere al pieței, e așteptată o creștere anuală compusă de 17% până în 2029, datorată creșterilor de 2 cifre așteptate în aceeași perioadă în industriile conexe celei de baterii: automotive, baterii industriale. La nivel de SEN, integrarea unor baterii va însemna flexibilizarea rețelei și posibilitatea integrării unor capacități adiționale de producție a energiei din SRE – lucru care nu mai este posibil în acest moment având în vedere starea rețelei.

În acest sens, vor fi finanțate măsuri de susținere a actorilor din piața de stocare a energiei electrice, cu scopul de a-și dezvolta unități de producție a materiilor prime și a bateriilor prin ajutor de stat. Având în vedere rata de creștere a cererii pentru baterii, dar și creșterii exponențiale a capitalului alocat acestei industrii, se poate presupune în mod rezonabil că implementarea proiectelor de producție a bateriilor va fi realizată până în august 2026.

Totodată, vor fi finanțate măsuri de susținere a actorilor din piața de producere a celulelor și panourilor fotovoltaice, cu scopul de a-și dezvolta unități de producție a materiilor prime și a produselor finite (e.g. celule și panouri fotovoltaice, invertore, etc.) prin ajutor de stat. Având

Vom lansa o schemă de ajutor de stat, în valoare de EUR 167.500.000 pentru susținerea investițiilor productive în întregul lanț de producție – valorificare (instalare) – eliminare - a bateriilor, a celulelor și panourilor fotovoltaice (inclusiv echipamente auxiliare), urmând ca alocarea să fie făcută în funcție de interesul actorilor din piață. Urmărim în acest fel stimularea concurenței în acest domeniu tehnologic emergent.

Proiect de construcție a unei capacități de stocare de energie electrică cu o putere instalată de 50 MW (100 MWh) EUR - 32.500.000 de către Electrica

Sprijinirea dezvoltării lanțului industrial de producție a bateriilor, corectare- dezvoltare în domeniu și instalarea unor noi capacități de stocaj 167.500.000 EUR.

Notificare individuală în conformitate cu Orientările privind ajutorul de stat pentru mediu și energie - Ajutor pentru investiții în infrastructura energetică de stocare, intensitate 100% din costurile eligibile.

Orizontul de timp pentru notificare: S1 2022

[illegible]

Definitivare apel proiecte baterii, celule și panouri fotovoltaice (inclusiv echipament e auxiliare). (eligibilitate activități și beneficiari, etc.)													
Lansare apel proiecte													
Apel proiecte													
Implementar e proiecte câștigătoare													

Investiția 5: Schemă de stimulare a eficienței energetice în industrie

Provocările atingerii Țintelor de eficiență energetică în industrie au fost prezentate în secțiunea dedicată reformelor. Respectivele reforme trebuie complementate prin finanțarea unor programe de investiții adresate operatorilor economici din industrie și IMM-uri în vederea implementării măsurilor de eficiență energetică propuse în urma auditurilor energetice obligatorii, inclusiv a instalării sistemelor de telegestiune a consumului de energie electrică și a calității energiei, a înlocuirii și re tehnologizării echipamentelor și a automatizării sistemelor existente, a capacităților de stocare inteligente cu eliberare graduală de energie.

Investițiile care vizează creșterea eficienței energetice a activității economice se vor concentra asupra reducerii consumului de energie (combustibili fosili, energie electrică și termică) de către operatorii economici industriali, precum și de către întreprinderile mici și mijlocii, asupra dezvoltării unor sisteme de digitalizare a contorizării consumului de energie și a progreselor în

materie de eficiență energetică realizate de către operatorii economici, asupra susținerii financiare a serviciilor energetice furnizate de operatorii economici și financiari de specialitate, precum și asupra investițiilor operatorilor economici în producerea de energie electrică și termică la scară mică și medie pentru asigurarea consumului propriu și pentru independență energetică. Prin urmare, investițiile pentru creșterea eficienței energetice vor avea ca impact reducerea emisiilor GES, creșterea ponderii de energie regenerabilă, dar și combaterea sărăciei energetice. Efecte pozitive se vor înregistra astfel și la nivel macroeconomic, asigurând crearea de noi locuri de muncă, îmbunătățirea calității vieții, precum și reducerea costurilor sociale.

Complementar investițiilor de anvergură, cu impact macroeconomic (e.g. operatori de transport și distribuție), eficiența energetică în România ar putea să urmeze trend-ul european, prin utilizarea unităților la scară mică, eficiente, targetate pe complexe rezidențiale, hale de producție/procesare etc. Astfel, se elimină pierderile din rețea, se eficientizează procesul de gestionare și manipulare a sistemului, crește conectivitatea la rețea a consumatorilor casnici și calitatea serviciilor de furnizare.

Investițiile se vor operaționaliza prin înființarea Fondului Național pentru Investiții în Eficiență Energetică și consolidarea cadrului legislativ în vederea susținerii investițiilor în eficiența energetică în sectorul industrial și IMM-uri, segmentat pe operatori mici și mari, care să vizeze investiții precum:

- Înlocuirea echipamentelor la nivelul operatorilor economici, retehnologizarea și modernizarea sistemelor de producție, contorizarea și optimizarea consumului de energie al operatorilor economici.
- Achiziția de platforme digitale de centralizare a datelor de consum/ reducerea consumului/monitorizarea indicatorilor pentru fiecare echipament individual la nivelul operatorilor/ ramurii de activitate/digitalizare și transfer date la distanță. Raportare Auditori energetici. Raportare Manageri energetici. Raportare operatori economici.
- Asigurarea încălzirii – răcirii în cadrul operatorilor economici prin sisteme alternative de producere a agentului termic și energiei electrice, inclusiv prin panouri solare instalate pe acoperișuri sau prin alte măsuri de eficientizare propuse de auditorul energetic

Grup țintă: IMM-uri, întreprinderi mari active în sectorul de producție

Schema va fi activată în urma unui studiu privind necesarul din piață și tehnologiilor optime, derulat în 2021, urmând să fie aplicată începând cu 2022.

Bugetul întregii scheme va fi de EUR 100.000.000, urmând să fie distribuiți solicitanților prin apeluri competitive, distincte IMM-uri – întreprinderi mari. Unul din criteriile de selecție va fi valoarea co-finanțării, astfel încât să fie stimulați antreprenorii care au dorința și capacitatea de a finanța parte din efortul eficientizării energetice pe cont propriu.

Entitate responsabilă: Ministerul Energiei.

Activități	2021		2022		2023		2024		2025		2026		
	S1	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2	
Definitivare apel proiecte eficiență energetică în industrie (eligibilitate activități si beneficiari, etc.)													
Lansare apel proiecte													
Apel proiecte													
Implementare proiecte câștigătoare													

Ajutor de stat

Schema de ajutor de stat pentru investiții în favoarea măsurilor de eficiență energetică – art 38 din GBER, exceptată de la notificare.

Intensitatea ajutorului - 30 % din costurile eligibile. Intensitatea poate fi majorată cu 20 de puncte procentuale în cazul ajutoarelor acordate întreprinderilor mici și cu 10 puncte procentuale în cazul ajutoarelor acordate întreprinderilor mijlocii.

Pentru investițiile situate în zone asistate care îndeplinesc condițiile prevăzute la articolul 107 alineatul (3) litera (a) din TFUE, intensitatea ajutorului poate fi majorată cu 15 puncte procentuale, respectiv cu 5 puncte procentuale pentru investițiile situate în zone asistate care îndeplinesc condițiile prevăzute la articolul 107 alineatul (3) litera (c) din TFUE

Investiția 6: Infrastructură încărcare vehicule electrice

Una din provocările pe care urmează să o adreseze această componentă investițională este lipsa de infrastructură pentru promovarea mobilității electrice, ca atare dorim să susținem un distribuitor de energie electrică pentru un proiect de dezvoltare a unei rețele regionale de reîncărcare a vehiculelor electrice în zone mai puțin deservite încă de acest tip de infrastructură.

SC Electrica SA, pentru o rețea de reîncărcare vehicule electrice de 400 de statii, în valoare de EUR 10.500.000, în perioada 2021 - 2026.

Activități	2021		2022		2023		2024		2025		2026		
	S1	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2	
Elaborare documentație și Implementare investiție													

Ajutor de stat

Finanțarea proiectului se va face prin Planul Național de Redresare și Reziliență - cu notificare individuală pe TFUE.

Orizontul de timp pentru notificare S1 2022.

2. Aspecte de autonomie strategică și securitate

În vederea asigurării consumului de energie, capacitatea instalată va crește cu aproximativ 35% în 2030 față de 2020, datorită instalării noilor capacități de energie eoliană (de 2.302 MW până în 2030) și solară (de 3.692 MW până în 2030), fapt care va determina o creștere a producției interne de energie, asigurând astfel un grad de independență energetică mai ridicat. Impactul pozitiv se poate vedea în special în reducerea dependenței de importuri din țări terțe, de la un nivel de 20,8% preconizat în 2020, la 17,8% în 2030, reprezentând unul dintre cele mai scăzute niveluri de dependență a importurilor de energie din Uniunea Europeană. De asemenea, este preconizată înlocuirea mai multor grupuri pe cărbune cu unități în ciclu combinat alimentate cu gaze naturale, rețehnologizarea unei unități nucleare, precum și construcția cel puțin unei noi unități nucleare până în 2030.

În ceea ce privește aprovizionarea cu gaze naturale, România are în vedere în mod special dezvoltarea Sistemului Național de Transport Gaze Naturale pe coridorul Bulgaria – România – Ungaria – Austria (BRUA) și, de asemenea, dezvoltarea pe teritoriul României a Coridorului Sudic de transport pentru preluarea gazelor naturale de la țărmul Mării Negre. Interconectările existente vor continua să fie utilizate pe direcția Nord Vest (Medieșul Aurit), Sud Est (Isaccea) cu Ucraina, pe direcția Vest cu Ungaria, pe direcția Sud cu Bulgaria și pe direcția Est cu Republica Moldova.

Asigurarea flexibilității și adecvantei sistemului energetic național reprezintă un obiectiv important pentru România în domeniul securității energetice. În conexiune cu obiectivul de asigurare a unui mix energetic diversificat, România își propune să înlocuiască capacitățile de producție de energie electrică care vor ieși din exploatare cu capacități noi, eficiente și cu emisii reduse, la nivelul anului 2030 (a se vedea Planul de Decarbonare propus de Complexul Energetic Oltenia).

3. Dimensiunea verde și digitală a componentei

A se vedea Anexa 2

4. Respectarea principiului de a nu dăuna semnificativ (DNSH)

A se vedea Anexa 1

5. Milestones, targets și perioada de implementare

A se vedea Anexa 2

6. Buget

Necesarul de fonduri pentru a derula investițiile prevăzute în această componentă a Planului Național de Redresare și Reziliență a fost calculat în funcție de costuri istorice evidențiate din piață, în baza consultării marilor companii din sector, dar și prin evaluările făcute de Autoritatea Națională pentru Reglementare în domeniul Energiei.

În ceea ce privește costurile estimate pentru producția de energie electrică din surse regenerabile, estimăm că sprijinul financiar dedicat sub-componentei de energie electrică din surse regionale din cadrul Investiției 1 însumează cca. 200 milioane EUR, prin intermediul căruia estimăm că vor fi instalați 235 MW (capacitate instalată totală). Ținând cont de caracterul intermitent al acestei surse de energie, vorbim de 1.300 pvp – 2.600 wpp de ore de capacitate instalată, ceea ce rezultă în aprox. 235 MW, cu un cost de cca EUR 700,000/ MW

(pvp) și EUR 1.100.000/MW (wpp) . Astfel, doar prin sprijinul Planului Național de Redresare și Reziliență vorbim de adăugarea de surse de energie regenerabilă de cca. 0,8% din consumul anual de 55 TWh.

Pentru a calcula costurile necesare Investiției 2 (Infrastructura de distribuție de gaz natural în combinație cu hidrogenul verde), care însumează un total de EUR 400.000.000, am apelat la costurile istorice documentate de Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei. În baza datelor deținute în prezent de Autoritatea Națională de Reglementare în domeniul Energiei, costurile medii pe care le implică racordarea solicitanților la sistemul inteligent de distribuție a gazelor naturale sunt:

- Costul mediu pentru realizarea conductelor inteligente de distribuție cca. 110 EUR/ ml
- Costul mediu pentru realizarea unui racord (include sistemul de măsurare inteligent) cca. 1000 EUR/ buc.
- Costul mediu pentru realizarea unui kilometru de conductă, cu 40 de racorduri aferente cca. 150.000 EUR

Astfel, se constată faptul că, printr-un buget de circa 400 milioane EUR, pot fi realizate cca. 4,050 km de rețea inteligentă fără branșamente, fie cca 3000 km de rețea inteligentă cu branșamente.

Partea 2 Pilonul II

Transformarea digitală

Pilonul II

Transformare digitală

Componenta II.1

Cloud guvernamental și sisteme publice digitale

Domeniu de intervenție: Transformare digitală

Obiectiv: O infrastructură digitală coerentă și integrată la nivelul administrației publice din România care să ofere servicii digitale de înaltă calitate atât cetățenilor, cât și companiilor. Prin realizarea acestui obiectiv sunt create condițiile pentru adoptarea tehnologiilor digitale în toate sectoarele și domeniile de activitate ale instituțiilor statului și pentru creșterea numărului de cetățeni și companii care vor putea beneficia și fructifica oportunitățile oferite de digitalizare. Implementarea pe scară largă a soluțiilor digitale va contribui, la creșterea gradului de transparentizare a activității autorităților statului și la reducerea barierelor birocratice, contribuind, de asemenea, la realizarea obiectivelor de dezvoltare durabilă

Reforme și investiții:

A. Servicii publice digitale pentru cetățeni și firme

a) Reforma

A.1 Dezvoltarea și implementarea unui cadru unitar pentru definirea arhitecturii unui sistem de tip cloud guvernamental, a principalelor servicii livrate de către acesta, a componentelor sale de infrastructură și guvernanta, inclusiv proiectarea, implementarea și operarea acestui tip de sistem care să permită interconectarea sistemelor digitale din administrația publică printr-o abordare standardizată și livrarea de servicii digitale de înaltă calitate către cetățeni, firme și alte autorități publice.

b) Investiții

A.2 Investiții privind realizarea infrastructurii cloudului guvernamental

A.3 Investiții pentru dezvoltarea/migrarea în cloud (cloud ready), upgradarea și creșterea gradului de interoperabilitate al tehnologiilor digitale folosite în prezent la nivelul instituțiilor publice și dezvoltarea de noi aplicații cloud-native pentru livrarea de servicii digitale guvernamentale.

A.4 Investiții pentru realizarea unui sistem integrat de eHealth și telemedicină

A.5 Digitalizarea sistemului judiciar

- A.6 Investiții pentru digitalizare în domeniul mediului
- A.7 Investiții pentru digitalizare în domeniul muncii și protecției sociale
- A.8 Investiții pentru realizarea interoperabilității sistemului informatic SMIS2014+ cu alte sisteme informatice naționale utilizând instrumente și tehnologii TIC de tip Big Data
- A.9 Investiții pentru implementarea formularelor electronice eForms în domeniul achizițiilor publice
- A.10 Investiții pentru transformare digitală și automatizare RPA în administrația publică
- A.11 Crearea unui program de finanțare pentru adoptarea cărții de identitate electronice și a semnăturii digitale calificate (qualified electronic signature)
- A.12. Digitalizarea celui de-al treilea sector

B. Conectivitate digitală

a) Reforma

B.1 Alinierea strategiei naționale în domeniul conectivității digitale la legislația europeană prin măsuri specifice pentru atingerea obiectivelor de conectivitate UE 2025 și stimularea investițiilor private pentru dezvoltarea rețelelor de foarte mare capacitate cu acoperire largă națională, inclusiv în corelație cu rețelele de transport, respectiv zonele de interes de mediu, prin eliminarea barierelor din cadrul normativ în vigoare.

b) Investiții

B.2 Implementarea unei scheme de sprijinire a utilizării serviciilor de comunicații prin diferite tipuri de instrumente pentru beneficiari, cu accent pe zonele albe

C. Securitate cibernetică

a) Reforma

C.1 Creșterea arealului de protecție și asigurarea securității cibernetică a entităților publice și private care dețin infrastructuri cu valențe critice.

b) Investiții

C.2 Investiții pentru asigurarea unui nivel adecvat de securitate cibernetică pentru entități publice și private

C.3 Investiții pentru creșterea rezilienței și securității cibernetică a infrastructurii de servicii de tip ISP asigurate pentru autoritățile publice din România

C.4 Investiții în sisteme de securitate pentru protecția spectrului guvernamental

C.5 Investiții pentru crearea de noi competențe de securitate cibernetică pentru societate și economie

D. Competențe digitale, Capital Uman și utilizarea Internetului

a) Reforma

D.1 Creșterea competențelor digitale pentru exercitarea funcției publice și educație digitală pe parcursul vieții pentru cetățeni

b) Investiții

D.2 Program de formare competențe digitale avansate pentru funcționarii publici

D.3 Scheme de granturi dedicate upskilling-ului/reskillingului angajaților

D.4 Scheme de finanțare pentru biblioteci pentru a deveni HUB-uri de dezvoltare a competențelor digitale

Buget: 1.892.000.000 euro

Provocări și obiective

a) Provocări

Conform Indexului DESI (Digital Economy and Society Index) 2020, România ocupă ultimul loc în Uniunea Europeană în ceea ce privește indexul Servicii Publice Digitale. De asemenea, România se află pe ultimul loc în ceea ce privește formularele precompletate și serviciile realizate integral online, ceea ce indică o problemă sistemică în privința calității și capacității de utilizare a serviciilor digitale oferite atât cetățenilor, cât și companiilor. În perioada 2015-2018, nu s-a înregistrat îmbunătățire semnificativă a calității serviciilor publice digitale pentru companii, România ocupând și din acest punct de vedere ultimul loc în Uniunea Europeană. Lipsa interoperabilității sistemelor informatice din administrația publică este un obstacol major în dezvoltarea serviciilor digitale centrate pe utilizatorul final (cetățean sau firmă).

Sistemele existente sunt în general fragmentate, fiind proiectate și dezvoltate izolat de către diferite instituții ale statului, în afara unui cadru național coerent. Un accent major trebuie să cadă pe asigurarea interoperabilității la nivel de date (a registrelor de bază identificați și inventariați), pe principiile de reutilizare a building-blocks europene și pe principiile menționate anterior și incluse în cadrul național și european de interoperabilitate. Este prioritară, așadar, asigurarea interoperabilității bazelor de date disponibile la nivelul tuturor instituțiilor statului român și dezvoltarea unei arhitecturi integrate a serviciilor digitale publice într-un Cloud Guvernamental.

Spre deosebire de componentele DESI2020 mai sus-menționate, România se situează mai bine la nivel european în ceea ce privește Conectivitatea. Acoperirea de bandă largă de mare viteză a crescut până la 82%, dar se situează încă sub media UE este de 86%. Utilizarea conexiunii de bandă largă a stagnat la 66% dintre gospodăriile pentru al treilea an consecutiv și se situează cu mult sub media UE de 78%. O problemă majoră o reprezintă persistența decalajului digital între zonele urbane și cele rurale, acoperirea națională cu 4G (85%) fiind semnificativ mai mică decât media UE (96%). Unul dintre factorii principali care contribuie la lipsa investițiilor operatorilor telecom în construcția de rețele îl reprezintă barierele legislative și birocratice în domeniul obținerii autorizațiilor de construire și al celorlalte avize și autorizații necesare derulării investițiilor. În același timp, aspecte precum competențele digitale scăzute ale unei părți a populației și gradul redus de digitalizare al sistemului public și al întreprinderilor contribuie la cererea scăzută pentru conectarea la servicii de Internet.

În ceea ce privește Securitatea Cibernetică, România se confruntă cu amenințări provenite din spațiul cibernetic la adresa infrastructurilor sale critice, având în vedere interdependența din ce în ce mai ridicată între infrastructurile cibernetice și infrastructuri precum cele din sectoarele financiar-bancar, de transport, energie și apărare națională. Caracterul global al spațiului cibernetic este de natură să amplifice riscurile la adresa infrastructurilor critice, afectând deopotrivă cetățenii, mediul de afaceri și cel guvernamental. Conform Strategiei Naționale de Apărare a Țării 2020-2024, România se confruntă cu următoarele probleme:

- nivel redus de securitate cibernetică a infrastructurilor de comunicații și tehnologia informației din domenii strategice;
- acutizarea decalajului tehnologic și valorificarea insuficientă a beneficiilor conferite de utilizarea noilor tehnologii;
- tendința exponențială de dezvoltare a tehnologiilor emergente (5G, inteligența artificială, big data, Internet of Things, cloud și smart computing) care vor genera, pe de o parte, nevoi de creștere și îmbunătățire a comunicațiilor, ce vor conduce la implementarea de servicii digitale inovatoare menite să sprijine cetățenii și mediul de afaceri, dar care, pe de altă parte, vor crește nevoia de colectare a unui volum din ce în ce mai mare de date și de securizare a acestora;
- concepte, instrumente și tehnologii inovatoare, precum criptomonede, tehnologia blockchain, inteligența artificială, machine learning, Internet of Things, big data, tehnologia cuantică sau Internetul Ascuns (Dark Web-ul), pot fi utilizate și în planul criminalității organizate, infracționalității cibernetice, activităților de profil hacktivist, terorist sau extremist.

România este un inovator modest la nivelul Uniunii Europene, conform celui mai recent scoreboard pentru inovare. Conform datelor Institutului Național de Statistică, doar 14.6% dintre firmele din România au inovat în perioada 2016 – 2018 și doar 14.3% au inovat cu succes. Conform celui mai recent raport anual EIDES (Indexul European al Sistemelor de Antreprenoriat Digital) condițiile de piață și cultură și instituțiile informale erau sub-componentele unde România înregistrează cele mai scăzute scoruri.

Conform observațiilor Băncii Mondiale formulate în cadrul proiectului Romania: *Startup Ecosystem Strategy*, derulat cu sprijinul DG REFORM, printre provocările la adresa dezvoltării antreprenoriatului inovativ în România se numără:

- absența informațiilor privind nevoile și provocările specifice start-up-urilor față de alte întreprinderi mici și mijlocii;
- lipsa unor date credibile și sistematice despre ecosistemul inovativ în ansamblul său;
- insuficienta coordonare între autorități și actorii ecosistemului de start-up inovative.

În ceea ce privește adoptarea de tehnologii inovative de către mediul privat, România ocupă locul 27 din 28 de state membre ale Uniunii Europene în DESI 2020. Același loc este ocupat și în ceea ce privește competențele digitale. România se află mult sub media Uniunii Europene în ceea ce privește persoanele cu competențe digitale de bază (31% vs. 58%), a persoanelor deținând competențe digitale avansate (10% vs. 33%) și a persoanelor cu competențe elementare în domeniul software (35% vs. 61%). România se află considerabil sub media Uniunii Europene și în ceea ce privește procentul de specialiști IT din totalitatea persoanelor încadrate în muncă (2.2% vs. 3.9%).

Cea mai recentă cercetare EIDES conchide că intervențiile de politică publică în formarea capitalului uman reprezintă cea mai importantă intervenție a statului pentru sprijinirea dezvoltării antreprenoriatului digital. Firmele nu pot adopta cu succes tehnologii inovative în lipsa unei forțe de muncă ce deține competențe digitale. Mai mult, o tranziție de succes a companiilor către paradigma Industry 4.0 este condiționată de deținerea unor competențe digitale avansate, cum ar fi cunoștințele de programare (coding) sau data analytics. În plus, conform concluziilor programului Romania: Startup Ecosystem Strategy, dezvoltarea antreprenoriatului digital este frânată în România și de lipsa competențelor manageriale. În fine, serviciile digitale publice nu pot fi livrate cetățenilor și companiilor decât de funcționari publici cu un nivel ridicat de competențe digitale.

Reformele propuse a fi implementate în cadrul acestui Plan răspund următoarelor Recomandări Specifice de Țară (2020):

RST2. Să consolideze competențele și învățarea digitală și să asigure accesul egal la educație.

RST3. Să direcționeze cu prioritate investițiile către tranziția ecologică și digitală, în special către transportul durabil, infrastructura de servicii digitale, producția și utilizarea energiei în mod nepoluant și eficient, precum și către infrastructura de mediu, inclusiv în regiunile miniere.

RST4. Să îmbunătățească eficacitatea și calitatea administrației publice, precum și previzibilitatea procesului decizional, inclusiv printr-o implicare adecvată a partenerilor sociali.

a) Obiective

Principalul obiectiv al Componentei este acela de a realiza o infrastructură digitală coerentă și integrată la nivelul administrației publice din România care să ofere servicii digitale de înaltă calitate atât cetățenilor, cât și companiilor. Realizarea acestui tip de infrastructură va fi posibilă prin:

- Dezvoltarea unei infrastructuri de cloud guvernamental prin folosirea unor tehnologii de vârf, cu un nivel înalt de securitate cibernetică și eficiente din punct de vedere energetic
- Migrarea în cloud, upgradarea și creșterea nivelului de interoperabilitate al tehnologiilor digitale folosite în prezent la nivelul instituțiilor publice
- Dezvoltare de aplicații *cloud-native* în vederea oferirii de noi servicii digitale guvernamentale către cetățeni și companii

Obiectivul contribuie la dezvoltarea și implementarea de tehnologii și capacități avansate de prelucrare a datelor ce vor spori suveranitatea tehnologică și competitivitatea Uniunii Europene, asigurând livrarea de servicii în timp real cetățenilor, entităților publice, partenerilor sociali și întreprinderilor.

Ca parte a eforturilor de a atinge acest obiectivul general, Componenta Transformare Digitală abordează cinci elemente cheie și urmărește cinci obiective conexe și anume:

A. Servicii publice digitale pentru cetățeni și firme
B. Conectivitate digitală
C. Securitate cibernetică
D. Competente digitale
E. Capital Uman și utilizarea Internetului

1. Descrierea reformelor și investițiilor

A. Servicii publice digitale pentru cetățeni și firme

a. Reforme

i) **A.1 - Realizarea arhitecturii guvernamentale prin dezvoltarea și implementarea unui cadru unitar pentru definirea arhitecturii de sistem, a principalelor servicii livrate de către acesta, a componentelor de infrastructură și guvernanta, inclusiv proiectarea, implementarea și operarea cloudului guvernamental cu scopul interconectării sistemelor**

digitale din administrația publică printr-o abordare standardizată, respectiv al livrării eficiente a serviciilor publice electronice către cetățeni, firme și alte autorități publice

Provocări

Conform Indexului DESI 2020, România ocupă unul dintre ultimele locuri în Uniunea Europeană la capitolul Servicii Publice Digitale la nivelul anului 2018. De asemenea, România se află pe ultimul loc în ceea ce privește formularele precompletate și serviciile realizate integral online, ceea ce indică o problemă sistemică în privința calității și capacității de utilizare a serviciilor digitale oferite cetățenilor și companiilor. În perioada 2015-2018, nu s-a înregistrat o îmbunătățire semnificativă a calității serviciilor publice digitale pentru companii, România ocupând și din acest punct de vedere ultimul loc în Uniunea Europeană. Unul dintre obstacolele principale pentru dezvoltarea serviciilor digitale oferite de instituțiile statului îl reprezintă nivelul redus de interoperabilitate al sistemelor informatice din administrația publică. Sistemele existente sunt, în general fragmentate, fiind proiectate și dezvoltate izolat de către diferite instituții ale statului, în afara unui cadru național coerent. În acest sens, prioritară este asigurarea interoperabilității bazelor de date existente la nivelul instituțiilor publice și realizarea unei arhitecturi integrate a serviciilor digitale publice într-un Cloud Guvernamental.

Obiective:

- i) Modernizarea administrației publice prin transformare digitală disruptivă și adoptarea celor mai evoluate tehnologii informatice și modele de organizare care reorientează administrația publică spre cetățean și firme, către societate în ansamblu, asigurând premiselor dezvoltării de politici publice bazată pe date, în societatea informațională, adaptată provocărilor și riscurilor semnificative societale ;
- ii) Dezvoltarea arhitecturii integrate a serviciilor digitale publice prin creșterea gradului de interoperabilitate al tehnologiilor digitale existente în prezent în cadrul instituțiilor publice din România.

Tehnologiile de Cloud Guvernamental sunt pe larg adoptate în cadrul Uniunii Europene, având în vedere avantajele tehnice și economice care privesc procesarea, stocarea datelor și disponibilitatea serviciilor. Funcționarea în regim de cloud generează economii consistente sub aspectul investițiilor și al cheltuielilor operaționale și asigură cele mai eficiente soluții de digitalizare ale instituțiilor administrației la toate nivelurile conform celor menționate în „EUROPEAN COMMISSION CLOUD STRATEGY / Cloud as an enabler for the European Commission Digital Strategy”.

Implementare:

În vederea dezvoltării arhitecturii integrate a infrastructurii serviciilor digitale este necesară adoptarea Legii Interoperabilității Sistemelor Informatice care stabilește cadrul național de

referință pentru realizarea interoperabilității instituțiilor publice în domeniul tehnologiei informației și comunicațiilor și furnizarea serviciilor electronice urmărind principiul “once-only” și centrarea serviciilor publice în jurul utilizatorului final („user centricity”). Aceasta lege va detalia un set uniform de standarde și norme pe care entitățile publice le vor aplica pentru dezvoltarea aplicațiilor interoperabile, într-un ansamblu coerent care reprezintă arhitectura sistemului de date guvernamentale, clasificate după gradele de confidențialitate și durabilitate.

Adoptarea Legii Cloudului Guvernamental impune realizarea obiectivului vizat și asigurarea unui management eficient privind gestionarea centralizată a resurselor TIC. Se impune adoptarea cu celeritate a unor responsabilități și sarcini precise cu privire la proiectarea, implementarea, dezvoltarea și administrarea infrastructurilor, tehnologiilor și serviciilor Cloudului Guvernamental.

Pentru stabilirea soluției optime în ceea ce privește realizarea Cloudului Guvernamental, Ministerul Cercetării, Inovării și Digitalizării va contracta consultanța de specialitate în vederea realizării unei analize detaliate a opțiunilor strategice, cu beneficii și riscuri clar precizate, care să corespundă, în mod realist și ambițios, particularităților instituționale din România, pe de o parte, și obiectivelor reformei pe de altă parte.. Analiza va oferi, în particular, informațiile necesare cu privire la disponibilitățile centrelor de date adecvate care sunt operaționale în prezent și care pot fi preluate în Cloudul Guvernamental cu respectarea standardelor de funcționare planificate și termenelor impuse de regulamentul RRF.

Se vor avea în vedere în mod special soluții de cloud hibrid utilizate în funcție de nivelurile de sensibilitate și durabilitate ale datelor și de modalitățile de utilizare și ale aplicațiilor și organizarea într-o structură de încredere concentrică pe trei niveluri care evoluează progresiv din interior către exterior.

Nivelul 1. Cloud-ul Intern capitalizează soluțiile existente în prezent cu niveluri scăzute de virtualizare prin transformarea lor în soluții informatice cloudificate IaaS și PaaS accesibile instituțiilor din administrația publică. În funcție de opțiunile individuale, instituțiile publice vor putea dezvolta și livra servicii SaaS. Acest tip de cloud asigură interoperabilitatea bazelor de date și funcționarea soluțiilor digitale bazate și pe consumul datelor sensibile, clasificate și catalogate corespunzător, răspunzând totodată exigențelor de control și securitate a informațiilor.

Nivelul 2. Cloud-ul Dedicat se bazează pe soluțiile de Cloud disponibile în sectorul industrial/comercial și va fi dezvoltat astfel încât să asigure funcționarea integrată cu Cloudul intern. Acesta va fi personalizat pentru a răspunde cerințelor specifice administrației publice și se va baza pe infrastructuri dedicate cu asigurarea interoperabilității și securității cibernetice. Acest tip de cloud va permite centralizarea și prelucrarea acelor aplicații și date care prezintă cel mai scăzut tip de sensibilitate, dar care necesită, în același timp un anumit nivel de durabilitate.

Nivelul 3. Cloud-ul Extern este constituit dintr-un catalog de soluții de Cloud externe, generice, accesibile în Internet ca SaaS, ușor accesibile și intuitive pentru facilitarea utilizării.

Acest tip de Cloud stimulează participarea unui număr crescut de furnizori de soluții informatice în ecosistemul digital.

Securitatea cibernetică va viza atât protecția externă a Cloudului, cât și cea internă, având în vedere riscurile și vulnerabilitățile specifice, prin implementarea celor mai avansate soluții de cybersecurity disponibile și eficiente economic.

Măsuri specifice:

- Un consultant specializat contractat de Ministerul Cercetării, Inovării și Digitalizării în urma unei proceduri standard prevăzute de legislația în domeniul achiziției publice va efectua analiza opțiunilor pentru atingerea obiectivelor reformei;
- Analiza va prezenta:
 - i) opțiunile strategice și tehnologice și pachetul legislativ și normativ pe baza cărora Guvernul, prin Ministerul Cercetării, Inovării și Digitalizării, Autoritate pentru Digitalizarea României și instituțiile cu responsabilități în domeniu, stabilește modalitatea de realizare a Cloudului Guvernamental, cu includerea normelor de interoperabilitate și modelului de guvernanță a datelor guvernamentale;
 - ii) evaluarea posibilităților de construcție, livrare, instalare și funcționare a infrastructurilor civile și tehnologice conform termenelor prevăzute în Plan;
 - iii) inventarierea și catalogarea riguroasă a aplicațiilor/serviciilor digitale publice oferite în prezent de autoritățile statului din administrația centrală și bazelor de date, designul proceselor și procedurilor implementate în producție și/sau aflate în stadii de implementare;
 - iv) planul de dezvoltare/ migrare în cloud (în prezent, nivelul existent de virtualizare este estimat de Autoritatea pentru Digitalizarea României și Serviciul de Telecomunicații Speciale ca fiind scăzut) a aplicațiilor catalogate.

Dezvoltarea soluțiilor cloud se va realiza pe baza principiilor once-only, interoperable-by-default, digital-by-default, disponibile inclusiv pentru persoanele cu dizabilități (în conformitate cu Directiva 2102/2016 transpusă prin Ordonanța de Urgență a Guvernului nr.112/2018). Această acțiune va fi complementară celei ce va fi realizată ca parte a asistenței tehnice oferite Autoritatea pentru Digitalizarea României de către DG Reform din cadrul Comisiei Europene și prin care se urmărește implementarea unei metodologii de evaluare a nivelului de digitalizare în cadrul administrației publice.

Grup Țintă: Administrația publică centrală și instituții publice de la nivel central și local.

Ajutor de stat: Reforma vizează modificări ale legislației și încheierea unui contract de consultanță pentru asistență tehnică, realizat în baza unei proceduri prevăzute de legislația achizițiilor publice și prin urmare nu reprezintă ajutor de stat.

Calendar: 2021- 2022

b. Investiții

A.2 - Investiții privind realizarea Cloudului Guvernamental

Provocări:

Infrastructura IT existentă în prezent în cadrul instituțiilor care livrează servicii publice digitale este inadecvată, fragmentată, depășită din punct de vedere tehnologic, cu nivel redus de interoperabilitate și grad scăzut de securitate cibernetică.

Statul român va asigura infrastructura, tehnologiile și operarea Cloudului Guvernamental pentru viitoarele aplicații în cloud IaaS, PaaS și SaaS pentru instituțiile publice într-un mod unitar, standardizat, eficient și adaptat cerințelor utilizatorilor finali, firme și cetățeni.

De asemenea, se urmărește creșterea capacităților de colectare, stocare, analiză a datelor guvernamentale prin extinderea Cloudului Guvernamental cu noduri de Edge Computing, cu putere de procesare ridicată și latentă scăzută. Această capacitate este critică pentru utilizarea tehnologiilor AI, Machine Learning și Big Data și elaborarea politicilor publice pe baza datelor certe. Vor fi asigurate și servicii de consum și analiză a datelor prin structuri de dată lakes/data marts și data warehouse, pentru asigurarea rapidității analitice și de raportare recurentă. Această categorie particulară are o importanță strategică din perspectiva utilizării datelor.

Operațional, Cloud-ul Guvernamental va funcționa cu asigurarea elasticității specifice și disponibilității ridicate prin implementarea a două centre de date principale și două secundare, de nivel Tier III/IV by design. Realizarea celor două centre de date secundare, interoperabile cu cele două principale, sunt necesare pentru asigurarea cerințelor tehnice și legale de business continuity și disaster recovery. Centrele de date vor funcționa cu consum energetic scăzut asigurată de cele mai avansate soluții low power și răcire cu apă cu respectarea parametrilor de eficiență energetică prevăzuți de documentul “2021 Best Practice Guidelines for the EU Code of Conduct on Data Center Energy Efficiency”. De asemenea, vor fi implementate tehnologii verzi pentru asigurarea unei părți a alimentării cu energie electrică de tipul panourilor fotovoltaice.

Pentru implementarea și operarea centrelor de date este necesară existența unei resurse umane înalt calificate, conform standardelor în domeniu care să asigure administrarea continuă pe toată perioada de funcționare a Cloud-ului Guvernamental. Este necesară dotarea acestora cu instalații tehnice de electroalimentare, climatizare, securitate la incendiu, redundante, cu un regim de funcționare neîntreruptă, operate de personal specializat și înalt calificat care să asigure monitorizarea continuă 24/7 și intervenția promptă în cazul unor disfuncționalități. Următoarele aspecte importante sunt avute în vedere pentru realizarea, operarea și administrarea Cloud-ului Guvernamental:

- a. existența unei resurse umane bine pregătite și cu experiență în implementarea și administrarea de infrastructuri complexe și performante IT&C, la nivel central și la nivel național;
- b. existența la nivel național de infrastructură redundantă de comunicații de bandă largă;
- c. asigurarea de servicii integrate de comunicații și securitate;

- d. monitorizarea funcțională a tuturor parametrilor tehnici ai serviciilor de la nivel fizic, prin centre specializate de tip NOC, 24/7;
- e. asigurarea de servicii de tip CERT, proactive și reactive, ce includ monitorizare de securitate, audit de securitate, răspuns la incidente de securitate;
- f. asigurarea managementului integrat al securității cibernetice și al infrastructurii IT&C aferentă Cloud-ului guvernamental;
- g. asigurarea periodică a auditului extern la nivel operational și al managementului accesului și protecției datelor cu caracter personal;
- h. creșterea nivelului general de securitate cibernetică și siguranță a datelor în administrația publică centrală și locală prin consolidarea capacității de prevenție și reziliență la atacuri și incidente cibernetice;
- i. asigurarea de copii de rezervă pentru restaurarea infrastructurii de Cloud Guvernamental.

Obiectiv: realizarea infrastructurii Cloud-ului guvernamental, folosind tehnologii de ultimă generație, cu un înalt grad de cibersecuritate, eficiente din punct de vedere energetic, necesare asigurării găzduirii de sisteme informatice publice centrale și interoperabilității acestora, într-un mod unitar și standardizat.

Atingerea obiectivului general va fi posibilă prin realizarea următoarelor obiective specifice:

1. Amenajarea și dotarea centrelor de date cu un nivel de reziliență caracteristic nivelului Tier IV by design;
2. Echiparea centrelor de date cu infrastructură și tehnologii cloud specifice IT&C (hardware și software);
3. Asigurarea comunicațiilor securizate folosind infrastructurile de comunicații de bandă largă operate de autoritatea publică abilitată la nivel național.

Implementare: Conform celor prezentate în detaliu mai sus în cadrul Reformei A.1, un consultant extern va efectua, la solicitarea Ministerului Cercetării, Inovării și Digitalizării, o analiză a serviciilor digitale publice curente și a condițiilor de dezvoltare / migrare ale acestora în cloud și va propune un set de standarde tehnologice adoptate prin legislația de cloud și interoperabilitate.

În urma analizei, Guvernul prin Ministerul Cercetării, Inovării și Digitalizării în colaborare cu ADR și instituțiile cu responsabilități în domeniu (SGG, STS, SRI, Cyberint, CERT-RO, MAI, MApN) stabilesc responsabilitățile privind construcția și operarea cloud-ului guvernamental optând pentru soluția optimă din punct de vedere financiar, al capacităților tehnice și al calendarului de implementare, adecvate obiectivelor investiției.

Vor fi propuse diferite variante pentru realizarea infrastructurii cloudului guvernamental, fie prin investiții de tip brownfield (prin preluarea unor proiecte de centre de date, infrastructura și comunicații disponibile sau planificate și/sau aflate în curs de execuție la nivel național), fie de tip greenfield (prin construirea unor facilități noi).

Va fi asigurată compatibilitatea funcțională (*cloud native, cloud ready*) a centrelor de date din cadrul cloudului care să asigure un grad ridicat de reziliență și scalabilitate în cazul unei situații de criză de lungă durată, de tipul celei pandemic. Centrele de date vor fi dotate cu infrastructură ITC care să permită oferirea de servicii de tip IaaS, PaaS și SaaS.

Implementarea Cloudului Guvernamental va presupune cel puțin următoarele:

- construcția de centre de date Tier IV by design pentru cele două centre principale și Tier III by design pentru cele secundare;
- furnizarea infrastructurii de comunicații și tehnologia informației (cabluri de fibră optică și echipamente de comunicații de mare capacitate) specifice;
- dezvoltarea/extinderea rețelei de alimentare cu energie electrică pentru fiecare centru de date în parte în vederea asigurării redundanței și a necesarului de energie electrică;
- realizarea unei infrastructuri de climatizare scalabile și redundante, eficientă din punct de vedere energetic;
- instalarea sistemului de detecție și stingere incendiu cu gaz inert care să asigure protecția pentru întreaga infrastructură a fiecărui Centru de Date în parte;
- implementarea sistemului de securitate fizică (control acces, monitorizare video, antifracție etc.) pentru infrastructura dezvoltată;
- implementarea rețelei de monitorizare și management a infrastructurii în cadrul facilității realizate;
- realizarea infrastructurii IT&C scalabilă și de înaltă disponibilitate (echipamente de procesare, stocare, comunicații, software virtualizare) în cadrul fiecărui Centru de Date în parte;
- achiziția de licențe și echipamente specializate pentru securitate cibernetică perimetrală. Securitatea va fi asigurată de administratorul infrastructurii de Cloud guvernamental.

În vederea realizării obiectivelor de reformă și investiții prevăzute pentru transformarea digitală în cadrul Ministerului Cercetării, Inovării și Digitalizării se operaționalizează Unitatea de Management al Programelor de Transformare Digitală (UMPTD) pe toată durata derulării Planului Național de Redresare și Reziliență (2021-2026), având printre atribuții următoarele:

- elaborarea și reglementarea cadrului normativ, metodologic și a procedurilor funcționale, operaționale și financiare în domeniul său de activitate;
- implementarea reformelor în cadrul componentelor sectoriale ale PNRR în colaborare cu Autoritatea pentru Digitalizarea României, Ministerului Investițiilor și Proiectelor Europene, ministerele de linie și alte instituții;
- managementul proiectelor și raportările stadiilor de îndeplinire a obiectivelor stabilite;

- monitorizarea modalității prin care instituțiile desemnate cu implementarea reformelor și investițiilor duc la îndeplinire atribuțiile și responsabilitățile delegate și/sau stabilite;
- monitorizarea sistematică desfășurarea proiectelor și asigurarea funcționalității fluxurilor de implementare în colaborare strânsă cu instituțiile responsabile;
- elaborarea sistemelor de management al performanței proiectelor în corelare cu obiective specifice;
- îndeplinirea oricăror altor atribuții necesare pentru asigurarea implementării proiectelor de investiții/reformelor care fac obiectul finanțării din PNRR Pilonul Digitalizare.

Unitatea va funcționa cu un număr de 17 angajați contractuali, resursă umană înalt specializată în domeniul tehnologiilor digitale și managementului de proiect de specialitate, cu scopul asigurării coordonării operaționale a procesului de digitalizare.

Grup țintă: Administrația publică centrală și locală, ecosistemul digital.

Ajutor de stat: selecția întreprinderilor care vor realiza cloudul guvernamental se va realiza prin intermediul unei proceduri competitive, transparente, necondiționate, nediscriminatorie și suficient promovată și astfel nu intră sub incidența ajutorului de stat

Calendar: 2021 – 2024

A.3 - Investiții pentru dezvoltare/migrare în cloud (cloud-ready), upgradarea și creșterea gradului de interoperabilitate al tehnologiilor digitale folosite în prezent la nivelul instituțiilor publice

Provocări: Tehnologiile folosite în prezent în cadrul instituțiilor publice care oferă servicii digitale au un grad redus de interoperabilitate și, adesea, sunt depășite din punct de vedere tehnologic.

Obiectiv: Tehnologiile folosite în prezent în cadrul instituțiilor publice vor fi upgrdate și vor deveni cloud-ready. În paralel, noi aplicații, cloud-native vor fi create pentru migrarea în cloud.

Implementare:

Conform celor prezentate în cadrul Reformei A.1, un consultant extern va efectua o analiză a serviciilor digitale publice curente și a condițiilor de dezvoltare și migrare ale acestora în cloud.

În prezent, nu există un inventar al aplicațiilor digitale la nivelul administrației publice. Astfel, cloudificarea ecosistemului digital va presupune analiza specifică și inventarierea aplicațiilor existente cu un nivel adecvat al virtualizării cloud-ready, dar, mai ales și preponderent, ale acestora care trebuie dezvoltate cloud-native/cloud-ready.

Analiza se va realiza la nivelul fiecărei instituții din administrația publică centrală de către ADR, care va coordona și lansarea procedurilor de achiziții publice.

Grup țintă: administrația publică, autorități publice în domeniul ITC și digitalizării, entități producătoare de aplicații informatice.

Ajutor de stat: selecția întreprinderilor care vor realiza cloudul guvernamental se va realiza prin intermediul unei proceduri competitive, transparente, necondiționate, nediscriminatorie și suficient promovată și astfel nu intră sub incidența ajutorului de stat

A.4 Investiții pentru realizarea unui sistem integrat de eHealth și telemedicină

Provocări:

O cercetare națională recentă realizată de UNICEF (2020) la nivelul utilizatorilor serviciilor de sănătate digitală evidențiază situația actuală a sănătății digitale din perspectiva acestora: cetățenii și comunitățile preferă să vadă un medic în persoană decât prin telemedicină; nu există o structură centrală de implementare și monitorizare a politicilor din domeniul sănătății digitale; actorii de decizie din domeniu sunt împiedicați atât de nivelurile scăzute de capacitate tehnică, cât și de lipsa de date, de dovezi și de consens pentru elaborarea politicilor eficiente; lipsesc competențele în gestionarea proceselor digitale în rândul profesioniștilor - există o mulțime de proceduri pe care medicii de familie trebuie să le respecte și în general, majoritatea folosesc doar sisteme de calcul în scopuri administrative, cu consulturile medicale scrise doar pe hârtie. Companiile care furnizează soluțiile digitale nu permit analiza ușoară a datelor, iar în prezent majoritatea medicilor de familie folosesc doar 20% din potențialul sistemelor lor; o parte din sistemele informatice ale CNAS sunt depășite din punct de vedere tehnologic; sistemul de telemedicină în zonele rurale nu este operațional. Sectorul privat oferă niveluri de servicii „normale”, dar la un preț ridicat; nu există încredere în schimbul de date și informații și nu există tablouri de bord care să permită managerilor și planificatorilor să știe ce este nevoie, cine are nevoie și unde; fluxurile majore de date sunt către CNAS în scopuri de plată.

Activitatea Casei Naționale de Asigurări de Sănătate (CNAS) presupune îndeplinirea unor funcții specifice domeniului asigurărilor sociale de sănătate. Acestea presupun administrarea fondurilor colectate de la contribuabili precum și finanțarea serviciilor medicale necesare asiguraților. Platforma informatică din asigurările de sănătate (PIAS) gestionată de Casa Națională de Asigurări de Sănătate, cuprinde Sistemul informatic unic integrat (SIUI), Sistemul național al cardului de asigurări sociale de sănătate (CEAS), Sistemul național de prescriere electronică (SIPE) și Sistemul dosarului electronic de sănătate al pacientului (DES) și gestionează un număr de peste 18 milioane de persoane beneficiare de servicii medicale și medicamente, un număr de peste 70.000 de utilizatori reprezentând furnizori de servicii medicale și medicamente, peste 700.000 de servicii raportate și validate zilnic, din care aproximativ 200.000 sunt prescripții medicale, datele fiind structurate în peste 420.000 tabele format Oracle. CNAS are în subordine 43 de case de asigurări de sănătate județene și cea a municipiului București.

Informațiile administrative despre asigurați provin din diverse surse externe CNAS, astfel, există un număr de aproximativ 22 instituții cu care CNAS schimbă date într-un mod nestandardizat și inefficient.

Echipamentele (hardware) din PIAS au fost achiziționate începând cu 2002 și majoritatea sunt perimate, „end of production,,, „end of life,, nu se mai produc piese de schimb pentru înlocuirea celor defecte și nu se mai poate asigura atingerea obiectivelor funcționale, având în vedere creșterile importante ale numărului de furnizori și de servicii medicale de la cele de la nivelul anului 2002 la cele din prezent.

În plus, operațiunile cu datele din PIAS se fac direct pe baza de producție, datele sunt accesate simultan de foarte mulți utilizatori iar volumul acestor date fiind mare, procesul este îngreunat, ajungându-se des la blocaje și chiar la necesitatea reinițializării proceselor.

La momentul actual, în comparație cu evoluția tehnologică hardware și software, cu creșterea exponențială a numărului de contracte și a serviciilor medicale oferite, precum și cu continuele cerințe de interoperabilitate cu alte sisteme la nivel național și european, tehnologiile PIAS sunt perimate și grav subdimensionate. Din aceste motive, funcționarea PIAS este deficitară iar operarea la nivelul furnizorilor de servicii medicale se face cu timpi mari de întârziere, în deficitul asiguratului. Acest lucru este ușor de constatat chiar și în perioade normale când accesul și interacțiunea cu sistemul din partea celor care oferă servicii medicale este extrem de lentă și anevoioasă, creând blocaje și făcând se piardă timp prețios de către personalul medical și cetățeni. Având în vedere magnitudinea problemelor și disfuncționalităților, singura soluție posibilă este reprezentată de redimensionarea PIAS, standardizarea și actualizarea acesteia la necesitățile actuale impuse de numărul efectiv al conexiunilor și de cerințele de prelucrare a datelor.

Obiectiv:

Obiectivele acestei investiții sunt următoarele:

- reducerea timpilor de lucru atât pentru furnizorii de servicii medicale cât și pentru angajații CNAS/CAS, în interesul direct al cetățeanului;
- asigurarea unei funcționări optime și performante;
- asigurarea securității cibernetice a sistemelor din cadrul PIAS cu implementarea normelor GDPR;
- consolidarea capacității instituțiilor centrale, regionale și locale din domeniul sănătății de a gestiona digital datele din sistemul de sănătate;
- îmbunătățirea integrării verticale și orizontale a instituțiilor sanitare din România prin intermediul infrastructurii digitale;
- accelerarea adoptării soluțiilor de telemedicină și eficientizarea proceselor implicate.

Deficiențele tehnologice ale PIAS fac ca CNAS să nu reușească integrarea corectă cu sistemele informatice ale furnizorilor de servicii medicale aflați în contract. De asemenea, vechimea tehnologiilor și soluțiilor arhitecturale ale PIAS fac ca platforma să nu poată opera cu modulele recomandate la nivel european (building blocks europene) făcând sistemul ilizibil și deseori

inaccesibil pentru furnizorii sau asiguratorii transfrontalieri din UE. Singura soluție este refacerea pe bază de soluții noi și pe baza unei reproiectări complete, rezultată și din viziunea europeană asupra domeniului sănătății (building blocks).

În concluzie, PIAS gestionează un volum enorm de date pentru procese de lucru și funcționalități care se bazează pe o platformă informatică perimată moral și fizic, a fost completată la diverse momente de timp cu funcționalități în diverse tehnologii prin proiecte adiacente, a devenit subdimensionată și perimată tehnologic, fiind absolut necesar să fie redimensionată și standardizată, motiv pentru care se justifică proiectul „Redimensionare și standardizare sistem informatic CNAS.

Rezultatele proiectului vor fi concretizate în instrumente informatice flexibile, reutilizabile și interoperabile. Pentru a atinge un nivel al serviciilor conform cu arhitectura europeană de interoperabilitate va fi asigurată migrarea și integrarea în structurile de date existente a tuturor datelor disponibile, astfel încât acestea să susțină funcționarea în timp real a serviciilor oferite. Totodată implementarea funcționalităților va implica alinierea infrastructurilor de identificare și autorizare națională cu cele ale statelor membre ale UE, într-o schemă transnațională, conform regulamentului EIDAS. În realizarea proiectului se vor respecta prevederile Strategiei de securitate cibernetică a României și a Planului de acțiune la nivel național privind implementarea Sistemului național de securitate cibernetică, aprobat prin Hotărârea nr. 271/2013.

Proiectul își propune realizarea unui proces complex de integrare, standardizare, planificare, coordonare, sincronizare, armonizare și desfășurare a acțiunilor în spațiul cibernetic pentru protecția, controlul și utilizarea rețelelor de calculatoare în scopul obținerii superiorității informaționale, concomitent cu neutralizarea amenințărilor.

Pentru asigurarea securității cibernetice se vor stabili și aplica profile și cerințe de securitate adaptate și conforme cu infrastructurile cibernetice naționale și europene, relevante din punct de vedere al funcționării corecte a infrastructurilor critice cu asigurarea rezilienței infrastructurilor cibernetice. Prin proiect se va asigura starea de securitate prin cunoașterea, prevenirea și contracararea vulnerabilităților, riscurilor și amenințărilor la adresa securității cibernetice, prin definirea, stabilirea și aplicarea unui set de măsuri specifice la standarde internaționale privind utilizarea spațiului cibernetic.

În cadrul proiectului se va dezvolta un ansamblu de măsuri proactive și reactive prin care se va asigura confidențialitatea, integritatea, disponibilitatea, autenticitatea și nonrepudierea informațiilor în format electronic, a resurselor și serviciilor publice sau private, din spațiul cibernetic. Măsurile proactive și reactive vor include politici, concepte, standarde și ghiduri de securitate, managementul riscului, activități de instruire și conștientizare a utilizatorilor sistemului, implementarea de soluții tehnice de protejare a infrastructurilor cibernetice, managementul identității, managementul consecințelor. Aceste măsuri vor asigura apărarea cibernetică prin monitorizare, analiză, detectare, contracarare a agresiunilor și asigurare a răspunsului oportun împotriva amenințărilor cibernetice specifice.

Implementare:

Un prim pas în implementarea acestei investiții este evaluarea sistemului PIAS funcțional în prezent, în vederea cartografierii infrastructurii disponibile (hardware, software), identificarea vulnerabilităților tehnice, problemelor de capacitate și oportunităților de integrare cu alte sisteme din domeniul medical din România. În funcție de nevoile identificate la acest nivel, echipamentele care susțin PIAS la nivel național și județean vor fi adaptate la exigențele tehnice ale prezentului, atât la nivel de performanță, cât și în ceea ce privește siguranța informațiilor. Acest demers va remedia problemele existente privind fiabilitatea sistemului, crescând în același timp capacitatea acestuia, în pregătirea elementelor noi la nivel de funcționalitate. De asemenea

În detrimentul înlocuirii integrale a PIAS cu alt sistem, operațiune asociată invariabil limitarea accesului la servicii medicale în perioada de tranziție de la un sistem la altul, CNAS va lucra împreună cu Casele de Asigurări de Sănătate la nivel județean și cu Casa Asigurărilor de Sănătate a Apărării, Ordinii Publice, Siguranței Naționale și Autorității Judecătorești (CASA OPSNAJ) pentru a schimba sistemul în mod incremental, fără a perturba funcționarea acestuia.

La nivel de dezvoltare a soluției software, investiția va urmări transformarea PIAS dintr-un sistem aparent modular, cu funcționalitate fragmentată, într-un sistem e-health ce funcționează ca un tot unitar, deserving în timp real nu doar plătitorul din sistemul de sănătate (CNAS), ci și mai ales nevoile pacienților. Pentru a atinge acest obiectiv, interfața modulelor PIAS (SIUI, CEAS, DES, SIPE) va suferi modificări pentru a:

- asigura un mediu prietenos și accesibil pentru utilizatori, inclusiv cei cu dizabilități;
- îmbunătăți interconectarea și interoperabilitatea acestor sisteme;
- permite funcționalități noi (ex. digitalizarea unor documente conexe actului medical);
- optimiza fluxurile de date, monitorizarea electronică a obiectivelor generale, obiectivelor specifice, activităților și indicatorilor de performanță asumați la nivelul CNAS/CAS/furnizor de servicii medicale;
- permite interoperabilitatea sistemelor informatice la nivelul administrației publice inter instituțional, utilizarea datelor organizaționale încrucișate și a resurselor existente la nivel național (în linie celelalte investiții planificate la acest nivel).

Concomitent, pentru a servi componentele pilonului de sănătate, sistemul e-health va trebui să extindă rolul PIAS în afara CNAS, prin dezvoltarea unor module noi care deservească activitatea Ministerului Sănătății și a instituțiilor implicate în politicile de sănătate la nivel național (ex. DSP, INSP, ANMDMR). Ca o premisă esențială pentru a putea implementa aceste module la nivelul instituțiilor descrise mai sus, un proces de digitalizare va fi demarat, prin achiziționarea și instalarea echipamentelor necesare și instruirea personalului tehnic la nivel local care va realiza implementarea și diseminarea locală a procedurilor de accesare a noilor module e-health.

Modulele noi previzionate pentru dezvoltarea sistemului de e-health sunt:

- registre de boală modulare, adaptabile ce permit agregarea și generarea rapoarte automatizate;
- interfață pentru telemedicină și monitorizarea pacienților;

Dimensiunea de telemedicină a investiției va permite dezvoltarea și testarea unui mediu online securizat pentru comunicarea dintre medic și pacient sau între medici, ce respectă directivele europene privind siguranța datelor și domeniul e-health. În funcție de echipamentele disponibile în teritoriu, se va urmări posibilitatea de monitorizare la distanță a pacientului prin parametri medicali și colaborare între clinicieni.

Noul mediu online dezvoltat pentru telemedicină va fi integrat cu module PIAS și disponibil în mod nerestricționat în sistemul de sănătate. Pe de altă parte, investițiile hardware necesare pentru accesul la mediul online (ex. computer) vor fi prioritizate în zonele izolate sau slab deservite de furnizori de servicii medicale la nivelul fiecărei regiuni de dezvoltare.

De asemenea, cei mai vulnerabili beneficiari ai sistemului de asigurări de sănătate vor fi prioritizați atât la nivelul investițiilor în echipamente necesare pentru monitorizare, cât și în ceea ce privește eforturile de a interconecta dispozitive existente pentru servicii de telemedicină (ex. pacienți din programele naționale de sănătate, pacienți vârstnici sau imunocompromiși care prezintă risc prin deplasarea în cadrul spitalelor, mai ales în contextul pandemiei COVID-19). Criteriile exacte în baza cărora se vor defini zonele geografice și grupurile populaționale vulnerabile vor fi comunicate în mod transparent de către Ministerul Sănătății în urma unei analize la zi a nevoilor de servicii și a infrastructurii existente. Această măsură urmărește în mod complementar cu investiția în medicina primară și comunitară, creșterea semnificativă a accesului la servicii medicale în rândul populației defavorizate.

Pentru a asigura calitatea actului medical și funcționalitatea platformei de telemedicină, Ministerul Sănătății va furniza materiale interactive de instruire pentru utilizatori și va organiza periodic sesiuni online de instruire și întrebări privind noul mediu online.

În sprijinul implementării cu succes a registrelor de boală, Ministerul Sănătății va urmări dezvoltarea infrastructurii tehnice în cadrul spitalelor și dezvoltarea materialelor de instruire pentru personalul medical și auxiliar care va interacționa cu aceste sisteme. Numărul și tipul registrelor (populațional, bază de date, etc.), precum și patologiile care fac obiectul acestora va fi stabilit de Ministrul Sănătății în funcție de mai mulți factori: epidemiologici – morbiditate și mortalitate; povara economică; existența inițiativelor pilot; complementaritatea cu proiecte sau inițiative existente; colaborarea cu societățile medicale și comisiile de specialitate ale Ministerului Sănătății; infrastructura tehnică necesară; calificarea personalului și a actorilor implicați.

Investiția este complementară cu reforma gestionării fondurilor publice din sănătate (pilon sănătate, R1), prin colectarea și furnizarea informațiilor net superioare privind o paletă largă de servicii prestate în sistemul de sănătate (complementar cu M3 și M4 – publicarea informațiilor privind cheltuielile din sistem) și prin posibilitatea armonizării mecanismelor de

plată pentru ameliorarea disparităților de acces din sistem și tranziția paradigma e-health prin modificări la nivelul contractului-cadru care reglementează condițiile acordării asistenței medicale, a medicamentelor și a dispozitivelor medicale, tehnologiilor și dispozitivelor asistive în cadrul sistemului de asigurări sociale de sănătate.

De asemenea, investiția e-health prezintă sinergii cu reforma managementului serviciilor de sănătate și a resurselor umane din sănătate (R3), atât la nivelul resursei umane în sănătate, componentă esențială pentru succesul revitalizării digitale la nivel național, cât și prin generarea ingredientelor pentru definirea și implementarea unui cadru de performanță în sistemul de sănătate, folosind instrumente digitale moderne (PIAS redimensionat și optimizate) ce pot sta la baza politicilor de sănătate bazate pe dovezi.

Grup țintă: MS, MApN, personal medical, populația generală

Ajutor de stat: Această investiție este destinată actorilor parte din sistemul universal de asigurări de sănătate din România, urmărind un obiectiv social, susținut de principiul solidarității, care funcționează sub supravegherea statului, finanțat direct din contribuții de asigurări sociale și alte resurse de stat și care furnizează servicii gratuite pe baza acoperirii universale. Așadar intervenția, nu face obiectul unei scheme de ajutor de stat.

Calendar: 2021-2026.

A.5 Digitalizarea sistemului judiciar

Provocări: Provocările pe care sistemul judiciar trebuie să le depășească vizează aspecte precum: procese de lucru birocratice, utilizarea documentelor preponderent pe hârtie, sisteme IT fragmentate/insulare, multe camere tehnice (data rooms) instalate în diverse autorități publice, dar nici un centru de date/data center. Totodată, resursele tehnice și umane sunt limitate. La nivel de guvernare IT sunt curențe de coordonare cross-sector judiciar, iar interoperabilitatea este limitată infra-sector. Pe de alta parte, capacitățile de raportare, generarea de analize complexe și statistice sunt reduse, inclusiv pentru publicarea de date deschise. Această situație generează riscuri inerente de securitate cibernetică și în continuitatea operațională/business continuity.

Obiectiv: Investiția vizează transformarea digitală pentru trecerea la documente electronice simultan cu accelerarea utilizării semnăturilor și sigiliilor electronice, modernizarea registrelor naționale, creșterea interoperabilității cu autorități publice naționale și din UE, întărirea securității cibernetică și a guvernării IT, pentru îmbunătățirea accesului la informație și eficientizarea proceselor în tot sistemul judiciar.

Transformarea digitală cuprinde mai multe măsuri integratoare și de suport prin care se urmărește generalizarea utilizării documentelor electronice, inclusiv a probelor în format digital, simultan cu accelerarea utilizării semnăturilor și sigiliilor electronice. Atingerea acestui obiectiv este condiționată și de o întărire a interoperabilității și securității cibernetică. Odată atins acest obiectiv crește schimbul de date pe plan național, precum și cooperarea

transfrontaliera în materie civilă și penală. Accesul la justiție este urmărit și prin alte politici precum optimizarea infrastructurii judiciare

Implementare: Transformarea digitală în cadrul sistemului juridic se va face etapizat, cu respectarea principiilor EU de „sharing and reuse”, „once only” și „user centric”, prin adoptarea următoarelor măsuri:

Etapa I (2021-2022)

Ministerul Justiției se afla deja în prima etapă de implementare a sistemului RMS (management financiar, resurse umane) și de utilizare a unui document management system. Aceste sisteme vor folosi, în viitor, în întreg sistemul judiciar. În perioada 2021-2022, va fi necesară aplicarea unor politici de întărire a capacității instituționale, respectiv de dezvoltare a guvernantei IT, prin care să se asigure coordonarea strategică pentru sectorul justiției și eficientizarea aspectelor de administrare IT de zi cu zi prin echipe operationale, inclusiv pentru securitate cibernetică și protecție a datelor personale. Separat, va fi dezvoltată capacitatea de analiză și de realizare a unor statistici complexe, precum și de publicare de date deschise (open data). Se va face tranziția către utilizarea semnăturii electronice și a sigiliului electronic în întreg sistemul judiciar. Se va întocmi un plan de acțiune pentru preluarea bunelor practici, naționale și internaționale și, unde este posibil, sistemele IT tip dosar electronic existente în sistemul judiciar se vor generaliza la nivel național („sharing and reuse”)

Etapa II (2022-2023). În faza a doua, se va face upgradarea sistemului ECRIS 4 prin tranziția de la servere locale (instalate în peste 200 de locații) la servere centrale utilizate în comun prin virtualizare și utilizarea unitară a soluțiilor (extensiilor ECRIS) pentru administrarea dosarelor electronice. În această etapă se va face actualizarea politicilor de guvernanță IT, de securitate cibernetică pentru protecția datelor personale (GDPR) și de resurse umane pentru specialiștii IT din sectorul justiției. De asemenea, se va trece la generalizarea utilizării semnăturilor și sigiliilor electronice de către judecători, procurori, grefieri și parteneri majori (avocați, notari, executori judecătorești) pentru comunicarea de zi cu zi de documente semnate. Pentru sigiliul electronic va fi nevoie de clarificări legale. În această etapă se va realiza modernizarea infrastructurii (servere, storage, echipamente LAN/WAN) și dotarea cu stații de lucru și alte echipamente de tip birou pentru eficientizarea activității și reducerea riscurilor operationale.

Etapa III (2023 – 2026). Se va focaliza pe finalizarea implementării și operationalizării proiectelor angajate și, în special, ECRIS 5. Simultan, se va aplica strategia de trecere la o abordare unitară IT cross sector justiție. Se va urmări întărirea politicilor de securitate cibernetică (inclusiv continuitate operatională business continuity), protecției datelor personale și se vor extinde schimburile de date – interoperabilitate atât la nivel național cât și cross EU, inclusiv cu sistemele e-Evidence Digital Exchange System (eEDES), eCODEX. Totodată, se vor realiza studii și se va face dezvoltarea de prototipuri pentru introducerea de tehnologii inovative (AI, blockchain). De asemenea, se va face analiză și trecerea la implementare arhivelor digitale în sistemul judiciar.

Investițiile privind transformarea digitală vizează instanțele, inclusiv Înalta Curte de Casație și Justiție, CSM, Parchetul General, Ministerul Justiției și autoritățile publice subordonate.

Investitiile urmaresc:

- Pentru ECRIS 4 (versiunea curenta in exploatare de management de dosare), tranziția de la servere locale la servere centrale utilizate în comun prin virtualizare și, pe cat posibil, extinderea capabilitatilor de dosar electronic intr-o abordare nationala (acum exista mai multe versiuni locale, la nivel de curti de apel, in exploatare);
- Modernizarea infrastructurii IT de la nivel local (instante, parchete, birouri etc): servere de management/administrare LAN, scanner, laptopuri etc, achiziția de echipamente de tip video conferință și alte echipamente specializate pentru persoane cu dizabilitati;
- Pornind de la situația actuală cu foarte multe camere de date (data rooms), pentru micșorarea riscurilor operaționale și a costurilor administrative, se construiește un centru de date integrat in Cloud-ul Guvernamental (Investiția 1);
- Îmbunătățirea capacităților privind securitatea cibernetică atât la nivel central, cât și la nivel local (in special instanțe, dar și parchete și penitenciare). Sunt incluse achiziția de echipamente, software, instruire și alte servicii pentru cyber security;
- Modernizarea dotarii tehnice pentru supravaghere video, audio și alte echipamente specializate pentru alte procese critice (ex. microscopie digitale pentru expertiza criminalistica);
- Pentru trecerea de la arhive fizice la cele digitale, se va face un studiu și un proiect pilot la nivel de sistem judiciar și se va planifica detaliat digitalizarea fondului arhivistic existent;
- Achizițiile de servicii pentru creșterea capacității de raportare și statistici și extragere de open data, inclusiv îmbunătățirea pe termen scurt a capacității de raportare (inclusiv date deschise) din sistemul actual ECRIS 4;
- Servicii de cercetare-proiectare-dezvoltare de studii și prototipuri pentru introducerea de tehnologii inovative (inteligenta artificiala, blockchain);
- Servicii și echipamente pentru dezvoltarea unei rețele de prelucrare a informațiilor clasificate în sistemul penitenciar;
- Generalizarea aplicațiilor/platformelor de tip document management în tot sistemul judiciar
- Generalizarea unei soluții tehnice destinate anonimizării hotărârilor judecătorești
- Testarea și implementarea unui soft de conversie audio în text, în limba română (aplicație de tipul speech-to-text) la Inalta Curte de Casatie și Justitie;
- Configurarea noii versiuni a site-ului web a Inaltei Curți de Casatie și Justitie și a platformei software adiacente acestuia;
- Implementarea unui nou sistem care să permită videoconferințe securizate pentru participarea judecătorilor la activitățile desfășurate online la nivelul la Inaltei Curți de Casatie și Justitie;

- Dezvoltarea unei funcționalități de management al dosarelor și principalelor tipuri de documente din acestea prin folosirea codurilor de bare sau a celor de tip QR la Inalta Curte de Casatie si Justitie;

Grup țintă: cetatenii care se adreseaza sistemului judiciar (pentru actul de justitie si informatii din registrele nationale si alte date deschise), practicienii din sistemul judiciar: avocati, notari, executori, juriști/consilieri juridici, personalul autoritatilor din sistemul judiciar: Consiliului Superior al Magistraturii, Inalta Curte de Casatie si Justitie, instanțele de judecată, Ministerului Public și parchetele, Ministerul Justiției și autoritatile public subordonate.

Ajutor de stat: Nu este cazul, întreprinderile selectate pentru realizarea acestei investiții, vor fi selectate prin intermediul unei proceduri competitive, transparente, necondiționate, nediscriminatorie și suficient promovată.

Calendar: 2021-2026.

A.6 Investiții pentru digitalizarea în domeniul mediului

Provocări: România suferă - în mod sistemic și persistent, conform Comisiei Europene - de acces deficitar la informațiile legate de mediu, cum ar fi managementul deșeurilor, calitatea aerului, calitatea apei potabile, suprafața de spațiu verde în zonele urbane etc. Această situație este generată, pe de o parte, de evidența, colectarea și agregarea deficitară a datelor la nivel local și național, ceea ce se reflectă în calitatea scăzută a statisticilor, în discrepanțele mari dintre diferite baze de date care se referă la aceleași raportări (ex. date diferite la nivelul Min. Mediului, ANPM, AFM, GNM), precum și în accesibilitatea limitată sau inexistentă a acestor date de către public, pe site-uri ale diferitelor instituții, în formate diferite, care nu pot fi agregate sau a căror agregare releva discrepanțe majore.

Utilizarea raportărilor necorespunzătoare ca punct de referință pentru implementarea unor proiecte și planuri de acțiune concrete implică riscuri de eroare materială, cheltuieli supra- sau subdimensionate, îngreunează și întârzie îmbunătățirea indicatorilor de performanță de mediu a României în ceea ce privește obiectivele asumate prin aderarea la UE.

Proiectul promovează politicile publice bazate pe dovezi, transparența guvernamentală, utilizarea de noi tehnologii în administrație și încurajarea participării civile la viața publică, prin colaborarea cu membrii comunității (cetățeni, ONG-uri, mediul academic, mediul privat) și cu alte autorități și instituții publice. De asemenea, va asigura cadrul procedural pentru implementarea acțiunilor necesare respectării principiilor de guvernare deschisă, așa cum sunt acestea descrise în Open Data Partnership.

Obiectiv:

Implementarea unui sistem informatic integrat pentru sustinerea dezvoltarii durabile, îmbunătățirea infrastructurii și calitatii mediului, protecția naturii și conservarea biodiversității.

Dezvoltarea infrastructurii hardware și software prin extinderea serviciilor electronice în sistem informatic integrat de supraveghere, control și asigurare a integrității fondului forestier care va fi implementat utilizând soluții tehnologice mature, de tip enterprise, recunoscute pe plan intern și internațional.

Digitalizarea a 27 de servicii publice din domeniul mediului; monitorizarea și colectarea datelor de mediu, dezvoltarea sistemului online de depunere a documentelor, atât de persoane fizice cât și de persoane juridice.

Elaborarea unui serviciu informatic integrat de supraveghere, control, monitorizare a fondului forestier, utilizarea de soluții tehnologice pentru păduri și monitorizarea transportului de masă lemnoasă integrate prin utilizarea sistemelor de monitorizare video.

Reforma vizează o componentă de transformare digitală în Domeniul de Intervenție Mediu, Schimbări climatice, Energie și tranziție verde, calitatea aerului care nu implică niciun risc asupra mediului înconjurător.

Implementare:

Sistemele informatice vor fi implementate de către Autoritatea publică centrală de mediu prin structurile aflate în coordonare și subordonare ale acesteia respective Agenția Națională pentru Protecția Mediului la nivel central și prin structurile descentralizate, Garda Națională de Mediu, Regia Națională a Pădurilor, Garda Forestieră, precum și a structurilor regionale și județene.

Obiectivul sistemului informatic integrat de supraveghere, control și asigurare a integrității fondului forestier va utiliza sisteme și echipamente moderne de supraveghere și control.

Sistemul va avea o arhitectură distribuită, astfel:

- componenta centrală, în două centre de date de complexitate deosebită

Componenta informatică locală oferă abilitatea de a recepționa cantități mari de date dintr-o varietate de surse:

- sisteme de tip drone - aeronave fără pilot (UAV)
- sisteme satelitare
- sisteme video monitorizare a fondului forestier de a le analiza rapid și de a oferi rezultate semnificative într-o formă ușor de înțeles.

Sistemul informatic integrat de supraveghere, control și asigurare a integrității fondului forestier va fi implementat utilizând soluții tehnologice mature, de tip enterprise, recunoscute pe plan intern și internațional. Sistemul va putea fi implementat etapizat astfel:

Etapă I (30 luni):

- Livrarea, instalarea și configurarea Sistemului informatic integrat de supraveghere, control și asigurare a integrității fondului forestier

Etapa II (8 luni):

- Implementarea de soluții/instrumente de securitate ce vor asigura confidentialitatea, disponibilitatea și integritatea datelor/documentelor .
- Instruirea utilizatorilor aplicației
 - Digitalizarea serviciilor publice în domeniul mediului vor fi implementate în trei etape :Dezvoltare infrastructura hardware și software de bază pentru dezvoltarea și extinderea serviciilor electronice existente în cadrul ANPM
 - Dezvoltare/extindere servicii electronice
 - Implementarea unei platforme integrate pentru investigații și alertare în ceea ce privește evenimentele de securitate

Intervenția pornește de la premisa implicării a cât mai mulți din stakeholderii care colectează, raportează, utilizează sau doar vizualizează în scop informativ datele de mediu ce fac obiectul intervenției propuse. Abordarea participativă (prin grupuri tehnice de lucru, focus grupuri, consultare publică prin chestionare și sondaje de opinie) va asigura transparentizarea procesului și va crește gradul de încredere în noua sursă unitară de acces date de mediu.

Grup țintă: Autoritatea publică centrală de mediu, populația generală, mediul antreprenorial.

Ajutor de stat: Nu este cazul, întreprinderile selectate pentru realizarea acestei investiții, se va realiza prin intermediul unei proceduri competitive, transparente, necondiționate, nediscriminatorie și suficient promovată.

Calendar: 2021-2026.

A.7 Investiții pentru digitalizarea în domeniul muncii și protecției sociale

Provocări: Lipsa unor instrumente digitale adecvate pentru oferirea acestor măsuri a însemnat o mare provocare pentru ANOFM. Aplicarea acestor măsuri a condus la necesitatea regândirii modalităților de transmitere a documentelor necesare stabilirii drepturilor luând în considerare și restricțiile impuse pentru prevenirea și combaterea efectelor pandemiei de COVID-19. Tehnologia digitală este esențială și va contribui la o redresare mai solidă a societăților și a economiilor. Măsurile recente de distanțare fizică au scos în evidență importanța unei infrastructuri digitale moderne care să garanteze accesul pe scară largă la internet și disponibilitatea serviciilor digitale, indispensabile pentru activitățile de zi cu zi. Investițiile în digitalizarea întreprinderilor și a sectorului public și dezvoltarea serviciilor digitale de date în sectorul public și în cel privat pot favoriza telemuncă, învățarea în mediul virtual și școlarizarea la domiciliu. Pe lângă efectul de creștere a rezilienței și a productivității, această tranziție poate contribui, de asemenea, la transformarea verde a economiilor noastre și la integrarea grupurilor vulnerabile în viața economică.

Consecințele muncii nedeclarate se reflectă negativ și prin distorsionarea mediului concurențial. Angajatorii care utilizează munca nedeclarată au mai puține obligații financiare și se află în concurență neloială cu angajatorii care depun eforturi reale pentru respectarea obligațiilor legale ce le revin.

În prezent, în cadrul Inspecției Muncii și al inspectoratelor teritoriale de muncă, nivelul de digitalizare este redus, mare parte dintre activitățile care s-ar putea realiza digital fiind încă realizate pe suport de hârtie. Neimplementarea semnăturii electronice și inexistența unor programe informatice adecvate, au ca efect îngreunarea activității, generarea și circuitul documentelor specifice activității neputându-se realiza exclusiv în format electronic.

Întocmirea documentelor de control se realizează pe suport de hârtie, prin completarea documentelor cu regim special (proces verbal de control și proces verbal de constatare și sancționare a contravențiilor) și a anexelor, care chiar dacă pot fi întocmite electronic trebuie printate, neexistând posibilitatea întocmirii semnării și comunicării electronice, fapt care îngreunează activitatea de control și procedura ulterioară de comunicare către contravenient și către organele fiscale.

Lipsa digitalizării proceselor de prelucrare a cererilor de beneficii sociale, în vederea punerii în plată, iar pe de altă parte, relaționarea greoaie cu cetățenii, care se realizează fragmentat, pe suport de hârtie, cu timpi mari de soluționare etc. În prezent, o parte dintre plăți se efectuează, pentru anumite beneficii sociale, printr-un sistem de plată conceput la nivelul anului 2006, cu risc major de nefuncționare, pe echipamente din 2009-2010, iar alta parte dintre plăți se procesează neunitar, în Excell.

Obiectiv:

- Implementarea unor procese de digitalizare a serviciilor pentru clienții SPO și oferirea de măsuri personalizate
- Adaptarea resurselor umane SPO la noile procese digitale prin dezvoltarea competențelor în TIC
- dezvoltarea sistemului informatic al instituției astfel încât să faciliteze adoptarea unor decizii eficiente privind identificarea și combaterea cazurilor de muncă nedeclarată;
- îmbunătățirea cadrului legislativ;
- mediatizarea modificărilor legislative în domeniul relațiilor de muncă și a cazurilor grave de încălcare a legislației;
- perfecționarea profesională a inspectorilor de muncă și eficientizarea activității acestora.
- utilizarea mai eficientă a timpului alocat controlului, diminuarea timpului alocat aspectelor procedurale și creșterea timpului alocat verificărilor, utilizarea mai eficientă a resurselor umane și materiale disponibile.
- accesarea de pe teren a datelor necesare efectuării controlului, existente în baza de date a Inspecției Muncii precum și a altor instituții (ANF, ONRC, Evidența Populației, etc) precum și prin comunicarea în timp util a tuturor situațiilor deosebite/incidentelor/dificultăților, întâmpinate în timpul controlului, pentru a primi informațiile, îndrumarea și sprijinul necesare.

- facilitarea deplasării la locațiile care trebuie controlate.
- facilitarea procedurii de comunicare a documentelor de control către entitatea controlată, care nu trebuie să se mai deplaseze (atunci când documentele nu sunt încheiate la sediul social al acesteia), la sediul inspectoratului teritorial de muncă sau în altă locație, în vederea primirii procesului verbal de control. Eliminarea procedurii de afișare la sediul angajatorului a procesului verbal de contravenție, și, pe cale de consecință, a dificultăților procedurale pe care le implică, constând inclusiv găsirea unui martor, precum și a prejudiciului de imagine pe care îl poate genera angajatorului, documentul fiind vizibil pentru orice persoană aflată la locația respectivă și nu doar pentru acesta.
- facilitarea verificării plății și, după caz, a executării amenzilor contravenționale de către organele fiscale.
- îmbunătățirea calității serviciilor oferite cetățenilor și mediului de afaceri, printr-o utilizare mai eficientă a resurselor și scurtarea timpilor de răspuns la solicitările primite.
- Creșterea capacității administrative a ANPIS prin digitalizarea și gestionarea proceselor de acordare a tuturor beneficiilor de asistență socială, precum și a capacității de reacție rapidă în situații de criză.
- Dezvoltarea unui sistem informatic, unitar și integrat la nivelul ANPIS, adecvat și adaptabil la dinamica schimbărilor specifice reformelor în domeniul asistenței sociale.
- Modificarea legislației referitoare la modul de acordare a beneficiilor sociale, din perspectiva digitalizării.
- Dobândirea competențelor digitale de către personalul implicat în procesul de acordare a beneficiilor de asistență socială de la nivelul administrației locale și centrale
- Creșterea gradului de informare și conștientizare a cetățenilor cu privire la acordarea beneficiilor de asistență socială utilizând mijloace moderne de digitalizare.

Implementare:

Plecând de la obiectivul propus de digitalizare a serviciilor pentru clienții ANOFM și oferirea de măsuri personalizate, propunerile de reformă din cadrul proiectului sunt un pas important din două perspective: trăim într-o eră digitală unde orice serviciu trebuie furnizat și digital, iar pe de altă parte digitalizarea serviciilor presupune investiții în infrastructură și formarea resurselor umane și nu în ultimul rând în concept.

Maturitatea proiectului este conferită de faptul că atât obiectivele cât și rezultatele propuse duc spre:

- Transferul prin digitalizare a proceselor/activităților desfășurate de SPO. La momentul de față ANOFM oferă un singur serviciu online - medierea muncii. Ne propunem ca serviciile ANOFM să fie mai accesibile prin digitalizare. O componentă importantă a proiectului o reprezintă înlocuirea infrastructurii hardware care la momentul de față nu poate asigura acordarea online a serviciilor.

Echipamentele hardware ale ANOFM din centrul de date din STS au fost puse în funcțiune în anul 2009 ceea ce înseamnă că, echipamentele au ieșit din perioada de garanție, având peste 10 ani de utilizare neîntreruptă, fiind uzate fizic și moral.

La nivelul Agențiilor județene din subordinea ANOFM serviciile informatice sunt instalate pe servere ce au fost achiziționate și instalate în anul 2009.

- Adaptarea resurselor umane SPO la noile procese digitale prin dezvoltarea competențelor în TIC. Din cele 2175 de posturi sunt ocupate aproximativ 1800 de posturi personalul având nevoie de dezvoltarea unor competențe digitale. Ținta propusă în acest proiect este de 1200 de persoane formate ceea ce reprezintă peste 65% din personalul existent. Sub acest aspect considerăm că țintele propuse în acest proiect sunt unele de amploare pentru SPO.

Reforma vizează transformarea SPO într-un actor competitiv în domeniul plasării forței de muncă, oferind posibilitatea clienților să acceseze serviciile fără a se deplasa la sediul AJOFM/AMOFM.

Implementarea sistemului informatic REGES-ONLINE poate fi realizată etapizat pe durata a doi ani, 2023-2024. Scopul final este implementarea și punerea în funcțiune a sistemului informatic REGES-ONLINE.

Digitalizarea activității de control, prin implementarea unui sistem informatic adecvat și a semnăturilor electronice, de la întocmirea documentelor specifice până la comunicarea acestora atât entităților controlate cât și organelor fiscale, în cazul aplicării amenzii, are ca efect diminuarea timpului alocat controlului, respectiv, alocat aspectelor procedurale aferente și, implicit, creșterea timpului alocat verificărilor, fapt care conduce la îmbunătățirea activității de control.

Simplificarea procedurii de comunicare este atât în beneficiul instituției cât și în beneficiul destinatarului, respectiv angajatorul controlat și organele fiscale care verifică plata amenzii, sau, după caz, procedează la executarea obligației fiscale.

Accesarea de pe teren, prin utilizarea unor dispozitive mobile, respectiv, laptopuri și telefoane, a datelor necesare efectuării controlului, existente în baza de date a Inspecției Muncii precum și a altor instituții (ANAF, ONRC, Evidența Populației, etc) conduce la efectuarea unor verificări mai complete. De exemplu, se va putea verifica dacă salariatul a fost declarat și autorităților fiscale, sau dacă datele declarate sunt aceleași cu cele din contractul individual de muncă.

Digitalizarea ANPIS include :

- Analiza serviciilor de acordare a beneficiilor de asistență socială și a proceselor interne în vederea digitalizării
- Revizuirea legislației în sensul actualizării, unificării și simplificării procedurilor de lucru în vederea
- Proiectarea sistemului informatic și a instrumentelor de digitalizare de la nivelul autorității administrației
- Achiziționarea echipamentelor (software, hardware, comunicații) pentru digitalizarea serviciilor și a echipamentelor necesare susținerii activității/asigurarea securității datelor
- Dezvoltarea sistemului informatic (software și hardware)

- Dezvoltarea instrumentelor pentru managementul documentelor și informațiilor (OCR, arhiva electronică, secretariat electronic)
- Dezvoltare unui canal de comunicare în timp real cu cetățenii
- Livrarea și conectarea echipamentelor necesare susținerii activităților/asigurarea securității datelor
- Dezvoltarea instrumentelor de digitalizare și procesare
- Pregătirea stakeholderilor implicați în procesul de acordare a beneficiilor sociale în sistem digital
- Campanie de informare și constientizare despre procesul de acordare și administrare a beneficiilor sociale
- Achiziție autoturisme electrice pentru activitățile de control și verificare a beneficiilor de asistență socială și a serviciilor sociale
- Măsurarea impactului procesului de digitalizare a serviciilor de acordare a beneficiilor de asistență socială gestionate de ANPIS

Grup țintă:

Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Agenția Națională de Ocupare a Forței de Muncă, Agențiile Județene de Ocupare a Forței de Muncă, Inspekția Muncii, Inspectoratele Teritoriale de Muncă, Agenția Națională de Plăți și Inspekție Socială, Agențiile Județene de Plăți și Inspekție Socială

Ajutor de stat: Nu este cazul, întrucât selectarea întreprinderilor pentru realizarea acestei investiții, se va realiza prin intermediul unei proceduri competitive, transparente, necondiționate, nediscriminatorii și suficient promovate.

Calendar: 2021-2024.

A.8 Investiții pentru realizarea interoperabilității Sistemului informatic SMIS2014+ cu alte sisteme informatice naționale, utilizând instrumente și tehnologii TIC de tip Big Data

Provocări: SMIS2014+ reprezintă sistemul informatic unitar care are posibilitatea să interacționeze eficient cu sistemul informatic al Comisiei Europene (SFC 2014) și este proiectat având la bază principiul asigurării interoperabilității cu alte sisteme informatice, astfel încât să poată oferi în orice moment situații operative de ansamblu, precum și raportări specifice și detaliate, în funcție de nevoile utilizatorilor.

Este astfel necesară implementarea unui sistem informatic integrat pentru accesarea facilă, armonizată, a bazelor de date proprii și externe, care să faciliteze schimbul electronic de date între beneficiari și autoritățile de management, organisme intermediare, autorități de certificare, de audit, printr-o transmitere unică a informațiilor necesare sistemelor de gestiune și control.

Obiectiv: Scopul proiectului îl constituie implementarea unui sistem informatic integrat pentru accesarea facilă, armonizată, a bazelor de date proprii și externe (SMIS2014+, SMIS-CSNR, SEAP/SICAP, sistemul informatic ONRC, MAI prin DEPABD, ANAF, etc), cu ajutorul unor

instrumente de automatizare a proceselor cu capabilități de AI (Artificial Intelligence) și ML (Machine Learning), în scopul analizării operațiunilor finanțate din TOATE Fondurile europene (FESI, FEADR, altele), precum și pentru a oferi publicului acces diferențiat și pe baza unor filtre de căutare avansate, informațiile relevante despre finanțările europene realizate sau în curs de implementare.

Implementare: DCSMISIT din cadrul MIPE, în parteneriat cu instituții parte a sistemului de siguranță națională a realizat o prima analiza de sistem și a demarat demersurile privind realizarea unor protocoale de colaborare.

Investițiile avute în vedere constau în servicii și echipamente hardware și soluții software (HW&SW) și va conține următoarele componente:

Sistemul propus va conține următoarele componente:

1. Componenta de integrare și interoperabilitate care va asigura integrarea și interoperabilitatea cu: bazele de date ale altor aplicații interne și externe care gestionează date cu privire la dosare, decizii, hotărâri și alte documente relevante și aplicații ale unor terți (ONRC, SICAP, ANAF, MAI prin DEPABD, CSM etc.)
2. Componenta de validare a structurilor de date și de migrare a datelor existente (crearea conținutului bazei de date și migrarea datelor existente în prezent în aplicațiile interne, care se pretează a fi migrate în noul sistem).
3. Componenta de BI (Business Intelligence) și Rapoarte - afișare și printare a datelor sub forma de rapoarte și tabele, statistici în funcție de criterii de raportare prestabilite.
4. Componenta de automatizare a proceselor cu capabilități de AI (Artificial Intelligence) și ML (Machine Learning)
5. Componenta Portal, formată din:
 - I. Un modul extern, disponibil în Internet pentru informarea cetățenilor și mediului de afaceri asupra Open Data (<http://data.gov.ro/>).
 - II. Un modul intern, disponibil în Intranet-ul instituției, cu acces securizat al utilizatorilor pentru o mai bună organizare și comunicare internă, care să ofere instrumente de ajutor, ghiduri, manuale de utilizare a aplicațiilor etc
6. Componenta de management unificat al securității (raportare și logging investigational pentru conformitate, analize operaționale și de investigații avansate)

Grup țintă: MIPE, ADR, STS și toate instituțiile publice cu care se dezvoltă interoperabilitatea (ONRC, MAI, ANAP etc)

Ajutor de stat: Nu este cazul, întrucât selectarea întreprinderilor pentru realizarea acestei investiții, se va realiza prin intermediul unei proceduri competitive, transparente, necondiționate, nediscriminatorie și suficient promovată.

Calendar: etapele de implementare până în 2026 constau în :

- Achiziția de servicii de consultanță și asistență tehnică, avize, acorduri, autorizații;
- Achiziția de active corporale și necorporale, inclusiv dezvoltare de software;
- Achiziția de servicii de proiectare, instalare și testare de sisteme informatice integrate;
- Achiziția de servicii pentru instruire / formare profesională specifică;
- Achiziția de servicii pentru auditare intermediară / finală a proiectului;
- Activitatea echipei interne de proiect.
- Achiziția de servicii de informare și publicitate

A.9 Investiții pentru implementarea formularelor electronice eForms în domeniul achizițiilor publice

Provocări: În conformitate cu prevederile legislației din domeniul achizițiilor publice, în vederea respectării regulilor de publicitate și transparență, autoritățile/entitățile contractante au obligația de a transmite spre publicare prin mijloace electronice, la nivel național (SEAP) și după caz, în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, anunțuri privind procedurile de atribuire a contractelor de achiziție publică, sectoriale și de concesiune de lucrări și servicii, cu respectarea formatelor-standard stabilite de Comisia Europeană, în temeiul dispozițiilor art. 51 din Directiva 2014/24/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014, a dispozițiilor art. 71 din Directiva 2014/25/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 și a dispozițiilor art. 33 din Directiva 2014/23/UE a Parlamentului European și a Consiliului.

În contextul adoptării, la data de 23 septembrie 2019 a Regulamentului de punere în aplicare (UE) 2019/1780 de stabilire a formularelor standard pentru publicarea anunțurilor în domeniul achizițiilor publice și de abrogare a Regulamentului de punere în aplicare (UE) 2015/1986, utilizarea noilor formulare standard electronice aferente anunțurilor în domeniul achizițiilor publice publicate la nivel european va deveni obligatorie începând cu data de 14 noiembrie 2023.

În situația în care până la data menționată în Regulament noile formulare electronice nu vor fi implementate la nivel național, există riscul să fie lansată o procedură de infringement împotriva României și să fie afectate toate proiectele cu finanțare din fonduri ale Uniunii Europene.

Obiectiv: Instituite în temeiul Regulamentului de punere în aplicare (UE) 2019/1780 al Comisiei, publicat la 25 octombrie 2019, formularele electronice standard care urmează să fie utilizate pentru publicarea anunțurilor de achiziții publice începând cu 14 noiembrie 2023 se află în centrul transformării digitale a achizițiilor publice în UE, fiind primele formulare standard concepute pentru implementarea digitală. Utilizarea acestora va eficientiza în mod semnificativ practicile de achiziții publice atât la nivel european, cât și la nivel național.

Implementarea formularelor electronice la nivel național reprezintă o nouă acțiune de modernizare a sistemului național de achiziții publice, atât din perspectiva asigurării eficienței, transparenței și integrității acestuia, cât și în vederea facilitării colectării, consolidării, gestionării și analizei datelor privind achizițiile publice.

Scopul principal al Investiției este implementarea formularelor electronice - eForms la nivel național.

Investiția vizează următoarele obiective:

- 1 - creșterea transparenței în procedurile de achiziții publice prin furnizarea de instrumente digitale care să prevină neregulile în cadrul procedurilor de achiziții publice și, prin urmare, să contribuie la reducerea corupției și fraudei în sectorul public;
- 2 - armonizarea interfețelor și a proceselor, precum și a îmbunătățirii accesului operatorilor economici la procedurile de achiziții publice prin asigurarea unei utilizări transparente și previzibile în cadrul sistemului național de licitații electronice;
- 3 - îmbunătățirea eficienței administrației naționale, simplificarea procedurilor și reducerea birocrăției atât pentru autoritățile contractante, cât și pentru operatorii economici;
- 4 - pentru a realiza o guvernanta a achizițiilor publice bazată pe dovezi.

Implementare: Pentru realizarea Investiției, Agenția Națională pentru Achiziții Publice, împreună cu ADR, va derula următoarele activități :

1. Analiză reglementări eForms

Aceasta este activitatea de analiză a Regulamentului de punere în aplicare al Comisiei (UE)2019/1780 din 23 septembrie 2019. Scopul acestei activități este de a înțelege toate cerințele de punere în aplicare a Regulamentului 2019/1780.

2. Analiza formularelor electronice în comparație cu formularele anterioare

Aceasta este o analiză comparativă a formularelor electronice față de formularele actuale implementate în sistemul electronic. Scopul acestei activități este de a înțelege care sunt principalele domenii de schimbare.

3. Analiza eForms a schemelor, listelor de coduri, regulilor de business și de validare, și a etichetelor

Această activitate este necesară pentru a înțelege detaliile de implementare la nivel scăzut ale Regulamentului 2019/1780. Rezultatul acestei analize va constitui baza de referință pentru activitățile ulterioare, cum ar fi definirea modelului de date, implementarea formularelor electronice și integrarea cu alte sisteme. Această activitate este susținută de documentația privind schema eForms.

4. Analiza integrărilor de sistem solicitate de UE

Pe baza deciziilor arhitecturale luate în ca urmare a activităților descrise anterior, această activitate va defini necesitățile și cerințele de integrare pentru implementarea integrării formularelor electronice cu sistemele UE - TED, TED eSenders, eNotices etc.

5. Adaptare formulare electronice

Această activitate se bazează pe deciziile arhitecturale luate. Această activitate este implementată în conformitate cu Manualul de implementare a politicii eForms și este susținută de documentația privind schema eForms.

6. Definirea și implementarea modelului de date eForms

Această activitate va defini și va implementa în modelul de date pentru formularele electronice baza de date existentă a sistemului național de achiziții publice.

7. Implementarea formularelor și notificărilor electronice

Aceasta este principala activitate a proiectului și presupune implementarea formularelor electronice în Sistemul național de achiziții publice. Aceasta cuprinde toate formularele și anunțurile electronice.

8. Implementarea integrării utilizând Building Blocks

Această activitate va implementa infrastructura hardware și software pentru eDelivery, eSignature și eArchiving. Această activitate include desfășurarea sistemului eDelivery, implementarea punctului de acces eDelivery, implementarea editorului de metadate de servicii, a aplicațiilor de semnătură electronică și de arhivare electronică. De asemenea, include analiza, proiectarea, implementarea și testarea codului pentru extinderea funcționalităților sistemului național de achiziții publice cu capacitățile blocurilor de construcție.

9. Integrarea eForms cu eNotices

Bazându-se pe rezultatele analizei realizate în cadrul activității nr. 3, se va realiza integrarea eForms cu eNotices.

10. Integrarea eForms cu TED eSenders

Bazându-se pe rezultatele analizei realizate în cadrul activității nr. 3, se va realiza integrarea eForms cu eSenders.

11. Integrarea cu instrumentele operate de o organizație care trimite notificări către TED eSender

Bazându-se pe rezultatele analizei realizate în cadrul activității nr. 3, prin intermediul acestei activități se va realiza integrarea eForms cu instrumente operate de alte organizații care trimit notificări către TED eSender.

12. Integrarea formularelor electronice cu serviciile existente de Business Intelligence pentru raportare consolidate

Această activitate este necesară pentru integrarea formularelor electronice cu sistemul Business Intelligence disponibil în Sistemul național de achiziții publice pentru o raportare consolidată.

13. Integrarea eForms cu serviciile de raportare existente pentru raportarea datelor istorice

Această activitate este necesară pentru integrarea formularelor electronice cu serviciul de raportare existent și disponibil în sistemul național de achiziții publice pentru raportarea datelor colectate din formularele și notificările electronice, cât și din bazinul de date istorice.

14. Cursuri de instruire

Vor fi oferite cursuri de instruire pentru părțile interesate și pentru utilizatorii externi care doresc să utilizeze formularele electronice.

15. Suport

Sprijin operațional pentru implementarea formularelor electronice, timp de un an după implementare

Grup țintă: ANAP, ADR

Ajutor de stat: Instituțiile care implementează investiția o face conform prerogativelor acordate prin actul de înființare și nu este o activitate remunerată, prin urmare nu reprezintă ajutor de stat.

Calendar: 2021- 2023.

A.10 Investiții pentru transformare digitala si automatizare RPA în administrația publică

Provocări:

Pe baza datelor înregistrate anterior izbucnirii pandemiei, performanța României a fost identică în patru din cele cinci dimensiuni DESI2020 măsurate. În ceea ce privește serviciile publice digitale și utilizarea serviciilor de internet, performanța României este cea mai scăzută în rândul statelor membre ale UE, această situație fiind cauzată de progresele lente înregistrate în general, dar și de evoluțiile politice și schimbarea mai multor guverne în ultimii patru ani.

În contextul actual, generat de pandemia de Covid19, au fost accentuate și mai mult deficiențele serviciilor publice din educație, sănătate, finanțe publice și justiție, respectiv rigiditatea acestora și lipsa de adaptare la cerințele actuale în materie de digitalizare a serviciilor oferite.

În general, administrația publică este nevoită să depășească aspecte precum: procese de lucru birocratice, utilizarea documentelor preponderent pe hârtie, sisteme IT fragmentate/insulare, multe camere tehnice (data rooms) instalate în diverse autorități publice.

Totodată, resursele tehnice și umane sunt limitate. La nivel de guvernare IT sunt carențe de coordonare cross-sector, iar interoperabilitatea este limitată. Pe de altă parte, capacitățile de raportare, generarea de analize complexe și statistice sunt reduse, inclusiv pentru publicarea de date deschise. Această situație generează riscuri inerente de securitate cibernetică și în continuitatea operațională/business continuity.

Prin orchestrarea proceselor de automatizare se pot depăși obstacolele birocratice cross-sectoriale și evoluția proceselor operaționale din administrație într-o manieră agilă care va duce la debirocratizare într-un mod organic și natural prin implicarea tuturor actorilor. Acțiunile de modelare a proceselor de business vor fi în același timp un instrument de creștere al interoperabilității organizaționale definite de EIF (modul în care administrațiile publice își aliniază procesele de afaceri, responsabilitățile și așteptările pentru a atinge obiective convenite în mod comun și benefice reciproc, menținând în același timp utilizatorii în focus.)

Automatizarea proceselor robotizate (RPA), reprezintă o nouă categorie de software pentru întreprinderi utilizată în mediul digital, replicând modul în care angajații folosesc un computer pentru a desfășura procese operaționale. Există multe avantaje în adoptarea RPA, așa cum este ilustrat de Studiul Centrului Comun de Cercetare (JRC) al Comisiei Europene privind explorarea transformării guvernului digital în UE (Exploring Digital Government transformation in the EU). Soluțiile de tip RPA sunt suficient dezvoltate, scalabile și reziliente pentru a putea fi utilizate de administrația centrală, într-o varietate de domenii, de la administrarea fondurilor, până la poliție, asistență medicală sau educație, deoarece poate sprijini calculele fiscale, controalele antifraudă, contractele managementul, raportarea criminalității, diagnosticarea asistenței medicale și gestionarea bazelor de date pentru studenți. Studiul menționat afirmă, de asemenea, că APR este capabil „să reducă erorile umane, să reducă costurile operaționale și să permită personalului să se concentreze asupra unor sarcini mai valoroase”.

Digitalizarea, alături de adoptarea tehnologiei de automatizare a proceselor de lucru / Robotic Process Automation (RPA) și a celor bazate pe inteligență artificială de către sectorul public, pot asigura creșterea productivității și implicit a rezilienței aparatului administrativ, sprijinind astfel o relansare economică mai rapidă.

Redefinirea design-ului de procese (Business Process Reengineering), va conduce în mod implicit la o mai mare transparență și predictibilitate a serviciilor publice oferite cetățenilor.

Există trei piloni care contribuie la realizarea creșterii economice și recuperării post pandemice prin automatizare:

- standardizarea proceselor, ca parte a continuității operaționale cu avantajul asigurării transparenței și predictibilității serviciului public pentru cetățean
- creșterea eficienței prin centralizarea datelor și asigurarea unui format standardizat al acestora.
- creșterea productivității, permise prin automatizarea proceselor.

Un recent raport McKinsey arată, de asemenea, că recuperarea post-pandemică va propulsa adoptarea rapidă a automatizării pentru a reproiecta procesele de lucru și pentru a face față unei cereri crescute de furnizare de servicii sau de îndeplinire a sarcinilor, deoarece automatizarea și-a dovedit eficiența în timpul pandemiei în soluționarea controlului costurilor și reducerea interacțiunii interumane, pentru a permite operațiunilor să continue fără a expune angajații la virus.

Obiectiv:

Inițiativa europeană comună Digital Compass îndeamnă guvernele să-și consolideze canalele digitale și să reprojeteze furnizarea de servicii publice pentru a „oferi un acces holistic și ușor la serviciile publice cu o interacțiune facilă pentru cetățean utilizand în același timp capacități avansate, precum prelucrarea datelor, AI și realitatea virtuală”. Un pas necesar îl reprezintă creșterea capacităților de infrastructură digitală, creștere esențială pentru a contribui la realizarea unei prelucrări masive a datelor în siguranță și cu o viteză de prelucrare adecvata astfel incat sa existe un spațiu optim pentru operațiuni de automatizare scalabile.

UE a aprobat deja rolul RPA în îmbunătățirea proceselor publice în cadrul politicii sale industriale europene privind inteligența artificială (IA) și robotică. Deși sectorul privat are grade de adopție diferite ale tehnologiei, există deja exemple notabile de proiecte de automatizare bazate pe AI în sectorul public care ajută la îmbunătățirea rezilienței, reducerea inexactității, îmbunătățirea experienței angajaților și a cetățenilor, furnizarea de servicii și productivitatea internă. În același timp, automatizarea poate contribui la reducerea sarcinii administrative, deoarece procesele și operațiunile necesită mai puțin timp și necesită mai puține documente, ceea ce permite sectorului public să ofere cetățenilor servicii publice mai rapide, fără erori și mai centrate pe clienți

Investițiile urmăresc susținerea transformării digitale la nivelul întregii administrații publice, precum și modernizarea acestora prin finanțarea infrastructurilor digitale și implementarea tehnologiilor avansate adecvate workflowurilor și proceselor specifice, redefinirea design-ului de procese (Business Process Reengineering), îmbunătățirea serviciilor publice și a procesului decizional utilizând tehnologii digitale avansate. Pe lângă beneficiile obținute privind modernizare, eficientizare și consolidarea capacității de prevenție și reziliență a serviciilor publice se obține și o reducere a sarcinii costurilor derivate din toate investițiile tehnologice utilizând noi instrumente TIC flexibile, reutilizabile și interoperabile. Totodată timpul alocat de cetățean și firme pentru obținerea serviciilor necesare se va diminua considerabil.

Cu ajutorul acestor noi tehnologii, organizațiile din sectorul public vor putea servi cetățenii mai bine și mai rapid, reduce birocrația, obține mai multă productivitate și eficiență internă și vor ajuta angajații din sectorul public să gestioneze volume de muncă considerabile sau vârfuri de cereri venite din partea cetățenilor. Spre deosebire de roboții fizici tradiționali, RPA implementează o forță de muncă virtuală - asistenți digitali - care sprijină angajații în activitățile lor zilnice, repetitive, mecanice, fără valoare de decizie sau creativitate umană.

RPA poate fi utilizat pentru a implementa o varietate de sarcini, unul din scenariile de implementare este utilizarea unor chat-boti pentru socializare și conversație care să înlocuiască canalele tradiționale de servicii guvernamentale. Acestea includ roboții de chat (agenți software care se concentrează pe limbajul scris / text), roboții conversaționali (concentrându-se pe limbajul vorbit și oferind o alternativă la interacțiunile telefonice) și agenții inteligenți (integrarea chaturilor și roboților conversaționali într-un singur sistem). Astfel de aplicații, potrivit unor autori, vor duce la reduceri semnificative de costuri și îmbunătățiri ale serviciilor dar și la asigurarea unor canale clasice de interacțiune(de ex - telefon voce) pentru interacțiunea cu cetățenii.

Reducerea implicării umane. Prin combinarea algoritmilor de inteligență artificială cu RPA se obține un instrument puternic pentru a înțelege, monitoriza, raționa, prezice, interacționa, precum și pentru a învăța și îmbunătăți răspunsurile - înlocuind potențial sau îmbunătățind multe sarcini îndeplinite de oameni. RPA este de așteptat să preia sarcinile oboseitoare, permițând personalului să se concentreze asupra celor mai importante. De exemplu verificarea unor documente scanate în format imagine ar putea fi realizată în mod automat fără implicarea factorului uman într-o activitate care nu necesită o calificare deosebită. Din punctul de vedere al utilizatorilor serviciilor publice există trei beneficii care pot fi sumarizate astfel: „Mai multă transparență și responsabilitate, mai puțină corupție.”

Tehnologiile digitale din administrațiile publice sunt, de asemenea, legate de transparență sporită și echitate în cel puțin trei aspecte. În primul rând, se referă la transparența deciziilor luate de funcționarii publici, în mare parte legată de deschiderea datelor către public. În al doilea rând, implicarea umană redusă menționată mai sus și prejudecățile umane (dez-intermedieri). În al treilea rând, transparența sporită ar trebui să rezulte și din implementarea mai eficientă a politicilor și furnizarea de servicii, în special în domeniul impozitării și plăților.

Implementare:

Pentru realizarea investiției, Ministerul Cercetării, Inovării și Digitalizării, prin Unitatea de Management al Programelor de transformare digitală, în colaborare cu ADR, va organiza o procedură de achiziție publică pentru selectarea unei firme de consultanță care să analizeze fluxurile de lucru existente în cadrul instituțiilor publice solicitante și care să propună utilizarea de soluții tehnologice de tip RPA adecvate pentru automatizarea sarcinilor laborioase, repetitive, bazate pe reguli. Prin implementarea tehnologiilor propuse de consultant, se va reduce timpul de lucru dedicat de angajați pentru anumite sarcini de lucru și vor fi obținute și alte tipuri de beneficii cum ar fi: reducerea costurilor de funcționare administrativă, creșterea productivității, reducerea erorilor și asigurarea conformității, creșterea capacității de a gestiona volume mai mari de sarcini, reducerea considerabilă a timpului de execuție și de răspuns către cetățeni.

Grup țintă: Administrație publică, instituții publice

Ajutor de stat: În vederea evitării acordării unui ajutor de stat către întreprinderile selectate pentru realizarea acestei investiții, selecția se va realiza prin intermediul unei proceduri competitive, transparente, necondiționate, nediscriminatorie și suficient promovată.

Calendar: 2021-2026.

A.10 Crearea unui program de finanțare pentru adoptarea cartii de identitate electronică cu semnătură digitală calificată (opozabila juridic)

Provocări: Prin raportare la nevoile actuale, impuse în mod special de procesul de digitalizare este necesară o transformare a capacităților existente dar și o transformare a modului în care

funcționează autoritățile naționale și modul în care siguranța cetățenilor și drepturile la anumite informații sunt mai bine asigurate.

Cartea electronică de identitate (CEI) este un facilitator cheie pentru adoptarea serviciilor digitale guvernamentale și va permite titularului autentificarea în sistemele informatice ale Ministerului Afacerilor Interne și în sistemele informatice ale altor instituții publice sau private, precum și utilizarea semnăturii electronice, în condițiile legii. CEI va facilita astfel accesul cetățeanului la diverse servicii electronice (bancare, fiscale, sociale, financiare etc.), cu efecte majore privind simplificarea relației cu autoritățile publice, creșterea calității și accesibilității serviciilor publice.

Noua CEI va respecta cerințele Comisiei Europene privind securizarea documentelor în contextul combaterii terorismului, al migrației ilegale, al traficului de droguri și de persoane, cărțile de identitate actuale fiind realizate cu tehnologie din anii '90, totodată fiind urmărită și atingerea obiectivelor Regulamentului (UE) 1157/2019 care impune cerințe superioare ale elementelor de securitate ale cărților de identitate. În legislația românească, în luna august 2020 a fost creat cadrul legal pentru asigurarea aplicării directe a dispozițiilor acestui regulament prin Legea nr. 162, însoțită de normele de aplicare (aprobate prin HG nr. 295/2021).

Noul format al CEI este de tipul ID1 (ICAO 9303), cu termen de emisie a primei CEI 2 august 2021, condiții impuse de dispozițiile Regulamentului (UE) 1157/2019.

Semnatura Electronica (certificat calificat)

De asemenea, având în vedere că CEI prezintă partitii rezervate stocării securizate a unui certificat digital de semnatura electronica calificată, programul de investiție subvenționează achiziția certificatului digital de către populație. Unul dintre beneficiile adoptării pe scară largă a semnăturii electronice îl reprezintă reducerea interacțiunii la ghișeu a cetățeanului cu administrația publică, debirocratizarea procedurilor administrative, reducerea timpului necesar pentru accesarea serviciilor publice, creșterea nivelului de sofisticare a serviciilor electronice la nivel minim 4. De asemenea, în acest fel se creează premisele unei reforme necesare sistemului judiciar.

Se elaborează o procedură prin care statul achiziționează funcționalitate "ca serviciu", urmând ca procedura de emisie a certificatului să fie integrată în fluxul de producere / emisie a CEI. Cetățeanul primește un document cu certificatul digital integrat.

Conform legislației naționale (Legea 162/2020) noua carte electronică de identitate va stoca 2 (două) certificate digitale astfel:

a. *Obligatoriu*: Un certificat digital pentru semnătură electronică avansată, emis de MAI. Acest certificat se va înscrie pe toate cărțile electronice de identitate și va permite autentificarea (accesarea) serviciilor electronice expuse de administrația publică în mediul online și totodată aplicarea semnăturii electronice extinse (având aceeași valoare juridică cu cea a unei semnături olografe, aspect valid cel puțin pe teritoriul României). Costul emiterii acestui tip de certificat va fi inclus în costul CEI (cf. legislației naționale în vigoare).

b. *Optional*: Un certificat digital pentru semnătură electronică calificată, emis de furnizorii de servicii de certificare calificată (naționali sau din afara țării). Acest certificat se va înscrie OPTIONAL de către cetățean, contra cost, și va permite autentificarea (accesarea) serviciilor electronice expuse de terți în mediul online și totodată aplicarea semnăturii electronice calificate (având aceeași valoare juridică cu cea a unei semnături olografe, atât în România cât și spațiul comunitar).

Obiectiv: Investiția urmărește stimularea adoptării voluntare a cărții de identitate electronice cu semnătură digitală calificată

Implementare:

Datele MAI arată că anual expiră aproximativ 2 milioane de CI. La începutul programului de adoptare a CEI, este de așteptat să se înregistreze o cerere mare în primii 2 ani de la generalizarea implementării, astfel că pentru estimarea numărului de CEI care vor fi eliberate s-a pornit de la cerere inițială estimată de 3 mil. CEI/an. Începând din anul al 3-lea, se estimează reducerea cuantumului anual cu 30%,

În prezent, în medie, se preiau la nivel național 8.800 cereri/zi pentru eliberare CI și că, la nivel național, există aproximativ 610 Servicii Publice Comunitare de Evidență a Persoanelor (SPCEP) active (și încă aprox. 25 SPCEP în procedura de avizare / deschidere), numărul maxim de cereri care au fost preluate prin intermediul serviciilor de evidență a persoanelor a fost de 20.000 cereri preluate/zi. În baza optimizărilor care vor fi realizate pentru realizarea CEI, va exista posibilitatea de a prelua un maxim de 25.000 cereri/zi.

Pentru implementarea proiectului CEI, MAI va conlucrea cu Compania Națională Imprimeria Națională, care realizează producția blanchetelor. În baza unei evaluări realizate în anul 2018, folosind infrastructura actuală pot fi produse 30.000 blanchete/zi. În ceea ce privește personalizarea, aceasta se va realiza folosind infrastructura pentru pașapoarte a Direcției Generale de Pașapoarte, care poate personaliza la capacitate maximă aprox. 20.000 CEI /zi.

Pe baza experienței acumulate în anii anteriori, se propune următorul calendar de implementare a CEI:

	cost elD	pop
2021	7,5	5.000
2022	7,5	1.000.000
2023	10	3.000.000
2024	10	2.000.000
2025	10	1.700.000
2026(Q2)	10	800.000

Costurile estimate pentru emiterea CEI cuprind costurile necesare rețehnologizării infrastructurii informatice existente, costurile necesare pentru achiziționarea stațiilor de lucru pentru preluarea datelor biometrice, costurile infrastructurii utilizate pentru înscrierea

certificatelor digitale de semnatura electronica, precum si costurile necesare pentru dezvoltarea infrastructurii MAI necesare pentru asigurarea conditiilor interactiunii cetatenilor cu sistemele informatice din administratia publica romana, context in care se urmareste pe langa emiterea unui docuemtn de identitate cu un inalt nivel de securitate dar si crearea infrastructurii necesare interactiunii cetenilor cu autoritatile administratiei publice in scopul debirocratizarii serviciilor prestate pentru populatie si reducerii timpilor de asteptare.

Grup țintă: MAI, Imprimeria Națională, populația

Ajutor de stat: Nu este cazul

Calendar: 2021-2026, conform calendarului estimate in cap. Implementare

A.11 Digitalizarea celui de al treilea sector

Nivelul scăzut de digitalizare a sectorului ONG, existenta unor decalaje de performanta si profesionalizare in domeniul digital dintre sectorul ONG si sectorul de afaceri, capacitatea scazuta de intervenție datorata lipsei eficientizarii activității lor prin tehnologie.

Investitia are ca **obiectiv** transformarea digitala a sectorului ONG si cresterea nivelului de alfabetizare digitala a lucratorilor din cadrul organizatiilor.

Aceasta investitie vizeaza 2 directii strategice:

- crearea de strategii de digitalizare sustenabile pe termen lung organizationale si crearea de resurse digitale pentru sectorul ONG.
- accesibilizarea serviciilor catre beneficiari la distanta.

Metode de realizare a strategiei:

- prin investiții în infrastructură digitală (infrastructură cloud și servicii digitale operaționale, dezvoltarea de aplicatii software dedicate sectorului ONG (soluții de management financiar, administrarea resurselor umane, managementul voluntarilor, managementul și retenția donatorilor etc)
- creșterea competentelor digitale ale personalului și voluntarilor in furnizarea de servicii la distanta catre beneficiari
- dezvoltarea de platforme si solutii tip CRM (custumer relashionship management) dedicate managementului beneficiarilor)
- achizitia de echipamente (hardware) in valoare maxima de 1/3 din bugetul proiectului

Tinta: 200 de granturi

Mecanism implementare: Apel de proiecte - cu depunere continuă și termene succesive de evaluare și selectie a proiectelor, care să permită angajarea resurselor în țintele anuale planificate. Durata maximă de implementare a unui proiect: 30 luni cu o valoare a grantului de maxim 70.000 Euro

Perioada de derulare: 2022-2026

Grup țintă: organizații neguvernamentale din România

Se propunerea și crearea unui centru de resurse pentru transformarea digitală a celui de al treilea sector cu următoarele caracteristici:

- dezvoltarea de servicii IT și soluții software open-source pentru sectorul ONG pentru sectorul ONG și asistență tehnică în implementarea strategiilor de transformare digitală
- centralizarea și curatorierea resurselor digitale existente în cadrul unei librării digitale deschise și facilitarea accesului ONG-urilor la acestea
- furnizarea de asistență, e-learning și training ca resurse educaționale asincron pentru sectorul ONG
- comunități de practică
- atragerea de voluntari specializați în IT (ux/ui design, programare, devops, product managers, digital strategists) care să acorde sprijin customizat ONG-urilor în procesele de transformare digitală.
- crearea de standarde de implementare, de accesibilizare, de securitate și de utilizare a tehnologiei în procesele de furnizare de servicii (sociale, educaționale, sănătate, voluntariat, culturale etc)
- găzduirea de replici ale soluțiilor dezvoltate prin granturile acordate prin program pentru a încuraja reutilizarea, scalarea și replicarea acestora la nivel sectorial unde este cazul - ?

Buget: 1 grant în valoare maximă de 1.300.000 euro

Target: 2000 de organizații asistate

Grup țintă: organizații neguvernamentale din România

Mecanismul de implementare pentru toate investițiile: selecție de proiecte

B. Conectivitate digitală

a. Reforme

B1 - Alinierea strategiei naționale în domeniul conectivității digitale prin măsuri specifice pentru atingerea obiectivelor de conectivitate UE 2025 stimularea investițiilor private pentru dezvoltarea rețelelor de foarte mare capacitate cu acoperire largă națională, inclusiv în corelație cu rețelele de transport și zonele de interes de mediu, prin eliminarea barierelor din cadrul normativ în vigoare.

Comparativ cu celelalte componente ale Indexului DESI, România se situează mai bine la nivel european în ceea ce privește conectivitatea. Acoperirea de bandă largă de mare viteză a crescut până la 82%, dar se situează încă în urma majorității statelor membre (media UE este

de 86%). Utilizarea benzii largi a stagnat la 66% dintre gospodării pentru al treilea an consecutiv și se situează cu mult sub media UE de 78%.

Challenge: Problema majoră o reprezintă persistența decalajului digital între zonele urbane și cele rurale, acoperirea cu 4G (85%) semnificativ mai mică decât media UE (96%). Unul dintre factorii principali care contribuie la lipsa investițiilor operatorilor telecom pentru construcția de rețele îl reprezintă barierele legislative în domeniul autorizațiilor de construire și al utilizării infrastructurilor fizice existente, care majorează necesarul investițiilor și reduce atractivitatea comercială a acoperirii anumitor zone geografice. Alți factori care contribuie la o cerere scăzută de internet îl reprezintă competențele digitale insuficiente, precum și gradul scăzut de digitalizare al sistemului public și al întreprinderilor.

Obiectivs: Obiectivele principale ale Reformei propuse le reprezintă adoptarea Legii de transpunere a Codului European al Comunicațiilor Electronice cu prevederi care să faciliteze autorizarea lucrărilor de construcții și realizarea investițiilor în infrastructuri și rețele telecom, Legii 5G, accelerarea introducerii pe scară largă, la nivel național a rețelelor 5G, în conformitate cu reglementările de securitate, și acoperirea în bandă largă a zonelor albe. Dezvoltarea economică și tehnologică a României va fi accelerată de amplele măsuri de reformă și de investițiile asociate propuse în cadrul Componentei și a PNRR și, ca atare, pentru asigurarea accesului universal la infrastructura și serviciile digitale publice, trebuie asigurat accesul la tehnologie de comunicații de foarte mare capacitate, mobilă și/sau fixă. Riscurile de securitate cibernetică vor fi administrate sistematic.

Implementare: Ministerul Cercetării, Inovării și Digitalizării, Autoritatea Națională pentru Administrare și Reglementare în Comunicații și Autoritatea pentru Digitalizarea României vor colabora pentru facilitarea investițiilor operatorilor privați în construirea/upgradarea de rețele de comunicații de foarte mare capacitate menite să asigure acoperirea unor părți cât mai extinse din cadrul teritoriului național. Concret, instituțiile mai sus menționate vor propune actualizarea cadrului legislativ relevant pentru autorizarea lucrărilor de construcții și realizarea investițiilor, transpunerea Codului European al Comunicațiilor, aplicarea Recomandării CE 2020/1307 prevăzute în Connectivity Toolbox în acord cu foaia de parcurs națională și adoptarea legislației secundare în aplicarea Codului Comunicațiilor. Suplimentar, asigurarea unui nivel ridicat de securitate a rețelelor și serviciilor 5G reprezintă o necesitate.

În legislația ce va fi elaborată în cadrul acestei Reforme, vor fi prevăzute măsuri pentru:

- Analiza acoperirii infrastructurii telecom și a altor infrastructuri fizice care pot fi utilizate de rețelele telecom
- Identificarea lucrărilor publice planificate în zona de interes (utilități publice și alți furnizori de infrastructură)
- Identificarea potențialilor alți actori din zona de interes care ar putea sprijini proiectul de implementare de bandă largă ultra-rapidă
- Proiectarea, autorizarea și realizarea lucrărilor de construcții pentru șosele, autostrăzi și căi ferate, cu prevederea de trasee sistematizate pentru rețele de comunicații electronice

- Definirea unor standarde tehnice naționale în acord cu cele europene și internaționale, în comunicații și alte sectoare
- Asigurarea unor mecanisme optime (sub aspect tehnic, concurențial și al securității pentru schimbul de trafic de date între rețele (peering)
- Crearea unui plan coordonat pentru dezvoltarea infrastructurii de bandă largă, unui set de terminologie universală în vederea standardizării lucrărilor, unui cadru și a unor principii conexe pentru proiectarea rețelelor

Grup țintă: Reforma are caracter național (iar nu regional), se adresează nediscriminatoriu tuturor furnizorilor de rețele și servicii de comunicații electronice, în beneficiul tuturor utilizatorilor finali: persoane fizice, entități publice sau private.

Ajutor de stat: prin natura sa, reforma vizează modificare de tip legislativ și prin urmare, nu implică acordarea de ajutoare de stat.

Calendar: 2023

b. Investiții

B.2 - Furnizarea unei scheme de sprijinire a utilizării serviciilor de comunicații prin diferite tipuri de instrumente pentru beneficiari, cu accent pe zonele albe

Challenge: Chiar și în condițiile menținerii unei dinamici concurențiale sănătoase pe termen lung, precum și a implementării reformelor asumate, piața nu poate livra conectivitate în toate localitățile din România, conform obiectivelor UE 2025.

Lipsește actualmente un plan și a un cadru integrat pentru sprijinirea conectivității și a digitalizării sistemelor publice și a actorilor din sectorul privat, prin care aceștia să poată beneficia de conectarea la infrastructura de comunicații

Obiectiv: Acoperirea cu servicii de acces la internet de mare viteză, la punct fix a aproximativ 790 de localități rurale (sate) în care, conform datelor ANCOM, piața nu poate livra astfel de servicii prin forțe proprii, în limita a 80 milioane de Euro.

Implementare:

Două ordini de prioritate:

1. Prioritate absolută (P1), localități rurale complet albe, nedeservite cu rețele fixe, dar în care există cerere latentă și/sau inductori socio-economici (școală, grădinița, dispensar, instituție publică etc.). Este vorba în principal de localități rurale de mici dimensiuni (min. 50 locuitori/20 gospodării), în condiții geografice deosebite (de exemplu, rural îndepărtat, enclavizat, geografie atipică etc.). Prezența în aceste localități a unor inductori socio-economici nedeserviți de internet, reprezintă o mare pierdere de bunăstare socială/pentru perspectivele de dezvoltare a respectivei comunități, precum și indicii rezonabile privind relevanța și consistența cererii de internet de mare viteză. Estimăm aproximativ 200-250 de astfel de localități.

2. Prioritate subiacentă (P2), localități rurale insuficient deservite cu rețele fixe, în care vitezele nu pot fi îmbunătățite prin forțele piețelor, conform datelor ANCOM și pe baza angajamentelor rezonabile de investiții ale operatorilor. Estimăm aproximativ 540 - 590 de astfel de localități.

Nu vor fi eligibile pentru finanțare localitățile pentru care vor exista planuri credibile de dezvoltare a unei rețele fixe de mare viteză în următorii 3 ani.

Din experiențele avute anterior a rezultat că succesul implementării unui proiect de ajutor de stat pentru creșterea gradului de conectivitate depinde foarte mult de implicarea autorităților locale care cunosc nevoile comunității și sunt în măsură să înlăture anumite bariere administrative. Prin urmare, localitățile eligibile pentru finanțarea publică se vor stabili, în ordinea solicitărilor primite din partea autorităților locale care se angajează să emită, în condiții facile și cu celeritate, autorizațiile de construire necesare și să perceapă tarife reduse sau chiar 0 pentru accesul tuturor operatorilor de comunicații electronice pe proprietatea publică a unității administrativ teritoriale în cauză.

Vor fi finanțate următoarele:

- infrastructură pasivă (stâlpi, canalizație subterană etc.) + elemente de rețea activă
- segment de distribuție (backhaul) + segment de acces (last mile)
- realizarea unei rețele noi sau modernizarea unei rețele existente

Investiția vizează următoarele:

- acoperirea cu internet de mare viteză a aprox. 30.000 – 40.000 de gospodării rurale îndepărtate, precum și a 200 - 250 de inductori socio-economici, care ar fi rămas neacoperite cu niciun fel de rețele în absența intervenției
- îmbunătățirea acoperirii la internet pentru aproximativ 80.000 – 90.000 de gospodării rurale, precum și a 500 - 600 de inductori socio-economici, care nu ar putea beneficia de upgrade în absența intervenției
- conectarea la internet de mare viteză a 600 de inductori socio-economici suplimentari și a 60.000 de gospodării (estimare take-up)

Grup țintă:

utilizatori de servicii de comunicații în desfășurarea activităților lor, operatori din industria telecomunicațiilor, Ministerul Cercetării, Inovării și Digitalizării, Direcția Generală Comunicații și Tehnologia Informației, alți actori relevanți identificați

Ajutor de stat:

Prin designul său, proiectul este conform cu regulile ajutorului de stat, întrucât vizează exclusiv zone albe iar selectarea beneficiarilor va fi realizată pe baza unei proceduri de licitație publică deschisă, transparentă și nediscriminatorie.

Calendar:

- 2021 – planificare strategică Romania Gigabit 2025
- 2022 – organizare (stabilire localități eligibile, definire criterii de selecție, întocmire documentație licitație publică, selectare câștigători licitație publică)
- 2023 – 2025 – realizarea și punerea în funcțiune a investițiilor

C. Securitate Cibernetică

a. Reforme

C1 - Creșterea arealului de protecție și asigurarea securității cibernetice a entităților publice și private care dețin infrastructuri cu valențe critice

Context: În ceea ce privește **Securitatea Cibernetică**, România se confruntă cu amenințări provenite din spațiul cibernetic la adresa infrastructurilor critice, având în vedere interdependența din ce în ce mai ridicată între infrastructuri cibernetice și infrastructuri precum cele din sectoarele financiar-bancar, transport, energie și apărare națională. Globalitatea spațiului cibernetic este de natură să amplifice riscurile la adresa acestora, afectând deopotrivă cetățenii, mediul de afaceri și cel guvernamental. Conform Strategiei Naționale de Apărare a Țării 2020-2024, România se confruntă cu următoarele probleme: nivel redus de securitate cibernetică a infrastructurilor de comunicații și tehnologia informației din domenii strategice; acutizarea decalajului tehnologic și valorificarea insuficientă a beneficiilor conferite de utilizarea noilor tehnologii; tendința exponențială de dezvoltare a tehnologiilor emergente (5G, inteligența artificială, big data, Internet of Things, cloud și smart computing) generează, pe de o parte, nevoi de creștere și îmbunătățire a comunicațiilor, care vor susține servicii digitale inovatoare menite să sprijine cetățenii și mediul de afaceri, iar, pe de altă parte, necesități de colectare și securizare a datelor și informațiilor; potențialele vulnerabilități tehnologice ale rețelelor 5G; criptomonedele, tehnologia blockchain, inteligența artificială, machine learning, Internet of Things, big data, tehnologia cuantică sau Internetul Ascuns (Dark Web-ul) conturează perspective de utilizare a acestora în planul criminalității organizate, infracționalității cibernetice, activităților de profil hacktivist, terorist sau extremist.

Pentru România, securitatea cibernetică reprezintă o prioritate națională orizontală, acoperind domeniile economice și de apărare și incluzând educația, formarea, exercițiile cibernetice specifice, activitățile de sensibilizare și apărarea cibernetică.

Centrul Național Cyberint (CNC - înființat în 2013) acționează, conform legii, pentru cunoașterea, prevenirea și contracararea vulnerabilităților, riscurilor și amenințărilor la adresa securității cibernetice a României.

În baza atribuțiilor legale, CNC are în vedere **asigurarea securității cibernetice a rețelelor și sistemelor informatice aparținând instituțiilor publice, precum și a infrastructurilor critice din domeniul IT&C, a căror afectare prin atacuri cibernetice poate genera impact negativ la adresa securității naționale.**

Prin utilizarea soluțiilor de securitate cibernetică, CNC furnizează beneficiarilor legali informațiile necesare prevenirii, limitării sau stopării consecințelor unor atacuri cibernetică asupra sistemelor IT&C care reprezintă infrastructuri critice.

Challenge: Conform Strategiei de Securitate Cibernetică, România se confruntă cu amenințări provenite din spațiul cibernetic la adresa infrastructurilor critice, având în vedere interdependența din ce în ce mai ridicată între infrastructuri cibernetică și infrastructuri precum cele din sectoarele financiar-bancar, transport, energie și apărare națională. Globalitatea spațiului cibernetic este de natură să amplifice riscurile la adresa acestora, afectând deopotrivă cetățenii, mediul de afaceri și cel guvernamental.

Din perspectiva riscurilor și amenințărilor conexe mediului virtual, digitalizarea României reprezintă atât un obiectiv major de interes social, cât și un obiectiv de securitate cibernetică națională, obiectiv identificat ca prioritar în cadrul mai multor documente strategice precum: Strategia Națională de Apărare a Țării 2020-2024, Strategia Națională de Securitate Cibernetică a României, Raportul de țară pentru România 2020, Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă.

Conform Strategiei Naționale de Apărare a Țării 2020-2024, România se confruntă cu următoarele probleme: nivel redus de securitate cibernetică a infrastructurilor de comunicații și tehnologia informației din domenii strategice; acutizarea decalajului tehnologic și valorificarea insuficientă a beneficiilor conferite de utilizarea noilor tehnologii; tendința exponențială de dezvoltare a tehnologiilor emergente (5G, inteligența artificială, big data, Internet of Things, cloud și smart computing) generează, pe de o parte, nevoi de creștere și îmbunătățire a comunicațiilor care vor susține servicii digitale inovatoare menite să sprijine cetățenii și mediul de afaceri, iar, pe de altă parte, necesități de colectare și securizare a datelor și informațiilor; potențialele vulnerabilități tehnologice ale rețelelor 5G; criptomonedele, tehnologia blockchain, inteligența artificială, machine learning, Internet of Things, big data, tehnologia cuantică sau Internetul Ascuns (Dark Web-ul) conturează perspective de utilizare a acestora în planul criminalității organizate, infracționalității cibernetică, activităților de profil hacktivist, terorist sau extremist.

Pentru contracararea acestor amenințări, România a stabilit un număr unic de urgență pentru incidentele de securitate cibernetică (1911) care este operațional 24/7, devenind astfel este prima țară din Europa și a doua din lume cu un astfel de sistem. Informațiile obținute au contribuit la lansarea mai multor campanii de prevenire și conștientizare, ar fi "Campania Ransomware în sistemul medical" și "Microsoft Tech Support Fraud".

În ceea ce privește realizarea sistemului național de securitate cibernetică (SNSC), au fost finalizate actele normative subsecvente implementării Directivei NIS, respectiv a Legii nr. 362/2018 privind asigurarea unui nivel comun ridicat de securitate a rețelelor și sistemelor informatice.

În vederea asigurării securității cibernetică a sistemelor TIC și a rețelelor informatice este în curs de contractare proiectul Consolidarea capabilităților de prevenire, identificare, analiză și reacție la incidentele cibernetică, la nivelul Serviciului de Protecție și Pază și sunt în curs de implementare două proiecte destinate creșterii capacității operaționale a SRI și STS :

Actualizarea și dezvoltarea sistemului național de protecție a infrastructurilor IT&C cu valențe critice pentru securitatea națională împotriva amenințărilor provenite din spațiul cibernetic (proiect dezvoltat de SRI în parteneriat cu STS) și proiectul Sistem de protecție a terminalelor operaționalizate la nivelul SRI împotriva amenințărilor provenite din spațiul cibernetic (proiect dezvoltat de SRI).

Se află în implementare proiectul Sistem de alertă timpurie și informare în timp real - RO-SAT, (dezvoltat de CERT-RO în parteneriat cu STS), prin care se urmărește creșterea nivelului de securitate a spațiului cibernetic național (instituții publice, companii private, utilizatori individuali), precum și creșterea capacității de răspuns la incidente de securitate cibernetică a CERT-RO. Ulterior adoptării, la 31 iulie 2020, a HG privind aprobarea Notei de fundamentare referitoare la necesitatea și oportunitatea efectuării cheltuielilor aferente proiectului, au fost demarate procedurile de achiziții, care sunt în diverse stadii de realizare.

De asemenea, pentru creșterea capacității administrative în vederea implementării unui sistem unitar de management al calității și performanței, a unui sistem de coordonare și consultare cu factorii interesați precum și pentru sistematizarea legislației cu incidență și impact asupra investițiilor în dezvoltarea rețelelor de acces la NGN, este în curs de finalizare implementarea proiectului Sistem integrat de management pentru o societate informațională performantă (SIMSIP).

Obiectivs: Creșterea arealului de protecție, prin valorificarea know-how-ului deținut, precum și prin promovarea de modele de bune practici în demersurile de asigurare a securității cibernetice, concomitent cu creșterea nivelului de securitate cibernetică a entităților publice și private care dețin infrastructuri cu valențe critice.

Sunt necesare stabilirea unor măsuri tehnice și organizatorice adecvate și proporționale pentru a gestiona riscurile la adresa securității cibernetice și rezilienței rețelelor, a sistemelor informatice și interoperabilității acestora.

Prioritatea acordată la nivel național securității cibernetice se reflectă, de asemenea, în sistemul educațional, care plasează drept unul dintre principalele sale domenii de interes programele educaționale digitale și cibernetice. La nivel național, peste 15 programe de securitate cibernetică au fost dezvoltate în peste 11 universități și licee, pe teme variind de la securitatea cibernetică a sistemelor informatice militare, criptografie, investigații digitale la învățarea automată și securitatea rețelelor. Astfel se constată necesitatea dezvoltării de noi competențe de securitate cibernetică prin crearea unui „set de instrumente” cu aplicabilitate în domeniile prioritare și a unui portofoliu de servicii de pregătire profesională pentru absolvenți și studenți pe tematici precum: igienă cibernetică, control și protecția datelor, siguranța utilizării noilor tehnologii.

În perspectiva operaționalizării **Centrului European Cyber de la București, CNC va contribui**, alături de celelalte instituții cu competențe în domeniul securității naționale, la:

- dezvoltarea unei platforme transparente de schimb de informații în domeniul securității cibernetice, la nivel european;

- dezvoltarea și permanentizarea unui dialog la nivel european, în domeniul securității cibernetice (best practices, lessons learned);
- cooperarea în planul cercetării și inovării în domeniul securității cibernetice (în special pe componenta ce vizează infrastructurile critice din domeniul IT&C);
- cooperarea în planul susținerii și sprijinirii experților în domeniul securității cibernetice.

La finalizarea Reformei, va fi generat un document de politici publice referitor la protecția rețelelor IT și OT.

Implementare: Centrul Național Cyberint are rol central în cadrul Sistemului național de protecție a infrastructurilor TIC de interes național împotriva amenințărilor provenite din spațiul cibernetic, prin intermediul căruia este asigurată securitatea cibernetică a infrastructurilor TIC cu valențe critice.

Prin implementarea prezentei Reforme, Centrul Național Cyberint **va deveni un nod central** în domeniul securizării infrastructurilor IT¹ și OT², a căror afectare poate aduce atingere securității naționale.

În vederea asigurării securității cibernetice a infrastructurilor IT&C cu valențe critice, CNC colaborează cu Centrul Național de Răspuns la Incidente de Securitate Cibernetică (CERT-RO), autoritate competentă la nivel național pentru securitatea rețelelor și a sistemelor informatice care asigură furnizarea serviciilor esențiale.

Totodată, structura de tip CERT din cadrul CNC îndeplinește rolul de Centru Operațional de Răspuns la Incidente de Securitate Cibernetică, având misiunea de a preveni și de a răspunde la incidente de securitate cibernetică. Ulterior adoptării HG nr. 584/2019 de modificare și completare a HG nr. 494/2011, CERT a fost reorganizat pentru operaționalizarea celor trei piloni stabiliți prin Legea nr. 362/2018. Urmare aprobării ROF CERT-RO, au fost elaborate proiectele de documente pentru demararea procesului de introducere în Clasificarea Ocupațiilor din România (COR) a noilor ocupații specifice domeniului securității cibernetice.

Centrul Național Cyberint va încheia acorduri de parteneriat cu entități publice și private care dețin infrastructuri TIC cu valențe critice pentru securitatea națională.

Vor fi stabilite măsuri tehnice și organizatorice adecvate și proporționale pentru a gestiona riscurile la adresa securității cibernetice și rezilienței rețelelor, a sistemelor informatice și interoperabilității acestora prin:

- evaluarea stării de securitate și a vulnerabilităților rețelelor și sistemelor informatice;
- elaborarea de politici și proceduri de securitate cibernetică în conformitate cu standarde internaționale de securitate a informației și sistemelor informaționale, de management al riscului, sau cu cerințele legale aplicabile;
- folosirea de soluții care utilizează inteligența artificială;

¹ Tehnologia informației - rețelele de calculatoare și de date

² Tehnologia Operațiilor - operațiuni ale sistemelor de control industrial - ICS și grupurilor de control al proceselor

- asigurarea interoperabilității între componentele informatice de securitate;
- protecția sistemelor informatice și a informațiilor vehiculate la nivelul instituțiilor, autorităților publice și operatorilor privați;
- asigurarea de condiții optime de securitate cibernetică pentru facilitarea desfășurării de la distanță a activității angajaților;
- eficientizarea și crearea de premise pentru a continua modernizarea infrastructurilor TIC cu valențe critice pentru securitatea națională, inclusiv prin minimizarea timpului dedicat activităților de recuperare și restaurare ca urmare a incidentelor sau atacurilor cibernetice.
- cursuri de pregătire profesională în materie de securitate cibernetică specific pentru absolvenți și studenți (igienă cibernetică, control și protecția datelor, siguranța utilizării noilor tehnologii).

După dezvoltarea acestui la nivel național, va fi pus la dispoziția tuturor operatorilor economici și administrațiilor publice centrale și locale, în mod gratuit.

CERT-RO este structură independentă de expertiză și cercetare-dezvoltare în domeniul protecției infrastructurilor cibernetice, fiind autoritatea competentă la nivel național pentru securitatea rețelelor și sistemelor informatice care asigură furnizarea de servicii esențiale ori furnizează servicii digitale.

În baza competențelor atribuite de noul ROF, CERT-RO a elaborat proiectele de documente pentru demararea procesului de introducere în Clasificarea Ocupațiilor din România (COR) a noilor ocupații specifice domeniului securității cibernetice.

Potrivit dispozițiilor Legii nr. 92/1996 *privind organizarea și funcționarea Serviciului de Telecomunicații Speciale* (STS), cu modificările și completările ulterioare, STS este organul central de specialitate, cu personalitate juridică, ce organizează, conduce, desfășoară, controlează și coordonează activitățile în domeniul telecomunicațiilor speciale pentru autoritățile publice din România și pentru alți utilizatori prevăzuți în anexa nr. 1 la Lege. Conform anexei nr. 2 la actul normativ mai sus menționat, STS administrează inclusiv rețele, infrastructuri, sisteme, servicii și aplicații în diferite tehnologii informatice și de comunicații, cu soluții de securitate asociate.

Prin planul de măsuri stabilit în Strategia 5G pentru România, aprobată prin Hotărârea Guvernului României nr. 429/2019, Serviciul de Telecomunicații Speciale este desemnată instituția responsabilă privind lansarea serviciilor BB-PPDR (Broadband – Public Protection and Disaster Relief).

Prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 73/2020, STS a fost desemnat *Integrator de servicii de comunicații critice în vederea asigurării continuității comunicațiilor destinate autorităților publice cu atribuții în managementul situațiilor de urgență pentru asigurarea continuității actului de comandă și control atât la nivel strategic cât și la nivelul echipajelor de intervenție, în vederea gestionării situațiilor de urgență cu potențial de afectare a securității naționale.*

Prin Hotărârea Guvernului nr. 245/2015 s-a aprobat cadrul strategic pentru dezvoltarea digitală, respectiv Strategia Națională privind Agenda Digitală pentru România (SNADR).

SPP este organ de stat cu atribuții în domeniul siguranței naționale, specializat în asigurarea protecției demnitarilor români, a demnitarilor străini pe timpul șederii lor în România, a familiilor acestora, în limitele competențelor legale, precum și în asigurarea pazei sediilor de lucru și a reședințelor acestora, potrivit hotărârilor Consiliului Suprem de Apărare a Țării.

În conformitate cu prevederile Legii nr. 191/1998 *privind organizarea și funcționarea Serviciului de Protecție și Pază*, cu modificările și completările ulterioare, pentru îndeplinirea atribuțiilor ce îi revin, SPP colaborează cu Ministerul Apărării Naționale, Ministerul de Interne, Serviciul Român de Informații, Serviciul de Informații Externe, Serviciul de Telecomunicații Speciale, cu celelalte ministere și organe de specialitate ale administrației publice centrale și locale. Instituțiile menționate sunt obligate să acorde SPP, în limita competențelor legale, sprijinul necesar îndeplinirii atribuțiilor prevăzute de lege.

Totodată, potrivit dispozițiilor Legii nr. 191/1998, cu modificările și completările ulterioare, pentru îndeplinirea atribuțiilor legale și exercitarea actului de conducere a tuturor forțelor participante, la nivelul SPP este necesară asigurarea schimburilor de date și cooperarea cu entități din țară și străinătate, aspect ce conduce la necesitatea implementării unui sistem de comunicații sigure, cu un grad ridicat de disponibilitate (fiabilitate).

STS și SPP vor asigura, în mod colaborativ, în funcție de atribuțiile legale ale fiecărei instituții, securizarea comunicațiilor destinate asigurării serviciilor de date, transmisii video și voce pentru autoritățile statului, printr-un concept integrat ce cuprinde și măsuri de protecție a comunicațiilor, protecție medicală și securitate cibernetică și analiză a informațiilor, transport și securitate a traseelor de deplasare, intervenție etc.

Grup țintă: Centrul Național Cyberint, CERT – RO, STS și SPP

Ajutor de stat: Măsurile din cadrul acestei reforme nu implică elemente de ajutor de stat, fiind în general aspecte de natură administrativă.

Calendar: 2021 - 2025

b. Investiții

C.2 - Investiții pentru asigurarea unui nivel adecvat de securitate cibernetică pentru entități publice și private

Centrul Național Cyberint:

Challenge: În contextul crizei COVID-19, la nivel global s-au intensificat și diversificat activitățile ostile din spațiul cibernetic. Actorii cibernetici utilizează contextul social actual pentru derularea de atacuri cibernetice, care au la bază tehnici de inginerie socială, inclusiv cu scopul de a afecta servicii din domenii cheie (producție, transport și distribuție gaze naturale și

energie electrică, sănătate; administrație publică; educație, transporturi etc.) cu impact ridicat la buna desfășurare a activităților curente de la nivel național.

Pentru respectarea restricțiilor impuse de pandemia COVID-19, majoritatea instituțiilor publice și companiilor private au adoptat, în regim de urgență, modelul work from home, accesarea de la distanță a rețelilor acestor entități devenind o necesitate pentru desfășurarea activităților curente. Astfel, prin eliminarea interacțiunilor dintre angajați a fost diminuat riscul răspândirii excesive a virusului SARS-CoV2, însă a crescut riscul expunerii infrastructurilor IT&C folosite la atacuri cibernetice.

Sistemele informatice care gestionează majoritatea infrastructurilor critice reprezintă o țintă predilectă a atacurilor cibernetice. Atacurile asupra sistemelor informatice aparținând unor instituții ale statului sau aflate în proprietate privată, devin cu atât mai periculoase și mai dificil de prevenit. Ele pot fi inițiate atât de grupări de criminalitate organizată care vizează, în cele mai multe cazuri, obținerea de resurse financiare, cât și de către state ostile pentru obținerea unor avantaje strategice. În acest context, principalele provocări au fost reprezentate de securitatea informațiilor vehiculate și a canalelor de comunicații, precum și de adoptarea și aplicarea măsurilor necesare menținerii unui nivel optim de securitate cibernetică.

Pe de altă parte, având în vedere că la nivelul Uniunii Europene a fost demarat Programul Europa Digitală care urmărește creșterea capacităților digitale prin implementarea de tehnologii de ultimă generație, la nivelul României se dorește alinierea la standardele impuse de la nivel UE prin creșterea gradului de digitalizare și interconectarea propriilor servicii digitale cu cele europene.

Având în vedere cele menționate anterior, este necesară extinderea și dezvoltarea la nivel național a mecanismelor de protecție împotriva atacurilor cibernetice în continuă evoluție, prin adoptarea de tehnologii de ultimă generație (artificial intelligence, machine learning, etc.) care să asigure mijloacele defensive optime pentru toate domeniile de interes național.

Obiectiv: creșterea arealului de protecție, prin valorificarea know-how-ului deținut, precum și prin promovarea de modele de bune practici în demersurile de asigurare a securității cibernetice, precum și creșterea rezilienței, o condiție esențială pentru succesul activităților de protecție a infrastructurilor critice. Reziliența infrastructurii este strâns legată de modul în care organizațiile își gestionează riscurile strategice, operaționale și financiare.

Din punct de vedere al securității cibernetice, CNC operează un SOC (Security Operation Center), prin care oferă deja, încă din anul 2015, servicii de securitate cibernetică pentru instituții publice (*ex. din domeniul administrației publice, energetic, sănătății, finanțelor, educației și cercetării*), în scopul securizării, modernizării și eficientizării activităților proprii, circumscrise domeniului IT&C, proiectul propus urmărind creșterea numărului de entități protejate la minim 65.

Acest SOC asigură securizarea rețelilor instituțiilor publice și protejarea datelor prelucrate și stocate. Rolul SOC-ului Centrului National Cyberint este de a detecta, analiza și răspunde la

incidentele de securitate cibernetică detectate în cadrul infrastructurilor cu valențe critice prin exploatarea soluțiilor de securitate cibernetică.

Pentru derularea de investigații cât mai aprofundate și mitigarea riscurilor de securitate cibernetică, CNC derulează activități specifice, precum: analiză forensics, analiză malware, audituri de securitate cibernetică și management al incidentelor de securitate cibernetică. În cadrul acestui SOC sunt analizate evenimentele de securitate generate de la nivelul serverelor, stațiilor de lucru, bazelor de date, aplicațiilor, site-urilor web sau de la nivelul echipamentelor de comunicație și securitate, în scopul identificării activităților anormale precursore ale incidentelor cibernetice, prin implementarea la nivel național a unui sistem de management centralizat (SIEM).

Personalul SOC cooperează cu echipele din cadrul infrastructurilor protejate pentru soluționarea rapidă a incidentelor de securitate.

În derularea activității, structura CERT - CNC cooperează cu CERT-RO, instituție ce deține rolul de autoritate națională cu competențe la nivel național în transpunerea măsurilor și cerințelor de securitate din Directiva NIS, în vederea creșterii securității rețelelor și sistemelor informatice ce susțin servicii esențiale.

Menționăm că legislația privind Directiva NIS nu acoperă momentan, în plan național, toate domeniile esențiale de interes, anumite domenii rămânând în afara spectrului de adresabilitate al actualei Directive. În acest context, proiectul propus de către CNC are în vedere și acoperirea unor infrastructuri IT&C cu valențe critice din domenii care nu se regăsesc actualmente în sfera de competență a CERT-RO, dar care prin rolul lor sunt importante pentru securitatea națională.

Având în vedere faptul că Centrul National Cyberint desfășoară activități în scopul cunoașterii, anticipării, prevenirii și contracarării amenințărilor la adresa infrastructurilor critice, proiectul propus cuprinde și infrastructuri OT care deservește sau reprezintă sisteme de control industrial ICS/SCADA.

Infrastructurile OT susțin domenii cheie din energie și industrie, un rol important în securizarea acestora constând în gestionarea riscurilor și vulnerabilităților de securitate cibernetică precum:

- posibilitatea de accesare în mod neautorizat a echipamentelor/sistemelor de comandă și control din cadrul unor infrastructuri critice;
- afectarea serviciilor de utilitate publică vitale (de ex. furnizare energie electrică, energie termică, apă, etc.) în urma unor atacuri cibernetice;
- perimarea tehnologiilor utilizate în cadrul infrastructurilor (uzură tehnologică);
- factorul uman care operează infrastructurile.

Din perspectiva securității cibernetice, prezintă relevanță riscurile ce se manifestă la nivelul infrastructurilor OT care sunt, în general, determinate sau conexe unor: deficiențe în monitorizarea acestora sau probleme apărute în depanarea și identificarea anomaliilor (ex. dacă sunt incidente sau configurări greșite ale echipamentelor), probleme ce țin de arhitectura

infrastructurii (din teren, cele de control și de proces, din zona de business sau de management etc), disfuncții pe zona fluxurilor de comunicație, DMZ³ etc.

Aducerea acestor infrastructuri OT în stare de funcționare în afara parametrilor optimi poate genera un impact considerabil la adresa securității naționale care se poate traduce în pierderi sau prejudicii economice, afectarea vieții sociale sau chiar pierderea de vieți omenești.

Prin Investiția curentă se urmărește creșterea nivelului de securitate cibernetică a entităților publice și private care dețin infrastructuri cu valențe critice, prin:

- evaluarea stării de securitate și a vulnerabilităților rețelelor și sistemelor informatice;
- elaborarea de politici și proceduri de securitate cibernetică în conformitate cu standarde internaționale de securitate a informației și sistemelor informaționale, de management al riscului, sau cu cerințele legale aplicabile;
- folosirea soluțiilor care utilizează inteligența artificială;
- asigurarea interoperabilității între componentele informatice de securitate;
- protecția sistemelor informatice și a informațiilor vehiculate la nivelul instituțiilor, autorităților publice și operatorilor privați;
- întărirea securității cibernetice și a guvernantei IT, pentru îmbunătățirea accesului la informație și eficientizarea proceselor în tot sistemul judiciar (Ministerul Justiției și instituțiile subordonate, Consiliul Superior al Magistraturii, instanțele de judecată, Ministerului Public și parchetele, alte organizații din sectorul judiciar (ANABI, DNP, ONRC)
- asigurarea de condiții optime de securitate cibernetică pentru facilitarea desfășurării de la distanță a activității angajaților;
- eficientizarea și crearea de premise pentru a continua modernizarea infrastructurilor IT&C cu valențe critice pentru securitatea națională, inclusiv prin minimizarea timpului dedicat activităților de recuperare și restaurare ca urmare a incidentelor sau atacurilor cibernetice.

Implementare:

Pentru atingerea obiectivelor investiției, Centrul Național Cyberint – SRI presupune dezvoltarea facilității dedicate Centrului Național Cyberint, respectiv soluții de securitate cibernetică acoperind infrastructuri de tip IT și OT.

Următoarele activități vor fi derulate:

- Dezvoltarea capacității de protecție integrată a securității cibernetice a infrastructurilor TIC de tip IT și OT.

³ Demilitarized Zone

- Auditarea infrastructurilor TIC cu valențe critice în vederea identificării vulnerabilităților de securitate cibernetică, respectiv a dezvoltării și implementării de politici și proceduri de securitate și evaluare a riscului, în conformitate cu standardele internaționale sau cu legislația autohtonă în vigoare.
- Dezvoltarea unei infrastructuri tehnice cu rolul de identificare, monitorizare, management și reacție la incidente de securitate cibernetică destinat protejării infrastructurilor TIC cu valențe critice pentru securitatea națională care nu/nu mai beneficiază de protecția oferită de Sistemul național de protecție a infrastructurilor TIC de interes național împotriva amenințărilor provenite din spațiul cibernetic, cu rol complementar acestuia.
- Implementarea unui program național de pregătire a operatorilor economici și a autorităților competente pentru situații de criză cibernetică și hibride, prin organizarea de exerciții și elaborarea planurilor de management a crizei.
- Stabilirea unei platforme naționale de evaluare și gestionare a riscurilor de securitate cibernetică ale noilor tehnologii.

Implementarea unei infrastructuri destinată securității comunicațiilor radio, care va conduce la creșterea nivelului de protecție și a gradului de disponibilitate a serviciilor de comunicații furnizate autorităților publice care oferă servicii digitale cetățenilor.

Prin realizarea activităților prezentate, se vor obține următoarele beneficii:

- Implementarea de metode, tehnici și procedee de control și gestionare a riscurilor și amenințărilor la adresa securității rețelelor de comunicații;
- Creșterea rezilienței infrastructurilor de comunicații wireless prin realizarea protecției spectrului de radiofrecvențe în concordanță cu noile tehnologii 5G, IoT, care stau la baza implementării de proiecte de tip Smart City și Smart Village;
- Automatizarea proceselor de colectare, interpretare și decizie aferente activităților de goniometrie și monitorizarea a spectrului de radiofrecvențe;
- Implementarea de măsuri active în vederea creșterii disponibilităților serviciilor wireless, prin identificarea factorilor perturbatori și a interferențelor prejudiciabile ale spectrului de radiofrecvențe;
- Eficientizarea intervenției pentru neutralizarea factorilor perturbatori și interferențelor prejudiciabile ale spectrului de radiofrecvențe;
- Creșterea capacității de analiză și prelucrare a datelor colectate pentru îmbunătățirea serviciilor de wireless;
- Îmbunătățirea indicatorilor de conectivitatea și acces la serviciile publice digitale.

Grup țintă: Centrul Național Cyberint – SRI, STS, SPP, entități publice și private deținătoare de infrastructuri TIC cu valențe critice pentru securitatea națională care deservesc populația României și sunt esențiale în derularea proceselor economice, sociale, politice și militare.

Ajutor de stat: investițiile vor fi realizate prin proceduri de achiziție publică, în conformitate cu prevederile legale în vigoare, pentru derularea unor activități specifice autorităților publice (non-economice) și prin urmare nu sunt ajutor de stat.

Calendar: 2021- 2025

Investiții pentru creșterea rezilienței și securității cibernetice a infrastructurii de servicii de tip ISP asigurate pentru autoritățile publice din România

Provocări:

Orice reformă de digitalizare a serviciilor publice digitale la nivel central implică existența unei infrastructuri moderne de tip ISP.

Conform anexei nr. 2 la Legea nr. 92/1996, cu modificările și completările ulterioare, STS este desemnat să administreze rețele, infrastructuri, sisteme, servicii și aplicații în diferite tehnologii informatice și de comunicații, cu soluții de securitate asociate și să ofere servicii de încredere calificată.

Astfel, STS asigură, prin intermediul sistemelor informatice și al rețelelor de comunicații pe care le administrează, accesul cetățenilor la serviciile publice de tip e-guvernare puse la dispoziție de autoritățile publice din România.

Având în vedere evoluția tehnologică este necesară creșterea numărului de puncte de acces la servicii de tip ISP, creșterea capacității de prelucrare, transfer, stocare a datelor, corelat cu modernizarea mecanismelor de securitate și asigurarea unei disponibilități ridicate a serviciilor furnizate.

Pe de altă parte, dată fiind creșterea numărului de solicitări de servicii de tip ISP ca urmare a pandemiei COVID-19, precum și necesitatea de digitalizare a autorităților publice din România pentru care STS asigură servicii de tip ISP, este necesară extinderea, modernizarea și securizarea infrastructurii existente prin creșterea capacității serviciilor de procesare, stocare, prelucrare și monitorizare, mărirea capacității de distribuție prin asigurarea unor legături de comunicații de mare capacitate (10G/25G/40G/100G), precum și prin introducerea unor mecanisme noi de securitate bazate pe noi tehnologii. Pentru serviciile menționate este necesară creșterea capacității de protecție cibernetică prin implementarea unor capabilități superioare de protecție împotriva amenințărilor provenite din spațiul cibernetic.

Pentru creșterea rezilienței și securității cibernetice a infrastructurii de servicii de tip ISP asigurate pentru autoritățile publice din România sunt necesare următoarele premise:

- existența resurselor umane bine pregătite și cu experiență, în implementarea și administrarea de infrastructuri complexe și performante IT&C, la nivel central și național;
- existența la nivel național a unei infrastructuri redundante proprii de comunicații și servicii;

- experiența de peste 15 ani în asigurarea serviciilor de tip ISP pentru autoritățile publice din România;
- capacitatea asigurării de servicii integrate de comunicații și securitate;
- capacitatea de monitorizare a parametrilor tehnici ai serviciilor de la nivel fizic până la nivel aplicație, prin centre specializate de tip NOC, 24/7;
- capacitatea de monitorizare și tratare a evenimentelor/incidentelor de securitate prin centre specializate de tip SOC/CERT.

Obiectiv: creșterea rezilienței și securității cibernetice a infrastructurii de servicii de tip ISP asigurate pentru autoritățile publice din România, prin îmbunătățirea accesului și creșterea capacității de furnizare a unor servicii publice digitale eficiente, implementarea capacităților digitale și asigurarea rezilienței cibernetice.

Obiectivul va fi îndeplinit prin următoarele obiective specifice:

- Modernizarea și extinderea rețelei de acces Internet de tip Gigabit pentru administrația publică și pentru serviciile publice asigurate;
- Modernizarea capabilităților de securitate cibernetică pentru serviciile asigurate de către STS;
- Securizarea serviciilor de tip ISP (DNS, WEB, EMAIL, HOSTING) furnizate autorităților publice;
- Creșterea calității serviciilor oferite de administrația publică prin asigurarea unor servicii de calitate, disponibilitate și securitate ridicată.

Prin modernizarea și securizarea serviciilor ISP ale STS, prin creșterea capacităților de furnizare de servicii de tip Internet și servicii asociate Internetului se va asigura diversificarea și funcționarea continuă a serviciilor puse la dispoziția cetățenilor de către autoritățile publice din România și se va atinge obiectivul general asumat prin proiect.

Implementare

Implementarea proiectului presupune următoarele premise:

- STS asigură o arhitectură INTERNET de tip ISP atât pentru nevoile proprii cât și pentru cele ale autorităților publice din România: Administrația Prezidențială, Guvernul României, Autoritatea Judecătorească, Administrația publică centrală și locală;
- STS asigură facilități de găzduire și distribuție de servicii de DNS, web, acces Internet, precum și găzduire și suport pentru aplicații de e-guvernare, găzduire și hosting web, găzduire de conturi de email în mod securizat;
- distribuția serviciilor se realizează pe suport de comunicații rezilient asigurat de către STS și /sau contractat de la operatori economici de pe piața liberă;

- pentru toate serviciile furnizate, se asigură măsuri proactive și reactive de securitate cibernetică prin structurile de tip CERT și SOC organizate la nivelul STS;
- schimbul informațional pentru asigurarea securității cibernetice va fi asigurat pe canale de comunicații dedicate cu celelalte instituții conform atribuțiilor legale;
- STS asigură, prin intermediul sistemelor informatice și al rețelelor de comunicații, accesul cetățenilor la serviciile publice de tip e-guvernare puse la dispoziție de către autoritățile publice din România;
- s-a constatat o creștere extrem de mare de solicitări de servicii de tip ISP urmare a efectelor pandemiei COVID-19, precum și necesitatea de digitalizare a autorităților publice din România pentru care STS asigură servicii ISP și de aceea este necesar extinderea, modernizarea și securizarea infrastructurii existente prin creșterea capacității de distribuție prin asigurarea unor legături de mare capacitate, precum și prin introducerea unor mecanisme noi de securitate bazate pe noi tehnologii care să asigure un grad ridicat de protecție cibernetică și prin implementarea unor capacități superioare de protecție împotriva amenințărilor provenite din spațiul cibernetic;
- având în vedere faptul că aplicațiile de e-guvernare devin din ce în ce mai complexe, necesitând mai multe surse de procesare și prelucrare, precum și accesul simultan a mai multor utilizatori la aplicațiile de e-guvernare, este necesară modernizarea sistemului de servicii și comunicații de tip Internet Service Provider STS, care să aibă un impact pozitiv asupra dezvoltării capacității digitale a statului român în vederea asigurării unui acces facil, sigur și rapid pentru cetățeni și mediul de afaceri la serviciile de e-guvernare;
- implementarea proiectului va genera un impact pozitiv asupra digitalizării statului român, asigurând bazele dezvoltării ulterioare de noi servicii publice digitale care vor putea fi oferite autorităților publice din România și implicit cetățeanului, ca beneficiar final, bazele actualizării aplicațiilor existente de e-guvernare, și nu în ultimul rând bazele implementării Cloudului guvernamental.

Rezultate:

- vor fi modernizate 42 de puncte de furnizare a serviciilor de Internet pentru administrația publică și pentru serviciile publice asigurate la nivel central și local;
- vor fi modernizate capabilitățile de securitate cibernetică pentru serviciile asigurate de către STS;
- vor fi disponibile legături de comunicații de tip Gigabit sau de capacitate superioară: 42;
- vor fi asigurate, suplimentar față de cele existente: 100 zone DNS, și 15.000 căsuțe email;
- instituțiile și entitățile de interes public vor avea posibilități de acces la servicii, la nivel central și local, în toate cele 41 de Hub-uri asigurate în urma implementării proiectului;

Grup țintă:

STS operează o infrastructură INTERNET de tip ISP (Internet Service Provider) pentru nevoile autorităților publice din România. Dintre acestea putem aminti Parlamentul României, Administrația Prezidențială, Guvernul României, Autoritatea judecătorească, Administrația publică centrală și locală și/sau unitățile aflate în subordine, Curtea de Conturi, Curtea Constituțională, organele de conducere din cadrul organismelor guvernamentale.

Calendar: Q4 2024

C.4 - Investiții în sisteme de securitate pentru protecția spectrului guvernamental**Provocări:**

În vederea asigurării unui răspuns prompt și eficient la criza generată de COVID-19, STS a participat alături de autoritățile statului (Guvern, SGG, Ministerul Sănătății, Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene, Ministerul Economiei, Antreprenoriatului și Turismului, Ministerul Energiei) la asigurarea infrastructurii IT&C necesare pentru asigurarea consolidării răspunsului la această criză și a bunei desfășurări a activităților de conducere.

De asemenea, SPP participă alături de STS la asigurarea disponibilității și securității comunicațiilor necesare activităților de conducere de la nivelul autorităților publice.

Proiectul contribuie în mod esențial la securizarea comunicațiilor wireless de la nivelul instituțiilor și autorităților publice centrale și locale, prin asigurarea securității infrastructurii pe suport radio și a celorlalte infrastructuri ale STS, precum și la securizarea comunicațiilor destinate demnitarilor și obiectivelor cărora SPP le asigură protecția fizică.

Prin acest proiect se va susține transformarea digitală a serviciilor publice în servicii de calitate, sigure și rapide, în interesul cetățenilor, cu scopul de a crește satisfacția beneficiarilor de servicii publice și de a eficientiza resursele utilizate în procesele derulate de stat.

Astfel, având în vedere că în acest moment nu există această infrastructură de asigurare a securității comunicațiilor de bandă largă la nivelul autorităților statului, destinată protejării soluțiilor de comunicații radio de bandă largă care să permită asigurarea disponibilității spectrului de radiofrecvențe, utilizat pentru transferul de date, transmiterea în timp real a imaginilor sau accesarea bazelor de date/utilizarea de servicii de date mobile de mare viteză, în scopul facilitării interacțiunii autorităților statului cu cetățeanul, este necesară realizarea unor sisteme de securitate pentru protecția spectrului guvernamental, pentru protejarea comunicațiilor radio, în vederea furnizării de servicii moderne de comunicații de bandă largă, inclusiv de tip Mission Critical în standard 3GPP, cum ar fi: Push-To-Video, Push-To-Data, Push-To-Talk.

Implementarea acestui proiect reprezintă o reformare foarte importantă a sistemelor de protecție a comunicațiilor radio destinate autorităților publice, prin introducerea, cu titlu de noutate, a soluțiilor tehnologice noi, prin intermediul cărora se va putea proteja transmiterea de imagini statice și dinamice și volume ridicate de date, aspecte ce nu sunt posibile în acest

moment. Practic, forțele de intervenție vor beneficia de facilități tehnice suplimentare ce vor avea un impact major privind modalitatea de interacționare a autorităților publice cu cetățeanul.

Un alt avantaj important al asigurării protecției rețelelor este reprezentat de implementarea soluțiilor de securitate în conformitate cu standardele comerciale 3GPP cu aplicarea facilităților specifice de tip mission critical.

De asemenea, merită menționat faptul că, în contextul în care, la nivel european și internațional există o permanentă preocupare pentru implementarea de servicii de comunicații critice de bandă largă destinate autorităților publice ale statului, este necesară asigurarea de soluții de securizare corespunzătoare.

Pentru dezvoltarea și extinderea sistemelor de securitate pentru protecția spectrului guvernamental sunt necesare următoarele premise:

- existența resurselor umane bine pregătite și cu experiență, în implementarea și administrarea de infrastructuri complexe și performante IT&C, la nivel central și național;
- existența la nivel național a unei infrastructuri redundante proprii de comunicații și servicii;
- experiența de 25 ani în asigurarea serviciilor de asigurare a disponibilității spectrului radio pentru autoritățile publice din România;
- capacitatea asigurării de servicii integrate de comunicații și securitate;
- capacitatea de monitorizare a parametrilor tehnici ai serviciilor de la nivel fizic până la nivel aplicație, prin centre specializate de tip NOC, 24/7;
- capacitatea de monitorizare și tratare a evenimentelor/incidentelor de securitate prin centre specializate de tip SOC.

Obiective: creșterea nivelului de protecție și a gradului de disponibilitate al serviciilor de comunicații furnizate autorităților publice care oferă servicii digitale cetățenilor.

Obiectivul poate fi îndeplinit prin următoarele obiective specifice:

1. Implementarea unor mecanisme de prevenție a vulnerabilităților wireless în sistemele de comunicații;
2. Dezvoltarea unor soluții de detecție a vulnerabilităților wireless în sistemele de comunicații;
3. Crearea unui sistem unitar de management al vulnerabilităților wireless în sistemele de comunicații.

Implementare

Având în vedere necesitatea asigurării continuității comunicațiilor destinate autorităților publice centrale și locale din România, STS trebuie să mențină un grad ridicat de

disponibilitate, reziliență și securitate a serviciilor de comunicații și tehnologia informației pentru furnizarea și digitalizarea continuă a statului român.

În acest sens va crește nivelul de protecție și gradul de disponibilitate al serviciilor de comunicații furnizate autorităților publice care oferă servicii digitale cetățenilor.

Pentru îndeplinirea atribuțiilor sale legale vizând protecția fizică a demnitarilor, sediilor de lucru și reședințelor acestora, SPP va utiliza sisteme de protecție a comunicațiilor unitare și adaptate la noile tehnologii.

Acestea vor trebui să funcționeze atât în benzile de frecvențe radio în care STS asigură protecția comunicațiilor cât și în benzile de frecvențe radio în care SPP are atribuții legale să asigure acest tip de servicii.

Pentru aceste benzi de frecvențe radio SPP va asigura, ulterior implementării prezentului proiect, atât identificarea, monitorizarea și neutralizarea amenințărilor de tip UAV cât și identificarea și blocarea amenințărilor din spectrul de frecvențe wireless (IED), în care funcționează acest tip de echipamente.

Pe cale de consecință, este necesară realizarea colaborativă, de către ambele instituții, în funcție de atribuțiile legale ale fiecăreia, a sistemelor de securitate pentru protecția spectrului guvernamental care fac obiectul prezentului proiect.

Proiectul presupune realizarea și implementarea unor sisteme de securitate pentru asigurarea protecției comunicațiilor wireless și creșterea gradului de disponibilitate al serviciilor de comunicații furnizate autorităților publice care oferă servicii digitale cetățenilor.

Autoritățile guvernamentale vor beneficia de următoarele facilități:

- implementarea de metode, tehnici și procedee de control și gestionare a riscurilor și amenințărilor la adresa securității rețelelor de comunicații;
- creșterea rezilienței infrastructurilor de comunicații wireless prin realizarea protecției spectrului de radiofrecvențe în concordanță cu noile tehnologii 5G, IoT, care stau la baza implementării de proiecte de tip Smart City și Smart Village;
- automatizarea proceselor de colectare, interpretare și decizie, aferente activităților de goniometrie și monitorizare a spectrului de radiofrecvențe;
- implementarea de măsuri active în vederea creșterii disponibilității serviciilor wireless, prin identificarea factorilor perturbatori și a interferențelor prejudiciabile ale spectrului de radiofrecvențe;
- eficientizarea intervenției pentru neutralizarea factorilor perturbatori și a interferențelor prejudiciabile ale spectrului de radiofrecvențe;
- creșterea capacității de analiză și prelucrare a datelor colectate, pentru îmbunătățirea disponibilității serviciilor wireless;
- îmbunătățirea indicatorilor de conectivitate și acces la serviciile publice digitale;

- creșterea capacității de protecție fizică a demnitarilor și obiectivelor prin identificarea, monitorizarea și neutralizarea amenințărilor de tip UAV și prin identificarea și blocarea amenințărilor din spectrul de frecvențe wireless (IED), în care funcționează acest tip de echipamente.

Prin realizarea proiectului:

- vor fi implementate mecanisme de prevenție a vulnerabilităților wireless în sistemele de comunicații;
- vor fi dezvoltate soluții de detecție a vulnerabilităților wireless în sistemele de comunicații;
- se va crea un sistem unitar de management al vulnerabilităților wireless în sistemele de comunicații.

Rezultate:

- se vor asigura un număr de amplasamente fixe de localizare operaționalizate la nivel național (nr.): țintă - minim 18 (actual 0);
- se vor asigura un număr de amplasamente de recepție operaționalizate la nivel național (nr.): țintă minim 65 (actual 0);
- se vor asigura un număr de autospeciale mobile destinate protecției rețelelor de comunicații : țintă minim 9 (actual 0).

Grup țintă:

STS asigură disponibilitatea spectrului de frecvențe guvernamentale pentru nevoile autorităților publice din România. Dintre acestea putem aminti instituțiile și autoritățile publice cu atribuții în gestionarea situațiilor de urgență, precum și Parlamentul României, Administrația Prezidențială, Guvernul României, Autoritatea judecătorească, Administrația publică centrală și locală și/sau unitățile aflate în subordine, Curtea de Conturi, Curtea Constituțională, organele de conducere din cadrul organismelor guvernamentale.

Ajutor de stat: investițiile nu implica ajutor de stat, intrucat vor fi realizate prin proceduri de achiziție publică, în conformitate cu prevederile legale în vigoare, pentru derularea unor activități specifice autorităților publice (non-economice).

Calendar: Q1 2026

C.5 - Investiții pentru crearea de noi competențe de securitate cibernetică pentru societate și economie

Challenge: Raportul DESI 2020 evidențiază faptul că ”România a rămas în urmă în ceea ce privește indicatorii referitori la competențele digitale și are o performanță slabă în ceea ce privește digitalizarea întreprinderilor și serviciile publice digitale”. Securitatea cibernetică reprezintă o prioritate națională orizontală, acoperind domeniile economice și de apărare,

inclusiv aspecte ce țin educație și formare, exercițiile cibernetice specifice, activitățile de sensibilizare și apărarea cibernetică.

Obiectiv:

- a) Crearea unui "set de instrumente" pentru creșterea competențelor în materie de securitate cibernetică cu aplicabilitate în domeniile prioritare ale economiei și societății.
- b) Dezvoltarea unui portofoliu de servicii de pregătire profesională în materie de securitate cibernetică specific pentru absolvenți și studenți

Implementare: CERT-RO va elabora un set de instrumente specifice, pentru analiza, revizuirea și documentarea nevoilor de competențe cibernetice și a consecințelor acestora asupra domeniilor prioritare ale economiei și societății, urmat de evaluarea, documentarea și monitorizarea nivelului de maturitate în materie de securitate cibernetică (operațional, tehnologie, competențe) pentru 1.000 de actori cheie economici și din administrația publică (inclusiv companii, IMM-uri, școli, spitale, organisme ale administrației publice centrale și locale)

Totodată se are în vedere Crearea și livrarea unui "set de instrumente și servicii guvernamentale" pentru creșterea nivelului de maturitate în materie de securitate cibernetică al celor 1.000 de actori cheie identificați

Acest set de instrumente va putea fi dezvoltat la nivel național și apoi pus la dispoziție gratuit către operatorii economici (mai ales întreprinderile mici și mijlocii) sau organele administrației publice centrale și locale.

- a. Program național pentru analiza, revizuirea și documentarea nevoilor de competențe cibernetice și a consecințelor acestora asupra domeniilor prioritare ale economiei și societății.

Proces și ținte intermediare:

- Termen 30.06.2023 - Executarea unui inventar național și analize detaliate a cerințelor și nevoilor statului român, al economiei și societății românești de resurse umane, aptitudini și cunoștințe de securitate cibernetică.
 - Termen 31.12.2023 - Consultarea actorilor cheie din învățământ, industrie, instituții publice pentru introducerea în programele și acțiunile prioritare ale acestora a unui set de măsuri menite a reduce decalajul existent.
 - Termen 31.12.2023 - Corelarea rezultatelor inventarului și analizei cu inițiativele la nivel european derulate în contextul implementării noii strategii de securitate cibernetică a UE pentru Deceniul Digital de către: European Union Agency for Cybersecurity (ENISA), European Defence Agency (EDA), European Security and Defence College (ESDC).
- b. Evaluarea, documentarea și monitorizarea nivelului de maturitate în materie de securitate cibernetică (operațional, tehnologie, competențe) pentru 1.000 de actori cheie economici și din administrația publică (inclusiv companii, IMM-uri, școli, spitale, organisme ale administrației publice centrale și locale)

Procesul urmat + ținte intermediare

- Termen 30.06.2022 – Definirea și documentarea în cooperare cu European Union Agency for Cybersecurity (ENISA) a indicatorilor cheie privind maturitatea securității cibernetice a actorilor cheie economici și din administrația publică, pentru a fi măsurați efectiv.
 - Termen 31.12.2022 – Validarea indicatorilor cheie privind maturitatea securității cibernetice a actorilor cheie economici și din administrația publică, împreună cu un grup de State Membre ale UE și în cooperare cu ENISA, și transferul de know-how dinspre Romania către acestea.
 - Termen 31.12.2022 – Definirea cerințelor funcționale și a specificațiilor tehnice, avizarea indicatorilor tehnico-economici, achiziția și implementarea platformei tehnice ce va fi implementată de Romania (ca platformă Open-Source Software (OSS) / Software cu sursă deschisă).
 - Termen 30.09.2022 – Identificarea și formarea/pregătirea unui nucleu de 100 experți pentru evaluarea, documentarea și monitorizarea nivelului de maturitate în materie de securitate cibernetică, prin utilizarea platformei tehnice.
 - Termen 30.06.2023 – Evaluarea și documentarea nivelului de maturitate în materie de securitate cibernetică, prin utilizarea platformei tehnice.
 - Termen 30.09.2026 – Monitorizarea continuă a nivelului de maturitate în materie de securitate cibernetică, prin utilizarea platformei tehnice. Raportare la nivel național și către instituțiile UE.
- c. Crearea și livrarea unui "set de instrumente și servicii guvernamentale" pentru creșterea nivelului de maturitate în materie de securitate cibernetică al celor 1.000 de actori cheie identificați

Procesul urmat + ținte intermediare

- Termen 30.09.2022 - Identificarea și pregătirea unui nucleu de 50 de formatori specializați în livrarea setului de instrumente și servicii guvernamentale pentru creșterea nivelului de maturitate în materie de securitate cibernetică al celor 1.000 de actori cheie identificați la nivel național.
- Termen 31.12.2023 – Pilot de livrare a setului de instrumente și servicii guvernamentale pentru creșterea nivelului de maturitate către primii 100 de actori cheie identificați.
- Termen 30.06.2024 – Faza 1, incluzând 300 de actori cheie identificați.
- Termen 30.06.2025 – Faza 2, incluzând 300 de actori cheie identificați.
- Termen 31.03.2026 – Faza 3, incluzând 300 de actori cheie identificați.
- Termen 31.05.2026 – Evaluarea eficienței programului și a beneficiilor generate la nivelul actorilor cheie implicați la nivel național, inclusiv impactul asupra întăririi securității și rezilienței cibernetice a sectoarelor publice și private critice românești, și la nivel UE.

Un alt program dezvoltat pentru atingerea obiectivului investiției îl constituie dezvoltarea de cursuri specifice pentru pregătirea profesională în materie de securitate cibernetică vor fi

dezvoltate atât pentru absolvenți cât și pentru studenți (exp. cursuri de igienă cibernetică, de un control mai riguros al protecției datelor și al securității utilizării noilor tehnologii).

- d. Dezvoltarea și evaluarea unui curriculum național de securitate cibernetică la nivel pre-universitar și universitar.

Procesul urmat + ținte intermediare

- Termen 31.12.2021 – Identificarea și organizarea unui grup de formatori de curriculum (20 experți incluzând experți la nivel național și din UE).
 - Termen 30.06.2022 – Elaborarea de către grupul de formatori de curriculum de orientări curriculare cuprinzătoare și flexibile în domeniul educației în domeniul securității cibernetică, care să sprijine dezvoltarea viitoare a programelor și eforturile educaționale asociate la nivel pre-universitar și universitar.
 - Termen 31.12.2022 – Elaborarea de către grupul de formatori de curriculum a unui volum curricular care structurează disciplina de securitate cibernetică și oferă îndrumare organizațiilor (academice, guvernamentale, business) care doresc să dezvolte sau să ofere servicii de pregătire profesională în materie de securitate cibernetică specific pentru absolvenți și studenți.
 - Termen 31.12.2023 – Transfer de cunoștințe de la grupul de formatori de curriculum din România, către un grup pilot de 30 organizații din UE (academice, guvernamentale, business) care doresc să dezvolte sau să ofere servicii de pregătire profesională în materie de securitate cibernetică specific pentru absolvenți și studenți, în cooperare cu ENISA și cu Comisia Europeană.
 - Termen 30.06.2026 – Transfer (în perioada 2023-2026) de cunoștințe de la grupul de formatori de curriculum către organizațiile din România (academice, guvernamentale, business) care doresc să dezvolte sau să ofere servicii de pregătire profesională în materie de securitate cibernetică specific pentru absolvenți și studenți.
- e. Pregătirea în materie de securitate cibernetică a unui grup de 1.000 profesori anual, la nivel pre-universitar și universitar (train the trainer) cu organizarea unui laborator specializat dedicat în fiecare județ, inclusiv în sectoarele Bucureștiului).

Procesul urmat + ținte intermediare

- Termen 30.06.2022 – Identificarea și pregătirea unui nucleu de 25 de formatori specializați în livrarea unui curriculum pilot compact de cunoștințe de securitate cibernetică adresat profesorilor la nivel pre-universitar și universitar.
- Termen 31.03.2023 – Definirea cerințelor funcționale și a specificațiilor tehnice, avizarea indicatorilor tehnico-economici, achiziția și implementarea platformei tehnice ce va fi implementată de România (ca platformă Open-Source Software (OSS) / Software cu sursă deschisă) pentru sprijinirea laboratoarelor specializate din fiecare județ, inclusiv în sectoarele Bucureștiului.
- Termen 31.03.2023 – Definirea un model de livrare durabilă pentru implementarea programului de pregătire în materie de securitate cibernetică a unui grup de 1.000 profesori anual.

- Termen 31.12.2023 – Pilot la nivel European, livrat de România, incluzând pregătirea a 25 de profesori din UE pe curriculum-ul pilot compact de cunoștințe de securitate cibernetică adresat profesorilor la nivel pre-universitar și universitar.
- Termen 31.12.2023 – Faza 1, incluzând pregătirea a 1.000 de profesori din România.
- Termen 30.12.2024 – Faza 2, incluzând pregătirea a 1.000 de profesori din România.
- Termen 30.12.2025 – Faza 3, incluzând pregătirea a 1.000 de profesori din România.
- Termen 31.05.2026 – Evaluarea eficienței programului și a beneficiilor generate la nivelul României și la nivel UE.
- Termen 30.06.2026 – Faza 4, incluzând pregătirea a 1.000 de profesori din România.

c. Acreditarea de furnizori de servicii de formare și pregătire profesională în materie de securitate cibernetică specific pentru absolvenți și studenți (din România și din UE), inclusiv derularea de programe pilot

- Termen 30.06.2023 – Pilot.
- Termen 30.06.2026 – Acreditare anuală (perioada 2024 – 2026) a 10 de furnizori anual, de servicii de formare și pregătire profesională în materie de securitate cibernetică specific pentru absolvenți și studenți (furnizori din România și din UE)

f. Program național pentru analiza, revizuirea și documentarea nevoilor de competențe cibernetică și a consecințelor acestora asupra domeniilor prioritare ale economiei și societății.

Procesul și ținte intermediare:

- Termen 30.06.2023 - Executarea unui inventar național și analize detaliate a cerințelor și nevoilor statului român, al economiei și societății românești de resurse umane, aptitudini și cunoștințe de securitate cibernetică.
- Termen 31.12.2023 - Consultarea actorilor cheie din învățământ, industrie, instituții publice pentru introducerea în programele și acțiunile prioritare ale acestora a unui set de măsuri menite a reduce decalajul existent.
- Termen 31.12.2023 - Corelarea rezultatelor inventarului și analizei cu inițiativele la nivel european derulate în contextul implementării noii strategii de securitate cibernetică a UE pentru Deceniul Digital de către: European Union Agency for Cybersecurity (ENISA), European Defence Agency (EDA), European Security and Defence College (ESDC).

g. Evaluarea, documentarea și monitorizarea nivelului de maturitate în materie de securitate cibernetică (operațional, tehnologie, competențe) pentru 1.000 de actori cheie economici și din administrația publică (inclusiv companii, IMM-uri, școli, spitale, organisme ale administrației publice centrale și locale)

Procesul urmat + ținte intermediare

- Termen 30.06.2022 – Definirea și documentarea în cooperare cu European Union Agency for Cybersecurity (ENISA) a indicatorilor cheie privind maturitatea securității cibernetice a actorilor cheie economici și din administrația publică, pentru a fi măsurați efectiv.
 - Termen 31.12.2022 – Validarea indicatorilor cheie privind maturitatea securității cibernetice a actorilor cheie economici și din administrația publică, împreună cu un grup de State Membre ale UE și în cooperare cu ENISA, și transferul de know-how dinspre Romania către acestea.
 - Termen 31.12.2022 – Definirea cerințelor funcționale și a specificațiilor tehnice, avizarea indicatorilor tehnico-economici, achiziția și implementarea platformei tehnice ce va fi implementată de Romania (ca platformă Open-Source Software (OSS) / Software cu sursă deschisă).
 - Termen 30.09.2022 – Identificarea și formarea/pregătirea unui nucleu de 100 experți pentru evaluarea, documentarea și monitorizarea nivelului de maturitate în materie de securitate cibernetică, prin utilizarea platformei tehnice.
 - Termen 30.06.2023 – Evaluarea și documentarea nivelului de maturitate în materie de securitate cibernetică, prin utilizarea platformei tehnice.
 - Termen 30.09.2026 – Monitorizarea continuă a nivelului de maturitate în materie de securitate cibernetică, prin utilizarea platformei tehnice. Raportare la nivel național și către instituțiile UE.
- h. Crearea și livrarea unui "set de instrumente și servicii guvernamentale" pentru creșterea nivelului de maturitate în materie de securitate cibernetică al celor 1.000 de actori cheie identificați

Procesul urmat + ținte intermediare

- Termen 30.09.2022 - Identificarea și pregătirea unui nucleu de 50 de formatori specializați în livrarea setului de instrumente și servicii guvernamentale pentru creșterea nivelului de maturitate în materie de securitate cibernetică al celor 1.000 de actori cheie identificați la nivel național.
- Termen 31.12.2023 – Pilot de livrare a setului de instrumente și servicii guvernamentale pentru creșterea nivelului de maturitate către primii 100 de actori cheie identificați.
- Termen 30.06.2024 – Faza 1, incluzând 300 de actori cheie identificați.
- Termen 30.06.2025 – Faza 2, incluzând 300 de actori cheie identificați.
- Termen 31.03.2026 – Faza 3, incluzând 300 de actori cheie identificați.
- Termen 31.05.2026 – Evaluarea eficienței programului și a beneficiilor generate la nivelul actorilor cheie implicați la nivel național, inclusiv impactul asupra întăririi securității și rezilienței cibernetice a sectoarelor publice și private critice românești, și la nivel UE.
- Termen 31.12.2021 – Identificarea și organizarea unui grup de formatori de curriculum (20 experți incluzând experți la nivel național și din UE).

- Termen 30.06.2022 – Elaborarea de către grupul de formatori de curriculum de orientări curriculare cuprinzătoare și flexibile în domeniul educației în domeniul securității cibernetice, care să sprijine dezvoltarea viitoare a programelor și eforturile educaționale asociate la nivel pre-universitar și universitar.
- Termen 31.12.2022 – Elaborarea de către grupul de formatori de curriculum a unui volum curricular care structurează disciplina de securitate cibernetică și oferă îndrumare organizațiilor (academice, guvernamentale, business) care doresc să dezvolte sau să ofere servicii de pregătire profesională în materie de securitate cibernetică specific pentru absolvenți și studenți.
- Termen 31.12.2023 – Transfer de cunoștințe de la grupul de formatori de curriculum din România, către un grup pilot de 30 organizații din UE (academice, guvernamentale, business) care doresc să dezvolte sau să ofere servicii de pregătire profesională în materie de securitate cibernetică specific pentru absolvenți și studenți, în cooperare cu ENISA și cu Comisia Europeană.
- Termen 30.06.2026 – Transfer (în perioada 2023-2026) de cunoștințe de la grupul de formatori de curriculum către organizațiile din România (academice, guvernamentale, business) care doresc să dezvolte sau să ofere servicii de pregătire profesională în materie de securitate cibernetică specific pentru absolvenți și studenți.
- *Grup țintă:* specialiști în securitate cibernetică, absolvenți, studenți
- *Ajutor de stat:* Investițiile nu implica ajutor de stat, intrucat vor fi realizate prin proceduri de achiziție publică, în conformitate cu prevederile legale în vigoare, pentru derularea unor activități specifice autorităților publice (non-economice).
- *Calendar:* conform planului și tintelor intermediare mai sus explicitate, pe perioada 2021-2026

D. Competențe digitale, Capital Uman și utilizarea Internetului

a. Reforme

D1 - Creșterea competențelor digitale pentru exercitarea funcției publice și educație digitală pe parcursul vieții pentru cetățeni.

Provocări

Transformările rapide survenite în domeniul digitalizării din ultimul deceniu au condus către modificări ale vieții și muncii de zi cu zi, iar evoluția tehnologică bazată pe inovare remodelează atât societatea în ansamblul ei cât și piața muncii și viitorul forței de muncă. Una dintre principalele probleme apărute în acest interval de timp și cu care angajatorii se confruntă o reprezintă dificultatea în recrutarea lucrătorilor cu înaltă calificare într-o serie de sectoare economice, inclusiv în sectorul digital. Prea puțini adulți sunt pregătiți corespunzător sau

recalificați pentru a ocupa astfel de posturi vacante, adesea pentru că instruirea nu este disponibilă la momentul și locul potrivit.

În ceea ce privește competențele digitale, România se situează pe locul 27 din cele 28 de țări ale UE în clasamentul Indexului DESI. România se află mult sub media UE în ceea ce privește persoanele cu competențe digitale de bază (31% vs. 58%), a persoanelor deținând competențe digitale avansate (10% vs. 33%) și a persoanelor cu competențe elementare software (35% vs. 61%). România se află considerabil în urmă și în ceea ce privește procentul de specialiști IT, din totalitatea persoanelor încadrate în muncă (2.2% vs. 3.9%).

Raportul DESI 2020 evidențiază faptul că *”România a rămas în urmă în ceea ce privește indicatorii referitori la competențele digitale și are o performanță slabă în ceea ce privește digitalizarea întreprinderilor și serviciile publice digitale”*. Principalele bariere în calea realizării serviciilor publice digitale în România, identificate în acest raport, sunt:

- Lipsa de coordonare dintre instituțiile publice în ceea ce privește instituirea unor astfel de servicii;
- Migrarea specialiștilor IT din sectorul public înspre sectorul privat sau în străinătate;
- Lipsa generală de competențe digitale - nivelurile competențelor digitale de bază și avansate rămân cele mai scăzute în rândul statelor membre ale UE. Doar 31% dintre persoanele cu vârsta cuprinsă între 16 și 74 de ani au competențe digitale de bază (58% la nivelul UE în ansamblu), iar 10% au competențe digitale avansate (față de o medie a UE de 33%);
- Lipsa investițiilor în dezvoltarea competențelor digitale în rândul angajaților din sectorul public au condus la crearea de curențe cu impact ridicat, atât la nivel de front-office în dialog direct cu cetățenii, cât și în back-office, pentru realizarea sarcinilor administrative.

De asemenea, ultima cercetare EIDES⁴ conchide că intervențiile de politică publică în formarea capitalului uman reprezintă cea mai importantă intervenție în sprijinul dezvoltării antreprenoriatului digital. Firmele nu pot adopta cu succes tehnologii în lipsa unei forțe de muncă deținând competențe digitale. Mai mult, o tranziție de succes a companiilor către paradigma 4.0 este condiționată de deținerea unor competențe digitale avansate, precum cunoștințe de programare (coding) sau data analytics. În plus, conform observațiilor Băncii Mondiale în cadrul unui proiect de asistență tehnică România: Startup Ecosystem Strategy derulat împreună cu DG REFORM, dezvoltarea antreprenoriatului digital este frânată și de lipsa competențelor manageriale. De asemenea, pentru dezvoltarea și livrarea cu succes a serviciilor publice, este nevoie de funcționari publici având un nivel ridicat de competențe digitale.

⁴ The European Index of Digital Entrepreneurship Systems
https://ec.europa.eu/jrc/sites/jrcsh/files/eides_2020.pdf

Pe de altă parte, România oferă un bazin larg de specialiști TIC datorită sistemului său educațional în acest domeniu. România se situează pe locul 6 în rândul statelor membre ale UE în ceea ce privește numărul de absolvenți TIC (4,9% din totalul absolvenților). În anul universitar 2019-2020, România a avut peste 27.000 de studenți TIC înscriși în învățământul superior la toate nivelurile, atât în instituțiile publice, cât și în cele private. În aceeași perioadă, numărul absolvenților a ajuns la 5.365 la nivel național. În statisticile UE, România se află pe locul 3 la număr de femei specializate în domeniul TIC, cu mult peste media UE. Nu mai puțin de 24% dintre absolvenții TIC din România sunt femei, oferind unul dintre cele mai favorabile medii incluziunii muncii.

Obiective:

Astfel cum s-a anunțat în cadrul Agendei pentru competențe în Europa și al Comunicării privind Spațiul european al educației, noul Plan de acțiune al UE pentru educația digitală 2021-2027 *Resetarea educației și formării pentru era digitală* prezintă o viziune pentru îmbunătățirea alfabetizării digitale, a competențelor și a capacității digitale la toate nivelurile de educație și formare și pentru toate nivelurile de competențe digitale (de la nivel de bază la nivel avansat). Acest Plan de acțiune susține obiectivul Agendei pentru competențe și prevede că 70 % dintre persoanele cu vârsta cuprinsă între 16 și 74 de ani vor avea cel puțin competențe digitale de bază până în 2025.

Atât Pilonul II *Transformare Digitală* cât și Pilonul VI *România Educată* al acestui Plan Național de Redresare și Reziliență tratează sinergic aspectele menționate mai sus

În cadrul acestei componente a Pilonului II, este vizată realizarea Reformei clasificărilor ocupațiilor în România și a câtorva investiții în vederea:

1. dezvoltării competențelor digitale specifice pentru funcționarii publici (măsură care va contribui, de asemenea, la digitalizarea administrației publice, venind în completarea Componentei 1 a acestui pilon),
2. dezvoltării competențelor digitale și a competențelor software ale forței de muncă (măsură care va contribui și la adoptarea tehnologiilor digitale de către mediul privat în completarea Componentei 4 a acestui pilon și a Pilonului III) și la
3. dezvoltării competențelor digitale ale cetățenilor României în general prin crearea unei rețele naționale a bibliotecilor ca hub-uri de învățare digitală.
 - Efectuarea unui studiu analiză diagnostic și prognozare pe următorii cinci ani a nevoilor forței de muncă în contextul transformării digitale a economiei și tranziției la paradigma 4.0 incluzând recomandări pentru definirea unor ocupații noi în nomenclatorul oficial al ocupațiilor— 4.000.000 EUR — Asistență tehnică/Consultanță (Proiect SIPOCA 3 <https://www.edu.ro/finalizarea-unui-proiect-sipoca-3-cu-impact-asupra-dezvolt%C4%83rii-%C3%AEnv%C4%83%C8%9B%C4%83m%C3%A2ntului-superior> Proiect SIPOCA 136 <http://www.anfp.gov.ro/continut/SIPOCA136>

Proiect SIPOCA 592 <https://uefiscdi.gov.ro/consolidarea-capacitatii-anticipatorii-de-elaborare-a-politicilor-publice-bazate-pe-dovezi-in-domeniul-cercetarii-dezvoltarii-si> Proiect SIPOCA 20 <https://www.mmanpis.ro/despre-anpis/proiecte/v-titulul-proiectului-stabilirea-cadrului-de-dezvoltare-a-instrumentelor-de-e-guvernare-egov-cod-mysmis-119196/>

- Propunerea către Ministerul Muncii și Protecției Sociale de introducere a unor meserii noi la nivelul Clasificării Ocupațiilor din România (COR) echivalente cu cele existente în țările Uniunii Europene cu bune practici în digitalizare;
- Ajustarea Ordinului nr. 1168 din 14 decembrie 2017 privind încadrarea în activitatea de creare de programe pentru calculator pentru includerea noilor meserii în rândul meseriilor de IT care beneficiază de scutire de la plata impozitului pe profit;
- Definirea noilor meserii în Clasificarea Ocupațiilor din România și inițierea unui dialog cu universitățile din țară pentru deschiderea de materii noi în facultățile de profil, pentru crearea unor programe post-universitare dedicate calificării unor cadre universitare.

Implementare:

Într-o primă etapă Ministerul Cercetării, Inovării și Digitalizării va contracta servicii externe (Asistență Tehnică/Consultanță) pentru realizarea unei analize diagnostic cu privire la situația curentă din perspectiva nevoilor și disponibilității competențelor digitale pe piața forței de muncă, precum și o anticipare a evoluțiilor mediului de afaceri românesc în implementarea paradigmei 4.0, a profesiilor viitoare și a nevoilor de competențe digitale pentru exercitarea acestora. Documentul va sta la baza elaborării unei politici publice de dezvoltare a competențelor pentru pregătirea forței de muncă pentru tranziția la Industria 4.0.

De asemenea, pe termen scurt, va fi creat un grup de lucru inter-instituțional format din Ministerul Cercetării, Inovării și Digitalizării, Ministerul Muncii, Ministerul Finanțelor, Ministerul Economiei, Antreprenoriatului și Turismului, Ministerul Educației, Autoritatea pentru Digitalizarea României, Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă, Comisia Națională de Prognoză, Secretariatul General al Guvernului/Direcția de Coordonare Politici și Priorități precum și alte instituții care ar putea fi implicate în revizuirea cadrului normativ de mai sus.

Ajutor de Stat : Măsurile de mai sus nu implică ajutor de stat, fiind vorba de modificări legislative. În vederea evitării acordării unui ajutor de stat către întreprinderile selectate pentru realizarea acestui obiectiv (de ex. oferirea de asistență tehnică/consultanță/cursuri), selecția se va realiza prin intermediul unei proceduri competitive, transparente, necondiționate, nediscriminatorie și suficient promovată.

Grup țintă: Operatori economici, angajați, șomeri.

Calendar:

- Q4 2021 Demararea procedurilor de contractare servicii externe
- Q1 2023 Analiză diagnostic și anticipări evoluții elaborată de consultantul extern și livrată
- Q 3 2023 Propunere de politică elaborată de consultantul extern și livrată
- Q 2 2024 Clasificarea Ocupațiilor din România - amendat
- Q 3 2024 Adoptarea Politicii Publice

Investiții**D2. Program de formare competențe digitale avansate pentru funcționarii publici***Challenge*

Prezentul Program Național de Reziliență și Redresare își propune o intervenție amplă de digitalizare a serviciilor publice pentru cetățeni și companii și de digitalizare a operațiunilor interne ale administrației publice în scopul creșterii eficienței, transparenței și rezilienței instituționale.

Conform analizelor efectuate în contextul fundamentării și elaborării politicii publice în domeniul e-guvernării, *competențele digitale ale funcționarilor publici sunt insuficiente* pentru digitalizarea serviciilor publice și a operațiunilor interne din administrație, dezvoltarea competențelor acestora reprezentând una dintre măsurile complementare pentru implementarea e-guvernării.⁵

Obiectiv: Instruirea personalului din administrația publică va asigura creșterea nivelului competențelor digitale în administrația publică din România contribuind astfel la succesul măsurilor de digitalizare a serviciilor publice pentru și a operațiunilor interne ale administrației și va permite creșterea eficienței și rezilienței instituționale.

Implementare: În pregătirea programelor de formare se va realiza o analiză a nevoilor de formare pe competențe digitale (evaluare a nivelului actual de cunoștințe ECDL/ ICDL și competențe digitale existente, elaborare recomandări pentru instruire corelate cu profilul administrației publice) cu asistență tehnică (experți /servicii de formare /consultanță).

Dezvoltarea competențelor digitale se va realiza pentru un număr de 30.000 persoane (reprezentând aprox.20% din corpul funcționarilor publici), asumate de ANFP de tip ICDL și specializări IT&C (administrator baze de date (SQL, MySQL etc); Administrator de sistem; Analisti de business; Data analyst; Programatori pe diverse platforme).

Totodată, vor fi derulate programe de formare de leadership și talent management în contextul digitalizării pentru 2.500 funcționari publici de conducere, reprezentând aproximativ 25% din totalul acestora. Competențele și specializările astfel obținute vor contribui la atragerea și

⁵ [e-government public policy](#)

retenția de specialiști IT și specialiști cu competențe digitale avansate. ANFP își propune ca minimum 80% dintre participanții la cursuri să obțină certificare. Cursurile vor fi desfășurate etapizat între 2022 și 2026.

Pentru toate programele de formare se va asigura respectarea egalității de gen prin impunerea pragurilor minime stabilite prin legislația în vigoare referitoare la egalitatea de gen și asigurarea participării acestora la cursuri conform cotelor prevăzute în legislație.

Programele de formare vor fi livrate de furnizori specializați și acreditați ale căror servicii vor fi contractate în conformitate cu legislația de achiziții publice în vigoare.

Totodată, vor fi realizate analize impact al formării în domeniul TIC asupra activităților specifice derulate.

Grup țintă: ANFP, instituții ale administrației publice centrale, teritoriale și locale, INA, furnizori de formare Funcționarii publici din administrație, la nivel de execuție și conducere, specialiști IT&C, personal din cadrul structurilor de resurse umane, tineri profesioniști

Ajutor de stat Prezenta măsură nu este incidentă legislației privind ajutorul de stat, intervențiile fiind destinate exclusiv pentru investiții în biblioteci publice. În vederea evitării acordării unui ajutor de stat către întreprinderile selectate pentru realizarea acestor programe de formare, selecția se va realiza prin intermediul unei proceduri competitive, transparente, necondiționate, nediscriminatorie și suficient promovată.

Calendar: 2022-2026

D3. Scheme de granturi dedicate upskilling /reskilling angajaților

Challenge: Analize⁶ recente au arătat că transformarea digitală a economiei și tranziția către paradigma 4.0 este condiționată de o transformare a competențelor forței de muncă, inclusiv a modelului actualizare a acestora și o generalizare a programelor de formare pe parcursul vieții, precum și de o plajă amplă de noi competențe atât de tip soft skills cât, mai ales, tehnice, printre care competențele digitale precum programarea, securitatea cibernetică, analiza datelor devin necesare și pentru lucrătorii slab calificați. Studiul citat menționează, de asemenea, dificultatea mai ridicată a obținerii competențelor tehnice, comparativ cu alte tipuri de competențe necesare unei tranziții către paradigma 4.0.

Lipsa competențelor forței de muncă a fost identificată ca a doua cea mai importantă barieră în calea investițiilor (72%) conform celui mai recent EIB Investors Survey în România.⁷ Lipsa competențelor este identificată ca o barieră majoră și de analiza What holds Romanian firms back, raport care observă, în plus, că lipsa competențelor forței de muncă este percepută într-o măsură semnificativ mai mare de către IMM-uri decât de către întreprinderile mari.⁸ În ceea ce

⁶ Skills for industry curriculum guidelines 4.0. Future-proof education and training for manufacturing in Europe. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/845051d4-4ed8-11ea-aece-01aa75ed71a1>

⁷ European Investment Bank Investment Survey https://www.eib.org/attachments/efs/eibis_2020_romania_en.pdf

⁸ What holds Romanian firms back https://www.eib.org/attachments/efs/economics_working_paper_2019_08_en.pdf

privește competențele digitale, doar 31% din cetățenii României au competențe digitale cel puțin de bază, în vreme ce doar 10% au competențe digitale avansate. Totodată, conform datelor Eurostat, România ocupă ultimul loc în UE cu privire la firmele care au asigurat training pentru dezvoltarea/actualizarea competențelor digitale ale angajaților (6% din întreprinderi atât în 2020 cât și în 2019 față de 24% la nivel UE în 2019)⁹. De asemenea, în *European Skills Index Data* al Cedefop¹⁰ România se plasează pe ultimul loc (31) printre statele europene cu privire la dezvoltarea competențelor, aflându-se pe ultimul loc în ceea ce privește sub-indicatorul participarea în programe de formare recentă. Lipsa competențelor forței de muncă este una dintre cauzele adoptării scăzute de către firmele românești ale unor tehnologii avansate (Big Data, Cyber-Physical Systems/IoT, Artificial Intelligence)¹¹.

Obiectiv .

Intervenția are drept obiectiv să sprijine IMM-urile din România care au planuri viabile de transformare digitală a modelului de business, prin implementarea unor tehnologii smart (4.0) în procesul de producție, distribuție, operațiuni interne, dezvoltare de noi produse, sau de noi modele de interacțiune cu clienții și furnizorii să își recalifice forța de muncă în domenii tehnice cheie (programare/coding, data analytics, cyber-security, computer-assisted design, additive manufacturing). Prin această intervenție se vizează atât creșterea competitivității forței de muncă cât și a firmelor.

Implementare :

Programul va fi implementat de Ministerul Cercetării, Inovării și Digitalizării și va consta în următoarele activități.

- Dezvoltarea de către Ministerul Cercetării, Inovării și Digitalizării a unei curricule naționale pentru upskilling-ul forței de muncă în ceea ce privește competențele digitale, în special pentru aplicarea folosirii unor tehnologii emergente (Cyber-Physical Systems, Robotics, Internet of Things, Big Data, Machine Learning, Artificial Intelligence, RPA, additive manufacturing, blockchain). Curricula va conține și teste standard de absolvire pe care beneficiarii programelor de training vor trebui să le treacă. Ministerul Cercetării, Inovării și Digitalizării va achiziționa serviciile unui consultant privat în vederea realizării acestei curricule în conformitate cu legislația de achiziție publică – 1.000.000 EUR
- Dezvoltarea unei platforme de e-learning cloud-ready găzduită, inclusiv modul de testare de Ministerul Cercetării, Inovării și Digitalizării. 50.000 EUR
- Cursurile vor avea durata de 2 zile și vor fi susținute pe baza curriculei de mai sus de firme acreditate de training.
- Firmele de training vor primi voucher pe baza rezultatelor testelor de absolvire a cursurilor (150 EUR/per cursant care a absolvit cu succes programul în baza testării în platforma cloud).

⁹ Eurostat https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/isoc_ske_itn2/default/table?lang=en

¹⁰ <https://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en/dashboard/european-skills-index?pillar=&country=RO&year=2020#3>

¹¹ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/digital-economy-and-society/data/database>

Se estimează că vor beneficia de formare 248.000 de angajați livrate prin intermediul a 200 firme training.

Programul va veni în completarea programului de sprijinire a formării competențelor manageriale dedicate managerilor și antreprenorilor (prezentate în cadrul intervenției 4 a Pilonului 2 – Transformare Digitală: dezvoltarea de parteneriate cu actori din mediul privat local pentru derularea unor programe comune precum sesiuni de practică în cadrul firmelor, susținerea de sesiuni de instruire, organizarea de workshopuri.) De asemenea, intervențiile vor veni în completarea măsurilor de sprijinire a firmelor să adopte tehnologii avansate prezentate în cadrul intervenției 4 a Pilonului 2 – Transformare Digitală, precum și a măsurilor din cadrul Pilonului 3 destinate adoptării de tehnologii digitale de către IMM-uri.

Ajutor de stat:

În vederea evitării acordării unui ajutor de stat către întreprinderile selectate pentru realizarea acestui obiectiv (de ex. oferirea de dezvoltare platformă/consultanță/cursuri), selecția se va realiza prin intermediul unei proceduri competitive, transparente, necondiționate, nediscriminatorie și suficient promovată.

Grup țintă: IMM-uri inovatoare și angajații acestora

Calendar : 2022-2026

D4. Scheme de finanțare pentru biblioteci pentru a deveni HUB-uri de dezvoltare a competențelor digitale.

Challenge: Conform Eurostat, numai 21% din populația rurală din România și 32% din populația din orașe mici și suburbii au competențe digitale de bază (față de 39% din mediul urban mare)^[1]. Lipsa competențelor digitale limitează drastic posibilitățile de a-și găsi un loc de muncă sau a-și păstra un loc de muncă, de a se dezvolta profesional sau de a beneficia de oportunitățile oferite de era digitală.

Obiectiv . Crearea unei rețele sustenabile și scalabile, cu acoperire națională care să devină HUB-uri de dezvoltare de competențe digitale în comunitățile locale orientate pe dezvoltarea competențelor de bază și asigurarea unor servicii accesibile de formare unor categorii marginalizate prin transformarea rețelei de biblioteci, în prezent sub-utilizate.

- Modernizarea și extinderea a 105 de biblioteci dintre care 5 sedii centrale de biblioteci județene și 100 biblioteci biblioteci rurale sau municipale.
- Actualizarea/realizarea parcului de calculatoare și echipamente tehnice în 1030 de biblioteci
- Deschiderea de MakerSpace-uri în 10 de biblioteci județene sau municipale precum și spații pentru Biblioteci de lucruri în 100 de biblioteci municipale, orășenești sau rurale. Dezvoltarea de sesiuni de instruire pentru utilizarea echipamentelor aferente.
- Instruirea a 1100 de bibliotecari
- Dezvoltarea de 6 curricule pentru competențe digitale de bază: alfabetizare digitală, comunicare și colaborare, alfabetizare media, creare de conținuturi digitale (inclusiv

programare, proiectare și imprimare 3D), siguranță digitală (inclusiv combaterea bullyingului); educație educație financiară și antreprenorială

- Instruirea a 100.000 de membri ai comunităților deservite de bibliotecile aplicante
- Realizarea unei platforme de e-learning care să cuprindă și un repository pentru curriculele dezvoltate în cadrul programului, exemple de bune practici din bibliotecile aplicante, rezultatele de impact ale programului pentru a fi utilizate liber de biblioteci și alte entități interesate.
- Activarea unei aplicații de raportare automată care să ajute echipa care va realiza monitorizarea, evaluarea regională și națională precum și măsurarea impactului

Implementare :

Modelul propus cuprinde 4 linii de finanțare. Liniile de finanțare vor fi deschise de Ministerul Cercetării, Inovării și Digitalizării acordându-se patru tipuri de granturi pe baza unei solicitări de finanțare. Programul la nivel național va fi gestionat de Unitatea de Transformare Digitală din cadrul Ministerul Cercetării, Inovării și Digitalizării. Ministerul Cercetării, Inovării și Digitalizării va angaja și o echipă de experți externi care va sprijini Unitatea de Transformare Digitală în coordonarea și implementarea proiectului.

1. Pachet consorțiu județean
2. Pachet training
3. Pachet consorții atipice (din anul 3)
4. Pachet monitorizare și măsurare impact

1.Pachet consorțiu județean

La această linie de finanțare vor putea aplica consorții formate din: Biblioteca județeană Biblioteci rurale sau municipale prin primăriile din județul respectiv și Consiliile județene.

În funcție de situația din teren, din bibliotecile publice, acest consorțiu va face o analiză de nevoi și va include în aplicație planul pentru a:

- Moderniza și extinde spațiu de bibliotecă (câte și unde)
- Achiziționa calculatoare/tablete și echipamente pentru instruirii (câte și pentru care biblioteci)
- Deschide și echipa Maker-space-uri și Biblioteci de obiecte (câte și unde)
- Instrui bibliotecarii rurali prin serii de training organizate de Biblioteca Județeană (după metodologia creată în cadrul acestui proiect), inclusiv pentru gestionarea activităților din
- Makerspaces/Biblioteci de obiecte (dacă e cazul) (câte, câți beneficiari)
- Coordona și monitoriza instruirile organizate de bibliotecile rurale și municipale pentru
- membrii din comunitățile implicate (Biblioteca Județeană) (câte, câți beneficiari)

Justificare: Bibliotecile publice fac parte din Administrațiile locale și calitatea serviciilor lor poate fi îmbunătățită prin investiții și reformarea abordării. La nivelul unui județ, o bibliotecă județeană poate coordona oferirea unor servicii, instruirii sau implementări de proiecte pentru zeci de biblioteci din județ. Infrastructura digitală a bibliotecilor dintr-un județ poate fi

coordonată de o bibliotecă județeană și acest lucru poate asigura sustenabilitatea acestor reforme la nivel de județe/regiuni. Consiliile județene au capacitatea de a coordona modernizarea serviciilor publice de bibliotecă din toate UATurile din județ. Un consorțiu județean în această formulă aduce laolaltă expertiza valoroasă (Cj-uri, APL-uri pe partea de investiții, derulare proiecte, management financiar, achiziții publice; bibliotecile pe partea de design și livrare de servicii de informare și educare pe tot parcursul vieții), într-o formulă coerentă, menită să îmbunătățească relațiile instituționale la nivel local. În caietul de sarcini pentru solicitarea de finanțare va fi inclusă obligația beneficiarilor finanțării de se angaja să asigure praguri minime de participare a femeilor de 50% la programele de instruire și respectând toate prevederile legislației în vigoare în domeniul egalității de gen. Modernizarea și extinderea spațiilor de bibliotecă va ține cont de reglementările în vigoare pentru accesibilizarea spațiilor pentru persoanele cu dizabilități.

2. Pachet training

La această finanțare vor putea aplica ONG-uri sau consorții care au experiență de lucru aplicat, în programe cu derulare națională, în domeniile: educație digitală, dezvoltare comunitară și instruirea bibliotecilor. Pornind de la Cadrul European de Competențe Digitale, de la planul de Instruire realizat de Biblionet, de la nevoile exprimate de bibliotecari, în acest pachet vor fi desfășurate activitățile:

Dezvoltarea de 6 curricule pentru competențe digitale de bază: alfabetizare digitală, comunicare și colaborare, alfabetizare media, creare de conținuturi digitale (inclusiv programare, proiectare și imprimare 3D), siguranță digitală (inclusiv combaterea bullyingului); educație financiară și antreprenorială,

Crearea unei platforme de e-Learning și repository pentru organizarea conținutului cursurilor și a materialelor de curs precum și gestionarea accesării lor;

- Instruirea a 100 de bibliotecari traineri din țară (min 2 din fiecare județ);
- Asigurarea monitorizării post-instruire, inclusiv prin vizite în teren;
- Asigurarea de mentorat și coaching către bibliotecarii traineri (cu utilizarea platformelor online) pentru asigurarea suportului post-instruire și a calității instruirilor livrate către cetățeni.

Justificare. Este necesară dezvoltarea unitară a competențelor profesionale ale bibliotecarilor traineri, astfel încât să poată livra cursuri care să contribuie real la creșterea competențelor digitale ale membrilor comunităților (tineri, șomeri etc), iar pentru aceasta cele 6 curricule trebuie dezvoltate de la început de profesioniști în domeniu. Pe lângă dezvoltarea curriculumelor, livrarea lor către bibliotecarii-traineri de formatori experimentați care au capacitatea de a-i mentora în etapa în care aceștia livrează în comunitate va asigura calitatea formării comunității și a creșterii competențelor digitale ale acestora. În caietul de sarcini pentru solicitarea de finanțare va fi inclusă obligația beneficiarilor finanțării de se angaja să asigure praguri minime de participare a femeilor de 50% la programele de instruire și respectând toate prevederile legislației în vigoare în domeniul egalității de gen.

3. Pachet consorții regionale/atipice (din anul 3)

La această linie de finanțare vor putea aplica consorții formate din: Biblioteci rurale sau municipale prin primării din aceeași regiune, un ONG cu experiență de lucru cu bibliotecile publice, instruire și dezvoltarea comunităților și dezvoltarea de servicii noi de bibliotecă.

În cazul în care vor exista biblioteci rurale sau municipale care au capacitatea de a implementa un astfel de proiect dar nu au sprijinul Bibliotecii Județene sau al Consiliului Județean, ele vor putea să alcătuiască un Consorțiu atipic și să facă o propunere pornind de la analiza lor de nevoi. Aplicația lor va include planul pentru a:

- Moderniza/extindere spațiul de bibliotecă (câte și unde)
- Achiziționa calculatoare/tablete și echipamente pentru instruire (câte și pentru care

biblioteci)

- Deschide și echipa Maker-space-uri și Biblioteci de obiecte (câte și unde)
- Realiza instruirile bibliotecarilor rurali organizate de ONG-ul partener (după metodologia creată în cadrul acestui proiect), inclusiv pentru gestionarea activităților din
- Makerspaces/Biblioteci de obiecte (dacă e cazul) (câte, câți beneficiari)
- Realiza instruirile organizate de bibliotecile rurale și municipale pentru membrii din comunitățile implicate, instruire coordonate și monitorizate de ONGul partener) (câte, câți beneficiari)

Fiecare consorțiu va alege cât de mult se va implica pe fiecare obiectiv și le putem cere un număr minim de bibliotecari instruiți și de cetățeni instruiți, iar finanțarea acordată va fi proporțională cu nevoile descrise în procesul de aplicație și cu responsabilitățile asumate de consorțiul județean.

Justificare: Acest mecanism de consorțiu atipic este necesar pentru cazurile în care formula consorțiului județean nu se poate implementa, din varii motive (lipsa capacității la nivel de CJ sau BJ, lipsa interesului sau a implicării BJ în activitate metodică în 2019, 2020, 2021 etc.). Ca Calendar, lansarea acestui mecanism la jumătatea implementării programului este potrivită deoarece la momentul respectiv vor exista date clar atât cu privire la regiunile neacoperite cât și cu privire la nivelul de angajare a fondurilor și disponibilul de angajat prin acest tip de finanțare. În caietul de sarcini pentru solicitarea de finanțare va fi inclusă obligația beneficiarilor finanțării de se angaja să asigure praguri minime de participare a femeilor de 50% la programele de instruire și respectând toate prevederile legislației în vigoare în domeniul egalității de gen. Modernizarea și extinderea spațiilor de bibliotecă va ține cont de reglementările în vigoare pentru accesibilizarea spațiilor pentru persoanele cu dizabilități.

4. Pachet monitorizare și măsurare impact

Această linie de finanțare poate ajuta operaționalizarea prin externalizarea activității de coordonare a raportării, fluidizare a discuțiilor regionale, monitorizare și măsurare a

impactului. Echipa de monitorizare va achiziționa un soft (de tip CRM) pentru raportare automată, va asigura comunicare eficientă între echipele din consorții și unitatea de implementare precum și vizite de monitorizare și activități de măsurare a impactului.

La această linie de finanțare vor putea aplica ONG-uri sau consorții de ONGuri care au experiență pe raportare în rețele naționale de biblioteci, monitorizare de activități și măsurarea impactului în domeniile educație digitală și dezvoltare comunitară în programe și proiecte de nivel național.

Vor fi monitorizate și măsurate toate activitățile de instruire și dezvoltare de servicii realizate în cadrul proiectului sau corelate cu acesta (de exemplu, instruiți extra dezvoltate și implementate local, servicii noi ce contribuie la creșterea competențelor digitale ale cetățenilor etc.) Vor fi documentate și pregătite pentru diseminare bunele practici.

Ajutor de stat: Prezenta măsură nu este incidentă legislației privind ajutorul de stat, intervențiile fiind destinate exclusiv pentru investiții în biblioteci publice. În vederea evitării acordării unui ajutor de stat către întreprinderile selectate pentru realizarea acestui obiectiv, selecția lor se va realiza prin intermediul unei proceduri competitive, transparente, necondiționate, nediscriminatorie și suficient promovată.

Grup țintă: Bibilioteci, bibliotecari, persoane fără competențe digitale de bază, șomeri, comunități locale cu precădere din mediul rural și mic urban.

Calendar : 2022-2026

[1] <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/edn-20200207-1>

Complementaritatea investițiilor:

Investițiile, prevazute în cadrul Pilonului II – Digital, sunt complementare cu cele ce urmează a fi finanțate în cadrul următoarelor programe operaționale: Programul Operational Creștere Inteligentă, Digitalizare și Instrumente Financiare (POCIDIF), POR-uri, POEO, PO Sănătate, PO Tranziție Justă.

În ceea ce privește digitalizarea administrației publice PII prevede intervenții sub formă de proiecte mature, care pot fi realizate în orizontul de timp impus de MRR și răspund obiectivului de realizare a arhitecturii digitale guvernamentale, a elementelor cheie de interoperabilitate și cloud guvernamental, pe când POCIDIF vizează continuarea investițiilor începute prin POC 2014-2020, respectiv introducerea conceptului de e-guvernare (evenimente din viața cetățenilor și mediului de afaceri). Diferențierea investițiilor aferente PNRR/POCIDIF are în vedere prevederile Regulamentului politicii de coeziune, care permit implementarea investițiilor pe o perioadă mai îndelungată, cu posibilitatea de prelungire/ fazare.

Dezvoltarea competențelor digitale reprezintă un aspect important din PNRR și cu efecte scontate pe termen lung fiind complementare cu investițiile din:

- POCIDIF, *Prioritatea 4 Digitalizare în educație*, prin care vor fi finanțate platforme informatice cu conținut educațional, soluții wireless campus, laboratoare pentru dezvoltare competențe digitale, soluții pentru digitalizarea și centralizarea informațiilor din educație, la nivel național.
- POR - intervenții complementare orientate către dezvoltarea de abilități și competențe privind adoptarea tehnologiilor avansate.
- POEO - *Prioritatea 9 Învățarea pe tot parcursul vieții* vizează o serie de intervenții prin care se dorește creșterea calității sistemului de formare profesională a adulților (dezvoltarea sistemului de asigurare a calității, formarea formatorilor/ instructorilor/ coordonatorilor de ucenicie din formarea profesională continuă, actualizarea/ revizuirea/ dezvoltarea de noi standarde ocupaționale/calificări profesionale conform noilor cerințe ale pieței muncii de încurajarea participării populației la diferite module de formare), dar și diversificarea ofertei de formare în vederea creșterii nivelului de competențe pe diferite paliere și care se adresează în mod orizontal populației, răspunzând unor nevoi de formare diverse.

Prin PNRR este vizată creșterea competenelor digitale pentru diverse categorii de populație, inclusiv pentru unele categorii specifice de beneficiari precum funcționarii publici pentru dezvoltarea competențelor digitale și a competențelor software ale forței de muncă, specialiști în analiză și design pentru sectorul public, formare de formatori în domeniul securității cibernetice, dar și pentru populația generală prin crearea unei rețele naționale a bibliotecilor ca hub-uri de învățare digitală.

2. Aspecte de autonomie strategică și securitate

I. Scenarii de risc legate de măsuri de securitate insuficiente

1. *Configurarea greșită a rețelelor*

La nivelul infrastructurilor TIC sunt implementate soluții software și echipamente hardware uzate fizic și moral, respectiv a căror perioadă de viață a expirat (end-of-life). Aceste disfuncții sunt generate de o serie de factori, dintre care cei mai semnificativi sunt:

- atenția scăzută acordată de instituții privește bugetarea investițiilor pe segmentul TIC;
- deficitul de forță de muncă înregistrat pe piața muncii în domeniul TIC, în care este nevoie de specialiști înalt calificați;
- lipsa de atractivitate a pachetului salarial oferit de către instituțiile care gestionează infrastructuri TIC, fapt care generează provocări ceea ce privește retenția personalului calificat;

- personal TIC insuficient calificat sau cărora nu li se asigură un cadru de acces la cursuri de pregătire profesională astfel încât să fie la curent cu evoluția tehnologică.

Prin urmare, deficiențele mai sus menționate generează configurări și utilizări gresite ale rețelelor și sistemelor TIC, aspecte ce potențează apariția unor breșe de securitate, care pot fi exploatare în cadrul unor campanii de atac cibernetic cu impact direct la adresa atât a confidențialității, integrității și disponibilității datelor și serviciilor furnizate cât și a imaginii entității afectate.

2. *Lipsa controalelor de acces*

La nivelul unor entități care gestionează rețelelor și sistemelor TIC s-au înregistrat situații în care:

- sistemele de control al accesului funcționează deficitar ori sunt dezactivate;
- elemente componente ale infrastructurii TIC sunt situate în spații neconforme, care nu respectă standardele de securitate și siguranță;
- în privința administrării infrastructurii TIC, există cazuri în care politicile de securitate nu sunt respectate ori a căror implementare este deficitară și foarte greu de asigurat că acestea sunt respectate;
- se înregistrează situații în care nu sunt implementate sisteme destinate gestionării drepturilor de acces pentru fiecare utilizator în parte;

Așadar, se impune necesitatea implementării unor proceduri și protocoale de acces, care să fie respectate cu strictețe de către toate persoanele care au acces la nivelul entităților care gestionează rețelele și sistemele TIC.

II. **Scenarii de risc legate de 5G „supply chain” (întregul lanț 5G)**

3. *Calitatea scăzută a produselor*

Având în vedere evoluțiile înregistrate în domeniul TIC, precum și necesitatea de a asigura interoperabilitatea serviciilor publice, caracterizate de o creștere din ce în ce mai mare a gradului de externalizare a serviciilor, toți acești factori generează, pe cale de consecință, o creștere a nivelului riscurilor de securitate cibernetică.

În acest sens, se conturează riscul dezvoltării și utilizării unor soluții software și echipamente hardware cu tehnologii ce prezintă vulnerabilități de securitate cibernetică sau care nu respectă principiul *secure-by-design*, aspecte ce pot facilita derularea unor atacuri ciberetice la adresa acestora.

Prin urmare, în condițiile creșterii numărului de producători pentru un anumit tip de tehnologie, este necesară crearea unor mecanisme de validare și autorizare din perspectiva securității cibernetice a acestora, care să ofere garanții de credibilitate și securitate cibernetică.

Acest lucru este necesar întrucât în ultimii ani a crescut incidența de atacuri cibernetice derulate prin exploatarea unor vulnerabilități pe linia lanțului de aprovizionare.

4. Dependență de un anumit furnizor în cadrul unei rețele sau lipsa diversității la nivel național

În contextul principiilor de organizare a unor proceduri de achiziții publice, în care licitațiile sunt adjudecate cu predilecție pe principiul celei mai avantajoase oferte de preț, există riscul ca entitățile să devină dependente de o anumită soluție ori producător.

Astfel, având în vedere creșterea exponențială a amenințărilor la adresa securității cibernetice, este important ca în evaluarea ofertelor să se analizeze atât soluțiile/ echipamentele, cât și producătorii din perspectiva securității cibernetice.

De asemenea, existența unor autorizări prealabile a producătorilor va conduce la crearea unei piețe TIC competitive și sigure, aspect de natură a nu crea dependență față de un anumit producător.

III. Scenarii de risc legate de modus operandi al actorilor care reprezintă amenințări principale

5. Interferența statului prin „lanțul de aprovizionare” 5G

În ultimii ani, mai multe state au adoptat diverse poziții care au avut în vedere implementarea unor mecanisme de “vetting” ale unor producători, care ar putea genera amenințări în planul securității naționale. Această situație este generată de activitățile din spațiul cibernetic cu caracter maling ale unor state, care vor urmări influențarea sau perturbarea lanțului de aprovizionare, inclusiv prin derularea de campanii de atacuri cibernetice.

6. Exploatarea rețelelor 5G de către crima organizată sau grup de criminalitate organizată care vizează utilizatorii finali

Grupările de atacatori cibernetici își pot adapta modul de acțiune prin exploatarea rețelelor 5G care le oferă posibilitatea de a extinde suprafața de atac și de a amplifica consecințele atacurilor.

IV. Scenarii de risc în legătură cu interdependențe între rețelele 5G și alte sisteme critice

7. Întreruperea semnificativă a infrastructurilor sau serviciilor critice

Interoperabilitatea și interconectivitatea rețelelor și sistemelor TIC, coroborat cu folosirea pe scară largă a noilor tehnologii, de multe ori fără un nivel de securitate cibernetică adecvat, generează riscul ca atacurile cibernetice să vizeze inclusiv indisponibilizarea în masă a infrastructurilor critice sau serviciilor oferite de acestea.

8. *Eroare masivă a rețelelor din cauza întreruperii alimentării cu energie electrică sau alte sisteme de sprijin*

Funcționarea optimă a rețelelor și sistemelor TIC este dată de alimentarea în flux continuu cu energie electrică. Pot fi înregistrate întreruperi ale furnizării cu energie electrică din cauze diverse, precum: fenomene meteorologice, cedarea unor elemente ale infrastructurii de transport, lipsa unor soluții redundante (ex. UPS), evenimente cu impact transfrontalier, care afectează echilibrul rețelei europene sau chiar derularea unor atacuri cibernetice la adresa unor infrastructuri TIC de control industrial.

Întrucât sectorul energiei electrice prezintă o valență critică deosebită, fiind în relație de interdependență cu sisteme din alte state, precum și cu entități din domenii diverse, care asigură servicii esențiale pentru populație, un incident de securitate cibernetică poate genera efecte în lanț la nivel național și (pan) european.

Prin urmare, entitățile care gestionează astfel de infrastructuri trebuie să implementeze soluții avansate de securitate cibernetică, de asigurare a redundanței alimentării cu energie electrică, precum și mecanisme de management al incidentelor de securitate cibernetică și de asigurare a rezilienței.

V. **Scenarii de risc legate de utilizatorul final al dispozitivelor**

9. *Exploatarea IoT (Internet of Things), a telefoanelor sau a dispozitivelor inteligente*

Industria IoT este în plină dezvoltare, oferind oportunități nelimitate. În acest context, un grad ridicat de atenție trebuie să se îndrepte către nivelul de securitate al dispozitivelor și rețelelor de acest tip. Pentru a face față acestor provocări este esențială înțelegerea principalelor amenințări cu care utilizatorii dispozitivelor IoT se vor confrunta, pe parcurs ce nivelul de utilizare a acestora va crește:

- atacuri asupra rețelei – presupun compromiterea dispozitivelor IoT prin intermediul rețelei la care acestea sunt conectate. Acest tip de atac cibernetic permite atacatorului să controleze dispozitivele IoT și să le gestioneze cum dorește;

- atacuri de tip Distributed Denial of Service (DDoS) - atacatorul utilizează rețele de boți pentru a trimite foarte multe mesaje către o rețea, care are în componență dispozitive IoT. Astfel, aceasta este suprasolicitată, indisponibilizând toate sistemele conectate. Atacurile DDoS asupra dispozitivelor IoT funcționează în mod similar acelor derulate împotriva oricărui alt tip de dispozitiv;

- atacuri prin care se vizează blocarea frecvențelor radio - acestea afectează dispozitivele IoT conectate wireless, determinând pierderea conexiunii sau diminuarea abilității de a comunica cu rețeaua. Acest gen de atacuri sunt derulate, cel mai frecvent, asupra sistemelor de alarmă de tip IoT.

În contextul dezvoltării IoT, principala provocare rămâne lipsa unor standarde internaționale de securitate cibernetică, un aspect esențial fiind reprezentat de faptul că acestea pot fi pe de o parte victimă, iar pe de altă parte platformă/infrastuctură utilizată în derularea altor atacuri cibernetice. Un alt risc este generat de rapiditatea evoluției tehnologice, fapt ce stă la baza unei lipse generale de interes pentru aspectele de securitate cibernetică, atât din partea utilizatorilor cât și din partea producătorilor de dispozitive IoT.

1. Dimensiunea verde și digitală a componentei

A se vedea Anexa 2

2. Respectarea principiului de a nu dăuna semnificativ (DNSH)

A se vedea Anexa 1

3. Milestones, targets și perioada de implementare

A se vedea Anexa 2 și Anexa 3.

4. Milestones, targets și perioada de implementare

A se vedea Anexa 2.

5. Buget

A se vedea Anexa 2.

Partea 2 Pilonul III

Creștere inteligentă, sustenabilă și favorabilă incluziunii

Pilonul III

Creștere inteligentă, sustenabilă și favorabilă incluziunii

Componenta III.1

Reforme fiscale și reforma sistemului de pensii

Obiectivele generale

O.1. Consolidarea sistemului fiscal și creșterea capacității de colectare a veniturilor la bugetul de stat. Rezultatele așteptate ale reformelor ce vor fi întreprinse în cadrul acestei componente vor duce la creșterea ponderii veniturilor colectate cu 3 p.p din PIB raportat la valoarea medie a anilor 2019 și 2020 și la reducerea decalajului la TVA cu 5 p.p. raportat la valoarea medie a anilor 2019 și 2020

O.2 Reforma sistemului de pensii printr-un nou cadru legislativ care să corecteze inechitățile din sistemul de pensii, să răspundă la Recomandările Specifice de Țară (RST) 2019 și 2020, să asigure sustenabilitatea și predictibilitatea sistemului și să respecte principiul contributivității în raport cu beneficiarii drepturilor de pensie.

Reforme

Reforma ANAF prin digitalizare.

Modernizarea sistemului vamal și implementarea vămii electronice.

Consolidarea capacității instituționale de prognoză a cheltuielilor cu pensiile prin utilizarea de instrumente complexe de modelare economică.

Revizuirea cadrului fiscal.

Crearea și operaționalizarea Băncii Naționale de Dezvoltare.

Reforma sistemului de pensii.

Investiții

I.1.1 Creșterea conformării voluntare a contribuabililor prin dezvoltarea serviciilor digitale:

I.1.2 Îmbunătățirea proceselor de administrare a impozitelor și taxelor, inclusiv prin implementarea managementului integrat al riscurilor

I.1.3 Asigurarea capacității de răspuns pentru provocările informaționale actuale și

I.2 Modernizarea sistemului vamal și implementarea vămii electronice

I.3 Îmbunătățirea managementului cheltuielilor publice în vederea eficientizării și prioritizării acestora

I.4 Consolidarea capacității instituționale de prognoză a cheltuielilor cu pensiile prin utilizarea de instrumente complexe de modelare economică

I.5 Revizuirea cadrului fiscal.

I.6.1 Crearea și operaționalizarea Băncii Naționale de Dezvoltare

I.6.2 Dezvoltarea capacității instituționale pentru gestionarea unui Fond de capital de risc

I.7 Susținerea procesului de evaluare a dosarelor de pensii aflate în plată

I.8 Eficiență operațională și servicii electronice avansate pentru sistemul național de pensii prin digitalizare

Buget: 481.800.000 euro

1. Provocări și obiective

a) Provocări

SISTEMUL FISCAL

Construcția bugetară pentru anul 2021 este primul pas pentru revenirea în mod gradual la ținta de deficit bugetar prevăzută în Tratatul de la Maastricht, revenirea deficitului sub 3% din PIB fiind prevăzută pentru anul 2024.

Anul 2020 a fost un an marcat de criza generată de pandemia COVID-19, cel mai mare lockdown fără precedent în istoria modernă, cu implicații severe și foarte specifice pe aproape toate palierele economice și sociale.

Pe perioada crizei, regulile fiscale au fost suspendate, însă trebuie avut în vedere că legile economice reacționează la dezechilibrele, vulnerabilități economice și aspecte nesustenabile pe care le sancționează și impune corecția acestora.

Politica fiscală prociclică practică de România în perioada 2017-2019, a condus la epuizarea spațiului fiscal necesar pentru stimularea economiei în perioadele de recesiune și poate constrânge sever politica fiscal-bugetară în perioadele economice dificile, cum este cea generată de pandemie.

Conform Raportului de țară (2019) se constată că România urmează, în mod constant, prevederile înscrise în cadrul său fiscal-bugetar, în procesul de planificare a bugetului său. Regula privind deficitul structural la nivel național impune respectarea obiectivului bugetar pe termen mediu sau convergența către acest obiectiv și anume un deficit structural care să nu

depășească 1 % din PIB. Același raport menționează că bugetul anului 2019 s-a abătut de la mai multe reguli fiscal-bugetare, inclusiv de la regula privind deficitul structural, deficitul public raportat pentru 2019 fiind de 4,3 % din PIB.

În conformitate cu Raportul de țară din anul 2020 privind România, principalele arii semnalate cu titlu de domenii de îmbunătățit sunt:

- Structura fiscală la nivel de țară este bazată în mare parte pe impozite de consum, în timp ce se înregistrează un nivel scăzut al veniturilor (i.e. 26,3% din PIB versus 39,2% media înregistrată la nivelul Uniunii Europene);
- Sistemul fiscal actual are un impact limitat în îndeplinirea rolului său de redistribuire a veniturilor, de reducere a sărăciei și de reducere a inegalității veniturilor populației;
- Aspectele de mediu, așa cum sunt ele dezvoltate la nivelul european au un impact redus în sistemul de taxare;
- Din perspectiva TVA, se înregistrează în continuare un deficit semnificativ la încasare față de media statelor membre, principalele deficiențe care cauzează decalajul fiind: evaziunea, fraudă, procedurile de insolvență, falimentele, erorile administrative și inclusiv planificarea fiscală agresivă;
- Nivelul muncii nedeclarate este la cote înalte, în ciuda măsurilor de relaxare fiscală din domeniile: construcții, servicii și producția de textile;
- Din perspectiva conformării voluntare, România nu are un mecanism de asigurare a conformării, fiind semnalate amnistiiile adoptate ad-hoc.

În ceea ce privește partea de deficit bugetar, la 3 aprilie 2020 Consiliul a emis o recomandare în care invita România să pună capăt situației de deficit public excesiv până cel târziu în anul 2022. Decizia s-a bazat pe obiectivele fiscal-bugetare actualizate ale guvernului, care au reflectat datele privind execuția bugetară de la începutul exercițiului până la data raportului.

În timp ce o parte din acest deficit se explică prin problemele legate de pandemie, deficitul bugetar al României are o natură structurală (indusă de reduceri de taxe și impozite și majorarea unor cheltuieli permanente).

Sustenabilitatea pe termen lung a finanțelor publice ale României era deja în influențată înainte de pandemie, iar riscurile asociate durabilității fiscale sunt amplificate și mai mult de efectele pandemiei. România este în procedură de deficit excesiv și are nevoie de diverse reforme, mai ales, în domeniul creșterii veniturilor bugetare și al consolidării activității de colectare a veniturilor la bugetul de stat, dar și în ceea ce privește optimizarea cheltuielilor bugetare.

Pentru echilibrarea bugetară sunt necesare eforturi conjugate, pe de o parte în zona politicii fiscale, în zona de consolidare a capacității de colectare a veniturilor, de sprijinire financiară a mediului de afaceri, iar pe de altă parte în zona de cheltuieli publice.

De altfel, și în cadrul *Programului de Guvernare 2020 – 2024* este prevăzută o reformă a marilor sisteme de servicii publice și, corespunzător, de cheltuieli publice. Se va asigura

creșterea transparenței și predictibilității în domeniul fiscal, va fi consolidată încrederea mediului de afaceri și a consumatorilor, iar creșterea economică sustenabilă și echilibrată va permite creșterea standardului de viață al cetățenilor.

a. Zona de politică fiscală va urmări asigurarea predictibilității măsurilor fiscale, a echității și a asigurării transpunerii măsurilor adoptate la nivel european.

b. În ceea ce privește consolidarea activității de colectarea a veniturilor la bugetul general consolidat, deși ANAF și-a îmbunătățit constant activitatea de colectare, pentru corectarea deficitului structural este esențială eficientizarea rapidă a activității de colectare, mai ales prin intermediul digitalizării și îmbunătățirea relației cu contribuabilii. Problematicile identificate în domeniul fiscal-bugetar și evidențiate în Rapoartele de țară privind România și în Recomandările specifice de țară, pentru anii 2019 și 2020, vizează necesitatea de a consolida respectarea obligațiilor fiscale și colectarea impozitelor, respectiv ponderea veniturilor colectate în PIB sau decalajul fiscal la TVA.

Decalajul TVA a scăzut treptat de la 37,3% în 2016 la 33,1% în 2018. Cu toate acestea, din cauza pandemiei, în contextul crizei sanitare internaționale, se așteaptă o creștere a decalajului de TVA la peste 37% în 2020.

De asemenea, ANAF și-a îmbunătățit constant activitatea de colectare, cu o limită în realizarea integrală a obiectivelor de colectare a veniturilor bugetare din anii 2019 și 2020, fapt care s-a datorat, pe de o parte, amânării procedurilor de comercializare a licențelor de comunicație în frecvența 5G, iar pe de altă parte, creșterii accentuate a sumelor de TVA restituite efectiv către mediul economic.

Digitalizarea masivă a sistemului informatic existent este, în schimb, condiția esențială și necesară în acest proces de consolidare instituțională și a veniturilor. Criza generată de pandemia COVID-19 a accentuat nevoia de digitalizare, mai ales în zona de furnizare de servicii digitale către contribuabili, dar și în ceea ce privește necesitatea de a gestiona volume masive de date și informații pentru o mai bună înțelegere a contextului economic, provocărilor de conformare și a dinamicii afacerilor. Programul de Guvernare 2020-2024 prevede, printre obiectivele sale, reforma ANAF și schimbarea paradigmei relației stat-contribuabili, precum și accelerarea digitalizării ANAF. Prin ducerea la îndeplinire a acestor deziderate va crește baza de colectare și va fi prevenită evaziunea fiscală.

Nu în ultimul rând, sistemul instituțional al MF-ANAF trebuie consolidat și eficientizat printr-o transformare digitală, transformare culturală și investiții care, pe de o parte, să asigure beneficii clienților (contribuabili dar și alte entități publice sau private) și, pe de altă parte, să îmbunătățească procesele interne și să introducă un mediu de lucru colaborativ, dematerializat și flexibil. În centrul acestui proces de transformare va sta digitalizarea completă a activității Ministerului de Finanțe și a ANAF, însoțită de investiții bine direcționate în tehnologie, în îmbunătățirea mediului de lucru și în formarea personalului. Indirect, această transformare va aduce beneficii importante în prevenirea creării de deșeuri (reducerea substanțială a consumului de hârtie ca urmare a dematerializării proceselor de lucru interne) și în reducerea consumului de energie și a poluării.

Este important de precizat în acest context faptul că sistemul informatic fiscal al Ministerului Finanțelor și al ANAF (dezvoltat treptat în ultimele 3 decenii) se confruntă cu o serie de constrângeri legate de:

- sarcinile în continuă creștere ca urmare a cerințelor mediului extern, în condițiile unor resurse materiale limitate; capacitatea infrastructurii hardware și software trebuie să crească pentru a susține dezvoltările dorite, etc.;
- tehnologie învechită, cu repercusiuni atât în ceea ce privește disponibilitatea serviciilor, performanța organizației, riscurile de securitate, cât și în privința costurilor tot mai mari pentru întreținerea infrastructurii utilizate;
- competiția de pe piața muncii pentru atragerea de personal cu competențe noi, mai ales că ne aflăm în faza unei tranziții demografice importante iar numărul de angajați cu experiență care părăsește organizația este foarte mare (mai ales prin pensionări).

În același timp, principalele priorități ale Codului Vamal al Uniunii, aprobat prin Regulamentul (UE) nr. 952/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 9 octombrie 2013, constă în furnizarea unei game largi de servicii vamale electronice pe întregul teritoriu vamal al Uniunii Europene, care să permită operatorilor economici comunitari cât și celor din țări terțe să interacționeze în același mod cu autoritățile vamale ale oricărui stat membru al Uniunii. În acest sens, a fost stabilit Programul de lucru pentru Codul Vamal al Uniunii, aprobat prin Decizia de punere în aplicare a Comisiei Europene 2014/255/UE din 29 aprilie 2014, având drept scop stabilirea măsurilor privind implementarea sistemelor electronice necesare aplicării dispozițiilor Codului Vamal al Uniunii.

c. În ultimii ani, România s-a poziționat pe ultimul loc în UE ceea ce privește numărul de întreprinderi/1.000 locuitori. În ceea ce privește indicele de inovare, investițiile întreprinderilor în activități de cercetare-dezvoltare-inovare s-au situat la un nivel modest.

În vederea creșterii competitivității, a capacității de inovare, a productivității și a internaționalizării afacerilor din perspectiva unei mai mari integrări în piața unică, IMM-urile, în special start-up-uri și scale-up-uri inovatoare, au nevoie de investiții care să fie susținute prin instrumente diversificate de finanțare, pe lângă finanțarea bancară clasică, care să le asigure accesul la capitalul necesar implementării de proiecte viabile, cu valoare adăugată ridicată. În prezent, nu există bănci naționale de dezvoltare în România care să îndeplinească, în numele statului, rolul de stimulare și susținere a investițiilor pentru a compensa disfuncționalitățile pieței financiare și pentru lacunele de finanțare.

Prin asigurarea sprijinului financiar necesar dezvoltării afacerii, printr-un pachet de măsuri integrat se vor crea premisele de majorare a contribuției IMM-urilor la veniturile fiscale ale statului.

d. Pe de altă parte, atingerea țintei de deficit depinde și de eficientizarea cheltuielilor publice.

Măsurile care stau la baza construcției bugetare pentru anul 2021 și perspectiva 2022-2023, precum și evoluția descendentă a deficitului bugetar pe termen mediu indică tendința clară de eliminare graduală a politicii fiscale pro-ciclice, faptul că măsurile luate de autorități pentru

redresarea economică își produc efectele, anul 2021 fiind primul pas de ajustare a țintei de deficit față de anul 2020.

SISTEMUL DE PENSII

Sistemul actual de pensii este un rezultat istoric, cumulul multiplelor influențe politice, materializate prin diverse acte normative, cele mai multe orientate mai degrabă spre rezultate imediate decât spre o sănătate pe termen lung a sistemului de pensii.

Consecințele directe ale acestui fapt sunt:

- ▶ alterarea principiului contributivității directe a asiguraților, precum și apariția, și perpetuarea în timp a unor înecăitări în calculul valorii pensiei, în sensul că persoane cu contribuție și condiții de muncă identice, pensionate în momente diferite de timp, beneficiază de pensii diferite, în funcție de contextul legal de la momentul pensionării;
- ▶ impredictibilitatea financiară și lipsa de sustenabilitate a sistemului prin creșterea ad-hoc a pensiilor;
- ▶ slaba digitalizare a Casei Naționale de Pensii Publice (CNPP) și a structurilor teritoriale (nivelul tehnologic se situează la nivelul anilor 2013-2014).

Îmbătrânirea demografică, creșterea speranței medii de viață și neaplicarea unui mecanism de indexare exact și predictibil au condus la o slabă sustenabilitate financiară a sistemului public de pensii. Anual sunt transferate pentru plata pensiilor sume importante de la Bugetul de Stat la Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat. În anul 2019 valoarea subvențiilor primite de la Bugetul de Stat a fost de 2,57 miliarde lei, iar în 2020 aceasta a crescut la 12,45 miliarde lei.

O alta consecință a fluxului mare de acte normative, precum și a lipsei unei politici coerente de investiții și actualizare tehnologică și școlarizare a personalului, este faptul că sistemul informatic al CNPP nu a putut ține pasul organic cu cerințele tehnologice și de volum de date în continuă creștere, rămânând actualizat tehnologic la nivelul anilor 2013-2014. Așa se face că datele istorice ale contribuabililor și pensionarilor se regăsesc în mare parte (peste 80%) în sisteme informatice învechite (baze de date Fox și aplicații în Vizual Fox Pro – ieșit din suport din 2007) sau pe suport hârtie (în arhive fizice), și doar 20% (veniturile brute lunare realizate după 01.04.2001, ca baza de calcul a contribuției de asigurări sociale) se regăsesc în format digital, în baze de date moderne.

Digitalizarea serviciilor oferite de către CNPP este, deci, o necesitate. Iar aducerea tuturor acestor date într-un format digital unitar este obligatorie pentru orice plan de digitalizare al CNPP care să susțină procesul de reformă/ recalculare al pensiilor.

Nivelul competențelor digitale ale angajaților este redus, atât din cauza faptului că se folosesc sisteme și tehnologii perimate, cât și a faptului că nu s-a mai investit în instruire.

Dincolo de realitățile secolului XXI în materie de evoluție tehnologică, actualul context pandemic impune necesitatea automatizării și simplificării interacțiunii digitale cu actorii

externi (cetățeni, instituții, guverne) prin oferirea de servicii electronice personalizate, holistice și sigure (sofisticare 5) pe baza de identitate digitală și acces de la distanță.

Există diferențe mari între pensii în funcție de gen, momentul pensionării, tipul de muncă prestată. Pentru persoanele cu caracteristici de altfel similare, prima pensie diferă în mare măsură și în funcție de momentul pensionării, problemă pe care noua lege a pensiilor urmărește să o soluționeze. Pensionarea la vârste diferite pentru bărbați și femei, cuplat cu o perioadă de contribuție mai scurtă în cazul femeilor, duce la un decalaj al nivelului de pensie considerabil între bărbați și femei, element semnalat și în recomandările EC (RST) din 2019. Se impune o regândire structurală / o normare și uniformizare a sistemului de calcul al pensiilor, pe baza unor principii solide și statornice.

Lipsa unei baze de date unitare și relevante blochează posibilitatea rulării unor analize pertinente de tip „*what-if*”, necesare în planificarea strategică a bugetului național. Procesele interne și de interacțiune cu publicul se bazează în principal pe hârtie și prezența fizică, acționând în contextul pandemic ca un inhibitor operațional major.

În aceste condiții, se impune crearea unui cadru normativ care să elimine aceste inechități printr-o formulă de calcul clară și predictibilă bazată pe numărul de puncte realizat și să stabilească un mecanism predictibil de indexare a pensiilor care să asigure sustenabilitatea sistemului. De asemenea, este necesară o politică coerentă de investiții pentru actualizarea tehnologiei și formarea personalului astfel încât să țină pasul cu cerințele tehnologice și cu volumul de date în continuă creștere, schimbări necesare pentru creșterea capacității CNPP de a livra servicii moderne și de calitate către beneficiari.

Contextul generat de pandemia cu COVID – 19, a impus evitarea cât mai mult a contactului fizic, și a determinat schimbări majore în modul de desfășurare a activității de către societăți, inclusiv de către administratorii de fonduri de pensii private. Activitatea, în relația cu participanții și beneficiarii fondurile de pensii administrate privat, a continuat să se realizeze în condiții foarte bune, din perspectiva respectării obligațiilor legale de transparență și informare a participanților, cât și a respectării obligațiilor cu privire la actualizarea în permanență a evidențelor și datelor celor 7,68 milioane de participanți.

Cele 7 fonduri de pensii administrate privat, pilon II, au acumulat active nete de 80,19 miliarde lei la finalul lunii martie 2021, în creștere cu 33% comparativ cu luna martie a anului anterior. La 31 martie 2021, titlurile de stat și acțiunile au rămas principalele instrumente financiare în care au investit fondurile de pensii administrate privat, cu 65%, respectiv 24% din valoarea totală a activelor. De asemenea, ponderi semnificative sunt investite și în obligațiuni corporative și fonduri de investiții. Investițiile locale ale fondurilor de pensii administrate privat au înregistrat un procent de aproximativ 88%, iar din plasamentele în valută, ponderea cea mai mare au avut-o plasamentele în euro (10%) și dolar american (1%) la finalul lunii martie 2021.

Fondurile de pensii administrate privat contribuie la finanțarea pe termen lung a economiei reale și reprezintă o sursă importantă și stabilă de capital. Odată cu maturizarea sistemului de pensii private, pe măsura ce activele fondurilor cresc, se simte nevoia de diversificare a societăților în care se realizează investițiile, în funcție de domeniul economic în care activează, pentru a asigura o alocare echilibrată nu numai în raport cu diferitele tipuri de instrumente

financiare, dar și raportat la diferitele ramuri economice. În acest sens, este benefică listarea la bursa a unor societăți în care statul este acționar, fapt care ar permite fondurilor de pensii să își diversifice în mod prudent portofoliul și să continue și investească pe piața de capital din România.

b) Obiective

SISTEMIUL FISCAL

Pentru a răspunde principalelor recomandări specifice de țară mai sus-amintite, în mod special celei centrale care vizează asigurarea respectării cadrului fiscal-bugetar, Ministerul Finanțelor are ca principal obiectiv Consolidarea sistemului financiar-fiscal și creșterea capacității de colectare a veniturilor la bugetul de stat - reforma ANAF prin:

- îmbunătățirea capacității de utilizare/valorificare masivă și inteligentă a datelor/informațiilor;
- furnizarea de noi servicii digitale către contribuabili;
- transformarea digitală a sistemului informatic al finanțelor publice pentru o viteză accelerată de răspuns la provocările informaționale actuale și viitoare, reliefate de contextul pandemic;
- sprijinirea IMM-urilor care au dificultăți în accesarea capitalului și/sau din sectoarele economice în care România are un avantaj competitiv.

În mod specific, prin intervențiile din cadrul componentei sunt vizate:

1. crearea unui "hub" al finanțelor publice la nivel național (centru de servicii și date financiar-fiscale al administrației publice) - care să colecteze, gestioneze și să pună la dispoziția tuturor factorilor interesați informații fiabile, validate și actuale de natură financiară, patrimonială sau în legătură cu banii publici.
2. dezvoltarea de servicii digitale bazate pe o relație de parteneriat și consultare cu contribuabilii;
3. prevenirea și combaterea fraudei și evaziunii fiscale prin sprijinirea conformării contribuabililor, în vederea menținerii unui mediu economic echitabil;
4. dezvoltarea de soluții digitale integrate pentru sistemul financiar și de administrare fiscală și vamală;
5. revizuirea cadrului fiscal și bugetar;
6. întărirea rolului MF în analiza bugetelor companiilor cu capital de stat;
7. creșterea numărului de întreprinderi inovatoare capitalizate și bancabile, care implementează proiecte viabile, creșterea inițiativelor antreprenoriale pentru utilizarea de tehnologii avansate.

În acest context, atingerea obiectivelor Ministerului Finanțelor și instituțiilor din subordine depinde într-o mare măsură de disponibilitatea și funcționarea la nivelul întregii organizații a unui sistem informatic de ultimă generație care să deservească toate procesele menționate mai sus și să răspundă nevoii de informații a tuturor părților implicate în derularea acestor procese: MF și instituțiile sale subordonate, celelalte instituții publice din administrația publică centrală și locală, alte instituții ale statului, societăți comerciale, organizații, cetățeni.

Toate inițiativele de dezvoltare în continuare a sistemului de informații al organizației sunt strâns legate de o mai vizibilă plasare a informației în miezul deciziilor strategice, conform rolului decisiv pe care îl are aceasta în zilele noastre.

Obiectivele principale de business nu pot fi realizate fără o susținere consistentă din partea soluțiilor IT utilizate și depind de performanța sistemului utilizat. Dezvoltarea sistemului informatic care deservește întreaga organizație a MF este determinată pe de o parte de necesitățile identificate în cadrul instituției de a eficientiza prin informatizare procesele și activitățile proprii, iar pe de altă parte de necesitatea de a crea un "hub" al finanțelor publice la nivel național (centru de servicii și date financiar-fiscale al administrației publice), care să colecteze, gestioneze și să pună la dispoziția tuturor factorilor interesați informații fiabile, coerente și actuale de natură financiară, patrimonială sau în legătură cu banii publici. Funcționând ca un sistem de comunicare multi-canal între guvern, cetățeni, mediul de afaceri și furnizorii de servicii, hub-ul fiscal va permite MF-ANAF să asigure creșterea accesului la informații, centralizarea și integrarea datelor și aplicațiilor, eficientizarea procesului de decizie în activitatea publică, creșterea veniturilor și reducerea costurilor.

Pe termen scurt și mediu este nevoie de modernizarea infrastructurii fizice suport care menține centrele de date ale MF, până la construirea unui nou Centru de Date, la standardele actuale de securitate și dotare, care să primească echipamentele ce vor susține sistemele existente, implementarea noilor sisteme și să aibă și capacitatea necesară pentru creșterea puterii de calcul și de stocare pentru următorii 5-10 ani.

În sfera proceselor de administrare fiscală, mai ales prin prisma șocului indus de pandemie, este necesară acum mai mult ca oricând adoptarea tuturor măsurilor pentru a ușura efortul contribuabililor de conformare voluntară prin dezvoltarea de servicii digitale, reducerea costurilor de conformare și facilitarea declarării, inclusiv prin introducerea de formulare precompletate și pentru a consolida capacitatea administrației fiscale de a colecta taxele la bugetul general consolidat, în mod special prin digitalizare.

Din punctul de vedere al nevoilor de dezvoltare a proceselor de administrare fiscală, acestea vor continua să urmeze prioritățile strategice, menționate de altfel și în Strategia ANAF pentru perioada 2021 – 2024:

1. dezvoltarea serviciilor pentru contribuabili;
2. transformarea digitală a ANAF;
3. prevenirea și combaterea fraudei fiscale și sprijinirea conformării fiscale;
4. creșterea eficienței și transparenței instituționale.

Acest document strategic este completat de alte documente specifice pentru același orizont de timp, respectiv Strategia pentru digitalizare, Strategia pentru comunicare a ANAF, Planul de acțiune pentru prevenirea și combaterea fraudei și evaziunii fiscale, precum și Planul de acțiune cu privire la arieratele fiscale, toate fiind documente aflate în consultare publică care au primit aviz favorabil de la toți stakeholderii, fiind apreciată comunicarea și transparența în planificarea viitoarelor acțiuni strategice ale ANAF.

Alte inițiative strategice ale ANAF au în vedere utilizarea masivă a datelor și informațiilor și analiza acestora cu scopul îmbunătățirii proceselor de administrare fiscală sau al eficientizării luptei împotriva evaziunii și fraudei fiscale. Aceste măsuri necesită sisteme informatice care permit un access în timp real la informații (de ex., case de emarcat și e-facturare) și platforme puternice de calcul și de stocare.

În același timp, ca parte a efortului de a asigura conformarea fiscală, trebuie asigurată respectarea angajamentelor luate de către România în ceea ce privește schimbul de date fiscale și vamale cu partenerii săi, Statele Membre ale UE, sau state din OECD. Pentru aceasta ANAF trebuie să continue dezvoltarea programelor de interoperabilitate fiscale și vamale, dintre care amintim aici AEOI, FATCA, VIES, OSS, implementarea sistemelor IT vamale ce au ca bază legală Codul vamal al Uniunii aprobat prin Regulamentul (UE) nr. 952/2013 al Parlamentului European și al Consiliului din 9 octombrie 2013 – ICS2, EMCS, Sistemul de import, NCTS, AES și crearea unui mediu electronic (informatizat, "paperless").

În ceea ce privește procesele de administrare vamală, este necesară o intervenție pentru a răspunde nevoilor de aliniere a sistemelor vamale din România la cerințele Codului Vamal al Uniunii prin aplicarea reglementărilor europene și naționale privind mediul informatizat pentru vamă și comerț, cât și necesității de coordonare a eforturilor cu politicile Comisiei Europene, în vederea reorientării activității de vămuire către un sistem și un mediu complet electronic.

Utilizarea de către administrația vamală a mecanismelor și instrumentelor informatice în procesele de „business” vamal reprezintă, printre altele, una dintre direcțiile prevăzute în Planul Strategic Multi Anual (Electronic Customs Multi-Annual Strategic Plan - MASP), document elaborat de Comisia Europeană în colaborare cu Statele membre conform articolului 8(2) din Decizia Vamă Electronică, cu nr. 70/2008/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 15 ianuarie 2008 cu privire la un mediu de lucru paperless pentru vamă și comerț, publicat în J O 2008.

În plus, la nivelul întregii organizații este necesară implementarea unor soluții TIC corespunzătoare, care să sprijine funcțiile de management al finanțelor publice realizate de întreaga organizație a MF, să asigure alinierea sistemului informatic al MF cu cerințele pentru elaborarea și gestionarea bugetului statului, să dezvolte capacitatea de a implementa și estima impactul reformelor structurale ale sistemului de pensii pe termen mediu și lung, să sprijine colectarea, centralizarea și utilizarea informațiilor bugetare și financiare la nivelul statului ori pentru asigurarea interoperabilității cu celelalte instituții ale administrației publice, precum și cu cerințele pentru alinierea la noile tehnologii.

În acest sens, se are în vedere asigurarea funcționării sistemului informatic al MF, unitar și integrat la nivelul întregii organizații, pentru a răspunde cerințelor beneficiarilor săi interni –

MF și instituții subordonate și externi, dar și extinderea acestuia prin dezvoltarea unor noi sisteme, necesare în urma modificării nevoilor de activitate și/sau a dezvoltărilor tehnologice pe plan mondial.

Un alt obiectiv vizează zona de impozitare, unde este urmărită alinierea sistemului de impozitare cu actuala și viitoarea etapă de dezvoltare economică a României prin îmbunătățirea structurii veniturilor fiscale, eliminarea distorsiunilor și lacunelor din sistemul fiscal care permit contribuabililor să minimizeze taxele fiscale (subminând corectitudinea sistemului) în materia impozitului pe venit, a contribuțiilor sociale sau a impozitului pe proprietate, cu respectarea unor principii esențiale, precum echitatea, transparența, stabilitatea și neutralitatea fiscală.

SISTEMUL DE PENSII

Obiectivul general al reformei sistemului de pensii este realizarea unui nou cadru legislativ care să corecteze inechitățile din sistemul de pensii, să răspundă la Recomandările Specifice de Țară (RST) 2019 și 2020, să asigure sustenabilitatea și predictibilitatea sistemului și să respecte principiul contributivității în raport cu beneficiarii drepturilor de pensie.

Reforma presupune adoptarea unei noi legi a sistemului public de pensii simultan cu înlocuirea Legii 127/2019, inclusiv eliminând stabilirea unei perioade fixe de contributivitate de 25 de ani. Parte din prevederile legii 127/2019 vor fi analizate în vederea preluării în noua legislație a aspectelor pozitive care nu afectează sustenabilitatea sistemului de pensii publice pe termen lung.

Prin noul act normativ se dorește introducerea unei noi formule de calcul bazată pe numărul de puncte realizat de fiecare beneficiar potrivit principiului contributivității. Se încearcă în acest fel corectarea unei mari părți din inechitățile sistemului public de pensii prin eliminarea indicelui de corecție și a stagiului complet de cotizare diferit.

Acest aspect poate fi realizat prin noua formulă de calcul a pensiei, formulă care are ca principiu de calcul produsul dintre numărul total de puncte cu valoarea unui indicator de pensie, un mecanism de indexare standard și sustenabil financiar (în locul creșterilor ad-hoc), care ar asigura predictibilitatea pe termen mediu și lung a cheltuielilor cu plata pensiilor, eliminând în acest fel toate cheltuielile aferente reprezentării intereselor statului.

Conform prevederilor noii legislații, se vor evalua toate dosarele de pensii aflate în plată, în vederea recalculării acestora. Nivelul mediu al pensiilor va crește pe seama creșterii cu precădere a pensiilor mici, menținând ponderea cheltuielilor cu pensiile în PIB, astfel încât indicatorul de sustenabilitate pe termen mediu și lung să nu indice un risc ridicat.

Recalcularea pensiilor este o necesitate dată de inechitățile din sistem, care au făcut ca mulți pensionari să se adreseze instanțelor pentru că la muncă / contribuție similare au pensii diferite – peste 25.000 de procese în ultimii cinci ani au dus la costuri pentru stat de aprox 42 milioane lei. În prezent se află pe rol aprox. 22.000 de dosare. Se estimează că, în cazul de neintervenție, în următorii ani vor fi declanșate aprox. 50.000 de litigii. Această problemă e în curs de

aggravare și poate fi rezolvată doar printr-o acțiune curajoasă și asumată de recalculare a tuturor dosarelor, pentru a rezolva cauza problemei.

Creșterea pensiilor mici (și nu numai) prin valorificarea veniturilor brute realizate până la data de 01.04.2001 pentru care s-au calculat contribuții de asigurări sociale în vederea atingerii obiectivului asumat de a putea plăti o pensie decentă celor cărora aceste venituri nu le-au fost luate în calcul la momentul stabilirii cuantumului pensiei.

Sunt preconizate o serie de măsuri pentru stimularea rămânării în activitate, fiind în dezbatere publică un proiect de act normativ ce vizează creșterea vârstei standard de pensionare, facultative, la 70 de ani, se urmărește în acest fel și egalizarea vârstei standard de pensionare între genuri.

Contribuțiile la Pilonul II (în prezent 3,75%) vor crește în linie cu prevederile Strategiei Fiscal-Bugetare pentru a asigura sustenabilitatea pe termen lung a sistemului de pensii. Se asigură astfel recomandarea specifică de țară privind sustenabilitatea Pilonului II de pensii.

Principalele aspecte urmărite vizează:

- 1) Asigurarea unui sistem de pensii sustenabil din punct de vedere financiar prin includerea în noua legislație a unui mecanism de indexare a pensiilor clar și corelat cu realitățile economice. Noul mecanism va avea la bază indicatori reali și predictibili, care să genereze încredere în sistem concomitent cu asigurarea unei predictibilități reale a evoluției pensiilor publice.
- 2) Cheltuielile cu pensiile se vor concentra pe creșterea mai mare a pensiilor mici și se vor menține ca pondere în valoare totală a PIB-ului, astfel încât indicatorul de sustenabilitate pe termen mediu și lung să nu indice un risc ridicat.
- 3) Întărirea principiului contributivității astfel încât cuantumul pensiei să reflecte activitatea profesională și contribuția la sistemul public de pensii, în raport de veniturile realizate de asigurat.
- 4) Asigurarea recalculării, conform noului cadru legal, a aproximativ 5 milioane de dosare de pensii, din format electronic și/sau letric existente la nivelul caselor teritoriale de pensii.
- 5) Digitalizarea CNPP și a structurilor teritoriale pentru automatizarea și simplificarea interacțiunii digitale cu beneficiarii, dar și pentru creșterea ritmului de procesare a solicitărilor în vederea îmbunătățirii serviciilor oferite.
- 6) Digitalizarea funcționării sistemului de pensii private și diversificarea investițiilor din pilonul II de pensii.

2. Descrierea reformelor și investițiilor

SISTEMUL FISCAL

Reforma ANAF prin digitalizare

Potrivit rapoartelor de țară publicate de Comisia Europeană în anii 2019 și 20202, una din problemele de bază identificate se referă la necesitatea asigurării sustenabilității pe termen lung a finanțelor publice. Din perspectiva componentei veniturilor, acest lucru determină de urgență modernizarea și digitalizarea ANAF, astfel încât să fie eficientizată colectarea veniturilor la bugetul general consolidat cu consecințe asupra creșterii ponderii veniturilor în PIB.

Subcomponenta 1.1. Creșterea conformării voluntare a contribuabililor prin dezvoltarea serviciilor digitale

În ceea ce privește domeniul serviciilor pentru contribuabili, furnizarea de servicii la distanță și, implicit, migrarea contribuabililor către mediul electronic constituie deziderate ale administrației fiscale asumate public din anul 2019. În acest context, ANAF vizează în continuare dezvoltarea serviciilor pentru contribuabili și a noi funcționalități specifice serviciilor puse la dispoziție în prezent la distanță pentru a schimba interacțiunea administrației fiscale cu contribuabilii, asigurând în același timp asistență și alternative acolo unde accesul la internet și tehnologii este limitat.

În paralel, ANAF caută să adreseze subiectul incluziunii digitale și să suplinească lipsa abilităților anumitor categorii de contribuabili de a utiliza serviciile electronice sau chiar lipsa infrastructurii ori a internetului, punând la dispoziție în sediile unităților fiscale, servicii în sistem self-service. Proiectarea de servicii noi și funcționalități noi vor aduce după sine provocări și în ceea ce privește mediul extern, existând posibilitatea ca pentru contribuabilii care nu au abilitățile, resursele tehnologice ori infrastructura necesară să se manifeste rezistența la schimbare.

Constant, ANAF organizează campanii privind promovarea serviciilor oferite contribuabililor (atât la nivel intern cât și la nivel extern) în vederea conștientizării angajaților și a contribuabililor cu privire la serviciile pe care instituția le oferă și beneficiile utilizării acestora.

În contextul evoluției tehnologice, dar și a creșterii gradului de cunoaștere a noilor tehnologii de către generațiile tinere, ANAF intenționează să răspundă în mod adecvat nevoilor și cerințelor specifice contribuabilului. Pe măsură ce tehnologiile și mijloacele de furnizare a serviciilor digitale se dezvoltă, administrația fiscală caută să se adapteze acestor schimbări. Odată cu pandemia COVID-19, nevoia de a răspunde cererii de servicii digitale adaptate nevoilor mediului extern a devenit și mai stringentă.

Proiectarea de noi servicii și digitalizare vor implica un efort consecvent și susținut pentru ANAF, pentru a asigura reconversia profesională a angajaților și pentru a gestiona rezistența la schimbare, de aceasta data, a propriilor angajați (normală de altfel, ținând cont de schimbările de anvergură și dimensiunile organizației).

În zona serviciilor pentru contribuabili, ANAF a evaluat de-a lungul timpului gradul de satisfacție al utilizatorilor cu privire la serviciile oferite acestora. Având în vedere contextul pandemic, dar și evoluția inițiativelor în acest domeniu, ANAF are în vedere crearea unui mecanism structurat/dedicat care să sprijine orice inițiative instituționale privind lansarea de noi servicii sau dezvoltarea celor existente, prin implicarea contribuabililor încă din etapa de design.

Obiective

- reducerea interacțiunii față în față cu contribuabilii, ca urmare a extinderii serviciilor digitale și a oferirii de servicii contribuabililor la sediile unităților fiscale cu prioritate în sistem self-service; asigurarea incluziunii digitale a contribuabililor;
- dezvoltarea serviciilor la distanță (electronice sau telefonice) actuale, prin noi funcționalități și/sau crearea de servicii noi ;
- simplificarea formularelor, transpunerea în format electronic a acestora și introducerea formularelor pre-completate/eliminarea obligațiilor de raportare, acolo unde este posibil;
- îmbunătățirea comunicării cu contribuabilii și introducerea mecanism consultativ cu privire la serviciile oferite contribuabililor.

Natura/tip și mărime:

Consolidarea capacității de colectare a veniturilor colectate de administrația fiscală este unul din pilonii de bază în implementarea recomandărilor specifice de țară în domeniul fiscal-bugetar. În mod evident, acest scop poate fi atins în primul rând prin creșterea gradului de conformare voluntară a contribuabililor, cea mai eficientă și mai puțin costisitoare cale pentru atingerea țintelor de colectare.

Dezvoltarea și optimizarea proceselor de activitate care să vină în sprijinul contribuabilului coroborat cu dezvoltarea serviciilor electronice vor conduce, în egală măsură, la reducerea costurilor de conformare pentru contribuabili (povara administrativă) și de administrare (costul colectării pentru administrația fiscală).

Digitalizarea crescută a administrației fiscale și extinderea serviciilor oferite contribuabililor pot îmbunătăți eficiența ANAF și stimula cererea de servicii digitale. Investițiile în tehnologii noi sunt asociate cu o perspectivă pe termen lung de planificare și implementare și vor conduce la creșterea potențialului de dezvoltare a serviciilor oferite contribuabililor pe termen lung.

Încă înainte de declanșarea pandemiei a devenit evidentă necesitatea de a muta interacțiunea cu contribuabilii spre servicii oferite la distanță.

Dezvoltările planificate în zona serviciilor digitale au în vedere cei doi mari piloni ai interacțiunii digitale dintre contribuabili și administrația fiscală.

Pe de o parte, avem în vedere creșterea gradului de utilizare a Spațiului Privat Virtual (SPV), principalul serviciu prin care se asigură interacțiunea digitală între administrația fiscală și contribuabilii. O serie de inițiative ce vizează modernizarea portalului ANAF și crearea de noi funcționalități pentru SPV fac deja obiectul unui proiect finanțat din fonduri structurale (POCA 2014-2020).

Al doilea pilon vizează dezvoltarea Call-centerului ANAF, implicit a serviciilor oferite contribuabililor prin intermediul acestuia. În acest context, în a doua jumătate a anului 2020 a fost începută dezvoltarea Call-center-ului, fiind extinsă capacitatea acestuia de a asigura furnizarea de servicii electronice și telefonice contribuabililor. Vom continua extinderea funcționalităților curente ale Call-center-ului pe măsura dezvoltărilor de la nivelul organizației dar și a necesităților și așteptărilor contribuabililor.

În contextul pandemiei, în anul 2020 ANAF a implementat o serie de inițiative în sfera serviciilor pentru contribuabili, precum:

- crearea cadrului legal în vederea identificării vizuale online (video) pentru aprobarea înregistrării contribuabililor în SPV și lansarea de către MF și ANAF în luna august 2020 a posibilității de identificare vizuală online pentru persoanele fizice,
- facilitarea îndeplinirii obligațiilor de plată a persoanelor fizice prin interconectarea SPV cu Ghiseul.ro,
- extinderea serviciului de programări online pentru efectuarea unei vizite la sediul unității fiscale.

De aceea, linia dezvoltării serviciilor pentru contribuabili este în deplină coerență și acord cu măsurile începute în ultimii ani.

1. Pe de o parte, avem în vedere în primul rând reducerea interacțiunii față în față cu contribuabilii (ca urmare a extinderii serviciilor digitale) și a oferirii de servicii la sediile unităților fiscale cu prioritate în sistem self-service prin asigurarea incluziunii digitale a contribuabililor.

a) Acest lucru presupune extinderea accesului la serviciile digitale, în primul rând prin creșterea numărului de utilizatori ai SPV, acesta fiind principalul serviciu de interacțiune electronică.

Noile servicii luate în considerare au scopul de a sprijini migrarea contribuabililor către canale electronice și telefonice (site web, call-center) în detrimentul celor clasice (în format letric) sau chiar pentru cei care se deplasează la sediul unităților fiscale (față în față).

De asemenea, avem în vedere crearea cadrului legal pentru instituirea obligativității înregistrării în Spațiul Privat Virtual pentru anumite categorii de contribuabili.

În ceea ce privește înrolarea în SPV, menționăm că la începutul lunii aprilie 2021 erau înregistrate un număr de aproximativ 500.000 persoane juridice dintr-un număr total de aproximativ 1.500.000 persoane juridice înregistrate fiscal. Dintre acestea, aproximativ 400.000 contribuabili se află în procedura insolvenței sau sunt inactivi.

Astfel, adresabilitatea obligativității înrolării în SPV este pentru un număr de aproximativ 1.000.000 contribuabili persoane juridice.

b) În egală măsură, pentru că o parte dintre informații sunt transmise către/dinspre alte instituții și vizează date cu privire la contribuabili sau pentru furnizarea de servicii către contribuabili, în vederea consolidării colaborării între autoritățile publice, intenționăm să creștem numărul instituțiilor înrolate în PatrimVEN (platforma de schimb de informații între instituțiile publice) și să consolidăm schimbul de informații în formă dematerializată între ANAF și alte instituții.

c) Complementar, ANAF va lua în considerare abilitățile contribuabililor de a utiliza noile tehnologii, mediul în care își desfășoară activitatea, preferințele lor cu privire la utilizarea serviciilor deja furnizate acestora, dar și obiectivele agenției fiscale, căutând să asigure un echilibru între tehnologii, abilități și necesitatea de a îmbunătăți serviciile oferite contribuabililor și, nu în ultimul rând, necesitatea ca administrația fiscală să reducă costurile și să-și eficientizeze activitatea.

În acest context, ANAF intenționează să ofere în continuare servicii la sediile unităților fiscale cu prioritate în sistem self-service de genul celor deja oferite, analizând totodată posibilitatea de a implementa și alte tipuri de servicii pe același principiu.

În prezent în cadrul unităților fiscale sunt puse la dispoziția contribuabililor calculatoare pe care le pot utiliza cu îndrumarea funcționarilor fiscali, în vederea accesării serviciilor electronice oferite de ANAF și îndeplinirii on-line a obligațiilor fiscale. În contextul actual este necesară mărirea numărului de calculatoare puse la dispoziție în cadrul administrațiilor fiscale, în special în cadrul administrațiilor județene ale finanțelor publice din acele regiuni în care accesul la internet al gospodăriilor nu este considerabil. Prin implementarea conceptului de self-service, se urmărește dezvoltarea abilităților și cunoștințelor contribuabililor de a utiliza serviciile oferite de ANAF electronic și va permite gradual contribuabililor să își îndeplinească singuri obligațiile fiscale fără a se deplasa la sediul unităților teritoriale.

Totuși, ANAF va continua demersurile în vederea migrării contribuabililor către servicii on-line și telefonice, urmând a se asigura, cu timpul, accesul la unitățile fiscale în primă etapă cu precădere pe baza programării on-line. În timp, accesul la sediile unităților fiscale va fi permis doar pe bază de programare.

De asemenea, ANAF acordă o atenție deosebită și contribuabililor care nu dețin cunoștințele necesare în vederea utilizării tehnologiilor moderne. Pentru aceste două categorii administrația fiscală va continua să ofere servicii clasice la sediile unităților fiscale.

2. Acest deziderat al extinderii disponibilității serviciilor va fi sprijinit de dezvoltarea serviciilor la distanță (electronice sau telefonice) actuale, prin noi funcționalități și/sau crearea de servicii noi.

- a) Continuând o serie din lecțiile învățate ale pandemiei, ne propunem extinderea comunicării în mediu on-line pentru o comunicare la distanță personalizată (prin e-mail și video), cu facilități de adecvate de stocare sau arhivare a corespondenței / întâlnirilor.

În acest context (serviciul de webinar ce permite organizarea de întâlniri virtuale cu contribuabilii în vederea oferirii de asistență acestora în domeniul fiscal de către agenția fiscală), ANAF va acorda mai multă atenție platformelor video care nu au fost încă suficient explorate de administrațiile fiscale. În contextul pandemiei, comunicarea video și-a arătat potențialul care poate aduce mai multe beneficii în viitor pentru administrațiile fiscale la toate nivelurile. În egală măsură, ulterior implementării serviciului de webinar, ANAF are în vedere extinderea comunicării video și alte zone de interacțiune cu contribuabilii, cum ar fi discuții, audieri, întâlniri ale contribuabililor cu structurile de control, antifraudă.

- b) ANAF intenționează migrarea pas-cu-pas a celei mai mari părți a contactelor cu contribuabilii către serviciile electronice și telefonice, prin Call-center urmând a se oferi o gamă extinsă de servicii electronice și telefonice, aceasta fiind o tendință la nivel global în ceea ce privește canalele de livrare a serviciilor.

Pentru asigurarea conformării voluntare a contribuabililor ANAF a oferit dintotdeauna îndrumare și asistență contribuabililor în domeniul fiscal. În prezent, serviciul de asistență este oferit contribuabililor prin diverse canale, respectiv: electronic, prin intermediul portalului ANAF (formularul de contact disponibil la <https://www.anaf.ro/asistpublic/> și în cadrul serviciului Spațiul Privat Virtual), telefonic prin intermediul numărului de telefon alocat Call-center-ului precum și prin alte numere de telefon, din cadrul unităților fiscale, distincte de cel al Call-center-ului, letric (prin intermediul scrisorilor) și față-în-față (interacțiune directă) la sediile unităților fiscale.

Având în vedere obiectivele instituționale și necesitatea de modernizare a instituției, dezvoltarea serviciilor electronice și telefonice oferite contribuabililor prin Call-center a devenit imperioasă, în vederea diversificării gamei de servicii accesibile utilizatorilor externi. Dezvoltarea Call-center-ului permite ANAF crearea unui număr unic de telefon la nivel național prin care contribuabilii să beneficieze de diverse servicii în vederea îndeplinirii obligațiilor fiscale și asigurarea disponibilității unei game extinse de informații oferite la distanță contribuabililor. În acest context, se va extinde gama de servicii oferită în sistem self-service prin IVR și se vor asigura contribuabililor prin intermediul agenților din cadrul Call-center-ului un nou serviciu (respectiv, chat).

- c) Un alt serviciu pe care intenționăm să îl dezvoltăm în mediu digital vizează realizarea unei platforme on-line de licitații pentru executarea silită și valorificarea bunurilor imobile și al celor mobile de valoare semnificativă (de ex., autovehicule, nave, aeronave, opere de artă, metale și pietre prețioase, stocuri masive și omogene de mărfuri, produse energetice), intrate în proprietatea privată a statului sau sechestrate în procedura de executare silită la momentul actual această activitate desfășurându-se exclusiv fizic.

Operaționalizarea acestei platforme va aduce după sine un nou serviciu în mediu digital pentru contribuabili, disponibil la nivel național și în timp real (un acces facil la derularea procedurilor specifice și cu costuri semnificativ reduse) și va permite, totodată, eficientizarea activității de valorificare a bunurilor intrate în proprietatea privată a statului și a celor sechestrate în procedura de executare silită (atât în materie civilă, cât și penală), prin automatizarea proceselor interne de activitate.

- d) De asemenea, avem în vedere și implementarea unor noi servicii ce derivă din angajamentele de la nivel european: un exemplu este cel legat de operaționalizarea sistemului One Stop Shop care va îmbunătăți furnizarea serviciilor și reducerea costurilor de tranzacție pentru contribuabili. Scopul dezvoltării acestei scheme este de reducere a poverii administrative pentru mediul de afaceri prin simplificarea procedurii de declarare și plată a TVA (B2C), facilitării comerțului transfrontalier și combaterii fraudei TVA. Totodată, avem în vedere modernizarea sistemului VIES ce implică adaptarea sistemului la ultimele modificări legislative naționale și intracomunitare. Modernizarea sistemului va contribui la reducerea sarcinii administrative a contribuabililor.

Alte servicii digitale ce vor fi dezvoltate cu scopul de a facilita și ușura îndeplinirea obligațiilor fiscale de către contribuabili valorifică dezvoltările sistemelor existente sau al celor viitoare (de exemplu, avem aici în vedere noi servicii asociate implementării sistemului de facturare electronică, al caselor de marcat electronice, înregistrarea on-line pentru anumite categorii de contribuabili).

3. Pentru a sprijini conformarea, ANAF va continua procesul de simplificare a formularelor fiscale și procesul de transpunere electronică a formularelor utilizate de contribuabili prin depunerea electronică a acestora prin intermediul Spațiul privat virtual (SPV), proces deja declanșat în perioada anterioară.

Suplimentar, pe măsură ce se implementează alte sisteme informatice ce permit colectarea de informații în timp real despre contribuabili, se vor introduce formulare precompletate/ se vor elimina anumite obligații de raportare.

4. Concomitent cu facilitarea conformării voluntare prin dezvoltarea serviciilor digitale existente, ANAF va continua să evalueze periodic percepția contribuabililor, atât prin derularea unor sondaje de evaluare pe baza resurselor interne, cât și prin introducerea la nivelul organizației a unui concept de tip Know Your Customer. Astfel, se va continua evaluarea opiniei contribuabililor cu privire la tipurile de servicii furnizate și utilizate, o platformă de feedback și sondaje pentru a remedia eficient problemele aferente interacțiunii cu contribuabilii și generarea de input pentru dezvoltarea de servicii/ funcționalități noi pentru contribuabili.

Pentru stimularea conformării, autoritățile fiscale pot apela, așa cum încurajează și Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE), la anumite metode experimentate în alte țări care pot contribui la întărirea colectării. OCDE menționează în multiple rânduri aspecte legate de educarea contribuabililor și de o bună comunicare a măsurilor, de servicii eficiente, toate dublate de o bună cunoaștere a comportamentului contribuabilului și a motivelor care stau la baza deciziilor acestuia. Se vorbește astfel despre noțiunea de "know your customer" – sau, în traducere, informații directe despre comportamentul contribuabilului.

Complementar, ANAF intenționează să creeze un mecanism consultativ cu privire la serviciile oferite contribuabililor, respectiv un mecanism de transparență și responsabilitate în domeniul serviciilor care să contribuie la creșterea siguranței și încrederii în autoritatea fiscală, oferind suport pentru creșterea nivelului de conformare voluntară la obligațiile fiscale. Mecanismul va permite implicarea anumitor categorii de contribuabili încă de la momentul creării noilor

servicii pentru a se cunoaște încă din faza de concepere și design necesitățile, așteptările, posibilitățile și abilitățile contribuabililor.

Pregătirea / perfecționarea competențelor digitale sunt abordate în toate inițiativele specifice concepute pentru a implementa această reformă, iar nevoile de formare vor fi abordate în consecință.

Pe cine/sau ce vizează:

Cine : Contribuabilii, mediul de afaceri și angajații ANAF.

Ce e vizat de reformă: sistemul IT al MF și al instituțiilor sale subordonate

Implementare:

Implementarea măsurilor din această secțiune se va realiza la nivelul administrației centrale (aparatură centrală al MF/ ANAF) și ia în considerare dezvoltarea de servicii digitale și sisteme informatice. Avem în vedere:

Reproiectarea și optimizarea sistemului informatic - VIES_RO (Value Added Tax Information Exchange Sistem)

- reproiectarea, migrarea și optimizarea sistemului informatic - VIES_RO (Value Added Tax Information Exchange Sistem" în mediul - Java, inclusiv adaptarea sistemului la ultimele modificări legislative naționale și intracomunitare, precum și alinierea sistemului informatic la cerințele de funcționare în regim de "Disaster Recovery", conform:
 - solicitărilor de actualizare a aplicației naționale (de back-office) conform ultimelor modificări legislative naționale în vigoare și cerințelor de business formulate de către personalul de specialitate din cadrul ANAF – Direcția Generală de Informații Fiscale;
 - solicitărilor care se referă la reproiectarea sistemului informatic VIES_RO în mediul – Java și care vor include migrarea și optimizarea tuturor componentelor acestuia, respectiv trecerea la o versiune Oracle superioară a bazei de date, (Oracle 12c sau ulterioară).
 - eventualelor solicitări de schimbare venite de la nivel intracomunitar pe parcursul desfășurării Contractului datorate modificărilor legislative sau a altor decizii luate la acest nivel.
 - solicitărilor de aliniere a funcționării sistemului informatic VIES_RO la cerințele de funcționare în regim de Disaster Recovery.

Implementarea sistemului informatic One Stop Shop (OSS_RO) conform cerințelor intracomunitare, naționale și specific vamale:

- implementarea sistemului informatic One Stop Shop (OSS_RO) conform cerințelor intracomunitare și naționale.

Urmare modificărilor Directivei TVA nr. 112/2006, la data de 1 ianuarie 2021 vor intra în vigoare noile prevederi referitoare la implementarea „pachetului TVA privind comerțul electronic”, cu scopul facilitării comerțului transfrontalier și al combaterii fraudei TVA, prevederi ce vor determina atât modificări ale legislației primare și secundare, cât și ale sistemelor informatice pentru administrare fiscală și vamală, respectiv:

- Furnizorii de bunuri și servicii (B2C - business-to-consumer) vor trebui să declare și să plătească TVA în statul în care sunt stabiliți consumatorii finali.
- Conceptul de administrare fiscală implementat prin M1SS va fi extins și va deveni OSS – One Stop Shop, astfel:
 - o Schema non-UE pentru furnizarea de servicii de către persoane impozabile nestabilite în UE va fi extinsă pentru toate tipurile de servicii transfrontaliere către consumatori finali din UE (B2C);
 - o Schema UE pentru furnizarea intracomunitară de servicii va fi extinsă pentru toate tipurile de servicii intracomunitare business-to-consumer (de la persoana impozabilă către consumatori finali), precum și pentru vânzări intracomunitare de bunuri, la distanță.
 - o Se va crea o nouă schemă de import pentru vânzările la distanță de bunuri importate din state și teritorii terțe către consumatori din UE până la valoarea de 150 euro. Modificarea față de sistemul actual de import vizează faptul că vânzătorul va colecta TVA la punctul de vânzare către consumatorii UE și va declara și plăti TVA către statul membru de identificare din cadrul OSS.

Aceste bunuri vor beneficia de scutire de TVA la import, facilitându-se interfața cu sistemul vamal.

Investiții pentru dezvoltarea Call Centerului

- achiziție soluție Contact-center și accesorii, inclusiv servicii de instalare, configurare, integrare, punere în funcțiune și instruire, garanție și suport tehnic.

Investiții pentru dezvoltarea serviciilor la distanță (electronice sau telefonice) actuale, prin noi funcționalități și/sau crearea de servicii noi.

- implementarea unui serviciu webinar dedicat asistenței contribuabililor;
- dezvoltarea funcționalităților pentru o comunicare la distanță personalizată (prin e-mail și video), cu facilități adecvate de stocare sau arhivare a corespondenței / întâlnirilor (spre exemplu, vor fi promovate discuțiile cu contribuabilii prin videoconferință, inclusiv în contextul derulării unor acțiuni de verificare/control).
- introducerea unei posibilități de înregistrare on-line (pentru anumite categorii de contribuabili).

Implementarea unor facilități pentru interacțiunea cu contribuabilii:

- oferirea de servicii contribuabililor la sediile unităților fiscale cu prioritate în sistem self-service.
- modernizarea centralelor telefonice disponibile la sediul unităților fiscale.

Investiții pentru implementarea unei suite de soluții pentru cunoașterea contribuabililor clienților:

- evaluarea opiniei contribuabililor cu privire la tipurile de servicii furnizate și utilizate; platformă de feedback și sondaje pentru a remedia eficient problemele aferente interacțiunii cu contribuabilii;
- generare input pentru cunoașterea nevoilor/așteptărilor contribuabililor.

Investiții pentru realizarea unei platforme de licitații on-line pentru valorificarea bunurilor imobile și a celor mobile de valoare semnificativă:

- realizarea unei platforme de licitații on-line pentru valorificarea bunurilor imobile și mobile de valoare semnificativă, ca module distincte, intrate gradual în producție: întâi pentru valorificarea bunurilor intrate în proprietatea privată a statului în condițiile legii și bunurile sechestrate în materie penală prin procedura de executare silită, iar în a doua etapă pentru valorificarea bunurilor sechestrate în materie civilă. În cadrul acestei platforme se va dezvolta și un modul de promovare și publicitate a bunurilor intrate în proprietatea privată a statului sau sechestrate în procedura de executare silită,
- crearea unui flux de lucru electronic și transparent pentru activitatea de valorificare, formalizarea documentației utilizate în activitatea de valorificare semnarea și transmiterea electronică a acestor informații, care să permită, într-un timp rezonabil, premisele realizării uneia dintre devizele proiectului și anume "no paper in operation".
- realizarea unui modul de case-management intern pentru activitățile de valorificare a bunurilor intrate în proprietatea privată a statului și executare silită, cu funcțiuni în mod special în zona de creștere a vitezei de valorificare (scăderea numărului zilelor de stocare), proiectarea timing-ului activităților și controlul realizării acestora (proiectarea temporară a etapelor în valorificarea unui bun și urmărirea automată a modului de ducere la îndeplinire prin marcarea cu semnalistică de culori a stadiului (verde-galben-portocaliu-roșu) și alerte automate (începând cu culoarea portocaliu), analiză și raportare (rapoarte de stadiu și rapoarte de progres în timp real orientate pe obiecte și activități), controlul și orientarea activității, etc.
- realizarea unui modul de evidență tehnico-operativă și contabilă unitară a bunurilor intrate în proprietatea privată a statului și a trasabilității acestora de la momentul confiscării de către organele cu competență în domeniu până la predarea acestora de către organele de valorificare către cumpărătorii acestor bunuri;

- realizarea unei arhive electronice de documente care să permită obținerea oricărui document în care s-au consemnat activitățile de valorificare, de la factorul generator până la final, și care să permită auditarea electronică a activității;
- realizarea unui modul de chat, în vederea coordonării operative de la centru a activităților operationale din întreg teritoriu;
- interoperabilitatea cu alte aplicații gestionate de ANAF sau alte instituții care conțin date și informații care concurează realizarea activității de urmărire a bunurilor, etc.

Impedimente:

Posibilele impedimente sunt legate de gradul scăzut de acces la internet și la tehnologiile moderne. Chiar dacă există o anumită categorie de contribuabili care doresc să utilizeze serviciile digitale, există și o categorie de contribuabili cu o preferință pentru interacțiunea „față în față”. Abilitățile digitale sunt insuficient dezvoltate în rândul contribuabililor (în special în rândul persoanelor private). În acest context eforturile ANAF trebuie sporite pentru a suplini lipsa cunoștințelor digitale.

În vederea trecerii populației către serviciile digitale, ANAF are în vedere datele statice ale Autorității Naționale pentru Administrarea și Reglementarea în Comunicații și ale Institutului Național de Statistică.

Potrivit datelor Institutului Național de Statistică¹:

„În anul 2020, peste trei sferturi dintre gospodăriile din România (78,2%) au acces la rețeaua de internet de acasă. În mediul urban 84,8% dintre gospodării sunt conectate la internet, iar în mediul rural doar 69,7% dintre gospodării.

În profil teritorial, conectarea la internet a fost mai răspândită în cadrul gospodăriilor din regiunea București-Ilfov (peste 8 din 9 gospodării au acces la internet de acasă), urmată de regiunile Vest (84,9%) și Nord-Vest (81,9%). Cele mai mici ponderi sunt înregistrate de regiunile Sud-Est (72,4%), Nord-Est (73,6%) și Sud-Muntenia (74,3%). (...)

Din totalul persoanelor cu vârsta cuprinsă între 16 și 74 ani, proporția celor care au folosit vreodată internetul a fost de 85,9%, în creștere cu 3,6 puncte procentuale față de anul anterior (85,9% față de 82,3%), din care 91,3% în ultimele 3 luni), în creștere cu 1,9 puncte procentuale față de anul 2019 (91,3% 1) precedente lunii aprilie 2/2 față de 89,4%). Dintre utilizatorii curenți, 79,1% folosesc internetul cu frecvență zilnică sau aproape zilnică, în creștere cu 2,1 puncte procentuale față de anul anterior (79,1% față de 77,0%). (...)

Ponderile persoanelor care utilizează internetul descresc odată cu înaintarea în vârstă. Astfel, ponderea persoanelor care utilizează internetul din grupa de vârstă 16-34 ani a fost de 96,6% în timp ce pentru grupa de vârstă cuprinsă între 55 și 74 ani a ajuns la doar 65,4%”.

¹ https://insse.ro/cms/sites/default/files/com_presa/com_pdf/tic_r2020.pdf

Orizont de timp:

Implementarea ar trebui să fie finalizată la finalul anului 2025, cel mai târziu luna august 2026 (ținând cont de termenele aferente milestones-urilor și țințelor).

Ajutor de stat: Măsurile din cadrul acestei reforme nu implică elemente de ajutor de stat, fiind în general aspecte de natură administrativă, iar acolo unde sunt subsumate investiții, acestea vor fi realizate prin proceduri de achiziție publică, în conformitate cu prevederile legale în vigoare, pentru derularea unor activități specifice autorităților publice (non-economice).

Subcomponenta 1.2. Îmbunătățirea proceselor de administrare a impozitelor și taxelor prin implementarea managementului integrat al riscurilor

România înregistrează anual un decalaj fiscal important, rezultat în special din diminuarea bazei de impunere a TVA prin fraudă, evaziune și scheme de optimizare fiscală și din munca nedeclarată. Fiind consemnate o economie gri și una subterană extinse, se simte nevoia unei dezvoltări a metodologiilor de lucru ale ANAF cu scopul de a eficientiza activitatea, pe de o parte și de a acționa eficient în sensul diminuării efectelor fiscale ale economiei informale, pe de altă parte. Acest fapt impune dezvoltarea capacității analitice a administrației fiscale, precum și creșterea capacității de colectare și de prelucrare a datelor relevante.

De exemplu, România înregistrează anual un deficit fiscal la TVA de peste 30 mld. lei, reprezentând aproximativ 31-35% din veniturile potențiale. Dimensiunea acestui fenomen, în condițiile unor resurse limitate, impune o abordare direcționată spre zonele sau domeniile cu risc fiscal ridicat. Pentru a delimita mai clar aceste zone și pentru a înțelege cât mai bine fenomenul în vederea adoptării unor măsuri adecvate, este necesară utilizarea instrumentelor analitice.

Din analizele de până acum, inclusiv cele interne ale Agenției, reiese că cea mai mare pondere a decalajului fiscal la TVA (peste 80%) este determinată de fraudă, evaziune și optimizare fiscală.

Din studii externe mai vechi² reiese că în România influența fraudei MTIC ar reprezenta 23 – 25% din decalajul fiscal. Rezultatele activității direcției de Antifraudă fiscală indică însă o scădere semnificativă a fraudei MTIC în ultimii ani. Astfel, utilizând aceeași metodologie de control, a fost constatată o scădere a ponderii prejudiciilor aferente acțiunilor de fraudă intracomunitară de la 17% în 2018 la 7% în 2019. Rezultatele acțiunilor direcțiilor de Antifraudă și de Inspecție fiscală, cumulat cu rezultatele analizei decalajului fiscal, realizată în cadrul ANAF, indică o concentrare a fraudei MTIC, mai ales în domeniile comerțului și al construcțiilor, domenii în care sunt consemnate totodată și unele dintre cele mai ridicate

² “Implementing the ‘destination principle’ to intra-EU B2B supplies of goods”, 2015, studiu realizat de EY pentru Comisia Europeană

niveluri ale decalajului fiscal la TVA. La nivelul comerțului este concentrat 99% din fraudă intracomunitară. Pe de altă parte, pe baza analizelor macroeconomice au fost identificate sectoarele economice care au cea mai mare contribuție la generarea decalajului fiscal. Tratarea cospunzătoare a unui singur domeniu dintre prioritare/majore poate conduce la reducerea decalajului fiscal cu până la 25%. Anual, structura de Antifraudă, de pildă, identifică prejudicii care se ridică la o sumă echivalentă cu cca 8% din decalajul fiscal la TVA.

În egală măsură, în rapoartele de țară anterioare a fost subliniată necesitatea întăririi eforturilor de prevenire și combatere a evaziunii fiscale pe toate domeniile de risc, partea de munca la gri/negru fiind evidențiată distinct.

Metodologiile și datele de care dispunem în prezent nu ne permit să cercetăm în profunzime elementele care conduc la un risc fiscal ridicat, astfel încât să știm unde și cum trebuie intervenit cu un maxim de eficiență și de eficacitate.

Toate aceste analiza intervin, în egală măsură, într-un context în care a fost constatată creșterea rapidă a volumului de date și informații legate de mediul economic, tranzacții, contribuabili, ceea ce face această sarcină mult mai dificilă. Creșterea acestui tip de date necesită capacități crescute de analiză, raportare și sinteză pentru valorificare în procesul de administrare fiscală.

În mod practic, la nivelul ANAF ne confruntăm cu o serie de probleme legate de managementul general al acestora:

- creșterea volumelor de date tradiționale;
- viteza crescută cu care aceste date sunt generate, prelucrate sau analizate;
- diversitatea datelor, o problemă fiind reprezentată de transformarea volumelor mari de informații tranzacționale în decizii;
- veridicitate, respectiv cât de încredere/corecte sunt datele;
- managementul riscurilor (aplicat asupra datelor): odată cu creșterea volumelor de date este esențial ca informațiile necesare în timp real să poată fi extrase într-un mod structurat din sistemele IT, astfel încât să fie redus volumul datelor fără valoare.
- stabilirea profilului fiscal și actualizarea acestora în timp real în funcție de plățile efectuate de contribuabili;
- promptitudinea și acuratețea deciziilor în scopul efectuării controlului fiscal;
- procentul crescut de erori administrative;
- furnizarea de informații suplimentare pentru cetățeni/operatori economici;
- sursa de referință pentru alimentarea cu informații a altor instituții publice;
- culegerea de date provenind de la alte instituții publice.

În plus, criza generată de pandemia COVID a accentuat necesitatea unei digitalizări sporite, în special în domeniul furnizării de servicii digitale către contribuabili, dar și în ceea ce privește necesitatea de a gestiona într-o manieră exactă volumul masiv de date și informații pentru o mai bună înțelegere a cadrului economic, a provocărilor de conformitate și a dinamicii afacerii.

De aici, derivă și nevoia urgentă de a îmbunătăți, actualiza și centraliza informațiile existente în bazele de date ale administrării fiscale, pentru a avea toate aceste informații disponibile la nivel central, în timp real, corecte și complete.

În același timp, criza generată de pandemia de COVID a accentuat importanța tranziției acțiunilor de inspecție realizate de către structurile de control, de la mediul fizic la cel digital și necesitatea realizării acestei schimbări importante operaționale, către desk-audit, care va fructifica și informațiile furnizate de sistemele informatice aflate în dezvoltare sau care vor fi dezvoltate în viitor. În acest sens au fost realizați pași importanți către desk-audit, ANAF a reglementat și implementat următoarele măsuri:

- stabilirea competențelor organelor fiscale pentru efectuarea verificării documentare de către structurile cu atribuții de inspecție fiscală, de structurile cu atribuții de control antifraudă și de structurile cu atribuții de verificare a situației fiscale personale. Prin implementarea verificării documentare la nivelul structurilor cu atribuții de control antifraudă, acestea vor avea și competența să emită titluri de creanță, sub rezerva verificării ulterioare. Aceasta reprezintă o etapă premergătoare desk-audit-ului;
- a fost aprobat modelul și conținutul formularelor și a documentelor utilizate în activitatea de verificare documentară.

Obiectivele reformei

Reforma urmărește crearea cadrului procedural și de susținere pentru realizarea, implementarea și utilizarea managementului integrat de risc la nivelul administrației fiscale, de către toate funcțiile administrației pentru crearea unui sistem de identificare, planificare, evaluare și adaptare a activităților în procesul de administrare fiscală, în funcție de riscurile fiscale identificate (permanent actualizate).

Obiectivele specifice ale reformei vizează:

- deplina operaționalizare și dezvoltare a sistemului de management integrat al riscurilor fiscale, inclusiv prin operaționalizarea analizei de risc centralizate;
- identificarea și reducerea neconformării fiscale și a decalajelor fiscale, prin utilizarea inteligentă masivă a datelor și informațiilor pentru identificarea zonelor de mare risc fiscal (inclusiv, în zona muncii nedeclarate/subdeclerate);
- introducerea de programe de conformare voluntară;
- adoptarea unei abordări bazate pe risc, inclusiv tratarea schemelor de optimizare fiscală, în administrarea marilor contribuabili;
- consolidarea capacității instituționale a structurilor de control fiscal în vederea prevenirii fenomenelor de fraudă fiscală și evaziune fiscală națională și transfrontalieră, prin identificare timpurie și ținută a riscurilor fiscale majore;
- reșezarea resurselor umane în contextul digitalizării progresive a proceselor de activitate.

Obiectivele asumate vor avea un impact referitor la:

- creșterea nivelului conformării fiscale;

- asigurarea unui mediu de piață concurențial, prin reducerea evitării, evaziunii și fraudei fiscale;

realizarea veniturilor bugetare programate, prin creșterea eficienței colectării.

Natura/tipul și dimensiunea

Creșterea eficienței și a eficacității ANAF în domeniul administrării contribuabililor și în cel al combaterii diferitelor forme de neconformare nu este posibilă în absența cunoașterii cât mai bune a fenomenelor prezente la nivelul populației de contribuabili.

Pentru a atinge acest deziderat, devine imperativă implementarea unui sistem de analiză masivă a datelor simultan cu implementarea unor sisteme care să permită deopotrivă creșterea controlului asupra tranzacțiilor derulate în economie și a capacității de colectare a datelor relevante.

O astfel de abordare va contribui la scăderea costurilor de intervenție a administrației fiscale (prin adaptarea măsurilor de administrare fiscală riscului fiscal asociat fiecărui contribuabil) și la creșterea eficacității prin adoptarea unor măsuri adecvate, ținute, în funcție de zonele de risc identificate cu ajutorul tehnologiilor și al know-how-ului din domeniul analizei de risc.

Măsurile avute în vedere pentru atingerea obiectivelor amintite au în vedere următoarele aspecte:

1. Deplina operaționalizare și dezvoltare a sistemului de management integrat al riscurilor fiscale, inclusiv prin operaționalizarea analizei de risc centralizate

Ca urmare a reorganizării administrației fiscale din anul 2020, au fost înființate noi structuri interne, din care cea dedicată managementului riscurilor fiscale este cheia reformei administrației fiscale.

În acest context, în care resursele de care administrația fiscală dispune sunt limitate, iar provocările din zona mediului de afaceri sunt din ce în ce mai numeroase, dar și complexe, am identificat nevoia de a avea un sistem performant de management al riscului în procesul de administrare fiscală. Se va avea în vedere inclusiv deplina operaționalizare și consolidare a Direcției generale de management a riscurilor, având ca principală competență realizarea unui management integrat al riscului la nivel central. În acest sens se va urmări capitalizarea investițiilor pe care ANAF le face în instrumentele și practicile de evaluare a riscului.

În mod practic:

- a) vom rafina și dezvolta criteriile de risc fiscal;
- b) vom defini un sistem de administrare a contribuabililor pe bază de clase de risc fiscal, în care măsurile de administrare fiscală, inclusiv cele de control, vor fi adaptate riscului fiscale aferent fiecărei clase de contribuabili.
- c) crearea unui sistem de identificare, planificare, evaluare și adaptare a activităților în procesul de administrare fiscală, în funcție de riscurile fiscale identificate și actualizate constant.

- d) identificarea riscurilor va duce la crearea unui registru electronic al riscurilor, un sistem viu care va fi updatat constant și care va conține riscurile identificate, categorii de risc, prioritizarea riscurilor precum și răspunsul la fiecare risc în parte. Acest registru va genera un raport de risc cu o frecvență stabilită anterior și va fi diseminat tuturor factorilor implicați în managementul riscului.
 - e) în scopul unei mai profunde înțelegeri a riscurilor de neconformare se vor dezvolta și utiliza metode moderne de analiză. Crearea unui profil unic de risc al contribuabilului impune armonizarea riscurilor identificate la nivelul activităților de administrare, inspecție fiscală, vamală și de antifraudă fiscală. Un sistem unitar de evaluare va conduce la îmbunătățirea analizei de risc și a capacității de reacție a ANAF, de la inițierea unor campanii de informare țintite, până la selectarea tematicilor de control în funcție de riscul fiscal asociat.
2. Odată cu operaționalizarea la nivelul ANAF a managementului integrat al riscurilor fiscale, apare drept inherentă și necesară îmbunătățirea capacității analitice a ANAF, dar și a cooperării dintre instituțiile publice în acest mediu dinamic pentru a face un schimb mai bun de informații, în efortul comun de identificare, înțelegere, documentare a zonelor de neconformare fiscală și a decalajelor fiscale, dar și pentru îmbunătățirea procedurilor de administrare a contribuabililor, în legătură directă cu riscul fiscal asociat fiecărei categorii de contribuabili.

Insa, pentru realizarea acestui deziderat, cele mai notabile probleme de depășit rezidă în dificultatea de a analiza volume mari de date pentru a obține rezultate precise în timp util, necesitatea de standardizare, interoperabilitatea, securitatea, confidențialitatea, precum și expertiza și finanțarea pentru dezvoltarea infrastructurii și integrarea seturilor de date deja disponibile.

a) Investiția avută în vedere vizează implementarea unei platforme complexe de tip Big Data prin care să fie integrate și valorificate în termeni operaționali și analitici volume mari de date.

Platforma de tip Big Data va fi alimentată cu date și informații din:

- sistemele interne:
 - existente - bazele de date ale administrației fiscale, în mod special cele referitoare la administrare contribuabililor persoane juridice sunt o sursă de date și informații extrem de complexă și vastă pentru activitatea de bază a ANAF (de ex., bazele de date ce privesc administrarea fiscală a contribuabililor persoane juridice/fizice, plata obligațiilor fiscale, alte sisteme conexe);
 - sisteme în construcție (de ex., implementarea standardului SAF-T, reproiectarea sistemului Trafic-Control, etc);
- schimbul european și internațional de informații;
- surse externe de date structurate/nestructurate de interes pentru administrarea fiscală.

Pentru sistemele interne cele mai relevante, intenționăm centralizarea bazelor de date existente, acolo unde acestea mai funcționează pe baze de date locale și unificarea în baze de date unice.

De fiabilitatea, corectitudinea, acuratețea și exactitatea datelor din acest tip de baze de date depind procesele ulterioare de analiză și valorificare a informațiilor de natură fiscală.

Primul pas pe care îl avem în vedere vizează centralizarea sistemului informatic privind administrarea contribuabililor persoane juridice, respectiv:

- aducerea pe baze de date centrale a tuturor bazelor de date locale referitoare la administrarea contribuabililor – persoane juridice (SIACF);
- centralizarea într-o bază centrală consolidată a acestei aplicații, dar și a celorlalte conexe (VECTOR; DECIMP, SERADN, SERADA, NOES);
- actualizarea tehnologică a sistemelor informatice pentru administrarea fiscală a contribuabililor persoane juridice;
- asigurarea interoperabilității acestora cu sistemele informatice ale instituțiilor statului pentru asigurarea unui flux electronic de informații vizând activitatea de colectare a impozitelor / taxelor și contribuții la bugetul general consolidat.

Aceste demersuri vor asigura performanța managementului informațiilor, transmiterea în timp real a datelor cuprinse în declarațiile fiscale; extinderea sistemului de raportare (sistem flexibil de raportare); optimizarea/standardizarea fluxurilor de lucru referitoare la administrarea contribuabililor; eliminarea vulnerabilităților din sistem; uniformizarea informațiilor și utilizarea eficientă a acestora.

Crearea unei imagini complete cu privire la situația fiscală a contribuabililor necesită și optimizarea informațiilor și proceselor referitoare la plată. De aceea, în al doilea pas al centralizării bazelor de date, se are în vedere dezvoltarea și implementarea unui sistem informatic integrat și centralizat de gestionare a operațiunilor efectuate prin intermediul unităților Trezoreriei statului, inclusiv sub aspect financiar-contabil.

În mod specific, prin dezvoltarea sistemului informatic integrat și centralizat al Trezoreriei Statului se urmărește obținerea de informații agregate și în timp real cu privire la operațiunile de încasări și plăți derulate prin intermediul unităților Trezoreriei statului, ceea ce va conduce la consolidarea capacității administrației publice, optimizarea proceselor decizionale, cu impact la nivel național, precum și la reducerea perioadelor de decontare a instrucțiunilor de plată în relațiile între UTTS și cu sistemul interbancar de plăți.

De asemenea, se are în vedere și diversificarea serviciilor oferite de Trezoreria Statului prin punerea la dispoziția clienților a unui serviciu de tip internet banking, care va permite efectuarea de operațiuni de la distanță și obținerea de informații referitoare la propriile conturi, concomitent sau ulterior dezvoltării sistemului informatic integrat și centralizat de gestionare a operațiunilor efectuate prin intermediul unităților Trezoreriei statului.

În egală măsură, în ceea ce privește sursele interne de date, este vizată și implementarea a două noi sisteme, extrem de importante în această ecuație analitică: implementarea sistemelor referitoare la aparatele de marcat electronice fiscale și de facturare electronică.

Primul sistem, prin deplina conectare în timp real a caselor de marcat cu jurnal electronic la sistemul IT al MF/ANAF, abordează, în special, domeniul comerțului la nivelul căruia s-a putut constata că există un decalaj fiscal ridicat și concentrează cea mai mare parte din fraudă

intracomunitară în conexiune cu operațiunile de logistică (transporturi și depozitare), domeniu care contribuie de asemenea în mare măsură la generarea decalajului fiscal la TVA.

Cel de al doilea sistem țintește în special tranzacțiile B2B prin introducerea sistemului de facturare electronică. Din analizele de decalaj fiscal la TVA, reiese că sumele neelectate la acest nivel reprezentau în anul 2019 circa 4,3 mld. lei, însemnând 14% din decalajul fiscal.

Având în vedere un plus de 4 miliarde lei nu numai din TVA aferent tranzacțiilor B2B, ci și din impozite conexe acestor tranzacții se poate ajunge la o creștere a ponderii în PIB a veniturilor fiscale cu 1,5 p.p., ceea ce înseamnă 2,5 p.p. împreună cu sporul de venituri adus de activitatea de control (1% mai sus-menționat).

Implementarea SAF-T, a sistemului de facturare electronică, a sistemului caselor de marcat electronice, dar și a altor sisteme (sisteme avansate de Analytics), precum și integrarea acestora, va avea drept consecință optimizarea analizei de risc, realizarea unei analize de coerență a datelor/informațiilor declarate prin intermediul declarațiilor fiscale de către contribuabil cu datele din contabilitatea acestuia, astfel încât să poată fi identificați contribuabilii cu risc fiscal.

b) Analiza datelor va fi utilizată în procesele existente pentru detectarea și evaluarea riscurilor fiscale, folosind tehnologii avansate de informații de investigație.

În acord cu valorificarea masivă de date și informații, intenționăm dezvoltarea de:

- instrumente statistice și de raportare ce vor fi utilizate în procesul operațional și strategic decizional;
- modele predictive pentru detectarea timpurie și avansată neconformării și evaluarea riscurilor fiscale asociate anumitor domenii de activitate/categorii de contribuabili/fenomene de fraudă și evaziune fiscală;
- rafinarea modelelor existente de calcul al decalajelor fiscale, mai ales în ceea ce privește decalajul la TVA. Intenționăm, în special, dezvoltarea unui model alternativ de calcul al decalajului fiscal la TVA, descompus pe sectoare economice relevante.

Toate aceste capacități vor fi utilizate pentru a îmbunătăți procesul de luare a deciziilor în organizație, dar și la nivelul mai larg guvernamental și vor asigura suportul informatic performant pentru managementul integrat de risc fiscal (de la identificarea riscurilor, la analiza, raportarea, managementul riscului, la analiza de risc predictivă și până la furnizarea de analize avansate și business intelligence pentru a selecta informații despre factorii de risc).

c) Îmbunătățirea semnificativă a practicilor de analiză și modelare predictivă este de așteptat să influențeze semnificativ capacitatea internă de realizare a strategiilor/planurilor de conformare adecvate, atât prin identificarea fenomenelor de fraudă și evaziune fiscală, cât și prin creșterea capacității de influență a comportamentului contribuabililor.

Astfel, vom dezvolta programe de conformare voluntară, cu abordări distincte, adaptate segmentelor sau categoriilor de contribuabili identificați (în diferite categorii de risc), care să ajute în egală măsură la confirmarea riscurilor fiscale identificate în procesul de analiză, cât și a mai bună înțelegere a resorturilor/mecanismelor ce determină neconformarea și elaborarea

de proceduri administrative adaptate sau modificări administrative, după caz. Influența comportamentului contribuabililor ne așteptăm să se traducă, în realitate, în creșterea gradului de conformare voluntară a acestora, cu un efect indirect asupra veniturilor colectate.

Rezultatele colectate atât din analiza masivă a datelor și informațiilor, cât și din aplicarea programelor de conformare voluntară (cu o înțelegere mai aprofundată a mecanismelor/obstacolelor ce generează neconformarea) vor fi valorificate pentru proiectarea și optimizarea proceselor și fluxurilor de lucru și elaborarea unor proceduri de administrare fiscală simplificate, după caz.

d) În paralel cu acest efort de consolidare internă a analizei și utilizării informațiilor existente în sistemul informatic al ANAF, o atenție prioritară va fi acordată consolidării cooperării cu inspectoratele de muncă în efortul de prevenire și limitare a fenomenului de evaziune ce vizează munca la gri/la negru.

O data cu implementarea platformei de valorificare masivă a datelor și informațiilor, informațiile primite, dar și cele transmise către Inspectoratele de muncă se vor diversifica și rafina, astfel încât să se poată acționa tintit în zonele în care se manifestă fenomenul de evaziune fiscală în domeniul muncii la negru/gri.

Materializarea acestei cooperări este subsecventă protocolului de colaborare încheiat între ANAF și Inspectoratul muncii, care, pe lângă aspecte de valorificare a datelor, presupune și realizarea de activități comune în vederea detectării, prevenirii și combaterii muncii subdeclerate/ neddeclarate.

Cooperarea dintre ANAF și Inspectoratul muncii, precum și cu alte instituții din domeniul protecției sociale și al muncii va viza atât colaborarea interinstituțională pentru a:

1. înțelege posibilitățile de evitare a declarării corecte a impozitelor și contribuțiilor pe veniturile de natură salarială;
 2. interveni legislativ sau prin controale operaționale cât mai repede pentru a descuraja astfel de comportamente și pentru a sancționa, după caz;
 3. iniția și dezvolta un cadru legislativ, astfel încât să fie încurajată declararea muncii la gri sau la negru între persoane fizice.
3. Un alt obiectiv al reformei vizează dezvoltarea abordării bazate pe risc în domeniul administrării marilor contribuabili.

Directia generala de administrare a marilor contribuabili s-a dorit a fi, încă de la înființare, o unitate de elită care să poată face față prevederilor impuse de Uniunea Europeană în sensul de a dezvolta civismul fiscal.

În special în zona marilor contribuabili, zonă de mare interes din perspectiva ponderii însemnate a veniturilor acestei categorii de contribuabili în totalul veniturilor colectate de ANAF, ne așteptăm ca măsurile luate să ducă la eficientizarea activității de administrare fiscală, ca efect direct al dezvoltării, diversificării și rafinării sistemelor informatice destinate centralizării și analizării datelor colectate din mediul economic.

- Organismele internaționale au recomandat concentrarea capacității de administrare asupra marilor contribuabili cu scopul de a valorifica cât mai bine potențialul de plată al acestora precum și de a maximiza eforturile necesare oferirii unor servicii personalizate care să susțină categoria de contribuabili cu cel mai mare aport fiscal prin:
- alocarea de personal specializat, capabil să răspundă cu competență și promptitudine solicitărilor făcute de către marii contribuabili;
- diminuarea (ușurarea) sarcinilor de conformare voluntară a marilor contribuabili prin utilizarea tehnologiilor moderne de comunicare în mediul electronic, reducându-se astfel timpul alocat de contribuabili pentru îndeplinirea obligațiilor de conformare fiscală;
- realizarea unui interlocutor fiscal unic care să asigure administrarea fiscală și asistență în aplicarea unitară a legislației fiscale.

Redefinirea criteriilor de selecție va fi realizată astfel încât să reflecte importanța, anvergura și specificitățile marilor contribuabili cu scopul identificării pachetului optim din punct de vedere al obiectivelor propuse.

Recunoscând specificul, dar și complexitatea administrării acestui tip de contribuabili, a fost inițiată dezvoltarea de manuale interne vizând sectoare-cheie de activitate.

De altfel, acest segment a făcut obiectul preocupărilor ANAF și anterior elaborării proiectului PNRR, iar inițiativele în acest sens sunt complementare celor incluse în PNRR. O serie de măsuri implementate în această zonă de activitate au avut la bază analizele și recomandările formulate de misiunile de asistență tehnică a FMI, zona marilor contribuabili fiind cea în care s-a implementat în sistem pilot componenta de analiză bazată pe riscul fiscal.

Continuând demersurile anterioare, la acest moment avem în implementare 3 proiecte cu finanțare europeană care se adresează acestui domeniu. Două dintre proiecte sunt implementate cu finanțare din TSI (technical Support Instrument) și vizează consolidarea capacității ANAF, respectiv a Direcției Generale de Administrare a Marilor Contribuabili cu privire la conformarea și colectarea fiscală prin implementarea de tehnici și metode moderne (Monitorizarea pe Orizontală - Cooperare voluntară, e-Audit, data mining), precum și de a asigura legătura cu contribuabilii într-un mediu digitalizat, respectiv consolidarea capacității ANAF, respectiv a Direcției Generale de Administrare a Marilor Contribuabili cu privire la dobândirea de experiență practică în identificarea și abordarea corectă a potențialelor abuzuri în domeniul prețurilor de transfer. Un al treilea proiect deja în implementare finanțat din fonduri europene vizează implementarea SAF-T (Standard Audit File), mai întâi în sistem pilot la marii contribuabili.

Măsurile pe care le avem în vedere în continuarea în zona administrării marilor contribuabili se referă la:

- a) Constituirea unei unități anti-optimizare în care să se acumuleze experiență în materie de aspecte internaționale și de optimizare fiscală are în vedere tratarea schemelor de optimizare fiscală care sunt specifice, mai ales acestui tip de contribuabili. Această măsură este de natură să contribuie la dezvoltarea abilităților personalului din această

zona de activitate de a combate practicile de optimizare utilizate de acest segment pentru a-și reduce contribuțiile fiscale.

Consolidarea capacității în domeniul dreptului fiscal internațional și al prețurilor de transfer prin revizuirea cadrului juridic privind prețurile de transfer în concordanță cu cele mai bune practici/evoluții internaționale și a expertizei personalului din această zonă constituie priorități în consolidarea capacității instituționale.

b) O altă măsură legată de necesitatea evaluării continue a statusului marilor contribuabili o reprezintă dezvoltarea unui “dashbord” care să conțină toate informațiile privind activitatea contribuabilului la nivel de cod fiscal, ca instrument de monitorizare și management pentru conducerea M.F.-A.N.A.F.

c) Redefinirea portofoliului de mari contribuabili. Pe măsura rafinării și a creșterii acurateții informațiilor deținute, vom redefini pachetele de contribuabili, o primă revizuire urmând să se realizeze la începutul anului 2022. Este important ca numărul de mari contribuabili să fie unul adecvat astfel încât să reflecte caracteristicile și complexitatea acestui tip de contribuabili, dar și gestionabil din perspectiva resurselor umane disponibile care să înțeleagă pe deplin riscurile fiscale pe care le prezintă segmentul marilor contribuabili.

d) Dezvoltarea abordărilor pe bază de risc fiscal și redefinirea cadrului de diferențiere a riscurilor în așa fel încât să permită diferențierea tratamentului în funcție de comportamentul contribuabililor.

Contribuabilii mari reprezintă o provocare specială pentru orice administrație fiscală. În România, ca și în alte țări, majoritatea contribuabililor mari își respectă obligațiile de bază de a declara și plăti impozite și contribuții în termenul legal. Există posibile situații în care unii mari contribuabili se pot angaja în optimizarea fiscală sofisticată (care implică activități internaționale, tranzacții afiliate și scheme de finanțare structurate etc.) și acest fapt ar putea avea un impact serios asupra colectării veniturilor.

De aceea, apare ca necesară facilitarea conformării acestui segment de contribuabili prin abordări specifice de cooperare voluntară la contribuabilii cu risc fiscal scăzut (de ex., monitorizarea orizontală).

Un prim-proiect pilot se află în implementare la acest moment, iar în funcție de rezultatele acestuia vom analiza amendarea cadrului-legal aplicabil și extinderea implementării acestui tip de abordare.

Beneficiile legate de implementarea acestui tip de abordare sunt multiple și au în vedere:

- promovarea unei relații reglementate de cooperare cu contribuabilii, bazată pe transparență, predictibilitate și încredere între marii contribuabili și administrația fiscală,
- reducerea numărului de controale și intervenții din partea administrației fiscale cu efect direct asupra costurilor de conformare,
- focusarea controalelor exclusiv asupra contribuabililor cu risc fiscal/zonelor cu risc fiscal,

- înțelegerea mai exactă a modului în care marii contribuabili operează în domeniul de activitate și specificitățile modelului de business,
- creșterea gradului de conformare, cu efect asupra veniturilor colectate.

e) Continuarea/dezvoltarea organizării activității pe sectoare și dezvoltarea expertizei sectoriale, mai ales în domeniile complexe și extrem de specializate, precum ar fi sectorul bancar, de asigurări, energie, etc

Administrarea eficientă a acestui tip de contribuabili impune înțelegerea aprofundată a domeniilor de activitate în care aceștia evoluează, dar și complexității modelelor lor de business, recunoscând diferența dintre deciziile de afaceri și deciziile în materie fiscală.

f) În egală măsură, vom analiza posibilitatea introducerii în sistem-pilot a unui tip de asistență specializată, prin desemnarea unor interlocutori dedicați în relația cu cei mai mari contribuabili, de asemenea manieră încât dialogul cu administrația fiscală pe toate tipurile de aspecte de natură fiscală să fie unul cât mai rapid și bazat pe o cunoaștere aprofundată a dosarului fiscal al acelui contribuabil.

Acești interlocutori dedicați vor avea inclusiv un rol de monitorizare permanentă a activității fiscale a respectivului contribuabil și vor asigura soluționarea problemelor de tratament fiscal sau proceduri aplicabile. Cât timp dialogul și colaborarea contribuabilului sunt transparente și oneste, acțiunile de control vor fi limitate.

În egală măsură, acest tip de alocare va permite înțelegerea cât mai bună, progresivă a specificității și situației fiscale, de altfel complexe, a acestor contribuabili, inclusiv în privința riscurilor de potențială neconformare/optimizare fiscală.

Această măsură punctuală va avea în vedere desfășurarea activităților și acțiunilor de asistență uzuală în relația cu această categorie de contribuabili și nu va avea în vedere acordurile de preț în avans (APA) și emiterea soluțiilor fiscale individuale anticipate (SFIA).

4. La nivelul anului 2020, structurile de inspecție fiscală au stabilit sume suplimentare la bugetul statului în valoare de 5 mld. lei , fiind sancționate în special acțiuni de evaziune și de planificare fiscală agresivă.

O creștere cu 30% a performanței activității de inspecție fiscală va contribui la creșterea ponderii veniturilor fiscale în PIB cu 0,2 p.p., fapt care pe un orizont de timp de 5 ani poate conduce la o creștere graduală a acestui indicator cu 1 p.p..

a) De aceea, o alta componenta a reformei, cea care vizează consolidarea capacității instituționale a structurilor de control fiscal urmărește analiza și reproiectarea proceselor de activitate specifice controlului fiscal, inclusiv a competențelor teritoriale și funcționale pentru creșterea eficienței și eliminarea suprapunerilor.

Acest proces va avea în vedere și asigurarea unui raport echilibrat între activitățile de control fiscal în scopul interconectării acestora din punct de vedere al rezultatelor finale și sporirea contribuției controlului fiscal la prevenirea și diminuarea evaziunii fiscale și creșterea încasărilor bugetare.

Automatizarea procedurilor administrativ-fiscale și mutarea acestora în mediul online va conduce la realizarea de acțiuni de control fiscal de la distanță, fără a se mai impune deplasarea inspectorilor fiscali la sediul contribuabililor, întrucât organele de control fiscal vor avea acces direct la date și informații din contabilitatea contribuabililor (prin intermediul fișierului SAF-T).

În plus, faptul că în cadrul procesului de analiză de risc vor fi identificate atât zonele de neconformare, precum și contribuabilii cu risc real de neconformare, va conduce la realizarea de acțiuni de control fiscal targetate, strict asupra acelor contribuabili identificați cu risc de neconformare.

b) Subsecvent demersurilor ce vizează îmbunătățirea capacității analitice a ANAF și complementar efortului de identificare, înțelegere, documentare, prevenire și combatere a fenomenelor de fraudă fiscală și de evaziune fiscale, naționale și transfrontaliere, vom avea în vedere o analiză a cadrului instituțional și legal incident în materie.

Din acest punct de vedere, un prim demers vizează realizarea unei analize a activităților desfășurate de structurile de control și, în mod special, a structurii de antifraudă fiscală, structura cu competente distincte în domeniul prevenirii și combaterii fraudei și evaziunii fiscale.

Analiza va viza atât aspectele de ordin cantitativ, cât și pe cele de ordin calitativ, cu accent pe specificul activităților derulate, al resurselor alocate, al rezultatelor obținute și al impactului acestora în combaterea fenomenelor de fraudă, dar și al impactului asupra reducerii decalajelor fiscale, având în vedere că o componentă importantă a decalajelor este reprezentată de partea de evaziune fiscală. În egală măsură, analiza trebuie să aibă în vedere și cadrul legal existent și măsura în care cadrul normativ actual facilitează/limitează eficiența activității structurilor cu competente în domeniul prevenirii și combaterii evaziunii fiscale.

Analiza va include și o componentă comparativă, urmând a fi efectuat un studiu aprofundat al bunelor practici existente la nivel european în ceea ce privește competențele structurilor de antifraudă fiscală ca organe de control fiscal operativ.

c) Rezultatele acestei analize vor fi valorificate în vederea consolidării instituționale a acestei componente. Urmare analizei și reproiectării proceselor de activitate, în măsura în care se impune, vor fi efectuate modificări și completări ale cadrului legal aplicabil atât în ceea ce privește consolidarea competențelor existente, cât și al procedurilor de investigare.

Complementar, efortul instituțional intern în prevenirea și combaterea fenomenelor de fraudă și evaziune fiscale, națională și transfrontalieră, va fi susținut prin consolidarea cooperării cu celelalte instituții având competente în domeniu.

În cadrul acestui proces de reformă o atenție deosebită va fi acordată dezvoltării profesionale a personalului din cadrul activităților de control fiscal și asigurarea adaptării continue a acestuia la provocările realității economico-financiare prin intermediul unor sesiuni de formare profesională.

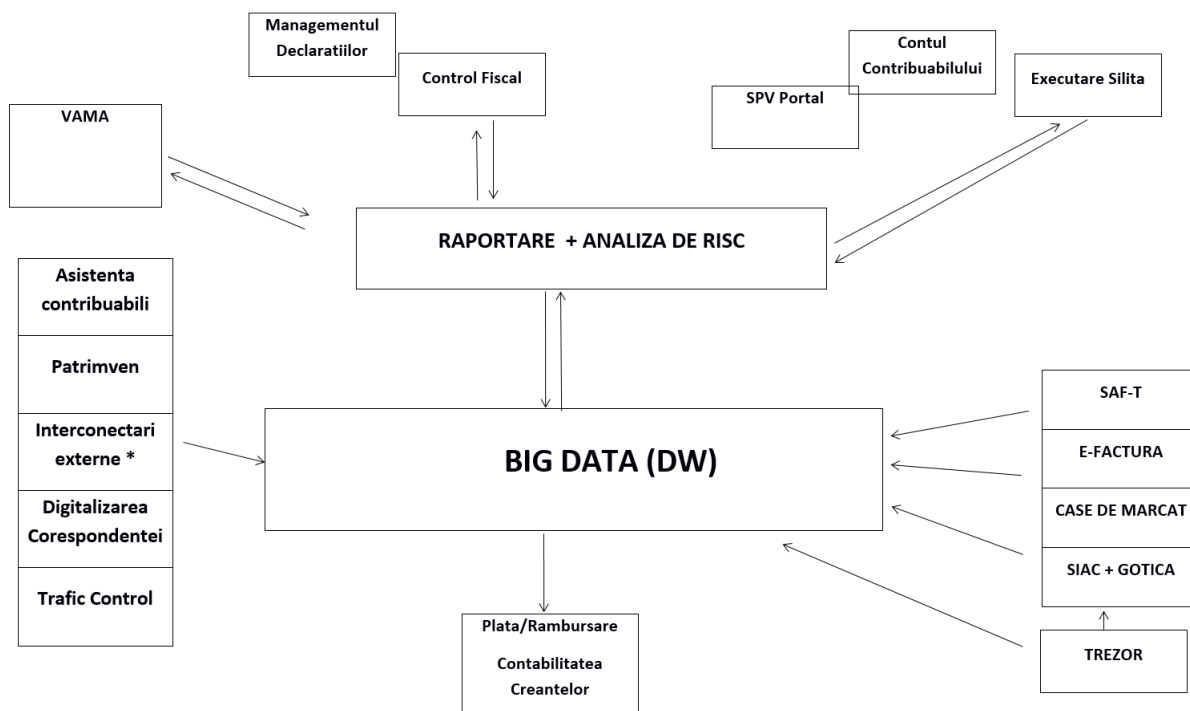
5. În contextul implementării proiectelor de digitalizare, al reproiectării proceselor de activitate, al dezvoltării funcțiilor-cheie ale aparatului propriu pentru realizarea unei reforme

durabile, va fi efectuată o analiză a resurselor umane în scopul identificării și eliminării posibilelor dezechilibre la nivelul structurilor centrale și teritoriale ale ANAF.

Rezultatele acestei analize vor folosi la eficientizarea utilizării resurselor umane ale ANAF.

De asemenea, dezvoltarea competențelor digitale este abordată în cadrul tuturor componentelor reformei, iar nevoile de formare vor fi abordate în consecință.

Schema informațională (urmare a intervențiilor amintite):

Pe cine/sau ce vizează reforma:

Ce e vizat de reformă: sistemul IT al MF și ANAF.

Cine e vizat de reformă: Contribuabili, MF și ANAF, furnizori de bunuri și servicii, alte instituții publice.

Implementare

Măsurile amintite se vor implementa de la nivelul administrației centrale, respectiv MF și ANAF, cu sprijinul organelor fiscale teritoriale prin următoarele investiții:

Investiții referitoare la sistemul de administrare al contribuabililor persoane juridice, respectiv:

- centralizarea tuturor bazelor de date locale pentru administrarea fiscală a contribuabililor persoane juridice și a altor entități fără personalitate juridică;
- crearea unei baze de date agregate prin integrarea informațiilor din aplicațiile de administrare a contribuabililor persoane juridice;
- modernizarea sistemelor informatice pentru administrarea fiscală a contribuabililor și asigurarea interoperabilității acestora cu sistemele instituțiilor statului care au și pot furniza informații utile în activitatea de colectare a impozitelor / taxelor și contribuții la bugetul general consolidat;
- achiziționarea și implementarea infrastructurii hardware și software pentru asigurarea capacității necesare de procesare și stocare pentru o funcționare optimă a sistemului de administrare al contribuabililor persoane juridice.

Investiții referitoare la implementarea unei platforme pentru valorificarea masivă de date și informații, respectiv:

- integrarea și valorificarea în termeni operaționali și analitici de volume mari de date (structurate și nestructurate), prin platforme avansate de procesare a datelor folosind echipamente hardware-software integrate și protocoale de securitate, pentru a transforma datele de interes în informații și cunoștințe;
- analiza și modelarea predictivă a acestora;
- implementarea unui instrument informatic integrat care să asigure automatizarea analizei riscului fiscal al contribuabililor.

Investiții referitoare la implementarea sistemului de facturare electronică:

- managementul facturilor emise, primite și procesate în mod electronic în sistem B2G și voluntar B2B;
- transmiterea în timp real către ANAF și accesul la informațiile din facturile electronice;
- dezvoltarea competențelor tehnologice, inclusiv pentru infrastructuri de tip PaaS/SaaS.

Investiții referitoare la implementarea sistemului aparatelor de marcat electronice fiscale:

- automatizarea procesului de înregistrare a aparatelor de marcat electronice fiscale;
- dotarea operatorilor economici cu aparate de marcat electronice;
- colectarea și monitorizarea datelor fiscale înregistrate de aparatele de marcat electronice fiscale, astfel încât migrarea datelor și valorificarea informațiilor să poată fi realizată inclusiv prin interconectarea cu celelalte platforme sau sisteme informatice;
- platforma hardware-software pentru asigurarea capacității de procesare și stocare pentru sistemul aparatelor de marcat electronice fiscale și pentru sistemul de facturare electronică.

Investiții pentru îmbunătățirea și extinderea platformei utilizate pentru schimbul internațional de informații (AEOI). Necesitatea realizării prezentului proiect a fost determinată atât de cerințele intracomunitare, OECD și naționale specifice AEOI_RO-DAC3/BEPS5, DAC 6 cât și de necesitatea întreținerii tuturor componentelor sistemului informatic AEOI_RO, prin

asigurarea corespunzătoare a mentenanței corective, adaptive și evolutive. conform cerințelor menționate.

Se are în vedere:

- alinierea Sistemului informatic AEOI_RO, la ultimele cerințe internaționale, intracomunitare și naționale, reprezintă un instrument important de combatere a fraudei și a evaziunii fiscale prin promovarea transparenței fiscale cu urmări pozitive asupra veniturilor aduse Bugetului de Stat;
- sprijin electronic pentru mecanismele definite în Directivele și Regulamentele Uniunii Europene privind Cooperarea Administrativă între Statele Membre, în Standardul Comun de Raportare, etc;
- respectarea cerințelor de securitate și confidențialitate specifice sistemului informatic AEOI_RO, indiferent de componentele sale: DAC1, DAC2, DAC3/BEPS5, DAC4, CRS, CbC, FATCA și DAC 6.

Investiții referitoare la centralizarea sistemului informatic al Trezoreriei statului (TREZOR)

- dezvoltarea aplicației informatice integrate și centralizate de gestionare a informațiilor financiar-contabile și a operațiunilor efectuate prin unitățile Trezoreriei Statului.

Impedimente:

Posibilă derulare anevoioasă a procedurilor de achiziții publice.

Un alt aspect critic este legat de faptul că personalul ANAF, dar și al MF va trebui să dezvolte abilități tehnice specific/de nișă în anumite domenii-cheie de activitate (mai ales zona de analytics), o atenție importantă urmând să fie acordată recrutării, reținerii și formării profesionale continue a acestor persoane.

Orizont de timp: implementarea va fi finalizată până în august 2026 (luând în considerare termenele aferente milestones-urilor și țințelor).

Ajutor de stat: Măsurile din cadrul acestei reforme nu implică elemente de ajutor de stat, fiind în general aspecte de natură administrativă, iar acolo unde sunt subsumate investiții, acestea vor fi realizate prin proceduri de achiziție publică, în conformitate cu prevederile legale în vigoare, pentru derularea unor activități specifice autorităților publice (non-economice).

Subcomponenta 1.3 Asigurarea capacității de răspuns pentru provocările informaționale actuale și viitoare, inclusiv în contextul pandemiei, prin transformarea digitală a MF/ANAF

Provocările majore cu care se confruntă MF și ANAF și care au un impact semnificativ asupra colectării impozitelor sunt reprezentate de:

- gradul scăzut de digitalizare și adaptarea limitată a serviciilor din sistemul de finanțe publice pentru a face față efectelor negative ale unei crize economice;

- creșterea rapidă a volumului de date și informații;
- infrastructură IT complexă, cu componente parțial integrate și specificitatea aplicațiilor informatice incluse în acesta (sute de aplicații, sute de puncte de prezență la nivel central și teritorial);
- numărul în creștere de proiecte majore de dezvoltare a sistemului informatic și cu termene limită de finalizare, impuse de cerințe UE, Banca Mondială, FMI, acte normative, cerințe de eficientizare a activităților compartimentelor MF și structurilor din subordine, cerințe de îmbunătățire a serviciilor oferite cetățenilor și mediului de afaceri ;
- procese parțial automatizate;
- platforme tehnologice IT învechite și insuficiente pentru majoritatea funcțiilor sistemului informatic
- aplicații care nu sunt actualizate și dificultăți în optimizarea acestora într-un mod rapid și coordonat;
- dezvoltarea tehnologică rapidă în domeniul IT și resurse umane IT insuficient pregătite pentru migrarea de la tehnologiile existente la noi tehnologii;
- aplicații informatice insuficiente pentru a deservi domeniile operaționale ale MF/ANAF;
- necesitatea de diversificare și creștere a numărului de servicii electronice oferite de ANAF;
- necesitatea de a îmbunătăți abilitățile digitale necesare personalului.

Volumul crescut de sarcini, resursele limitate pentru îmbunătățirea infrastructurii hardware și software pentru a sprijini toate dezvoltările IT realizate în ultimul deceniu au condus la platforme IT care nu sunt actualizate sau eficiente și au avut rezultate directe în termeni de eficiență și costuri.

Din perspectiva sistemului IT al MF/ANAF, capacitatea tehnologică limitată nu mai permite dezvoltarea de servicii și funcționalități adaptate cerințelor pieței și necesitatea de a opera volume imense de date în condiții de siguranță (siguranță a datelor, cerințe de date cu caracter personal), necesitatea asigurării unui sistem performant de sprijin pentru colectarea impozitelor și taxelor, precum și pentru valorificarea informațiilor sunt toate provocările actuale ale sistemului de finanțe publice.

Necesitățile identificate în cadrul instituției de a eficientiza prin informatizare procesele și activitățile proprii, iar pe de altă parte de necesitatea de a crea un ”hub” al finanțelor publice la nivel național (centru de servicii și date financiar-fiscale al administrației publice), care să colecteze, gestioneze și să pună la dispoziția tuturor factorilor interesați (din interior – direcțiile MF și ale instituțiilor subordonate, din exterior - instituții publice din administrația publică centrală și locală, alte instituții ale statului, instituții externe, societăți comerciale, organizații,

cetățeni) informații fiabile, coerente și actuale de natură financiară, patrimonială sau în legătură cu bani publici, fac tot mai presantă necesitatea asigurării cadrului tehnologic necesar tranziției către o administrație fiscală digitală prin creșterea numărului de echipamente IT utilizate în administrație, corelate cu procesele automatizate și prin dezvoltarea infrastructurii hardware-software și a infrastructurii suport necesare pentru a sprijini dezvoltarea tehnologică continuă.

Necesitatea transformării organizaționale, însoțită de o schimbare a culturii organizaționale (elemente care nu pot fi vizualizate separat), este justificată și de provocările prezentului digital, precum și de provocările viitoare, care sunt din ce în ce mai surprinzătoare și mai presante (la nivel european există deja îngrijorări legate de provocările provocate de economia colaborativă, modelele digitale de afaceri și/sau e-guvernarea).

Reforma vizează transformarea digitală internă pentru susținerea procesului de digitalizare.

Obiectivele specifice au în vedere:

- implementarea hub-ului financiar;
- interoperabilitatea sistemelor informatice atât la nivelul MF/ANAF, precum și cu cele ale altor instituții;
- standardizarea aplicațiilor și gestionarea uniformă a datelor;
- managementul securității cibernetice și rezilienței datelor, inclusiv efectuarea schimbului de date în timp real în condiții de securitate și cu date corecte/ actualizate;
- modernizarea și adaptarea CNIF la noile cerințe, transformarea digitală internă, inclusiv dematerializarea fluxurilor de lucru interne la nivelul MF/ANAF, asigurând flexibilitatea programului și a locului de muncă, creșterea nivelului de competențe, inclusiv a celor digitale ale angajaților;
- actualizarea tehnologică a infrastructurii hardware și software a sistemului informatic.

Natura/tip și mărime:

Reforma urmărește să modernizeze întregul sistem IT al MF / ANAF, abordând probleme legate de infrastructura IT, precum și probleme complementare acesteia, care sunt necesare pentru o funcționare adecvată.

Introducerea digitalizării este considerată o abordare inteligentă pentru domeniile operaționale ale administrației fiscale, fiind însoțită în mod necesar de o consolidare a capacității administrative necesare procesului de transformare digitală. Având în vedere evoluțiile inevitabile de la nivel global în ceea ce privește performanța activității, precum și schimbările profunde de abilități, se va căuta să se flexibilizeze modul de lucru și mediul, să se sprijine angajații să faciliteze adaptarea la un mediu în continuă schimbare și să gestioneze abilitățile necesare într-un proces formal.

Se va asigura cadrul tehnologic necesar tranziției către o administrație fiscală digitală prin trecerea infrastructurii hardware-software către noi tehnologii, creșterea numărului de echipamente IT utilizate în administrație, corelate cu procesele automatizate și prin dezvoltarea

infrastructurii suport necesare pentru a sprijini dezvoltarea tehnologică continuă la nivelul centrelor de date ale MF.

Astfel, vor fi urmărite, abordarea următoarelor aspecte:

- menținerea funcționării și modernizării infrastructurii hardware-software a sistemului informatic al MF/ANAF și implementarea noilor tehnologii;
- menținerea funcționării și modernizării infrastructurii suport a centrelor de date (furnizare energie electrică; aer condiționat; alarmă și stingere a incendiilor; securitate fizică; administrare și monitorizare);
- îmbunătățirea funcției IT a MF;
- primirea și oferirea de date în timp real;
- gestionarea datelor și asigurarea fluxurilor optime, gestionarea datelor;
- asigurarea dezvoltării durabile a bazelor de date pentru interoperabilitate cu sistemele interne, sistemele altor instituții, sistemele internaționale, asigurarea interoperabilității sistemelor IT;
- gestionarea securității cibernetice și a rezilienței platformelor informatice;
- gestionarea confidențialității și securității datelor și informațiilor;
- gestionarea proceselor IT pentru a asigura respectarea standardelor internaționale în domeniu (pentru transparență, măsurare și trasabilitate);
- asigurarea arhitecturii sistemului IT utilizat;
- transformarea digitală internă a MF/ANAF.

Pregătirea/perfecționarea competențelor digitale sunt abordate în toate inițiativele specifice concepute pentru a implementa această reformă, iar nevoile de formare vor fi abordate în consecință. Inițiativele acestei componente vor aborda în mod specific identificarea nevoilor de formare sau a nevoilor de a atrage noi competențe, precum și a metodei de răspuns corespunzătoare (și anume, pregătirea profesională a angajaților, recrutarea etc.).

Pe cine/sau ce vizează:

Ce: sistemul informatic al MF/ANAF.

Cine: angajații MF/ ANAF.

Transformarea digitală și îmbunătățirea modului de funcționare a celor două instituții vor aduce beneficii indirecte pentru contribuabili (persoane fizice și juridice), precum și pentru alte categorii de părți interesate care au contact frecvent cu Ministerul Finanțelor și ANAF: consultanți fiscali, antreprenori, bănci, alte instituții publice etc.

Implementare:

Investiții referitoare la infrastructura hardware-software și de comunicații a sistemului IT

- re tehnologizarea infrastructurii hardware și software;
- migrarea tehnologiilor utilizate pe ultimele versiuni disponibile.
- soluție hardware-software pentru efectuarea și restaurarea salvărilor de siguranță;

- platformă informatică de procesare și stocare;
- upgrade tehnologic echipamente de comutare date; upgrade soluție DWDM
- soluție centralizare e-mail.

Investiții pentru asigurarea securității cibernetice a sistemului informatic al MF

- Soluție securitate rețea MF cu servicii IPS incluse;
- Soluție securitate front-end;
- Soluție management centralizat infrastructură stații de lucru și servere;
- Upgrade infrastructura Active Directory și PKI;
- Consultanță pentru proiectarea, implementarea și certificarea unui sistem de management al securității informațiilor la nivelul organizației
- Audit securitate informatică a sistemului informatic AEOI (cerințe OECD, FATCA).

Investiții pentru implementarea / modernizarea infrastructurii fizice suport (electroalimentare, climatizare, alarmare și stingere incendiu, securitate fizică, administrare și monitorizare) din centrul principal de date:

- modernizarea sistemului de stingere incendiu din spațiile tehnice;
- lucrări de înlocuire și extindere a infrastructurii fizice suport a centrului de date primar;
- echipamente pentru asigurarea alimentării de rezervă cu energie electrică în centrul de date primar.

Investiții pentru modernizarea infrastructurii fizice suport din centrul secundar de date al MF.

Investiții pentru retehnologizarea UIR

- Sisteme integrate de imprimare de mare capacitate (inkjet și laser);
- Sistem integrat de prelucrare și stocare date, de mare capacitate.

Investiții pentru transformarea digitală internă, inclusiv modernizarea CNIF

- consultanță pentru pregătire, dezvoltare și implementare proiecte IT;
- dematerializarea fluxurilor interne de lucru ale MF-ANAF (renunțarea la hârtie și digitalizarea proceselor de lucru interne – cel puțin pentru corespondența internă și procesul de luare a deciziei);
- flexibilizarea mediului de lucru, a timpului de lucru și a locului de prestare a muncii:
 - Stații de lucru mobile de tip laptop;

- Soluție digitală pentru videoconferință video-colaborare, sesiuni de comunicare internă - externă, sesiuni instruire;
- Extindere Virtual Private Network (VPN) cu Network Access Control (NAC).
- fluidizarea circulației interne a informației și a datelor și pentru interpretarea avansată a acestora (prin simplificarea proceselor de lucru și introducerea de instrumente noi pentru managementul informației); introducerea de sisteme informatice integrate (de tip ERP) pentru serviciile suport, pentru a crea un mediu de lucru colaborativ, parțial automatizat și care va schimba interacțiunea cu clienții interni;
- modernizarea CNIF, flexibilizarea culturii organizaționale și creșterea motivației personalului;
- creșterea nivelului de competențe, inclusiv competențe digitale, pentru angajații ministerului și ai instituțiilor subordonate.
- ”case management” pentru activitatea juridică.

Investiții pentru digitalizarea activității de monitorizare proiecte PPP/ concesiune și de management a riscurilor fiscale aferente;

Investiții privind sistemul informatic de gestiune a patrimoniului public și privat al statului – PATRIM.

Impedimente:

Procesul de achiziții publice ar putea crea probleme în realizarea investițiilor; acest risc va fi tratat prin implicarea persoanelor potrivite, respectiv a persoanelor care dețin seturile de competențe necesare și sunt instruite în acest domeniu.

Un alt aspect critic este legat de faptul că resursele umane actuale, mai ales în zona de IT, sunt insuficiente sau insuficient pregătite în noile tehnologii. Personalul MF va trebui să dezvolte abilități tehnice specifice/de nișă în anumite domenii-cheie de activitate (ingineri IT), o atenție importantă urmând să fie acordată recrutării, reținerii și formării profesionale continue a acestor persoane.

Posibila reticență la schimbare și reticență a angajaților MF/ANAF în trecerea la lucru într-un mediu intern digital.

Întârzieri în derularea contractelor sau produse/ servicii neconforme.

Orizont de timp: Implementarea se finalizează până în luna August 2026.

Ajutor de stat: Măsurile din cadrul acestei reforme nu implică elemente de ajutor de stat, fiind în general aspecte de natură administrativă, iar acolo unde sunt subsumate investiții, acestea vor fi realizate prin proceduri de achiziție publică, în conformitate cu prevederile legale în vigoare, pentru derularea unor activități specifice autorităților publice (non-economice).

Modernizarea sistemului vamal și implementarea vămii electronice

În calitate de stat membru, România gestionează aproximativ 2.050 km din frontiera externă a Uniunii Europene, respectiv a doua ca lungime după Finlanda. Amenințările fenomenelor infracționale transfrontaliere identificate: migrația persoanelor, tranzitul ilegal, traficul de droguri și precursori, fraudele vamale cu mărfuri subevaluate sau contrafăcute, contrabanda cu produse accizabile și de larg consum, evidențiază, ținând cont de competențele stabilite la nivelul UE pentru autoritățile vamale, rolul important pe care autoritățile vamale din România îl au în protejarea intereselor financiare și de securitate ale Uniunii Europene și ale statelor membre, precum și a operatorilor economici legitimi din Uniunea Europeană.

Structurile vamale funcționează în cadrul ANAF, instituție în subordinea Ministerului Finanțelor. Astfel Direcția Generală a Vămilelor funcționează în cadrul aparatului propriu al ANAF, iar structurile teritoriale (89 de birouri vamale, de frontieră și de interior), organizate în 8 direcții regionale vamale, funcționează în subordinea celor 8 direcții generale regionale ale finanțelor publice.

Birourile vamale de frontieră efectuează controlul vamal la trecerea frontierei externe a României și a Uniunii Europene: 7 birouri vamale la frontiera cu Republica Moldova, 5 birouri vamale la frontiera cu Ucraina, 6 birouri vamale la frontiera cu Serbia, 4 birouri vamale la Marea Neagră, 15 birouri vamale în aeroporturile internaționale și 15 birouri vamale la fluviul Dunărea.

Totodată, cele 37 de birouri vamale de interior efectuează activități de vămuire a mărfurilor, precum și de supraveghere și control a producerii, deținerii, mișcării și utilizării produselor accizabile. Aproximativ 2.700 de funcționari vamali contribuie la îndeplinirea sarcinilor specifice, bazându-se pe bunele practici la nivel european și internațional în domeniul vamal și fiscal, utilizând sistemul informatic integrat vamal, vehiculele sau mijloacele de control nedistructiv și supraveghere instalate la frontieră, echipe canine pentru detectarea drogurilor, banilor și produselor din tutun și un laborator vamal.

Între structura vamală centrală (Direcția Generală a Vămilelor) și structurile vamale teritoriale nu există un raport de subordonare, rolul Direcției Generale a Vămilelor fiind doar de coordonare metodologică a structurilor teritoriale. Activități precum: managementul resurselor umane și perfecționarea personalului, activitatea juridică, auditul intern și verificările interne, activitatea economico-financiară, relațiile internaționale și managementul proiectelor sunt exercitate de structurile administrației fiscale din cadrul A.N.A.F.: aparat propriu (pentru DGV) și direcțiile generale regionale ale finanțelor publice (pentru structurile vamale teritoriale).

Astfel, organizarea actuală a autorității vamale din România, prin funcționarea în cadrul aceleași instituții a două sisteme care au puține trăsături comune – sistemul vamal și cel fiscal, a condus la dezvoltarea unei serii de discontinuități în asigurarea unui cadru managerial coordonat și integrat al activităților vamale la toate cele trei niveluri (central, regional și local), legate de:

- realizarea operativă și eficientă a unor acțiuni de control la nivel național ca urmare a palierelor multiple de decizie;

- gestionarea și alocarea resurselor financiare în mod eficient, în funcție de nevoile stringente specifice (echipamente de control, mijloace auto și carburanți, consumabile specifice activității vamale, sigilii, uniforme de serviciu, etc);
- asigurarea unui mod uniform și unitar de dotare la nivel național cu echipamente de control și consumabile specifice activității vamale datorită realizării de achiziții la nivel regional;
- asigurarea operativă a personalului necesar în unele situații specifice (creșterea volumului de activitate, îmbolnăviri și limitări cauzate de pandemia COVID, etc.);
- reprezentarea în instanță pe acțiuni vizând aspecte vamale de către persoane care au suficientă expertiză în gestionarea domeniului vamal;
- implementarea standardelor de integritate și a măsurilor de protecție la corupție, pe fondul lipsei unei structuri de control intern dedicate activității vamale;

În vederea eliminării acestor discontinuități este necesară realizarea unui cadru organizatoric și funcțional unitar al autorității vamale care să asigure o soluție viabilă de administrare și coordonare integrată a activității vamale și a resurselor bugetare alocate și, totodată, o creștere a eficienței și a capacității operative în combaterea fenomenelor de evaziune fiscală și fraudă fiscală și vamală, prin:

- asigurarea unui management unitar și eficient al resurselor umane (coordonare unități subordonate, recrutare și gestionare personal, pregătire profesională, dispunere măsuri de cercetare administrativă a personalului, mobilitate personal vamal, etc);
- gestionarea eficientă a resurselor financiare alocate autorității vamale și crearea cadrului necesar pentru asigurarea unei flexibilități în utilizarea bugetului, pe baza priorităților stabilite de managementul instituției, fără alte interferențe în modul de alocare a acestuia;
- asigurarea unei autonomii operaționale și creșterea eficienței în ceea ce privește activitățile de control vamal, pentru asigurarea securității și siguranței cetățenilor spațiului european;
- scurtarea lanțului decizional de comandă, prin concentrarea acțiunilor și măsurilor luate de factorii de decizie într-un singur punct, fără a fi nevoie de consumarea unor resurse de timp în ceea ce privește parcurgerea fluxului decizional la nivelul mai multor paliere;
- crearea cadrului necesar pentru reprezentarea în instanță de specialiști în domeniul vamal, cu expertiză în soluționarea unor cauze litigioase, specifice domeniului vamal;
- înființarea unei structuri proprii de reprezentare la nivel internațional a autorității vamale și de gestionare a programelor comunitare ce sprijină activitatea vamală, formată din personal vamal cu experiență în domeniu și expertiză tehnică în implementarea unor măsuri specifice dispuse la nivel european;
- dezvoltarea unei structuri proprii de formare profesională, alcătuită din specialiști în domeniul vamal, selectați din cadrul compartimentelor de specialitate ale autorității vamale, care să furnizeze o instruire optimă – necesară, în sensul aplicării reglementărilor vamale naționale și unionale în mod uniform și unitar;
- crearea unor structuri proprii ce desfășoară activități de verificare (audit public intern și verificare internă), astfel încât să existe în permanență asigurată o pârghie de conformitate a activității vamale cu cadrul legal.

Măsurile menționate vor fi luate utilizând resurse financiare limitate, prin relocarea personalului între structurile organizatorice existente, pe baza unei analize detaliate a gradului de încărcare a personalului și prin reproiectarea atât a proceselor de activitate în curs, în funcție de priorități și în sensul optimizării activității, cât și a procedurilor operaționale, ce vor fi adaptate mediului complet electronic de funcționare al Vămii.

Astfel, impactul măsurilor luate, în ceea ce privește resursele financiare alocate va fi minim, în comparație cu rezultatele obținute ca urmare a implementării acestora, care vor conduce la eficientizarea activității în domeniul vamal.

De asemenea, există câteva puncte slabe ale informatizării în domeniul vamal, respectiv funcționarea pe o platformă învechită ceea ce creează dependență de o resursă hardware învechită. Această situație generează eforturi suplimentare și dificultăți de operare, precum și creșterea costurilor necesare pentru întreținerea permanentă (mai mult de 6.000.000 Euro / 4 ani), în plus fiind necesară actualizarea acestora în conformitate cu modificările legislative ale Uniunii și cerințele formulate de beneficiarii sistemului, prin includerea acestor cerințe în contractele de întreținere care se semnează periodic.

Dependența de o resursă hardware, care nu mai răspunde cerințelor actuale (noi tehnologii și sisteme de operare, numărul crescut de utilizatori ai sistemului și funcționalități suplimentare impuse de legislație etc.) duce la întreruperi frecvente ale funcționării sistemului, blocarea - repornirea de cel puțin 3 ori / zi și, prin urmare, nu se poate respecta cerința DG TAXUD de asigurare a disponibilității 99,5% a sistemelor IT.

Având în vedere problemele actuale este nevoie de alinierea sistemelor vamale românești la cerințele Codului vamal al Uniunii prin aplicarea reglementărilor europene și naționale referitoare la mediul computerizat pentru vamă și comerț și la necesitatea coordonării activității de vămuire către un sistem și un mediu complet electronic.

Obiective

Reforma urmărește îmbunătățirea capacității administrative și operative a autorității vamale și orientarea activității de vămuire către un mediu complet electronic. Schimbul de informații între operatorii economici și autoritățile vamale, precum și între autorități vamale din SM, se va desfășura exclusiv prin tehnici electronice de prelucrare și diseminare a datelor.

În mod concret, sunt vizate:

- operaționalizarea Autorității Vamale,
- dezvoltarea sistemelor informatice ale autorității vamale în conformitate cu cerințele Codului vamal al Uniunii;
- orientarea activității de vămuire către mediul electronic și reducerea barierelor birocratice;
- simplificarea formalităților vamale.

Reforma își propune:

- operaționalizarea Autorității Vamale, pentru aceasta fiind necesară și implementarea unui cadru organizatoric și funcțional unitar al administrației vamale în vederea asigurării unei coordonări integrate a tuturor structurilor acesteia în vederea creșterii eficienței și a capacității operative în combaterea fenomenelor de fraudă vamală și fiscală;
- să modernizeze sistemul informatic al MF-ANAF în domeniul vamal, abordând problematici legate de infrastructură IT, precum și cele complementare acestora, necesare pentru funcționarea corespunzătoare a sistemelor, însoțite de proceduri de vămuire simplificate.

Schimbarea fundamentală pe care o va suporta actuala structură a administrației vamale din România, se bazează pe crearea unei singure entități, de sine stătătoare, cu personalitate juridică și buget propriu, ceea ce îi va permite îmbunătățirea procesului decizional și de execuție, precum și gestionarea mai eficientă a propriilor resurse.

În procesul decizional, gestionarea eficientă a resurselor umane și logistice și crearea unor structuri specifice dedicate activității vamale va conduce la îmbunătățirea/eficientizarea activității de control operativ.

Trecerea structurilor regionale vamale și a birourilor vamale de interior și frontieră în subordinea directă a structurii vamale centrale va asigura îmbunătățirea procesului decizional și implementarea eficientă a tuturor deciziilor privind aspectele operative și organizatorice la toate cele trei niveluri ale administrației vamale (central, regional și local).

Gestionarea aspectelor privind managementul resurselor umane și perfecționarea personalului, activitatea juridică, auditul și verificările interne, activitatea economico-financiară și de achiziții, relațiile internaționale și managementul proiectelor, prin structuri proprii înființate, va conduce la o eficientizare a cheltuielilor de fonduri și resurse a administrației vamale.

Reșezarea structurilor vamale pe principiul enunțat mai sus va conduce la diminuarea birocrăției interne și a ierarhiilor formale, la atingerea obiectivelor specifice activității vamale și la reducerea poverii administrative pentru cetățeni și mediul de afaceri.

O astfel de organizare a administrației vamale permite adaptarea permanentă a acesteia la cerințele și provocările societății contemporane, inclusiv printr-o capacitate mai mare de modernizare și de reacție la nevoile cetățenilor și a mediului de afaceri.

Precizăm că organizarea autorității vamale în subordinea Ministerului Finanțelor și separat de ANAF are în vedere acordarea autorității vamale a calității de ordonator de credite, aceasta fiind soluția prevăzută de lege pentru punerea la dispoziția autorității vamale a instrumentelor necesare (structuri proprii de achiziții, de personal, de management al proiectelor, de verificări interne) pentru a-și gestiona în mod independent, potrivit necesităților specifice, activitatea proprie. Subliniem că prin această organizare colaborarea între structurile vamale și fiscale nu va fi afectată, schimbul de informații, accesul reciproc la bazele de date relevante și acțiunile comune nefiind afectate.

Necesitatea aplicării prevederilor Codului Vamal al Uniunii (CVU) a determinat adoptarea Deciziei de punere în aplicare (UE) 2019/2151 a Comisiei din 13 decembrie 2019, de stabilire

a programului de lucru referitor la dezvoltarea și instalarea sistemelor electronice prevăzute în Codul vamal al Uniunii, care prevede un plan amplu pentru implementarea sistemelor electronice necesare derulării formalităților vamale în vederea aplicării sale de către administrațiile vamale din fiecare stat membru. Pentru a sprijini acest proces complex de tranziție electronică spre un mediu vamal digital complet, programul de lucru CVU stabilește termene limită pentru fiecare sistem electronic și eventualele sale etape în perioada 2020-2025. Astfel, statele membre, inclusiv România, trebuie să dezvolte și să instaleze sistemele electronice relevante până la datele de încheiere ale perioadelor de instalare stabilite în programul de lucru.

Schimbarea fundamentală pe care o va suporta sistemul de administrare vamală din România pentru a se alinia cerințelor CVU se bazează atât pe investiții majore în infrastructura IT, soluții software și hardware, dar și pe elaborarea normelor metodologice și a procedurilor în vederea standardizării proceselor vamale și simplificării formalităților vamale, pe analiza impactului prevederilor Comisiei și a cerințelor naționale din domeniul vamal.

Prin intervenție se urmărește:

- îmbunătățirea calității și eficienței serviciilor prestate de structurile vamale în folosul comunității pentru protejarea Uniunii de comerțul inechitabil și ilegal și încurajarea activității economice legitime;
- îmbunătățirea calității și eficienței serviciilor prestate de echipele de control operativ (în frontieră și echipe mobile), pentru asigurarea securității și siguranței cetățenilor și protejarea intereselor financiare ale Uniunii și ale statelor membre;
- asigurarea transparenței în interacțiunea dintre lucrătorul vamal și participantul la traficul transfrontalier/persoana controlată;
- asigurarea suportului de specialitate în materie de analiză de risc pentru siguranță și securitate (de tip help-desk) pentru toate structurile vamale, în regim permanent;
- eficientizarea controlului vamal asupra mijloacelor de transport prin dotarea cu echipamente de control nedistructiv;
- crearea unui mediu de lucru "paperless" între autoritățile cu atribuții de control, conducând la reducerea sarcinii administrative prin automatizarea procedurilor de control;
- eficientizarea activității vamale prin standardizarea proceselor vamale și punerea la dispoziția mediului de afaceri a unor servicii noi, prin intermediul sistemelor electronice, în conformitate cu cerințele CVU;
- crearea unui cadru și a unui mecanism eficient în creșterea siguranței și securității la intrarea pe teritoriul vamal al UE, prin implementarea de noi cerințe care rezultă din CVU privind depunerea și procesarea declarației sumare de intrare;
- facilitarea fluxului de mărfuri care tranzitează sau se deplasează în și din Uniune, astfel încât să sporească competitivitatea întreprinderilor europene, precum și protejarea intereselor financiare și economice ale Uniunii și ale statelor membre și siguranța și securitatea consumatorilor UE, prin dezvoltarea unui sistem care permite urmărirea tuturor mișcărilor de mărfuri neunionale;

- consolidarea capacității în ceea ce privește optimizarea serviciilor publice electronice oferite operatorilor economici, asigurându-se astfel aplicarea reglementărilor unionale și naționale în domeniul procedurii de tranzit și export;
- alinierea sistemului național de import din România la cerințele CVU prin aplicarea reglementărilor unionale și naționale privind mediul informatizat pentru vamă și comerț;
- simplificarea procedurilor de vămuire și abordarea problemelor-cheie, precum necesitatea de a prezenta informații similare mai multor autorități prin intermediul mai multor sisteme pentru aceleași mărfuri, prin crearea unui canal unic de comunicare în cadrul căruia operatorii economici să îndeplinească atât formalitățile vamale, cât și formalitățile nevamale ale UE, necesare pentru eliberarea mărfurilor și accesul la piața unică; operatorii economici vor putea să prezinte toate datele necesare pentru plasarea mărfurilor sub regimuri vamale și să primească răspuns pe cale electronică într-un punct unic de la autoritățile de reglementare implicate;
- asigurarea măsurilor eficiente în lupta împotriva fraudei în domeniul produselor accizabile și creșterea încasărilor prin combaterea evaziunii fiscale generate de producerea și mișcarea produselor accizabile, prin crearea unui mecanism electronic eficient de urmărire a mișcărilor acestor produse;
- modernizarea infrastructurii hardware-software a sistemului informatic, precum și modernizarea infrastructurii suport pentru asigurarea unei infrastructuri de înaltă disponibilitate și fiabilitate, inclusiv un sistem de replicare activă, instantanee, cu baze de date on line;
- obținerea unei platforme software de virtualizare și cloud privat, cu administrare și automatizare inclusă;
- configurarea unei conexiuni cu o capacitate de transfer la viteze mari; la nivelul acces, în cadrul centrelor de date trebuie asigurată o arhitectură unitară și uniformă pentru accesul sistemelor existente, cât și al sistemelor ce urmează a fi integrate în infrastructura SIIV; pentru administrarea și operarea echipamentelor la nivelul agregare, interconectare și acces, este necesară o platformă centralizată de administrare, care să asigure integrarea și cu alte sisteme de management;
- asigurarea capacităților de prelucrare și de stocare a datelor pentru funcționarea la parametrii normali a aplicațiilor/sistemelor informatice componente ale SIIV;
- prevenirea breșelor în securitatea informațiilor sau a pierderii de date din sistemele critice este esențială pentru evitarea posibilelor incidente de securitate, astfel ca soluția implementată va asigura continuitatea și disponibilitatea SIIV, precum și asigurarea nivelului de peste 99,5% a disponibilității pentru toate sistemele informatice transeuropene;
- contribuția la o dezvoltare durabilă prin achiziția de autovehicule hibrid cu emisii reduse;
- dezvoltarea capacității de reacție și management al situațiilor de criză, inclusiv al celor de criză sanitară, precum cea generată de pandemia de COVID-19.

Reforma vizează operaționalizarea Autorității Vamale prin adoptarea unui nou cadru legislativ necesar înființării și funcționării autorității vamale și prin investiții în echipamente necesare activității de control pe teritoriul național și la frontiera externă UE, astfel încât să fie asigurată siguranța și securitatea cetățenilor UE.

Prin această reformă sunt vizate infrastructura și sistemul informatic al MF și al instituțiilor subordonate, inclusiv sistemul informatic integrat vamal prin modernizarea componentelor existente și dezvoltarea unor componente noi, aliniate la cerințele unionale în domeniul vamal/fiscal și prin implementarea unei infrastructuri hardware de înaltă disponibilitate și fiabilitate.

Cine este vizat de reformă:

- cetățenii UE și mediul de afaceri care vor beneficia de servicii îmbunătățite ce conduc la reducerea barierelor în calea comerțului și a investițiilor internaționale și asigură securitatea și siguranța frontierelor externe ale Uniunii;
- administrația vamală și personalul acesteia care vor beneficia de un cadru organizatoric unitar care conferă eficiență în aplicarea legii, de echipamente moderne, de sisteme și infrastructură IT aliniate la cerințele unionale.

Cetățenii și mediul de afaceri vor beneficia de o metodologie unitară care să îi ghideze în procesul de derulare a formalităților vamale, să conducă la conștientizarea drepturilor și obligațiilor pe care le au în raport cu autoritatea vamală, normele și procedurile aprobate contribuind la reducerea birocrăției, a timpilor de așteptare în ceea ce privește îndeplinirea formalităților vamale și la crearea unui mediu electronic pentru comerț (paperless), precum și funcționarii administrației.

Înființarea Autorității Vamale Române ca entitate distinctă și autonomă, vizează crearea unui cadru organizatoric și funcțional unitar al acesteia care să asigure:

- o coordonare integrată a tuturor structurilor vamale;
- creșterea eficienței și a capacității operative în combaterea fenomenelor de contrabandă, fraudă vamală, evaziune și fraudă fiscală în domeniul produselor accizabile;
- administrarea eficientă, potrivit necesităților și specificului activității autorității vamale, a resurselor umane și bugetare alocate, în vederea întăririi capacității de control;
- creșterea eficienței și operativității măsurilor de protecție la corupție și implementarea unui standard ridicat de integritate în activitatea vamală.

Relația autorității vamale cu operatorii economici, cu celelalte administrații vamale din statele membre și cu Comisia Europeană se realizează electronic prin intermediul sistemului vamal computerizat integrat (SIIV), un sistem centralizat, interconectat cu sistemele europene similare.

Atât vameșii români, cât și operatorii economici / cetățenii ar beneficia de operaționalizarea autorității vamale și de dezvoltarea sistemelor propuse în cadrul acestei reforme, în ceea ce privește reducerea birocrăției și a timpilor de așteptare pentru îndeplinirea formalităților vamale și crearea unui mediu complet electronic. Aplicarea uniformă a reglementărilor vamale în procesul de efectuare a formalităților vamale va duce la un nivel mai ridicat de conștientizare a drepturilor și obligațiilor pe care operatorii economici le au în raport cu autoritatea vamală, fapt ce va contribui în cele din urmă la facilitarea fluxului licit al comerțului, permițând autorităților vamale să-și îndeplinească sarcinile într-un mod mai eficient.

Administrația vamală română este responsabilă pentru aplicarea prevederilor legale în domeniul vamal și al accizelor, într-un mod uniform, imparțial, transparent și nediscriminatoriu pentru toate persoanele indiferent de statutul lor juridic și de forma lor de organizare și funcționare.

Vama este singura autoritate publică care are o imagine de ansamblu și o responsabilitate de control pentru toate mărfurile care trec prin frontierele externe ale UE, care, odată puse în liberă circulație pe teritoriul UE, se pot deplasa liber. Datorită acestei poziționări, rolul vămii române a evoluat semnificativ, iar sarcinile sale au crescut începând cu anul 2007. Astfel, vama a devenit un furnizor important de servicii pentru mediul de afaceri și societate, servind o gamă largă de obiective operaționale. Deși rămâne o autoritate cu responsabilitate de colectare a veniturilor UE, autoritățile vamale sunt tot mai solicitate în rolul său de autoritate de aplicare a legii pentru a proteja securitatea și siguranța UE, acționând din ce în ce mai mult ca un gardian al integrității pieței interne a mărfurilor, precum și ca protector al multor alte interese guvernamentale la frontiera externă. n era where terrorism and other serious crimes operate on a cross-border and tran applying necessary controls on the o

Implementare

Reforma urmărește reorientarea activității de vămuire către un mediu complet electronic și îmbunătățirea capacității administrației vamale. Schimbul de informații între operatorii economici și autoritățile vamale, precum și între autoritățile vamale, se va baza în întregime pe tehnici electronice de prelucrare a datelor. În mod concret, sunt vizate:

Investiții referitoare la operaționalizarea Autorității Vamale, respectiv:

- dotarea cu mijloace de transport în vederea asigurării/întăririi capacității de control;
- dotarea cu un sistem de radiocomunicații securizate de tip TETRA;
- dotarea cu uniforme de serviciu;
- dotarea personalului operativ de control cu echipament de tip body camera;
- înființare și operaționalizare structură analiză de risc și asistență de tip helpdesk/call center;
- construire centru național de analiza imagistică.

Investiții pentru dotarea cu scannere a birourilor vamale de frontieră.

Având în vedere că România gestionează aproximativ 2.050 km din frontiera externă a Uniunii Europene, respectiv a doua ca lungime după Finlanda, ținând cont de riscurile specifice înregistrate la frontieră este necesară dotarea celor mai importante birouri vamale de frontieră cu echipamente de control nedistructiv pentru mărfuri cargo.

Investiții referitoare la soluție rețea programabilă, respectiv:

- achiziția unei soluții pentru rețeaua de comunicații în centrul de date primar și secundar pentru Sistemul Informatic Integrat Vamal care va asigura necesitățile de conectivitate între sistemele informatice existente;
- instalare și configurare echipamente de rețea în centrele de date.

Investiții referitoare la Infrastructură hardware software pentru creșterea capacității de procesare și stocare pentru aplicațiile stabilite de DGTAXUD.

Investiții referitoare la Upgrade și licențe pentru infrastructură virtualizată, respectiv implementare platformă de virtualizare cu administrare și automatizare inclusă.

Investiții referitoare la Soluție de securitate pentru infrastructura IT a Sistemului Informatic Integrat Vamal, inclusiv servicii de suport, licențe și subscripții, respectiv achiziția unei soluții ce va asigura continuitatea și disponibilitatea Sistemului Informatic Integrat Vamal precum și asigurarea nivelului de peste 99,5% a disponibilității pentru toate sistemele informatice transeuropene.

Investiții referitoare la Licențe pentru bazele de date necesare funcționării componentelor Sistemului Informatic Integrat Vamal, respectiv achiziția de licențe baze de date cu minimum 3 ani (36 de luni) suport tehnic.

Investiții referitoare la Soluție pentru administrarea centralizată a utilizatorilor, stațiilor de lucru și servicii de update pentru sistemele de operare pentru Sistemul Informatic Integrat Vamal, respectiv implementarea unei soluții de management al utilizatorilor și stațiilor de lucru ce va administra autentificarea, autorizarea și aplicarea politicilor de securitate la nivel de utilizator/stație de lucru, iar propagarea politicilor de securitate se va realiza pe un model arborescent, respectiv nivel central – nivel regional – nivel birou vamal.

Investiții referitoare la Implementarea sistemului IT privind Declarația vamală cu set redus de date pentru trimerile cu valoare scăzută, ca urmare a intrării în vigoare de la 1 iulie 2021 a noilor prevederi legislative de implementare a „pachetului TVA privind comerțul electronic”, cu scopul facilitării comerțului transfrontalier și combaterii fraudei TVA.

Investiții referitoare la Alinierea la sistemul ICS2 – Faza 1, respectiv interconectarea sistemului național de analiză de risc RMF-RO cu sistemul transeuropean ICS2 în vederea efectuării unei analize de risc complete în domeniul siguranței și securității pentru mărfurile transportate pe cale aeriană de operatorii poștali și transportatorii expres.

Investiții referitoare la Implementarea NCTS_RO faza 5 și AES_RO, respectiv:

- dezvoltarea și implementarea în comun a sistemelor NCTS5-RO și AES;
- automatizarea procesului de export și tranzit;
- dezvoltarea unei interconectări între cele două sisteme și interconectarea acestora cu celelalte sisteme transeuropene și naționale;
- integrarea în Sistemul Informatic Integrat Vamal;

- utilizarea de standarde și platforme comune (alinieră datelor la noul set de date prevăzut în anexa B a Codului Vamal al Uniunii, utilizarea platformei CCN/CSI Common Communication Network/ Common Systems Interface) pentru asigurarea compatibilității totale a acestora cu sistemele similare ale celorlalte state membre și cu sistemele centrale de la nivelul DGTAXUD în scopul facilitării activității comerciale și simplificarea formalităților vamale în conformitate cu cerințele Codului Vamal al Uniunii.

Investiții referitoare la Alinierea sistemului EMCS_RO la EMCS Faza 4, respectiv alinierea la versiunile curente, a sistemului EMCS (Excise Movement Control System), sistem de urmărire a mișcărilor produselor accizabile în regim suspensiv, utilizat de către toate Statele Membre ale Uniunii Europene

Investiții referitoare la Modernizarea Sistemului național de import în cadrul Codului vamal al Uniunii, respectiv modernizarea sistemului național de import și implicit actualizările aplicațiilor conexe.

Investiții referitoare la Ghișeul unic al UE pentru vamă – CERTEX, respectiv extinderea funcționalităților EU CSW-CERTEX, de asemenea, cu disponibilitatea de gestionare a cantității și a formatului documentului portabil (PDF).

Investiții referitoare la Gestionarea uniformă a utilizatorilor și semnătura digitală UUM&DS, respectiv dezvoltarea și implementarea Sistemului de gestiune uniformă a utilizatorilor și semnătura digitală (UUM&DS) pentru a permite accesul direct al operatorilor economici la serviciile vamale centrale ale UE și a gestiona în mod unic a conturilor de utilizatori ca și utilizatori unici recunoscuți în toate statele membre.

Investiții referitoare la Alinierea la Sistemul ICS2 - faza 2, respectiv implementarea noilor obligații privind declarațiile sumare de intrare, a proceselor aferente și a proceselor de gestionare a riscurilor pentru toate mărfurile din traficul aerian.

Investiții referitoare la Alinierea la Sistemul ICS2 - faza 3, respectiv interconectarea sistemului național de analiză de risc RMF-RO cu sistemul transeuropean ICS2 în vederea efectuării unei analize de risc complete în domeniul siguranței și securității pentru toate mărfurile transportate pe cale maritimă, fluvială, în trafic rutier și feroviar.

Investiții referitoare la Sistem de monitorizare a activității de supraveghere și control vamal, respectiv:

- aplicație privind gestionarea controalelor de călătorie și a celor efectuate de echipele mobile;
- aplicație privind gestionarea controalelor și auditurilor vamale ulterioare (inclusiv auditurile AEO);
- aplicație privind gestionarea controalelor la intrările / ieșirile de autoîncărcare declarate fără încărcătură;
- achiziția de echipamente hardware dedicate (tablete, imprimante wifi etc).

Investiții referitoare la Aplicație de autorizare și gestionare a activităților din Zona liberă, respectiv:

- aplicație pentru depunerea electronică a cererilor de înregistrare a depozitelor utilizate pentru depozitarea mărfurilor într-o zonă liberă și acordarea numerelor de înregistrare a acestora, a cererilor de aprobare de efectuare a construcțiilor în zona liberă, cât și deciziile autorității vamale și a cererilor de aprobare a evidențelor operative cât și deciziile autorității vamale.

Investiții referitoare la Aplicație pentru gestionarea deciziilor (autorizațiilor) naționale, respectiv:

- aplicație pentru gestionarea cererilor/autorizațiilor de comisionar în vamă și de comisionar în vamă care desfășoară activități de curierat rapid, inclusiv extinderea, suspendarea și anularea autorizațiilor;

- aplicație pentru gestionarea cererilor/certificatelor de amânare de la plata în vamă a TVA, inclusiv modificarea/revocarea acestora;

- aplicație pentru gestionarea cererilor/autorizațiilor pentru garanție izolată pe titluri, inclusiv modificarea/revocarea acestora.

Impedimente: Posibile întârzieri în procesul de aprobare a cadrului legal necesar înființării autorității vamale, precum și în procesul de achiziții publice ceea ce ar conduce și la riscuri în realizarea la timp a investițiilor. Aceste riscuri vor fi tratate prin implicarea factorilor de decizie relevanți în vederea accelerării procesului de aprobare a cadrului legal, precum și prin implicarea persoanelor instruite în domeniul achizițiilor publice.

Orizont de timp: Finalizarea investițiilor este preconizată a se încheia în decembrie 2025.

Ajutor de stat: Măsurile din cadrul acestei reforme nu implică elemente de ajutor de stat, fiind în general aspecte de natură administrativă, iar acolo unde sunt subsumate investiții, acestea vor fi realizate prin proceduri de achiziție publică, în conformitate cu prevederile legale în vigoare, pentru derularea unor activități specifice autorităților publice (non-economice).

Îmbunătățirea managementului cheltuielilor publice în vederea eficientizării și prioritizării acestora

Pentru cheltuielile publice, managementul bugetar trebuie să fie orientat spre obiective, rezultate și performanță. Astfel, politicile publice și programele bugetare care se finanțează din bugetele ordonatorilor principali de credite trebuie să fie evaluate în funcție de performanțe. Acest efort implică folosirea de indicatori de rezultat/de performanță, care permit evaluarea progresului realizat efectiv în comparație cu țintele stabilite la elaborarea bugetului.

În acest sens este important pentru Ministerul Finanțelor ca la elaborarea bugetului ordonatorii principali de credite să prezinte programe bugetare de finanțare a acțiunilor din domeniile coordonate corelate cu politicile publice în domeniu, să definească și să asocieze fiecărui

program bugetar obiective specifice, măsurabile, realizabile, realiste și limitate în timp (SMART) indicatori de rezultat/eficiență pe care în același timp, pe parcursul anului, să îi monitorizeze în execuție.

Analizele de cheltuieli sunt un instrument de gestionare a bugetului, utilizat sub două forme:

- analize țintite de eficientizare a cheltuirii banilor publici (SR - Spending Review); au loc, de obicei, anual, pe domenii stabilite (cum ar fi în Olanda, Danemarca);
- analize cuprinzătoare ale cheltuielilor (CSR - Comprehensive Spending Review); care se realizează la o perioadă mai mare de timp (2 – 5 ani), propunându-și pe lângă eficientizare și o prioritizare a finanțării, specific UK.

Există trei mari perioade /“valuri”³ în care statele membre UE au început să desfășoare analize de spending review:

- înainte de 2007 - pionierat în câteva țări UE (Danemarca, Olanda, Suedia, UK), ca efort de modernizare a procesului de pregătire bugetară, în special ca urmare a unor crize fiscale acute;
- 2007-2012 - în urma crizei financiare, analizele au devenit un instrument bugetar răspândit în zona UE: Franța, Irlanda, Italia, Portugalia și Spania. Inspirația a venit de la analizele celorlalte țări membre din primul “val”, cât și din exemplul țărilor de pe alte continente - Canada, a cărui model a fost urmat de Franța/RGPP 2007. În 2013, cel puțin 8 state UE erau angajate sau finalizaseră deja o analiză de spending review (Marea Britanie, Olanda, Franța, Italia, Irlanda, Danemarca, Spania, Suedia)
- din 2013 - s-a alăturat al 3-lea “val” al țărilor UE: Croația, Malta, Slovacia, Slovenia și din 2016 România.

Nevoia dezvoltării unor analize de eficientizare a cheltuielilor publice în România a fost subliniată în repetate rânduri de către Instituțiile Financiare Internaționale și nu numai, însă din păcate procesul este unul foarte anevoios. În cadrul unui prim exercițiu de analiză a cheltuielilor publice s-au realizat analize pilot cu scopul de a identifica măsurile potențiale pentru realizarea de economii, măsuri care să fie incluse în cadrul bugetar pe termen mediu.

Astfel, în 2016 a fost elaborat un Raport pilot preliminar privind cheltuielile în sectorul transporturi, iar în 2017-2018 au fost elaborate două Rapoarte exercițiu privind cheltuielile în domeniile educație (învățământ preuniversitar) și sănătate. În cadrul acestor Rapoarte s-au identificat o serie de măsuri de eficientizare, în general măsuri de natură calitativă, dar care nu au fost implementate.

Din considerente ce au ținut de schimbarea modului de abordare a analizelor de cheltuieli publice, începând cu anul 2018, procesul de analiză și eficientizare a cheltuielilor publice a fost direcționat către analize de o anvergură redusă sau țintite pe activități specifice ministerelor.

³ Claude Wendling - “Spending Reviews in the European Union” - blog FMI, 2016

O prioritate majoră și continuă a Guvernului o constituie reforma privind eficientizarea utilizării fondurilor publice, mai ales în contextul în care Investițiile publice din România necesită o evaluare, selecție și prioritizare riguroasă, întrucât în prezent proiectele care concurează pentru finanțare din fonduri publice depășesc resursele disponibile.

Investiția publică reprezintă totalitatea cheltuielilor care efectuate din fonduri publice pentru realizarea de noi capitaluri fixe, inclusiv înlocuirea capitalului fix uzat, precum și cheltuielile ocazionate de modernizarea sau repararea capitalurilor fixe existente.

Astfel, Guvernul României a făcut pași importanți în ultimii ani în privința reformelor necesare eficientizării utilizării fondurilor publice, atât în privința proiectelor de investiții finanțate de la bugetul de stat, cât și a proiectelor finanțate din fonduri externe, iar aceste eforturi trebuie continuate pentru a crește eficiența și transparența modului de cheltuire a resurselor publice, pentru a oferi un mediu atractiv, predictibil și stabil investitorilor.

Aplicarea mecanismului de prioritizare prevăzut de OUG 88/2013 și normele metodologice de punere în aplicare au evidențiat câteva aspecte ce trebuie să facă obiectul unei analize viitoare a cadrului legal.

Astfel, având în vedere că programul de investiții publice este caracterizat printr-un stoc excesiv de proiecte în derulare, ceea ce a dus la o finanțare inadecvată și nesigură pentru aceste proiecte având drept consecință implementarea inefficientă, pentru a combate acest lucru, procesul de pregătire a bugetului trebuie să impună o restricție la aprobarea finanțării pentru proiecte noi, astfel încât să se asigure că numărul de proiecte aprobat nu este mai mare decât cel pe care bugetul îl poate finanța în mod adecvat pentru finalizarea eficientă a acestora în timp util.

Obiectiv

Reforma managementului cheltuielilor publice și actualizarea și modernizarea sistemului informatic privind dezvoltarea și gestionarea bugetului național, prin valorificarea masivă de date și informații care să reflecte cât mai bine cheltuielile bugetare, la nivel de politici și programe (analiza procedurilor bugetare, eficientizarea timpului pentru generarea rapoartelor și a formatului în care sunt generate rapoartele), cu efect asupra:

- creșterii transparenței în cadrul procesului bugetar prin publicarea de analize și rapoarte care simplifică procesul de cheltuieli pentru programe specifice.
- îmbunătățirii sistemului de monitorizare și raportare a programelor bugetare.

Dezvoltarea serviciilor implică, la nivel intern, restructurarea proceselor de activitate, precum și automatizarea proceselor de activitate din organizație, implicând în același timp dezvoltarea de aplicații informatice pentru sprijinirea ordonatorilor de credite.

Măsura va avea un efect direct asupra asigurării transparenței și eficienței procesului bugetar și implementarea de noi servicii pentru a îmbunătăți interacțiunea cu principalele autorități de cheltuieli.

Obiective specifice:

1. Prioritizarea proiectelor de investiții mari și introducerea bugetării multianuale pentru obiectivele/proiectele de investiții semnificative prin:
 - Modificarea Legii nr.500/2002 privind finanțele publice, cu modificările și completările ulterioare, în sensul stabilirii de criterii și condiții pentru construcția bugetară privind proiectele de investiții multianuale, în special cheltuielile din cadrul proiectelor de investiții semnificative, astfel încât să fie asigurată finanțarea până la finalizarea acestora.
 - Modificarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr.88/2013 privind adoptarea unor măsuri fiscal – bugetare pentru îndeplinirea unor angajamente convenite cu organismele internaționale, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative, cu modificările și completările ulterioare prin care se vor actualiza principiile care stau la baza prioritizării proiectelor de investiții publice semnificative, noi și în continuare, în ce privește suportabilitatea și sustenabilitatea financiară, precum și justificarea economică și socială; se va actualiza calendarul procesului de prioritzare a investițiilor publice semnificative în vederea corelării cu calendarul elaborării bugetului; se vor institui condiții / sancțiuni pentru ordonatorii principali de credite care nu respectă calendarul și regulile procesului de prioritzare a investițiilor semnificative;
 - Modificarea Hotărârii Guvernului nr.225/2014 pentru aprobarea Normelor metodologice privind prioritizarea proiectelor de investiții publice, cu modificările și completările ulterioare, prin care se vor modifica criteriile de prioritzare care se aplică proiectelor de investiții publice semnificative noi și în continuare, astfel încât bugetarea să fie orientată spre finalizare cu prioritate a proiectelor de investiții majore aflate în faze avansate de execuție.
2. Realizarea analizelor de cheltuieli în domeniul sănătății și educației (urmate de alte analize ulterioare) prin:
 - Elaborarea și susținerea unui Memorandum în Guvern cu stabilirea obiectivelor analizei cheltuielilor în cele 2 domenii și constituire de grupuri de lucru tematice cu reprezentanți ai ministerelor de linie implicate în vederea elaborării de planuri de implementare a rezultatelor analizelor;
 - Elaborarea și susținerea unui Memorandum în Guvern cu prezentarea de planuri de implementare a rezultatelor analizelor (măsurilor legislative și/sau administrative ce trebuie implementate de autoritățile competente);
 - Luarea în considerare a rezultatelor implementării măsurilor cuprinse în analize în proiectul de buget al anului 2024;
3. Întărirea rolului Consiliului Fiscal în decizii bugetare, inclusiv prin implementarea unui parteneriat cu Consiliul fiscal privind schimbul de informații în domeniul managementului cheltuielilor publice.
4. Elaborarea și supunerea aprobării Guvernului a unei Hotărâri de Guvern pentru aprobarea metodologiei de elaborare, monitorizare și raportare a programelor bugetare. Prin acest act normativ, MF își propune îmbunătățirea planificării bugetare bazate pe performanță și

orientarea acesteia spre rezultate, ceea ce presupune, pe termen lung, revizuirea procesului bugetar, introducerea de noi pași în procedurile bugetare. Este importantă stabilirea clară a unor obiective, ținte, rezultate ale acțiunilor, impactul politicilor, precum și a indicatorilor care să permită atât dezbateri ex-ante riguroase asupra politicilor publice ce urmează a fi finanțate, cât și o evaluare transparentă și argumentată a felului în care programele bugetate au atins obiectivele și țintele politicii publice. Această abordare permite o evaluare coerentă a felului în care s-au cheltuit banii publici și să demonstreze că aceștia sunt utilizați în mod rațional, transparent și pentru politici publice coerente, în interesul societății. Această hotărâre de guvern va fi corelată cu revizuirea aplicației Buget_NG.

Bugetarea digitală ar trebui utilizată pentru a aborda orice aplicație sau instrument TIC care este utilizat pentru funcții bugetare, proceduri sau servicii de-a lungul ciclului bugetar (planificare, programare, bugetare, credite, control).

Unul dintre principalele beneficii asociate digitalizării procedurilor bugetare este reducerea costurilor. În Ministerul Finanțelor din România, aplicația Budget_NG este utilizată pentru procesul bugetar. Această aplicație a fost proiectată intern în anul 2010, cu resurse proprii MF, beneficiind de sprijinul unor experți de la ORACLE. Sistemul a fost implementat începând cu anul 2011 și este încă utilizat în prezent.

BUGET_NG este un sistem informațional centralizat, unitar, integrat, dezvoltat modular, care asistă procesul bugetar pe parcursul unui exercițiu bugetar în toate fazele sale (elaborarea proiectului de convergență, strategia bugetară, limitele cheltuielilor, bugetul inițial, defalcările trimestriale ale legilor bugetului inițial și rectificativ, rectificări și modificări prin acte normative ale prevederilor bugetare inițiale pentru bugetul de stat, bugetul asigurărilor sociale de stat, bugetul șomajului, asupra tuturor componentelor care alcătuiesc legile bugetare: bugetul de numerar și anexele acestuia (bugetul de program, obiectivele de investiții, FEN și declarațiile de funcții - ultima componentă nefiind utilizată de câțiva ani).

Pentru aceeași fază bugetară, sistemul IT BUGET_NG (SI) permite definirea și configurarea mai multor variante succesive, precum și transferul de date semnificative, în cadrul aceleiași componente, dintr-o singură fază bugetară la alta. Arhitectura BUDGET_NG este una complexă, utilizând tehnologii web.

Natura/tip și mărime:

Pentru actualizarea aplicației IT bugetare se propune implementarea unei noi platforme IT, prin care vor fi integrate și valorificate volume mari de date, din punct de vedere operațional și analitic.

Platforma va putea gestiona un volum masiv de date. De asemenea, va putea reflecta mai bine cheltuielile bugetare, atât în ceea ce privește politicile, cât și programele.

De asemenea, această reformă va aborda necesitatea unei transparențe sporite în cadrul procesului bugetar prin publicarea de analize și rapoarte care simplifică procesul de cheltuieli pentru programe specifice.

Eficiențizarea acestei aplicații va avea ca rezultat eficiența timpului, economii de costuri și transparență privind procesul bugetar.

Pentru a avea analize și rapoarte de bună calitate, avem nevoie de instruire și metodologie cu privire la aceste analize și rapoarte, trebuie să includem aici: ce tip de informații ar trebui să conțină, ce frecvență ar trebui utilizată și, bineînțeles, pentru a stabili canalele de comunicare (cine ar trebui să fie responsabil pentru elaborare, cine răspunde și cine este informat înainte de publicarea datelor).

Dezvoltarea serviciilor implică la nivel intern reprojecțarea proceselor de activitate, precum și automatizarea proceselor de activitate din organizație, implicând în același timp dezvoltarea de aplicații informatice pentru a sprijini ordonatorii de credite bugetare.

Pe cine/sau ce vizează reforma:

- Reforma managementului cheltuielilor publice;
- sistemul IT al Ministerului de Finanțe – aplicația Buget_NG
- Ministerul de Finanțe și toți utilizatorii care folosesc aplicația Buget_NG

Implementare: Ministerul Finanțelor și ministerele de linie în cazul spending reviews.

Se dorește:

- îmbunătățirea experienței utilizatorilor prin crearea de funcționalități noi, simple și accesibile ale instrumentului bugetar IT;
- schimbarea mediului de interacțiune din interiorul administrației publice.

Impedimente:

Posibile întârzieri în derularea procedurilor de achiziție publică și atribuirea sistemului de contract IT (eventuale contestații).

Abilități digitale insuficient dezvoltate în rândul angajaților, drept pentru care formarea profesională a angajaților va constitui una dintre cele mai importante preocupări.

Orizont de timp: implementarea va fi finalizată până la sfârșitul anului 2024.

Ajutor de stat: Măsurile din cadrul acestei reforme nu implică elemente de ajutor de stat, fiind în general aspecte de natură administrativă, iar acolo unde sunt subsumate investiții, acestea vor fi realizate prin proceduri de achiziție publică, în conformitate cu prevederile legale în vigoare, pentru derularea unor activități specifice autorităților publice (non-economice).

Consolidarea capacității instituționale de prognoză a cheltuielilor cu pensiile prin utilizarea de instrumente complexe de modelare economică

În contextul Reformei 7 descrisă mai jos, o componentă critică a efortului este estimarea impactului fiscal pe termen mediu și lung. În calitate de stat membru, România trebuie să transmită periodic către Eurostat estimări ale drepturilor de pensie acumulate până în prezent

(accrued-to-date pension liabilities) – indicatorul ADL. Totodată, în cadrul Pactului de Stabilitate și Creștere, sustenabilitatea finanțelor publice este evaluată la fiecare 3 ani prin intermediul Grupului de lucru pentru Îmbătrânirea populației și sustenabilitate (AWG).

Similar altor state membre, România folosește din 2009 un instrument de simulare a opțiunilor de reformă a pensiilor (modelul Pension Reform Options Simulation Toolkit). Modelul generează proiecții ale populației care sunt combinate cu ipoteze economice pentru a prognoza numărul viitor de contribuabili și beneficiari (determinând contribuțiile și nivelul cheltuielilor). Astfel, sunt generate fluxuri de venituri și cheltuieli, inclusiv impactul fiscal.

Versiunea actuală a modelului nu este însă adaptată specificului sistemului de pensii din România, iar calitatea rezultatelor este una limitată. Așadar, este necesară o îmbunătățire și adaptare a modelului. Estimările realizate cu ajutorul modelului vor constitui fundamente solide în designul și implementarea viitoarelor reforme ale sistemului de pensii și vor contribui, în același timp, la îmbunătățirea calității informațiilor furnizate legate de sistemul de pensii (informații solicitate în Raportul Comisiei Europene privind Îmbătrânirea populației și calculul ADL solicitat de Eurostat).

Obiective

Obiectivul reformei vizează dezvoltarea capacității de a implementa și estima impactul reformelor structurale ale sistemului de pensii pe termen mediu și lung, prin îmbunătățirea semnificativă a proiecțiilor realizate și analiza sustenabilității sistemului de pensii. Totodată, se urmărește îmbunătățirea estimărilor necesare Raportului privind Îmbătrânirea populației realizat în colaborare cu Comisia Europeană, dar și pentru calculul ADL solicitat periodic de către Eurostat.

Pentru îmbunătățirea estimărilor privind cheltuielile cu pensiile este necesară dezvoltarea/adaptarea modelului Pension Reform Options Simulation Toolkit conform specificului sistemului de pensii din România și îmbunătățirea capacității de utilizare a acestuia.

Modelul Pension Reform Options Simulation Toolkit este utilizat strict pentru a estima impactul ex-ante al reformelor sistemului de pensii – estimări deosebit de importante ținând cont de ponderea mare în PIB a acestei categorii de cheltuieli și de riscurile asupra sustenabilității finanțelor publice pe termen mediu și lung.

Obiective specifice:

- Optimizarea modului de funcționare a modelului;
- Dezvoltarea/consolidarea capacității de utilizare a modelului;
- Dezvoltarea capacității de analiză a rezultatelor obținute, a reformelor privind sistemul de pensii și de pregătire a informațiilor furnizate Comisiei Europene (pentru Raportul privind Îmbătrânirea populației și indicatorul ADL).

Natura/tip și mărime:

Măsura vizează îmbunătățirea expertizei de a implementa și a estima impactul reformelor structurale ale sistemului de pensii pe termen mediu și lung. Se urmărește îmbunătățirea semnificativă a proiecțiilor realizate și analiza sustenabilității sistemului de pensii.

Această reformă este complementară reformei propuse de Ministerul Muncii descrisă în Reforma 7 și investițiile aferente. În timp ce instrumentul propus de către Ministerul Muncii și Protecției Sociale are rol de transparentizare (crearea unei platforme online pentru contribuabili), modelul Pension Reform Options Simulation Toolkit este un instrument de modelare a cheltuielilor cu pensiile, deosebit de util pentru a asigura sustenabilitatea finanțelor publice pe termen mediu și lung. Acesta generează proiecții ale populației ce sunt combinate cu ipoteze economice pentru a prognoza numărul viitor de contribuabili și beneficiari (determinând contribuțiile și nivelul cheltuielilor), fiind astfel generate fluxuri de venituri și cheltuieli și inclusiv impactul fiscal.

Ministerul Finanțelor urmărește să își extindă echipa ce utilizează modelul de la 1 la 8 experți (personal deja existent, nu e nevoie de recrutarea unor noi experți).

Pe cine/sau ce vizează reforma:

Ce: Obținerea asistenței tehnice pentru dezvoltarea modelului Pension Reform Options Simulation Toolkit și consolidarea capacității de utilizare a acestuia (inclusiv extinderea echipei) va contribui semnificativ la îmbunătățirea proiecțiilor realizate în ceea ce privește sistemul de pensii și a analizelor privind sustenabilitatea acestuia. Acestea vor constitui fundamente solide în designul și implementarea viitoarelor reforme ale sistemului de pensii, și vor contribui, în același timp, la îmbunătățirea calității informațiilor legate de sistemul de pensii solicitate în Raportul privind îmbătrânirea populației și calculul ADL.

Cine este vizat de reformă: Ministerul Finanțelor și indirect Ministerul Muncii prin analizele realizate de MF

Implementare

Implementarea se realizează la nivelul administrației publice centrale.

Va fi asigurată asistență tehnică în vederea îmbunătățirii analizelor privind sistemul de pensii și a proiecțiilor realizate în acest domeniu. Asistența tehnică se referă, în principal, la următoarele:

1. Suport tehnic pentru actualizarea/dezvoltarea modelului Pension Reform Options Simulation Toolkit conform specificului sistemului de pensii din România
2. Training-uri privind utilizarea modelului Pension Reform Options Simulation Toolkit, (realizate pentru o echipă extinsă)
3. Training-uri în vederea îmbunătățirii informațiilor transmise Comisiei Europene pentru Raportul privind Îmbătrânirea populației și calculul ADL transmis către Eurostat

4. Asistență tehnică pentru analiza modificărilor politicilor și reglementărilor privind pensiile

Impedimente:

- Posibile întârzieri cauzate de procedura de achiziții publice (suprapunerea unui număr mare de proiecte vs capacitatea limitată a echipei de achiziții publice);
- Un număr mic de potențiali furnizori ținând cont de specificitatea modelului Pension Reform Options Simulation Toolkit.

Ministerul Finanțelor deține capacitatea administrativă de a implementa acest proiect. În plus, echipa are deja experiență cu un proiect similar dezvoltat împreună cu experți din cadrul DG REFORM și Joint Research Centre (divizia de cercetare a Comisiei Europene). În prezent, echipa implementează un proiect ce vizează dezvoltarea de instrumente/modele de microsimulare pentru a evalua impactul politicii fiscale asupra indicatorilor sociali (20RO26 - SRSP2020/38.01).

Orizont de timp: implementarea se va finaliza până la sfârșitul anului 2023.

Ajutor de stat: Măsurile din cadrul acestei reforme nu implică elemente de ajutor de stat, fiind în general aspecte de natură administrativă, iar acolo unde sunt subsumate investiții, acestea vor fi realizate prin proceduri de achiziție publică, în conformitate cu prevederile legale în vigoare, pentru derularea unor activități specifice autorităților publice (non-economice).

Reforma 4 Revizuirea cadrului fiscal

România are una dintre cele mai reduse ponderi ale veniturilor fiscale în PIB din Uniunea Europeană. Mai mult, această pondere a înregistrat o dinamică negativă în ultimii ani.

O altă caracteristică comună și altor state membre UE din centrul, estul și sud-estul Europei este aceea că România își bazează veniturile pe impozitarea consumului și mai puțin pe impozitarea profiturilor, veniturilor sau proprietăților (impozite ce reprezintă baza în cazul țărilor membre UE din vestul Europei caracterizate de o economie mai dezvoltată).

În acord cu obiectivele de trecere de la o economie care a atras investiții în trecut datorită salariilor mai mici și a unui sistem fiscal foarte atractiv către una cu un grad de dezvoltare superior, alături de obiectivul de creștere a eficienței în colectare, este necesară alinierea sistemului de impozitare cu actuala și viitoarea etapă de dezvoltare economică a României.

Structura veniturilor fiscale la nivel de țară se bazează în mare parte pe impozitele pe consum (TVA și accize), și în același timp se înregistrează un nivel scăzut al veniturilor fiscale în PIB (26,3% din PIB față de 39,2% media înregistrată la nivelul Uniunii Europene).

În scopul echilibrării structurii dintre veniturile din consum și veniturile fiscale recurente, este esențial să înțelegem evoluțiile actuale din zona de impozitare a țărilor UE. Analiza externă a arătat că domeniul precum sarcina fiscală pe veniturile persoanelor fizice, precum și impozitele

pe proprietate ar trebui comparate cu alte politici elaborate la nivelul UE pentru a evalua eficiența actuală a legislației românești, precum și aspectele care trebuie îmbunătățite.

Acesta este motivul pentru care este necesar să înțelegem mai bine, cel puțin la nivel teoretic, oportunitățile de dezvoltare a politicilor în ceea ce privește impozitul pe proprietate, impozitul pe profit precum și sarcina fiscală aferentă veniturilor persoanelor fizice prin comparație cu politicile privind taxarea din statele membre UE.

Mai mult, sistemul actual de impozitare a proprietății nu ține cont de obiectivele unei economii durabile (de exemplu, criterii de eficiență energetică la modelarea bazei impozabile la impozitarea proprietăților imobiliare, respectiv principiile unor emisii reduse de CO₂), respectând în același timp principiile autonomiei locale din România.

O componentă a reformei este reprezentată de construirea unui sistem informatic național care să asigure colectarea și furnizarea de date corespunzătoare proprietăților din România, aceste informații fiind necesare atât în procesul legislativ, cât și în procesul de colectare, monitorizare, control al veniturilor bugetelor locale, precum și pentru simplificarea potențială a cerințelor actuale de conformare.

Obiectivul principal al analizei ar fi identificarea celor mai bune practici, a modului în care acestea pot fi implementate în România, și a intervalul de timp necesar care să permită armonizarea mai bună a structurii veniturilor fiscale din România cu media UE.

Impozitarea muncii, așa cum este în prezent, prezintă un impact distorsionant mare și nu asigură un efect substanțial de redistribuire, motiv pentru care scăderea acestei sarcini este esențială pentru a restabili eficiența sistemului pe termen lung.

O altă provocare este legată de sustragerea contribuabililor de la înregistrarea veniturilor și, implicit, reducerea bazelor de impozitare.

Obiectiv:

Revizuirea legislației fiscale conform propunerii curente ar trebui să aibă un impact pozitiv de 0,5% asupra PIB față de media perioadei 2019–2020, începând cu anul 2025.

Din perspectiva sistemului fiscal de impozitare (inclusiv din perspectiva contribuțiilor sociale), obiectivul este de a supune dezbaterii publice, și de a aproba un proiect legislativ până la sfârșitul anului 2022, cu implementare etapizată, începând cu anul 2023, în funcție de analiza rezultatelor economice aferente actualului format, capacitatea din perspectiva administrării și alternativele rezultate în urma studiilor comparative.

Revizuirea cuprinzătoare a sistemului fiscal vizează să identifice distorsionările și domeniile în care se poate dezvolta legislația fiscală incidentă, în special pentru impozitul pe profit, impozitul pe venit și contribuțiile la asigurările sociale (CAS, CASS, CAM) precum și impozitarea proprietăților, astfel încât să fundamenteze decizii pentru o retragere treptată a stimulentele fiscale excesive, în special pentru impozitul pe profit, impozitul pe venit și CAS, CASS, CAM, fără a fi afectată creșterea economică și dezvoltarea sectoarelor economice impactate de deciziile de politică fiscală.

Legislația fiscală românească va face obiectul unei analize amănunțite, cu asistență tehnică, în special în domeniul impozitelor și contribuțiilor sociale datorate pe veniturile obținute de persoane fizice, impozitul pe profit (inclusiv regimurile speciale de care pot beneficia cu titlu de excepție) și impozitele pe proprietate (i.e. impozite locale).

Scopul principal este un sistem fiscal mai corect, mai eficient, mai simplu și mai transparent, capabil să susțină mai bine economia și să crească nivelul serviciilor către contribuabil, în scopul creșterii conformării voluntare.

Aria de aplicabilitate a cotelor reduse de TVA nu va fi extinsă.

Ritmul eliminării treptate a stimulentele fiscale acordate în legislația actuală se va baza pe rezultatul revizuirii asistate a legislației actuale. Aplicabilitatea stimulentele fiscale va fi foarte strâns legată de capacitatea administrativă a ANAF, precum și de menținerea competitivității economiei românești și a importanței crescute a anumitor sectoare economice.

Din perspectiva impozitelor pe proprietate, obiectivul acestei reforme este de a dezvolta legislația privind impozitarea proprietăților printr-un proiect legislativ ce va fi supus dezbaterii publice sfârșitul anului 2022, cu implementare etapizată (în funcție de rezultatul studiilor comparative și a determinării pașilor de dezvoltare, respectiv determinarea necesității de dezvoltare a capacității administrative necesare pentru implementare), începând cu anul 2023.

Revizuirea principiilor privind impozitul pe proprietate, în special în ceea ce privește diferitele regimuri de impozitare a clădirilor, în funcție de statutul proprietarului (persoană juridică sau fizică), vizează abordarea potențialului arbitraj între cele două sisteme de impozitare, aplicabile persoanelor fizice și persoanelor juridice care obțin venituri din proprietățile imobiliare, precum și stabilirea automată a valorii impozabile a proprietăților supuse impozitelor locale.

Obiectivul celei de-a doua măsuri este întreruperea practicii de folosire a unei baze impozabile care nu este legată de valoarea de piață.

Natura/tip și mărime:

- îmbunătățirea structurii veniturilor fiscale;
- eliminarea distorsiunilor și lacunelor din sistemul fiscal care permit contribuabililor să minimizeze taxele fiscale (subminând corectitudinea sistemului) în materia impozitului pe venit și a contribuțiilor sociale;
- Simplificarea regulilor fiscale pentru a facilita conformarea și administrarea, precum și eliminarea scutirilor și tratamentelor preferențiale.
- Un sistem mai eficient în ceea ce privește distribuirea echitabilă a sarcinii fiscale.
- revizuirea impozitului pe proprietate, respectând principii precum: încurajarea libertății de impunere a cotelor de către autoritățile în intervale mai largi definite la nivel central, estimarea bazei impozabile cât mai aproape de valoarea de piață a proprietății în detrimentul altor criterii folosite până acum, includerea unor mecanisme de ajustare a

sarcinii fiscale care să țină cont de eficiența energetică în cazul clădirilor și de nivelul emisiilor în cazul vehiculelor.

Principii esențiale, cum ar fi păstrarea competitivității prin cote reduse de impunere, echitate și eficiență, transparență, stabilitate precum și obiective de includere în modelarea bazelor impozabile a unor elemente cu obiectiv de incluziune socială, neutralitate fiscală, eficiență energetică, digitalizare și altele vor constitui pilonii definitori ai acestei revizuirii.

De asemenea, se va evita extinderea cotelor reduse de TVA aplicate în prezent.

Pe cine/sau ce vizează reforma:

Ministerul Finanțelor, Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației, Agenția Națională de Cadastru și Publicitate Imobiliară, Structurile asociative ale autorităților locale din România, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Ministerul Sănătății, Ministerul Cercetării, Inovării și Digitalizării, contribuabilii.

Implementare

- Contractarea serviciilor de consultanță privind elaborarea unor analize comparative la nivelul statelor membre ale UE.
- Proiectarea sistemelor informatice de date în ceea ce privește impozitarea proprietăților din România, autoritățile neavând acces la data prezentului document la niciun astfel de instrument. Sistemul informatic are ca obiectiv automatizarea evaluării proprietăților imobiliare cu scopul determinării bazei impozabile folosind informații disponibile în sistemele altor instituții (e.g. Agenția de Cadastru și Carte Funciară, Autorități locale) precum și informații publice (e.g. anunțuri imobiliare, cataloage folosite de profesioniști în evaluare, date statistice, etc). De asemenea, ne propunem transmiterea deciziilor de impunere pre-completate cu informații privind valoarea impozabilă, începând cu anul 2025.
- Utilizând informațiile de mai sus, sistemul informatic trebuie să fie capabil să determine valoarea impozabilă utilizând mecanismele de evaluare a valorii de piață din standardele internaționale, pe care o va ajusta în funcție de eficiența energetică a acestora pentru determinarea valorii impozabile;
- Acest lucru ar permite utilizarea evaluărilor pe baza valorii de piață acolo unde există informații din piață, atât pentru proprietăți rezidențiale, cât și pentru proprietăți nerezidențiale, menținând sistemul actual într-un regim tranzitoriu în alte cazuri;
- Sistemul informatic va avea o largă utilizare și va fi pus la dispoziție și altor organisme pentru care valoarea de piață a imobilelor are relevanță (ex: în sistemul de emitere de garanții de stat, în sistemul de stabilire a taxelor notariale, publicului larg și agenților economici, scopuri statistice, ANAF pentru stabilirea impozitelor datorate la cedarea proprietăților etc);
- Contractarea serviciilor de consultanță care să asigure într-o primă etapă realizarea de studii comparative la nivelul Statelor Membre în ceea ce privește legislația fiscală din

domeniul taxării muncii și impozitului pe profit, precum și cunoașterea elementelor constitutive ale sistemelor de impozitare aplicabile în UE. De asemenea, un alt obiectiv este analiza rezultatelor din perspectiva politicilor publice a actualului sistem de impozitare (inclusiv din perspectiva rezultatelor economice sectoriale ale actualelor tratamente preferențiale). Rezultatul analizelor comparative va sta la baza reformării impozitării muncii în România.

Orizont de timp: implementarea va fi finalizată până sfârșitul anului 2025.

Ajutor de stat: Măsurile din cadrul acestei reforme nu implică elemente de ajutor de stat, fiind în general aspecte de natură administrativă, iar acolo unde sunt subsumate investiții, acestea vor fi realizate prin proceduri de achiziție publică, în conformitate cu prevederile legale în vigoare, pentru derularea unor activități specifice autorităților publice (non-economice).

Crearea și operaționalizarea Băncii Naționale de Dezvoltare

În prezent, nu există bănci naționale de dezvoltare în România care să îndeplinească, în numele statului, rolul de stimulare și susținere a investițiilor pentru a compensa disfuncționalitățile pieței financiare și pentru decalajele de finanțare.

Prin crearea unei bănci naționale de dezvoltare pe deplin funcțională, România intenționează să abordeze direct disfuncționalitățile pieței financiare, în principal prin finanțarea proiectelor beneficiarilor eligibili cu profil de risc ridicat, dar cu potențial ridicat de creare a valorii adăugate și a locurilor de muncă și față de care sectorul privat manifestă un apetit scăzut pentru asigurarea finanțării.

Principala justificare economică pentru înființarea BND este necesitatea de a aborda disfuncționalitățile pieței existente care afectează dezvoltarea economică și constrâng nivelurile de investiții. Concluzia evaluării ex-ante - Raport privind disfuncționalitățile pieței și decalajele de investiții din România, realizat în cadrul proiectului „Înființarea Băncii naționale de dezvoltare a României”, finanțat de COM prin SRSS în perioada 2018-2019, este că există diferite disfuncționalități ale pieței, atât pe partea de cerere, cât și de ofertă, dar și decalaje de finanțare care trebuie soluționate.

Principalele disfuncționalități ale pieței din partea cererii includ:

- acces limitat la finanțare din cauza subcapitalizării companiilor mici;
- acces insuficient la finanțare din cauza lipsei sau a garanției eligibile limitate;
- lipsa de cunoștințe din partea companiilor românești cu privire la instrumentele de finanțare, garanție și de tip equity disponibile la nivel național și UE;
- potențialul insuficient de generare a veniturilor și / sau profitabilitatea în unele domenii cheie de investiții, cum ar fi proiecte la scară largă care nu generează venituri (cercetare, transport public, infrastructură medicală pe scară largă);
- capacitatea insuficientă pentru a pregăti planuri de afaceri bancabile și bugete pentru a accesa împrumuturi bancare comerciale, de la instituții nefinanciare și instrumentele de finanțare ESIF.

În ceea ce privește eșecurile pieței pe partea de ofertă, am identificat:

- constrângeri de pe piețele de credit care încurajează băncile să adopte o abordare mai conservatoare a portofoliului, ceea ce reduce accesul la finanțare pentru beneficiarii cu risc mai ridicat (de exemplu, microîntreprinderi și întreprinderi noi);
- apetitul la risc limitat față de anumite sectoare ceea ce are ca rezultat cerințe ridicate de capitaluri proprii și / sau un cost crescut al împrumuturilor sau refuzul de a finanța anumite tipuri de proiecte (în special proiecte cu perioade lungi de recuperare sau întreprinderi care funcționează într-un mediu de reglementare neclar);
- costuri mai mari de tranzacționare și administrare în gestionarea portofoliilor de împrumuturi cu valoare redusă (IMM-uri, agricultură) din cauza fragmentării excesive și a restricțiilor privind împrumuturile bancare pe baza obligațiilor de adecvare a capitalului;
- lipsa instrumentelor financiare menite să stimuleze anumiți operatori economici (de exemplu, start-up-uri și spin-off-uri inovatoare).

Decalajele medii de finanțare identificate în Studiul de fezabilitate realizat de PwC în anul 2019 sunt estimate la circa 26 miliarde Euro, astfel:

Segmente țintă de piață	Mld. EUR
IMM-uri	5,1
Cercetare - dezvoltare	1,6
Agricultură	2,3
Autorități locale	6,3
Proiecte mari de infrastructură	8,9
Eficiență energetică	1,8

Prin produsele oferite se estimează că în primii 5 ani de activitate BND va acoperi cca 23% din decalajele de finanțare identificate.

Acoperire totală decalaj de finanțare	23%
IMM-uri inovatoare	50%
IMM-uri ne-inovatoare	50%
Agricultură	50%
CDI	8%

Autorități Locale	18%
Eficiență energetică	30%
Transporturi	10%
Sănătate	12%

Faza 1 a proiectului „Înființarea Băncii Naționale de Dezvoltare a României” aprobată în cadrul SRSS a fost finalizată la sfârșitul anului 2019, în cadrul căreia a fost realizată Analiza ex-ante a disfuncționalităților pieței financiare din România precum și Studiul de fezabilitate. Faza 2 „Sprijinirea implementării operaționale a Băncii Naționale de Dezvoltare a României” a început în august 2020, cu termen de finalizare de 18 luni.

În cadrul proiectului actual, Deloitte, consultantul angajat de SRSS/TSI, va sprijini MF în procesul de autorizare de către Banca Națională a României (BNR) și COM (procesul de notificare NDB). Astfel, Deloitte va pregăti dosarul de autorizare care trebuie depus la BNR cu toată documentația și informațiile necesare procesului de autorizare, conform legislației bancare românești și aregulamentelor europene și va sprijini MF în discuțiile cu BNR în procesul de autorizare până la obținerea autorizației de funcționare.

Autoritățile române au pre-notificat Comisiei Europene proiectul de înființare inclusiv descrierea activităților, produselor și beneficiarilor eligibili pe care noua bancă intenționează să le furnizeze. Capitalul social total al BND este estimat la 3 miliarde RON.

În paralel cu pregătirea dosarului pentru BNR, Deloitte va pregăti o serie de documente care să asigure acoperirea tuturor activităților BND respectiv structura organizațională, proiectarea sistemului de management și control al riscului sistemului de achiziții, sistemului intern și extern raportare, bugetare, documente de politici pentru toate celelalte activități, inclusiv prezentarea sistem IT al viitoarei bănci și specificații tehnice detaliate.

Consultantul va sprijini, de asemenea, autoritățile române pentru transferul operațiunilor în nume și cont stat desfășurate de EximBank, respectiv garanții și credite acordate în condiții de piață (cu preluarea fondurilor în capitalul social al BND la momentul înființării noii instituții), activitatea de asigurare la export (ECA) ce se va desfășura în continuare pe baza de mandat în numele și contul statului, precum și garanții, împrumuturi și scheme de minimis acordate în context COVID, pentru care la maturitatea sau expirarea derulării acestor scheme fondurile rămase disponibile să fie rambursate la bugetul de stat.

Reforma propusă este complementară proiectului actual finanțat de CE prin SRSS/STI, cu scopul de a finanța cheltuielile care nu sunt acoperite de acest proiect, în vederea operaționalizării BND.

Obiectiv

Operaționalizarea BND astfel încât odată înființată, aceasta să funcționeze pe baze performante în ceea ce privește furnizarea produselor financiare, gestionarea riscurilor, transparența și

responsabilitatea, contribuind astfel la o reputație solidă pe piață și la atingerea gradului necesar de independență în funcționare, cu personal instruit cu expertiza necesară să ofere produse vizând acoperirea decalajelor de finanțare identificate. BND va fi înființată ca o instituție de credit, deținută 100% de stat, care activează sub supravegherea BNR și în conformitate cu legislația locală și UE în vigoare.

Pregătirea dosarului de autorizare va permite îndeplinirea condițiilor ca noua instituție să dispună de toate resursele materiale financiare și umane care să permită implementarea mandatului și desfășurarea activității de acordare a produselor pe baze profesioniste cu atingerea obiectivelor de acoperire a decalajelor de finanțare identificate în studiile de piață.

În paralel cu activitatea desfășurată pentru îndeplinirea condițiilor de autorizare a băncii se derulează procesul de notificare a măsurii de ajutor de stat privind înființarea BND și cu aprobarea cadrului legal pentru BND.

Principalele etape în procesul de operaționalizare sunt:

1. Obținerea deciziei CE privind măsura ajutorului de stat – estimat în S2 – 2021;
2. Obținerea aprobării din partea BNR pentru constituirea BND (având ca precondiție aprobarea cadrului legal) și înregistrarea la Registrul Comerțului – estimat S1 2022;
3. Obținerea din partea BNR a autorizației de funcționare a BND care preune îndeplinirea tuturor etapelor necesare funcționării băncii - dotarea cu resurse materiale și umane, capital social, existența normelor și procedurilor pentru desfășurarea activității precum și respectarea cerințelor de prudențialitate ca instituție de credit astfel încât această să poată îndeplini mandatul de bancă de dezvoltare – estimat S2 2024.

După înființarea sa, obiectivele BND vor fi:

- promovarea dezvoltării economice și a competitivității;
- accesul la finanțare pentru proiecte de infrastructură viabile din punct de vedere economic, inclusiv în perioadele de dezintermediere financiară;
- asigurarea accesului la finanțare pentru IMM-uri;
- îmbunătățirea absorbției fondurilor UE și a mecanismelor aferente;
- funcționarea ca administrator de Fond al Fondurilor;
- să acționeze ca intermediar financiar cu rol de atragere a altor resurse private (crowding-in);
- furnizarea de servicii de consultanță și asistență tehnică.

Natura/tipul și mărimea:

1. operaționalizarea BND.
2. obținerea de asistență și consultanță tehnică, după înființarea BND, pentru implementarea unor noi instrumente financiare de către bancă care să acopere tot fluxul produsului de la acordare și derulare, inclusiv în ceea ce privește notificarea după caz a măsurii de ajutor de stat sau activitatea de fond al fondurilor, astfel încât expertiza dobândită de personalul băncii, inclusiv cel preluat de la Eximbank să fie replicată în activitatea viitoare a băncii și pentru celelalte produse financiare. Totodată, prin acest proiect se va asigura instruirea personalului MF implicat în evaluarea activității și performanței conducerii BND;
3. contractare de servicii de consultanță în vederea realizării evaluării pe bază de piloni (Pillar Assessment) astfel încât banca să poată deveni partner direct de implementare al fondurilor europene/InvestEU.

Ce vizează reforma:

1. investiții în sistemul IT al BND. Investițiile în sistemul IT sunt incluse în capitalul social al BND estimat la cca 3 mld. lei care a fost pre-notificat Comisiei Europene în anul 2020. Investițiile includ achiziții de software (licențe) și hardware (laptopuri), servicii IT (CBS, ERP&BI) pentru un personal estimat într-o fază inițială la cca 165 persoane. Un aspect critic în pregătirea dosarului pentru obținerea autorizației de constituire a BND de la BNR îl reprezintă sistemul IT care va fi implementat de noua instituție după înființare. În prezent, pe lângă opțiunea achiziționării unui sistem IT complet nou similar cu cele utilizate de către alte instituții financiare, se analizează și posibilitatea utilizării sistemului IT al Eximbank. Conform discuțiilor preliminare cu Deloitte care urmează să furnizeze soluția privind implementarea sistemului IT, nivelul general al costurilor de implementare utilizând sistemul actual al Eximbank este cuprins între 30% - 70% din valoarea estimată a achiziționării unui sistem IT nou. După luarea deciziei asupra celei mai potrivite opțiuni pentru implementarea sistemului IT, consultantul Deloitte va identifica structura și investițiile necesare pentru implementarea acestuia.
2. Obținerea de consultanță astfel încât BND să fie pe deplin operațională, cu un personal instruit, în măsură să ofere primele instrumente financiare, conform celor mai bune practici în domeniu, în vederea reducerii decalajelor de finanțare, asigurând îmbunătățirea accesului la finanțare pentru beneficiarii eligibili și expertiza pentru dezvoltarea de noi produse.
3. Realizarea evaluării pe bază de piloni care va permite ca BND să devină partener de implementare pentru fonduri europene/InvestEU.

Implementare:

Implementarea se va realiza la nivelul administrației publice centrale prin intermediul Ministerului Finanțelor. Astfel, organizarea implementării implică ca efortul de implementare să fie condus de la nivel central.

Impedimente:

Aprobarea înființării instituției de credit de către BNR nu garantează obținerea autorizației și indică numai permisiunea acordată acționarului de a proceda la înființarea instituției de credit în conformitate cu cadrul legal și în conformitate cu documentele prezentate în acest sens.

Orizont de timp: implementarea proiectului care include și activitatea de consultanță va fi finalizată până la finalul S1 2026.

Indicatori operaționali (operational arrangements):

- Acordarea de instrumente financiare în suma de cca 300 mil. Euro anual – S1 2026.
- Instruire personal (personal BND și cel preluat de la Eximbank, precum și personal MF) – S2 2024;
- Servicii de consultanță pentru evaluarea pe bază de piloni – S1 2026.

Ajutor de stat:

Autoritățile române au pre-notificat Comisiei Europene intenția de înființare a BND în data de 2 iulie 2020 (SA.57949(2020/PN)), iar serviciile Comisiei analizează în prezent compatibilitatea măsurii de creare a BND cu regulile de ajutor de stat, inclusiv în ceea ce privește activitățile și instrumentele financiare pe care le va utiliza noua instituție, discuțiile dintre autoritățile române și experții DG Competition aflându-se într-o fază avansată.

Segmentele țintă ale BND și produsele financiare care au fost prenotificate CE acopera toate categoriile de IMM-uri (inclusiv micro-companii, companii start-up și companii cu avantaj competitiv (companii inovatoare și companiile care activează în domeniul IT), agricultura, Cercetare Dezvoltare Inovare, unități administrativ teritoriale, proiecte mari de infrastructură și eficiență energetică.

Printre beneficiarii țintă se vor afla și exploatații agricole și fermieri individuali și UAT-uri.

Banca va sprijini finanțarea pentru cercetare, dezvoltare și inovare, cu o concentrare pe universități, unități de CDI și alte instituții, va asigura finanțări pentru infrastructura de transport (exclusiv pentru entități din sectorul public cu activitate în infrastructura de transport) și infrastructura serviciilor de sănătate. Eligibile pentru finanțare vor fi și investițiile legate de eficiență energetică.

De asemenea, banca va acționa ca administrator de Fond al Fondurilor pentru instrumente financiare ale ESIF (prin produse de creditare, garantare și equity și cvasi-equity).

Produsele financiare se vor acorda de către BND cu respectarea legislației aplicabile în materie de ajutor de stat (cu respectarea GBER, Regulamentului de minimis sau prin notificare la CE).

Unele dintre finanțări se vor realiza și cu îndeplinirea principiului operatorului privat în economia de piață, dar limitat la eșecurile de piață avute în vedere.

Investiția realizată din fonduri PNRR are în vedere, în general, acoperirea unor costuri de operare pe care ar trebui să le suporte BND (sistem IT, consultanță în vederea operaționalizării, instruire personal etc.).

În aceste condiții, finanțarea din PNRR constituie ajutor de stat. Suma alocată din PNRR (10 mil. de euro) va constitui o parte a sumei totale (3 mld. de lei) cu care statul român va participa la capitalul social al BND. În acest context, pentru a clarifica aspectele legate de compatibilitatea acestui ajutor, în corespondența pe care autoritățile române o poartă cu reprezentanții DG Competition (în contextul prenotificării intenției de înființare a BND) și în formularul de notificare ce va fi înaintat Comisiei Europene, se va menționa existența acestor măsuri.

Dezvoltarea capacității instituționale pentru gestionarea unui Fond de capital de risc

În ultimii ani, România s-a poziționat pe ultimul loc în UE ceea ce privește numărul de întreprinderi/1.000 locuitori (circa jumătate din densitatea medie la nivel UE a IMM-urilor/1.000 locuitori, conform Eurostat). Și în ceea ce privește Indicele de inovare în UE, România s-a poziționat pe ultimul loc iar investițiile întreprinderilor în activități de cercetare-dezvoltare-inovare s-au situat la un nivel ”modest”.

Datorită pandemiei generată de virusul COVID-19 și a măsurilor de limitare a circulației persoanelor, luate începând cu anul 2020, lanțurile de aprovizionare au fost întrerupte în toată țara iar activitățile economice s-au restrâns, cu impact negativ major asupra IMM-urilor care s-au confruntat cu deficit de lichidități, mai ales pentru investiții și riscul de faliment.

Consecințele socio-economice ale pandemiei s-au resimțit în mod inegal la nivelul regiunilor, datorită diferențelor semnificative în ceea ce privește investițiile, productivitatea muncii și diversitatea activităților economice. Prin urmare, există riscul ca disparitățile între regiuni să se adâncească, inversând procesul înregistrat în ultimii ani de ușoară apropiere a regiunilor țării față de București, precum și între zonele urbane și rurale.

Măsurile luate în anul 2020 de către Guvernul României, de sprijinire a accesului la finanțare pentru IMM-urile afectate de pandemie (de exemplu: IMM INVEST, IMM LEASING și IMM FACTOR), implementate de Fondul Național de Garantare a Creditelor pentru IMM-uri (FNGCIMM), au avut o contribuție majoră la asigurarea lichidităților IMM-urilor, însă nevoia de finanțare a investițiilor IMM-urilor este încă foarte mare, mai ales pentru start-up-uri și scale-up-uri inovatoare.

Pentru întreprinderile din România, creditele bancare sunt cea mai importantă sursă de finanțare externă, reprezentând aproximativ 11,7% din PIB în 2018 (media UE fiind de aproximativ 34% din PIB). Metodele clasice de creditare nu pot răspunde diferitelor nevoi de

finanțare cu care IMM-urile trebuie să se confrunte în diferite etape ale ciclului lor de viață. Astfel, ”deficitul de finanțare” devine un ”deficit de capital de creștere”, această situație fiind în mod particular valabilă pentru start-up-uri și întreprinderi mici.

În vederea creșterii competitivității, a capacității de inovare, a productivității și a internaționalizării afacerilor din perspectiva unei mai mari integrări în piața unică, IMM-urile, în special start-up-uri și scale-up-uri inovatoare, au nevoie de investiții care să fie susținute prin instrumente diversificate de finanțare, pe lângă finanțarea bancară clasică, care să le asigure accesul la capitalul necesar implementării de proiecte viabile, cu valoare adăugată ridicată. Prin asigurarea sprijinului financiar necesar dezvoltării afacerii se vor crea premisele de majorare a contribuției IMM-urilor la veniturile fiscale ale statului.

Obiectiv

Reforma vizează dezvoltarea capacității instituționale a FNGCIMM cu scopul înființării și operaționalizării unui Fond de capital de risc, prin intermediul căruia se vor finanța participări directe la capitalul IMM-urilor cu potențial mare de creștere, inclusiv start-up-uri și scale-up-uri, dintre care 50% inovatoare, în scopul creșterii numărului de întreprinderi capitalizate și bancabile care implementează proiecte viabile pentru utilizarea de tehnologii avansate și pentru internaționalizarea întreprinderilor din România.

Natură/tip sau mărime:

Ministerul Finanțelor, prin FNGCIMM, implementează politici publice, scheme de ajutor de stat sau de minimis pentru sprijinirea accesului IMM-urilor la finanțare. Cu toate acestea, bugetele limitate ale programelor guvernamentale gestionate de FNGCIMM, condițiile și costurile mari de creditare impuse de finanțatori, au făcut ca deficitul de finanțare să rămână încă mare, conform analizelor realizate de BNR.

Chiar dacă programul guvernamental IMM INVEST a avut cel mai mare buget din ultimii 30 de ani pentru sprijinirea IMM-urilor afectate de criza generată de pandemia din anul 2020, nevoia de finanțare este încă foarte mare. Multe dintre aceste IMM-uri, care au fost sprijinite să depășească dificultățile din anul 2020 prin instrumentul clasic de finanțare, respectiv credit garantat de stat, în cadrul Programului IMM INVEST, au potențial mare de creștere iar necesarul lor de capital poate fi asigurat printr-un instrument financiar adecvat, de tip equity.

Deși în perioada 2014-2020 au fost înființate peste 25.000 de noi întreprinderi prin programele Start-up Nation, Romania Start-up Plus și Diapora Start-Up, cele mai multe apelând la credite garantate de FNGCIMM, acestea vor avea în continuare nevoie de finanțare pentru dezvoltarea afacerii. Dintre aceste IMM-uri (de tip start-up), multe și-au exprimat interesul pentru apelarea la mai multe forme de finanțare, în special pentru investițiile în tehnologii inovatoare. În acest sens, FNGCIMM poate sprijini IMM-urile din portofoliul său precum și altele, de tip start-up sau scale-up, atât prin produsele sale clasice de garantare dar și printr-un instrument nou, de capital de risc, care să furnizeze mai ales întreprinderilor mici dar cu potențial mare de creștere, necesarul de capital pentru investiții și dezvoltarea afacerii, în concordanță cu regulile privind ajutorul de stat. Pe parcursul dezvoltării afacerilor întreprinderilor sprijinite prin participare la capital de către Fondul de capital de risc, dacă acestea vor avea nevoie și de credite comerciale,

FNGCMM poate să le garanteze - din fonduri proprii sau în administrare - creditele comerciale obținute de la finanțatorii prezenți pe piața din România (bănci sau IFN-uri). FNGCMM are convenții de colaborare cu toți finanțatorii din țară. Garanțiile vor fi acordate de FNGCMM în condiții de piață, cu respectarea Comunicării Comisiei cu privire la aplicarea articolelor 87 și 88 din Tratatul CE privind ajutoarele de stat sub formă de garanții, nr. 155/2008.

Cine și/sau ce este vizat de reformă:

Reforma privește: structura și activitatea FNGCMM (acumularea experienței în instrumente de capital de risc);

Impactul Reformei este asupra: FNGCMM și ulterior asupra BND (2026), IMM-urilor, start-up-uri și scale-up-uri.

Implementare:

Ministerul Finanțelor este responsabil pentru reformă și FNGCMM este instituția financiară care va implementa măsura. Astfel, efortul de implementare va fi condus de la nivel central.

Dezvoltarea capacității de înființare și gestionare a unui Fond de Capital de Risc în cadrul FNGCMM, singura instituție financiară nebancară cu capital integral de stat, va deschide noi oportunități de finanțare pentru start-up-uri și scale-up-uri, inclusiv inovatoare, printr-un instrument financiar nou, la un cost corect. În plus, FNGCMM a dezvoltat o relație de încredere și colaborare cu IMM-urile din portofoliul său vast de clienți, din toate domeniile de activitate, de mărime și maturitate diversă.

Asistența tehnică va sprijini FNGCMM și Ministerul Finanțelor în elaborarea și promovarea cadrului legal pentru înființarea unui Fond de Capital de Risc în cadrul FNGCMM, luându-se în considerare inclusiv eventualele autorizări suplimentare necesare și va asigura cunoștințele necesare operaționalizării Fondului de capital de risc pentru salariații FNGCMM care se vor ocupa de acest instrument financiar.

După adoptarea cadrului legal și furnizarea cunoștințelor și expertizei necesare implementării noului produs, capitalul social al FNGCMM va fi majorat cu sumele ce urmează a fi investite de Fondul de Capital de Risc în IMM-uri în vederea operaționalizării noului instrument financiar. Astfel, în anul 2024, capitalul social al FNGCMM va fi majorat cu 20 milioane de euro, bani de la bugetul de stat. Procesul de operaționalizare a Fondului de capital de risc va fi coordonat de către FNGCMM, pe baza materialelor elaborate de consultantul angajat.

FNGCMM nu va obține avantaje economice din capitalizarea sa cu sumele destinate investițiilor în IMM-urile finanțate de Fondul de Capital de Risc întrucât decizia privind utilizarea acestor sume este atributul exclusiv al Comitetului de Investiții, organism independent de FNGCMM. Suma pentru capitalizarea FNGCMM va fi transferată într-un cont distinct, din care se vor acoperi investițiile în IMM-uri și acoperirea cheltuielilor cu asistența tehnică și consultanța precum și plata experților din Comitetul de Investiții, efectuată pe baza unor criterii de performanță stabilite în cadrul de reglementare al Fondului de capital de risc.

FNGCMM va susține activitatea Fondului de capital de risc cu toate serviciile suport necesare (contabilitate separată, sistem IT dedicat, personal de specialitate, servicii RU și salarizare.

logistică etc.) fără a percepe plata acestor costuri din suma destinată Fondului de capital de risc.

Surplusurile obținute din suma care majorează capitalul social al FNGCIMM pentru Fondul de capital de risc (de expl. dobânzi din plasamente) vor fi utilizate pentru reîntregirea sumelor investite în IMM-urile finanțate de Fondul de capital de risc, acoperirea pierderilor până la atingerea rentabilității maxime a investițiilor în IMM-uri, plata Comitetului de Investiții.

Expunerea FNGCIMM va fi aceeași, fiind raportată la capitalul său inițial, nu după majorare.

Fondul de Capital de Risc va fi organizat în cadrul FNGCIMM ca structură distinctă, pentru a asigura conformarea la cerințele legislației UE.

În legislația incidentă organizării Fondului de capital de risc vor fi reglementate aspectele privind nivelul comisioanelor de administrare și condițiile în care vor fi atrași investitori privați.

FNGCIMM va alocă resursele suplimentare necesare organizării acestei activități noi pentru Fondul de capital de risc, pe baza fundamentării prezentate de consultantul selectat pentru înființarea și operaționalizarea acestui Fond, prin resurse puse la dispoziție de MF în calitate de acționar unic, potrivit bazei legale de funcționare.

FNGCIMM va fi responsabil pentru administrarea Fondului de Capital de Risc, dar selectarea și aprobarea investițiilor va fi atributul Comitetului de Investiții, organism independent de FNGCIMM, compus din experți independenți aleși pe baza criteriilor de selecție stabilite în cadrul legal de înființare și funcționare al Fondului.

Organizarea Fondului de capital de risc în cadrul FNGCIMM se bazează pe experiența acestei instituții de a gestiona un portofoliu mare de clienți de tip IMM și pe sistemul de monitorizare a ajutorului de stat acordat acestora pe care îl are deja implementat.

Un alt avantaj pe care îl asigură utilizarea FNGCIMM ca vehicul pentru funcționarea Fondului de capital de risc îl reprezintă relațiile de colaborare pe care le are stabilite cu toți finanțatorii existenți pe piață, convențiile de colaborare cu aceștia putând fi extinse și pentru atragerea de investiții private.

De asemenea, trebuie menționat că FNGCIMM dispune de resurse umane specializate în sectorul financiar-bancar, iar prin cursuri de perfecționare acestea vor dobândi capacitatea de a gestiona și noua activitate, a Fondului de capital de risc.

În plus, sistemul informatic al FNGCIMM este adaptat activităților unei instituții cu capital de risc, deci poate fi extins și adaptat noii activități.

Realizarea strategiei de exit a participațiilor deținute de Fondul de capital de risc pentru reziliență economică din întreprinderile finanțate se va efectua conform procedurii detaliate în Strategia de exit. În toate cazurile, lichidarea participațiilor efectuate de Fondul de capital de risc se va face în conformitate cu practicile standard de pe piață, pentru a asigura structura de investiții de tip autosusținere a Fondului de Capital de Risc.

Operaționalizarea unui astfel de instrument de equity în cadrul FNGCMM ar crea premisele ca la momentul fuziunii FNGCMM cu Banca Națională de Dezvoltare a României, după ce aceasta devine funcțională, să contribuie la formarea expertizei băncii în gestionarea acestui tip de instrument financiar, prin preluarea personalului specializat și a fondului de capital de risc de la FNGCMM. După cum s-a precizat la prezentarea Reformei 7.1, BND va introduce produsele financiare mai riscante, cum este și cazul celor de tip equity, după primii patru ani de funcționare și în acest sens, la implementarea Fondului de capital de risc în cadrul FNGCMM se vor avea în vedere aceleași principii urmărite pentru înființarea și funcționarea BND, inclusiv în ceea ce privește evaluarea pe bază de piloni a capacității FNGCMM de a gestiona fonduri europene. Se preconizează ca fuziunea FNGCMM cu BND să aibă loc în jurul anului 2026.

Investiții finanțate:

- Cheltuieli de consultanță și asistență tehnică pentru dobândirea de expertiză în domeniul instrumentelor de tip equity.

Ajutor de stat:

Din perspectiva ajutorului de stat, înființarea Fondului de Capital de Risc în condițiile descrise mai sus conduce la următoarele concluzii:

- nu există elemente de ajutor de stat implicate în viitoarea majorare a capitalului social al FNGCMM, deoarece nu vor exista avantaje pentru FNGCMM urmare acestei operațiuni. În fapt, FNGCMM va acționa asemenea unui vehicul utilizat pentru transferul tuturor avantajelor către IMM-urile finanțate de Fondul de capital de risc și, în plus, își va folosi propriile resurse pentru a acoperi serviciile de sprijin (cu excepția Comitetului pentru investiții). Sumele necesare procesului de majorarea a capitalului social al FNGCMM nu vor fi alocate din surse PNRR ci de la bugetul de stat (20 MEUR).
- la nivelul beneficiarilor finali - IMM-urile, sprijinul prin intermediul Fondului de Capital de Risc va fi acordat în cadrul unei scheme de ajutor de minimis, elaborată în conformitate cu prevederile Regulamentului (UE) nr. 1407/2013. Bugetul schemei de ajutor de minimis va fi acoperit din suma care va majora capitalul social al FNGCMM cu destinația acoperirii sumele ce urmează a fi investite de Fondul de capital de risc în IMM-uri, stabilită de acționarul unic al FNGCMM, Statul Român reprezentat de Ministerul Finanțelor și nu va fi asigurat din fonduri PNRR.
- de asemenea, pentru evitarea acordării unor ajutoare de stat indirecte, investițiile necesare operaționalizării Fondului de Capital de Risc se vor realiza prin apelarea la proceduri competitive, transparente, nediscriminatorii, necondiționate și suficient promovate.

Impedimente:

Posibile obstacole în implementarea reformei sunt:

- Posibile întârzieri în contractarea consultanților externi cu experiență relevantă.

Acțiunile propuse pentru contracararea dificultăților de implementare sunt:

- folosirea experienței MF în angajarea de consultanți externi pentru servicii de consultanță și asistență tehnică necesare și gestionarea corespunzătoare a riscurilor.

Orizont implementare:

La momentul operaționalizării Fondului de capital de risc, sumele investite vor fi sub forma de participații la capitalul social al IMM-urilor de până la maximum 30% din finanțarea necesară IMM-urilor (max. 200.000 euro/întreprindere cu respectarea legislației din domeniul ajutorului de stat), și în completare până la atingerea a 100% din necesarul de finanțare al acestor IMM-uri prin garanții acordate în condiții de piață de către FNGCImm din fonduri proprii și sume primite în administrare.

Pe toată perioada de funcționare a Fondului de capital de risc, activitatea întreprinderilor finanțate va fi monitorizată și, dacă va fi cazul, FNGCImm va garanta, din fonduri proprii și sume primite în administrare, creditele comerciale necesare acestora pentru implementarea proiectelor, credite contractate de la finanțatori (bănci, IFN-uri) care au convenții de colaborare cu FNGCImm. Garanțiile vor fi acordate de FNGCImm în condiții de piață, cu respectarea Comunicării Comisiei cu privire la aplicarea articolelor 87 și 88 din Tratatul CE privind ajutoarele de stat sub formă de garanții, nr. 155/2008.

Realizarea strategiei de exit a participațiilor deținute de Fondul de capital de risc din întreprinderile finanțate se va efectua conform procedurii detaliate în Strategia de exit și prezentată în schema de ajutor de minimis. În toate cazurile, lichidarea participațiilor efectuate de Fondul de capital de risc se va face în conformitate cu practicile standard de pe piață, pentru a asigura structura de investiții de tip autosusținere a Fondului de Capital de Risc.

Indicator operațional:

Aproximativ 15 angajați din cadrul FNGCImm vor fi instruiți pentru gestionarea unui fond de capital de risc (S2 2022).

SISTEMUL DE PENSII

Reforma 7. Reforma sistemului public de pensii

Provocări:

Asigurarea sustenabilității financiare a bugetului de asigurări sociale de stat în contextul accelerării tendinței de scădere și îmbătrânire a populației României cu un număr tot mai redus de contribuitori (salariați plătitori de contribuții sociale) și tot mai mare de beneficiari (pensionari din sistemul public) devine o sarcină tot mai dificilă, necesitând alocări tot mai mari de la Bugetul de Stat pentru menținerea în echilibru a Bugetului Asigurărilor Sociale de Stat.

Necesitatea implementării Regulamentului UE nr. 1724/2018 - în scopul punerii la dispoziția beneficiarilor a serviciului electronic de interacțiune cu casele teritoriale de pensii în vederea

obținerii prestațiilor de pensie. Implementarea acestui regulament are ca scop punerea la dispoziția beneficiarilor, pensionari și asigurați a serviciului electronic de interacțiune cu casele teritoriale de pensii în vederea obținerii prestațiilor de pensie, confirmarea de primire a solicitării sau decizia referitoare la drepturile de pensie. Informațiile vor fi suficient de cuprinzătoare care vor include toate datele necesare pentru ca utilizatorii să înțeleagă drepturile și obligațiile ce le revin.

Identificarea de soluții privind asigurarea unor pensii adecvate și echitabile pentru toți beneficiarii sistemului public de pensii corelate cu contribuția acestora adusă în timpul vieții active la bugetul asigurărilor sociale de stat.

Pensionarea la vârste diferite pentru bărbați și femei, coroborată cu o perioadă de contribuție mai scurtă în cazul femeilor, duce la un decalaj de pensii considerabil între femei și bărbați, element semnalat și în recomandările EC (RST) din 2019.

Corectarea disfuncțiilor și inechităților dintre diferite categorii de beneficiari, în vederea restabilirii încrederii în sistemul public de pensii, eliminarea inechităților dintre beneficiarii sistemului public de pensii din România.

În sistemul public românesc, dreptul de pensie este un drept individual, iar cuantumul pensiei, ca venit de înlocuire a salariului ca urmare a ivirii riscului bătrâneții, invalidității, deces, este calculat în funcție de perioada de contribuție și de nivelul veniturilor realizate de fiecare persoană în timpul vieții active.

În prezent însă, legislația din domeniul pensiilor, cu numeroase modificări și completări legislative, a determinat multe inechități care au generat nemulțumiri pensionarilor aflați în plată cu cuantumi diferite, deși au realizat aceeași perioadă de contribuții. Inechitățile au fost generate în primul rând de folosirea unui parametru diferit raportat la anul nașterii și data pensionării.

Experiența implementării legislației în domeniul sistemului public de pensii de-a lungul ultimilor ani a demonstrat existența unui deficit de expertiză la nivelul MMPS și CNPP. În plus, realizarea unor analize comparative cu sisteme de pensii publice din alte state se poate dovedi benefică din perspectiva preluării unor modele de bune practici, respectiv principii fundamentale de concepere, organizare și administrare a sistemului de pensii.

România se confruntă cu o problemă demografică serioasă: populația va continua să scadă, numărul salariaților va scăde, cel al pensionarilor va crește și, deci, raportul dintre salariați și pensionari se va diminua. În aceste condiții, sistemul de pensii trebuie să asigure un nivel de viață decent pensionarilor, în condițiile menținerii sustenabilității bugetare. În acest scop, sunt necesare intervenții coordonate în întreg sistemul public cu privire la stimularea continuării activității, stagiul de cotizare, formula de calcul și mecanismele de indexare.

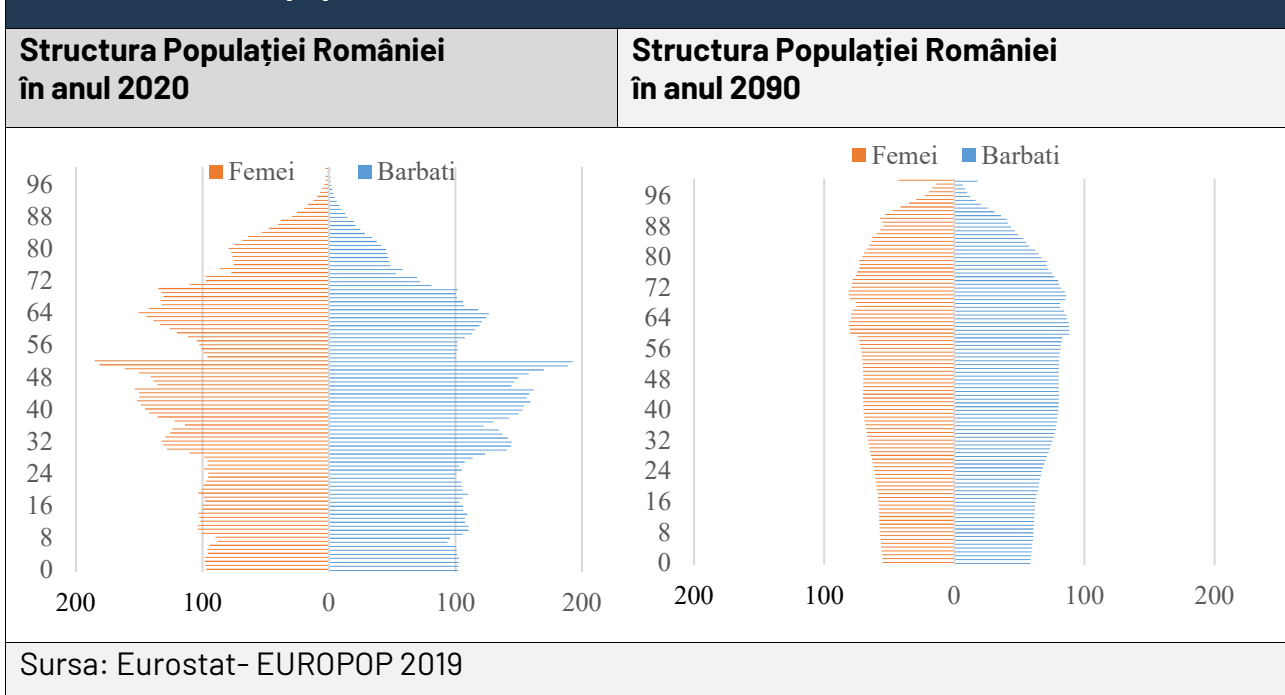
Sustenabilitatea este un subiect important pe agenda europeană, fiind analizată prin mai mulți indicatori ce sunt monitorizați în diferite publicații periodice ale Comisiei Europene. Sustenabilitatea finanțelor publice are la bază o serie de factori determinanți, atât factori cantitativi cât și factori calitativi precum: poziția bugetară inițială din prisma deficitului bugetar în raport cu nivelul datoriei, costul îmbătrânirii populației și modificarea structurii demografice

cu implicațiile aferente, calitatea cheltuielilor publice precum și destinația acestora, etc. Evaluarea situației României a fost influențată semnificativ de prevederile legii pensiilor care includeau o creștere de semnificativă a punctului de pensie și modificări ale formulei de calcul a pensiilor.

Estimările din Raportul de îmbătrânire a populației (Ageing Report 2021) indică o creștere a cheltuielilor cu pensiile comparativ cu evaluările anterioare. Exercițiul precedent (anul 2018) al Raportului privind îmbătrânirea populației prezenta o evoluție echilibrată a costurilor bugetare, media europeană a sporului cheltuielilor strict legate de îmbătrânirea populației fiind de 1,7 pp. În runda de proiecție 2021, două treimi din totalul statelor membre estimează, la orizontul anului 2070, o creștere mai pronunțată a ponderii în PIB a acestui tip de cheltuiești. Efortul general în rândul statelor membre se îndreaptă și mai departe în direcția ajustărilor și reformelor din sectoarele pensiilor, sănătății și asistenței sociale.

Creșterea cheltuielilor cu pensiile este determinată atât de indexările ad-hoc ale punctului de pensie, de formula de indexare mai generoasă pe termen lung dar și de recalcularea pensiilor prin noua formulă de calcul, potrivit Legii nr.127/2019. În perioada 2013-16 indexarea punctului de pensie a fost în medie de aproximativ 4% pe an, dar începând cu anul 2017 creșterile ad-hoc au început să fie mai pronunțate (punctul de pensie a crescut cu 65% în perioada 2017-20). Proiecțiile incluse în Raportul privind îmbătrânirea populației, ediția 2021, indică o creștere a ponderii cheltuielilor cu pensiile din pilonul 1, de la 8,1% din PIB în anul 2019 la circa 14% din PIB la finele decadelor 2040-50, urmată de o scădere treptată, către finele perioadei de prognoză în 2070.

România înregistrează un risc ridicat privind sustenabilitatea, determinat de creșterile mari ale cheltuielilor cu pensiile estimate, având în vedere legislația în vigoare (Legii nr.127/2019). În Raportul de monitorizare a sustenabilității datoriei publice, publicat la începutul anului 2021, comparativ cu raportul anterior, România înregistrează o creștere a riscului privind sustenabilitatea finanțelor publice pe termen scurt de la nivel scăzut la nivel ridicat. Astfel, România se alătură unui grup restrâns de state membre care înregistrează risc ridicat pe toate orizonturile de timp analizate. Raportul precizează că, în cazul României, clasificarea de risc ridicat este determinată și de creșterea cheltuielilor cu îmbătrânirea populației. Comparativ cu evoluțiile la nivel european, ritmul de majorare a cheltuielilor legate de îmbătrânirea populației este caracterizat în România de o modificare accentuată a piramidei vârstelor.

Grafic 1: Structura populației României în anul 2020-2090

Schimbările demografice vor modifica structura populației României. Amploarea și viteza îmbătrânirii populației depind de tendințele viitoare în ceea ce privește speranța de viață, fertilitatea și migrația. Procesul de îmbătrânire va modifica raportul dintre populația la vârstă de pensionare și populația activă, ceea ce va aduce schimbări în structura pe vârste și implicații pe piața forței de muncă. Raportul dintre persoanele în vârstă de peste 65 de ani și cele în vârstă de muncă (15-64 de ani) va crește, ceea ce înseamnă că în perspectiva următorilor ani sistemul public de pensii va avea resurse mai diminuate în raport cu cheltuielile. Rezultatele previziunii demografice oferite de Eurostat pentru România⁴, indică o scădere semnificativă a populației, cu 5,7 milioane persoane mai puțin în 2070 comparativ cu anul 2019. Deși populația tânără este în scădere ca urmare a numărului tot mai redus al femeilor aflate la vârstă de fertilitate, există totuși o serie de semnale pozitive din creșterea ratei fertilității. Pe de altă parte, conform estimărilor Eurostat (EUROPOP2019), în România, speranța de viață la naștere pentru bărbați este estimată să crească cu aproximativ 12 ani pe parcursul perioadei de proiecție, de la 71/9 în 2019 la 83/5 ani în 2070. Speranța de viață la naștere este estimată să crească cu 9 ani pentru femei, de la 79/5 ani în 2019 la 88/5 în 2070, ceea ce indică o ușoară convergență a speranței de viață între bărbați și femei. Pe termen mediu și lung, evoluția sectorului de pensii va fi influențată de perspectivele demografice date de evoluția ratei natalității și a speranței de viață și de procesul natural de îmbătrânire a populației.

Obiective:

În pregătirea reformei sistemului de pensii, va fi elaborată, cu asistență tehnică din partea instituțiilor financiare internaționale cu expertiză în domeniu, o propunere de politică

⁴ Eurostat – EUROPOP 2019

publică/strategie. Aceasta va prezenta o viziune pe termen scurt, mediu și lung, stabilind un echilibru între vulnerabilitatea pensionarilor în raport cu alte categorii sociale, modalitatea de stabilire a pensiilor acordate acestora și necesitatea sustenabilității financiare a sistemului de pensii publice.

Va fi realizată de asemenea o analiză a pensiilor speciale în vederea identificării unor soluții concrete care să vizeze corectarea inechităților dintre beneficiarii acestor categorii de pensii și beneficiarii din sistemul public de pensii din punct de vedere al aspectului contributivității luând în considerare și jurisprudența Curții Constituționale. O lege în acest sens va fi aprobată în Parlament în trimestrul 4 din 2022.

În baza obiectivelor și măsurilor stabilite prin strategie, va fi elaborat un cadru legislativ robust care să corecteze dezechilibrele – Recomandările de Țară și analiza din rapoartele Comisiei Europene indică aceste dezechilibre masive induse mai ales de către legea 127/2019. Această lege va fi înlocuită cu noua legislație menționată aici, elementele pozitive urmând a fi păstrate.

Noua legislație va include un mecanism de majorare a pensiilor clar și corelat cu realitățile economice, având la bază indicatori reali și predictibili, care să genereze încredere în sistem concomitent cu asigurarea unei predictibilități reale a evoluției pensiilor publice. Vom urmări întărirea principiului contributivității astfel încât, quantumul pensiei să reflecte activitatea profesională și contribuția la sistemul public de pensii, în raport de veniturile realizate de asigurat. Cheltuielile cu pensiile se vor concentra pe creșterea mai mare a pensiilor mici. Chiar dacă se așteaptă că nivelul pensiei medii va crește, ținând cont de creșterea economică a României în următorii ani, cheltuielile totale cu pensiile nu vor crește ca pondere în valoarea totală a PIB-ului, astfel încât indicatorul de sustenabilitate pe termen mediu și lung să nu indice un risc ridicat. Un mecanism de monitorizare va fi creat în acest sens pentru a asigura sustenabilitatea fiscală, utilizând inclusiv instrumentul dezvoltat de Ministerul Finanțelor și finanțat prin Investiția 4 descrisă mai sus.

Soluția legislativă trebuie să aibă în vedere asigurarea sustenabilității ținând seama că ea trebuie aplicată tuturor beneficiarilor sistemului public de pensii; aplicarea formulei de calcul doar pentru noii pensionari nu reprezintă o opțiune, deoarece excluderea de la aplicarea noii formule a pensiilor aflate în plată ar reprezenta o nouă inechitate, ceea ce ar genera noi nemulțumiri și, pe cale de consecință, obținerea drepturilor în instanță.

Se va încuraja și diversificarea activelor în care pot fi investite fondurile de pensii administrate privat – Pilon II pentru majorarea investițiilor pe piața din România.

Fundamentarea tuturor acestor noi acte legislative referitoare la sistemul de pensii, precum și impactul bugetar al acestuia vor face obiectul analizei și avizului Ministerului de Finanțe.

La fundamentarea noului cadru legislativ se va utiliza inclusiv expertiză externă, prin contractarea unor servicii de consultanță din partea unei instituții financiare internaționale, care să creeze premisele elaborării unei legislații moderne și sustenabile în domeniul pensiilor publice.

Implementare:

Implementarea reformei va fi asigurată de către MMPS și CNPP, care au demarat deja procesul de elaborare a noului cadru legislativ, în strânsă cooperare cu Ministerul Finanțelor Publice.

În paralel, MMPS va iniția discuții la nivelul instituțiilor financiare internaționale cu expertiza relevantă în domeniu, urmând a contracta servicii de asistență tehnică pentru definitivarea noii legislații în domeniul pensiilor publice.

Nu în ultimul rând, în cadrul procesului de elaborare a noii legi, se va proceda la consultarea tuturor entităților reprezentative din societatea civilă (asociațiile reprezentative ale pensionarilor, sindicate, patronate) etc.

În final, MMPS va propune modificarea legislației aferente în Guvern spre a fi ulterior adoptată de către Parlament. Elementele avute în vedere la reformarea sistemului public de pensii sunt:

- O formulă nouă de calcul a pensiei bazată pe numărul total de puncte realizat de titular având în vedere principiul contributivității astfel încât cuantumul pensiei să țină cont integral de contribuțiile de asigurări sociale plătite fără să mai intervină alți factori în stabilirea acestuia.
- valorificarea veniturilor brute realizate până la data de 01.04.2001 pentru care s-au calculat contribuții de asigurări sociale în vederea atingerii obiectivului asumat de a putea plăti o pensie decentă celor cărora aceste venituri nu le-au fost luate în calcul la momentul stabilirii cuantumului pensiei.
- stimularea continuării vieții active a celor care au împlinit vârsta de pensionare în vederea echilibrării bugetului asigurărilor sociale, reducând astfel creșterea numărului de pensionari concomitent cu creșterea numărului celor care contribuie.
- contractul de asigurare cu privire la cumpărarea de vechime oferind posibilitatea celor ce nu îndeplinesc condițiile de pensionare (stagiul minim de cotizare de 15 ani) să-și achiziționeze diferența de stagiul necesară obținerii unei pensii, evitând astfel rămânerea fără niciun venit la momentul atingerii vârstei de pensionare.
- stagiul complet de cotizare nu va mai fi utilizat în noua formulă de calcul, acesta va avea un rol determinant doar în stabilirea eligibilității condițiilor categoriei de pensie, fără impact în noua formulă de calcul pentru determinarea cuantumului pensiei, nu se va utiliza împărțirea numărului de puncte realizate la un numitor stagiul de cotizare).
- modificarea categoriei de pensie anticipată.
- digitalizarea funcționării sistemului de pensii private și diversificarea investițiilor din pilonul II de pensii.

Se urmărește astfel întărirea principiului contributivității, ca principiu de bază al sistemului public de pensii, astfel încât să se asigure o legătură reală între veniturile asigurate și cuantumul prestațiilor pentru un număr de aproximativ 5 milioane de pensionari aflați în plată, precum și pentru viitorii pensionari.

În vederea asigurării unei predictibilități reale a evoluției pensiilor publice, formula de calcul prevăzută în noua legislație va rezolva și problema indexării acestora, pe baza unor indicatori macro-economici, reali și predictibili, în perfectă corelare cu realitățile economice. În prezent, intenția este ca mecanismul de indexare să fie format din 100% inflația anuală și 50% din creșterea anuală a salariului mediu brut pe economie. În acest fel, va fi asigurată echivalența veniturilor din pensii, indiferent de anul pensionării. Vor fi prevăzute mecanisme împotriva indexărilor ad-hoc ale punctului de pensie, în funcție de cele mai bune practici la nivel internațional în această privință, astfel cum vor rezulta în faza elaborării propunerii de politică publică.

În practica judiciară potrivit Deciziei nr. 19/2012 a ÎCCJ, s-a stabilit, în interpretarea și aplicarea prevederilor art.2 lit.2 și art.164 alin.2 și 3 din Legea nr.19/2000 privind sistemul public de pensii și asigurări sociale, și pct. V din anexa la OUG nr. 4/2005 privind recalcularea pensiilor din sistemul public de pensii, provenite din fostul sistem al asigurărilor sociale, că sporurile și alte venituri suplimentare realizate anterior datei de 01.04.2001 vor fi luate în considerare la stabilirea și recalcularea pensiilor din sistemul public dacă au fost incluse în baza de calcul conform legislației anterioare, sunt înregistrate în carnetul de muncă sau în adeverințe eliberate de către unități și pentru care s-a plătit contribuția de asigurări sociale. În acest context, parte din sporurile și veniturile salariale care nu au fost menționate în Anexa nr.15 din Normele de aplicare aprobate prin HG nr.257/2011 la Legea nr.263/2010 precum: acord global, premii, primă de vacanță, ore suplimentare, etc. nu se valorifică la calculul pensiilor, deși în adeverințele eliberate de angajatori se precizează faptul că a fost reținut CAS, contribuind astfel la creșterea inechităților dintre pensionari. Nemulțumirile pensionarilor legate de nevalorificarea acestor sporuri, au pus presiune pe bugetul asigurărilor sociale de stat, concretizate în numeroasele sentințe emise la nivelul CNPP, care au corectat în cea mai mare parte aceste inechități. Numărul litigiilor din ultimii 5 ani a fost de 25.000 de dosare, iar cheltuielile judiciare și extrajudiciare derivate din acțiuni în reprezentarea intereselor statului s-au ridicat la valoarea de 42.150.434 lei, ceea ce justifică abordarea acestui aspect prin noul act normativ.

Se are în vedere și crearea unui cadru legal care să permită opțiunea persoanelor care îndeplinesc condițiile de pensionare să rămână active după vârsta de 65 de ani, în mod voluntar pentru femei și bărbați. Se va stimula astfel îmbătrânirea activă și valorificarea avantajelor competitive ale lucrătorilor vârstnici, inclusiv experiența vastă a acestora. Pentru stimularea rămânării în activitate, după vârsta standard de pensionare, se va propune aplicarea unei majorări asupra punctajelor anuale acordate persoanelor care optează pentru rămânerea în activitate până la vârsta de 70 de ani. Aceste măsuri vor fi avute în vedere și în noua Lege privind sistemul public de pensii, ținând în acest fel egalizarea vârstei standard de pensionare și crescând veniturile potențiale la bugetul asigurărilor sociale de stat în paralel cu o mai bună colectare, asigurată de Ministerul de Finanțe, prin Agenția Națională de Administrare Fiscală (ANAF).

În prezent, vârsta standard de pensionare pentru bărbați este de 65 de ani, iar pentru femei vârsta standard de pensionare este de 61 de ani și 6 luni și crește eșalonat până în anul 2030, la 63 de ani.

Definiția stagiului de cotizare se regăsește în actuala legislație privind sistemul public de pensii și va fi preluată ca atare și în noua propunere de lege.

- Stagiul minim de cotizare este de 15 ani, atât pentru femei, cât și pentru bărbați
- Stagiul complet de cotizare este de 35 de ani, atât pentru femei, cât și pentru bărbați

Pentru diverse categorii profesionale există excepții de la regula stagiului complet de cotizare, ce vor fi analizate în perspectiva preluării acestora în noua legislație.

În noul act normativ, se are în vedere modificarea categoriei de pensie anticipată, iar persoanele care au realizat cel puțin 8 ani peste stagiul complet de cotizare pot solicita pensie pentru limită de vârstă cu reducerea vârstei standard, cu cel mult 5 ani. Acest tip de pensie este reglementat și de legislația europeană, acordat ca o recompensă pentru persoanele care au contribuit o perioadă mult mai mare la sistemul de pensii decât perioada de contribuție prevăzută de lege.

Totodată, prin prevederile propuse de noua lege se va avea în vedere renunțarea la indicele de corecție, care a contribuit la adâncirea inechităților din sistem, iar perioadele asimilate, precum stagiul militar, studii universitare, concedii pentru creșterea copiilor, vor fi păstrate și valorificate la calculul pensiilor de limita de vârstă și invaliditate.

În urma recalculării tuturor dosarelor, nivelul mediu al pensiilor va crește pe seama creșterii cu precădere a pensiilor mici, menținând însă ponderea cheltuielilor cu pensiile în PIB, astfel încât indicatorul de sustenabilitate pe termen mediu și lung să nu indice un risc ridicat. Acest lucru este de natură a evita vulnerabilizarea sistemului și afectarea suplimentară a sustenabilității acestuia. Nivelul cheltuielilor cu pensii în raport cu PIB va fi monitorizat printr-un instrument dedicat.

Noul sistem de pensii va prevedea plata unei pensii minime, a cărei valoare va fi raportată la salariul minim brut pe economie, pentru persoanele cu stagiul minim de cotizare satisfăcut. Parametrii concreți ai pensiei minime vor fi definiți în faza elaborării propunerii de politică publică, având în vedere sustenabilitatea financiară a sistemului și nevoia menținerii pensionarilor peste pragul de sărăcie. Acordarea pensiei minime va fi condiționată de testarea mijloacelor de trai ale persoanei singure sau familiei.

Reforma sistemului de pensii va viza și capacitatea Casei Naționale de Pensii Publice (CNPP) și a Ministerului Finanțelor Publice (MFP) de a realiza analize econometrice și prognoze ale veniturilor și cheltuielilor bugetului asigurărilor sociale de stat. În acest scop, vor fi realizate acțiuni pe mai multe planuri: asigurarea bazei de date statistice (prin digitizarea dosarelor de pensii), crearea și dotarea cu personal și echipamente a unui compartiment de analiză econometrică în CNPP și instruirea personalului de specialitate al CNPP și al MFP.

În prezent, pe lângă sistemul public de pensii, există sistemul pensiilor ocupaționale aplicat în sectoarele de apărare și ordine publică și sistemul de pensii de serviciu. Acesta din urmă este reglementat prin acte normative individuale cu caracter special, aplicabil pentru 6 categorii: corpul diplomatic și consular, funcționarii publici parlamentari, personalul aeronautic civil navigant profesionist din aviația civilă, procurori și judecători, personalului auxiliar de specialitate al instanțelor judecătorești și al parchetelor și beneficiari ai Curții de Conturi.

În ceea ce privește problematica pensiilor de serviciu și speciale, acestea vor fi reformate pe baza unor soluții care să vizeze corectarea inechităților dintre beneficiarii acestor categorii de pensii și beneficiarii din sistemul public de pensii din punct de vedere al aspectului contributivității, luând în considerare și jurisprudența Curții Constituționale.

Contribuțiile la Pilonul II (în prezent 3,75%) vor crește în linie cu prevederile Strategiei Fiscal-Bugetare pentru a asigura sustenabilitatea pe termen lung a sistemului de pensii.

Având în vedere importanța componentei facultative a sistemului de pensii private, ca mijloc de economisire pe termen lung pentru pensie, cât și de asigurare a unui venit suplimentar, adecvat și sustenabil la pensie, astfel încât să se creeze premisele creșterii calității vieții viitorilor pensionari, precum și necesitatea de a încuraja și facilita accesul la fondurile de pensii facultative, va fi modificat și completat și cadrul normativ necesar procesului de digitalizare și în cazul componentei de pensii facultative. Modificările propuse a fi implementate în semestrul II al anului 2021 sunt un pas important în vederea digitalizării operațiunilor aferente funcționării sistemului de pensii private, care va contribui la automatizarea multor procese și fluxuri interne, la transformarea digitală a relației cu participanții și beneficiarii. De asemenea, nu vor mai fi introduse modificări ad-hoc precum cele din OUG 114/2018.

Ajutor de stat: N/A

Grup țintă: MMPS, Casa Națională de Pensii Publice – CNPP, pensionarii actuali și viitori

Calendar de implementare: Adoptarea noii legi privind sistemul de pensii este prevăzută pentru trimestrul 4 din 2022, cu intrare în vigoare din ianuarie 2023.

Investiții:

I.7. Susținerea procesului de evaluare a dosarelor de pensii aflate în plată

Inexistența unei baze de date unitare care să acopere în integralitate cele 5 milioane de dosare de pensii aflate în plată. În acest moment, doar aproximativ 1 milion de dosare sunt digitale (își regăsesc datele în baze de date relaționale), însă și acestea au nevoie de completări în vederea recalculării.

Restul datelor relevante pentru cele 4 milioane de dosare se regăsesc parțial în baze de date Fox depășită, respectiv pe hârtie, în arhive fizice găzduite la nivelul Caselor Teritoriale de Pensii (CTP-uri).

În acest moment este practic imposibilă o recalculare a beneficiilor acestor cetățeni, pe baza unei noi soluții legislative în domeniul pensiilor, fără o digitalizare completă și normată a tuturor acestor surse de date.

Procesul de evaluare pentru aceste dosare este un proces extrem de dificil și de intens din perspectiva efortului uman implicat în manevrarea fondului arhivistic, culegerea, verificarea și analiza datelor sursă.

Personalul CNPP este insuficient și deja blocat în procesele operaționale interne, nedigitalizate, pentru a putea finaliza într-un termen rezonabil procesul de evaluare (culegere, verificare, analiză) date. Este necesară o infuzie consistentă de capital uman pe o perioadă limitată, și dotările aferente, pentru finalizarea procesului de evaluare.

În acest moment personalul existent face cu greu față termenelor de evaluare a dosarelor depuse zilnic și de eliberare a deciziilor de pensie aferente acestora, cu un soft rudimentar și neprietenos, având la dispoziție mijloace fixe (calculatoare și mobilier) insuficiente și rudimentare (vechi, care funcționează greoi la comenzi și necesită mult timp de răspuns, deci și de analiză/dosar).

Obiective:

Obiectivul principal al investiției este reprezentat de obținerea unei baze de date unitare, constituită pe baza informațiilor colectate și verificate din cele aproximativ 5 milioane de dosare de pensii, dosarele de pensii din format electronic și/sau pe hârtie existente la nivelul caselor teritoriale de pensii.

Noua bază de date va fi utilizată pentru următoarele :

- Recalcularea pensiilor aflate în plată conform cadrului legislativ aprobat în vederea corectării inechităților existente în sistem
- Sursă pentru diverse servicii digitale oferite către cetățeni, mediul de afaceri sau instituții de stat
- Sursă pentru justificarea obiectivă a diverselor strategii economice sau sociale

Implementare:

MMPS a emis ordinul de ministru nr 108 din 28.01.2021, pentru demararea procesului de evaluare la nivelul tuturor structurilor teritoriale ale CNPP.

În prezent, un angajat al unei Case Teritoriale de Pensii deservește aproximativ un număr de 1.800 pensionari, ceea ce depășește limita de lucru și generează întârzieri în soluționarea dosarelor de pensii și nemulțumiri în rândul beneficiarilor sistemului public de pensii.

Raportat la volumul de muncă pe care îl presupune acțiunea nouă/suplimentară de evaluare a dosarelor de pensii din sistemul public de pensii, aceasta nu se poate realiza doar cu personalul existent care este deja supraîncărcat și migrează spre alte instituții publice cu un volum de muncă mai mic și mai puțin stres, dar și cu salarii mai atractive.

Casele Teritoriale de Pensii au fost puternic afectate de restructurările de posturi majore din ultimii ani, iar volumul de muncă a crescut/s-a dublat prin apariția de noi modificări legislative/cereri de recalculare a dosarelor de pensii/eliberare adeverințe stagii de cotizare etc.

Casa Națională de Pensii Publice a estimat un necesar suplimentar de 1.000 angajați, pe o perioadă determinată de maximum 18 luni, astfel încât să poată fi parcursă cu succes etapa evaluării pensiilor în vederea recalculării, respectiv:

- 800 de persoane - absolvenți cu studii superioare finalizate cu diplomă de licență, care vor realiza lucrări complexe (interpretarea legislației de pensii complexe și transpunerea acestora în perioade de stagiu, având capacitatea de a integra rapid programele IT și softul deținut de Casa Teritorială de Pensii);
- 200 persoane cu studii medii liceale/generale care vor asigura activitățile conexe (arhivare, copiere, înregistrare, clasare, întocmirea corespondenței etc).

Personalul aferent activității de recalculare/evaluare a pensiilor va fi salarizat potrivit prevederilor Legii - Cadru nr.153/2017 privind salarizarea personalului plătit din fonduri publice, cu modificările și completările ulterioare - Anexa VIII – Salarii pentru personalul din unitățile teritoriale.

Personalul care va fi angajat pe cele 1.000 posturi va desfășura exclusiv activități dedicate procesului de recalculare/revizuire a dosarelor de pensii.

În consecință, MMPS va propune adoptarea unui act normativ privind recrutarea personalului necesar și stimularea personalului CNPP propriu necesar în realizarea procesului de evaluare (culegere/verificare) a dosarelor de pensii. Personalul suplimentar și acordarea stimulentei se va realiza doar pe perioada procesului de evaluare, cheltuielile neavând caracter recurent.

Ulterior, CNPP va asigura recrutarea a aproximativ 1000 de persoane pentru o perioadă de maxim 18 luni, ce vor susține operațional procesul de culegere a datelor din dosare. Totodată, CNPP/MMPS va realiza procedura de achiziție publică a echipamentelor IT și non IT cu licențele aferente ce urmează să fie utilizate de către personalul implicat în procesul de evaluare a dosarelor de pensii.

Ajutor de stat: n/a

Grup țintă: pensionarii sistemului public de pensii, funcționarii publici ai CNPP și ai caselor teritoriale de pensii, personalul recrutat temporar pentru evaluarea dosarelor de pensii.

Calendar de implementare: procesul de evaluare a dosarelor de pensie aflate în plată a fost demarat în februarie 2021 și urmează a se derula pe o perioadă de maxim 18 luni, estimând ca va fi finalizat până în Q4 2022.

I.8. Eficiență operațională și servicii electronice avansate prin digitalizare

Provocări:

Aplicațiile ce alcătuiesc sistemul informatic curent al CNPP sunt bazate pe tehnologii solide, dar învechite (2011-2012), fără suport producător, ceea ce limitează posibilitățile de adaptare ale acestora la noile cerințe operaționale și constituie un risc crescut de securitate cibernetică a sistemului.

Multe date critice în completarea unui dosar se găsesc în format nestructurat, în aplicații și sisteme de baze de date insulare sau chiar analogic (hârtie), îngreunând munca și scăzând eficiența lucrătorilor.

Sistemele și procedurile de lucru curente nu permit renunțarea la hârtie ca și document oficial, atât intern, cât și în interacțiunea cu factorii externi (ex: Talonul de Pensii).

Portalul instituției oferă servicii limitate, cu grad de sofisticare redus, neputând substitui în acest moment prezența fizică la ghișeu a celor interesați.

Posibilitățile tehnologice de raportare/analiză istorică și predictivă a datelor sunt extrem de reduse generând dificultăți în fundamentarea deciziilor cu privire la sistemul public de pensii.

Riscul major constă în imposibilitatea dezvoltării unor noi funcționalități, precum și riscul prăbușirii sistemului, ceea ce ar face imposibilă plata pensiilor pentru cca. 5 milioane de beneficiari, lunar.

Absența oricăror posibilități de interconectare a bazelor de date cu principalii actori care utilizează sistemul public de pensii (administratori privați pentru pilonul II, ASF) astfel încât informația să fie accesibilă în orice moment tuturor.

Pentru a facilita atât procesul de aderare la un fond de pensii privat, de transfer, cât și de plată a activului personal în caz de pensionare, invaliditate sau deces, în condițiile restricțiilor apărute pe fondul pandemiei, s-au elaborat proiecte de acte normative care au prevăzut utilizarea semnăturii electronice în conformitate cu prevederile Regulamentul (UE) nr. 910/2014. Aceste proiecte deschid calea către utilizarea tehnologiilor digitale în sistemul de pensii private, către transformarea modului de comunicare, a interacțiunii cu participanții și cu alte părți interesate, precum și remodelarea funcțiilor de business.

Obiective:

1. Digitalizare internă. Valorificarea și organizarea digitală unitară a tuturor surselor relevante de date în interiorul instituției (documente, baze de date și aplicații insulare, etc.), în vederea creșterii agilității de adaptare la modificări legislative sau cerințe de interoperabilitate naționale sau europene.
2. Servicii publice personalizate. Automatizarea și simplificarea interacțiunii digitale cu factorii externi (cetățeni, instituții, guverne) prin oferirea de servicii electronice personalizate, holistice și sigure (sofisticare 5) pe baza de identitate digitală și acces de la distanță.

Exemple de servicii urmărite :

- Talonul de pensie electronic,
 - Modulul consultativ de estimare a valorii pensiei pentru asigurați
 - Asistentul electronic CNPP
3. Raportare și predicție. Susținerea procesului guvernamental de luare a deciziilor prin implementare de sisteme și soluții complexe de analiză a datelor istorice (Business Intelligence), respectiv analiza predictivă (Artificial Intelligence /Machine Learning, Big Data)

4. Interoperabilitate. Susținerea directivelor europene de interoperabilitate de tip Open Data (Directiva 2019/1024) sau Public Sector Information prin tehnologii de tip registrul registrelor, hub de interoperabilitate, arhitectură bazată pe servicii.
5. Securitate cibernetică. Susținerea directivelor europene de securitate cibernetică (Directiva NIS EU 2016/1148)
6. Creșterea competențelor digitale ale angajaților CNPP, în scopul deservirii mai eficiente a cetățenilor, prin mijloace electronice (minim 1100 persoane din structurile CNPP)

Implementare:

MMPS/CNPP a demarat deja cu ajutorul ADR scrierea documentației tehnice aferente proiectului de digitalizare a CNPP. MMPS/CNPP va derula procedurile de achiziție publică pentru contractarea serviciilor de rescriere și relicențiere a sistemelor Orizont (ERP), Diafix și Domino (CMS), în vederea susținerii cu agilitate a reformelor legislative, furnizării de infrastructură hardware de tip Client (PC-uri, multifuncționale de rețea), a componentelor de comunicație și securitate la nivel CTP și central, a dezvoltării serviciilor de tip „Spațiu Privat Virtual CNPP pentru fiecare cetățean”, „Talon Pensie digital” și „Digitalizare proces de pensionare la cerere”, respectiv furnizării soluțiilor de interoperabilitate, data management (DWH, BI, Big Data), Disaster Recovery și a serviciilor de digitalizare a arhivei istorice.

Pentru interoperabilitate se are în vedere dezvoltarea mecanismelor moderne și sigure de interconectare a sistemelor informatice prin tehnologii de tip registrul registrelor, hub de interoperabilitate, arhitectură bazată pe servicii – în vederea schimbului de date G2G, G2B, G2C.

Platforma informatică pentru digitalizarea relației cu cetățenii va conține următoarele elemente:

- Sistem pentru digitalizarea și automatizarea proceselor interne;
- Registre publice
- Sistem pentru relația cu cetățenii; sistemul va fi unul de tip portal cu identificarea fiecărui utilizator; va exista un sistem de management al identităților pentru toți utilizatorii și va putea fi folosită semnătura digitală; fiecare cetățean înregistrat în portal va avea un spațiu privat unde vor fi disponibile toate datele acestuia și prin intermediul căruia vor fi transmise toate comunicările electronice; în sistemul privat vor fi disponibile datele cetățeanului care sunt accesibile CNPP indiferent de sursa de date. Cetățenii vor avea posibilitatea și să-și completeze documentele; prin intermediul portalului vor putea fi făcute și consultări/ simulări ale datelor personale privitoare la pensie.
- Sistem analiză și predicții:
 - Sistem Data warehouse și Business Intelligence pentru necesitățile de raportare – vor fi acoperite atât necesitățile de raportare interne și rapoartele solicitate de

alte instituții cu care CNPP are diferite relații; se vor putea rula scenarii de tip „What If” pentru condiții date.

- Sistem Data Lake și Big Data pentru necesitățile de predicție și antifraudă; datele structurate și nestructurate interne vor fi completate cu date externe (Internet, Social Media, etc.) astfel încât să poată fi rulați algoritmi de predicție; se va putea modela comportamentul cetățenilor la diverși stimuli, se vor putea detecta comportamente existente pentru diverse categorii astfel încât să existe un suport decizional avansat pentru dezvoltarea sistemului de pensii sau pentru implementarea mecanismelor antifraudă.
- Sisteme de securitate și reziliență:
 - Sisteme de monitorizare și control – toate activitățile vor trebui să poată fi ușor auditate; sistemul va conține elemente de automatizare a proceselor, de auditare, precum și modalități de a implementa mecanisme de detecție a anomaliilor;
 - Sisteme interne de management al identității pentru toți utilizatorii interni și externi; va avea posibilitatea folosirii semnăturii sau identității digitale;
 - Sistem de disaster recovery și backup; se va achiziționa hardware suplimentar care să acopere zona DR și să completeze echipamentele existente în site-ul principal; sistemul va implementa conceptele de Open Data, Cloud ready, servicii nivel de sofisticare 5, etc.

Totodată, CNPP va contracta servicii de formare profesională pentru minim 1100 angajați ai caselor teritoriale de pensii cu scopul de a eficientiza activitatea acestora în noul context digital.

Ajutor de stat: N/A

Grup țintă: Casa Națională de Pensii Publice – CNPP, pensionarii viitori și actuali ai sistemului public de pensii

Calendar de implementare: finalizarea investiției constând în predarea unui sistem informatic funcțional cu toate specificațiile, respectiv funcționalitățile necesare va avea loc până la sfârșitul anului 2024

3. Aspecte de autonomie strategică și securitate

Nu e cazul.

4. Dimensiunea verde și digitală a componentei

A se vedea Anexa 2

5. Respectarea principiului de a nu dăuna semnificativ (DNSH)

A se vedea Anexa 1

6. Milestones, targets și perioada de implementare

A se vedea Anexa 2.

7. Buget

A se vedea Anexa 2.

Pilonul III

Creștere inteligentă, sustenabilă
și favorabilă incluziunii

Componenta III.2

Suport pentru sectorul privat, cercetare, dezvoltare și inovare

Obiectiv:

Principalul obiectiv al componentei este crearea unui mediu sustenabil, predictiv și simplificat pentru derularea activității mediului de afaceri, creșterea accesului la finanțare prin dezvoltarea de instrumente adaptate nevoilor întreprinderilor, cu accent inclusiv pe contribuția la schimbările climatice și tranziția digitală, creșterea capacității de inovare a sistemului CDI pentru crearea de sinergii cercetare–mediu de afaceri, precum și dezvoltarea premiselor necesare pentru reformarea sustenabilă a companiilor de stat;

Reforme:

Reforma 1. Transparentizare legislativă, debirocratizare și simplificare procedurală destinate mediului de afaceri

Reforma 2. Reforme în domeniul cercetării, dezvoltării și inovării

Investiții:

Investiția 1. Realizarea de platforme digitale pentru punerea în aplicare a reformelor privind transparentizarea legislativă, debirocratizare și simplificare procedurală destinate mediului de afaceri.

Investiția 2.1 Instrumente financiare pentru sectorul privat

Investiția 2.2 Scheme de ajutor pentru sectorul privat

Investiția 3. Investiții inovative în microelectronică (consorțiu IPCEI)

Investiția 4. Cercetare, dezvoltare și inovare

Buget: 2.359.200.000 euro

1. Provocări și obiective

a) Provocări

Strategia Europa 2020 a imprimat o viziune pe termen lung asupra economiei UE, asigurând angajarea statelor membre pe o traiectorie de creștere durabilă. Cu toate acestea, criza financiară a anulat o mare parte din progresul realizat de statele membre, iar pandemia de COVID-19 a accentuat și mai mult impactul asupra economiei reale, afectând puternic locurile de muncă, productivitatea, accesul la finanțare, creșterea și reziliența economică a mediului de afaceri. De altfel, impactul economic al COVID-19 a fost, în esență, triplu, în conformitate cu Comunicarea CE privind Strategia anuală pentru 2020 privind creșterea durabilă, afectând în mod direct producția, cauzând perturbarea lanțului de aprovizionare și a pieței, având inclusiv un impact financiar asupra societăților și a piețelor financiare.

Potrivit ultimelor previziuni economice ale Comisiei Europene, economia Uniunii Europene a înregistrat o contracție de 7,4% în 2020, însă este previzionată o revenire la nivelul de dinainte de pandemie în următorii doi ani. Impactul economic generat de pandemie variază însă foarte mult între statele membre și aceeași fluctuație este valabilă și în ceea ce privește perspectivele de redresare. Această neuniformitate reflectă modul de răspândire a virusului, strictețea măsurilor de sănătate publică adoptate pentru a-l ține sub control, compoziția sectorială a economiilor naționale, forța și structura răspunsurilor politice naționale.

Economia României nu a făcut excepție de la efectele generate de criza COVID-19, având o scădere de aproximativ 4% din PIB în 2020. Deși în trimestrul al doilea a fost înregistrată o scădere cu 12%, ultimele două trimestre au dus la o revenire a economiei. În principal în trimestrul al patrulea, economia a înregistrat o creștere cu 5,3% față de trimestrul anterior. Asta a făcut ca România să aibă una dintre cele mai mici contracții economice la nivelul UE și să evite o recesiune tehnică în 2020. Calendarul redresării ulterioare rămâne incert depinzând în mare măsură de evoluția crizei cauzate de pandemia de COVID-19, de măsurile de redresare și de atragerea fondurilor din diverse instrumente ale UE.

P.1. - Lipsa transparenței modificărilor legislative și birocrăția excesivă pentru mediul de afaceri.

Potrivit Raportului de țară din 2020, schimbările legislative frecvente și imprevizibile, împreună cu birocrăția excesivă și ineficiențele persistente din administrația publică subminează deciziile de investiții și riscă să reducă atractivitatea țării, inclusiv pentru investitorii străini. În pofida unor nevoi importante în materie de investiții, acestea se mențin la un nivel modest.

Conform raportului Doing Business (2020) al Băncii Mondiale, România se află pe locul 55 între țările analizate. Referitor la posibilitatea de a deschide o afacere, România se află pe poziția 91 din totalul de 190 de țări, în urma unor țări din regiune cum ar fi Ungaria, Croația, Muntenegru, Moldova, Cehia sau Polonia. Indicele reflectă un cumul de indicatori legați de

demararea unei afaceri, de obținerea autorizațiilor de construire, de înregistrarea unor drepturi de proprietate, de protejarea investitorilor, încheierea de contracte sau procedurile de insolvență. Primele 20 de țări clasate au în comun o largă răspândire a utilizării sistemelor electronice (platforme pentru înscriere, pentru plata taxelor, pentru proceduri electronice de transfer a drepturilor de proprietate, proceduri electronice de obținere a autorizațiilor de construire), iar reglementarea în zona de business are un grad ridicat de transparență. Astfel, pentru demararea unei afaceri, România înregistrează progrese față de anul precedent doar în ceea ce privește înregistrarea voluntară de TVA și prin eliminarea unor contribuții plătite de angajator, fiind evidențiate ca probleme importante racordarea la rețeaua de energie, gestionarea autorizațiilor de construcție, procedura insolvenței și protejarea investitorilor minoritari.

Prioritățile identificate de mediul de afaceri în rapoartele de țară și în Carta Albă a IMM-urilor din România sunt legate de necesitatea continuării procesului de simplificare a procedurilor administrative cu reducerea cu cel puțin 10% a numărului de autorizații, avize, licențe și permise pentru agenții economici, percepția întreprinzătorilor asupra mediului economic din România înrăutățindu-se în 2019, comparativ cu 2018, crescând procentul respondenților care consideră că situația de ansamblu este mai degrabă defavorabilă dezvoltării (de la 22,7% în 2018 la 36,7% în 2019).

Crearea de noi firme reprezintă un element cheie în ceea ce privește crearea de noi locuri de muncă, dezvoltare economică și creșterea competitivității întreprinderilor, dar a căror supraviețuire depinde de adaptabilitate, investiții și eficiență. Raportul de țară (2020) evidențiază faptul că birocrația reprezintă un obstacol principal pentru întreprinderi și cetățeni, inclusiv pentru dezvoltarea socială și economică. În cadrul Eurobarometrului Flash 486 (2020) cea mai importantă problemă a întreprinderilor mici și mijlocii este legislația (26%), respectiv birocrația și sarcinile administrative, urmată de problema finanțării (23%). Aceste aspecte sunt evidențiate și în Carta Albă a IMM-ului (2019), unde birocrația este cea de-a doua dificultate semnalată în activitatea firmelor mici și mijlocii (49,2%).

Accesul pe piață al întreprinderilor este îngreunat de procedurile birocratice și de reglementare. Potrivit unui sondaj realizat de Confederația Națională Reprezentativă la Nivel Național pentru IMM-uri din România (2019), 9 din 10 întreprinderi susțin că s-au confruntat cu piedici administrative în cadrul operațiunilor derulate. Printre barierele administrative care i-au afectat cel mai mult, respondenții au menționat lipsa soluțiilor publice digitale (25%), procedurile greoaie de autorizare sau înregistrare (18,9%), costurile administrative ridicate (14,4%) și numeroase taxe parafiscale (12,8%). De asemenea, tot de bariere administrative se lovesc și firmele străine care doresc să deschidă reprezentanțe în România, în procesul de autorizare și funcționare a acestora. Un mediu de afaceri diversificat conduce la creșterea competitivității acestuia și, implicit, la creșterea capacității de integrare în economia UE și mondial, creând locuri de muncă și contribuind la dezvoltarea capitalului uman.

Legat de procesul de debirocratizare a mediului de afaceri, precum și de transparența decizională în adoptarea actelor normative relevante trebuie avută în vedere și recomandarea specifică de țară (2020) privind previzibilitatea procesului decizional, inclusiv prin implicarea adecvată a partenerilor sociali, și implicit a factorilor relevanți din mediul economic. Reducerea

sarcinilor administrative asupra întreprinderilor este, de altfel, și unul dintre obiectivele europene, iar statele membre trebuie să creeze premisele unui mediu predictibil și stabil pentru întreprinderi prin oferirea de servicii integrate, digitale, prietenoase cu mediul de afaceri, precum și un mediu adecvat în care acestea să își desfășoare activitatea.

P.2. - Acces redus la finanțare pentru mediul de afaceri

Pandemia COVID-19 afectează în prezent lanțurile de aprovizionare din UE și exercită presiune asupra solvabilității și capitalizării întreprinderilor din majoritatea industriilor, iar prognozele cu privire la indicatorii macro-economiци sunt pe un trend incert, dacă luăm în considerare imprevizibilitatea sistemică generată de contextul pandemic.

Potrivit Raportului de stabilitate financiară al Băncii Naționale a României din iunie 2020, izbucnirea pandemiei de COVID-19 a afectat în mod deosebit toate sectoarele activității economice, declanșând o creștere semnificativă a riscurilor sistemice pentru stabilitatea financiară, în mod similar tendințelor din Europa și din întreaga lume.

Accesul la finanțare al întreprinderilor și riscul de neplată pentru împrumuturile sectorului privat sunt identificate ca fiind unele dintre principalele riscuri pentru stabilitatea financiară și mediului economic. De altfel, creditele bancare constituie cea mai importantă sursă de finanțare externă pentru întreprinderile din România, reprezentând aproximativ 11,7% din PIB în 2018 (media UE fiind de aproximativ 34% din PIB). În 2018, finanțarea bazată pe piața de capital a fost de 6,2% din PIB, tot mult sub media UE de 49,7%. Contextul crizei COVID-19 și creșterea incertitudinii economice pe care a generat-o, coroborat cu măsurile de izolare impuse au condus la blocaje în lanțurile de aprovizionare ale sectorului economic, la o contracție accentuată a cererii și la o accentuată lipsă de lichiditate a mediului de afaceri, fiind afectate fluxurile de producție și cele comerciale.

Conform Raportului de țară (2020), România trebuie să întreprindă acțiuni astfel încât să asigure sprijin sub formă de lichidități pentru economie, de care să beneficieze întreprinderile și gospodăriile, în special întreprinderile mici și mijlocii și lucrătorii independenți. Perturbarea schimburilor comerciale, deficitul de lichidități și riscul de faliment sunt probleme identificate în cadrul documentului amintit pentru întreprinderile de toate dimensiunile, însă în special pentru IMM.

În privința întreprinderilor nefinanciare, în special a IMM-urilor, cele mai puternice presiuni sub impactul pandemiei s-au manifestat asupra lichidității acestora, având în vedere reducerea considerabilă a veniturilor. Fără sprijin adecvat, dificultățile întâmpinate în acest domeniu pot duce la probleme de solvabilitate a întreprinderilor. Pe termen mediu, există o necesitate suplimentară de recapitalizare durabilă a întreprinderilor afectate.

După cum arată „Sondajul privind accesul la finanțare al companiilor nefinanciare din România” (BNR, August 2020), pe fondul crizei generate de pandemia COVID-19, s-a constatat o tendință de înrăutățire a factorilor cheie care influențează activitatea companiilor. Situația lor economică și financiară s-a deteriorat față de anul anterior, astfel încât o pătrime din companii au fost afectate semnificativ de scăderea vânzărilor (o reducere de peste 75%). În ceea ce privește măsurile luate de firme pentru a aborda efectele negative ale pandemiei asupra

afacerii lor, cele mai frecvente au fost închiderea parțială, suspendarea activității sau șomajul tehnic pentru o parte sau toți angajații lor.

Printre cele mai presante probleme cu care s-au confruntat companiile în activitatea lor se numără dificultățile identificate în lipsa cererii, costurile cu forța de muncă, disponibilitatea forței de muncă calificate și costurile de producție (Sondaj BNR decembrie 2020). Analiza FI-Compass 2019 asupra decalajului în finanțarea IMM-urilor din UE¹ a raportat un decalaj de finanțare a datoriilor de 2,48 miliarde EUR (reprezentând 1,2% din PIB-ul României), în timp ce în cazul capitalului (care poate fi compensat, printre altele, prin investiții de capital de risc), a fost identificat un decalaj de 10 miliarde EUR (4,8% din PIB-ul României).

În următorii ani, este de așteptat ca gradul de îndatorare și profitabilitatea unui număr mare de întreprinderi din România să se deterioreze, cu un impact negativ asupra profilului lor de risc. Acest lucru ar putea reduce în continuare capacitatea IMM-urilor de a accesa finanțare din cauza costurilor crescute. În acest context, pentru ca economia să își revină din criza actuală cât mai repede posibil, este esențial ca instituțiile de credit să își poată îndeplini în mod adecvat rolul în finanțarea firmelor și gospodăriilor.

Sănătatea financiară a firmelor limitează accesul acestora la creditare. România are un procent mare de companii subcapitalizate, cu un nivel al capitalurilor sub limitele legale sau chiar negativ. Conform statisticilor EIB (EIBIS, 2018, 2019), numărul companiilor cu capitaluri negative este al doilea cel mai mare din Europa. Astfel, un procent de doar 20% din companiile active sunt bancabile (Banca Mondială, 2018).

România înregistrează o rată de finanțare a capitalului raportat la PIB de 4,8%, dar și un procent de 2,7% de IMM-uri neperformante. Potrivit Invest Europe, în 2018 a avut loc o singură tranzacție de capital de risc în țară. În plus, doar 10% dintre IMM-uri consideră că acest tip de finanțare este relevant pentru ele (media UE fiind de 12%). Această situație pare să indice că piața de capital românească rămâne limitată și că ar putea fi nevoie de sprijin public atât din punct de vedere al ofertei cât și al cererii, pentru a contribui la dezvoltarea acesteia.

Finanțarea nebancară din România a continuat să rămână cu mult în urma creditelor bancare acordate întreprinderilor. Întreprinderile care utilizează finanțarea externă se confruntă cu costuri de finanțare mai mari și cu rate mai ridicate de respingere a cererilor de împrumut, în special din cauza solidității financiare scăzute (Raportul de țară, 2020).

Conform actualizării evaluării ex-ante pentru instrumente financiare pentru IMM (2018), realizată de Ministerul Fondurilor Europene se arată că estimarea decalajului de finanțare calculat inițial (3,37 miliarde. euro) este considerată în continuare de actualitate. Accesul la capitalul de risc al întreprinderilor nou-înființate și al întreprinderilor în curs de extindere inovatoare este în continuare limitat. Întreprinderile românești care își desfășoară activitatea în sectorul serviciilor de înaltă tehnologie cu grad ridicat de cunoștințe și în sectorul producției tind să fie mai limitate din punct de vedere financiar decât întreprinderile care își desfășoară activitatea în sectoare cu grad mai redus de cunoștințe. Acest lucru ar putea avea drept cauză

¹ <https://www.fi-compass.eu/publication/factsheets/gap-analysis-small-and-medium-sized-enterprises-financing-european-union>

lipsa unei oferte și a unor instrumente de finanțare adecvate, adaptate la nevoile întreprinderilor nou-înființate și ale întreprinderilor în curs de extindere.

Deși guvernul a adoptat un set de măsuri care combină asistență personalizată pentru întreprinderi, pentru ca acestea să revină din criză, sunt necesare resurse suplimentare pentru a susține în continuare mediul de afaceri și pentru a favoriza redresarea acestuia. În acest context, accesul la finanțare al companiilor, precum și adaptarea și diversificarea surselor de finanțare reprezintă una din măsurile necesare stimulării unui mediu de afaceri competitiv, inovativ și sustenabil.

Diversificarea surselor de finanțare, prin utilizarea unor instrumente financiare care să sprijine finanțarea bancară, permițând utilizarea lichidităților disponibile în sistem, și, în același timp, să adreseze aceste dezechilibre ar putea contribui la atenuarea unora dintre constrângeri și la îmbunătățirea semnificativă a accesului la finanțare.

România s-a numărat printre cele mai atractive destinații din Europa Centrală și de Est pentru fondurile de investiții în societăți necotate și fondurile cu capital de risc (Invest Europe, 2018a), iar investițiile cu capital de risc au sporit în ultimii ani. Cu toate acestea, dimensiunea pieței și volumele sunt încă relativ scăzute și concentrate în câteva sectoare, în special în București și vestul țării. Autoritățile naționale trebuie să sprijine înființarea de întreprinderi prin diverse opțiuni de finanțare, iar pentru aceste eforturi este necesară o abordare clar direcționată și fonduri specifice (OCDE 2018b).

Totodată, în România, sectorul TIC are un mare potențial economic și o contribuție importantă la dezvoltarea economiei românești. Investițiile în noi tehnologii (IoT, Inteligență Artificială), digitalizarea proceselor de producție (Automatizare, Robotică), aplicațiile inovative de big data, serviciile de comerț electronic, cele de securitate cibernetică, cele din domeniul e-guvernare sau noua provocare pe e-sănătate sunt principala pârghie pentru convergența către țintele strategice ale României

Noile tehnologii rezultate în urma procesului de inovare pot constitui un stimulent pentru minimizarea disparităților și pentru reducerea inechității din perspectiva cetățenilor.

Dezvoltarea și inovația în domeniul TIC, precum și aplicarea rezultatelor obținute prin respectivele investiții reprezintă factori cheie de îmbunătățire a competitivității IMM-urilor din toate sectoarele economiei naționale.

Cu toate acestea, conform Digital Innovation and Scale-up Initiative (DISC), regiunea Europei Centrale și de Est are mai puțini factori care să permită transformarea digitală decât țările din EU-15.

În ceea ce privește investițiile în acțiunea climatică, nevoile de investiții estimate de Planul Național pentru Energie și Climă (PNIESC) depășesc 12,7 miliarde EUR pentru perioada 2021-30 în eficiența energetică și energia regenerabilă numai în sectorul construcțiilor. Instrumentele financiare care pot valorifica investițiile din sectorul privat și pot utiliza finanțarea publică într-un mod mai durabil sunt instrumente esențiale în abordarea acestor nevoi de investiții. Rolul instrumentelor financiare este, de asemenea, evidențiat în Strategia de renovare pe termen lung,

care constată necesitatea utilizării mai frecvente și mai direcționate a instrumentelor financiare pentru a sprijini trecerea de la abordările numai subvențiilor.

Utilizarea redusă a mecanismelor de finanțare prin piața de capital constituie, de asemenea, o provocare în diversificarea surselor necesare pentru creșterea accesului la finanțare a întreprinderilor. Facilitarea accesului la piața capital a întreprinderilor le permite acestora să crească și să identifice surse de finanțare menite să răspundă nevoilor acestora de creștere.

Analizând statisticile relevante se remarcă o utilizare redusă a mecanismelor de finanțare prin piața de capital de către companiile românești. Astfel, nivelul indicatorului capitalizare bursieră (valoarea totală a companiilor listate) raportat la PIB este în jurul valorii de 12%, comparativ cu valori de peste 20% în statele relevante din Europa Centrală și de Est și valori mult mai ridicate în Europa de Vest (peste 40%). În același timp, activele investitorilor și ale populației au cunoscut o creștere substanțială în ultimii ani: activele fondurilor de pensii au crescut cu 127% în intervalul 2016-2020, până la valoarea de 81 mld. RON, iar depozitele populației în sistemul bancar au crescut cu 14% în același interval, până la valoarea de 123 mld. RON. Există un potențial uriaș pentru ca aceste disponibilități să fie utilizate în finanțarea dezvoltării întreprinderilor.

Astfel, provocarea principală pe piața de capital este atragerea în special a întreprinderilor din mediul privat și în special a celor din segmentul întreprinderilor mici și mijlocii. Din cele 20 de milioane de IMM-uri din Europa, doar 3.000 sunt în prezent cotate la burse de valori (Ministerul Finanțelor, Consiliul UE, 2019). Această situație este determinată, pe de o parte, de costurile de conformare ridicate și, pe de altă parte, de nivelul insuficient de lichiditate.

De altfel, și *Regulamentul UE nr. 2115/2019 în ceea ce privește promovarea utilizării piețelor de creștere pentru IMM-uri* vine în sprijinul unor categorii de întreprinderi pentru reducerea dependenței de împrumuturile bancare prin diversificarea surselor de finanțare bazate pe piață pentru toate tipurile de IMM-uri și promovarea emiterii de obligațiuni garantate / negarantate și de acțiuni de către acestea pe piețele publice prin intermediul piețelor de creștere pentru IMM-uri, ca o nouă categorie de loc de tranzacționare. În ciuda creării unei piețe specializate, care se adresează segmentului IMM-urilor, numărul de emitenți prezenți pe această piață rămâne încă destul de redus.

Coroborat cu cele de mai sus, o tendință la nivelul piețelor de capital este legată și de înrădăcinarea conceptelor de dezvoltare sustenabilă și investiții responsabile (standardele ESG - environment, social, governance) a celor mai importanți investitori internaționali pentru evaluarea non-financiară a oportunităților de investiții și alocarea capitalului. În egală măsură, o bună parte din fondurile disponibile sunt alocate pornind de la aceleași principii, iar instituțiile financiare supranaționale iau în considerare aceleași criterii în selectarea proiectelor fezabile. În acest moment, în România, segmentul 'verde' este într-un stadiu incipient, ceea ce afectează semnificativ potențialul de atragere de capital din aceste surse dezvoltate și poate slăbi competitivitatea economiei pe termen lung.

P.3. – Necesitatea promovării competitivității prin sprijinirea activităților de cercetare și dezvoltare (CDI) și respectiv a activităților de inovare

În cadrul Recomandărilor specifice de țară 2020 se atrage atenția asupra faptului că sunt importante și investițiile menite să promoveze competitivitatea economiei prin sprijinirea activităților de cercetare și dezvoltare, a IMM-urilor inovatoare și a integrării în lanțurile valorice strategice ale Uniunii. Astfel, investițiile întreprinderilor în cercetare și dezvoltare rămân sub nivelul optim și se limitează la un număr mic de subsectoare (...). Reducerea finanțării publice pentru cercetare și dezvoltare a dus la o calitate slabă în domeniul științei și tehnologiei și la legături slabe între mediul universitar și întreprinderi.

De altfel, subfinanțarea cronică a cercetării și inovării afectează realizarea Țintelor strategiei naționale CDI (2015-2020) și implementarea programelor planului național CDI în regim competitiv și necompetitiv. Alocarea insuficientă a resurselor împiedică orice consolidare a capacităților și cauzează grave disfuncționalități ale sistemului, din ce în ce mai ineficient și decuplat de la provocările societale și nevoile mediului de afaceri, pe de o parte, și de la tendințele europene, pe de altă parte. Crearea premiselor necesare pentru consolidarea CDI a reprezentat și reprezintă o provocare pentru strategia națională CDI, cu toate că alocarea resurselor către acest domeniu este mult scăzută în raport cu nevoile identificate și cu Țintele asumate la nivel național. Sistemul CDI este cronic subfinanțat în comparație cu Țintele asumate în documentele strategice naționale și în comparație cu UE28. România a alocat în 2018 cel mai scăzut buget C&D per capita în UE28 (52.5 EUR comparativ cu 656.8 EUR în UE28), cheltuielile C&D (publice și ale mediului de afaceri) atingând 0.5% din PIB față de 2,12% în UE28. Intensitatea cheltuielilor pentru CDI în UE 28 a crescut, în timp ce în RO a stagnat, sau chiar a scăzut, lărgind și mai mult decalajul dintre România și UE28.

România se află pe ultimul loc în Europa la Inovare, conform European Innovation Scoreboard (2019). Mai mult, performanțele țării noastre sunt în continuă scădere în ultimii 8 ani (2011-2018). Astfel, cheltuielile CDI în sectorul public au fost de numai 4,9% din media europeană în 2018, cheltuielile CDI în industrie au înregistrat doar un modest 13,3%, iar indicatorul IMM-uri inovatoare în parteneriat, doar 10,7%. De asemenea, ocuparea forței de muncă în sectoarele high și medium-high technology este de 22% (2018) din total forță de muncă ocupată, cea mai mică din UE.

Sistemul de cercetare, dezvoltare și inovare (CDI) din România cuprinde 263 organizații publice și aproximativ 600 de întreprinderi. Institutele și centrele de cercetare ale Academiei Române sunt în număr de 51, respectiv 18. Distribuția capacității de cercetare-dezvoltare este extrem de neechilibrată la nivel național, majoritatea activităților de CDI desfășurându-se în regiunea București-Ilfov, urmată de zonele unde există centre universitare puternice.

Consecințele vizibile ale subfinanțării sistemului de CDI, , sunt reflectate în:

- formarea resursei umane calificate (ex. doctoranzi) cu perspective limitate de carieră în domeniul cercetării în România și care alege alte cariere profesionale în țara sau străinătate;
- reducerea numărului de cercetători seniori prin migrarea către alte state cu sisteme CDI performanțe și, implicit, restrângerea capacității și competențelor CDI naționale.

Analiza distribuției cheltuielilor publice pentru CDI pe tipuri de instituții indică diferențe notabile față de UE 28: sectorul guvernamental cheltuie o pondere semnificativ mai mare din bugetul public național în comparație cu UE 28 (70% față de 30% media în UE 28), iar sectorul de învățământul superior cheltuie semnificativ mai puțin (18% din investiția publică C&D față de 57% din UE 28). Ponderea scăzută a cheltuielilor CDI pentru dezvoltare experimentală este cauzată de participarea scăzută a sectorului economic în activitatea CDI: doar 55% din cheltuieli sunt datorate activității sectorului economic spre deosebire de 85% media în UE 28.

De asemenea, România se află pe ultimul loc în Europa la inovare, conform European Innovation Scoreboard (2019). Mai mult, performanțele țării noastre sunt în continuă scădere în ultimii 8 ani (2011-2018). Astfel, cheltuielile CDI în sectorul public au fost de numai 4,9% din media europeană în 2018, cheltuielile CDI în industrie au înregistrat doar un modest 13,3%, iar indicatorul IMM-uri inovatoare în parteneriat, doar 10,7%. De asemenea, ocuparea forței de muncă în sectoarele high și medium-high technology este de 22% (2018) din total forță de muncă ocupată, cea mai mică din UE.

Rezultatele slabe ale României în materie de cercetare și inovare împiedică tranziția către o economie bazată pe cunoaștere și respectiv o slabă implicare și disponibilitate a sectorului economic de a prelua în piață rezultate ale cercetării, dar și generarea unor rezultate ale cercetării cu o slabă relevanță în piață, aspecte ce influențează competitivitatea mediului de afaceri, cu efecte negative asupra tendințelor migratorii ale forței de muncă. Se impune, așadar, o stimulare a cooperării între mediul de afaceri și cel de cercetare în scopul orientării activității de cercetare către tematici de cercetare relevante pentru mediul economic și social, precum și creșterea calității rezultatelor de cercetare reflectată într-o creștere a competitivității întreprinderilor care preiau aceste rezultate în piață.

În cadrul recomandărilor specifice de țară 2019 se menționează că capacitatea generală de inovare a României rămâne scăzută, iar competitivitatea sa viitoare este amenințată de decalajul mare dintre întreprinderile cu capital străin și cele naționale în materie de productivitate și inovare. Investițiile României în cercetare și dezvoltare sunt cele mai scăzute din Uniune (0,5 % din PIB), iar cheltuielile publice pentru cercetare și dezvoltare au scăzut între 2011 și 2017, ceea ce împiedică orice consolidare a capacităților. În consecință, calitatea bazei științifice publice rămâne foarte scăzută, iar legăturile dintre știință și mediul de afaceri nu sunt suficient de dezvoltate, potențialul de inovare al economiei românești rămânând scăzut. Digitalizarea este un factor esențial pentru îmbunătățirea inovării și a competitivității țării. România este un inovator modest, fiind pe ultimul loc în UE, conform Tabloului de Bord privind Inovarea Regională 2019. Performanțele în inovare urmează un trend descendent la nivelul tuturor regiunilor. Datele indică și o capacitate de comercializare foarte limitată a rezultatelor cercetării și inovării românești. Astfel, în perioada 1978-2020 în baza de date USPTO s-au identificat 30 brevete folosind criteriile de căutare inventator român, aplicant român, cesionar român. România este țara UE cu cea mai mare (și majoritatea 51%) cotă de invenții naționale deținută de o altă țară. În perioada 2014-2020 există în jur de 251 de cereri de patente adresate EPO, cu inventator RO & solicitant RO și au fost acordate mai puțin de 20 de brevete.

Obiectiv general:

Principalul obiectiv al componentei este crearea unui mediu sustenabil, predictiv și simplificat pentru derularea activității mediului de afaceri, creșterea accesului la finanțare prin dezvoltarea de instrumente adaptate nevoilor întreprinderilor, cu accent inclusiv pe contribuția la schimbările climatice și tranziția digitală, creșterea capacității de inovare a sistemului CDI pentru crearea de sinergii cercetare–mediu de afaceri.

Obiective specifice:

- Stimularea competitivității mediului de afaceri prin măsuri de transparentizare legislativă, debirocratizare și simplificare procedurală;
- Stimularea accesului la finanțare al mediului de afaceri, prin crearea de mecanisme de finanțare adaptate nevoilor întreprinderilor pentru a oferi lichiditate întreprinderilor, precum și pentru a recapitaliza întreprinderile pe termen mediu și lung, pentru atenuarea riscurilor de lichiditate și solvabilitate cu care se confruntă întreprinderile, contribuind în cele din urmă la consolidarea rezilienței, la creșterea productivității și a competitivității pieței românești;
- Creșterea nivelului investițiilor private pentru tranziția verde și digitală.
- Asigurarea creșterii competitivității economice prin CDI prin creșterea atractivității sistemului național CDI și a carierei de cercetător în vederea unei mai bune integrări în Spațiul European de Cercetare;

2. Descrierea reformelor și investițiilor**Reformele****R.1 Transparentizare legislativă, debirocratizare și simplificare procedurală destinate mediului de afaceri**

În cadrul raportului de țară (2020) se menționează că eliminarea obstacolelor pe care le întâmpină furnizorii de servicii ar putea stimula investițiile. Mediul de afaceri din România ar mai putea fi îmbunătățit mai ales în ceea ce privește autorizațiile în sectorul energiei electrice și autorizațiile de construire (...). De asemenea, lipsa previzibilității legislative și a politicilor au efecte negative asupra deciziilor de investiții.

Procedurile administrative greoaie pentru înființarea unei întreprinderi, precum și cerințele normative impuse prestatorilor de servicii, inclusiv profesiilor reglementate, limitează dezvoltarea pieței. Numărul restricțiilor impuse de România este mai mare în comparație cu media pieței unice pentru ingineri civili, arhitecți, contabili și ghizi turistici. Înlăturarea acestor obstacole ar putea stimula concurența și investițiile, inclusiv inovarea, în cadrul sectorului serviciilor.

Scăderea poverii administrative, prin eficientizarea procedurilor greoaie, are un rol important în prevenirea și combaterea nerespectării legii. Astfel, mediul de afaceri poate dedica mai mult timp dezvoltării și creșterii, iar obligațiile legale se pot îndeplini într-un mod mai eficient. Măsurile propuse în cadrul prezentei reforme implică un amplu proces de analiză și de identificare de soluții atât legislative cât și procedurale de simplificare, inclusiv de digitalizare a unor servicii publice.

De asemenea, a se vedea secțiunea privind principalele provocări- P.1

Recomandări specifice de țară:

Legat de procesul de debirocratizare a mediului de afaceri, precum și de transparența decizională în adoptarea actelor normative relevante trebuie avută în vedere și recomandarea specifică de țară (2020) privind previzibilitatea procesului decizional, inclusiv prin implicarea adecvată a partenerilor sociali, și implicit a factorilor relevanți din mediul economic. De asemenea, relevantă este și recomandarea specifică de țară din 2019 cu privire la îmbunătățirea calității și previzibilității procesului decizional, inclusiv prin consultări adecvate cu părțile interesate, prin evaluări efective ale impactului și prin simplificarea procedurilor administrative.

Obiectiv: Reforma propusă are în vedere stimularea competitivității mediului de afaceri prin măsuri de transparentizare legislativă, debirocratizare și simplificare procedurală.

Descriere reformă/investiție:

Reforma propusă vizează multiple modificări legislative, astfel:

- a) Reformarea modului de aplicare a testului IMM și transparentizarea procesului de legislativ

Testul IMM reprezintă o modalitate de evaluare a impactului economic, social și de mediu pe care propunerile legislative îl au asupra IMM-urilor. Deși principiul este reglementat la nivel legislativ, este necesară simplificarea, transparentizarea și întărirea modului acestuia de aplicare, precum și dezvoltarea platformei digitale existente pentru crearea un instrument adecvat de aplicare a principiului menționat. Măsura este consistentă cu implicarea actorilor relevanți în procesul legislativ cu referire la elementele care pot afecta activitatea mediului de afaceri.

În vederea simplificării procesului legislativ cu privire la modalitatea de realizare a testului IMM se impune respectarea principiului one in one out. Astfel, pentru întărirea modului de aplicare a acestui principiu, se va constitui un grup de lucru inter-ministerial sub coordonarea ministerului de resort cu scopul de a identifica soluțiile practice și legale cele mai adecvate în acest sens. De asemenea, se va realiza un raport anual care va fi publicat pe platforma digitală în vederea transparentizării procesului consultativ și a rezultatelor acestuia.

În vederea implementării, vom solicita asistență tehnică din partea unor entități abilitate, care să ne furnizeze informații cu privire la:

- modalitatea de măsurare specifică a impactului actelor normative asupra întreprinderilor mici și mijlocii;
- modul în care pot fi consultate cât mai multe entități, astfel încât imm-urile să fie cu adevărat consultate;
- criteriile de selecție necesare pentru abordarea entităților cu adevărat reprezentative, în funcție de anumite sectoare de activitate, astfel încât să fie chestionate imm-urile care sunt cu adevărat impactate de modificările legislative;
- motivarea și implicarea societății civile, reprezentative pentru sectorul imm, astfel încât modificările legislative efectuate să fie realizate în acord cu nevoile întreprinderilor;
- stabilirea procesului de consultare (timpi alocați), astfel încât să poată fi realizat impactul corect al modificărilor legislative;

Ulterior realizării acestui road-map, propunerile furnizate vor fi analizate în cadrul unui grup de lucru interministerial, urmând a fi puse în aplicare atât la nivel legislativ, cât și la nivel de aplicație electronică de realizare a testului imm, cu respectarea principiilor: one in/ one out, digital first, one click document, think small first, accesibilitate, transparența (raportare).

- b) Simplificarea procedurilor de înființare /de ieșire de pe piață a firmelor, de constituire și funcționare a punctelor de lucru.

În acest sens se are în vedere constituirea unui grup de lucru inter-ministerial sub coordonarea ministerului de resort din care să facă parte Ministerul Economiei, Antreprenoriatului și Turismului, Ministerul Justiției, Ministerul Finanțelor, Ministerul Cercetării, Inovării și Digitalizării, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Oficiul Național al Registrului Comerțului, Agenția Națională de Administrare Fiscală, precum și alte instituții care ar putea fi implicate în revizuirea cadrului normativ mai sus menționat. Grupul de lucru va avea în vedere identificarea simplificărilor procedurale și legislative care se impun pentru ca sarcinile administrative ale mediului de afaceri să fie reduse în aceste procese. Astfel, printre măsurile/principiile care pot fi avute în vedere putem enumera:

- ✓ eficientizarea procesului de înregistrare a unei firme într-o singură zi;
- ✓ transpunerea Directivei Digitalizare (constituirea și înregistrarea, în integralitate pe cale electronică, fără a fi necesară prezența la ghișeu în nici o etapă a procesului de înființare a unei societăți);
- ✓ eliminarea unor formalități care nu produc efecte juridice;

- ✓ acceptarea îndeplinirii unor formalități pe cale digitală, precum: stabilirea unui sediu social virtual, recunoașterea semnăturii electronice în condițiile legii, confirmarea identității persoanei prin mijloace video;
- ✓ depunerea la o singură instituție publică a cererii de reactivare fiscală;
- ✓ digitalizarea procesului de închidere a firmei;
- ✓ digitalizarea și simplificarea procedurii de autorizare pentru reprezentanțele străine

Toate procesele de digitalizare propuse în cadrul procedurilor de mai sus se vor dezvolta în cadrul platformei existente a ONRC, fiind elemente ce fac obiectul activității realizate de această instituție (constituirea punctelor de lucru, procedura de constituire și ieșire de pe piață).

Pentru implementarea măsurilor propuse, se va achiziționa o analiză/expertiză tehnică, la nivel național, prin care să fie identificate exact problemele avute la intrarea/ieșirea firmelor de pe piață. Astfel, se vor achiziționa servicii de asistență tehnică în vederea realizării unui road-map legislativ, care ulterior va fi analizat în cadrul grupului interministerial, urmând a fi implementat, atât la nivel de modificări legislative, cât și la nivel de realizare/actualizare de platforme digitale.

În sensul celor menționate, simplificarea procedurilor de intrare și ieșire a firmelor de pe piață, presupune analizarea/maparea următoarelor:

- *Procedura de înființare a unei firme*
 - Eficientizarea procesului de înregistrare a unei firme într-o singură zi (24h);
 - Constituirea și înregistrarea firmei în integralitate pe cale electronică;
 - Eliminarea documentelor care nu mai prezintă utilitate;
 - Eliminarea obligației de a depune specimenle de semnătură ale reprezentanților societății în formă legalizată de notarul public sau certificată de avocat;
 - Eliminarea declarației pe proprie răspundere, sub semnătură privată, în original, prin care persoana fizică titulară a PFA atestă faptul că nu desfășoară activitate economică la sediul profesional;
 - Eliminarea formularelor a căror depunere nu produce efecte juridice; Stabilirea unui sediu social virtual;
 - Reorganizarea sistemului de rezervări/denumiri online prin calibrarea algoritmilor sistemului de căutare;
 - Digitalizarea și simplificarea procedurii de autorizare pentru reprezentanțele străine

- *Procedurile privind înființarea și funcționarea punctelor de lucru*
 - eliminarea obligației de a deține registru unic de control pentru punctele de lucru, fiind suficientă deținerea pentru societate. Achiziția acestuia presupune costuri, obligații suplimentare, iar lipsa deținerii atrage sancțiuni;
 - modificarea legislației - punctele de lucru care au mai mult de cinci angajați să nu mai primească un cod de identificare fiscală separat de societatea mamă. În prezent, prin acordarea CUI-ului separat, se birocratizează procesul de plată al impozitului pe veniturile de natura salarială aferent fiecărui CUI și determină nașterea erorilor și urmare a corecțiilor dificile și întârziate Astfel, prin menținerea unui singur CUI pentru agentul economic, se presupune o singură declarare și o singură plată a impozitului pe veniturile de natură salarială conform sediului principal, iar ulterior instituțiile competente vor proceda la distribuire.
- *Procedurile de ieșire de pe piața a firmelor*

Suspendarea activității unei firme

- eliminarea depunerii declarațiilor nejustificate;
- eliminarea obligației de a depune documentele pe care le dețin alte instituții;
- accesul ANAF la baza de date cu societățile inactive și astfel depunerea la o singură instituție a cererii de suspendare care să aibă efect inclusiv în plan fiscal.

Firmă aflată în inactivitate

- transmiterea unor pre-notificări din partea instituțiilor abilitate (ONRC prin Recom, Anaf, etc) privind apariția unor posibile situații care pot afecta activitatea firmei – printre care și inactivitatea fiscală (Ex: expirare sediu, expirare mandat administrator, inexistență organe statutare);
- transmiterea unor notificări din partea instituțiilor abilitate (ONRC prin Recom, Anaf, etc) privind apariția inactivității fiscale (Ex: informare privind suspendarea Codului de TVA – care se face din oficiu de către ANAF, care sunt implicațiile, ce declarații se depun, cum se anulează);
- depunerea la o singură instituție a cererii de reactivare fiscală (în momentul de față se depun documente la ANAF, ONRC, etc);

Dizolvarea, lichidarea sau radierea unei firme

- reducerea termenelor de verificare din cadrul ANAF (în ceea ce privește inexistența unor datorii);

- reducerea numărului de documente solicitate la radiere prin interoperabilitatea bazelor de date la nivelul instituțiilor (Ex: Registrul Comerțului solicită existența dovezii plății taxelor la ONRC, certificate constatatoare, etc);
- realizarea de informări privind posibilitatea de închidere a unei firme (Eg: confuzia existentă în piață dintre termenul dizolvare și radiere, necunoasterea exactă a procedurii de închidere, etc);
- renunțarea la publicarea în monitorul oficial în cazul radierii firmei (eventual publicarea pe site-ul Registrului Comerțului);
- digitalizarea procesului de închidere a firmei.

c) Reformarea licențelor/autorizațiilor/certificatelor privind afacerile din România

Grupul de lucru mai sus menționat va avea ca scop identificarea modificărilor legislative necesare pentru înființarea unui ghișeu unic de contact pentru licențe/ autorizații/ certificări, fuzionarea licențelor cu obiective similare, coroborat cu crearea unei platforme unice și interconectarea acestuia cu o serie de alte platforme existente ca edirect.e-guvernare.ro. Soluțiile avute în vedere vor fi conforme cu elementele de cloud guvernamental și de interconectare a o serie de baze de date în vederea digitalizării serviciilor administrației publice.

De asemenea, se are în vedere, acolo unde este posibil, comasarea unor licențe cu obiective similare, precum și realizarea unei clasificări licențelor după domeniile de licențiere: în domeniile siguranței la incendiu, protecției civile, serviciilor sociale, mediului și sănătății, precum și includerea acestora într-un act normativ unitar, în contextul în care ele nu sunt deja sistematizate la nivel de cod legislativ. Astfel, se are în vedere consolidarea legislației primare și secundare în domeniul autorizațiilor/ licențelor/ certificatelor și înființarea unui organism de supraveghere a procedurilor de acordare a licențelor. Rolul organismului de supraveghere nu va fi acela de a centraliza procedura de acordare a licențe/autorizații/certificate sau de a lua decizii finale cu privire la viabilitatea unei anumite licențe/autorizații/certificate, ci mai degrabă de a monitoriza și supraveghea fluxurile multiple de lucru din diferitele instituții care trebuie implicate, precum și de a servi ca mediator între investitori și administrația publică.

Pentru susținerea simplificării sarcinii administrative a mediului de afaceri se va crea o platformă digitală (simulator de licență) în care investitorul să introducă datele și caracteristicile relevante ale activității sale pentru a fi informat cu privire la procesul de licențiere.

Simplificarea procedurilor privind profesiile libere reglementate (inginerii civili, arhitecți, contabili și ghizi turistici) la nivelul acordării de licențe va conduce la eliminarea acestor bariere și va stimula concurența și investițiile, inclusiv în inovare, în sectorul serviciilor în care acestea activează.

Având în vedere proiectul OCDE “Comprehensive redesign of the licensing system in Romania”, respectiv studiul din cadrul acestui proiect, “Legislative roadmap for reforming

industrial and manufacturing licenses in Romania”, ne propunem să promovăm și să punem în aplicare legea „Licenței industriale unice” (integrarea tuturor licențelor industriale într-o singură simplificare/simplificare care permite o procedură complet digitalizată) cu implementarea efectivă a principiilor: „tăcerea înseamnă consimțământ”, “o singură dată”, “punct electronic de contact unic”, eliminarea controalelor duale și cerințelor privind licențele industriale, eliminarea ștampilelor și reînnoirilor inutile pe baza unei taxonomii a licențelor.

Mai concret, implementarea Legii „Licenței industriale unice” presupune următoarele acțiuni de reformă:

- *Infintarea Ghiseului Unic de Contact (One Stop Shop) pentru licente/autorizatii/ certificari*
 - Creerea unui ghișeu unic pentru toate licențele comerciale. Informațiile despre acest ghișeu electronic vor fi furnizate de instituțiile publice relevante ceea ce ar permite investitorilor să solicite licențele online.
 - Consolidarea prezenței online a serviciilor de licențiere a afacerilor digitale prin intermediul unor platforme precum edirect.e-guvernare.ro.
 - Realizarea unei liste actualizate complete a tuturor licențelor comerciale, disponibilă online.
- *Fuzionarea licențelor cu obiective similar*
 - Integrarea licențelor existente într-o singură procedură va ajuta nu numai la eficientizarea procesului general de acordare a licențelor, cât și la identificarea și eliminarea duplicatelor, ineficiențelor și a altor probleme existente în reglementările actuale. Astfel, se propune fuzionarea licențelor cu obiective similare (exemplu: în domeniile siguranței la incendiu, protecție civile, serviciilor sociale, mediului și sănătății).
 - Nivelul restricțiilor din România este mai mare comparativ cu media pieței unice pentru profesiile liberale reglementate (inginerii civili, arhitecți, contabili și ghizi turistici). Simplificarea procedurilor privind profesiile liberale la nivelul acordării de licențe va conduce la eliminarea acestor bariere și va stimula concurența și investițiile, inclusiv în inovare, în sectorul serviciilor în care acestia activează.
- *Consolidarea legislației primare și secundare*

Majoritatea licențelor provin din legi sau din ordonanțe de urgență ale guvernului precum și din regulamentele UE.

Legile și ordonanțele guvernamentale (de urgență sau ordinare) sunt considerate drept legislație primară, la fel ca și reglementările și directivele UE.

Normele de aplicare a legislației primare, ordinele ministeriale, reglementările independente și interne au fost clasificate drept legislație secundară.

Reglementările independente sunt emise de agențiile de reglementare din subordinea ministerelor (ANRE, autorități feroviare etc.) și reglementările specifice sunt emise de către autoritățile locale care se bazează pe regimurile juridice instituite prin instrumente juridice de la nivel central.

- *Crearea unor instrumente electronice de informare (simulator de licență)*
 - un "simulator de licență" în care investitorul să introducă datele și caracteristicile relevante ale activității și să fie informat cu privire la licențele și procedurile necesare pentru realizarea acestora.
- *Îmbunătățirea cadrului de aplicare a principiului aprobării tacite („tăcerea este consimțământul”)*
 - Termenele pentru luarea deciziilor guvernamentale și, prin urmare, aplicarea aprobării tacite, pot reduce costurile administrative și pot îmbunătăți responsabilitatea. Poverile administrative sunt determinate doar parțial de costurile directe ale întreprinderilor și ale cetățenilor legate de colectarea informațiilor solicitate, completarea formularelor și tratarea cu administratorii. Costurile sunt, de asemenea, rezultate ca urmare a întârzierilor și a incertitudinii în furnizarea informațiilor sau a răspunsurilor la solicitări. Respectarea termenelor pentru gestionarea proceselor de licențiere de către funcționarii publici și de către autoritățile de reglementare duce la reducerea costurilor administrative atât pentru întreprinderi, cât și pentru cetățeni.
 - Aprobările tacite sunt reguli legale care vizează atingerea unor scopuri multiple, cum ar fi reducerea timpilor de așteptare pentru procedurile administrative pentru cetățeni și întreprinderi, creșterea calității serviciilor și responsabilității agenților publici și a instituțiilor, precum și creșterea predictibilității în luarea deciziilor.
 - Din 2003, prin adoptarea Ordonanței de urgență nr. 27/2003, o astfel de politică este recunoscută ca parte a cadrului juridic al administrației publice din România. Potrivit feedback-ului din partea întreprinderilor și antreprenorilor români, totuși, aplicarea sa reală nu a atins rezultatele scontate.
- *Reducerea termenelor legale și alinierea la complexitatea procedurală*
 - În prezent, există o dependență excesivă față de obligațiile secvențiale, prin care o licență poate fi obținută numai după eliberarea unei alte licențe, ceea ce creează la rândul său blocaje semnificative în sistem. Acest lucru duce la întârzieri inutile care ar putea fi reduse prin procese și aplicații paralele. Mai mult, termenele nu par să urmeze o rațiune și nu par să reflecte complexitatea sau simplitatea procedurii. Acțiunile de reformă propuse includ:

- secvențierea și creșterea numărului de licențe care pot fi solicitate în paralel
- reducerea termenelor și asigurarea că acestea sunt aliniate la complexitatea procedurilor.

- *Limitarea reînnoirilor licențelor*

- Autorizațiile având o durată limitată îngreunează derularea activităților comerciale, deoarece poate împiedica furnizorul de servicii să-și dezvolte o strategie pe termen lung, inclusiv în ceea ce privește investițiile. În general, acestea reprezintă un element de incertitudine pentru întreprinderi și pentru dezvoltarea acestora.
- Pe lângă faptul că este percepută ca o practică birocratică inutilă, reînnoirea periodică este în contradicție cu spiritul Directivei UE privind serviciile, care prevede că autorizațiile și licențele ar trebui acordate în general pe o perioadă nelimitată, acceptând reînnoiri doar atunci când limitarea în timp poate fi justificată de un motiv imperativ legat de interesul public.

- *Înființarea unui organism de supraveghere a procedurilor de acordare a licențelor*

Rolul său nu va fi de a centraliza procedura de acordare într-un singur organism sau de a lua decizii finale cu privire la viabilitatea unui anumit proiect, ci mai degrabă de a monitoriza și supraveghea fluxurile multiple de lucru din diferitele instituții care trebuie implicate, precum și de a servi ca mediator între investitor și administrația publică.

- *Eliminarea controale duale privind licențele*

- d) Simplificarea procesului de transparentizare a controalelor asupra mediului de afaceri, a obligațiilor declarative, a raporturilor de muncă și a altor elemente care afectează activitatea de funcționare a firmelor

Simplificarea procedurală ce afectează derularea activităților întreprinderilor va fi analizată de grupul de lucru inter-instituțional mai sus menționat și va avea în vedere modificări legislative privind eficientizarea și transparentizarea controalelor realizate asupra activității întreprinderilor, inclusiv digitalizarea Registrului Unic de Control, simplificarea procedurilor care reglementează raporturile de muncă în cadrul întreprinderilor și în relația acestora cu instituțiile statului, inclusiv prin actualizarea Nomenclatorului ocupațiilor din România și prin crearea de platforme digitale care să integreze toate serviciile dedicate angajatorilor.

Digitalizarea Registrului Unic de Control (RUC) va elimina controale abuzive și va facilita transparentizarea activităților de control, punându-se pe primul loc rolul de îndrumare și informare a contribuabilului, nu acela de sancționare. RUC poate funcționa ca o platformă integrând baza de date a operatorilor economici și permițând accesul instituțiilor publice cu rol de control.

De asemenea, printre măsurile avute în vedere se numără simplificarea obligațiilor declarative, a prevederilor legale din domeniul arhivării a procesului de raportare statistică și adaptarea activității de comerț la era digitală. Principiile aplicabile în restructurarea cadrului legislativ sunt reprezentate de eliminarea obligațiilor declarative care nu se justifică, uniformizarea implementării legislației la nivel național, uniformizarea bazelor de date statistice, etc.

Cu titlu de exemplu, în procesul de funcționare a firmelor pot fi avute în vedere următoarele măsuri de debirocratizare:

1. Eliminarea analizei de risc la securitate fizică - Începând cu data de 1 iulie 2018 toate instituțiile publice și societățile înființate conform legii nr. 31/1990 și care dețin bunuri, sunt obligate să asigure paza acestora și să întocmească analiza de risc la securitate fizică.

Analiza de risc se întocmește de către specialiști cu vechime în domeniul riscului sau experți abilitați (conform art. 2 HG 301/2012) și costuri semnificative pentru firmele mici, tarifele analizei pornind de la 1.000 lei, pentru o microîntreprindere care probabil nici nu deține bunuri de valoarea respectivă. Amenda pentru neefectuarea analizei de risc este în cuantum de la 5.000 – 10.000 lei.

Considerăm că măsura are un scop pur birocratic și este o metodă de amendare a firmelor mici, care traversează o perioadă dificilă. Nu este nevoie de o lege care să impună paza bunurilor, iar această analiză de risc nu păzește bunurile efectiv. Există legislație specifică care prevede răspunderea patrimonială a administratorului, prin urmare considerăm că obligația nu este justificată.

Propuneri: eliminarea analizei de risc pentru societățile comerciale și eliminarea sancțiunii din Legea 333/2003, Norma Metodologică publicată din HG 301/2012, Instrucțiunea nr. 9/2013

2. Eliminarea obligației declarării sediilor secundare la ANAF, obținerea CIF pentru puncte de lucru cu peste 5 salariați și plata diferențiată a impozitului pe salariu.

Sediile secundare se declară la Registrul Comerțului, dar și la ANAF prin declarația 060 (Declarație de înregistrare fiscală/Declarație de mențiuni pentru sediile secundare) și declarația 061, chiar dacă ANAF primește informații de la Registrul Comerțului, ceea ce înseamnă o dublă înregistrare a aceleiași operațiuni.

Sediile secundare cu mai mult de 5 salariați sunt obligate să obțină CIF - Cod de Înregistrare Fiscală și se solicită prin depunerea următoarelor documente: formularul 060, copie certificat înregistrare fiscală a persoanei juridice, actul privind înregistrarea punctului de lucru la registrul Comerțului, dovada spațiului pentru sediul secundar declarat, declarație pe propria răspundere că are 5 salariați începând cu data x, extras din revisal și alte documente pe care unitatea teritorială le consideră necesare.

Contribuabilii respectivi sunt obligați ca plata impozitului pe salarii să se efectueze diferențiat, către trezoreria locală pe raza căreia se află sediul secundar. Această obligativitate generează erori în administrarea plăților și mută gestionarea fondurilor din sarcina administrației locale

în sarcina contribuabilului. Contribuabilul ajunge să administreze atâtea fișe sintetice în relația cu ANAF pentru fiecare punct de lucru, să întocmească tot atâtea ordine de plată pentru achitarea impozitului pe salarii, iar banii sunt colectați în contul trezoreriei și nu în contul consiliilor locale, cu atât mai mult cu cât toate informațiile relevante se regăsesc în declarația 112 Declarația privind obligațiile de plată a contribuțiilor sociale, impozitului pe venit și evidența nominală a persoanelor asigurate.

Propuneri:

- eliminarea declarației 060 și a declarației 061 - OPANAF 3725/2017
- eliminarea obligației de obținere CIF special pentru punctele de lucru cu peste 5 salarii art. 85 (1) Legea nr. 207/2015 privind Codul Fiscal
- eliminarea plății diferențiate a impozitului pe salarii - art. 85 (5) din Legea 207/2015 privind Codul Fiscal, art. 32 (7) din Legea 273/2006 privind finanțele publice locale.

3. Eliminarea sancțiunilor pentru nedeținerea Registrului Unic de Control - Registrul Unic de Control a apărut în ideea de a fi în favoarea contribuabilului, de a-l apăra de abuzurile organelor de control și impostori, dar s-a transformat într-o unealtă birocratică și cu scopul de a sancționa contribuabilul. RUC se achiziționează de la unitățile ANAF în 30 zile de la înființarea entității sau declararea punctului de lucru (și nu de la Registrul Comerțului cum poate ar fi fost logic), însă de multe ori nu este disponibil pe stoc. Până la digitalizarea și transparentizarea actelor de control, este oportună debirocratizarea procesului de deținere și achiziție, în speranța schimbării comportamentului organelor de control bazat pe sancțiuni și încurajarea îndrumării și sprijinirii mediului de afaceri.

Propuneri:

- eliminarea sancțiunii de deținere a RUC - art. 7, art. 8 Legea 252/2003
- eliminarea obligativității deținerii RUC pentru punctele de lucru art. 5 (2) Legea 252/2003
- eliminarea obligativității numerotării, sigilării și păstrării art. 5 (1)

4. Eliminarea obligativității tranzacțiilor firmelor prin contul de trezorerie în relația cu instituțiile statului - Firmele sunt obligate de legislație să deruleze tranzacții prin conturile trezoreriei, cu atât mai mult cu cât această instituție a demonstrat o birocrație excesivă, nemodernizată, cu tranzacții întârziate și care împiedică desfășurarea facilă a activității contribuabililor. După cum se regăsește și în Programul de Guvernare, considerăm că este momentul oportun pentru liberalizarea tranzacțiilor bancare prin instituțiile de credit și eliminarea poverii birocratice de pe umerii mediului de afaceri.

Propuneri: eliminarea art. 6 OUG 146/2002

5. Eliminarea foii de parcurs ca document obligatoriu în deductibilitatea combustibilului - Foaia de parcurs este un alt document birocratic, care încarcă activitatea firmelor, atât a celor care utilizează în fapt vehiculele de serviciu, cât și a administratorilor și a contabililor. Legislatia actuală nu prevede o formă aprobată a foii de parcurs, însă există un conținut minim obligatoriu. Pe de o parte, deducerea 100% mai este condiționată și de alți factori în afara foii de parcurs. Pe de altă parte, deși societatea completează foile de parcurs, i se limitează dreptul de deducere pentru TVA și cheltuiala pentru motivul că aceste foi nu respectă condițiile de formă necesare pentru exercitarea dreptului de deducere. Sunt situații des întâlnite care conduc la limitarea cu 50% a TVA-ului și a cheltuielilor aferente vehiculelor, precum:

- Inscrierea scopului și locului de deplasare în mod general (Ex. Sediul – Clienți, sau Ploiești – București, sau Achiziție marfă București – Contabilitate – Sediul),
- Nespecificarea normei de consum sau specificarea normei de consum la 100 km,
- Omiterea înscrierii categoriei de vehicul.

Propuneri: modificarea OUG 195/2002 art.27, modificarea art.298 (1) Cod Fiscal

6. Eliminarea declarării posturilor vacante la AJOFM - Angajatorii care au încadrat în muncă persoane din rândul beneficiarilor de indemnizații de șomaj, au obligația de a anunța în termen de 3 zile agențiile pentru ocuparea forței de muncă la care aceștia au fost înregistrați. Această obligație birocratică este dovada concretă a pasării atribuțiilor unei instituții de stat pe umerii mediului privat. Agenția ar trebui să vină în întâmpinarea și în sprijinul antreprenorilor care au traversat o criză a forței de muncă și care acum traversează o criză economică, dovedindu-și utilitatea în procesul de recrutare și scădere a șomajului.

Propuneri: abrogarea art. 10 Legea 76/2002

7. Eliminarea procurii notariale necesare în îndeplinirea obligațiilor declarative - Obligațiile pe care statul le impune antreprenorilor ar trebui îndeplinite, nu împiedicate. Tocmai de aceea, în îndeplinirea obligațiilor declarative considerăm că împuternicirea notarială îngreunează procesul de declarare, cu drumuri și costuri suplimentare. Paradoxul birocrăției este că solicitarea împuternicirii notariale nu este prevăzută în actele normative, ci în ghidurile de utilizare (vezi AFM) sau în practica teritorială (vezi ANAF București versus ANAF Suceava, unde împuternicirea notarială nu mai este solicitată de 3-4 ani).

Propuneri: OMFP 858/2008, Ordin 594/2006 și www.afm.ro

8. Mutarea obligativității înregistrării contractelor de internship de la AJOFM la ITM/Revisal - Legea privind internshipul reglementează înființarea “registru electronic de evidență al contractelor de internship” care este în administrarea AJOFM, paradoxal de cum ar fi normal și logic, respectiv în administrarea ITM, după cum sunt raportate contractele de muncă sau contractele de zilieri. Această prevedere crează confuzie în rândul contribuabililor, care știe că

raportarea relațiilor de muncă se face la ITM. O modalitate simplă este configurarea Revisal pentru raportarea contractelor de internship și raportarea acestora într-un singur loc.

Propuneri: modificarea art.17, art.18, art.29 din Legea 176/2018 privind internshipul

9. Eliminarea Registrului de Evidență Fiscală pentru persoanele juridice - Într-o etapă în care digitalizarea și informatizarea evidențelor contabile este aproape totală, firmele plătitoare de impozit pe profit sunt încă obligate să achiziționeze Registrul de Evidență Fiscală de la ANAF contra cost, registrul cu regim special de tipărire de la Imprimeria Națională, în termen de 30 zile de la înregistrare. Registrul de evidență fiscală poate fi ținut și electronic, dar numai cu obținerea unei derogări din partea direcțiilor finanțelor publice. Paradoxal, OMFP 3254/2017 prevede obligativitatea ținerii REF electronic de către persoanele fizice.

Propunere: Abrogarea OMFP 870/2005

10. Modificarea legii drepturilor de autor în privința organismelor de gestiune colectivă - Se impune modificarea legislației organizării organismelor de gestionare colectivă, astfel încât să ducă la o protejare reală și aplicată, în beneficiul titularilor drepturilor de autor și a drepturilor conexe acestora care le sunt încredințate dar și o colectare facilă și transparentă. În prezent, aceste organisme încasează sume considerabile de la utilizatorii de proprietate intelectuală, repartizând și plătind sumele cuvenite autorilor sau titularilor de drepturi de autor sau de drepturi conexe. Paradoxul acestui proces de colectare este că, în prezent, pe site-ul ORDA figurează 15 organisme de gestiune colectivă, iar categoriile de utilizatori sunt abordate de acestea, în funcție de specificul activității. De exemplu, restaurantele care difuzează muzică ambientală sunt abordate de 8 organisme de gestiune colectivă: UCMR-ADA (autori opere muzicale), DACIN-SARA (autori opere audio-vizuale), CREDIDAM (artiști - prestații artistice pe fonograme), ARAIEX (artiști - prestații artistice pe fonograme), UNART (artiști - prestații artistice pe fonograme), UPFR (producători de fonograme), ADPFR (producători de fonograme), UPFAR-ARGOA (producători de ideograme). Este dificil de gestionat de către utilizatori a obligațiilor de plată, cu atât mai mult cu cât nu există relații contractuale, nu există o colectare transparentă și nicio evidență publică cu obligațiile pe care restaurantele le au față de aceste entități. Mai mult, aceste OGC funcționează în regim de ONG, dar sumele de bani colectate sunt interpretate drept taxe lunare/anuale, asimilându-le ca instituții de stat cu atribuții de colectare taxe și impozite.

Propuneri: modificarea Legii 8/1996, OG 25/2006

- modificarea legislației astfel încât atribuțiile de colectare să îi revină unui singur organism OGC din domeniu,
- obligațiile de plată să fie publice și comunicate de către ORDA
- ORDA să asigure transparentizarea procesului de colectare și gestiune a fondurilor

11. Eliminarea registrului Entităților de Cult - condiție pentru deductibilitatea sponsorizării din impozit

Ordinul ANAF 819/2019 aprobă procedura privind organizarea Registrului Entităților de Cult și împreună cu Legea 30/2019 schimbă total deducerea din impozit a sponsorizării complicând procedura de înregistrare a entităților care beneficiază de sponsorizări din partea mediului privat.

Același act normativ reglementează Formularul 163 (Cerere de înscriere /radiere în /din Registrul entităților /unităților de cult pentru care se acorda deduceri fiscale) și condiționează înregistrarea entităților în registru de anumite obligativități, respectiv: desfășurarea activității în domeniul pe care a fost constituită (declarație pe proprie răspundere); îndeplinirea obligației fiscale declarative; lipsa datoriilor la bugetul de stat; depunerea situațiilor financiare anuale și este activă potrivit art.92 din Codul de procedură fiscală.

Existența registrului este birocratică deoarece ONG-urile beneficiare de sponsorizări sunt înregistrate în Registrul Asociațiilor și Fundațiilor de la Ministerul Justiției, deci este o dublă înregistrare în Registrul entităților de Cult, cu atât mai mult cu cât sponsorizările au funcționat mult mai fluid înainte de apariția actelor normative anterior menționate.

Reiterăm pe această cale, principiul *double licensing* care prevede *anularea acelor proceduri de autorizare care cauzează povară administrativă excesivă antreprenorilor*.

Propuneri: eliminarea Ordinului ANAF 819/2019 și a declarației (formularului 163).

12. Actualizarea codurilor CAEN astfel încât să fie incluse activități noi și/sau nereglementate sau care necesită reglementare distinctă - Ordin 337/2007 -

Criza pandemică și ajutoarele de stat din 2020 acordate pe baza activităților diferențiate în funcție de codurile CAEN ale beneficiarilor, au scos în evidență disfuncționalități și discrepanțe în selectarea și autorizarea codurilor CAEN care să reflecte cu acuratețe activitățile contribuabililor. Multe din activitățile nișate, specifice, sau reglementate superficial, nu și-au regăsit corespondentul în lista codurilor CAEN din ordinul 337/2007.

Propuneri: Modificarea ordinului prin deschiderea unui apel către mediul afaceri și includerea/cuprinderea în conformitate cu clasificările europene (NACE/ REv.2/ Regulamentul 1893/2006).

13. Eliminarea registrelor obligatorii ORDA

În prezent, firmele IT au obligativitatea de a înregistra în Registrul Național al Programelor pentru Calculator gestionat de ORDA, dar aceste registre nu sunt disponibile online și nici nu este justificată necesitatea acestei obligații. În prezent, ORDA gestionează șase registre de acest fel, din care RNPC - Registrul Național al Programelor pe Calculator prezintă interes în exemplificarea de față.

Propuneri: Legea nr. 8/1996, OG nr. 25/2006, HG nr. 401/2006

14. Eliminarea declarării reducerilor comerciale OG 99/2000 art.19

Vânzările de lichidare sau reducerile comerciale (soldări, etc.) trebuie notificate în baza unui inventar detaliat al mărfurilor de lichidat și justificată (documente legale) proveniența acestora, precum și dovada achitării furnizorilor. Notificarea se face la primăria localității cu 15 zile înainte de începerea vânzărilor de lichidare.

Considerăm că unitățile administrației locale nu sunt îndreptățite/ abilitate (atribuții) în fundamentarea deciziei antreprenorului iar declararea soldărilor îngreunează activitatea operatorilor economici.

De asemenea, poate ar fi fost îndreptățită în anul 2000 când a fost implementat a fost implementat actul normativ deoarece în România nu există o cultură a reducerilor de preț, dar între timp consumatorul român s-a educat.

Prevederea obligației declarării împovărează primăriile locale care nu dețin personal dedicat și suficient să verifice în teritoriu și nu este în competența autorităților administrative. Astfel, obligația de notificare se transformă într-o banală hârtie care nu-și atinge obiectivele.

15. Unificarea procedurii de suspendare a activității firmei la ONRC cu cea privind regimul declarativ derogatoriu la ANAF - Ordin 889/2016 unificat cu Ordin 2594/2008

Suspendarea reprezintă întreruperea temporară a activității unei firme. Aceasta nu poate depăși 3 ani de la data înscrierii mențiunii în Registrul Comerțului și notificării organelor fiscale, precum și a ONRC. Documentele solicitate la Registrul Comerțului: cerere de înregistrare prin care se solicită înregistrarea mențiunii privind suspendarea temporară a activității; declarația-tip pe propria răspundere din care să rezulte că firma nu desfășoară la sediul social, la sediile secundare sau în afara acestora activitățile declarate; hotărârea AGA/Decizia asociatului unic privind suspendarea activității; certificatele constatatoare pentru autorizarea activității; dovezile privind taxele aplicabile; termenul este de minim 5 zile lucrătoare. Art 159 (1) Ordinul 2594/2008 de aprobare a Norma Metodologică privind modul de ținere a registrelor comerțului, de efectuarea înregistrărilor și de eliberare a informațiilor

Prin aplicarea regimului declarativ derogatoriu, societățile sunt scutite de depunerea declarațiilor 100 – privind obligațiile de plată la Bugetul de Stat, 101 – privind impozitul pe profit, 112 – privind obligațiile de plată a contribuțiilor sociale, impozitului pe venit și evidența nominală a persoanelor asigurate, 120 – privind accizele, 300 – decontul de TVA. Obligația privind depunerea situațiilor financiare anuale rămâne valabilă. Pentru a putea beneficia de acest regim, se depune o cerere la ANAF, în care se declară îndeplinirea condițiilor și perioada pentru care se solicită aplicarea acestui regim, împreună cu dovada înscrierii inactivității temporare la Registrul Comerțului. Termenul de soluționare este de 45 zile.

Propuneri: Simplificarea cererii depuse, în care se declară aceleași informații ca la Registrul Comerțului. Procedura de suspendare. Preluarea de către ANAF a documentelor necesare direct de la Registrul Comerțului; Scadere termenului de soluționare a cererii, cu aplicabilitate imediată; Eliminarea obligației de depunere a situațiilor financiare anuale, dat fiind faptul că sumele declarate sunt nule.

16. Eliminarea notificării furnizorului de servicii HR la ITM în termen de 3 zile de la încheierea contractului

Obligativitatea angajatorilor de a înregistra la ITM prestatorii de servicii și de a informa în scris încheierea contractului privind serviciul de completare și transmitere în Revisal este o obligație declarativă absurdă deoarece, pe de o parte, privește relația contractuală dintre două persoane juridice, iar pe de altă parte, din 2011 și până în prezent nu și-a dovedit altă utilitate (eliminarea muncii la negru, a evaziunii fiscale, a erorilor din Revisal, a asumării răspunderii, creșterii calității serviciilor) decât cea de îngreunare a activităților de administrare a afacerilor, consumând resurse și timp prețios.

Propuneri: Ordin 1918/2011 - art.10, art. 11 din Procedură; Eliminarea condiționării obținerii parolei de acces cu transmiterea revisal - art. 23 din Procedură. Eliminarea ștampilării adresei - art. 29 din Procedură. Abrogarea art. 28 din Procedură (depunerea la sediul ITM a registrului pe suport CD, dischetă 3,5 inch sau USB)

17. Scutirea de sancțiuni pentru microîntreprinderi (definite conform Legii 346 - 9 salariați și CA 2 mil euro) altele decât cele privind evaziunea fiscală și munca la negru, cu excepția infracțiunilor - Microîntreprinderile (care au până la 9 salariați și realizează o cifră de afaceri anuală netă sau dețin active totale de până la 2 milioane euro, echivalent în lei - definite de *Legea 346/2004 privind stimularea înființării și dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii*) sunt nevoite să îndeplinească o serie de obligații sau să depună o multitudine de declarații care nu sunt relevante și care îngreunează desfășurarea activităților acestora, cu atât mai mult cu cât fiecare din obligații vine cu numeroase controale și amenzi semnificative, mai ales la începutul activității, când focusul ar trebui să fie pe dezvoltarea afacerii.

18. Eliminarea obligației privind păstrarea contractelor individuale de muncă la punctele de lucru din legislația de reducere a muncii la negru - OUG 53/2017 art.2 1 (2), respectiv 16 1 (2) Codul Muncii (Legea 53/2003)

OGU 53/2017 a apărut în anul de tristă amintire 2017 prin care a introdus o serie de măsuri absurde în *marea revoluție fiscală*.

Copiile contractelor individuale de muncă, deținute la punctele de lucru, au dovedit că nu s-a eliminat munca la negru, cu atât mai mult cu cât în urma ultimelor modificări ale Codului Muncii și a telemuncii, această obligativitate este considerată de mediului de afaceri o oportunitate de sancționare contravențională, neîndeplinind efectul scontat (perioada în care contractul de muncă cu timp parțial au fost descurajate și taxate la normă integrală respectiv la salariul minim pe economie).

19. Abrogarea procedurii de compensare prin CPPI Bușteni - OUG 77/1999, Legea 211/2001 pentru PJ cu capital privat (pot rămâne doar cele cu capital de stat) și HG 773/2019

20. Eliminarea registrului special vânzare metale prețioase (fizic la sediul PJ)

UG 190/2000 art. 9 + Operatorii economici autorizați să efectueze operațiuni cu metale prețioase și pietre prețioase, precum și cei prevăzuți la art. 8 alin. (7) au obligația să asigure evidența strictă a acestora (Ordin 1809/2004 pentru aprobarea Registrului Special de evidență a operațiunilor cu metale prețioase, aliaje și pietre prețioase) pe suport de hârtie, șnurit, sigilat și înregistrat la organul fiscal competent, câte unul pentru fiecare punct de lucru sau sediu secundar al operatorului economic.

În registru se completează zilnic operațiuni de tipul intrări, marcarea, ieșiri cu detalii de genul: dată, număr document, denumirea obiectelor pe categorii, greutate, material, explicații, cantitate.

Propunem: eliminarea registrului care nu își dovedește utilitatea cu atât mai mult cu cât procesul de marcarea a bijuteriilor este reglementat de...și efectuat de ANPC astfel încât existența registrului este considerată o dublă evidență a bijuteriilor, fiind o sursă de contravenții pe umerii operatorilor economici.

21. Revizuirea legislației privind casele de marcat - eliminarea obligativității contractului de service, eliminarea registrelor specifice casei de marcat (caiet service, registrul special, documente fiscalizare: factura, dovada plății facturii, certificat de garanție, pv de sigilare, autorizația de distribuire, stampila anaf pe pv instalare și registre) - OG 28/1999 și Norma HG 479/2003

Contractul de service - OG 28/1999 art.4 (12) d), art.4 (14) - se abrogă

Anunț detaliat - OG 28/1999 art.1 (11) - se abrogă

Registrul special - OG 28/1999 art. (8), art.4 (8), HG 479/2003 Norme art.4 (4) - se abrogă (numerotare, vizare la organul fiscal)

Ștampilarea bonurilor fiscale case de schimb valutar Norma HG 479/2003 art.3 (2)

Cartea de intervenție a aparatului HG 479 art.105 (1) (2)

Păstrarea documentelor: registrul special 10 ani, memoria fiscală 10 ani, raportul z 5 ani, jurnalul electronic 5 ani, rola-jurnal 2 ani

PV de înlocuire a memoriei fiscale se întocmește în 4 ex, din care unul se depune la organul fiscal competent HG 479 art.68 (2) (3) - se abrogă

Elementele de mai sus vor fi propuse și analizate prin grupurile de lucru inter-ministeriale și se vor supune procesului avizare/modificare legislativă aplicabil, în măsură a agreeării acestora.

Mecanism de implementare:

Ministerul de resort cu atribuții în domeniul economiei este responsabil de implementarea acestor reforme. În acest sens, acesta va constitui grupurile de lucru inter-ministeriale relevante pentru subpunctele enumerate mai sus, cu scopul de a identifica soluțiile practice și legale cele mai adecvate în cu privire la debirocratizarea legislativă aferentă. Acesta va avea în vedere ca propunerile de modificare legislativă în domeniu să fie în corelare cu cele menționate în cadrul prezentei reforme. În cazul în care sunt identificate elemente redundante sau care impun sarcini suplimentare mediului de afaceri în cadrul propunerilor de acte normative/de modificare a acestora, ministerul de resort cu atribuții în domeniul economiei va informa ministerul cu atribuții în coordonarea PNRR și conducătorul Guvernului.

Ministerul coordonator al PNRR monitorizează implementarea reformei propuse.

Calendar de implementare:

Activitate	Termen finalizare	Instituții responsabile/coordonatoare
1. Constituire comitet interinstituțional	Q3 2021	MEAT
2. Reformarea modului de aplicare a testului IMM și transparentizarea procesului de legislativ	Q3 2023	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul economic și alte instituții implicate în reforma privind debirocratizarea mediului de afaceri
3. Simplificarea procedurilor de înființare a unei firme, de constituire și funcționare a punctelor de lucru, de autorizare și funcționare a reprezentanțelor străine în România de ieșire de pe piață a firmelor.	Q3 2023	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul economic și alte instituții implicate în reforma privind debirocratizarea mediului de afaceri
4. Reformarea licențelor/autorizațiilor/certificatelor privind afacerile din România	Q4 2022	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul economic și alte instituții

		implicate în reforma privind debirocratizarea mediului de afaceri
5. Simplificarea procesului de transparentizare a controalelor asupra mediului de afaceri, a obligațiilor declarative, a raporturilor de muncă și a altor elemente care afectează activitatea de funcționare a firmelor	Q3- 2023	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul economic și alte instituții implicate în reforma privind debirocratizarea mediului de afaceri

De asemenea, a se vedea și investițiile corelate acestei reforme privind platformele digitale.

Beneficiari direcți/indirecți:

Beneficiari direcți – NA. Pentru investiții a se vedea I.1

Beneficiarii indirecti ai măsurilor legislative și investiționale incluse în cadrul acestei reforme sunt agenții economici, profesioniștii care desfășoară activități economice și populația în general, în cazul în care va desfășura activități economice.

Buget reformă/investiție: 0,2 mil. euro.

Nu sunt incluse cheltuieli legate de modificările legislative și instituționale propuse. Cheltuieli cu achiziția de expertiză tehnică, la nivel național, prin care să fie identificate exact problemele avute la intrarea/ieșirea firmelor de pe piață sunt bugetate în cadrul reformei.

Ajutor de stat: NA

Măsurile din cadrul acestei reforme nu implică elemente de ajutor de stat, fiind în general modificări legislative, iar acolo unde sunt subsumate investiții acestea vor fi realizate prin proceduri de achiziție publică, în conformitate cu prevederile legale în vigoare, pentru derularea unor activități specifice autorităților publice (non-economice). În ceea ce privește serviciile de expertiză tehnică, acestea vor fi achiziționate cu respectarea legislației în vigoare privind achizițiile publice, nefiind incidente astfel prevederile ajutorului de stat.

Complementaritate cu alte componente:

Reformele propuse în cadrul acestei secțiuni sunt complementare cu cele incluse în cadrul componentei de digitalizare a serviciilor oferite de administrația publică (cloud-ul guvernamental), precum și cu cele legate de creșterea implicării partenerilor sociali și a actorilor relevanți în procesul legislativ și decizional (eg. măsurile de creșterea capacității CES).

De asemenea, nu trebuie neglijat faptul că debirocratizarea mediului de afaceri este strâns legată și de măsurile de digitalizarea a ANAF cu privire la stimularea sistemului de conformare voluntară, de simplificare a accesului la serviciile publice și implementarea unui management integrat al riscurilor în colectarea taxelor și impozitelor.

În plus, pentru simplificarea cadrului procedural și legislativ în care mediul de afaceri acționează, codificarea legislativă în domeniul construcțiilor prin finalizarea și aprobarea Codului Amenajării Teritoriului, urbanismului și construcțiilor, reprezintă un alt pas important care să sprijine realizarea investițiilor inclusiv de către mediului privat.

Măsurile de simplificare legislativă propuse sunt consistente cu toate investițiile din cadrul planului care se adresează și mediului de afaceri, în special cele din domeniul cercetării, dezvoltării, inovării, economiei sociale, economiei circulare, fiind propuse servicii digitalizate pentru derularea activității agenților economici și eliminare a unor sarcini administrative redundante pentru aceștia.

Complementaritate cu alte surse de finanțare:

Reforme propuse au scopul de a simplifica mediul în care întreprinderile își desfășoară activitatea, în toate etapele acestora de dezvoltare, de la înființare la ieșire de pe piață. Reformele creează cadrul general de dezvoltare a mediului de afaceri, simplificând modul în care acestea interacționează cu instituțiile publice în activitatea de zi cu zi. Din aceste considerente reformele propuse creează premisele eficientizării activității mediului de afaceri, inclusiv în ceea ce privește accesarea de diferite surse de finanțare, inclusiv fonduri europene/naționale.

Reforma este complementară cu proiectul SRSP pentru Consiliul Concurenței privind accesibilitatea online a procedurilor de licențiere, precum și cu o serie de proiecte finanțate din POCA 2014-2020 privind formularea politici publice alternative în domeniul debirocratizării și simplificării procedurilor aplicabile mediului de afaceri și eficientizarea utilizării procedurii aprobării tacite, privind consolidarea sistemului registrului comerțului și a sistemului de publicitate legală pentru întreprinderi.

Totodată, măsurile propuse sunt complementare cu proiectele aflate în implementare sau derulate până în prezent de către Ministerul Economiei, Antreprenoriatului și Turismului, respectiv: "Management de calitate și performanță în cadrul MEEMA, pentru reducerea poverii administrative și dezvoltarea imm-urilor inovatoare" cod MySMIS 129959/cod SIPOCA 716 și "Creșterea capacității administrative a Ministerului pentru Mediul de Afaceri, Comerț și Antreprenoriat de dezvoltare și implementare a sistemului de politici publice bazate pe dovezi", cod SIPOCA 5 – Proiect implementat în parteneriat cu Academia Română, cofinanțat prin Fondul Social European prin Programul Operațional Capacitate Administrativă.

Contribuția la Pilonul social european, inclusiv facilități pentru persoanele cu dizabilități:

Modificările legislative vor fi echitabile, incluzive, asigurând egalitatea de șanse și de acces pe piața a întreprinderilor, a forței de muncă, creând un mediu de lucru simplificat și adaptat

nevoilor întreprinderilor, asigurând inclusiv și protecția datelor cu caracter personal în ceea ce privește întreprinderile și persoanele fizice care vor utiliza noile servicii simplificate/digitalizate.

De asemenea, prin digitalizarea unor servicii publice se va asigura creșterea accesului anumitor categorii de persoane cu dizabilități. A se vedea secțiunea de investiții I.1 aferentă cu privire la acest aspect.

Contribuția la inițiativele emblematică sau alte strategii ale UE:

Reforma legislativă propusă contribuie la noua Strategie UE pentru IMM (2020), în cadrul căreia se ia în considerare preocupările IMM-urilor rezultate în urma crizei atunci când se efectuează evaluări ale impactului înainte de a propune acte legislative; se așteaptă ca rezultatele testului IMM să fie luate pe deplin în considerare în toate propunerile legislative și să se demonstreze clar modul în care s-ar obține simplificarea și, acolo unde este posibil, să se formuleze recomandări suplimentare pentru a evita sarcinile administrative sau de reglementare inutile pentru IMM-uri; De asemenea, propunerea de reformă este în corelare cu strategia menționată atunci când vorbim de implementarea sistematică a testelor pentru IMM-uri la nivel național; de aplicarea consecventă a principiului „think small first” (să gândim mai întâi la scară mică) și „big on big things, small on small things” pentru a garanta că legislația UE și cea națională se concentrează în mod adecvat pe IMM-uri și ca bază pentru reducerea sarcinilor administrative.

Reforma propusă contribuie la inițiativa emblematică pentru a sprijini o redresare solidă - Modernizarea în cadrul căreia principalele servicii publice digitale ar trebui să fie modernizate și accesibile tuturor. Accesul la serviciile publice digitalizate din cadrul debirocratizării mediului de afaceri vor oferi cetățenilor/întreprinderilor control asupra identității și datelor lor online și vor permite accesul la servicii digitale online. Până în 2025 administrațiile publice ar trebui să furnizeze servicii publice digitale interoperabile, personalizate și ușor de utilizat.

Reforma 2. Reforma privind cercetarea dezvoltarea inovarea, inclusiv a carierei de cercetător

R.2.1 Reforma legislativă pentru simplificarea cooperării între mediul de afaceri și cel de cercetare și pentru integrarea sectorului de afaceri românesc în lanțurile valorice europene și a RTO-urilor românești în ERA

Provocare reformă/investiții:

Politicile care sprijină tranziția către o economie bazată pe cunoaștere sunt în continuare limitate. Sistemul CD este slab conectat cu mediul economic, subfinanțat în raport cu diversificarea instituțională existentă, insuficient de atractiv pentru resursa umană în context european. Conform RST 2019, reducerea finanțării publice pentru cercetare și dezvoltare a dus la o calitate slabă în domeniul științei și tehnologiei și la legături slabe între mediul academic

și întreprinderi și la o participare redusă la Orizont 2020. Cooperarea dintre mediul academic și mediul de afaceri are loc în principal pe o bază ad-hoc, iar dezvoltarea acestei cooperări este afectată de obstacole normative. În absența cererii pentru inovare, organismele publice CDI nu pot furniza astfel de servicii.

Producția științifică rezultată din colaborarea public -privat a clasat România în 2018 pe locul 26 în UE 28, deși susținerea din fonduri private a activităților CD realizate de sectorul guvernamental este peste media altor țări europene. 7,9% din cheltuielile C&D din sectorul guvernamental și 1,2% din sectorul de învățământ terțiar sunt finanțate de sectorul de afaceri, plasând România pe locul 16 în UE. Mobilitatea intersectorială a resurselor umane în știință și tehnologie este cea mai redusă din UE.

Principalele probleme identificate în Raportul de țară din 2020 privind România și analiza provocărilor în domeniul cooperării internaționale în cercetare-dezvoltare și inovare

a) țara ocupă în continuare unul dintre ultimele locuri din UE, în ceea ce privește publicațiile științifice și co- publicațiile internaționale importante;

b) ținta națională 2020 (1% din fonduri publice) nu a fost atinsă;

Până în noiembrie 2020, prin Horizon 2020 a fost finanțat un număr de 31.003 de proiecte cu 152.199 de participanți, din care România participă la 898 de proiecte (reprezentând 3,55% din total), cu 1.379 de participanți (reprezentând 1,03% din total).

România este inovator modest, fiind pe ultimul loc în UE, conform Tabloului de Bord privind Inovarea Regională 2019. Performanțele în inovare urmează un trend descendent la nivelul tuturor regiunilor. Datele indică și o capacitate de comercializare foarte limitată a rezultatelor cercetării și inovării românești. Astfel, în perioada 1978-2020 în baza de date USPTO s-au identificat 30 brevete folosind criteriile de căutare inventator român, aplicant român, cesionar român. România este țara UE cu cea mai mare (și majoritatea 51%) cotă de invenții naționale deținută de o altă țară. În perioada 2014-2020 există în jur de 251 de cereri de patente adresate EPO, cu inventator RO & solicitant RO și au fost acordate mai puțin de 20 de brevete.

Față de toate provocările descrise mai sus, creșterea capacității de inovare a sistemului CDI pentru crearea de sinergii cercetare-industrie și pentru dezvoltarea pieței de CDI în context european și corespunzător tendințelor de evoluție a acestuia, devine obligatorie.

Această reformă se corelează cu sprijinul acordat prin PNRR pentru mediul privat în ceea ce privește reforma privind crearea unei politici de creștere sustenabile pentru mediul de afaceri prin dezvoltarea de mecanisme de finanțare adaptate nevoilor de dezvoltare ale companiilor, cu accent pe contribuția la schimbările climatice și tranziția digitală. În acest mod IMM-urile cu potențial CDI vor beneficia de efectul sinergic al instrumentul financiare și al schemelor de minimis pentru sectorul privat.

Recomandări specifice de țară:

(2020) Ținta națională 2020 (1% din fonduri publice) nu a fost atinsă;

Rezultatele slabe ale României în materie de cercetare și inovare împiedică tranziția către o economie bazată pe cunoaștere;

Țara ocupă în continuare unul dintre ultimele locuri din UE, în ceea ce privește publicațiile științifice și co-publicațiile internaționale importante.

Obiectiv:

Crearea unui mediu favorabil investițiilor publice și private în domeniul CDI prin actualizarea și simplificarea legislației naționale privind contractarea, finanțarea, monitorizarea și evaluarea programelor, proiectelor de cercetare-dezvoltare și inovare care să stimuleze consolidarea excelenței echipelor românești care participă la misiunile și parteneriatele CDI din Orizont Europa(2021-2027), să fie un catalizator al internaționalizării investiției private în activități CDI și să stimuleze formarea de parteneriate sustenabile între organizații de cercetare și întreprinderi competitive la nivel european

Obiectivele specifice sunt:

Creșterea investiției private pentru CDI și internaționalizarea organizațiilor publice și private CDI prin actualizarea și simplificarea cadrului normativ național în ceea ce privește contractarea, finanțarea, monitorizarea și evaluarea programelor, proiectelor de cercetare-dezvoltare și inovare în acord cu bunele practice europene

- 1) Intensificarea valorificării și vizibilității internaționale a rezultatelor CDI prin oferirea de soluții inovative la problemele societale identificate la nivelul UE.

Descriere reformă/investiție:

Crearea unui mediu favorabil investițiilor publice și private în domeniul CDI este o prioritate a Guvernului României. Politicile și strategiile CDI de stimulare a cooperării public-privat reprezintă un catalizator major pentru internaționalizare. Deschiderea reciprocă a programelor CDI, schimbul liber de idei și co-crearea de soluții sunt esențiale pentru avansarea în domeniul cercetării fundamentale în cel al cercetării aplicative și sunt componente cheie ale ecosistemului de inovare. În conformitate cu HG 1265/2004 cu privire la aprobarea normelor metodologice privind contractarea, finanțarea, monitorizarea și evaluarea programelor, proiectelor de cercetare-dezvoltare și inovare și a acțiunilor cuprinse în Planul național de cercetare-dezvoltare și inovare, Ministerul Cercetării, Inovării și Digitalizării este autoritatea responsabilă de elaborarea și implementarea acestora.

Principalele direcții de acțiune, la nivel național, pentru crearea mediului favorabil pentru investiții publice și private sunt :

- ✓ dezvoltarea sectoarelor cu potențial de creștere economică

- ✓ sprijinirea IMM-urilor inovative și a start-up-urilor
- ✓ susținerea industriilor culturale și creative
- ✓ îmbunătățirea performanțelor întreprinderilor publice
- ✓ acordarea de ajutoare de stat pentru sprijinirea investițiilor

alte măsuri pentru îmbunătățirea mediului de afaceri

*Documentul de Politică Industrială a României*², elaborat prin intermediul proiectului *Dezvoltarea capacității instituționale a Ministerului Economiei*³ și aprobat în cadrul Comitetului Interministerial pentru Competitivitate, stabilește măsurile care vizează îmbunătățirea competitivității sectoarelor industriei prelucrătoare, pentru creșterea economică și ocuparea forței de muncă, în concordanță cu *Programul de Guvernare* și *Strategia Națională de Competitivitate*. Este prioritară dezvoltarea întreprinderilor inovative, a clusterelor, precum și aplicarea în consecință a normelor privind ajutorul de stat, astfel încât industria să poată valorifica cele mai bune tehnici disponibile, dar care presupun alocarea unor resurse financiare corespunzătoare punerii în aplicare a acestora.

Pentru consolidarea poziției de piață a IMM-urilor, a fost adoptată *OUG nr. 130/2020 privind unele măsuri pentru acordarea de sprijin financiar din fonduri externe nerambursabile, aferente Programului Operațional Competitivitate 2014-2020, în contextul crizei provocate de COVID-19, precum și alte măsuri în domeniul fondurilor europene* care reglementează modul de finanțare a întreprinderilor afectate.

Pentru perioada următoare de programare, creșterea bugetului alocat CDI, precum și a eficienței instrumentelor de finanțare are ca principal scop stimularea cooperării public-privat și valorificarea rezultatelor cercetării în direcția comercializării acestora.

Rezultate relevante pentru cooperarea public-privat au fost obținute prin proiectul SIPOCA 393, anume documentul de norme de audit tehnologic, ghidul referitor la proprietatea intelectuală și instruire pe problematici legate de reglementări destinate reducerii poverii administrative asupra mediului de afaceri cu activitate CDI.

Pentru stimularea investițiilor private în CDI și întărirea legăturii dintre mediul de cercetare și cel privat în România au fost sprijinite activitățile având ca scop dezvoltarea de noi tehnologii și produse și comercializarea rezultatelor cercetării, activitățile economice cu potențial în creșterea capacităților de inovare, atragerea și menținerea specialiștilor CDI în întreprinderi, parteneriatele dintre actorii din sectorul privat și furnizorii de cercetare.

2 Document disponibil pe pagina de internet a MEAT la adresa: <http://www.economie.gov.ro/proiectul-dezvoltarea-capacitatii-institutionale-a-ministerului-economiei-cod-sipoca-7>

3 Cod SIPOCA 7

Pentru întărirea legăturii dintre mediul privat și cel al CD, atât bugetul de stat, cât și FEDR 2014-2020 au sprijinit *crearea de parteneriate public-private pentru CD și transfer de cunoștințe*:

- cu finanțare din FEDR 2014 - 2020⁴ sunt în implementare 53 de proiecte (în valoare de cca. 527 mil. lei). În cadrul acestor proiecte au fost încheiate 222 contracte subsidiare cu întreprinderi pentru transfer de cunoștințe și realizarea în parteneriat de proiecte de CD.
- prin PNCDI III⁵, au fost cheltuiți 89,89 mil. lei pentru finanțarea a 575 proiecte, din care 252 proiecte de tip *Proiect experimental demonstrativ (demonstrare concept)*, 57 proiecte de tip *Proiect de transfer la operatorul economic*, 128 proiecte de tip *Cecuri de Inovare*, 126 proiecte *Bridge Grant - Transfer de cunoaștere la agentul economic* și 12 proiecte de tip *Organizare și dezvoltare cluster – Cluster inovativ*. În cadrul proiectelor au fost încheiate 342 contracte cu întreprinderi, nivelul investițiilor private atrase fiind de 29.367,75 mil. lei și au fost publicate 320 de publicații științifice.

Pentru creșterea inovării la nivelul IMM-urilor, FEDR 2014 – 2020 a sprijinit *promovarea transferului tehnologic* prin contractarea a 20 de proiecte (șase proiecte pentru sprijinirea entităților de inovare și transfer tehnologic (EITT), un proiect dedicat parcurilor științifice și tehnologice și 13 proiecte derulate de IMM-uri în parteneriat cu o EITT în scopul implementării unui rezultat al cercetării într-unul dintre domeniile de specializare inteligentă).

Pentru creșterea competitivității întreprinderilor, în urma finalizării proiectului *Analiza impactului reglementărilor în vigoare în trei sectoare cheie ale economiei românești*⁶ asupra unui mediu concurențial, din ianuarie 2017 până în prezent, au fost implementate 52 dintre recomandările OCDE, fiind modificate 30 de acte normative. Una din măsurile menționate expres în Semestrul European- Recomandările de țară 2019 este simplificarea/optimizarea legislației care fundamentează cooperarea public – privat în domeniul CDI. Dintre deficiențe se pot menționa: cultura antreprenorială puțin favorabilă transferului tehnologic și parteneriatului public-privat, număr mare de acte normative care includ prevederi legate de proiecte și programe CDI, condiții de eligibilitate, birocratizarea excesivă, lipsa de flexibilitate legislativă, nr excesiv de mare de documente solicitate, de multe ori redundante, prevederi contractuale diferite în funcție de tipul de program, instrument, uneori neactualizate în raport cu legislația europeană în materie, etc., indicatori variabili și uneori neconformi cu realitățile din mediul privat, metodologii de monitorizare contracte CDI greoaie și variabile etc. În aceste condiții, în care devine evident că cea mai solidă cale de cooperare între mediul public-privat în domeniul CDI este pe baza contractuală, cadrul normativ trebuie îmbunătățit în vederea simplificării, debirocratizării și digitalizării .

4 POC, Acțiunea 1.2.3 (Ghidul solicitantului, secțiunea G) – *Parteneriate pentru transfer de cunoștințe*

5 PNCDI III, Programul 2 - Creșterea competitivității economiei românești prin cercetare, dezvoltare și inovare, subprogramul 2.1. - Competitivitate prin cercetare, dezvoltare și inovare, Acțiunile: 2.1.1. Cecuri de inovare, 2.1.2. Proiect transfer de cunoaștere la agentul economic - Bridge Grant, 2.1.3. Proiect experimental – demonstrativ (demonstrare concept), 2.1.4. Proiect de transfer la operatorul economic, 2.1.5 Organizare și dezvoltarea cluster – Cluster inovativ

6 Sectoarele agro-alimentar, construcții și transporturi de marfă

Legislația actuală în domeniul parteneriatului public-privat (PPP) este OUG nr.7/2020 pentru completarea și modificarea OUG nr.39/2018 și pentru stabilirea unor măsuri privind investițiile publice. Deși poate fi o soluție pentru stimularea cooperării public-privat, este cvasi-inexistă în sistemul CDI românesc deoarece: este a) lipsa de experiență a entităților CDI în utilizarea parteneriatului public-privat în cercetare; b) sunt neclarități în ceea ce privește cele două forme de PPP: instituțional și contractual. Cel instituțional este realizat în temeiul unui contract încheiat între partenerul public și partenerul privat, prin care se constituie de către aceștia o societate nouă, care va acționa ca societate de proiect și care dobândește calitatea de parte la contractul de parteneriat public-privat respectiv, fiind necesară o companie de proiect, ceea ce îl face foarte puțin atractiv pentru companiile private. Cel contractual este realizat în temeiul unui contract încheiat între partenerul public, partenerul privat și societatea de proiect al cărei capital social este deținut integral de partenerul privat, ceea ce nu face necesară o companie de proiect c) o altă problemă ține de domeniul de aplicare, în sensul că acesta va include doar acele proiecte care au la bază un studiu de fundamentare prin care se justifică, din punct de vedere economic, implementarea proiectului, inclusiv ca eficiența economică în sens de *value for money*. Ori, în cazul cercetării, unde riscul de eșec este ridicat, este imposibilă garantarea obținerii produsului sau tehnologiei; d) dacă pentru entitățile publice există o serie de avantaje, precum atragerea de resurse financiare private pentru finanțarea cercetării, reducerea costurilor, transferul unei părți din riscurile proiectului către partenerul privat sau reducerea perioadei de implementare, avantajele partenerilor privați sunt mai reduse. De exemplu, dreptul de proprietate a bunului realizat prin contractul de PPP este transferat cu titlu gratuit și liber de orice sarcini către partenerul public, ceea ce explică lipsa de interes a entităților private.

Ministerul de Finanțe derulează începând cu semestrul II al anului 2021, timp de 18 luni, un proiect *de asistență tehnică în cadrul Programului de Sprijin pentru Reforme Structurale al COM*, având în vedere necesitatea completării cadrului legal existent cu ghiduri/ metodologii destinate pregătirii proiectelor PPP. Proiectul implică servicii de consultanță pentru elaborarea de linii directoare privind prevederile contractuale standard, dezvoltarea unui set de instrumente/ metodologii pentru PPP legate de conceptul *Value for Money*, dezvoltarea unui set de materiale de instruire și furnizarea unor sesiuni de instruire

Începând cu data de 5 octombrie 2020, se derulează proiectul privind *Managementul de calitate și performanță în cadrul Ministerului Economiei, pentru reducerea poverii administrative și dezvoltarea IMM-urilor inovatoare* (SIPOCA 716), cu o perioadă de desfășurare de 36 de luni și un buget de 16,6 mil. lei. Printre rezultatele vizate ale proiectului, se pot enumera: implementarea sistemului electronic integrat de management al documentelor la nivelul ministerului; elaborarea politicii publice pentru definirea și sprijinirea IMM-urilor inovatoare; realizarea portalului integrat (platformă digitală) specific atribuțiilor ministerului pentru facilitarea/îmbunătățirea informării, educării și interconectării antreprenorilor din România; instruirea angajaților ministerului.

Reforma are în vedere realizarea unui cadru normativ actualizat care să sprijine investițiile private în domeniul CDI prin simplificarea și unificarea legislației privind prevederile contractuale pentru proiectele CDI. Interventia își propune să aibă un impact pozitiv durabil

asupra inteniilor din partea organizatiilor de cercetare si a intreprinderilor de a dezvolta parteneriate public-private pe termen lung, prin continuarea colaborarii pe alte teme de cercetare , pentru dezvoltarea de noi produse inovative dar si pentru aplicarea si implementarea de noi proiecte.

Reforma este corelata cu exercitiul PSF in care una din prioritati este exact analiza parteneriatelor public-private in domeniul CDI.

. Astfel prin actualizarea si simplificarea HG 1265/2004 privind aprobarea Normelor metodologice privind contractarea, finanțarea, monitorizarea și evaluarea programelor, proiectelor de cercetare-dezvoltare și inovare și a acțiunilor cuprinse în Planul național de cercetare-dezvoltare și inovare cu modificarile si completările ulterioare dar si a actelor normative subsecvente si conexe se urmareste ca organizatiile private si publice de cercetare interesate de finantare publica sa beneficieze de un cadru unitar de contractare, indiferent de tipul de program si sa fie solicitate sa se racordeze la bunele practici internationale:de la depunere, contractare, monitorizare, raportare pana la incheierea proiectului : a) in domeniul politicilor de resurse umane, prin includerea obligativitatii folosirii principiilor Cartei si Codului Cercetatorului si a parcurgerii evaluarii de catre Comisia Europeana a strategiilor institutionale de resurse umane; b) in domeniul valorizarii si stabilirii politicilor de acces si utilizare ale infrastructurilor de cercetare si cresterea vizibilitatii organizatiilor de cercetare in mediul de afaceri;c) capacitatea de a dezvolta strategii de marketing adecvate c) in domeniul raportarii si valorizarii rezultatelor si datelor CDI la nivel national, in mod unitar si transparent, care sa includa si o metodologie unitara de statistica si contabilitate a activitatilor si rezultatelor de cercetare, armonizate cu prevederile internationale in materie si cu prevederile normativelor privind ajutorul de stat si deducerile fiscale pentru activitatile de cercetare d) masuri de promovare a rezultatelor cercetarii, a eticii si integritatii in cercetarea stiintifica, egalitatii de gen, incluziunii si diversitatii, a principiilor stiintei deschise .Pentru a promova schimbul stiintific, international Romania ar trebui să își sporească atractivitatea sistemului CDI si sa creasca performanta organizatiilor de cercetare și inovare . Prin urmare, se va urmări crearea cadrului normativ care sa ofere cercetătorilor și inovatorilor un mediu incluziv și de susținere, lipsit de interferențe politice, care să apere libertatea academică și oportunitatea cercetării bazate pe curiozitate, dar si respectarea și protecția Cartei drepturilor fundamentale a UE. In plus, conceptul de etica in cercetare va avea un rol central in internationalizare si va asigura că tehnologia este dezvoltată în beneficiul indivizilor și societăților și respectând standarde etice ridicate și drepturile omului. In plus,ecosistemul de inovare bazat pe reguli, protejând drepturile de proprietate intelectuală ar trebui să contribuie la transferul, promovarea și diseminarea inovației tehnologice maniera propice pentru bunastare economica si sociala.

Strategia națională de Cercetare Inovare și Specializare Inteligența(2021-2027), elaborată prin proiectul SIPOCA 592, va pune accent pe mobilitatea cercetatorilor si inovatorilor si sprijinirea parteneriatelor multilaterale de cercetare și inovare pentru a oferi noi soluții la provocările ecologice, digitale, de sănătate, sociale și de inovare pentru a asigura bunăstarea cetățenilor și a generațiilor viitoare, in conformitate cu obiectivele de dezvoltare durabilă și

pentru a promova reziliența, prosperitatea, competitivitatea și bunăstarea economică și socială a României. Aspectele legate de implicațiile modificării HG 1265/2004 vor fi definite la nivel strategic în SNCISI și vor constitui cadrul de finanțare a proiectelor CDI în perioada 2021-2027.

Strategia se va realiza prin proiectul *Creșterea capacității sistemului de CDI de a răspunde provocărilor globale*⁷ (SIPOCA 592)

- a) Aceste modificări de acte normative vor genera o participare mai bună la Orizont Europa, și o creștere a ratei de succes la programele europene urmărindu-se similitudini cu prevederile contractului cadru din Orizont Europa, la nivel de construcție conceptuală care să scadă gradul de dificultate administrativă al castigatorilor la Orizont Europa, care sunt susținuți financiar de România.
- b) transformarea internaționalizării sistemului CDI până în anul 2027, într-un factor de progres social și economic care să asigure reziliența și competitivitatea economică.

Conceptul de internaționalizare a sistemului CDI va permite alinierea obiectivelor naționale ale politicilor de cercetare și inovare, de stimulare a investiției private în domeniul CDI în acord cu cele ale Spațiului European al Cercetării pentru a beneficia de acces la noi cunoștințe și know-how, talente și expertiză, dar și la infrastructuri de cercetare și la piețe noi pentru inovatori români.

Reforma are în vedere susținerea la nivel strategic, a creșterii participării la misiunile și parteneriatele CDI din Orizont Europa, prin simplificarea legislativă la nivel național a modelului de contract pentru proiecte CDI, cu efecte asupra stimulării internaționalizării echipelor de cercetare din organizații CDI publice și private, pentru creșterea ratei de participare la programele Horizon Europe și alte programe CDI europene și la inițiativele transnaționale la nivel european bazat pe o politică națională consolidată în domeniul științei deschise și pe impactul cumulat al reformei carierei de cercetător în context european.

Măsurile complementare din POR-uri și POCIDIF vor fi axate pe maximizarea impactului instrumentelor din PNRR și pe reducerea disparităților regionale prin internaționalizarea a sistemului CDI și consolidarea ecosistemului național de inovare, respectiv prin efectul sinergic de susținere a componentelor de widening (ERA CHAIR, teaming, twinning) din Orizont Europa.

În plus, această reformă asigură suport financiar pentru participarea României prin diverse categorii de proiecte, inclusiv proiecte complementare, la cel puțin 20 de misiuni și parteneriatele europene CDI, din care menționăm: Tehnologii digitale cheie (KDT), Parteneriatul European pentru Cloud-ul Științei Deschise, Parteneriatul European pentru evaluarea riscurilor substanțelor chimice, Parteneriatul European pentru calculatoare de înaltă performanță, Parteneriatul European de promovare a tranziției urbane și pentru dezvoltare

durabilă, Parteneriatul European pentru conservarea biodiversității, Parteneriatul European pentru tranziția la energie curate, Parteneriatul European IMM-uri inovative, Parteneriatul European pentru securitatea accesului la apă pe planetă, Parteneriatul European pentru o economie „albastră”.

Având în vedere efortul european de identificare a politicilor potrivite de răspuns la schimbările structurilor economice și sociale determinate de globalizare, de cerințele de reducere a emisiilor de carbon și de extinderea tehnologiei informațiilor și comunicațiilor în procesele de producție și performanțe reduse ale României în materie de inovare este evident că este nevoie de instrumente de orientare a politicilor investiționale CDI publice și private, bazate pe simplificare și actualizare legislativă, de natură să accelereze inovarea bazată pe cercetare și să asigure premisele unui ecosistem național de inovare și ale tranziției industriale..

Astfel sunt avute în vedere propunerea unor măsuri pentru:

1. Încurajarea proiectelor aplicative de cercetare-dezvoltare realizate în echipe mixte (mediul de afaceri, unități de cercetare, mediul universitar).
2. Stimularea castigatorilor de proiecte Horizon Europe prin proiecte suport de construcție instituțională și de rețele de excelență precum și prin proiecte complementare
3. Promovarea participării cercetătorilor români la Orizont Europa prin staff exchange, voucher pentru scriere propuneri de proiect, vouchere de participare la evenimente de brokeraj și vouchere de utilizare infrastructura de cercetare ELI NP

Revizuirea actualului cadru de politici publice care stimulează participarea la programe internaționale a mediului academic și celui economic pentru stimularea investiției private în cercetare și încurajarea implementării de proiecte în parteneriate public-private.

Propunerea va include prin SNCISI și politici de stimulare a inovării derivate din cercetare și a politicilor de internaționalizare precum și instrumente de finanțare public-private CDI, de genul centrelor de competențe pentru misiunile din Orizont Europa, focalizate pe impact economic, social și de mediu, dar și stimularea participării la misiunile din Horizon Europe.

Impedimente:: capacitatea administrativă redusă a MCID în domeniul politici și strategii CDI; dificultăți de implementare a noilor prevederi legislative (din punct de vedere financiar, resurse implicate, etc.).

Soluții: stabilirea/nominalizarea unei structuri de specialitate, care să coordoneze procesul de elaborare, consultare publică și avizare a propunerii de act normativ; implicarea tuturor actorilor relevanți în vederea identificării soluțiilor optime pentru crearea cadrului legislativ; analiza funcțională a cadrului legislativ în vederea evitării eventualelor suprapuneri sau aspecte neacoperite, inclusiv din perspectiva operaționalizării procedurale; inițierea demersurilor de modificare a altor acte normative, care pot avea impact asupra operaționalizării prezentei propuneri legislative.

Mecanism de implementare:

Reforma va fi implementată de către ministerul de resort cu atribuții în domeniul cercetării prin unitatea de implementare a reformelor PSF creata cu acest scop.

Beneficiarii direcți/indirecți:

MCID ca autoritate de stat în domeniul CDI, agentile de finantare a cercetării și inovării, alte ministere care au în responsabilitate politici publice transversale care influențează domeniul CDI precum și autorități publice care au în subordine organizații care derulează și activități CDI, organizații CDI publice și private, alte autorități/instituii care realizează investiții publice în CDI, autoritățile administrației locale care gestionează fonduri și activități relevante pentru domeniul CDI, Academia Română, cercetători individuali angajați pe proiecte CDI și familiile acestora.

Beneficiarii indirecți ai reformei sunt:

- Centre de orientare profesională în cariera de cercetător (8 centre regionale); asociații profesionale ale cercetătorilor, ONG-uri care derulează activități în beneficiul CDI, firme de consultanță relevante pentru atragerea de fonduri CDI, cetățeni, cercetători, întreprinderi inovative cu experiență demonstrată în proiecte de cercetare, inovare și transfer tehnologic,
- întreprinderi care se angajează în transferarea către piață a produselor, serviciilor sau tehnologiilor rezultate din proiecte de cercetare.

Calendar de implementare:

Activitate	Termen finalizare	Instituii responsabile/coordonatoare
Revizuirea cadrului normativ care reglementează cooperarea între mediul academic și cel economic	Q1-2022	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul cercetării-inovării
Finalizarea actelor normative anexe	Q1-2026	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul cercetării-inovării

Buget reformă: sunt bugetate cheltuieli pentru implementarea reformelor și recomandărilor PSF prin susținerea financiară a Unității de implementare a reformelor PSF din cadrul MCID.

Ajutor de stat: Reforma constă în modificarea de acte normative, ca atribut al statului. Nu implica ajutor de stat

Complementaritatea cu alte componente:

Cu R.1 Transparentizare legislativă, debirocratizare și simplificare procedurală destinate mediului de afaceri

Complementaritatea cu alte surse de finanțare:

În scopul creșterii gradului de implicare și conectare a cercetătorilor români pe plan național și internațional, s-a avut în vedere dezvoltarea unor rețele de centre de CD (cu finanțare din FEDR)⁸: au fost contractate 11 proiecte pentru *modernizarea infrastructurilor de tip Cloud* proiectul pentru *extinderea rețelei RoEduNet* a fost în implementare, până în martie 2021 fiind înregistrate 32 de noi conexiuni; a continuat implementarea proiectului *Anelis Plus 2020*⁹, care asigura accesul la publicații științifice.

Prin intermediul PSF¹⁰ se urmărește realizarea unei evaluări a politicilor naționale de CDI, a guvernantei și arhitecturii instituționale în vederea unei mai bune integrări în Spațiul European al Cercetării și identificarea unor măsuri care să asigure un trend ascendent domeniului CDI, inclusiv în domeniul internaționalizării. Pentru derularea PSF și implementarea recomandărilor rezultate din evaluarea COM, la nivelul MCID a fost înființat un grup de lucru (“Task force PSF”), au avut loc în 2020, primele reuniuni de analiză de date, s-a definit mecanismul de guvernanță al PSF și rolul colegiilor consultative ale MCID în acest proces și se va forma un comitet, la nivel de secretar de stat, care să superviseze derularea procesului PSF. În același timp, a fost creată Unitatea de implementare a reformelor PSF, cu statut temporar (2021-2026), care are drept misiune transpunerea recomandărilor PSF în politici publice și reforme legislative. Aceasta unitate urmează a fi susținută pe durata de funcționare prin PNRR.

Contribuția la pilonul social european, inclusiv facilități pentru persoanele cu dizabilități:

Crearea unui mediu favorabil investițiilor publice și private în domeniul CDI prin actualizarea și simplificarea legislației naționale privind contractarea, finanțarea, monitorizarea și evaluarea programelor, proiectelor de cercetare-dezvoltare și inovare are implicații indirecte asupra promovării nemijlocite a egalității de șanse și de acces pe piața forței de muncă. Prin internaționalizare se va realiza încurajarea mobilităților, cercetătorii români vor avea dreptul la educație, formare profesională și învățare pe tot parcursul vieții, incluzivă și de înaltă calitate, în entități de cercetare europene, în limitele legii, pentru a dobândi și a menține competențe care să le permită participarea la proiecte de cercetare naționale și internaționale. În acest context, stagiile de mobilitate, de cercetare și specializare vor trebui să specifice concret ce competențe vor dezvolta, în concordanță cu Agenda pentru competențe în Europa.

⁸ POC, Acțiunea 1.1.2 - Dezvoltarea unor rețele de centre CD, coordonate la nivel național și racordate la rețele europene și internaționale de profil și asigurarea accesului cercetătorilor la publicații științifice și baze de date europene și internaționale

⁹ Valoare totală 249 mil. lei, din care valoare eligibilă 186,7 mil. lei. Perioada de implementare: 60 de luni (18 iulie 2017 – 17 iulie 2022).

¹⁰ Conform Memorandumului aprobat în ședința de guvern din data de 14 mai 2020

De asemenea, asigurarea egalității de șanse, indiferent de gen, origine rasială sau etnică, religie sau credință, handicap, vârstă sau orientare sexuală, va fi o condiție obligatorie în programele și proiectele de cercetare inițiate prin PNRR. Fiecare cercetător român va avea dreptul la egalitate de tratament și de șanse în ceea ce privește încadrarea în muncă, protecția socială, educația și accesul la bunuri și servicii disponibile publicului în proiectele de cercetare în care este implicat, contribuind la realizarea EU Anti-racism Action Plan 2020-2025

Contribuția la inițiativele emblematiche sau alte strategii ale UE:

Strategia UE privind cooperarea internațională în domeniul științei și inovării: „O abordare globală pentru cercetare și inovare - Strategia Europei pentru cooperare internațională într-o lume în schimbare”. publicată de COM în data de 18 mai 2021.

Comunicarea COM privind ERA : „A new ERA for Research and Innovation(COM(2020) 628)”.

Declarația de la Bonn privind Libertatea Cercetării Științifice¹¹

R.2.2 Reforma carierei de cercetare ca magnet pentru resursele umane pentru cercetare și dezvoltare în România

Provocare reformă/investiții:

Sustenabilitatea sistemului național de cercetare, dezvoltare și inovare (CDI) pe termen lung presupune predictibilitatea finanțării, atragerea resursei umane înalt calificate în cercetare și inovare, creșterea atractivității carierei de cercetător, alocarea bazată pe performanță a fondurilor CDI din universități și institute de cercetare, stimularea cooperării public-privat și evoluția ecosistemului național de cercetare și inovare în direcția creșterii competitivității economice prin internaționalizare și specializare inteligentă bazată pe cercetare.

România are provocări substanțiale privind reducerea fenomenului foarte grav de *brain drain* la toate nivelurile de competențe, afectând toate sectoarele economice; aproximativ 760.000 români cu educație universitară (22% din totalul emigranților naționali) trăiesc în afara granițelor (2015/2016). România are cea mai mare rată de emigrare a celor cu studii universitare. Aceasta a crescut mai rapid decât numărul absolvenților de învățământ terțiar în România (OECD, 2019).

- În 2019, erau 43.973 angajați în sistemul de cercetare din România, cifra cu 1,7% mai mică decât în 2018. Dintre aceștia, 27.168 erau cercetători (cu 303 mai puțini decât în 2018), cu 41,5% persoane deținând titlul de doctor. Numărul de cercetători la mia de populație activă este în România de 2.2, comparativ cu 7.4 în Cehia, 16 în Finlanda și 15 media UE.

¹¹ https://www.bmbf.de/files/10_2_2_Bonn_Declaration_en_final.pdf

- În ciuda accesului limitat la finanțare, persistă o comunitate de cercetători și inventatori care publică peste 10000 articole scopus anual; tot anual, se depun aproximativ 1000 de cereri de brevete la OSIM, din care se aprobă 300-400, iar brevetele obținute de firme ca urmare a activității inventatorilor demonstrează potențialul acestora de a crea produse comercializate global;

Principalele probleme identificate în Raportul de țară din 2020 privind România și analiza provocărilor în domeniul resurselor umane CDI

- Ținta națională 2020 (1% din fonduri publice) nu a fost atinsă și nu există măsuri de reglementare pentru a crește calitatea cercetării-dezvoltării și a inovării
- Ponderea cercetătorilor în total personal C&D este mai mică decât media europeană;
- Numărul total de absolvenți de doctorat a scăzut masiv în ultima decadă, trendul e valabil și pentru absolvenții din domenii ingineresti.
- Personalul C&D raportat la populația ocupată este de patru ori mai mic decât media UE 28;
- România ocupă în continuare unul dintre ultimele locuri din UE, în ceea ce privește publicațiile științifice și publicațiile internaționale importante.
- Cooperarea dintre mediul academic și mediul de afaceri are loc în principal pe o baza ad hoc și există blocaje normative.

Situația curentă se datorează unui cumul de factori dintre care amintim:

- O mare parte a personalului din instituțiile de învățământ superior, educație și cercetare este necorespunzător plătit, în comparație cu personalul din alte state membre UE 28 și alte categorii profesionale din sistemul public național. Situația persistă în ciuda reformei recente a salarizării în sectorul public.
- Personalul este afectat de oportunitățile limitate de dezvoltare a carierei, de lipsa recompenselor salariale pe principii meritocratice, lipsa de echipamente și materiale, lipsa finanțării activității C&D, (în fapt, majoritatea condițiilor stipulate în Codul European al Cercetătorilor¹²).
- Având în vedere lipsa de previzibilitate a finanțării C&D, instituțiile de învățământ, si cele publice de CDI nu pot implementa strategii de cercetare pe termen lung. Aceasta limitează capacitatea de a păstra personalul tânăr.

Strategia națională de cercetare, dezvoltare și inovare (SNCDI) 2014-2020, a susținut măsuri de creștere a atractivității carierei de cercetare. Strategia a susținut sprijinirea creșterii

¹² https://euraxess.ec.europa.eu/sites/default/files/am509774cee_en_e4.pdf

mobilității interne și internaționale a cercetătorilor și, totodată, deschiderea mai largă a mediului de cercetare public către cercetătorii din mediul privat și din străinătate, inclusiv prin: integrarea doctoranzilor și tinerilor doctori în proiecte CDI; încurajarea atragerii cercetătorilor cu competențe avansate din străinătate pentru conducerea de proiecte într-o instituție gazdă din România.

Resursele umane din C&D, raportate la populația ocupată, sunt, în România, la un sfert din media europeană, anume 0,50% față de 1,99%, în 2017 (EUROSTAT). La acest indicator, România se înscrie pe o curbă de divergență față de media europeană, în perioada 2009-2017 decalajul majorându-se de la 1,1 la 1,5 puncte procentuale. Proporția se păstrează și într-o evidență care consideră echivalent normă întreagă (0,38% RO față de 1,46% în UE 28 în 2017).

România are scoruri foarte scăzute în ceea ce privește competențele / dimensiunea capitalului uman (GCI, 2019, EIS, 2019). Această situație este datorată pe de-o parte tendințelor demografice, iar pe de altă parte calității sistemului educațional. România are a doua cea mai mare scădere demografică în UE 28 (EUROSTAT, 2020). Diaspora românească este o cincea cea mai mare din lume și are cea mai mare rată de creștere din ultimii ani. La nivel național, procentul absolvenților de învățământ terțiar în domeniile STEM a scăzut, de la 17,6% la 1000 de locuitori cu vârste între 20 și 29 de ani, la 14,4% în perioada 2013-2016. Indicatorul atractivitatea sistemului național CDI, ce înregistrează un coeficient de 32.77, conform EIS(2019) plasează România pe una din ultimele poziții, (în urma României fiind doar Bulgaria (29.42) și Ucraina (17.27) în timp ce primele poziții sunt ocupate de Elveția (259.12) și Luxembourg (236.20).

Recomandări specifice de țară

Pe baza analizelor care au stat la baza Raportului de țară din 2019 privind România (EC SWD (2019) 1022 final), raportat la domeniul CDI și la obiectivele prezentelor reforme PNRR, sunt evidențiate nevoi de investiții cu un rang înalt de prioritate pentru:

- a sprijini colaborarea dintre institutele publice de cercetare și industriile inovatoare, a crește atractivitatea și performanța organizațiilor de cercetare și dezvoltare, a încuraja cercetarea aplicată prin intermediul centrelor de inovare și al investițiilor naționale și transnaționale comune în validarea timpurie a produselor, comercializare, brevetare, formarea de start-upuri și transferul de tehnologie;
- a consolida actualele infrastructuri, capacități și competențe în materie de cercetare și inovare, astfel încât să se asigure participarea la programul Orizont Europa și la alte programe și inițiative ale UE, să se integreze rețelele internaționale, transfrontaliere și clusterelor transnaționale și să se instituie programe comune de cercetare și educație și scheme de cofinanțare;

Obiective:

- 1) Creșterea atractivității sistemului național CDI și a carierei de cercetător;
- 2) Atragerea de resurse umane înalt calificate pentru cercetare din țară și străinătate pentru recuperarea decalajelor față de media UE.
- 3) Adoptarea Cartei Europene pentru Cercetatori, a Codului de Conduita pentru Recrutarea Cercetătorilor, precum și angajamentul de a implementa strategia instituțională pentru resurse umane pentru cercetare pentru stimularea performanței în cariera, în acord cu practicile comunitare în domeniu.

Descriere reformă/investiție:

Participarea la competiții publice CDI va fi condiționată de adoptarea cartei și codului cercetătorului de către universități și institute/organizații de cercetare. Implementarea acestei reforme se va face prin crearea unui nou cadru legislativ pentru cariera în cercetare și acordarea de stimulente pentru creșterea atractivității carierei în cercetare, inclusiv prin adoptarea practicilor științei deschise și măsuri conexe care să asigure un sistem CDI atractiv pentru cercetătorii din afara țării (prin crearea unor condiții atractive și sigure de muncă și de angajare pentru cariere mai durabile și mai atrăgătoare pentru cercetători, permițând astfel atragerea și menținerea unor cercetători de nivel excelent).

Modificarea cadrului legislativ care reglementează profesia de cercetător în România și creșterea atractivității sistemului național CDI prin măsuri de motivare la nivel individual și instituțional.

Noul cadru legislativ va aduce modificări privind:

- a) condiții cadru unice pentru desfășurarea unei cariere de cercetare și a altor categorii de personal de cercetare-dezvoltare din sistemul național de CDI sau în alte entități publice/private/instituții publice. Aceasta vor include măsuri pentru cercetători și alte categorii de personal de cercetare-dezvoltare, instituții de cercetare, servicii de digitalizare, integrare socială și profesională (de asemenea, pentru familii), servicii de orientare profesională, mentorat și pregătire, servicii avansate de dezvoltare a carierei, construirea unui ecosistem favorabil manifestării competențelor în CDI, care să constituie o resursă pentru toți beneficiarii de servicii CD. De exemplu : a) stimularea dezvoltării programelor postdoctorale de cercetare avansată cofinanțate din fonduri publice (inclusiv Orizont Europa-MSCA) ; b) evaluarea externă a activității centrelor și entităților de cercetare din sistemul CDI după o metodologie unică de evaluare a calității cercetării științifice și performanței instituționale, ca bază pentru finanțarea instituțională a activităților CDI din fonduri publice; c) susținerea dezvoltării carierei de cercetător în universitățile cu activități intensive de cercetare; d) generalizarea adoptării Cartei Europene a Cercetătorului și a Codului de Conduita pentru recrutarea cercetătorilor de către organizațiile CDI beneficiare de fonduri publice CDI.

- b) condiții cadru pentru o politică echilibrată de gen, diversitate și inclusivitate, în acord cu bunele practici la nivel internațional
- c) condiții atractive pentru promovare/recrutare, evaluarea experienței profesionale, pe baza performanței în domeniul CDI. De exemplu: a) criterii unitare la nivel național de recrutare pentru cercetătorii tineri dar și pentru doctoranzi pe principii meritocratice și în acord cu bunele practici internaționale în materie ; b) criterii de evaluare bazate pe excelența științifică dar care să ia în considerare competențele și activitățile conexe care completează profilul științific și asigură relația cu societatea; c) dialog instituțional pentru uniformizarea raportării activității științifice (se va propune prin dialog instituțional cu Ministerul Educației, cu Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior, cu Consiliul Național pentru Finanțarea Învățământului Superior și cu entitățile CDI, utilizarea aceluiași criterii în ceea ce înseamnă raportarea activității științifice); d) asigurarea transparenței prin generalizarea înscrierii în registrul național al cercetătorilor și publicarea în EURAXESS și pe portaluri consacrate a posturilor vacante din cercetare; e) asigurarea de condiții de muncă și de perfecționare atractive, inclusiv învățarea pe termen lung și dobândirea de competențe transversale, prin sinergia politicilor CDI cu a celor educaționale, sociale și a celor de resurse umane, mobilitate intersectorială pentru optimizarea evoluției în cariera profesională în condiții echitabile.
- d) compatibilitatea între categoriile/funcțiile/gradele profesionale ale personalului de cercetare și standardele UE/cele mai bune practici;
- e) o nouă taxonomie a competențelor pentru cercetători în acord cu cadrul european existent;
- f) condiții atractive și beneficii suplimentare pentru atragerea oamenilor de știință din străinătate prin combinarea politicilor CDI cu cele sociale și de resurse umane;
- g) stimulente pentru angajarea tinerilor cercetători dar și activități de atragere a tinerilor în cariera de cercetare și promovarea științei pentru societate
- h) revizuirea legislației privind etica în acord cu evoluția rapidă a noilor tehnologii, a libertății academice, Declarația de la Bonn, integritatea și buna conduită în activitatea de cercetare.

Pentru a îmbunătăți calitatea și aplicabilitatea cercetării, se implementează o reformă profundă cu accent pe dezvoltarea abilităților și competențelor cheie pentru cercetătorii din stadiul inițial al carierei lor. În plus, se va încuraja excelența în cercetare și mobilitatea cercetătorilor, inclusiv prin accesul cercetătorilor din străinătate la concursurile de promovare din sistemul de CDI din România.

În condițiile expansiunii rapide a sistemului CDI, alimentată în principal de atragerea tinerilor (absolvenți doctorat, dar nu numai), asigurarea unei ponderi rezonabile a cercetătorilor seniori

devine o provocare pentru ciclul 2021-2027. În același timp trebuie urmărită dezvoltarea activităților de C&D în cadrul firmelor.

România asigură în acest mod implementarea măsurilor recomandate prin Concluziile Consiliului UE privind ERA (2020) respectiv la „Cadrul european îmbunătățit al competențelor pentru cariere în cercetare” ținând seama de știința deschisă, de egalitatea de gen, de competențele digitale, de diversificare a carierelor în cercetare și de eventualitatea unor parcursuri profesionale multiple, precum și de elemente suplimentare relevante din Agendă europeană pentru competențe și din „Apelul la acțiune de la Zagreb”, Concluziile Consiliului UE privind „Inițiativa Universitățile Europene – Asocierea învățământului superior, cercetării și inovării cu societatea: pavarea unui nou drum pentru o nouă dimensiune a învățământului superior european” (2021) și Concluziile Consiliului UE privind „ERA- Asigurarea cercetătorilor cu cariere și condiții de lucru atractive și sustenabile, pentru ca „circulația creierelor” să devină o realitate” (2021)

Mecanism de implementare:

Reforma carierei de cercetător, va fi abordată integrat, cu rol demonstrativ, pentru o parte din intervențiile propuse în PNRR, acestea fiind prioritizate, astfel:

- revizuirea și actualizarea legislației relevante domeniului CDI cu impact direct asupra carierei de cercetător
- investiții care conduc cel puțin la atragerea de resurse umane de înaltă calitate în domeniul CDI din afara RO, pentru a realiza „brain circulation”
- investiții în sprijinirea perfecționării tinerilor cercetători români la început de carieră castigatori la competiții europene, posesori de certificate de excelență prin susținerea financiară a proiectelor CDI (acțiuni Marie Skłodowska Curie)
- investiții în crearea și coordonarea unei rețele de centre regionale de orientare în cariera care vor fi factori cheie în creșterea atractivității sistemului național CDI și promovarea științei în societate.

În conformitate cu Legea nr. 319/2003 privind statutul personalului CD din România, Ministerul Cercetării, Inovării și Digitalizării este autoritatea responsabilă de calificarea și certificarea resurselor umane CDI implicate în activitatea de CD.

Reforma prevede crearea noului cadru legislativ pentru cariera în cercetare și acordarea de stimulente pentru creșterea atractivității carierei în cercetare și măsuri conexe care să asigure un sistem CDI atractiv pentru cercetătorii din afara țării (prin crearea unor condiții atractive și sigure de muncă și de angajare pentru cariere mai durabile și mai atrăgătoare pentru cercetători, permițând astfel atragerea și menținerea unor cercetători de nivel excelent).

Procesul va fi precedat de o evaluare/recomandare ex-ante privind politicile și strategiile CDI pentru domeniul resurse umane, derivate din evaluarea externă mecanismului de sprijin al

politicilor (PSF) din Programul Orizont 2020. Începând cu luna aprilie 2020, Ministerul Cercetării Inovării și Digitalizării participă la un program pilot bilateral ERA Advance cu CE (DG CI, DG REGIO, DG REFORM) prin care beneficiază de consultanță pentru accelerarea reformelor în domeniul CDI.

Legea 206/2004- privind buna conduită în cercetarea științifică, dezvoltarea tehnologică și inovare va fi revizuită și actualizată, pentru a include prevederi privind impactul digitalizării asupra bunelor practici în domeniul CDI și pentru a maximiza beneficiile bunelor practici europene în domeniul eticii și integrității și a genera un mediu de lucru propice evoluției profesionale pe baze meritocratice în sistemul național CDI . MCID este autoritatea responsabilă pentru implementarea acestui act normativ.

Formele finale vor fi avizate interministerial supuse aprobării Parlamentului și publicate în Monitorul Oficial.

Impedimente: Posibile bariere administrative și de timp în elaborarea cadrului legislativ; întârzieri cauzate de dezbaterile publice asupra actului normativ; număr ridicat de comentarii primite asupra propunerii; dificultăți de implementare a noilor prevederi legislative (din punct de vedere financiar, resurse implicate, etc.).

Soluții: Stabilirea/nominalizarea unei structuri de specialitate, care să coordoneze procesul de elaborare, consultare publică și avizare a propunerii de act normativ; implicarea tuturor actorilor relevanți în vederea identificării soluțiilor optime pentru crearea cadrului legislativ; analiza funcțională a cadrului legislativ în vederea evitării eventualelor suprapuneri sau aspecte neacoperite, inclusiv din perspectiva operaționalizării procedurale; inițierea demersurilor de modificare a altor acte normative, care pot avea impact asupra operaționalizării prezentei propuneri legislative.

Calendar de implementare:

Activitate	Termen finalizare	Institutii responsabile/coordonatoare
Revizuirea cadrului normativ	Q4-2023	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul cercetării-inovării
Finalizarea actelor normative anexe	Q1-2026	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul cercetării-inovării

Buget reformă: nu sunt bugetate cheltuieli pentru modificările legislative

Beneficiarii direcți/indirecți:

MCID ca autoritate de stat în domeniul CDI, agențiile de finanțare a cercetării și inovării, alte ministere care au în responsabilitate politici publice transversale care influențează domeniul CDI precum și autorități publice care au în subordine organizații care derulează și activități CDI, organizații CDI publice și private, alte autorități/instituiții care realizează investiții publice în CDI, autoritățile administrației locale care gestionează fonduri și activități relevante pentru domeniul CDI, Academia Română, cercetători individuali angajați pe proiecte CDI și familiile acestora.

Beneficiarii indirecti ai reformei sunt:

- Centre de orientare profesională în cariera de cercetător (8 centre regionale); asociații profesionale ale cercetătorilor, ONG-uri care derulează activități în beneficiul CDI, firme de consultanță relevante pentru atragerea de fonduri CDI, cetățeni
- Cercetători

Ajutor de stat:

Reforma constă în modificarea de acte normative, ca atribut al statului.

Complementaritatea cu alte componente:

Complementaritatea cu alte surse de finanțare:

- Prin PNCDI III(2015-2020) au fost finanțate în cadrul programului de resurse umane : diverse categorii de proiecte : a) proiecte de cercetare postdoctorală (PD); b) proiecte de cercetare pentru stimularea tinerelor echipe independente (TE);c) bursa tânărului cercetător (BT);d) premierea rezultatelor cercetării - articole (PRECISI);e)
- premierea rezultatelor cercetării - brevete (PRECBVT); f) proiecte de mobilitate pentru cercetători (MC);g) proiecte de mobilitate pentru cercetători cu experiență din diaspora (MCD); h) proiecte de mobilitate pentru tineri cercetători din diaspora (MCT);i)
- burse de cercetare "Stefan Odobleja" (BSO);j)burse de cercetare "Spiru Haret" (BSH);j)
- burse de cercetare "Simion Mehedinți" (BSM).

Contribuția la pilonul social european, inclusiv facilități pentru persoanele cu dizabilități:

Reforma carierei de cercetător corespunde măsurilor cuprinse în Planul de acțiune privind Pilonul european al drepturilor sociale elaborat de către Comisia Europeană și anume pe componenta Egalitatea de șanse și de acces pe piața forței de muncă, măsurile de susținere a centrelor de orientare în cariera de cercetător, prin susținerea perfecționării tinerilor cu

certificat de excelență Marie Skłodowska Curie se încadrează în categoria cursuri de formare profesională și învățare pe tot parcursul vieții, în concordanță cu Agenda pentru competențe în Europa. În plus, locația centrelor regionale de orientare în carieră în universități arată clar orientarea spre instituțiile de învățământ superior ca actori majori în procesul de educație și cercetare în Spațiul European al Cercetării și Învățământului Superior. Aceste centre vor deveni nucleul eforturilor comune ale autorităților naționale, regionale și locale în direcția formării de competențe avansate în domeniul CDI și al atragerii tinerilor spre cercetare dar și pe componenta de promovare a rezultatelor cercetării în comunitate, în vederea constientizării beneficiilor cercetării pentru societate și creștere economică sustenabilă.

Contribuția la inițiativele emblematiche sau alte strategii ale UE:

Investiția adresează - Recalificarea și perfecționarea componenta 7 –din cadrul „Strategiei anuale pentru 2021 privind creșterea durabilă COM(2020) 575 final, pentru a consolida potențialul de inovare și creștere economică. Reforma carierei de cercetător va aborda inclusiv diferențele semnificative care există în continuare între femei și bărbați cu privire la ocuparea forței de muncă și remunerare pentru domeniul cercetare și inovare, precum și accesul la servicii de calitate conexe vieții profesionale și reforma va avea în vedere prin centrele de orientare în carieră, atractivitatea sporită a locului de muncă, prin politici investitoriale specifice în domeniul resurselor umane.

Investițiile

Investiția I. 1. Realizarea de platforme digitale pentru punerea în aplicare a reformelor privind transparentizarea legislativă, debirocratizare și simplificare procedurală destinate mediului de afaceri.

Provocare reformă/investiție:

Investiția susține reforma precedentă, contribuind la debirocratizarea mediului de afaceri prin digitalizarea unor servicii publice.

Ca principiu, platformele digitale care oferă servicii publice de debirocratizare a serviciilor publice destinate mediului de afaceri se vor realiza în contextul cloud-ului guvernamental, în cadrul componentei specifice de digitalizare.

Recomandări specifice de țară:

Legat de procesul de digitalizare serviciilor publice destinate mediului de afaceri, în corelare cu reforma de debirocratizare de mai sus, relevantă este recomandarea specifică de țară din 2019 cu privire la simplificarea procedurilor administrative.

Obiectiv: Investiția propusă are în vedere sprijinirea competitivității mediului de afaceri prin digitalizarea unor servicii publice destinate acestuia, în corelare cu reforma de debirocratizare și simplificare procedurală.

Descriere reformă/investiție:

Investiția constă în realizare de platforme online care să asigure accesul întreprinderilor la o serie de servicii publice/facilități legate de derularea activităților proprii în contextul simplificărilor procedurale, legislative și digitalizării.

Instituțiile beneficiare vor derula proceduri de achiziție publică pentru dezvoltarea platformelor respective și pentru achiziționarea de echipamente IT necesare asigurării implementării platformelor respective, coroborat cu asigurarea elementelor de securitate digitală, de acces și de prelucrarea datelor cu caracter personal. De asemenea, se va asigura interconectarea platformelor respective și posibilitatea schimbului securizat de date cu alte baze de date incluse în cadrul componentei de cloud guvernamental. Astfel, achizițiile vor avea în vedere serviciile de concepere și realizare a platformelor IT atât software și/sau dotarea cu echipamentele IT necesare gestionării acestora.

De asemenea, în dezvoltarea și operarea platformelor respective se vor avea în vedere elementele ce țin de asigurarea accesibilității persoanelor cu dizabilități, de prevederile legale privind protecția și prelucrarea datelor cu caracter personal.

În momentul de față există platforma edirect.e-guvernare.ro, care va fi dezvoltată prin includerea platformelor de mai sus, (de ex. cea în cazul licențelor/ autorizațiilor), astfel încât să fie un punct unic complet funcțional, pentru toate nevoile companiilor românești. Astfel, se va avea în vedere o mapare a tuturor platformelor existente și se vor demara demersuri în vederea conectării acestora (cloud guvernamental, data center cu migrarea aplicațiilor publice pe aceeași platforma, onrc, anaf, etc).

Mecanism de implementare:

Mecanismul de implementare va fi bazat pe parteneriatul dintre instituțiile cu atribuții în punerea în aplicare a modificărilor legislative prevăzute de reforma de mai sus și ministerul de resort responsabil cu digitalizarea. Parteneriatul va avea în vedere stabilirea standardelor de dezvoltare și interconectare a platformelor publice și asigurarea pentru suportului tehnic necesar în definirea caracteristicilor acestora. Parteneriatul respectiv nu trebuie neaparat formalizat, cu toate acestea trebuie asigurată o pistă de audit pentru identificarea corespondenței între instituțiile respective cu privire la realizarea investițiilor.

Platformele respective vor fi gestionate de către instituțiile beneficiare cu atribuții în punerea în aplicare a modificărilor legislative prevăzute de reforma de mai sus și care vor asigura din bugetul propriu inclusiv mentenanța necesară pentru functionarea lor ulterioara. Instituțiile respective vor fi responsabile cu realizarea achizițiilor publice respective.

Calendar de implementare:

Activitate	Termen finalizare	Instituții responsabile/coordonatoare
Realizare parteneriat cu MCID pentru stabilirea de stabilirea standardelor de interconectare a platformelor publice și pentru suportului tehnic necesar în definirea caracteristicilor acestora.	Q4 2022	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul economic și alte instituții implicate în reforma privind debirocratizarea mediului de afaceri și MCID
Realizare achiziții publice platforme digitale și echipamente	Q4 2023	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul economic și alte instituții implicate în reforma privind debirocratizarea mediului de afaceri
Finalizarea implementării contractelor de achiziție și interconectarea platformelor la punctul unic	Q4 2024	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul economic și alte instituții implicate în reforma privind debirocratizarea mediului de afaceri

Beneficiari direcți/indirecți:

Beneficiarii direcți: Ministerul Economiei, Antreprenoriatului și Turismului și alte instituții care vor dezvolta platformele necesare debirocratizării mediului de afaceri în conformitate cu cele menționate în descrierea reformei aferente.

Beneficiari indirecți sunt agenții economici, profesioniștii care desfășoară activități economice și populația în general, în cazul în care va desfășura activități economice.

Buget reformă/investiție: 2 mil. euro * 7 platforme (inclusiv echipamente necesare) =14 mil euro

Ajutor de stat: Investițiile nu implică elemente de ajutor de stat, fiind derulate achiziții publice de către instituțiile beneficiare pentru realizarea investițiilor menționate.

Complementaritatea cu alte componente:

Investițiile sunt integrate și complementare cu cele din cadrul cloud-ului guvernamental și cele legate de digitalizarea ANAF. Cu toate acestea, ele sunt bugetate în cadrul acestei componente, fiind direct legate de mediul de afaceri.

Complementaritate cu alte surse de finanțare:

A se vedea proiectele menționate la secțiunea similară din cadrul reformei R.1.

În ceea ce privește alte programe finanțate din fonduri europene sau de la bugetul de stat, complementaritatea poate fi analizată pe zona de asistență tehnică, unde se pot avea în vedere dezvoltarea de platforme publice pentru digitalizarea unor activități ale administrației publice care să ajute la implementarea programelor respective.

Contribuția la Pilonul social european, inclusiv facilități pentru persoanele cu dizabilități:

Prin digitalizarea serviciilor publice destinate mediului de afaceri, rezultate ca urmare a reformei aferente se va asigura accesul nediscriminatoriu întreprinderilor/pieței forței de muncă, oferind inclusiv facilități pentru asigurarea accesului persoanelor cu dizabilități.

Contribuția la inițiativele emblematice sau alte strategii ale UE:

Investițiile contribuie la noua Strategie UE pentru IMM (2020) ca bază pentru reducerea sarcinilor administrative. De asemenea, măsura contribuie la Strategia anuală a UE pentru 2021 privind creșterea durabilă având în vedere contribuția la tranziția digitală și la inițiativa emblematică pentru a sprijini o redresare solidă - Modernizarea în cadrul căreia principalele servicii publice digitale ar trebui să fie modernizate și accesibile tuturor.

Investiția 2.1. Instrumente financiare pentru sectorul privat

Măsura 1: Garanția de portofoliu pentru Reziliență

Partener de implementare: Fondul European de Investiții ("FEI")

Modalitate de implementare: instrumentul financiar propus (garanția de portofoliu) urmează să fie implementat de FEI (Fondul European de Investiții), prin intermediul unei contribuții la programul InvestEU compartimentul pentru statul membru. În funcție de instrumentele financiare disponibile în cadrul compartimentului pentru Uniune (la momentul actual acestea fiind încă în curs de dezvoltare de către Comisia Europeană), se are în vedere posibilitatea de a aloca acest buget pentru suplimentarea resurselor unui anumit produs disponibil în cadrul compartimentului UE (realizarea unui top-up). Aceasta potențială contribuție (top-up) se va stabili ulterior, după publicarea produselor disponibile din cadrul compartimentului UE de către Comisia Europeană.

Analiza/identificarea eșecului de piață

După cum s-a indicat în analiza FI-Compass 2019 asupra decalajului în finanțarea IMM-urilor din UE, instrumentele financiare pot juca un rol important în facilitarea accesului IMM-urilor la finanțare în contextul economic actual, având în vedere capacitatea acestora de a acorda finanțări cu grad de risc sporit și de a atrage resurse suplimentare din sectorul privat.

În ceea ce privește implementarea instrumentelor financiare de garantare în România, analiza de țară realizată de FI-Compass pentru România constată succesul Inițiativei pentru IMM, subliniind relevanța acestui instrument pe piață. În plus, se recomandă continuarea implementării acestui tip de instrument de garantare pentru „finanțarea generală a IMM-urilor” pentru a sprijini cât mai multe companii din cât mai multe industrii și regiuni ale țării.

Pe baza studiilor de piață prezentate în secțiunile anterioare, instrumentul financiar propus este o garanție de portofoliu. La momentul actual, o analiză de piață comprehensivă nu a fost realizată de către partenerul de implementare, iar alocarea bugetară propusă este indicativă. Analiza de piață finală va fi realizată de către FEI după publicarea Comisiei Europene a produselor disponibile din cadrul compartimentului UE al programului InvestEU. Prin urmare, se considera ca criteriile de eligibilitate finale vor avea un impact asupra cererii pieței și asupra alocării resurselor bugetare finale în cadrul măsurii.

Scopul garanției este de a înlătura obstacolele actuale cu care se confruntă întreprinderile românești, și anume costul crescut al finanțării, cerințele de garantare și blocarea surselor de creditare. În acest context, ca urmare a crizei, întreprinderile locale se confruntă cu probleme de lichiditate. De asemenea, instrumentul propus vizează și problemele de solvabilitate ale întreprinderilor, mai precis incapacitatea acestora de a-și îndeplini obligațiile financiare din cauza reducerii semnificative temporare a veniturilor, pe fondul crizei actuale.

În acest context, instrumentul are scopul de a îmbunătăți accesul la finanțare și de a revitaliza canalele de împrumut blocate, în timpul și după criza COVID-19, prin sprijinirea investițiilor pe termen lung și a nevoilor de capital de lucru ale întreprinderilor.

În plus, în conformitate cu Regulamentul UE 2021/241 de instituire a Facilității de Recuperare și Reziliență, instrumentul propus va contribui la îmbunătățirea rezistenței, a pregătirii pentru criză, a capacității de ajustare și a potențialului de dezvoltare al țării.

Un astfel de tip de instrument este bine cunoscut în rândul instituțiilor bancare românești, poate fi implementat rapid și ar fi complementar altor inițiative luate în considerare de către Comisia Europeană.

În general, scopul principal al unei garanții de portofoliu este redistribuirea riscului în cadrul sistemului financiar pentru ca intermediarii financiari să poată oferi finanțare în condiții mai bune întreprinderilor. Mai mult, garanția de portofoliu își atinge obiectivele prin eliberarea cerinței de capital și prin asigurarea riscului pierderilor pentru portofoliile de tranzacții eligibile nou-create cu beneficiarii finali.

În cazul potențialului produs propus, FEI va beneficia de ratingul AAA pentru a oferi intermediarilor financiari o protecție împotriva riscurilor de neplată la o rată de garantare predefinită.

Beneficiile garanției de portofoliu sunt:

- Cerințe reduse de garanții suplimentare;
- Un comision de garantare redus pentru partea garantată a împrumutului;
- Scadențe extinse;
- Întreprinderile cu grad înalt de risc risc devin bancabile.

Garanția de portofoliu poate fi implementată fie ca garanție plafonată, fie ca garanție neplafonată. În cazul unei garanții plafonate, se acordă o reducere parțială a cerinței de capital pentru intermediarii financiari, în timp ce garanția neplafonată oferă o reducere integrală a cerinței de capital. Efectul minim de multiplicare a sumei acordate va fi determinat de acordurile operaționale semnate, estimând minim. 4x resursele totale alocate.

Criterii de eligibilitate

Intermediarii financiari eligibili pot fi: bănci comerciale, fonduri de garantare, instituții de microfinanțare, companii de leasing și orice alte entități autorizate să acorde credite.

Beneficiari finali: IMM-urile (până la 249 de angajați) și întreprinderile cu până la 500 de angajați, întreprinderile individuale, fermierii individuali și întreprinderile agricole ar putea fi eligibili pentru garanția de portofoliu.

Finanțarea eligibilă, pentru a face parte din portofoliul garantat prin prezenta măsură, poate include o gama largă de produse de creditare, precum: capital de lucru, linii de credit, credite de investiții, leasing, etc.. Aceste elemente, precum și sectoarele economiei vizate vor fi determinate în urma analizei de piață, ținând cont de Regulamentul Facilității de Recuperare și Reziliență precum și de criteriile de eligibilitate din cadrul programului InvestEU.

Prin urmare, criteriile finale de eligibilitate, compoziția portofoliului de credite, rata de garantare și clauzele de risc vor urma dispozițiile/criteriile stabilite pentru programul InvestEU, în cazul unei contribuții pentru un produs din cadrul compartimentului UE.

În cazul în care compartimentul UE nu va include un instrument menit a genera toate beneficiile necesare pentru statul membru și se va opta pentru un produs special realizat în cadrul compartimentului statului membru, setul detaliat de criterii de eligibilitate precum și bugetul final va fi stabilit ulterior pe baza analizei detaliate a nevoilor pieței efectuate de către FEI. Aceste criterii pentru potențialul instrument din cadrul compartimentului pentru statul membru pot avea în vedere: rata de garantare de maxim 80% în conformitate cu regulamentul pentru ajutorul de stat, riscul reținut de intermediarii financiari de minim 10%, iar eligibilitatea

refinanțării va fi, de asemenea, stabilită în conformitate cu regulile de ajutor de stat. Detaliile și criteriile de eligibilitate aplicabile vor fi stabilite ulterior de către statul membru în colaborare cu FEI și Comisia Europeană și vor fi incluse în acordul de garantare între FEI și Comisia Europeană (acordul pentru implementarea instrumentelor financiare).

Măsura 1 propune următoarele tipuri de intervenții (urmând a fi finalizate în urma analizei de piață detaliată realizată de către FEI):

Măsură	Alocare preliminară (mil. euro)	Tip preliminar de intervenție ¹³ ()
Măsura 1 – Garanția de portofoliu pentru Reziliență	300	015 – Dezvoltarea comercială și internaționalizarea IMM-urilor, inclusiv investiții productive
		015a – Sprijinirea întreprinderilor mari prin instrumente financiare, inclusiv investiții productive

Demarcarea între cele două tipuri de intervenții este bazată pe tipul beneficiarilor finali sprijiniți: 015 acoperind IMM-urile, iar 015a întreprinderi mari (conform anexei IV a Regulamentului (UE) 2021/241). Alocările bugetare finale vor fi stabilite pe baza analizei de piață realizată de către FEI.

Deși se preconizează ca o parte semnificativă a finanțării va fi contractată de beneficiarii finali înainte de sfârșitul anului 2026, intermediarii financiari selectați vor avea posibilitatea să semneze noi acorduri de creditare alocând fonduri beneficiarilor finali și după sfârșitul anului 2026, în conformitate cu dispozițiile relevante ale Regulamentului InvestEU.

Resursele rambursate (provizioane de garantare eliberate sau resurse recuperate în caz de neplata) vor fi returnate statului membru și reinvestite de către FEI pentru aceleași obiective după anul 2026. Dispozițiile detaliate legate de reutilizarea resurselor rambursate vor fi stabilite de către statul membru și FEI.

Guvernanță

Guvernanța va urma modelul standard al programului InvestEU. În plus, pentru a asigura monitorizarea implementării măsurii, un comitet specific va fi înființat la nivel național. Acesta va include reprezentanți ai Guvernului României și ai partenerului de implementare – FEI.

¹³ Conform anexei VI la Regulamentul (UE) 2021/241 de instituire a Mecanismului de redresare și reziliență

De asemenea, după înființarea Băncii Naționale de Dezvoltare a României, reprezentanții acesteia pot fi invitați ca observatori în cadrul comitetului de investiții sau în cadrul altor organisme de guvernare.

Planificarea investiției va lua în considerare următoarele etape:

Acțiunea	Termen indicativ
Agreearea strategiei de investiții și a criteriilor de eligibilitate între FEI, Guvern și CE	Trim.3 2021
Evaluarea ex-ante a pieței (FEI împreună cu jucătorii relevanți de pe piața din România)	Trim.3 2021
Semnarea acordului de contribuție Guvernul României – Comisia Europeană	Trim.3 2021
Semnarea acordului de garantare FEI - Comisia Europeană	Data urmând a fi stabilita de către CE
Publicarea apelului pentru expresii de interes	In funcție de data semnării acordului de garantare
Evaluarea și selecția intermediarilor financiari	In funcție de data semnării acordului de garantare
Începerea acordării finanțării către beneficiarii finali (împrumuturi noi pot fi acordate și după 31 Decembrie 2026)	In funcție de data semnării acordului de garantare

Calendarul propus va corespunde cu calendarul de implementare al programului InvestEU.

Ajutor de stat / Monitorizare și raportare:

În ceea ce privește ajutorul de stat, precum și monitorizarea și raportarea vor fi consistente cu dispozițiile relevante ale Regulamentului InvestEU.

În cazul implementării unui produs în cadrul compartimentul statului membru, în măsura în care este necesar, o schema specifică de ajutor de stat pentru beneficiarii finali va fi stabilită. Un posibil cadru legal al ajutorului de stat pentru investiții ar fi De minimis (Regulamentul

1407/2013), a cărui aplicabilitate a fost prelungită până în 2023, precum și succesorul acestuia. În acest caz, instrumentul financiar va fi în conformitate cu normele privind ajutoarele de stat.

La nivelul partenerului de implementare FEI (în cazul implementării instrumentului în cadrul compartimentului statului membru): Pentru această măsură se va specifica în contractul de garantare că acesta va fi administratorul schemelor de ajutor de stat/aplicabile în derularea instrumentelor financiare. Pentru a nu fi incidente, prevederile ajutorului de stat la nivelul FEI și al intermediarilor financiari, măsura va fi concepută și implementată astfel încât FEI și intermediarii financiari vor reprezenta doar vehicule utilizate pentru transferul avantajului către beneficiarii finali.

Intermediarii financiari vor fi selectați în mod transparent și nediscriminatoriu, printr-o procedură competitivă, transparentă, nediscriminatorie și necondiționată de către FEI. Intermediarii financiari selectați administrează și monitorizează crearea portofoliului de credite eligibile, raportează către FEI acțiunile de recuperare a pierderilor. De asemenea, intermediarii financiari monitorizează calculul și raportarea aferente procedurilor relevante în materie de ajutoare de stat.

Do No Significant Harm („a nu prejudicia în mod semnificativ mediul”)

Întrucât instrumentul va fi creat în cadrul InvestEU, respectarea principiului DNSH¹⁴ va fi asigurată prin aplicarea procedurii CE de verificare a sustenabilității.

În cazul în care este necesar, în acordul de finanțare vor fi excluse anumite proiecte sau domenii de intervenție (excluse în mod general de la sprijinul PNRR) și în conformitate cu reglementările programului InvestEU.

Printre aceste domenii/activități excluse, se pot regăsi (aplicabilitatea acestora urmând a fi confirmată de către CE pentru potențialul produs a fi implementat):

- Pentru obiectivul de atenuare a schimbărilor climatice: (i) activități legate de combustibili fosili, inclusiv utilizarea în aval¹⁵, (ii) activități acoperite de sistemul UE de comercializare a certificatelor de emisii (ETS) atingând emisii de CO₂ preconizate a nu fi substanțial mai mici decât valorile de referință relevante¹⁶, (iii) compensarea costurilor ETS indirecte;

¹⁴ În conformitate cu Ghidul - Orientări tehnice privind aplicarea principiului de „a nu prejudicia în mod semnificativ” (2021/C58/01)

¹⁵ Cu excepția investițiilor în producția de energie electrică și/sau termică, precum și în infrastructura de transport și de distribuție aferentă, care utilizează gaze naturale, respectând condițiile stabilite în anexa III a Ghidului -Orientări tehnice privind aplicarea principiului de „a nu prejudicia în mod semnificativ” (2021/C58/01).

¹⁶ Valorile de referință stabilite pentru alocarea cu titlu gratuit pentru activitățile / instalațiile care intra în sfera de aplicabilitate a sistemul UE de comercializare a certificatelor de emisii, în conformitate cu Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2021/447.

- Pentru economia circulară: (iv) activități legate de depozitele de deșeuri, incineratoare și instalațiile de tratare mecano-biologică a deșeurilor¹⁷, (v) activități în care eliminarea pe termen lung a deșeurilor poate dăuna mediului (de exemplu, deșeurile nucleare).

Aceste criterii vor asigura, de asemenea, că vor putea fi selectate doar activitățile care respectă legislația de mediu națională și a UE relevantă.

Măsura 2: Garanția de portofoliu pentru Acțiune climatică

Partener de implementare: Fondul European de Investiții ("FEI")

Modalitate de implementare: instrumentul financiar propus (garanția de portofoliu) urmează să fie implementat de FEI (Fondul European de Investiții), prin intermediul unei contribuții la programul InvestEU compartimentul pentru statul membru. În funcție de instrumentele financiare disponibile în cadrul compartimentului pentru Uniune (la momentul actual acestea fiind încă în curs de dezvoltare de către Comisia Europeană și Grupul Băncii Europene de Investiții), se are în vedere posibilitatea de a alocă acest buget pentru suplimentarea resurselor pentru produsele disponibile în cadrul compartimentului UE (realizarea unui top-up). Aceasta potențială contribuție (top-up) se va stabili ulterior, după publicarea produselor disponibile din cadrul compartimentului UE de către Comisia Europeană.

Având în vedere posibilitatea existenței unui instrument dedicat acțiunilor climatice în cadrul compartimentului pentru Uniune, la care s-ar putea realiza un top-up, este necesară o alocare separată față de instrumentul propus în cadrul Măsurii nr. 1. De asemenea, structura instrumentului pentru Acțiune climatică ar putea fi diferită față de cea a instrumentului pentru Reziliență în ceea ce privește rata de garantare, structura de risc, condițiile de eligibilitate, etc.

Analiza/identificarea eșecului de piață

Potrivit studiului FI-Compass „Potențialul investițiilor în eficiență energetică prin instrumente financiare în analiza aprofundată a Uniunii Europene - România”, criza COVID-19 ar putea avea un impact negativ dublu asupra investițiilor în eficiență energetică, atât prin reducerea cererii (de exemplu gospodăriile și întreprinderile pot decide / pot fi forțate să amâne investițiile) cât și a ofertei financiare (de exemplu, intermediarii financiari pot deveni mai selectivi în activitatea lor de creditare), crescând astfel importanța schemelor de sprijin legate de eficiența energetică.

În plus, principalele eșecuri ale pieței care împiedică investițiile în eficiență energetică includ:

¹⁷ Această excludere nu se aplică investițiilor în instalații dedicate exclusiv tratării deșeurilor periculoase nereciclabile și nici instalațiilor existente, în cazul în care investiția are ca scop creșterea eficienței energetice, captarea gazelor de eșapament pentru depozitare sau utilizare sau recuperarea materialelor din cenușa de incinerare, cu condiția ca aceste investiții să nu ducă la o creștere a capacității de tratare a deșeurilor în instalații sau la o prelungire a duratei de viață a instalației pentru care se face dovada.

- Rata ridicată a dobânzii comerciale;
- Lipsa garanției;
- Dimensiunile reduse ale proiectelor, care duc la costuri ridicate de dezvoltare și finanțare;
- Dependența de grant-uri - beneficiarii preferă să întârzie investițiile în așteptarea disponibilității subvențiilor;
- Gradul de conștientizare scăzut al instituțiilor financiare pentru a investi în eficiența energetică.

Deși România a contribuit cu 540 milioane EUR din fondurile FESI (aproximativ 2% din bugetul său) pentru instrumente financiare în perioada 2014-2020, nu există instrumente financiare pentru eficiență energetică în România, bugetul disponibil pentru eficiența energetică fiind alocat în principal schemelor de subvenție.

Astfel, ca răspuns la provocările actuale ale României în sprijinirea investițiilor în sectorul eficienței energetice și al energiilor regenerabile, poate să fie prevăzută o contribuție din resursele FRR către InvestEU - Compartimentul UE (prin intermediul Compartimentului Statelor Membre) pentru implementarea unui instrument de garanție de portofoliu pentru Acțiune climatică, contribuind astfel la atingerea obiectivului climatic general din cadrul PNRR.

La momentul actual, o analiza de piață comprehensivă nu a fost realizată de către partenerul de implementare, iar alocarea bugetară propusă este indicativă. Analiza de piață finală va fi realizată de către FEI după publicarea Comisiei Europene a produselor disponibile din cadrul compartimentului UE al programului InvestEU. Prin urmare, se consideră ca criteriile de eligibilitate finale vor avea un impact asupra cererii pieței și asupra alocării resurselor bugetare finale în cadrul măsurii.

Beneficiile potențiale pentru implementarea unei garanții de portofoliu pentru acțiuni climatice includ:

- Cerințe de garantare reduse;
- Comision-standard de risc de credit redusă pentru partea garantată a împrumutului;
- Scadențe extinse;
- Întreprinderile riscante devin bancabile.

Criterii de eligibilitate

Beneficiarii finali pot fi IMM-urile (până la 249 de angajați) și întreprinderile cu până la 500 de angajați, de asemenea și persoanele fizice. În ceea ce privește persoanele fizice, pot primi sprijin prin intermediul instrumentului financiar gospodăriile ce solicită împrumuturi pentru a finanța investiții eligibile în cadrul măsurii pentru Acțiune climatică.

Finanțarea eligibilă poate include o gamă largă de produse de creditare, precum: capital de lucru, linii de credit, credite de investiții, leasing, etc.. Aceste elemente, precum și sectoarele economiei vizate vor fi determinate în urma analizei de piață, ținând cont de Regulamentul

Facilității de Recuperare și Reziliență precum și de criteriile de eligibilitate din cadrul programului InvestEU.

Prin urmare, criteriile finale de eligibilitate, compoziția portofoliului de credite, rata de garantare și clauzele de risc vor urma dispozițiile/criteriile stabilite pentru programul InvestEU, în cazul unei contribuții (top-up) pentru un produs din cadrul compartimentului UE.

În cazul în care compartimentul UE nu va include un instrument menit a genera toate beneficiile necesare pentru statul membru și se va opta pentru un produs special realizat în cadrul compartimentului statului membru, setul detaliat de criterii de eligibilitate precum și bugetul final va fi stabilit ulterior pe baza analizei detaliate a nevoilor pieței efectuate de către FEI. Aceste criterii pentru potențialul instrument realizat în cadrul compartimentului pentru statul membru pot avea în vedere: rata de garantare de maxim 80% în conformitate cu regulamentul pentru ajutorul de stat, riscul reținut de intermediarii financiari de minim 10%, iar eligibilitatea refinanțării va fi, de asemenea, stabilită în conformitate cu regulile de ajutor de stat. Detaliile și criteriile de eligibilitate aplicabile vor fi stabilite ulterior de către statul membru în colaborare cu FEI și Comisia Europeană și vor fi incluse în acordul de garantare între FEI și Comisia Europeană (acordul pentru implementarea instrumentelor financiare).

Măsura 2 propune următoarele tipuri de intervenții (urmând a fi finalizate în urma analizei de piață detaliată realizată de către FEI):

Măsură	Alocare preliminară (mil. euro)	Tip preliminar de intervenție ¹⁸ (sub rezerva rezultatelor analizei de piață)	Coeficientul privind schimbările climatice	Coeficientul privind obiectivele de mediu
Măsura 2 – Garanția de portofoliu pentru Acțiune climatică	200	024 - Eficiență energetică și proiecte demonstrative în IMM-uri și măsuri de sprijin	40%	40%
		025 - Renovarea fondului locativ existent în vederea creșterii eficienței energetice, proiecte demonstrative și măsuri de sprijin	40%	40%

Tipuri de intervenții adiționale, precum : 024ter, 025bis, 025ter, 027, 028, 029, 030, 030bis, 031, 032, 033, 034, 034bis0, 034bis1, 035 până la 050 prezentate în Anexa VI a Regulamentului (UE) 2021/241, sau doar anumite activități ce se încadrează sub aceste tipuri

¹⁸ Conform anexei VI la Regulamentul (UE) 2021/241 de instituire a Mecanismului de redresare și reziliență

de intervenții, pot fi de asemenea eligibile/incluse în cadrul măsurii. Cu toate acestea, întrucât criteriile de eligibilitate din cadrul programului InvestEU nu au fost finalizate, cele de mai sus au fost specificate cu caracter indicativ. Ajustări adiționale în legătura cu sumele alocate și tipurile de intervenții acoperite pot interveni în timpul etapei de evaluare a pieței, precum și după publicarea produselor finale disponibile, respectând principiile DNSH, regulamentul InvestEU și regulamentul de instituire a Mecanismului de redresare și reziliență.

Deși se preconizează ca o parte semnificativă a finanțării va fi contractată de beneficiarii finali înainte de sfârșitul anului 2026, intermediarii financiari selectați vor avea posibilitatea să semneze noi acorduri de creditare alocând fonduri beneficiarilor finali și după sfârșitul anului 2026, în conformitate cu dispozițiile relevante ale Regulamentului InvestEU.

Resursele rambursate (provizioane de garantare eliberate sau resurse recuperate în caz de neplata) vor fi returnate statului membru și reinvestite de către FEI pentru aceleași obiective după anul 2026. Dispozițiile detaliate legate de reutilizarea resurselor rambursate vor fi stabilite de către statul membru și FEI.

Guvernanță

Guvernanța va urma modelul standard al programului InvestEU. În plus, pentru a asigura monitorizarea implementării măsurii, un comitet specific va fi înființat la nivel național. Acesta va include reprezentanți ai Guvernului României și ai partenerului de implementare - FEI.

De asemenea, după înființarea Băncii Naționale de Dezvoltare a României, reprezentanții acesteia pot fi invitați ca observatori în cadrul comitetului de investiții sau în cadrul altor organisme de guvernanță.

Planificarea investiției va lua în considerare următoarele etape:

Acțiunea	Termen indicativ
Agreearea strategiei de investiții și a criteriilor de eligibilitate între FEI, Guvern și CE	Trim. 3 2021
Evaluarea ex-ante a pieței (FEI împreună cu jucătorii relevanți de pe piața din România)	Trim. 3 2021
Semnarea acordului de contribuție Guvernul României – Comisia Europeană	Trim. 3 2021
Semnarea acordului de garantare FEI – Comisia Europeană	Data urmând a fi stabilită de către CE

Acțiunea	Termen indicativ
Publicarea apelului pentru expresii de interes	In funcție de data semnării acordului de garantare
Evaluarea și selecția intermediarilor financiari	In funcție de data semnării acordului de garantare
Începerea acordării finanțării către beneficiarii finali (împrumuturi noi pot fi acordate și după 31 Decembrie 2026)	In funcție de data semnării acordului de garantare

Calendarul propus va corespunde cu calendarul de implementare al programului InvestEU.

Ajutor de stat / Monitorizare și raportare:

În ceea ce privește ajutorul de stat, precum și monitorizarea și raportarea vor fi consistente cu dispozițiile relevante ale Regulamentului InvestEU.

În cazul implementării unui produs în cadrul compartimentului statului membru, în măsura în care este necesar, o schema specifică de ajutor de stat pentru beneficiarii finali va fi stabilită. Un posibil cadru legal al ajutorului de stat pentru investiții ar fi De minimis (Regulamentul 1407/2013), a cărui aplicabilitate a fost prelungită până în 2023, precum și succesorul acestuia. În acest caz, instrumentul financiar va fi în conformitate cu normele privind ajutoarele de stat.

La nivelul partenerului de implementare FEI (în cazul implementării instrumentului în cadrul compartimentului statului membru): Pentru această măsură se va specifica în contractul de mandat că acesta va fi administratorul schemelor de ajutor de stat/aplicabile în derularea instrumentelor financiare. Pentru a nu fi incidente, prevederile ajutorului de stat la nivelul FEI și al intermediarilor financiari, măsura va fi concepută și implementată astfel încât FEI și intermediarii financiari vor reprezenta doar vehicule utilizate pentru transferul avantajului către beneficiarii finali.

Intermediarii financiari vor fi selectați în mod transparent și nediscriminatoriu, printr-o procedură competitivă, transparentă, nediscriminatorie și necondiționată de către FEI. Intermediarii financiari selectați administrează și monitorizează crearea portofoliului de credite eligibile, raportează către FEI acțiunile de recuperare a pierderilor. De asemenea, intermediarii financiari monitorizează calculul și raportarea aferente procedurilor relevante în materie de ajutoare de stat.

Do No Significant Harm („a nu prejudicia în mod semnificativ mediul”)

Întrucât instrumentul va fi creat în cadrul InvestEU, respectarea principiului DNSH¹⁹ va fi asigurată prin aplicarea procedurii CE de verificare a sustenabilității.

În cazul în care este necesar, în acordul de contribuție vor fi excluse anumite proiecte sau domenii de intervenție (excluse în mod general de la sprijinul PNRR) și în conformitate cu reglementările programului InvestEU.

Printre aceste domenii/activități excluse, se pot regăsi (aplicabilitatea acestora urmând a fi confirmată de către CE pentru potențialul produs a fi implementat):

- Pentru obiectivul de atenuare a schimbărilor climatice: (i) activități legate de combustibili fosili, inclusiv utilizarea în aval²⁰, (ii) activități acoperite de sistemul UE de comercializare a certificatelor de emisii (ETS) atingând emisii de CO₂ preconizate a nu fi substanțial mai mici decât valorile de referință relevante²¹, (iii) compensarea costurilor ETS indirecte;
- Pentru economia circulară: (iv) activități legate de depozitele de deșeuri, incineratoare și instalațiile de tratare mecano-biologică a deșeurilor²², (v) activități în care eliminarea pe termen lung a deșeurilor poate dăuna mediului (de exemplu, deșeurile nucleare).

Aceste criterii vor asigura, de asemenea, că vor putea fi selectate doar activitățile care respectă legislația de mediu națională și a UE relevantă.

Acordul de garantare între CE și FEI va include suma alocată, tipurile de intervenții finale, precum și criteriile de selecție corespunzătoare pentru fiecare tip de intervenție, în conformitate cu regulamentul InvestEU, Regulamentul (UE) 2021/241 de instituire a Mecanismului de redresare și reziliență.

Măsura 3 pentru IMM-uri și mid-caps: Fondul de fonduri de capital de risc pentru Redresare

Partener de implementare: Fondul European de Investiții („FEI”)

¹⁹ În conformitate cu Ghidul - Orientări tehnice privind aplicarea principiului de „a nu prejudicia în mod semnificativ” (2021/C58/01)

²⁰ Cu excepția investițiilor în producția de energie electrică și/sau termică, precum și în infrastructura de transport și de distribuție aferentă, care utilizează gaze naturale, respectând condițiile stabilite în anexa III a Ghidului - Orientări tehnice privind aplicarea principiului de „a nu prejudicia în mod semnificativ” (2021/C58/01).

²¹ Valorile de referință stabilite pentru alocarea cu titlu gratuit pentru activitățile / instalațiile care intra în sfera de aplicabilitate a sistemului UE de comercializare a certificatelor de emisii, în conformitate cu Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2021/447.

²² Această excludere nu se aplică investițiilor în instalații dedicate exclusiv tratării deșeurilor periculoase nereciclabile și nici instalațiilor existente, în cazul în care investiția are ca scop creșterea eficienței energetice, captarea gazelor de eșapament pentru depozitare sau utilizare sau recuperarea materialelor din cenușa de incinerare, cu condiția ca aceste investiții să nu ducă la o creștere a capacității de tratare a deșeurilor în instalații sau la o prelungire a duratei de viață a instalației pentru care se face dovada.

Mod de implementare: acord de finanțare direct între Guvernul României și Fondul European de Investiții ca entitate desemnată (în afara InvestEU)

Analiza de piață

Oferta de capital de risc pe piața românească continua să fie sub media europeană. Cele mai recente statistici publicate de asociația europeană de resort, InvestEurope, pentru 2019²³ și 2020²⁴, arată că în Europa se înregistrează o medie a investițiilor (după locația companiei) ca procentaj din PIB de aproximativ 0,5% pentru ambii ani, în timp ce România a înregistrat 0,25% în 2019 și 0,03% în 2020. Ca exemplu, considerând pentru 2019 un PIB de 223 miliarde euro²⁵, firmele românești ar fi trebuit să beneficieze de investiții de 550 milioane euro doar în 2019 pentru a atinge media UE din acel an.

O altă evaluare a pieței este prezentată într-un raport publicat pe platforma FI-Compass chiar înainte de debutul pandemiei, intitulat "Analiza deficitului de finanțare pentru întreprinderi mici și mijlocii în Uniunea Europeană"²⁶. Raportul arată că România prezintă un deficit de finanțare de capital de 4,8% din PIB, adică 10 miliarde euro. Raportul menționează că piața românească de capital de risc (equity) rămâne limitată și că este nevoie de suport public atât pe partea de ofertă, cât și pe partea de cerere.

În raportul InvestEurope cu privire la activitatea din prima jumătate a anului 2020²⁷, se arată că debutul pandemiei a dus la o scădere a numărului de fonduri nou-înființate, ca și la o reorientare a investițiilor dinspre companii noi înspre susținerea companiilor aflate deja în portofoliu. Așa cum era de așteptat în noile condiții de muncă și viață, au crescut investițiile în digitalizare.

Criza provocată de pandemie constituie o oportunitate, câtă vreme se iau măsuri de politică publică potrivite, concluzionează un sondaj al departamentului de cercetare de piață din cadrul Fondului European de Investiții, pe baza răspunsurilor primite de la 1.100 intermediari financiari din domeniul capitalului de risc și business angels²⁸. Chiar și în piețe mai dezvoltate decât România, sunt necesare programe de suport public pentru a rezolva problema accesului la finanțare pentru companii.

În ecosistemul românesc de capital de risc (equity), resursele PNRR și FESI, administrate în mod complementar, pot cataliza crearea unei game largi de fonduri de investiții, care să acopere întreaga piață, de la start-up-uri până la companii mature și prin care să se adreseze domeniile

23 2019 CEE private equity statistics, Annual activity statistics | Invest Europe

24 Investing in Europe: Private Equity activity 2020, <https://www.investeurope.eu/research/activity-data/>

25 https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/nama_10_gdp/default/table?lang=en

26 Gap analysis for small and medium-sized enterprises financing in the European Union.pdf (fi-compass.eu)

27 H1 2020 European Private Equity Activity, <https://www.investeurope.eu/research/activity-data/>

28 https://www.eif.org/news_centre/publications/EIF_Working_Paper_2021_71.htm

prioritare pe termen mediu și lung. Măsurile de capital de risc pot susține capitalizarea întreprinderilor românești, completând măsurile de creditare axate pe lichiditate imediată.

Politica de investiții

Politica de investiții este descrisă mai jos în mod preliminar și va fi stabilită prin acordul de finanțare dintre FEI și Guvernul României.

Pe perioada implementării, pot apărea modificări în alocările prezentate, din cauza unor evenimente neprevăzute (ex. o nouă pandemie, criză economică), care pot fi agreate, după caz, de către parteneri.

Numărul estimat de beneficiari este de 100. Sumele medii investite pe categorii de beneficiari finali pot fi estimate (în mod ilustrativ), astfel:

- 50.000-200.000 euro pentru start-up-uri
- 200.000 – 3.000.000 euro pentru companii în stagii incipiente de creștere
- 3.000.000 – 5.000.000 pentru întreprinderi în etape avansate de creștere
- peste 5.000.000 pentru midcaps
- 5.000.000 – 20.000.000 pentru proiecte de tip energie regenerabilă sau biomasă

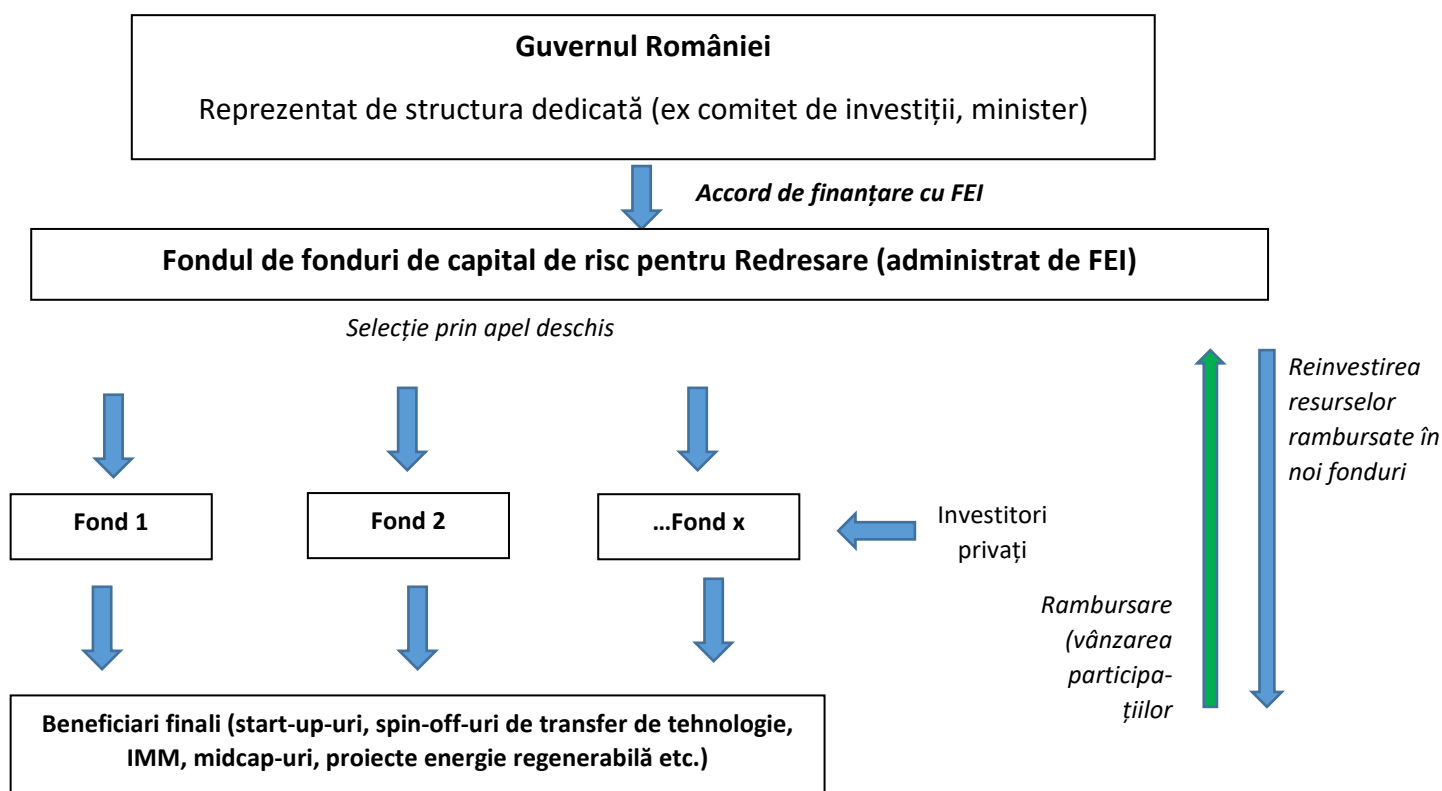
Cost brut indicativ (milioane EUR)	Tip de intervenție conform Reg. 2021/0241, anexa VI,
200	Fonduri de capital de risc pentru întreprinderi mici și mijlocii (015 - Dezvoltarea comercială și internaționalizarea IMM-urilor, inclusiv investiții productive)
150	Fonduri de capital de risc pentru midcaps (companii cu până la 3.000 salariați) (015a - Sprijinirea întreprinderilor mari prin instrumente financiare, inclusiv investiții productive)

50	Fonduri de infrastructură – investiții în următoarele tipuri de intervenții: 025 – Renovarea fondului locativ existent în vederea creșterii eficienței energetice, proiecte demonstrative și măsuri de sprijin (și/sau intervențiile similare 025bis, 025ter, 026, 026bis) 030 – Energia din surse regenerabile: biomasă (și/sau intervențiile similare 028, 029, 030bis, 031, 032) 051 – TIC: rețea în bandă largă de foarte mare capacitate (și/sau intervențiile similare 052, 053, 054, 054bis, 055, 055bis) 091 – Alte infrastructuri sociale care contribuie la incluziunea socială în comunitate (și/sau intervențiile similare, 086, 087, 088, 092)

Sume replătite (reflows)

Sumele replătite din instrumentul financiar propus (venituri din vânzarea participațiilor) vor fi returnate Fondului de fonduri reinvestite pentru același obiectiv, inclusiv după 2026.

Modalitate de implementare

- Instrumentul de capital de risc va fi creat utilizând modelul fondului de fonduri (FdF) administrat de FEI ca entitate desemnată, model deja utilizat pentru instrumentele financiare finanțate din fonduri structurale.
- Fondul de fonduri este o structură-umbrelă administrată de FEI ca bloc de finanțare separat în cadrul său (nu se creează o entitate juridică separată), în mod similar instrumentelor financiare finanțate din fonduri structurale. Fondul de fonduri nu investește direct în beneficiari finali, ci în cadrul acestuia se creează un grup de fonduri de capital de risc, pentru administrarea cărora FEI selectează intermediari financiari prin procedură deschisă, transparent și echitabilă, conform procedurilor proprii. Aceste fonduri de capital de risc sunt cele care investesc direct în întreprinderi/proiecte, adaugă valoare și vând ulterior aceste participații. Veniturile din vânzarea participațiilor sunt replătite către investitori, inclusiv către fondul de fonduri.
- Acordul de finanțare dintre Guvern și FEI va cuprinde următoarele elemente:
 - Politica de investiții (obiectivele de politică, criterii de eligibilitate, tipuri de instrumente)
 - Politica de risc și politica de prevenire a spălării banilor
 - Guvernanța (ex. desemnarea unei structuri cum ar fi Comitetul de Investiții care să reprezinte Guvernul, descrierea rolului și responsabilităților acestuia)
 - Diversificare și limite de concentrare
 - Strategia de exit (vânzare a participațiilor și ieșire din instrument)
 - Reguli pentru aplicarea principiului ”do no significant harm” („a nu prejudicia în mod semnificativ mediul”) – inclusiv sectoare excluse și proceduri de verificare a sustenabilității
 - Planificare estimată pentru implementare
 - Cadru de ajutoare de stat estimat
 - Mecanisme pentru monitorizare și raportare
 - Comisioane și costuri de management la nivelul fondului de fonduri
 - Programarea plăților către fondul de fonduri
 - Număr estimat de beneficiari finali

- Guvernul va desemna o structură dedicată (de exemplu, un Comitet de Investiții sau un departament ministerial) pentru a acționa ca reprezentant al acestuia în implementare. Acest for decide asupra strategiei și a politicii de investiții, se pronunță cu privire la eligibilitate și probleme de ajutor de stat și aprobă termenii de referință pentru selectarea intermediarilor financiari.
- Pe baza termenilor de referință aprobați de Comitet, FEI lansează apeluri deschise pentru expresii de interes pentru a selecta intermediari (în acest caz, administratorii de fonduri).
- În urma unui proces cuprinzător de selecție cuprinzând câteva etape de screening, due diligence și negocieri contractuale, FEI selectează intermediari financiari cu care semnează acorduri de finanțare pentru fonduri de capital de risc (noi sau existente), create pentru o perioadă de 10 ani.
- Se estimează că se vor selecta inițial (până în 2026) între 7 și 10 intermediari financiari. Fondurile de capital de risc pot fi naționale sau regionale, noi sau existente, cu obligația investirii contribuției primite de la Fondul de Fonduri pentru Redresare în România.
- Investițiile la nivelul beneficiarului final vor lua forma de capital de risc (equity) și cvasicapital (quasi-equity), în funcție de tipul de fond și nevoile beneficiarilor finali, astfel încât nu se poate stabili o alocare între cele două forme de investire:
 - Capitalul de risc este furnizarea de capital către o firmă, investit direct sau indirect în schimbul deținerii totale sau parțiale a acelei firme și în cazul în care investitorul de capital poate prelua un anumit control de gestiune al firmei și poate împărți profitul firmei.
 - Cvasi-capitalul de risc este tipul de finanțare care se situează între capitalul propriu și datorie, având un risc mai mare decât datoriile nesubordonate și un risc mai mic decât capitalul comun. Cvasicapitalul poate fi structurat ca împrumut negarantat și subordonat și, în unele cazuri, poate fi convertibil în participație la capital.
- Tipurile de fonduri și beneficiari finali pot include, între altele:
 - Acceleratoare de antreprenoriat, platforme de crowdfunding sau fonduri de business angels
 - Fonduri de venture capital, private equity, mezzanine sau coinvestire, existente sau noi, naționale sau regionale (cu obligația investirii contribuției primite din PNRR în România).
 - Fonduri de capital de risc axate pe tehnologie
 - Fonduri de tip pre-IPO (companii care doresc să se listeze la bursă)

- Fonduri de infrastructură care vor finanța proiecte de eficiența energetică sau energie regenerabilă
- Fonduri de transfer tehnologic pentru comercializarea inovării
- Administratorii de fonduri asigură, de asemenea, participarea privată la fonduri, având în vedere un nivel minim cerut de strategia lor și cadrul convenit de ajutor de stat. În mod normal, și administratorii de fond investesc în fond în calitate de investitori privați, pentru alinierea intereselor.
- Crearea portofoliului durează în mod normal 5 ani. A doua jumătate a existenței fondului este dedicată investițiilor ulterioare, creării de valoare în companiile de portofoliu și ieșirii (vânzarea companiilor de portofoliu) cu scopul de a asigura profitul investitorilor fondului.
- Distribuția riscului – în general, în fondurile de capital de risc, investitorii publici și privați împărtășesc aceleași riscuri și recompense și dețin același nivel de subordonare în aceeași clasă de risc în cazul unei structuri de finanțare stratificate. Sunt posibile excepții, în conformitate cu regulile aferente de ajutoare de stat.
- Efectul minim de multiplicare a sumei acordate va fi determinat de tipurile de fonduri și beneficiari finali. La unele investiții cu grad ridicat de risc este posibil să nu se poată atrage parteneri privați (ex. transfer de tehnologie, eficiența energetică). Astfel, efectul de multiplicare minim per total poate fi de 1,5x suma alocată.
- Remunerația intermediarilor financiari este stabilită în mod competitiv prin procesul de selecție a intermediarilor (apel deschis de selecție).
- FEI, ca fond de fonduri efectuează:
 - Due diligence & selectarea fondurilor;
 - Gestionarea cerințelor legale;
 - Raportarea indicilor de performanță în conformitate cu PNRR;
 - Gestionarea lichidităților fondului de fonduri;
 - Monitorizarea activităților de investiții;
 - Gestionarea portofoliului.
- Intermediarii financiari sunt responsabili de:
 - Strângerea de contribuții ale investitorilor privați (fundraising)
 - Due diligence la nivelul companiilor;

- Efectuarea de investiții conform criteriilor definite de eligibilitate și ajutorului de stat;
- Sprijin direct pentru antreprenori;
- Adăugarea de valoare în companii, de ex. prin instalarea de reguli de governanță corporativă, networking, participare la decizii prin cooptarea în deciziile companiei (ex. în consiliul de administrație)
- Cooperarea cu părțile interesate de capital de risc (inclusiv universități, acceleratoare etc.).

Costul total al investiției prin măsura de capital de risc este 400 milioane euro până în 2026 (excluzând resursele rambursate) și va include:

- Investiții în beneficiari finali
- Costuri și comisioane de management pentru entitatea desemnată pentru administrarea fondului de fonduri - un plafon anual de 0.5% pentru durata implementării instrumentului (inclusiv după 2026)
- Costuri și comisioane de management la nivelul intermediarilor financiari, stabilite în mod competitiv (plafon indicativ – 20% pentru durata existenței fiecărui fond, inclusiv după 2026)

Raportare

FEI va adapta formatele de raportare după nevoile Guvernului, prin sistemele interne de raportare care deja sunt utilizate pentru instrumentele financiare ale UE sau naționale.

Modelul de raport va fi agreat prin acordul de finanțare și poate include în mod indicativ:

- Descrierea situației implementării
- Raport de trezorerie
- Lista beneficiarilor finali cu statistici pe regiuni de dezvoltare, coduri CAEN, dimensiune etc.
- Raport privind costurile de management
- Informații necesare pentru monitorizarea ȋntelilor și jaloanelor specifice PNRR
- Raport privind aplicarea principiului ”Do no Significant Harm”
- Informațiile cu privire la ajutoarele de stat acordate vor fi raportate prin baza de stat națională (REGAS)

Cadrul estimat de ajutoare de stat

Cadrul de ajutoare de stat va fi stabilit de Guvern prin scheme de ajutoare de stat sau de minimis, conform regulilor naționale și europene. Intermediarii financiari se vor angaja să respecte condițiile acestor scheme și vor fi delegați să introducă informații privind ajutoarele acordate în baza de date națională REGAS.

În cazul finanțărilor care nu constituie ajutor de stat (conforme cu principiul investitorului în economia de piață), se poate transmite o prenotificare către CE înainte de aplicare. Pentru investitori se poate considera că nu există niciun avantaj (și, prin urmare, niciun ajutor de stat), având în vedere că investiția se face în aceiași termeni și în aceleași condiții (tranzacție pari passu) între investitorii publici și privați sau investiția publică este în conformitate cu condițiile pieței, astfel cum sunt stabilite pe baza benchmarking-ului sau a altor metode de evaluare. Eventualele investiții de capital de risc, realizate de către intermediari vor fi excluse din sfera ajutorului de stat dacă vor respecta principiul pari passu: investițiile vor fi realizate în aceiași termeni și condiții de către investitori publici și privați (investitorii publici și privați împărtășesc aceleași riscuri și recompense și dețin același nivel de subordonare în aceeași clasă de risc în cazul unei structuri de finanțare stratificate) și ambele categorii de operatori intervin simultan (investiția investitorului public și privat se face prin aceeași tranzacție de investiții) și intervenția investitorului privat are o semnificație economică reală (minim 30%).

În situația în care nu este identificat nici un investitor privat, atunci se va aplica testul investitorului privat asupra investiției realizate de investitorul public pentru a exclude situația de ajutor de stat.

Organismele care implementează această măsură (intermediari financiari) nu sunt beneficiari de ajutor de stat, având în vedere că remunerația pentru servicii și rambursările pentru implementarea instrumentului financiar nu depășesc rata pieței, aceștia reprezentând doar vehicule utilizate pentru transferul avantajului către beneficiar, fără a se bucura de vreun avantaj pe care nu l-ar fi putut obține în condiții normale de piață. De asemenea, intermediarii financiari vor fi selectați printr-o procedură competitivă, transparentă, nediscriminatorie și necondiționată.

Cadrul de ajutoare de stat la nivelul beneficiarilor finali poate include una sau mai multe din regulile următoare (și altele, după necesități):

- Investiții care nu duc la depășirea pragului de minimis, conform Reg. 1407/2013, art.4, para.5.
- Finanțări de capital de risc conform Regulamentului de exceptare în bloc 651/2014, art.21, pentru IMM-uri.
- Pentru companii de tip midcaps, cu până la 3 mii de salariați, este de preferat să se dezvolte instrumente care nu constituie ajutoare de stat, deoarece respectă principiul pari passu: investițiile vor fi realizate în aceiași termeni și condiții de către investitori publici și privați

(investitorii publici și privați împărtășesc aceleași riscuri și recompense și dețin același nivel de subordonare în aceeași clasă de risc în cazul unei structuri de finanțare stratificate) și ambele categorii de operatori intervin simultan (investiția investitorului public și privat se face prin aceeași tranzacție de investiții) și intervenția investitorului privat are o semnificație economică reală (min. 30%), conform Orientărilor privind finanțarea de risc din 2014. Având în vedere expirarea Orientărilor în 2021, este de așteptat ca spre sfârșitul acestui an să se clarifice dacă se poate aplica în continuare acest cadru sau va fi necesară o schemă de ajutoare de stat notificată la CE în timp util.

Având în vedere expirarea unor regulamente europene privind ajutoarele de stat în 2023, în acel an se estimează că se va actualiza întregul cadru de ajutoare de stat pe baza noilor regulamente.

Do No Significant Harm („a nu prejudicia în mod semnificativ mediul”)

Respectarea principiului Do no significant harm va fi asigurată prin aplicarea procedurii CE de verificare a sustenabilității. Intermediarii financiari se vor angaja să respecte principiile DNSH în implementare.

În cazul în care este necesar, în acordul de finanțare vor fi excluse anumite proiecte sau domenii de intervenție (excluse în mod general de la sprijinul PNRR).

Printre aceste domenii/activități excluse, se pot regăsi:

- Pentru obiectivul de atenuare a schimbărilor climatice: (i) activități legate de combustibili fosili, inclusiv utilizarea în aval²⁹, (ii) activități acoperite de sistemul UE de comercializare a certificatelor de emisii (ETS) atingând emisii de CO₂ preconizate a nu fi substanțial mai mici decât valorile de referință relevante³⁰, (iii) compensarea costurilor ETS indirecte;
- Pentru economia circulară: (iv) activități legate de depozitele de deșuri, incineratoare și instalațiile de tratare mecano-biologică a deșeurilor³¹, (v) activități

29 Cu excepția investițiilor în producția de energie electrică și/sau termică, precum și în infrastructura de transport și de distribuție aferentă, care utilizează gaze naturale, respectând condițiile stabilite în anexa III a Ghidului - Orientări tehnice privind aplicarea principiului de „a nu prejudicia în mod semnificativ” (2021/C58/01).

30 Valorile de referință stabilite pentru alocarea cu titlu gratuit pentru activitățile / instalațiile care intra în sfera de aplicabilitate a sistemului UE de comercializare a certificatelor de emisii, în conformitate cu Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2021/447.

31 Această excludere nu se aplică investițiilor în instalații dedicate exclusiv tratării deșeurilor periculoase nereciclabile și nici instalațiilor existente, în cazul în care investiția are ca scop creșterea eficienței energetice, captarea gazelor de eșapament pentru depozitare sau utilizare sau recuperarea materialelor din cenușa de incinerare, cu condiția ca aceste investiții să nu ducă la o creștere a capacității de tratare a deșeurilor în instalații sau la o prelungire a duratei de viață a instalației pentru care se face dovada.

în care eliminarea pe termen lung a deșeurilor poate dăuna mediului (de exemplu, deșeurile nucleare).

Aceste criterii vor asigura, de asemenea, că vor putea fi selectate doar activitățile care respectă legislația de mediu națională și a UE relevantă.

Trim. 4/ 2021	Semnarea acordului de finanțare între FEI și Guvernul României pentru crearea Fondului de Fonduri de Capital de risc pentru Redresare, care să cuprindă: a. Politica de investiții, b. Criteriile de eligibilitate, c. Modul de aplicare pentru principiul "do no significant harm" Ținta de număr de beneficiari finali
Trim. 1 / 2022	Publicarea apelului deschis pentru selecția intermediarilor financiari, după aprobarea de către entitatea desemnată de Guvern (ex. Comitetul de Investiții)
2022- iunie 2026	Guvernul României (prin entitatea delegată, de ex. Comitetul de Investiții) aprobă investiții ale EIF (Fondul de Fonduri pentru Redresare) totalizând 100% din suma netă disponibilă.

Planificarea indicativă a implementării

Acțiune	Planificare estimată
Semnarea acordului de finanțare	Trim.4 / 2021
Publicarea apelului deschis pentru selecția intermediarilor financiari	Trim.1/2022
Evaluarea și selecția intermediarilor financiari	Între 2022 și 2026
Acordarea finanțării către intermediarii financiari	Începând cu 2022 și continuând până în iunie 2026

Planificarea indicativă nu include reinvestirea resurselor rambursate.

Complementaritatea cu alte instrumente de pe piață

După un început timid în perioada de programare 2007-2013 (un singur fond), Fondul European de Investiții și Guvernul României au colaborat cu succes din 2017 ani în lansarea a șapte noi fonduri de capital de risc finanțate prin resursele FESI 2014-2020 și resurse rambursate din mandatul JEREMIE 2007-2013, care au dus la disponibilitatea a 200 milioane euro (inclusiv resurse private). Totuși, aceasta sumă este insuficientă față de necesitățile pieței, după cum arată statisticile.

Fondurile de equity finanțate prin FESI 2014-2020 sunt actualmente în plină perioadă de investiții și, conform regulilor aferente fondurilor structurale, vor investi în companii noi doar până în 2023, după care pot susține în mod limitat doar companiile în care au investit deja. Încă 50 milioane euro sunt disponibili pentru România prin JEREMIE, aceasta fiind o suma prea mica pentru ca decalajul de finanțare să poate fi considerat rezolvat.

Alocarea de resurse pentru capital de risc prin PNRR, atât pentru recapitalizarea IMM-urilor și companiilor de tip midcap (până la 3 mii de salariați), cât și pentru fonduri de infrastructură pentru priorități climatice, poate ajuta la rezolvarea decalajului de finanțare și reconstituirea bazei de capital a companiilor finanțate, completând resursele deja existente.

Contribuția la pilonul social european, inclusiv facilități pentru persoanele cu dizabilități:

Pentru fondurile în infrastructură și în cadrul politicii investiționale se va avea în vedere includerea elementelor legate de asigurarea egalității de șanse, a accesului persoanelor cu dizabilități și a măsurilor privind egalitatea de gen.

Măsura 4 companii mari: Fond de Fonduri pentru digitalizare, acțiune climatică și alte domenii de interes

Partener de implementare: Banca Europeană de Investiții

Modul de punere în aplicare: Atribuire directă Băncii Europene de Investiții (în afara InvestEU);

Accesul la finanțare este, de asemenea, un aspect-cheie pentru întreprinderile mari. Înainte de pandemie, redresarea investițiilor era lentă, în pofida unei creșteri economice puternice la momentul respectiv și a unor rate scăzute ale dobânzii, care a fost exacerbată de efectele crizei. Același raport a remarcat că utilizarea împrumuturilor bancare are un impact puternic asupra investițiilor întreprinderilor. Accesul la finanțare din partea băncilor locale este legat în mod pozitiv de investiții și are cel mai puternic impact asupra deciziei și capacității întreprinderilor de a investi. Prin urmare, creșterea accesului la finanțare în condiții favorabile este considerată esențială pentru sprijinirea eforturilor de redresare ale marilor întreprinderi.

Sondajul BEI din 2020 privind investițiile³², de asemenea, că aproximativ 12 % din firmele românești pot fi considerate ca fiind constrânse din punct de vedere financiar. Cerințele în materie de garanții reale reprezintă cea mai mare problemă. Pentru a aborda aceste probleme, sectorul financiar trebuie să fie dezvoltat în continuare pentru a furniza noi produse financiare care pot facilita accesul la credite pentru a sprijini întreprinderile în creștere și pentru a stimula inovarea, în special în sectoare-cheie, cum ar fi acțiunile climatice și digitalizarea:

Politici climatice: Trei sferturi dintre firmele din România (75 %) afirmă că schimbările climatice au acum un impact asupra activității lor, cu mult peste media UE (58 %), în timp ce două treimi dintre firme (66 %) raportează deja investiții sau intenționează să investească în proiecte legate de climă, în concordanță cu media UE (67 %). Totuși, doar 37 % dintre întreprinderi au reușit să investească în măsuri de îmbunătățire a eficienței energetice, cu mult sub media UE (47 %).

Digitalizarea: Aproximativ o treime din totalul firmelor românești (32 %) au dezvoltat sau au introdus noi produse, procese sau servicii ca parte a activităților lor de investiții, ceea ce include 11 % din totalul întreprinderilor care susțin că au realizat noi inovații în țară sau în lume. Peste jumătate dintre întreprinderi (56 %) au implementat, integral sau parțial, tehnologiile digitale esențiale pe care le-au solicitat, sub media UE de 63 %.

Deși elaborată ținând seama de nevoile IMM-urilor, analiza Fi-Compass pentru finanțarea IMM-urilor în România constată, conform sondajului efectuat de Banca Națională a României, că majoritatea societăților care au tendința de a contracta împrumuturi bancare consideră că nivelul costului finanțării (în special împrumuturi în moneda locală — leu) le-ar afecta capacitatea de rambursare a împrumutului. Pentru societățile care au tendința de a contracta credite bancare, 30 % dintre respondenți ar accepta o rată maximă a dobânzii de 2.5-4,5 % pentru împrumuturile leu care se abat de la datele privind împrumuturile din 2019, unde rata medie a dobânzii a fost de 7,9 %. Așteptările întreprinderilor pentru împrumuturi în euro (19 % dintre respondenți ar accepta o rată maximă a dobânzii de 1,5 %) sunt oarecum mai apropiate de realitatea pieței, unde rata medie a dobânzii a fost de 3,8 %³³.

Analiza Fi-Compass arată, de asemenea, că nivelul intermedierei financiare în România (limitat de modificările legislative și de deficiențele sectorului corporativ) în comparație cu cel european este foarte scăzut (de aproximativ trei ori sub media UE), ceea ce înseamnă că există un potențial de creștere semnificativ³⁴. Acest lucru se reflectă și în raportul de țară, care afirmă că „băncile joacă doar un rol limitat în acordarea de credite întreprinderilor, care pot bloca economia”.³⁵ Prin urmare, sunt necesare eforturi suplimentare pentru a încuraja dezvoltarea pieței de intermediere financiară, iar aceasta este considerată ca fiind un obiectiv important și o altă propunere de investiții duble.

32 <https://www.eib.org/en/publications/econ-eibis-2020-romania>

33 <https://www.bnr.ro/Regular-publications-2504.aspx>.

34 <https://www.arb.ro/en/about-rab/>.

35 https://ec.europa.eu/info/publications/2020-european-semester-country-reports_en.

Ca răspuns la aceste probleme, se propune crearea unui fond de fonduri care să fie gestionat de BEI. Autoritățile române preconizează că BEI va fi însărcinată, în temeiul dreptului primar al UE, să mandateze și/sau să investească o sumă orientativă de până la 300 milioane EUR pentru a fi utilizată ca instrumente financiare (inclusiv finanțarea prin granturi și sprijinul consultativ, după caz). Suma exactă va fi stabilită după testarea pieței și, în cazul în care este mai mare de 300 milioane EUR, va fi solicitată o creștere dacă/atunci când PRR este revizuit. BEI i se vor aloca costuri și comisioane de gestionare pentru plata serviciilor sale (și, după caz, a altor intermediari financiari selectați) care vor fi discutate și convenite bilateral. Nivelurile costurilor și comisioanelor de gestiune vor fi ghidate de pragurile generale stabilite pentru costurile și comisioanele de gestiune în Regulamentul privind dispozițiile comune pentru fondurile de gestiune partajată.

Modelul fondului de fonduri se va baza pe structuri similare, care se vor bucura de succes și care vor fi utilizate pe deplin pentru instrumentele financiare furnizate de fondurile structurale în alte țări ale UE. Fondul de fonduri va fi creat ca un bloc separat de finanțare în cadrul BEI, iar pentru a evita orice îndoială, BEI va acționa în calitate de administrator al Fondului de fonduri. Fondul de fonduri este destinat să includă cel puțin două substructuri de fonduri, dintre care una ar putea fi implementată prin intermediul mai multor intermediari financiari subiacenți care vor fi numiți în urma finalizării unui proces de selecție transparent, nediscriminatoriu și competitiv. Celălalt subfond ar avea ca scop facilitarea împrumuturilor directe din partea BEI și, cel mai probabil, va fi gestionat direct de BEI.

Diferitele subfonduri vor viza finanțarea pentru a acoperi o gamă adecvată de nevoi de acoperire/finanțare de pe piață. Acestea vor fi delimitate în prealabil prin abordarea diferitelor dimensiuni tipice ale proiectelor, primul subfond abordând nevoile proiectelor mai mici și, prin urmare, canalizat și agregat prin intermediul mai multor intermediari financiari, care vor beneficia de o garanție sprijinită de Mecanismul de redresare și reziliență. Al doilea subfond va răspunde nevoilor proiectelor care depășesc 25 de milioane EUR și care, prin urmare, nu necesită neapărat agregare și implicarea intermediarilor financiari din afara BEI; se intenționează ca al doilea subfond să beneficieze de o îmbunătățire a calității creditului finanțat prin Mecanismul de redresare și reziliență. Modelul va include o combinație de finanțare, granturi și sprijin consultativ pentru a oferi sprijin structurat destinatarilor finali, care vor aborda aspecte legate de viabilitate, accesibilitate, rentabilitate și maturitate. Modelul integrat va fi în măsură să ofere sprijin (eventual prin intermediari financiari, după caz) pentru a accelera dezvoltarea rezervei de proiecte și pentru a oferi sprijin pentru dezvoltarea pieței intermediarilor financiari, prin consolidarea capacităților și a capacităților acestora și, în cele din urmă, să încurajeze extinderea activităților de creditare în sectoarele politicilor climatice și digitalizării. Crearea unor instrumente specifice de redresare și reziliență care vizează lacunele pieței în ceea ce privește digitalizarea și investițiile legate de climă ar trebui, într-adevăr, să ajute intermediarii financiari în dezvoltarea cunoștințelor sectoriale și a capacităților interne și va contribui la dezvoltarea capacității piețelor financiare locale de a sprijini aceste sectoare pe termen lung. Atunci când este necesar, în acest scop, intermediarilor financiari li se poate acorda sprijin consultativ specific în ceea ce privește, de exemplu, analiza pieței, formarea specifică, implicarea expertizei tehnice externe, dezvoltarea de noi instrumente.

Produsul este propus în afara InvestEU, având în vedere că intenționează să prezinte o combinație de granturi la nivelul instrumentului financiar care nu este posibilă în temeiul Regulamentului InvestEU. Necesitatea combinării granturilor a fost puternic evidențiată în procesul preliminar de testare a pieței. Nu se știe încă câți intermediari financiari vor fi selectați, fiind necesare teste de piață mai detaliate pentru a stabili acest lucru. Observațiile preliminare ale pieței sugerează totuși un interes puternic pentru produsul propus.

Investițiile la nivelul beneficiarului final vor lua forma unei finanțări prin împrumuturi și granturi (inclusiv sprijin consultativ). În măsura în care acest ajutor de stat constitutiv pentru investiții va fi structurat în conformitate cu normele privind ajutoarele de stat, utilizând, cel mai probabil, dispozițiile relevante din Regulamentul general de exceptare pe categorii de ajutoare (RGECA), în funcție de caracteristicile specifice ale proiectului/promotorului în cauză. Se preconizează că investițiile finanțate vor intra în principal sub incidența următoarelor articole din RGECA: articolele 14 și 15 privind ajutoarele regionale pentru investiții și ajutoarele de exploatare, articolul 36 pentru protecția mediului, articolul 37 pentru investiții pentru adaptarea anticipată la viitoarele standarde ale Uniunii, articolele 38 și 39 pentru investițiile în eficiența energetică în funcție de tipul de proiecte, articolul 40 privind ajutoarele pentru investiții în cogenerare cu randament ridicat, articolele 41, 42 și 43 pentru producția și exploatarea energiei din surse regenerabile, articolul 45 Ajutoarele pentru investiții pentru reabilitarea siturilor contaminate, articolul 46 Ajutoarele pentru investiții în domeniul încălzirii și răcirii urbane eficiente din punct de vedere energetic, articolul 48 Ajutoarele pentru investiții în infrastructura energetică. Ajutoarele consultative de minimis pot fi, de asemenea, utilizate.

Investițiile vor viza întreprinderile (întreprinderi care angajează peste 500 de persoane) și vehiculele cu destinație specială în calitate de beneficiari finali. Investițiile în acțiuni de combatere a schimbărilor climatice și în digitalizare vor constitui o prioritate și sunt furnizate pentru a sprijini cel puțin 50 % din alocare la nivel de fond. Soldul portofoliului va include investiții în conformitate cu prioritățile PNDR, care vor fi direcționate către sprijinirea redresării economice și a rezilienței sporite a economiei românești. Prioritățile de investiții vor fi stabilite în strategia de investiții și în documentul de planificare a afacerilor care urmează să fie elaborate pentru fondul de fonduri, care vor fi îmbunătățite în urma unor teste de piață detaliate și care vor fi aprobate de autoritățile române prin intermediul Consiliului de investiții propus.

Fondul de fonduri pentru finanțarea întreprinderilor mari	100 milioane	024a — eficiența energetică și proiecte demonstrative în întreprinderile mari și măsuri de sprijin
		024ter — proiecte de eficiență energetică și demonstrative în IMM-uri sau în întreprinderi

		mari și măsuri de sprijin care respectă criteriile de eficiență energetică
		026 – inovare în domeniul eficienței energetice sau măsuri de eficiență energetică privind infrastructura publică, proiecte demonstrative și măsuri de sprijin
		026bis – inovarea în domeniul eficienței energetice sau măsurile de eficiență energetică privind infrastructura publică, proiectele demonstrative și măsurile de sprijin care respectă criteriile de eficiență energetică
		027 – sprijin pentru întreprinderile care furnizează servicii care contribuie la economia cu emisii scăzute de dioxid de carbon și la reziliența la schimbările climatice, inclusiv măsuri de sensibilizare
		028 – energie din surse regenerabile: eoliană
		029 – energie din surse regenerabile: solar
		030 – energie din surse regenerabile: biomasă *
		030a – energie din surse regenerabile: biomasă cu un nivel ridicat de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră
		031 – energie din surse regenerabile: marin
		032 – alte energii regenerabile (inclusiv energia geotermală)

		044 – Gestionarea deșeurilor comerciale și industriale: măsuri de prevenire, minimizare, sortare, reutilizare și reciclare
		073 – Infrastructuri de transporturi urbane curate
		074 – Material rulant de transport urban curat
		075 – Infrastructuri pentru mersul pe bicicletă
		01 – Contribuția la competențele și locurile de muncă verzi și la economia verde
	50 milioane	099 – Sprijin specific pentru ocuparea forței de muncă în rândul tinerilor și integrarea socioeconomică a tinerilor
		010bis – Digitalizarea întreprinderilor mari (inclusiv comerț electronic, activități economice electronice și procese economice în rețea, centre de inovare digitală, laboratoare vii, antreprenori web și start-up-uri în domeniul TIC, B2B)
		021 – Transfer de tehnologie și cooperare între întreprinderi, centre de cercetare și sectorul învățământului superior
	150 milioane	015a – Sprijinirea întreprinderilor mari prin instrumente financiare, inclusiv investiții productive

* Această alocare este preliminară și este furnizată cu titlu indicativ, pentru a se respecta procesul de planificare inițială. Este posibil ca această alocare să trebuiască să fie ajustată în funcție de absorbția instrumentelor pe piață. Se propune ca alocarea să fie revizuită de Consiliul de investiții, pe baza recomandărilor și a feedbackului din partea BEI, pe o bază de șase luni, pentru a se ține seama de eventualele ajustări necesare care urmează să se reflecte în eventuala revizuire a PRR mai ample și raportate CE.

* * investițiile în biomasă, la nivel național, vor îndeplini criteriile de durabilitate și de reducere a emisiilor de gaze cu efect de seră prevăzute la articolele 29-31 și normele privind biocombustibilii pe bază de alimente și furaje prevăzute la articolul 26 din Directiva (UE) 2018/2001 privind energia din surse regenerabile (REDII), precum și actele de punere în aplicare și actele delegate aferente.

Efectul multiplicator minim al întregului instrument va fi determinat de proiectarea produsului final, în urma testării pieței și, după caz, a proceselor de selecție și a acordurilor operaționale ulterioare implicate de intermediarii financiari selectați.

Fondurile propuse vor combina forme rambursabile de sprijin cu diferite tipuri de granturi (subvenții pentru investiții, subvenții la dobândă, granturi pentru asistență tehnică) pentru a răspunde nevoilor de finanțare.

Opțiunile de gestionare a granturilor rămân deschise, deoarece granturile pot fi gestionate de Fondul de fonduri gestionat de BEI și/sau de băncile comerciale din cadrul fondului 1. Se anticipează că autoritățile române vor juca, de asemenea, un rol esențial în acest sens prin intermediul comitetului pentru investiții al fondurilor de fonduri.

Diferitele tipuri de granturi avute în vedere au scopuri diferite. Ajutoarele pentru investiții sunt estimate la o medie de 1015 % din valoarea împrumutului. Scopul lor principal este de a ajuta proiectele de investiții să devină viabile și să poată fi finanțate printr-o formă de finanțare rambursabilă prin reducerea ponderii costurilor serviciului datoriei asupra fluxurilor de numerar ale debitorilor. Granturile de stat pentru investiții pot oferi promotorilor de proiecte stimulentele necesare pentru a se implica în investiții cu impact de politică legate de digitalizare sau de schimbările climatice, care, în caz contrar, nu ar putea fi considerate prioritare. Subvenționarea ratei dobânzii ar putea fi decisă pentru a determina costurile îndatorării pentru partea negarantată a împrumuturilor din cadrul fondului 1. Acest lucru ar putea să nu fie necesar în cazul în care garanția ar oferi o acoperire suficientă a riscurilor pentru intermediarii financiari și, prin urmare, ar fi suficientă pentru a determina costurile de finanțare. Granturile pentru asistență tehnică ar trebui să fie esențiale pentru consolidarea capacităților la nivelul promotorilor de proiecte și pentru sprijinirea dezvoltării unei rezerve de proiecte de calitate.

În procesul de punere în aplicare pot fi luate în considerare două sisteme tipice de gestionare a granturilor, cu condiția ca acestea să respecte normele privind ajutoarele de stat:

- un model de „grant fix”, ceea ce prin intensitatea grantului ar putea fi determinat ex ante în conformitate cu prioritățile de investiții definite în PNDR sau ar putea depinde de atingerea unor obiective măsurabile. În acest caz, nu a existat nicio marjă de interpretare la nivelul entității care gestionează grantul, iar decizia ar putea fi automatizată. Acest sistem a justificat riscurile de hazard moral legate de gestionarea granturilor de către intermediarii financiari, dacă este cazul. În cadrul acestei opțiuni, modelul de grant fix ar fi propus ca parte a politicii de investiții pentru revizuire și aprobare de către comitetul pentru investiții al Fondului de Fonduri.

- un model de „grant Tailored”, care este un model de evaluare de la un proiect la altul a activității de perforare a intensității grantului. În acest caz, ar trebui efectuată o evaluare financiară detaliată a nevoilor de finanțare ale proiectului și a planului de afaceri pentru a defini valoarea grantului neaprobat. Acesta ar putea fi cazul granturilor pentru investiții pentru proiecte la scară largă. Această sarcină nu a putut fi automatizată și ar putea necesita alocarea de resurse suficiente la nivelul entității de gestionare. Procesul pentru modelul de grant adaptat ar trebui, de asemenea, să prevadă revizuirea și aprobarea granturilor individuale propuse de către comitetul pentru investiții.

În acest stadiu, subfondul doi (finanțare directă pentru proiecte mari) ar putea fi pus în aplicare, de preferință, cu un model de „grant Tailored”, având în vedere numărul mai mic de proiecte care urmează să fie finanțate și necesitatea potențială de a se adapta la diverse structuri financiare. În timp ce subfondul unu — (finanțare intermediată) va urma probabil modelul de grant fix.

Mecanism de implementare:

- Odată ce condițiile de eligibilitate vor fi convenite cu guvernul și după efectuarea testelor de piață, se va crea un fond de fonduri prin intermediul unui acord de finanțare semnat între Guvernul României și BEI, acest acord va necesita utilizarea unor orientări privind durabilitatea și a unor criterii suplimentare privind DNSH, după caz;
- În conformitate cu cerințele DSNH, următoarele activități nu vor fi sprijinite de instrument:
 - Pentru atenuarea schimbărilor climatice:(I) activități legate de combustibilii fosili, inclusiv utilizarea în aval;(II) activitățile din cadrul schemei UE de comercializare a certificatelor de emisii (ETS) care ating previziuni privind emisiile de gaze cu efect de seră care nu sunt mai mici decât valorile de referință relevante;(III) compensarea costurilor indirecte ETS;
 - Pentru economia circulară:(IV) activități legate de depozitele de deșeuri, incineratoare și stații de tratare mecano-biologică;(V) activități în cadrul cărora eliminarea pe termen lung a deșeurilor poate dăuna mediului (de exemplu, deșeurile nucleare).Criteriile vor garanta, de asemenea, că pot fi selectate numai activitățile care respectă legislația UE și națională relevantă în materie de mediu.
- Guvernul va concepe o structură specifică (de exemplu, un comitet pentru investiții) care să acționeze în calitate de reprezentant în punerea în aplicare a fondului de fonduri, să decidă cu privire la strategia și politica de investiții, să decidă cu privire la aspectele legate de eligibilitate și de ajutoarele de stat și să aprobe termenii de referință pentru selectarea intermediarilor financiari. Comitetul pentru investiții ar supraveghea

performanța Fondului de fonduri, examinând rapoartele privind progresele înregistrate și procesul de monitorizare;

- Pe baza mandatelor aprobate de Comitetul pentru investiții, BEI lansează cereri deschise de exprimare a interesului pentru selectarea intermediarilor în conformitate cu procedurile sale pentru produsul intermediar;
- În urma unui proces de selecție cuprinzător, care implică o examinare severă, obligația de diligență și eșecul contractual, BEI va selecta intermediarii financiari cu care semnează acorduri, politicile de investiții ale intermediarilor financiari vor trebui să respecte criteriile care decurg din Orientările privind stabilirea sustenabilității și din DNSH, după caz;
- Intermediarilor financiari (dacă este cazul) li se va solicita să furnizeze o contribuție proprie, nivelul exact al contribuțiilor lor urmând să fie stabilit pe baza testării pieței și a procesului de selecție a intermediarilor financiari.
- În cazul în care nu sunt utilizați intermediari financiari și se preconizează acordarea de împrumuturi directe, activitatea de dezvoltare și de inițiere a conduitei va începe după încheierea acordului de finanțare și alocarea de către comitetul pentru investiții a strategiei de investiții.

În ceea ce privește gestionarea Fondului de fonduri, BEI va fi în măsură să îndeplinească următoarele sarcini:

- Elaborarea, împreună cu Comitetul de investiții, a unei strategii de investiții și a unui plan de afaceri în conformitate cu PNDR și pe baza rezultatelor testelor de piață, pentru a orienta activitățile intermediarilor financiari;
- Gestionarea resurselor Mecanismului de redresare și reziliență pentru a sprijini investițiile (directe sau indirecte prin intermediari financiari) în proiecte, inclusiv sub formă de granturi și sprijin pentru a sprijini strategia de investiții și planul de afaceri;

În cazul în care BEI va oferi sprijin direct beneficiarilor, aceasta va fi responsabilă de:

- Inițierea și elaborarea listei de proiecte pentru finanțare;
- Proiecte fără conținut și finanțare (inclusiv prin granturi, după caz) viabile, cu beneficii finale care sunt în concordanță cu strategia de investiții și cu planul de afaceri;
- Furnizarea de sprijin consultativ, după caz.

Când vor fi utilizați intermediarii financiari, BEI va fi responsabilă de:

- Selectarea, contactarea și supravegherea activităților intermediarilor pentru a acoperi performanța globală a instrumentului, în acord cu strategia de investiții și planul de afaceri;
- Gestionarea portofoliului de investiții al intermediarilor financiari naționali pentru a acoperi realizarea cheltuielilor, efectul de levier, realizările, obiectivele de etapă și țintele.
- Furnizarea de sprijin consultativ, inclusiv intermediarilor financiari, după caz.

Planificarea investițiilor va ține seama de următoarele etape:

- Aprobarea criteriilor de eligibilitate
- Evaluarea ex ante a pieței (BEI, împreună cu actorii relevanți de pe piață din România, pe baza rezultatelor oricărui test de piață)
- Semnarea acordurilor de finanțare
- Formalizarea Comitetului pentru investiții
- Aprobarea de către Comitetul pentru investiții a strategiei de investiții și a planului de afaceri propuse
- După caz, pregătirea cererii de exprimare a interesului și a mandatelor; începerea selecției intermediarilor financiari
- Evaluarea și selectarea intermediarilor financiari
- După caz, conceperea și demararea unei rezerve de proiecte pentru finanțare directă
- Începerea finanțării pentru beneficiarii finali

Activitate	Termen finalizare
Crearea oficială a Fondului de fonduri prin intermediul unui acord de finanțare semnat între Guvernul României și BEI, acest acord va necesita utilizarea orientărilor privind estimarea sustenabilității și a orientărilor tehnice suplimentare ale DNSH (2021/C58/01) pentru activele/activitățile sprijinite, necesitând utilizarea verificării durabilității și a verificărilor obligatorii de conformitate juridică prin intermediarul financiar pentru tranzacțiile scutite de verificarea sustenabilității.	

Acordul de finanțare va include, de asemenea, criteriile de selecție/eligibilitate pentru active/activitățile sprijinite care oferă o contribuție climatică/digitală în conformitate cu criteriile care decurg din următoarele domenii de intervenție din anexele VI și VII la Regulamentul (UE):2021/241:024a, 024b, 026, 026bis, 027, 028, 029, 030, 030a, 031, 032, 044, 073, 074, 075, 01, 010a, 021, 015a;	
Obiectiv de investiții, furnizat cu titlu orientativ și orientativ: Active/activități în valoare de 90 milioane EUR care respectă criteriile de selecție din următoarele domenii de intervenție 024b, 026a, 027, 028, 029, 030a, 032, 033, 047a, 073, 074, 075, 01; Active/activități în valoare de 45 milioane EUR în conformitate cu criteriile de selecție din domeniul de intervenție 010a	
Adoptarea strategiei și politici de investiții pentru fondul de fonduri care reflectă criteriile de selecție/eligibilitate și angajamentele/țintele aplicabile stabilite în acordul de finanțare.	
Decizii de investiții în legătură cu 30 % din alocarea din cadrul instrumentelor în conformitate cu politica de investiții definită în etapa 2	T4 2024
Decizii de investiții în legătură cu 100 % din alocarea din cadrul instrumentelor, în conformitate cu politica de investiții definită în Etapa 2.	T2 2026

Beneficiari:

Investițiile vor viza întreprinderile mari și vehiculele cu scop special (întreprinderi cu peste 500 de angajați) în calitate de beneficiari finali.

Ajutoare de stat:

În ceea ce privește ajutoarele de stat, finanțarea va fi structurată într-un mod care nu necesită în mod specific notificarea Comisiei Europene și va ține seama de principiile măsurii 3 respective în ceea ce privește BEI, intermediarii financiari, și anume:

BEI și intermediarii financiari sunt instrumente pentru transferul avantajului către beneficiarii finali.

AS primită de beneficiarii finali sub formă de împrumuturi, granturi și scutiri de la cheltuielile de funcționare (consiliere gratuită) va fi compatibilă cu Regulamentul de minimis sau RGECA

(articolele 14, 15, 31, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 45, 46, 48, în funcție de tipul de investiții sprijinite). În situațiile în care condițiile prevăzute pentru orice proiect nu se încadrează în limitele Regulamentului de minimis sau ale RGECA, va fi aleasă o notificare către CE în temeiul OAME.

În cazuri specifice, finanțarea poate fi acordată serviciilor de interes economic general în conformitate cu dispozițiile *Deciziei Comisiei privind aplicarea articolului 106 alineatul (2) din TFUE în cazul ajutoarelor de stat sub formă de compensații pentru obligația de serviciu public acordate anumitor întreprinderi cărora le-a fost încredințată prestarea unui serviciu de interes economic general sau ale Regulamentului (UE) nr.360/2012 al Comisiei.*

Privind aplicarea articolelor 107 și 108 din TFUE ajutoarelor de minimis acordate întreprinderilor care prestează servicii de interes economic general.

Complementaritatea cu alte reforme/investiții din cadrul planului:

Instrumentele financiare sunt complementare investițiilor finanțate în cadrul componentei fiscale și al schemelor de ajutor de stat pentru întreprinderile mari desfășurate de Ministerul Finanțelor. Componenta de digitalizare oferă, de asemenea, instrumente specifice pentru IMM-urile din domeniul digitalizării.

Complementaritatea cu alte surse de finanțare:

Intervențiile efectuate prin intermediul acestor instrumente financiare sunt considerate ca fiind complementare intervențiilor din cadrul P7 — Instrumente financiare din cadrul OIACIF, acordându-se atenție selectării instrumentelor financiare asociate transferului a 4 % pentru INVEST EU. Aceste intervenții sunt considerate, de asemenea, complementare celor realizate prin intermediul instrumentelor financiare pentru perioada de programare 2014-2020, al Inițiativei pentru IMM-uri sau al Programului operațional pentru competitivitate.

Măsura 5 – Instrumentul financiar pentru investiții în eficiență energetică în sectorul rezidențial și al clădirilor

Partener de implementare: Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare

Clădirile sunt o sursă majoră și subapreciată de emisii. Materialele folosite, construcția și funcționarea acestora consumă mai multă energie și emit mai multe gaze cu efect de seră decât oricare alt sector, reprezentând 36% din consumul final de energie la nivel mondial și 39% din emisiile de CO₂ și energie în 2018.³⁶ Pentru a sprijini obiectivul de a limita creșterea temperaturii la nivel global cu 1,5 grade, emisiile generate de clădiri trebuie reduse cu 80-90% până în 2050,³⁷ într-un moment în care cererea pentru clădiri se intensifică.

³⁶ Global Status Report for Buildings and Construction 2019 | IEA & UNEP

³⁷ UN Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) 2018, Global Warming of 1.5 °C, Chapter 4, page 331.

Astfel, pentru a satisface cererea tot mai mare pentru clădiri și a reduce emisiile acestora, există deja soluții dovedite și eficiente din punct de vedere al costurilor, soluții care pot fi implementate cu un cost suplimentar redus. Investiții anuale suplimentare de 27 miliarde USD - cu doar 0,55% mai mult decât investiția globală anuală de 4,9 trilioane USD în clădiri – ar produce reducerile de emisii necesare, pe lângă o serie de alte beneficii, inclusiv realizarea unor economii de 5 trilioane USD la facturile de energie ale gospodăriilor până în 2050.³⁸

Reducerea cu 80-90% a emisiilor necesită implementarea acestor soluții pentru a se asigura că toate clădirile noi au consum de energie aproape zero și pentru a atinge o rată anuală de minim 3% a renovărilor aprofundate și eficiente din punct de vedere energetic în stocul imobiliar existent.³⁹ Cu cât aceste investiții sunt amânate, cu atât va fi mai greu ca obiectivele climatice globale să fie atinse. Trebuie să creștem urgent ritmul de implementare a investițiilor. Chiar și în UE, ratele de renovare sunt de doar 1%.

Includerea investițiilor în clădiri verzi⁴⁰ ca element cheie al pachetului de măsuri pentru stimularea economiei post COVID-19 poate proteja și crea noi locuri de muncă, stimulând economiile în prezent și oferind în același timp beneficii în viitor. Proiectele de investiții în clădiri verzi au ramificații în lanțurile de producție și aprovizionare locale ale întreprinderilor mari și mici din domeniul construcțiilor și producției⁴¹. În UE, 18 milioane de locuri de muncă depind direct de industria de construcții și contribuie cu aproximativ 9% din PIB. Clădirile reprezintă 78% din producția totală a industriei construcțiilor, subliniind importanța acestora.

Eficiența energetică a clădirilor este adesea menționată ca fiind un obiectiv ușor de atins în sectorul tranziției verzi, dar s-a dovedit dificil de îndeplinit. În ciuda eforturilor de zeci de ani desfășurate în UE pentru promovarea clădirilor ecologice, investițiile anuale în amenajarea clădirilor sunt încă doar în jur de o treime din nivelurile necesare pentru îndeplinirea obiectivelor climatice. Aceasta pentru că:

- Piețele sunt foarte fragmentate, în special în sectorul rezidențial, care reprezintă 80-90% din stocul global de clădiri.⁴²
- Proprietarii de clădiri nu au cunoștințele necesare pentru a identifica oportunități de economisire a energiei sau pentru a-și optimiza performanța energetică.
- Proprietarii de locuințe și alți proprietari de clădiri nu au capitalul necesar pentru a investi sau acordă prioritate altor tipuri de investiții, având în vedere că perioada de recuperare a investiției în eficiența energetică a clădirilor poate dura 15-20 ani.⁴³

³⁸ The Critical Role of Buildings. IEA, 2019. See page 2.

³⁹ Global Status Report for Buildings and Construction 2019 | IEA & UNEP, page 3: “To meet the SDGs and the IEA Sustainable Development Scenario, we need... to decarbonise and enhance energy efficiency in buildings at a rate of 3% a year.”

⁴⁰ Particularly in the residential sector. The outlook for private sector developers and building owners in property, tourism, and commercial office space is uncertain and will impair their appetite and ability to make long-term investments.

⁴¹ EBRD research. See also: “Enterprises with less than 50 employees generate 72% of the sector’s value added.”

⁴² An average based on market studies performed by EBRD.

⁴³ An average based on market studies performed by EBRD.

Extinderea intermedierei financiare și a instrumentelor financiare de partajare a riscurilor pentru eficiența energetică sunt priorități esențiale atât în Strategia de țară BERD pentru România 2020-2025, precum și în cele mai noi strategii ale BERD pentru sectorul financiar.

Îmbunătățirea eficienței energetice a stocului de clădiri este un element central al politicilor statelor membre ale UE privind eficiența energetică, întrucât acestea reprezintă aproximativ 40% din consumul final de energie și 36% din emisiile de gaze cu efect de seră din UE. În acest sens, decarbonizarea stocului de clădiri este o prioritate de top a UE, cu o reducere de 90% a obiectivului legat de emisii de CO₂ până în 2050. Pe de altă parte, la nivel României, consumul de energie în sectorul rezidențial și în sectorul comercial (birouri, spații comerciale și alte clădiri nerezidențiale) reprezintă 45% din consumul total de energie.⁴⁴ Astfel, îmbunătățirea eficienței energetice a fondului de clădiri existent este esențială, nu numai pentru a atinge obiectivele naționale privind eficiența energetică pe termen mediu, ci și pentru a atinge obiectivele pe termen mediu și lung ale strategiilor de schimbări climatice și trecerea la o economie competitivă cu emisii reduse de carbon până în 2050.

Descrierea măsurii:

Garanția de portofoliu pentru investiții în eficiență energetică și energie regenerabilă în sectorul rezidențial și al clădirilor va include o garanție de portofoliu neplafonată, parțial acoperită de către InvestEU/compartimentul pentru România - acoperirea primei pierderi ('First Loss Piece'). Garanția va fi furnizată de către BERD intermediarilor financiari selectați care finanțează beneficiarii finali eligibili (subîmprumutații), respectând un set predeterminat de criterii de eligibilitate. Garanția trebuie completată cu servicii de consultanță în sprijinul intermediarilor financiari cât și al beneficiarilor finali, acestea fiind finanțate din fonduri disponibile în compartimentul InvestEU pentru România.

Măsura propune renovarea fondului locativ existent, în vederea creșterii eficienței energetice, proiecte demonstrative și măsuri de sprijin care respectă criteriile de eficiență energetică (aferent codului 025a din Anexa VII)

Mod de implementare: contribuție către compartimentul Statului Membru al programului InvestEU

Cum instrumentul va fi creat sub umbrela InvestEU, principiul DNSH va fi respectat. Astfel, în cadrul acordului de contribuție se va menționa necesitatea asigurării conformității cu principiul DNSH (2021 / C58 / 01) și va conține minim următoarele:

1. angajamentul concret de a pune în aplicare criteriile de selecție / eligibilitate necesare pentru respectarea verificării sustenabilității în cadrul InvestEU, trimitere clară la lista de excludere DNSH (așa cum este inclusă în evaluarea DNSH), pentru a se asigura că proiectele care nu sunt eligibile în cadrul Regulamentului (UE) 2021/241, nu sunt eligibile prin InvestEU

⁴⁴ https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/ener-buildingseedro_en.pdf

2. stabilirea obiectivelor pentru investițiile următoarelor sume care urmează să fie investite în active / activități conforme cu criteriile de selecție din domeniile de intervenție din anexa VI la Regulamentul (UE) 2021/241 și alocările aferente

În cazul în care este necesar, în acordul de finanțare vor fi excluse anumite proiecte sau domenii de intervenție (excluse în mod general de la sprijinul PNRR). Printre aceste domenii/activități excluse, se pot regăsi:

- ✓ Pentru obiectivul de atenuare a schimbărilor climatice: (i) activități legate de combustibili fosili, inclusiv utilizarea în aval⁴⁵, (ii) activități acoperite de sistemul UE de comercializare a certificatelor de emisii (ETS) atingând emisii de CO₂ preconizate a nu fi substanțial mai mici decât valorile de referință relevante⁴⁶, (iii) compensarea costurilor ETS indirecte;
- ✓ Pentru economia circulară: (iv) activități legate de depozitele de deșeuri, incineratoare și instalațiile de tratare mecano-biologică a deșeurilor⁴⁷, (v) activități în care eliminarea pe termen lung a deșeurilor poate dăuna mediului (de exemplu, deșeurile nucleare).

Aceste criterii vor asigura, de asemenea, că vor putea fi selectate doar activitățile care respectă legislația de mediu națională și a UE relevantă.

Guvernanța instrumentului va urmări modelul standard al programului InvestEU.

Proiectele eligibile vor sprijini investițiile în eficiență energetică implementate în sectorul rezidențial, în sectorul clădirilor, inclusiv, printre altele, renovarea clădirilor, accesul la rețele de termoficare locale eficiente și cu emisii reduse de carbon/cu emisii reduse, măsuri pentru îmbunătățirea clădirilor inteligente, infrastructura de încărcare a vehiculelor electrice, construcția de noi clădiri performante etc.

Sfera serviciilor de consultanță include (dar nu se limitează la):

- Sprijin pentru intermediarii financiari pentru dezvoltarea unui portofoliu de proiecte ecologice eligibile.

⁴⁵ Cu excepția investițiilor în producția de energie electrică și/sau termică, precum și în infrastructura de transport și de distribuție aferentă, care utilizează gaze naturale, respectând condițiile stabilite în anexa III a Ghidului - Orientări tehnice privind aplicarea principiului de „a nu prejudicia în mod semnificativ” (2021/C58/01).

⁴⁶ Valorile de referință stabilite pentru alocarea cu titlu gratuit pentru activitățile / instalațiile care intra în sfera de aplicabilitate a sistemului UE de comercializare a certificatelor de emisii, în conformitate cu Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2021/447.

⁴⁷ Această excludere nu se aplică investițiilor în instalații dedicate exclusiv tratării deșeurilor periculoase nereciclabile și nici instalațiilor existente, în cazul în care investiția are ca scop creșterea eficienței energetice, captarea gazelor de eșapament pentru depozitare sau utilizare sau recuperarea materialelor din cenușa de incinerare, cu condiția ca aceste investiții să nu ducă la o creștere a capacității de tratare a deșeurilor în instalații sau la o prelungire a duratei de viață a instalației pentru care se face dovada.

- Susținerea sectorului financiar prin sprijinirea adoptării celor mai bune practici de guvernare climatică și de gestionare a riscurilor climatice, sprijinirea introducerii sistemelor de tranziție la economia verde la nivelul intermediarilor financiari, precum și sprijinirea sectorului financiar în extinderea finanțării pentru protecția mediului și reducerea impactului schimbărilor climatice.
- Mobilizarea de finanțare pentru sectorul privat
- Verificarea implementării activităților/sub-proiectelor, precum și contribuția acestora la obiectivele stabilite.

Ajutor de stat: În ceea ce privește ajutorul de stat, precum și monitorizarea și raportarea vor fi consistente cu dispozițiile relevante ale Regulamentului InvestEU.

În măsura în care este necesar, o schema specifică de ajutor de stat pentru beneficiarii finali va fi stabilită. Un posibil cadru legal al ajutorului de stat pentru investiții ar fi De minimis (Regulamentul 1407/2013), a cărui aplicabilitate a fost prelungită până în 2023, precum și succesorul acestuia. În acest caz, instrumentul financiar va fi în conformitate cu normele privind ajutoarele de stat.

La nivelul partenerului de implementare BERD: Pentru această măsură se va specifica în contractul de mandat că acesta va fi administratorul schemelor de ajutor de stat/aplicabile în derularea instrumentelor financiare. Pentru a nu fi incidente, prevederile ajutorului de stat la nivelul FEI și al intermediarilor financiari, măsura va fi concepută și implementată astfel încât FEI și intermediarii financiari vor reprezenta doar vehicule utilizate pentru transferul avantajului către beneficiarii finali.

Intermediarii financiari vor fi selectați printr-o procedură competitivă, transparentă, nediscriminatorie și necondiționată de către BERD. În condițiile instrumentului de față se va avea în vedere ca costurile de administrare prevăzute să fie stabilite la prețul pieței. Intermediarii financiari selectați administrează și monitorizează crearea portofoliului de credite eligibile, raportează către BERD acțiunile de recuperare a pierderilor. De asemenea, intermediarii financiari monitorizează calculul și raportarea aferente procedurilor relevante în materie de ajutoare de stat.

În ceea ce privește ajutorul de stat pentru beneficiari, el va fi compatibil cu Regulamentul de minimis, GBER (art 38, 39) sau se va notifica în baza EEAG

Investiția 2.2. Scheme de ajutor pentru sectorul privat

Măsura 1: Schemă de minimis și schemă de ajutor de stat în contextul digitalizării IMM-urilor

Digitalizarea are un impact profund și generalizat asupra tuturor aspectelor societății și ale economiei: producția, distribuția, consumul, munca și timpul liber. IMM-urile sunt supuse unei presiuni din ce în ce mai mari, în vederea adaptării în consecință a modelelor proprii de afaceri și a adoptării tehnologiilor digitale necesare, astfel încât clienții să le considere în continuare competitive și atractive. În acest context, Uniunea Europeană a Artizanatului și a Întreprinderilor Mici și Mijlocii (UEAPME) a definit digitalizarea drept cea mai mare provocare pentru majoritatea IMM-urilor europene⁴⁸.

Digitalizarea are multiple beneficii. IMM-urile își pot crește competitivitatea prin raționalizarea și accelerarea proceselor din etapa de concepere până în etapa de livrare, pot să își extindă accesul pe piață și integrarea lanțului valoric prin intermediul platformelor digitale și pot să îmbunătățească relațiile cu clienții utilizând platformele de comunicare socială și serviciile digitale pentru clienți. În plus, digitalizarea poate permite IMM-urilor să inoveze, oferind noi produse sau servicii digitale sau lărgindu-și gama existentă de servicii cu servicii digitale suplimentare.

Digitalizarea duce la apariția unor noi modele de organizare a muncii în cadrul IMM-urilor. Adoptarea unor modalități de lucru inovatoare, care să implice într-o anumită măsură munca de la distanță și care să ofere o autonomie mai mare angajaților prin crearea unui echilibru mai bun între viața profesională și cea privată, poate răspunde nevoilor managerilor și angajaților, adesea obligați, în cazul întreprinderilor mai mici, să își asume numeroase roluri. Pe de altă parte, ea poate duce la noi forme de instabilitate și de alienare, care implică riscul subminării satisfacției angajaților și a mediilor de lucru din cadrul IMM-urilor.

Pe de altă parte, există o serie de provocări asociate cu digitalizarea. IMM-urile se confruntă cu incertitudini în ce privește rentabilitatea investițiilor în digitalizarea proceselor de afaceri, deoarece clienții nu sunt neapărat dispuși să plătească un preț mai mare pentru bunuri și servicii. În același timp, ele se confruntă cu o concurență mai mare în materie de prețuri, în cadrul unor piețe tot mai digitale și mai globalizate.

Costurile de oportunitate ale lipsei digitalizării vor crește pentru IMM-uri, deoarece modelele de afaceri digitale devin un standard, nemaifiind doar o sursă de avantaj concurențial. IMM-urile care aleg să își amâne transformarea digitală ar putea să se găsească în situația de a fi obligate să adopte oricum unele tehnologii digitale și încă fără o pregătire adecvată, deoarece tranzacțiile cu partenerii de afaceri, administrația publică și clienții devin tot mai digitalizate. IMM-urile care nu se adaptează la așteptările consumatorilor aflate în continuă evoluție vor fi marginalizate treptat de concurenții cu o vizibilitate mai mare și cu o prezență online mai activă. Această tendință se va accentua pe măsură ce crește numărul „nativilor erei digitale” în rândul consumatorilor.

48 <https://smeunited.eu/news/digitalisation-is-the-biggest-challenge-for-smes>

Descrierea măsurii:

În acest context, se urmărește crearea a 2 instrumente:

- a) Un instrument de grant care să sprijine întreprinderile în crearea de tehnologii digitale avansate precum:
 - inteligență artificială;
 - date și cloud computing;
 - blockchain;
 - High Performance Computing și Quantum Computing;
 - Internet of things (IOT) etc.
- b) un instrument de grant de până la 100.000 euro pe întreprindere care să sprijine IMM-urile în adoptarea tehnologiilor digitale precum:
 - achiziții de hardware TIC
 - dezvoltarea și/sau adaptarea aplicațiilor software/licențelor, inclusiv soluțiile de automatizare software de tip RPA, respectiv Robotic Process Automation;
 - achiziții de tehnologii blockchain;
 - achiziții de sisteme de inteligență artificială, machine learning, augmented reality, virtual reality;
 - achiziționare website de prezentare;
 - achiziția de servicii de tip cloud și IOT;
 - instruirea personalului care va utiliza echipamentele TIC;
 - consultanță/analiză pentru identificarea soluțiilor tehnice de care au nevoie IMM-urile etc.

Investițiile se vor încadra și vor fi conforme cu criteriile de selecție ale următoarele coduri din cadrul Anexei VI a Regulamentului 241/2021:

Crearea de tehnologii digitale avansate			
021c	Investiții în tehnologii avansate, cum ar fi: capacități de calcul de înaltă performanță și de	100%	100 milioane euro

	informatică cuantică/capacități de comunicare cuantică (inclusiv criptare cuantică); proiectarea, producția și integrarea sistemelor în domeniul microelectronicii; următoarea generație de capacități de date, cloud și edge (infrastructuri, platforme și servicii); realitatea virtuală și augmentată, tehnologia profundă și alte tehnologii avansate digitale. Investiții în securizarea lanțului digital de aprovizionare.		
Adoptarea de tehnologii digitale			
010	Digitalizarea IMM-urilor (inclusiv comerț electronic, activități economice electronice și procese economice în rețea, centre de inovare digitală, laboratoare vii, antreprenori web și start-up-uri în domeniul TIC, B2B)	100%	180 milioane euro
012	Servicii și aplicații TI dedicate competențelor digitale și incluziunii digitale	100%	20 milioane euro

Regulamentul (UE) 2021/241 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 februarie 2021 de instituire a Mecanismului de redresare și reziliență stabilește ca obiectiv obligatoriu ca cel puțin 20% din alocarea totală a planului să contribuie la tranziția digitală sau la provocările digitale. Strategia Națională privind Agenda Digitală pentru România (SNADNR) a contribuit la asigurarea coerenței și la consolidarea sinergiilor între acțiuni și investiții în diferite domenii ale economiei digitale. Cu toate acestea, efectele implementării SNADNR sunt minime.

a) Crearea de tehnologii digitale avansate

O Românie rezilientă, care să se încadreze în deceniul digital, este cea în care oamenii și întreprinderile beneficiază de îmbunătățiri generate de inteligență artificială în industrie și în viața de zi cu zi. De exemplu, inteligența artificială (AI) poate ajuta la tratarea bolilor și la minimizarea impactului agriculturii asupra mediului. Astfel, prin proiectele care vor dezvolta diferite aplicații în acest domeniu vor fi ajutate și companiile interesate să utilizeze inteligența artificială pentru a deveni mai competitive în ceea ce privește procesele lor de afaceri.

Datele reprezintă un element esențial al societăților moderne. În lumea noastră digitală, generăm din ce în ce mai multe date în viața noastră de zi cu zi în aproape toate activitățile curente.

Se așteaptă ca cantitatea de date să se înmulțească de cinci ori între 2018 și 2025. Această cantitate vastă de date poate fi procesată mai repede decât ne-am imaginat vreodată și putem folosi o varietate aproape infinită de utilizări.

Prin urmare, proiectele finanțate vor construi următoare generație de sisteme cloud, și vor asigura o reutilizare și prelucrare a datelor care ne vor îmbunătăți viața de zi cu zi.

Blockchainul este o secvență de blocuri care conțin date, înregistrări stocate sub formă de blocuri, un fel de bază de date partajată de o rețea de computere, unde intrările sunt adăugate permanent ca „Blocuri”, iar acest „Lanț” nu poate fi întrerupt sau modificat în niciun fel. „Blockchain” rezultat este o înregistrare permanentă, verificată.

În același timp, dezvoltările mai noi, precum „contractele inteligente”, duc tehnologia cu un pas mai departe. Contracte inteligente reprezintă un tip de program de computer (sau set de instrucțiuni) salvat pe un blockchain. Contractele inteligente pot fi utilizate pentru a crea acorduri de autoexecutare între mai multe părți. Aceasta deschide o serie de noi posibilități interesante pentru automatizarea proceselor și tranzacțiilor de afaceri în aproape orice industrie sau piață, posibilitățile fiind aproape nelimitate.

High Performance Computing and Quantum Computing sunt deja centrale în viața noastră. Desfășoară sarcini complexe în care trebuie analizate o mulțime de date și ne permit să creăm modele pentru a studia și a înțelege mai bine provocări atât de complexe, cum ar fi: simularea moleculelor de medicamente pentru medicamente, urbanism rural și urbanism și proiectarea de noi materiale, mașini și aeronave .

Prin acest instrument ne propunem finanțarea a cel puțin un proiect în acest domeniu.

Internet of things (IoT) reprezintă următorul pas către digitalizarea societății și economiei noastre, în care obiectele și oamenii sunt interconectați prin intermediul rețelelor de comunicare și raportează despre starea lor și / sau mediul înconjurător.

Lansarea apelului de proiecte este preconizată a fi lansat în prima parte a anului 2022 și va conține exclusiv activitățile și criteriile de eligibilitate aferente domeniului 021c.

b) Adoptarea de tehnologii digitale

Ca un IMM să fie finanțat trebuie să fie evaluat din punct de vedere al maturității digitale. Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene (MIPE) împreună cu un administrator de schemă vor implementa un sistem de evaluare care va recomanda soluțiile tehnice necesare acoperirii decalajului de digitalizare și care va sta la baza finanțării IMM-urilor.

Prin acest instrument (finanțarea domeniilor 010 și 012) se urmărește facilitarea accelerării procesului de digitalizare în rândul IMM-urilor prin:

- extinderea accesului pe piață și integrarea lanțului valoric prin intermediul platformelor digitale;
- îmbunătățirea relațiilor cu clienții prin utilizarea de platforme de comunicare sociale și servicii digitale pentru clienți;
- oferirea de noi produse sau servicii digitale și/sau o gamă existentă de servicii cu servicii digitale suplimentare.

Astfel, ghidul solicitantului va conține exclusiv activitățile și criteriile de eligibilitate aferente celor 2 domenii, respectiv 010 și 012.

Proiectele pot conține activități din cele 2 domenii sau doar domeniul 010. Pentru activitățile aferente domeniului 012, procentul maxim care se va finanța va fi de 10%.

Aspecte orizontale:

Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene (furnizor al schemei de ajutor de minimis li al schemei de ajutor de stat) și un administrator de schemă – instituție publică, vor lansa ghidurile aferente apelurilor de proiecte în anii 2022 și 2023 cu un buget total de 300.000.000 euro.

MIPE și administratorul se vor asigura că la nivelul fiecărui proiect se va respecta principiul de sustenabilitate socială prin excluderea de la finanțare a IMM-urilor a căror activități:

- limitează drepturile și libertatea individuală a oamenilor sau încalcă drepturile omului;
- din domeniul apărării, utilizează, dezvoltă sau produc tehnologii care sunt interzise de legislația internațională aplicabilă;
- au legătură cu industria de tutun (producție, distribuție, prelucrare și comerț);
- prevăd clonarea în scopuri reproductive; activități destinate modificării patrimoniului genetic al ființei umane care ar putea face astfel de schimbări ereditare, activități de creare a embrionilor umani exclusiv în scopul cercetării sau în scopul obținerii de celule stem, inclusiv de către mijloace de transfer nuclear de celule somatice;
- includ jocuri de noroc (producție, construcție, distribuție, prelucrare, comerț sau software conex)
- prevăd comerț sexual;
- care implică animale vii în scopuri experimentale și științifice în măsura în care respectarea „Convenției Consiliului Europei pentru protecția animalelor vertebrate utilizat în scopuri experimentale și în alte scopuri științifice ”nu poate fi garantată;

- de dezvoltare imobiliară;
- financiare, cum ar fi achiziționarea sau tranzacționarea cu instrumente financiare.
- legate de exploatare / extracție, prelucrare, distribuție, depozitare sau arderea combustibililor fosili solizi și a petrolului, precum și investiții legate de extracția gazelor.

Cu privire la respectarea principiului DNSH, la nivelul fiecărui proiect se va evalua activitatea întreprinderii sprijinite prin schema de digitalizare cu prevederile Anexei 1 din documentul de completare a Regulamentului (UE) 2020/852 al Parlamentului European și al Consiliului din 18 iunie 2020 privind instituirea unui cadru care să faciliteze investițiile durabile și de modificare a Regulamentului (UE) 2019/2088.

Mecanism de implementare:

La nivelul MIPE este implementat un sistem de management și control în conformitate cu Regulamentul 1303/2013 care poate fi replicat și în cadrul acestei componente.

Astfel, MIPE, în calitate de furnizor de ajutor de minimis și de stat, va delega monitorizarea proiectelor către administrator.

Administratorul va monitoriza activitatea IMM-urilor în baza unui act delegat aprobat de MIPE în care vor fi prevăzute drepturile și obligațiile acestora.

MIPE se va asigura că la nivelul administratorului se implementează un sistem de management și control eficient și va putea să ia măsuri corective ori de câte ori este necesar, inclusiv prin reperformarea de verificări prin eșantion la nivelul IMM-urilor.

Administratorul va monitoriza proiectele IMM-urilor, va raporta periodic progresul implementării proiectelor și se va asigura că:

- acestea se realizează conform condițiilor contractuale și activităților descrise în cererea de finanțare;
- este respectat principiul evitării dublei finanțări;
- livrarea produsului sau prestarea serviciului în conformitate cu termenii și condițiile contractului, evoluția fizică și respectarea principiului și ale dezvoltării durabile, inclusiv prin raportare la DNSH și respectarea dimensiunii digitale a componentei;
- există un sistem de înregistrare în contabilitate și sunt folosite coduri analitice distincte pentru activitățile aferente proiectelor;
- cheltuielile declarate sunt eligibile – că toate facturile depuse spre decontare sunt aferente implementării proiectului și sunt efectuate în conformitate cu prevederile comunitare și naționale;

- respectă principiile privind egalitatea de șanse și nediscriminarea;

Calendar de implementare:

Activitate	Termen finalizare	Institutii responsabile/coordonatoare
Selectarea administratorului și elaborare ghid aplicant cu principiile DNSH si cu modul de respectare a dimensiunii digitale a componentei	Q1 -2022	Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene / administrator de schemă
Număr de contracte de finanțare încheiate cu IMM-urile (crearea de tehnologii digitale avansate)	Q2- 2022	Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene / administrator de schemă
Număr de contracte de finanțare încheiate cu IMM-urile (adoptarea de tehnologii digitale)	Q4- 2024	
Număr de contracte de finanțare finalizate de IMM-uri (crearea de tehnologii digitale avansate)	Q4- 2024	
Număr de contracte de finanțare finalizate de IMM-uri (adoptarea de tehnologii digitale)	Q4- 2025	Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene / administrator de schemă

Ținta pentru cele 3.146 de proiecte a fost calculată astfel:

- *crearea de tehnologii digitale avansate (69 întreprinderi):*

Pentru proiectele de inteligență artificială, date și cloud computing, blockchain și internet of things, valoarea medie finanțată a unui proiect este de 1.200.000 euro și are un buget alocat de 80.000.000 euro.

Pentru proiectele de High Performance Computing and Quantum Computing valoarea medie finanțată a unui proiect este de 10.00.000 euro și are un buget alocat de 20.000.000 euro.

- *adoptarea de tehnologii digitale*

La o valoare medie a proiectului de 65.000 euro/întreprindere (valoare minimă este de 30.000 euro, iar valoarea maximă este 100.000 euro), se vor finanța 3.077 proiecte.

Beneficiari direcți/indirecți: IMM-uri definite în conformitate cu prevederile legale în vigoare

Ajutor de stat:

- *crearea de tehnologii digitale avansate*

Pentru această măsură se are în vedere crearea unei scheme de ajutor de stat, în baza Regulamentului 651/2014 (art. 14, art.25, art.28, art.29 etc). Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene (furnizor al schemei de ajutor de minimis) și va delega partea de implementare/administare schemei unui administrator. Nu sunt implicate elemente de ajutor de stat la nivelul administratorului de schema, care, fiind de fapt un partener de implementare cu rol de vehicul, transferă întreaga sumă beneficiarilor finali.

- *adoptarea de tehnologii digitale*

Această măsură are un grad de maturitate crescută, deoarece are o schemă de ajutor de minimis aprobată prin ordinul nr. 1468/4255/2020 din 22 decembrie 2020, iar ghidul pentru lansarea unui apel este în faza de elaborare. Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene (furnizor al schemei de ajutor de minimis) și va delega partea de implementare/administare schemei unui administrator. Nu sunt implicate elemente de ajutor de stat la nivelul administratorului de schema, care, fiind de fapt un partener de implementare cu rol de vehicul, transferă întreaga sumă beneficiarilor finali.

Se va avea în vedere respectarea prevederilor Regulamentului nr. 1407/2013, inclusiv cele privind regula de cumul.

Complementaritatea cu alte surse de finanțare:

Investițiile pentru sectorul privat pot fi considerate complementare cu intervențiile aferente P7 - Instrumente financiare din POCIDIF, acordându-se atenție selecției de instrumente financiare asociate transferului de 4% pentru InvestEU.

Complementaritate cu PNS care susține activitățile microîntreprinderilor din mediul rural pentru înființarea (start-up) și dezvoltarea activităților neagricole, activități de agrement și activități productive, inclusiv în domeniul bioeconomiei: susținerea micro-întreprinderilor non agricole în rural;

Contribuția la pilonul social european, inclusiv facilități pentru persoane cu dizabilități:

La semnarea contractelor beneficiarii vor semna o declarație prin care aderă la un set de principii ale Pilonului european al drepturilor sociale. În perioada de implementare a proiectului și în perioada de sustenabilitate, se va monitoriza modul în care principiile sunt respectate.

Ex. de principii:

- Educație, formare profesională și învățare pe tot parcursul vieții;
- Egalitatea de gen;
- Egalitatea de șanse;
- Locuri de muncă sigure și adaptabile;
- Informații despre condițiile de angajare și protecția în caz de concediere;
- Un mediu de lucru sănătos, sigur și adaptat și protecția datelor;
- Incluziunea persoanelor cu dizabilități.

Contribuția la inițiativele emblematiche sau alte strategii ale UE:

Prin implementarea acestei măsuri, România va contribui la inițiativele emblematiche europene cu beneficii concrete pentru economie și cetățeni la nivelul întregii țări. Astfel, IMM-urile vor contribui la tranziția digitală (DEZVOLTAREA) prin adoptarea de noi tehnologii și la asigurarea locurilor de muncă de calitate și incluziune socială (RECALIFICAREA ȘI PERFECȚIONAREA) prin asimilarea competențelor digitale, respectiv:

- evaluarea beneficiilor și costurilor tehnologiilor informaționale;
- utilizarea instrumentelor informatice – înțelegerea și utilizarea instrumentelor, inclusive hardware, software și multimedia;
- înțelegerea inovațiilor TIC și luarea de decizii inteligente cu privire la aplicarea noilor tehnologii;
- comunicarea sau publicarea informațiilor;
- utilizarea instrumentelor TIC în activitățile curente;
- utilizarea resurselor disponibile – înțelegerea formelor și metodelor de accesare a surselor de informații;

Trebuie menționată și contribuția la Strategia Blockchain a UE, deoarece prin prrijinul utilizării tehnologiei blockchain de către IMM-uri este încurajată dezvoltarea economică durabilă, astfel abordându-se și schimbările climatice și sprijinind Pactul verde european.

Măsura 2. Schema de minimis pentru ajutarea firmelor din România în procesul de listare la bursa

În perioada recentă, intervalul 2019-2021, piața de capital în România a avut o evoluție dinamică, remarcându-se în mod deosebit interesul foarte ridicat din partea companiilor mici și mijlocii pentru finanțarea prin instrumente specifice, respectiv emisiuni de acțiuni și obligațiuni noi. Astfel, la nivelul Bursei de Valori București, au avut loc peste 30 de runde de finanțare, prin care companii private, majoritatea din segmentul IMM, s-au capitalizat cu peste 250 de milioane de EUR. Aceste date demonstrează că antreprenorii locali sunt deschiși către oportunitățile prezente pe piața de capital. Pe de altă parte, aceste tendințe sunt la început de drum în România, iar potențialul real este cu mult mai ridicat. Facilitarea accesului la piața de capital prin educație și prin finanțarea costurilor relevante poate duce la o creștere accelerată.

Accesul întreprinderilor la o piață de capital funcțională, cu o activitate dinamică și sustenabilă pe un orizont de timp mediu și lung, poate reprezenta o alternativă de finanțare, atunci când microfinanțarea oferită de IFN-uri și creditarea bancară acordată de băncile comerciale implică costuri ridicate în raport cu rata de rentabilitate a afacerii derulate. Economia românească poate beneficia semnificativ de creșterea pieței de capital inclusiv prin:

- Diversificarea surselor de finanțare pentru companiile private
- Corectarea decalajelor în accesul la finanțare dintre companiile mari și IMM-uri
- Încurajarea inovației în rândul antreprenorilor locali și susținerea potențialului de creștere al acestora
- Dezvoltarea unui sistem financiar modern și capabil să genereze soluții variate pentru finanțarea companiilor
- Optimizarea alocării economiilor populației prin finanțarea proiectelor cu potențial foarte ridicat de creștere

Piața de capital poate influența în mod pozitiv activitatea economică prin crearea de lichiditate. Astfel, prin crearea și susținerea întreprinderilor prin intermediul unei scheme de sprijinire a costurilor pentru listarea la bursă, se va influența în mod direct motivarea acestora pentru accesul pe piața de capital și, indirect, se va stimula crearea de lichiditate pe piață, cu efecte benefice asupra atractivității acesteia.

Descrierea măsurii:

Procesul de accesare a finanțării prin piața de capital este un proces complex care pune accent într-o bună măsură pe creșterea calității guvernantei companiilor, îmbunătățirea transparenței și pe capacitatea companiilor de a pregăti strategii sustenabile și pe termen lung, aliniate cu cerințele comunității de investitori.

Tipurile de costuri care vor fi avute în vedere sunt:

- Costuri directe, asimilate efectiv procesului tehnic de atragere de capital. În această categorie putem încadra costurile legale și de audit, costurile intermediarilor și ale

instituțiilor pieței, precum și costurile legate de promovarea și marketarea ofertelor de strângere de capital.

- Costuri indirecte, care includ pregătirea și adaptarea funcțiilor și proceselor interne specifice companiilor pentru a deveni competitive și aliniate cerințelor investitorilor din piețele publice de capital. În această categorie încadrăm în special costuri legate de educația profesională a angajaților societăților, pe teme precis definite precum: guvernanta corporativă; implementarea standardelor de raportare ESG; relații cu investitorii.

Aceste resurse educaționale vor fi furnizate de instituții specializate, iar companiile pot avea acces la acestea atât în perioada premergătoare obținerii statutului de companie publică cât și ulterior listării efective.

Schema de finanțare va fi disponibilă pentru companiile cu capital majoritar privat, cu sediul social în România. Nu există limitări legate de dimensiunea sau sectorul de activitate al companiilor. Ținând cont de structura actuală a agenților economici activi în România, precum și de cele mai dinamice segmente ale economiei, considerăm că companiile din categoria IMM, precum și cele active în sectoare cu nivel ridicat de creștere și cu necesar substanțial de finanțare, precum IT, energie vor fi principalele beneficiare ale acestui program, putând fi incluse în acest sens criterii de ierarhizare în cadrul grilei de evaluare.

Cu privire la respectarea principiului DNSH, la nivelul fiecărui proiect se va evalua activitatea întreprinderii sprijinite prin schema de digitalizare cu prevederile Anexei 1 din documentul de completare a Regulamentul (UE) 2020/852 al Parlamentului European și al Consiliului din 18 iunie 2020 privind instituirea unui cadru care să faciliteze investițiile durabile și de modificare a Regulamentului (UE) 2019/2088.

Costul estimat este de 200.000 EUR/pe companie pentru listări pe piața principală reglementată și 25.000 EUR/companie pentru piața alternativă.

Mecanism de implementare:

MIPE împreună cu un administrator de schemă care va fi selectat ulterior vor elabora schema de ajutor de minimis, va lansa un apel de proiecte pentru întreprinderile beneficiare.

La nivelul MIPE este implementat un sistem de management și control în conformitate cu Regulamentul 1303/2013 care poate fi replicat și în cadrul acestei componente. De asemenea, MIPE, în calitate de furnizor de ajutor de minimis, poate delega monitorizarea proiectelor către administrator. În acest caz, administratorul va monitoriza activitatea în baza unui actului de delegare în care vor fi prevăzute drepturile și obligațiile acestuia, asigurându-se prin actul de delegare inclusiv un sistem de management și control eficient la nivelul administratorului, precum și posibilitatea unui sistem de măsuri corective ori de câte ori este necesar, inclusiv pentru reperformarea de verificări prin eșantion la nivelul beneficiarilor.

Calendar de implementare:

Activitate	Termen finalizare	Institutii responsabile/coordonatoare
Selectare administrator de schemă și aprobare schema de minimis și lansare apel	Q2- 2022	Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene / și posibil administrator de schemă
Contractare aproximativ 280 proiecte	Q2 - 2025	Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene / și posibil administrator de schemă
Listare aproximativ 280 întreprinderi	Q2 - 2026	Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene / și posibil administrator de schemă

Beneficiari direcți/indirecți:

IMM-uri și întreprinderile mari, definite în conformitate cu prevederile legale în vigoare.

Buget măsură: 35 mil. Euro

Ajutor de stat:

La nivelul beneficiarilor finali se are în vedere realizarea unei scheme de minimis în baza aplicării Regulamentului (UE) nr. 1407/2013 al Comisiei din 18 decembrie 2013 privind aplicarea articolelor 107 și 108 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene ajutoarelor de minimis.

În cazul în care se va da în administrare schema de minimis, MIPE se va asigura că nu sunt implicate elemente de ajutor de stat la nivelul acestuia, el fiind de fapt un partener de implementare, cu rol de vehicul, care transferă întreaga sumă beneficiarilor finali.

Se va avea în vedere respectarea prevederilor Regulamentului nr. 1407/2013, inclusiv cele privind regula de cumul.

Măsura 3 Suplimentarea bugetului și orientarea schemei de ajutor de stat spre investiții semnificative, în special în zona de inovare și noi tehnologii aplicate în zona de producție

Contextul crizei economice generat de pandemie a avut un impact semnificativ asupra mediului de afaceri, acesta confruntându-se cu o accentuată vulnerabilitate cauzată de: reduceri semnificative ale fluxului de numerar, pierderi fiscale, disponibilizări și chiar cu restrângerea sau sistarea temporară a activității. Această situație este acutizată de următoarele aspecte:

- insuficiența fondurilor necesare susținerii inițiativelor antreprenoriale în domeniul economic, care să contribuie la creșterea competitivității economice și să favorizeze tranziția către o economie durabilă;
- scăderea gradului de încredere în instituțiile statului, care influențează deciziile de investiții.

Consolidarea mediului de afaceri, asigurarea stabilității și predictibilității acestuia, precum și creșterea competitivității prin inovație reprezintă liniile directoare principale ale politicii economice a Guvernului României. În condițiile în care mediul de afaceri reprezintă un element de importanță strategică a creșterii economice și a creării de locuri de muncă, beneficiind din partea statului de politici publice care vizează, printre altele, creșterea accesului la finanțare, este necesară continuarea susținerii mediului de afaceri prin măsuri de natura ajutorului de stat, încurajând participarea activă a întreprinderilor la reducerea decalajelor economice dintre regiuni, atât prin stimularea realizării de investiții în active fixe de înaltă tehnologie, pentru realizarea de produse cu valoare adăugată mare, cât și prin crearea de locuri de muncă. Asigurarea accesului la finanțare a întreprinderilor, indiferent de dimensiunea lor, generează un efect multiplicator cuantificabil în economie, scade presiunea asupra sistemului național de asigurări sociale prin reducerea șomajului și crește calitatea vieții.

Obiectivele urmărite sunt:

- creșterea gradului de conștientizare a mediului de afaceri cu privire la faptul că aceste măsuri reprezintă un instrument real de stimulare a atragerii de investiții și a creării de locuri de muncă;
- asigurarea încheierii acordurilor pentru finanțare până la finele anului 2023;
- asigurarea efectuării plății ajutorului de stat până la finele anului 2026;
- monitorizarea permanentă a gradului de realizare a cheltuielilor eligibile în vederea realizării acestora până în iulie 2026.

Natura/tip și mărime:

Reforma urmărește selectarea proiectelor de finanțare, care trebuie să demonstreze că nu afectează semnificativ mediul înconjurător. Astfel, proiectele aprobate vor prezenta elemente care demonstrează asigurarea protecției mediului înconjurător, respectiv utilizarea unor tehnologii de eliminare a deșeurilor sau de reciclare a acestora, re tehnologizarea în scopul protejării mediului, achiziționarea activelor eficiente din punct de vedere energetic, utilizarea energiei regenerabile, utilizarea materiei prime reciclate etc.

Pe cine/sau ce vizează reforma:

Beneficiarii finali sunt întreprinderi nou înființate sau întreprinderi în activitate, IMM-uri sau întreprinderi mari, cu personalitate juridică, care solicită/au primit acord pentru finanțare, după februarie 2020, în baza schemei de ajutor de stat administrate de Ministerul Finanțelor, în baza Hotărârii Guvernului nr.807/2014 pentru instituirea unei scheme de ajutor de stat având ca obiectiv stimularea investițiilor cu impact major în economie.

Reforma presupune introducerea în cadrul schemei de ajutor de stat a unor condiții distincte, clare, care să conducă la selectarea acelor proiecte de investiții care demonstrează existența unor soluții de asigurarea a re tehnologizării, automatizării și digitalizării companiilor, a protecției mediului înconjurător, avându-se în vedere utilizarea unor tehnologii de eliminare a deșeurilor sau de reciclare a acestora, re tehnologizarea în scopul protejării mediului, achiziționarea activelor eficiente din punct de vedere energetic, utilizarea energiei regenerabile, utilizarea materiei prime reciclate etc.

Aceste condiții nu există la acest moment în cadrul schemei de ajutor de stat administrate de Ministerul Finanțelor. Menționăm că după februarie 2020 au fost emise acorduri pentru finanțare din care vor fi selectate pentru plata ajutorului de stat, în baza acestei reforme, doar proiectele aprobate care vor putea demonstra achiziția de echipamente de tehnologie înaltă, introducerea re tehnologizării, automatizării industriale, digitalizării și îmbunătățirea calității produselor/serviciilor obținute, cu respectarea prevederilor legale.

Implementare:

Implementarea se va face de la administrația publică centrală doar prin Ministerul Finanțelor de către personal specializat în implementarea măsurilor de ajutor de stat.

Având în vedere necesitatea asigurării creșterii ratei de absorbție a fondurilor europene și a adoptării unor măsuri care să conducă la degrevarea bugetului de stat, considerăm oportună includerea în PNRR a proiectelor de finanțare aprobate în baza schemelor de ajutor de stat administrate de Ministerul Finanțelor în perioada februarie 2020-decembrie 2023, cu plată până în 2026.

Măsurile vizează creșterea competitivității întreprinderilor din România prin finanțarea cu precădere a întreprinderilor care desfășoară activități economice în regiunile mai puțin favorizate, crearea unui număr cât mai mare de noi locuri de muncă sustenabile, încurajarea transferului de know-how și tehnologie modernă, atragerea de investiții autohtone și străine sustenabile, toate acestea conducând la asigurarea unui efect multiplicator în economie, generarea de contribuții la bugetul de stat și îmbunătățirea standardelor de viață.

Ajutor de stat:

Acordarea ajutoarelor de stat regionale pentru investiții, în cadrul schemei incluse în cadrul acestei reforme, se face cu respectarea prevederilor privind ajutorul de stat regional din Regulamentul (UE) nr. 651/2014 al Comisiei din 17 iunie 2014 de declarare a anumitor categorii de ajutoare compatibile cu piața internă în aplicarea art. 107 și 108 din tratat, publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene seria L, nr. 187 din 26 iunie 2014.

Schema de ajutor de stat care face obiectul acestei reforme este elaborată în conformitate cu art. 14 din GBER, după cum urmează:

Schemă de ajutor de stat având ca obiectiv stimularea investițiilor cu impact major în economie cu numărul de referință atribuit ajutorului de către Comisie:

SA.39743 (2014/X)

SA 45525

SA 51825

În cadrul acelei scheme se finanțează cheltuieli eligibile precum costurile fără T.V.A. aferente realizării, respectiv achiziționării, după caz, de active corporale (realizarea de construcții, achiziția de instalații tehnice, mașini și echipamente noi) și active necorporale (brevete, licențe, know-how sau alte drepturi de proprietate intelectuală).

Această schemă a fost implementată începând cu anul 2014 și au fost adaptate permanent nevoilor mediului de afaceri, ultima modificare adusă în august 2020, vizând flexibilizarea condițiilor de obținere a ajutoarelor de stat pentru a ajuta investitorii să ajungă la rezultatele financiare proiectate. A fost actualizată, în consecință, legislația conexasă (Ghidul solicitantului și Ghidul de plată, aferente fiecărei măsuri).

De asemenea, a fost creată o platformă electronică, care urmează să fie activată în curând, prin care întreprinderile pot depune on-line documentația necesară obținerii ajutorului de stat, care permite corespondența directă cu beneficiarii ajutorului de stat și asigură o monitorizare în timp real a realizării investiției.

Pentru asigurarea transparenței și extinderea accesului mediului de afaceri la informații privind implementarea acestor măsuri, pe site-ul Ministerului Finanțelor a fost creată o secțiune dedicată, "Investitorul informat - Ajutor de stat". Totodată, prin această secțiune întreprinderile au posibilitatea să solicite clarificări cu privire la criteriile și condițiile de obținere a ajutorului de stat, accesând "Formular întrebări", sau să solicite întâlniri tehnice cu experți în domeniul ajutorului de stat din cadrul ministerului pentru clarificarea solicitărilor de completare a cererilor de acord sau a cererilor de plată.

În ceea ce privește alocarea de resurse umane, sunt create structuri care asigură toate etapele de implementare a proiectului: acordare, plată a ajutorului de stat, monitorizarea ajutorului de stat acordat, majoritatea responsabililor cu implementarea măsurilor activând în domeniu din anul 2007.

Conform prevederilor legale, acordurile pentru finanțare se pot emite până la data de 31 decembrie 2023, cu respectarea legislației în domeniul ajutorului de stat și a hărții regionale autorizate de Comisia Europeană, în limita bugetului anual alocat schemei. Plata ajutorului de stat se efectuează până în anul 2028, în baza acordurilor pentru finanțare emise. În situația includerii acestor măsuri în PNRR, vor fi selectate proiecte finalizate până în iulie 2026, astfel încât să se poată asigura plata până la finele anului 2026.

În perioada martie-decembrie 2020 au fost aprobate 29 de proiecte pentru finanțare în valoare de cca 350 mil euro (cheltuială eligibilă + neeligibilă), valoarea ajutorului de stat fiind de cca 81 mil.euro.

Tendința acestor măsuri este aceea de a asigura creșterea competitivității mediului de afaceri prin acces la rețehnologizare, automatizări industriale, digitalizare și prin îmbunătățirea calității produselor și serviciilor obținute de acestea. Dintre proiectele aprobate după februarie 2020

există și proiecte care s-ar încadra în cerințele reformei așa cum rezultă și din următoarele exemple:

- dezvoltare de software a centrului de inginerie, care va presta servicii de dezvoltare de algoritmi și programe software, incluzând algoritmi cu inteligență artificială pentru industria auto;
- unitate de producție - panificație; proiectul tehnologic este aliniat unei funcționări la un nivel avansat de eficiență economică, energetică, ecologică și logistică – elemente care se vor reflecta într-un cost de producție scăzut și vor asigura și din acest punct de vedere un avantaj concurențial consistent;
- fabricarea unor grupe de produse de ambalare ecologice (din material biodegradabil) prin asigurarea unui flux tehnologic continuu și economic, cu procese inovatoare;
- investiție greenfield pentru înființarea unei unități de reciclare și valorificare deșeuri;
- fabrică de suplimente alimentare și produse farmaceutice - echipamentele ce se vor achiziționa vor fi echipamente noi, performante, care asigură respectarea cerințelor privind protecția mediului înconjurător și a celor legate de siguranța și protecția muncii.

Totuși, pentru a fi eligibile pentru finanțarea pe PNRR trebuie să prezinte informații și documente prin care să demonstreze cerințele Reformei, conform actelor normative și ale legislației conexe ce urmează a fi completată.

Proiectele selectate asigură trecerea la un model economic durabil și favorabil incluziunii, facilitate de o difuzare și o adoptare pe scară largă a tehnologiilor digitale și curate, asigură un efect multiplicator cuantificabil în economie prin antrenarea și a altor investiții conexe și dezvoltarea furnizorilor locali de produse și servicii, motiv pentru care este necesar susținerea proiectelor pentru întreprinderi mari în paralel cu cele pentru IMM-uri.

Sesiunile pentru depunerea de cereri de acord pentru finanțare sunt deschise continuu și se efectuează plăți în baza acordurilor aprobate. La dispoziția solicitanților/beneficiarilor sunt o serie de machete create pentru a facilita completarea și furnizarea unor informații corecte și complete, astfel reducându-se timpul de completare, dar și timpul de evaluare.

Orizont de timp: implementarea se va finaliza până la sfârșitul anului 2026.

Pentru îndeplinirea acestui obiectiv Ministerul Finanțelor a întreprins demersurile necesare pentru completarea cadrului legal existent, având în vedere următoarele aspecte:

1. Introducerea a două măsuri dedicate pe de o parte solicitanților de ajutor de stat care doresc să investească în re tehnologizarea, automatizarea și digitalizării companiilor și pe de altă parte solicitanților care doresc să valorifice rezultatele unor procese inovative prin producția la scară largă în vederea introducerii acestora pe piața concurențială.
2. Introducerea condițiilor care impun achiziția activelor care nu afectează în mod semnificativ mediul înconjurător , având în vedere sprijinirea companiilor pentru finanțarea procesele de producție care respectă mediul și pentru utilizarea eficientă a resurselor:

a) Condiții referitoare la protecția mediului înconjurător vor fi stabilite în acord cu legislația națională privind protecția mediului și ca urmare a discuțiilor cu ministerul de resort

Astfel, utilizarea unor tehnologii de eliminare a deșeurilor sau de reciclare a acestora, achiziționarea activelor eficiente din punct de vedere energetic, utilizarea energiei regenerabile, precum și utilizarea materiei prime reciclate etc. pot constitui criterii pentru selectarea proiectelor.

b) îndeplinirea condițiilor de eligibilitate la care facem referire la punctul anterior este certificată printr-un raport de expertiză tehnică elaborat de un evaluator autorizat care va fi prezentat la momentul finalizării investiției.

3. Crearea unor facilități pentru potențialii beneficiari care sporesc gradul de atractivitate al schemei de ajutor de stat:

a) scăderea contribuției la dezvoltarea regională cu un anumit procent față de valoarea ajutorului de stat solicitat sau eliminarea acesteia, în funcție de tipul de măsură ales de solicitant

b) Scăderea valorii minime a investiției inițiale de la 1 mil. Euro la 500 mii euro pentru măsurile nou introduse.

Proiectul de modificare a actului normativ este deja în lucru, MF propunându-și aprobarea acestuia cel târziu în trimestrul 3.

De asemenea, se lucrează la modificarea Ghidului solicitantului și a Ghidului de plată, acestea fiind aprobate tot în trimestrul 3. Aceste ghiduri vor conține detalii cu privire la modul de respectare și de verificare a condițiilor de eligibilitate impuse de această reformă.

Actele normative și legislația conexasă vor fi publicată în Monitorul Oficial și pe site-ul MF la rubrica Investitorul Informat – Ajutor de stat.

Indicatori operaționali:

- Punerea în funcțiune a platformei electronice de depunere on-line a cererilor de acord pentru finanțare și a cererilor de plată (S2 - 2021).

Buget estimat: 100 milioane euro.

Ținând cont de faptul că schemele de ajutor de stat sunt multianuale, estimarea costurilor a fost fundamentată având în vedere acordurile emise în perioada februarie 2020-2023, cu plată în perioada 2021-2026.

Măsura 4 Schemă de ajutor de stat pentru investiții în digitalizare, tehnologii avansate și securitate cibernetică

Această măsură este în prezent în pregătire la nivelul Ministerului Finanțelor și își propune să finanțeze activități în domeniul transformării digitale (codurile propuse la acest moment în mod indicativ fiind 010, 010a, 010b, 021c și 021d) în baza unei scheme de ajutor de stat în baza Regulaemntului 651/2014 pentru ajutorul regional.

Buget estimat: 100 mil euro

Investiția 3. Investiții inovative în microelectronică (consorțiu IPCEI)

Uniunea Europeană a definit componentele și sistemele microelectronica ca fiind condiția esențială a unei digitalizări sustenabile. Investițiile prevăzute vor fi implementate în cadrul unui Proiect Important de Interes Comun European în Microelectronică (IPCEI-ME) la care au aderat 22 de State Membre ale Uniunii Europene, inclusiv România, pentru a răspunde provocărilor tehnologice, societale și de securitate în Europa.

În România există insule de competență în tehnologia și aplicarea procesoarelor și produselor semiconductoare, atât datorită unei școlii naționale cu tradiție în domeniu cât și dezvoltărilor și investițiilor publice și private recente, al căror impact asupra dezvoltării economice și societale a țării rămâne însă sub potențial.

Obiectivele proiectului constau în:

- structurarea și dezvoltarea competențelor de concepție, fabricație și aplicare a componentelor și sistemelor microelectronice într-un ecosistem național coerent. Incluse sunt marile întreprinderi și întreprinderile mici și mijlocii, cercetarea instituțională, cercetarea academică și sistemul educațional la toate nivelele
- securizarea proprietății intelectuale și a accelera aplicarea tehnologiilor avansate în domenii esențiale ale economiei naționale cum sunt industria automobilului, sănătatea sau agricultura de precizie
- coordonare cu capabilitățile și necesitățile existente la nivel european.

În mod specific, facilitarea participării în IPCEI-ME (Scale-up A.5) prin:

- (Scale-up A.9) Crearea unui centru național de tehnologii avansate, specializat în subiecte/etape tehnologice specifice și micro-producție.
- (Scale-up A.2) Patru centre Digital Innovation Hub's în tehnologii avansate de componente și sisteme microelectronice specializate în următoarele domenii:
 - 1) (Scale-up A.9) Design, prototipare și validare de cipleți securizați cu protecția proprietății intelectuale
 - 2) (Scale-up A.2) Tehnologii avansate de integrare heterogenă și 3D, prototipuri securizate cu protecția proprietății intelectuale
 - 3) (Scale-up A.1) "High Performance Computing" facilitând simularea predictivă, prototipare virtuala, validare experimentală și certificare rapidă pentru condiții extreme de compatibilitate electromagnetică, fiabilitate și ciber-securitate

- 4) (Scale-up A.7) Arhitecturi pentru inteligență artificială incluzând stocarea datelor brute de tip “Big Data” și calculul în Cloud, conectivitate 5G și 6G, Industrie 4.0&5.0, demonstratori de sisteme autonome interconectate
- (Scale-up A.7) Dezvoltarea de programe de asistență pentru companiile active în dezvoltarea sistemelor embedded eficiente din punct de vedere energetic

Rolul de pregătire și coordonare a proiectului revine în România autorităților naționale, asistate de Grupul de Lucru reprezentativ organizat sub egida Academiei Române deschis tuturor contribuitorilor publici și privați.

Coordonare europeană: Reprezentanții Grupului de Lucru participă alături de delegații autorităților naționale la definiția IPCEI-ME cu obiectivul de a pregăti documentele necesare notificării către sfârșitul anului. Detaliile contribuțiilor actorilor din România se vor preciza în cursul acestui proces.

Coordonare națională: Proiectul acesta ambițios va cere un volum financiar care depășește resursele alocabile prin Planul Național de Redresare și Reziliență, astfel încât activitățile vor fi coordonate cu alte mecanisme:

- Proiecte de cercetare-dezvoltare-inovare, între care cele răspunzând la apelurile de proiecte, inclusiv linii pilot, pe care le va lansa Întreprinderea Comună pentru Tehnologii Digitale Esențiale (KDT JU) în programul Orizont Europa
- Acțiuni co-finanțate prin Planul operațional de cercetare-inovare-dezvoltare și instrumente financiare, accesând Fonduri Europene planurile operaționale, centrale și regionale, care accesează Fondurile structurale și de investiții europene
- Planurile operaționale de specializare inteligentă regională
- Schemele de ajutor de stat pentru stimularea investițiilor strategice pentru noi activități economice, luând în considerare și orientările privind IPCEI comunicate de instituțiile europene.

Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene va participa din partea Guvernului României la acest IPCEI. Alte ministere vor putea de asemenea să participe cu expertiză.

Grupul țintă include toți actorii din lanțul de valori în componente și sisteme microelectronice, după cum rezultă din exemplele următoare care listează o parte dintre entitățile angajate activ în Grupul de Lucru sau care au răspuns la apelurile autorităților naționale, reprezentând doar un subset al participanților potențiali:

- Întreprinderi mari: Continental Automotive România (utilizator/ tehnologie), Bosch (utilizator/ tehnologie), Siemens Manufacturing - Simea (utilizator), Infineon Technologies România (tehnologie), NXP România (tehnologie) precum

și alte întreprinderi reprezentate de Camera de Comerț și Industrie Româno-Germană - AHK România și de Parteneriatul Auto Român

- Întreprinderi mici și mijlocii, fie direct (AlfaRom, EASYIC SRL, SYSWIN SOLUTIONS SRL) fie prin asociațiile industriale care le reprezintă (ARIES, APTE)
- Cercetare instituțională: Institutul Național de Cercetare Dezvoltare în Microtehnologii „IMT București”
- Cercetare universitară și învățământ superior: Universitatea Politehnica București, Universitatea Politehnica Timișoara, Universitatea Tehnică Cluj/Napoca, Universitatea Tehnică Iași

Declarația Comună “Member States Declaration on Processors and Semiconductor Technologies” din 7 decembrie 2020 a fost semnată de 22 de State Membre, iar activitatea de structurare a propunerii este demarată și are loc sub coordonare europeană. În viitorul apropiat vor avea loc „matching events” pentru a identifica participanți din diferite State membre care vor conlucra în aceleași sub-proiecte.

Această investiție are și o parte de reformă. Ea va conduce la structurarea ecosistemului român de concepție, dezvoltare, prototipare, validare și aplicare a componentelor prin integrarea insulelor de excelență, completarea cu capacități absente sau insuficiente și racordarea activităților la efortul european în cadrul IPCEI-ME-2.

Fondurile alocate pentru acest proiect din PNRR se ridică la o prima rezervare de minim 250 de milioane de euro. Aceste fonduri pot fi considerate ca “seed funding”.

Investia 4. Investiții în cercetare, dezvoltare și inovare

I.4.1. Program de mentorat Orizont Europa.

Provocări reformă/investiții

România participă la Programul Cadru (FP) din anul 1998, având până în prezent experiența participării la FP5 și FP6 (în calitate de membru asociat) și la FP7 și Horizon 2020 (în calitate de stat membru). 6,4 Euro/ loc. este suma atrasă de participanții români la competițiile FP (2007-2013), o valoare de aproape 15 ori mai mică decât media europeană a programului, de 95,2 Euro/ loc.

- Rata de succes a aplicanților români la Orizont 2020 este similară mediei europene, dar sumele atrase sunt modeste;

- Ponderea cheltuielilor pentru programele de cercetare coordonate transnațional (i.e. ERA-NETs, JPIs, EUREKA, ESA etc.) în totalul cheltuielilor CDI depășește semnificativ media statelor UE, ceea ce demonstrează un interes ridicat pentru internaționalizare;
- Vizibilitatea internațională a cercetătorilor și a rezultatelor cercetării românești rămâne redusă.
- Până în noiembrie 2020, prin Horizon 2020 a fost finanțat un număr de 31.003 de proiecte cu 152.199 de participanți, din care România participă la 898 de proiecte (reprezentând 3,55% din total), cu 1.379 de participanți (reprezentând 1,03% din total).

Recomandări specifice de țară:

România ocupă în continuare unul dintre ultimele locuri din UE, în ceea ce privește publicațiile științifice și publicațiile internaționale importante.

Cooperarea dintre mediul academic și mediul de afaceri are loc în principal pe o bază ad hoc și există blocaje normative

Obiectiv:

Obiectivul vizează creșterea capacității actorilor interesați din România de a participa la proiecte Horizon Europe prin mentoring dar și susținerea dezvoltării excelenței organizațiilor castigatoare sau în vederea participării cu succes la programele europene CDI și competiții transnaționale etc.

Descrierea investiției:

Program de mentorat Orizont Europa- prin care instituțiile /organizațiile din România care vor să depună o propunere la Programul Orizont Europa în calitate de coordonator:

- primesc un sprijin financiar (voucher) prin care pot achita servicii: a) de /scriere de propuneri de proiect Orizont Europa pentru persoane fizice autorizate sau firme de consultanță din RO și UE; b) staff exchange în organizații de succes din UE, cu experiență în scrierea de proiecte europene pentru dobândirea competențelor respective (1-3 luni); c) stagii în organizații din UE, implicate în proiecte deja finanțate prin Orizont 2020 & Orizont Europa (maxim 3 luni) în vederea participării la diverse activități asociate proiectelor în derulare în vederea scrierii unor propuneri de proiect Orizont Europa, derivate din proiectele deja finanțate; d) de participare la cursuri de scriere de propuneri de proiect Orizont Europa și de management proiecte Orizont Europa din RO și UE. Voucher-ul este considerat plătit dacă propunerea depusă în cadrul competițiilor la Orizont Europa este eligibilă, și trece cel puțin un prag la unul din criteriile de evaluare din programul Orizont Europa. Maxim 10000 EUR

- primesc sprijin financiar pentru participare la evenimente de brokeraj relevante europene; Voucher-ul este considerat plătit dacă propunerea depusă ca urmare a participării la eveniment este eligibilă, la programul Orizont Europa. Maxim 1000 EUR
- Voucher pentru utilizare servicii CDI ale infrastructurii de cercetare ELI-NP pentru depunerea de propuneri de proiecte declarate eligibile la Orizont Europa, în parteneriat cu organizații de cercetare din afara RO. Maxim: 4 vouchere de 10 000 EUR per proiect depus și declarat eligibil la Orizont Europa (maxim 20 vouchere pe perioada PNRR).

Mecanism de implementare:

Vouchere vor fi alocate în regim competitiv . Voucherele pentru ELI NP vor fi alocate după evaluarea internațională a propunerilor de proiect. Acestea vor conține referiri la competițiile de la Orizont Europa, după caz.

Vor fi implementate prin agențiile executive din subordine.

Calendar de implementare:

Activitate	Termen finalizare	Institutii responsabile/coordonatoare
Aprobare schema	Q2 - 2022	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul cercetării-inovării
Lansare apel	Q3 - 2022	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul cercetării-inovării
Finalizare implementare	Q2 - 2026	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul cercetării-inovării

Buget investiție: *maxim 5 milioane EUR*

Beneficiari direcți/indirecți:

Organizații CDI publice sau private, cercetători, personal cu pregătire economică sau juridică din organizații CDI publice sau private (care să se specializeze ulterior în scrierea de propuneri de proiect la Orizont Europa).

Ajutor de stat:

Măsura va fi finanțată printr-o schemă de minimis, schema supusă avizării Consiliului Concurenței, fără a fi necesară notificarea la CE.

Valorile voucherelor acordate se încadrează în prevederile legislației privind ajutorul de stat pentru întreprinderi și corespunde cu Comunicarea COM privind Cadrul pentru ajutoarele de stat pentru cercetare, dezvoltare și inovare (2014/C 198/01) și cu GBER.

Astfel, măsura de sprijin se încadrează în prevederile art 25 din GBER (Regulamentul (UE) nr. 651/2014 al Comisiei din 17 iunie 2014 de declarare a anumitor categorii de ajutoare compatibile cu piața internă în aplicarea articolelor 107 și 108 din tratat) – schema fiind exceptată de la obligația notificării la Comisia Europeană. Se va avea în vedere în momentul scrierii pachetului de informații pentru competiție, ca beneficiarul grantului să nu fie întreprindere în dificultate. Pragurile de la notificare de la art.4 din GBER sunt respectate.

Complementaritatea cu alte componente: PNCDI – programul 3.6 – premiile câștigătorilor la Orizont 2020.

Complementaritatea cu alte surse de finanțare:

POCIDIF, fondurile naționale CDI care pun accentul pe difuzarea cunoștințelor și tehnologiilor existente, încurajarea cercetării în întreprinderi și susținerea ecosistemelor de inovare locală și cu Programul Orizont Europa, care sprijină ”excelența europeană” având în vedere evoluția rapidă a cercetării și inovării în contextul concurenței globale.

Contribuția la pilonul social european, inclusiv facilități pentru persoanele cu dizabilități:

Egalitatea de tratament și de șanse între femei și bărbați este o constantă a preocupărilor Ministerului Cercetării, Inovării și Digitalizării. În programele și inițiativele menite a sprijini mobilitatea cercetătorilor și internaționalizarea entităților din sistemul CDI, aceasta va fi asigurată și promovată prin stabilirea unor condiții identice de participare la competiții și de angajare în proiecte internaționale, prin încurajarea asigurării unui echilibru de gen, prin obligativitatea unei remunerații egale pentru muncă de valoare egală (principiul acordării unui salariu egal unui cercetător, indiferent de afilierea instituțională). În acest fel se va contribui direct la îndeplinirea obiectivelor Strategiei privind egalitatea de gen.

Contribuția la inițiativele emblematiche sau alte strategii ale UE:

Investiția adresează - Recalificarea și perfecționarea componenta 7 – din cadrul „Strategiei anuale pentru 2021 privind creșterea durabilă COM(2020) 575 final, pentru a consolida potențialul de inovare și creștere economică.

I.4.2. Susținerea unor centre de competență în vederea consolidării excelenței pentru o participare de succes la misiunile din Orizont Europa

Sustinerea participării RO la misiunile din Orizont Europa : sustinerea financiara organizațiilor românești cu proiectele CDI, aflate pe agenda misiunilor din Orizont Europa în regim competitiv, prin care să se obțină un impact sistemic transformator pentru societate.

Provocări reformă/investiții

Conform EIS 2020, România ocupa ultimul loc în UE fiind considerată inovator modest. Atractivitatea sistemului național CDI este definită prin : nr de co-publicatii stiintifice internationale (28.7), cele mai citate publicatii (36.2) și număr de studenți străini la doctorat (23.6).

În ce privește cofinanțarea privată a cheltuielilor publice de CD, România are un scor bun de 65.15 la același nivel cu Italia (67.92), ceea ce arată că măsurile de atragere a mediului privat în proiecte CD au dat rezultate bune și reprezintă un mecanism prin care cercetarea și inovarea vin în sprijinul nevoilor mediului privat. Pe primul loc din UE se situează Germania cu 149.28. Investițiile sub forma de cheltuieli de CD în sectorul privat sunt de 21.48 pentru România (aproximativ la nivelul Maltei), fiind situată înaintea Ciprului (13.38) și Letonia (10.15).

Până în noiembrie 2020, prin Horizon 2020 a fost finanțat un număr de 31.003 de proiecte cu 152.199 de participanți, din care România participă la 898 de proiecte (reprezentând 3,55% din total), cu 1.379 de participanți (reprezentând 1,03% din total).

Recomandări specifice de țară:

Principalele probleme identificate în Raportul de țară din 2020 privind România sunt:

- a) țara ocupă în continuare unul dintre ultimele locuri din UE, în ceea ce privește publicațiile științifice și co-publicatiile internaționale importante;
- b) ținta națională 2020 (1% din fonduri publice) nu a fost atinsă și nu există măsuri de reglementare pentru a crește calitatea cercetării-dezvoltării și a inovării;
- c) cooperarea dintre mediul academic și mediul de afaceri are loc în principal pe o bază ad hoc și există blocaje normative

Obiectiv:

Crearea a 5 centre de competență la nivel național pentru domeniile de importanță strategică adresate de misiunile Orizont Europa,: 1)cancer, 2) adaptarea la schimbările climatice inclusiv transformarea societală, 3)oceane sănătoase, ape de interior si zona costiera, 4)orașe inteligente, climatic neutre si 5) sănătatea solului si a alimentelor.

Descrierea investiției

Având în vedere domeniile de importanță strategică adresate de misiunile Orizont Europa: cancer, adaptarea la schimbările climatice inclusiv transformarea societală, oceane sănătoase, ape de interior și zona costieră, orașe inteligente, climatic neutre și sănătatea solului și a alimentelor și modul în care activitățile CDI pot contribui la rezolvarea problemelor comunităților locale se propune stabilirea a 5 centre de competență la nivel național (cate unul pentru fiecare misiune) pentru a oferi dimensiunea națională a ȋintelor asumate de fiecare misiune la nivel comunitar. Aceste 5 centre de competență (cate unul pentru fiecare misiune), văzute ca rețele de excelență virtuale, cu structura flexibilă (in, out) care reunesc instituții relevante, publice și private și care dezvoltă împreună o agendă strategică de cercetare și inovare care să fie conexată cu agenda europeană a misiunii respective și să ajute la implementarea ei.

Vor fi susținute activități CDI, upgrade al infrastructurilor de cercetare cu accent pe tehnologii digitale inovative, dar și activități suport (studii etc.), inclusiv a unui roadmap național al infrastructurilor de cercetare existente pe domeniul misiunii respective, acestea din urmă cu impact direct asupra îmbunătățirii percepției societății cu privire la rezultatele cercetării și inovării care generează impactul misiunii. Fiecare centru de competență va beneficia de sprijinul și implicarea autorităților publice centrale și/sau locale, ca subcontractori sau beneficiari după caz, dar și ONG-uri tematice, școli, licee, cu rol în diseminarea rezultatelor și/sau dezvoltarea de politici de valorificare a rezultatelor CDI obținute pentru îmbunătățirea vieții cetățenilor. Vor fi organizate campanii interactive de promovare a rezultatelor misiunii europene cu impact asupra vieții cetățenilor. Centrele de competență vor asigura monitorizarea implementării misiunii Orizont Europa în România prin mecanisme de monitorizare regional/națională, evaluare și defini indicatori pentru activitățile CDI și activitățile conexe derulate. Aspecte precum: genul, vârsta, variațiile regionale, factorii socio-economici și culturali vor fi luate în considerare, acolo unde este cazul.

Proiectele vor fi selectate competitiv, în mod transparent și sunt axate pe obiective și activități de cercetare, dezvoltare și inovare ambițioase, bazate pe criteriul excelenței și orientate asupra impactului, dar realiste. Pentru fiecare misiune, obiectivele, bugetul, ȋintele, domeniul de aplicare, indicatorii și obiectivele de etapă ale acestora vor fi stabilite prin raportare la informațiile din planurile strategice de CDI ale misiunii respective și din programele de lucru Orizont Europa. Acestea asigură o participare de succes la misiunile din Orizont Europa, cu componenta de dezvoltare de politici de valorificare a rezultatelor obținute pentru îmbunătățirea vieții cetățenilor și cu implicarea autorităților publice centrale și /sau locale. Membrii rețelei vor avea ca obligații contractuale, participare la competițiile Orizont Europa- componentele ERA CHAIR, twinning și teaming.

Activitate	Termen finalizare	Institutiile responsabile/coordonatoare
Aprobare schema	Q2 - 2022	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul cercetării-inovării
Lansare apel	Q3 - 2022	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul cercetării-inovării
Finalizare implementare	Q2 - 2026	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul cercetării-inovării

Buget investiție: 5 milioane EUR x 5 misiuni = 25 milioane EUR

Beneficiari direcți/indirecți: Organizații CDI publice sau private

Ajutor de stat:

Măsura va fi finanțată printr-o schemă GBER, prin respectarea Regulamentului (UE) nr. 651/2014 al Comisiei din 17 iunie 2014 de declarare a anumitor categorii de ajutoare compatibile cu piața internă în aplicarea articolelor 107 și 108 din tratat și cu draftul de Comunicare al Comisiei privind Criteriile pentru analiza compatibilității cu piața internă a ajutorului de stat destinat să promoveze realizarea unor proiecte importante de interes european comun.

Valorile granturilor pentru activități CDI acordate se încadrează în prevederile legislației privind ajutorul de stat pentru întreprinderi și corespunde cu Comunicarea COM privind Cadrul pentru ajutoarele de stat pentru cercetare, dezvoltare și inovare (2014/C 198/01) și cu GBER.

Astfel, măsura de sprijin se încadrează în prevederile art. 25 din GBER (Regulamentul (UE) nr. 651/2014 al Comisiei din 17 iunie 2014 de declarare a anumitor categorii de ajutoare compatibile cu piața internă în aplicarea articolelor 107 și 108 din tratat) – schema fiind exceptată de la obligația notificării la Comisia Europeană. Se va avea în vedere în momentul scrierii pachetului de informații pentru competiție, ca beneficiarul grantului să nu fie întreprindere în dificultate. Pragurile de la notificare de la art. 4 din GBER sunt respectate.

Complementaritatea cu alte componente: Cu componentele de mediu, digitalizare, sănătate, transport, având în vedere că misiunile sunt tematice.

Complementaritatea cu alte surse de finanțare:

POCIDIF, fondurile naționale CDI care pun accentul pe difuzarea cunoștințelor și tehnologiilor existente, încurajarea cercetării în întreprinderi și susținerea ecosistemelor de inovare locală și

cu Programul Orizont Europa, care sprijină ”excelența europeană” având în vedere evoluția rapidă a cercetării și inovării în contextul concurenței globale.

Se va elabora un program în sinergie cu POCIDIF (proiecte tehnologice inovative) și în corelație cu prioritățile SNSICI și cu PNCDI IV (instrumente de finanțare care să potenteze efectul sinergic al acestor măsuri și să asigure finanțarea upgrade la infrastructuri de cercetare deja existente și activități CDI).

Contribuția la pilonul social european, inclusiv facilități pentru persoanele cu dizabilități:

Prin proiectele de investiții propuse se va asigura egalitatea de șanse în ceea ce privește accesul la serviciile furnizate tuturor persoanelor indiferent de sex, apartenență la grupuri minoritare, rasă, religie, etc.

Entitățile românești din sistemul CDI prin participarea, în parteneriate internaționale, contribuie la dezvoltarea unor misiuni cu pronunțat impact social: vizând adaptarea la schimbările climatice, inclusiv transformarea societății, combaterea cancerului, sănătatea solului și a alimentației, orașe inteligente și neutre din punctul de vedere al impactului asupra climei sau oceane, mări, ape de coastă și interioare sănătoase.

Contribuția la inițiativele emblematiche sau alte strategii ale UE:

”Pactul ecologic european”, noua strategie de europeană de creștere, care are scopul de transforma UE într-o economie neutră din punctul de vedere al climei până în 2050 (EC COM 2019, 640).

I.4.3. Susținerea participării RO și consolidarea excelenței pentru o participare de succes la parteneriatele și misiunile CDI din Orizont Europa

România participă la ERA încă de la crearea sa, din anul 2000 și și-a definit, prin documentul strategic ”Romanian ERA Roadmap 2015-2020”, obiective și măsuri specifice, în raport cu cele șase priorități ale ERA. Raportul care prezintă progresul României în ERA (EC, 2019: ERA Progress Report România) scoate în evidență următoarele: pentru Prioritatea 2a (*Cooperare transnațională*), performanțele României sunt mixte: pe de o parte, România se situează sub media europeană pentru alocările bugetare pentru colaborarea transnațională R&D (1800 euro/ cercetător în România vs 3,739 euro/ cercetător în UE28, în anul 2016) și are performanțe reduse în ceea ce privește co-publicațiile internaționale realizate în parteneriat cu alți cercetători din spațiul ERA (53 co-publicații/1000 cercetători în România vs 71 în UE28, în anul 2016); pe de altă parte, România alocă cca 1200 euro/ cercetător pentru parteneriatele P2P (public-to-public), dublu față de media europeană (558 euro/ cercetător în 2016).

Această investiție are o componentă puternică de ”green” și ”digital” prin faptul că, asigură suport financiar pentru peste 20 de misiuni și parteneriatele europene CDI din Programul Orizont Europa (2021-2027) din care menționăm: ”Tehnologii digitale cheie (KDT)”,

Parteneriatul European pentru Cloud-ul Științei Deschise, Parteneriatul European pentru evaluarea riscurilor substantelor chimice, Parteneriatul European pentru calculatoare de înaltă performanță, Parteneriatul European de promovare a tranziției urbane și pentru dezvoltare durabilă, Parteneriatul European pentru conservarea biodiversității, Parteneriatul European pentru tranziția la energie curate, Parteneriatul European IMM-uri inovative, Parteneriatul European pentru securitatea accesului la apă pe planetă, Parteneriatul European pentru o economie „albastră”.

Recomandări specifice de țară

Principalele probleme identificate în Raportul de țară din 2020 privind România sunt:

- a) țara ocupă în continuare unul dintre ultimele locuri din UE, în ceea ce privește publicațiile științifice și co-publicațiile internaționale importante;
- b) ținta națională 2020 (1% din fonduri publice) nu a fost atinsă și nu există măsuri de reglementare pentru a crește calitatea cercetării-dezvoltării și a inovării;
- c) cooperarea dintre mediul academic și mediul de afaceri are loc în principal pe o bază ad hoc și există blocaje normative.

Obiectiv: stimularea și susținerea participării cercetătorilor români la parteneriatele europene și misiunile CDI din Horizon Europe

Descrierea investiției

Se va elabora un program în sinergie cu POCIDIF (proiecte tehnologice inovative) și în corelație cu PNCDI IV (instrumente de finanțare care să potenteze efectul sinergic al acestor măsuri și să asigure finanțarea upgrade la infrastructuri de cercetare deja existente și activități CDI).

Se are în vedere susținerea financiară pentru activități complementare celor finanțate prin parteneriatele europene CDI cu componenta green sau digital (care sunt evaluate global la nivel european) și/sau granturi alocate în regim competitiv pentru activități CDI care corespund agendei strategice a parteneriatului european și ajută la construcția națională a excelenței pentru un domeniu considerat prioritar de România și au efect sinergic asupra participării României la Orizont Europa.

Proiectele vor fi selectate în mod transparent și sunt axate pe obiective și activități de cercetare, dezvoltare și inovare ambițioase, bazate pe criteriul excelenței și orientate asupra impactului, dar realiste.

Categorii de cheltuieli avute în vedere sunt: cheltuieli de personal, cheltuieli de logistica, cheltuieli de regie – maxim 25 % din valoarea proiectului, cheltuieli cu organizarea de evenimente, cheltuieli de deplasare.

Mecanism de implementare

Granturi cu depunere continua alocate castigatorilor romani la parteneriatele si misiunile europene CDI si granturi alocate in regim competitiv pentru proiecte complementare CDI, ajuta la construcția națională a excelenței pentru un domeniu considerat prioritar de România.

Calendar de implementare:

Activitate	Termen finalizare	Institutii responsabile/coordonatoare
Aprobare schema	Q2 - 2022	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul cercetării-inovării
Lansare apel	Q3 - 2022	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul cercetării-inovării
Finalizare implementare	Q2 - 2026	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul cercetării-inovării

Buget investiție: 31 milioane euro;

Beneficiari direcți/indirecți: Organizatii CDI publice si private

Ajutor de stat: Masura va fi finantata printr-o schema GBER, prin respectarea Regulamentul (UE) nr. 651/2014 al Comisiei din 17 iunie 2014 de declarare a anumitor categorii de ajutoare compatibile cu piața internă în aplicarea articolelor 107 și 108 din tratat si cu draftul de Comunicare al Comisiei privind Criteriile pentru analiza compatibilității cu piața internă a ajutorului de stat destinat să promoveze realizarea unor proiecte importante de interes european comun.

Valorile granturilor pentru activitati CDI acordate se incadreaza in prevederile legislatiei privind ajutorul de stat pentru intreprinderi si corespunde cu Comunicarea COM privind Cadrul pentru ajutoarele de stat pentru cercetare, dezvoltare și inovare(2014/C 198/01) si cu GBER.

Astfel, masura de sprijin se incadreaza in prevederile art 25 din GBER (Regulamentul (UE) nr. 651/2014 al Comisiei din 17 iunie 2014 de declarare a anumitor categorii de ajutoare compatibile cu piața internă în aplicarea articolelor 107 și 108 din tratat)– schema fiind exceptata de la obligatia notificarii la Comisia Europeana. Se va avea in vedere in momentul scrierii pachetului de informatii pentru competitie, ca beneficiarul grantului sa nu fie intreprindere in in dificultate. Pragurile de la notificare de la art.4 din GBER sunt respectate.

Complementaritatea cu alte componente: Cu componentele de mediu, digitalizare, sanatate , transport , avand in vedere ca misiunile sunt tematice.

Complementaritatea cu alte surse de finanțare:

Contribuția la pilonul social european, inclusiv facilități pentru persoanele cu dizabilități:

Impact social

- a. creșterea nivelului de pregătire a angajaților organizațiilor CDI în domenii de tehnologie medie și înaltă;
- b. dezvoltarea unei economii durabile și a unei calități a vieții ridicate prin utilizarea de produse/tehnologii/servicii inovative;

Entitățile românești din sistemul CDI prin participarea, în parteneriate internaționale, contribuie la dezvoltarea unor misiuni cu pronunțat impact social: vizând adaptarea la schimbările climatice, inclusiv transformarea societății, combaterea cancerului, sănătatea solului și a alimentației, orașe inteligente și neutre din punctul de vedere al impactului asupra climei sau oceane, mări, ape de coastă și interioare sănătoase.

De asemenea, prin încurajarea implicării firmelor și entităților de cercetare în parteneriate internaționale, ce vor viza inovații în domeniul sănătății, tehnologii generice și digitale esențiale, oferirea unor soluții bio durabile, trafic aerian, aviație și căi ferate în UE, metrologie, depozitarea hidrogenului și a energiei durabile, mobilitate curată, conectată sau investiții în IMM-uri inovatoare, se va realiza o conexiune mai bună între cercetarea și inovarea românească și nevoile societății și ale cetățenilor, cu o vizibilitate sporită și un impact mai puternic.

Contribuția la inițiativele emblematiche sau alte strategii ale UE:

Investiția adresează în totalitate - Recalificarea și perfecționarea componenta 7 –din cadrul „Strategiei anuale pentru 2021 privind creșterea durabilă COM(2020) 575 final, pentru a consolida potențialul de inovare și creștere economică.

Investiția adresează tranziția digitală- componenta 6 Dezvoltarea și componentele 1 - Accelerarea –3 Reincarcarea și realimentarea , - 4 Conectarea din cadrul „Strategiei anuale pentru 2021 privind creșterea durabilă COM(2020) 575 final prin susținerea participării României la parteneriatele europene CDI : “ Tehnologii digitale cheie (KDT)”, Parteneriatul European pentru Cloud-ul Științei Deschise, Parteneriatul European pentru calculatoare de înaltă performanță, Parteneriatul European de promovare a tranziției urbane și pentru dezvoltare durabilă, Parteneriatul European pentru conservarea biodiversității, Parteneriatul European pentru tranziția la energie curate.

I.4.4. Program pentru atragerea resursei umane înalt specializate din străinătate în activități de CDI

România participă la ERA încă de la crearea sa, din anul 2000 și și-a definit, prin documentul strategic "Romanian ERA Roadmap 2015-2020", obiective și măsuri specifice, în raport cu cele șase priorități ale ERA. Raportul care prezintă progresul României în ERA (EC, 2019: ERA Progress Report România) scoate în evidență pentru Prioritatea 3 (*O piață a muncii deschisă pentru cercetători*), ca România are performanțe foarte reduse pentru indicatorul care vizează ponderea studenților doctoranzi din alte țări UE în total doctoranzi (0,8% în România vs 7,1% în UE28 în 2016) și numărul de anunțuri de recrutare Euraxess la 1000 de cercetători (24,4 anunțuri/ 1000 cercetători în România vs 42,1 anunțuri/ 1000 cercetători în UE28). Doar 14 organizații CDI din România au aderat la Carta Europeană a cercetătorului și la Codul de Conduită. Progresul în implementarea Strategiei de resurse umane pentru cercetători (HRS4R) este și el limitat. Pe de altă parte, 74% din cercetătorii români (vs 65% în UE28) se declară satisfăcuți de sistemul de angajare (proceduri deschise, transparente, recrutare și progres în cariera bazate pe merit), fapt care plasează România pe primele poziții ale clasamentului european pentru acest indicator.

La nivel național, ponderea cercetătorilor în total personal C&D este relativ scăzută, fiind în 2017 de 53% față de media EU de 63%. România are cea mai mare rată de emigrare a celor cu studii universitare. Aceasta a crescut mai rapid decât numărul absolvenților de învățământ terțiar în România (OECD, 2019).

Recomandări specifice de țară:

Conform EIS (2019), indicatorul resurse umane (indicator agregat format din absolvenții de doctorat; educație terțiară și învățare pe termen lung) arată ca România se află pe ultimul loc în Uniunea Europeană cu un coeficient de 13,64, la mare distanță de penultima clasată Ungaria: 51.48, în timp ce prima clasată din UE este Suedia, cu un coeficient de 216.98.

Obiectiv: *Atragerea* de resurse umane înalt specializate din afara RO și orientarea activităților CDI spre tematicile și necesitățile actuale la nivel național și european, pentru a echilibra investiția în infrastructuri de cercetare cu cea în resurse umane și a crește capacitatea instituțională de absorbție de fonduri europene și stimularea parteneriatelor internaționale instituționale.

Descrierea investiției

Persistența pandemiei COVID 19 a condus la apariția PNRR ca mecanism de recuperare a lanțurilor valorice globale și regionale și a accelerat necesitatea unor modificări semnificative în guvernanta sistemului CDI și a priorităților economice și de cercetare la nivelul UE. Având în vedere că una dintre cele mai grave probleme cu care se confruntă organizațiile CDI din România este lipsa resursei umane de înaltă calificare, competitivă pe plan internațional, acest instrument de finanțare își propune creșterea calitativă a resursei umane de care aceste instituții au urgent nevoie. Astfel, obiectivul principal al acestei reforme este realizarea unui salt calitativ în vederea recuperării decalajelor pe care România le înregistrează față de media UE și față de țările din regiune.

Măsura se va implementa pe mai multe paliere:

1. Evaluarea politicilor de resurse umane, a nevoilor în domeniul resurselor umane, precum și a cerințelor de formare pentru personalul din organizația CDI (evaluarea organizației gazda în momentul aplicării pentru grant).
2. Atragerea de cercetători de excelență din afara țării în regim competitiv (români sau străini), în organizații naționale CDI.

Aceste obiective se pot îndeplini prin atragerea de cercetători de excelență din afara țării (români sau străini) pentru care începerea continuării sau revenirea la o carieră de cercetare în România să reprezinte o alternativă viabilă. Se așteaptă ca prin experiența dobândită în străinătate, acești cercetători să deschidă direcții de cercetare noi sau să aducă un plus de performanță celor existente, să formeze grupuri de cercetare solide, să atragă la rândul lor alți cercetători din afara României și, nu în ultimul rând, să atragă cercetători în formare și noi fonduri de cercetare. Se urmărește ca proiectele de resurse umane din acest program să atragă fonduri în cuantum echivalent sau mai mare decât bugetul alocat, din programul Orizont Europa, din parteneriatele europene CDI și din alte programe și proiecte naționale și internaționale, iar numărul studenților la doctorat formați prin această inițiativă să reprezinte cel puțin dublul numărului de proiecte.

Un program pentru atragerea de resurse umane extrem de specializate în activități CDI din străinătate și păstrarea acestora în unitățile CDI RO;

- Granturi distribuite în regim competitiv pentru atragere a 100 de cercetători de top din afara României (granturi tip ERC cercetare fundamentală - 1.835 milioane EUR/grant). *O competiție unică cu depunere continuă și evaluare secvențială va fi organizată în anul 2022 cu evaluatori experți internaționali. Granturi cu durată de 3 ani*

Cheltuielile eligibile pentru granturi sunt: Cheltuieli de personal; Cheltuieli de logistică (maxim 10% din valoarea proiectului cheltuieli upgrade infrastructura de cercetare sau echipamente noi, și/sau vouchere de utilizare infrastructuri de cercetare localizate în alte organizații CDI publice sau private din RO); cheltuieli legate de open acces publicații produse în timpul proiectului; cheltuieli de deplasare

Cheltuielile indirecte avute în vedere: Proiectele vor fi finanțate în proporție de 100 % și costurile de regie vor fi de maxim 25%. Câștigătorul grantului va avea posibilitatea să modifice alocările între diverse categorii de costuri pe durata proiectului.

Pe durata proiectului cercetătorul de top va avea acces la infrastructuri de cercetare localizate și în alte organizații CDI din România (sub forma de vouchere de utilizare infrastructuri de cercetare – în valoare de maxim 10 % din valoarea proiectului)

Sunt eligibile și fondurile necesare relocării efective în România (menționate expres în cererea de grant), în cazul în care cercetătorul de top se angajează ca va funcționa full time 100% în instituția gazda în RO.

Granturile sunt câștigate de instituțiile gazda cu condiția ca acestea să asigure condițiile și bunele practici din UE (să respecte principiile stipulate în Codul pentru Recrutarea Cercetătorilor și Carta Europeană a Cercetătorului) și trebuie să se asigure ca cercetătorul senior să beneficieze de independența gestionării grantului și de suportul instituției gazda pentru implementarea eficientă și în bune condiții a planului de activități (servicii de contabilitate, achiziții publice, etc). Granturile vor fi portabile, în sensul în care cercetătorul își poate schimba instituția gazda din motive bine fundamentate și cu acordul autorității contractante. Este de așteptat ca cercetătorul să își poată începe activitatea în maxim 3 luni de la anunțarea câștigătorilor.

Această investiție sprijină principiile accesului deschis la rezultatele publicabile ale cercetării finanțate, în premieră în România, inclusiv în particular la articole peer review și monografii (vor exista prevederi contractuale explicite).

Pe durata derulării grantului câștigătorul grantului va avea cel puțin o aplicație eligibilă la Orizont Europa împreună cu organizația gazda.

Instituțiile gazda eligibile sunt: organizații publice de cercetare care au adoptat sau adopta pe durata derulării contractului Codul pentru Recrutarea Cercetătorilor și Carta Europeană a Cercetătorului.

Criterii necesare a fi îndeplinite de beneficiarul grantului și instituția gazda.

1. Cercetătorul cu experiență (investigator principal) este : a) cetățean cu loc de muncă în afara României; b) cu doctorat obținut cu cel puțin 3 ani înainte de data aplicației pentru grant; c) capabil să aplice independent pentru finanțare (condițiile de eligibilitate ca și cercetător de top vor fi specificate în pachetul de informații); d) coordonează grantul și fondurile proiectului și ia decizii privind alocarea resurselor; e) publică independent ca prim autor și/sau autor de corespondență; f) supervizează activitatea echipei, inclusiv a doctoranzilor; g) are acces la spații și facilități pentru conducerea cercetării. Cercetătorul de top trebuie să activeze în instituția gazda minim 75 % din perioada acoperită de grant și va fi angajatul instituției gazda pe durata proiectului.

În condițiile acestei investiții, beneficiarii de granturi trebuie să asigure de preferat acces deschis, în premieră în România, la toate publicațiile științifice cu peer review publicate din fondurile primite. Din echipa de cercetare vor face parte obligatoriu 2-3 doctoranzi.

2. Instituțiile gazda care vor participa la acest program vor fi evaluate din perspectiva îndeplinirii standardelor europene în domeniul resurselor umane. Dovada aderării la principiile stipulate în Codul pentru Recrutarea Cercetătorilor și Carta Europeană a Cercetătorului reprezintă o condiție de eligibilitate. Pe durata derulării contractului, instituțiile gazda vor prezenta periodic, ca parte a contractului cu beneficiarul grantului, evoluția politicilor de

resurse umane, numărului și bugetului proiecte CDI naționale și europene castigate, a gradului de utilizare a infrastructurilor de cercetare și a parteneriatelor Internaționale instituționale negociate/încheiate.

Durata grantului: 3 ani

Mecanism de implementare

Se va elabora pachetul de informații pentru lansarea competiției unice pentru atragerea de resurse umane din afara României, care va include condițiile de derulare a competiției, eligibilitate, buget, costuri eligibile, calendar, criterii de evaluare. Evaluarea se va face cu evaluatori externi. Toate investițiile din PNRR se vor regăsi în HG-ul de recuperare economică post-COVID prin activități CDI care va fi elaborat și adoptat în Q1/2022.

Implementarea se va realiza de către MCID, în colaborare cu agențiile de finanțare a cercetării.

Această investiție de atragere de resurse umane înalt calificate din afara României, în interesul economiei și societății românești, derulată în regim competitiv, printr-o unică competiție care are loc în 2022, are ca scop creșterea performanței instituționale și a capacității de absorbție a fondurilor europene și în mod special la programul cadru de cercetare și inovare al UE: Orizont Europa și la parteneriatele europene CDI. Competiție în 2022 pe baza de granturi care urmează cercetătorul (portabil) cu durată de maxim 3.0 ani și un buget total de 183.5 milioane EUR. Cercetătorul va aplica împreună cu instituția gazdă.

Se urmărește ca proiectele de resurse umane din acest program să atragă fonduri în cuantum echivalent sau mai mare decât bugetul alocat (ceea ce va genera acordarea unui alt grant de durată și valoare egală cu primul grant în vederea stabilizării cercetătorilor de top atrași), din programul Orizont Europa și din parteneriatele europene CDI iar numărul studenților la doctorat formați, prin această inițiativă, să reprezinte cel puțin dublul numărului de proiecte. În plus, instituția gazdă trebuie să organizeze competiții de recrutare, cu acces pentru cercetătorul de top, cel puțin odată până la încheierea contractului acestuia . În felul acesta se va realiza sustenabilitatea procesului de atragere și stabilizare în sistemul național CDI, de resurse umane înalt calificate .

Salarizarea cercetătorilor se face în condițiile prevăzute prin HG 583/2015 cu completările și modificările ulterioare.

Calendar de implementare:

Activitate	Termen finalizare	Institutii responsabile/coordonatoare
Aprobare schema	Q1 - 2022	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul cercetării-inovării
Lansare apel	Q2 - 2022	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul cercetării-inovării
Finalizare implementare	Q2 - 2026	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul cercetării-inovării

Buget investiție: 183 milioane EUR

Beneficiari direcți/indirecți:

- Organizațiile publice și private CDI
- Academia Română
- Centre de orientare profesională în cariera de cercetător (8 centre regionale)
- Cercetători individuali angajați pe proiecte CDI și familiile acestora.

Ajutor de stat:

Intervenția va fi finanțată printr-o schemă GBER, prin respectarea Regulamentului (UE) nr. 651/2014 al Comisiei din 17 iunie 2014 de declarare a anumitor categorii de ajutoare compatibile cu piața internă în aplicarea articolelor 107 și 108 din tratat și cu draftul de Comunicare al Comisiei privind Criteriile pentru analiza compatibilității cu piața internă a ajutorului de stat destinat să promoveze realizarea unor proiecte importante de interes european comun.

De asemenea, se va avea în vedere respectarea prevederilor legislației privind ajutorul de stat pentru întreprinderi și corespunde cu Comunicarea COM privind Cadrul pentru ajutoarele de stat pentru cercetare, dezvoltare și inovare (2014/C 198/01), cu Regulamentul (UE) nr. 651/2014 al Comisiei din 17 iunie 2014 de declarare a anumitor categorii de ajutoare compatibile cu piața internă în aplicarea articolelor 107 și 108, cu Comunicarea Comisiei 2014/C 188/02 vizând criteriile pentru analiza compatibilității cu piața internă a ajutorului de

stat destinat să promoveze realizarea unor proiecte importante de interes european comun. Valorile granturilor pentru activități CDI acordate se încadrează în prevederile legislației privind ajutorul de stat pentru întreprinderi și corespunde cu Comunicarea COM privind Cadrul pentru ajutoarele de stat pentru cercetare, dezvoltare și inovare (2014/C 198/01) și cu GBER.

Complementaritatea cu alte componente: cu reforma 1 - Atragerea investiției private în activități CDI prin actualizarea și simplificarea cadrului normativ național în ceea ce privește contractarea, finanțarea, monitorizarea și evaluarea programelor, proiectelor de cercetare-dezvoltare și inovare în acord cu bunele practici europene

Complementaritatea cu alte surse de finanțare: POEO (2021-2027) și PN IV (2021-2027) care încă nu sunt definite ca și continut. În 2020, prin PNCDI III au fost alocate fonduri în valoare de cca. 119 mil. lei pentru finanțarea a 214 proiecte de cercetare pentru stimularea tinerelor echipe independente de cercetători și 23 de proiecte de mobilitate pentru cercetători, precum și pentru premierea a 5048 de articole ISI publicate și 197 de brevete înregistrate la OSIM, EPO sau USPTO.

Contribuția la pilonul social european, inclusiv facilități pentru persoanele cu dizabilități:

Intervenția în guvernanta CD influențează pozitiv atractivitatea sistemului național CDI, orientează managementul organizațiilor CD spre rezultat și selectează cercetătorii pe baza de performanță și asigură un mediu propice și pentru familiile acestora prin integrarea lor în comunitățile respective cu ajutorul centrelor regionale de orientare a carierei pentru cercetători. Impactul așteptat este în domeniul personalului CDI înalt calificat și al investițiilor private, finanțelor publice. În plus, în echipele respective vor fi integrați și studenți la doctorat ceea ce va crește atractivitatea pentru profesia de cercetător.

Incurajarea mobilității internaționale va determina o îmbunătățire a perspectivelor de încadrare în muncă sau de desfășurare a unor activități independente pentru cercetătorii români. Aceasta include largirea ariei de oportunități prin posibilitatea a doua norme la două instituții de cercetare diferite, inclusiv din străinătate, noi modalități de formare profesională și chiar posibilitatea poli-calificării, mai ales în cazul unor teme de cercetare trans sau multi-disciplinare.

Contribuția la inițiativele emblematice sau alte strategii ale UE: Comunicarea COM privind ERA: „A new ERA for Research and Innovation (COM(2020) 628)”.

Investiția adresează - Recalificarea și perfecționarea componenta 7 –din cadrul „Strategiei anuale pentru 2021 privind creșterea durabilă COM(2020) 575 final, pentru a consolida potențialul de inovare și creștere economică.

I.4.5. Program pentru acordarea de granturi, posesorilor de certificate de excelență primite la competiția pentru burse individuale Marie Skłodowska Curie;

Provocări reformă/investiții

Acțiunile Marie Skłodowska-Curie fac parte din Programul-cadru al Uniunii Europene pentru cercetare și inovare Orizont 2020, Pilonul „Excelență științifică”, fiind proiecte dedicate resurselor umane din domeniul cercetare. Acțiunile Marie Skłodowska-Curie finanțează colaborarea pe termen lung între instituțiile academice și non-academice (instituții de învățământ superior, organizații de cercetare, sectorul privat, asociații, etc.), prin încurajarea mobilității transfrontaliere și inter-sectoriale a cercetătorilor, sprijinind cercetători în toate etapele carierei lor, indiferent de naționalitate. Programul susține formarea și dezvoltarea carierei personalului din toate domeniile cercetării și inovării, de la cercetarea de bază până la preluarea rezultatelor pe piață.

Domeniile de cercetare sunt alese în mod liber de solicitanți (persoane fizice și/sau organizații). Din cele patru tipuri de acțiuni Marie Skłodowska-Curie ale Programului Orizont 2020, proiectele tip Burse Individuale sunt dedicate cercetătorilor cu un nivel crescut de experiență și oferă acestora posibilitatea de a derula proiectul de cercetare în statele membre UE/Asociate sau în afara UE, de a relua cariera în cercetare sau de a se reîntoarce în Europa, beneficiind de un salariu deosebit de atractiv și condiții de angajare compatibile cu prevederile Cartei Europene și Codului de Conduită în recrutarea cercetătorilor.

Certificatele de Excelență au fost acordate pentru prima dată de către Comisia Europeană în anul 2017, ca măsură de sprijin pentru cercetătorii din întreaga lume care au aplicat în cadrul apelului pentru burse individuale Marie Skłodowska-Curie din cadrul Programului Orizont 2020, în anul 2016 și au obținut un scor de 85% sau mai mult, dar nu au putut fi finanțați.. Acest ”gir” acordat de către Comisia Europeană sub forma certificatelor de excelență oferă aplicanților recunoașterea calității proiectelor de cercetare trimise spre evaluare la Bruxelles, pe care o pot folosi apoi pentru a identifica alte surse de finanțare pentru implementarea proiectelorlor și a-și susține astfel dezvoltarea carierei.

În urma evaluării apelurilor pentru burse individuale din perioada 2016-2020, 93 aplicații din România au primit certificate de excelență, .

Conform ultimelor statistici privind participarea României în Programul Marie Skłodowska-Curie, 346 de cercetători au primit finanțare până în acest moment în diverse tipuri de proiecte MSCA. De asemenea, 65 de organizații gazdă din România au contractat granturi în valoare de peste 12 milioane de euro. Cu toate acestea, în cazul proiectelor tip Burse Individuale derulate în cadrul organizațiilor de cercetare gazdă din România, numărul proiectelor câștigate este în continuare foarte mic, fiind binecunoscut exodul creierelor cu care se confruntă în special țările din Europa de Est. Pe fundalul dinamicii actuale, este de presupus ca numărul de aplicații din România la Programul Marie Skłodowska-Curie să crească, contribuind la creșterea absorbției defonduri din Programul-cadru al Uniunii Europene.

Mai mult decat atât, actualul Program Cadru european Orizont Europa continuă finanțarea cercetătorilor postdoctorali prin apelurile de proiecte Postdoctoral fellowships (Europene și Globale), care vor funcționa conform aceluiași principiu de finanțare, permițând inclusiv

oportunitatea Seal of Excellence pentru acele proiecte care vor obține scoruri foarte bune la evaluare (peste 85%), dar care nu vor putea fi finanțate din programul Orizont Europa din cauza epuizării bugetului alocat competiției.

Având în vedere aceste aspecte, identificarea unei surse de finanțare alternative atât pentru proiectele care au obținut certificate de excelență în apelurile lansate în cadrul Programului Orizont 2020, dar și pentru proiectele care vor obține certificate de excelență în cadrul apelurilor lansate în Programul Orizont Europa (primul apel pentru burse postdoctorale va fi lansat în vara lui 2021) ,ar permite implementarea unor proiecte excepționale propuse de cercetătorii români și ar impulsiona dezvoltarea carierelor acestora, în țară sau străinătate

Rata de finanțare a UE pentru bursele individuale Marie Skłodowska-Curie este de 100% din costurile eligibile, iar finanțarea se acordă sub forma unităților de cost fixate prin programele de lucru Marie Skłodowska-Curie.

Bursa acoperă salariul pe doi sau trei ani, în funcție de tipul de bursă (Europeană sau Globală).Sunt două mari categorii de costuri acoperite în cadrul burselor individuale Marie Skłodowska-Curie, costuri pentru cercetător și costuri instituționale pentru organizația gazdă unde se derulează proiectul MSCA

Indemnizația de trai reprezintă contribuția Uniunii Europene la salariul brut al cercetătorului (4.880 euro lunar în Programul Orizont 2020, respectiv 5.080 euro lunar în Programul Orizont Europa) și poate fi folosită exclusiv în acest scop. Această sumă se ajustează prin aplicarea unui coeficient de țară care reflectă costul de trai din țara în care este situată organizația gazdă. Coeficienții de țară sunt stabiliți prin Programele de lucru Marie Skłodowska-Curie în urma evaluărilor EUROSTAT și se indexează periodic cu inflația. Coeficientul de țară al României a fost de 68,8 % în Programul Orizont 2020 și a scăzut la 65,4 % în Programul Orizont Europa. Pentru aplicațiile depuse împreună cu organizații gazdă din străinătate (este cazul majorității aplicațiilor în acest program) se ia în calcul ajustarea salariului cu coeficientul de țară corespunzător, al organizației unde au aplicat pentru derularea proiectului de cercetare. Costurile instituționale lunare, reflectând costuri cercetare, training și networking, management și regie, revin instituției gazdă și sunt gestionate de aceasta pentru buna derulare a proiectului.

S-a încercat finanțarea posesorilor certificatelor de excelență prin POCU (a existat un memorandum aprobat de guvern în luna mai 2020) dar restricțiile identificate ulterior pe parcursul implementării măsurii prin programul POCU au generat o serie de dificultăți care au determinat renunțarea la aceasta sursă de finanțare: a) imposibilitatea de a finanța castigatorii domiciliați în regiunea București Ilfov; b) imposibilitatea de a acorda integral sumele din grantul MSCA (restricții privind sumele lunare acordate care au redus cu peste 50% sumele inițiale prevăzute în aplicația de grant la H2020); c) obligativitatea de a se reîntoarce în țara la finalul stagiului; d) obligativitatea de a fi încadrat într-o organizație CDI din România pentru a demara formalitățile de primire a grantului prin POCU.

Recomandări specifice de țară:

Performanța sistemului CDI se situează sub potențialul existent și rezultatele preconizate, în ciuda eforturilor concertate ale principalilor decidenți ai politicilor în domeniu. În rapoarte ale CE, România se clasează în grupul țărilor cu cel mai slab European Innovation Scoreboard (EIS), iar decalajul dintre România și celelalte State Membre este în continuare în creștere, în principal ca o consecință directă a ponderii scăzute a cheltuielilor⁴⁹ de cercetare dezvoltare în PIB. Consecințe vizibile ale subfinanțării sistemului de CDI, dar și a alocării defectuoase a resurselor existente, sunt reflectate în:

- dezvoltarea unei infrastructuri performante de cercetare (echipamente de ultimă generație) insuficient utilizată;
- formarea resursei umane calificate (ex. doctoranzi) cu perspective limitate de carieră în domeniul cercetării;
- reducerea numărului de cercetători seniori prin migrarea către alte state cu sisteme CDI performante și, implicit, restrângerea capacității și competențelor OCD naționale.

Resursele umane din C&D, raportate la populația ocupată, sunt, în România, la un sfert din media europeană, anume 0,50% față de 1,99%, în 2017 (EUROSTAT). La acest indicator, România se înscrie pe o curbă de divergență față de media europeană, în perioada 2009-2017 decalajul majorându-se de la 1,1 la 1,5 puncte procentuale. Proporția se păstrează și într-o evidență care consideră echivalent normă întreagă (0,38% RO față de 1,46% în UE28 în 2017).

- La nivel național, ponderea cercetătorilor în total personal C&D este relativ scăzută, fiind în 2017 de 53% față de media EU de 63%.
- România are o pondere relativ mare a absolvenților de doctorat în rândul cercetătorilor: 56% în 2017, comparativ cu 40% media a 14 țări europene pentru care sunt disponibile aceste date (EUROSTAT). Analiza pe sectoare (disponibilă pentru comparație pentru opt țări europene) scoate însă în evidență faptul că ponderea absolvenților de doctorat este în România mai mare în toate sectoarele.
- Numărul total de absolvenți de doctorat a scăzut masiv în ultima decadă, de la 5459 în 2010-2011 la 2043 în 2018-2019. Numărul absolvenților de doctorat în domenii ingineresti a scăzut de la 1043 în 2013-2014 la 438 în 2018-2019.

Obiectiv: Sustinerea financiară cercetătorilor români posesori de certificate de excelență la acțiunile Marie Curie din H2020 și Horizon Europe prin acordarea unui grant de valoare egală

⁴⁹ (%PIB): 0,48 (2011), 0,49 (2012), 0,39 din care 0,27 sectorul public și 0,12 sector privat în 2013, 0,38 din care 0,22 sectorul public și 0,16 sector privat în 2014, în timp ce în 2016, cheltuielile de CD au reprezentat 0,48% din PIB⁴⁹ (0,21% din PIB - sector public și 0,27% din PIB - sector privat), în scădere față de 2015 cu 0,01 p.p. pe total cheltuieli și cu 0,06 p.p. la cheltuielile din sectorul public, dar în creștere cu 0,05 p.p. la cele din sectorul privat) față de ținta privind intensitatea cheltuielilor CD asumată de România prin Programul Național de Reformă (Memo Guv. 1801/2010) de 2% din PIB investiții CD până în 2020, în structura 1% fonduri publice și 1% fonduri private.

cu cel castigat de beneficiari la competițiile H2020 și Horizon Europe, pentru realizarea integrala a activitatilor prevazute în proiectul evaluat internațional .

Descrierea investiției:

Un program de acordare de granturi, posesorilor de certificate de excelență (50) primite la competiția pentru burse individuale Marie Skłodowska Curie, din cadrul programului Orizont 2020 în perioada 2016-2021. Aceasta ar permite implementarea unor proiecte excepționale propuse de cercetătorii români și ar impulsiona dezvoltarea carierelor acestora, în țară sau străinătate, în condițiile în care sinergiile între ERDF și Horizon 2020 pe dimensiunea resurselor umane pentru cercetare nu au putut funcționa până în prezent. Perioada de implementare: 36 luni.

Scopul bursei individuale este de a spori potențialul creativ și inovator al cercetătorilor cu experiență, care doresc să-și diversifice competența individuală în ceea ce privește dobândirea de abilități prin formare avansată, mobilitate internațională și intersectorială .

Acțiunile MSCA au un caracter ”bottom-up”, astfel încât domeniul de cercetare și activitățile proiectului sunt liber alese de către cercetător împreună cu supervisorul științific.

Categoriile de costuri în cadrul proiectelor MSCA sunt stabilite de către Comisia Europeană prin Programul de lucru dedicat și se acordă sub forma unităților de cost, după cum urmează:

În Programul Orizont 2020:

A. Costuri cercetător (pers/lună)	B. Costuri instituționale (pers/lună)
A.1 Salariu: 4.880 euro (<u>multiplicat cu coeficientul de țară al țării în care cercetătorul va fi angajat</u>)	B.1 Costuri cercetare, training și networking: 800 euro
A.2 Alocație mobilitate: 600 euro	B.2 Management și regie: 650 euro
A.3 Alocație familială: 500 euro (DACA ESTE CAZUL)	
Coeficient de țară pentru România: 68,8 % (cf WP 2018-2020)	

Valoarea maxima a unui proiect IF european de 2 ani cu organizație gazdă în România este de : 141,778.56 EURO

În Programul Orizont Europa

A. Costuri cercetător (pers/lună)	B. Costuri instituționale (pers/lună)
A.1 Salariu: 5.080 euro (<u>multiplicat cu coeficientul de țară al țării în care cercetătorul va fi angajat</u>)	B.1 Costuri cercetare, training și networking: 1000 euro
A.2 Alocație mobilitate: 600 euro	B.2 Management și regie: 650 euro
A.3 Alocație familială: 660 euro (DACA ESTE CAZUL)	
Coeficient de țară pentru România: 65,4 % (cf WP 2021-2022)	

Valoarea maxima a unui proiect PD european de 2 ani cu organizație gazdă în România este de : 149,575.68 EURO

În etapa de stabilirea conformității aplicațiilor se verifică:—existența certificării Certificate de Excelență (Seal of Excellence), acordate de către Comisia Europeană începând cu aprilie 2017;—copie a proiectului MSCA trimis Comisiei Europene în apelul MSCA-IF (Partea A și Partea B);—Evaluation Summary Report care atestă scorul obținut;—scrisoare de acceptare de la instituția gazdă;—scrisoare de intenție;—angajament de continuarea activității de cercetare într-o instituție de profil pentru o durată egală cu durata sprijinului financiar.

Mecanism de implementare:

Intervenția în guvernanta CD influențează pozitiv atractivitatea sistemului național CDI, orientează managementul organizațiilor CD spre rezultat și selectează cercetătorii pe baza de performanță și asigură un mediu propice și pentru familiile acestora prin integrarea lor în comunitățile respective cu ajutorul centrelor regionale de orientare a carierei pentru cercetători.

Pentru proiectele MSCA care au primit certificat de excelență în Programul Orizont 2020, se va acorda o sumă forfetară lunară pentru:

- ✓ Cheltuieli salariale, în valoare totală maximă de 4.880 euro brut lunar, care se vor indexa cu coeficientul de țară menționat în Programul de lucru aferent competiției MSCA
- ✓ Cheltuieli pentru mobilitatea cercetătorului, în valoare totală de 600 de euro lunar

- ✓ Cheltuieli pentru alocația familială (daca este cazul), în valoare totală de 500 de euro lunar → Cheltuieli instituționale (reprezentând costuri cercetare, training și networking, management și regie) care se acordă numai în cazul proiectelor MSCA cu organizație gazdă în România, în valoare totală maximă de 1450 de euro lunar

Pentru proiectele MSCA care vor primi certificat de excelență în Programul Orizont Europa, se va acorda o sumă forfetară lunară pentru:

- ✓ Cheltuieli salariale, în valoare totală maximă de 5080-euro brut lunar, care se vor indexa cu coeficientul de țară menționat în Programul de lucru aferent competiției MSCA
- ✓ Cheltuieli pentru mobilitatea cercetătorului, în valoare totală de 600 de euro lunar
- ✓ Cheltuieli pentru alocația familială (daca este cazul), în valoare totală de 660 de euro lunar
- ✓ Cheltuieli instituționale (reprezentând costuri cercetare, training și networking, management și regie) care se acordă numai în cazul proiectelor MSCA cu organizație gazdă în România, în valoare totală maximă de 1.650 de euro lunar.

Valoarea maximă estimativă, pentru un proiect MSCA postdoctoral european cu perioadă de derulare de 2 ani și organizație gazdă în România este de 150.000 euro, iar valoarea alocata investitiei a fost dimensionata raportat la numarul mediu de castigatori din Romania ai certificatelor de excelenta la competititiile europene.

Calendar de implementare:

Activitate	Termen finalizare	Institutii responsabile/coordonatoare
Aprobare schema	Q1 - 2022	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul cercetării-inovării
Lansare apel	Q2 - 2022 apel deschis cu cut-off dates	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul cercetării-inovării
Finalizare implementare	Q2 - 2026	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul cercetării-inovării

Buget investiție: 8 milioane EUR

Beneficiari direcți/indirecți:

- Organizațiile publice și private CDI
- Academia Română
- Centre de orientare profesională în cariera de cercetător (8 centre regionale)
- Cercetători individuali angajați pe proiecte CDI și familiile acestora.

Ajutor de stat:

Interventia va fi finanțată printr-o schema GBER, prin respectarea Regulamentului (UE) nr. 651/2014 al Comisiei din 17 iunie 2014 de declarare a anumitor categorii de ajutoare compatibile cu piața internă în aplicarea articolelor 107 și 108 din tratat și cu draftul de Comunicare al Comisiei privind Criteriile pentru analiza compatibilității cu piața internă a ajutorului de stat destinat să promoveze realizarea unor proiecte importante de interes european comun.

De asemenea, se va avea în vedere respectarea prevederilor legislației privind ajutorul de stat pentru întreprinderi și corespunde cu Comunicarea COM privind Cadrul pentru ajutoarele de stat pentru cercetare, dezvoltare și inovare (2014/C 198/01), cu Regulamentul (UE) nr. 651/2014 al Comisiei din 17 iunie 2014 de declarare a anumitor categorii de ajutoare compatibile cu piața internă în aplicarea articolelor 107 și 108, cu Comunicarea Comisiei 2014/C 188/02 vizând criteriile pentru analiza compatibilității cu piața internă a ajutorului de stat destinat să promoveze realizarea unor proiecte importante de interes european comun.

Valorile granturilor pentru activități CDI acordate se încadrează în prevederile legislației privind ajutorul de stat pentru întreprinderi și corespunde cu Comunicarea COM privind Cadrul pentru ajutoarele de stat pentru cercetare, dezvoltare și inovare (2014/C 198/01) și cu GBER.

Complementaritatea cu alte componente:

Complementaritatea cu alte surse de finanțare:

- Prin PNCDI III (2015-2020) au fost finanțate în cadrul programului de resurse umane : diverse categorii de proiecte : a) proiecte de cercetare postdoctorală (PD); b) proiecte de cercetare pentru stimularea tinerelor echipe independente (TE); c) bursa tânărului cercetător (BT); d) premierea rezultatelor cercetării - articole (PRECISI); e)
- premierea rezultatelor cercetării - brevete (PREC BVT); f) proiecte de mobilitate pentru cercetători (MC); g) proiecte de mobilitate pentru cercetători cu experiență din diaspora (MCD); h) proiecte de mobilitate pentru tineri cercetători din diaspora (MCT); i)

- burse de cercetare "Stefan Odobleja" (BSO);j)burse de cercetare "Spiru Haret" (BSH);j)
- burse de cercetare "Simion Mehedinți" (BSM).

Contribuția la pilonul social european, inclusiv facilități pentru persoanele cu dizabilități:

O atenție aparte va fi acordată sprijinirii tinerilor cercetători. Accesul devreme în cariera de cercetare la proiecte internaționale, posibilitatea de a lucra în echipa cu cercetători europeni de prestigiu modelează decisiv traseul profesional viitor al tinerilor cercetători. Cu toate acestea, dependentă de locul de muncă de programe de cercetare pentru care nu există o predictibilitate a finanțării face ca mulți tineri cercetători să fie amenințați de spectrul somajului. Pentru aceștia trebuie prevăzute acțiuni de sprijin personalizat, continuu și consistent, în concordanță cu Planul european de acțiune pentru economia socială.

Contribuția la inițiativele emblematiche sau alte strategii ale UE:

Investitia adreseaza - Recalificarea și perfecționarea componenta 7 –din cadrul „Strategiei anuale pentru 2021 privind creșterea durabilă COM(2020) 575 final, pentru a consolida potențialul de inovare și creștere economică.

I.4.6 Înfăptuirea și susținerea financiară a unei rețele naționale de 8 centre regionale de orientare în carieră ca parte a ERA TALENT PLATFORM;

Provocări reformă/investiții

Dezvoltarea cercetării competitive și performante la nivel european și internațional este esențială pentru economia bazată pe cunoaștere. În acest context, devine fundamentală investiția în cariera de cercetare, reflectată și la nivelul priorităților Spațiului European al Cercetării. Ca parte a acestei inițiative, portalul Euraxess asigură acces la informații și sprijin pentru cercetători la nivelul Uniunii Europene și al țărilor asociate pentru a dinamiza mobilitatea cercetătorilor, dezvoltarea carierei acestora și colaborarea științifică internațională. Pentru a consolida politicile europene de dezvoltare a carierei academice, Comisia Europeană a adoptat Carta Europeană a Cercetătorilor, Codul de Conduită în Recrutarea Cercetătorilor și Recrutarea deschisă, transparentă și bazată pe merite a cercetătorilor (OTM-R), documente-cheie în operaționalizarea viziunii UE asupra carierei academice. Strategia privind resursele umane pentru cercetători (cunoscută și sub numele de HRS4R) este mecanismul prin care Comisia Europeană (CE) urmărește să asigure instituirea de către instituțiile de CDI a unor măsuri concrete de îmbunătățire a condițiilor de muncă pentru cercetătorii din Europa.

În anul 2020, UE a prezentat comunicarea privind "Viitorul ERA", care va propune noi obiective și priorități. Opinia Comitetului Consultativ pentru Aria Europeană a Cercetării și Inovării cu privire la "Viitorul ERA" (ERAC, 2020), subliniază nevoia unei noi paradigme și

a unor noi obiective și priorități pentru ERA, orientate în mod deosebit către: (1) Eficientizarea condițiilor cadru pentru producția, circulația și folosirea cunoașterii, inclusiv în ceea ce privește cariera în cercetare; (2) Crearea de sinergii între politicile CDI și alte tipuri politici în context global (de exemplu, Agenda 2030); (3) Creșterea relevanței și a vizibilității CDI în societate; (4) Creșterea inclusivității ERA, prin sincronizarea co-evoluției sistemelor naționale CDI, contrabalansarea fenomenului de brain drain, reducerea fragmentării și a decalajelor regionale, geografice și teritoriale existente între sistemele CDI, asigurarea egalității de gen în cercetare ș.a.

Recomandări specifice de țară:

Indicatorul atractivitatea sistemului național CDI, ce înregistrează un coeficient de 32.77, conform EIS(2019) plasează România pe una din ultimele poziții, (în urma României fiind doar Bulgaria (29.42) și Ucraina (17.27) în timp ce primele poziții sunt ocupate de Elveția (259.12) și Luxembourg (236.20).

Obiectiv:

Îmbunătățirea serviciilor de asistentă pentru cercetătorii din afara României, a creșterii interesului pentru cariera de cercetător și stimularea cooperării între centrele regionale de orientare în cariera și rețeaua europeană EURAXESS pe probleme operaționale și strategice și pe schimbul de bune practici, pentru a crește calitatea serviciilor oferite și pentru funcționarea pe termen lung a rețelei de centre regionale de orientare în cariera de cercetător.

Descrierea investiției

Înființarea unei rețele naționale de 8 centre regionale orientare în carieră de cercetător și pentru promovarea cercetării și atragerea tinerilor spre cariera de cercetător și pentru valorificarea investițiilor în atragerea de resurse umane de calitate ca parte a sustinerii participării României la ERA TALENT PLATFORM. Centrele vor fi cofinanțate de universitățile gazda în proporție de 20% din valoarea grantului (plata pentru cursurile sustinute de cadrele didactice din universitatea gazda vor fi considerate cofinanțare).

Scopul acestei inițiative este de a intensifica și mai mult serviciile furnizate de rețeaua EURAXESS, prin reformarea structurii sale și extinderea mandatului său spre a se ocupa de promovarea științei în rândul tinerilor și atragerea acestora spre cercetare și dezvoltarea carierei cercetătorilor autohtoni și crearea de condiții favorabile integrării cercetătorilor din afara României care vin în organizații CDI din România pentru stagii de scurtă și lungă durată și prezentarea de noi traiectorii de carieră în mediul academic, în industrie și în afaceri.

Investiția constă în: susținerea financiară a 8 centre regionale (în universități) de consiliere în carieră și de promovare a cercetării în rândul tinerilor pentru atragerea acestora în profesia de cercetător. Centrele regionale de orientare în cariera de cercetător, la finalul perioadei de implementare vor fi finanțate integral de către universități, pentru o perioadă de minimum 5 ani, pentru asigurarea sustenabilității. Valoarea maximă a unui grant alocat unui centru regional este de 500 000 EUR.

Investitia consta in acoperirea costurilor pentru: a) activitati de orientare in cariera de cercetator; b) activitati de promovare a stiintei si cercetarii si atragerea tinerilor in cariera de cercetator; c) activitati in retea bazate pe schimbul de bune practici si exploatarea in comun a materialelor produse si activitatilor derulate.

Activitati de orientare in cariera de cercetator

Sprijinul pentru dezvoltarea carierei cercetătorilor va lua în considerare diferitele tipuri de servicii, cum ar fi un serviciu de bază de orientare în carieră sau servicii mai avansate, constând în asistență personalizată, cum ar fi organizarea de instruiți și oferirea accesului la consilierul în carieră, la mentorat și la sesiuni de coaching. Serviciile avansate si/sau personalizate vor fi definite pe baza de competențe extrase sau accesate cu sprijinul rețelei europene a centrelor EURAXESS conectate cu organizatii de multiplicare/promovare a informatiilor.

Activitățile vor include: studii, anchete, grupuri de lucru, organizarea de cursuri de limba romana, asistenta acordata cercetatorilor externi pentru integrarea în comunitate, organizarea de evenimente de netoworking pentru facilitarea integrării în comunitate a cercetatorilor din afara RO, asistență pentru integrarea copiilor în sistemul educațional național, asistență pentru stabilirea rezidenței fiscale.

Centrele regionale de consiliere in cariera vor fi specializate în servicii de gestionare a talentelor din CDI si vor avea în portofoliul lor organizarea de activități de rețea pentru a conecta cercetătorii cu angajatorii și comunitatea locală / regională de cercetare și dezvoltare. Astfel de centre vor facilita schimbul de bune practici și își vor menține comunitățile de cercetare informate și angajate cu privire la noile măsuri de politică ERA, translatate national.

Centrele regionale de orientare in cariera în cercetare deruleaza prin universitatile care le gazduiesc si activitati de dezvoltare, promovare de programe de formare și activități de suport care să asigure dezvoltarea profesională a cercetătorilor și a persoanelor interesate de dezvoltarea unei cariere în cercetare.

Centrele Regionale sunt responsabile pentru activități specifice de gestionare a carierei academice (monitorizarea evoluției în carieră, asistență personalizată, consiliere).

Activități de formare profesională continuă⁵⁰ :dedicate cercetătorilor români si celor afloati temporar in organizatiile CDI

Activitățile de formare profesională includ unul sau mai multe programe de formare:, Researcher Development, Knowledge Exchange, Leadership in Academia and Research.

50 Analizând țări și universități care au un sistem solid și coerent de dezvoltare a carierei de cercetare (TU Delft, Strathclyde University, Chalmers University, University of Ghent, University College London ș.a.), au fost identificate patru domenii de interes în dezvoltarea carierei, cu ponderi diferite în raport cu nivelul de carieră (R1-R4), și anume: *Learning and Teaching in Higher Education, Researcher Development, Knowledge Exchange, Leadership in Academia and Research*.

Acestea servicii sunt furnizate de universitățile care gazduiesc centrele de orientare în cariera de cercetător.

Designul curricular propus poate urma o organizare în spirală, care să răspundă nevoilor specific fiecărui nivel de dezvoltare a carierei în cercetare (R1-R4), în acord cu descriptorii Euraxess.

Program de formare „Researcher Development”

Cursuri care pot fi incluse în programul de formare „Researcher Development”

- Research Bidding & Design
- Public Engagement for Research
- Academic Writing
- Innovative Research Methodologies
- International Partnerships
- Research Impact
- Managing Research

Program de formare „Knowledge Exchange”

Cursuri care pot fi incluse în programul de formare „Knowledge Exchange”

- Enterprise, Commercialisation, and Intellectual Property
- Public Engagement for Research
- Understanding External Organisations
- Open science, open data, research repositories, data curation

Activități de promovare a cercetării și atragerea tinerilor în cariera de cercetător.

Activitățile de promovare a științei în rândul tinerilor constă în: activități de promovare în mass media, realizare de filme, vizite în școli, licee, facilitarea de stagii de practică pentru studenți, în institute de cercetare și universități,

Aceste activități vor constitui implementarea conceptului de „citizen science” în sensul în care vor asigura interacția cu tinerii dar și cu alte categorii țintă în vederea îndeplinirii următoarelor obiective:

- a) promovarea rezultatelor cercetării în societate ;
- b) dezvoltarea de programe destinate tinerilor din școli și licee axate pe implicarea acestora în experimente științifice derulate de universitățile gazda. Activitățile vor fi practice și vor consta în observare și colectare de date etc. Vor fi create evenimente dedicate câte unui domeniu științific care vor avea loc la sediul grupului țintă sau într-o locație relevantă pentru domeniu științific abordat. Se vor avea în vedere și evenimente destinate grupurilor vulnerabile.
- c) organizarea de evenimente tip dezbateri cu participarea diversilor actori locali axate pe concepte derivate din cercetare și a consecințelor acestora pentru viața comunității (de exemplu rolul digitalizării și al tranziției verzi). Activitățile vor reprezenta minim 30 % din totalul activităților centrului.
- d) organizarea de evenimente interactive tip cafeneaua științei cu invitarea unei personalități cu rezultate științifice deosebite pentru a prezenta domeniul pe care îl reprezintă și a răspunde la întrebări. Aceste evenimente se vor organiza pe baza valorificării rezultatelor publice ale proiectelor deja finanțate prin programul cadru CDI al UE axate pe rolul științei în societate. Locația evenimentelor va fi aleasă astfel încât să fie relevantă pentru domeniul științific considerat.
- e) implicarea tinerilor în activități de voluntariat la evenimente organizate de centrele regionale
- f) organizarea de expoziții itinerante și interactive axate pe rezultatele și dovezi științifice în domenii de vârf ale științei și tehnologiei

Activități în rețea

Proiectele ar trebui să valorifice diferitele competențe ale centrelor regionale de orientare în carieră și trebuie să aibă un potențial de exploatare în beneficiul întregii rețele .

Se va acorda o atenție specială sprijinirii centrelor cu mai puțină experiență pentru a dobândi rapid cunoștințele necesare derulării activităților .

Investiția va contribui la creșterea atractivității sistemului național CDI și a capacității de absorbție a fondurilor europene și în mod special la programul cadru de cercetare și inovare al UE: Orizont Europa și la parteneriatele europene CDI.

Categorii de cheltuieli avute în vedere sunt: cheltuieli de personal, cheltuieli de logistică, cheltuieli de regie – maxim 10 % din valoarea proiectului, cheltuieli cu organizarea de evenimente, cheltuieli de deplasare.

Mecanism de implementare:

Intervenția în guvernanta CD influențează pozitiv atractivitatea sistemului național CDI, orientează managementul organizațiilor CD spre rezultat și selectează cercetătorii pe baza de performanță și asigură un mediu propice și pentru familiile acestora prin integrarea lor în comunitățile respective cu ajutorul centrelor regionale de orientare a carierei pentru cercetători. În plus, în echipele respective vor fi integrați și studenți la doctorat ceea ce va crește atractivitatea pentru profesia de cercetător.

În anul 2022 se va organiza o competiție pentru finanțarea unei rețele de 8 centre regionale de orientare în cariera de cercetător.

Activități în rețea (5% din buget)

Activități de orientare în cariera de cercetător (55% din buget)

Activități de promovare a științei și atragerea tinerilor în cariera de cercetare (40% din buget)

Atât granturile cât și susținerea financiară a celor 8 centre regionale de consiliere în cariera pentru cercetător vor fi parte a Programului național de recuperare economică post-covid prin activități CDI care va fi adoptat prin HG în trim. 1 din 2022.

Calendar de implementare:

Activitate	Termen finalizare	Instituii responsabile/coordonatoare
Aprobare schema	Q1 - 2022	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul cercetării-inovării
Lansare apel	Q2 - 2022	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul cercetării-inovării
Finalizare implementare	Q2 - 2026	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul cercetării-inovării

Buget investiție: 4 milioane EUR

Buget per centru : 500.000 EUR

Buget proiect de finanțare rețele de centre regionale de orientare în cariera de cercetător: 4 milioane EUR

Ajutor de stat:

Intervenția va fi finanțată printr-o schemă GBER, prin respectarea Regulamentului (UE) nr. 651/2014 al Comisiei din 17 iunie 2014 de declarare a anumitor categorii de ajutoare compatibile cu piața internă în aplicarea articolelor 107 și 108 din tratat și cu draftul de Comunicare al Comisiei privind Criteriile pentru analiza compatibilității cu piața internă a ajutorului de stat destinat să promoveze realizarea unor proiecte importante de interes european comun.

De asemenea, se va avea în vedere respectarea prevederilor legislației privind ajutorul de stat pentru întreprinderi și corespunde cu Comunicarea COM privind Cadrul pentru ajutoarele de stat pentru cercetare, dezvoltare și inovare (2014/C 198/01), cu Regulamentul (UE) nr. 651/2014 al Comisiei din 17 iunie 2014 de declarare a anumitor categorii de ajutoare compatibile cu piața internă în aplicarea articolelor 107 și 108, cu Comunicarea Comisiei 2014/C 188/02 vizând criteriile pentru analiza compatibilității cu piața internă a ajutorului de stat destinat să promoveze realizarea unor proiecte importante de interes european comun.

Valorile granturilor pentru activități CDI acordate se încadrează în prevederile legislației privind ajutorul de stat pentru întreprinderi și corespunde cu Comunicarea COM privind Cadrul pentru ajutoarele de stat pentru cercetare, dezvoltare și inovare (2014/C 198/01) și cu GBER.

- Prin PNCDI III (2015-2020) au fost finanțate în cadrul programului de resurse umane : diverse categorii de proiecte : a) proiecte de cercetare postdoctorală (PD); b) proiecte de cercetare pentru stimularea tinerelor echipe independente (TE); c) bursa tânărului cercetător (BT); d) premiarea rezultatelor cercetării - articole (PRECISI); e)
- premiarea rezultatelor cercetării - brevete (PREC BVT); f) proiecte de mobilitate pentru cercetători (MC); g) proiecte de mobilitate pentru cercetători cu experiență din diaspora (MCD); h) proiecte de mobilitate pentru tineri cercetători din diaspora (MCT); i)
- burse de cercetare "Stefan Odobleja" (BSO); j) burse de cercetare "Spiru Haret" (BSH); j)
- burse de cercetare "Simion Mehedinți" (BSM).

Contribuția la pilonul social european, inclusiv facilități pentru persoanele cu dizabilități:

Această investiție asigură măsurile necesare pentru : egalitatea de șanse (prin organizare de evenimente inclusiv pentru grupuri tinta vulnerabile) , condiții de muncă echitabile (prin sprijinirea accesului cercetătorilor din alte zone la facilitățile locale), educația favorabilă incluziunii. Măsura reprezintă o regândire a pieței forței de muncă prin stabilirea unor mecanisme de gestionare a deficitului de cercetători cu experiență și accesul dificil al tinerilor

la profesia de cercetator, datorita numarului redus de locuri de munca si salarizarii inadecvate, consecinta a subfinantarii cronice a sistemului CDI.

Aceasta investitie include si consolidarea politicilor active in domeniul pieteii de munca cu specific CDI dar si sporirea rolului invatamantului superior in oferirea formarii profesionale adecvate pe termen lung si in mod continuu pentru perfectionarea cercetatorilor in activitati CDI cu accent pe dezvoltarea inovarii derivate din cercetare, pentru a compensa faptul ca mediul economic este inca slab dezvoltat pentru a prelua leadership-ul agendelor strategice de cercetare si inovare la nivel regional si local.

Contribuția la inițiativele emblematiche sau alte strategii ale UE:

Investitia adreseaza - Recalificarea și perfecționarea *componenta 7 –din cadrul* „Strategiei anuale pentru 2021 privind creșterea durabilă COM(2020) 575 final, pentru a consolida potentialul de inovare si crestere economica, respectiv asigura crearea conditiilor adecvate pentru implementarea rapida a investitiilor in resursa umana si este esentiala pentru acordarea in cel mai scurt timp a sprijinului pentru redresare.

3. Aspecte de autonomie strategică și securitate

Nu e cazul.

4. Dimensiunea verde și digitală a componentei

A se vedea Anexa 2

5. Respectarea principiului de a nu dăuna semnificativ (DNSH)

A se vedea Anexa 1

6. Milestones, targets și perioada de implementare

A se vedea Anexa 2.

7. Buget

A se vedea Anexa 2 și Anexa 3.

Partea 2 Pilonul IV

Coeziune socială și teritorială

Pilonul IV

Coeziune socială și teritorială

Componenta IV.1

Fondul local pentru tranziția verde și digitală

Objective,:

O1. Asigurarea cadrului pentru reziliența localităților urbane și rurale prin investiții în infrastructura locală care vor susține tranziția verde a zonelor urbane și rurale din România și reducerea disparităților teritoriale la nivel regional, intra-regional și intra-județean.

O2. Asigurarea cadrului pentru reformarea și digitalizarea instrumentelor de planificare teritorială și urbană la nivelul autorităților publice locale.

O3. Crearea unei rețele naționale velo care să includă și rutele EuroVelo

Reforme:

1. Politica Urbană a României, cadru de politici pentru îmbunătățirea dezvoltării urbane

R1.1. Stabilirea unui mecanism de implementare pentru Politica Urbană a României bazat pe o structură de guvernare clară și principii de implementare.

R1.2. Crearea cadrului pentru mobilitate urbană durabilă

R1.3. Reforma sistemului de planificare - Codul Amenajării Teritoriului, Urbanismului și Construcțiilor

2. Strategia de Dezvoltare Teritorială a României, cadru de politici pentru reducerea disparităților teritoriale

R2.1. Crearea cadrului de implementare a Strategiei de Dezvoltare Teritorială a României

R2.2. Lege pentru reducerea disparităților teritoriale și stabilirea unor măsuri investiționale și fiscale pentru creșterea coeziunii teritoriale

R2.3. Consorții administrative pentru a îmbunătăți eficiența serviciilor publice și eficacitatea implementării investițiilor

R2.4. Adoptarea cadrului legislativ și instituțional pentru dezvoltarea de piste velo și trasee cicloturistice, de rang național și regional, prin crearea și, după caz, actualizarea legislației de profil, precum și prin crearea unei entități cu rol de coordonator național al rețelei, inclusiv a traseelor EuroVelo.

Investiții: (intervențiile 1-4)

11. Intervenții pentru tranziția verde și digitală în municipiile reședință de județ

- *Construirea de locuințe pentru tineri/locuințe sociale/ locuințe de necesitate/ locuințe pentru specialiști din sănătate și învățământ;*
- *Mobilitatea urbană durabilă - Schimbarea parcului de vehicule destinate transportului public (achiziția de vehicule curate);*
- *Mobilitatea urbană durabilă - Asigurarea infrastructurii pentru transportul verde – ITS;*
- *Mobilitatea urbană durabilă - Asigurarea infrastructurii pentru transportul verde - stații de încărcare vehicule electrice;*
- *Mobilitatea urbană durabilă - Asigurarea infrastructurii pentru biciclete.*

12. Intervenții pentru tranziția verde și digitală în municipii, altele decât cele reședință de județ

- *Construirea de locuințe pentru tineri/locuințe sociale/ locuințe de necesitate/ locuințe pentru specialiști din sănătate și învățământ;*
- *Mobilitatea urbană durabilă - Schimbarea parcului de vehicule destinate transportului public (achiziția de vehicule curate);*
- *Mobilitatea urbană durabilă - Asigurarea infrastructurii pentru transportul verde – ITS;*
- *Mobilitatea urbană durabilă - Asigurarea infrastructurii pentru transportul verde - stații de încărcare vehicule electrice;*
- *Mobilitatea urbană durabilă - Asigurarea infrastructurii pentru biciclete.*

13. Intervenții pentru tranziția verde și digitală în orașe

- *Construirea de locuințe pentru tineri/locuințe sociale/ locuințe de necesitate/ locuințe pentru specialiști din sănătate și învățământ;*
- *Reabilitarea moderată a clădirilor ce adăpostesc servicii publice;*

- *Mobilitatea urbană durabilă - Schimbarea parcului de vehicule destinate transportului public (achiziția de vehicule curate);*
- *Mobilitatea urbană durabilă - Asigurarea infrastructurii pentru transportul verde - stații de încărcare vehicule electrice;*
- *Mobilitatea urbană durabilă - Asigurarea infrastructurii pentru transportul verde – ITS;*
- *Mobilitatea urbană durabilă - Asigurarea infrastructurii pentru biciclete.*

14. Intervenții pentru creșterea calității vieții în mediul rural

- *Construirea de locuințe pentru specialiști din sănătate și învățământ;*
- *Reabilitarea moderată a clădirilor ce adăpostesc servicii publice;*
- *Crearea de piste pentru bicicliști;*
- *Dezvoltarea de stații de încărcare pentru vehiculele electrice;*
- *Achiziția de microbuze electrice/hidrogen în scopuri comunitare;*
- *Asigurarea infrastructurii pentru transportul verde – ITS și alte sisteme inteligente (pentru comunele care se află în zonele urbane funcționale, în zonele turistice și în zonele de frontieră).*

15. Elaborarea/actualizarea în format GIS a documentațiilor de amenajarea teritoriului și de urbanism de tip Plan de Amenajarea Teritoriului Județean/Plan de Amenajarea Teritoriului Zonal Metropolitan/Plan Urbanistic General/Plan Urbanistic Zonal/ a Planurilor de Mobilitate Urbană Durabilă

16. Intervenții pentru implementarea la nivel național a traseelor cicloturistice

- *Realizarea planului de acțiuni și a studiilor specifice pentru traseele cicloturistice*
- *Digitalizarea pistelor și traseelor velo*
- *Realizarea a 3.000 km de piste pe trasee velo naționale, (de exemplu Via Transilvanica) inclusiv traseele EuroVelo.*
Realizare infrastructură conexă pentru traseele cicloturistice

Buget: 2.120.000.000 euro

I. Principalele provocări și obiective

a. Provocări

Recomandări din rapoartele de țară 2019 și 2020

(2020): Să direcționeze cu prioritate investițiile către tranziția ecologică și digitală, în special către transportul durabil, infrastructura de servicii digitale, producția și utilizarea energiei în mod nepoluant și eficient, precum și către infrastructura de mediu, inclusiv în regiunile miniere.

(2019) Să axeze politica economică în materie de investiții pe sectorul energetic cu emisii scăzute de dioxid de carbon și pe eficiența energetică, pe infrastructura de mediu și pe inovare, ținând seama de disparitățile regionale.

(2019) Să sporească acoperirea și calitatea serviciilor sociale...

(2020) Să ofere soluții adecvate de substituție a veniturilor și să extindă măsurile de protecție socială și accesul la serviciile esențiale pentru toți.

(2020) Să ia toate măsurile necesare pentru a combate în mod eficace pandemia, a susține economia și a sprijini redresarea viitoare.

(2020) Să îmbunătățească eficacitatea și calitatea administrației publice, precum și previzibilitatea procesului decizional, inclusiv printr-o implicare adecvată a partenerilor sociali.

(2019) Este necesară sprijinirea dezvoltării infrastructurii care favorizează mersul pe bicicletă, ce va reduce congestia, emisiile, accidentele rutiere.

Conform Raportului de Țară întocmit de către Comisia Europeană în 2020, consecințele socio-economice ale pandemiei de COVID-19 se vor resimți în mod inegal în diferitele regiuni ale României din cauza decalajelor semnificative în materie de investiții și de productivitate a forței de muncă și a profilurilor de specializare diferite. Acest lucru implică un risc considerabil de adâncire a disparităților regionale în România, inversând tendința observată deja de reducere ușoară a disparităților dintre capitală și restul regiunilor sau dintre zonele urbane și cele rurale. Combinată cu riscul perturbării temporare a procesului de convergență între statele membre, situația actuală impune adoptarea unor răspunsuri specifice în materie de politică. În contextul epidemiei de COVID-19, este foarte probabil ca provocările existente să se accentueze, pe fondul creșterii rapide a șomajului și a inactivității. Disparitățile regionale mari și productivitatea scăzută a anumitor sectoare au un impact negativ asupra creșterii durabile pe termen lung.

Cu un număr total de decese care se apropie de 3 milioane, amploarea pandemiei de COVID-19 o depășește pe cea a oricărei alte pandemii din ultimul secol. Pandemia a declanșat al treilea și cel mai însemnat șoc economic, financiar și social din secolul 21.

Pe lângă pierderile de vieți omenești, COVID-19 a cauzat pierderi economice semnificative la nivel global. OCDE estimează că PIB-ul țărilor din OCDE se va reduce cu 9,5% în 2020.

Totodată, toate administrațiile locale au fost obligate să devină actori relevanți în gestionarea situației de criză, fiind responsabile cu aspectele critice ale măsurilor de izolare, asigurarea serviciilor de sănătate și sociale, dezvoltarea economică și investiții publice.

Administrațiile locale sunt motoarele care facilitează prestarea serviciilor publice, dezvoltarea economică și investițiile în infrastructură. Totuși, închiderea companiilor, pierderea locurilor de muncă și alte efecte economice au atras un declin al veniturilor fiscale pe durata crizei, punând presiuni financiare majore pe numeroase administrații locale. Conform estimărilor, administrațiile locale ar putea înregistra, în medie, pierderi de venituri de 15-25% în 2021, cele mai afectate fiind orașele cu baze economice mai puțin diversificate și localitățile rurale.

Înregistrând estimativ 90% dintre toate cazurile de COVID-19 raportate, zonele urbane au devenit epicentrul pandemiei. Orașele pot gestiona această criză, funcționând drept poli de energie, reziliență și inovație conturate ca locuri dinamice și atractive. Vor fi necesare, totuși, politici atent formulate care să abordeze decalajele și capacitățile locale, avansând în paralel o redresare verde și incluzivă. Pe termen scurt, pentru multe orașe, criza de sănătate atribuită COVID-19 s-a extins la nivelul unei crize de acces urban, echitate urbană, finanțare urbană, al unei crize ce vizează siguranța, șomajul, serviciile publice, infrastructura și transportul, toate acestea afectând în mod disproporționat cele mai vulnerabile segmente ale societății.

Afectate semnificativ de pandemie, UAT-urile din România au o scădere semnificativă a veniturilor proprii. Această situație duce la **o reducere semnificativă a investițiilor** în domenii cum ar fi educația, sănătatea și **infrastructura locală. Nivelul cheltuielilor pentru investiții la nivelul UAT-urilor este redus (15-20% din bugetul local înainte de pandemie) și este în mare măsură finanțat din fonduri europene.** Prin urmare, este nevoie de o injecție de capital pentru a continua investițiile în infrastructura locală și pentru a crește astfel reziliența localităților în perioada de redresare economică. Ținând cont că într-o perioadă de criză economică, veniturile locale sunt și mai reduse, este nevoie de suport financiar suplimentar pentru asigurarea bunăstării populației și garantarea unor servicii publice de calitate în perioada imediat următoare, cu accent pe tranziția verde și digitală.

De asemenea, **este necesar ca în localitățile din România să fie efectuate investiții în infrastructura locală, pentru a adapta localitățile la noile condiții de siguranță și pentru a contracara tendințele nesustenabile generate de pandemie, respectiv izolare, segregare, inclusiv utilizarea autoturismelor personale în detrimentul transportului public.**

Cheltuielile cu bunuri și servicii în 2020 au fost în creștere cu 6,9% față de anul precedent. În cadrul bugetului general consolidat, majorările față de medie se înregistrează la nivelul administrației locale, majorările fiind determinate, în special, de plăți suplimentare pentru

medicamente, materiale sanitare, reactivi și alte produse necesare diagnosticării și tratării pacienților infectați cu SARS-CoV-2.

Comune	pondere venituri proprii %	venituri proprii pe locuitor	venituri din impozite si taxe pe locuitor (lei)	cheltuieli cu personalul %	cheltuieli totale pe locuitor (lei)	cheltuieli asistență socială pe locuitor (lei)	Cheltuieli educatie pe locuitor (lei)	Cheltuieli sanatate pe locuitor (lei)
Anul 2018	36,6	663,6	328,7	27,2	1804,0	234,5	150,8	15,4
Anul 2019	33,8	763,3	424,3	25,0	2358,7	289,6	201,5	25,2
Anul 2020	33,1	848,8	437,2	25,2	2478,6	331,6	203,4	28,5
Orașe								
Anul 2018	57,9	1022,1	549,3	28,4	1803,3	232,2	156,5	96,4
Anul 2019	54,1	1160,5	645,5	27,7	2206,3	288,7	213,1	104,4
Anul 2020	51,0	1296,1	615,7	25,9	2487,2	328,6	243,8	95,8
Municipii								
Anul 2018	76,3	1662,1	615,8	19,1	2264,6	359,0	211,3	75,5
Anul 2019	76,1	1876,0	663,3	20,1	2567,5	392,7	270,6	105,3
Anul 2020	73,7	2075,8	640,6	19,3	2823,0	428,8	293	115,5
Total UAT România								
Anul 2018	58,7	1158,4	483,4	23,1	2014,7	291,2	179,1	51,5
Anul 2019	56,2	1314,9	557,2	22,9	2438,2	336,7	234,4	70,2
Anul 2020	54,5	1458,5	549,3	22,4	2637,3	375,8	248,7	75,5

În procesul de depășire a unei perioade de crize pot fi identificate trei etape – ajutorare, restructurare și redresare rezilientă. Etapa ajutorării implică răspunsul de urgență la amenințarea pentru sănătate reprezentată de COVID-19 și impactul său imediat la nivel social, economic și financiar. Pe măsură ce țările aduc pandemia sub control și încep redeschiderea

economiilor, următoarea etapă a restructurării vizează consolidarea gradului de pregătire pentru pandemie al sistemelor sanitare, refacerea capitalului uman, precum și restructurarea și recapitalizarea firmelor și instituțiilor financiare. **Etapă redresării reziliente presupune a profita de noi oportunități pentru a clădi un viitor mai durabil, mai incluziv și mai rezilient într-o lume transformată de pandemie. Chiar dacă sunt aplicabile la scară națională, cele trei etape pot fi implementate în context local.**

Pentru a fi eficiente, soluțiile urbane trebuie să se axeze pe o abordare ce consideră sistemele care susțin viața urbană interconectate și inseparabile. **Suportul financiar pentru investițiile de la nivel local ar trebui să se axeze pe oportunități de creare a locurilor de muncă combinate cu investiții în infrastructură ecologică și digitală.** Investițiile viitoare trebuie să țină cont de evoluțiile climatice pentru a asigura o redresare urbană rezilientă care își protejează locuitorii împotriva fenomenelor meteorologice extreme sau altor riscuri naturale și antropice. **Pandemia oferă oportunitatea unui nou început, în care orașele își pot contura o realitate urbană substanțial diferită, luându-și angajamentul de a sprijini persoanele vulnerabile, de a proteja sisteme naturale, de a clădi o economie durabilă și de a aborda potențiale amenințări împreună.** O redresare verde va impune aplicarea unor modele bazate pe dezvoltare economică globală, producție de proximitate și tipare de consum, legând orașele de comunități rurale și scurtând lanțurile de aprovizionare.

Este necesar un efort decisiv pentru a găzdui, adapta și extinde sisteme integrate multimodale de transport în orașe și zone metropolitane, cu scopul de a regândi și transforma transportul în comun, asigurând tranziția de la utilizarea mașinii personale la forme mai durabile, mai incluzive, mai sănătoase și mai sigure de mobilitate pentru cetățeni.

În timp ce distanțarea fizică este importantă, orașele nu trebuie să regreseze în ceea ce privește politicile de utilizare a terenurilor care omit eficiența sporită a densificării urbane. Este important să fie prevenită extinderea urbană și să fie promovată, în schimb, densitatea strategică pentru a asigura faptul că infrastructura și serviciile urbane funcționează eficient, reducând în paralel utilizarea resurselor naturale și emisiile de gaze cu efect de seră. Nivelurile adecvate și bine concepute de compactare urbană facilitează productivitatea economică ridicată și eficiența ecologică, esențiale în prevenirea vulnerabilităților fundamentale. De asemenea, acestea creează medii de facilitare pentru prevenția bolii și promovarea sănătății. Planificarea urbană și regională trebuie să promoveze în mod sincron orașe compacte, integrate și multifuncționale, care scurtează distanța între locul de muncă și domiciliu, asigurând în paralel un aport adecvat de spații verzi publice și deschise, în special și cartiere supraaglomerate, precum și facilități de transport în comun și nemotorizat.

Analizele efectuate după mai mult de un an de pandemie sugerează că domeniul „modului zilnic de viață și de muncă” va suferi transformări semnificative în viitor. Unele dintre aceste schimbări vor dura și vor avea un impact semnificativ asupra culturii, timpului liber, educației, administrațiilor publice și mobilității în perioada post-pandemică.

Mecanismele eficiente de coordonare între autoritățile naționale și locale sunt esențiale. Trebuie să fie consolidate sistemele locale și să fie construită capacitatea reprezentanților locali

pentru a gestiona răspunsul la provocările ivite (de la sănătate la economie și protecție socială). Investițiile în infrastructura locală vor fi esențiale pentru adaptarea orașelor și comunelor la noile condiții, asigurându-se astfel reziliența pe termen lung a localităților.

Dezvoltarea urbană și rurală reprezintă factori cheie pentru îndeplinirea obiectivului propus de creștere a rezilienței localităților urbane și rurale la provocările generate de crizele economice și sociale de la nivel global. Problemele și provocările sus-menționate se adaugă celor cu care orașele și comunele se confruntau în ultimii ani, după cum urmează:

Dezvoltarea urbană

Nevoia unei transformări urbane sustenabile este subliniată de Agenda 2030 pentru Dezvoltare Durabilă, în special Obiectivul 11 pe Dezvoltare Durabilă, care este dedicat transformării orașelor în unele incluzive, sigure, reziliente și durabile. Alte documente majore ce propun această transformare includ Noua Agendă Urbană, Acordul de la Paris și Pactul Ecologic al Comisiei Europene. Noua Cartă de la Leipzig, adoptată în 30 noiembrie 2020, oferă un cadru de politici pentru a cuprinde dimensiunea urbană în acordurile europene și globale și pentru a promova orașe mai verzi, mai echitabile, mai productive și mai bine guvernate.

Deși, conform delimitării administrative tradiționale, gradul de urbanizare în România este de numai 55%, acesta crește la 76% după metodologia UE-OCDE, care ține cont de relațiile funcționale și dinamica regională identificate în baza fluxurilor de navetă. Aceste zone urbane funcționale cuprind jumătate din localitățile României și generează 97% din dezvoltarea economică a țării. Ca atare, zonele urbane sunt esențiale atât pentru dezvoltarea rurală cât și pentru dezvoltarea României în general. De asemenea, întrucât o mare parte din problemele de mediu sunt generate în zonele urbane (95% din emisiile de gaze cu efect de seră), intervenția în aceste zone este esențială pentru a asigura încadrarea în țintele stabilite prin Pactul Verde European.

În total, 319 de unități administrative sunt clasificate drept urbane, 102 fiind declarate municipii și 216 orașe, la care se adaugă municipiul București.

Localitățile din România se confruntă cu un puternic declin demografic din cauza îmbătrânirii populației, a scăderii natalității și a migrației, însă cu diferențieri spațiale. Astfel, în perioada 2006-2019, populația a crescut în doar 17,5% dintre reședințele de județ (7/40), față de 75% din zonele periurbane aferente reședințelor de județ (30/40).

Decalajul economic și dezvoltarea inegală a orașelor din România se reflectă în modelele de dezvoltare demografice și spațiale, creând diferențe mari între principalii poli de creștere economică – București, urmat de cele mai mari 7 orașe, orașele secundare mai puțin performante ca importanță regională și un număr mare de orașe de dimensiuni mici și medii cu o economie cu probleme.

Performanța economică are un impact direct asupra modelelor de creștere spațială, de aici rezultând cele trei tipuri de tendințe: creștere (expansiune), stagnare și scădere (fragmentare).

Prin urmare, conform analizelor efectuate în Politica Urbană a României, la nivel național orașele se confruntă cu două provocări spațiale distincte:

- **Provocări legate de expansiunea urbană** – fenomenul de expansiune urbană poate fi observat atât în orașele dinamice din punct de vedere economic, cât și în cele mai puțin prospere, cu o populație în scădere (În perioada 1993-2018, suprafața totală a intravilanului celor 319 orașe s-a dublat). Orașele în expansiune au cunoscut vizibile extinderi urbane necontrolate și necoordonate, cu consecințe precum o infrastructură publică neadaptată (drumuri, apă/gaze, trotuare), dependența de automobil și accesul redus la facilități (precum spații publice, școli, spitale, zone de recreere). Având în vedere că populația a 33 dintre reședințele de județ a scăzut începând cu 2006, consumul excesiv de terenuri și expansiunea urbană au fost cauzate de factori precum creșterea slab coordonată între așezările vecine și incapacitatea de a controla dezvoltarea speculativă din sectorul privat (cauzate inclusiv de lipsa unei viziuni strategice comune și a unor documentații de urbanism actualizate și digitalizate).
- **Provocări legate de scăderea calității vieții în centrul urban** – atât orașele în creștere, cât și cele în declin cunosc o contracție spațială, însoțită de micșorarea infrastructurii sociale și pietonale, precum și de o vitalitate socială redusă, eforturile de regenerare fiind insuficiente și distribuite inegal. Toate acestea au dus la declinul demografic, la îmbătrânirea țesutului arhitectonic și la întărirea segregării sociale. În mod evident, investițiile menite să contribuie la dezvoltarea orașelor trebuie să aibă în vedere noile realități impuse de pandemia Covid-19. În același timp, fondurile disponibile prin intermediul PNRR ar trebuie să ajute la creșterea pe termen lung a competitivității, incluziunii și sustenabilității zonelor urbane românești. Pentru a fi reziliente, zonele urbane trebuie să investească în infrastructura verde și să își adapteze spațiul public la noile cerințe de siguranță a cetățenilor. Chiar dacă zonele urbane românești au avut o bună performanță socio-economică în ultimii ani, ele se confruntă cu o serie de probleme ce le poate afecta competitivitatea pe termen mediu și lung.

Cartierele cu locuințe colective, care reprezintă 69,7% din locuințele urbane, se confruntă cu un țesut urban îmbătrânit, o calitate scăzută a spațiilor publice și lipsa implicării în comunitate.

Planificate ca niște cartiere-dormitor bazate pe conceptul de uniformitate socială și unitate a familiei, aceste cartiere nu mai corespund preferințelor actuale. În plus, lățimea străzilor din zonele rezidențiale nu a fost planificată pentru noul volum de autovehicule și cererea de locuri de parcare, ocupând din spațiul public dedicate funcțiunilor de recreere.

Calitatea vieții în nucleul orașelor este în scădere în ciuda sustenabilității sale inerente, orașele fiind inițial planificate în jurul unor comunități dense, active, care favorizează mersul pe jos, cu un mix sănătos de funcțiuni. Calitatea vieții este o noțiune definită de Eurostat ca ceva „mai mult decât producția economică și nivelul de trai, incluzând o gamă

completă de factori ce influențează aspectele vieții care dau un sens existenței oamenilor, dincolo de aspectele materiale. Calitatea scăzută a locuințelor și a spațiilor publice, fragmentarea țesutului urban (terenuri dezafectate), traficul aglomerat și gestionarea insuficientă a parcarilor au un impact semnificativ asupra calității generale a vieții.

Numărul și calitatea spațiilor publice urbane la nivel național sunt scăzute, iar multe clădiri istorice sunt în pericol sau într-o stare avansată de degradare. Regenerarea zonelor istorice și a spațiilor publice este esențială pentru definirea identității urbane, sprijinirea turismului, implicarea comunității și îmbunătățirea calității vieții. Orașele mai mici se confruntă cu rate mari de neocupare și închidere a facilităților culturale. Restaurarea arhitecturală sau intervențiile urbane nu activează în mod implicit viața publică. Acestea trebuie să fie completate de o funcționalitate îmbunătățită, ținând cont de preferințele oamenilor.

Multe administrații locale, în special cele mici și mijlocii, mai puțin dinamice, nu au realizat suficiente investiții pentru îmbunătățirea calității vieții, fiind copleșite de declinul demografic, rata mare de spații vacante și nevoia de a furniza servicii publice de bază.

Deși numărul de autoturisme pe cap de locuitor în România este unul dintre cele mai mici din Europa, numărul de autovehicule a crescut de patru ori din 1990 și până în prezent. În acest timp, infrastructura de transport public de la nivel local a stagnat, sau chiar s-a diminuat, numărul autovehiculelor de transport public scăzând cu 26,2%, iar lungimea totală a liniilor de transport public (fără autobuze) a scăzut cu 15%.

Orașele dinamice se luptă cu gestionarea parcarilor. Având în vedere că numărul de autovehicule aproape că s-a dublat din 2006, autoritățile publice nu au fost capabile să limiteze impactul spațial și ecologic al acestora nici prin norme de politică, nici prin extinderea infrastructurii de parcare.

Prin urmare, în special orașele dinamice sunt sufocate de autovehicule parcate ilegal, care ocupă orice tip de teren, inclusiv trotuare, zone verzi și spații publice. Șoferii pierd zilnic foarte mult timp încercând să găsească un loc de parcare, în timp ce pietonii sunt puși în pericol. Zonele cele mai afectate sunt cartierele rezidențiale din interiorul orașului, prinse între centru și suburbiile în creștere. Poluarea fonică și atmosferică sunt probleme des întâlnite în mediul urban, România fiind una dintre țările cu cel mai mare procent al populației afectate de zgomotul provenit din trafic. Viața publică este direct afectată de traficul aglomerat și de o gestionare deficitară a parcarilor, din cauza contracției spațiilor de socializare, inclusiv a activităților statice spontane de pe trotuare.

Platformele industriale urbane dezafectate sunt răspândite în multe dintre fostele orașe industriale, cauzând fragmentare urbană și declin în zonele înconjurătoare. Declinul industrial de după căderea comunismului a avut un impact spațial asupra multor orașe, întrucât fostele situri industriale au fost abandonate fără o reabilitare corespunzătoare a mediului și au fost lăsate să se degradeze lent. În lipsa unei strategii de reamenajare și a unor informații clare cu privire la nivelul de contaminare, terenurile dezafectate sunt în general evitate de dezvoltatorii imobiliari. Prin urmare, acestea devin principala cauză a fragmentării în centrul

urban, constituind bariere fizice care cauzează declinul în zonele înconjurătoare. Este o situație deosebit de problematică pentru orașele mici și mijlocii, în special cele monoindustriale unde terenurile dezafectate ocupă o mare parte din intravilan, precum și pentru unele orașe mari care au avut industrie siderurgică și metalurgică și, prin urmare, au unele dintre cele mai mari situri industriale dezafectate. Oportunitățile de reamenajare funcțională, de reabilitare a spațiilor verzi și de conservare arhitecturală ar trebui explorate și propuse ca o alternativă durabilă la expansiunea necontrolată.

O paradigmă de restructurare urbană trebuie să abordeze decalajele digitale și infrastructura de conectivitate esențială. Pandemia de COVID-19 a evidențiat faptul că internetul a devenit un drept al omului. Începând cu rezultatele testelor COVID-19 până la școala online, accesul la internet a devenit sinonim cu accesul la serviciile urbane fundamentale. Astfel de servicii sunt esențiale pentru ca acele comunități cu adevărat vulnerabile și slab deservite să nu rămână în urmă în ceea ce privește învățarea și educația, întrucât școlarizarea deficitară la nivelul învățământului elementar poate marca în mod negativ întreaga existență a locuitorilor de la orașe în ce privește mobilitatea socială.

Restrângerea spațiilor verzi și reducerea numărului de arbori în mediul urban are un impact negativ asupra sănătății, microclimatului urban și calității vieții. Calitatea și cantitatea spațiului verde din orașele românești este cu mult sub norma de 50 mp/cap de locuitor recomandată de OMS (Organizația Mondială a Sănătății), doar câteva orașe îndeplinesc standardul UE de 26 mp/cap de locuitor, chiar dacă se constată o creștere semnificativă a spațiilor verzi urbane începând cu 1990. Realitatea urbană indică faptul că această aparentă creștere se datorează modificărilor aduse metodologiei de calcul și nu se reflectă într-o creștere efectivă a spațiilor verzi publice de calitate. Deși parcurile mari s-au bucurat de atenția cuvenită, spațiile verzi informale situate de obicei în cartierele rezidențiale sunt tratate ca spații reziduale – îngădite, neîntreținute. În același timp, în multe cartiere rezidențiale nu există niciun parc la o distanță de până la 10 minute de mers pe jos, un standard general privind calitatea vieții.

Dincolo de cantitatea de zone verzi, un motiv cheie de îngrijorare îl reprezintă calitatea acestor spații. Lipsesc culoarele verzi, ecosistemele urbane iar cursurile de apă nu sunt valorificate.

Modificările spațiale contribuie semnificativ la disoluția vieții sociale, manifestată prin izolare socială, implicare comunitară și civică redusă și deconectarea de viața publică. În ciuda structurii care favorizează mersul pe jos, aceasta este o problemă întâlnită atât în orașele mari, cât și în orașele mici, deși are cauze diferite. Orașele mici nu au infrastructura socială necesară pentru a stimula implicarea comunității – mobilier urban, scuaruri, centre comunitare, iar declinul demografic și rata de neocupare contribuie la pierderea vitalității sociale. Pe măsură ce tot mai multe orașe reușesc să își îmbunătățească spațiile publice importante, accentul ar trebui să se îndrepte spre regenerarea cartierelor cu locuințe colective. Viața publică este esențială în crearea unei identități urbane și în stimularea implicării civice și a inițiativelor cetățenești.

Din perspectiva locuirii, pandemia de Covid 19 a afectat în mod special comunitățile dezavantajate, fiind sporite problemele cu comunitățile dezavantajate, limitând accesul persoanelor din această categorie la o locuință decentă.

Totodată, interesul mai mare pentru imobilele noi nu reflectă neapărat o îmbunătățire generală a calității vieții în cadrul comunității, ci calitatea generală scăzută a locuințelor construite înainte de 1989. Deși are cel mai mare procent de locuințe ocupate de proprietari din UE – 96,8% și a înregistrat o îmbunătățire semnificativă a indicatorilor, datele Eurostat indică faptul că România are:

- **cel mai mare procent de persoane care locuiesc în gospodării supraaglomerate – 47% din populație, comparativ cu media europeană de 15,7%.**
- **cel mai mic număr de camere de persoană – 1,1 camere, comparativ cu media europeană de 1,6 camere;**
- **cea mai mare rată a privării de locuință – 16,5%, comparativ cu media europeană de 4%.**

România este țara cu cea mai mare rată de lipsă de locuințe la nivelul UE. Grupurile sărace și marginalizate ale României – atât în zonele urbane, cât și în cele rurale – se confruntă cu provocări serioase în sectorul locuințelor, inclusiv locuințe de calitate scăzută, infrastructură inadecvată și lipsă de securitate a proprietății. În anuarul său regional din 2013, analiza Eurostat a clasat România în rândul țărilor cu „lipsă severă de locuințe” (SHD).

Parlamentul European a adoptat în ianuarie 2021 Rezoluția „Locuințe decente și accesibile pentru toți”, prin care solicită Statelor Membre, printre altele, să asigure locuințe adecvate, sănătoase și eficiente din punct de vedere energetic, să ia măsuri privind persoanele fără adăpost și să investească în locuințe sociale, publice, accesibile și eficiente din punct de vedere energetic. Conform estimărilor, în România aproximativ 30.000 familii au nevoie de locuințe sociale (persoane marginalizate, familii din așezări informale, familii în risc de evacuare).

Din perspectiva mobilității urbane durabile, un factor important pentru creșterea bruscă a emisiilor de GES în sectorul transporturilor urbane este creșterea motorizării private. Deși sub media la nivelul UE, proprietatea de mașini a crescut constant în ultimii 20 de ani, ajungând la 261 de mașini la 1.000 de locuitori în 2018 (media la nivelul UE se situează la 505 mașini la 1.000 de locuitori). Mai mult, există încă vehicule care circulă în orașe care sunt vechi și se caracterizează prin consum ineficient de combustibil. Acest lucru afectează negativ emisiile de GES și calitatea generală a aerului. De fapt, în 2017, România a importat 520.000 de vehicule la mâna a doua care nu respectă reglementările de mediu de la nivelul UE. Între 2011 și 2017, numărul autoturismelor *second-hand* înmatriculate a crescut cu 450%. În consecință, în 2019, peste 74% din toate autoturismele înmatriculate în România erau mai vechi de 10 ani, corespunzând standardelor de emisii Euro 4, 3, 2, 1 sau 0.

Cheia pentru a înțelege de ce poluarea aerului nu a fost încă abordată în mod corespunzător este actuala rețea națională de monitorizare. Include stații de monitorizare în diferite regiuni, fiecare cu o suită identică de senzori. Acești senzori măsoară concentrația de GES (CO₂, CH₄

și N₂O), a particulelor (PM₁₀ și PM_{2.5}) și a poluanților reglați (monoxid de carbon, ozon și plumb).

Acest sistem actual îmbătrânește și multe stații au încetat să înregistreze unele valori sau au încetat să funcționeze toate împreună. În toată țara, există 283 de UAT cu întreprinderi înregistrate - surse de poluare. Doar 25,08% (71 de teritorii) din aceste teritorii cu întreprinderi înregistrate au cel puțin o stație de monitorizare, lăsând 75% din teritorii nesupravegheate. Inexactitatea datelor este evidentă. De exemplu, atunci când se compară emisiile de gaze cu efect de seră (poluanți globali), poluanții locali și veniturile raportate din industriile probabil poluante pentru fiecare județ, nu există o corelație observabilă între emisii și venituri. Această diferență este deosebit de relevantă pentru București, care are cele mai mari emisii de GES din toate județele, dar cea mai mică rată de măsurare a poluanților locali.

Congestia traficului este raportată a fi o problemă în creștere în mai multe orașe, pe măsură ce numărul vehiculelor personale crește. Congestia, cu caracterul rezultat start-stop al ciclului de conducere pe care îl impune vehiculelor, crește semnificativ emisiile de GES din traficul rutier.

Motivul principal care explică congestia crescută este expansiunea urbană și o planificare integrată inadecvată a transportului urban.

În acest context, trebuie promovate mijloace alternative de transport – transportul public, respectiv, utilizarea mijloacelor de transport nemotorizate/nepoluante; și trebuie utilizate sistemele digitale de gestionare a traficului.

Zonele urbane mari se confruntă cu provocări legate de creșterea urbană și creșterea cererii de transport. Creșterea în centrele urbane face ca mobilitatea să fie o problemă dificilă. Drumurile sunt active de infrastructură pe termen lung. Odată construit, este foarte costisitor și perturbator să fie lărgite sau traficul să fie redirecționat, în special în zonele din interiorul orașului. Pe măsură ce zonele metropolitane se extind, costurile de transport reprezintă o parte din ce în ce mai mare din bugetele gospodăriilor.

Prin urmare, sunt necesare soluții tehnologice care să permită gestionarea fluxului de trafic mai eficient – creșterea capacității drumurilor minimizând în același timp întârzierile și impactul asupra mediului.

Măsurile de îmbunătățire a mobilității urbane trebuie să contribuie și la creșterea siguranței rutiere din cadrul zonelor urbane. Este cunoscut faptul că la nivel european, România se află în ultimele poziții în ceea ce privește siguranța rutieră. În acest context, în următoarea perioadă va fi promovată Strategia Națională de Siguranță Rutieră 2021-2030, în cadrul căreia vor fi cuprinse măsuri de corelare a planificării urbane cu mobilitatea urbană și cu siguranța rutieră, precum și utilizarea sistemelor inteligente pentru colectarea de date și pentru măsuri de îmbunătățire a condițiilor de trafic.

Tipurile de intervenție propuse mai jos sunt stabilite în cadrul **Politicii Urbane a României**, document elaborat cu suport tehnic oferit de către Banca Mondială (finanțat prin intermediul Programului Operațional Capacitate Administrativă 2014-2020) și care va fi aprobat prin hotărâre de Guvern. Politica Urbană a României a fost elaborată pentru a implementa la nivel național și subnațional prevederile Noii Carte de la Leipzig pentru dezvoltarea urbană durabilă.

În sensul prezentului document, Zonă Urbană Funcțională (ZUF) reprezintă: „Zona formată din unul sau mai multe centre urbane cu caracter polarizator din punct de vedere socio-economic și unitățile administrativ-teritoriale învecinate aflate în zona de navetă, între care există relații de cooperare în mai multe sectoare”.

Dezvoltarea rurală

Zonele rurale ocupă 87% din teritoriul național, iar populația rurală totalizează 8.959.096 persoane sau 46% din populația României. Din punct de vedere al tipologiei DEGURBA (tipologia urban-rural elaborată de către EUROSTAT), regiunile predominant rurale ocupă aproape 60% din teritoriu.

Localitățile rurale pot fi stabilite în mai multe categorii: localități rurale ce se află în zonele urbane funcționale, ce trebuie să gestioneze externalitățile nucleelor urbane, localități rurale ce se află în zona de susținere a zonelor urbane, și zonele profund rurale, ce se află la o distanță mai mare de 30 minute de zonele urbane și implicit la serviciile și dotările de bază. În aceste ultime două categorii, schimbările înregistrate la nivelul populației rurale în ultimele două decenii, evidențiate prin evoluția negativă a principalilor indicatori demografici, au generat un dezechilibru demografic pronunțat care se manifestă prin îmbătrânirea populației, scăderea natalității și a fertilității, prin creșterea mortalității, dar și prin explozia migrației externe, având ca efect negativ principal depopularea zonelor rurale. Aceste tendințe sunt și mai accentuate în zonele profund rurale.

Lipsa unei intervenții concentrate în aceste zone va accentua în viitor declinul demografic, economic și social. De altfel, dacă tendințele actuale se păstrează, în 2050 populația rurală din România va ajunge la numai 6 milioane de locuitori. În contextul îmbătrânirii demografice și a dinamicii economice actuale, scăderea populației rurale poate fi considerată naturală, dar în raport cu situația specifică de la nivel național, aceasta are caracterul unei mutații care afectează posibilitățile de dezvoltare viitoare.

Studiile realizate pentru fundamentarea Strategiei de dezvoltare teritorială a României și Rapoartele privind starea teritoriului arată că sărăcia rurală este de 2,4–3,4 ori mai mare decât sărăcia urbană. Un județ este cu atât mai sărac cu cât județul are o pondere mai ridicată a populației rurale.

În mediul rural, vreme îndelungată s-a menținut un mod de viață specific, prin păstrarea identității culturale, a obiceiurilor și a unor tehnici agricole tradiționale, elemente de patrimoniu imaterial care sunt în prezent în pericol de dispariție din cauza migrației tinerilor, venită ca urmare a degradării vieții (infrastructură precară la nivel local). Menținerea civilizației rurale autentice românești ar aduce un plus de valoare pentru activități economice precum agroturismul, turismul cultural și ecoturismul.

Măsurile propuse în această componentă pentru atingerea obiectivului de coeziune teritorială sunt preluate din Strategia de Dezvoltare Teritorială a României, document elaborat în conformitate cu prevederile Agendei Teritoriale 2020, respectiv Agenda Teritorială 2030.

Cicloturismul

Una dintre măsurile teritoriale promovate prin Strategia de Dezvoltare Teritorială a României (SDTR) urmărește punerea în valoare a patrimoniului natural și cultural. Această măsură vizează dezvoltarea economică durabilă la nivel regional și local și creșterea nivelului de trai al locuitorilor din zonele rurale, ceea ce implică practicarea unor forme de turism durabil, inclusiv cicloturism.

Totodată, Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației asigură coordonarea Ariei Prioritare 3 - „Cultură, turism și contacte directe între oameni”, din cadrul Strategiei Uniunii Europene pentru Regiunea Dunării (SUERD), având în acest sens rolul de a sprijini implementarea noului Plan de acțiuni aferent SUERD, în cadrul căruia rutele EuroVelo sunt prioritare. La nivelul Comitetului de Coordonare al Ariei Prioritare 3 a Strategiei Uniunii Europene pentru Regiunea Dunării - „Cultură, turism și contacte directe între oameni” există susținere pentru dezvoltarea rutelor ciclabile în vederea atingerii Țintelor SUERD, astfel cum au fost stabilite în cadrul noului Plan de Acțiune. Asigurarea unui cadru de coordonare a planificării rutelor cicloturistice poate asigura economii semnificative de costuri, precum și realizarea traseelor conform unor standarde uniforme.

În ceea ce privește Rețeaua EuroVelo, la nivelul forurilor de specialitate europene s-a stabilit în mod convențional ca două dintre rutele europene să treacă prin România: Magistrala EuroVelo 13 („Traseul cicloturistic al Fostei Cortine de Fier”) – care are un parcurs de aprox. 300 de km prin România și Magistrala EuroVelo 6 („Atlantic - Marea Neagră”) – cu un parcurs de aproximativ 1.200 de km, care urmează cursul Dunării. România nu a amenajat, nici măcar la nivel de marcaje, secțiunile care îi revin din Eurovelo 6 și Eurovelo 13. Prin SDTR este promovată amenajarea circuitului cicloturistic Baziaș-Tulcea, parte a proiectului „EUROVELO”.

Amenajarea traseelor velo de rang regional și național cunoaște încă progrese lente. La nivel național există sub 1.000 de km de piste, lungimi insignifiante față de necesarul și potențialul României. Beneficiile amenajării traseelor velo naționale și a celor Eurovelo cuprind realizarea tranziției ecologice și reducerea poluării, dar și dezvoltarea economică a comunităților locale și a turismului, și poate contribui la dezvoltarea durabilă a comunităților defavorizate.

Principalele provocări ale demersurilor de operaționalizare a traseelor velo naționale includ stabilirea unui cadru legislativ, instituțional și organizațional adecvat, precum și eficientizarea efortului organizatoric, având în vedere faptul că în realizarea acestor trasee este necesară separarea fluxurilor de trafic dintre biciclete și autovehicule pe drumurile județe, acolo unde este cazul, este necesară stabilirea unor parteneriate cu entitățile care administrează imobilele pe care vor fi amplasate traseele și măsuri de urgentare a exproprierii terenurilor extravilane pentru realizarea acestor investiții, după caz.

În prezent, la nivel național nu este asigurat cadrul legislativ necesar pentru construirea, amenajarea, omologarea și întreținerea pistelor de biciclete și a unei rețele de trasee cicloturistice. Prin urmare, trebuie să se intervină pentru asigurarea standardelor de reglementare în ceea ce privește construcția, siguranța, operarea și întreținerea, precum și regimul juridic al traseelor, luând în considerare tipul, precum și nivelul de importanță al acestora.

b. Obiective

O1. Asigurarea cadrului pentru reziliența localităților urbane și rurale prin investiții în infrastructura locală care vor susține tranziția verde a zonelor urbane și rurale din România și reducerea disparităților teritoriale la nivel regional, intra-regional și intra-județean.

O2. Creșterea capacității administrative prin asigurarea cadrului pentru reformarea și digitalizarea instrumentelor de planificare teritorială și urbană la nivelul autorităților publice locale.

O3. Crearea unei rețele naționale velo care să includă și rutele Eurovelo

Autoritățile publice locale trebuie sprijinite pentru a dezvolta investiții în infrastructura locală, asigurându-se astfel că serviciile esențiale, cum ar fi lanțurile alimentare, protecția socială și serviciile de sănătate de rutină, rămân funcționale în timpul unei crize economice, sociale sau sanitare.

Infrastructura locală, de la clădirile ce fac posibilă gestionarea unor servicii publice esențiale, la spațiile publice care permit continuarea activităților culturale și sociale, de la spațiile verzi și cursurile de apă care asigură un microclimat optim în mediul urban, la stocul de locuințe publice prin care se asigură faptul că nimeni nu este lăsat în urmă sau de la mijloacele de transport nepoluante, la piste pentru biciclete care permit circulația persoanelor în condiții de siguranță, reprezintă elemente esențiale care asigură pe de-o parte depășirea problemelor crizelor economice, sociale sau sanitare, iar pe de altă parte contribuie la un mediu mai sănătos și la condiții de viață mai bune pentru locuitori. De asemenea, localitățile trebuie să fie bine planificate, pentru a utiliza eficient terenurile și pentru a fi orientate spre principiile generale de creștere rezilientă și de calitate ridicată a vieții.

În acest sens, la nivel național se află în elaborare Politica Urbană a României, ce reprezintă o strategie integrată și coordonată la nivel național pentru a ghida dezvoltarea urbană durabilă, inclusiv creșterea, și a controla expansiunea haotică. O atenție deosebită este acordată coerenței formei urbane a orașelor, valorificării terenurilor virane, densificării și regenerării ca forme de

creștere rezilientă. Pentru atingerea acestui obiectiv, cadrul legislativ va fi revizuit și sistematizat prin intermediul Codului amenajării teritoriului, urbanismului și construcțiilor pentru a ține cont de realitatea actuală și a consolida cooperarea la nivel interjurisdicțional.

Structura și calitatea serviciilor centrului urban joacă un rol esențial în inversarea fenomenului de expansiune; prin urmare, măsurile ar trebui axate pe investiții în servicii publice cheie care țin cont de dimensiunea spațială și demografică, pe regenerarea spațiilor publice și a cartierelor de blocuri, precum și pe abordarea peisajelor urbane fragmentate (terenuri dezafectate, clădiri neutilizate).

Între performanța economică și calitatea vieții, a spațiului construit și a infrastructurii publice din centrul urban există o relație de tip cauză-efect, existența acestor elemente putând atrage atât investiții, cât și migranți. În general, orașele mari au instrumentele necesare pentru a soluționa problemele spațiale pe măsură ce apar, însă trebuie acordată mai multă atenție orașelor secundare mai puțin performante și orașelor mici aflate în declin, care nu au beneficiat de un sprijin susținut în perioadele de finanțare cu fonduri nerambursabile 2007-2013 și 2014-2020.

Procesul de dezvoltare a capacităților instituționale trebuie adaptat pentru a răspunde provocărilor diferențiate. De exemplu, zonele urbane dinamice vor fi vizate pentru dezvoltarea capacităților de gestionare a creșterii economice și spațiale (cooperare, planificare și gestionare servicii la nivel metropolitan/ ZUF) și un accent puternic pe creșterea veniturilor din surse proprii ca procent din veniturile totale. Pe de altă parte, orașele mai mici vor fi vizate pentru dezvoltarea capacităților care să îmbunătățească absorbția fondurilor UE (acestea reprezentând o proporție semnificativă din veniturile lor), precum și atragerea de noi investitori și menținerea celor existenți la nivel local.

Pentru zonele rurale, sunt necesare măsuri integrate care să conducă la creșterea calității vieții. Conform Strategiei de Dezvoltare Teritorială a României, pentru creșterea coeziunii teritoriale, sunt necesare măsuri pentru infrastructura de bază, care să fie combinate cu măsuri care să aducă inovația și în mediul rural. De asemenea, unul din cele 5 obiective majore ale SDTR este reprezentat de valorificarea durabilă a patrimoniului cultural și natural. În acest sens, o măsură concretă de operaționalizare a acestui obiectiv este dezvoltarea rețelei de cicloturism la nivel național, inclusiv amenajarea rutelor Eurovelo 6 și 13 (“Atlantic - Marea Neagră” și “Traseul cicloturistic al Fostei Cortine de Fier”) stabilite la nivel european.

Toate aceste măsuri pentru infrastructura urbană și rurală sunt necesare și pentru a combate tendințele și modurile de comportament nesustenabile – izolarea, segregarea, care pot afecta negativ localitățile urbane și rurale.

II. Descrierea reformelor și investițiilor din fiecare componentă

Pentru reforme:

R.1 Politica Urbană a României, cadru de politici pentru îmbunătățirea dezvoltării urbane

Reforme prioritare:

R1.1. Stabilirea unui mecanism de implementare pentru Politica Urbană a României bazat pe o structură de guvernare clară și principii de implementare

R1.2. Crearea cadrului pentru mobilitate urbană durabilă

R1.3. Reforma sistemului de planificare - Codul Amenajării Teritoriului, Urbanismului și Construcțiilor

R.2 Strategia de Dezvoltare Teritorială a României, cadru de politici pentru reducerea disparităților teritoriale

R2.1. Crearea cadrului de implementare a Strategiei de Dezvoltare Teritorială a României

R2.2. Lege pentru reducerea disparităților teritoriale pentru stabilirea unor măsuri investiționale și fiscale pentru creșterea coeziunii teritoriale

R2.3. Consorții administrative pentru a îmbunătăți eficiența serviciilor publice și eficacitatea implementării investițiilor

R2.4. Adoptarea cadrului legislativ și instituțional pentru dezvoltarea de piste velo și trasee cicloturistice, de rang național și regional, prin crearea și, după caz, actualizarea legislației de profil, precum și prin crearea unei entități cu rol de coordonator național al rețelei, inclusiv a traseelor EuroVelo.

Tip: Reforme remediale

Pentru:

- Municipii reședință de județ (cu posibilitatea de a fi efectuate la nivelul zonelor urbane funcționale)
- Municipii, altele decât cele reședință de județ
- Orașe
- Comune
- Consilii județene, în parteneriat cu municipii, orașe și comune/ cu autoritățile publice centrale

R.1 - Politica Urbană a României, cadru de politici pentru îmbunătățirea dezvoltării urbane

Reformă prioritară:

R1.1. Stabilirea unui mecanism de implementare pentru Politica Urbană a României bazat pe o structură de guvernanță clară și principii de implementare.

– pentru asigurarea unei agende comune a autorităților publice de îmbunătățire a cadrului de dezvoltare urbană

Zonele urbane generează 97% din PIB-ul României și 95% din emisiile de gaze cu efect de seră. În acest context, pentru redresarea economică post Covid19 și pentru încadrarea în țintele Pactului Ecologic European trebuie acordată o atenție sporită dezvoltării urbane.

Reforma abordează Recomandările specifice de țară:

- (2020) *Să îmbunătățească eficacitatea și calitatea administrației publice, precum și previzibilitatea procesului decizional, inclusiv printr-o implicare adecvată a partenerilor sociali;*
- (2020) *Să ia toate măsurile necesare pentru a combate în mod eficace pandemia, a susține economia și a sprijini redresarea viitoare;*
- (2020): *Să direcționeze cu prioritate investițiile către tranziția ecologică și digitală, în special către transportul durabil, infrastructura de servicii digitale, producția și utilizarea energiei în mod nepoluant și eficient, precum și către infrastructura de mediu, inclusiv în regiunile miniere.*

Politica Urbană a României 2020-2035 este elaborată cu suport tehnic din partea Băncii Mondiale și este finanțată prin intermediul Programului Operațional Capacitate Administrativă 2014-2020 (SIPOCA 711). Politica Urbană a României are ca obiectiv transformarea zonelor urbane din România ca orașe reziliente, incluzive, accesibile, productive și bine guvernate. Politica Urbană a României 2020-2035 reprezintă un set de principii directe de planificare, dezvoltare și management a zonelor urbane de toate dimensiunile, reprezentând totodată un instrument de consolidare a capacității administrative. Politica Urbană a României transpune la nivel național principiile europene de dezvoltare urbană stabilite în Noua Carte de la Leipzig și reprezintă un sprijin pentru adaptarea orașelor în perioada de redresare economică, contribuind inclusiv la atingerea obiectivelor naționale privind schimbările climatice și decarbonizarea.

Prin creșterea capacității administrative pentru dezvoltarea urbană se asigură și o mai bună sustenabilitate financiară (stabilirea unui mediu investițional predictibil, o bună creativitate pentru generarea de cât mai multe venituri proprii la nivel local).

Complementaritatea cu alte inițiative:

- Noua Agendă Urbană aprobată în cadrul Conferinței Habitat III a ONU în 2016 Agenda Urbană pentru UE
- Agenda Teritorială 2030 - către o Europă echitabilă și verde, adoptată de miniștrii responsabili cu coeziunea teritorială pe 1 decembrie 2020.
- Noua Cartă de la Leipzig pentru orașe europene durabile, adoptată pe 30 noiembrie 2020.
- Codul amenajării teritoriului, urbanismului și construcțiilor – în lucru.
- Future of Cities Report, Joint Research Centre, 2019.
- Agenda Urbană pentru Uniunea Europeană.

Rezultate concrete:

Analiza documentelor-cadru de la nivel mondial și european și preluarea principiilor și obiectivelor acestora;

Analiza documentelor strategice, legislative și de planificare pentru domeniile sectoriale care au incidență asupra dezvoltării urbane;

Analiza documentelor strategice privind dezvoltarea urbană și teritorială la nivel local

Baza de date statistice urbane după modelul RFSC (1000 de indicatori dispuși într-un mod granular);

Politica Urbană 2020-2035 și planul de acțiune aferent;

4 strategii de dezvoltare urbană la nivel local pentru implementarea prevederilor Politicii Urbane;

Platforma de dialog și sprijin tehnic pentru asigurarea implementării la nivel național a acțiunilor convenite în cadrul parteneriatelor Agendei Urbane a Uniunii Europene.

Reforma prioritară va fi implementată prin:

M1. Intrarea în vigoare a documentului cadru al Politicii Urbane a României, care va include: o definiție clară a rolurilor și responsabilităților pentru autoritățile naționale și locale,

principii de implementare care acordă prioritate soluțiilor durabile și digitale, mecanismelor de finanțare stabile, prioritizarea proiectelor urbane durabile propuse de consorțiile administrative ale unei zone urbane funcționale și zone metropolitane (în baza legii zonelor metropolitane adoptate), utilizarea indicatorilor-cheie de performanță derivați din obiectivele/prioritățile noii Politici Urbane Românești și conectați de tipologia orașelor (orașe în creștere, orașe stagnante și orașe în scădere). până în Trim IV 2022;

M2. Adoptarea și intrarea în vigoare a Legii Zonelor Metropolitane, obiectivul principal fiind stabilirea statutului și funcționarea zonelor metropolitane, pentru elaborarea de proiecte integrate și pentru gestionarea unor servicii publice, cât și pentru beneficiul localităților din zona periurbană privind dezvoltarea economică aferentă marilor centre urbane, până în Trim II 2023.

În cadrul Raportului de Țară 2020 este identificată fragmentarea instituțională ca fiind una din cauzele unei performanțe instituționale reduse. Măsura abordează Recomandarea specifică de țară - (2020) *Să îmbunătățească eficacitatea și calitatea administrației publice, precum și previzibilitatea procesului decizional, inclusiv printr-o implicare adecvată a partenerilor sociali.*

La nivel metropolitan, există un vid legislativ privind atribuțiile precise și limitele de competență în gestionarea serviciilor publice. În plus, în lipsa unor principii clare, asociații intercomunitare sunt dominate de centrele metropolitane, în timp ce comunitățile mai mici nu au cofinanțarea necesară pentru participarea la implementarea proiectelor cu relevanță metropolitană. De asemenea, considerațiile politice interferează adesea cu implementarea proiectului la nivel metropolitan.

Prin promovarea legii pentru zonele metropolitane va fi stabilit statutul și funcționarea zonelor metropolitane, fiind creat cadrul pentru elaborarea de proiecte integrate și pentru gestionarea unor servicii publice, iar localitățile din zona periurbană să beneficieze de dezvoltarea economică aferentă marilor centre urbane. Proiectul de lege va fi elaborat împreună cu Structurile asociative ale unităților administrativ teritoriale din România (UNCJR, AMR, AOR, ACOR).

Rezultate concrete:

- Eficiența și eficacitatea administrației publice – stabilirea unui mod de gestionare uniform a zonelor metropolitane la nivel național
- Stabilirea capacității de finanțare autonomă, pentru a deveni structură eligibilă de gestionare proiecte de infrastructură
- Preluarea serviciilor publice de planificare, transport public, infrastructură edilitară.

M3. Adoptarea și intrarea în vigoare a Strategiei Naționale a Locuirii, incluzând planul de acțiune și identificarea resurselor bugetare necesare, având ca obiectiv creșterea accesului la

locuințe a categoriilor vulnerabile/creșterea accesului tinerilor la locuințe/atragerea specialiștilor în orașele și comunele cu deficit de personal didactic și medical. până în Trim II 2022.

Conform Raportului de Țară (2020), efectele economice ale pandemiei Covid19 vor conduce la creșterea problemelor sociale și la îngreunarea accesului comunităților dezavantajate la o locuință decentă.

Măsura abordează Recomandările specifice de țară (2019) *Să sporească acoperirea și calitatea serviciilor sociale*, respectiv (2020) *Să ofere soluții adecvate de substituție a veniturilor și să extindă măsurile de protecție socială și accesul la serviciile esențiale pentru toți*.

În concordanță cu problemele identificate în domeniul locuirii, obiectivele strategiei se referă la: securitatea locuirii în fața hazardurilor naturale și antropice; creșterea calității locuirii; îmbunătățirea condițiilor de locuire pentru categoriile vulnerabile; creșterea fondului de locuințe publice; dezvoltarea pieței de locuințe; realizarea reformei legislative și instituționale.

Astfel pentru a fundamenta intervențiile privind construirea de locuințe din PNRR este necesară adoptarea și intrarea în vigoare a Strategiei Naționale a Locuirii, incluzând planul de acțiune și identificarea resurselor bugetare necesare, având ca obiectiv creșterea accesului la locuințe a categoriilor vulnerabile/creșterea accesului tinerilor la locuințe/atragerea specialiștilor în orașele și comunele cu deficit de personal didactic și medical. Strategia va include un set de criterii ce vor trebui îndeplinite de unitățile administrative-teritoriale pentru a avea acces la investițiile din PNRR privind construcția de locuințe în funcție de categoriile de beneficiari.

Un alt obiectiv principal al SNL care urmărește realizarea reformei legislative și instituționale va fi realizat prin modificări ale actelor normative primare , cât și secundare astfel încât să fie revizuite criteriile de eligibilitate pentru acordarea unei locuințe publice ținând cont de veniturile beneficiarilor. Vor fi reconsiderate criteriile de eligibilitate pentru facilitarea accesului la locuințe publice a categoriilor sociale cu cea mai mare nevoie, dar și categoriile de beneficiari. Strategia va propune și reglementările necesare pentru instituirea unui sistem de colectare periodică a datelor de către MDLPA (transmitere, colectare, analiză) în vederea fundamentării viitoarelor politici și programe de finanțare privind locuințele sociale. SNL va iniția și revizuirea cadrului legal pentru definirea rolului și competențelor tuturor instituțiilor cu atribuții în implementarea politicilor publice de locuire, respectiv autoritățile administrației publice centrale și locale

Strategia va promova complementaritatea finanțării construcției de locuințe din diferite surse: bugetul de stat, bugetele locale, POIDS, PNRR etc.

Complementaritatea cu alte inițiative:

- European Parliament resolution of 21 January 2021 *on access to decent and affordable housing for all*;
- Agenda Teritorială 2030 - către o Europă echitabilă și verde, adoptată de miniștrii responsabili cu coeziunea teritorială pe 1 decembrie 2020.
- Noua Cartă de la Leipzig pentru orașe europene durabile, adoptată pe 30 noiembrie 2020.
- Noua Agendă Urbană 2016 adoptată în cadrul Conferinței HABITAT III - nimeni nu este lăsat în urmă.

M4. Crearea Platformei de date interoperabile, standardizate, platformă digitală urbană ce reprezintă „sistemul de operare” pe care pot fi furnizate servicii digitale orașelor și comunităților inteligente. Este o implementare software a unei arhitecturi logice care integrează fluxurile de date în interiorul și între sistemele orașului prin exploatarea tehnologiilor moderne, cum ar fi senzori, servicii cloud, dispozitive mobile, analize, rețele sociale etc. O platformă urbană deschisă oferă elemente care permit orașelor să treacă rapid de la operațiuni fragmentate pentru a include operațiuni predictive eficiente și modalități noi de implicare și servirea părților interesate ale orașului pentru a transforma, într-un mod tangibil și măsurabil, rezultatele la nivel local (de exemplu, crește eficiența energetică, reduce congestia traficului și emisiile, creează ecosisteme de inovare (digitale)). O platformă urbană interoperabilă construită pe standarde deschise și API-urile deschise vor permite orașelor să evite blocarea furnizorilor și inovatorilor să dezvolte aplicații portabile și soluții replicabile care pot fi reutilizate și adaptate oricărui oraș / comunitate); acest lucru va permite colectarea, organizarea și combinarea datelor din diferite surse, cum ar fi serviciile municipale și sectorul privat, asigurând în același timp că orașele pot rămâne în control asupra orchestrării ecosistemului lor digital local pentru a asigura suveranitatea datelor lor.

Termen Trim II 2023.

Ajutor de stat

Măsurile aferente acestei reforme vizează adoptarea unui cadru de politică, legislativ și strategic, respectiv implementarea unei platforme de date ce vor fi colectate pentru a fi utilizate în scopuri publice, măsuri care nu reprezintă activitate economică. Prin aceste activități, statul își exercită prerogativele de autoritate publică, nefiind astfel implicat ajutorul de stat (în conformitate cu prevederile pct. 17 și următoarele din *Comunicarea Comisiei privind noțiunea de ajutor de stat astfel cum este menționată la articolul 107 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene*).

R1.2. Crearea cadrului pentru mobilitate urbană durabilă

Reforma prioritară abordează Recomandările specifice de țară:

- (2020) *Să îmbunătățească eficacitatea și calitatea administrației publice, precum și previzibilitatea procesului decizional, inclusiv printr-o implicare adecvată a partenerilor sociali;*
- (2020): *Să direcționeze cu prioritate investițiile către tranziția ecologică și digitală, în special către transportul durabil, infrastructura de servicii digitale, producția și utilizarea energiei în mod nepoluant și eficient, precum și către infrastructura de mediu, inclusiv în regiunile miniere.*

Mobilitatea urbană se confruntă în prezent cu circumstanțe în schimbare: creșterea congestiei, poluarea atmosferică și fonică, schimbările climatice, căutarea alternativelor la combustibili fosili și alte resurse limitate, avansarea urbanizării și criza bugetelor publice sunt exemple ale forțelor care determină dezvoltarea transportului și mobilitatea în Europa.

Folosind o gamă largă de măsuri și strategii interconectate, provocarea este de a face față cererii crescute de mobilitate, dezvoltând în același timp un sistem de mobilitate rezistent, care să poată face față provocărilor viitoare. Conceptele de mobilitate urbană trebuie să țină seama în special de conectarea zonelor suburbane, a zonelor metropolitane și a traficului transfrontalier. Peisajul urban, compatibilitatea de mediu și socială sunt aspecte vitale care trebuie, de asemenea, să fie reflectate.

Mobilitatea este un subiect extrem de interconectat. Problemele importante ale dezvoltării urbane integrate, cum ar fi dezvoltarea urbană durabilă, schimbările climatice urbane, mobilitatea inovatoare și orientarea orașelor spre cetățean sunt distribuite transversal între sectoare și departamente și implică o gamă largă de părți interesate. În plus, există legături importante între aspectele de mobilitate și sănătate. Traficul motorizat, în special, poate avea un impact negativ asupra sănătății rezidenților locali, în timp ce comportamentul durabil și activ privind mobilitatea poate oferi o gamă largă de beneficii încrucișate.

Astfel, mesajele cheie privind reforma, care susțin și menținerea componentei de mobilitate în cadrul fondului local pentru tranziție verde și digitală, sunt că:

- Planificarea urbană și dezvoltarea mobilității trebuie privite ca două fețe ale aceleiași monede, deoarece transportul și mobilitatea sunt variabile dependente de structurile de așezare și de utilizarea terenului;
- Legătura puternică dintre mobilitate și calitatea mediului trebuie privită ca mod eficient de atingerea a valorilor convenite privind, printre altele: clima, calitatea aerului și zgomotul.

Conform *Environmental Implementation Review* pentru România (2019), problema calității slabe a aerului continuă să persiste, principala sursă de poluare a aerului fiind reprezentată de sectoarele transporturilor și energiei. Comisia a recomandat, printre acțiunile prioritare,

actualizarea și îmbunătățirea rețelei de monitorizare a calității aerului și asigurarea raportării în timp util a datelor privind calitatea aerului, astfel încât este necesară colaborarea cu Ministerul Mediului pentru a vedea progresele care s-au făcut și pentru a fi cuantificat ulterior impactul măsurilor de mobilitate urbană propuse asupra ameliorării calității aerului.

Totodată, la nivel european a fost instituit în cadrul Agendei Urbane pentru Uniunea Europeană Parteneriatul pentru mobilitate urbană (la care MDLPA a participat din 2017 în calitate de partener). În cadrul parteneriatului s-a urmărit să se faciliteze un efort comun pentru o mobilitate urbană mai durabilă și mai eficientă, accentul fiind pus pe: transportul public, mobilitatea ușoară (mersul pe jos, mersul pe bicicletă, spațiul public) și accesibilitatea (pentru persoane cu dizabilități, vârstnici, copii mici etc.) și un transport eficient cu o bună conectivitate internă (locală) și externă (regională). În cadrul parteneriatului au fost stabilite următoarele acțiuni:

- Consolidarea cooperării și guvernancei pe mai multe niveluri
- Consolidarea adoptării planificării durabile a mobilității urbane
- Evaluarea celor mai bune practici în acces convenabil la transportul public
- Extinderea rețelilor de autobuze inovative și curate
- Elaborarea de ghiduri privind infrastructura pentru mobilitate activă
- Promovarea unui comportament durabil și activ privind mobilitatea
- Explorarea implementării de noi servicii de mobilitate

Reforma prioritară va asigura preluarea la nivel național a prevederilor Strategiei pentru o mobilitate sustenabilă și inteligentă – înscrierea transporturilor europene pe calea viitorului, inclusă în Comunicarea Comisiei Europene C(2020) 789 din 9 decembrie 2020, ce cuprinde prevederi referitoare la reducerea emisiilor în sectorul transporturilor, vehicule și flotă cu emisii zero, puncte de alimentare cu combustibili alternativi, inovare în tehnologii verzi, digitalizare, mobilitate conectată și automată, Spațiul european de date privind mobilitatea, sisteme inteligente de transport (utilizând 5G, G5, Galileo), mobilitatea urbană și transportul public, multimodalitate, servicii de mobilitate noi, infrastructura de transport multimodală și TEN-T (inclusiv nodurile urbane), condițiile sociale și cerințe în raport cu serviciile oferite în sectorul transporturilor, planul de contingență pentru transporturi în situații de pandemie/criză majoră, finanțarea obiectivelor strategiei.

De asemenea, se vor avea în vedere abordări din cadrul proiectelor dezvoltate prin programul Horizon 2020 precum The Sharing Cities <https://www.sharingcities.eu/sharingcities/about>, <https://www.smarter-together.eu/deliverables/e-mobility-and-smart-mobility-management> și raportul JRC Enabling Positive Energy Districts across Europe: energy efficiency couples renewable energy.

Complementaritatea cu alte inițiative:

- Agenda Urbană pentru UE;
- Noua Agendă Urbană aprobată în cadrul Conferinței Habitat III a ONU în 2016;
- Strategia pentru o mobilitate sustenabilă și inteligentă – înscrierea transporturilor europene pe calea viitorului, inclusă în Comunicarea Comisiei Europene C(2020) 789 din 9 decembrie 2020;
- Guidelines for developing and implementing a Sustainable Urban Mobility Plan, inițiativa Civitas 2020;
- Future of Cities Report, Joint Research Centre, 2019.

Reforma prioritară se va implementa prin:

M5. Înființarea de către Guvern a unui organism național care să sprijine orașele să elaboreze Planuri de Mobilitate Urbană Durabilă, inclusiv standarde minime de servicii pentru transportul public colectiv la nivel național, precum și pentru evaluarea și verificarea calității PMUD, având ca termen Trim IV 2022.

M6. Pentru operaționalizarea Politicii Urbane a României, intrarea în vigoare a legislației privind mobilitatea urbană durabilă, ce va cuprinde: măsuri pentru transportul public curat (ex: introducerea unor zone cu emisii zero în orașele aglomerate și benzi preferențiale pentru transportul public, min % din vehiculele achiziționate de către autoritățile publice să fie vehicule nepoluante), stabilirea standardelor minime de servicii pentru transportul public colectiv la nivel național (operațiuni regulate de transport public la dispoziția tuturor municipiilor/orașelor/comunelor cu un anumit număr de locuitori în toate zilele calendaristice etc.) cerințele de calitate a infrastructurii pentru biciclete și măsuri specifice pentru siguranța rutieră.

Cadrul legislativ sus-menționat va avea rolul să implementeze la nivel național prevederile Strategiei pentru o mobilitate sustenabilă și inteligentă – înscrierea transporturilor europene pe calea viitorului, inclusă în Comunicarea Comisiei Europene C(2020) 789 din 9 decembrie 2020, până în Trim IV 2022;

Deși în România legislația în vigoare prevede condițiile de elaborare și structura planurilor de mobilitate urbană, fiind deja realizat un prim exercițiu de planificare a mobilității pentru accesarea fondurilor europene în perioada 2014-2020, una dintre problemele identificate la nivelul autorităților locale este lipsa unui ghid metodologic și a unor modele privind implementarea practică a măsurilor urbanistice în favoarea mobilității urbane sustenabile prevăzută de legislație. De asemenea, mobilitatea durabilă și integrată trebuie să fie relaționată

nu doar cu asigurarea unui transport public de calitate ci și cu electromobilitatea și renovarea durabilă a cartierelor și tranziția spre comunități energetice.

M7. Semnarea contractelor de servicii publice de transport care expiră în perioada 2021-2026) în urma procedurii de licitație deschisă, la nivelul municipiilor reședință de județ, cu respectarea standardelor minime de servicii pentru transportul public colectiv la nivel național, având ca termen trim II 2026

M8. Adoptarea planurilor de mobilitate urbană durabilă pentru cel puțin toate zonele urbane funcționale ale municipiilor reședință de județ, inclusiv București), având ca termen trim II 2026

Abordările propuse vor avea la baza conceptul de plan de mobilitate urbană durabilă astfel cum este definit de pachetul de mobilitate urbană al Comisiei Europene și descris în detaliu în Orientările SUMP europene (ediția a doua).

Ajutor de stat

Măsurile aferente acestei reforme vizează adoptarea unui cadru legislativ și administrativ. Prin aceste activități, statul își exercită prerogativele de autoritate publică, nefiind astfel implicat ajutorul de stat (în conformitate cu prevederile pct. 17 din Comunicarea Comisiei privind noțiunea de ajutor de stat astfel cum este menționată la articolul 107 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene).

R1.3. Reforma sistemului de planificare - Codul Amenajării Teritoriului, Urbanismului și Construcțiilor

- pentru simplificarea procedurilor de autorizare a construcțiilor, pentru stabilirea metodologiei de elaborare a documentațiilor de amenajarea teritoriului și urbanism în format digital și pentru abordarea în cadrul acestora a aspectelor de energie și climă

Conform celor concluzionate în Raportul de țară, capacitatea limitată a administrației publice locale afectează dezvoltarea. Capacitatea administrativă insuficientă în ceea ce privește furnizarea de servicii publice de calitate (inclusiv servicii digitale) și birocrația reprezintă un obstacol pentru întreprinderi și cetățeni și prin urmare, pentru dezvoltarea socială și economică.

Măsura abordează Recomandarea specifică de țară - (2020) *Să îmbunătățească eficacitatea și calitatea administrației publice, precum și previzibilitatea procesului decizional, inclusiv printr-o implicare adecvată a partenerilor sociali.*

Analizele efectuate în procesul de elaborare a Politicii Urbane a României au reliefat lipsa evidenței spațiale în format digital, documentații strategice ce sunt neactualizate și decuplate de la tendințele și cerințele actuale, lipsa de transparență și de predictibilitate. Spre exemplu, 73% din orașele din România au Planurile urbanistice generale mai vechi de 10 ani (peste limita de timp stabilită prin lege).

Chiar dacă au fost realizați pași importanți pe acest subiect, prin extinderea ariei de cuprindere a serviciilor de internet, prin creșterea calității serviciilor de internet, prin re poziționarea aspectelor administrative care să permită utilizarea instrumentelor digitale, instrumentele de gestionare a dezvoltării urbane și rurale nu s-au aliniat la posibilitățile tehnologice actuale, fiind utilizate abordări neactualizate, cu informații disparate.

În acest context, mai puțin de 8% din planurile urbanistice generale ale localităților sunt elaborate într-un sistem digital interoperabil, nu există baze de date urbane care să asigure monitorizarea indicatorilor locali privind calitatea vieții, să permită accesul la informații, nu există la nivel național o structură a acestor categorii de informații care ar permite scurtarea perioadei necesare autorizării construcțiilor.

Utilizarea instrumentelor digitale în planificarea urbană permite luarea de decizii bazate pe dovezi, investiții adecvate cerințelor locuitorilor bine direcționate și operațiuni eficiente. De asemenea, se va face tranziția către o administrație și planificare transparentă, asigurându-se interacțiunea cu cetățenii în procesul de stabilire a direcțiilor de dezvoltare și a priorităților localității respective.

Digitalizarea instrumentelor de planificare va asigura și actualizarea acestora și punerea pe o traiectorie ce se va adresa tranziției către valorificarea elementelor de cadru natural, către măsuri privind clima și energia, către utilizarea soluțiilor bazate pe natură și, implicit, încadrarea în țintele ambițioase ale Pactului Verde European.

Operaționalizarea reformei va contribui la operaționalizarea conceptelor de „smart city”, respectiv „smart villages”.

Standardizarea va asigura inter-operabilitatea datelor și informațiilor conținute într-un sistem de tip GIS/OpenGIS specific activităților de planificare urbană cu infrastructuri de informații geo-spațiale specifice altor domenii sectoriale (mediu, patrimoniu, transport, turism, riscuri și situații de urgență) conforme cu reglementări europene și internaționale (Directiva INSPIRE, Directiva SEVESO II, Natura 2000, GMES, Patrimoniu UNESCO, etc.)

Vor fi avute în vedere specificațiile tehnice elaborate pentru implementarea directivei Inspire, în special D2.8.III.4 Data Specification on Land Use – Technical Guidelines, accesibile la adresa

https://inspire.ec.europa.eu/documents/Data_Specifications/INSPIRE_DataSpecification_LU_v3.0.pdf

Implementarea măsurii va asigura cadrul legislativ și metodologic prin sistematizarea legislației din domeniul amenajării teritoriului, urbanismului și construcțiilor și prin consolidarea capacității administrative a structurilor de specialitate din instituțiile publice centrale cu responsabilități în domeniu.

Prin Codul Amenajării Teritoriului, Urbanismului și Construcțiilor, așa cum se precizează și în componenta privind Valul Renovării, urmează să fie corelate, simplificate, îmbunătățite și reunite într-o structură unitară, prevederile legale a cel puțin 10 acte normative din domeniile amenajării teritoriului, urbanismului și construcțiilor, precum și relaționate prevederile specifice din domeniile conexe (mediu, energie, transporturi, cadastru, proprietate, zone construite protejate și monumente istorice, gestiunea riscurilor naturale și industriale etc.).

În cadrul procesului de codificare se are în vedere debirocratizarea, reducerea numărului de avize și acorduri și a termenelor de emitere a actelor administrative, precum și introducerea unor noi mecanisme care să asigure procese administrative mai eficiente, digitalizate și calitate în construcții.

Măsura se va implementa prin:

M9. Codul de amenajare a teritoriului, urbanismului și construcțiilor adoptat, care să permită: actualizarea în format GIS a tuturor planurilor de amenajare a teritoriului și a planurilor urbanistice generale și alinierea la noile principii ale politicii urbane și ale codului (promovarea, printre altele, a transportului durabil, utilizarea infrastructurii verzi și albastre și a soluțiilor eficiente din punct de vedere energetic) până în Trim II 2024

M10. Adoptarea Planurilor de urbanism general în format GIS pentru promovarea infrastructurii verzi în cel puțin municipiile reședință de județ (orașele aflate în creștere) până în Trim II 2026

Ajutor de stat

Măsurile aferente acestei reforme vizează adoptarea unui cadru de politică, planificare și administrativ. Prin aceste activități, statul își exercită prerogativele de autoritate publică, nefiind astfel implicat ajutorul de stat (în conformitate cu prevederile pct. 17 din *Comunicarea Comisiei privind noțiunea de ajutor de stat astfel cum este menționată la articolul 107 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene*).

1. **Strategia de Dezvoltare Teritorială a României, cadru de politici pentru reducerea disparităților teritoriale** - pentru asigurarea unui cadru predictibil și integrat de dezvoltare teritorială

Printre principalele probleme identificate în Raportul de Țară (2020) sunt diferențele majore de dezvoltare la nivel național și lipsa predictibilității cu privire la măsurile de dezvoltare pe termen mediu și lung.

Reforma abordează Recomandarea specifică de țară din 2019 - *Să axeze politica economică în materie de investiții pe sectorul energetic cu emisii scăzute de dioxid de carbon și pe eficiența energetică, pe infrastructura de mediu și pe inovare, ținând seama de disparitățile regionale.*

R2.1. Crearea cadrului de implementare a Strategiei de Dezvoltare Teritorială a României

Conform prevederilor legii, Strategia de dezvoltare teritorială a României este documentul programatic pe termen lung prin care sunt stabilite liniile directoare de dezvoltare teritorială a României, bazat pe un concept strategic, precum și direcțiile de implementare pentru o perioadă de timp de peste 20 de ani, la scară regională, interregională, națională, cu integrarea aspectelor relevante la nivel transfrontalier și transnațional. SDTR va cuprinde măsuri strategice și operaționale, la nivel național și regional, care vor conduce la îmbunătățirea coeziunii teritoriale.

Strategia de dezvoltare teritorială a României este documentul care stă la baza întregului sistem de planificare spațială (amenajarea teritoriului și urbanism) la nivel național fundamentând documentele strategice de nivel regional, județean și local (strategii de dezvoltare teritorială, planuri de amenajarea teritoriului, planuri de dezvoltare regională) și documentațiile operaționale (planuri de urbanism), precum și celelalte strategii de dezvoltare de la nivel național cu relevanță și impact teritorial.

Strategia de dezvoltare teritorială a României este un instrument care poate contribui semnificativ la asigurarea bunei guvernante sprijinind realizarea unui proces de decizie publică bine fundamentat, mult mai riguros și mult mai predictibil pentru oameni.

În elaborarea SDTR sunt urmărite următoarele aspecte:

- racordarea teritoriului național la rețeaua europeană și intercontinentală a polilor de dezvoltare și a coridoarelor de transport;
- dezvoltarea rețelei de localități și structurarea zonelor funcționale urbane;
- promovarea solidarității urban-rural și dezvoltarea adecvată a diferitelor categorii de teritorii;
- consolidarea și dezvoltarea rețelei de legături interregionale;
- protejarea, promovarea și valorificarea patrimoniului natural și cultural.

Strategia de dezvoltare teritorială a României va conține două categorii de prevederi, respectiv:

- **Prevederi strategice**, care orientează procesul de dezvoltare și furnizează reperele strategice de dezvoltare ale teritoriului național pentru orizontul de timp 2035 (viziune strategică, obiective generale, obiective specifice și linii directe de planificare).
- **Prevederi operaționale**, prin intermediul cărora sunt operaționalizate prevederile strategice. Acestea au rolul de a arăta modul prin care pot fi realizate viziunea de dezvoltare și obiectivele Strategiei de dezvoltare teritorială a României. Astfel, prevederile operaționale reprezintă „instrumente operaționale” de realizare a prevederilor strategice ale Strategiei de dezvoltare teritorială a României, acestea fiind reprezentate la nivel național și zonal.

Prevederile palierului operațional de la nivelul Strategiei de dezvoltare teritorială a României sunt următoarele:

- Măsuri teritoriale la nivel național - aceste măsuri teritoriale țin întreg teritoriul național sau anumite teritorii cu specific geografic și corespund celor 3 categorii de sisteme teritoriale analizate, respectiv: sistemul teritorial conectiv, sistemul teritorial al așezărilor umane, sistemul teritorial al componentelor naturale.
- Măsuri teritoriale integrate la nivel zonal – acestea țin anumite zone de la nivelul teritoriului, precum: zone urbane, zone rurale, zone transfrontaliere, zona costieră, zone montane și zone în declin demografic sau economic.

Complementaritatea cu alte inițiative:

- Agenda Teritorială 2030 - către o Europă echitabilă și verde, adoptată de miniștrii responsabili cu coeziunea teritorială pe 1 decembrie 2020.
- Strategia națională pentru dezvoltarea durabilă a României 2030, aprobată prin HG nr. 877/2018.
- Master Planul General de Transport al României aprobat prin HG nr. 666/2016;
- Lege pentru reducerea disparităților teritoriale- în lucru;
- Legea zonelor metropolitane – în lucru.

Rezultate concrete:

- Identificarea teritoriilor cu probleme sociale și economice și stabilirea de măsuri pentru coeziunea teritorială;
- Măsuri pentru protejarea și valorificarea zonelor cu patrimoniu natural și cultural;
- Măsuri pentru infrastructura verde și albastră
- Identificarea tipologiilor teritoriale la nivelul României;

- Stabilirea unor principii, obiective și măsuri pentru dezvoltarea teritorială;
- Fundamentarea programelor ce vizează echiparea teritoriilor și stabilirea unui set de principii și criterii în formularea programelor naționale de investiții ce cuprind o componentă de echipare a teritoriului;
- Fundamentarea instrumentelor de planificare de la nivel regional, județean și local;
- Instituirea unui raport periodic de monitorizare a stării teritoriului național.

Reforma prioritară se implementează prin:

M11. Adoptarea și intrarea în vigoare a Strategiei de dezvoltare teritorială a României, documentul programatic pe termen lung prin care sunt stabilite liniile directoare de dezvoltare teritorială a României, pentru o perioadă de timp de peste 20 de ani și măsuri strategice și operaționale, care vor conduce la îmbunătățirea coeziunii teritoriale, la integrarea zonelor rurale și la capitalizarea durabilă a elementelor de patrimoniu natural și cultural prin promovarea transportului verde, până în Trim II 2022

Ajutor de stat

Măsurile aferente acestei reforme vizează adoptarea unui cadru de legislativ, strategic și operațional. Prin aceste activități, statul își exercită prerogativele de autoritate publică, nefiind astfel implicat ajutorul de stat (în conformitate cu prevederile pct. 17 din *Comunicarea Comisiei privind noțiunea de ajutor de stat astfel cum este menționată la articolul 107 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene*).

R2.2. Lege pentru reducerea disparităților teritoriale pentru stabilirea unor măsuri investiționale și fiscale pentru creșterea coeziunii teritoriale

Conform Raportului de țară (2020), există un risc considerabil de adâncire a disparităților regionale în România, inversând progresul realizat în reducerea ușoară a disparităților dintre capitală și restul regiunilor, pe de o parte, și dintre zonele urbane și cele rurale, pe de altă parte. Accesul la servicii de bază este în continuare problematic, ceea ce adâncește decalajul dintre mediul rural și cel urban, disparitățile regionale și inegalitățile. Disparitățile dintre mediul urban și cel rural creează inegalități foarte mari în ceea ce privește veniturile și oportunitățile în rândul populației. Riscul de sărăcie a scăzut în orașe, dar a rămas relativ constant în zonele rurale, de aproape cinci ori mai mare decât în orașe.

Măsura abordează Recomandarea specifică de țară din 2019 - *Să axeze politica economică în materie de investiții pe sectorul energetic cu emisii scăzute de dioxid de carbon și pe eficiența energetică, pe infrastructura de mediu și pe inovare, ținând seama de disparitățile regionale.*

Legea pentru reducerea disparităților teritoriale din România urmărește creșterea coeziunii teritoriale și îmbunătățirea accesului la servicii sociale și infrastructura de educație și sănătate a comunităților izolate și vulnerabile, printr-o serie de măsuri care să atenueze diferențele socioeconomice, generate de limitările fizicogeografice și conjucturile istorice, dintre regiuni, județe și zone cu specificități naturale.

Proiectul de lege va propune un pachet de măsuri integrate pentru reducerea disparităților teritoriale dintre regiuni, dintre județe și dintre localitățile de același tip. Vor fi stabilite criterii de identificare a zonelor și localităților cu probleme sociale și economice și vor fi propuse măsuri care vor presupune investiții în infrastructură ce vor fi dublate de o serie de facilități fiscale pentru respectivele localități, astfel încât să fie depășite problemele de la nivel local, să fie crescută calitatea vieții, populația să aibă mai multe oportunități economice și astfel să fie limitată pierderea forței de muncă. Măsurile vor fi implementate cu fonduri din programele operaționale cu finanțare europeană și din programele cu finanțare națională.

Proiectul de lege va fi inițiat de MDLPA și va fi bazat pe un studiu de fundamentare amplu elaborat în cadrul ministerului și structurat pe dimensiunile demografică, socială, economică și infrastructurală, care va fi publicat în iunie 2021.

Complementaritatea cu alte inițiative:

- Agenda Teritorială 2030 - către o Europă echitabilă și verde, adoptată de miniștrii responsabili cu coeziunea teritorială pe 1 decembrie 2020;
- Politica de dezvoltare rurală din CAP;
- Declarația de la Cork 2.0 2016 pentru implementarea conceptului de smart village;
- Noua Agendă Urbană 2016 adoptată în cadrul Conferinței HABITAT III - nimeni nu este lăsat în urmă;
- Strategia de dezvoltare teritorială a României;
- Legea Zonelor metropolitane – în lucru.

Rezultate concrete:

- Analiza disparităților teritoriale la diferite niveluri administrative și tipologii în România;
- Modele de intervenție integrată pe tipologii;
- Set de măsuri investiționale și fiscale pentru asigurarea coeziunii teritoriale;
- Sistem de monitorizare.

Reforma prioritară se implementează prin:

M12. Adoptarea și intrarea în vigoare a Legii privind disparitățile teritoriale, pentru stabilirea măsurilor și facilităților care să conducă la creșterea coeziunii teritoriale și îmbunătățirea accesului populației la servicii sociale și oportunități economice, până în Trim IV 2022.

Ajutor de stat

Măsurile aferente acestei reforme vizează adoptarea unui cadru de legislativ, strategic și operațional. Prin aceste activități, statul își exercită prerogativele de autoritate publică, nefiind astfel implicat ajutorul de stat (în conformitate cu prevederile pct. 17 din *Comunicarea Comisiei privind noțiunea de ajutor de stat astfel cum este menționată la articolul 107 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene*).

R2.3. Consorții administrative pentru a îmbunătăți eficiența serviciilor publice și eficacitatea implementării investițiilor

Una dintre problemele identificate în Raportul de țară pentru 2020 este capacitatea administrativă limitată la nivel local. Aceasta afectează procesul de atragere a fondurilor europene și naționale și va crește disparitățile economice și sociale.

Măsura abordează Recomandarea specifică de țară (2020) *Să îmbunătățească eficacitatea și calitatea administrației publice, precum și previzibilitatea procesului decizional, inclusiv printr-o implicare adecvată a partenerilor sociali*.

Măsura propusă are în vedere creșterea capacității autorităților administrației publice locale prin implementarea și dezvoltarea de parteneriate între unitățile administrativ-teritoriale pentru eficientizarea utilizării resurselor umane specializate și pentru creșterea capacității de implementare a proiectelor de investiții publice. Concret, se urmărește crearea cadrului legal și instituțional pentru implementarea voluntară de consorții administrative, prin care persoane din aparatul de specialitate al primarului, respectiv, consiliului județean, să poată avea atribuții, inclusiv prerogative de putere publică și în cadrul altor unități administrativ-teritoriale (arhitect șef, jurist, economist, etc). În acest sens, se dezvoltă un instrument care va încuraja autoritățile administrației publice locale, ca, în mod voluntar, să eficientizeze utilizarea resurselor umane pentru atingerea intereselor colectivităților locale, diminuând astfel, riscurile existente la nivelul altor UAT care nu dețin, din varii motive, resursele umane necesare. Totodată, aceste

măsuri vor conduce la scurtarea perioadei de timp pentru implementarea proiectelor finanțate prin fondurile europene și la creșterea capacității administrative.

Complementaritatea cu alte inițiative:

- Noua Agendă Urbană 2016 adoptată în cadrul Conferinței HABITAT III - nimeni nu este lăsat în urmă.
- Strategia de dezvoltare teritorială a României;
- Legea Zonelor metropolitane – în lucru.
- Codul amenajării teritoriului, urbanismului și construcțiilor – în lucru.

Rezultate concrete:

- Eficiența și eficacitatea administrației publice – creșterea accesului la serviciile publice și limitarea barierelor administrative;
- Scăderea cheltuielilor administrative.
- Atragerea forței de muncă cu o bună calificare în administrația publică.

Reforma prioritară se implementează prin:

M13. Intrarea în vigoare a unui act normativ pentru modificarea și completarea OUG nr. 57/2019 privind Codul administrativ prin reglementarea regimului juridic al organizării și funcționării consorțiilor administrative pentru îmbunătățirea eficienței serviciilor publice și eficacitatea implementării investițiilor, până în Trim IV 2022.

Ajutor de stat

Măsurile aferente acestei reforme vizează adoptarea unui cadru legal și instituțional pentru implementarea voluntară de consorții administrative, care nu reprezintă activitate economică. Prin aceste activități, statul își exercită prerogativele de autoritate publică, nefiind astfel implicat ajutorul de stat (în conformitate cu prevederile pct. 17 din *Comunicarea Comisiei privind noțiunea de ajutor de stat astfel cum este menționată la articolul 107 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene*).

R2.4. Adoptarea cadrului legislativ și instituțional pentru dezvoltarea de piste velo și trasee cicloturistice, de rang național și regional,

- prin crearea și, după caz, actualizarea legislației de profil, precum și prin crearea unei entități cu rol de coordonator național al rețelei, inclusiv a traseelor EuroVelo.

Măsura abordează crearea unui cadru legal modern, flexibil și operațional care să faciliteze dezvoltarea rapidă a traseelor velo dar și creșterea exponențială a utilizatorilor de biciclete în condiții de siguranță rutieră.

Principalele componente ale măsurii includ stabilirea cadrului metodologic privind crearea, amenajarea și omologarea pistelor și traseelor de cicloturism, adoptarea Legii-cadru a cicloturismului și a Strategiei naționale de promovare a utilizării bicicletei, inclusiv a Planului de acțiuni, stabilirea cadrului partenerial pentru amenajarea propriu-zisă și, după caz, întreținerea traseelor cicloturistice, prin realizarea unor parteneriate între autoritățile administrației publice centrale și locale (inclusiv județene) și organizații neguvernamentale. Pentru coordonarea implementării Planului de acțiuni este oportună înființarea Centrului Național de Coordonare Velo (CNCV), în care va fi integrat Centrul EuroVelo România, sub forma unui parteneriat între autoritățile administrației publice centrale și locale, organizații neguvernamentale și actori relevanți din sectorul turismului, cu rol în standardizarea, clasificarea, monitorizarea, centralizarea tuturor rutelor velo din România, precum și dezvoltarea rețelei velo.

Complementaritatea cu alte inițiative:

- Ordinul ministrului dezvoltării, lucrărilor publice și administrației pentru aprobarea Ghidului de proiectare a infrastructurii pentru biciclete - în lucru;
- Politica Urbană a României – în lucru;
- Codul amenajării teritoriului, urbanismului și construcțiilor – în lucru.

Rezultate concrete:

- Legea-cadru pentru cicloturism;
- Strategia națională de promovare a utilizării bicicletei și Planul de acțiuni;
- Cadru metodologic privind crearea, amenajarea și omologarea pistelor de velo și a traseelor de cicloturism;
- Constituirea Centrului Național de Coordonare Velo;
- Studii specifice pentru traseele cicloturistice;

- Rețea națională de piste velo și trasee cicloturistice, inclusiv traseele EuroVelo
- Platforma Națională E-Velo.

Reforma prioritară se va realiza prin:

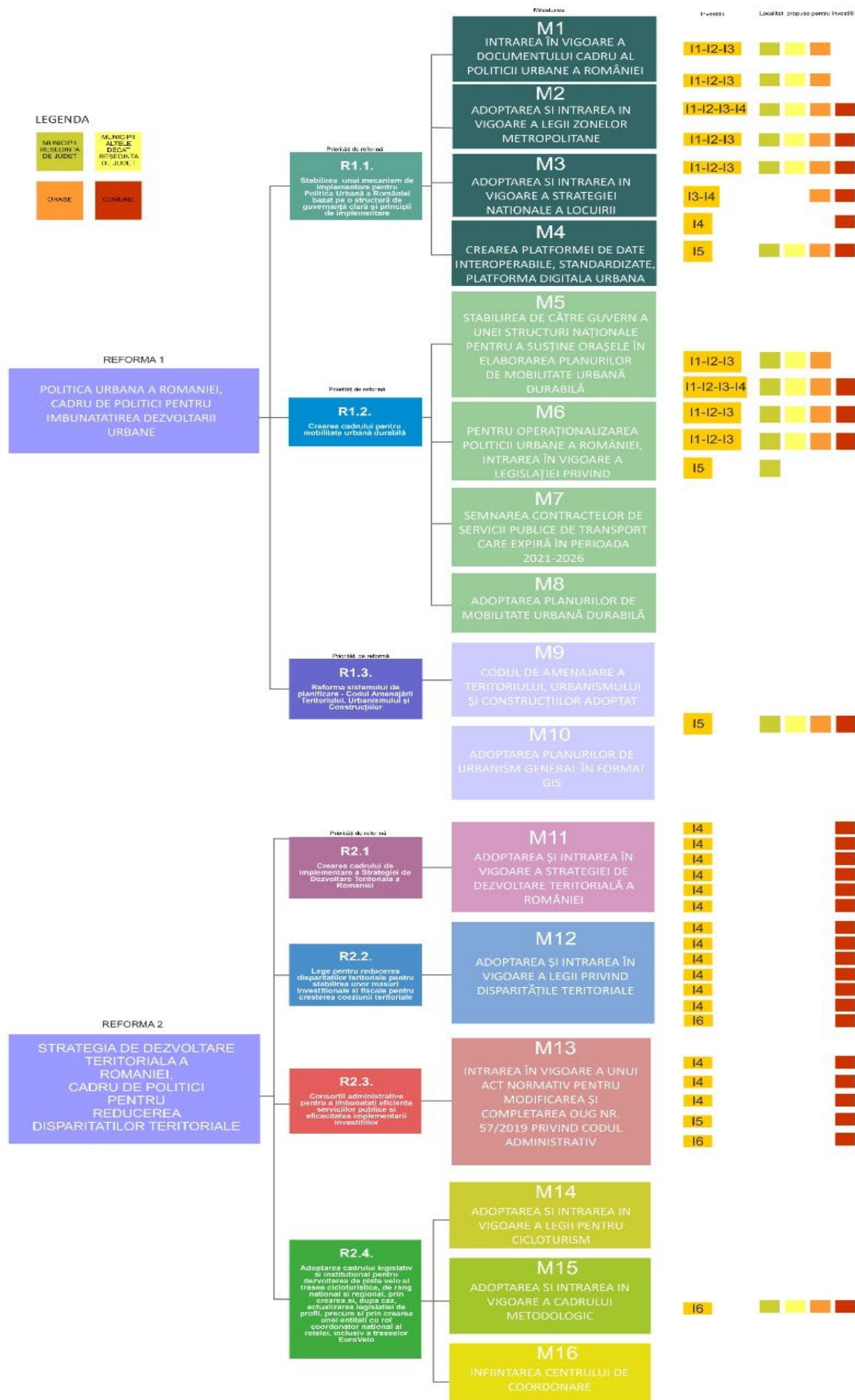
M14. Adoptarea și intrarea în vigoare a Legii pentru cicloturism având ca scop stabilirea unui cadru clar de obiective și activități specifice pentru amenajarea, omologarea și întreținerea pistelor de biciclete și a unei rețele de trasee cicloturistice la nivel național, până în Trim IV 2022;

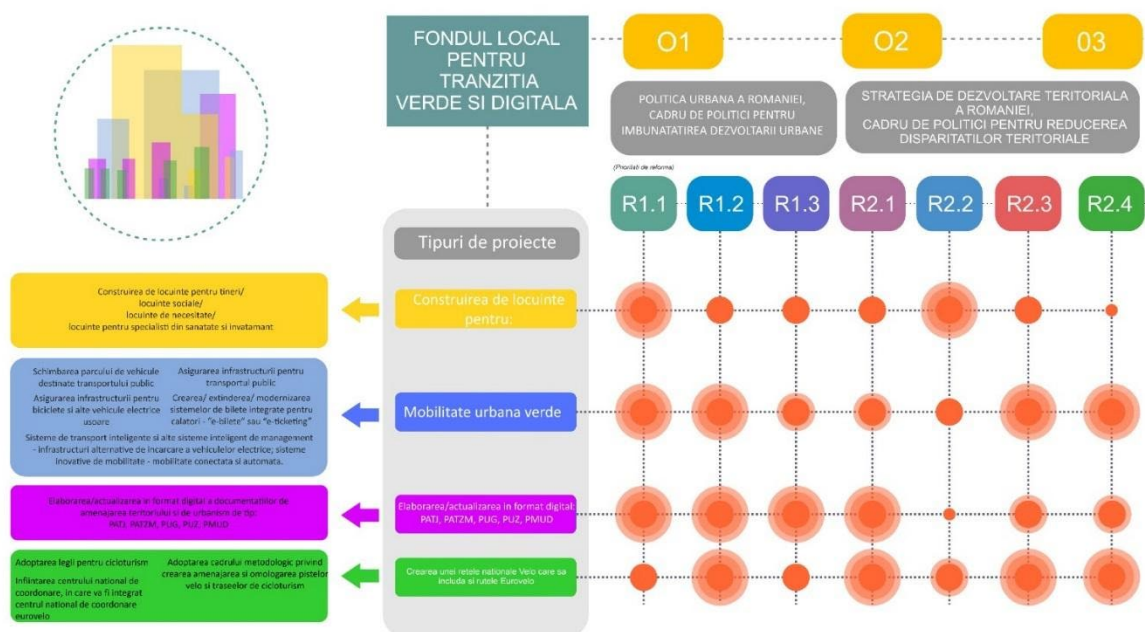
M15. Adoptarea și intrarea în vigoare a cadrului metodologic având ca scop definirea activității de cicloturism, clasificarea traseelor, definirea regimului juridic și stabilirea aspectelor tehnice cu caracter general privind construirea și amenajarea traseelor cicloturistice și constituirea unei rețele naționale ierarhizate de trasee cicloturistice, precum și cadrul instituțional și organizațional de la nivel local și central, până în Trim II 2022;

M16. Înființarea Centrului Național de Coordonare ce va avea sarcina de a stabili rețeaua națională de trasee velo și responsabilitatea de a coordona rutele EuroVelo care trec prin România, prin înființarea în cadrul său a Centrului Eurovelo România. până în Trim II 2022.

Ajutor de stat

Măsurile aferente acestei reforme vizează adoptarea unui cadru legislativ și instituțional pentru dezvoltarea de piste velo și trasee cicloturistice, care nu reprezintă activitate economică, în măsura în care infrastructura creată este pusă la dispoziția publicului larg în mod gratuit și nediscriminatoriu. Prin aceste activități, statul își exercită prerogativele de autoritate publică, nefiind astfel implicat ajutorul de stat (în conformitate cu prevederile pct. 17 din *Comunicarea Comisiei privind noțiunea de ajutor de stat astfel cum este menționată la articolul 107 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene*).

Pentru investiții

Pentru implementarea reformelor sus-menționate, investițiile pentru dezvoltarea infrastructurii aferente Fondului local pentru tranziția verde și digitală vor fi structurate pe patru paliere: municipii reședință de județ, municipii, altele decât cele reședință de județ, orașe și comune. În interiorul fiecărei categorii se va alocă o sumă egală pentru fiecare UAT, pentru a implementa proiecte din aria de priorități a Componentei. Această măsură este necesară în contextul în care este nevoie de un suport rapid acordat autorităților publice locale pentru îmbunătățirea infrastructurii și a capacității administrative, respectiv pentru eliminarea barierelor administrative. Totodată, pentru evitarea fragmentării investițiilor, în cadrul componentei se asigură un grad de flexibilitate pentru autoritățile publice locale, astfel încât să fie elaborate parteneriate în cadrul cărora să fie utilizate toate fondurile de care beneficiază respectivele UAT. Distribuția se va organiza în două runde de atragere a fondurilor - prima rundă – acces pentru toate UAT, în limita bugetului alocat, va fi organizată în perioada 1 noiembrie 2021-30 iunie 2022, singura condiție fiind încadrarea în țintele de verde și de digital. În a doua rundă, ce va fi organizată în perioada 15 octombrie 2022-15 decembrie 2022 – se redistribuie fondurile rămase neutilizate către cei care au cheltuit alocarea în prima rundă. În această rundă secundă vor fi însă condiții mai restrictive, în sensul asigurării atingerii țintelor vizate pe componentă (în cazul în care se constată după prima rundă că există ținte care se află în riscul de a nu fi atinse, finanțarea va fi efectuată doar pentru atingerea acestor ținte). În acest sens, după finalizarea primei runde și după elaborarea contractelor cu autoritățile publice locale, va fi elaborată de către MDLPA (prin structura dedicată PNRR) o analiză a modului de implementare țintelor din Componentă, astfel încât să se stabilească țintele ce trebuie abordate în cea de a doua rundă. Acest proces va fi urmat în 4 din cele 6 investiții propuse în Fondul Tranziție Verde și Digitală pentru localități. La investiția 5, pentru elaborarea/actualizarea documentațiilor de amenajarea teritoriului și de urbanism, respectiv a planurilor de mobilitate

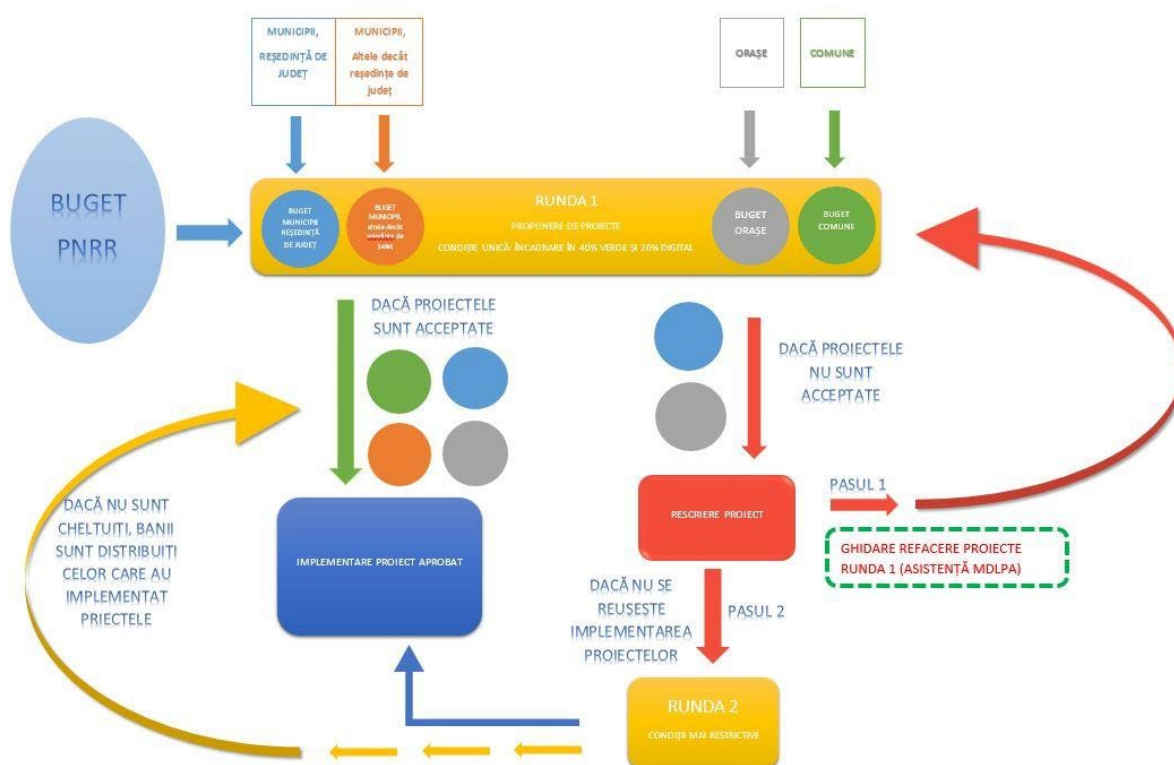
urbană durabilă, va fi aplicat principiul ”primul venit, primul servit”. La investiția 6, implementarea la nivel național a traseelor cicloturistice se va face de către MDLPA/Centrul Național de Coordonare Velo cu sprijinul consiliilor județene al căror teritoriu va fi traversat de către traseele cicloturistice.

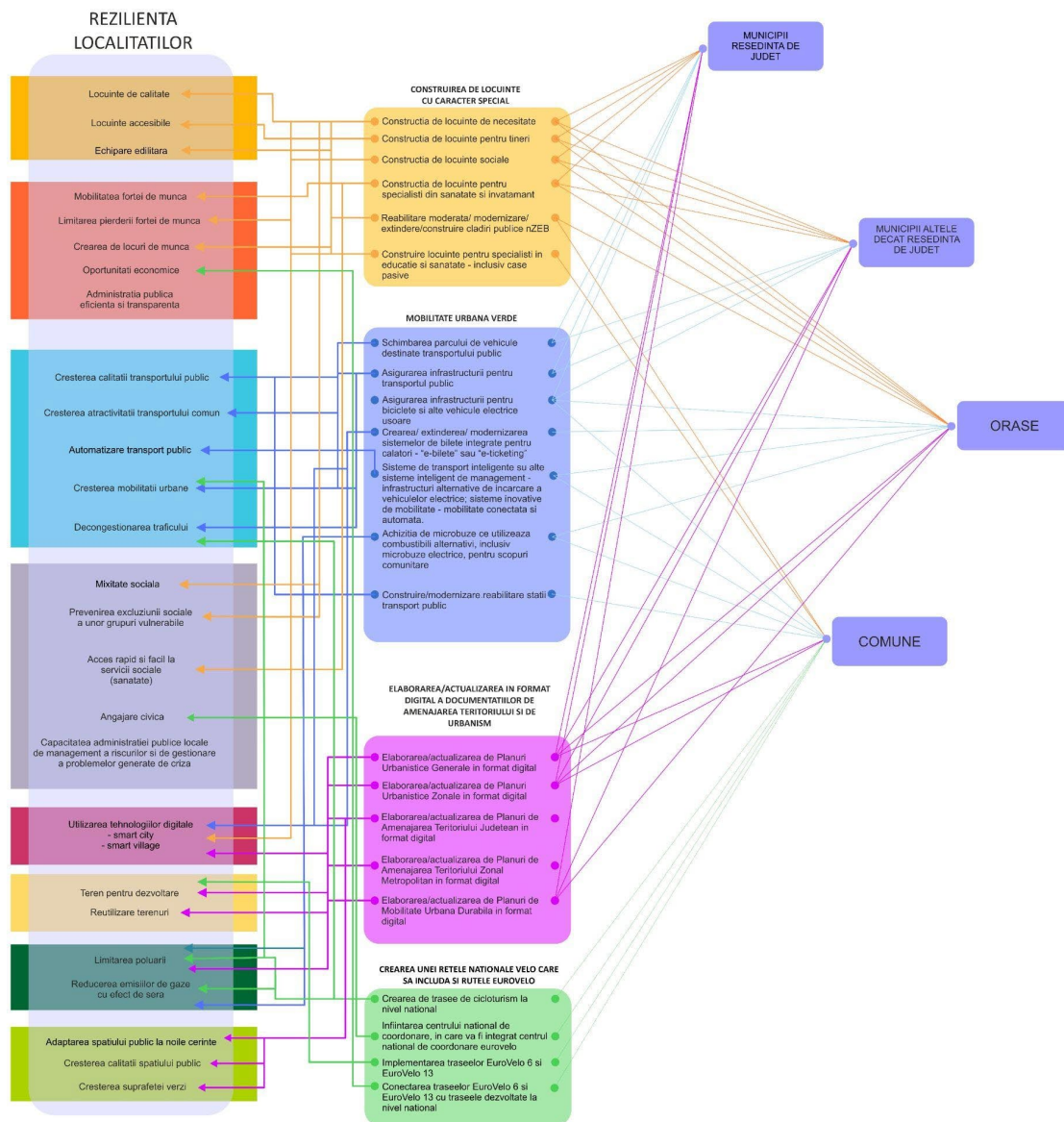
Prin Fondul local pentru tranziția verde și digitală, toate autoritățile publice locale vor fi sprijinite în cadrul etapei de redresare (ce va urma după etapele de ajutorare, respectiv restructurare – care sunt susținute de către alte componente din PNRR), astfel încât să fie efectuate investiții în infrastructura publică care vor contribui la creșterea capacității de adaptare a localităților din România la șocurile generate de posibile situații de pandemii sau crize economice globale. Fondul local pentru tranziția verde și digitală va contribui la schimbarea abordărilor privind dezvoltarea urbană și rurală pentru încadrarea localităților pe o traiectorie orientată spre principiile de dezvoltare durabilă.

De asemenea, Fondul local pentru tranziția verde și digitală va contribui la reducerea disparităților teritoriale. În acest sens, acesta va avea o abordare inovativă, flexibilă și echitabilă, oferind șanse fiecărui UAT să intervină rapid în procesul de îmbunătățire a condițiilor de viață a locuitorilor săi.

MDLPA, cu sprijinul MIPE, va asigura gestionarea Fondului local pentru tranziția verde și digitală. MDLPA reprezintă instituția de la nivel central responsabilă cu dezvoltarea teritorială și dezvoltarea urbană; administrația publică, coordonând totodată structurile de management ale programelor operaționale, respectiv de cooperare teritorială, pentru perioada 2014-2020. Pentru depășirea problemelor legate de capacitatea administrativă limitată, pentru orașe și pentru comune pot fi desfășurate proiecte în parteneriat de tip multi-nivel, astfel încât să fie sprijinite în procesele investiționale de către autoritățile de la nivel județean, regional și național (multi-level governance).

Complementaritatea finanțărilor aferente Componentei cu finanțările din cadrul programelor operaționale pentru perioada 2021-2027 va fi asigurată de către Unitățile Administrativ Teritoriale, care vor stabili coordonarea investițiilor conform strategiilor de dezvoltare locală și vor evita dubla finanțare. De asemenea, investițiile din PNRR vor fi disponibile în perioada imediat următoare (finalul anului 2021). Complementaritatea va fi asigurată și prin o parte din reformele și investițiile propuse (planurile de urbanism sau cele de mobilitate urbană) care vor conduce la crearea cadrului pentru investițiile din programele operaționale din perioada 2021-2027. Dubla finanțare va fi evitată prin asigurarea unei transparențe a procesului de finanțare și printr-un protocol ce va fi stabilit cu toate autoritățile de management ale Programului Operațional Regional.

Investiție:**I.1 Intervenții pentru tranziția verde și digitală în municipiile reședință de județ (cu posibilitatea de a fi efectuate la nivelul zonelor urbane funcționale)****Tipuri de proiecte eligibile:****II.1. Construirea de locuințe pentru tineri/locuințe sociale/ locuințe de necesitate/ locuințe pentru specialiști din sănătate și învățământ****Tipuri de proiecte eligibile:**

- Construcția de locuințe sociale;
- Construcția de locuințe pentru tineri;
- Construcția de locuințe de necesitate;
- Construcția de locuințe pentru specialiști din sănătate și învățământ.

Bugetul asigurat pentru construcția de locuințe este de 50 milioane euro.

Noile clădiri vor respecta cererea de energie primară de 20% sub pragul nZEB. Pe lângă elementele de eficiență energetică, trebuie avut în vedere că sistemul de management al clădirii reprezintă o soluție automatizată complexă care integrează și gestionează toate sub-sistemele și echipamentele aferente unei clădiri: iluminatul interior și exterior, încălzirea, ventilarea și aerul condiționat, sistemele de securitate ale clădirii (control acces, protecție la incendiu, supraveghere și sonorizare), centrală termică și auxiliare, sistemul de alimentare cu energie electrică (tablouri electrice, grupuri electrogene, UPS-uri), lifturi și alte echipamente conexe ale clădirii. Prin urmare, aceste intervenții vor fi eligibile.

Intervențiile propuse se vor corela cu următoarele principii ale Pilonului european al drepturilor sociale:

v Șanse egale și acces la piața muncii

o Șanse egale – Indiferent de sex, origine rasială sau etnică, religie sau credință, handicap, vârstă sau orientare sexuală, oricine are dreptul la egalitate de tratament și șanse în ceea ce privește angajarea, protecția socială, educație și accesul la bunuri și servicii disponibile publicului. Se încurajează egalitatea de șanse a grupurilor subreprezentate.

v Protecție socială și incluziune

o Includerea persoanelor cu dizabilități – Persoanele cu dizabilități au dreptul la sprijin pentru venituri, care asigură o viață demnă, servicii care le permit să

participe pe piața muncii și în societate, precum și un mediu de lucru adaptat nevoilor lor.

o Accesul la servicii esențiale – Orice persoană are dreptul de a accesa servicii esențiale de bună calitate, inclusiv apă, canalizare, energie, transport, servicii financiare și comunicații digitale. Suportul pentru accesul la astfel de servicii va fi disponibil pentru cei care au nevoie.

În acest sens, pentru a evita segregarea și concentrarea pe clase sociale, se va asigura o mixitate socio-economică a zonelor rezidențiale ce includ locuințe pentru tineri, locuințe sociale, locuințe de necesitate și locuințe pentru specialiști, și se va acorda o atenție specială grupurilor vulnerabile precum femeile, familiile monoparentale sau romii.

Se va promova asigurarea unui acces egal tuturor categoriilor de persoane, fără ca dispozițiile legale să constituie sau să ducă la o formă de discriminare directă sau indirectă, inclusiv prin clarificarea și uniformizarea criteriilor de alocare a locuințelor construite.

Strategia Națională a Locuirii va promova o abordare de gen în special prin sprijinirea femeilor care se confruntă cu situații specifice, precum îndeplinirea rolului de părinte unic. Se vor asigura premisele construirii de locuințe accesibile, nesegregate pentru persoanele cu dizabilități, cu scopul de a proteja dreptul acestora de a trăi independent în comunitate și de a beneficia de șanse egale pentru a participa la viața societății.

Ajutor de stat

Beneficiarii finali ai celor 4 categorii de investiții sunt persoane fizice care aparțin grupurilor vulnerabile sau cu venituri reduse, care nu desfășoară activitate economică, prin urmare ajutorul de stat la nivelul acestora este exclus.

Construirea acestor locuințe nu implică un avantaj (prin urmare, ajutor de stat) la nivelul constructorului, dacă execuția lucrărilor este atribuită prin licitație.

Cu privire la operarea unui astfel de serviciu social, dacă aceasta este încredințată unei întreprinderi în condiții de piață, nu este implicat ajutorul de stat.

II.2. Mobilitatea urbană verde - schimbarea parcului de vehicule destinate transportului public (achiziția de material rulant: tramvaie, troleibuze cu baterii, autobuze curate (electrice sau cele pe hidrogen), stații de încărcare pentru autobuzele electrice (stații de încărcare rapidă - pe traseu - și stații de încărcare lentă - la autobază) sau cele pe hidrogen – proiectele finanțate vor fi condiționate de crearea de benzi dedicate pentru transportul public. Bugetul pentru schimbarea parcului de vehicule destinate transportului public este de 310 milioane euro. Prin această măsură se contribuie la reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră în municipiile reședință de județ - zonele urbane cele mai afectate de poluanții generați de trafic.

Mijloacele de transport public vor asigura cerințele de accesibilizare pentru persoanele cu dizabilități, inclusiv sisteme de ghidaj și orientare care utilizează tehnologia senzorilor de proximitate destinate persoanelor cu deficiențe de vedere.

Ajutor de stat

Vor fi eligibile doar orașele care dețin un contract de servicii de transport public local atribuit conform Regulamentului nr. (CE) 1370/2007. Schimbarea parcului de vehicule implică revizuirea contractului de servicii de transport public local, atribuit conform celor de mai sus.

11.3. Mobilitatea urbană verde - asigurarea infrastructurii inteligente pentru transportul public (exemple de proiecte: sisteme de transport inteligente și alte sisteme inteligente de management urban; sisteme inovative de mobilitate urbană - mobilitate conectată și automată; crearea / extinderea / modernizarea sistemelor de bilete integrate pentru călători - „e-bilete” sau „e-ticketing”; stații de monitorizare a calității aerului). Bugetul asigurat este 50 milioane euro, astfel încât să se asigure că în fiecare municipiu reședință de județ va fi implementat sistemul de e-ticketing, respectiv un sistem inteligent de transport. Aceste măsuri vor conduce la eficientizarea transportului public și la creșterea siguranței în trafic. Sistemele inteligente aferente acestei investiții pot fi dezvoltate la nivel de zonă urbană funcțională, în parteneriat cu UAT. Prin finanțarea aferentă se asigură operaționalizarea măsurilor din noua Strategie Națională de Siguranță Rutieră, respectiv tratarea distinctă a sistemelor automate: sistemul pentru detecție și sancționare abateri și un sistem de monitorizarea a traficului, care să permită monitorizare video, colectare de date (ex.: stabilire fluxuri de trafic), fluența traficului, etc.

Prin urmare, la capitolul Sisteme inteligente de trafic vor fi eligibile următoarele:

- v *Managementul inteligent al traficului* – Gestionarea inteligentă a traficului nu numai că îmbunătățește fluxul de trafic în orașe și între orașe și împrejurimi, ci ajută orașele să abordeze următoarea revoluție a mobilității.
- v *Soluții de taxare* – Schemele dinamice de taxare sunt din ce în ce mai utilizate ca un instrument important pentru administratorii orașelor și a traficului pentru a influența în mod durabil fluxul de trafic în și în afara orașelor și pentru a reduce emisiile.
- v *Soluții integrate de parcare inteligentă* – Gestionarea parcării reduce încărcăturile de trafic și impactul asupra mediului.
- v *Centre de control al traficului* – Soluții de sistem personalizate bazate pe un concept modular – pentru flexibilitate suplimentară și adaptare ușoară la cele mai diverse scenarii de trafic urban.

Pentru a asigura cerințele de accesibilizare pentru persoanele cu dizabilități, vor fi eligibile investiții pentru:

- sisteme de ghidaj și orientare care utilizează tehnologia senzorilor de proximitate destinate persoanelor cu deficiențe de vedere.
- sisteme de avertizare luminoasă destinate persoanelor cu deficiențe de auz.
- dispozitive de amplificare a sunetului destinate persoanelor utilizatoare de proteze auditive.
- panouri vizuale electronice de informare a persoanelor cu dizabilități cu privire la mijloacele de transport în comun (informații adaptate-scris mărit pentru persoanele cu diferite tipuri de dizabilități).

Ajutor de stat

În principiu investițiile în infrastructura inteligentă pentru transportul public nu vor fi utilizate economic/comercial și accesul publicului larg la aceste obiective este asigurat pe baze nediscriminatorii, situație care exclude ajutorul de stat. Aceeași situație se întâlnește și atunci când statul acționează în baza prerogativelor de autoritate publică.

Cu toate acestea, dacă respectivele investiții sunt prevăzute prin contract ca fiind în sarcina operatorilor infrastructurii, atunci ajutorul de stat este considerat compatibil în situația prezentării contractelor de servicii publice încheiate conform Regulamentului nr. (CE) 1370/2007 pentru e-ticketing”.

II.4. Mobilitatea urbană verde - asigurarea infrastructurii pentru transportul verde - stații de încărcare pentru vehiculele electrice, inclusiv infrastructuri alternative de încărcare a vehiculelor electrice. Bugetul asigurat este de 20 milioane euro. Conform Raportului special nr. 05/2021 al Curții de Conturi a UE, este menționat faptul că, deși numărul stațiilor de încărcare a crescut, nivelul neomogen de instalare a infrastructurii complică deplasările pe teritoriul UE. În România, lipsa acestei infrastructuri generează o tranziție mai lentă către vehiculele electrice. În acest sens, în acord cu recomandările Curții de Conturi a UE, este asigurat un suport financiar pentru zonele urbane astfel încât să fie dezvoltat acest tip de infrastructură la nivel național.

Ajutor de stat

Dacă stațiile de încărcare vor fi exploatate economic, pot apărea implicații pe ajutor de stat la nivelul operatorului. Astfel, măsura poate fi încadrată în baza unei noi scheme, ce va fi elaborată potrivit noului art. 36a din viitorul GBER ”Ajutor pentru investiții în infrastructura, accesibilă public, de reîncărcare a vehiculelor rutiere fără emisii sau cu emisii reduse” în Regulamentul (UE) nr. 651/2014 (existent în draftul de modificare a GBER, care, conform planificării CE, urmează a fi adoptat până la finele trim. II 2021).

11.5. Mobilitatea urbană verde - asigurarea infrastructurii pentru biciclete și alte vehicule electrice ușoare (realizarea/modernizarea de tipuri de infrastructură pentru biciclete/mijloace de transport nemotorizate, inclusiv pasaje, poduri). Bugetul asigurat este de 40 milioane euro. Prin aceste măsuri se contribuie la limitarea poluării din municipiile reședință de județ, zonele urbane cele mai afectate, la evitarea blocajelor din trafic și la creșterea rezilienței populației, fiind promovat un mod sănătos de transport. De asemenea, prin crearea unor infrastructuri dedicate, se va asigura o creștere a siguranței în trafic, fiind separate fluxurile ciclabile de cele pietonale sau auto.

Ajutor de stat

Investițiile în acest tip de infrastructură publică nu vor fi utilizate economic/comercial și este asigurat, pe baze nediscriminatorii, accesul publicului larg la aceste obiective. Prin urmare, nu este cazul implicării ajutorului de stat.

Proiectele vor trebui să ia în considerare nevoile pasagerilor care aparțin grupurilor expuse riscului de discriminare, precum persoane în vârstă, persoane cu dizabilități, în vederea creșterii accesibilității acestora la facilitățile de transport prin includerea de activități de sprijin pentru a garanta siguranța tuturor persoanelor în utilizarea mijloacelor de transport public (sisteme de monitorizare video, alarme la distanță, mesaje SOS).

Se va asigura respectarea standardelor de accesibilitate a transportului public (inclusiv caracteristicile tehnice ale opririlor și ale mașinilor, semnalele și sistemul de informații) și / sau a infrastructurilor de transport pentru persoanele cu handicap (semnalizări la trecerile de pietoni, trotuare, rampe, etc.). Vor fi promovate soluții tehnice specifice suplimentare pentru accesul persoanelor cu dizabilități la transportul public (de ex. instrumente de informare, precum informații în timp real accesate de pe dispozitive mobile).

Modul de implementare a investiției/Cronologia de implementare

Bugetul aferent investiției va fi alocat categoriei de municipii reședință de județ, astfel cum sunt stabilite în legea privind împărțirea administrativ-teritorială a României. În prima etapă, se va asigura un buget egal pentru fiecare municipiu reședință de județ pentru implementarea de proiecte de infrastructură urbană care să contribuie la tranziția verde și cea digitală. În cea de a doua etapă, în situația în care bugetul alocat nu va fi utilizat, acesta va fi redistribuit către alte municipii reședință de județ care au demonstrat eficiență în procesul de utilizare a fondurilor din PNRR, cu condiția atingerii țintelor aferente componentei.

Sunt eligibile și cheltuielile de expropriere și demolare (cu condiția ca minim 70% din deșeurile de la demolări sunt pregătite pentru reutilizare / reciclare / recuperare a altor materiale), care să permită elaborarea proiectelor ce se încadrează în tipologiile sus-menționate.

Municipiile reședință de județ vor alege din tipurile de proiecte sus-menționate, în limita bugetului alocat.

Se recomandă elaborarea proiectelor integrate și corelarea cu investițiile din alte componente ale PNRR, inclusiv cu cele din fondul de renovare.

Beneficiarii investiției vor fi:

- **Municipii reședință de județ (sunt eligibile și parteneriatele pentru proiectele desfășurate cu UAT din zona urbană funcțională și/sau cu consiliile județene)**

Buget: 470.000.000 euro (bugetul alocat în prima rundă de atragere de fonduri celor 41 de UAT - municipiile reședință de județ și municipiul București - este 11.463.415 euro pentru fiecare)

I.2 Intervenții pentru tranziția verde și digitală în municipii, altele decât cele reședință de județ

I2.1 Construirea de locuințe pentru tineri/locuințe sociale/ locuințe de necesitate/ locuințe pentru specialiști din sănătate și învățământ

Tipuri de proiecte eligibile:

- **Construcția de locuințe sociale;**
- **Construcția de locuințe pentru tineri;**
- **Construcția de locuințe de necesitate;**
- **Construcția de locuințe pentru specialiști din sănătate și învățământ.**

Bugetul asigurat pentru construcția de locuințe este de 75 milioane euro.

Noile clădiri vor respecta cererea de energie primară de 20% sub pragul NZEB.

Intervențiile propuse se vor corela cu următoarele principii ale Pilonului european al drepturilor sociale:

v Șanse egale și acces la piața muncii

- Șanse egale – Indiferent de sex, origine rasială sau etnică, religie sau credință, handicap, vârstă sau orientare sexuală, oricine are dreptul la egalitate de tratament și șanse în ceea ce privește angajarea, protecția socială, educație și accesul la bunuri și servicii disponibile publicului. Se încurajează egalitatea de șanse a grupurilor subreprezentate.

v Protecție socială și incluziune

- Includerea persoanelor cu dizabilități – Persoanele cu dizabilități au dreptul la sprijin pentru venituri, care asigură o viață demnă, servicii care le permit să participe pe piața muncii și în societate, precum și un mediu de lucru adaptat nevoilor lor.
- Accesul la servicii esențiale – Orice persoană are dreptul de a accesa servicii esențiale de bună calitate, inclusiv apă, canalizare, energie, transport, servicii financiare și comunicații digitale. Suportul pentru accesul la astfel de servicii va fi disponibil pentru cei care au nevoie.

În acest sens, pentru a evita segregarea și concentrarea pe clase sociale, se va asigura o mixitate socio-economică a zonelor rezidențiale ce includ locuințe pentru tineri, locuințe sociale, locuințe de necesitate și locuințe pentru specialiști, și se va acorda o atenție specială grupurilor vulnerabile precum femeile, familiile monoparentale sau romii.

Ajutor de stat

Beneficiarii finali ai celor 4 categorii de investiții sunt persoane fizice care aparțin grupurilor vulnerabile sau cu venituri reduse, care nu desfășoară activitate economică, prin urmare ajutorul de stat la nivelul acestora este exclus.

Construirea acestor locuințe nu implică un avantaj (prin urmare, ajutor de stat) la nivelul constructorului, dacă execuția lucrărilor este atribuită prin licitație.

Cu privire la operarea unui astfel de serviciu social, dacă aceasta este încredințată unei întreprinderi în condiții de piață, nu este implicat ajutorul de stat.

12.2 Mobilitatea urbană verde - schimbarea parcului de vehicule destinate transportului public (achiziția de material rulant: troleibuze cu baterii, autobuze curate (electrice sau cele pe hidrogen), stații de încărcare pentru autobuzele electrice (stații de încărcare rapidă - pe traseu - și stații de încărcare lentă - la autobază) sau cele pe hidrogen – proiectele finanțate vor fi condiționate de crearea de benzi dedicate pentru transportul public. Bugetul pentru schimbarea parcului de vehicule destinate transportului public este de 70 milioane euro. Prin această măsură se contribuie la reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră în municipiile reședință de județ - zonele urbane cele mai afectate de poluanții generați de trafic.

Mijloacele de transport public vor asigura cerințele de accesibilizare pentru persoanele cu dizabilități, inclusiv sisteme de ghidaj și orientare care utilizează tehnologia senzorilor de proximitate destinate persoanelor cu deficiențe de vedere.

Ajutor de stat

Vor fi eligibile doar orașele care dețin un contract de servicii de transport public local atribuit conform Regulamentului nr. (CE) 1370/2007. Schimbarea parcului de vehicule implică revizuirea contractului de servicii de transport public local, atribuit conform celor de mai sus.

12.3 Mobilitatea urbană verde - asigurarea infrastructurii inteligente pentru transportul public (exemple de proiecte: sisteme de transport inteligente și alte sisteme inteligente de management urban; sisteme inovative de mobilitate urbană - mobilitate conectată și automată; crearea / extinderea / modernizarea sistemelor de bilete integrate pentru călători - „e-bilete” sau „e-ticketing”; stații de monitorizare a calității aerului). Bugetul asigurat este 25 milioane euro, astfel încât să se asigure că în fiecare municipiu reședință de județ va fi implementat sistemul de e-ticketing, respectiv un sistem inteligent de transport. Aceste măsuri vor conduce la eficientizarea transportului public și la creșterea siguranței în trafic. Sistemele inteligente aferente acestei investiții pot fi dezvoltate la nivel de zonă urbană funcțională, în parteneriat cu UAT. Prin finanțarea aferentă se asigură operaționalizarea măsurilor din noua Strategie Națională de Siguranță Rutieră, respectiv tratarea distinctă a sistemelor automate: sistemul pentru detecție și sancționare abateri și un sistem de monitorizarea a traficului, care să permită monitorizare video, colectare de date (ex.: stabilire fluxuri de trafic), fluența traficului, etc.

Prin urmare, la capitolul Sisteme inteligente de trafic vor fi eligibile următoarele:

- *Managementul inteligent al traficului* – Gestionarea inteligentă a traficului nu numai că îmbunătățește fluxul de trafic în orașe și între orașe și împrejurimi, ci ajută orașele să abordeze următoarea revoluție a mobilității.
- *Soluții de taxare* – Schemele dinamice de taxare sunt din ce în ce mai utilizate ca un instrument important pentru administratorii orașelor și a traficului pentru a influența în mod durabil fluxul de trafic în și în afara orașelor și pentru a reduce emisiile.
- *Soluții integrate de parcare inteligentă* – Gestionarea parcării reduce încărcăturile de trafic și impactul asupra mediului.
- *Centre de control al traficului* – Soluții de sistem personalizate bazate pe un concept modular – pentru flexibilitate suplimentară și adaptare ușoară la cele mai diverse scenarii de trafic urban.

Pentru a asigura cerințele de accesibilizare pentru persoanele cu dizabilități, vor fi eligibile investiții pentru:

- sisteme de ghidaj și orientare care utilizează tehnologia senzorilor de proximitate destinate persoanelor cu deficiențe de vedere.
- sisteme de avertizare luminoasă destinate persoanelor cu deficiențe de auz.
- dispozitive de amplificare a sunetului destinate persoanelor utilizatoare de proteze auditive.

- panouri vizuale electronice de informare a persoanelor cu dizabilități cu privire la mijloacele de transport în comun (informații adaptate-scris mărit pentru persoanele cu diferite tipuri de dizabilități).

Ajutor de stat

În principiu investițiile în infrastructura inteligentă pentru transportul public nu vor fi utilizate economic/comercial și accesul publicului larg la aceste obiective este asigurat pe baze nediscriminatorii, situație care exclude ajutorul de stat. Aceeași situație se întâlnește și atunci când statul acționează în baza prerogativelor de autoritate publică.

Cu toate acestea, dacă respectivele investiții sunt prevăzute prin contract ca fiind în sarcina operatorilor infrastructurii, atunci ajutorul de stat este considerat compatibil în situația prezentării contractelor de servicii publice încheiate conform Regulamentului nr. (CE) 1370/2007 pentru e-ticketing”.

12.4 Mobilitatea urbană verde - asigurarea infrastructurii pentru transportul verde - stații de încărcare pentru vehiculele electrice, inclusiv infrastructuri alternative de încărcare a vehiculelor electrice. Bugetul asigurat este de 15 milioane euro. Conform Raportului special nr. 05/2021 al Curții de Conturi a UE, este menționat faptul că, deși numărul stațiilor de încărcare a crescut, nivelul neomogen de instalare a infrastructurii complică deplasările pe teritoriul UE. În România, lipsa acestei infrastructuri generează o tranziție mai lentă către vehiculele electrice. În acest sens, în acord cu recomandările Curții de Conturi a UE, este asigurat un suport financiar pentru zonele urbane astfel încât să fie dezvoltat acest tip de infrastructură la nivel național.

Ajutor de stat

Dacă stațiile de încărcare vor fi exploatate economic, pot apărea implicații pe ajutor de stat la nivelul operatorului. Astfel, măsura poate fi încadrată în baza unei noi scheme, ce va fi elaborată potrivit noului art. 36a din viitorul GBER ”Ajutor pentru investiții în infrastructura, accesibilă public, de reîncărcare a vehiculelor rutiere fără emisii sau cu emisii reduse” în Regulamentul (UE) nr. 651/2014 (existent în draftul de modificare a GBER, care, conform planificării CE, urmează a fi adoptat până la finele trim. II 2021).

12.5 Mobilitatea urbană verde - asigurarea infrastructurii pentru biciclete și alte vehicule electrice ușoare (realizarea/modernizarea de tipuri de infrastructură pentru biciclete/mijloace de transport nemotorizate, inclusiv pasaje, poduri). Bugetul asigurat este de 30 milioane euro. Prin aceste măsuri se contribuie la limitarea poluării din municipiile reședință de județ, zonele urbane cele mai afectate, la evitarea blocajelor din trafic și la creșterea rezilienței populației,

fiind promovat un mod sănătos de transport. De asemenea, prin crearea unor infrastructuri dedicate, se va asigura o creștere a siguranței în trafic, fiind separate fluxurile ciclabile de cele pietonale sau auto.

Ajutor de stat

Investițiile în acest tip de infrastructură publică nu vor fi utilizate economic/comercial și este asigurat, pe baze nediscriminatorii, accesul publicului larg la aceste obiective, prin urmare nu există posibilitatea implicării ajutorului de stat.

Modul de implementare a investiției/Cronologia de implementare

Bugetul aferent investiției va fi alocat categoriei de municipii (cu excepția reședințelor de județ), astfel cum sunt stabilite în legea privind împărțirea administrativ-teritorială a României. În prima etapă, se va asigura un buget egal pentru fiecare municipiu, pentru implementarea de proiecte de infrastructură urbană care să contribuie la tranziția verde și cea digitală. În cea de a doua etapă, în situația în care bugetul alocat nu va fi utilizat, acesta va fi redistribuit către alte municipii care au demonstrat eficiență în procesul de utilizare a fondurilor din PNRR, cu condiția atingerii țintelor aferente componentei.

Sunt eligibile și cheltuielile de expropriere și demolare (cu condiția ca minim 70% din deșeurile de la demolări sunt pregătite pentru reutilizare / reciclare / recuperare a altor materiale), care să permită elaborarea proiectelor ce se încadrează în tipologiile sus-menționate.

Proiectele pot fi elaborate în mod integrat de către aceste municipii sau în parteneriat multi nivel (cu implicarea palierului județean și/sau național, asigurând astfel o capacitate instituțională adecvată pentru elaborarea și implementarea proiectelor în limitele stabilite pentru PNRR). Proiectele pot fi desfășurate în parteneriat cu consiliile județene și /sau alte UAT (în baza unor asocieri conform prevederilor Codului administrativ - conform reformei privind Consorțiile Administrative R2.3/M11).

Municipiile vor alege din tipurile de proiecte sus-menționate, în limita bugetului alocat.

Se recomandă elaborarea proiectelor integrate și corelarea cu investițiile din alte componente ale PNRR, inclusiv cu cele din fondul de renovare.

Beneficiarii investiției vor fi:

- Municipiile, altele decât cele reședință de județ (sunt eligibile și parteneriatele pentru proiectele desfășurate cu UAT din zona urbană funcțională și/sau cu consiliile județene)

Buget: 215.000.000 euro (bugetul alocat în prima rundă de atragere de fonduri celor 62 de UAT – municipii - este 3.467.741,94 euro pentru fiecare).

I.3. Intervenții pentru tranziția verde și digitală în orașe

Importanța categoriei orașelor mici la nivelul sistemului urban românesc se exprimă prin intermediul ponderii pe care o dețin la nivel național (65% din numărul total de orașe și cca 15% din populația urbană), reflectând o bază potențial solidă a sistemului urban.

Totodată, orașele au un rol foarte important în dezvoltarea policentrică, polarizând localitățile rurale pe o rază de 15-20 km. De aceea, pentru a nu-și pierde rolul teritorial, trebuie susținute în procesul de transformare către un mediu atractiv și orientat către soluțiile generate de natură. Orașele reprezintă localitățile urbane cele mai vulnerabile la schimbările economice și sociale sau la situații de criză, așa cum este cea generată de pandemia cu Covid-19. În raport cu posibilitățile limitate privind oportunitățile economice și cu condițiile slabe privind calitatea vieții, majoritatea orașelor se află într-un declin accentuat.

Orașele cu cea mai bună performanță sunt cele care au avut cel mai mare succes în atragerea investitorilor privați (Politica Urbană a României), ceea ce demonstrează că investițiile în infrastructură publică trebuie dublate de eforturi de a întări sectorul privat la nivel local, altfel nu generează bunăstare și câteodată au chiar efecte negative, precum cheltuieli de operare și mentenanță ce pun presiune pe bugetul local. Aceste orașe au nevoie de o reformă care să încurajeze administrațiile locale să fie mai active în dialogul cu sectorul privat, precum și de investiții în infrastructură cheie, precum parcuri industriale cu toate dotările necesare. De asemenea, **ele au nevoie de investiții în calitatea vieții pentru a reduce migrarea tinerilor, precum și o mai bună conectare la centrele urbane dinamice din jur, pentru ca oamenii din aceste centre urbane mici să aibă acces la oportunitățile și serviciile specializate din centrele urbane mari.**

Prin urmare, sunt propuse investiții integrate pentru orașe care să abordeze concomitent proiectele specifice celor patru piloni ai Politicii Urbane a României – orașul verde, orașul social, orașul productiv și orașul bine gestionat.

Tipuri de proiecte eligibile:

I3.1. Construire locuințe sociale/ locuințe de necesitate/ locuințe pentru tineri/ locuințe pentru specialiști din sănătate și învățământ

Bugetul asigurat pentru construcția de locuințe este de 50 milioane euro. Noile clădiri vor respecta cererea de energie primară de 20% sub pragul NZEB.

Intervențiile propuse se vor corela cu următoarele principii ale Pilonului european al drepturilor sociale:

Sanse egale și acces la piața muncii

o Șanse egale – Indiferent de sex, origine rasială sau etnică, religie sau credință, handicap, vârstă sau orientare sexuală, oricine are dreptul la egalitate de tratament și șanse în ceea ce privește angajarea, protecția socială, educație și accesul la bunuri și servicii disponibile publicului. Se încurajează egalitatea de șanse a grupurilor subreprezentate.

Protecție socială și incluziune

o Includerea persoanelor cu dizabilități – Persoanele cu dizabilități au dreptul la sprijin pentru venituri, care asigură o viață demnă, servicii care le permit să participe pe piața muncii și în societate, precum și un mediu de lucru adaptat nevoilor lor.

o Accesul la servicii esențiale – Orice persoană are dreptul de a accesa servicii esențiale de bună calitate, inclusiv apă, canalizare, energie, transport, servicii financiare și comunicații digitale. Suportul pentru accesul la astfel de servicii va fi disponibil pentru cei care au nevoie.

În acest sens, pentru a evita segregarea și concentrarea pe clase sociale, se va asigura o mixitate socio-economică a zonelor rezidențiale ce includ locuințe pentru tineri, locuințe sociale, locuințe de necesitate și locuințe pentru specialiști, și se va acorda o atenție specială grupurilor vulnerabile precum femeile, familiile monoparentale sau romii.

Ajutor de stat

În principiu, beneficiarii finali ai celor 4 categorii de investiții sunt persoane fizice care aparțin grupurilor vulnerabile sau cu venituri reduse, care nu desfășoară activitate economică, prin urmare ajutorul de stat la nivelul acestora este exclus.

Construirea acestor locuințe nu implică un avantaj (prin urmare, ajutor de stat) la nivelul constructorului, dacă execuția lucrărilor este atribuită prin licitație.

Cu privire la operarea unui astfel de serviciu social, dacă aceasta este încredințată unei întreprinderi în condiții de piață, nu este implicat ajutorul de stat.

13.2. Reabilitare moderată/modernizare/extindere/construire clădiri publice nZEB (care deservește prestării unor servicii publice).

Sectorul public trebuie să aibă un rol demonstrativ, să-și asume rolul de lider în îmbunătățirea eficienței energetice prin renovarea a 8,25 milioane mp (26%) de clădiri publice până în 2030, o realizare care ar reduce consumul de energie cu 0,05 milioane tep și ar obține o reducere a emisiilor de CO² de 0,25 milioane tone pentru perioada 2021-2030. Renovarea clădirilor

publice trebuie să reprezinte un model de bună practică și din punct de vedere al calității arhitecturale a intervențiilor.

Se vor avea în vedere următoarele tipuri de lucrări:

- a) lucrări de reabilitare termică a elementelor de anvelopă a clădirii;
- b) lucrări de reabilitare termică a sistemului de încălzire/a sistemului de furnizare a apei calde de consum;
- c) instalarea unor sisteme alternative de producere a energiei electrice și/sau termice pentru consum propriu; utilizarea surselor regenerabile de energie;
- d) lucrări de instalare/reabilitare/modernizare a sistemelor de climatizare și/sau ventilare mecanică pentru asigurarea calității aerului interior;
- e) lucrări de reabilitare/modernizare a instalațiilor de iluminat în clădiri;
- f) sisteme de management energetic integrat pentru clădiri;
- g) modernizarea sistemelor tehnice ale clădirilor, inclusiv în vederea pregătirii clădirilor pentru soluții inteligente;
- h) lucrări pentru echiparea cu stații de încărcare pentru mașini electrice;
- i) extinderi în plan orizontal sau vertical a clădirilor existente în marja de maxim 20% din suprafața construită actuală, în vederea conformării la exigențele de funcționare privind siguranța la incendiu, siguranța și accesibilitate în exploatare;
- j) asigurarea cu echipamente ce sprijină digitalizarea semnificativă a activităților desfășurate în cadrul clădirilor;
- k) lucrări de recompartimentări interioare în vederea organizării optime a fluxurilor și circuitelor medicale.

Această măsură contribuie inclusiv la creșterea competențelor digitale ale cetățenilor, în urma renovării/reabilitării fiind stabilite locații în cadrul cărora cetățenii pot avea acces la serviciile digitale chiar și în condiții de pandemie (de exemplu - pot fi amenajate biblioteci sau în cadrul cărora oamenii pot utiliza serviciile digitale).

Pentru a asigura cerințele de accesibilizare pentru persoanele cu dizabilități, vor fi eligibile investiții pentru:

- sisteme de ghidaj și orientare care utilizează tehnologia senzorilor de proximitate destinate persoanelor cu deficiențe de vedere.
- sisteme de avertizare luminoasă destinate persoanelor cu deficiențe de auz.
- dispozitive de amplificare a sunetului destinate persoanelor utilizatoare de proteze auditive. Dispozitivele pot fi implementate cu succes la nivelul serviciilor publice în interacțiunea cu cetățenii.

- rampe mobile, lifturi adaptate și alte mijloace ce pot fi integrate la nivelul construcțiilor existente în scopul servirii populației cu dizabilități fizice.
- covoare tactile pentru infrastructura de acces în instituțiile publice de interes general.

Ajutor de stat

Construirea acestor elemente de infrastructură nu implică un avantaj (prin urmare, ajutor de stat) la nivelul constructorului, execuția lucrărilor urmând a fi atribuită prin licitație. Clădirea reabilitată/modernizată/extinsă/construită nu va fi exploatată comercial și va fi pusă la dispoziția tuturor utilizatorilor în mod nediscriminatoriu, nu va fi utilizată pentru desfășurarea unor activități economice, prin urmare nu este implicat ajutorul de stat.

În situația în care vor exista și clădiri utilizate pentru desfășurarea unor activități economice se va avea în vedere realizarea unei scheme în baza art. 14 (investitii) sau art. 56 (infrastructura locală) din Regulamentul (UE) nr. 651/2014.

I3.3. Mobilitate urbană verde - achiziție autobuze și/sau microbuze curate (electric sau hidrogen), inclusiv stații de încărcare.

Bugetul pentru achiziția sau schimbarea parcului de vehicule destinate transportului public este de 120 milioane euro. Prin această măsură se contribuie la reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră în orașe.

Mijloacele de transport public vor asigura cerințele de accesibilizare pentru persoanele cu dizabilități, inclusiv sisteme de ghidaj și orientare care utilizează tehnologia senzorilor de proximitate destinate persoanelor cu deficiențe de vedere.

Ajutor de stat

Vor fi eligibile doar orașele care dețin un contract de servicii de transport public local atribuit conform Regulamentului nr. (CE) 1370/2007. Schimbarea parcului de vehicule implică revizuirea contractului de servicii de transport public local, atribuit conform celor de mai sus.

I3.4. Mobilitate urbană verde - sisteme de transport inteligente și alte infrastructuri TIC; sisteme inovative de mobilitate urbană - mobilitate conectată și automată; crearea / extinderea / modernizarea sistemelor de bilete integrate pentru călători - „e-bilete” sau „e-ticketing”; stații de monitorizare a calității aerului.

Bugetul asigurat este 100 milioane euro, astfel încât să se asigure că în cel puțin 100 de orașe va fi implementat un sistem inteligent de management urban. Aceste măsuri vor conduce la eficientizarea transportului public, la creșterea siguranței în trafic și la reducerea poluării.

Sistemele inteligente aferente acestei investiții pot fi dezvoltate la nivel de zonă urbană funcțională, în parteneriat cu UAT. Prin finanțarea aferentă se asigură operaționalizarea măsurilor din noua Strategie Națională de Siguranță Rutieră, respectiv tratarea distinctă a sistemelor automate: sistemul pentru detecție și sancționare abateri și un sistem de monitorizarea a traficului, care să permită monitorizare video, colectare de date (ex.: stabilire fluxuri de trafic), fluența traficului, etc.

Prin urmare, la capitolul Sisteme inteligente de trafic vor fi eligibile următoarele:

- *Managementul inteligent al traficului* – Gestionarea inteligentă a traficului nu numai că îmbunătățește fluxul de trafic în orașe și între orașe și împrejurimi, ci ajută orașele să abordeze următoarea revoluție a mobilității.
- *Soluții de taxare* – Schemele dinamice de taxare sunt din ce în ce mai utilizate ca un instrument important pentru administratorii orașelor și a traficului pentru a influența în mod durabil fluxul de trafic în și în afara orașelor și pentru a reduce emisiile.
- *Soluții integrate de parcare inteligentă* – Gestionarea parcării reduce încărcăturile de trafic și impactul asupra mediului.
- *Centre de control al traficului* – Soluții de sistem personalizate bazate pe un concept modular – pentru flexibilitate suplimentară și adaptare ușoară la cele mai diverse scenarii de trafic urban.

De asemenea, vor fi eligibile și alte tipuri de infrastructuri TIC care pot contribui la implementarea conceptului de *Smart city*.

Pentru a asigura cerințele de accesibilizare pentru persoanele cu dizabilități, vor fi eligibile investiții pentru:

- sisteme de ghidaj și orientare care utilizează tehnologia senzorilor de proximitate destinate persoanelor cu deficiențe de vedere.
- sisteme de avertizare luminoasă destinate persoanelor cu deficiențe de auz.
- dispozitive de amplificare a sunetului destinate persoanelor utilizatoare de proteze auditive.
- panouri vizuale electronice de informare a persoanelor cu dizabilități cu privire la mijloacele de transport în comun (informații adaptate-scris mărit pentru persoanele cu diferite tipuri de dizabilități).

Ajutor de stat

Investițiile în infrastructura inteligentă pentru transportul public nu vor fi utilizate economic/comercial și accesul publicului larg la aceste obiective este asigurat pe baze nediscriminatorii, prin urmare, nu va fi întâmpinată situația implicării ajutorului de stat.

Pentru investițiile care vor fi prevăzute prin contract ca fiind în sarcina operatorilor infrastructurii, va fi utilizat ajutorul de stat (spre exemplu - Regulamentul nr. (CE) 1370/2007 pentru e-ticketing”).

În principiu investițiile în infrastructura inteligentă pentru transportul public nu vor fi utilizate economic/comercial și accesul publicului larg la aceste obiective este asigurat pe baze nediscriminatorii, situație care exclude ajutorul de stat. Aceeași situație se întâlnește și atunci când statul acționează în baza prerogativelor de autoritate publică.

Cu toate acestea, dacă respectivele investiții sunt prevăzute prin contract ca fiind în sarcina operatorilor infrastructurii, atunci ajutorul de stat este considerat compatibil în situația prezentării contractelor de servicii publice încheiate conform Regulamentului nr. (CE) 1370/2007 pentru e-ticketing”.

13.5. Mobilitate urbană verde - infrastructuri alternative de încărcare a vehiculelor electrice stații de încărcare pentru vehiculele electrice.

Bugetul asigurat este de 15 milioane euro. Conform Raportului special nr. 05/2021 al Curții de Conturi a UE, este menționat faptul că, deși numărul stațiilor de încărcare a crescut, nivelul neomogen de instalare a infrastructurii complică deplasările pe teritoriul UE. În România, lipsa acestei infrastructuri generează o tranziție mai lentă către vehiculele electrice. În acest sens, în acord cu recomandările Curții de Conturi a UE, este asigurat un suport financiar pentru zonele urbane astfel încât să fie dezvoltat acest tip de infrastructură la nivel național. Recomandăm utilizarea acestei finanțări în special pentru orașele ce se află pe rețeaua TEN-T.

Ajutor de stat

În principiu stațiile de încărcare nu vor fi exploatate economic. Dacă însă vor fi exploatate economic, se va avea în vedere o schemă ce va fi elaborată potrivit noului art. 36a din viitorul GBER ”Ajutor pentru investiții în infrastructura, accesibilă public, de reîncărcare a vehiculelor rutiere fără emisii sau cu emisii reduse” în Regulamentul (UE) nr. 651/2014 (existent în draftul de modificare a GBER, care, conform planificării CE, urmează a fi adoptat până la finele trim. II 2021).

13.6 Mobilitate urbană verde - asigurarea infrastructurii pentru biciclete și alte vehicule electrice ușoare (realizarea/modernizarea de tipuri de infrastructură pentru biciclete/mijloace de transport nemotorizate, inclusiv pasaje, poduri).

Bugetul asigurat este de 60 milioane euro. Prin aceste măsuri se contribuie la limitarea poluării din orașe și la creșterea rezilienței populației, fiind promovat un mod sănătos de transport. De asemenea, prin crearea unor infrastructuri dedicate, se va asigura o creștere a siguranței în trafic, fiind separate fluxurile ciclabile de cele pietonale sau auto.

Ajutor de stat

Investițiile în acest tip de infrastructură publică nu vor fi utilizate în scop comercial, nefiind vizată o activitate economică și va fi asigurat, pe baze nediscriminatorii, accesul publicului larg la aceste obiective. Astfel, nu sunt incidente prevederile ajutorului de stat.

Beneficiarii investiției vor fi:

- **Orașele (sunt eligibile și ADI pentru proiectele desfășurate în parteneriat cu UAT din zona periurbană/zona urbană funcțională și/sau cu consiliile județene)**

Modul de implementare a investiției/Cronologia de implementare

Bugetul aferent investiției va fi alocat categoriei de orașe, astfel cum sunt stabilite în legea privind împărțirea administrativ-teritorială a României. Astfel, în prima etapă, în cadrul categoriilor se va asigura un buget egal pentru fiecare oraș, asigurându-se cadrul pentru coeziunea teritorială, respectiv pentru tranziția verde și cea digitală. În cea de-a doua etapă, în situația în care bugetul alocat nu va fi utilizat, acesta va fi redistribuit către alte UAT care au demonstrat eficiență în procesul de utilizare a fondurilor din PNRR, cu condiția atingerii țintelor aferente componentei.

Orașele vor alege din tipurile de proiecte sus-menționate, în limita bugetului alocat.

Sunt eligibile și cheltuielile de expropriere și demolare (cu condiția ca minim 70% din deșeurile de la demolări să fie pregătite pentru reutilizare / reciclare / recuperare a altor materiale), care să permită elaborarea proiectelor ce se încadrează în tipologiile sus-menționate.

Proiectele pot fi elaborate în mod integrat de către orașe sau în parteneriat multi nivel (cu implicarea palierului județean și/sau regional și/sau național, asigurând astfel o capacitate instituțională adecvată pentru elaborarea și implementarea proiectelor în limitele stabilite pentru PNRR). Prin urmare, proiectele pot fi desfășurate în parteneriat cu consiliile județene și /sau alte UAT (în baza unor asocieri conform prevederilor Codului administrativ - conform reformei privind Consorțiile Administrative R2.3/M11).

Buget: 545.000.000 euro (bugetul alocat în prima rundă de atragere de fonduri celor 216 orașe - este 2.523.148,15 euro pentru fiecare)

I.4. Intervenții pentru creșterea calității vieții în mediul rural

În urma analizelor efectuate în cadrul SDTR (reforma 2/2.1/M9) s-a identificat că în lipsa unei infrastructuri adecvate, zonele rurale se confruntă cu probleme sociale și economice, fiind extrem de vulnerabile la crizele economice, sociale sau sanitare. Pentru depășirea acestor probleme și pentru reducerea declinului populației este propus un buget pentru fiecare comună din România pentru măsuri integrate care să ridice calitatea vieții. Măsurile propuse vor viza aspecte de infrastructură socială, precum și alte tipuri de intervenții care să conducă la creșterea condițiilor de viață, limitarea migrației populației și, implicit, la reducerea decalajelor majore între regiuni, județe și medii de rezidență.

În baza acestor intervenții și cu stimulentele pentru mediul de afaceri, vor fi micșorate diferențele de dezvoltare dintre mediul urban și mediul rural, fiind limitată migrația forței de muncă, fiind atrași investitori și nu în ultimul rând, fiind atrași rezidenți din mediul urban ce își vor putea realiza activitatea de muncă de la distanță într-un cadru natural atractiv.

Aceste proiecte se vor corela cu măsurile pentru crearea cadrului legal și instituțional pentru implementarea voluntară a consorțiilor administrative pentru creșterea capacității administrației publice locale lipsite de resurse umane calificate (R2.3/M11), măsuri ce vor fi luate cu respectarea principiilor economicității și eficienței.

Tipuri de proiecte eligibile (infrastructura elaborată nu va fi utilizată în realizarea unor activități economice):

I4.1. construire locuințe pentru specialiști în educație și sănătate – inclusiv case pasive

Bugetul asigurat pentru construcția de locuințe este de 110 milioane euro. Noile clădiri vor respecta cererea de energie primară de 20% sub pragul NZEB. Construcția acestor obiective vor conduce la creșterea atractivității specialiștilor de a lucra în respectivele localități, contribuind la depășirea dificultăților de atragere a personalului calificat în zonele rurale.

Intervențiile propuse se vor corela cu următoarele principii ale Pilonului european al drepturilor sociale:

Șanse egale și acces la piața muncii

o Șanse egale – Indiferent de sex, origine rasială sau etnică, religie sau credință, handicap, vârstă sau orientare sexuală, oricine are dreptul la egalitate de tratament și șanse în ceea ce privește angajarea, protecția socială, educație și accesul la bunuri și servicii disponibile publicului. Se încurajează egalitatea de șanse a grupurilor subreprezentate.

Protecție socială și incluziune

o Includerea persoanelor cu dizabilități – Persoanele cu dizabilități au dreptul la sprijin pentru venituri, care asigură o viață demnă, servicii care le permit să participe pe piața muncii și în societate, precum și un mediu de lucru adaptat nevoilor lor.

o Accesul la servicii esențiale – Orice persoană are dreptul de a accesa servicii esențiale de bună calitate, inclusiv apă, canalizare, energie, transport, servicii financiare și comunicații digitale. Suportul pentru accesul la astfel de servicii va fi disponibil pentru cei care au nevoie.

În acest sens, pentru a evita segregarea și concentrarea pe clase sociale, se va asigura o mixitate socio-economică a zonelor rezidențiale ce includ locuințe pentru tineri, locuințe sociale, locuințe de necesitate și locuințe pentru specialiști, și se va acorda o atenție specială grupurilor vulnerabile precum femeile, familiile monoparentale sau romii.

Ajutor de stat

Locuințele vor fi utilizate de persoane fizice care nu desfășoară activități economice. Prin urmare, nu este cazul implicării ajutorului de stat.

I4.2. Reabilitare moderată/ modernizare/ extindere/ construire clădiri publice nZEB (care deservește prestării unor servicii publice). Această măsură contribuie inclusiv la creșterea competențelor digitale ale cetățenilor, în urma renovării/reabilitării fiind stabilite locații în cadrul cărora cetățenii pot avea acces la serviciile digitale chiar și în condiții de pandemie (de exemplu - pot fi amenajate biblioteci în cadrul cărora oamenii pot utiliza serviciile digitale). Bugetul alocat pentru această intervenție este 375 milioane euro.

Sectorul public trebuie să aibă un rol demonstrativ, să-și asume rolul de lider în îmbunătățirea eficienței energetice prin renovarea a 8,25 milioane mp (26%) de clădiri publice până în 2030, o realizare care ar reduce consumul de energie cu 0,05 milioane tep și ar obține o reducere a emisiilor de CO² de 0,25 milioane tone pentru perioada 2021-2030. Renovarea clădirilor publice trebuie să reprezinte un model de bună practică și din punct de vedere al calității arhitecturale a intervențiilor.

Se vor avea în vedere următoarele tipuri de lucrări:

- a) lucrări de reabilitare termică a elementelor de anvelopă a clădirii;
- b) lucrări de reabilitare termică a sistemului de încălzire/a sistemului de furnizare a apei calde de consum;

- c) Instalarea unor sisteme alternative de producere a energiei electrice și/sau termice pentru consum propriu; utilizarea surselor regenerabile de energie;
- d) lucrări de instalare/reabilitare/modernizare a sistemelor de climatizare și/sau ventilare mecanică pentru asigurarea calității aerului interior;
- e) lucrări de reabilitare/modernizare a instalațiilor de iluminat în clădiri;
- f) sisteme de management energetic integrat pentru clădiri;
- g) modernizarea sistemelor tehnice ale clădirilor, inclusiv în vederea pregătirii clădirilor pentru soluții inteligente;
- h) lucrări pentru echiparea cu stații de încărcare pentru mașini electrice;
- i) extinderi în plan orizontal sau vertical a clădirilor existente în marja de maxim 20% din suprafața construită actuală, în vederea conformării la exigențele de funcționare privind siguranța la incendiu, siguranța și accesibilitate în exploatare;
- j) asigurarea cu echipamente ce sprijină digitalizarea semnificativă a activităților desfășurate în cadrul clădirilor;
- k) lucrări de recompartimentări interioare în vederea organizării optime a fluxurilor și circuitelor medicale.

Pentru a asigura cerințele de accesibilizare pentru persoanele cu dizabilități, vor fi eligibile investiții pentru:

- sisteme de ghidaj și orientare care utilizează tehnologia senzorilor de proximitate destinate persoanelor cu deficiențe de vedere.
- sisteme de avertizare luminoasă destinate persoanelor cu deficiențe de auz.
- dispozitive de amplificare a sunetului destinate persoanelor utilizatoare de proteze auditive. Dispozitivele pot fi implementate cu succes la nivelul serviciilor publice în interacțiunea cu cetățenii.
- rampe mobile, lifturi adaptate și alte mijloace ce pot fi integrate la nivelul construcțiilor existente în scopul servirii populației cu dizabilități fizice.
- covoare tactile pentru infrastructura de acces în instituțiile publice de interes general.

Ajutor de stat

Construirea acestor elemente de infrastructură nu implică un avantaj (prin urmare, ajutor de stat) la nivelul constructorului, execuția lucrărilor urmând a fi atribuită prin licitație. Clădirea reabilitată/modernizată/extinsă/construită nu va fi exploatată comercial și va fi pusă la dispoziția tuturor utilizatorilor în mod nediscriminatoriu, nu va fi utilizată pentru desfășurarea unor activități economice, prin urmare nu este implicat ajutorul de stat. În situația în care vor

exista și clădiri utilizate pentru desfășurarea unor activități economice se va avea în vedere realizarea unei scheme în baza art. 14 (investitii) sau art. 56 (infrastructura locală) din Regulamentul (UE) nr. 651/2014.

14.3 achiziția de microbuze curate (electrice/hidrogen), pentru scopuri comunitare Bugetul pentru achiziția de microbuze curate destinate scopurilor comunitare este de 80 milioane euro. Prin această măsură se contribuie la creșterea coeziunii sociale la nivel local.

Microbuzele curate vor asigura cerințele de accesibilizare pentru persoanele cu dizabilități.

Ajutor de stat

În principiu microbuzele nu vor fi utilizate în scop comercial. Cu toate acestea, și în situația în care vor servi unor activități economice considerăm că nu este afectat comerțul cu statele membre (impact local – acestea deservește în principal utilizatori locali, limitând astfel concurența în ceea ce privește serviciile oferite la nivel local, și al căror impact asupra investițiilor transfrontaliere este cel mult marginal).

14.4 sisteme de transport inteligente și alte infrastructuri TIC – infrastructuri alternative de încărcare a vehiculelor electrice; sisteme de management; sisteme inovative de mobilitate - mobilitate conectată și automată (recomandate în UAT din zonele urbane funcționale).

Aceste sisteme vor fi eligibile în special în comunele care se află în zonele urbane funcționale ale municipiilor reședință de județ, în comunele cu statut de stațiuni turistice de interes național și local și în zonele de frontieră, la UAT în raza cărora sunt localizate puncte de trecere a frontierei. În vederea eficientizării utilizării fondurilor alocate și multiplicării efectelor intervențiilor (de exemplu realizarea unor proiecte de amploare prin punerea în comun a fondurilor individuale), pentru comunele incluse în zone urbane funcționale ale municipiilor reședință de județ (în număr total de 694 la nivel național), recomandăm crearea de parteneriate cu municipiile reședință de județ, care sunt și centrele urbane ale respectivelor zone urbane funcționale.

Aceste parteneriate permit implementarea de proiecte integrate la nivelul zonei urbane funcționale (de exemplu privind mobilitatea metropolitană sau colectarea și interoperabilizarea datelor privind siguranța rutieră), de care ar beneficia atât reședințele de județ, cât și comunele din zona periurbană și ar sprijini dezvoltarea întregii regiuni prin economiile de aglomerație create, de exemplu prin reducerea costurilor de transport, extinderea pieței locale de desfacere, o mai bună corelare a cererii și ofertei pe piața muncii și creșterea capitalului uman prin acumularea de cunoaștere.

De asemenea, vor fi eligibile și alte tipuri de infrastructuri TIC care pot contribui la implementarea conceptului de *Smart village*.

Ajutor de stat

Investițiile în infrastructura inteligentă pentru transportul public, precum și celelalte infrastructuri nu vor fi utilizate economic/comercial și accesul publicului larg la aceste obiective este asigurat pe baze nediscriminatorii, prin urmare, nu va fi întâmpinată situația implicării ajutorului de stat. Aceeași situație se întâlnește și atunci când statul acționează în baza prerogativelor de autoritate publică.

Dacă respectivele investiții sunt prevăzute prin contract ca fiind în sarcina operatorilor infrastructurii, atunci poate fi implicat ajutorul de stat.

14.5. infrastructuri alternative de încărcare a vehiculelor electrice - stații de încărcare pentru vehiculele electrice

Bugetul asigurat este de 15 milioane euro. Conform Raportului special nr. 05/2021 al Curții de Conturi a UE, este menționat faptul că, deși numărul stațiilor de încărcare a crescut, nivelul neomogen de instalare a infrastructurii complică deplasările pe teritoriul UE. În România, lipsa acestei infrastructuri generează o tranziție mai lentă către vehiculele electrice. În acest sens, în acord cu recomandările Curții de Conturi a UE, este asigurat un suport financiar pentru zonele urbane astfel încât să fie dezvoltat acest tip de infrastructură la nivel național. Recomandăm utilizarea acestei finanțări în special pentru orașele ce se află pe rețeaua TEN-T.

Ajutor de stat

În principiu stațiile de încărcare nu vor fi exploatate economic în mediul rural. Dacă însă vor fi exploatate economic, se va avea în vedere o schemă ce va fi elaborată potrivit noului art. 36a din viitorul GBER "Ajutor pentru investiții în infrastructura, accesibilă public, de reîncărcare a vehiculelor rutiere fără emisii sau cu emisii reduse" în Regulamentul (UE) nr. 651/2014 (existent în draftul de modificare a GBER, care, conform planificării CE, urmează a fi adoptat până la finele trim. II 2021).

14.6 realizare piste de biciclete și alte vehicule electrice ușoare. Bugetul asigurat este de 50 milioane euro. Prin aceste măsuri se contribuie la creșterea siguranței în trafic, prin crearea unor infrastructuri dedicate urmând a fi separate fluxurile ciclabile de cele auto (inclusiv drumuri naționale cu un trafic intens). De asemenea, se contribuie la asigurarea continuității rutelor cicloturistice.

Ajutor de stat

Investițiile în acest tip de infrastructură publică nu vor fi utilizate în scop comercial, nefiind vizată o activitate economică și va fi asigurat, pe baze nediscriminatorii, accesul publicului larg la aceste obiective. Astfel, nu sunt incidente prevederile ajutorului de stat.

Beneficiarii investiției vor fi:

- **Comunele (sunt eligibile și ADI pentru proiectele desfășurate în parteneriat cu alte UAT și/sau cu consiliile județene)**

Modul de implementare a investiției/Cronologia de implementare

Bugetul aferent investiției va fi alocat categoriei de comune, astfel cum sunt stabilite în legea privind împărțirea administrativ-teritorială a României. Astfel, în prima etapă, în cadrul categoriei se va asigura un buget egal pentru fiecare comună, asigurându-se cadrul pentru coeziunea teritorială. În cea de a doua etapă, în situația în care bugetul alocat nu va fi utilizat, acesta va fi redistribuit către alte UAT care au demonstrat eficiență în procesul de utilizare a fondurilor din PNRR.

Comunele vor alege din tipurile de proiecte sus-menționate, în limita bugetului alocat.

Proiectele pot fi elaborate în mod integrat de către comune sau în parteneriat multi nivel (cu implicarea palierului județean și/sau național, asigurând astfel o capacitate instituțională adecvată pentru elaborarea și implementarea proiectelor în limitele stabilite pentru PNRR). Proiectele pot fi desfășurate în parteneriat cu consiliile județene și /sau alte UAT (în baza unor asocieri conform prevederilor Codului administrativ - conform reformei privind Consorțiile Administrative R2.3/M11).

Buget: 730.000.000 euro (bugetul alocat în prima rundă de atragere de fonduri celor 2.862 de comune - este 255.066,39 euro pentru fiecare)

O2. Asigurarea cadrului pentru reformarea și digitalizarea instrumentelor de planificare teritorială și urbană la nivelul autorităților publice locale.

Tip investiție:

I.5. Elaborarea/actualizarea în format digital a documentațiilor de amenajarea teritoriului și de urbanism de tip Plan de Amenajarea Teritoriului Județean/ Plan de Amenajare a Teritoriului Zonal Metropolitan/ Plan Urbanistic General/ Plan Urbanistic Zonal/ a Planurilor de Mobilitate Urbană Durabilă

Pentru a se asigura cadrul pentru reziliența localităților, punctul de pornire este reprezentat de documentațiile de planificare ale UAT, care stabilesc modul de ocupare a terenurilor. În conformitate cu prevederile Legii nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul, cu modificările și completările ulterioare, Planul urbanistic general are atât caracter director și strategic, cât și caracter de reglementare și reprezintă principalul instrument de planificare operațională, constituind baza legală pentru realizarea programelor și acțiunilor de dezvoltare. Fiecare unitate administrativ-teritorială trebuie să își actualizeze la maximum 10 ani Planul urbanistic general în funcție de evoluția previzibilă a factorilor sociali, geografici, economici, culturali și a necesităților locale.

Conform datelor de la nivelul MDLPA, peste 60% din UAT din România au PUG mai vechi de 10 ani. Mai mult, 73% din orașe au documentația mai veche de 10 ani și implicit decuplată de la tendințele și nevoile actuale. Din cauza acestui fond învechit de documentații, pentru orice investiție nouă sunt necesare proceduri administrative suplimentare (elaborarea unei documentații de tip PUZ – Plan Urbanistic Zonal) ce înseamnă atât o perioadă de timp mai mare și costuri suplimentare pentru populație, mediul economic și pentru autoritățile publice locale, cât și o abordare fragmentată a investițiilor.

De asemenea, din datele deținute, sub 8% din documentațiile existente au fost elaborate în format digital interoperabil.

În contextul necesității implementării unor noi concepte de dezvoltare urbană/locală care să faciliteze tranziția verde a localităților din România, actualizarea documentațiilor PUG în format GIS este esențială astfel încât să fie dezvoltată o documentație dinamică care să răspundă la cerințele și provocările actuale și viitoare. Prin intermediul acestor documentații va fi efectuată tranziția către verde a localităților din România, oferind cadrul pentru implementarea principiilor europene stabilite prin Noua Cartă de la Leipzig pentru orașe europene durabile și pentru implementarea conceptelor actuale, inclusiv a orașului de 15 minute, ce presupune mixitate funcțională pentru limitarea nevoilor de deplasare a cetățenilor (inclusiv a distanțelor), contribuind la reducerea traficului și a poluării.

În raport cu cele stabilite în cadrul Reformei prioritare 1.3. pentru sistemul de planificare - Codul amenajării teritoriului, urbanismului și construcțiilor, documentațiile de urbanism actualizate vor asigura corelarea cu Planurile de Mobilitate Urbană Durabilă și vor cuprinde măsuri pentru tranziția verde și pentru siguranța rutieră.

Totodată este necesară elaborarea/actualizarea documentațiilor de urbanism de tip Plan Urbanistic Zonal – aferent:

- a) zonelor centrale ale localităților;
- b) zonelor construite protejate și de protecție a monumentelor;
- c) zonelor de agrement și turism;
- d) zonelor/parcurilor industriale, tehnologice și zonelor de servicii;

- e) infrastructurii de transport;
- f) zonelor supuse restructurării sau regenerării urbane.

Conform prevederilor Legii nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul, cu modificările și completările ulterioare, Planul urbanistic zonal este instrumentul de planificare urbană de reglementare specifică, prin care se coordonează dezvoltarea urbanistică integrată a unor zone din localitate, caracterizate printr-un grad ridicat de complexitate sau printr-o dinamică urbană accentuată. Planul urbanistic zonal asigură corelarea programelor de dezvoltare urbană integrată a zonei cu Planul urbanistic general. Planul urbanistic zonal va asigura crearea cadrului pentru implementarea proiectelor din PNRR și din programele operaționale din perioada de programare 2021-2027.

Planul de amenajare a teritoriului județean are caracter director și reprezintă expresia spațială a programului de dezvoltare socio-economică a județului. Fiecare județ trebuie să dețină Planul de amenajare a teritoriului județean și să îl reactualizeze periodic, la 5-10 ani, în funcție de politicile și de programele de dezvoltare ale județului. PATJ va sprijini implementarea proiectelor de infrastructură majoră, va asigura valorificarea și protejarea peisajelor naturale și culturale și va limita extinderea suprafețelor construite din cadrul localităților. PATJ va contribui astfel la tranziția către infrastructura verde a teritoriului județelor pentru care sunt elaborate.

Planul de amenajare a teritoriului zonal metropolitan va susține definirea și implementarea proiectelor cu relevanță metropolitană, asigurând cadrul de dezvoltare și operaționalizarea parteneriatelor metropolitane. Se va corela cu reforma prioritară 1.2 Legea pentru zonele metropolitane.

Planul de mobilitate urbană durabilă constituie instrumentul de planificare strategică teritorială prin care este corelată dezvoltarea spațială a localităților și a zonei periurbane/metropolitane a acestora cu nevoile de mobilitate și transport ale persoanelor și mărfurilor. Planul de mobilitate urbană are ca țintă principală îmbunătățirea accesibilității localităților și a relației între acestea, diversificarea și utilizarea sustenabilă a mijloacelor de transport (aerian, acvatic, feroviar, auto, velo, pietonal) din punct de vedere social, economic și de mediu, precum și buna integrare a diferitelor moduri de mobilitate și transport. Planul de mobilitate urbană se adresează tuturor formelor de mobilitate și transport, incluzând transportul public și privat, de marfă și pasageri, motorizat și nemotorizat, în mișcare sau în staționare. La nivel național, în perioada 2014-2020 a fost elaborată o primă generație a PMUD, care, în contextul evoluțiilor actuale tehnologice, pe fondul schimbărilor generate de pandemia Covid19 și în raport cu noile recomandări de la nivel european, este necesar să fie actualizată.

Pentru a asigura implementarea investițiilor ce vizează tranziția către verde vizate în cadrul PNRR, pentru implementarea proiectelor de regenerare urbană care vor valorifica inclusiv infrastructura verde-albastră, și pentru pregătirea proiectelor ce vor fi finanțate din cadrul programelor operaționale în perioada 2021-2027 este necesar ca autoritățile publice locale să fie susținute în procesul de planificare spațială.

Tipuri de proiecte eligibile:

- Elaborarea/actualizarea de Planuri Urbanistice Generale în format digital
- Elaborarea/actualizarea de planuri Urbanistice Zonale în format digital
- Elaborarea/actualizarea de Planuri de Amenajarea Teritoriului Județean în format digital
- Elaborarea/actualizarea de Planuri de Amenajarea Teritoriului Zonal Metropolitan în format digital.
- Elaborarea/actualizarea de Planuri de Mobilitate Urbană Durabilă în format digital.

Beneficiarii investiției vor fi:

- **Municipii reședință de județ;**
- **Alte municipii;**
- **Orașe;**
- **Comune;**
- **Consiliile județene (pentru PATJ)**

La categoria municipiilor reședință de județ pot fi eligibile și PUG la nivel metropolitan

Modul de implementare a investiției/Cronologia de implementare

La nivel central va fi asigurat în prima etapă cadrul metodologic pentru actualizarea documentațiilor PUG/PUZ/PATJ/PATZM/PMUD în format digital. Astfel, va fi stabilit un standard comun de elaborare și prezentare a acestor documentații. Ulterior, va fi asigurat suportul financiar pentru UAT pentru elaborarea/actualizarea documentațiilor. La elaborarea/actualizarea documentațiilor de la nivelul municipiilor, orașelor și comunelor, pot fi desfășurate parteneriate cu consiliile județene, fiind astfel crescută capacitatea administrativă și încadrarea în termenele PNRR.

Această investiție va fi desfășurată pe principiul primul venit, primul servit.

Toate PUG/PUZ/PATJ/PATZM/PMUD finalizate vor fi încărcate în platforma digitală gestionată de către MDLPA – Observatorul Teritorial – modulul Planificare.

Buget: 40.000.000 euro

Ajutor de stat

Măsurile aferente acestei reforme vizează adoptarea unui cadru de elaborare/actualizare documentații urbanistice și de amenajare a teritoriului în format digital pentru a fi utilizate în scopuri publice, care nu reprezintă activitate economică. Prin aceste activități, statul își exercită

prerogativele de autoritate publică, nefiind astfel implicat ajutorul de stat (în conformitate cu prevederile pct. 17 din *Comunicarea Comisiei privind noțiunea de ajutor de stat astfel cum este menționată la articolul 107 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene*).

03. Crearea unei rețele naționale velo care să includă și rutele Eurovelo

Tip investiție:

I.6. Intervenții pentru implementarea la nivel național a traseelor cicloturistice

Intervențiile aferente obiectivului privind crearea unei rețele naționale velo sunt structurate pe următoarele priorități: 1) crearea cadrului instituțional și legislativ; 2) digitalizarea pistelor și traseelor velo; 3) realizarea a 3.000 km de piste pe trasee velo naționale, inclusiv traseele EuroVelo.

Crearea unei platforme digitale dedicate va facilita planificarea în detaliu a rutelor, inclusiv din perspectivă turistică (capacități de cazare, de alimentație, legături cu alte drumuri sau cu alte mijloace de transport etc.). Platforma Națională E-Velo va cuprinde un site și o aplicație digitală interactivă cu toate pistele velo și traseele cicloturistice din România, actualizată permanent pe măsura amenajării de noi piste și trasee, precum și aplicații conexe pentru smartphone.

Investițiile care vizează constituirea rețelei naționale de piste velo și trasee cicloturistice sunt dedicate amenajării pistelor pentru facilitarea transportului în interiorul localităților și între localități apropiate, cu perspective de conectare la traseele naționale și regionale. De asemenea, investițiile vor fi orientate către dezvoltarea traseelor în afara drumurilor publice intens circulate. Prin extinderea rețelei de autostrăzi și drumuri expres din România, drumurile județene și chiar o parte din drumurile naționale vor avea un trafic foarte redus. Acestea vor fi identificate și utilizate ca rute suport pentru rețeaua națională velo.

Rețeaua velo va include piste locale, trasee naționale și trasee Eurovelo (Traseul EuroVelo 6 - paralel cu Dunărea, între Baziaș și Călărași, care apoi se bifurcă spre Tulcea și Constanța; Traseul EuroVelo 13 - paralel cu granița România-Serbia). Din această rețea, care va fi documentată virtual în Platforma E-velo, vor fi amenajate și/sau marcate sectoare cu lungime totală cumulată de 3.000 km.

Aceste investiții vor contribui la asigurarea continuității unor rute transnaționale pe teritoriul României, având în vedere faptul că magistrala EuroVelo 6 are un traseu care începe de la Atlantic și se termină la Marea Neagră, iar EuroVelo 13, de la Marea Barents până la Marea Neagră, traversând teritoriul mai multor state. De asemenea, va fi asigurată complementaritatea

cu investițiile promovate în cadrul programelor de cooperare teritorială europeană, Interreg VI-A România – Bulgaria și Interreg IPA III România – Serbia.

Modul de implementare a investiției/Cronologia de implementare

La nivel central va fi asigurat în prima etapă cadrul instituțional și legislativ. Astfel, până în Trim IV 2022 va fi adoptată legea pentru cicloturism pentru stabilirea responsabilităților și competențelor (M12), va fi adoptat cadrul metodologic privind crearea, amenajarea și omologarea pistelor velo și traseelor de cicloturism, până în Trim IV 2021; va fi înființat Centrul Național de Coordonare, în care va fi integrat Centrul Național de Coordonare EuroVelo, până în Trim II 2022, și nu în ultimul rând va fi elaborat un studiu în baza căruia va fi stabilit traseul rutelor cicloturistice, care vor completa cele două rute Euro-Velo. De asemenea, în acest studiu vor fi stabilite și elementele de infrastructură conexă - refugii, parcaje, puncte de belvedere.

În cea de a doua etapă, vor fi dezvoltate parteneriate cu consiliile județene pe teritoriile cărora vor fi implementate rutele cicloturistice. În paralel, vor fi dezvoltate aplicații digitale care să promoveze și să faciliteze rutele cicloturistice.

Beneficiarii investiției vor fi:

- MDLPA
- Consiliile județene

Buget: 120.000.000 euro

Ajutor de stat

Investițiile în acest tip de infrastructură publică nu vor fi utilizate în scop comercial, nefiind vizată o activitate economică și va fi asigurat, pe baze nediscriminatorii, accesul publicului larg la aceste obiective. Astfel, nu sunt incidente prevederile ajutorului de stat.

3. Autonomia strategică și probleme de securitate

Nu este cazul

4. Proiecte transfrontaliere și multinaționale

Nu este cazul

5. Dimensiunea Verde

Toate investițiile trebuie să răspundă la schimbările climatice și să îmbunătățească infrastructura verde, contribuind astfel la adaptarea localităților la noile cerințe sociale și economice.

Investițiile aferente prezentului fond vizează proiecte care susțin în mod direct sau indirect dimensiunea verde. Înlocuirea parcului de vehicule vechi, poluante, aferente transportului public, cu unele noi ce utilizează combustibili alternativi - hidrogen/electric, va conduce la limitarea nivelului de CO₂ și la promovarea utilizării transportului public de către cetățeni, în dauna autoturismelor proprii. Sistemele de transport inteligente, precum și alte sisteme informaționale vor susține inovația în domeniul mobilității urbane și vor eficientiza măsurile de mobilitate urbană durabilă la nivel local.

Prin investițiile în creșterea lungimii pistelor ciclabile din cadrul localităților urbane se dublează, aproape, numărul de km de infrastructură dedicată mijloacelor de transport nepoluante, ce devin astfel o alternativă la posibilitățile de transport la nivel local, limitând presiunea de pe infrastructura rutieră și implicit poluarea din zonele urbane.

Reabilitarea moderată/modernizarea/extinderea/construirea de clădiri ce găzduiesc servicii publice vor conduce la creșterea eficienței energetice.

Prin actualizarea Planurilor urbanistice generale, documentațiile care stabilesc modul de ocupare a terenului la nivelul localității, se creează cadrul pentru implementarea conceptului orașul de 15 minute, ce presupune limitarea nevoilor de deplasare ale populației pe parcursul unei zile și, ca rezultat, un trafic mai redus. De asemenea, prin intermediul PUG vor fi stabilite reguli clare de protejare a spațiilor verzi sau a ecosistemelor naturale și vor fi identificate terenurile ce ar putea fi transformate în spații verzi, asigurându-se astfel accesul populației la zonele de loisir și agrement. Prin PUG se poate stabili o bună structură urbană și un nivel optim de densitate a populației, generând localități compacte ce utilizează în mod durabil teritoriul.

Prin dezvoltarea rutelor cicloturistice se promovează un mod de turism durabil, ce poate fi utilizat inclusiv în condiții de pandemie.

În cadrul celor 6 tipuri de investiții aferente Fondului de tranziție verde și digitală pentru localități, sunt utilizate următoarele coduri:

- 025b Construirea de clădiri noi eficiente din punct de vedere energetic (5)
- 074 Material rulant de transport urban curat
- 073 Infrastructuri de transporturi urbane curate
- 075 Infrastructuri pentru mersul pe bicicletă
- 026 Renovarea în vederea creșterii eficienței energetice sau măsuri de eficiență energetică legate de infrastructurile publice, proiecte demonstrative și măsuri de sprijin

- 131a Inițiative de dezvoltare teritorială, inclusiv pregătirea strategiilor teritoriale.

A se vedea anexa II.

6. Dimensiunea digitală

Toate investițiile trebuie să susțină tranziția digitală a localităților, contribuind astfel la adaptarea orașelor la noile cerințe sociale și economice.

Prin investițiile din mediul urban vor fi stimulate măsuri pentru utilizarea sistemelor de transport inteligente, contribuind la digitalizarea transportului public. Toate vehiculele pentru transport public ce vor fi achiziționate vor cuprinde sisteme GIS care vor permite utilizarea STI, precum și sisteme digitale de taxare. De asemenea, un buget consistent este asigurat pentru sistemele de transport inteligente și alte sisteme inteligente de management urban – infrastructuri alternative de încărcare a vehiculelor electrice, precum și pentru sistemele inovative de mobilitate urbană - mobilitate conectată și automată, fiind create premisele pentru inițiative ambițioase – mobilitatea autonomă. Prin măsurile avute în vedere se contribuie la implementarea conceptelor de *smart city*, respectiv *smart village*.

Prin investiția aferentă O2: Crearea cadrului pentru digitalizarea și reformarea instrumentelor de planificare urbană din cadrul autorităților publice locale se asigură creșterea predictibilității și eficacității, coerenței și incluziunii elaborării politicilor prin planificare transparentă, consultare a părților interesate, evaluare, coordonare și monitorizare, utilizând instrumentele și tehnologiile digitale. Utilizarea instrumentelor digitale în planificarea urbană permite luarea de decizii bazate pe dovezi, investiții adecvate cerințelor locuitorilor și bine direcționate și operațiuni eficiente.

De asemenea, se va face tranziția către o administrație și o planificare transparentă, asigurându-se interacțiunea cu cetățenii în procesul de stabilire a direcțiilor de dezvoltare și a priorităților localității respective.

În cadrul celor 5 tipuri de investiții aferente Fondului de reziliență pentru localități, sunt utilizate următoarele coduri:

- 055 Alte tipuri de infrastructuri TIC (inclusiv resurse/echipamente informatice la scară mare, centre de date, senzori și alte echipamente wireless)
- 055a Alte tipuri de infrastructuri TIC (inclusiv resurse/echipamente informatice la scară mare, centre de date, senzori și alte echipamente wireless) care respectă criteriile de reducere a emisiilor de dioxid de carbon și criteriile de eficiență energetică
- 076 Digitalizarea transportului urban
- 011 Soluții TIC, servicii electronice și aplicații guvernamentale (6).

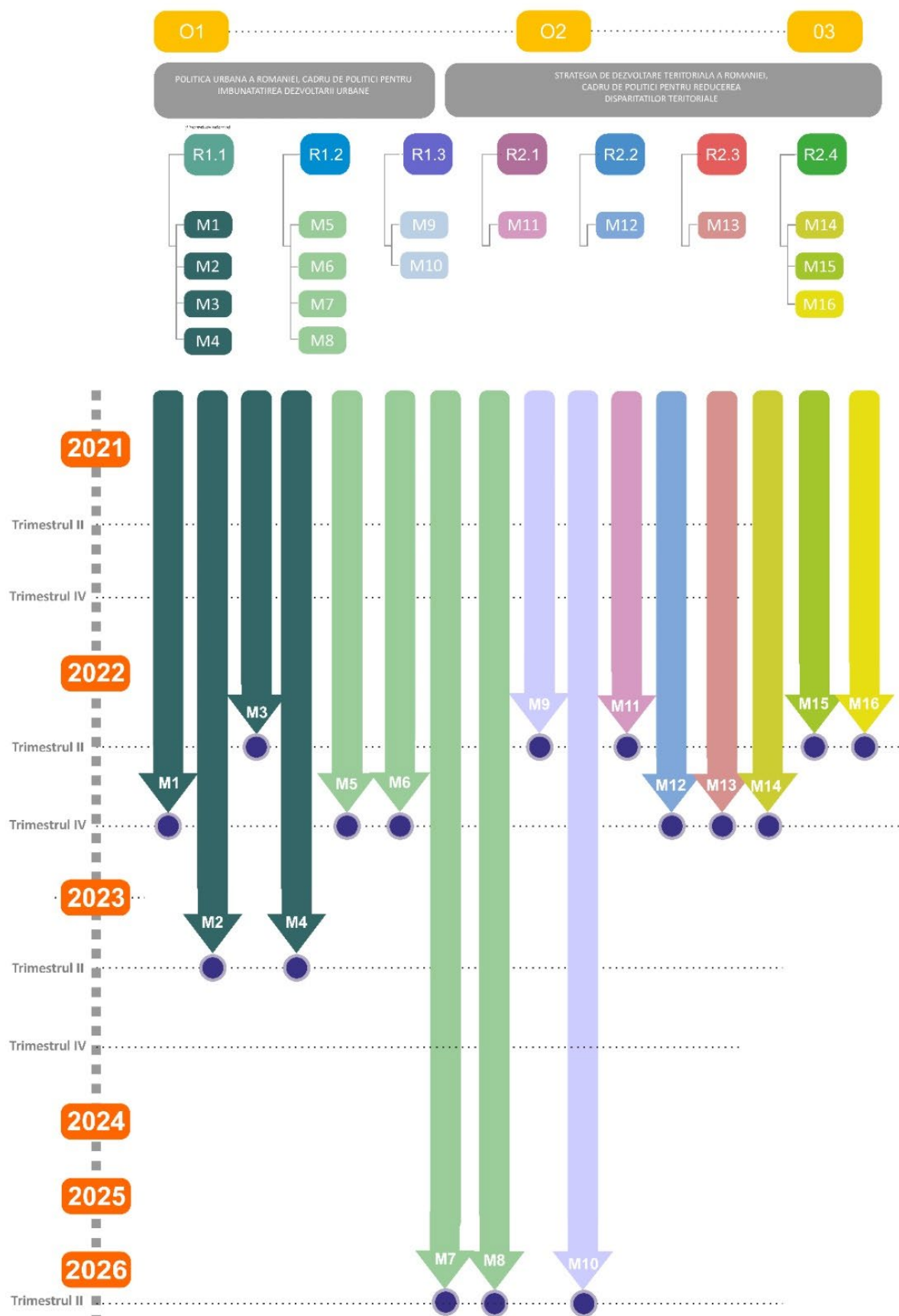
A se vedea anexa II.

7. DNSH

A se vedea tabelul din Anexa I

8. Milestones, ținte și calendar

A se vedea Anexa I.

9. Finanțare și costuri

Bugetul alocat Fondului de reziliență pentru localități este de 2.120.000.000 euro.

Nevoia de finanțare a infrastructurii locale este foarte mare și nu poate fi acoperită fără o conlucrare a fondurilor europene și a fondurilor naționale. De exemplu, conform Strategiilor integrate de dezvoltare urbană a celor 319 localități urbane, nevoia de finanțare a infrastructurii urbane este de circa 30 miliarde euro.

Pentru a sprijini implementarea de proiectelor în toate unitățile administrativ teritoriale din România, în cele 6 investiții, finanțarea va fi 100% din valoarea proiectului, fiind eligibile inclusiv costurile privind elaborarea documentațiilor tehnice.

Pentru susținerea intervențiilor vor fi eligibile și costurile de expropriere sau demolare.

La stabilirea costurilor pentru fiecare componentă s-a avut în vedere costul pe unitate (km, ha, mp) din cadrul unor proiecte similare implementate sau aflate în curs de implementare. Astfel, pentru intervențiile pentru locuințele sociale/pentru tineri/de necesitate – 1.200 euro/mp; pentru un tramvai – 2.000.000 euro/1 bucată și pentru achiziția de autobuze electrice/hidrogen și pentru troleibuze cu baterii – 500.000 euro/1 buc. (12-18 m) – 500.000 euro/1 buc (10 m) – conform celor 18 proiecte implementate în parteneriat de către MDLPA și 26 de UAT din România, cu fonduri din POR 2014-2020; stația de încărcare lentă pentru autobuze – 119.000 euro/1 buc.; stația de încărcare rapidă – 30.000 euro/1 buc.; piste pentru biciclete – 100.000 euro/1 km (proiecte finanțate prin POR 2014-2020); reabilitare clădiri – 200 euro/mp; construcție case pasive – 1.200 euro/mp; microbuz electric/hidrogen – 75.000 euro/1 buc; stații de încărcare vehicule electrice 10.000 euro/buc.

Pilonul IV

Coeziune socială și teritorială

Componenta IV.2

Turism și Cultură

Obiective:

Valorificarea patrimoniului cultural, construit și natural prin turism, având ca rezultat:

- ✓ Dezvoltare teritorială durabilă și coeziune
- ✓ Creșterea calității vieții și dezvoltare economică în zonele rurale și defavorizate
- ✓ Crearea de locuri de muncă în special pentru tineri
- ✓ Crearea de piață de desfacere pentru produsele locale și creșterea nivelului de branding local

Susținerea tranziției digitale a sectoarele culturale și creative

- ✓ Creșterea capacităților organizaționale și a sustenabilității pe termen mediu și lung a operatorilor culturali
- ✓ Creșterea angajabilității în sectoarele cultural-creative a forței de muncă înalt calificate
- ✓ Creșterea accesului la produse culturale digitale

Reforme:

R1 Transformarea structurală socio-economică în zonele rurale și în zonele defavorizate prin dezvoltarea sustenabilă a turismului cultural și natural ca vector de dezvoltare teritorială

Demersuri legislative: Elaborarea strategiei de turism cultural al României și adoptarea măsurilor privind dezvoltarea turismului cultural și natural ca factor de dezvoltare regională, inclusiv prin valorificarea patrimoniului natural și cultural.

Investiții

I1. Implementarea măsurilor Strategiei de turism cultural al României prin 12 trasee turistice
Refacerea peisajului cultural din Delta Dunării și alte destinații cu specific ecoturistic (ex. intervenții asupra clădirilor publice și private pentru recuperarea aspectului tradițional în concordanță și cu conceptul de tranziție verde) și recuperarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural tradițional prin realizarea rutei castelelor, rutei bisericilor fortificate,

rutei mănăstirilor, rutei culelor din Oltenia, rutei curiilor din Transilvania și ruta pelerinilor, traseelor gastronomice tradiționale și extinderea la nivel național al Drumului vinului.

I2. Finanțarea lanțului muzeelor și memorialelor dedicate opresiunii și conflictelor

I3. Finanțarea centrelor științifice și tehnice

Modernizarea și crearea muzeelor memoriei: Muzeul identităților transilvănene (Mutra), Muzeul Național de Istorie a Evreilor și al Holocaustului, Memorialul Revoluției Decembrie 1989/ Timișoara Capitală Europeană a Culturii, Închisoarea tăcerii de la Râmnicu Sărat, Memorialul Victimelor din Sighetul Marmăției, alte memoriale prin care România democratică și europeană onorează memoria victimelor totalitarismelor și educă generațiile tinere.

R2 Creșterea competitivității turismului românesc prin managementul participativ al destinațiilor turistice și operaționalizarea Organizațiilor de Management al Destinației(OMD)

R3. Modele de finanțare pentru tranziția digitală a sectoarelor culturale și creative

1.1. Investiții în dezvoltarea de conținut și dezvoltare organizațională/de business pentru societăți de producție sau distribuție de film.

1.2. Transformarea digitală a sectorului culturii scrise și creșterea ofertei de cărți în format electronic

Buget: 200.000.000 EUR

Alte măsuri de debirocratizare a sistemului public și sprijinirea mediului de afaceri ce vor fi incluse în plan:

1. Eliminarea din dosarul necesar autorizării, a unor documente ce pot fi obținute online, prin colaborarea interinstituțională (ex: certificat constatator, cazier juridic, cazier fiscal, extras REVISAL) și posibilitatea transmiterii celorlate documente necesare în format scanat încărcat online;
2. Eliminarea cerințelor de depunere a copiilor legalizate după documente la furnizarea serviciilor publice, înlocuindu-le cu certificarea conformității cu originalul de către funcționarul competent;
3. Emiterea autorizațiilor/certificatelor și online, cu semnătură electronică și eliminarea formatului letric;
4. Postarea pe site-ul propriu a informațiilor și modelelor de formulare sau cereri aferente tuturor serviciilor publice furnizate, în format electronic, în varianta actualizată și într-un

format tehnic care să permită descărcarea și editarea lor în scopul completării pe calculator de către beneficiar;

5. Îmbunătățirea standardelor ocupationale prin identificarea problemelor, analiza cauzelor problemelor observate, evaluarea și stabilirea priorităților de implementare a soluțiilor identificate; standardele ocupaționale reflectă nevoile ocupaționale ale pieței muncii, exprimate în competențe;
6. Înlocuirea atestatului de ghid în format lettric cu un card (nominal) care să conțină toate informațiile privind activitatea desfășurată de acesta în timp (ex: vechime, abateri, sancțiuni etc.) și actualizarea bazei de date a acestora cu această ocazie;
7. Dezvoltarea în ritm alert din ultimii ani a tuturor activităților inclusiv a celor din domeniul turismului, impun o serie de îmbunătățiri/actualizări ale cadrului legislativ care reglementează activitatea în turism (ex: structuri de primire turistică, plaje turistice, partii de schi, agrement nautic, centre de informare turistică, etc.);
8. Elaborarea unui mic îndrumar de bune practici al antreprenorului din turism care desfășoară activități specifice, pentru obținerea autorizațiilor print/video;
9. Obligația de a folosi cu precădere mijloacele electronice pentru comunicarea cu beneficiarii serviciilor publice, acolo unde beneficiarul are și este de acord să furnizeze o adresă de poștă electronică;
10. Reducerea circuitului de avizare a autorizațiilor prin asumarea doar de către direcția de specialitate.

1. Provocări și obiective

a. Provocări

În Pactul verde european se propune o abordare interconectată a domeniilor care sunt influențate de mediul înconjurător și de schimbările climatice, cum este patrimoniul cultural și natural, dar care la rândul lor pot influența în mod direct cadrul natural.

Este necesară abordarea integrată dintre natură și cultură, pentru armonizarea legăturilor dintre funcțiile ecologice, economice și sociale ale teritoriilor.

Scăderea turismului extern cauzat de pandemie a făcut ca turismul de destinație (turism local cu valoare adăugată mare dar care necesită investiții individuale) să devină crucial pentru supraviețuirea și dezvoltarea sectorului turistic, devenind un domeniu predilect de intervenție.

Numeroase țări ale lumii demonstrează că turismul contribuie la creșterea și dezvoltarea economiei lor naționale, pe de o parte, prin numeroasele conexiuni economice pe care le generează în relație cu alte sectoare economice, prin crearea de locuri de muncă și prin contribuția la PIB, iar pe de altă parte, prin construirea și consolidarea unei identități de imagine, a unei notorietăți în mentalul colectiv și prin construcția unei mărci de țară, care atestă ineditul și calitatea destinației.

Fiecare țară responsabilă evaluează domeniul economic al turismului nu doar din perspectiva capacității de a atrage turiști, ci ca pe o platformă de creștere economică și de dezvoltare sustenabilă. Este greu de definit corect un indicator economic care să măsoare reputația, însă acesta este reperul care sădește dorința de a vizita o destinație și odată consolidată această reputație devine un reper al dezvoltării acelei destinații.

În relansarea economică a României în perioada post-covid industria turismului joacă un rol important, atât în crearea de locuri de muncă noi (mai ales pentru tineri, și în zonele rurale și de urban mic) cât și în crearea de piață de desfacere pentru produsele locale, contribuind astfel la redresarea economiei și ieșirea din criză.

Economia României se confruntă cu o serie de probleme, printre care șomajul în rândul tinerilor și disparitățile economice între mediul rural și cel urban. Șomajul rămâne la un nivel ridicat în rândul tinerilor din România. 18 din cele 42 de județe ale țării sunt considerate a fi rămase în urmă, cu un PIB pe cap de locuitor mai mic de 75% din media națională. Disparitățile dintre standardele de viață între zonele urbane și cele rurale sunt evidente: decalajul între veniturile din mediul urban și cele din mediul rural este al doilea cel mai ridicat din UE, venitul mediu în urban fiind cu aproape 50% mai ridicat decât venitul mediu în rural.

Sectorul turistic beneficiază de un potențial substanțial pentru a putea aborda o parte dintre aceste provocări. Prin crearea de locuri de muncă și de oportunități economice, inclusiv pentru grupurile vulnerabile, turismul și-a demonstrat potențialul de transformare la nivel global. Se estimează că, la nivel mondial, turismul reprezintă peste 10% din PIB și generează 1 din 11 locuri de muncă. Tinerii ocupă o mare parte din locurile de muncă în acest domeniu. La nivel mondial, jumătate din forța de muncă din turism are sub 25 de ani. Industria turismului este un sector cu utilizare intensivă a forței de muncă, ce permite tinerilor și femeilor să intre rapid pe piața muncii. În condițiile unei dezvoltări și gestionări corespunzătoare, aceste beneficii ale turismului ar putea duce la creșterea numărului de locuri de muncă în zonele rurale sau pentru tineri.

Turismul în România se confruntă cu două mari provocări: în primul rând, turiștii care vizitează în prezent locații în România nu cheltuie suficient și în al doilea rând, nu sunt atrași suficienti turiști cu buget de cheltuieli ridicat. În 2017, România a avut cele mai mici încasări totale anuale din turismul internațional, prin comparație cu toate țările învecinate (de ex. 1.314 milioane euro în România, față de 3.579 milioane euro în Bulgaria).

Principalii factori determinanți imediați pentru provocările de mai sus sunt:

- Turiștii care vizitează destinațiile turistice din România nu cheltuiesc suficient din cauza (a) destinațiilor turistice insuficient dezvoltate și greu accesibile; (b) oportunităților de consum turistic insuficiente (și greu de identificat); (c) calității necompetitive a experiențelor și a serviciilor disponibile la destinație; și
- Nu sunt atrași în țară suficienti turiști cu buget ridicat, din cauza capacității limitate de elaborare de politici publice în domeniul turismului, a segmentării inadecvate a pieței și a vizibilității reduse a țării în străinătate.

Probleme identificate:

- Destinații turistice insuficient dezvoltate și greu accesibile, inclusiv drumuri de acces inadecvate către destinațiile și atracțiile turistice, sistem de transport feroviar național limitat și lipsit de fiabilitate, oportunități limitate de deplasare cu bicicleta pe teritoriul țării, lipsa informațiilor cu privire la serviciile de transport disponibile pentru turiști și panouri informative și semnalistică turistică necorespunzătoare pentru drumuri.
- Oportunități de consum turistic insuficiente (și greu de identificat). În ciuda existenței unui număr mare de obiective turistice semnificative, acestea nu sunt valorificate la adevăratul lor potențial, iar posibilitățile de cheltuire a banilor sunt limitate.
- Calitate necompetitivă a experiențelor și serviciilor la nivelul destinațiilor. Chiar și în situația în care există oportunități de a cheltui la nivelul unei destinații, de obicei calitatea ofertelor asociate acestor oportunități este necompetitivă. Cauzele sunt multiple, printre cele mai importante fiind dezvoltarea și gestionarea deficitară a obiectivelor și a atracțiilor turistice, inclusiv nivelul inadecvat de valorificare a patrimoniului cultural, construit și imaterial, respectiv natural. Mai puțin de 20% dintre monumentele de patrimoniu cultural se află într-o stare de conservare bună sau medie, restaurarea lor adecvată și conservarea lor fiind prioritare. Patrimoniul cultural bogat al României poate fi mai bine valorificat în scopuri turistice. O mai bună capacitate de dezvoltare și gestionare a produselor turistice (o prezență digitală mai bună, tururi ghidate în mai multe limbi, tururi digitale, documentare, cafenele, magazine de suveniruri și pachete de tururi pentru destinații învecinate) ar fi în beneficiul turiștilor. Creșterea calității managementului și a serviciilor poate spori veniturile la nivelul atracțiilor și al destinațiilor, făcându-le mai sustenabile din punct de vedere financiar. Deși muzeele se confruntă cu provocări în toată lumea, există încercări de a le repositiona, transformându-le în instituții educaționale, care să atragă un public mai larg și să includă spații pentru diverse evenimente (săli multifuncționale). România are câteva exemple de realizări foarte bune în acest domeniu, iar acestea pot fi extinse mai departe. Generațiile mai tinere părăsesc zonele rurale. Ca urmare, meșteșugurile tradiționale și folclorul dispar, iar peisajul rural autentic își pierde identitatea. Există un număr limitat de programe adaptate și de oportunități de finanțare pentru promovarea meșteșugurilor tradiționale, a folclorului și a oportunităților de afaceri în zonele rurale.
- Capacitate limitată de elaborare și implementare de politici publice în domeniul turismului, lipsa unor date statistice actuale, segmentarea inadecvată a pieței și vizibilitatea redusă a României în străinătate. Aceste neajunsuri sunt cauzate de o serie de factori, printre care putem menționa lipsa unor instrumente instituționale, cu ajutorul cărora să se poată colecta și analiza seturi de date statistice relevante și actuale la nivel guvernamental, pentru a putea identifica segmentele de piață (interne și internaționale, pentru sezon și extrasezon) și pentru a înțelege comportamentul turiștilor și modul în care acest comportament poate fi influențat. Nu se utilizează în mod regulat instrumente

precum sondajele privind nivelul de satisfacție al turiștilor. Mecanismele instituționale de monitorizare și evaluare a rezultatelor și eficacității instrumentelor de marketing și promovare, pentru a efectua ajustările necesare, sunt insuficiente. În România există numeroase entități și mecanisme implicate în marketingul și promovarea turismului, printre care Ministerul Turismului, echivalente ale organizațiilor de management al destinației, birouri externe, canale dedicate pe rețelele sociale, centre de informare turistică și târguri de turism. Totuși, nu este clar dacă aceste instrumente și abordări creează beneficii care depășesc cheltuielile pe care le generează și dacă ele își îndeplinesc funcțiile în mod adecvat. Nu există cadre de monitorizare și evaluare a acestor instrumente, pentru a le putea evalua performanțele și a face schimbările necesare în vederea obținerii de beneficii maxime. Cadrul instituțional necesar pentru a primi feedback de la diferiții actori implicați în turism, inclusiv sectorul privat, turiștii și comunitățile pentru care turismul este important, este slab dezvoltat. Există mecanisme de dialog public-privat, însă acestea ar putea fi consolidate, astfel încât politicile din acest sector să reflecte preocupările sectorului privat. Nu se realizează în mod regulat sondaje privind nivelul de satisfacție al turiștilor, iar în prezent nu există mecanisme de preluare a feedback-ului din partea comunităților cu privire la impactul turismului asupra vieții celor influențați de activitățile și politicile turistice. De asemenea, nu există un mecanism care să permită adaptarea sectorului turistic la cerințele în creștere ale turiștilor la nivel național.

După analiza datelor din Indicele de Competitivitate pentru Turism și Călătorii și a "Strategiei Naționale a României pentru Dezvoltarea Turismului în perioada 2020 – 2030" (care nu a fost încă adoptată prin HG) și a domeniilor în care România are un avantaj competitiv și potențial de dezvoltare în comparație cu alte țări concurente, și având în vedere și tendințele actuale de dezvoltare a industriei turismului și a „experiențelor de vizitare”, putem concluziona că România trebuie să se concentreze pe trei segmente principale pentru a putea atrage în continuare cheltuielile mai mari din partea turiștilor și pentru a putea determina creșterea duratei medii a șederii acestora în diferitele locații:

- Patrimoniu cultural, turism cultural și istoric (împreună cu gastronomia);
- Natură și aventură, cuprinzând ecoturismul și turismul rural;
- Sănătate și wellness, cu accent pe resursele balneare bogate ale României;

Pandemia COVID-19 reprezintă un șoc major pentru economia globală și pentru cea națională. În acest context, sectorul cultural a fost una dintre cele mai puternic afectate ramuri ale economiei din România. Digitalizarea redusă a sectorului.

Conform datelor de la Institutul Național de Statistică, în anul 2017, 23.653 de întreprinderi din sectorul Hoteluri și Restaurante generau o cifră de afaceri de aproximativ 11 miliarde de

lei, în timp ce 7.253 din domeniul „Spectacole, activități culturale și recreative” și ”Producție, postproducție, distribuție și exploatare cinematografică” generează o cifră de afaceri de aproximativ 8 miliarde de lei, rezultând într-o productivitate a acestor sectoare culturale de peste 2 ori mai mare decât în cazul HoReCa. Un sondaj realizat în 2020 în sector pe un eșantion de 180 de întreprinderi din domeniul cinematografic arată că peste 60% dintre respondenți consideră că activitatea lor va scădea cu peste 50% pe perioada pandemiei, în parte din cauza accesului limitat la resurse digitale de producție și distribuție.

Sectorul cultural, inclusiv domeniile cinematografic și editorial, din România este într-o proporție covârșitoare bazat pe modele de producție și de ofertă culturală analogice, cu utilizare minoră a instrumentelor digitale, acesta fiind un motiv în plus pentru care impactul pandemiei a fost resimțit extrem de puternic. Suspendarea activităților culturale cu audiență și absența resurselor de a răspunde profesionist și concertat la schimbarea de consum cultural (către digital) riscă să afecteze pe termen lung obiceiurile de public, accesul acestuia la oferta culturală și capacitatea de producție (și de export) a sectorului. Este, astfel, necesară intervenția pentru creșterea nivelului de digitalizare, care să ofere sectoarelor cultural-creative capacitatea de adaptare și reacție în fața provocărilor economice și de consum ale viitorului.

b. Obiective

Viziune:

Valorificarea patrimoniului cultural, construit și natural prin turism, având ca rezultat:

- ▶ Dezvoltare teritorială durabilă și coeziune
- ▶ Creșterea calității vieții și dezvoltare economică în zonele rurale și defavorizate
- ▶ Crearea de locuri de muncă în special pentru tineri
- ▶ Crearea de piață de desfacere pentru produsele locale și creșterea nivelului de branding local

Conform Strategiei naționale a României pentru dezvoltarea turismului 2019-2030, România ocupă locuri relativ scăzute din punctul de vedere al tuturor indicatorilor referitori la turism. Potențialul României în sectorul turismului din punctul de vedere al activelor sale naturale și culturale ar putea deveni baza pe care acest potențial s-ar putea transforma într-unul dintre principalele motoare ale economiei românești. Patrimoniul natural și cultural bogat al

României poate fi mai bine valorificat în scopuri de turism. Turiștii pot beneficia de dezvoltarea noilor tehnologii, astfel încât obiectivele culturale vizitate să fie conectate prin intermediul unei aplicații la rute culturale care să includă și alte elemente de patrimoniu cultural, care să îmbogățească experiența vizitatorului. Această măsură ar contribui totodată și la atenuarea discrepanțelor de dezvoltare dintre regiuni, generând un impact economic semnificativ.

Patrimoniul cultural și natural contribuie la vitalitatea teritorială, prin punerea în valoare a elementelor de identitate locală și regională, care pot fi valorizate prin turism, dar și creșterea creativității și a gradului de inovare și în alte sectoare decât cel cultural.

Turismul cultural și natural constituie un instrument valoros și sustenabil în implementarea unor reforme la nivel național. Acesta, poate fi firul roșu pe baza căruia să se dezvolte comunitățile, să se diversifice în ceea ce privește sursele de finanțare, să atragă și să creeze noi surse de venit în unități administrative. Proiectele propuse se bazează pe o abordare responsabilă a autorităților implicate și abilitate, optând să nu ignore, ci să cultive, protejeze și îmbogățească ecosistemul cultural, astfel contribuind cu impact direct în viața, bunăstarea și creșterea nivelului calității de trai în comunităților locale.

Din acest motiv, este nevoie de schimbarea atitudinii autorităților publice și a cetățenilor vizavi de patrimoniul cultural și natural. În loc de distrugere sau restaurări sporadice, reforma constă în valorificarea patrimoniului cultural tangibil și intangibil, cu accent pe activități educaționale, sociale, de recreere. Acest proces creează locuri de muncă mai ales în regiunile rurale sau de urban mic, piață de desfacere pentru firmele mici locale, și contribuie la redresarea HO-RE-CA.

1.1. Creșterea accesibilității zonelor turistice și a calității infrastructurii turistice;

- Îmbunătățirea drumurilor de acces către obiective și atracții turistice,
- Reabilitarea și dezvoltarea unor rute feroviare cu rol turistic,
- Marcarea obiectivelor prin semnalistică și semnalizare, panouri informative, digitalizare, etc
- Protejarea, dezvoltarea și promovarea patrimoniului natural prin adaptarea și/sau reabilitarea infrastructurii de eco-turism;
- Digitalizarea nivelului tuturor obiectivelor turistice culturale, naturale, protejate, al altor destinații turistice și al rutelor pe hărțile publice, pentru a permite accesul și planificarea facilă a călătoriilor;
- Crearea unei baze de date deschise naționale pentru turism, conform politicilor UE de OpenData (modelul francez) și punerea acesteia la dispoziția părților interesate din sectorul public și privat, prin dezvoltarea unor aplicații care să faciliteze accesul la informații și la resurse.

1.2. Dezvoltarea destinațiilor turistice, creșterea și diversificarea ofertei turistice prin valorificarea patrimoniului cultural și natural

- Reabilitarea și promovarea patrimoniului construit în zonele rurale inclusiv a satelor tradiționale. Îmbunătățirea calității peisajelor, a spațiilor publice și dezvoltarea de utilități turistice în zonele rurale de importanță turistică;
- Reabilitarea și promovarea patrimoniului industrial, decontaminarea și revitalizarea siturilor industriale inclusiv prin intervenții peisagistice, crearea de spații verzi
- Reabilitarea și promovarea patrimoniului cultural în zonele urbane pentru uz public și turistic (piețe, cartiere istorice cu fațade și monumente unice);
- Adaptarea obiectivelor de patrimoniu cultural la uzul public și turistic (parcaje, dotări, peisagistică, bănci, coșuri de gunoi, etc
- Îmbunătățirea calității spațiilor publice (spații verzi, parcuri, zone de recreere)

1.3. Creșterea calității experiențelor și a serviciilor la nivelul destinațiilor turistice.

- Construirea sau modernizarea muzeelor, inclusiv prin digitalizare, pentru a deveni spații deschise, oferind experiență unică vizitatorilor prin activități interactive
- Dezvoltarea capacității lucrătorilor în domeniu, și instruirea ghizilor pentru a fi specializați și în turism cultural. Elaborarea unui modul de pedagogie muzeală pentru personalul din muzee, monumente și alte destinații turistice pentru a atrage grupuri diverse de vizitatori și de a le oferi experiențe unice
- Dezvoltarea serviciilor conexe (cafenele, restaurante, magazine de suveniruri, etc)

1.4. Creșterea lungimii sejurului și dezvoltarea turismului de nișă

- Dezvoltarea de rute culturale specifice prin valorificarea patrimoniului cultural, natural și industrial, inclusiv gastronomic
- Sprijinirea și stimularea creării de produse autentice, promovarea gastronomiei locale și a producției meșteșugărești, prin organizarea de evenimente și activități speciale de promovare (expoziții, festivaluri etc);
- Crearea unor agende culturale anuale pentru principalele destinații (evenimente de divertisment și evenimente care să reprezinte, în sine, motive de vizitare, precum festivaluri, evenimente de nișă, etc),

1.5. Creșterea competitivității turismului românesc prin managementul participativ al destinațiilor turistice și operaționalizarea Organizațiilor de Management al Destinațiilor

- Modificarea cadrului legislativ prin adoptarea unei legi dedicate organizațiilor de management a destinației ca asocieri între autoritățile publice locale, județene sau naționale și stakeholderii din turism de la nivelurile respective. Acolo unde aceste parteneriate public-private există de dinaintea apariției acestui nou cadru legal, și ele au activitate care poate fi dovedită prin rapoarte de activitate și rapoarte financiare, acestea vor fi încadrate automat în categoria OMD-urilor. Organizația de Management a Destinației România, realizată prin parteneriat public-privat între ministerul de resort și structurile asociative și federative la nivel național din industria ospitalității va avea ca misiune promovarea și marketing-ul de țară
- Susținerea organizațiilor de management al destinației prin cursuri de formare în domeniul elaborării de strategii și planuri operaționale pentru managementul destinațiilor;
- Crearea și/sau sprijinirea dezvoltării organizațiilor de management al destinației pentru a promova inițiativele regionale în domeniul turismului și pentru a crea instrumente comune pentru managementul turismului transfrontalier;
- Elaborarea și adoptarea unor planuri de management al vizitatorilor în zonele de patrimoniu cultural, zonele naturale și zonele protejate, precum și pentru siturile de importanță turistică;
- Sprijinirea proiectului „Timișoara - Capitală Europeană a Culturii” în 2023, și a altor evenimente internaționale prin finanțare și asistență tehnică pentru promovarea inițiativei și atragerea unui număr mai mare de vizitatori internaționali din piețele cu înaltă prioritate.

Probleme menționate în Raportul de țară din 2019 și 2020¹ :

Creștere inteligentă, sustenabilă și favorabilă incluziunii/

Rts (2019) - să axeze politica economică în materie de investiții pe infrastructură de inovare, ținând seama de disparitățile regionale.

Creștere inteligentă, sustenabilă și favorabilă incluziunii/

RST 2020:

Disparitățile regionale din România sunt printre cele mai ridicate din UE, deși au scăzut ușor în ultimii cinci ani. PIB-ul pe cap de locuitor în regiunea capitalei a fost de 144 % din media UE, în timp ce în Regiunea Nord-Est a fost de 39 %.

Regiunile Nord-Est, Sud-Est și Sud-Vest au cea mai redusă rată de creștere fiind, de asemenea, regiunile cele mai sărace (a se vedea secțiunea 1). Disparitățile sunt alimentate în principal de decalajele semnificative în materie de investiții și de productivitate a muncii care există între capitală și restul țării.

Disparitățile dintre mediul urban și cel rural creează inegalități foarte mari în ceea ce privește veniturile și oportunitățile în rândul populației. Riscul de sărăcie a scăzut în orașe, dar a rămas relativ constant în zonele rurale, de aproape cinci ori mai mare decât în orașe. Venitul mediu global disponibil pentru un membru al unei gospodării din mediul urban este de 1,9 ori mai mare decât în mediul rural.

În 2018, ponderea tinerilor (15-24 de ani) care nu erau încadrați profesional și nu urmau niciun program educațional sau de formare în rândul populației tinere din mediul rural era de aproape trei ori mai mare decât cea a tinerilor din mediul urban (18,1 %, comparativ cu 7 %). În 2017, din totalul șomerilor înregistrați, 71 % proveneau din mediul rural.

- Să îmbunătățească eficacitatea și calitatea administrației publice, precum și previzibilitatea procesului decizional, inclusiv printr-o implicare adecvată a partenerilor sociali.
- Să asigure sprijin sub formă de lichidități pentru economie, de care să beneficieze întreprinderile și gospodăriile, în special întreprinderile mici și mijlocii și lucrătorii independenți.
- Să avanseze finanțarea proiectelor de investiții publice mature și să promoveze investițiile private pentru a favoriza redresarea economică.
- Investiții în crearea de noi întreprinderi și în activități de cercetare, inovare și promovare a transferului de tehnologii avansate.
- Perfecționarea și recalificarea lucrătorilor, incluziunea activă a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă.
- Investiții în digitalizare.

2. Descrierea reformelor și investițiilor

Reforma 1.

Transformarea structurală socio-economică în zonele rurale și în zonele defavorizate prin dezvoltarea sustenabilă a turismului cultural și natural ca vector de dezvoltare teritorială

Ghidurile de dezvoltare și practicile de management în domeniul turismului sustenabil se aplică tuturor formelor de turism, pentru toate tipurile de destinații, inclusiv turismului de masă și diferitelor segmente de turism de nișă. Principiile sustenabilității se referă la aspecte de mediu, economice și socio-culturale ale dezvoltării turismului; este necesară asigurarea unui echilibru adecvat între aceste trei dimensiuni pentru a garanta sustenabilitatea pe termen lung.

Organizația Mondială a Turismului (UNWTO) sugerează trei principii esențiale pentru turismul sustenabil:

- Valorificarea optimă a resurselor de mediu care constituie un element-cheie în dezvoltarea turismului, menținerea proceselor ecologice esențiale și sprijinirea conservării patrimoniului natural și a biodiversității;
- Respectarea autenticității socio-culturale a comunităților-gazdă, conservarea patrimoniului lor cultural construit și imaterial și a valorilor tradiționale, contribuția la înțelegerea și toleranța interculturală;
- Asigurarea unor activități economice viabile pe termen lung, furnizarea de beneficii socio-economice pentru toți actorii implicați, care să fie distribuite echitabil, inclusiv în ce privește oportunități de angajare stabile și de obținere a unui venit, precum și stabilitatea serviciilor sociale pentru comunitățile gazdă; toți acești factori contribuie la reducerea sărăciei.

De asemenea, turismul sustenabil trebuie să mențină un nivel ridicat de satisfacție al turiștilor și să le asigure acestora experiențe semnificative, sporindu-le gradul de conștientizare a aspectelor ce țin de sustenabilitate și promovând practici de turism sustenabil.

Cultura este din ce în ce mai mult considerată pe plan internațional nu doar un bun care trebuie protejat, ci și o resursă care contribuie la creșterea economică prin crearea de locuri de muncă, prin diversificarea inițiativelor antreprenoriale și a surselor de venituri, prin ponderea tot mai importantă pe care o are în comerțul internațional. Această nouă economie are ca motor Sectoarele Culturale și Creative (SCC), care, prin valorizarea creativității și cunoașterii, prin favorizarea diversității culturale, a circulației ideilor și a cultivării respectului pentru mediu, reprezintă un vector al dezvoltării umane și sociale și al inovării durabile.

Conștientizarea legăturii dintre patrimoniul natural și cel cultural și a spectrului larg al patrimoniului cultural - natural – de la elemente naturale la situri istorice, atât în mediul rural, cât și în cel urban – presupune ca dezvoltarea teritorială durabilă să includă necesitatea de a prezerva acest patrimoniu ca bun comun al tuturor, valorizarea practicilor și cunoașterii locale,

inclusiv în ceea ce privește gestiunea resurselor de mediu, promovarea identității și diversității teritoriilor.

Demersuri legislative: Elaborarea strategiei de turism cultural al României și adoptarea măsurilor privind dezvoltarea turismului cultural și natural ca factor de dezvoltare regională, inclusiv prin valorificarea patrimoniului natural și cultural.

Elementele cheie ale strategiei ar trebui să fie:

- Viziunea privind turismul cultural, obiective și ținte de creștere
- Politici pe termen lung pentru atingerea obiectivelor și țăintelor
- Identificarea unui număr limitat de priorități strategice ca obiectiv pentru acțiune
- O strategie de poziționare și branding, diferențind destinația de concurenți
- Analiza segmentelor de piață adecvate / atractive, a profilurilor și preferințelor acestora
- Identificarea unui portofoliu de produse și experiențe

Procesul de dezvoltare a strategiei ar trebui să includă cercetarea piețelor turistice, a resurselor și a impactului asupra organizării, bugetelor și activităților destinațiilor concurenților, consultarea părților interesate și ateliere de dezvoltare a strategiei care implică părțile interesate din destinație.

Planul de acțiune ar trebui să stabilească priorități clare și să orienteze deciziile privind utilizarea resurselor. Ar trebui dezvoltat în parteneriat cu părțile interesate cheie implicate în implementare și să identifice acțiunile pe care fiecare dintre părțile interesate ar trebui să le întreprindă și măsurile de performanță pentru fiecare domeniu de activitate.

Selectarea siturilor turistice se face pe baza:

- a) criteriilor teritoriale, economice și sociale (indicatori statistici precum demografia, gradul de participare culturală a populației etc.)
- b) capacitatea proiectului de a avea impact asupra turismului atractivitate și creșterea participării culturale.

În vederea demonstrării necesității acestei strategii și a contribuției turismului cultural și natural la dezvoltarea regională mai ales în zonele rurale și defavorizate, în paralel cu elaborarea strategiei și al planului de acțiune se vor dezvolta câteva rute culturale în România.

Sunt prevăzute 12 trasee (rute), identificate pe baza statisticilor de vizitare a obiectivelor de patrimoniu, consultării cu instituțiile de specialitate, cât și prin adoptarea unor exemple de best practice din statele europene. În rutele propuse sunt incluse obiective care se află deja pe lista patrimoniului mondial UNESCO, cât și obiective din lista tentativă, cele care sunt propuse pentru lista indicativă, cât și obiective care sunt unice sau foarte rare în această parte a Europei și care prezintă interes major pentru dezvoltarea turismului. În aceste rute vor fi cuprinse atât monumente istorice care au fost deja reabilitate din POR sau alte proiecte de finanțare, cele

care vor fi restaurate prin programul România Atractivă, cât și obiective din patrimoniul natural și construit al României (clădiri istorice neclasificate drept monumente istorice, dar care atrag un număr mare de turiști - de ex. case tradiționale). Majoritatea obiectivelor se află în mediul rural, pentru a contribui la dezvoltarea economiei locale, înființarea de locuri de muncă noi, etc. De asemenea, se vor dedica rute (trasee) gastronomiei românești și industriei viticole.

De asemenea este prevăzută ruta opresiunii și conflictelor, prin modernizarea și crearea muzeelor memoriei, onorând memoria victimelor totalitarismelor și educând generațiile tinere și modernizarea/crearea de muzee tehnice adaptate pentru educația interactivă.

Planul de acțiune va fi corelat cu programele de finanțare care pot fi aplicate acestui domeniu (POR, POIM, POCU, etc) pentru a asigura continuarea investițiilor necesare extinderii rutelor, implementarea măsurilor din strategia de turism cultural, restaurarea sau conservarea clădirilor de pe rutele din acest plan (altele decât cele cuprinse în prezentul proiect) și din rutele nou propuse, asigurarea forței de muncă calificate, asigurarea infrastructurii necesare, etc.

Investiții

Investiția 1. Dezvoltarea a 12 rute (trasee) turistice

Prin programele de restaurare finanțate din POR și programe naționale au fost restaurate în jur de 500 de monumente istorice din România, dar obiectivele turistice individuale atrag un număr mare de vizitatori doar în cazul în care reprezintă o valoare extraordinară. Proiectul România atractivă își propune ameliorarea acestor neajunsuri, și atragerea de turiști pe baza acestor rute, prin creșterea accesibilității zonelor turistice și a calității infrastructurii turistice, dezvoltarea destinațiilor turistice, creșterea și diversificarea ofertei turistice prin valorificarea patrimoniului cultural și natural, respectiv creșterea calității experiențelor și a serviciilor la nivelul destinațiilor turistice.

Traseul turistic cultural sau ruta turistică este o cale de circulație turistică prestabilită ce prezintă interes și face legătura între mai multe obiective, cu scopul de a trage împreună turiștii. Scopul este asigurarea accesului la obiectivele turistice (culturale și naturale), precum și să pună în valoare peisajul natural, sau al a unor obiective deosebite, de interes turistic. Fiecare rută turistică beneficiază de o strategie de promovare a rutei, de materiale promoționale accesibile atât în mediul online cât și fizic, la agențiile de turism, aeroporturi, și la destinațiile individuale, pentru a asigura promovarea întregii rute turistice.

Obiectivele ce vor fi incluse în rute (trasee) vor fi alese în urma consultării coordonate de MIPE cu Ministerul Turismului, Ministerul Culturii, Institutul Național al Patrimoniului, Asociația Comunelor din România, Ministerul Dezvoltării, Ordinul Arhitecților, Autoritatea Națională de Turism, Organizațiile neguvernamentale active în domeniu, etc.

De asemenea, se are în vedere:

- Digitalizarea valorilor aferente rutei
- Crearea unei aplicații dedicate vizitatorilor
- Marcarea și semnalizarea rutei / obiectivelor incluse în cadrul rutei;

- Marketing, management și digitalizare

Investiții pentru care sunt incidente prevederile legale privind ajutorul de stat

În scopul ducerii la îndeplinire a activităților de mai sus, se propune realizarea unei scheme de ajutor de stat umbrelă astfel:

- Pentru beneficiarii și activitățile aferente rutelor castelelor, curiilor, culelor, se va avea în vedere art. 53 din Regulamentul nr. 651/2014 de declarare a anumitor categorii de ajutoare compatibile cu piața internă în aplicarea art. 107 și 108 din TFUE, având în vedere că valoarea investițiilor definită ca diferența dintre costurile eligibile și profitul din exploatare aferent investiției nu va depăși 150 mil euro/proiect.
- Pentru beneficiarii și activitățile aferente traseului gastronomiei tradiționale, se va avea în vedere prevederile Regulamentului nr. 1407/2013 privind aplicarea art 107 și 108 din TFUE a ajutoarelor de minimis.

Pentru investițiile legate de realizarea rutelor castelelor, curiilor, culelor, respectiv traseului gastronomiei tradiționale și al vinului și selectarea obiectivelor incluse, inclusiv activitățile de documentare, marcarea, semnalizare, promovare, marketing, management/formare se vor realiza acorduri de parteneriat cu entitățile juridice responsabile de obiectivele incluse în cadrul rutelor de mai sus și ministerul de resort cu atribuții în domeniul turismului. În acest sens, acesta va realiza o achiziție publică centralizată pentru toate obiectivele incluse în cadrul rutelor respective.

Complementaritate cu alte componente din plan:

Investițiile incluse în cadrul acestei componente sunt complementare cu reformele și investițiile de pe fondul construit privind eficiența energetică unde se finanțează inclusiv reabilitarea/consolidarea seismică a monumentelor istorice. De asemenea, investițiile sunt complementare cu componenta de mobilitatea urbană și cu componentele de reducere a disparităților de dezvoltare între regiunile României, între orașele mari și zonele rurale sau de urban mic, cele de creare de locuri de muncă și ameliorarea migrării forței de muncă.

1. Finanțarea Rutei castelelor

Prin această investiție se urmărește readucerea la viață a locurilor pline de istorie ale meleagurilor unde turistul poate merge pe urmele aristocrației de odinioară și unde prin utilizarea tehnologiei de realitate virtuală se poate realiza recreerea atmosferei din trecut. Proiectul prevede înființarea unei rute ale castelelor din cele 30 de castele cele mai

reprezentative din România pentru a atrage împreună vizitatorii interesați precum și restaurarea a 3 castele din toate regiunile istorice ale țării.

Obiectivul de investiție:

1. Reabilitarea a 3 castele și a infrastructurii specifice în toate regiunile României. Se vor investi 3,750 mil EUR fără TVA pentru restaurarea fiecărui castel, inclusiv refacerea peisagistică a zonei, investiția totală fiind 11,250 mil EUR fără TVA. Investițiile vor fi coordonate de CNI și UMP.
2. Digitalizarea valorilor aferente, marcarea și semnalizarea rutei / obiectivelor incluse în cadrul rutei, marketing, management;. Se vor include în rută cele mai impornate castele din România (30 de obiective), investiția fiind $80.000 \times 30 = 2,4$ mil EUR. Această componentă va fi coordonată de Ministerul Economiei și Turismului.

Țintă: 30 obiective turistice/castele cuprinse în rută

Valoare estimată: 13,650 mil EUR

Responsabil: MIPE, Ministerul Economiei și Turismului, UAT-urile afectate de investiție

2. Finanțarea Rutei curiilor din zona Transilvaniei

Curia reprezintă ansamblul unei curți senioriale sau nobiliare, cele mai multe au fost construite între secolele al XVII-lea și al XIX-lea, combinând caracteristicile stilului Renașterii, Barocului și Neoclasicismului cu particularitățile arhitecturii populare.

Proiectul prevede înființarea unei rute ale curiilor cele mai reprezentative din Transilvania pentru a atrage împreună vizitatorii interesați, precum și restaurarea a 3 curii.

Obiectivul de investiție:

1. Reabilitarea a 3 curii și a infrastructurii specifice. Se vor investi 1,9 mil EUR fără TVA pentru restaurarea fiecărei curii, inclusiv refacerea peisagistică a zonei, investiția totală fiind 5,7 mil EUR fără TVA. Investițiile vor fi coordonate de CNI și UMP.
2. Digitalizarea valorilor aferente, marcarea și semnalizarea rutei / obiectivelor incluse în cadrul rutei, marketing, management. Se vor include în rută cele mai impornate curii din România (20 de obiective), investiția fiind $50.000 \times 20 = 1$ mil EUR. Această componentă va fi coordonată de Ministerul Economiei și Turismului.

Țintă: 20 obiective

Valoare estimată: 6,7 mil EUR + TVA.

Responsabil: MIPE, Ministerul Economiei și Turismului, UAT-urile afectate de investiție

3. Finanțarea Rutei culelor

Cula este un tip de construcție semifortificată, specifică secolelor XVIII și XIX, răspândită în întregul spațiu balcanic. Culele erau locuințele boierilor, construite în vederea apărării avutului și vieții membrilor familiilor acestora împotriva invaziilor. Culele se întâlnesc preponderent în regiunea deluroasă a Olteniei, dar câteva exemplare se mai găsesc și în zona de câmpie a Munteniei, în București și în județele Argeș și Teleorman.

Proiectul prevede înființarea unei rute ale culelor cele mai reprezentative din România pentru a atrage împreună vizitatorii interesați, precum și restaurarea a 2 cule.

Obiectivul de investiție:

1. Reabilitarea a 2 cule și a infrastructurii specifice. Se vor investi 1,95 mil EUR + TVA pentru restaurarea fiecărei cule, inclusiv refacerea peisagistică a zonei, investiția totală fiind 3,9 mil EUR fără TVA. Investițiile vor fi coordonate de CNI și UMP.
2. Digitalizarea valorilor aferente, Marcarea și semnalizarea rutei / obiectivelor incluse în cadrul rutei, marketing, management;. Se vor include în rută cele mai importante cule din România (15 de obiective), investiția fiind $50.000 \times 15 = 0,75$ mil EUR. Această componentă va fi coordonată de Ministerul Economiei și Turismului

Tintă : 15 obiective cuprinse în rută

Valoare estimată: 4,65 mil EUR + TVA

Responsabil: MIPE, Ministerul Economiei și Turismului, UAT-urile afectate de investiție

4. Finanțarea Traseului gastronomiei tradiționale românești

Gastronomia românească, la fel ca și cultura, reflectă, prin fiecare fel de mâncare, vasta istorie a țării. Ocupațiile de baza ale romanilor au fost agricultura, creșterea animalelor și vânătoarea, astfel ca bucătăria românească s-a bucurat mai tot timpul de o gamă variată de produse vegetale, produse din carne și lactate tradiționale. Bucătăria românească a fost influențată de cea balcanică, turcească, germană, sârbească, italiană, maghiară, iar, în prezent, diversitatea preparatelor occidentale își pune amprenta și asupra bucatelor românești. Proiectul prevede înființarea unei rute a gastronomiei românești, cuprinzând localități care sunt cunoscute în legătură cu un produs culinar specific, pentru a atrage împreună vizitatorii interesați.

Obiectivul de investiție:

Activități de cercetare în vederea dezvoltării rutei pe teritoriul României; inventariere, digitalizare, documentare, marcarea și semnalizarea rutei / obiectivelor incluse în cadrul rutei, marketing, management și digitalizare (digitalizarea valorilor culturale aferente); dezvoltare și livrare ofertă culturală; formare personal și activități de educație culturală. Se vor include în rută cele mai importante locații cu un specific gastronomic din România (30 de obiective),

investiția fiind $100.000 \times 30 = 3$ mil EUR+TVA. Această componentă va fi coordonată de Ministerul Economiei și Turismului.

Țintă: 30 de obiective cu specific gastronomic tradițional românesc din toate zonele României

Valoare estimată: 3 mil EUR+TVA

Responsabil: MIPE, Ministerul Economiei și Turismului, UAT-urile afectate de investiție

5. Drumul vinului.

În România, conceptul de Drumul Vinului reprezintă mai multe șosele turistice care traversează zone viticole și istorice. Apărute în anul 2000, aceste drumuri ale vinului există în mai multe zone ale țării, dar primul și încă singurul funcțional este cel din vestul județului Buzău și care traversează județul Prahova de la est la vest.

Sunt aproape 150 de kilometri de traseu viticol în total, pe raza cărora se pot întâlni câteva dintre cele mai frumoase atracții turistice ale zonei. În județul Buzău, acest drum urmează vechea rută care lega orașul Buzău de Bucov, Gherghița și București prin zona deluroasă, în județul Prahova, unde Drumul Vinului continuă pe o lungime de 58 km, iar există un drum al vinului și în județul Alba.

Prin prezentul proiect se urmărește completarea Drumului Vinului, astfel încât acesta să aibă o acoperire națională și să cuprindă 30 de obiective viticole de importanță națională.

Obiectivul de investiție:

Activități de cercetare în vederea dezvoltării rutei pe teritoriul României; inventariere, digitalizare, documentare, marcarea și semnalizarea rutei / obiectivelor incluse în cadrul rutei, marketing, management și digitalizare (digitalizarea valorilor culturale aferente); dezvoltare și livrare ofertă culturală; formare personal și activități de educație culturală. Se vor include în rută cele mai importante locații cu un specific viticol din România (30 de obiective), investiția fiind $100.000 \times 3 = 3$ mil EUR+TVA. Această componentă va fi coordonată de MIPE și Ministerul Economiei și Turismului

Țintă: 30 de obiective cu specific viticol din toate zonele României.

Valoare estimată: 3 mil EUR+TVA

Activități eligibile pentru implementarea investiției :

- Activități de cercetare în vederea dezvoltării rutei pe teritoriul României;
- Inventariere, digitalizare, documentare, proiectare, restaurare și punerea în valoare a unor monumente/obiective/ansambluri reprezentative; (unde e cazul).
- Amenajare acces din DN/DJ spre monument/obiectiv din cadrul rutei, amenajare parcare, toalete;
- Marcarea și semnalizarea rutei / obiectivelor incluse în cadrul rutei;

- Dezvoltarea de infrastructură la scară mică (locuri de campare, puncte de odihnă, locuri de belvedere)
- Ecologizare, igienizare și reabilitare peisagistică a zonelor cu impact negativ;
- Marketing, management și digitalizare;
- Dezvoltare și livrare ofertă culturală (unde e cazul)
- Formare personal și activități de educație culturală (unde e cazul).

Investiții pentru care nu se aplică prevederile legale privind ajutorul de stat.

1. Finanțarea Rutei bisericilor fortificate

Satele transilvane cu biserici fortificate constituie un sit în Patrimoniul Mondial UNESCO, clasificat deoarece s-a considerat că oferă o imagine plină de viață a peisajului cultural din sudul Transilvaniei. Satele din această zonă sunt caracterizate de un sistem specific de cultivare a terenului, un model de așezare și organizare a gospodăriilor țărănești păstrat încă din Evul Mediu. Localitățile sunt dominate de bisericile lor fortificate, care ilustrează perioadele clădirii din secolul al XIII-lea și până în secolul al XVI-lea. Bisericile fortificate transilvane sunt specifice satelor săsești și secuiești situate în sud-estul Transilvaniei. Acestea au jucat atât un rol religios, cât și un rol militar pentru mai mult de cinci secole. Ele formează unul dintre cele mai dense sisteme de fortificații medievale bine păstrate de pe continentul european.

Proiectul prevede înființarea unei rute ale bisericilor fortificate cele mai reprezentative din România pentru a atrage împreună vizitatorii interesați.

Obiectivul de investiție:

Digitalizarea valorilor aferente, Marcarea și semnalizarea rutei / obiectivelor incluse în cadrul rutei, marketing, management;. Se vor include în rută cele mai impornate biserici fortificate din România (15 de obiective), investiția fiind $50.000 \times 15 = 0,75$ mil EUR+TVA. Această componentă va fi coordonată de Ministerul Economiei și Turismului.

Tintă: 15 biserici fortificate cuprinse în rută

Valoare estimată: 0,75 mil EUR+TVA

Responsabil: MIPE, Ministerul Economiei și Turismului, UAT-urile afectate de investiție

2. Finanțarea Rutei bisericilor de lemn

Bisericile de lemn din România formează un patrimoniu prețios pe plan național și mondial. Până la începutul secolului 20 românii au creat și s-au manifestat preponderent într-o civilizație a lemnului, de o bogăție, o varietate și un rafinament remarcabil, în care bisericile de lemn au atins vârful ei maxim de expresie. În acestea s-au înfiripat comunitățile creștine din sate și

târguri și în jurul lor au luat ființă primele așezăminte monahale, singurele noastre centre culturale în decursul multor veacuri. Valoarea lor în ansamblu este inestimabilă pentru cultura românească. Ele fac parte integrantă și definitorie din identitatea națională.

Proiectul prevede înființarea unei rute ale bisericilor de lemn cele mai reprezentative din România pentru a atrage împreună vizitatorii interesați, precum și restaurarea a 5 biserici de lemn.

Obiectivul de investiție:

1. Reabilitarea a 5 biserici de lemn și a infrastructurii specifice în toate regiunile României. Se vor investi 1,55 mil EUR pentru restaurarea fiecărei biserici, inclusiv refacerea peisagistică a zonei, investiția totală fiind 7,75 mil EUR+TVA. Investițiile vor fi coordonate de CNI și UMP.
2. Digitalizarea valorilor aferente, Marcarea și semnalizarea rutei / obiectivelor incluse în cadrul rutei, marketing, management;. Se vor include în rută cele mai importante biserici de lemn din România (30 de obiective), investiția fiind 50.000 x 30=1,5 mil EUR+TVA. Această componentă va fi coordonată de Ministerul Economiei și Turismului.

Țintă: 30 obiective turistice/biserici de lemn cuprinse în rută

Valoare estimată: 9,25 mil EUR+TVA

Responsabil: MIPE, Ministerul Economiei și Turismului, UAT-urile afectate de investiție

3. Finanțarea Rutei mănăstirilor din zona Moldovei

Mănăstirile din Moldova reprezintă un element extrem de valoros și atractiv al patrimoniului cultural național, având o arhitectură specifică, cu fresce unice și picturi murale deosebite. Proiectul prevede înființarea unei rute ale mănăstirilor cele mai reprezentative din Moldova pentru a atrage împreună vizitatorii interesați, precum și restaurarea a 3 mănăstiri.

Obiectivul de investiție:

1. Reabilitarea a 6 mănăstiri și a infrastructurii specifice. Se vor investi 2,75 mil EUR+TVA pentru restaurarea fiecărei mănăstiri, inclusiv refacerea peisagistică a zonei, investiția totală fiind 8,250 mil EUR+TVA. Investițiile vor fi coordonate de CNI și UMP.

2. Digitalizarea valorilor aferente, Marcarea și semnalizarea rutei / obiectivelor incluse în cadrul rutei, marketing, management;. Se vor include în rută cele mai impornate mănăstiri din România (20 de obiective), investiția fiind $50.000 \times 30 = 1,5$ mil EUR+TVA. Această componentă va fi coordonată de Ministerul Economiei și Turismului.

Țintă : 30 obiective cuprinse în rută

Valoare estimată: 9,750 mil EUR+TVA

Responsabil: MIPE, Ministerul Economiei și Turismului, UAT-urile afectate de investiție

4. Finanțarea Rutei Sfântul Ladislau pe teritoriul României

Regele Sfântul Ladislau este prezent în memoria culturală și în zilele noastre: regele cavaler apare în legende, povești și este personajul principal a mai multor pelerinaje. Moștenirea se compune din obiective de patrimoniu construit, locuri legendare și arii naturale excepționale. Proiectul prevede înființarea unei rute ale așezămintelor reprezentative legate de cultul regelui cavaler pentru a atrage împreună vizitatorii interesați, precum și restaurarea a 3 biserici.

Obiectivul de investiție:

1. Reabilitarea a 3 biserici și a infrastructurii specific. Se vor investi 2,25 mil EUR+TVA pentru restaurarea fiecărei biserici, investiția totală fiind 6,750 mil EUR+TVA. Investițiile vor fi coordonate de CNI și UMP.
2. Digitalizarea valorilor aferente, Marcarea și semnalizarea rutei / obiectivelor incluse în cadrul rutei, marketing, management;. Se vor include în rută cele mai impornate locații din România (20 de obiective), investiția fiind $50.000 \times 20 = 1$ mil EUR+TVA. Această componentă va fi coordonată de Ministerul Economiei și Turismului

Țintă: 20 de obiective monumente istorice și naturale cuprinse în rută

Valoare estimată: 7,750 mil EUR+TVA

Responsabil: MIPE, Ministerul Economiei și Turismului, UAT-urile afectate de investiții

5. Finanțarea Traseului Castrelor Romane

Limesul dunărean și cel al provinciei Dacia face parte din cel mai complex și cea mai lungă porțiune de frontieră a Imperiului Roman, de pe teritoriul Europei continentale. Limesul dacic are un caracter unic, care ilustrează abordări creative în privința peisajelor în care acesta a fost implementat. Totodată, acest Limes este cel mai mare monument istoric, din întreaga Europă. Proiectul prevede reabilitarea și punerea în valoare a castrelor romane de pe Limesul dacic și

dunărean, înființarea unei rute ale castrelor cele mai reprezentative din România pentru a atrage împreună vizitatorii interesați, precum și restaurarea a 3 caste romane.

Obiectivul de investiție:

1. Reabilitarea a 3 caste și a infrastructurii specifice. Se vor investi 3,725 mil EUR+TVA pentru restaurarea fiecărui castru, inclusiv refacerea peisagistică a zonei, investiția totală fiind 11,175 mil EUR+TVA. Investițiile vor fi coordonate de CNI și UMP.
2. Digitalizarea valorilor aferente, Marcarea și semnalizarea rutei / obiectivelor incluse în cadrul rutei, marketing, management;. Se vor include în rută cele mai impornate caste din România (20 de obiective), investiția fiind $80.000 \times 20 = 1,6$ mil EUR+TVA. Această componentă va fi coordonată de Ministerul Economiei și Turismului.

Tintă: 20 de obiective

Valoare estimată: 12,775 mil EUR+TVA

Responsabil: MIPE, Ministerul Economiei și Turismului, UAT-urile afectate de investiție

6. Refacerea peisajului cultural din Delta Dunării în vederea creșterii atractivității zonei

Pentru Delta Dunării relația dintre resursele naturale și comunitatea de pescari au creat un spațiu și un peisaj cultural unic ce se dorește să fie protejat ca Patrimoniu Cultural și Natural și valorificat prin turism cultural. Proiectul propune o abordare inovativă în care patrimoniul local devine factor principal de dezvoltare durabilă într-o arie protejată naturală. Se vor restaura, puse în valoare 15 obiective de peisaj cultural, care vor fi incluse într-un traseu turistic.

Obiectivul de investiție:

1. Reabilitarea a 15 obiective tradiționale (de ex: case tradiționale, gospodării tradiționale, șure, etc) din Delta Dunării și a infrastructurii specifice. Se vor investi 0,1 mil EUR+TVA pentru restaurarea fiecărui obiectiv în paralel cu training-ul meșterilor locali, inclusiv refacerea peisagistică a zonei, investiția totală fiind 1,5 mil EUR+TVA. Investițiile vor fi coordonate de organizațiile neguvernamentale profesionale din domeniu.
2. Marcarea și semnalizarea rutei / obiectivelor incluse în cadrul rutei, marketing, management și digitalizare (digitalizarea valorilor culturale aferente); dezvoltare și livrare ofertă culturală; formare personal și activități de educație culturală. Se vor

include în rută 15 obiective tradiționale din Delta Dunării, investiția fiind 50.000 x 15=0,75 mil EUR+TVA. Această componentă va fi coordonată de Ministerul Economiei și Turismului.

Țintă: 15 de obiective de peisaj cultural din Delta Dunării

Valoare estimată: 2,25 mil EUR+TVA

Responsabil: MIPE, Ministerul Economiei și Turismului, organizațiile neguvernamentale profesionale din domeniu, UAT-urile afectate de investiție

7. Finanțarea rutei satelor cu arhitectură tradițională

În mediul rural românesc, calitatea peisajului construit a avut de suferit mult în ultimii ani. Imaginea satelor noastre s-a degradat treptat din cauza proastei administrări, a lipsei resurselor necesare și a unor standarde minime de calitate în construcții, precum și din cauza depopulării sau îmbătrânirii populației. Această situație este cu atât mai gravă în zonele cu potențial turistic deosebit și valoare identitară importantă, acolo unde conduce la risipirea unor oportunități importante pentru dezvoltarea României. Satele noastre încep să-și piardă acea imagine care, în mod tradițional, conferă valoare culturală localităților, garantează calitatea vieții și bunăstare în comunitate și prezintă atractivitate pentru vizitatori. Multe case sunt abandonate și se distrug treptat pe măsura trecerii timpului. Altele sunt renovate doar parțial sau nesatisfăcător, în lipsa resurselor financiare, a mâinii de lucru specializate, precum și a unor standarde minime care să garanteze reabilitarea de calitate.

Obiective:

- Îmbunătățirea calității vieții locuitorilor: prin folosirea materialelor și tehnicilor tradiționale, precum și integrarea celor moderne și performante, fără a distruge valorile culturale;
- Dezvoltarea satelor din perspectivă turistică: prin crearea unei coerențe la nivelul aspectului arhitectural, adăugând valoare culturală care să atragă potențiali turiști;
- Protejarea resurselor locale: prin punerea în valoare a patrimoniului și conservarea lui și oferirea de asistență de specialitate privind standardele unei restaurări de calitate;
- Prevenirea depopulării satelor: pe termen lung, crearea de noi oportunități (turistice și comerciale) care să motiveze oamenii să rămână sau care pune premisele atragerii de oameni noi de la oraș care vor să investească în mediul rural.

Măsura se referă la clădirile de locuit din mediul rural, în satele aparținătoare comunelor și localităților urbane din România, inclusiv, aflate în proprietate privată și situate în zone de importanță turistică și cu densitate mare de clădiri cu valoare culturală, precum Maramureșul,

Munții Apuseni, Bucovina și Oltenia, Ținutul Secuiesc sau zona săsească din sudul Transilvaniei. Programul-pilot presupune:

1. Asigurarea unei etape de formare a potențialilor beneficiari cu privire la standardele de calitate pe care trebuie să le urmărească proiectele vizate prin cererile de finanțare;
2. O etapă de selecție și finanțare a proiectelor eligibile;
3. Etapa de implementare pe parcursul căreia se asigură monitorizarea lucrărilor cu ajutorul profesioniștilor în domeniul reabilitării patrimoniului construit, proveniți din profesiile și mediul academic de specialitate, precum și cei furnizați de ONG-urile cu activitate în domeniu.

Obiectivul de investiție:

1. Reabilitarea a 100 de case tradiționale din toată România și a infrastructurii specifice. Se vor investi 0,1 mil EUR+TVA pentru restaurarea fiecărei case tradiționale în paralel cu training-ul meșterilor locali, inclusiv refacerea peisagistică a zonei, investiția totală fiind 10 mil EUR+TVA. Investițiile vor fi coordonate de Muzeele satului din regiune și organizațiile neguvernamentale profesionale din domeniu.
2. Marcarea și semnalizarea rutei / obiectivelor incluse în cadrul rutei, marketing, management și digitalizare (digitalizarea valorilor culturale aferente); dezvoltare și livrare ofertă culturală; formare personal și activități de educație culturală. Se vor include în rută 20 de sate cu arhitectură tradițională din România investiția fiind 50.000 x 20 = 1 mil EUR+TVA. Această componentă va fi coordonată de Ministerul Economiei și Turismului.

Programul va fi implementat de Muzeele satului din regiune și organizațiile neguvernamentale specializate în domeniu, în toată țara.

Țintă: 100 de obiective restaurate și o rută culturală cuprinzând sate tradiționale din România (20 obiective).

Valoare estimată: 11 mil EUR

Responsabil: MIPE, Ministerul Economiei și Turismului, Muzeele satului din regiune, ONG-uri profesionale active în domeniu, UAT-urile afectate de investiție

Activități eligibile pentru implementarea investiției:

- Activități de cercetare în vederea dezvoltării rutei pe teritoriul României;
- Inventariere, digitalizare, documentare, proiectare, restaurare și punerea în valoare a unor monumente/obiective/ansambluri reprezentative;
- Amenajare acces din DN/DJ spre monument/obiectiv din cadrul rutei, amenajare parcare, toalete;
- Marcarea și semnalizarea rutei / obiectivelor incluse în cadrul rutei;
- Dezvoltarea de infrastructură la scară mică (locuri de campare, puncte de odihnă, locuri de belvedere)
- Ecologizare, igienizare și reabilitare peisagistică a zonelor cu impact negativ;
- Marketing, management și digitalizare;
- Dezvoltare și livrare ofertă culturală;
- Formare personal și activități de educație culturală (unde e cazul).

Investiția 2: Finanțarea lanțului de muzee și memoriale dedicate opresiunii și conflictelor (inclusiv a comunismului), inclusiv proiectele care documentează și prezintă evenimente conflictuale majore din istoria României.

România, după 30 de ani de la revoluție este pregătită să-și înfrunte trecutul recent. Ca orice țară europeană își propune să pună la dispoziția generațiilor tinere, într-o formă adecvată secolului 21, prin realitate virtuală, obiecte digitalizate și într-o manieră interactivă memoriile legate de regimul comunist, a nazismului și a relațiilor interetnice din Transilvania. Face asta din dorința de a-și asuma și de a transforma în realitate motto-ul Uniunii Europene: Unitate prin diversitate.

Cei născuți după decembrie 1989 nu au nicio memorie legată de regimul totalitarist, de sacrificiul celor care s-au împotrivit comunismului. Nu cunosc metodele prin care oamenii au fost îndoctrinați, umiliți, nu cunosc încercările prin care regimul comunist a încercat să creeze „omul nou” fără rădăcini și fără identitate, prin fractura individului și crearea societății omogene. Nu cunosc căile prin care diferitele etnii din Transilvania și-au croit drumul de la războaie și tensiuni la conviețuire pașnică și relații interetnice orientate spre viitor. Deasemenea, nu au accepțiunea dimensiunii dramei trăite de comunitatea evreiască din România, care până cel de-al doilea război mondial a fost parte componentă a societății noastre, lăsând în urmă o puternică moștenire culturală și construită.

Proiectul își propune crearea unor centre muzeale diferite de cele existente în România. Aceste muzee vor deveni centrul comunității în care vor fi construite/revitalizate, fiind spații în care vizitatorii sunt primiți cu ușile larg deschise, vor fi lăcașurile co-creării, ale interactivității și ale educației non-formale. Proiectul își propune modernizarea și crearea muzeelor memoriei: Muzeul identităților transilvănene (Mutra), Muzeul Național de Istorie a Evreilor și al Holocaustului, Memorialul Revoluției Decembrie 1989/ Timișoara Capitală Europeană a Culturii, Închisoarea tăcerii de la Râmnicu Sărat, Memorialul Victimelor din Sighetul Marmăției, alte memoriale prin care România democratică și europeană onorează memoria victimelor totalitarismelor și educă generațiile tinere.

Vor fi incluse următoarele obiective:

1. Mutra: Muzeul identităților și conflictelor transilvănene.

Se prevede înființarea (construirea și dotarea) unui complex muzeal nou în județul Cluj, în zona rurală, parte a zonei metropolitane, ca extindere a Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei, care prezintă în format fizic și digital istoria tuturor etniilor care au trăit pe teritoriul Transilvaniei de-a lungul istoriei, modul lor de interacțiune și conviețuire.

Se prevede depozitarea, conservarea, restaurarea și digitalizarea patrimoniului Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei, realizarea expozițiilor interactive, crearea de module de educație muzeală și de cunoaștere a patrimoniului pentru școlile și instituțiile de cultură din România, și dezvoltarea unui centru al comunității în vederea păstrării și dezvoltării identităților, pentru o mai bună cunoaștere a istoriei comune.

Zona în care va fi construit obiectivul se află în apropiere de orașul Cluj, în cea mai mare comună din România, Florești. Suprafața pusă la dispoziție de Consiliul Local (CL) Florești este de 12000 mp, aproximativ 30 de procente fiind ocupat de amprenta viitoarei construcții (c. 3000 mp). Aceasta va avea un total de 8000 mp, desfășurați pe trei niveluri cu dimensiuni variabile. Zonele adiacente vor fi ocupate de căi de acces, parcuri și „zone verzi”, în care vor fi desfășurate alte activități culturale. În afară de suprafețele aminate CL mai dispune în zonă de câteva hectare de teren, având în plan dezvoltarea acolo de activități culturale, sportive și educative. În apropiere de obiectiv va fi amenajată din fondurile CL Florești o parcare de mari dimensiuni. Accesul în această zonă este facil, ajungând până în apropiere inclusiv mijloacele de transport în comun, iar rețelele tehnico edilitare (apă, canal, curent, gaz etc.) sunt în imediata vecinătate a parcelei destinate construirii obiectivului. Costurile totale ale construcției sunt estimate de 1500 €/mp, cu un total de 15.000.000 € fără TVA (proiectare + execuție lucrări+dotări), din care 12.000.000 € fără TVA destinați proiectării și execuției, iar 3.000.000 € fără TVA dotărilor.

Gradul de accesibilitate la patrimoniul cultural este aproape inexistent în România, principiul de “cultură comună” (shared culture) fiind cvasi-necunoscut. Or, acesta, dacă este ridicat, poate genera creștere economică prin locuri de muncă create, prin turism cultural, prin creativitatea și inovarea pe care le înlesnesc, dar și prin dezvoltarea de parteneriate cu mediul privat.

Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei (MNIT) păstrează și acumulează, de peste 150 de ani, valori ale civilizației transilvănene. Principiile formulate de fondatorii muzeului: cunoașterea și promovarea culturii transilvănene, sprijinirea și dezvoltarea materială a patrimoniului muzeal. MNIT deține o colecție de 457806 de bunuri culturale arheologice, istorice, numismatice, documentare, memorialistice, artistice etc, fiind al doilea muzeu din țară din punctul de vedere al mărimii și importanței patrimoniului cultural mobil deținut. Spațiile în care sunt depozitate aceste obiecte sunt insuficiente și necesită mari investiții care presupun instalații de control al temperaturii, umidității, asigurarea ventilației, mobilier modular mobil, refacere spații de acces, rampă încărcare-descărcare, utilaje pentru manipulare/transport mecanizat.

Depozitele permanente cât și cele amenajate temporar au un indice de ocupare de 100%. Datorită specificului muzeului, patrimoniul se îmbogățește permanent ca urmare a descoperirii de noi artefacte în urma cercetărilor arheologice efectuate. Se adaugă problemele legate de laboratoarele de conservare și restaurare ale MNIT. Pe lângă insuficiența spațiului în raport cu numărul mare de bunuri culturale asupra cărora trebuie intervenit, o serie de probleme de ordin tehnic fac dificilă funcționarea în condiții competente: laboratorul funcționează în prezent în spații improprii, care nu au fost desemnate de la început a fi folosite în acest scop, ci au fost modificate și adaptate ulterior (clădirea a funcționat ca și proprietate personală). Astfel, spațiul nu poate fi prevăzut cu dotările optime necesare, cu titlul de permanență, neavând nici suprafața necesară, nici acces facil, nici deschideri de dimensiuni acceptabile, nici instalații moderne. Este, astfel, necesar existența unui spațiu de dimensiuni și cu dotări adecvate, special proiectat spre a deservei un Laborator de Restaurare, dotat cu sisteme de încălzire, ventilație, control al microclimatului și mobilier și suprafețe de lucru adaptate criteriilor optime de funcționare, compartimentat în spații de intervenții, carantină, tranzit, depozitare de materiale, birouri, cu acces facil și deschideri de dimensiuni mari. Extrem de important este aspectul proximității Laboratorului de conservare și restaurare față de depozitele muzeului.

Viziunea holistică asupra patrimoniului include patrimonial tangibil și intangibil, de aceea crearea spațiului pe care-l propun oferă nu doar accesul direct la patrimonial mobil, dar și integrarea într-un peisaj natural și istoric potrivit.

Noul muzeu va fi clădit pe trei piloni doctrinari, corespunzând celor trei roluri fundamentale:

- democratizarea accesului la patrimoniu/cultură;
- protejarea și valorificarea resursei culturale;
- revitalizarea comunității.

Clădit astfel, muzeul poate aduce cele mai remarcabile și sustenabile valori în cadrul unei comunități în căutarea lor: identitate, cultură, incluziune. Nevoia de a contracara această stare imobilă de fapt a dus la elaborarea modelului muzeal de „depozit muzeal deschis” sau „open storage museum”, ca un efort pentru „democratizarea” accesului la patrimoniul muzeal. Astfel, se va revitaliza un spațiu periurban aflat într-o carență identitară, la un pas de a se transforma în handicap și care să protejeze și valorifice sustenabil patrimoniul excepțional al istorie Transilvaniei. Proiectul vrea să răspundă mai multor nevoi comunitare:

- democratizarea accesului la patrimoniu;

- revitalizarea unei zone periurbane;
- protecția și valorificarea în mod sustenabil a patrimoniului;
- „motor” comunitar – „spațiu al culturii” –social, al comunicării, incluziunii și coeziunii;
- înzestrare identitară (sense of belonging);
- accesibilizare a spațiului cultural;
- educație pentru patrimoniu;

Estimarea necesarului pentru noul centru, care să deservească toate funcțiunile necesare este aproximativ 8.000 mp:

- Minim 2500 mp necesari pentru diferitele depozite;
- Minim 1000 mp necesari pentru spațiile dedicate laboratoarelor;
- Minim 500 mp pentru spații de acces și depozitele de tranzit;
- Minim 1000 mp pentru spații auxiliare (depozite de proximitate, spații de relaxare pentru vizitatori);
- Minim 1000 mp pentru vestiare, cafeteria, săli multimedia, căi de acces, toalete, lifturi;
- Minim 2000 mp pentru spații expoziționale temporare și săli de pedagogie muzeală;

La acestea se adaugă necesarul de dotări, echipamente, mobilier etc.

Valoare investiției: 15 milioane euro fără TVA.

2. Muzeul Național de Istorie a Evreilor și al Holocaustului din România.

Se prevede înființarea (construirea și dotarea) unui complex muzeal, care are drept scop prezentarea și promovarea istoriei, a culturii și a tradițiilor comunităților evreiești în contextul proceselor de modernizare a României, inclusive în format digital. În septembrie 2016, prin Hotărârea Guvernului nr. 625/2016, Institutul Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel” a fost însărcinat cu organizarea, coordonarea și înființarea viitorului muzeu. Prin Legea nr. 174 din 2019, clădirea Banloc-Goodrich, situată pe Calea Victoriei nr. 218, a fost transferată în administrarea Institutului Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel”, în vederea realizării viitorului muzeu. Suprafața totală construită va fi de 10.397 mp, cheltuielile de construcții și montaj sunt de 1785 euro/mp. Din PNRR se prevede finanțarea lucrărilor de construcție și montaj în valoare de 15 milioane de euro fără TVA.

În 2016, Institutul Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel” a fost desemnat de către Guvernul României să coordoneze organizarea Muzeului Național de Istorie a Evreilor și al Holocaustului din România (MNIEHR).

Scopul muzeului este promovarea istoriei, a culturii și a tradițiilor comunităților evreiești din România. Narațiunea expoziției permanente focalizează destinul populației evreiești în

contextul istoriei modernizării României. Important de menționat că România, în perioada interbelică avut a treia cea mai mare comunitate evreiască din Europa, după Polonia și URSS. Vorbim despre 752.000 de evrei care au reprezentat puțin peste 4% din populația totală a țării. Merită de asemenea subliniat faptul că în România a existat o diversitate foarte interesantă a comunităților sale evreiești: Ashkenazi (în Moldova și Țara Românească), Sephardim (sudul României), iar din perspectivă religioasă ei erau Ortodocși (Marmorosh) și Neologi (Transilvania). Astăzi, în România trăiesc puțin peste 3.000 de evrei.

Crearea acestui muzeu este o acțiune extrem de complexă care va îmbina colectarea documentelor, artefactelor de mari și mici dimensiuni, care să reflecte diversitatea istoriei comunităților evreiești din România, cu fotografii și medalioane a zecilor de personalități care au îmbogățit cultura, economia și tehnica românească.

Muzeul Național de Istorie a Evreilor și al Holocaustului din România va răspunde necesității de a completa golul existent în societatea românească la nivel de cunoștințe pentru a înțelege ce înseamnă diversitate, multiculturalitate, iar pe termen lung, prin activitățile sale, va contribui și la efortul de combatere a discriminării și antisemitismului.

Activitățile care se vor desfășura în cadrul viitorului muzeu (de cercetare, educaționale și culturale) se adresează diferitelor categorii de public: cercetători, experți, profesori, studenți, atât noii generații, cât și seniorilor.

Clădirea destinată pentru Muzeu este veche și trebuie modernizată constructiv și reconfigurată pentru a împlini funcțiunile unui muzeu modern.

În cadrul muzeului publicul va putea vizita:

- ❖ **Expoziția permanentă** care va ilustra prin mijloace interactive și atrăgătoare istoria, tragedia și evoluția comunității evreilor din România începând cu mijlocul secolului al XVII-lea până în prezent. De asemenea, se va urmări și prezentarea contribuției evreilor la modernizarea și dezvoltarea țării. O componentă importantă a muzeului este narațiunea despre Holocaust, secvență a istoriei recente prea puțin cunoscută și acceptată.
- ❖ **Expoziții temporare** care vor fi organizate de Muzeu sau în parteneriat cu alte instituții culturale sau persoane fizice.

Prin mijloace moderne și interactive precum Holograme, VR (realitate virtuală), canale multimedia, se dorește ca expoziția să fie cât mai interactivă, iar publicul să devină parte din poveste și să se simtă mai aproape de evenimentele semnificative din istoria comunităților evreiești din România. Practic scopul este de a clarifica anumite aspecte legate de imaginea evreului în societate, dar și de a netezi asperități de a dilua prejudecăți reluate de-a lungul timpului din comoditate și necunoaștere.

Conceput într-o viziune modernă, muzeul va include, un **centru media multifuncțional** echipat pentru activități culturale, educaționale și de cercetare, care va oferi vizitatorilor o experiență unică în învățarea culturii și istoriei comunității evreiești din România. Muzeul își propune să dezvolte cât mai multe programe educaționale, seminarii și ateliere pentru studenți, profesori și experți, precum și activități creative, artistice, inclusiv mini-concerte, spectacole de teatru, proiecții de filme și lansări de cărți. Un accent deosebit se va pune pe programe pentru copii și tineri, special gândite în concordanță cu segmentul de vârstă căruia i se adresează.

De asemenea, în cadrul Muzeului vor funcționa o **bibliotecă** și un centru de cercetare. Prin bibliotecă și arhivă publicul interesat va avea la dispoziție un variat fond documentar (înregistrări arhivistice, atlasuri, biografii, enciclopedii, tezaure, monografii istorice ale evreilor din România și regiunile românești, jurnale, dicționare, cărți despre istoria Holocaustului din România, microfilme cu documente românești etc.). Centrul de cercetare va dezvolta teme abordate în Expoziția Permanentă, iar unul dintre obiective este de a colecta, documenta și cerceta artefacte subiecte care să ilustreze cultura, civilizația, istoria evreilor din România.

Acest muzeu își propune să prezinte în modalități accesibile și pe înțelesul tuturor modul de viață al evreilor, instituțiile lor specifice și viața lor comunitară. Un alt aspect important este expunerea modului în care comunitățile evreiești au participat la viața și istoria României.

Narațiunea Expoziției Permanente pornește din secolul al XVII-le și se oprește în actualitate.

În cadrul muzeului vor fi prezentate șase perioade istorice:

1. Antichitate (pe scurt pentru a marca diferențierea iudaism-creștinism),
2. Ev Mediu Timpuriu,
3. Epoca medievală – până la 1830,
4. Perioada Modernă – până la 1918 (de la Regulamentele organice din 1832 până la 1918),
5. Terminarea Primului Război Mondial până la sfârșitul celui de al Doilea Război Mondial (de la 1918 până la 1945),
6. Perioada 1945 până în post-comunism (perioada postbelică până în postcomunism).

În urma recomandărilor făcute în cadrul Expertizei tehnice desfășurate înainte de lansarea Concursului internațional de *Soluții pentru amenajarea expoziției permanente și a spațiilor conexe* a Muzeului Național de Istorie a Evreilor și al Holocaustului din România a fost stabilit un deviz estimativ, prezentat de mai jos:

No.	Denumire servicii	Valoare estimată TVA exclus	Valoare estimată TVA inclus	Sursa fondurilor
1	Lucrări C+M (construcție și montare) pentru reabilitare și consolidare	15.595.500 EUR	18.447.515.29 EUR	15.000.000 EUR Fonduri Europene prin Planul Național de Redresare și Reziliență 3.447.515.29 EUR Guvernul României /donații
2	Lucrări de amenajare expoziție permanentă	12.150.000 EUR	14.371.826.11 EUR	Guvernul României /donații
3	Cheltuieli diverse	4.161.825 EUR	4.922.882.78 EUR	Guvernul României /donații
4*	Lucrări de proiectare în vederea execuției	832.365 EUR	984.577.70 EUR	Guvernul României /donații
	TOTAL	33.103.690 EUR	38.726.801.88 EUR	

*Stadiul de lucrări de proiectare în vederea execuției este în desfășurare: concursului internațional de Soluții pentru amenajarea expoziției permanente și a spațiilor conexe s-a încheiat, urmând ca proiectul să fie predat în 2021-2022.

Finanțarea solicitată

Faza de *Lucrări C+M (construcție și montare) pentru reabilitare și consolidare*, poate fi finanțată cu suma de 15.000.000 EUR fără TVA din Fonduri Europene prin Planul Național de Redresare și Reziliență.

Restul sumei până la 38.726.801,88 va fi suportată din bani proveniți de la bugetul de stat și donații.

3. Timișoara Capitală Europeană a Culturii: Memorialul Revoluției-decembrie 1989.

În corelare cu proiectul Timișoara Capitală Europeană a Culturii devine indispensabilă crearea unor programe atractive în domeniul turismului și inventarierea principalelor obiective turistice

din oraș. În acest context, un pilon principal este crearea/dezvoltarea unui Program de valorificare a patrimoniului cultural local al Revoluției din 1989., inclusiv în format digital și promovarea acestuia în mediul online. Acest program va avea 4 elemente, implementarea acestora fiind sarcina Primăriei municipiului Timișoara.

T.Rev89 // Respect 89

Traseul Revoluției din Decembrie 1989 în Timișoara

Concept:

Creionarea unui Traseu al Revoluției din 1989 care are ca scop regândirea modului în care este reflectată revoluția în spațiul public. Acest traseu îl vom valorifica prin reamenajarea spațiilor publice, a locurilor fierbinți ale acelor zile din decembrie 1989: Piața Maria, Podul Maria, Piața Victoriei (Zona dintre primărie și catedrală este una dintre cele mai „fierbinți” pe harta Revoluției), Opera (Palatul Culturii), Piața Libertății, Piața Sf. Gheorghe, fostul sediu județean al P.C.R. (actuala prefectură), Podul Decebal, Parcul Poporului și ”Complexul Memorial” din Cimitirul Eroilor din Calea Lipovei. (cost estimat: 2,4 milioane EUR)
Activități propuse: marcarea și semnalizarea rutei / obiectivelor incluse în cadrul rutei; dezvoltarea de infrastructură la scară mică (puncte de odihnă, locuri de belvedere), ecologizare, igienizare și reabilitare peisagistică a zonelor cu impact negativ.

Situația actuală:

Memoria revoluției este reflectată în spațiul public doar prin monumente de for public amplasate punctual în zonele relevante pentru evenimentele din 1989. Valorile revoluției nu se reflectă în spațiul public dincolo de o comemorare prin memorie a evenimentelor, spațiile urbane aferente nu oferă o calitate urbană care să permită locuitorilor și vizitatorilor să parcurgă traseul pe jos sau cu bicicleta, să se poată opri în siguranță, să poată petrece timp în ele, să comunice și să se informeze despre revoluția din 1989. Infrastructura spațiului public din zonele marcante ale revoluției are nevoie de modernizare și de un mod de a marca evenimentele revoluției ca parte a experienței de zi cu zi a orașului respectiv a capitalei culturale 2021/2023.

Obiective:

1. Memorie și experiența directă a istoriei:

Punctele în care s-a petrecut schimbarea României în 1989 vor deveni punctele din care va începe transformarea Timișoarei odată cu Capitala Culturală Europeană. Aceste spații devin proiecte pilot pentru spațiul public Timișorean și se transformă în exemple de bună practică privind accesibilitatea, ambientul urban, iluminat public și ambiental, signalistică și marcaj, accesibilitate velo și pietonală, marcaj turistic, documentare istorică. În combinație cu tehnologia AR efectul de documentare și experiența directă a evenimentelor din 1989 în locurile reale de desfășurare devine parte din experiența Timișoara Capitală Culturală, aducând tehnologia în prim plan. Sistemul de iluminat ambiental specific traseului va folosi

tehnică de ultimă generație bazată pe tehnologie IoT, senzori de mișcare și lumină, transformând experiența acestor spații istorice pentru publicul Timișorean și internațional.

2. Conținut creat de comunitate, IoT, AR și Open Data:

Includerea unor senzori de identificare a numărului de persoane, a vitezei de trecere sau timpilor de citire a informațiilor, respectiv timpii de repaos în aceste spații va permite ajustarea conținutului documentar specific, dar și tragerea de concluzii despre modul în care cetățenii folosesc spațiul public per ansamblu, dincolo măsurători de trafic. Furnizarea acestor date în sistem open data va permite inclusiv unor proiecte comunitare să creeze conținut și să utilizeze infrastructura de senzori, mijloace de informare, iluminat ambiental pentru a crea conținut propriu în vederea comemorării evenimentelor din decembrie.

Măsuri valabile pentru toate zonele de intervenție:

- Elaborarea unui concept și standard de identitate comemorativă, documentară și turistică unitar pentru traseul Revoluției, cu elemente de signalistică în limbaj grafic și vizual unitare valabile în orice mediu, pregnante și unice în contextul European. Traseul revoluției din Timișoara trebuie să aibă potențialul de a deveni un Brand recognoscibil.
- Marcarea unor evenimente la scara evenimentului istoric din spațiile respective, prin intervenții mici, durabile și marcante. Poate fi urma unui glonț, locul unei arestări, locul în care s-au aflat dispozitivele de represiune ale armatei și securității, locul din care prima oară s-a strigat *Libertate* sau *Jos Ceaușescu*.
- Signalistică de marcarea a direcțiilor traseului de manieră unitară
- Aplicație mobilă cu funcțiuni tip Augmented Reality (AR) și conținut media aferent care să permită suprapuneri de material media original din perioada revoluției cu spațiul fizic de astăzi în real time, bazat pe geo locație și marker fizic după caz.
- Catalog unitar de mobilier urban, corpuri de iluminat și signalistică, specific acestei rute.
- Introducerea ca parte a identității traseului a unui Light design specific rutei, care să diferențieze prin intensitate și culoare locurile relevante pentru memoria comună
- Marcarea prin instalație audio-video interactivă a unor locuri specifice. (Sunete înregistrate la revoluție ce pot fi redade prin aplicație sau difuzoare direcționale ce reacționează la senzori de apropiere sau NFC devices prin aplicația T.Rev89.

Zone de intervenție și măsuri specifice

Tipuri de intervenții propuse în funcție de loc:

- **Intervenții complexe** ce cuprind reconfigurarea profilului stradal, refacere pavaje, trecere în subteran a infrastructurii de rețele, iluminat public, etc.
- **Intervenții punctuale** ce cuprind amplasarea de mobilier urban, refacerea pavaje la scară redusă, amplasarea de mijloace informative audio-video sau fizice, amplasarea de vegetație.

	Zona și tipul măsurilor proapse	Deficiențe	Măsuri
1.	Pța. Maria Zona 0 a Rev89. Aici se propun măsuri complexe de modernizare.	Infrastructură, rețele la suprafață, firide, domeniu public de foarte proastă calitate, monument de for public nerestaurat, iluminat public aproape inexistent, acces pietonal reduș.	Modernizare spațiu public incluzând: pavaje, rețele curent, rețele telecomunicații, iluminat public, iluminat arhitectural (Biserica Reformată a pastorului Laszlo Tokes), bănci, cișmea, panou informativ. Restaurare monument for public.
2.	Podul 16 Decembrie Măsuri punctuale, ambientale și de informare.	Actual o bucată de trotuar cu lățime mai mare, care acomodează haotic elemente de for public, comerț și publicitate stradală fără legătură cu canalul Bega.	Reorganizarea spațiu public și punere în valoare bust, cu loc de ședere și iluminat ambiental. Refacerea trecerii de pietoni și accesibilizarea locului. Refacerea legăturii cu promenada Bega.
3.	Piata Victoriei / Catedrala Mitropolitană Măsuri punctuale, ambientale și de informare.	Zona în curs de amenajare minimală.	Signaletică, mobilier urban și iluminat ambiental. Asigurarea informațiilor specifice locului prin panou informativ și elemente informative realizate din materiale

			durabile amplasate în pavaj sau după caz.
4.	Piata Victoriei / Palatul Culturii Zona marcantă a Rev89. Aici se propun măsuri complexe de modernizare crearea unui centru de documentare turistic	Zonă ce va fi parte a unui proces de modernizare și are nevoie de integrare în traseul revoluției. Este important ca înainte de a începe această modernizare a zonei, conceptul traseului și proiectul traseului să fie deja bine definite. Pasajul subteran din fața Palatului Culturii nu este utilizat la ora actuală.	Signaletică, mobilier urban și iluminat ambiental. Asigurarea informațiilor specifice locului prin panou informativ și elemente informative realizate din materiale durabile amplasate în pavaj sau după caz. Amenajarea în galeria subterană a unui centru de documentare turistică despre evenimentele revoluției, ca parte a Memorialului Revoluției din Decembrie 1989.
5.	Piata Libertatii Măsuri punctuale, ambientale și de informare.	Zonă amenajată din punct de vedere al spațiului public, adiacent se află viitorul Muzeu al Revoluției din Decembrie 1989	Signaletică, mobilier urban și iluminat ambiental. Asigurarea informațiilor specifice locului prin panou informativ și elemente informative realizate din materiale durabile amplasate în pavaj sau după caz. Această zonă de informare va lua forma unei expoziții în aer liber, în vecinătatea viitorului Muzeu, curatoriat de muzeu ca parte a traseului Revoluției din Timișoara.
6.	Piata Sf. Gheorghe Măsuri punctuale, ambientale și de informare.	Zonă amenajată din punct de vedere al spațiului public, adiacent se află statuia Sf. Gheorghe.	Signaletică, mobilier urban și iluminat ambiental. Asigurarea informațiilor specifice locului prin panou informativ și elemente informative realizate din materiale durabile amplasate în pavaj sau după caz.

7.	Consiliul Județean Timis Zonă marcantă a evenimentelor, de aici s-au aruncat pe geam portretele cuplului Ceaușescu. Măsurile complexe.	Zonă lipsită de modernizare în ultimele decenii, slabă accesibilitate pietonală, transformată în parcare mai mult decât Bulevard.	Modernizare spațiu public incluzând: pavaje, rețele curent, rețele telecomunicații, iluminat public), bănci, cișmea, panou informativ. Restructurare spațiu public prin reconfigurarea caii carosabile, refacerea iluminat public, rețele și pavaje.
8.	Parcul Poporului și Podul Decebal / Băile Neptun Se propun măsuri punctuale de reamenajare.	Zone în care au existat cordoane militare și dispozitive de represiune, în care au murit oameni. Actual zone neamenajate în ultimii zece ani.	Modernizare minimă a spațiu public incluzând: pavaje, rețele curent, rețele telecomunicații, iluminat public), bănci, cișmea, panou informativ, amenajare zonă verde de biotop urban (în premieră). Refacerea conexiunii cu Canalul Bega și integrare cu viitorul proiect de Inel 2 cu profil de bulevard.
9.	Cimitirul Eroilor	Actual ansamblul este în incinta cimitirului zonele imediat adiacente fiind degradate și neamenajate (în special zona de acces și zonele din fața cimitirului). În vecinătate s-a construit un Mall, accesul dinspre acesta nu este tratat, ansamblul fiind plasat într-o poziție ingrată, greu accesibilă datorită unei străzi ce nu are marcaje suficiente de bine conformate pentru pietoni.	Integrarea ansamblului actual în conceptul identitar și de amenajare a Traseului Rev89, asigurarea accesibilității dinspre zona Mall prin reconfigurarea intersecției, a trecerilor pietonale, lărgirea trotuarelor în puncte de trecere refacerea domeniului public din fața incintei cimitirului.

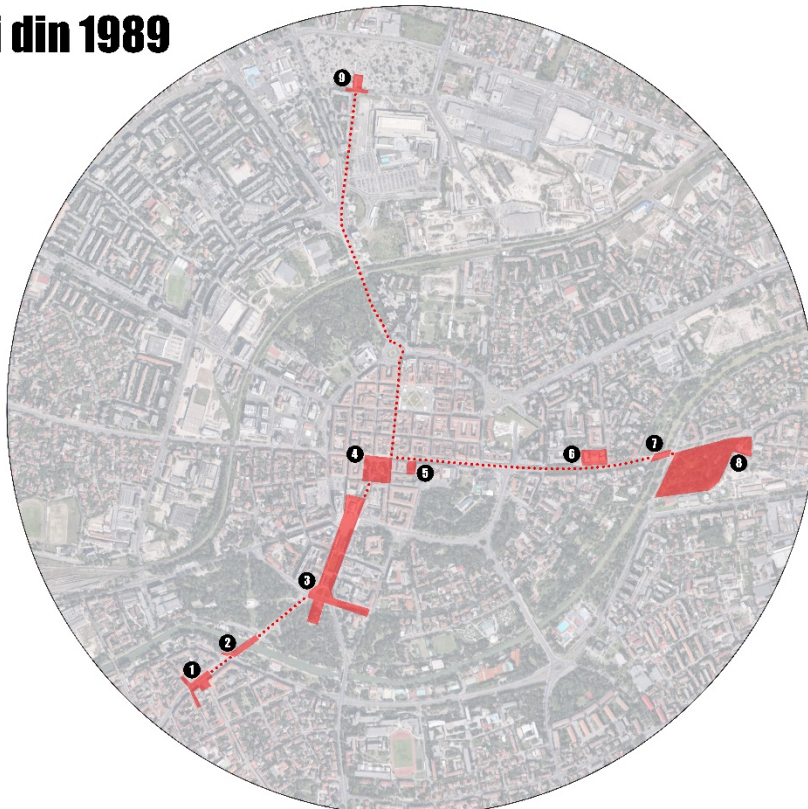
10.	Calea Martirilor	Calea martirilor este un loc de tranzit acum, o intersecție puternic circulată în care au murit primii oameni din timpul revoluției. Era zona de intrare dinspre o unitate militară. Au fost ridicate primele baricade.	Reorganizarea minimă a unei zone pietonale și verzi, cu integrarea în conceptul traseului, crearea unui loc care să marcheze evenimentele și să fie conectat de traseu prin mijloace media și vizuale. Este un punct îndepărtat față de restul obiectivelor și nu va putea face parte dintr-un traseu pietonal 100%, dar includerea este obligatorie prin relevanța locului pentru evenimentele de atunci. Utilizarea IoT și AR va permite ca experiența locului să fie percepută în ciuda distanței fizice ca parte din traseul Rev89.

Vizualizare traseu:

Traseul în sine va fi marcat digital și fizic prin elemente informative și de direcționare, prin iluminat ambiental.

Traseul Revoluției din 1989

- ❶ Piața Maria
- ❷ Podul Maria
- ❸ Piața Victoriei
- ❹ Piața Libertății
- ❺ Piața Sf. Gheorghe
- ❻ Prefectura
- ❼ Podul Decebal
- ❽ Parcul Poporului
- ❾ Cimitirul Eroilor

Buget estimativ:

Locație	UM	Suprafața	Cost UM	Cost Total
P-ța Maria	mp	5100	350,00 €	1.785.000,00 €
Podul Maria	mp	570	200,00 €	114.000,00 €
P-ța Victoriei	mp	600	1.500,00 €	900.000,00 €
P-ța Libertății	mp	200	150,00 €	30.000,00 €
P-ța Sf. Gheorghe	mp	100	150,00 €	15.000,00 €
Prefectura	mp	1800	250,00 €	450.000,00 €
Pod Decebal	mp	500	150,00 €	75.000,00 €
Parcul Poporului	mp	500	150,00 €	75.000,00 €
Cimitirul Eroilor	mp	1500	250,00 €	375.000,00 €
Total investiție fără TVA				3.819.000,00 €

4. Memorialul Victimelor (Sighetul Marmăției)

Muzeul de la Sighet este dedicat victimelor comunismului. Amplasată în fosta închisoare de la Sighetul Marmăției prezintă istoria orală, fotografii, și obiecte în cele peste cincizeci de săli în fostele celule ale închisorii. Crearea Muzeului de la Sighet a fost precedată și apoi susținută de activitatea Centrului Internațional de Studii asupra Comunismului. Este singurul obiectiv din România care a obținut titlul Marca Patrimoniului European. Aici se desfășoară ateliere, seminarii, simpozioane, întâlniri între victimele comunismului și istoricii din România și din străinătate, dar activitatea cuprinde și publicarea de cărți cuprinzând mărturiile, studii, statistici și documente privind rezistența anticomunistă și reprimarea ei, inclusiv în format digital și promovarea acestuia în mediul online. Proiectul are două componente.

În **componenta I** se propune realizarea unui spațiu expozițional în podul clădirii muzeului Memorialului Sighet. Suprafața spațiului expozițional va fi de 120 mp. Clădirea muzeului este în folosința gratuită a Fundației Academia Civică, conform legii nr. 95/1997, lege prin care Memorialul Sighet a fost declarat ansamblu de interes național. Muzeul a fost organizat în clădirea fostei închisori, clădire construită la sfârșitul secolului al XIX-lea, fiind o clădire impunătoare, monument istoric. Clădirea are 3 nivele (parter, etaj I și etaj II). Toate fostele celule au fost transformate în spații muzeale. O parte a subsolului a fost de asemenea transformată în spațiu expozițional. Rezultat al unor cercetări laborioase, fiecare din cele 60 de

celule a devenit o sală de muzeu, în care sunt prezentate marile teme ale represiunii comuniste, ale distrugerii statului de drept și înlocuirii lui printr-o construcție de tip totalitar.

Pentru organizarea în condiții profesionale expozițiilor organizate prin proiecte internaționale la Memorial este necesar un nou spațiu expozițional. Podul clădirii istorice de la sfârșitul secolului al XIX-lea este un amplu spațiu care ar putea fi amenajat pentru a fi folosit în scopuri muzeale. Costurile estimate pentru amenajarea spațiului muzeal de 120 mp este de **71.429 euro+TVA**.

Etapele proiectului

1. Servicii de proiectare pentru transformarea podului în spațiu muzeal
2. Lucrări de construcții
3. Lucrări instalații electrice
4. Lucrări instalații termice și sanitare
5. Amenajare și utilare spațiu

Proiectul va fi derulat și administrat de Fundația Academia Civică, organizație neguvernamentală fondată, în 1994, cu scopul realizării Memorialului Victimelor Comunismului. Fundația Academia Civică este persoana juridică care administrează toate proiectele muzeografice, educaționale, de cercetare, editoriale, precum și parteneriatele cu instituții similare din țară și din Europa. Memorialul Sighet a fost declarat de statul român ansamblu de interes național.

În **componenta II** se propune realizarea în imediata apropiere a Memorialului Sighet a unui centru multifuncțional unde să se deruleze diverse programe educaționale și de cercetare.

Memorialul Sighet este principalul punct turistic al orașului Sighet. Muzeul care funcționează în fosta închisoare de la Sighet este vizitat anul de zeci de mii de turiști. Memorialul a dezvoltat însă în cei 30 de ani de activitate și nenumărate proiecte educaționale la care au participat mii de elevi și studenți. Școala de Vară de la Sighet (organizată în perioada 1998-2014) a fost prima școală de vară care a avut ca temă istoria represiunii comuniste, iar în acest proiect au fost implicați 238 de conferențieri din 19 țări, peste 1300 de elevi și studenți din România și Republica Moldova, peste 200 de profesori de istorie din România. Pentru a putea continua și dezvolta proiectele educaționale se propune realizarea unui centru multifuncțional care să cuprindă săli de conferință, bibliotecă, o sală de proiecție pentru filme, spații de cazare.

Componenta II presupune achiziționarea unei clădiri în imediata vecinătate a Memorialului, legată istoric de clădirea fostei închisori, fiind o fostă clădire administrativă folosită de gardienii închisorii (corpul de gardă). A fost folosită în anii 90 ca fabrică de mobilă, dar în ultimii 10 ani a fost închisă și este într-o stare precară. Transformarea acestei clădiri părăsite

Într-un centru cultural și educațional va avea un impact și asupra comunității din Sighet. Proprietatea are o suprafață construită de 1170 mp (clădire DP+P și anexe), precum și un teren de 1800 de mp, costul de achiziție al proprietății este de 450.000 de euro. Pentru transformarea clădirii în centru multifuncțional vor fi făcute lucrări de consolidare, reabilitare, reîmpărțire a spațiilor, crearea unor spații noi. Centrul va avea săli de conferință, o bibliotecă, o sală de proiectii, precum și 20 de spații de cazare. Centrul va fi folosit pentru proiectele pe teme de educație civică și istorică organizate în colaborare cu școli și instituții culturale din țară și străinătate. Costurile pentru realizarea centrului multifuncțional sunt estimate la 1.225.500 de euro +TVA la care se adaugă costul achiziționării clădirii de 450.000 euro.

Etapele proiectului:

1. Achiziția imobilului
2. Realizarea studiilor și a expertizelor tehnice
3. Servicii de proiectare pentru transformarea clădirii și amenajarea centrului multifuncțional
4. Lucrări de construcții (demolări, reabilitare, reparații)
5. Lucrări de amenajare interioară și utilare a spațiului
6. Amenajarea parcării în curtea proprietății

Valoarea totală a investiției este de 1.746.929 euro+TVA.

5. Memorialul „Închisoarea tăcerii” Râmnicu Sărat și Centrul educațional privind Comunismului în România.

Proiectul are în vedere restaurarea închisorii de la Râmnicu Sărat și amenajarea sa muzeală, realizarea unei expoziții permanente, și realizarea unui centru educațional privind comunismul în România în vederea promovării memoriei comunismului și a consecințelor sale, inclusiv în format digital și promovarea acestuia în mediul online.

Alături de închisori precum Sighet, Gherla sau Aiud, Râmnicu Sărat a reprezentat unul dintre punctele represiunii comuniste, regimul de exterminare practicat contribuind la trista sa reputație.

Prin proiectul Memorialul „Închisoarea tăcerii” Râmnicu Sărat și Centrul educațional privind comunismul din România, IICCMER și-a propus transformarea fostului spațiu concentrațional într-un spațiu al reflecției, într-un centru pentru derularea unor proiecte culturale, documentare, turistice. În acest context se identifică nevoia de valorificare muzeală propusă de IICCMER prin prezentul proiect.

Scopul investiției este de a promova un program de restaurare a monumentului istoric și de amenajare muzeală în vederea valorificării turistice pentru publicul larg dar și pentru crearea de condiții optime pentru specialiștii în cercetarea crimelor comunismului.

Obiectivele investiției Memorialul ”Închisoarea tăcerii” Râmnicu Sărat și Centrul educațional privind comunismul din România – din cadrul fostului penitenciar de la Râmnicu Sărat sunt următoarele:

- Conservarea, consolidarea și restaurarea fostului Penitenciar de la Râmnicu Sărat.
- Punerea în valoare a monumentului prin implementarea programului funcțional ”memorial” și a unui circuit specific de vizitare astfel încât amenajările ce trebuie întreprinse să sugereze atmosfera de izolare ce va fi prezentă pe întregul circuit de vizitare.
- Realizarea unui centru educațional privind comunismul din România în vederea promovării memoriei regimului comunist din România și a consecințelor acestuia.
- Atragerea unui cât mai mare număr de vizitatori, în special din rândul tinerilor, obiectiv cu o clară conotație educativă pentru instaurarea respectului față de cei ce au suferit cu demnitate pentru că s-au opus regimului de teroare comunist și pentru victimele sistemului respectiv.

Imobilul este format din teren în suprafață de 8415 mp, se află în proprietatea Statului Român în administrarea Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc din anul 2007. Terenul este amplasat în intravilanul municipiului Râmnicu-Sărat. Imobilul este clasat ca ansamblu monument istoric având cod LMI BZ-II-a-A-02462, sub numele "Fostul Penitenciar", datat sec.XIX.

Total suprafețe intervenții pe construcții existente: 3379 mp

Total suprafețe intervenții construcții noi: 2530 mp

Total suprafețe intervenții propuse în cadrul investiției: 5909 mp

Valoarea totală (C+M) este de 8.198.093 euro +TVA

Valoarea dotărilor: 801.907 euro +TVA

Valoarea totală a investiției: 9 milioane de euro +TVA.

6. Jilava - Fortul 13.

Prin penitenciarul Jilava – Fortul 13 au fost tranzitați spre alte închisori și lagăre de muncă sau au fost depuși pentru proces și anchete majoritatea deținuților politici din perioada 1948-1964.

De la țărani arestați în 1907, până la revoluționarii din 1989, multe categorii de deținuți politici au fost închiși în acest fort de apărare transformat în închisoare. Fortul 13 a fost un loc al suferinței și morții a nenumărați deținuți politici: intelectuali, politicieni, clerici.

Amenajarea Fortului 13 reprezintă punerea în lumină a tuturor destinilor frânte care au suferit aici pentru că au avut opinii diferite față de majoritatea opiniei politice din fiecare perioadă la care facem referire. Fortul 13 va deveni un loc al memoriei celor închiși pentru că au avut curajul să vorbească liber, sau să se împotrivescă unui regim politic. Fortul 13 reprezintă spațiul complex din istoria României unde toate drepturile omului au fost încălcate rând pe rând, până la distrugerea individului.

Cei mai mulți deținuți politici de la Jilava au fost cei urmăriți și condamnați de către regimul comunist.

Jilava va fi amenajat din punct de vedere muzeal ca un spațiu al tăcerii și observației, un spațiu al analizei drepturilor omului încălcate în totalitate, n spațiu unde vizitatorul poate experimenta la nivel somatic frica, întunericul, răceala, umezeala, vocea celor închiși, dar și spațiul morții și suferinței celor condamnați pentru opiniile și identitatea lor.

Fortul 13 Jilava a fost construit la sfârșitul secolului al XIX-lea făcând parte din sistemul de fortificații al Bucureștiului gândit de regele Carol I. În secolul XX Fortul 13 a fost folosit ca închisoare de toate regimurile politice. Închisoarea din Fortul 13 a fost dezafectată în 1990. Totuși Fortul 13 a rămas parte a complexului penitenciar Jilava, fiind în administrarea Administrației Generale a Penitenciarelor.

Proiectul propune transformarea acestui loc într-un exponat de istorie, de o excepțională autenticitate, păstrând totul neschimbat, intervențiile minime ținând doar de refacerea instalațiilor și necesitățile de pompare a apei pentru a nu fi inundat întregul fort. Acestui exponat i se va adăuga o clădire nouă, un centru de vizitare construit în exteriorul Fortului, la suprafață, în punctul de intrare în subteran. Aici va fi prezentată istoria Fortului 13, cu sensurile diferitelor forme de represiune și cu detalii biografice ale victimelor (unele mari personalități care au suferit sau chiar au murit aici). După aflarea informațiilor teoretice, vizitatorii viitorului muzeu vor coborî în subteran și vor descoperi condițiile incredibile – și insuportabile chiar și pentru câteva minute – cu propriile lor simțuri. Va fi cu siguranță unul dintre cele mai originale și mai convingătoare locuri ale memoriei europene în care generațiile tinere vor putea să înțeleagă și să simtă felul în care s-au încălcat drepturile omului într-o istorie care nu trebuie să se mai repete.

Pentru accesul la Fortul 13 este nevoie de un drum de acces prin exteriorul complexului penitenciar. Proiectul cuprinde și amenajarea terenului din jurul Fortului (curățarea și ecologizarea spațiului verde), crearea drumului de acces spre fort și amenajarea unei parări, precum și amenajarea unor spații destinate vizitatorilor, spații pentru derularea unor proiecte educaționale, spații administrative.

Fortul 13 are o suprafață la sol de cca 44000 de mp din care 15000 mp de construcții accesibile. Terenul aferent fortului este de 10 ha. Fortul 13 Jilava este monument istoric clasa A.

Proiectul propus va fi derulat și administrat de Fundația Academia Civică, organizație neguvernamentală fondată, în 1994, cu scopul realizării Memorialului Victimelor Comunismului. Fundația Academia Civică este persoana juridică care administrează toate proiectele muzeografice, educaționale, de cercetare, editoriale, precum și parteneriatele cu instituții similare din țară și din Europa. Fundația Academia Civică are expertiza necesară realizării unui asemenea proiect.

Costurile estimate sunt de 4.201.680 euro +TVA.

Etapele proiectului:

1. Desprinderea Fortului 13 de complexul penitenciar Jilava
2. Amenajare drum acces spre Fort și parcare pe o suprafață de cca 10.000 mp
3. Curățare și ecologizare spațiu verde
4. Studii și expertize tehnice
5. Anteproiect
6. Servicii de proiectare pentru construcția spațiului expozițional care va cuprinde și spațiilor pentru vizitatori (suprafața estimată este de 1000 mp)
7. Lucrări de construcții
8. Servicii conexe șantier
9. Lucrări de amenajare interioară, cercetare, amenajare expozitională
10. Curățarea spațiului interior al Fortului și al terenului din jur
11. Reparații, schimbare instalații electrice
12. Lucrări necesare pentru a nu permite inundarea Fortului

7. Râpa Robilor Aiud.

Penitenciarul Aiud este o unitate penitenciară cu regim de maximă siguranță din municipiul Aiud, județul Alba, România. Prima atestare documentară a unității datează din anul 1786. În perioada comunistă penitenciarul din Aiud a fost una din cele mai dure închisori ale sistemului represiv din România. În baza ordinului nr. 17249 al Direcției Generale a Penitenciarelor, din septembrie 1948, condamnările politice urmau să fie executate la penitenciarul din Aiud, la Penitenciarul Gherla, Penitenciarul Pitești și Târgșor. În penitenciarul din Aiud urmau să își ispășească pedepsele cei mai periculoși infractori, criminali de război și deținuți din motive politice. Dintre aceștia, ordinul a precizat următoarele categorii: avocați, arhitecți, comercianți, farmaciști, medici, ingineri, învățători, profesori, preoți,

scriitori, subofițeri și ziariști, precum și pe toți cei care fuseseră bancheri, chiaburi, moșieri, industriași și diverși patroni. Ordinul s-a aplicat până în 1964.

În perioada 1945-1965 au fost înregistrate 563 de decese. Au existat trei ani de vârf: 1947, 1950 și 1961, atunci când au decedat 240 de deținuți. Cauzele principale ale primului val masiv de morți au fost epidemia de tifos, frigul, lipsa asistenței sanitare și lipsa de alimente. În 1950, din cauza înăsprii regimului penitenciar, lipsei alimentelor, stării sanitare precare și condițiilor climaterice a crescut rata mortalității. Ultimul val, cel din 1961, se află cel mai probabil în legătură cu fenomenul reeducării, majoritatea celor decedați fiind încarcerați în zarcă, în condiții severe de detenție

În anul 1992, deținuții care au supraviețuit acestei închisori, au luat decizia de a ridica un monument, pe "Rapa Robilor", locul unde au fost îngropați deținuții decedați în penitenciar. Edificiul a fost terminat în anul 1999.

Monumentul, numit "Calvarul Aiudului", este înalt de 18 metri, lat de 6 metri și lung de 27 de metri, este amplasat în partea de sud-vest a orasului. Este alcătuit din șapte perechi de cruci, peste care stă așezată una mai mare. Arhitectura a fost proiectată de Anghel Marcu și Nicolae Goga. Placile inscriptionate, așezate pe peretii interiori ai mausoleului, amintesc numele persoanelor decedate în câteva din închisorile comuniste.

În luna septembrie a anului 2004, în zonă a fost înființat un schit închinat "Înaltării Sfintei Cruci", iar în anul 2011 a început construirea noului ansamblu monahal. Până în prezent au fost construite biserica principală, două paraclise, osuar, spațiu muzeal desfășurat pe o suprafață de 1.000 m², spațiu pentru bibliotecă, sală de proiecții și arhivă, acestea însumând încă 1.000 m², corp de chilii, bucătărie, trapeză și spații tehnice. Mănăstirea organizează anual Simpozionul de Martirologie, în parteneriat cu Arhiepiscopia Alba Iuliei și cu alte instituții.

În anul 2011, sub egida Centrului de Investigare a Crimelor Comunismului din România și în 2012, sub egida Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc, au fost efectuate două campanii de investigații arheologice la Râpa Robilor, fiind descoperite opt morminte ale foștilor deținuți. Osemintele sunt păstrate în osuarul mănăstirii.

Proiectul prevede realizarea unei spații expoziționale, în valoare de 462.000 EUR+TVA.

Activități eligibile pentru implementarea investiției 2:

- Activități de cercetare în vederea dezvoltării rutei pe teritoriul României;
- Inventariere, documentare, proiectare, rehabilitare, restaurare, conservare și punerea în valoare a unor monumente/obiective/ansambluri reprezentative prin folosirea materialelor de construcții cu eficiența energetică și reducerea emisiilor cu efect de seră
- Construirea de muzee, spații expoziționale noi și dotarea acestora

- Digitalizarea obiectelor de patrimoniu și publicarea acestora online, asigurând accesul pentru toți cei interesați în patrimoniul acestor muzee
- Amenajare acces din DN/DJ spre monument/obiectiv din cadrul rutei, amenajare parcare, toalete;
- Marcarea și semnalizarea rutei / obiectivelor incluse în cadrul rutei;
- Dezvoltarea de infrastructură la scară mică (locuri de campare, puncte de odihnă, locuri de belvedere)
- Ecologizare, igienizare și reabilitare peisagistică a zonelor cu impact negativ;
- Marketing, management și digitalizare;
- Dezvoltare și livrare ofertă culturală;
- Formare personal și activități de educație culturală.

Responsabil: MIPE, Ministerul Economiei și Turismului, Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației prin Compania Națională de Investiții, UAT-urile pe raza cărora se prevăd investițiile, ONG-urile profesionale din domeniu.

Investiția 3: Finanțarea Centrelor științei și tehnicii

Creativitatea umană nu cunoaște limite, iar România se poate mândri cu invenții care au schimbat lumea. Prin centrele științei și tehnicii se propune prezentarea, într-un mod interactiv și participativ al acestor invenții. Proiectul propune crearea a 4 muzee, fie prin revitalizarea unor clădiri existente, fie crearea unor muzee noi, și dotarea adecvată a acestora pentru atragerea vizitatorilor, în special a celor tineri. Tinerii au un mare potențial creativ și constituie un public receptiv față de nou și față de promovarea noilor tendințe, fiind consumatori participativi. Utilizarea noilor tehnologii de informare și comunicare este o sursă considerabilă de creativitate și inovație. Se urmărește crearea de experiențe captivante prin realitatea virtuală, aducerea muzeului în casa vizitatorilor virtuali, crearea de ”muzee fără pereți” și folosirea dispozitivelor vizitatorului în muzeu. Se vor identifica și alte soluții reziliante și sigure, pentru îmbunătățirea experienței vizitatorului, care să implice din nou publicul existent și să atragă public nou.

Se propune realizarea de trei centre ale științei, în 3 orașe mari din România (de exemplu Sibiu, Iasi, București), respectiv crearea unui muzeu interactiv al fotografiei în Târgu Mureș.

1. Science Centre, muzeu tehnic dedicat educației interactive și experiențiale

Cele trei centre ale științei vor avea la bază același concept, locațiile vor fi alese pe bază de concurs de proiect. Vor putea aplica primăriile din orașele mari din România, care vor pune la dispoziție terenul cu dotările și infrastructura necesară realizării proiectului.

Science Centre este muzeul tehnic dedicat educației interactive și experiențiale care permite cetățenilor să exploreze și să înțeleagă cunoștințele noastre despre știință, tehnologie, sistemele vieții și fenomenele asociate acestora și să promoveze participarea la conservarea ecosistemului natural.

Acționează ca un catalizator pentru cunoaștere, inovare și rezolvarea problemelor explorând sinergiile dintre diversele elemente ale societății, colaborând cu alte instituții, cu mediul academic și întreprinderile private, exploatând potențialul cercetării interdisciplinare inovatoare, în timp ce ne îndreptăm spre un viitor sustenabil.

Nu există obiective de investiții cu aceleași funcțiuni sau funcțiuni similare la nivel local, regional sau național prin urmare actualul obiectiv va reprezenta atât un catalizator cultural, economic și social cât și un punct de revitalizare turistică important.

Beneficiarii investiției vor fi locuitorii și vizitatorii municipiilor alese, indiferent de ținta acestora (turism, tranzit, afaceri, muncă), furnizorii de servicii turistice, etc.

Dimensiunile complexului funcțional raportate la suprafețele de teren disponibile, coroborate cu limitările de gabarit, tehnice și funcționale, precum și cu nevoile previzionate de spații publice și dotări aferente conduc pentru moment spre o suprafață estimată de 3883 mp construiți desfășurați.

Costul necesar pentru construirea și dotarea spațiului la standarde econorm rigurozității specifice Science Center-urilor Europene este de 9.500.000 € (proiectare + execuție lucrări și dotări), fără TVA

Costul construcției: 6.500.000 € fără TVA

Costrul dotărilor: 3.000.000 €, fără TVA

Estimarea calendarului:

Perioada de construcție: 2023-2025

Punerea în funcțiune a ansamblului: 2025

2. Muzeul Fotografiei și tehnicii foto, Târgu-Mureș:

Va fi primul muzeu dedicat industriei și patrimoniului în domeniu, cu accent pe digitalizarea patrimoniului fotografic existent, laboratoare, spații de prezentare, centru de cercetare, etc.

Orașul de pe malul Mureșului are un istoric bogat în domeniul fotografiei. Începând din a parte a secolului XIX au funcționat peste 120 ateliere foto, a căror material este parțial preservat în colecțiile Muzeului Județean Mureș, inclusiv dotările din fostul studio Kantor. Această colecție s-ar putea întregi cu colecția firmei Azomureș, care din anii 1960 a produs materiale fotosensibile, până în anul 2010. Așadar Târgu Mureș poate deveni un important centru național în ceea ce privește istoria fotografiei din România.

În acest scop primăria orașului Târgu Mureș ar oferi o clădire monument, fosta casă Domokos din piața Bolyai, construit în stil Art Nouveau pentru a găzdui noua instituție. Impozanta casă supraetajată, situată pe colțul străzilor Márton Áron și Bolyai din Târgu Mureș (str. Bolyai nr. 18) poate fi considerată una dintre cele mai marcante construcții private în stil secesion din Târgu Mureș, realizate în perioada primarului Bernády György. Situată într-o zonă ultracentrală a orașului, face parte dintr-un important ansamblu arhitectural local în stil secesion. Prin volumetria impozantă, calitatea deosebită a plasticii fațadei și a tâmplăriilor, clădirea definește de mai mult de o sută de ani aspectul acestei zone. Hotelul și mai ales restaurantul în următoarele decenii a devenit una dintre cele mai importante scene ale vieții sociale târgumureșene.

Regim de înătime a imobilului: S+P+1E, imobil format din 3 corpuri de clădire. Suprafața terenului este 1331 mp din care 1185 mp a statului Român și 146 mp proprietate privată. Suprafață construită este 914, 20 mp, pe două nivele, la care se adaugă pivnița. Spațiul de pe colțul clădirii la nivelul parterului în suprafață de cca. 60 mp este proprietate privată.

Reabilitarea clădirii prevede crearea unui centru de vizitare la nivelul parterului pe o suprafață de cca. 370 mp. Spațiul va fi conceput pentru activități interactive cu materiale fotosensibile, respectiv se va amenaja un atelier foto în stilul anilor 1910. Centrul de vizitare va cuprinde un magazin de souveniruri și o cafenea.

Etajul I va găzdui partea științifică a prezentării artei fotografiei pe o suprafață de cca. 250 mp. Restul încăperilor va fi destinat pentru un depozit modern de stocare a clișeelelor și a materialelor de fotografiere pe o suprafață de cca. 150 mp.

Podul va fi mansardat și transformat pentru birouri. Aici va fi creat spațiul de cercetare pentru muzeografi și specialiști.

Investiții necesare:

	Descriere	Suma în Euro fără TVA
1	Consolidare structură, coronament, drenaj fundații	1.625.000
2	Infrastructură, încălzire centrală, sisteme de antiefracție, rețea electrică, iluminat, aer condiționat	1.490.000
3	Restaurare fațade, interior, ancadramente	975.000
4	Amenajare curte	289.000
5	Consolidare, supraetajare garaje	775.000
6	Mansardare	792.000
7	Dotări mobilier birouri, expoziții	1.350.000
8	Dotări echipamente specifice, activități interactive	975.000

9	Mobilare depozit special, aer condiționat	526.000
10	Echipamente de digitalizare, servere, calculatoare, baza de date națională	948.391
	Valoare proiect	9.745.391 Eur+TVA.

Activități eligibile:

Activități de cercetare în vederea dezvoltării rutei pe teritoriul României;

Inventariere, documentare, cadastrare, proiectare, reabilitare, restaurare, conservare și punerea în valoare a unor monumente/obiective/ansambluri reprezentative;

Proiectare, construire de noi muzee, clădiri de deservire

Ecologizare, igienizare și reabilitare peisagistică a zonelor cu impact negativ;

Marketing, management și digitalizare;

Inventariere și publicare online a patrimoniului imaterial

Dezvoltare de modele noi de conservare și expunere a patrimoniului prin utilizarea tehnologiilor digitale (scanare 3D, Virtual Reality, Gaming, AR) pentru promovarea patrimoniului în rândul publicului, în mod deosebit a generațiilor tinere.

Dezvoltare și livrare ofertă culturală;

Formare personal și activități de educație culturală.

Valoare estimată: 38 245 391 EUR+TVA.

Responsabil: MIPE,

Responsabil: MIPE, Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației prin Compania Națională de Investiții, UAT-urile pe raza cărora se prevăd investițiile.

Reforma 2. Operaționalizarea Organismelor de management al destinației

Investiții:

a. Realizarea unui program național de asistență tehnică a managementul destinațiilor/consolidare a capacității

b. Inițierea înființării a două OMD-uri regionale pilot (ghidate de manualul de operare livrat de experții Organizației de Cooperare și Dezvoltare Economică) în regiunile cu cea mai mare proporție de ”primele zece” județe pentru sosiri internaționale

c. Operaționalizarea activității noilor OMD-uri, realizarea de strategii și planuri de acțiune, sprijinirea creării de noi OMD-uri locale sau adaptarea/întărirea structurilor existente similare OMD, după caz

d. Crearea unui mecanism de finanțare pentru a sprijini dezvoltarea rețelei regionale și locale de OMD-uri. Prin intermediul acestui instrument vor fi finanțate activități/proiecte cuprinse în strategiile de marketing și dezvoltare turistică realizate la nivelul destinațiilor turistice. În cadrul acestui instrument vor fi eligibile OMD-urile.

e. Crearea unui program de investiții în infrastructura turistică la nivelul destinațiilor turistice, prin care vor putea fi realizate investiții conform strategiilor de marketing și dezvoltare turistică realizate. În cadrul acestui instrument de finanțare vor fi eligibile autoritățile publice locale existente în cadrul destinației și membre în OMD.

f. Finanțarea cursurilor de specializare pentru personalul angajat în managementul destinațiilor

g. Finanțarea elaborării și implementării de strategii, cercetări de marketing, studii de impact și planuri de management cu scopul de creștere a performanței managementului destinației

h. Sprijinirea procesului de modernizare a managementului destinațiilor prin adoptarea de instrumente digitale (ex. : platformă web a destinației, centre de informare turistică digitale, digitalizarea obiectivelor turistice, a traseelor și a rutelor turistice din cadrul destinației etc.)

Valoare estimată: 10 mil EUR

Responsabil: Ministerul Economiei, Antreprenoriatului și Turismului

Implementarea reformelor:

Reforma 1. Transformarea structurală socio-economică în zonele rurale și în zonele defavorizate prin dezvoltarea sustenabilă a turismului cultural și natural ca vector de dezvoltare teritorială

1. Elaborarea strategiei de turism cultural al României și adoptarea măsurilor privind dezvoltarea turismului cultural și natural ca factor de dezvoltare regională, inclusiv prin valorificarea patrimoniului natural și cultural

Ministerul Economiei și Turismului, împreună cu MIPE:

- Vor înființa un grup de lucru în vederea elaborării strategiei de turism cultural al României. Vor avea loc consultări cu instituțiile și organizațiile abilitate, după care se vor organiza consultări publice. Responsabil: MAT, (termen decembrie 2021)
- Vor formula strategia de turism cultural al României. Responsabil: MAT, (termen decembrie 2022)
- Aprobarea HG privind Strategia de Turism Cultural al României (termen decembrie 2023) Responsabil: MAT.

2. Crearea de rute culturale și testarea acestora.

- Formarea unui grup de lucru MIPE/MAT/MDRAP pentru implementarea programului România Atractivă. Responsabil: MIPE
- Formarea unui grup de lucru MIPE-MAT-MC pentru identificarea obiectivelor ce se vor înscrie în diversele rute, cu consultarea INP. Responsabil: MIPE
- Contactarea MC, UAT-urile pe raza cărora se află obiectivele turistice Responsabil: MIPE, MAT
- Elaborarea proiectelor de revitalizare/punere în valoare a diverselor obiective Responsabil: CNI, MC
- Execuția lucrărilor de restaurare, revitalizare, punere în valoare, ecologizare, igienizare și reabilitare peisagistică a zonelor cu impact negativ Responsabil: CNI, MC
- Elaborarea strategiei de promovare a rutelor. Responsabil MAT
- Dezvoltarea oferte culturale pentru fiecare rută în parte Responsabil MAT, Beneficiari
- Formare personal și activități de educație culturală. Responsabil MAT, Beneficiari

3. Modernizarea și construirea muzeelor memoriei și ale tehnicii.

- Formarea unui grup de lucru MIPE/MAT/MDRAP pentru implementarea programului România Atractivă. Responsabil: MIPE
- Elaborarea documentațiilor și autorizarea acestora pentru investițiile noi MDRAP, UAT-urile pe raza cărora sunt investițiile
- Execuția lucrărilor de construcții/restaurare, revitalizare, punere în valoare, ecologizare, igienizare și reabilitare peisagistică a zonelor cu impact negativ Responsabil: CNI, MC
- Elaborarea strategiei de promovare. Responsabil: MAT
- Dezvoltarea oferte culturale. Responsabil: beneficiarii
- Formare personal și activități de educație culturală. Responsabil: beneficiarii

Reforma 2. Creșterea competitivității turismului românesc prin managementul participativ al destinațiilor turistice și operaționalizarea Organizațiilor de Management al Destinației(OMD)

Pasul 1: Configurarea OMD-urilor regionale

OMD-urile regionale ar trebui să fie concepute pentru a forma o rețea eficientă care poate lucra cu autoritatea turistică națională într-un parteneriat puternic și dinamic, pentru a furniza strategii și mărci naționale și regionale aliniate, cu un accent special pe dezvoltarea piețelor țintă internaționale.

Obiectiv : stabilirea a până la opt OMD regionale, cu îndeplinirea următoarelor criterii:

- Fiecare OMD regional să dețină o dezvoltare minimă pentru a fi eficiente
- Să aibă un buget de bază minim de 250 000 EUR și o țintă pentru a obține cel puțin o sumă echivalentă de la parteneri
- să dețină o strategie regională în domeniul turismului
- să atragă sectoare publice, private și alte sectoare ca parteneri activi și egali în implementare
- să funcționeze pe o bază complet profesională, în cadrul unei culturi inovatoare, antreprenoriale
- să fie consecvente în toată România și să nu fie legate de schimbările politice

Pentru atingerea obiectivului ar trebui să se ia în considerare furnizarea de finanțări externe/guvernamentale pentru a sprijini OMD-uri regionale pe măsură ce încearcă să-și stabilească sau să-și extindă operațiunile și pentru a sprijini dezvoltarea unei rețele durabile de OMD-uri în România.

Într-un astfel de caz, va fi important să existe criterii clare pentru a identifica acele OMD-uri eligibile cel mai bine plasate pentru a primi sprijin de finanțare în faza pilot și a restului programului (dacă este continuat).

Criteriile de eligibilitate pot include următoarele:

- să acopere unul sau mai multe județe, cu o capacitate de cazare minimă de 75 000 de camere
- să dețină o conducere eficientă și un parteneriat turistic regional al părților interesate cheie în acest loc și angajate să instituie și să funcționeze OMD în mod continuu
- să dețină o strategie turistică și planul de acțiune,
- planul de afaceri pregătit, care să demonstreze capacitatea și rolul intenționat în realizarea strategiei regionale și a planului de acțiune pentru zona OMD;
- buget țintă de 500 000 EUR, jumătate din surse primare (taxa de promovare a turismului, consiliile municipale și județene) și jumătate din alte surse
- plan bine fondat de a atrage finanțări externe

- angajamentul de a colabora cu municipalitățile și alte părți interesate locale pentru a stabili OMD-uri locale, inclusiv îndrumare și sprijin în pregătirea unei strategii și a unui plan de acțiune pentru turism local;

Pasul 2 : Crearea de OMD-uri locale

Fiecare OMD local ar trebui să se concentreze pe reunirea jucătorilor-cheie într-un parteneriat de gestionare a destinației locale. Ele vor fi create în destinații cu trafic suficient de turiști care să asigure sustenabilitatea organizației. Construirea lor pe baza structurilor OMD efectiv existente acolo unde există, ar fi binevenită.

Obiectiv: asigurarea că în destinație sunt locuri atractive, autentice, bine întreținute pentru ca vizitatorii să petreacă timp și bani, și oferă experiențe autentice pentru vizitatori noi, bazate pe povești locale.

Alte obiective includ furnizarea de sprijin pentru afaceri, stimularea formării pentru creșterea profesionalismului industriei și crearea de pachete locale de activități și oportunități de vânzare încrucișată; și să lucreze cu organizații regionale și naționale în marketing și vânzări, susținând campanii tematice naționale și adăugând dimensiuni locale.

Pasul 3: Înființarea OMD-ului național

OMD-ul național va integra ministerul de resort cu atribuții în turism, alte ministere și instituții relevante pentru turism (ex. Universități, camere de comerț, companii cu capital de stat sau private cu interes pentru promovarea națională și internațională a României, asociații profesionale din domeniul turismului, Institutul Național de Cercetare și Dezvoltare în Turism, Centre Naționale de Informare și Promovare Turistică etc) și OMD-urile regionale

OMD-urile vor asigura, pe lângă rolul de management al destinației și un rol de consultat pentru autoritățile publice locale și entitățile private care vor să dezvolte proiecte sau afaceri din turism. Un rol important pe care îl pot juca OMD-urile îl reprezintă atragerea de fonduri și crearea de mecanisme financiare pentru susținerea afacerilor din turism.

Locații și beneficiari (enumerare în funcție de priorități)

- Localități rurale sau comunități urbane cu risc de sărăcie și excluziune socială
- Localități rurale izolate, localități urbane mici (sub 20.000 de locuitori).
- Localități urbane

Parteneri și beneficiari ai reformei:

- Publicul general
- Comunitățile locale
- Unitatile administrativ teritoriale (UAT)
- Entitățile publice și/sau private și partenerii lor sociali.
- Grupurile de cetățeni “hard-to-reach”, incluzându-i pe cei cu nevoi speciale și minorități
- Turiștii de pe plan regional și local dar și național și internațional.
- SMEs / IMM uri și ODP uri
- Comisii științifice și rețele de cunoaștere legate de rutele culturale
- Grupul centrelor de cercetare/ universităților (studenți și cadre universitare) în relație cu părțile interesate, organizațiile non-profit și actorii locali / regionali / naționali interesați de rutele culturale
- Instituțiile financiare, educaționale și guvernamentale, precum și organizațiile de turism și agenții de piață, de la nivel european, național și local.
- Institutul Național de Cercetare Dezvoltare în Turism, Institutul Național al Patrimoniului
- Alte persoane fizice și juridice

Beneficii:

Strategia Națională a României pentru Dezvoltarea Turismului Cultural se va concentra pe trei niveluri, pentru a servi drept ghid pentru dezvoltarea sustenabilă a turismului cultural în România, astfel încât:

- să consolideze în continuare România ca destinație turistică bine cunoscută, de talie mondială, pe tot parcursul anului, precum și ca destinație care îndeplinește standardele UE în ceea ce privește furnizarea de produse și servicii;
- să prețuiască oamenii, tradiția, locurile, patrimoniul natural și cultural al României;
- să crească vizibilitatea și reputația României pe piețele internaționale de turism de prim rang.

Viziunea strategiei sugerează că:

Până în 2030, România va deveni o destinație turistică bine cunoscută, de înaltă calitate, pe parcursul întregului an, axată pe unicitatea patrimoniului său cultural și natural și oferind servicii de calibrul internațional.

- România se va afla în fruntea clasamentelor de competitivitate în turism, ca urmare a investițiilor strategice în infrastructură, educație, marketing și promovare, care vor duce la dezvoltarea de experiențe unice pentru turiștii care vizitează România și care o vor face atrăgătoare pentru piețele relevante din Europa și din lume.
- Turismul își va crește semnificativ contribuția la creșterea și dezvoltarea economică în România și în Europa, prin creșterea cheltuielilor vizitatorilor.

Obiectivul: Creșterea accesibilității zonelor turistice și a calității infrastructurii turistice

Implementarea planului de acțiune va produce următoarele rezultate:

- Drumuri de acces către atracțiile turistice reabilite;
- Căi ferate cu valoare turistică reabilite

Se preconizează că implementarea acțiunilor dedicate infrastructurii turistice locale, unităților turistice și pregătirii destinațiilor vor produce rezultate precum:

- Spații publice reabilite și mai bine dotate în zonele rurale;
- Obiective de patrimoniu cultural reabilite și introduse în circuitul turistic;
- Obiective de patrimoniu natural echipate și protejate, noi produse de ecoturism;
- Noi centre muzeale, dedicate turismului cultural;

Obiectivul: Creșterea calității experiențelor și a serviciilor la nivelul destinațiilor turistice

Implementarea măsurilor menite să diversifice și să optimizeze experiențele în destinațiile românești va genera următoarele rezultate:

- Produse mai bune prin structuri turistice publice îmbunătățite (muzee, obiective de patrimoniu cultural și natural) cu o mai bună eficiență energetică.

- gestionare mai bună a destinațiilor turistice prin personal cu aptitudini și calificări superioare în organizațiile de management al destinației, ducând la o capacitate tehnică crescută și un management mai bun al destinațiilor;
- Valorificarea evenimentelor principale, precum „Capitala Europeană a Culturii” și a altor evenimente internaționale care atrag mai mulți turiști internaționali și mai multe încasări înregistrate
- Diversificarea ofertei și dezvoltarea de noi produse prin:
- Activități de promovare care vizează comercializarea produselor locale autentice;
- Agende culturale publicate și promovate la nivel internațional, cu evenimente care să reprezinte, în sine, motive de vizitare, care să atragă turiști internaționali;
- Acces la informații turistice prin digitalizare:
- Centre de informare turistică digitalizate, oferind turiștilor și vizitatorilor servicii de informare îmbunătățite;
- Destinații cu o mai bună semnalizare turistică și cu sisteme de mobilitate urbană îmbunătățite (bilete și informații);
- Aplicații și hărți digitale ale destinațiilor;
- Baze de date deschise în domeniul turismului.

Susținerea extinderii și creșterea calității produselor existente, crearea de noi produse, îmbunătățirea accesului la informațiile din domeniul turismului, îmbunătățirea sau crearea de abilități, îmbunătățirea calității serviciilor și managementul obiectivelor turistice contribuie, per ansamblu, la îmbunătățirea experiențelor disponibile în destinațiile românești. Îmbunătățirea și diversificarea experiențelor poate genera un feedback mai bun, atrage noi turiști, crește cheltuielile turiștilor și genera noi locuri de muncă în sector. Totodată, mai mulți membri ai comunităților care locuiesc în preajma obiectivelor turistice vor avea mai multe oportunități de angajare și-și vor putea crește veniturile.

Obiectivul: Consolidarea capacității de elaborare de politici în domeniul turismului, creșterea gradului de digitalizare și o mai bună adaptare a instrumentelor de marketing la specificul piețelor cu potențial mare

Acțiunile propuse în cadrul acestui obiectiv vor genera următoarele rezultate:

- Politici și instrumente mai bune de marketing și monitorizare, dezvoltate pe baza segmentării pieței, statistici și studii relevante și actuale;
- Abilități mai bune de marketing și promovare prin instrumente de digitale destinate turiștilor (aplicații mobile la nivel național și la nivelul destinațiilor, calendare etc),

produse de turism introduse pe piețele internaționale prin intermediul platformelor de promovare online și inițiative mai bune de cooperare între actorii din domeniile public și privat;

Crearea unor instrumente de marketing mai eficiente contribuie la atragerea de noi piețe, la creșterea accesibilității informațiilor despre destinație și implicit creșterea numărului de turiști și a duratei de vizitare, implicit creșterea veniturilor de pe urma turiștilor la nivel de destinație și în consecință la crearea de noi locuri de muncă. Colectarea de date precise susține capacitatea de a elabora politici bazate pe realitate, ceea ce duce la o implementare mai bună a strategiei. Încurajarea dialogului public-privat este un element central pentru dezvoltarea sectorului. Participarea sectorului privat la implementarea strategiei este extrem de importantă.

Beneficii conexe:

- Dezvoltarea integrată a monumentelor istorice în acord cu mediul înconjurător, terenurile și parcurile industriale.
- Ecologizarea, igienizarea și reabilitare peisagistică a zonelor cu impact negativ și a terenurilor industriale, crearea de spații verzi, parcuri și zone de recreere în jurul unor monumente istorice vor contribui semnificativ la îmbunătățirea mediului înconjurător.
- Reforma va genera un flux de turiști spre zone rurale ale României, mai defavorizate și va genera o cerere de produse și servicii locale crescând valoarea acestora și eficiența utilizării lor. Încurajarea consumului de produse alimentare de pe plan local va duce la creșterea gradului de valorificare/prevenirea generării deșeurilor reducând astfel efectul asupra mediului și contribuind la tranziția către o economie mai verde.
- Punerea în valoare a locuințelor rurale, inclusiv încurajarea investițiilor de la urban către rural în vederea stopării abandonului caselor tradiționale
- Traseele de descoperire (istorică, culturală, de patrimoniu, socială) între aceste teritorii naționale vor promova schimburile între cetățeni, între teritorii naționale sub orice formă (artistică, economică, socială) și vor încuraja partajarea activă de cunoștințe, înțelegerea reciprocă și interculturală sub umbrela cetățeniei românești și europene.
- Dezvoltarea unui turism cultural de calitate
- Fiecare traseu cultural este un vector pentru economiile locale și proiectele trebuie să ia în considerare, printre prioritățile lor, un plan de dezvoltare pentru teritoriile implicate, în scopul de a asigura dezvoltarea lor economică într-o manieră culturală durabilă. CM / Res (2013) 67 recomandă implicarea mass-mediei scrise și audiovizuale

și utilizarea deplină a potențialului mass-mediei electronice, cu scopul de sensibilizare a populației în legătură cu obiectivele culturale ale proiectelor. Dezvoltarea turismului cultural și dezvoltarea culturală și economică de-a lungul rutelor culturale trebuie să se bazeze pe un dialog între culturile urbane și cele rurale. Rutele culturale sunt instrumente menite să crească cunoașterea și gradul de conștientizare al cetățenilor asupra dialogului multicultural și patrimoniului comun, precum și turismul cultural și social. Itinerariile Culturale sunt inseparabile de turism, care oferă posibilitatea unei călătorii fizice și spațiale. Un studiu de impact al Itinerariilor Culturale, lansat în comun, în 2010 de către Consiliul Europei și Comisia Europeană, arată că toate Itinerarii Culturale oferă oportunități pentru IMM-uri de a dezvolta produse și servicii în cadrul activităților de turism pe care rutele le generează. Unele dintre întreprinderile locale oferă produse cu eticheta Itinerariu Cultural, contribuind astfel la promovarea traseului (Consiliul Europei 2011: 120). Produsele turistice și proiectele realizate de-a lungul rutelor trebuie articulate în conformitate cu liniile majore ale temei, care să permită descoperirea teritoriilor și moștenirea care face parte din ele. Un aspect important în acest domeniu este implicarea și conștientizarea diferitelor părți interesate, care reprezintă principala condiție pentru o durabilitate coerentă socială și de mediu.

- Rutele culturale sunt laboratoare de reinterpretare a tradițiilor, artei, patrimoniului, care încurajează activități și proiecte artistice, ce explorează legăturile dintre patrimoniul și cultura contemporană, evidențiind practicile cele mai inovatoare din punct de vedere al creativității, în special în ceea ce privește instruirea tinerilor europeni în domeniu relevant. Unul dintre obiectivele programului este de a reflecta asupra valorilor în domeniul patrimoniului și culturii: patrimoniul este o entitate vie și dinamică, în evoluție permanentă. Deci fiecare temă a Itinerariilor Culturale trebuie să inspire noi arte și creații contemporane, inclusiv artele digitale, muzică, spectacole și artă tri-dimensională. Fiecare traseu va asigura continuitatea în importanța culturală a temei, prin stimularea de producții culturale contemporane conexe. Acest domeniu de acțiune poate permite dezvoltarea cooperării între artiști provenind din diferite țări și experiențe, facilitarea dialogului intercultural prin artă.

Reforma - Reformarea modelelor de cofinanțare publică și tranziția digitală a sectorului cinematografic

- 1.1. Cinematografia din România este domeniul cultural-creativ cu cel mai mare succes internațional și vizibilitate globală, și cel cu unul dintre cele mai ridicate posibilități de

dezvoltare economică și de diplomație culturală. Slaba infrastructură de distribuție digitală de film produs în România s-a suprapus peste capacitatea organizațională redusă și resursele digitale reduse ale domeniului cinematografic în competiție cu resursele logistice dezvoltate de competitorii de pe piața internațională. Creșterea acestei capacități și adaptarea producătorilor și distribuitorilor la instrumente de lucru care să le crească nivelul de competitivitate, împreună cu susținerea formării și a angajării de personal specializat în digital, va genera câștiguri în același timp economice, culturale și de diplomație culturală.

Pentru anul 2020, comparativ cu 2019, datele indică o scădere a vânzărilor cu 30%, iar a profitului, cu 60%, în contextul înjumătățirii marjelor de profitabilitate la minimul ultimului deceniu, în directă relație cu închiderea cinematografelor și incapacitatea redusă de tranziție rapidă către distribuția digitală. Având în vedere creșterea constantă la nivel sectorial în ultimul deceniu, primul semestru din 2020 indică cele mai proaste rezultate financiare de după 2010, în condițiile în care, pentru companiile de producție cinematografică, capitalul de lucru pozitiv reflectă o nevoie de finanțare pe termen scurt, acoperită prin reinvestirea profiturilor și reducerea gradului de îndatorare. În actualele condiții legislative din România, o parte semnificativă a îndatorării companiilor de producție provine din calificarea cofinanțării publice pentru film românesc drept credit direct și limitarea accesului la finanțare la aplicația de proiect cinematografic punctual.

Modernizarea legislației incidente și a mecanismelor de cofinanțare publică a sectorului cinematografic este parte integrantă și necesară a reformelor administrative deja planificate, începând cu digitalizarea concursurilor de proiecte cinematografice.

Reforma urmărește:

- modificarea legislației incidente în domeniul cinematografiei;
- reformarea modului de funcționare a Centrului Național al Cinematografiei, prin operaționalizarea sistemului digital de administrare a finanțărilor, inclusiv a concursului de proiecte;
- creșterea gradului de digitalizare a producătorilor și distribuitorilor de film din România;
- creșterea ofertei digitale de producții audiovizuale românești.

Obiectivele investiției:

- Creșterea capacității organizaționale/de business a producătorilor și distribuitorilor de film;
- Creșterea competitivității producătorilor și distribuitorilor din România pe o piață internațională;
- Creșterea abilităților digitale ale forței de muncă din domeniul cinematografiei.

Producția și distribuția cinematografică sunt, în prezent, într-un proces de revizuire, la nivel european, a modelelor de finanțare, prin evaluarea necesității unei tranziții de la finanțarea pe proiect la finanțarea pe entitate (companie).

Pentru testarea, în paralel, a revizuirii legislației incidente în cinematografie și a modelelor de finanțare actuale, pe proiect punctual, propunem un program-pilot, sub forma unei scheme de ajutor de stat, de finanțare pentru dezvoltarea de conținut și creșterea capacității organizaționale/de business a producătorilor și distribuitorilor de film, care să combine, în premieră, finanțarea de proiect și finanțarea de entitate (companie).

Programul-pilot va genera, în același timp, cartografierea nevoilor digitale pe termen mediu și lung ale companiilor de producție și distribuție.

Pornind de la modele europene, pilotul, centrat pe ideea de „portofoliu de companie“, va oferi resurse financiare, pe de o parte, pentru dezvoltarea de conținut digital (2-4 proiecte digitale – multiecran, web, serii non-liniare), iar pe de altă parte, pentru dezvoltare de resurse digitale, mărirea capacității proprii de postproducție (digitală) a producătorilor, pentru deschiderea de piețe noi pentru filmul românesc, prezentare și promovare națională și internațională (inclusiv microplatforme VoD), și formare profesională în domeniul utilizării mediului digital în audiovizual, încurajând crearea de noi locuri de muncă pentru personalul înalt calificat din domeniu.

Finanțarea (schemă GBER) va avea intensitatea maximă de 50% și va fi condiționată de atragerea/păstrarea unui număr minim de angajați specializați în domenii digitale.

Activități eligibile:

- Dezvoltarea de capacități de editare/post-producție pentru produse digitale;
- Crearea de microplatforme VoD;
- Marketing, management și digitalizare;
- Dezvoltare și distribuție de conținut cultural audiovizual;
- Formare de personal

Reforma 2 Creșterea accesului la lectură și la produse editoriale digitale

Reforma urmărește:

- crearea unui instrument public de monitorizare la nivel național a distribuției și consumului privat de carte;
- realizarea unei politici publice de sprijinire a lecturii/a consumului de carte în zonele identificate astfel ca având acces limitat la acestea;
- recunoașterea unui regim fiscal pentru ebook-uri similar cărții pe hârtie;
- creșterea accesului la ebook-uri în limba română.

Investiția urmărește implementarea unui sistem electronic național de monitorizare a distribuției de cărți și de creștere a capacității editurilor de realizare a cărților în format electronic (ebook) - care va cuprinde următoarele:

- Realizarea unei platforme de monitorizare a distribuției de cărți care să permită urmărirea în timp real a distribuției cărților, astfel încât să se faciliteze accesul la titluri și pentru librăriile mici și populația din mediul urban mic și rural, precum și alocarea codurilor ISBN în vederea asigurării respectării legislației cu privire la condițiile de intrare/vânzare în țară a cărților. Realizarea unei platforme care să integreze la nivel național informațiile relevante din sectorul de cultură scrisă (biblioteci, edituri, librării) prin interconectarea în cadrul acesteia a tuturor partenerilor din lanțul culturii scrise, de la edituri, poate chiar scriitori/creatori de conținut, cu rețeaua de biblioteci, până la utilizatorul final, cititorul.
- Finanțarea, prin crearea unei scheme de ajutor de minimis, a dezvoltării capacității editurilor de realizare a cărților în format electronic (ebook), cu precădere pentru volume ale autorilor de limbă română și accesibilă și editurilor din industria muzicală. Această finanțare ar trebui să acopere costuri pentru achiziția de tehnologie specifică și prestări servicii specifice și drepturi de autor pentru autorii de limbă română, în procent de maxim 40% din valoarea acestor drepturi pentru ediția tipărită.

Obiectivele investiției:

- ✓ Dezvoltarea capacităților de producție de cărți digitale pentru autori de limbă română;

- ✓ Încurajarea accesului la carte creată în limba română pentru cititorii cu acces limitat la distribuția clasică, inclusiv din afara României;
- ✓ Creșterea capacităților digitale în distribuția de carte.

Digitalizarea sistemului de distribuție de carte va permite scalarea politicilor publice în domeniul editorial și al lecturii, în funcție de date la zi privind, de pildă, accesul efectiv la oferta de carte, acoperirea teritorială și dotarea bibliotecilor publice.

Conform cercetărilor făcute la nivel de edituri, cererea de piață pentru ebook-uri pentru cărțile de literatură română era, în 2019, mai mare decât cea pentru literatura străină, însă nu reprezenta decât 1% din piața de carte din România, unul dintre motive reprezentându-l cota de TVA aplicată pentru carte digitală (19%, față de 5% pentru carte tipărită). În același timp, utilizarea de echipamente electronice pentru consumul cultural este în creștere în România, lectura de carte este în scădere, iar accesibilitatea cărții tipărite în limba română este redusă în mare parte din țară și pentru vorbitorii de română din diaspora. Formatul de ebook poate fi, astfel, folosit pentru promovarea lecturii, în crearea de platforme de lectură care să funcționeze ca biblioteci virtuale în absența celor fizice și poate fi folosit în procesele educaționale formale și informale.

Activități eligibile:

- Digitalizarea și integrarea în platformă a vânzării de carte;
- Marketing și management;
- Dezvoltare și distribuție de ebook-uri;
- Formare de personal

Responsabili: Ministerul Culturii, Institutul Național de Cercetare și Formare în Cultură, operatori economici din domeniul editării și vânzării de carte.

Dimensiunea verde și digitală a componentei

A se vedea Anexa 2

Aspecte de autonomie strategică și securitate

Nu e cazul.

Respectarea principiului de a nu dăuna semnificativ (DNSH)

A se vedea Anexa 1

Milestones, targets și perioada de implementare

A se vedea Anexa 2

Partea 2 Pilonul V

Sănătate, precum și reziliență economică, socială și instituțională

Pilonul V

Sănătate și reziliență instituțională

Componenta V.1

Sănătate

Obiectiv: Consolidarea rezilienței sistemului de sănătate din România prin creșterea nivelului de acces, siguranță, calitate și funcționalitate a serviciilor medicale și a infrastructurii sanitare

Reforme:

Reforma 1: Reforma gestionării fondurilor publice din sănătate

Reforma 2: Reforma managementului fondurilor destinate investițiilor în sănătate.

Reforma 3: Reforma managementului sanitar și a resurselor umane din sănătate

Investiții:

Investiția 1: Investiții în infrastructura medicală prespitalicească

Investiția 2: Investiții în infrastructura spitalicească publică

Buget: 2.455.000.000 euro

1. Provocări și obiective

a) Provocări

În ciuda îmbunătățirilor recente, sănătatea populației României se situează în continuare sub media UE. Rata mortalității evitabile, și anume decesele care ar fi putut fi evitate prin acordarea unei asistențe medicale de calitate optimă, a fost de două ori și jumătate mai mare decât rata UE în 2015. Cheltuielile cu asistența medicală sunt relativ scăzute, iar deficitul de personal reprezintă în continuare o problemă.

Accesul la asistența medicală este redus

România se confruntă cu provocări considerabile în ceea ce privește asigurarea accesului la asistență medicală. În total, aproximativ 11 % din populație rămâne neasigurată și are acces doar

la un pachet restrâns de servicii. Procentul de populație care beneficiază de o formă de asigurare de sănătate a scăzut, cu un decalaj semnificativ între mediul urban și cel rural. O mare parte a lucrătorilor care desfășoară o activitate independentă în agricultură și a populației roma din mediul rural nu beneficiază de o asigurare de sănătate. În ceea ce privește nevoile medicale nesatisfăcute raportate, persistă diferențe semnificative între grupurile cu cele mai mici venituri (8 %) și grupurile cu cele mai mari venituri (2,3 %). Procentajul populației rurale asigurate a scăzut la 65,6 % în 2016, în comparație cu 66,3 % în 2015 și cu 75,8 % în 2014. În cazul pensionarilor, nivelul nevoilor medicale nesatisfăcute este de două ori mai ridicat decât cel al populației generale.

Rata nevoilor de asistență medicală nesatisfăcute din cauza distanței mari până la o unitate medicală a fost a treia ca mărime din UE în 2017 . Dezechilibrele teritoriale în furnizarea serviciilor de asistență medicală sunt mari și se amplifică. Nevoile nesatisfăcute din cauza distanței mari până la o unitate medicală care au fost raportate se numără printre cele mai ridicate din UE, ceea ce reflectă o distribuire inegală a unităților medicale și a medicilor.

Nivelul nevoilor medicale nesatisfăcute este cu aproximativ 28 % mai mare în zonele rurale decât în întreaga țară. Rețeaua de medici de familie este, în principal, o rețea de servicii private de asistență medicală, cu stimulente insuficiente pentru medicii din zonele rurale, care migrează către zonele urbane, mai dezvoltate, ceea ce face acoperirea să fie mai redusă în zonele sărace.

Cheltuielile cu asistență medicală preventivă sunt cu mult sub media UE (1,8%) față de 3,1%. Cheltuielile cu asistență medicală sunt în continuare orientate în mod disproporționat către serviciile medicale spitalicești, în pofida reducerii numărului de externări din spitale. Printre ineficiențele conexe se numără utilizarea ridicată a paturilor de spital, utilizarea scăzută a chirurgiei de zi și lipsa unei integrări eficiente a furnizării serviciilor de asistență medicală

Îmbunătățirea asistenței medicale comunitare, deși foarte necesară, prezintă întârzieri. Realizarea centrelor de asistență medicală comunitară care oferă îngrijiri integrate a suferit întârzieri suplimentare. Îmbunătățirea asistenței medicale comunitare ar putea reduce nivelul actual ridicat al spitalizărilor evitabile pentru „bolile care se pretează la asistență medicală ambulatorie”, cum ar fi diabetul și hipertensiunea.

În rândul populației Roma, doar 50% din cetățenii în vârstă de peste 16 ani beneficiază de asigurare medicală în sistemul asigurărilor sociale de stat¹. Asigurarea accesului echitabil la serviciile medicale preventive și curative este încă deficitară.

Din totalul cheltuielilor efectuate din Fondul Asigurărilor sociale de sănătate (FASS) 5,9% reprezintă cheltuiala cu asistență medicală primară și 5,5% cheltuiala în asistență medicală de specialitate ambulatorie.

¹ Romania Systematic Country Diagnostic BACKGROUND NOTE Roma Inclusion, June 2018

În perioada ianuarie-decembrie 2018 serviciile medicale în ambulatoriu reprezintă 16,87 % din totalul cheltuielilor cu serviciile medicale, medicamentele și dispozitivele medicale².

Este necesară integrarea serviciilor medicale pentru asigurarea accesului egal și echitabil și pentru asigurarea continuității de îngrijiri.

Asistența medicală primară, asistența medicală ambulatorie de specialitate, spitalele, sectorul sănătății publice și cel al asistenței sociale funcționează fragmentat și neintegrat îngreunând accesul populației la servicii medicale integrate. Capacitatea de îngrijire în asistența medicală primară, în ambulatoriile de specialitate este distribuită neuniform și insuficient utilizată, astfel că majoritatea serviciilor medicale continuă să fie furnizate în spitale. Resursele de asistență medicală primară și de sănătate publică dezvoltate în ultimii 10 ani, asistența medicală comunitară sunt insuficient dezvoltate și integrate în sistemul de sănătate, cu rol insuficient clarificat și personal insuficient și insuficient pregătit.

Serviciile medicale de medicină de familie suferă de un deficit de personal și infrastructură, dar și de o distribuție neuniformă în județe, regiuni, cu precădere între mediul rural și cel urban. Astfel, 328 de comune din România nu au niciun medic de familie, 2,5% din populație nu au niciun medic de familie în comuna în care locuiesc, din 1.414 de localități (comune și orașe) lipsesc 2.187 de medici de familie. Doar 1.496 de localități (47%) au suficienți medici de familie, iar 271 de localități au mai mulți medici de familie decât este necesar pentru populația existentă³. Cel mai mare excedent este în municipiul București, urmat de alte centre universitare (ex: Craiova, Cluj, Timișoara și Iași).

Serviciile medicale de asistență primară oferite în afara programului normal de lucru sunt reduse sau chiar inexistente în majoritatea zonelor urbane și rurale. Aceasta rezultă într-un exces de consultații furnizate în serviciile medicale de urgență, camerele de gardă ale spitalelor și o utilizare crescută a paturilor de spital și menține sistemul de sănătate centrat pe servicii medicale acordate în spitale.

Personalului angajat în asistența medicală comunitară (AMC) este de 1694 de asistenți comunitari și 456 de mediatorii sanitari (2019), aceasta însemnând 0,87 asistenți medicali comunitari la 1000 de locuitori. Distribuția acestora în plan teritorial este însă foarte neuniformă, variind de la 0,2 în județul Brașov, până la 4,19 la 1000 de locuitori în județul Gorj.

Proporția cheltuielilor pentru sănătate dedicate asistenței medicale primare și ambulatorii rămâne pe locul doi între cele mai scăzute din UE (18% comparativ cu media UE de 30%)⁴.

Personalul din asistență medicală primară, asistența comunitară și serviciile oferite în regim ambulatoriu este insuficient pregătit în a oferi îngrijire persoanelor cu dizabilități mintale.

² Raportul de activitate CNASS, 2018

³ Federația Națională a Patronatelor Medicilor de Familie, Distribuția cabinetelor și personalului medical de asistență medicală primară, 2019

⁴ CE, OECD, Profilul de țară din 2019 în ceea ce privește sănătatea

Rata mortalității evitabile este printre cele mai ridicate din UE

Ratele mortalității evitabile prin prevenție și ale mortalității prin cauze tratabile sunt printre cele mai ridicate din UE. Numărul deceselor cauzate de cancer a crescut, în timp ce bolile cardiovasculare constituie cauza principală a deceselor. Boala cardiacă ischemică și accidentul vascular cerebral sunt principalele cauze de deces, reprezentând împreună peste 550 de decese la 100 000 de locuitori în 2016. Rata mortalității cauzate de boala cardiacă ischemică este de aproape trei ori mai mare în România decât în UE în ansamblu. Cancerul pulmonar reprezintă cea mai frecventă cauză de deces cauzat de cancer, rata mortalității crescând cu aproape 14 % din 2000, în principal din cauza ratelor ridicate ale fumatului. În ultimii ani, au crescut, de asemenea, ratele mortalității legate de alte tipuri de cancer, în special pentru cazurile de cancer colorectal și de cancer de sân.

Combaterea anumitor boli infecțioase, precum tuberculoza (TBC), continuă să fie o problemă importantă de sănătate publică în România. Numărul cazurilor de TBC a scăzut în ultimul deceniu, dar rămâne în continuare cel mai ridicat din UE (aproximativ 13 000 de cazuri în 2017).

România are una dintre cele mai ridicate rate ale mortalității infantile din UE – 6,7 la 1 000 de născuți vii, comparativ cu media UE de 3,6 în 2017. Echipamentele medicale insuficiente și deficitul de medici pot contribui la explicarea acestei cifre.

Deficitul considerabil de forță de muncă în sectorul sănătății, inclusiv deficitul de medici de familie, precum și infrastructura medicală vetustă, lipsa produselor medicale, formarea insuficientă a personalului medical și gradul limitat de continuitate și integrare între diferitele niveluri de îngrijire slăbesc reziliența sistemului de sănătate.

Unitățile spitalicești nu corespund normelor de siguranță și normelor igienico-sanitare determinând: risc crescut de infecții asociate actului medical, grad ridicat de nevoi medicale nesatisfăcute, costuri crescute cu mentenanța infrastructurii sanitare.

Facilitățile de sănătate, în special spitalele, sunt esențiale pentru comunități atât în mod obișnuit, dar și ca răspuns la situații de urgență, dezastre și alte crize. Spitalele sunt, de asemenea, simboluri importante ale bunăstării sociale. Distrugerea sau deteriorarea unui spital poate duce la expunerea pacienților și a lucrătorilor din domeniul sănătății la vulnerabilități, dar și la pierderea încrederii populației în autorități. Sunt necesare măsuri pentru asigurarea siguranței, securității și funcționalității infrastructurii de sănătate atât la nivel național, cât și la nivel comunitar.

Sectorul sanitar din România se bazează pe o infrastructură concepută acum 50-60 ani, când nevoia de servicii de sănătate era diferită față de realitățile de astăzi. Una dintre problemele des întâlnite în rețeaua de spitale este fragmentarea-spitalele pavilionare, ceea ce creează dificultăți în ceea ce privește organizarea fluxurilor și transportul pacienților. Clădirile vechi (unele chiar peste 100 ani vechime) nu permit integrarea optimă a circuitelor intraspitalicești, ridică frecvent dificultăți majore în adoptarea de noi tehnologii din cauza limitărilor fizice intrinseci ale clădirilor și nu dispun de facilități pentru un acces fizic (ex. pentru persoanele cu dizabilități).

Astfel, adaptarea infrastructurii la nevoile de servicii de sănătate curente (boli netransmisibile, acumularea de probleme de sănătate, complexe cu comorbidități, existența unor tehnologii complexe, etc.) este în multe cazuri imposibilă sau mult mai costisitoare decât construcția unor clădiri noi în care să se transfere activitatea curentă a unor spitale. În plus, mai ales în spitalele vechi cu circuite deficitare, controlul infecțiilor nosocomiale este deficitar, cu impact asupra siguranței pacientului și cheltuieli evitabile. Dotarea cu echipamentele necesare este încă departe de standardele în țările europene avansate, și deseori distribuția echipamentelor în profil teritorial este insuficient echilibrată și calibrată în funcție de nevoi.

Dotarea cu echipamente necesare este încă departe de standardele din țările europene avansate și, deseori, distribuția teritorială și utilizarea echipamentelor medicale în unitățile publice nu răspunde profilului stării de sănătate local și nici nevoilor de sănătate ale populației.

România deține 385 aparate de tomografie computerizată (2020), asigurând 20 de aparate la 1.000.000 locuitori. Dintre acestea aproximativ 50% sunt instalate în sistemul public de sănătate. În sistemul public de sănătate 14% din aceste aparate sunt mai vechi de 10 ani. În sistemul privat, 25% din aparatele de CT sunt mai vechi de 10 ani.

Numărul de aparate de rezonanță magnetică nucleară (RMN) este de 298, din care 31% se află în sistemul public. Asigurarea cu RMN este de 15 la 1.000.000 de locuitori. 18% din aceste aparate sunt mai vechi de 10 ani.

Achizițiile recente, în special prin *Programul de reformă al sistemului de sănătate al BM* s-au adăugat aparaturii deja existente, din care o bună parte sunt uzate moral și necesită a fi înlocuite.

Numărul existent de mamografe (2018) este de 163, din care 86 se află în sistemul public de sănătate. 9 spitale clinice județene de urgență nu au în dotare un mamograf, iar 28 spitale clinice județene de urgență au în dotare un singur mamograf, analog, cu an de fabricație 2001-2006⁵.

Distribuția unităților sanitare și a infrastructurii de aparatură variază de la o regiune de dezvoltare la alta și de la un județ la altul. Această distribuție reflectă nevoile medicale ale populației într-o foarte mică măsură.

De asemenea, există clădiri în care se desfășoară servicii medicale, care constituie un pericol pentru pacienți și pentru personal, atât din punct de vedere al infecțiilor nosocomiale, cât și din punct de vedere structural și de siguranță la incendii. Pandemia COVID-19 a evidențiat vulnerabilitățile infrastructurii sanitare, suprasolicitarea sistemelor de instalații electrice și de fluide medicale învechite generând incendii în secțiile de terapie intensivă. Conform unui document de informare adresat Ministerului Sănătății de către Departamentul pentru Situații de Urgență la finalul anului 2020, din punct de vedere al avizării/autorizării privind securitatea la incendiu la data de 16.11.2020 situația unităților sanitare se prezintă astfel:

⁵ MS, Analiza de situație a UMP, 2019

Nr.	Indicator	Total
1	Număr unități sanitare de stat și private cu paturi (cu personalitate juridică)	553
2	Număr clădiri ale unităților sanitare cu paturi, dintre care:	1392
3	Număr clădiri autorizate privind securitatea la incendiu *autorizația a vizat întreaga clădire	310
4	Număr clădiri autorizate parțial privind securitatea la incendiu	52
5	Număr clădiri care funcționează fără autorizație de securitate la incendiu	302
6	Dintre clădirile care funcționează fără autorizație de securitate la incendiu de la nr crt, 5, dețin aviz:	120
7	Număr clădiri care nu fac obiectul autorizării privind securitatea la incendiu	728

Principalele deficiențe constatate de inspectorii de prevenire pe timpul controalelor executate la unitățile sanitare sunt pe de-o parte legate de infrastructura de apărare împotriva incendiilor (funcționarea fără autorizație de securitate la incendiu, neasigurarea condițiilor pentru limitarea propagării focului și fumului în interiorul construcțiilor, nedotarea construcțiilor cu instalații de detecție, semnalizare și avertizare a incendiilor sau nefuncționarea acestora, neasigurarea spațiilor cu mijloace tehnice de apărare împotriva incendiilor, neasigurarea funcționării acestor dotări și echipamente), iar pe de altă parte legate de lipsa mentenanței și verificării periodice a acestei infrastructuri și de exploatarea improprie.

Același document de informare expune și principalele cauze care conduc la funcționarea construcțiilor cu funcțiunea de îngrijire a sănătății fără autorizație de securitate la incendiu, iar printre acestea se numără nealocarea fondurilor necesare conformării construcției la cerințele reglementărilor tehnice în vedere, calitatea slabă a documentațiilor întocmite în vederea obținerii avizului și autorizației de securitate la incendiu și alocarea de fonduri pentru modernizarea doar a unei secții sau a unui nivel al construcției, aceasta din urmă fiind și cea mai des întâlnită cauză.

Numărul ridicat de clădiri cu risc seismic în care funcționează spitalele din România este de asemenea îngrijorător. Potrivit datelor comunicate de IGSU în 2018, 137 de spitale situate în București și în 15 județe ale țării își desfășoară activitatea în clădiri cu risc seismic, iar 37 dintre

acestea sunt în clădiri cu risc seismic ridicat (clasa I și II), ceea ce înseamnă pericol iminent de prăbușire în cazul unui cutremur puternic.

Nevoia de intervenții în îmbunătățirea calității și siguranței infrastructurii sanitare este așadar acută, cu atât mai mult cu cât utilizatorii clădirilor sunt în mare parte persoane care nu se pot evacua singure în caz de situații de urgență.

Nivelurile de rezistență la antimicrobiene se mențin ridicate în România. În 2017, s-a constatat în urma testărilor că 22,5 % din izolatele de *Klebsiella pneumoniae* erau rezistente la carbapeneme, o clasă puternică de antibiotice de ultimă linie. Această cifră este pe locul trei în lista celor mai mari procente din UE, deși a scăzut din 2016 (31,4 %).

b) Obiective:

Reducerea ratei de mortalitate evitabile prin creșterea ponderii măsurilor preventive, extinderea accesului la diagnostic precoce și tratament și, respectiv, prin creșterea capacității de integrare între diferitele nivele de asistență medicală;

Reducerea ratei mortalității tratabile prin creșterea calității actului medical ca urmare a reformării programelor de educație post-universitară și a celor de educație medicală continuă a personalului medical.

Reducerea disparităților de acces la servicii medicale de bază dintre regiuni, dintre rural și urban și, respectiv, dintre diferitele categorii sociale;

Creșterea accesului la servicii medicale de calitate inclusiv prin utilizare facilităților de telemedicină

Creșterea siguranței pacienților, a calității actului medical și a accesului la serviciile medicale de specialitate prin investiții în infrastructura spitalicească publică și prin reforma în domeniul resurselor umane din sănătate.

Îmbunătățirea evaluării costurilor reale, eficienței și predictibilității serviciilor de sănătate.

Optimizarea cheltuielilor din sistemul de sănătate în funcție de raportul cost/ beneficiu.

Îmbunătățirea managementului resurselor destinate proiectelor de investiții în infrastructura sanitară prin crearea unei Agenții dedicate managementului acestor investiții.

3. Descrierea reformelor și investițiilor

Reforma 1: Reforma gestionării fondurilor publice din sănătate

Provocări și obiective

România continuă să aibă cea mai mare rată de mortalitate din cauze tratabile din Uniunea Europeană. Una din cauze, astfel cum a fost identificată în [OECD/European Observatory on Health Systems and Policies (2019), Romania: Country Health Profile 2019, State of Health in the EU], este paucitatea informațiilor privind evaluarea obiectivă a calității serviciilor de sănătate și a cost eficienței intervențiilor din domeniul sănătății, ceea ce face ca alocarea fondurilor să se bazeze foarte puțin pe criterii științifice de eficiență. Totodată, mecanismele de plată ale serviciului medical sunt puțin dependente de rezultatul și calitatea serviciului. Prin urmare, este o nevoie urgentă ca, în paralel cu dezvoltarea și implementarea unor criterii de evaluare a performanței furnizorilor de servicii medicale, să demarăm un proces de încurajare a acelor servicii medicale și scheme de tratament cost-eficiente, prin toate metodele posibile, inclusiv de tip financiar. Implementarea unor mecanisme de plată care să stimuleze obținerea de rezultate, dar și calitatea actului medical ar crește astfel reziliența sistemului medical la schimbare. Deși există în acest moment două proiecte finanțate prin FEDR care au drept obiectiv oferirea de asistență tehnică pentru creșterea calității datelor colectate, nu există încă un mecanism de stimulare financiară a calității actului medical la fiecare nivel de asistență medicală, corelat cu datele colectate.

Structura cheltuielilor din domeniul sănătății este una din cauzele persistenței valorilor mari ale ratei mortalității evitabile. România cheltuie foarte puțin pe servicii de prevenție (1,7% comparativ cu 3,1% în UE)[OECD/ State of Health in the EU/2019]. Cheltuielile cu asistența medicală spitalicească reprezintă peste 42% din total (comparativ cu 29% la nivelul UE) iar proporția cheltuielilor cu serviciile medicale ambulatorii și de la nivelul asistenței medicale primare este cea mai redusă din UE (18%, comparativ cu 30% - media UE). Chiar dacă inversarea piramidei serviciilor de sănătate a fost prioritarizată pe parcursul ultimilor 30 de ani, fără să se realizeze progrese însă, totuși ea rămâne un deziderat al actualei reforme tocmai datorită importanței ei pentru un sistem de sănătate eficace, accesibil și rezilient. Banca Mondială și Organizația Mondială a Sănătății recomandă și descriu mecanisme financiare și surse bugetare care să asigure creșterea fondurilor alocate prevenției fără a scădea alocările pentru serviciile curative.

Dezechilibrele teritoriale și socio-economice în furnizarea de servicii medicale sunt mari și se extind. Nevoile nesatisfăcute raportate ca urmare a distanței de deplasare sunt printre cele mai mari din UE, reflectând o distribuție inegală a unităților de asistență medicală și a personalului medical. Nivelul nevoilor medicale nesatisfăcute este cu aproximativ 28% mai

mare în zonele rurale decât în țară, în ansamblu. Rețeaua medicilor de familie este în principal o rețea privată de servicii de sănătate, cu stimulente reduse pentru medicii din zonele rurale, care migrează către zonele urbane, mai dezvoltate, lăsând zonele sărace cu o acoperire mai mică.

Subfinanțarea cronică a sistemului de sănătate nu este singura problemă legată de finanțarea sănătății. La aceasta se adaugă practica frecventă a plăților informale, actele de corupție la nivelul managementului spitalicesc, decontarea unor servicii sau produse medicale de care pacienții nu ajung să beneficieze.

Obiectivele reformei:

Creșterea eficienței cheltuirii fondurilor publice prin dezvoltarea unui sistem de evaluare a performanței furnizorilor de servicii medicale bazat pe criterii obiective, măsurabile și bazate pe dovezi științifice și prin monitorizarea și evaluarea cheltuielilor Fondului Național Unic de Asigurări Sociale de Sănătate (FNUASS).

Stimularea îmbunătățirii calității și a cost-eficienței serviciilor de sănătate prin crearea, pilotarea și implementarea acelor mecanisme financiare care recompensează performanța furnizorilor de asistență medicală, și anume finanțarea pe bază de rezultate a serviciilor de sănătate, așa cum este definită de Comitetul de experți al Comisiei Europene (2019).

Creșterea ponderii serviciilor medicale de tip preventiv prin dezvoltarea de mecanisme financiare care să încurajeze intervențiile preventive comprehensive și durabile atât în asistența medicală primară cât și în cea ambulatorie, de specialitate.

Creșterea diversității și complexității serviciilor medicale curative furnizate la nivel prespitalicesc prin modificarea condițiilor, criteriilor și a cuantumului finanțării asistenței medicale primare și ambulatorii.

Reducerea inegalităților în ceea ce privește accesul la asistența medicală prin crearea și implementarea unor mecanisme juridice și financiare de încurajare a implicării personalului medical și de asistență comunitară în oferirea serviciilor medicale către populația vulnerabilă, inclusiv prin mijloace de telemedicină.

Extinderea luptei pentru combaterea practicilor ilegale din domeniul sănătății, prin măsuri de transparentizare a cheltuielilor din fondurile publice destinate sănătății cum ar fi: creșterea accesului pacientului la propriile date privind cheltuielile medicale, creșterea transparenței cu privire la indicatorii de performanță ai managementului spitalului; îmbunătățirea sistemului de transparentizare a achizițiilor publice în sistemul de sănătate.

Extinderea surselor de venituri proprii ale Ministerului Sănătății prin aplicarea recomandărilor Băncii Mondiale și Organizației Mondiale a Sănătății.

Natura, tipul și mărimea măsurilor luate în cadrul reformei gestionării fondurilor publice din sănătate

Reforma propusă va lua forma unei plăți (recompense) pentru furnizorii de servicii medicale, un "Fond pentru calitatea serviciilor medicale", pentru a stimula calitatea serviciilor de

îngrijire din sănătate. Acesta se va adresa tuturor nivelurilor sistemului de sănătate: spitale, ambulatorii și furnizorii de asistență primară.

Prima fază a reformei presupune dezvoltarea și reglementarea indicatorilor de calitate care vor fi colectați și monitorizați la nivel spitalicesc: indicatori de proces, de rezultat și de rezultate raportate de pacient (PROs); vor fi incluși și indicatori specifici de performanță pentru managementul unității sanitare. Acești indicatori vor fi dezvoltați în acord cu standardele de acreditare a unităților sanitare cu paturi dezvoltate de Autoritatea Națională de Management al Calității în Sănătate (ANMCS), ciclul II de acreditare. De menționat că, din punct de vedere tehnic, standardele de acreditare ANMCS reprezintă un element înrudit dar diferit de indicatorii de calitate a căror monitorizare și evaluare vor face legătura între calitatea și performanța serviciilor medicale furnizate și componenta financiară.

Măsura se va adresa furnizorilor de servicii de specialitate tip spital și ambulator care sunt organizați ca entități publice din punct de vedere al statutului juridic și medicilor de familie organizați în cabinete individuale, grupate, asociate, societăți civile medicale, alte forme de furnizare de asistență medicală primară) Dezvoltarea noilor seturi de indicatori este justificată de necesitatea de a evalua serviciile medicale nu numai din perspectivă financiară, ci și din perspectiva impactului lor asupra stării de sănătate. Aplicarea acestor indicatori va permite așadar evidențierea impactului serviciilor de sănătate asupra sănătății (în plan individual și în special populațional), dar și o mai bună evaluare a nevoii de servicii de sănătate la nivel populațional și va furniza dovezi pentru deciziile viitoare de politici publice. Măsura va contribui esențial la eficientizarea utilizării fondurilor publice deoarece va favoriza deciziile bazate pe dovezi și finanțarea pe bază de performanță, a acelor servicii medicale care sunt cele mai necesare și cele mai utile.

A doua fază a reformei include dezvoltarea și pilotarea unor mecanisme de plată bazată pe performanță pentru un număr limitat de furnizori de servicii medicale, cu obiectivul de a lega stimulentele financiare de obiectivele de calitate determinate în prima fază a reformei și de a stimula integrarea serviciilor de sănătate. Mecanismele de plată bazată pe performanță pot include plăți suplimentare (plată pentru schemele de performanță), plăți combinate organizate în jurul serviciilor integrate (cum ar fi îngrijirea neonatală), etc. Această fază va include și dezvoltarea instrumentelor digitale necesare pentru colectarea indicatorilor de calitate identificați și dezvoltați în prima fază a proiectului și va ținti un set inițial restrâns de furnizori de servicii medicale, selectat pe baza metodologiei dezvoltate în faza 1 în așa fel încât un eșantion reprezentativ din punct de vedere al complexității și acoperirii regionale să fie inclus în pilot. În urma analizării rezultatelor proiectului pilot, cele mai fezabile mecanisme de plată bazată pe performanță vor fi identificate și vor reprezenta baza metodologică și legală de funcționare a “Fondului pentru calitatea serviciilor medicale”.

Cea de-a treia fază a reformei se va derula la nivelul tuturor unităților publice spitalicești, astfel încât indicatorii de calitate dezvoltați în prima fază să fie colectați și monitorizați prin intermediul instrumentelor digitale dezvoltate în cea de-a doua fază a reformei. Cele mai adecvate mecanisme de plată bazată pe performanță identificate în faza pilot vor fi utilizate

pentru identificarea și recompensarea furnizorilor de servicii medicale care ating pragurile de performanță stabilite pentru indicatorii monitorizați. În fiecare ciclu financiar, furnizorii care ating țintele stabilite vor deveni beneficiari ai plăților realizate din "Fondul pentru calitatea serviciilor medicale". În această fază, plățile vor fi efectuate prin intermediul Casei Naționale de Asigurări de Sănătate dar în afara Contractului-Cadru deoarece plățile efectuate din "Fondul pentru calitatea serviciilor medicale" reprezintă recompense financiare acordate doar acelor furnizori de servicii medicale care ating țintele de performanță stabilite, inclusiv prin compararea cu performanțele realizate în anul precedent. Evaluarea performanței la nivel de unitate spitalicească va fi realizată prin intermediul Autorității Naționale de Management al Calității în Sănătate (ANMCS), astfel încât să fie recompensați doar furnizorii cu cele mai bune performanțe. Din experiența practică a altor state în care mecanisme similare au fost implementate, numărul și identitatea unităților spitalicești recompensate în această fază variază de la un ciclu de finanțare la altul în funcție de performanțele atinse și de calitatea serviciilor medicale furnizate, iar fondurile astfel obținute pot fi folosite de managementul unității spitalicești recompensate pentru îmbunătățirea continuă a serviciilor medicale oferite (dar nu pentru cheltuieli operaționale, i.e. salarii, etc). Prin urmare, nu poate fi considerat că există o recurență a plăților efectuate prin intermediul "Fondului pentru calitatea serviciilor medicale".

Cea de-a patra fază a reformei reprezintă scalarea "Fondului pentru calitatea serviciilor medicale" la nivelul tuturor tipurilor de furnizori de servicii medicale, inclusiv a consorțiilor medicale integrate, și includerea acestor mecanisme de plată bazată pe performanță în Contractul-Cadru- și în alte documente legislative. În această fază, finanțarea Fondului nu va mai fi realizată prin intermediul PNRR, ci de la bugetul de stat sau de la Fondul Național Unic al Asigurărilor Sociale de Sănătate.

Dezvoltarea colaborativă a unui nou model de Contract-Cadru care reglementează condițiile acordării asistenței medicale și normele de aplicare ale acestuia, împreună cu reprezentanții tuturor participanților la sistemul de sănătate, precum și adoptarea unor măsuri legislative complementare, având ca scop:

- definirea, măsurarea și încurajarea performanței administrării FNUASS atât pentru promovarea sănătății, cât și pentru diagnosticul și tratamentul afecțiunilor populației;
- creșterea ponderii serviciilor la nivelul asistenței medicale prespitalicești și reducerea presiunii asupra nivelului superior al piramidei serviciilor de sănătate;
- promovarea prestării activităților de prevenție și diagnostic precoce al bolilor, cu precădere la nivelul asistenței medicale primare.
- reducerii disparităților de acces între mediul rural și urban prin promovarea relațiilor contractuale între CNAS și medici de familie și medici specialiști care își doresc să își desfășoare activitatea în localități izolate sau slab deservite;
- asigurarea accesului tuturor pacienților la servicii medicale în contextul pandemic și ulterior endemic al COVID-19 (asistență medicală primară și ambulatorie), prin armonizarea cadrului formal prin care furnizorii de servicii medicale prestează servicii la distanță și optimizarea activității spitalelor;
- extinderea pachetului de servicii care poate fi oferit la nivelul asistenței medicale primare, de specialitate și comunitare cu servicii de prevenție, diagnostic precoce și de monitorizare

a pacienților și completarea cu noi programe de prevenție, creând și un cadru pentru finanțări pentru serviciile medicale de prevenție și diagnostic precoce care vor fi finanțate din Programului Operațional Sănătate (măsurile de tip FSE+POS) și din Bugetul de stat; dezvoltarea unui sistem echitabil și sustenabil de finanțare a spitalelor, pornind de la costurile reale ale serviciilor prestate, nevoia din teritoriu și traseele pacienților. Este nevoie nu doar de o gândire longitudinală, aliniată cu nevoile pacienților, ci și de o mai bună coordonare între palierele de servicii, precum și de parteneriate active cu organizații din sectorul public, privat și societate civilă pentru a preveni și acoperi deficiențele existente.

Transparentizarea informațiilor cu privire la gestionarea fondurilor publice din sănătate:

creșterea accesului la informații financiare privind serviciilor decontate de CNAS prin dezvoltarea, centralizarea și publicarea periodică a unui set indicatori de performanță (ex. execuția bugetară, volumul și calitatea serviciilor oferite, date referitoare la achizițiile publice și altele) și analiza activității programelor și acțiunilor prioritare derulate la nivelul MS și CNAS.

Grup țintă

La nivel instituțional, beneficiarii principali sunt Ministerul Sănătății, Casa Națională de Asigurări de Sănătate și Autoritatea Națională de Management al Calității în Sănătate (ANMCS).

Beneficiarii direcți ai reformei sunt cetățenii statului: atât populația sănătoasă, cât și pacienții și familiile acestora prin reducerea ratelor de mortalitate și morbiditate prevenibilă și tratabilă și consecințe pozitive în ceea ce privește creșterea rezilienței sistemului de sănătate.

Furnizorii de servicii medicale (asistență spitalicească, ambulatorie, primară și comunitară) și resursele umane din sănătate vor beneficia de unele măsuri care să stimuleze tranziția sistemului de sănătate spre un cadrul legal și financiar mai previzibil, echitabil și sustenabil.

Implementare

În vederea realizării activităților necesare implementării programului pilot “Fond pentru calitatea serviciilor medicale”:

Ministerul Sănătății, în parteneriat cu ANMCS, vor dezvolta indicatorii de performanță pentru managementul sanitar și respectiv cei de calitate ai serviciilor medicale, fiind deja identificată asistența tehnică necesară proiectului.

Ministerul Sănătății, cu expertiză furnizată extern, va dezvolta modelele de plăți bazate pe performanță și instrumentele digitale necesare colectării și monitorizării indicatorilor dezvoltați în faza anterioară.

Ministerul Sănătății, în parteneriat cu CNAS, vor realiza cadrul legislativ necesar în vederea constituirii “Fondului pentru calitatea serviciilor medicale”.

ANMCS va evalua indicatorii de performanță și de calitate și va furniza rapoartele de evaluare.

Ministerul Sănătății, prin intermediul CNAS, vor efectua plățile în funcție de modelele dezvoltate și de rezultatele evaluărilor.

Casa Națională de Asigurări de Sănătate și Ministerul Sănătății vor fi responsabile de redactarea contractului-cadru și a normelor de aplicare privind gestiunea fondurilor publice din sănătate (servicii medicale, programe naționale de sănătate), precum și a modificărilor legislative elaborate în spirit complementar cu obiectivele acestora. Ulterior finalizării elaborării acestora, vor fi supuse spre adoptare.

Măsurile legislative care vizează operaționalizarea creșterii transparenței vor fi elaborate și supuse avizării de către Ministerul Sănătății și Ministerul Cercetării, Inovării și Digitalizării în vederea adoptării acestora. Casa Națională de Asigurări de Sănătate va avea rol consultativ la acest nivel.

Ajutor de stat:

Măsura se va adresa furnizorilor de servicii medicale spitalicești și ambulatorii care sunt organizate ca entități publice din punct de vedere al statutului juridic, precum și medicilor de familie organizați în cabinete individuale, grupuri, asociați, societăți medicale civile, alte forme de cabinet medical. Toate aceste entități fac parte din sistemul național de sănătate și deservește populația generală.

Acestea funcționează în baza unui contract încheiat cu Casa Națională de Asigurări de Sănătate și funcționează sub supravegherea statului. Acestea sunt finanțate direct din fondul național unic de sănătate și oferă servicii gratuite.

Deși mecanismele de plată bazată pe performanță pot include plăți suplimentare (plată pentru schemele de performanță), plăți combinate organizate în jurul serviciilor integrate (cum ar fi îngrijirea neonatală), etc, acestea remunerează o activitate care este eventual gratuită la nivelul populației.

În plus, remunerația în funcție de performanță vizează o remunerare adecvată, calibrată la calitatea serviciilor, și nu de o formă de ajutor de stat pentru prestator.

Având în vedere cele de mai sus, considerăm ca aceasta măsură va fi exclusă din analiza ajutorului de stat.

Activități	2021		2022		2023		2024		2025		2026		
	S1	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2	
1 Fond pentru Calitatea serviciilor medicale													
1.1.Dezvoltarea indicatorilor de performanță și calitate													
1.2. Dezvoltarea modelelor de plăți și a instrumentelor digitale necesare													
1.3.Realizarea cadrului legislativ necesar constituirii Fondului pentru calitatea serviciilor medicale													
1.4. Evaluarea indicatorilor de performanță și calitate de către ANMCS													
1.5. Efectuarea plăților în funcție de rezultate													
2. Modificări ale Contractului-cadru care reglementează condițiile acordării asistenței medicale, a medicamentelor și a dispozitivelor medicale în cadrul sistemului de asigurări sociale de sănătate și ale Normelor de aplicare													
2.1.Redactarea contractului Cadru și a Normelor de aplicare privind gestiunea fondurilor													
2.2. Adoptarea Contractului Cadru și a normelor de aplicare													
3. Elaborarea și adoptarea cadrului care vizează creșterea transparenței în sistemul de sănătate													

Reforma 2: Reforma investițiilor în infrastructura sanitară.

Provocări

În anii precedenți, Uniunea Europeană a pus la dispoziție fonduri pentru modernizarea infrastructurii României, dar execuția lor înregistrează întârzieri. Nu există un cadru de gestionare strategică pentru investițiile publice finanțate de UE sau finanțate la nivel național. Absorbția fondurilor UE este, de asemenea, frânată de capacitatea administrativă limitată în materie de pregătire și implementare a proiectelor mari de investiții, la care se adaugă aplicarea inefficientă a normelor privind gestionarea investițiilor publice, lipsa unei prioritizări reale, precum și procedurile de achiziții publice lungi (2019 Raport de țară). La nivelul Ministerului Sănătății nu există o evidență centralizată a situației fondului construit din sănătate și nici a investițiilor în infrastructură sau în dotări.

Procesul de proiectare și construire a obiectivelor de investiții în infrastructură medicală este unul complex, necesitând un management eficient, cu standarde clare de calitate și siguranță și cu încadrarea într-un timp rezonabil.

Obiective

Cu scopul creșterii capacității administrative a autorităților centrale și locale și a gestionării strategice și eficiente a proiectelor de infrastructură din sănătate, se va înființa Agenția Națională pentru Dezvoltarea Infrastructurii în Sănătate (ANDIS) - National Agency for Development of Health Infrastructure).

Obiectivele Agenției:

1. Întărirea capacității administrative, tehnice și de management de proiect, cu scopul implementării proiectelor de infrastructură cu impact teritorial național sau regional.
2. Asigurarea asistenței tehnice necesare implementării proiectelor de infrastructură derulate de către autoritățile locale.
3. Transformarea într-un centru de excelență în domeniul proiectelor de infrastructură de sănătate.
4. Monitorizarea realizării obiectivelor propuse în cadrul documentelor strategice naționale din domeniul sanitar (Planuri naționale, sectoriale, Strategii naționale, Planuri regionale de servicii medicale) precum și prioritizarea investițiilor în conformitate cu acestea.

Agenția (ANDIS) va fi înființată ca si institutie publica, va fi subordonată Ministerului Sănătății și va beneficia de personalitate juridică. Va îngloba o parte din structura actuală de management a investițiilor din diverse surse de finanțare în infrastructura spitalelor și în programele naționale de sănătate și va fi completată cu personal tehnic și administrativ organizat în departamente cu

funcții de management al proiectelor, legal, achiziții și contractări, strategii, planificare spitalicească, logistic și administrative.

Domeniul principal de activitate al Agenției va fi reprezentat de managementul proiectelor de infrastructură sanitară care vor face parte din portofoliul agenției. ANDIS va prelua automat în portofoliu proiectele de construcție a celor 3 spitale regionale de urgență din regiunile Nord Est, Nord Vest și Sud Vest Oltenia, urmând ca ulterior în portofoliu să poată fi preluate și alte proiecte de infrastructură sanitară, după cum este detaliat în continuare.

Modalitatea de selecție a proiectelor care vor face parte din portofoliul ANDIS se va realiza pe baza documentelor de politici strategice elaborate de Ministerul Sănătății, precum Strategia Națională de Sănătate și Masterplanurile regionale în vigoare, cu verificarea corespondenței între coordonatele definite în masterplanurile regionale și aria de adresabilitate a proiectelor de infrastructură sanitară propuse.

Ulterior selecției proiectelor de infrastructură, portofoliul ANDIS va include automat proiectele de infrastructură sanitară cu impact național sau regional, precum spitale regionale de urgență sau alte spitale cu impact regional (ex. institute de specialitate).

La nivelul ANDIS se va elabora o metodologie bazată pe indicatori obiectivi pentru a realiza prioritizarea proiectelor de infrastructură sanitară, dintre cele selectate, luând în considerare direcțiile și coordonatele definite în documentele strategice anterior menționate. Metodologia de prioritizare realizată la nivelul ANDIS și actualizată constant va putea fi folosită de Ministerul Sănătății în procesul de decizie referitor la prioritizarea proiectelor de infrastructură sanitară. Va rezulta un program multianual (PMA) de dezvoltare a infrastructurii sanitare, care va include toate activitățile majore și care se va sincroniza cu ciclurile de programare ale Comisiei Europene. Toate investițiile de infrastructură cu impact regional și național vor fi automat incluse în PMA.

Prin acest mecanism se va putea realiza coordonarea strategiilor la nivel național din domeniul sanitar cu selecția și prioritizarea proiectelor de investiții în infrastructura sanitară.

Scopul ANDIS este dezvoltarea infrastructurii de sănătate publică, prin pregătirea, implementarea și finalizarea proiectelor de investiții de importanță considerabilă în infrastructura de sănătate publică. Principalele responsabilități și funcții ale ANDIS sunt grupate în șapte categorii principale:

Pregătirea și implementarea proiectelor de investiții de importanță considerabilă în infrastructura de sănătate publică, astfel încât acestea să fie finalizate la termen, conform specificațiilor și în cadrul bugetului aprobat;

Stabilirea unor cerințe înalte de calitate și performanță, prin emiterea de instrucțiuni, recomandări și norme metodologice aplicabile în legătură cu pregătirea, implementarea și finalizarea proiectelor de investiții în infrastructura de sănătate publică; Furnizarea de asistență specializată în domeniul proiectelor de investiții în infrastructura de sănătate publică ministerelor

și instituțiilor cu rețea sanitară proprie ori spitalelor publice din rețeaua sanitară proprie a acestora sau altor autorități publice.

Stabilirea și implementarea programului multianual al proiectelor de investiții de importanță considerabilă în infrastructura de sănătate publică folosind criterii de prioritizare bazate pe dovezi și pe strategiile din domeniul sanitar adoptate la nivel național;

Monitorizarea modului de implementare a proiectelor de investiții în infrastructura de sănătate publică și furnizarea și publicarea de date, informații și rapoarte în legătură cu implementarea acestora;

Crearea și dezvoltarea unui centru de excelență în ceea ce privește inițierea, gestionarea și implementarea proiectelor de investiții în infrastructura de sănătate publică;

Stabilirea de parteneriate și încheierea de acorduri de finanțare a proiectelor de investiții de importanță considerabilă în infrastructura de sănătate publică.

Conducerea agenției va fi compusă dintr-un președinte și un consiliu director și va avea în primul an de funcționare un număr de 52 de angajați, dintre care 25 vor fi preluați prin transferul integral al Direcției de Monitorizare Implementare Spitale Regionale, structură funcțională în prezent în cadrul Ministerului Sănătății, cu posibilitatea preluării ulterioare a anumitor funcționalități din alte servicii ale Ministerului Sănătății. Se estimează că, în fazele avansate de maturitate ale ANDIS, aceasta va avea un total de 78 de angajați. Fazele de maturitate ale ANDIS sunt descrise în secțiunea următoare. În primele faze de maturitate ale proiectului (2021-2023), ANDIS va beneficia de asistență tehnică din partea BEI-PASSA, această asistență tehnică putând fi menținută și pentru următoarele faze. Această asistență tehnică va putea fi pusă și la dispoziția beneficiarului investiției sau o va putea utiliza în realizarea documentelor necesare realizării investiției propuse și selectate.

Agenția va fi responsabilă, împreună cu Ministerul Sănătății și cu alte autorități cu atribuții în domeniu, de inițierea și redactarea legislației primare și secundare specifice construirii infrastructurii de sănătate, venind în completarea legislației generale din domeniul infrastructurii aflată în responsabilitatea MDLPA, și va fi responsabilă de elaborarea normelor și standardelor terțiare, prin consultare cu asociațiile profesionale din domeniu. Standardele și normele din domeniul infrastructurii spitalicești reprezintă o specificitate pronunțată, în România cele existente fiind învechite, în același timp aspecte importante legate de normele de construcție spitalicească și siguranță nefiind acoperite de legislația secundară sau terțiară existentă.

Grup țintă

Reforma vizează întărirea capacității administrative la nivelul Ministerului Sănătății precum și cea de la nivelul potențialilor beneficiari care vor implementa proiecte de infrastructură în domeniul sanitar. Concomitent cu acest aspect, se vizează operaționalizarea unui mecanism de gestionare strategică al acestor investiții precum și diminuarea riscurilor și a întârzierilor întâmpinate în implementarea efectivă a proiectelor de infrastructură sanitară, întârzieri

frecvente în forma prezentă de organizare a managementului de proiecte de infrastructură sanitară.

ANDIS va oferi asistență tehnică autorităților locale în implementarea proiectelor de infrastructură selectate, prin mobilizarea de consultanță externă. Această asistență tehnică poate consta în suport în realizarea de studii de fezabilitate, a documentațiilor tehnice, a strategiilor de achiziții, planurilor de management a proiectului, etc. În vederea asigurării sustenabilității financiare, ANDIS ar putea solicita beneficiarilor o taxă operațională în vederea acordării acestei asistențe tehnice. Pentru proiectele de infrastructură sanitară finanțate în cadrul PNRR, costurile necesare consultanței externe vor putea fi acoperite în cadrul PNRR, în timp ce taxa operațională în vederea acordării asistenței tehnice de către ANDIS va fi acoperită de către beneficiari.

ANDIS poate derula activități de asistență tehnică specializată în domeniul proiectelor de infrastructură de sănătate publică, precum și poate pune la dispoziția beneficiarilor asistenței tehnice acordurile-cadru necesare asistenței specializate și a contractelor subsecvente încheiate cu operatorii economici prestatori de servicii în domeniul proiectelor de infrastructură de sănătate publică (precum activități de pregătire a proiectelor, realizare de studii de fezabilitate, proiecte tehnice, management și implementare, etc.). Finanțarea cheltuielilor curente și de capital ale ANDIS se asigură din venituri proprii și din subvenții de la bugetul de stat prin bugetul Ministerului Sănătății.

ANDIS va deveni un centru de excelență în domeniul dezvoltării infrastructurii de sănătate prin construirea de expertiză și capacitate transdisciplinară. Acest lucru va fi realizat prin profesionalizare și transfer de competențe în primele faze de maturitate a proiectului ANDIS, cu obiectivul final ca agenția să devină deplin autonomă la finalul ciclului de dezvoltare. Elaborarea de standarde și metodologii precum și dezvoltarea unei baze de date în domeniu va contribui la realizarea creșterii calității proiectelor de infrastructură sanitară realizate în România.

Mecanism de implementare

Înființarea agenției se va face printr-o Ordonanță de Urgență a Guvernului, iar detaliile privind operaționalizarea se vor stabili printr-o Hotărâre a Guvernului. Elaborarea și inițierea aprobării cadrului legislativ va fi responsabilitatea Ministerului Sănătății.

Implementarea reformei este programată a avea loc pe parcursul a cinci nivele de maturizare a ANDIS, cu obiectivul la finalul ciclului de dezvoltare a obținerii autonomiei complete a agenției, pentru fiecare nivel fiind definite mai multe ținte punctuale de atins, conform tabelului următor.

Nivel de maturitate	Perioadă	Stadiul de dezvoltare al Agenției	Obiective/ținte
1. ANDIS complet operațională	2021 - 2022	ANDIS nu are capacitatea de a administra proiecte adiționale și are nevoie de asistență tehnică pentru a identifica nevoile și planificarea	1. ANDIS înființată legal în 2021 2. Managementul numit în 2021 3. Birourile Agenției deschise în 2021 4. Planul Strategic de acțiune al ANDIS dezvoltat 5. Angajarea personalului în 2021 și 2022 6. Procedurile interne sunt dezvoltate 7. Comitete regionale de Consultare pentru cele 3 spitale regionale înființate și functionale în 2022 8. Program de inducție pentru personal planificat și implementat 9. Proiectarea tehnică detaliată pentru spitalele regionale Iasi, Cluj și Craiova finalizată în 2022
2. Pregătirea ANDIS pentru un portofoliu larg de proiecte	2022 - 2023	ANDIS deține competențele necesare în zona de management de proiecte, management al riscurilor, achiziții, organizare spitalicească. Experiența în domeniile menționate nu este încă suficientă prin urmare asistența tehnică în planificare și implementare este necesară.	1. Proiecte adiționale sunt adăugate portofoliului ANDIS 2. Studii de fezabilitate pentru proiecte de infrastructură (incluzând PNRR) sunt inițiate, cu asistență tehnică. 3. Achiziții pentru construcția proiectelor de infrastructură din al doilea val sunt lansate (2022-2023) 4. Activitățile de reformă și operaționalizare necesare pentru cele

			3 spitale regionale (Iasi, Cluj, Craiova) inițiate (2022) 5.Program de training pentru personalul ANDIS implementat (2022-2023) 6.Construcția celor 3 spitale regionale (Iasi, Cluj, Craiova) inițiată (2023) 7.Comitetele consultative Regionale pentru toate proiectele de infrastructură sunt stabilite sau funcționale
3.ANDIS administrează un portofoliu larg de proiecte	2024 - 2025	În acest stadiu, ANDIS și-a crescut capacitatea generală în domeniile mai sus menționate și își bazează activitățile pe procese definite care reflectă strategia ANDIS și strategia națională de sănătate. Experiența necesară managementul de construcție și instalații nu este încă suficientă	Contractele de construcție pentru toate proiectele de infrastructură din al doilea val sunt semnate (2024) 2.Lucrările de construcție pentru cele trei spitale regionale avansează. 3.Modele financiare alternative pentru investiții în infrastructură de sănătate și metodologii avansate de evaluare sunt dezvoltate (2024) 4.Contracte adiționale de construcție pentru infrastructură spitalicească sunt semnate (2025) 5. Mecanism de planificare a resurselor (ERP) implementat 6.Achiziția echipamentelor medicale pentru cele trei spitale regionale inițiată. 7.Măsurile de reformă și operaționalizare necesare celor trei spitale regionale, inclusiv activități de training, continuă

			8. Primele ghiduri metodologice elaborate de ANDIS în ariile identificate ca prioritare 9. Planul de asistență tehnică furnizată de ANDIS dezvoltat
4. ANDIS devine un Centru de Excelență	2026 - 2027	ANDIS deține competențele și procesele necesare în zona de management de proiecte, management al riscurilor, achiziții și organizare spitalicească pentru a le putea utiliza eficient în activitățile zilnice. Managementul ANDIS folosește activ instrumentele de management pentru administrarea eficientă a portofoliului. ANDIS este pregătită să monitorizeze sectorul și să furnizeze asistență tehnică și ghidare pentru alte autorități publice.	1. Cele trei spitale regionale (Iasi, Cluj, Craiova) sunt finalizate și operaționale 2. Al doilea val de proiecte sunt finalizate sau în fază de construcție, cu achizițiile pentru echipamente medicale inițiate sau finalizate 3. Al treilea val de proiecte de infrastructură spitalicească intră în portofoliul ANDIS. 4. Elaborarea de ghiduri metodologice de către ANDIS este accelerată 5. Contractul cadru pentru servicii de consultanță necesare ANDIS este lansat și semnat
5. ANDIS devine complet autonomă	Post 2027	ANDIS funcționează eficient iar procesele de management sunt optimizate continuu. Managementul riscului este integrat în activitățile ANDIS. ANDIS furnizează asistență tehnică altor instituții publice. La acest nivel, ANDIS devine complet autonomă.	1. Toate proiectele de infrastructură din al doilea val sunt operaționale (2028) 2. Studii de fezabilitate pentru proiectele din al treilea val sunt pregătite cu sprijinul părților mobilizate prin Contract Cadru. 3. ANDIS continuă să elaboreze ghiduri metodologice în domeniu

			4. ANDIS începe să furnizeze asistență tehnică altor instituții publice printr-un Contract Cadru (2028) 4. ANDIS începe să furnizeze asistență tehnică altor instituții publice printr-un Contract Cadru (2028)

ANDIS va avea în portofoliul de proiecte investițiile în infrastructura de sănătate cu impact teritorial național sau regional/infrastructura aflată în subordinea Ministerului Sănătății, însă pentru a sprijini implementarea proiectelor de infrastructură și la nivel local, ANDIS poate fi încredințată și cu furnizarea de asistență tehnică pentru autoritățile locale care au în subordine spitale și care vor să demareze investiții în infrastructura publică de sănătate. Acest tip de asistență va consta în:

- modele de finanțare,
- studii de prefizabilitate,
- planuri de management al proiectului,
- studii de fezabilitate, proiectare,
- strategia de achiziții,
- documentația de licitație;
- pregătirea studiilor tehnice

Decizia de a oferi asistență tehnică va fi luată periodic și va ține cont de resursele disponibile și de rolul principal de gestionare a proiectelor ANDIS - gestionarea proiectelor majore de infrastructură de sănătate. Orice planificare va lua în considerare contribuțiile primite de la Ministerul Sănătății referindu-se în mod specific la referințele din Strategia Națională de Sănătate și la master planurile regionale. Asistența tehnică va fi furnizată beneficiarilor/solicitanților prin acorduri-cadru. ANDIS va fi autoritatea contractantă pentru acordurile-cadru, iar beneficiarii finali autoritățile locale care solicită asistența.

Proiectele care vor fi încredințate Agenției vor fi parte componentă a Portofoliului de Proiecte de Infrastructură Sanitară, coordonat de un grup responsabil cu gestionarea Portofoliului, format din managerii de proiecte din cadrul Agenției, beneficiari și alți actori relevanți.

Măsurile tranzitorii: proiectele de construcție a celor trei spitale regionale de urgență nu vor fi transferate ANDIS imediat după înființarea agenției prin ordonanță de urgență, ci doar după ce

ANDIS va fi operațională (de ex.: după numirea Președintelui, a membrilor Consiliului Director, recrutarea personalului principal, finalizarea primei faze a programului de training și dezvoltare profesională, finalizarea măsurilor logistice de înființare). Detaliile măsurilor tranzitorii vor fi detaliate în actul de înființare al ANDIS.

Finanțarea/sustenabilitatea ANDIS va fi asigurată de la bugetul de stat, agenția beneficiind de un buget propriu ca parte a bugetului centralizat al Ministerului Sănătății și a instituțiilor subordonate acestuia. Alte surse de finanțare pot proveni din venituri proprii ca urmare a activităților de asistență tehnică și din finanțări UE pentru costuri de proiect și management de proiect. Conform planului de dezvoltare descris mai sus, se preconizează ca până în anul 2028, ANDIS să devină complet autonomă și sustenabilă financiar.

Ajutor de stat :

ANDIS va fi înființat cu rol de organ de specialitate al administrației publice centrale în domeniul sănătății. Veniturile ce vor fi înregistrate de ANDIS (venituri proprii și din subvenții de la bugetul de stat prin bugetul Ministerului Sănătății) vor fi utilizate exclusiv pentru finanțarea cheltuielilor curente și de capital ale ANDIS.

Având în vedere ca ANDIS nu desfășoară, preponderent, activități legate de piață, ci activități ce intră în sarcina statului, finanțarea acesteia nu reprezintă ajutor de stat.

Calendar

Activități	2021	2022		2023		2024		2025		2026	
	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2
Înființarea ANDIS prin Ordonanță de Urgență, urmată de Hotărârea de Guvern necesară											
Organizare concurs pentru funcția de președinte a Agenției și recrutarea personalului suplimentar											
Întocmirea Portofoliului de Proiecte de Infrastructură Sanitară											

Derularea activității ANDIS- gestionarea implementării proiectelor de infrastructură de sănătate												

Reforma 3: Reforma managementului serviciilor de sănătate și a resurselor umane din sănătate

Reforma 3.1. Managementul serviciilor de sănătate

3.1.1. Provocări și obiective

Performanța scăzută a sistemului de sănătate din România și ineficiențele sale majore sunt cauzate în mare măsură de capacitatea redusă administrativă și managerială. Acest lucru este vizibil la toate nivelurile de îngrijire (asistență medicală primară și comunitară, ambulatorie, spitalicească), chiar dacă în grade diferite, precum și la nivelul instituțiilor responsabile de dezvoltarea, implementarea și/sau evaluarea politicilor de sănătate la nivel central (de ex. Ministerul Sănătății, Casa Națională de Asigurări de Sănătate, Institutul Național de Sănătate Publică etc.), și regional și local (de ex. Direcțiile Județene de Sănătate Publică, Casele Județene de Asigurări de Sănătate, Centrele Regionale de Sănătate Publică etc.).

Capacitatea managerială și administrativă reduse ale personalului din pozițiile sus-menționate este o consecință directă a disponibilității limitate a unor programe educaționale de calitate ridicată în domeniul managementului serviciilor de sănătate, administrație sanitară și politici de sănătate. De-a lungul timpului, numeroase relatări au arătat faptul că, în multe situații, aceste instituții sunt conduse de persoane numite pe criterii politice, subminând prevederile legale conform cărora aceste poziții trebuie ocupate de persoane având cunoștințele și abilitățile corespunzătoare, și care parcurg proceduri transparente de selecție, conform legislației în vigoare.

Pentru a răspunde acestor provocări, obiectivul general al acestei reforme este îmbunătățirea cunoștințelor, abilităților și competențelor resursei umane din managementul serviciilor de sănătate de la toate nivelurile sistemului de sănătate din România.

Reforma propusă este una sistemică, propunându-și să abordeze cauzele care contribuie la performanța redusă a sistemului de sănătate din România în raport cu resursa umană din managementul serviciilor de sănătate.

Pentru a atinge acest deziderat, propunem trei direcții de acțiune, după cum urmează:

- (1) Formare și dezvoltare profesională – acest lucru va asigura o bază largă de personal înalt calificat din rândul căreia să se realizeze selecția și recrutarea pentru pozițiile menționate mai sus;
- (2) Identitate profesională – acest lucru va contribui la profesionalizarea managementului serviciilor de sănătate și crearea unor parcursuri profesionale clare, care vor contribui la creșterea vizibilității și atractivității acestor poziții din sistem;
- (3) Reglementare – acest lucru va permite modificărilor propuse să genereze un impact durabil asupra sistemului de sănătate prin translatarea lor în acțiuni care să fie implementate, monitorizate și evaluate, și îmbunătățite în mod continuu.

3.1.3. Grup țintă

Reforma de față țintește următoarele categorii de personal din sistemul de sănătate:

- (1) membri ai comitetelor directoare ale spitalelor (manager, director medical, director financiar-contabil, director de îngrijiri);
- (2) șefi de secții, șefi de laboratoare din cadrul unităților sanitare;
- (3) directori executivi, directori executivi adjuncți, medici șefi ai Direcțiilor Județene de Sănătate Publică;

- (4) directori, medici șefi ai Caselor Județene de Asigurări de Sănătate;
- (5) manageri ai Serviciilor Județene de Ambulanță;
- (6) personal de conducere din structurile Ministerului Sănătății și Casei Naționale de Asigurări de Sănătate;
- (7) conducători ai instituțiilor aflate în subordinea și coordonarea Ministerului Sănătății;
- (8) personalul cu atribuții administrative și de management din cadrul serviciilor de asistență medicală primară, comunitară și ambulatoriu;
- (9) personalul cu atribuții administrative și de management din structurile responsabile de domeniul sănătății din cadrul autorităților administrației publice locale; etc.

3.1.4. Mecanism de implementare

În vederea atingerii obiectivului general menționat mai sus de a îmbunătăți cunoștințele, abilitățile și competențele personalului din managementul serviciilor de sănătate la toate nivelurile sistemului, propunem următorul set de activități:

- evaluarea modului actual al programelor formare a resursei umane din managementul serviciilor de sănătate și auditarea programelor de formare în sensul alinierii cu obiectivele și nevoile sistemului de sănătate;
- dezvoltarea mecanismului de evaluare periodică și acreditare a programelor de formare inițială și continuă pentru resursa umană din managementul serviciilor de sănătate;
- dezvoltarea cerințelor obligatorii pentru acreditarea programelor de formare inițială și continuă pentru resursa umană din managementul serviciilor de sănătate;
- modificarea și adoptarea legislației privitoare la acreditarea programelor formare a resursei umane din managementul serviciilor de sănătate;
- operaționalizarea instituției responsabile de acreditarea programele de formare a resursei umane din managementul serviciilor de sănătate;
- includerea criteriilor referitoare la menținerea, dezvoltarea și motivarea resurselor umane în rândul criteriilor de acreditare a spitalelor;
- modificarea și adoptarea legislației referitoare la implementarea programelor formare a resursei umane din managementul serviciilor de sănătate și a criteriilor pe care trebuie să le îndeplinească furnizorii de programe de formare inițială și continuă;
- operaționalizarea entității (instituție / consorțiu) care va realiza formarea resursei umane existente cu atribuții în managementul serviciilor de sănătate, în acord cu noua viziune;
- derularea programelor de formare pentru resursa umană existente cu atribuții în managementul serviciilor de sănătate, în acord cu noua viziune;
- modificarea și adoptarea legislației în vederea înființării și dezvoltării corpului profesional al experților în managementul serviciilor de sănătate;
- modificarea și adoptarea legislației (L95/2006 și actele normative subsecvente) în vederea specificării condițiilor minime obligatorii pentru ocuparea și menținerea pozițiilor de management în sistemul de sănătate;
- definirea categoriilor profesionale cărora li se vor aplica reglementările în cauză (resursa umană cu atribuții în managementul serviciilor de sănătate la multiple niveluri – al unităților sanitare, al Ministerului Sănătății și Casei Naționale de Asigurări de Sănătate, al instituțiilor deconcentrate).

Implementarea reformei de față va fi coordonată de Ministerul Sănătății, cu sprijin tehnic din partea partenerilor academici cu experiență și rezultate notabile în livrarea de programe educaționale pe subiectele menționate mai sus. De asemenea, avem în vedere realizarea de parteneriate pentru sprijin tehnic cu organizații internaționale de prestigiu (Organizația Mondială a Sănătății etc.) pentru a reflecta lecțiile învățate din experiența internațională. Alte

instituții relevante, la nivel central și local, din sistemul național de sănătate vor fi consultate pe durata implementării reformei.

Ministerul Sănătății va fi responsabil de elaborarea și aprobarea modificărilor legislative propuse. În ceea ce privește acreditarea programele de formare a resursei umane din managementul serviciilor de sănătate, Ministerul Sănătății va colabora cu acele instituții din mediul academic care au un portofoliu de prestigiu în domeniul formării și dezvoltării resursei umane cu atribuții în managementul serviciilor de sănătate (asociația G6 a Universităților de Medicină și Farmacie, Universitatea Babeș-Bolyai Cluj-Napoca, Universitatea București) și Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior. Derularea programelor de formare va fi realizată ca urmare a derulării procedurii de achiziție de către Ministerul Sănătății/ ANDIS/ ONAC.

Pentru implementarea cu succes a reformei, se are în vedere reformarea și eficientizarea activității Școlii Naționale de Sănătate Publică, Management și Perfecționare în Domeniul Sanitar București, precum și realizarea unui centru de excelență în dezvoltarea capacității pentru managementul serviciilor de sănătate.

Ajutor de stat:

Având în vedere faptul că entitatea (instituție / consorțiu) care va realiza formarea resursei umane existente cu atribuții în managementul serviciilor de sănătate nu va desfășura activitate economică. Prin analogie, nici formatorii din cadrul consorțiului nu fac activitate economică. În concluzie, finanțarea acestei entități/consorțiu nu reprezintă ajutor de stat.

Activități	2021	2022		2023		2024		2025		2026	
	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2
Ajustarea legislației și cadrului normativ necesare implementării reformei în managementul serviciilor de sănătate											
Evaluarea și auditarea programelor de formare actuale											
Crearea cadrului legislativ (cerințe obligatorii, acreditare, evaluare periodică) pentru acreditarea programelor de formare											
Operaționalizarea instituției responsabile de acreditarea și evaluarea programelor de formare											
Operaționalizarea consorțiului pentru realizarea formării HR											

Dezvoltarea și derularea programelor de formare pentru personalul curent											
Dezvoltarea și derularea programelor de formare pentru personalul nou											
Monitorizare & evaluare											

Reforma 3.2. Dezvoltarea resurselor umane din domeniul sănătății

3.2.1. Provocări și obiective

Sistemul de sănătate din România se confruntă cu numeroase provocări în domeniul resurselor umane. Acestea includ – dar nu sunt limitate la – deficitul numeric în anumite specialități medicale (medicină de familie, ATI, epidemiologie, sănătate publică etc.) și pentru anumite profesii medicale (medici, asistenți medicali, moașe, asistenți medicali comunitari etc.), dezechilibre geografice în ceea ce privește distribuția personalului medical, diferențe pe alocuri notabile între competențele pe care personalul medical le deține și cele pe care ar trebui să le dețină (îndeosebi cu privire la utilizarea noilor tehnologii, complianța la parcursurile terapeutice ale pacienților, precum și abilități transversale – comunicare, leadership, muncă în echipă).

Aceste provocări au fost accentuate, de-a lungul timpului, de emigrația masivă a personalului medical. În special după anul 2007, anul integrării României în Uniunea Europeană, un număr semnificativ de cadre medicale au decis să profeseze în alte State Membre ale Uniunii Europene. Factorii care au determinat aceste fluxuri de personal țin atât de atractivitatea altor sisteme de sănătate (factori de tip *pull* – cum ar fi venituri mai ridicate, condiții mai bune de lucru, posibilități de dezvoltare profesională și personală etc.), cât și de atractivitatea redusă a sistemului de sănătate din România (factori de tip *push* – cum ar fi venituri mai scăzute, condiții dificile de lucru, posibilități reduse de dezvoltare profesională și personală etc.).

Răspunsul sistemului de sănătate la aceste provocări a fost unul insuficient. Conform analizelor Comisiei Europene, România nu a avut și nici nu are momentan un plan strategic pentru abordarea problematicii resurselor umane din sănătate. În absența unui asemenea plan strategic, capacitatea sistemului de sănătate din România de a planifica și previziona nevoile de resurse umane va fi semnificativ redusă. Acest lucru va duce la accentuarea dezechilibrelor curente, și implicit reducerea accesului populației la servicii de sănătate (fenomenul *deșertificării medicale*).

Pentru a răspunde provocărilor menționate mai sus, obiectivul general al acestei reforme este consolidarea capacității sistemului de sănătate din România de a educa, recruta, menține și motiva o forță de muncă pregătită să răspundă nevoilor de sănătate curente și viitoare ale populației.

Reforma propusă recunoaște natura complexă a problematicii resurselor umane din sănătate, care necesită a abordare la nivelul întregului Guvern (whole-of-Government), date fiind implicațiile suplimentare din domeniile educației, muncii, finanțelor, administrației publice locale, digitalizării etc.

În vederea îndeplinirii obiectivului menționat, propunem următoarele trei direcții de acțiune:

(1) Elaborarea cadrului strategic pentru dezvoltarea resurselor umane din sănătate – acest lucru va contribui la o abordare coerentă și consecventă în ceea ce privește generarea resurselor umane în sănătate, gestionarea resurselor umane în sănătate, motivarea resurselor umane în sănătate și guvernarea forței de muncă în sănătate, în acord cu obiectivele de ansamblu ale sistemului de sănătate;

(2) Elaborarea planurilor de acțiune individualizate pentru dezvoltarea resurselor umane din asistența medicală primară și comunitară, ambulatorie și de spital, precum și sănătate publică – această direcție va reprezenta operaționalizarea cadrului strategic menționat mai sus, în vederea transformării sistemice a nivelului de cunoștințe, abilități și competențe ale resursei umane din sănătate, și a susținerii celorlalte reforme și investiții din Planul Național de Redresare și Reziliență (PNRR), Programul Operațional Sănătate (POS) și bugetul de stat;

(3) Dezvoltarea capacității instituționale pentru managementul resurselor umane din sănătate – în vederea susținerii primelor două direcții de acțiune (în special a componentelor de planificare și previzionare, analiză, și reglementare) și cu scopul de a asigura sustenabilitatea reformelor.

3.2.3. Grup țintă

Reforma de față are două categorii de beneficiari – beneficiari primari și beneficiari secundari. *Beneficiarii primari* sunt reprezentați de:

- (1) personalul existent și viitor din asistența medicală primară și comunitară;
- (2) personalul existent și viitor din asistența medicală ambulatorie;
- (3) personalul existent și viitor din asistența medicală spitalicească;
- (4) personalul existent și viitor din domeniul sănătății publice.

Beneficiarii secundari sunt reprezentați de:

- (1) personalul responsabil de gestionarea resurselor umane (componentele de reglementare, planificare, previzionare, dezvoltare de politici de recrutare, menținere și motivare etc.) în instituțiile centrale;
- (2) personalul responsabil de gestionarea resurselor umane în instituțiile regionale și locale;
- (3) personalul responsabil de gestionarea resurselor umane la nivelul unităților medicale, etc.

3.2.4. Mecanism de implementare

În vederea îndeplinirii obiectivului general menționat mai sus, propunem următorul set de activități:

- realizarea unei analize detaliate a nevoilor de dezvoltare profesională pentru resursele umane de la toate nivelurile sistemului de sănătate;
- realizarea unui Plan Strategic Multianual pentru Dezvoltarea Resurselor Umane din Sănătate;
- realizarea de Planuri Sectoriale pentru Dezvoltarea Resurselor Umane din Sănătate, pe baza planului strategic;
- ajustarea cadrului legislativ normativ în domeniul planificării și gestionării resurselor umane din sănătate;
- dezvoltarea unui cadru normativ de reglementare referitor la personalul medical, menținerea, motivarea, evaluarea și dezvoltarea lui continuă;
- adaptarea învățământului din domeniul sănătății la reformele din domeniu și cerințele globale prin formarea profesională bazată pe competențe;
- elaborarea unui cadru privind formarea postuniversitară adecvată, calitativă și cantitativă a personalului medical în conformitate cu necesitățile sistemului sănătății, accentuând atractivitatea profesiilor din domeniul sănătății;

- consolidarea continuă a capacităților profesionale în domeniul educației medicale continue la nivel de competențe și conform necesităților sistemului de sănătate;
- îmbunătățirea fluxului informațional referitor la forța de muncă în sănătate prin ajustarea mecanismelor de colectare, prelucrare, analiză și diseminare a datelor cu privire la resursele umane în sănătate în scopul planificării și distribuției corecte a forței de muncă;
- crearea și implementarea unui mecanism eficient de planificare a resursei umane în sănătate;
- sprijinirea activităților de analiză și cercetare în domeniul resurselor umane pentru a identifica opțiunile de politici bazate pe dovezi, evaluările de impact și rentabilitatea investițiilor și a intervențiilor;
- implementarea unui management eficient al resurselor umane în sănătate la nivel instituțional, dezvoltarea capacităților direcțiilor/departamentelor de resurse umane la nivelul unităților sanitare;
- implementarea unui management eficient economico-financiar pentru asigurarea condițiilor adecvate de muncă, instruire și motivare a personalului medical;
- dezvoltarea de colaborări naționale, regionale și internaționale în domeniul elaborării și implementării celor mai bune politici în domeniul dezvoltării resurselor umane din sănătate, bazate pe dovezi;
- dezvoltarea și implementarea unui sistem coerent de recunoaștere diferențiată a meritelor profesionale și de recompensă a acestora.

Implementarea de ansamblu a acestei reforme va fi condusă de Ministerul Sănătății și instituțiile aflate în subordinea / coordonarea sa, cu sprijin tehnic de la parteneri academici cu expertiză în domeniu și cu un istoric de rezultate remarcabile în domeniile vizate de reformă. De asemenea, avem în vedere sprijinul tehnic oferit de organizații internaționale prestigioase (cum ar fi Organizația Mondială a Sănătății, Observatorul European pentru Sisteme și Politici de Sănătate, WONCA, CPME, ICN etc.). Alte instituții de la nivel central și local din România (atât din sistemul de sănătate cât și din domenii conexe) vor fi consultate pe măsură ce reforma va fi implementată.

De asemenea, prevedem crearea unei sinergii cu Programul Operațional Sănătate (POS). Astfel, activitățile aferente îndeplinirii obiectivelor acestei priorități și care au drept beneficiari resursele umane din sănătate sunt planificate a se desfășura și finanța în cadrul POS.

Ministerul Sănătății va fi responsabil de elaborarea și aprobarea cadrului strategic, precum și de elaborarea și aprobarea cadrului legislativ normativ în domeniul planificării și gestionării resurselor umane din sănătate.

În privința implementării activităților de formare profesională, Ministerul Sănătății va colabora cu mediul academic asociația G6 a Universităților de Medicină și Farmacie.

Derularea programelor de formare va fi realizată ca urmare a derulării procedurii de achiziție de către Ministerul Sănătății/ ANDIS/ ONAC.

Consortiul selectat nu va desfășura activitate economică, urmând ca finanțarea să ajungă atât la instituțiile din consorțiu cât și la formatori.

Ajutor de stat:

Referitor la implicațiile ajutorului de stat în ceea ce privește pregătirea profesională a personalului administrativ și managerial, având în vedere ca activitățile de formare profesională sunt destinate beneficiarilor secundari, precum și personalului din domeniul sănătății publice, care au atribuții în servicii de sănătate cu titlu gratuit, activitățile de instruire pot să fie asimilate beneficiilor destinate acestor categorii de personal, și nu vor fi clasificate ca ajutor de stat.

3.2.6. Calendar

Activități	2021	2022		2023		2024		2025		2026	
	SI	SI	S2	SI	S2	SI	S2	SI	S2	SI	S2
Realizarea evaluării inițiale											
Elaborarea și adoptarea cadrului strategic pentru dezvoltarea resurselor umane din sănătate											
Dezvoltarea Planului Strategic Multi-Anual pentru Dezvoltarea Resurselor Umane din Sănătate											
Elaborarea planurilor de acțiune individualizate pentru dezvoltarea RUS											
Dezvoltarea capacității instituționale pentru managementul RUS											
Elaborarea și implementarea mecanismelor de planificare a resursei umane în sănătate (RUS)											
Elaborarea și implementarea sistemului de recunoaștere diferențiată a meritelor profesionale și de recompensă a acestora											
Consolidarea continuă a capacităților profesionale în domeniul educației medicale continue											
Ajustarea mecanismelor de colectare, prelucrare, analiză și diseminare a datelor referitoare la RUS											

Monitorizare & evaluare												

Reforma 3.3. Creșterea integrității, reducerea vulnerabilităților și a riscurilor de corupție în sistemul de sănătate

Provocări și obiective

În ciuda progreselor înregistrate în ultimii ani, sistemul de sănătate din România încă înregistrează dificultăți cauzate de corupția la diferite niveluri. Neremediate, acestea vor contribui la ineficiența unui sistem de sănătate deja finanțat insuficient.

Printre formele pe care corupția la ia în sistemul de sănătate se numără conflictul de interese. Acesta poate să afecteze resursa umană la toate nivelurile – al administrației centrale, al instituțiilor deconcentrate, al conducerii unităților sanitare, al personalului care acordă îngrijiri directe pacienților etc.

Pornind de la aceste observații, obiectivul acestei reforme este îmbunătățirea definirii și reglementării conflictului de interese la nivelul sistemului de sănătate din România și capacitatea resursei umane pentru prevenirea situațiilor care pot duce la situații de corupție și/sau conflict de interese.

Cele două direcții de acțiune pe care le propunem sunt următoarele:

- (1) Reglementare – o mai bună definire a conflictului de interese în domeniul sănătății, riscului de conflict de interese în domeniul sănătății, a instituțiilor responsabile de gestionarea unor potențiale conflicte de interese din sectorul sanitar etc.
- (2) Creșterea conștientizării – prin programe de formare adresate personalului din administrația centrale, instituțiile deconcentrate, conducerea unităților sanitare, personalului care acordă îngrijiri directe pacienților etc.

Grup țintă

Această reformă se adresează personalului din administrația centrale, instituțiile deconcentrate, conducerea unităților sanitare, personalului care acordă îngrijiri directe pacienților etc.

Mecanism de implementare

În vederea îndeplinirii obiectivului general menționat mai sus, propunem următorul set de activități:

- realizarea unei analize detaliate a nevoilor de dezvoltare profesională în domeniul integrității și anticorupției;
- înființarea în cadrul Ministerului Sănătății a unui mecanism de prioritizare a alocărilor bugetare și evaluare a oportunității deciziilor MS și CNAS, conform studiilor bazate pe dovezi și a unor metodologii și criterii clare de evaluare;
- transparentizarea utilizării resurselor publice prin agregarea centralizată a datelor pe portalul transparenta.ms.ro;
- instituirea la nivelul MS și CNAS a unui mecanism comun de monitorizare și control al furnizorilor din sistemul de asigurări sociale de sănătate;
- instituirea unui mecanism de trasabilitate a medicamentelor de pe piața românească;
- îmbunătățirea mecanismelor de răspundere pentru manageri și ceilalți reprezentanți ai aparatului decizional din spitale;
- dezvoltarea unui nou mecanism de susținere financiară a educației medicale continue, care să elimine sponsorizările industriei farmaceutice și de echipamente medicale către personalul medical;

- identificarea situațiilor care pot genera conflicte de interese în rândul personalului clinic și managerial din unitățile medicale și implementarea de soluții pentru prevenirea și rezolvarea lor;
- revizuirea mecanismului de feedback al pacientului pentru a obține, independent de unitățile medicale, informații despre experiența pacienților.
- formare adresată personalului din administrația centrale, instituțiile deconcentrate, conducerea unităților sanitare, personalului care acordă îngrijiri directe pacienților etc.

Ajutor de stat:

Referitor la implicațiile ajutorului de stat în ceea ce privește programele de formare adresate personalului din administrația centrale, instituțiile deconcentrate, conducerea unităților sanitare, personalului care acordă îngrijiri directe pacienților etc., și ca activitățile de formare profesională sunt destinate personalului din domeniul sănătății publice, care au atribuții în servicii de sănătate cu titlu gratuit, activitățile de instruire pot să fie asimilate beneficiilor destinate acestor categorii de personal, și nu vor fi clasificate ca și ajutor de stat.

Calendar

Activități	2021	2022		2023		2024		2025		2026	
	S1	S1	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2
Realizarea evaluării inițiale											
Ajustarea legislației și cadrului normativ											
Elaborarea unui mecanism de prioritizare a alocărilor bugetare realizate de MS și CNAS											
Transparentizarea utilizării resurselor publice prin agregarea centralizată a datelor pe portalul transparenta.ms.ro											
Evaluarea performanței sistemului de achiziții centralizate al Ministerului Sănătății și a oportunităților de extindere a sistemului											
Elaborarea unui mecanism comun MS și CNAS de monitorizare și											

control al furnizorilor din sistemul de asigurări sociale de sănătate											
Elaborarea și implementarea unui mecanism de trasabilitate a medicamentelor de pe piață românească											
Consolidarea structurilor de control și integritate ale Ministerului Sănătății											
Ajustarea mecanismelor de răspundere pentru manageri și ceilalți reprezentanți ai aparatului decizional din spitale											
Elaborarea și implementarea unui nou mecanism de susținere financiară a educației medicale continue											
Auditarea situațiilor care pot genera conflicte de interese în rândul personalului clinic și managerial											
Revizuirea mecanismului de feedback al pacientului											
Derularea de programe de training în domeniul integrității pentru personalul din sistemul de sănătate											
Monitorizare & evaluare											

Investiția 1: Investiții în infrastructura medicală prespitalicească, cu scopul creșterii accesului la servicii medicale de bază.

Provocări și obiective

Procentul de nevoi medicale nesatisfăcute se menține crescut în România. Există, de asemenea, diferențe privind accesul la servicii medicale în funcție de regiune, etnie, vârstă sau nivelul de venituri. Astfel, persoanele care locuiesc în mediul rural sau urbanul mic, cele din comunități marginalizate și cele cu nivel socio-economic scăzut au acces redus la îngrijire medicală. (State of Health 2019 - OECD). În plus, există un nivel redus de integrare între diferitele forme de asistență medicală, iar personalul medical este inegal distribuit între diferite zone ale țării și, respectiv, între mediul rural și cel urban.

Obiectivele investiției:

Creșterea accesului populației din zonele rurale și din zonele defavorizate la asistență medicală de bază, inclusiv la servicii de prevenție și de diagnostic și tratament precoce;

Creșterea complexității serviciilor medicale în asistența medicală primară, ambulatorie și comunitară.

Vor fi finanțate ambulatorii de specialitate publice, centre comunitare aflate în domeniul public al unităților administrativ-teritoriale, precum și cabinete/clinici de medicină de familie.

Ambulatoriile de specialitate oferă servicii medicale de specialitate de complexitate medie pentru populația din zona respectivă sau din zonele învecinate. Serviciile au impact local și nu se încadrează în definiția ajutorului de stat. Dezvoltarea acestor servicii nu determină în niciun caz un risc de denaturare a concurenței, deoarece ele vor fi susținute în zone geografice mai puțin deservite (în care volumul anual de servicii pe locuitor este inferior mediei naționale).

Cabinetele de medicină de familie furnizează servicii medicale de complexitate redusă, care fac parte din pachetul de servicii de bază pentru persoanele asigurate, respectiv din pachetul minimal de servicii, pentru persoanele neasigurate. Aceste servicii se încadrează în servicii de asistență primară a sănătății (conform Organizației Mondiale a Sănătății). Ele sunt adresate populației generale și în particular populației vulnerabile. Și aici dezvoltarea acestor servicii nu determină în niciun caz un risc de denaturare a concurenței, deoarece ele vor fi susținute în mediul rural (unde acoperirea cu medici de familie este deficitară de la începutul funcționării sistemului de asigurări de sănătate, dar totuși aici trăiesc 45% din cetățeni) și în zone geografice mai puțin deservite (în care volumul anual de servicii pe locuitor este inferior mediei naționale). Serviciile au impact local.

Centrele comunitare sunt entități publice aflate în domeniul public al unităților administrativ-teritoriale. Aceste vor reuni furnizori de servicii de bază de tip medical și social, servicii care sunt destinate exclusiv populației din proximitate, cu accent pe populația vulnerabilă. Centrele vor avea impact local, furnizând servicii de complexitate redusă (de ex. vizite și îngrijiri la domiciliu

pentru persoane vârstnice, persoane expuse unor riscuri pentru starea de sănătate, de exemplu alcoolici, familii expuse la violență domestică, copii cu părinți plecați în străinătate, persoane cu afectare parțială sau totală a capacității de a desfășura activitățile zilnice), care fac parte din îngrijirea primară a stării de sănătate, sau facilitează accesul la serviciile primare, pentru populația vulnerabilă, cu bariere de acces de tip cultural, educațional sau informațional. De asemenea, aceste servicii au impact local, nu se încadrează în definiția ajutorului de stat și sunt destinate prioritar sau exclusiv populației vulnerabile. Aceste tipuri de servicii nu afectează în niciun caz concurența, deoarece sunt înființate în zone cu acces deficitar la servicii, fie din punct de vedere geografic, fie din punct de vedere economic și sunt furnizate în mod gratuit pentru beneficiari vulnerabili. Serviciile au impact local.

1.1 Construcția de centre comunitare integrate sau reabilitarea/modernizarea/extinderea infrastructurii existente și/sau dotarea acestora.

200 de centre comunitare integrate în zonele rurale marginalizate și în zonele urbane marginalizate. Centrele comunitare integrate se organizează și funcționează conform cadrului normativ existent, care urmează a fi completat și actualizat până în 10.2021. Investiția constă în construirea de centre comunitare noi sau renovarea și dotarea celor existente. Clădirile urmează să respecte criteriile de eficiență energetică și clădire verde. Din funcțiunile propuse ale centrului vor face parte: cabinet pentru medic de familie, mic laborator "point of care", cabinet pentru medic specialist/moașă, cabinet stomatologic (opțional), suplimentar față de cele prevăzute în normele existente.

Prioritizarea UAT-urilor la accesarea fondurilor pentru investiții va ține cont de :

- îndeplinirea criteriului: număr vulnerabili /comunitate (minim 500 persoane vulnerabile din punct de vedere medical, social sau economic)
- Disponibilitatea la asociere cu alte localități vulnerabile
- Existența la nivelul comunității a unui asistent medical comunitar și a unui asistent social
- UAT fără medic de familie sau cu număr insuficient de medici de familie raportat la populație
- Existența unei hotărâri de consiliu local pentru înființarea CCI
- Identificarea localității ca zona rurala marginalizata (cf criteriilor din Atlasul zonelor rurale marginalizate, WB) dar și conform bazei de date privind rețeaua de AMC și MF
- Existența unui protocol de colaborare cu un medicul de familie

1.2 Reabilitarea, modernizarea și dotarea a 3.000 de (asocieri de) cabinete de asistență medicală primară (medici de familie) cu facilități de screening, diagnostic precoce și monitorizare a pacienților cronici, prioritizând cabinetele din mediul rural și din urban (inclusiv zone marginalizate/defavorizate). Dotarea va cuprinde: aparatură de laborator "point of care", echipamente medicale de tipul: electrocardiograf, ecograf, mobilier medical și instrumentar medical; vor fi alocate de asemenea fonduri pentru renovarea clădirii cu scopul conformării la normele igienico-sanitare și a creșterii eficienței energetice.

Finanțarea va fi acordată cu prioritate cabinetelor medicale astfel :

Vor avea prioritate cabinetele din mediul rural

Pentru cabinetele din mediul urban, vor fi prioritizate cele din orașele de rang III (cf. legii 351/2001, actualizată), urmate de cele de rang II și de cele de rang I.

Pentru cabinetele din mediul urban (rang II și I) vor putea accesa finanțare medicii de familie organizați într-o formă asociativă (cabinete medicale grupate; cabinete medicale asociate; societate civila medicala), care au sediul în aceeași clădire.

1.3 Dotarea și/sau reabilitarea a 100 de cabinete de planificare familială din cele 117 cabinete de planificare existente. Cabinetele de planificare familială vor suferi intervenții de reabilitare și reamenajare și vor primi dotări de aparatură medicală de laborator și imagistică.

1.4. Dezvoltarea de caravane medicale care vor putea derula activități de screening mamar și pentru cancerul cervical în zonele cu acces limitat la servicii de asistență medicală specializată. Caravanele de screening (unități mobile) se vor aloca centrelor regionale care derulează în acest moment activități de screening cervical și care au deja expertiză în astfel de activități (10 caravane în 8 centre).

1.5. Reabilitarea, modernizarea, extinderea (inclusiv prin construcții de clădiri noi), dotarea a cel puțin 30 de ambulatorii/ unități medicale publice sau a altor structuri publice care furnizează asistență medicală ambulatorie (inclusiv din lista proiectelor care sunt în lista de rezervă a apelului proiecte din Programul Operațional Regional precum si alte proiecte.).

Grup țintă

Furnizorii de servicii medicale de la nivel de asistență medicală primară și ambulatorie; furnizorii de asistență medicală comunitară; furnizorii de asistență de planificare familială;

Beneficiarii principali ai reformei sunt reprezentați de pacienți și de familiile pacienților, în special pacienții din mediul rural și din comunitățile defavorizate. Aceștia vor beneficia de acces la servicii medicale de bază la nivelul comunității.

Implementare

1.1 Pentru realizarea criteriilor de prioritizare a investițiilor în centrele comunitare integrate precum și pentru finalizarea procesului de selectare a UAT-urilor care vor beneficia de aceste investiții, Ministerul Sănătății (prin Unitatea pentru Asistență Medicală Comunitară) va colabora cu Ministerul Muncii și Justiției Sociale și Ministerul Educației. Va fi încheiat un protocol de colaborare între aceste 3 instituții, având ca finalitate adoptarea criteriilor de prioritizare ale acestor investiții printr-un ordin comun interministerial.

1.2 Ministerul Sănătății va elabora criteriilor de prioritizare aferente investițiilor în cabinetele medicilor de familie.

1.3 Unitățile sanitare publice care au în structura organizatorică cabinete de planificare familială vor aplica pentru finanțare. Acestea vor fi responsabile de derularea și implementarea proiectelor

1.4 Ministerul Sănătății, în parteneriat cu centrele care derulează proiecte de screening pentru cancer de col uterin vor analiza posibilitatea realizării de achiziție centralizată a unităților mobile prevăzute a fi finanțate prin PNRR.

1.5 Ca urmare a realizării procesului de consultare a autorităților publice locale, precum și a discuțiilor purtate cu AMPOR, Ministerul Sănătății va centraliza și mapa nevoile de investiții de la nivelul unităților sanitare din țară, va întocmi procedurile de prioritizare și selecție a beneficiarilor, va monitoriza implementarea investițiilor. Acolo unde va fi cazul, prin Agenția Națională pentru Dezvoltarea Infrastructurii în Sănătate/ONAC, va gestiona achizițiile centralizate, va contracta expertiză tehnică externă în funcție de nevoile fiecărei investiții planificate, va monitoriza implementarea investițiilor, va consulta alte structuri asociative (ex: Uniunea Arhitecților) pentru a identifica potențiale soluții eficiente de implementare a proiectelor.

Ajutor de stat:

Vor fi finanțate ambulatoriile/ unităților medicale / alte structuri care furnizează asistență medicală ambulatorie publice, centre comunitare a căror infrastructură este în domeniul public al unităților administrativ-teritoriale, precum și cabinete/clinici de medicină de familie.

Ambulatoriile de specialitate oferă servicii medicale de specialitate de complexitate medie pentru populația din zona respectivă sau din zonele învecinate. Serviciile au impact local și nu se încadrează în definiția ajutorului de stat. Dezvoltarea acestor servicii nu determină în niciun caz un risc de denaturare a concurenței, deoarece ele vor fi susținute în zone geografice mai puțin deservite (în care volumul anual de servicii pe locuitor este inferior mediei naționale).

Cabinetele de medicină de familie furnizează servicii medicale de complexitate redusă, care fac parte din pachetul de servicii de bază pentru persoanele asigurate, respectiv din pachetul minimal de servicii, pentru persoanele neasigurate. Aceste servicii se încadrează în servicii de asistență primară a sănătății (conform Organizației Mondiale a Sănătății). Ele sunt adresate populației generale și în particular populației vulnerabile. Și aici dezvoltarea acestor servicii nu determină în niciun caz un risc de denaturare a concurenței, deoarece ele vor fi susținute preponderent în mediul rural (unde acoperirea cu medici de familie este deficitară de la începutul funcționării sistemului de asigurări de sănătate, dar totuși aici trăiesc 45% din cetățeni) și în zone geografice mai puțin deservite (în care volumul anual de servicii pe locuitor este inferior mediei naționale). Serviciile au impact local.

Centrele comunitare sunt entități publice aflate în domeniul public al unităților administrativ-teritoriale. Aceste vor reuni furnizori de servicii de bază de tip medical și social, servicii care sunt destinate exclusiv populației din proximitate, cu accent pe populația vulnerabilă. Centrele vor avea impact local, furnizând servicii de complexitate redusă (de ex. vizite și îngrijiri la domiciliu

pentru persoane vârstnice, persoane expuse unor riscuri pentru starea de sănătate, de exemplu alcoolici, familii expuse la violență domestică, copii cu părinți plecați în străinătate, persoane cu afectare parțială sau totală a capacității de a desfășura activitățile zilnice), care fac parte din îngrijirea primară a stării de sănătate, sau facilitează accesul la serviciile primare, pentru populația vulnerabilă, cu bariere de acces de tip cultural, educațional sau informațional. De asemenea, aceste servicii au impact local, nu se încadrează în definiția ajutorului de stat și sunt destinate prioritar sau exclusiv populației vulnerabile. Aceste tipuri de servicii nu afectează în niciun caz concurența, deoarece sunt înființate în zone cu acces deficitar la servicii, fie din punct de vedere geografic, fie din punct de vedere economic și sunt furnizate în mod gratuit pentru beneficiari vulnerabili. Serviciile au impact local.

	2021	2022		2023		2024		2025		2026	
Activități	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2
1. Centre Comunitare Integrate											
1.1 Identificarea beneficiarilor											
1.2 Elaborarea documentației tehnice											
1.3. Finalizarea construcțiilor											
1.4. Achiziția echipamentelor											
1.5. Recepția lucrărilor de construcție + instalarea și punerea în funcțiune a echipamentelor /dotărilor medicale											
2. Cabinete (Asocieri de cabinete) de asistență medicală primară											

2.1. Elaborarea caietelor de sarcini											
2.2. Achiziție echipamente											
2.3. Implementarea proiectelor											
3. Cabinete de planificare familială											
3.1. Elaborarea documentației tehnice											
3.2. Achiziție echipamente											
3.3. Implementarea proiectelor											
4. Achiziția unitatilor mobile de screening mamar și pentru leziuni maligne cervicale											
4.1. Întocmirea caietelor de sarcini necesare achiziție											
4.2. Derularea procedurilor de achiziție											
4.3. Implementarea proiectelor											
5. Ambulatorii/ unități medicale publice/ alte structuri publice care furnizează asistență medicală ambulatorie											
5.1. Selectarea proiectelor											

5.2. Derularea procedurilor de achiziție											
5.3. Implementare proiecte											

Investiția 2: Investiții în infrastructura spitalicească publică

În vederea creșterii siguranței pacientului în unitățile medicale, fondul construit existent are nevoie de intervenții integrate urgente, care să vizeze măsuri de asigurare a siguranței la incendiu, a siguranței structurale a clădirii și a siguranței la seism, de îmbunătățire a performanței energetice, cât și de prevenire a infecțiilor nosocomiale. Însă o bună parte a clădirilor existente cu funcțiunea de îngrijire medicală nu mai pot fi conformate la normele de siguranță la incendii și la cele igienico-sanitare, fiind construite în prima parte a secolului XX, concepute inițial pentru a găzdui alte funcțiuni.

Spitalele finanțate îndeplinesc nevoi esențiale în domeniul asistenței medicale și de lungă durată, al îngrijirii copilului, al asistenței medicale a grupurilor vulnerabile

Intervențiile vor fi de mai multe tipuri:

2.1. Investiții în infrastructură spitalicească publică nouă, în vederea relocării integrale sau parțiale a unității medicale din acele spații care pun în pericol pacientul și care nu răspund cerințelor igienico-sanitare (eg: circuite sanitare) cu scopul

- furnizării de noi servicii medicale.
- îmbunătățirii calității serviciilor medicale furnizate

2.2. Investiții în echipamente medicale și aparatură pentru infrastructura sanitară nou construită, inclusiv pentru telemedicină

2.3. Investiții în infrastructura destinată pacientului critic neonatal, cu scopul diagnosticării precoce, tratamentului antenatal/neonatal și postnatal.

Această activitate vizează:

- Dotarea cu echipamente medicale pentru profilaxia retinopatiei de prematuritate
- Dotarea cu echipamente medicale pentru realizarea programului de screening/ prevenție pentru malformații congenitale cardiace
- Asigurarea transportului medical adaptat pacientului critic neonatal (pentru toate condițiile medico-chirurgicale speciale)
- Realizarea și modernizarea centrelor de training pentru derularea programelor de instruire a personalului pentru pacientul critic neonatal

Acest demers va îmbunătăți adresabilitatea nou născuților cu afecțiuni critice *de la 64% la 96%*.

2.4. Investiții în dotarea spitalelor publice cu echipamente și materiale destinate reducerii riscului de infecții în mediul de spital.

Având în vedere ratele crescute ale mortalității evitabile, mortalității prin cauze tratabile și mortalității infantile, în ceea ce privește investițiile în infrastructura nouă, vor avea prioritate

investițiile (clădiri nou construite în vederea relocării din cele vechi sau reabilitarea/ extinderea celor existente) în infrastructura spitalicească publică în care se asigură tratamentul afecțiunilor cardiovasculare și oncologice, tratamentul bolilor infecțioase și pneumologice, precum și investițiile în maternități și spitale de pediatrie. Investițiile în infrastructura spitalicească sunt complementare tratamentului acestor patologii și asigură accesul la servicii de calitate și sigure.

De asemenea sistemul de sănătate din România este deficitar în domeniul patologieilor complexe, precum transplant și tratamentul marilor arși. În prezent, nu mai există niciun centru acreditat pentru transplant pulmonar, iar copiii au acces doar la transplant renal, pentru restul tipurilor de transplant aceștia fiind transferați în străinătate. Ministerul Sănătății are un parteneriat cu Italia pentru transplant pulmonar și lucrează la un acord de parteneriat cu Franța pentru cursuri de formare și schimb de experiență pentru medici.

În ceea ce privește construirea și dotarea centrelor de arși, Ministerul Sănătății a încheiat contracte de proiectare pentru 3 centre de arși în țară (București, Timișoara și Târgu Mureș), investiții finanțate prin acordul de împrumut dintre România și Banca Internațională pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BIRD) ratificat prin Legea nr 179/2014.

Însă în ceea ce privește transplantul, cu toate că s-au realizat investiții în formarea personalului medical, nu s-au făcut investiții majore în infrastructura aferentă domeniului. Atât în București, cât și în Cluj-Napoca, autoritățile publice locale au demarat elaborarea documentațiilor tehnico-economice pentru construirea de centre de transplant, nefiind însă incluse încă într-un program de finanțare.

Investițiile propuse în PNRR vor contribui la atingerea Țintelor din masterplanurile regionale și din Strategia Națională de Sănătate și vor fi complementare investițiilor în construirea celor 3 spitale regionale din Cluj-Napoca, Iași și Craiova și investițiilor noi în infrastructura cu impact teritorial major prevăzute în Programul Operațional Sănătate, prioritatea 1.

Pentru întărirea capacității de implementare a investițiilor în infrastructura publică de sănătate, Ministerul Sănătății va înființa ANDIS (Agenția Națională pentru Dezvoltarea Infrastructurii în Sănătate - detaliată la reforma 2). Aceasta va fi operațională până în semestrul doi al anului 2022.

Ministerul Sănătății va selecta proiectele cu un anumit grad de maturitate aferente infrastructurii majore care vor finanțate prin PNRR, respectiv proiectele care au deja sau sunt în curs de a finaliza Studiu de Fezabilitate/ Documentație de Avizare a Lucrărilor de Intervenție/Proiect Tehnic/DTAC (conform HG 907/2016) sau care au fost selectate în urma unui concurs de soluții. Considerăm aceste proiecte ca fiind mature întrucât:

Structura SF/DALI presupune elaborarea la un stadiu avansat a documentațiilor tehnico-economice (deviz, soluția tehnică, avize);

Selecția în urma concursului de soluții se face pe baza unei documentații similare ca nivel de detaliere cu Studiul de Fezabilitate.

Etapele parcurse de Ministerul Sănătății până în prezent:

Ministerul Sănătății a centralizat solicitările de la autoritățile publice din toată țara pentru includerea în PNRR a investițiilor în infrastructura spitalicească: aproximativ 200 de investiții în reabilitare, extindere sau construcții noi.

În urma centralizării Ministerul a întocmit o listă cu acele investiții care, pe de o parte au proiecte avansate (sunt cel puțin la faza de elaborare a SF/DALI) și pe de altă parte vizează patologii considerate prioritare, rezultând un număr de 40 de proiecte, care au generat și estimarea alocării bugetului pentru investiția 2.

Ministerul a transmis la începutul lunii mai o solicitare de clarificări către beneficiarii celor 40 de proiecte, chestionând statusul actual al elaborării proiectelor, procentul componentelor verzi și digitale ale investițiilor, precum și estimarea finalizării implementării investiției.

În funcție de nivelul de avansare al proiectelor, în septembrie 2021 Ministerul Sănătății va selecta cele 30 de proiecte care vor fi finanțate prin PNRR, în urma evaluării documentațiilor tehnico-economice. Proiectele care nu trec de selecția din luna septembrie 2021 vor fi menținute în lista de rezervă. Dacă proiectele din lista principală nu reușesc să parcurgă în timp util etapele de elaborare a documentației tehnice, dar unele dintre proiectele din lista de rezervă reușesc să parcurgă mai rapid aceste etape, acestea vor lua locul celor dintâi la finanțare.

Ministerul Sănătății prin ANDIS va furniza autorităților publice locale care solicită acest lucru, contracte cadru pentru serviciile de proiectare și asistență pentru elaborarea caietelor de sarcini.

Ajutor de stat:

Această investiție este destinată spitalele publice, care fac parte din sistemul național de sănătate, urmărind un obiectiv social, susținut de principiul solidarității, care funcționează sub supravegherea statului, finanțat direct din contribuții de asigurări sociale și alte resurse de stat și care furnizează servicii gratuite pe baza acoperirii universale. Așadar intervenția nu face obiectul unei scheme de ajutor de stat.

Activitati	2021	2022		2023		2024		2025		2026	
	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2
Desfășurarea procesului de selecție a proiectelor											
Încheierea contractelor pentru Proiect Tehnic, Documentație Tehnică pentru obținerea Autorizației de Construire, Detalii de Execuție, Verificatori											

de proiect											
Elaborare Proiect Tehnic+ Documentație Tehnică pentru obținerea Autorizației de Construire + Detalii de Execuție											
Încheierea contractelor de execuție de lucrări și dirigenție de șantier											
Execuția lucrărilor de construire											
Achiziția echipamentelor/dotărilor medicale											
Recepția lucrărilor de construcție + instalarea și punerea în funcțiune a echipamentelor/dotărilor medicale											
Dotarea spitalelor publice cu echipamente și materiale destinate reducerii riscului de infecții din mediul de spital											

Investiția 3: Crearea unui sistem integrat de eHealth și telemedicină (finanțată în cadrul componentei II.1 Digital

Provocări și obiective

O cercetare națională recentă realizată de UNICEF (2020) la nivelul utilizatorilor serviciilor de sănătate digitală evidențiază situația actuală a sănătății digitale din perspectiva acestora: cetățenii și comunitățile preferă să vadă un medic în persoană decât prin telemedicină; nu există o structură centrală de implementare și monitorizare a politicilor din domeniul sănătății digitale; actorii de decizie din domeniu sunt împiedicați atât de nivelurile scăzute de capacitate tehnică, cât și de lipsa de date, de dovezi și de consens pentru elaborarea politicilor eficiente; lipsesc competențele în gestionarea proceselor digitale în rândul profesioniștilor - există o mulțime de proceduri pe care medicii de familie trebuie să le respecte și în general, majoritatea folosesc doar sisteme de calcul în scopuri administrative, cu consulturile medicale scrise doar pe hârtie. Companiile care furnizează soluțiile digitale nu permit analiza ușoară a datelor, iar în prezent majoritatea medicilor de familie folosesc doar 20% din potențialul sistemelor lor; o parte din sistemele informatice ale CNAS sunt depășite din punct de vedere tehnologic; sistemul de telemedicină în zonele rurale nu este operațional. Sectorul privat oferă niveluri de servicii „normale”, dar la un preț ridicat; nu există încredere în schimbul de date și informații și nu există tablouri de bord care să permită managerilor și planificatorilor să știe ce este nevoie, cine are nevoie și unde; fluxurile majore de date sunt către CNAS în scopuri de plată.

Activitatea Casei Naționale de Asigurări de Sănătate (CNAS) presupune îndeplinirea unor funcții specifice domeniului asigurărilor sociale de sănătate. Acestea presupun administrarea fondurilor colectate de la contribuabili precum și finanțarea serviciilor medicale necesare asiguraților. Platforma informatică din asigurările de sănătate (Platforma Informatică a Asigurărilor de Sănătate) gestionată de Casa Națională de Asigurări de Sănătate, cuprinde Sistemul informatic unic integrat (SIUI), Sistemul național al cardului de asigurări sociale de sănătate (CEAS), Sistemul național de prescriere electronică (SIPE) și Sistemul dosarului electronic de sănătate al pacientului (DES) și gestionează un număr de peste 18 milioane de persoane beneficiare de servicii medicale și medicamente, un număr de peste 70.000 de utilizatori reprezentând furnizori de servicii medicale și medicamente, peste 700.000 de servicii raportate și validate zilnic, din care aproximativ 200.000 sunt prescripții medicale, datele fiind structurate în peste 420.000 tabele format Oracle. CNAS are în subordine 43 de case de asigurări de sănătate județene și cea a municipiului București.

Informațiile administrative despre asigurați provin din diverse surse externe CNAS, astfel, există un număr de aproximativ 22 instituții cu care CNAS schimbă date într-un mod nestandardizat și inefficient.

Echipamentele (hardware) din Platforma Informatică a Asigurărilor de Sănătate au fost achiziționate începând cu 2002 și majoritatea sunt perimate, „end of production,, „end of life,, nu se mai produc piese de schimb pentru înlocuirea celor defecte și nu se mai poate asigura atingerea

obiectivelor funcționale, având în vedere creșterile importante ale numărului de furnizori și de servicii medicale de la cele de la nivelul anului 2002 la cele din prezent.

În plus, operațiunile cu datele din Platforma Informatică a Asigurărilor de Sănătate se fac direct pe baza de producție, datele sunt accesate simultan de foarte mulți utilizatori iar volumul acestor date fiind mare, procesul este îngreunat, ajungându-se des la blocaje și chiar la necesitatea reinițializării proceselor.

La momentul actual, în comparație cu evoluția tehnologică hardware și software, cu creșterea exponențială a numărului de contracte și a serviciilor medicale oferite, precum și cu continuele cerințe de interoperabilitate cu alte sisteme la nivel național și european, tehnologiile Platforma Informatică a Asigurărilor de Sănătate sunt perimate și grav subdimensionate. Din aceste motive, funcționarea Platforma Informatică a Asigurărilor de Sănătate este deficitară iar operarea la nivelul furnizorilor de servicii medicale se face cu timpi mari de întârziere, în deficitul asiguratului. Acest lucru este ușor de constatat chiar și în perioade normale când accesul și interacțiunea cu sistemul din partea celor care oferă servicii medicale este extrem de lentă și anevoioasă, creând blocaje și făcând se piardă timp prețios de către personalul medical și cetățeni. Având în vedere magnitudinea problemelor și disfuncționalităților, singura soluție posibilă este reprezentată de redimensionarea Platforma Informatică a Asigurărilor de Sănătate, standardizarea și actualizarea acesteia la necesitățile actuale impuse de numărul efectiv al conexiunilor și de cerințele de prelucrare a datelor.

Obiectivele acestei investiții sunt următoarele:

- reducerea timpilor de lucru atât pentru furnizorii de servicii medicale cât și pentru angajații CNAS/CAS, în interesul direct al cetățeanului;
- asigurarea unei funcționări optime și performante;
- asigurarea securității cibernetice a sistemelor din cadrul Platforma Informatică a Asigurărilor de Sănătate cu implementarea normelor GDPR ;
- consolidarea capacității instituțiilor centrale, regionale și locale din domeniul sănătății de a gestiona digital datele din sistemul de sănătate;
- îmbunătățirea integrării verticale și orizontale a instituțiilor sanitare din România prin intermediul infrastructurii digitale;
- accelerarea adoptării soluțiilor de telemedicină și eficientizarea proceselor implicate.

Grup țintă

Deficiențele tehnologice ale Platforma Informatică a Asigurărilor de Sănătate fac ca CNAS să nu reușească integrarea corectă cu sistemele informatice ale furnizorilor de servicii medicale aflați în contract. De asemenea, vechimea tehnologiilor și soluțiilor arhitecturale ale Platforma Informatică a Asigurărilor de Sănătate fac ca platforma să nu poată opera cu modulele recomandate la nivel european (building blocks europene) făcând sistemul ilizibil și deseori inaccesibil pentru furnizorii sau asiguratorii transfrontalieri din UE. Singura soluție este refacerea pe bază de soluții noi și pe baza unei reproiectări complete, rezultată și din viziunea europeană asupra domeniului sănătății (building blocks).

În concluzie, Platforma Informatică a Asigurărilor de Sănătate gestionează un volum enorm de date pentru procese de lucru și funcționalități care se bazează pe o platformă informatică perimată moral și fizic, a fost completată la diverse momente de timp cu funcționalități în diverse tehnologii prin proiecte adiacente, a devenit subdimensionată și perimată tehnologic, fiind absolut necesar să fie redimensionată și standardizată, motiv pentru care se justifică proiectul „Redimensionare și standardizare sistem informatic CNAS.

Rezultatele proiectului vor fi concretizate în instrumente informatice flexibile, reutilizabile și interoperabile. Pentru a atinge un nivel al serviciilor conform cu arhitectura europeană de interoperabilitate va fi asigurată migrarea și integrarea în structurile de date existente a tuturor datelor disponibile, astfel încât acestea să susțină funcționarea în timp real a serviciilor oferite. Totodată implementarea funcționalităților va implica alinierea infrastructurilor de identificare și autorizare națională cu cele ale statelor membre ale UE, într-o schemă transnațională, conform regulamentului EIDAS. În realizarea proiectului se vor respecta prevederile Strategiei de securitate cibernetică a României și a Planului de acțiune la nivel național privind implementarea Sistemului național de securitate cibernetică, aprobat prin Hotărârea nr. 271/2013.

Proiectul își propune realizarea unui proces complex de integrare, standardizare, planificare, coordonare, sincronizare, armonizare și desfășurare a acțiunilor în spațiul cibernetic pentru protecția, controlul și utilizarea rețelelor de calculatoare în scopul obținerii superiorității informaționale, concomitent cu neutralizarea amenințărilor.

Pentru asigurarea securității cibernetice se vor stabili și aplica profile și cerințe de securitate adaptate și conforme cu infrastructurile cibernetice naționale și europene, relevante din punct de vedere al funcționării corecte a infrastructurilor critice cu asigurarea rezilienței infrastructurilor cibernetice. Prin proiect se va asigura starea de securitate prin cunoașterea, prevenirea și contracararea vulnerabilităților, riscurilor și amenințărilor la adresa securității cibernetice, prin definirea, stabilirea și aplicarea unui set de măsuri specifice la standarde internaționale privind utilizarea spațiului cibernetic.

În cadrul proiectului se va dezvolta un ansamblu de măsuri proactive și reactive prin care se va asigura confidențialitatea, integritatea, disponibilitatea, autenticitatea și nonrepudierea informațiilor în format electronic, a resurselor și serviciilor publice sau private, din spațiul cibernetic. Măsurile proactive și reactive vor include politici, concepte, standarde și ghiduri de securitate, managementul riscului, activități de instruire și conștientizare a utilizatorilor sistemului, implementarea de soluții tehnice de protejare a infrastructurilor cibernetice, managementul identității, managementul consecințelor. Aceste măsuri vor asigura apărarea cibernetică prin monitorizare, analiză, detectare, contracarare a agresiunilor și asigurare a răspunsului oportun împotriva amenințărilor cibernetice specifice.

Implementare

Un prim pas în implementarea acestei investiții este evaluarea sistemului Platforma Informatică a Asigurărilor de Sănătate funcțional în prezent, în vederea cartografierii infrastructurii disponibile (hardware, software), identificarea vulnerabilităților tehnice, problemelor de capacitate și

oportunităților de integrare cu alte sisteme din domeniul medical din România. În funcție de nevoile identificate la acest nivel, echipamentele care susțin Platforma Informatică a Asigurărilor de Sănătate la nivel național și județean vor fi adaptate la exigențele tehnice ale prezentului, atât la nivel de performanță, cât și în ceea ce privește siguranța informațiilor. Acest demers va remedia problemele existente privind fiabilitatea sistemului, crescând în același timp capacitatea acestuia, în pregătirea elementelor noi la nivel de funcționalitate. De asemenea

În detrimentul înlocuirii integrale a Platforma Informatică a Asigurărilor de Sănătate cu alt sistem, operațiune asociată invariabil limitarea accesului la servicii medicale în perioada de tranziție de la un sistem la altul, CNAS va lucra împreună cu Casele de Asigurări de Sănătate la nivel județean și cu Casa Asigurărilor de Sănătate a Apărării, Ordinii Publice, Siguranței Naționale și Autorității Judecătorești (CASAOPSNAJ) pentru a schimba sistemul în mod incremental, fără a perturba funcționarea acestuia.

La nivel de dezvoltare a soluției software, investiția va urmări transformarea Platforma Informatică a Asigurărilor de Sănătate dintr-un sistem aparent modular, cu funcționalitate fragmentată, într-un sistem e-health ce funcționează ca un tot unitar, deserving în timp real nu doar plătitorul din sistemul de sănătate (CNAS), ci și mai ales nevoile pacienților. Pentru a atinge acest obiectiv, interfața modulelor Platforma Informatică a Asigurărilor de Sănătate (SIUI, CEAS, DES, SIPE) va suferi modificări pentru a:

- asigura un mediu prietenos și accesibil pentru utilizatori, inclusiv cei cu dizabilități;
- îmbunătăți interconectarea și interoperabilitatea acestor sisteme;
- permite funcționalități noi (ex. digitalizarea unor documente conexe actului medical);
- optimiza fluxurile de date, monitorizarea electronică a obiectivelor generale, obiectivelor specifice, activităților și indicatorilor de performanță asumați la nivelul CNAS/CAS/furnizor de servicii medicale;
- permite interoperabilitatea sistemelor informatice la nivelul administrației publice inter instituțional, utilizarea datelor organizaționale încrucișate și a resurselor existente la nivel național (în linie celelalte investiții planificate la acest nivel).

Concomitent, pentru a servi componentele pilonului de sănătate, sistemul e-health va trebui să extindă rolul Platforma Informatică a Asigurărilor de Sănătate în afara CNAS, prin dezvoltarea unor module noi care deservească activitatea Ministerului Sănătății și a instituțiilor implicate în politicile de sănătate la nivel național (ex. DSP, INSP, ANMDMR). Ca o premisă esențială pentru a putea implementa aceste module la nivelul instituțiilor descrise mai sus, un proces de digitalizare va fi demarat, prin achiziționarea și instalarea echipamentelor necesare și instruirea personalului tehnic la nivel local care va realiza implementarea și diseminarea locală a procedurilor de accesare a noilor module e-health.

Modulele noi previzionate pentru dezvoltarea sistemului de e-health sunt:

registre de boală modulare, adaptabile ce permit agregarea și generarea rapoarte automatizate; interfață pentru telemedicină și monitorizarea pacienților;

Dimensiunea de telemedicină a investiției va permite dezvoltarea și testarea unui mediu online securizat pentru comunicarea dintre medic și pacient sau între medici, ce respectă directivele europene privind siguranța datelor și domeniul e-health. În funcție de echipamentele disponibile în teritoriu, se va urmări posibilitatea de monitorizare la distanță a pacientului prin parametri medicali și colaborare între clinicieni.

Noul mediu online dezvoltat pentru telemedicină va fi integrat cu module Platforma Informatică a Asigurărilor de Sănătate și disponibil în mod nerestricționat în sistemul de sănătate. Pe de altă parte, investițiile hardware necesare pentru accesul la mediul online (ex. computer) vor fi prioritizate în zonele izolate sau slab deservite de furnizori de servicii medicale la nivelul fiecărei regiuni de dezvoltare.

De asemenea, cei mai vulnerabili beneficiari ai sistemului de asigurări de sănătate vor fi prioritizați atât la nivelul investițiilor în echipamente necesare pentru monitorizare, cât și în ceea ce privește eforturile de a interconecta dispozitive existente pentru servicii de telemedicină (ex. pacienți din programele naționale de sănătate, pacienți vârstnici sau imunocompromiși care prezintă risc prin deplasarea în cadrul spitalelor, mai ales în contextul pandemiei COVID-19). Criteriile exacte în baza cărora se vor defini zonele geografice și grupurile populaționale vulnerabile vor fi comunicate în mod transparent de către Ministerul Sănătății în urma unei analize la zi a nevoilor de servicii și a infrastructurii existente. Această măsură urmărește în mod complementar cu investiția în medicina primară și comunitară, creșterea semnificativă a accesului la servicii medicale în rândul populației defavorizate.

Pentru a asigura calitatea actului medical și funcționalitatea platformei de telemedicină, Ministerul Sănătății va furniza materiale interactive de instruire pentru utilizatori și va organiza periodic sesiuni online de instruire și întrebări privind noul mediu online.

În sprijinul implementării cu succes a registrelor de boală, Ministerul Sănătății va urmări dezvoltarea infrastructurii tehnice în cadrul spitalelor și dezvoltarea materialelor de instruire pentru personalul medical și auxiliar care va interacționa cu aceste sisteme. Numărul și tipul registrelor (populațional, bază de date, etc.), precum și patologiile care fac obiectul acestora va fi stabilit de Ministerul Sănătății în funcție de mai mulți factori: epidemiologici – morbiditate și mortalitate; povara economică; existența inițiativelor pilot; complementaritatea cu proiecte sau inițiative existente; colaborarea cu societățile medicale și comisiile de specialitate ale Ministerului Sănătății; infrastructura tehnică necesară; calificarea personalului și a actorilor implicați.

Investiția este complementară cu reforma gestionării fondurilor publice din sănătate (pilon sănătate, R1), prin colectarea și furnizarea informațiilor net superioare privind o paletă largă de servicii prestate în sistemul de sănătate (complementar cu M3 și M4 – publicarea informațiilor privind cheltuielile din sistem) și prin posibilitatea armonizării mecanismelor de plată pentru ameliorarea disparităților de acces din sistem și tranziția paradigma e-health prin modificări la nivelul contractului-cadru care reglementează condițiile acordării asistenței medicale, a medicamentelor și a dispozitivelor medicale, tehnologiilor și dispozitivelor asistive în cadrul sistemului de asigurări sociale de sănătate.

De asemenea, investiția e-health prezintă sinergii cu reforma managementului serviciilor de sănătate și a resurselor umane din sănătate (R3), atât la nivelul resursei umane în sănătate,

componentă esențială pentru succesul revitalizării digitale la nivel național, cât și prin generarea ingredientelor pentru definirea și implementarea unui cadru de performanță în sistemul de sănătate, folosind instrumente digitale moderne (Platforma Informatică a Asigurărilor de Sănătate redimensionat și optimizate) ce pot sta la baza politicilor de sănătate bazate pe dovezi.

Ajutor de stat:

Această investiție este destinată actorilor parte din sistemul universal de asigurări de sănătate din România, urmărind un obiectiv social, susținut de principiul solidarității, care funcționează sub supravegherea statului, finanțat direct din contribuții de asigurări sociale și alte resurse de stat și care furnizează servicii gratuite pe baza acoperirii universale. Așadar intervenția, nu face obiectul unei scheme de ajutor de stat.

Activități	2021	2022		2023		2024		2025		2026	
	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2	S1	S2
Realizarea unei analize complete a nevoilor sistemului e-health (Platforma Informatică a Asigurărilor de Sănătate + module noi), realizată de Ministerul Sănătății; Evaluare Platforma Informatică a Asigurărilor de Sănătate Analiză nevoi telemedicină Strategie registre de boală											
Redimensionarea Platforma Informatică a Asigurărilor de Sănătate și standardizarea Platforma Informatică a Asigurărilor de Sănătate în conformitate cu soluția aleasă și cu standardele europene;											
Optimizarea fluxurilor de date, monitorizarea electronică a obiectivelor generale, obiectivelor specifice, activităților și indicatorilor de performanță asumați la nivelul CNAS/CAS/furnizor de servicii medicale;											
Interoperabilitatea sistemelor informatice la nivelul administrației publice, inter instituțional											
Digitalizarea instituțiilor cu atribuții în domeniul sanitar aflate în subordinea Ministerului Sănătății											

Realizarea de investiții în sistemele informatice și în infrastructura digitală a unităților sanitare publice;												
Asistență tehnică pentru dezvoltarea și integrarea soluțiilor de sănătate digitală în sistemul de sănătate.												
Monitorizare & evaluare												

3. Aspecte de autonomie strategică și securitate

Nu e cazul

4. Dimensiunea verde și digitală a componentei

A se vedea Anexa 2

5. Respectarea principiului de a nu dăuna semnificativ (DNSH)

A se vedea Anexa 1

6. Milestones, targets și perioada de implementare

A se vedea Anexa 2 și 3

7. Buget

A se vedea Anexa 3 și 4

Pilonul V

Sănătate și reziliență instituțională

Componenta V.2

Reforme sociale

Obiectiv general și obiective specifice:

Reforme:

Reforma 1 - Crearea unui nou cadru legal pentru oferirea de soluții adecvate sprijinirii familiilor care trăiesc în sărăcie, cu copii în întreținere, astfel încât aceștia să poată fi menținuți în familie

Reforma 2 - Reforma sistemului de protecție a persoanelor adulte cu dizabilități: intensificarea acțiunilor de creștere a rezilienței sociale în comunitate, având ca scop prevenirea instituționalizării și îmbunătățirea calității vieții persoanelor adulte cu dizabilități.

Reforma 3 – Implementarea Venitului Minim de Incluziune

Reforma 4 – Introducerea tichetelor de muncă și formalizarea muncii în domeniul lucrătorilor casnici

Reforma 5 - Îmbunătățirea și modernizarea legislației privind economia socială

Investiții:

Investiția 1 - Crearea unei rețele de centre de zi pentru copiii în situații de risc

Investiția 2 – Reabilitarea, renovarea și dezvoltarea infrastructurii sociale pentru persoanele cu dizabilități

Investiția 3 - Operaționalizarea sistemului instituțional și tehnic pentru implementarea Venitului Minim de Incluziune

Investiția 4 - Operaționalizarea introducerii tichetelor de muncă în domeniul lucrătorilor casnici

Investiția 5 – Implementarea unor scheme de granturi pentru sprijinirea economiei sociale

Cost estimat: 216 milioane EUR

I. Principalele provocări și obiective

P.1 – Copiii și persoanele cu handicap printre grupurile principale expuse riscului de sărăcie și excluziune socială

În conformitate cu recomandările specifice de țară (2019), ratele sărăciei și inegalității veniturilor rămân ridicate, iar disparitățile regionale se accentuează. Un român din trei continuă să fie expus riscului de sărăcie și excluziune socială, printre cele mai afectate grupuri numărându-se inclusiv copiii și persoanele cu handicap alături de persoanele în vârstă și romii. În cadrul aceluiași document se constată că, de obicei, serviciile sociale sunt concentrate în zonele mai bogate sau în zonele urbane, deși ele sunt cele mai necesare în zonele și regiunile mai sărace, rurale. Integrarea limitată a serviciilor de ocupare a forței de muncă, de educație, de sănătate și a serviciilor sociale nu permite o incluziune durabilă a diferitelor grupuri defavorizate.

De altfel și în cadrul recomandărilor specifice de țară aferente anului 2020 se estimează că sărăcia și excluziunea socială, inclusiv sărăcia în rândul copiilor și al persoanelor încadrate în muncă, precum și inegalitatea veniturilor vor crește, afectând cel mai mult grupurile vulnerabile precum lucrătorii cu contracte atipice, lucrătorii nedeclarați, lucrătorii independenți, romii, persoanele cu handicap, persoanele în vârstă și persoanele fără adăpost. Gradul de acoperire și de adecvare a măsurilor de protecție socială și eficacitatea sistemului fiscal și de securitate socială în ceea ce privește redistribuirea veniturilor rămân limitate. Copiii din zonele rurale și din așezările informale au acces limitat la educație și îngrijire timpurie de bună calitate, la o alimentație, o asistență medicală și locuințe adecvate.

Grupul vulnerabil copii:

În ceea ce privește drepturile copiilor în România, încă de la începutul reformei în acest domeniu, deși responsabilitățile au fost descentralizate, transferurile de la bugetul național la cel local sunt limitate și prin urmare, capacitatea administrativă a serviciilor publice de asistență socială de la nivelul comunelor, orașelor și municipiilor de a aplica principiul subsidiarității, respectiv de a sprijini familiile în realizarea activității de prevenire a separării copilului de familie este una restrânsă.

În prezent ne confruntăm cu următoarele probleme critice:

- numărul serviciilor destinate prevenirii separării copilului de familie, centrele de zi, este foarte mic în raport cu nevoia - **la 30.12.2020 erau funcționale 990 de servicii de îngrijire de zi**, din care 564 de servicii erau organizate la nivelul comunelor, orașelor și municipiilor și 426 erau organizate de organizații neguvernamentale. Numărul total al copiilor care erau beneficiari ai acestor servicii era de 35.689, din care 21.558 de copii erau beneficiai ai serviciilor publice și 14.131 de copii erau beneficiari ai serviciilor private.
- în lipsa serviciilor destinate prevenirii separării copilului de familie, **34 % dintre copii pentru care s-a stabilit o măsură de protecție specială au ajuns în sistemul de protecție specială**, având drept cauză a **separării sărăcia**;
- **rata sărăciei relative la copii cu vârsta 0-17 ani** se menține în continuare ridicată – 30,8% conform Institutului Național de Statistică

Grupul vulnerabil persoane cu dizabilități:

Odată cu ratificarea Convenției privind drepturile persoanelor cu dizabilități s-a identificat nevoia de actualizare sau definire și tratare a unor noi concepte, măsuri și acțiuni legate de domeniul dizabilității, prin care să se creeze un cadru unic și obiectiv de asigurare a măsurilor de egalizare a șanselor și de respectare a drepturilor persoanelor cu dizabilități.

A devenit tot mai evident faptul că persoanele cu dizabilități trebuie să trăiască în comunitate așa cum își doresc și că au nevoie de sprijin în acest sens, drept garantat prin articolul 19 din Convenția privind drepturile persoanelor cu dizabilități.

În egală măsură, pentru realizarea acestui deziderat, este necesar ca întreaga comunitate să cunoască problemele, competențele, potențialul persoanelor cu dizabilități, să renunțe la prejudecățile istorice create și să le înlocuiască cu sentimentele de încredere și apartenență la comunitate.

Problemele privind accesul persoanelor cu dizabilități la serviciile din comunitate au fost sesizate în mod deosebit în Raportul de țară din 2020 care cuprinde următoarele comentarii:

- Persoanele cu dizabilități au un acces limitat la serviciile de sprijin. Rata persoanelor cu dizabilități expuse riscului de sărăcie sau de excluziune socială în România este printre cele mai ridicate din UE (37,6 % față de media UE de 28,7 %). Lipsa sinergiilor și a complementarității dintre serviciile educaționale, serviciile de ocupare a forței de muncă și serviciile sociale agravează și mai mult situația acestui grup. În plus, nu există servicii comunitare autorizate pentru adulții cu dizabilități.

- Dezinstituționalizarea îngrijirii persoanelor adulte cu dizabilități este pusă în aplicare într-un ritm lent, cu toate că sunt disponibile fonduri considerabile ale UE.
- Disparitățile regionale mari și disparitățile importante dintre mediul rural și cel urban în ceea ce privește excluziunea socială și ratele sărăciei nu sunt compensate de serviciile sociale existente. În timp ce, la nivelul întregii țării, sunt deservite în prezent 28 % din numărul de unități de infrastructură a serviciilor sociale, cifra este de numai 26 % în Regiunea Sud-Est și de 19 % în Sud-Muntenia. Diferența este mai accentuată în cazul anumitor tipuri de infrastructuri sociale, cum ar fi centrele de zi pentru persoanele cu dizabilități sau dependențe, doar 1 % din unitățile necesare fiind instituite în regiunea Sud Sud-Vest Oltenia (comparativ cu 56 % în București-Ilfov și 57 % în Regiunea Centru).

Datele statistice ale ANDPDCA indică faptul că peste 98% din persoanele adulte cu dizabilități se află în familie sau trăiesc independent, deci sunt neinstituționalizate, însă presiunea asupra sistemului rezidențial a crescut ca urmare a îmbătrânirii acestora, respectiv a persoanelor care au în îngrijire persoane cu dizabilități, de aici nevoia unei reforme în ceea ce privește intensificarea acțiunilor de creștere a rezilienței sociale în comunitate.

În evidențele ANDPDCA există la 31.12.2020 un număr extrem de redus de servicii comunitare destinate protecției persoanelor adulte cu dizabilități, dar chiar și acestea nu sunt dezvoltate, nu sunt modernizate și dotate datorită investițiilor extrem de reduse alocate în acest scop.

Luând în considerare asumarea procesului de dezinstituționalizare ca prioritate pentru sistemul de protecție a persoanelor adulte cu dizabilități, concomitent cu reducerea capacității serviciilor rezidențiale vechi, a devenit evidentă nevoia diversificării măsurilor de prevenire a re/instituționalizării și de susținere a traiului în comunitate, prin creșterea gradului de responsabilizare socială, diversificarea alternativelor la nivelul serviciilor sociale de sprijin din comunitate.

Dacă în ceea ce privește dezvoltarea serviciilor sociale alternative la sistemul rezidențial au fost inițiate demersurile pentru obținerea de fonduri naționale și europene pentru realizarea infrastructurii unor servicii rezidențiale, este imperios necesară dezvoltarea componentei de reformă privind prevenirea re/instituționalizării.

Întrucât implicarea administrației publice locale de la nivel de județ, municipiu, oraș sau comună în procesul de dezinstituționalizare și de prevenire a re/instituționalizării este decisivă întrucât aceste servicii se află în subordinea acestor instituții și în coordonarea metodologică a ANDPDCA, se impune dezvoltarea măsurilor de protecție prin servicii comunitare de tip: centre de zi, centre de servicii de recuperare neuromotorie ambulatorii și servicii de asistență și suport.

Problematica protecției și promovării drepturilor persoanelor cu dizabilități este astfel deosebit de diversă și de complexă, accentuându-se în contextul restricțiilor determinate de necesitatea prevenirii și combaterii efectelor pandemiei de COVID-19. Aceste restricții impun, pentru asigurarea protecției persoanelor adulte cu dizabilități beneficiare de servicii sociale, atât regândirea spațiilor existente și modernizarea lor pentru a corespunde pe de-o parte nevoilor de recuperare/reabilitare, altor activități prevăzute în standardele de calitate minime obligatorii aprobate prin Ordinul nr.82/2019, cât și diferențierii circuitelor de lucru, ținând cont, totodată de creșterea siguranței și eficientizarea energetică a infrastructurii sociale și facilitarea tranziției către o Europă verde și digitală.

Având în vedere situația infrastructurii existente la nivelul serviciilor sociale comunitare actuale, precum și faptul că acestea nu au beneficiat niciodată de intervenții ample de tipul reabilitării și modernizării clădirilor, inclusiv sub aspectul asigurării accesului adaptat necesităților persoanelor cu dizabilități, al reabilitării rețelelor de apă, energie electrică și în scopul creșterii randamentului energetic, al dotării corespunzătoare a acestora, este absolut necesară intervenția cu atât mai mult cu cât aceste servicii comunitare dețin un rol fundamental în reforma sistemului actual de protecție a persoanelor adulte cu dizabilități, având atât rolul de servicii de prevenție a re/instituționalizării, cât și rolul de suport în procesul dezinstituționalizării.

Până acum izolate sau excluse, persoanele cu dizabilități trebuie să primească sprijinul necesar pentru a trăi independent, în familii sau în alternative de calitate în comunitate.

Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități recunoaște “dreptul egal al tuturor persoanelor cu dizabilități de a trăi în comunitate, cu șanse egale cu ale celorlalți”. Statele semnatare ale Convenției și-au asumat obligația de a “lua măsuri eficiente și adecvate pentru a se asigura că persoanele cu dizabilități se bucură pe deplin de acest drept și de deplina integrare în comunitate și participare la viața acesteia.” Până în 2026, persoanele adulte cu dizabilități dispun, în comunitatea în care trăiesc, de servicii sociale specifice sau integrate care răspund nevoilor lor.

P.2 Necesitatea operaționalizării reformei venitului minim de incluziune.

- (1) **Sistemul actual de asistență socială** nu a redus sărăcia în mod eficient, acest lucru fiind cauzat de către slăbiciunile din programele de beneficii în numerar bazate pe testarea mijloacelor – Venitul Minim Garantat (VMG), Alocația pentru Susținerea Familiei (ASF) și Ajutorul de Încălzire pentru Locuință (AI). VMG vizează persoanele cu cel mai mare grad de sărăcie (5% din populație), ASF este direcționată către familiile cu copii din cele mai sărace trei decile, iar ajutorul pentru încălzirea locuinței către familiile din cele mai sărace 60% ale distribuției venitului. Deși aceste programe sunt

orientate către populația cu venituri mici și mijloace de trai reduse, o parte din criteriile de eligibilitate variază de la un program la altul.¹

- (2) În domeniul beneficiilor de asistență socială, se pune accent pe corelarea sistemelor de venituri minime cu măsurile din domeniul ocupării forței de muncă, astfel încât persoanele care au ajuns să beneficieze de această ultimă plasă de siguranță să aibă acces și la măsuri active de includere pe piața forței de muncă, pentru aceasta fiind necesară și creșterea gradului de profesionalizare a celor care lucrează direct cu beneficiarii.

Astfel prin implementarea reformei VMI, se va avea în vedere actualizarea cadrului legislativ și procedural pentru acordarea de beneficii de asistență socială bazate pe testarea mijloacelor însă, fără a crește riscul dependenței de astfel de măsuri, precum și asigurarea formării personalului în domeniu și susținerea parțială a costurilor introducerii reformei.

În conformitate cu recomandările specifice de țară (2019) este necesară punerea în aplicare a reformei privind venitul minim de incluziune, inițiată în 2016, care ar spori acoperirea și caracterul adecvat al prestațiilor sociale, reformă care a fost frecvent amânată. Situația este reiterată și în documentul similar aferent anului 2020 unde se menționează necesitatea oferiți de soluții adecvate de substituție a veniturilor și de extindere a măsurilor de protecție socială și accesul la serviciile esențiale pentru toți. De altfel și raportul de țară (2020) menționează că nu s-a înregistrat niciun progres în ceea ce privește venitul minim de incluziune.

P.3 Necesitatea dezvoltării unor politici active de stimulare a formalizării muncii

Un mod de completare a veniturilor de către beneficiarii de asistență socială este legat de prestarea informală a serviciilor casnice. Ineficiența actualului sistem de beneficii sociale și lipsa măsurilor privind formalizarea muncii în domeniul activităților de la nivelul gospodăriilor, la care se adaugă suplimentar lipsa unor stimulente atât pentru angajatori și angajați, creează premisele ca munca în domeniul activităților casnice să rămână nedeclarată. Lipsa unei reforme eficiente nu stimulează suficient angajații informal din acest domeniu să se integreze în mod real pe piața forței de muncă și să înțeleagă beneficiile (asigurări sociale, asigurare de sănătate) pe care formalizarea activității ar genera-o, implicațiile transpunându-se în accentuarea gradului de sărăcie a anumitor categorii de grupuri vulnerabile.

În ultimii ani s-a remarcat o cerere de forță de muncă pentru activități gospodărești, precum cele de menaj casnic, prepararea hranei, grădinarit, îngrijirea animalelor de companie, întreținerea piscinelor și alte activități care au legătură strictă cu gospodăria unei familii sau unei persoane singure. Astfel, s-a constatat existența unei nevoi de a contracta pe perioade atipice (atât pe termen scurt, cât și pe termen lung) diferite categorii de lucrători pentru care nu există, în acest moment, reglementată forma de angajare, respectiv un contract de muncă între

¹ Date sunt furnizate de către Banca Mondială în cadrul Strategiei naționale privind incluziunea socială și reducerea sărăciei 2015-2020.

persoane fizice pentru efectuarea de activități casnice. De asemenea, din motive care țin de discreție, fidelitate și pentru a evita prezența unui intermediar, apare reticența de a apela la firme specializate care pot oferi această forță de muncă.

Totuși, s-a constatat că în viața de zi cu zi sunt persoane care efectuează astfel de activități, fără a avea forme legale de muncă. Astfel, în întreaga lume, o mare parte din lucrătorii casnici rămân în economia informală, ceea ce îi împiedică să se bucure pe deplin de toate drepturile aferente muncii. Diferite țări și regiuni au instituit scheme de tichete de servicii care ajută lucrătorii casnici să iasă din economia informală, ușurând sarcinile administrative asupra cetățenilor care doresc să îi angajeze. Beneficiile unor asemenea măsuri sunt semnificative, atât la nivelul categoriilor direct vizate – persoane care, prin formalizarea relațiilor de muncă, vor beneficia de asigurare de sănătate și asigurări sociale, cât și la nivel economic general, prin fiscalizarea muncii.

Integrarea grupurilor vulnerabile reprezintă o provocare în ceea ce privește modul și măsurile prin care aceștia sunt asimilați în activitățile economice de la nivelul societății. Beneficiarii de asistență socială reprezintă un grup țintă pe care actualele structuri de economie socială nu îl valorifică suficient.

P.4 Economia socială se confruntă cu provocări semnificative.

Economia socială se confruntă cu provocări semnificative. În România impactul economic al întreprinderilor sociale rămâne marginal. Actualul cadru legislativ și de politică publică nu valorifică suficient potențialul întreprinderilor sociale de a inova și de a contribui la obiectivele de dezvoltare durabilă. Problemele persistente precum șomajul, sărăcia, excluziunea socială, nivelul slab al serviciilor sociale și degradarea mediului, chiar și în economiile de piață emergente, aflate în creștere rapidă, impun adoptarea unor soluții noi, inovatoare. De asemenea, gradul de inovare socială este foarte scăzut în lipsa unui ecosistem favorabil dezvoltării și scalării de întreprinderi sociale.

Pandemia de SARS-CoV-2 a avut și are în continuare un impact puternic în plan economic, social și sanitar. Pe piața muncii a determinat modificări rapide ale raporturilor existente între angajatori și angajați și necesitatea adaptării acestora la noile realități și condiții de securitate și sănătate la locul de muncă

Fără a minimiza impactul social semnificativ și dimensiunea sanitară și umană, epidemia cauzată de coronavirus reprezintă și un șoc major pentru piețele muncii din toate statele membre, ceea ce impune o coordonare sporită a intervențiilor și utilizarea tuturor instrumentelor financiare și legale pentru a face față acestei situații dificile, inclusiv în sectorul economiei sociale.

Obiectiv general:

Componenta are ca și obiective general creșterea gradului de integrare și de acces la serviciile sociale și de inserție socio-profesională a unor categorii defavorizate, dezvoltarea unor politici active de stimulare a formalizării muncii și de creștere a impactului și calității serviciilor de asistență socială și de ocupare coroborat cu stimularea accesului pe piața forței de muncă prin dezvoltarea unor formule flexibile de lucru și a unor măsuri de activare în zona economiei sociale.

Obiective specifice:

Componenta are ca și obiective specifice următoarele:

- ✓ Asigurarea cadrului legal necesar desfășurării activității de prevenire a separării copilului de familie și sprijinirea familiei în ceea ce privește creșterea și îngrijirea copilului expus riscului de separare.
- ✓ Asigurarea “drepturilor egale tuturor persoanelor vulnerabile, cu precădere cu dizabilități și a altor lucrători vulnerabili de a trăi în comunitate, cu șanse egale cu ale celorlalți” prin oferirea de servicii sociale și de inserție specifice și integrate care răspund nevoilor lor și care să le crească gradul de independență.
- ✓ **creșterea gradului de acoperire și de adecvare a prestațiilor sociale și coroborarea acestora cu măsuri de activare pe piața muncii.**
- ✓ o acțiune integrată pentru *reducerea sărăciei, includerea pe piața forței de muncă a grupurilor vulnerabile, inclusiv cele aflate în risc de excluziune din cauza sărăciei, reducerea fenomenului muncii nedecarate pentru categorii vulnerabile, precum și creșterea rolului economiei sociale în reducerea gradului de sărăcie și creșterea nivelului de incluziune socială a grupurilor vulnerabile.*

II. Descrierea reformelor și investițiilor aferente componente

Reforme și investiții

R.1 Crearea nou cadru legal pentru oferirea de soluții adecvate sprijinirii familiilor care trăiesc în sărăcie, cu copii în întreținere, astfel încât aceștia să poată fi menținuți în familie

Provocare reformă/investiție:

Încă de la începutul reformei în domeniul protecției copilului, deși responsabilitățile au fost descentralizate, transferurile de la bugetul național la cel local sunt limitate și prin urmare,

capacitatea administrativă a serviciilor publice de asistență socială de la nivelul comunelor, orașelor și municipiilor de a aplica principiul subsidiarității, respectiv de a sprijini familiile în realizarea activității de prevenire a separării copilului de familie este una restrânsă.

În prezent ne confruntăm cu următoarele probleme critice:

- numărul serviciilor destinate prevenirii separării copilului de familie, centrele de zi, este foarte mic în raport cu nevoia - **la 30.12.2020 erau funcționale 990 de servicii de îngrijire de zi**, din care 564 de servicii erau organizate la nivelul comunelor, orașelor și municipiilor și 426 erau organizate de organizate de organizații neguvernamentale. Numărul total al copiilor care erau beneficiari ai acestor servicii era de 35.689, din care 21.558 de copii erau beneficiai ai serviciilor publice și 14.131 de copii erau beneficiari ai serviciilor private.
- în lipsa serviciilor destinate prevenirii separării copilului de familie, **34 % dintre copiii pentru care s-a stabilit o măsură de protecție specială au ajuns în sistemul de protecție specială**, având drept cauză a separării sărăcia;
- **rata sărăciei relative la copii cu vârsta 0-17 ani** se menține în continuare ridicată – 30,8% conform Institutului Național de Statistică

Recomandări specifice de țară:

(2019) În pofida îmbunătățirilor recente, ratele sărăciei și inegalității veniturilor rămân ridicate, iar disparitățile regionale se accentuează. Copii reprezintă unul din grupurile supuse riscului de sărăcie și excluziune socială.

(2019) Să sporească acoperirea și calitatea serviciilor sociale(...)

(2020) Să ofere soluții adecvate de substituție a veniturilor și să extindă măsurile de protecție socială și accesul la serviciile esențiale pentru toți.

Obiectiv:

Obiectivul general al reformei îl constituie asigurarea cadrului legal necesar desfășurării activității de prevenire a separării copilului de familie și sprijinirea familiei în ceea ce privește creșterea și îngrijirea copilului expus riscului de separare.

Descriere reformă/investiție:

Prin elaborarea cadrului legal necesar desfășurării activității de prevenire a separării copilului de familie și sprijinire a familiei în ceea ce privește creșterea și îngrijirea copilului expus riscului de separare se creează premisele îndeplinirii angajamentelor asumate de România atât în ceea ce privește finalizarea procesului de dezinstituționalizare, dar și a celor asumate prin ratificarea Convenției ONU cu privire la drepturile copilului.

Competențele actuale ale instituțiilor implicate se vor menține, respectiv Ministerul Muncii și Protecției Sociale prin Autoritatea Națională pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopții exercită funcțiile de reglementare, coordonare și îndrumare metodologică, iar

autoritățile locale de la nivelul comunităților își vor exercita atribuțiile de furnizori de servicii sociale, alături de organizațiile acreditate ca furnizori de servicii sociale.

Mecanism de implementare:

Ministerul Muncii și Protecției Sociale, în urma unei consultări specifice a tuturor părților relevante interesate, împreună cu Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației va înființa un grup de lucru care va elabora propunerea de lege privind activitatea de prevenire a separării copilului de familie. Din cadrul grupului de lucru vor face parte reprezentanți ai structurilor asociative, respectiv Asociația Comunelor, Asociația Orașelor, Asociația Municipiilor, precum și reprezentanți ai furnizorilor publici și privați de servicii acreditați.

Calendar de implementare:

Activitate	Termen finalizare	Instituții responsabile/coordonatoare
Constituirea grupului de lucru interministerial	Q3 2021	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul politicilor sociale
Aprobarea modificărilor legislative aferente reformei	Q4 2022	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul politicilor sociale

Beneficiari direcți/indirecți:

Beneficiarii reformei sunt copiii aflați în situații de vulnerabilitate și familiile acestora, furnizorii publici și privați de servicii sociale

Buget reformă/investiție: Modificările legislative nu au incluse costuri asociate.

Ajutor de stat: N/A

Nu este implicat ajutor de stat pentru că intră în atribuțiile statului să se ocupe de copiii aflați în situații de vulnerabilitate, serviciul fiind considerat monopol al statului, fiind reglementat prin prevederile Legii asistenței sociale nr. 292/2011, măsurile din cadrul acestei reforme fiind modificări legislative.

Complementaritate cu alte componente:

Reforma este complementară cu componenta de educație în ceea ce privește dezvoltarea unui sistem de servicii de educație timpurie pentru copiii de la naștere la 6 ani, unitar, incluziv și de

calitate, având la bază un mecanism eficient de cooperare inter-instituțională și de coordonare intersectorială, care să asigure beneficiarilor un loc garantat în serviciile de educație timpurie și rate crescute de acces și participare. De asemenea, reforma este complementară cu măsurile de limitare a abandonului școlar.

Complementaritate cu alte surse de finanțare:

Componenta este complementară cu investițiile finanțate din Programul Operațional Incluziune și Demnitate Socială (POIDS) 2021-2027.

Contribuția la Pilonul social european, inclusiv facilități pentru persoanele cu dizabilități:

Modificările legislative vor fi echitabile, incluzive, asigurând egalitatea de șanse și de acces la serviciile sociale, asigurând totodată și protecția datelor cu caracter personal în ceea ce privește punerea în aplicare a respectivelor prevederi legale.

I.1.Crearea unei rețele de centre de zi pentru copiii în situații de risc

Provocare reformă/investiție:

Începând cu anul 2005, odată cu intrarea în vigoare a Legii nr. 272/2004, care a reprezentat a doua etapă de reformă în domeniul protecției copilului, obligația înființării de servicii pentru prevenirea separării copilului de familie a fost transferată către autoritățile publice de la nivelul municipiilor, orașelor și comunelor.

Misiunea acestor servicii este de a asigura menținerea, refacerea și dezvoltarea capacităților copilului și ale părinților săi, pentru depășirea situațiilor care ar putea determina separarea acestuia de familia sa.

În ciuda cadrului legal existent, activitatea de prevenire a separării copilului de familie nu a înregistrat progrese semnificative.

Chiar dacă procentul copiilor din sistemul de protecție specială, raportat la populația 0-17 ani rezidentă în România, a scăzut de la 1,65% la începutul anul 2014 la 1,43 % la 30.06.2019, numărul copiilor care intră în sistemul de protecție specială se menține relativ constant, puțin peste 9.000 de copii fiind separați anual de părinți.

Reducerea numărului de copii care intră în sistemul de protecție specială nu este posibilă fără sprijinirea familiei în creșterea și îngrijirea acestora. În acest sens familiile care au copii în îngrijire, expuși riscului de separare, trebuie sprijinite în creșterea și îngrijirea acestora și menținerea lor în cadrul familiei.

Prin urmare, crearea unui cadru legal care să vizeze atât atribuțiile referitoare la activitatea de prevenire a separării copilului de familie, cât și un mecanism sustenabil de finanțare, este absolut necesară. Pentru copiii din familiile aflate în dificultate, pentru care din motive neimputabile părinților ar putea fi posibilă separarea, serviciile de prevenire a separării pot suplini în timpul zilei activitatea de supraveghere și îngrijire, sau cea de abilitare/reabilitare pentru copilul cu dizabilități, cu atât mai mult cu cât există în continuare în sistemul de protecție specială copii care au fost separați de familie ca urmare a sărăciei sau a dizabilității copilului sau părinților.

Astfel, la 31.12.2020 aproximativ 34% din copii au avut drept cauză a separării sărăcia și 7% dizabilitatea.

Măsura răspunde atât uneia dintre recomandările specifice de țară făcute României de către Comisia Europeană, în anul 2019, respectiv "să sporească acoperirea și calitatea serviciilor sociale și să finalizeze reforma venitului minim de incluziune", cât și uneia din anul 2020, conform căreia, statului român i se recomandă să identifice "soluții adecvate de substituție a veniturilor și să extindă măsurile de protecție socială și accesul la serviciile esențiale pentru toți".

Nu în ultimul rând, măsura propusă răspunde uneia dintre recomandările raportului de progres în domeniul Protecției Drepturilor Copilului în România, întocmit de către organizațiile membre ale inițiativei globale din România: Fundația Terre des Hommes – Elveția, Organizația Salvați Copiii România, SOS Satele Copiilor România și World Vision România, care a făcut parte din inițiativa globală și a fost drept scop evidențierea progresului înregistrat privind drepturile copiilor din lumea întreagă la 30 de ani de la intrarea în vigoare a Convenției ONU privind Drepturile Copilului. Pentru a obține progrese în ceea ce privește cele mai presante probleme legate de copii, factorii de decizie trebuie mai întâi să recunoască și să abordeze o serie de probleme structurale care depășesc cadrul de responsabilități al unui singur minister și programele guvernamentale pe termen scurt - reorientarea politicilor de protecție a copilului către prevenire.

Conform acestui raport "O schimbare majoră de strategie în ceea ce privește legislația și politicile publice pentru copii o reprezintă reorientarea serviciilor sociale către întărirea prevenirii – o schimbare de perspectivă de la structura actuală a serviciilor de protecție a copilului care sunt mai degrabă reactive, încercând să rezolve problemele deja produse, către o structură în care serviciile urmăresc să prevină ajungerea copiilor în situații de vulnerabilitate și separarea acestora de familie."

Centrele de zi din sistemul de protecție a copilului au ca misiune prevenirea separării copilului de familie, prin asigurarea, pe timpul zilei, a unor activități de îngrijire, educație, recreere-socializare, consiliere, dezvoltare a deprinderilor de viață independentă, orientare școlară și profesională etc. pentru copii, cât și a unor activități de sprijin, consiliere, educare etc. pentru părinți. Serviciile oferite de centrele de zi sunt complementare demersurilor și eforturilor propriei familii, așa cum decurg din obligațiile și responsabilitățile părintești, precum și

serviciilor oferite de unitățile de învățământ și de alți furnizori de servicii, corespunzător nevoilor individuale ale copilului în contextul său socio-familial. Centrul de zi asigură accesul beneficiarilor la educație informală și nonformală și activități de supraveghere și suport în procesul de învățare care să contribuie la dezvoltarea personală și pregătirea acestuia pentru viața independentă.

Recomandări specifice de țară:

Măsura răspunde recomandărilor specifice de țară:

(2019) Să sporească acoperirea și calitatea serviciilor sociale și să finalizeze reforma venitului minim de incluziune,

(2020) Să identifice "soluții adecvate de substituție a veniturilor și să extindă măsurile de protecție socială și accesul la serviciile esențiale pentru toți".

Obiectiv: Investiția propusă are în vedere crearea a aproximativ 150 de servicii comunitare de prevenire a separării copilului de familie sa la nivelul municipiilor, orașelor și comunelor, respectiv:

- ✓ Centre de zi pentru copii aflați în situație de risc de separare de părinți
- ✓ Centre de zi de recuperare pentru copii cu dizabilități
- ✓ Centre de zi pentru consiliere și sprijin pentru părinți și copii
- ✓ Menținerea a 4.500 de copii în familie, prin asigurarea accesului acestora la serviciile de prevenire a separării copilului de familie

Descriere reformă/investiție:

Ministerul de resort cu atribuții în domeniul social va crea un program de finanțare pentru susținerea acelor inițiative locale care conduc la crearea unor rețele de servicii în interesul și pentru bunăstarea copilului. Principiile aplicabile programului sunt:

- ✓ orientarea resurselor către nevoile și cererile exprimate de autoritățile locale;
- ✓ responsabilizarea autorităților locale în asumarea atribuțiilor specifice de prevenire a separării copilului de familie sa, prin dezvoltarea de infrastructură socială destinată centrelor de zi, prin asigurarea resurselor financiare locale pentru funcționarea acestora după finalizarea implementării proiectului;
- ✓ încurajarea parteneriatului cu organizații neguvernamentale și alte organizații civice;
- ✓ încurajarea asocierii între autorități locale, în situația în care capacitatea administrativă și sau financiară nu le permite înființarea de centre de zi

- ✓ durabilitatea în timp a proiectelor realizate și adaptarea acestora la nevoi similare în funcție de evoluția comunității;
- ✓ competiție în finanțarea proiectelor (cererile de finanțare sunt supuse procedurilor de selecție și evaluare);
- ✓ transparență și răspundere în gestionarea bugetului propriu.

Pentru implementarea programului va fi lansat un apel de proiecte în cadrul căruia vor fi finanțate numai proiecte care au la bază o cerere de finanțare care demonstrează interesul și implicarea autorităților locale în rezolvarea problemelor cu care se confruntă în ceea ce privește activitatea de prevenire a separării copilului de familie și nevoia pentru respectivul serviciu social.

Autoritățile locale au obligația de a identifica și prioritiza nevoile de servicii pentru copiii aflați în risc de separare de familie, în vederea elaborării unei propuneri de proiect.

Programul va încuraja dezvoltarea și acordarea serviciilor în parteneriat public - public (între 2 sau mai multe UAT-uri, între UAT și Consiliul Județean, sau între UAT, respectiv CJ și MMPS), iar ulterior finalizării investiției prin implementarea sistemului de externalizare către furnizorii privați, cu menținerea monitorizării din partea AAPL și ministerului de resort cu atribuții în domeniul social), pentru a facilita ulterior asigurarea sustenabilității investițiilor.

De asemenea, finanțarea va fi condiționată de prezentarea unui angajament instituțional al UAT în vederea asigurării sustenabilității, respectiv funcționării propriu-zise a serviciilor înființate pe o perioadă de minim 5 ani.

De asemenea, la momentul selectării UAT care vor beneficia de aceste investiții, vor fi avute în vedere următoarele criterii:

- ✓ asigurarea complementarității cu Centrele Comunitare Integrate finanțate prin Programul Operațional Regional 2014-2020, precum și cu cele ce vor fi finanțate prin Programul Operațional Incluziune și Demnitate Socială 2021-2027 și cu cele finanțate prin Planul Național de Redresare și Reziliență. Această complementaritate va fi asigurată prin implementarea principiului managementului de caz, urmărind traseul beneficiarului de la evaluarea inițială a acestuia și elaborarea planului de intervenție individualizat de către asistentul social, sau managerul de caz, după caz din echipa comunitară integrată, echipă care va referi beneficiarul spre serviciile acestor centre de zi. Astfel, finanțarea va fi condiționată de prezentarea unui astfel de plan de măsuri care va detalia modul în care va fi gestionat traseul beneficiarului, de la identificarea și evaluarea acestuia de către asistentul social, respectiv membru al echipei Comunitare

integrate, acolo unde acestea există, până la furnizarea efectivă a serviciilor prin centrele de zi.

- ✓ Furnizarea, în mod similar investiției de servicii în regim mobil pentru copiii care se regăsesc în comunități izolate marginalizate și care nu pot accesa serviciile centrului prin deplasare la locația acestuia. Ne vom asigura că cei mai vulnerabili copii vor beneficia de aceste servicii.

Mecanism de implementare:

Programul va fi gestionat și implementat prin intermediul unei unități de implementare a programului, înființată pe perioadă determinată, în cadrul căreia va fi angajat personal din sursă externă, în afara organigramei existente. Aceasta va funcționa la nivelul Ministerului Muncii și Protecției Sociale și/sau Autoritatea Națională pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopții.

Unitatea de implementare a programului va elabora un manual de implementare a programului, care va constitui instrumentul de sprijin în vederea implementării programului de către solicitanți, în calitate de beneficiari ai finanțării.

Principiile cu caracter general care vor guverna programul sunt în concordanță cu actualul program de guvernare, în susținerea acelor inițiative locale care conduc la crearea unor rețele de servicii în interesul și pentru bunăstarea copilului.

Autoritățile locale vor identifica și prioritiza nevoile de servicii pentru copiii aflați în risc de separare de familie, în vederea elaborării unei propuneri de proiect.

Indicatorii folosiți în stabilirea comunităților celor mai dezavantajate în care va fi realizată investiția sunt:

- Numărul de copii din comunitate
- Tipul de comunitate (urban vs rural)
- Ponderea copiilor din totalul populației
- Rata riscului de sărăcie sau excluziune socială (AROE)
- Venit minim garantat (VMG)
- Rata medie a șomajului
- Rata abandonului școlar

În ceea ce privește sustenabilitatea, conform prevederilor legale în vigoare, respectiv art. 127 alin. (1) din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată, cu modificările și completările ulterioare, sistemul de protecție a copilului este finanțat din:

- a) bugetul de stat - în limita sumelor defalcate din unele venituri ale bugetului de stat aprobate cu această destinație prin legile bugetare anuale, repartizate pe județe, potrivit propunerilor formulate de Ministerul Muncii și Justiției Sociale, respectiv prin ANPDCA pe baza standardelor de cost pentru serviciile sociale, aprobate prin hotărâre a Guvernului;
- b) bugetul județului, respectiv al sectorului municipiului București - în completarea cuantumului prevăzut la lit. a), pentru acoperirea cheltuielilor de organizare și funcționare a serviciilor, din venituri proprii sau din sume defalcate din unele venituri ale bugetului de stat pentru echilibrarea bugetelor locale;
- c) bugetul local al comunelor, orașelor și municipiilor;
- d) donații, sponsorizări și alte forme private de contribuții bănești, permise de lege.

În temeiul acestor prevederi Ministerul Muncii și Protecției Sociale prin Autoritatea Națională pentru Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopții fundamentează sumele necesare finanțării sistemului de protecție a copilului și le transmite Ministerului Finanțelor Publice în vederea stabilirii pe județe și municipiul București.

Programele de finanțare vor încuraja dezvoltarea și acordarea serviciilor în parteneriat public - public (Între 2 sau mai multe UAT, între UAT și Consiliul Județean, sau între UAT, respectiv CJ și MMPS), iar ulterior finalizării investiției prin implementarea sistemului de externalizare a operării serviciului către furnizorii privați, cu menținerea monitorizării din partea AAPL și MMPS), pentru a facilita ulterior asigurarea sustenabilității investițiilor. De asemenea, finanțarea va fi condiționată de prezentarea unui angajament instituțional (hotărâre de consiliu local sau de consiliu județean) în vederea asigurării sustenabilității serviciilor înființate pe o perioadă de minim 5 ani.

De asemenea, la momentul selectării AAPL care vor beneficia de aceste investiții, vor fi avute în vedere următoarele criterii:

- asigurarea complementarității cu Centrele Comunitare Integrate finanțate prin Programul Operațional Regional, precum și cu cele ce vor fi finanțate prin Programul Operațional Incluziune și Demnitate Socială 2021-2027 și cu cele dezvoltate prin Planul de Redresare și Reziliență. Această complementaritate va fi asigurată prin implementarea principiului managementului de caz, urmărind traseul beneficiarului de la evaluarea inițială a acestuia și elaborarea planului de intervenție individualizat de către asistentul social, sau managerul de caz, după caz din Echipa comunitară integrată, echipă care va referi beneficiarul spre serviciile acestor centre de zi. Astfel, finanțarea va fi condiționată de prezentarea unui astfel de plan de măsuri care va detalia modul în care va fi gestionat traseul beneficiarului, de la identificarea și evaluarea acestuia de către asistentul social, respective membru al echipei Comunitare integrate, acolo unde acestea există, până la furnizarea efectivă a serviciilor prin centrele de zi.

- Furnizarea, în mod similar investiției I 1.3 de Servicii în regim mobil pentru copiii care se regăsesc în comunități izolate marginalizate și care nu pot accesa serviciile centrului prin deplasare la locația acestuia. Ne vom asigura că cei mai vulnerabili copii vor beneficia de aceste servicii.

Calendar de implementare:

Activitate	Termen finalizare	Instituții responsabile/coordonatoare
Lansarea programului de investiții - apelului de proiecte (ordin de ministru)	Q4 2022	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul serviciilor sociale
Funcționarea a 150 de servicii comunitare de prevenire a separării copilului de familia sa la nivelul municipiilor, orașelor și comunelor pentru menținerea a 4.500 de copii în familie	Q2 2026	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul serviciilor sociale și beneficiarii finanțării

Beneficiari direcți/indirecți:

Beneficiarii direcți ai programului sunt copiii aflați în situații de vulnerabilitate și familiile acestora.

Beneficiarii indirecți ai programului sunt UAT și parteneriate între UAT, prin furnizorii publici de servicii sociale.

Buget reformă/investiție:

Ajutor de stat: NA

Sarcinile și responsabilitățile sociale privind protecția copiilor reprezintă un monopol legal detinut de către stat/nu există piața deschisă, concurențială pentru aceste servicii, măsurile de finanțare cu această destinație nu intră sub incidența legislației în materia ajutorului de stat.

Complementaritate cu alte componente:

Investițiile sunt complementare cu cele din componenta de urban și respectiv componenta de educație pentru complementaritatea cu serviciile de mobilitate a copiilor din comunități izolate/marginalizate. De asemenea, investiția este complementară și cu reforma 2 și investițiile aferente din cadrul acestei componente.

Complementaritate cu alte surse de finanțare:

Investitiile sunt complementare cu Centrele Comunitare Integrate finanțate prin Programul Operațional Regional 2014-2020, precum și cu cele ce vor fi finanțate prin Programul Operațional Incluziune și Demnitate Socială 2021-2027.

Contribuția la Pilonul social european, inclusiv facilități pentru persoanele cu dizabilități:

Investitiile în infrastructura vor asigura cel puțin măsurile minime obligatorii prevăzute de legislația în vigoare pentru accesul persoanelor cu dizabilități.

R.2 Reforma sistemului de protecție a persoanelor adulte cu dizabilități: intensificarea acțiunilor de creștere a rezilienței sociale în comunitate, având ca scop prevenirea instituționalizării și îmbunătățirea calității vieții persoanelor adulte cu dizabilități.

Provocare reformă/investiție:

Sistemul de protecție a persoanelor adulte cu dizabilități nu are o istorie prea îndelungată. El a avut la bază spiritul de solidaritate format începând din sec. XVIII în jurul copiilor bolnavi sau orfani, al persoanelor singure sau bolnave, s-a consolidat până la sfârșitul celui de al doilea război mondial când, instaurarea comunismului a dus la deprofesionalizare și marginalizare iar școlile de asistență socială au fost desființate din nomenclatorul de profesii. *Legea nr. 3 din 26 martie 1970 privind regimul ocrotirii unor categorii de minori* a consfințit instituționalizarea “în vederea creșterii, educării și pregătirii școlare și profesionale a minorilor deficienți”. Statul a înființat instituții rezidențiale mari, unele cu peste 350 de rezidenți, așezate în afara localităților, unde locuiau copii, adulți și vârstnici împreună, condițiile de viață erau sub limita decenței iar accesul la mediul exterior imposibil de realizat. Au existat mai mult de 150 de asemenea instituții înainte de 1989. După evenimentele din decembrie 1989, ca urmare a mediatizării situației extrem de critice din instituțiile rezidențiale, a început o regândire a politicilor și practicilor și, practic, putem vorbi despre construcția unui sistem de protecție a persoanelor cu dizabilități, atât ca și construcție instituțională cât și cadru pentru politicile publice.

Deși în ultima perioadă s-au produs o serie de schimbări – în special la nivel de înțelegere și abordare a conceptului de îngrijire a persoanelor adulte cu dizabilități – în continuare există nevoie majore de reforme și investiții care să așeze sistemul de servicii destinate persoanelor adulte cu dizabilități pe direcția strategică asumată a dezinstituționalizării și a sprijinului pentru ca aceste persoane să își poată dezvolta abilități de viață independentă în comunitate. Schimbările realizate în sistemul de protecție a copilului nu au puncte de contact în sistemul de protecție a persoanelor adulte, astfel că imaginea națională este cea a lipsei unei unități de coerență și perseverență în ceea ce privește politicile publice privind dizabilitatea. Îmbunătățirile locale pot fi considerate exemple de bună practică dar, nefiind generalizate și conectate transversal, nu cresc percepția despre progresul realizat la nivel național.

În plus, descentralizarea serviciilor sociale nu a fost însoțită de alocări financiare adecvate, ceea ce face ca viabilitatea furnizării acestor servicii și în special a celor oferite la nivelul comunităților locale să fie amenințată. Gradul de acoperire al serviciilor publice pentru persoanele adulte cu dizabilități rămâne scăzut.

Recomandări specifice de țară:

(2019) Să sporească acoperirea și calitatea serviciilor sociale și să finalizeze reforma venitului minim de incluziune,

(2020) Să identifice "soluții adecvate de substituție a veniturilor și să extindă măsurile de protecție socială și accesul la serviciile esențiale pentru toți".

Obiectiv:

Obiectivul reformei îl constituie crearea de mecanisme funcționale bazate pe principiul parteneriatelor public – public pentru operaționalizarea direcțiilor de acțiune stabilite prin proiectul „Persoane cu dizabilități – tranziția de la servicii rezidențiale la servicii în comunitate” cofinanțat prin Programul Operațional Capacitate Administrativă 2014-2020

Descriere reformă/investiție:

Cu privire la protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu dizabilități, obiectivul general urmărit este creșterea calității vieții acestora în comunitate, prin întărirea rezilienței sociale și modernizarea și eficientizarea infrastructurii de servicii sociale în comunitate, din domeniul protecției persoanelor adulte cu dizabilități.

Intervenția consolidează reforma sistemului actual de protecție a persoanelor adulte cu dizabilități, care cuprinde procesul de dezinstituționalizare și dezvoltarea serviciilor alternative în comunitate, în special prin întărirea sistemului de prevenire de a face față presiunii instituționalizării și realizare a investițiilor necesare pentru creșterea calității și a gradului de acoperire cu servicii sociale alternative comunitare, concomitent cu creșterea siguranței și eficienței energetice, prin obiectivele specifice.

Direcțiile de acțiune prin care se definește obiectivul general sunt:

- asigurarea cadrului legal necesar aprobării politicii publice privind prevenirea instituționalizării (strategie națională), proiectul politicii fiind dezvoltat în cadrul proiectului „Persoane cu dizabilități - tranziția de la servicii rezidențiale la servicii în comunitate” cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional Capacitate Administrativă 2014-2020;
- dezvoltarea de alternative de sprijin pentru viață independentă și integrare în comunitate și prevenirea re/instituționalizării, realizată prin achiziția/construirea, dotarea și asigurarea funcționării unui număr de 35 de servicii comunitare de tip: centre de zi, centre de servicii

- de recuperare neuromotorie ambulatorii și centre de servicii de asistență și suport, care vor asigura activități pentru un număr de aprox. 1.250 persoane cu dizabilități/an;
- reabilitarea, consolidarea (inclusiv seismică), recompartimentarea și dotarea a cel puțin 150 de servicii comunitare de tip: locuințe protejate în comunitate, centre de zi și centre de servicii de recuperare neuromotorie ambulatorii, care funcționează în baza standardelor specifice de calitate minime obligatorii și care asigură activități pentru un număr de aprox. 1.600 persoane cu dizabilități/an.

În prezent sunt în implementare, prin Programe de interes național și POR, măsuri care vizează reducerea capacității serviciilor rezidențiale de tip vechi și dezvoltarea serviciilor alternative de locuire independentă în comunitate (prin locuințe protejate), însă fără a se fi intervenit în ceea ce privește măsuri de prevenție a re/instituționalizării.

Mecanism de implementare:

ANDPDCA împreună cu MMPS, în calitate de autoritate centrală responsabilă de elaborarea politicilor din domeniu, va coordona toate etapele necesare pentru elaborarea, aprobarea și implementarea măsurilor de reformă propuse, inclusiv derularea investițiilor în infrastructura de servicii sociale.

ANDPDCA, respectiv MMPS vor iniția și va coordona procesul de avizare pentru următoarele proiecte de acte normative necesare pentru operaționalizarea obiectivelor reformei:

Calendar de implementare:

Activitate	Termen finalizare	Instituții responsabile/coordonatoare
Adoptare act normativ pentru aprobarea Strategiei naționale pentru prevenirea instituționalizării (HG)	Q4 2022	Ministerul de resort în domeniul politicilor sociale
Adoptare act normativ pentru aprobarea Ghidului privind accelerarea procesului de dezinstituționalizare (ordin de ministru)	Q3 2022	Ministerul de resort în domeniul politicilor sociale

Beneficiari direcți/indirecți:

Beneficiarul direct este Ministerul de resort în domeniul politicilor sociale și autoritatea națională pentru drepturile persoanelor cu dizabilități

Beneficiarii indirecti sunt persoanele adulte cu dizabilități, furnizorii publici și privați de servicii sociale

Buget reformă/investiție:

Ajutor de stat: NA

Sarcinile și responsabilitățile de elaborare de politici privind protecția persoanelor adulte cu dizabilități sunt ale autorității publice din domeniul asistenței sociale, măsurile de finanțare cu această destinație nu intră sub incidența legislației în materia ajutorului de stat.

Complementaritatea cu alte componente:

Documentele strategice dezvoltate sunt complementare cu componenta de educație prin promovarea educației incluzive și implementarea de programe accesibile de alfabetizare digitală pentru elevii/persoanele cu dizabilități. De asemenea, componenta este complementară și cu investițiile propuse în cadrul mediului de afaceri unde, pentru crearea de noi locuri de muncă se vor avea în vedere inclusiv accesibilitatea persoanelor cu dizabilități la acestea.

Similar toate investițiile în infrastructură din cadrul planului (eficiență energetică, sănătate, educație, social, urban, etc) vor avea în mod obligatoriu elemente de asigurare a accesibilității persoanelor cu dizabilități, cel puțin minimul necesar pentru respectarea prevederilor legale în vigoare.

Cloudul guvernamental va cuprinde specificații tehnice pentru platformele dezvoltate și interconectate a serviciilor publice digitalizate, inclusiv cele legate de debirocratizarea mediului de afaceri

Complementaritate cu alte surse de finanțare:

Proiectul POCA

Componenta este complementară cu investițiile finanțate din Programul Operațional Incluziune și Demnitate Socială (POIDS) 2021-2027, Programul Operațional Regional 2014-2020

Contribuția la Pilonul social european, inclusiv facilități pentru persoanele cu dizabilități:

Documentele strategice vor fi cuprinde măsuri echitabile, incluzive, asigurând egalitatea de șanse și de acces pe piața a forței de muncă, creând un mediu de lucru simplificat și adaptat nevoilor persoanelor cu dizabilități, asigurând inclusiv și protecția datelor cu caracter personal procesul de aplicare.

Contribuția la inițiativele emblematiche sau alte strategii ale UE:

Strategia și ghidul contribuie la inițiativa emblematică - **Recalificarea și perfecționarea** fiind promovate în cadrul acestora prioritizarea investițiilor în recalificare și perfecționare pentru sprijinirea tranzițiilor verzi și digitale, consolidând potențialul de inovare și de creștere, promovând reziliența economică și socială și asigurând locuri de muncă de calitate și incluziune socială inclusiv pentru persoanele cu dizabilități. Documentele strategice vor acorda atenție grupurilor defavorizate, femeilor și, în special, tinerilor și persoanelor cu dizabilități care intră pe piața muncii, prin crearea de locuri de muncă de calitate și sprijinirea ofertei adecvate de ucenicii.

I.2. Reabilitarea/renovarea și dezvoltarea de infrastructură socială pentru persoanele cu dizabilități

Recomandări specifice de țară:

(2019) Să sporească acoperirea și calitatea serviciilor sociale și să finalizeze reforma venitului minim de incluziune.

(2019) Integrarea limitată a serviciilor de ocupare a forței de muncă, de educație, de sănătate și a serviciilor sociale nu permite o incluziune durabilă a diferitelor grupuri defavorizate. Persoanele cu handicap nu beneficiază decât de sprijin limitat pentru a duce o viață independentă și pentru a avea acces la un loc de muncă.

(2020) Să identifice "soluții adecvate de substituție a veniturilor și să extindă măsurile de protecție socială și accesul la serviciile esențiale pentru toți".

I.2.1 Reabilitarea/Renovarea de infrastructurii sociale pentru persoanele cu dizabilități

Investițiile se referă la reabilitarea și modernizarea a cel puțin 150 de servicii comunitare de tip: locuințe protejate în comunitate, centre de zi și centre de servicii de recuperare neuromotorie ambulatorii pentru un număr de aprox. 1.600 persoane cu dizabilități/an.

Provocări

Intervenția urmărește continuarea reformei sistemului de protecție a persoanelor adulte cu dizabilități vizând asigurarea prevenției instituționalizării persoanelor din comunitate, asigurarea calității în domeniul serviciilor sociale specifice și realizarea investițiilor necesare pentru creșterea calității și gradului de acoperire cu servicii sociale comunitare, concomitent cu creșterea siguranței și eficientizării energetice, creșterea rezilienței și facilitarea tranziției către o Europă verde și digitală, prin asigurarea unei infrastructuri de servicii sociale reziliente și de calitate pentru sistemul de servicii sociale destinat persoanelor adulte cu dizabilități.

Modernizarea infrastructurii de servicii sociale din domeniul protecției persoanelor adulte cu dizabilități în comunitate este necesară datorită faptului că investițiile de la nivelul consiliilor

județene și a unităților administrativ-teritoriale s-au derulat în timp cu deficiență, transferurile de la bugetul național la cel local au fost limitate sub aspectul modernizării acestor servicii și prin urmare, capacitatea administrativă a acestor autorități de la nivelul județelor, a comunelor, orașelor și municipiilor de a acorda sprijin persoanelor adulte cu dizabilități în realizarea activității de prevenire a instituționalizării este una restrânsă.

În coordonarea ANDPDCA există la data de 31.12.2020 un număr de aproximativ 150 de servicii comunitare de tip: locuințe protejate în comunitate, centre de zi și centre de servicii de recuperare neuromotorie ambulatorii și un număr de aproximativ 145 de locuințe protejate, a căror infrastructură este nemodernizată.

Obiective

-Reabilitarea, consolidarea (inclusiv seismică), modernizarea, eficientizare energetică, recompartimentarea și dotarea a cel puțin 150 de servicii comunitare de tip: locuințe protejate în comunitate, centre de zi și centre de servicii de recuperare neuromotorie ambulatorii, care funcționează în baza standardelor specifice de calitate minime obligatorii și care asigură activități pentru un număr de aprox. 1.600 persoane cu dizabilități/an;

Implementare:

Programul (PNRR) va fi gestionat și implementat prin intermediul unei Unități de Management, înființată pe perioadă determinată, în cadrul căreia va fi angajat personal din sursă externă, în afara organigramei existente.

Unitatea de Management va elabora un manual de implementare a programului, care va constitui instrumentul de sprijin în vederea implementării programului de către solicitanți, în calitate de beneficiari ai finanțării.

Principiile cu caracter general care vor guverna programul sunt în concordanță actualul program de guvernare, în susținerea acelor inițiative locale care conduc la crearea unor rețele de servicii în interesul persoanelor adulte cu dizabilități.

Se va elabora și derula un program național de finanțare a investițiilor de tip reabilitare, consolidare, modernizare, recompartimentare și dotare a cel puțin 150 de servicii comunitare de tip: locuințe protejate, centre de zi și centre de servicii de recuperare neuromotorie ambulatorii, prin apel deschis, pe baza îndeplinirii criteriilor de eligibilitate pentru aceste investiții.

În situația în care cele 35 de servicii comunitare de tip: centre de zi, centre de servicii de recuperare neuromotorie ambulatorii și centre de servicii de asistență și suport care urmează a fi dezvoltate ca servicii noi vor fi achiziționate de pe piața liberă, acestea vor necesita la rândul lor investiții de tip reabilitare, consolidare, modernizare, recompartimentare, pentru a corespunde cerințelor prevăzute de Ordinul nr.82/2019.

Prin program se vor finanța inclusiv cheltuielile necesare pentru dotarea serviciilor comunitare, pentru a veni în sprijinul furnizorilor publici de a putea asigura nevoile de servicii pentru un număr cât mai mare de persoane adulte cu dizabilități din comunitate sau din comunitățile învecinate.

Programul de finanțare va încuraja dezvoltarea și acordarea serviciilor în parteneriat, pentru a facilita ulterior asigurarea sustenabilității investițiilor.

În elaborarea programului de finanțare a investițiilor se va avea în vedere crearea unui mecanism de monitorizare, evaluare și control al implementării acestora.

În ceea ce privește sustenabilitatea, conform prevederilor legale în vigoare, respectiv Legea nr448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată, cu modificările și completările ulterioare, sistemul de protecție a persoanelor adulte cu dizabilități este finanțat din:

- a) bugetul local al comunelor, orașelor și municipiilor;
- b) bugetele locale ale județelor, respectiv ale sectoarelor municipiului București - în completarea cuantumului prevăzut la lit. c), pentru acoperirea cheltuielilor de organizare și funcționare a serviciilor, din venituri proprii sau din sume defalcate din unele venituri ale bugetului de stat pentru echilibrarea bugetelor locale;
- c) bugetul de stat- în limita sumelor defalcate din unele venituri ale bugetului de stat aprobate cu această destinație prin legile bugetare anuale, repartizate pe județe, potrivit propunerilor formulate de Ministerul Muncii și Protecției Sociale, respectiv prin ANDPDCA pe baza standardelor de cost pentru serviciile sociale, aprobate prin hotărâre a Guvernului;
- d) contribuții lunare de întreținere a persoanelor cu handicap care beneficiază de servicii sociale în centre;
- e) donații, sponsorizări și alte surse, în condițiile legii.

În temeiul acestor prevederi Ministerul Muncii și Protecției Sociale prin Autoritatea Națională pentru Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopții fundamentează sumele necesare finanțării sistemului de protecție a persoanelor adulte cu dizabilități și le transmite Ministerului Finanțelor Publice în vederea stabilirii necesarului pe județe și municipiul București.

Astfel, serviciile sociale propuse a fi modernizate sunt cuprinse în anexa la bugetul de stat și finanțate sub aspectul cheltuielilor de funcționare de la bugetul de stat și de la bugetul consiliului județean/local.

În ceea ce privește locuințele protejate ce vor fi modernizate și/sau reabilitate, pentru a ne asigura ca nu exista riscul de segregare pentru beneficiari, se vor lua următoarele măsuri:

- Va fi o condiție de eligibilitate pentru acordarea finanțării prezentarea unui plan de măsuri prin care implementatorul va asigura pentru beneficiarii serviciului nu vor fi expusi riscului de segregare, prin măsuri și acțiuni cum ar fi:
 - Asigurarea transportului pentru facilitarea accesului la viața socială și culturală în comunitate, atunci când beneficiarul dorește, corelat cu resursele de care dispune serviciul;
 - Facilitarea accesului la activități sociale și culturale care au loc în comunitate;
 - Elaborarea unui plan de intervenție individual pentru beneficiari care va avea ca principal scop facilitarea accesului și promovarea vieții independente, în acord cu prevederile Convenției ONU pentru Drepturile Persoanelor cu Dizabilități;
- Acest plan de măsuri va fi anexa la contractul de finanțare și va face periodic obiectul de monitorizări tematice, fiind instituite un plan de sancțiuni în caz de abateri sau nerespectare a acestuia.

Cerințele cu privire la dimensionarea spațiilor și accesibilizarea acestora (condiții obligatorii pentru licențierea acestora) sunt prevăzute de Normativul privind adaptarea clădirilor civile și spațiului urban la nevoile individuale ale persoanelor cu handicap, indicativ NP 051-2012 - Revizuire NP 051/2000" aprobat prin Ordinul nr.189/2013.

De asemenea, pentru serviciile comunitare de tip centru de zi și centru de servicii de recuperare neuromotorie ambulatorii trebuie să asigure spații suficiente, adaptate potrivit aceluiași Normativ.

Ajutor de stat: N/A

Grup țintă: 1.600 persoane cu dizabilități/an, 150 de servicii comunitare de tip: locuințe protejate, centre de zi și centre de servicii de recuperare neuromotorie ambulatorii, furnizorii publici și privați de servicii sociale

Calendar de implementare:

Activitate	Termen finalizare	Instituții responsabile/coordonatoare
Lansarea programului de investiții - apelului de proiecte (ordin de ministru)	Q2 -2022	Ministerul de resort în domeniul politicilor sociale
Operaționalizarea a 150 de servicii comunitare de tip: locuințe protejate, centre de zi și centre de servicii de recuperare neuromotorie ambulatorii	Q4 -2025	Ministerul de resort în domeniul politicilor sociale

pentru un număr de aprox. 1.600 persoane cu dizabilități/an		

I.2.2 Dezvoltarea de infrastructură socială nouă

Provocări

Au fost constatate disparități regionale mari și disparități importante dintre mediul rural și cel urban în ceea ce privește excluziunea socială și ratele sărăciei în rândul persoanelor adulte cu dizabilități, care nu sunt compensate de serviciile sociale existente. Raportul de țară din anul 2020 constată: „în timp ce, la nivelul întregii țării, sunt deservite în prezent 28 % din numărul de unități de infrastructură a serviciilor sociale, cifra este de numai 26 % în Regiunea Sud-Est și de 19 % în Sud-Muntenia. Diferența este mai accentuată în cazul anumitor tipuri de infrastructuri sociale, cum ar fi centrele de zi pentru persoanele cu dizabilități sau dependențe, doar 1 % din unitățile necesare fiind instituite în regiunea Sud-Vest Oltenia (comparativ cu 56 % în București-Ilfov și 57 % în Regiunea Centru).”

Reforma urmărește intensificarea acțiunilor de creștere a rezilienței sociale în comunitate, având ca țintă reducerea disparităților regionale și a disparităților importante dintre mediul rural/urban (de exemplu, priorități reprezintă Regiunea Sud-Vest Oltenia, Regiunea Sud-Est, Regiunea Sud-Muntenia, sărace în servicii sociale comunitare, cu scopul prevenirii re/instituționalizării și îmbunătățirea calității vieții persoanelor adulte cu dizabilități, prin creșterea numărului de servicii de sprijin pentru viață independentă și integrare în comunitate. Elementele de reformă avute în vedere urmăresc:

- creșterea calității vieții beneficiarilor
- creșterea gradului de reziliență socială la nivelul comunităților
- dezvoltarea parteneriatului și a solidarității sociale.

Obiective:

Creșterea numărului de servicii în comunitate vizează: achiziția/construirea, dotarea și asigurarea funcționării unui număr de 35 de servicii comunitare de tip: centre de zi, centre de servicii de recuperare neuromotorie ambulatorii și centre de servicii de asistență și suport, care vor asigura activități pentru un număr de aprox. 1.250 persoane cu dizabilități/an.

Centrul de zi din sistemul de protecție a persoanei adulte cu dizabilități este serviciul social care cuprinde un ansamblu de activități realizate în intervale diferite ale zilei pentru a răspunde nevoilor individuale specifice ale persoanelor adulte cu dizabilități, în vederea depășirii situațiilor de dificultate, dezvoltării potențialului personal și prevenirii instituționalizării.

Centrul de servicii de recuperare neuromotorie de tip ambulatoriu pentru persoane adulte cu dizabilități este serviciul social care oferă intervenții specializate centrate pe recuperarea neuromotorie pentru a răspunde nevoilor individuale, identificate prin evaluare, ale persoanelor adulte cu dizabilități, în vederea menținerii/dezvoltării potențialului personal și prevenirii instituționalizării.

Serviciul de asistență și suport cuprinde un ansamblu de activități realizate pentru a răspunde nevoilor specifice individuale ale persoanelor adulte cu dizabilități și ale membrilor familiei sau reprezentanților lor, în vederea depășirii situațiilor de dificultate și prevenirii instituționalizării. Aceste servicii pot oferi persoanelor cu dizabilități inclusiv sprijin și motivare pentru pregătirea pentru muncă, suport în identificarea și luarea deciziilor cu privire la alegerea unui loc de muncă.

Nevoia acestor servicii de tip comunitar este evidențiată și de Proiectul „Persoane cu dizabilități - tranziția de la servicii rezidențiale la servicii în comunitate”, cofinanțat din FSE, prin POCA 2014-2020, derulat în perioada august 2019 – iulie 2022 de ANDPDCA împreună cu Banca Mondială (Cod SIPOCA/SMIS2014+: 618/127529), proiect al cărui obiectivul general este accelerarea procesului de dezinstituționalizare a persoanelor adulte cu dizabilități concomitent cu proiectarea politicii publice și a instrumentelor de lucru pentru dezvoltarea de alternative de sprijin pentru viață independentă și integrare în comunitate și prevenirea re/instituționalizării. Diagnoza situației instituțiilor rezidențiale publice de asistență socială pentru persoanele adulte cu dizabilități, aflată în proces de finalizare, indică necesitatea dezvoltării în comunitate a gamei de servicii sociale specializate pentru persoanele cu dizabilități, care să asigure suportul, să răspundă nevoilor specifice ale acestor persoane, inclusiv de recuperare neuro-psiho-socială și locomotorie și care să intervină în procesul de re/instituționalizare.

Implementare:

Programul (PNRR) va fi gestionat și implementat prin intermediul unei Unități de Management, înființată pe perioadă determinată, în cadrul căreia va fi angajat personal din sursă externă, în afara organigramei existente.

Unitatea de Management va elabora un manual de implementare a programului, care va constitui instrumentul de sprijin în vederea implementării programului de către solicitanți, în calitate de beneficiari ai finanțării.

Principiile cu caracter general care vor guverna programul sunt în concordanță actualul program de guvernare, în susținerea acelor inițiative locale care conduc la crearea unor rețele de servicii în interesul persoanelor adulte cu dizabilități.

Se va elabora și derula un program național de finanțare a investițiilor pentru achiziția sau construirea, dotarea și asigurarea funcționării unui număr de 35 de servicii comunitare de tip:

centre de zi, centre de servicii de recuperare neuromotorie ambulatorii și servicii de asistență și suport.

Prin program se vor finanța inclusiv cheltuielile necesare pentru dotarea și funcționarea serviciilor comunitare pentru o perioadă de maxim 24 luni, pentru a veni în sprijinul furnizorilor publici de a putea asigura nevoile de servicii pentru un număr cât mai mare de persoane adulte cu dizabilități din comunitate sau din comunitățile învecinate.

Programul de finanțare va încuraja dezvoltarea și acordarea serviciilor în parteneriat, pentru a facilita ulterior asigurarea sustenabilității investițiilor.

În elaborarea programului de finanțare a investițiilor se va avea în vedere crearea unui mecanism de monitorizare, evaluare și control al implementării acestora.

În ceea ce privește sustenabilitatea, conform prevederilor legale în vigoare, respectiv Legea nr448/2006 privind protecția și promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată, cu modificările și completările ulterioare, sistemul de protecție a persoanelor adulte cu dizabilități este finanțat din:

- a) bugetul local al comunelor, orașelor și municipiilor;
- b) bugetele locale ale județelor, respectiv ale sectoarelor municipiului București - în completarea cuantumului prevăzut la lit. c), pentru acoperirea cheltuielilor de organizare și funcționare a serviciilor, din venituri proprii sau din sume defalcate din unele venituri ale bugetului de stat pentru echilibrarea bugetelor locale;
- c) bugetul de stat- în limita sumelor defalcate din unele venituri ale bugetului de stat aprobate cu această destinație prin legile bugetare anuale, repartizate pe județe, potrivit propunerilor formulate de Ministerul Muncii și Protecției Sociale, respectiv prin ANDPDCA pe baza standardelor de cost pentru serviciile sociale, aprobate prin hotărâre a Guvernului;
- d) contribuții lunare de întreținere a persoanelor cu handicap care beneficiază de servicii sociale în centre;
- e) donații, sponsorizări și alte surse, în condițiile legii.

În temeiul acestor prevederi Ministerul Muncii și Protecției Sociale prin Autoritatea Națională pentru Drepturilor Persoanelor cu Dizabilități, Copii și Adopții fundamentează sumele necesare finanțării sistemului de protecție a persoanelor adulte cu dizabilități și le transmite Ministerului Finanțelor Publice în vederea stabilirii necesarului de funcționare pe județe și municipiul București.

Ajutor de stat: N/A

Grup țintă: aprox.1.250 persoane cu dizabilități/an, 35 servicii sociale comunitare de tip: centre de zi, centre de recuperare neuromotorie ambulatorie, servicii de asistență și suport, furnizorii publici și privați de servicii sociale

Calendar de implementare:

Activitate	Termen finalizare	Instituții responsabile/coordonatoare
Lansarea programului de investiții - apelului de proiecte (ordin de ministru)	Q3 -2022	Ministerul de resort în domeniul politicilor sociale
Operaționalizarea a 35 de servicii comunitare NOI: centre de zi, centre de servicii de recuperare neuro-motorie și centre de servicii de asistență și suport pentru persoane cu dizabilități, pentru 1.250 de persoane cu dizabilități, pe an	Q1 -2026	Ministerul de resort în domeniul politicilor sociale

Beneficiari direcți/indirecți:

Beneficiarii direcți sunt persoanele cu dizabilități și furnizorii publici de servicii sociale. Beneficiarii indirecți sunt UAT și parteneriate între UAT, prin furnizorii publici de servicii sociale.

Buget reformă/investiție:

Ajutor de stat: NA

Complementaritate cu alte componente:

În cadrul prezentei componente investițiile sunt complementare cu cele aferente grupului privind copii fiind incluse criterii legate de centrele comunitare integrate. De asemenea, în cadrul componentei de sănătate este finanțată construcția de centre comunitare integrate sau reabilitarea/modernizarea/extinderea infrastructurii existente și/sau dotarea acestora.

Complementaritate cu alte surse de finanțare:

Investitiile sunt complementare cu Centrele Comunitare Integrate finanțate prin Programul Operațional Regional 2014-2020, precum și cu cele ce vor fi finanțate prin Programul Operațional Incluziune și Demnitate Socială 2021-2027.

Contribuția la Pilonul social european, inclusiv facilități pentru persoanele cu dizabilități:

Investitiile în infrastructura vor asigura cel puțin măsurile minime obligatorii prevăzute de legislația în vigoare pentru accesul persoanelor cu dizabilități.

R.3 Implementarea venitului minim de incluziune (VMI)

Provocare reformă/investiție:

Sărăcia și accesul la servicii pentru o parte importantă din populație în România rămân la cote ridicate. Cu toate că legislația aferentă introducerii venitului minim de incluziune a fost adoptată în 2016, lipsa de capacitate administrativă a dus la amânarea repetată a aplicării prevederilor legale privind venitul minim de incluziune (VMI), cu efecte negative asupra sărăciei și excluziunii sociale.

Efectele negative ale pandemiei SARS-COV2 asupra grupurilor vulnerabile și creșterea gradului de sărăcie în rândul populației sunt fenomene globale cu impact sever: Banca Mondială avertizează că aprox. 60 de milioane de persoane vor fi împinse în sărăcie extremă ca efect direct al pandemiei. Ultimul raport integrat al Institutului Național de Statistică (2017) indică faptul că 4,6 milioane de români trăiau în condiții de sărăcie, potențialul ca această cifră să crească fiind, din păcate, unul major.

Dacă în anul 2017 23,6% din populație trăia sub pragul de sărăcie relativă, tot potrivit datelor INS (tempo online) în 2019 procentul a crescut la 23,8% cei mai afectați fiind copiii (30,8% și vârstnicii (25,1%). Chiar dacă riscul de sărăcie și excluziune socială a scăzut în 2019 față de 2017 cu 4 puncte procentuale, totuși acesta rămâne destul de mare afectând 31,2% din populație față de media europeană de 21,4%, situându-ne pe locul 2 la o diferență de un punct procentual față de Bulgaria, conform datelor EUROSTAT.

Conform Programului de Guvernare 2020-2024, Guvernul României va actualiza Legea nr. 196/2016 privind venitul minim de incluziune (VMI), pentru adaptarea la noile realități generate în contextul pandemiei.

Reforma VMI a presupus în primă fază comprimarea/comasarea celor 3 programe (VMG, ASF și AI) într-un singur program denumit Venitul Minim de Incluziune, în scopul canalizării eficiente a resurselor către persoanele aflate în cel mai mare risc de sărăcie și excluziune. Deși cadrul normativ există din anul 2016 (Legea nr. 196/2016), o serie de impedimente de ordin financiar (estimarea pentru anul 2016 era de 2,4 miliarde de lei/an), respectiv necesitatea de reșezare a măsurii pe o evaluare comprehensivă de nevoi făcute la nivelul categoriilor de beneficiari, precum și nevoia de digitalizare a informațiilor și a procesului de acordare a VMI au făcut ca aplicarea măsurii să fie prorogată succesiv până la 1 aprilie 2022.

În această perioadă, legislația actuală care vizează beneficiile similare celor 3 componente ale VMI a suferit o serie de modificări necesar a fi introduse în Legea nr. 196/2016. Spre exemplu, în aplicarea Directivei 944/2019, măsurile de protecție pentru combaterea sărăciei energetice vor fi reglementate într-un act normativ distinct, Legea privind stabilirea măsurilor de protecție pentru consumatorul vulnerabil de energie, care se află deja pe circuit legislativ, fiind o

inițiativă a Guvernului. O asemenea măsură este de natură să ajusteze, în parte, anvelopa totală bugetară aferentă implementării VMI.

Recomandări specifice de țară:

(2019) Să sporească acoperirea și calitatea serviciilor sociale și să finalizeze reforma venitului minim de incluziune.

(2020) Deși reforma venitului minim de incluziune a fost adoptată în 2016, aplicarea sa a fost amânată din nou pentru 2021.

Obiective:

Obiectivele reformei vizează reducerea sărăciei prin revizuirea cadrului legal aferent Legii nr. 196/2016 privind venitul minim de incluziune, precum și reducerea sarcinilor administrative atât pentru Agenția Națională de Plăți și Inspecție Socială, cât și administrațiile publice locale, și nu în ultimul rând pentru beneficiar prin elaborarea normelor metodologice de aplicare a noului cadru legislativ specific Legii 196/2016.

Guvernul își propune actualizarea legislației în conformitate cu noile realități economice și sociale generate de contextul pandemiei SARS-COV2, precum și asigurarea la nivel național, a unui mod de lucru unitar în ceea ce privește aplicarea prevederilor legislative (aplicarea diferențiată la nivel național a aceluiași prevederi, în funcție de nevoile specifice ale diferitelor categorii de beneficiari).

Reforma implementării VMI va viza: (1) stimularea ocupării prin includerea pe piața muncii, în special în rândul membrilor familiilor cu venituri mici, prin introducerea unei formule de beneficii care oferă praguri de venit implicate mai ridicate pentru cei care lucrează și (2) continuarea reformei beneficiilor de asistență socială bazate pe testarea mijloacelor, cu finanțare din bugetul de stat, pentru a asigura un sistem integrat și sprijin mai bine direcționat pentru cele mai vulnerabile categorii de beneficiari.

Reforma VMI vizează la nivel strategic asigurarea unui beneficiu social adecvat, destinat reducerii dependenței de beneficii financiare prin încurajarea participării pe piața muncii, acest beneficiu urmând a fi acordat familiilor și persoanelor singure aflate în situație de dificultate în scopul prevenirii și combaterii sărăciei și riscului de excluziune socială, permițând cumularea sprijinului social cu salariul.

Descriere reformă/investiție:

Actuala intervenție presupune revizuirea și implementarea prevederilor Legii nr. 196/2016 privind venitul minim de incluziune (la nivel primar și secundar), conform prevederilor Programului de Guvernare 2020-2024. Dat fiind faptul că legea a fost aprobată în 2016, în intervalul de timp 2016-2021 au intervenit o serie de elemente la nivel național și chiar

europene care conduc spre necesitatea actualizării cadrului legislativ inițial stabilit. Așadar, în contextul alinierii la actuala situație, din punct de vedere social, economic și al situației de criză sanitară este necesară o atentă analiză și recalibrare a textului legislativ, a prevederilor specifice.

Principalele direcții de acțiune propuse pentru a contribui la atingerea reformei privind VMI includ:

- Ajustarea cadrului legal privind măsurile active de ocupare pentru a răspunde noii facilități sociale create prin introducerea VMI;
- Elaborarea unui pachet de propuneri de modificări ale actelor normative existente cu impact asupra implementării VMI (inclusiv legea asistenței sociale);

Mecanism de implementare:

Responsabilul de implementarea acestei reforme este ministerul de resort cu atribuții în domeniul politicilor sociale, în parteriat cu Agenția Națională de Plăți și Inspecție Socială.

Calendar de implementare:

Activitate	Termen finalizare	Instituții responsabile/coordonatoare
Proiect de lege privind venitul minim de incluziune (revizuire și aprobare actualizări ale Legii nr.196/2016, privind venitul minim de incluziune). Pachet propuneri de modificări ale actelor normative existente cu impact asupra implementării VMI.	Q3 2022	ministerul de resort cu atribuții în domeniul politicilor sociale
Proiect de HG privind Norme metodologice de aplicare a legislației privind VMI	Q3 2022	ministerul de resort cu atribuții în domeniul politicilor sociale
Aprobarea modificărilor legislative. Proceduri de lucru aprobate la nivelul ANPIS/AJPIS	Q4 2022	ministerul de resort cu atribuții în domeniul politicilor sociale

Beneficiari direcți/indirecți:

Beneficiarii direcți sunt cel puțin 30% din actualii beneficiari de VMG și ASF incluși în VMI.

Buget reformă/investiție:**Ajutor de stat: N/A****Complementaritatea cu alte componente:****Complementaritate cu alte surse de finanțare: NA**

Bugetul de stat pentru restul activităților necesare implementării reformei.

Contribuția la Pilonul social european, inclusiv facilități pentru persoanele cu dizabilități:

Măsurile legislative vor avea în vedere promovarea principiilor de egalitate de șanse, de gen pentru toate grupurile defavorizate.

Contribuția la inițiativele emblematice sau alte strategii ale UE: NA**I.4. Operaționalizarea sistemului instituțional și tehnic pentru implementarea Venitului Minim de Incluziune****1.3.1 Operaționalizarea și adaptarea cadrului instituțional la pentru aplicarea reformei VMI****Provocare reformă/investiție:**

Legea privind implementarea venitului minim de incluziune a fost adoptată în anul 2016. Dinamica socială, contextul economic, precum și situația generată de către pandemia SARS COV2 (pe fondul evoluției numărului potențial de beneficiari aflați în situație de vulnerabilitate economică ca efect al pandemiei) impune ca structura legislativă aprobată în anul 2016 să fie actualizată. Totodată, în perioada la care am făcut referire și până în prezent, legislația care vizează beneficiile similare celor 3 componente ale VMI a suferit o serie de modificări necesar a fi introduse în Legea nr.196/2016, dar și în alte acte normative incidente în domeniu (ex: legea cadru a asistenței sociale).

În aplicarea Directivei 944/2019 măsurile de protecție pentru combaterea sărăciei energetice au fost reglementate într-un act normativ distinct (componenta supliment pentru locuire, în prezent ajutor pentru încălzire). Continuarea reformei VMI constituie și recomandare specifică de țară. În plus, potrivit EUROSTAT 2019, România prezintă o rată crescută a persoanelor aflate în risc de sărăcie și excluziune socială (31,2% față de media UE 28 de 21,4%) și are cele mai mici cheltuieli de protecție socială (în 2018 15% din PIB față de media UE 28 de 27,5%). aplicarea prevederilor Legii nr. 196/2016 privind venitul minim de incluziune. Pe cale de consecință, în contextul alinierii la actuala situație, din punct de vedere social, economic și al

crizei de sănătate publică este necesară o atentă analiză și recalibrare a textului legislativ, a prevederilor specifice, iar , în măsura necesităților specifice, instituția responsabilă are în vedere și asigurarea sprijinului tehnic prin expertiză financiară dedicată pe subiect din partea unei instituții internaționale cu portofoliu global în acest domeniu.

Recomandări specifice de țară:

(2019) Să sporească acoperirea și calitatea serviciilor sociale și să finalizeze reforma venitului minim de incluziune.

(2020) Deși reforma venitului minim de incluziune a fost adoptată în 2016, aplicarea sa a fost amânată din nou pentru 2021.

Obiective:

Obiectivul este asigurarea unei expertize tehnice care să sprijine Ministerul Muncii și Protecției Sociale în operaționalizarea implementării reformei VMI și adaptarea cadrului instituțional pentru aplicarea acestei reforme

Descrierea reformei/investiției

Pentru realizarea acestei investiții au fost analizate o serie de etape care vor fi urmărite în vederea adaptării cadrului instituțional și legislativ pentru aplicarea VMI la termenul stabilit prin lege, după cum urmează: actualizarea Legii nr. 196/2016, elaborarea legislației secundare (norme de aplicare), modificarea, după caz, a altor acte normative incidente în domeniu (ex: legea – cadru a asistenței sociale), armonizarea cu legislație specifică (ex: legea privind consumatorul vulnerabil), design și adaptarea sistemului informatic pentru gestionarea datelor și acordarea beneficiului social de tip integrat VMI.

Mecanism de implementare:

Pentru elaborarea Legii 196/2016 MMPS a beneficiat de expertiza de specialitate a unei echipe a Băncii Mondiale, pe cale de consecință, în măsura în care se va identifica în continuare nevoia de expertiză în această fază de operaționalizare, Ministerul va putea proceda la achiziționarea de servicii de consultanță tehnică externă. Ministerul Muncii și Protecției Sociale a inițiat discuțiile cu reprezentanții Băncii Mondiale pentru evaluarea impactului financiar al implementării Venitului Minim de Incluziune, respectiv actualizarea costurilor aferente implementării reformei la nivelul noilor realități generate de contextul pandemiei de COVID19.

Responsabilul de implementarea investiției este Ministerul Muncii și Protecției Sociale.

1.3.2 Dezvoltarea Sistemului Național Integrat de Asistența Socială și asigurarea suportului logistic pentru implementarea VMI

Provocări:

Pentru acordarea VMI legea prevede și implementarea Sistemului Național Informatic pentru Asistență Socială (SNIAS) proiectat pe nivele de decizie: primărie (prelucrare electronică dosar și verificare) – agenția pentru plăți și inspecție socială AJPIIS (verificare complexă, stabilire drept, cuantum și plată) – Agenția Națională pentru Plăți și Inspecție Socială ANPIS (supervizare, control și statistică națională). Din cauza costurilor ridicate ale acordării beneficiului, estimate în anul 2016 la aproximativ 2,4 miliarde lei/an și a implementării SNIAS, estimate la peste 10 milioane euro (pe baza costurilor actualului sistem informatic de la nivelul ANPIS), aplicarea Legii nr.196/2016 a fost prorogată succesiv până în anul 2022.

Introducerea noilor prevederi legale privind implementarea Venitului Minim de Incluziune, aprobarea unor noi norme metodologice, precum și implementarea Sistemului Național Integrat de Asistența Socială, va genera nevoia de adaptare a personalului din primării, Agenția Națională de Plăți și Inspecție Socială, Agențiile Județene de Plăți și Inspecție Sociale la noile prevederi. Fluctuațiile de personal/resurse umane care să asigure continuitatea mecanismului de plată/ mentenanță reprezintă o provocare importantă în ceea ce privește asigurarea suportului logistic pentru implementarea reformei propuse.

Recomandări specifice de țară:

(2019) Să sporească acoperirea și calitatea serviciilor sociale și să finalizeze reforma venitului minim de incluziune.

(2020) Deși reforma venitului minim de incluziune a fost adoptată în 2016, aplicarea sa a fost amânată din nou pentru 2021.

Obiective:

Prin prisma realizării acestor obiective sunt vizate o serie de activități, precum: analiza serviciilor de acordare a beneficiilor de asistență socială și a proceselor interne în vederea digitalizării; revizuirea legislației în sensul actualizării, unificării și simplificării procedurilor de lucru; proiectarea sistemului informatic și a instrumentelor de digitalizare de la nivelul autorității administrației; achiziționarea echipamentelor (software, hardware, comunicații) pentru digitalizarea serviciilor și a echipamentelor necesare susținerii activității/asigurarea securității datelor; dezvoltarea sistemului informatic (software și hardware); dezvoltare unui canal de comunicare în timp real cu cetățenii; livrarea și conectarea echipamentelor necesare susținerii activităților/asigurarea securității datelor; dezvoltarea instrumentelor de digitalizare și procesare; pregătirea factorilor decizionali implicați în procesul de acordare a beneficiilor sociale în sistem digital; campanie de informare și conștientizare despre procesul de acordare și administrare a beneficiilor sociale; achiziție autoturisme electrice pentru activitățile de control și verificare a beneficiilor de asistență socială și a serviciilor sociale; măsurarea

impactului procesului de digitalizare a serviciilor de acordare a beneficiilor de asistență socială gestionate de ANPIS.

În paralel cu SNIAS, ținând cont de faptul că, la nivelul ANPIS se gestionează toate beneficiile sociale suportate din bugetul de stat alocat MMPS, se impune existența unui sistem informatic integrat care să cuprindă atât componentele VMI cât și acordarea celorlalte BAS conducând la imaginea completă a sistemului de beneficii ce se acordă unei persoane sau unei familii. Se va putea determina astfel atât ansamblul măsurilor de sprijin destinate categoriilor defavorizate cât mai ales vor fi disponibile informații ce vor sta la baza stabilirii drepturilor bazate pe testarea mijloacelor așa cum sunt cele din VMI. Dacă SNIAS va permite fluxul informațional al documentelor de la nivelul UAT-urilor la nivelul AJPIS/ANPIS, modernizarea sistemului informatic al ANPIS va asigura prelucrarea coerentă a informațiilor, stabilirea drepturilor și plata acestora precum și furnizarea datelor statistice necesare în vederea evaluării și monitorizării programelor implementate.

Obiectivele principale ale acestei investiții sunt:

- ✓ Dezvoltarea competențelor profesionale și administrative a personalului din cadrul agențiilor județene de plăți și inspecție socială, respectiv unități administrativ-teritoriale, în vederea implementării venitului minim de incluziune.
- ✓ Dezvoltarea unui program național de instruire a personalului administrativ care să asigure formarea completă a acestuia în ceea ce privește aplicarea Legii 196/2016.
- ✓ Identificarea unui operator economic care să realizeze o analiză comprehensivă a VMI, în vederea realizării unui suport de curs adecvat, complet și accesibil personalului administrativ ce va implementa noile prevederi legislative ale VMI.
- ✓ Elaborarea unei curricule de cursuri de instruire a personalului administrativ care să descrie toate noile aspecte legislative.
- ✓ Identificarea unui operator economic care să asigure logistica necesară desfășurării programului național de formare profesională în condiții optime
- ✓ Creșterea gradului de conștientizare, într-un mod accesibil/accesibilizat, a cetățenilor privind noile prevederi legislative.
- ✓ Creșterea capacității administrative a ANPIS, respectiv a SPS prin digitalizarea și gestionarea proceselor de acordare a tuturor beneficiilor de asistență socială, precum și a capacității de reacție rapidă în situații de criză.
- ✓ Dezvoltarea unui sistem informatic, unitar și integrat la nivelul ANPIS, adecvat și adaptabil la dinamica schimbărilor specifice reformelor în domeniul asistenței sociale.

- ✓ Achiziționarea echipamentelor (software, hardware, comunicații) pentru digitalizarea serviciilor și a echipamentelor necesare susținerii activității/asigurarea securității datelor.
- ✓ Modificarea legislației referitoare la modul de acordare a beneficiilor sociale, din perspectiva digitalizării.
- ✓ Dobândirea competențelor digitale de către personalul implicat în procesul de acordare a beneficiilor de asistență socială de la nivelul administrației locale și centrale (AJPIS/SPAS).
- ✓ Creșterea gradului de informare și conștientizare a cetățenilor cu privire la acordarea beneficiilor de asistență socială utilizând mijloace moderne de digitalizare – campanie națională de conștientizare și informare.
- ✓ Achiziția autoturismelor electrice utilizate de către Inspectoratul social în controlul și verificarea acordării beneficiilor de asistență socială și a serviciilor sociale.

Descrierea reformei/investiției

Identificarea de asistență tehnică adecvată pentru organizarea unor sesiuni de formare a personalului în baza unui program național de instruire (elaborare curricula cursuri de instruire personal) și elaborarea manualului de formare accesibil tuturor personalului responsabil de implementarea VMI.

Programul VMI are acoperire națională, implicând reprezentanți ai administrației publice din domeniu de referință: Ministerul Muncii și Protecției Sociale, Agenția Națională pentru Plăți și Inspecție Socială, reprezentanți ai agențiilor județene pentru plăți și inspecție socială. Pentru implementarea cu succes a acestei inițiative este necesară formarea întregului personal implicat, dat fiind faptul că legea avută în vedere reprezintă o abordare inovativă în domeniul beneficiilor de asistență socială.

Astfel, la nivelul Agenției Naționale de Plăți și Inspecție Socială, se vor contracta servicii de formare pentru asigurarea pregătirii personalului de la nivelul ANPIS, AJPIS și Serviciilor Publice de Asistență Socială – primării pentru asigurarea implementării cu succes a Venitului Minim de Incluziune. Asigurarea unor servicii de informare publică a noilor prevederi privind solicitarea de către beneficiari a drepturilor aferente.

Mecanism de implementare

Ministerul Muncii și Protecției Sociale este responsabil de implementarea investiției, în parteneriat cu Agenția Națională de Plăți și Inspecție Socială.

Calendar de implementare:

Activitate	Termen finalizare	Instituții responsabile/coordonatoare
Asigurarea unui sistem informatic	Q2 2024	ministerul de resort cu atribuții în domeniul politicilor sociale
Formarea personalului în domeniul asistentei sociale	Q4 2024	ministerul de resort cu atribuții în domeniul politicilor sociale
Campanie de informare a cetățenilor privind solicitarea beneficiilor sociale	Q2 2024	ministerul de resort cu atribuții în domeniul politicilor sociale

Beneficiari direcți/indirecți:

Beneficiari direcți: personalul Agenția Națională de Plăți și Inspecție Socială, agențiile județene pentru plăți și inspecție socială, Serviciile Publice de Asistență Socială – SPAS

Beneficiari indirecți: persoanele beneficiare ale sistemului de asistență socială

Buget reformă/investiție:

Ajutor de stat: NA

Această platformă electronică aparține autorității publice și vine în sprijinul activităților ce presupun exercitarea atribuțiilor instituite prin lege, finanțarea nu intră sub incidența legislației în materia ajutorului de stat.

În plus, platforma va fi realizată cu respectarea legislației în vigoare privind achizițiile publice.

Complementaritatea cu alte componente:

Complementaritate cu alte surse de finanțare:

Contribuția la Pilonul social european, inclusiv facilități pentru persoanele cu dizabilități:

Contribuția la inițiativele emblematiche sau alte strategii ale UE:

R.4 Introducerea tichetelor de muncă și formalizarea muncii în domeniul lucrătorilor casnici

Provocare reformă/investiție:

Munca nedeclarată, desfășurată în afara cadrului legal, nu este evidențiată scriptic, fiscalizată, protejată, asigurată sau asistată social, lucrătorul aflându-se la discreția celui în folosul căruia prestează munca. Principala cauză a perpetuării acestui fenomen îl constituie avantajul financiar imediat, obținut atât de angajator, cât și de persoana care desfășoară activitatea la acel angajator, generat de sustragerea de la plata impozitelor și a contribuțiilor sociale către bugetul de stat.

Astfel, munca nedeclarată implică un loc de muncă nesigur, cu perspective pe termen scurt, fără posibilități de progres profesional, cu salarii mai mici decât cele de pe piața muncii, fără protecție socială. Efectele negative pentru cei care prestează activitate nedeclarată se manifestă inclusiv în poziția economico-socială precară în comparație cu salariații angajați cu forme legale. Beneficiarii acestor servicii plătesc remunerații mici, de multe ori sub nivelul minim pe economie și sub nivelul convenit pentru vechimea, pregătirea și timpul lucrat de cel în cauză. De asemenea, beneficiarul nu poate avea un control legal asupra salariatului său.

Fenomenul muncii nedeclareate afectează întreaga Uniune Europeană: un Eurobarometru special comandat de DG EMPL (februarie 2020) indică faptul că 1 din 10 europeni declară că au achiziționat bunuri și servicii prezumate a proveni din muncă nedeclarată, iar 1 din 3 europeni cunosc în cercul apropiat o persoană care lucrează la negru. Cele mai frecvent achiziționate bunuri sau servicii provin din sectoarele de reparații/renovări de locuințe (30%), coafor și cosmetică (27%), servicii de reparații (19%). La nivelul UE, combaterea muncii nedeclareate este un obiectiv important, contribuind la o piață mai echitabilă a muncii.

Efectele muncii nedeclareate sunt extrem de grave pentru economie și pentru sistemele sociale: (1) subminează sustenabilitatea fiscală și colectarea veniturilor la buget, fiind o formă de evaziune fiscală (2) diminuează calitatea locurilor de muncă și competiția (3) reprezintă o formă de dumping social, generând condiții precare de muncă, de sănătate și siguranță în muncă, imposibilitatea de a beneficia de asigurări sociale și de sănătate, venituri mai scăzute.

Deși estimările oficiale sunt greu de realizat în sectorul muncii nedeclareate, o evaluare bazată pe Labor Input Method (aportul de forță de muncă nedeclarată) realizată de Comisia Europeană în 2017 indică faptul că România, alături de Polonia și Lituania, sunt statele cu cea mai mare valoare estimată a muncii nedeclareate din totalul forței de muncă, peste 25% din valoarea brută adăugată generată de tot sectorul privat. Formele cele mai frecvent întâlnite de muncă nedeclarată în România sunt serviciile prestate la domiciliu (menaj, îngrijire copii sau bătrâni) și în sectorul construcțiilor. De asemenea, și în activitățile sezoniere agricole se folosește pe scară largă munca nedeclarată.

În ceea ce privește categoriile de persoane care prestează astfel de activități sunt vizate, prin această reformă, tinerii, șomerii, inclusiv femei, dar și cetățeni români care au desfășurat în

străinătate activități similare și care, în contextul pandemiei de Covid -19 au revenit în România.

Datele statistice arată faptul că România are una dintre cele mai scăzute rate de participare la forța de muncă din UE, iar procentul tinerilor care nu sunt încadrați profesional și nici nu urmează niciun program educațional sau de formare (NEET), care era de 16,6 % în 2020, este unul dintre cele mai ridicate din UE. În anul 2020, rata de activitate (în rândul persoanelor în vârstă de muncă: 15 și 64 de ani) era de 69,2%, rata de ocupare la aceeași categorie de vârstă fiind de 65,6% cu un ecart dintre rata de ocupare la bărbați și rata de ocupare la femei de 19,3 puncte procentuale.

Cu toate că dinamica pieței forței de muncă este pozitivă, ocuparea forței de muncă ajungând la un nivel record de 70,8 % în anul 2020 (în rândul persoanelor cu vârste între 20 și 64 de ani), rata șomajului la 5% (date Eurostat) iar rata șomajului înregistrat la 3,38%, rata de inactivitate rămâne ridicată, respectiv de 39,09%.

De asemenea, în anul 2020, din rândul populației inactive în vârstă de 15-74 ani (5760,3 mii persoane), 117,9 mii persoane făceau parte din forța de muncă potențială adițională (în creștere cu 2,1 mii față de anul precedent), din care 117,4 mii erau disponibile să înceapă lucrul, dar nu căutau un loc de muncă. În anul 2020, raportul procentual dintre această categorie de persoane și populația activă a fost de 1,3%. Doar un număr nesemnificativ de persoane care făceau parte din forța de muncă potențială adițională deși căutau un loc de muncă, nu erau disponibile să înceapă lucrul. Dintre persoanele ce făceau parte din forța de muncă potențială adițională, 68,5 mii persoane locuiau în mediul rural, 69,5 mii persoane erau femei. Dintre persoanele care alcătuiesc forța de muncă potențială adițională în anul 2020 (117890 persoane), 47,78% aveau nivel de instruire scăzut (56335 persoane), iar diferența o reprezintă persoane cu nivel mediu de instruire.

Totodată, ponderea persoanelor subocupate în totalul populației active a fost în anul 2020 de 1,9% (cu 0,2 puncte procentuale mai scăzută decât în anul precedent), iar 171,0 mii persoane ocupate cu program parțial doreau și erau disponibile să lucreze mai multe ore decât în prezent, fiind considerate persoane subocupate. Această categorie de persoane a reprezentat 1,9% din populația activă, 2,0% din populația ocupată și 29,4% din numărul total al persoanelor care lucrau cu program de lucru parțial.

Potrivit Institutului Național de Statistică, la începutul anului 2020, resursele de muncă au fost de 12198,3 mii persoane, reprezentând 63,1% din populația totală a țării.

În ceea ce privește șomerii de lungă durată, în prezent, aproximativ 100 000 de șomeri de lungă durată sunt înregistrați la serviciile publice de ocupare a forței de muncă.

O altă categorie de potențiali prestatori ai activităților casnice este reprezentată de femeile care au responsabilități de îngrijire față de persoane dependente și pentru care insuficiența

structurilor și a serviciilor de îngrijire a copiilor se numără printre factorii care afectează participarea acestora pe piața forței de muncă, în special în zonele rurale.

Recomandări specifice de țară:

(2019) Politicile active în domeniul pieței forței de muncă oferă un răspuns limitat la nevoile pieței forței de muncă, măsurile fiind axate în principal pe oferirea de stimulente financiare, mai degrabă decât pe abordări personalizate, globale.

(2019) Economia informală reprezintă, prin mărimea sa, o provocare suplimentară pentru respectarea obligațiilor fiscale, iar nivelurile ridicate ale muncii nedeclarate privează bugetul de stat de resurse semnificative.

(2020) Se preconizează că sărăcia și excluziunea socială, inclusiv sărăcia în rândul (...) persoanelor încadrate în muncă, precum și inegalitatea veniturilor vor crește, afectând cel mai mult grupurile vulnerabile precum lucrătorii cu contracte atipice, lucrătorii nedeclarați, lucrătorii independenți, romii, persoanele cu handicap, persoanele în vârstă și persoanele fără adăpost.

Obiective:

Reforma propusă constă în introducerea tichetelor de muncă pentru formalizarea muncii în domeniul lucrătorilor casnici, prin elaboarea unui act normativ, reglementare care are următoarele obiective:

- combaterea activităților de muncă nedeclarată din economia informală în sectorul serviciilor casnice și creșterea veniturilor la bugetul de stat;
- creșterea nivelului de ocupare a forței de muncă în rândul grupurilor țintă care sunt la distanță de piața forței de muncă formală (în special a persoanelor cu nivel de calificare redus), inclusiv prin folosirea formelor atipice de muncă, precum activitățile desfășurate în gospodăriile private și remunerate exclusiv prin tichete de muncă ;
- activarea forței de muncă sub-utilizate, în sensul schimbării statutului persoanelor subocupate și a forței de muncă potențială adițională în forță de muncă activă și îmbunătățirea bunăstării în rândul acestora;
- creșterea ratei de participare a forței de muncă și a productivității populației active, datorită reducerii obligațiilor în gospodărie;
- îmbunătățirea ratei de participare a forței de muncă feminine, ca și indicator important al condiției femeii în cadrul unei economii de piață;
- crearea unui echilibru mai bun între viața profesională și cea privată la nivelul familiilor;

- creșterea veniturilor la bugetul de stat;
- sporirea nivelului de protecție socială prin facilitarea introducerii în sistemul asigurărilor de sănătate și sistemul de asigurare socială a populației țintă.

Descriere reformă/investiție:

Prin instituirea sistemului de tichete de muncă se va operaționaliza un sistem de stimulare a ocupării forței de muncă formale, prin aducerea în economia fiscalizată a activității desfășurate în cadrul gospodăriilor de persoane străine acestora.

În prezent, se estimează că 200.000 de persoane prestează astfel de activități, iar reforma propusă are în vedere pe lângă scoaterea din zona economiei gri și negre și asigurarea unei protecții sociale adecvate pentru aceste persoane, în prezent, acestea nebeneficiind de o astfel de protecție.

Reforma vizează instituirea unui sistem de plată și evidență a persoanelor care desfășoară activități casnice în baza unor tichete de muncă, cumpărate de utilizator și preschimbate ulterior în bani de către beneficiar, după reținerea contribuțiilor aferente, în acest fel persoana respectivă dobândind calitatea de asigurat în sistemul de asigurări sociale și de sănătate.

Reforma va fi implementată, gradual, în perioada 2021-2026 și va consta în asigurarea cadrului legal, inclusiv în ceea ce privește unitățile autorizate să emită tichetele de muncă, dar și operaționalizarea unei platforme gestionată de ANOFM, prin structurile sale teritoriale

Intervenția urmărește introducerea instrumentului denumit tichet de muncă drept măsură de combatere a muncii nedeclarate (activități derulate în economia informală - producție de bunuri sau servicii cu caracter informal, nedeclarate și nefiscalizate), cu implementare graduală în perioada 2021 - 2026, pentru un număr de 200.000 de lucrători din sectoarele serviciilor prestate la domiciliu (menaj, alte activități domestice) derulate de persoane fizice.

Ministerul Muncii și Protecției Sociale va iniția aprobarea unui act normativ, prin care se va reglementa desfășurarea activităților casnice de către o persoană fizică având calitatea de prestator casnic în folosul unei alte persoane fizice denumită beneficiar de servicii casnice.

Activitate casnică desfășurată va fi definită ca și munca realizată în folosul unei gospodării de către un prestator casnic – persoană fizică, care are capacitate de muncă și care desfășoară activități casnice la domiciliu sau într-o gospodărie în schimbul unei remunerații acordată exclusiv sub formă de tichete de muncă. Tichetul de muncă va fi reglementat ca un bon valoric, cu regim special, destinat plății contravalorii activităților casnice efectuate de către prestatorul casnic și va conține elemente specifice de siguranță, serie și număr unic, care va permite individualizarea și urmărirea acestuia, cu o valoare nominală de 15 lei, care poate fi modificată pe parcurs prin hotărâre de guvern. Acesta va putea fi folosit exclusiv pentru a fi

preschimbabil în numerar la agențiile pentru ocuparea forței de muncă județene, precum și a municipiului București din subordinea Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă, neurmând să fie transferabile și ar putea fi utilizate numai de către prestatorul casnic. În actul normativ se preconizează reglementarea preschimbării tichetului de muncă în numerar în maximum 60 de zile de la data la care a fost prestată activitatea casnică.

Ca măsură de stimulare a prestatorului casnic, actul normativ va prevedea măsuri de natură financiară menite să crească atractivitatea atât pentru beneficiar, cât și pentru prestator.

Mecanism de implementare:

Beneficiarul care achiziționează tichete de muncă suportă doar valoarea nominală a acestora, costul de tipărire fiind suportat de agențiile pentru ocuparea forței de muncă care contractează emiterea acestora. Acesta are obligația de a valorifica tichetul de muncă în maximum 12 luni de la data achiziționării acestuia.

În vederea emiterii tichetelor de muncă, agențiile de ocupare a forței de muncă prin achiziție publică vor contracta unitățile emitente, autorizate de Ministerul Finanțelor în acest sens, în condițiile legii. Beneficiarul va cumpăra tichetele de muncă necesare de la agențiile de ocupare a forței de muncă cu care va remunera activitatea casnică desfășurată de prestatorul casnic. Preschimbarea tichetului de muncă se va realiza în cadrul agențiilor de ocupare de către prestatorul casnic, moment în care acesta va fi înregistrat în platforma electronică cu datele personale de identificare. De asemenea, la schimbarea tichetului de muncă în numerar, agențiile pentru ocuparea forței de muncă vor reține și achita în numele prestatorului casnic contribuțiile sociale obligatorii și impozitul pe venit datorat de prestatorul casnic și vor evidenția în platformă plățile realizate.

Responsabilul de implementarea acestei reforme este Ministerul Muncii și Protecției Sociale și Agenția Națională de Ocupare a Forței de Muncă.

Calendar de implementare:

Activitate	Termen finalizare	Instituții responsabile/coordonatoare
Aprobarea legislației privind formalizarea muncii prin introducerea tichetelor de muncă pentru lucrătorii casnici (lege/OUG)	Q1 2022	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul politicilor în domeniul forței de muncă și instituțiilor coordonate/subordonate specifice
Aprobarea HG a normelor privind utilizarea tichetelor de muncă pentru lucrătorii casnici	Q2 2022	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul politicilor în domeniul forței de muncă și

		instituțiilor coordonate/subordonate specifice

Beneficiari direcți/indirecți:

Beneficiarii direcți sunt: ministerul de resort cu atribuții în domeniul politicilor în domeniul forței de muncă și instituțiilor coordonate/subordonate specifice

Beneficiarii indirecți: persoane fizice din domeniul casnic

Buget reformă/investiție:

Ajutor de stat: NA

Reforma presupune modificarea legislativă ca urmare a exercitării atributului statului de reglementare în domeniul formalizării muncii și prin urmare nu sunt incidente prevederile în materie de ajutor de stat. În ceea ce privește investițiile subsumate reformei a se vedea secțiunea de mai jos.

Complementaritatea cu alte componente:

Componenta prin măsurile de formalizare de instituire a tichetelor este complementară cu reforma fiscală și digitalizarea sistemului ANAF, implicit cu măsurile de creștere a colectării bugetare și de conformare voluntară. Platforma propusă este complementară cu elementele aferente cloudului guvernamental și cu măsurile de debirocratizare a mediului de afaceri prin oferirea de servicii publice digitale, simplificate.

Complementaritate cu alte surse de finanțare:

Bugetul de stat

Contribuția la Pilonul social european, inclusiv facilități pentru persoanele cu dizabilități:

Reforma va contribui la respectarea principiilor promovate de către Pilonul social european astfel:

- ✓ va fi promovată egalitatea de tratament și de șanse între femei și bărbați în toate domeniile, inclusiv în ceea ce privește participarea pe piața forței de muncă a

persoanelor din domeniul casnic, asigurându-se prin formalizarea muncii inclusive respectarea condițiilor de angajare.

- ✓ Femeile și bărbații au dreptul la remunerare egală pentru muncă de valoare egală, iar acest aspect va fi promovat prin reforma propusă de formalizarea și de transformare a economiei informale.
- ✓ Egalitatea de șanse a grupurilor subreprezentate pe piața muncii este încurajată prin reforma propusă având în vedere că se adresează în special unor categorii de persoane cu un nivel redus de competențe, accentuându-se apartenența acestora la grupuri defavorizate (eg. femei, romi, persoane cu dizabilități)
- ✓ Prin formalizarea raporturilor de muncă se vor transparentiza și condițiile de muncă, se va asigura posibilitatea unor remunerații echitabile care să asigure un nivel de trai decent, care să poată răspunde necesităților lucrătorului și ale familiei acestuia, sărăcia persoanelor încadrate în muncă fiind astfel preîntâmpinată.
- ✓ Prin formalizarea muncii, lucrătorii vor beneficia de prevederile legale în vigoare legate de protecția muncii.
- ✓ Se va promova ca persoanele cu responsabilități de îngrijire a copiilor/persoanelor la domiciliu să dispună de concediu adecvat, la formule flexibile de lucru.
- ✓ Stimularea formalizării muncii în domeniul casnic este coroborată inclusiv cu promovarea dreptului de protecție a sănătății și securității în muncă și cu dreptul la protecția datelor cu caracter personal în cadrul raporturilor de muncă.

Contribuția la inițiativele emblematiche sau alte strategii ale UE:

I.4. Operaționalizarea introducerii tichetelor de muncă în domeniul lucrătorilor casnici

Provocare reformă/investiție:

Reforma vine să rezolve o problemă existentă iar implementarea presupune crearea mecanismelor logistice și de operare care să asigure utilizarea instrumentelor de plată – tichetele de muncă.

Principalele provocări sunt reprezentate de către:

- accesarea facilă a tichetelor de muncă, inclusiv în ceea ce privește proximitatea instituției de unde se achiziționează, respectiv a instituției care le preschimbă pe acestea în suma echivalentă;
- utilizarea extinsă de către beneficiari a tichetelor de muncă, cu prioritate, în raport cu utilizarea unor alte sisteme care ar presupune plata directă prin numerar sau factură;

- promovare noii forme de muncă sub aspectul convingerii grupului țintă de avantajele pe care le aduce atât din perspectiva cererii, cât și a ofertei de servicii casnice, concomitent cu stabilirea unui nivel ridicat de încredere într-un sistem oficial, recunoscut, care să fie integrat în obiceiurile populației;
- necesitatea digitalizării sistemului de vouchere
- nevoia de informare a publicului pentru eficiența reformei – creșterea impactului în formalizarea acestui tip de ocupație – din zona lucrătorilor casnici (de dezvoltat)
- posibila reticiență a beneficiarilor și prestatorilor față de noua formă de prestare a activităților casnice poate fi combătută printr-o campanie de promovare eficientă, desfășurată prin mai multe canale media și de către diferite personalități cu imagine pozitivă în rândul publicului țintă.
- necesitatea unui vector principal de promovare a noii măsuri pot fi, de asemenea, conducerile MMPS și ANOFM, precum și directorii executivi ai agențiilor județene pentru ocuparea forței de muncă, respectiv a municipiului București.

Recomandări specifice de țară:

(2019) Economia informală reprezintă, prin mărimea sa, o provocare suplimentară pentru respectarea obligațiilor fiscale, iar nivelurile ridicate ale muncii nedeclarate privează bugetul de stat de resurse semnificative.

(2020) Se preconizează că sărăcia și excluziunea socială, inclusiv sărăcia în rândul (...) persoanelor încadrate în muncă, precum și inegalitatea veniturilor vor crește, afectând (...) lucrătorii nedeclarați, lucrătorii independenți, romii, persoanele cu handicap, persoanele în vârstă și persoanele fără adăpost.

(2019) Să se asigure că inițiativele legislative nu subminează securitatea juridică, (...) prin evaluări efective ale impactului și prin simplificarea procedurilor administrative.

Obiectiv:

În anul 2021 va fi stabilit cadrul legislativ și normele metodologice de aplicare a actului normativ de reglementare a activității prestatorului casnic, remunerată în tichete de muncă. Pentru operaționalizarea noii prevederi legislative, este necesară dezvoltarea și implementarea unei platforme, pe care să o utilizeze și gestioneze ANOFM, prin agențiile teritoriale pentru ocuparea forței de muncă, precum și achiziția tichetelor de muncă. Totodată, este necesară asigurarea instruirii corespunzătoare a personalului care va utiliza platforma menționată.

În anul 2023, platforma va deveni operațională, iar prevederile actului normativ vor putea fi puse în aplicare.

Astfel, ANOFM va crea și dezvolta o platformă digitală având ca scop:

- calculul, virarea și evidența contribuțiilor sociale obligatorii și a impozitului pe venit, reținute și virate pentru a fi plătite, datorate de prestatorii casnici;
- gestionarea acordării contravalorii tichetelor de muncă fie cash, fie prin transfer bancar într-un cont indicat de prestator;
- gestionarea numărului tichetelor de muncă vândute și a numărului de beneficiari-cumpărători;
- monitorizarea integrării pe piața muncii a prestatorilor casnici.
- pentru implementarea acestei inițiative este nevoie de implicarea structurilor teritoriale ale ANOFM de o manieră în care să se asigure o acoperire teritorială cât mai mare, respectiv în toate cele 42 de agenții județene pentru ocuparea forței de muncă, respectiv a municipiului București și cele 156 agenții locale/puncte de lucru de la nivel național, facilitându-se astfel accesul beneficiarilor, dar și a prestatorilor la punctele de cumpărare, respectiv preschimbare a tichetelor de muncă. Pentru aceasta este necesară operaționalizarea unei platforme care:
- să realizeze calculul, virarea și evidența activității desfășurate de personalul casnic, mai ales în ceea ce privește virarea contribuțiilor aferente sistemului de asigurări sociale și de sănătate, precum și a impozitului pe venit
- să gestioneze acordarea contravalorii tichetelor de muncă fie cash, fie prin transfer bancar într-un cont indicat de prestator;
- să gestioneze numărul tichetelor de muncă vândute și a numărului de beneficiari- cumpărători;
- să monitorizeze integrarea pe piața muncii a prestatorilor casnici.

Campania de informare propusa este necesara pentru atingerea efectelor scontate, astfel la nivelul acestei masuri de investitii sunt propuse complementar urmatoarele obiective:

- informarea publicului țintă cu privire la noua măsură și la avantajele utilizării acesteia –atât pentru beneficiar, cât și pentru prestator, prin transmiterea de mesaje adaptate fiecărei categorii în parte;
- utilizarea diferitelor canale media;
- promovarea măsurii la atât la nivel local, cât și național, inclusiv în cadrul burselor de locuri de muncă organizate de AJOFM;
- creșterea constantă a numărului de beneficiari și de prestatori.

Descriere reformă/investiție:

Investitia constă în dezvoltarea platformei digitale necesare pentru operaționalizarea aplicării modificărilor legislative privind introducerea tichetelor de muncă.

Instituția beneficiara va derula procedura de achiziție publică pentru dezvoltarea platformei respective și pentru achiziționarea de echipamente IT necesare asigurării utilizării acesteia, coroborat cu asigurarea elementelor de securitate digitală, de acces și de prelucrarea datelor cu caracter personal.

De asemenea, se va asigura interconectarea platformelor respective și posibilitatea schimbului securizat de date cu alte baze de date incluse în cadrul componentei de cloud guvernamental. Astfel, achizițiile vor avea în vedere serviciile de concepere și realizare a platformei IT atât software, cât și dotarea cu echipamentele IT necesare gestionării acesteia.

Mecanism de implementare:

Intervenția urmărește introducerea instrumentului denumit tichet de muncă drept măsură de creștere a ocupării formale și de creștere a veniturilor la bugetul de stat prin reglementarea activității desfășurate în cadrul gospodăriilor de persoane fizice), cu implementare graduală în perioada 2021 - 2026, pentru un număr de 100.000 de lucrători din sectoarele serviciilor prestate la domiciliu derulate de persoane fizice. Raportat la numărul persoanelor care nu au un venit stabilit, rezultat dintr-o activitate lucrativă formală, măsura tichetelor de muncă ar aduce în economie un număr semnificativ de persoane, contribuind astfel la reducerea ratei șomajului și la creșterea nivelului de trai, dar și la un impact bugetar pozitiv prin plata contribuțiilor sociale și de sănătate aferente acestor tichete. La finalul prestării serviciilor stabilite de comun acord, pe baza numărului de ore de muncă lucrate, beneficiarul va înmâna prestatorului numărul de tichete de muncă aferent valorii serviciului prestat, iar prestatorul va putea preschimba în bani tichetele de muncă în cadrul structurilor teritoriale ale Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă.

Pentru a oferi infrastructura necesară evidenței prestatorilor casnici este necesară implementarea unei platforme digitale care să faciliteze și automatizeze procesele de calcul a contribuțiilor sociale obligatorii, precum și cele de înregistrare a prestatorilor casnici și a beneficiarilor. Soluția completă de gestionare a acestor informații trebuie să urmărească bunele practici în materie de implementare a unei platforme centralizate. Astfel, platforma va conține o componentă centrală de stocare, procesare și raportare a datelor (server) la nivelul instituției centrale (ANOFM) și calea de acces la funcționalitățile platformei pentru structurile teritoriale ale ANOFM, respectiv interfața WEB.

În ceea ce privește securitatea datelor în situația accesării interfeței web, ANOFM-urile se vor autentifica fie folosind un nume de utilizator și parole, fie prin integrarea cu serviciul de autentificare curent spre a oferi single-sign-on (SSO). Astfel, în cazul autentificării cu nume

de utilizator și parola, parola trebuie să întrunească reguli de complexitate ridicată (minimum 8 caractere, minimum un caracter special, minimum un caracter majuscul, minimum o cifră), iar parola nu va fi salvată în clar la nivelul componentei centrale (a bazei de date la nivelul serverului) și va fi folosit un hash al acesteia. De asemenea, se vor implementa reguli de gestiune a parolei: schimbarea obligatorie a acesteia la prima autentificare; obligativitatea reînnoirii acesteia la fiecare 6 luni. Totodată, conexiunea între interfața WEB și server va fi una securizată folosind protocolul HTTPS (HyperText Transfer Protocol/Secure).

Principalele funcționalități vor consta în principal din:

a) Interfața web care va oferi o modalitate facilă și automatizată de introducere spre înregistrare a datelor, precum:

- date de identificare ale prestatorului casnic vor fi preluate automat în sistem prin introducerea în cititor a actului de identitate;
- numărul de tichete predate pentru a fi preschimbate în numerar;
- valoarea tichetului (câmp needitabil - read-only field), aceasta fiind configurată la nivelul componentei centrale (a serverului) de către ANOFM și afișată în interfața web;
- calculul automat al contribuțiilor și impozitului calculate la valoarea totală a tichetelor de muncă, depuse potrivit formulelor de calcul stabilite și actualizate, dacă este cazul, prin actul normativ de reglementare, și configureate la nivelul componentei centrale/serverului (spre a evita eroarea umană de calcul);
- suma netă care îi revine prestatorului casnic în urma reținerii contribuțiilor și impozitului pe venit datorate, datorate potrivit actului normativ de reglementare.
- virarea în contul bancar indicat al sumei nete îi revine prestatorului casnic în urma reținerii contribuțiilor și impozitului pe venit datorate, dacă solicită acest serviciu;
- evidența beneficiarilor și prestatorilor care au achiziționat, respectiv utilizat tichete de muncă.

b) Cererea de înregistrare a acestor date va fi transmisă serverului, prin intermediul interfeei web, împreună cu datele de identificare ale AJOFM-ului și angajatului care înregistrează datele, precum și o stampilă temporară (data înregistrării în sistem). Serverul va înregistra/stoca datele împreună cu un număr de înregistrare generat, număr de înregistrare pe care îl va raporta, prin intermediul interfetei WEB, și AJOFM-ului. Ca urmare a înregistrării datelor, platforma va genera automat un formular în care să fie prezentate datele de identificare ale prestatorului casnic, o stampilă temporară (ora și data la care s-a făcut preschimbarea tichetelor în numerar), suma netă primită de prestator, numărul de înregistrare și o defalcare a sumei brute prin evidențierea impozitului și contribuțiilor reținute).

Interfața WEB dedicată structurilor teritoriale ale ANOFM poate avea și capacitate limitată de raportare astfel încât aceasta să poată oferi date agregate despre plățile efectuate de prestatorul casnic considerând datele de identificare ale acestuia.

La nivelul ANOFM datele vor fi centralizate și stocate într-o bază de date atașată platformei, pe server. Principala funcționalitate a bazei de date va fi agregarea datelor spre consultare de către ANOFM, agregare care poate fi făcută dinamic pe baza unor criterii prestabilite, precum UAT-ul în care sunt înregistrați prestatorii casnici, dar și beneficiarii, clasificarea pe sexe sau vârstă a acestora.

O funcționalitate secundară este configurarea platformei astfel încât să fie prevăzute câmpuri editabile la nivel de ANOFM, pentru a fi stabilite valorile fixe prevăzute de actul normativ precum și modificarea acestora în situația în care aceste valori sunt majorate/diminuate, potrivit actelor normativ de reglementare). Prin cadrul legislativ vor fi stabilite atât valoarea fixă a tichetului de muncă precum și formulele de calcul a contribuțiilor sociale și impozitului pe venit datorate de prestatorul casnic.

Pentru utilizarea platformei, este necesară asigurarea unei instruiți specifice pentru personalul agențiilor de ocupare a forței de muncă care vor avea responsabilități în gestionarea tichetelor de muncă.

MMPS/ANOFM vor derula campania de informare prin care se va populariza măsura, dar se vor face cunoscute și avantajele utilizării tichetelor de muncă. Se va urmări cooptarea în cadrul campaniei de persoane publice care pot face publicitate/populariza măsura.

Investiția în platformă va trebui realizată imediat după aprobarea cadrului de reglementare a acestei activități astfel încât să poată deveni operațională. Astfel, demersurile trebuie demarate în anul 2021. În paralel trebuie demarate demersurile pentru selectarea furnizorului de tichete și procesul de tipărire a acestuia, precum și campania de informare pentru a putea atinge efectele scontate.

Ministerul Muncii și Protecției Sociale, în parteneriat cu Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă sunt responsabili de implementarea investițiilor aferente: contractarea dezvoltării unei platforme de gestionare a tichetelor de muncă, asigurarea contractării serviciilor de instruire personalului ANOFM privind utilizarea acesteia, contractarea serviciilor privind desfășurarea campaniei de informare și publicitate.

Calendar de implementare:

Activitate	Termen finalizare	Instituții responsabile/coordonatoare
Operaționalizarea introducerii tichetelor de muncă în domeniul lucrătorilor casnici	Q4 2023	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul politicilor sociale/institutia cu atribuții legale pentru operationalizarea introducerii ticketelor de munca

Beneficiari direcți/indirecți:

Beneficiarii direcți: Ministerul de resort cu atribuții în domeniul politicilor sociale/institutia cu atribuții legale pentru operationalizarea introducerii ticketelor de munca

Beneficiarii indirecti: persoanele fizice/juridice care beneficiaza de introducerea tichetelor de muncă în domeniul lucrătorilor casnici

Buget reformă/investiție:

Ajutor de stat: NA

Aceasta platformă electronică aparține autorității publice și vine în sprijinul activităților ce presupun exercitarea atribuțiilor instituite prin lege, finanțarea nu intră sub incidența legislației în materia ajutorului de stat.

În plus, platforma va fi realizată cu respectarea legislației în vigoare privind achizițiile publice.

Complementaritatea cu alte componente:

Investițiile sunt integrate și complementare cu cele din cadrul cloud-ului guvernamental și cele legate de digitalizarea ANAF. Cu toate acestea, ele sunt bugetate în cadrul acestei componente, fiind direct legate de mediul de afaceri.

Complementaritate cu alte surse de finanțare:

În ceea ce privește alte programe finanțate din fonduri europene sau de la bugetul de stat, complementaritatea poate fi analizată pe zona de asistență tehnică, unde se pot avea în vedere dezvoltarea de platforme publice pentru digitalizarea unor activități ale administrației publice care să ajute la implementarea programelor respective.

Contribuția la Pilonul social european, inclusiv facilități pentru persoanele cu dizabilități:

A se vedea secțiunea similară aferentă R.4. De asemenea, prin digitalizarea serviciilor publice destinate persoanelor fizice și agentilor economici, rezultate ca urmare a reformei și investiției aferente se va asigura accesul nediscriminatoriu întreprinderilor/persoanelor fizice pe piața formală a forței de muncă, oferind inclusiv facilități pentru asigurarea accesului persoanelor cu dizabilități, în accesarea platformelor digitale

Contribuția la inițiativele emblematică sau alte strategii ale UE:

Indirect investiția aferentă reformei contribuie la noua Strategie UE pentru IMM (2020) ca bază pentru reducerea sarcinilor administrative. De asemenea, măsura contribuie la Strategia anuală a UE pentru 2021 privind creșterea durabilă având în vedere contribuția la tranziția digitală și la inițiativa emblematică pentru a sprijini o redresare solidă - **Modernizarea** în cadrul căreia principalele servicii publice digitale ar trebui să fie modernizate și accesibile tuturor.

R.5 Modernizarea legislației privind economia socială

Provocare reformă/investiție:

Economia socială se confruntă cu provocări semnificative. În România impactul întreprinderilor sociale rămâne marginal. Actualele cadre juridice și de politică nu valorifică potențialul întreprinderilor sociale de a inova și de a contribui la obiectivele de mediu.

Întreprinderile sociale oferă un răspuns adaptat la aceste probleme sociale complexe. Aceste întreprinderi creează locuri de muncă și oportunități de angajare pentru tinerii aflați în situații de risc, pentru femei și persoane cu dizabilități, oferindu-le instruire profesională teoretică și practică, pregătire pentru locul de muncă și mentoratul necesar pentru a intra pe piața muncii și a avea o carieră pe termen lung, într-un post decent. Ele dezvoltă modele de afaceri care îmbunătățesc calitatea produselor și a serviciilor, majorează volumele de vânzări, optimizează procesele de producție și oferă acces pe piață, majorând semnificativ volumul veniturilor înregistrate de micii producători și artizani.

Deși nu vor putea fi salvate toate locurile de muncă, redresarea va oferi noi oportunități. Vor fi necesare politici eficace în domeniul forței de muncă menite să sprijine cetățenii să își găsească locuri de muncă adecvate în perioada de redresare, acordându-se o atenție deosebită tinerilor, șomerilor de lungă durată și grupurilor vulnerabile. Vor fi încurajate schimbările structurale prin acțiuni de promovare a formelor inovatoare de muncă și a spiritului antreprenorial social, a economiei sociale.

Pentru a-și atinge potențialul economic și social, economiei socială trebuie să i se creeze mediul favorabil prin: îmbunătățirea ecosistemului de funcționare, reglementarea cadrului strategic de dezvoltare, crearea de facilități fiscale și non-fiscale, promovarea ca al treilea sector între public și privat cu o dinamică relativă proprie.

Printre obiectivele principale ale reformei se numără:

- I. Creșterea capacității și impactului social a întreprinderilor sociale;
- II. Integrarea în muncă a lucrătorilor defavorizați;
- III. Furnizarea de servicii sociale pentru persoane aflate în extremă dificultate;

I. Creșterea capacității și impactului social a întreprinderilor sociale:

- Dezvoltarea personală și profesională a persoanelor din grupurile vulnerabile bazat pe principiile abordării integrate și participării acestora în procesul de luare a deciziilor.
- Implicarea autorităților publice locale în procesul de incluziune socială a persoanelor din grupurile vulnerabile, bazat pe nevoile reale și documentele de politici publice județene și naționale.
- Eficientizarea activității resursei umane și a instituțiilor cu responsabilitate în implementarea măsurilor din Strategia națională de incluziune și a Recomandărilor de țară 2020.

II. Integrarea în muncă a lucrătorilor defavorizați:

- Integrarea în munca a lucrătorilor defavorizați prin dezvoltarea unui sistem de suport și finanțare a afacerilor de economie socială, accesarea de granturi.
- Reducerea riscului de excluziune socială a persoanelor din grupurile defavorizate bazat pe fenomenul discriminării.
- Promovarea egalității de șanse în vederea creșterii participării persoanelor din grupurile vulnerabile la viața socio-economică.
- Sprijinirea și încurajarea angajatorilor prin asigurarea unui parcurs de acompaniament a persoanelor cu dizabilități, de la educație și până la angajare. În acest sens, sensibilizarea angajatorilor reprezintă o modalitate de combatere a discriminării în ceea ce privește angajarea persoanelor cu dizabilități.

-

III. Furnizarea de servicii sociale pentru persoane aflate în extremă dificultate;

- Dezvoltarea nivelului de instruire a membrilor din grupurile vulnerabile în meserii căutate pe piața forței de muncă.
- Stimularea creșterii ratei de ocupare în randul populației din grupurile vulnerabile
- Dezvoltarea și valorizarea capitalului uman care provine din grupurile vulnerabile, inclusiv prin promovarea unor activități de economie socială, astfel încât acesta să răspundă necesităților pieței muncii.

Descriere reformă/investiție:

Consolidarea sectorului economiei sociale este unul factorii cheie pentru integrarea pe piața forței de muncă a grupurilor vulnerabile și pentru extinderea accesului la furnizare durabilă de servicii pentru acestea. În acest sens sunt avute în vedere modificări de cadru legislativ privind economia socială și asigurarea integrării efective a acestora cu politicile privind ocuparea forței de muncă, precum și a celui privind măsurile active de ocupare a forței de muncă și în special pentru integrarea în întreprinderile sociale de inserție.

Modificarea Legii 219/2015 a economiei sociale și a normelor de aplicare, precum și a legislației din domeniile de politică publică conexe – ocupare, IMM - cooperatie este necesară pentru a corecta disfuncțiile constatate în ultimii ani de aplicare. În acest sens, se vor avea în vedere următoarele:

Persoanele vulnerabile pot fi sprijinite prin:

- măsuri care combină suportul social cu activarea acestor persoane vulnerabile (provenite din sistemul de asistență socială/cu dizabilități /a celor condamnate aflate în evidența serviciilor de probațiune și a celor care execută sau au executat în parte sau în întregime o pedeapsă privativă de libertate);
 - măsuri directe pentru persoanele din grupurile vulnerabile, dar și stimulente acordate angajatorilor pentru oferirea de oportunități de ocupare a acestor persoane;
 - măsuri dedicate economiei sociale, pentru sprijinirea comunităților dezavantajate în dezvoltarea de întreprinderi sociale;
 - măsuri pentru persoanele de etnie romă ce au vizat acordarea de beneficii și servicii sociale în funcție de nevoia specifică a persoanei și servicii de stimulare a participării la programe de educație, formare și ocupare.
- revizuirea legislației în domeniul economiei sociale – în acest sens MMPS va avea în vedere includerea unor măsuri care să stimuleze inserția și ocuparea persoanelor beneficiare de

VMG/VMI, precum și stimularea incluziunii sociale prin formele de economie socială dezvoltate.

Activitate	Termen finalizare	Instituții responsabile/coordonatoare
Aprobarea modificării Legii nr.219/2015 (lege/OUG)	Q2 2022	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul politicilor sociale
Aprobarea modificării HG nr.585/2016 (lege/OUG)	Q1 2023	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul politicilor sociale

Beneficiari direcți/indirecți:

Beneficiari direcți sunt ministerul de resort și instituțiile din subordine/sub autoritate/coordonate cu atribuții în domeniul reformei

Beneficiarii indirecți: întreprinderile sociale, persoanele vulnerabile

Buget reformă/investiție:

Nu sunt incluse cheltuieli legate de modificările legislative și instituționale propuse.

Ajutor de stat:

Măsurile din cadrul acestei reforme nu implică elemente de ajutor de stat, fiind în general modificări legislative..

Complementaritate cu alte componente:

Reforma este complementară cu mediul de afaceri reforma privind debirocratizarea și simplificarea mediului de afaceri, cu instrumentele financiare dezvoltate pentru economia socială

Complementaritate cu alte surse de finanțare:

Contribuția la Pilonul social european, inclusiv facilități pentru persoanele cu dizabilități:

Modificările legislative vor fi echitabile, incluzive, asigurând egalitatea de șanse și de acces pe piața a întreprinderilor, a forței de muncă, creând un mediu de lucru simplificat și adaptat nevoilor întreprinderilor, asigurând inclusiv și protecția datelor cu caracter personal în ceea ce privește întreprinderile și persoanele fizice care vor utiliza noile servicii simplificate/digitalizate.

I.5. Scheme de granturi pentru sprijinirea dezvoltării economiei sociale

Provocare reformă/investiție:

Deși economia socială este pentru prima oară conceptualizată într-un document național, ea nu se regăsește, cum ar fi firesc, ca un element transversal în toate obiectivele majore legate de situația socială. Cantonarea ei doar în zona de creștere a gradului de ocupare a persoanelor defavorizate, pune o amprentă și pe profilul măsurilor de sprijin și susținere a economiei sociale pentru viitor. Nu este, însă, făcută o legătură directă între economia socială și nevoia de continuare a dezvoltării programelor de servicii sociale integrate și de calitate, ca principal mijloc de combatere a excluziunii sociale.

România înregistrează un deficit serios față de UE în domeniul capacității de a furniza servicii sociale, de educație și sănătate. De asemenea, România are un deficit serios în domeniul protecției mediului, mai ales în ceea ce privește colectarea, reciclarea și depozitarea deșeurilor și administrarea ariilor protejate. Tot acest deficit ar trebui să fie privit ca o zonă firească și necesară în care să fie susținută dezvoltarea economiei sociale. Deocamdată economia socială și economia non-socială, dacă se poate numi așa economia clasică, nu sunt decât în mică măsură stimulate să acopere deficitul menționat mai sus. Economia socială este adeseori activă și abordează, uneori într-o competiție inegală, domenii economice în care capacitatea și competiția sunt deja prezente (producție și servicii generale), unde anumite constrângeri legate de caracterul social pot influența competitivitatea economia socială în comparație cu economia clasică.

Obiectiv:

Crearea unor scheme de granturi pentru înființarea și dezvoltarea întreprinderilor sociale, în special în zona rurală, orientate pe integrarea în muncă a tinerilor (în special NEETS), precum și pe zona locurilor de muncă verzi și prietenoase cu mediul și scalarea întreprinderilor sociale de succes.

Principalele obiective ale schemelor de granturi vor viza:

Creșterea capacității și impactului social a întreprinderilor sociale:

- Dezvoltarea personală și profesională a persoanelor din grupurile vulnerabile bazat pe principiile abordării integrate și participării acestora în procesul de luare a deciziilor.

- Implicarea autorităților publice locale în procesul de incluziune socială a persoanelor din grupurile vulnerabile, bazat pe nevoile reale și documentele de politici publice județene și naționale.
- Eficientizarea activității resursei umane și a instituțiilor cu responsabilitate în implementarea măsurilor din Strategia națională de incluziune și a Recomandărilor de țară 2020.

Integrarea în muncă a lucrătorilor defavorizați:

- Integrarea în munca a lucrătorilor defavorizați prin dezvoltarea unui sistem de suport și finanțare a întreprinderilor sociale prin accesarea de granturi.
- Reducerea riscului de excluziune socială a persoanelor din grupurile defavorizate bazat pe fenomenul discriminării.
- Promovarea egalității de șanse în vederea creșterii participării persoanelor din grupurile vulnerabile la viața socio-economică.
- Sprijinirea și încurajarea angajatorilor prin asigurarea unui parcurs de acompaniament a lucrătorilor defavorizați, inclusive a persoanelor cu dizabilități, de la educație și până la angajare. În acest sens, sensibilizarea angajatorilor reprezintă o modalitate de combatere a discriminării în ceea ce privește angajarea persoanelor cu dizabilitati.

Furnizarea de servicii de inserție socio-profesională și sociale pentru persoane aflate în extremă dificultate;

- Dezvoltarea nivelului de instruire a membrilor din grupurile vulnerabile în meserii căutate pe piața forței de muncă.
- Stimularea creșterii ratei de ocupare în rândul populației din grupurile vulnerabile
- Dezvoltarea și valorizarea capitalului uman care provine din grupurile vulnerabile, inclusiv prin promovarea unor activități de economie socială, astfel încât acesta să răspundă necesităților pieței muncii.

Descriere reformă/investiție:

Ministerul de resort în domeniul social își propune gestionarea și implementarea unor programe de finanțare în sectorul economiei sociale, care să vizeze:

- integrarea în muncă a lucrătorilor defavorizați în întreprinderi sociale și posibilitati de recalificare, inclusiv ferme sociale rurale, întreprinderi sociale ecologice de reciclare/re-utilizare din economia circulară etc
- măsuri directe pentru persoanele din grupurile vulnerabile, dar și stimulente acordate angajatorilor pentru oferirea de oportunități de ocupare acestor persoane;
- măsuri dedicate economiei sociale, pentru sprijinirea comunităților dezavantajate în a dezvoltare întreprinderi sociale care oferă servicii sociale / de îngrijire, inclusiv pentru persoanele cu handicap, vârstnici, de asemenea, de către întreprinderile sociale tradiționale, bazate pe membri, auto-și întrajutorare, incluziune financiară și micro-finanțare pentru ocuparea/ auto-ocuparea forței de muncă, case de ajutor reciproc CAR; valorificarea potențialului întreprinderilor sociale de a inova și de a contribui la renovare, obiective de mediu
- economie circulară și colaborativă - de platformă – digitală, consolidarea rețelelor sectoriale naționale - granturi de rețea acordate național.

Schema de granturi pentru înființarea și dezvoltarea întreprinderilor sociale în zona economiei verzi și/sau digitale:

În 2022 se stabilește ca obiectiv atragerea de granturi pentru sprijinirea dezvoltării rețelei de economie socială prin înființarea de noi structuri de economie socială și dezvoltarea celor existente de succes, în special în domeniul economiei verzi și/sau digitale.

Schema de granturi pentru înființarea și dezvoltarea întreprinderilor sociale în zona rurală (cu integrare în muncă a tinerilor NEETS)

În 2023 se stabilește ca obiectiv atragerea de granturi pentru sprijinirea dezvoltării rețelei de economie socială prin înființarea de noi structuri de economie socială în zona rurală cu scopul integrării tinerilor NEETS.

Schemă de granturi pentru scalarea întreprinderilor sociale de succes administrată teritorial de administratori de granturi selectați – pentru dezvoltarea întreprinderilor sociale existente și o schemă națională pentru finanțarea rețelelor.

Schema de granturi pentru creșterea /up-scaling a întreprinderilor sociale de succes

În 2024 se stabilește ca obiectiv atragerea de scheme de minimis pentru întărirea sustenabilității celor existente. Au fost înființate mii de structuri de economie socială însă, datorită lipsei unei abordări sistemice, acestea funcționează nesustenabil sau în afara sectorului.

Activitățile de lansare de call-uri, evaluare a cererilor de finanțare, contractare și finanțare (inclusiv monitorizare în timpul implementării și post-implementare) a investițiilor de susținere

prin scheme de granturi a structurilor de economie socială se va realiza la nivelul unei structuri dedicate la nivelul MMPS (fie un Task Force format din Serviciul Implementare Proiecte, în parteneriat cu Direcția Politici de Ocupare, Mobilitate și Competențe Profesionale, respectiv Direcția Politici Servicii Sociale, fie la nivelul unei structuri dedicate înființată în urma reorganizării MMPS pe parcursul implementării PNRR)

Dimensiunea verde este punctată inclusiv de crearea unor scheme de granturi pentru înființarea și dezvoltarea întreprinderilor sociale în zona rurală orientate pe integrarea în muncă a tinerilor (în special NEETS), precum și pe zona locurilor de muncă verzi și prietenoase cu mediul. Schemele de evaluare ale propunerilor de proiecte la finanțare în cadrul apelurilor vor pune accentul pe componentele verzi ale investițiilor propuse.

Dimensiunea verde este punctată inclusiv de crearea unor scheme de granturi pentru înființarea întreprinderilor sociale în zona rurală orientate pe integrarea în muncă a tinerilor (în special NEETS), precum și pe zona locurilor de muncă din domeniul digital, cu accent pe integrarea în aceste sectoare a persoanelor cu dizabilități sau a altor grupuri vulnerabile.

În vederea asigurării sustenabilității investițiilor în cadrul noilor structuri de economie socială se va avea în vedere crearea unui cadru fiscal favorabil dezvoltării acestora, cât și condiționarea prin intermediul contractului de finanțare a asigurării de către beneficiarul finanțării a unei perioade de sustenabilitate de minim 3 ani, ulterior încheierii implementării proiectului de investiție.

Mecanism de implementare:

Ministerul Muncii și Protecției Sociale va lansa apeluri de proiecte pentru cele 3 scheme de finanțare. La nivelul structurii înființate se va desfășura procesul de evaluare/selecție/contractare a structurilor de economie socială ce vor fi finanțate în cadrul programului.

Apelurile de proiecte vor avea detaliate ghidurile privind accesul la finanțare și modul de desfășurare a apelului de proiecte.

Ministerul de resort împreună cu sprijinul Consiliului Concurenței vor elabora și adopta schemele de ajutor de stat de minimis în vederea acordării grant-urilor către structurile de economie socială nou create/sprijinite.

Calendar de implementare:

Activitate	Termen finalizare	Instituții responsabile/coordonatoare
Evaluarea proiectelor depuse în conformitate cu norme de eligibilitate și implementare prevăzute în schemele de minimis, în vederea întocmirii și depunerii cererii de finanțare	Q4 2023	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul politicilor sociale/partener de implementare
Minim 350 de structuri de economie socială nou înființate/sprijinite cu minim 2450 locuri de muncă nou create (din care 875 locuri de muncă verzi, 875 tineri NEETS angajați) și susținerea scale-up-ului pentru minim 50 întreprinderi de economie socială	Q2 2026	Ministerul de resort cu atribuții în domeniul politicilor sociale/partener de implementare

Beneficiari direcți/indirecți:

Grupurile de persoane defavorizate, structurile de economie socială existente, persoanele neocupate/ beneficiare de VMG/VMI etc.

Complementaritate cu alte surse de finanțare:

Măsura este complementară cu Programul Operațional Educație și Ocupare (POEO) 2021-2027, prioritatea referitoare la sprijinirea IMM-urilor și investiții în structuri de economie socială, în vederea creării locurilor de muncă – ex. granturi start-up IMM, granturi start-up economie socială, digitalizarea întreprinderilor, formare și educație digitală pentru aganjați;

Contribuția la Pilonul social european, inclusiv facilități pentru persoanele cu dizabilități:

Intervenția contribuie la Pilonul social european, inclusiv facilități pentru persoanele cu dizabilități prin sprijinirea integrării în activitățile economice și crearea locurilor de muncă pentru persoanele cu dizabilități.

1. Aspecte de autonomie strategică și securitate

Nu e cazul.

2. Dimensiunea verde și digitală a componentei

A se vedea Anexa 2

3. Respectarea principiului de a nu dăuna semnificativ (DNSH)

A se vedea Anexa 1

4. Milestones, targets și perioada de implementare

A se vedea Anexa 2 și Anexa 3.

5. Buget

A se vedea Anexa 2

Partea 2 Pilonul VI

Politici pentru noua generație

Pilonul VI

Politici pentru generația următoare, copii și tineret, cum ar fi educația și competențele

Componenta VI.1

România Educată

Domeniu: Educație

Obiectiv general: Creșterea capacității de reziliență a sistemului educațional prin modernizarea infrastructurii educaționale și a dotării aferente, în corelare cu nevoile prezente și viitoare ale pieței forței de muncă, în vederea asigurării participării la un proces educațional de calitate, modern și incluziv.

Reforme și Investiții:

R1. Dezvoltarea unui sistem de servicii de educație timpurie pentru copiii de la naștere la 6 ani, unitar, incluziv și de calitate, având la bază un mecanism eficient de cooperare inter-instituțională și de coordonare intersectorială, care să asigure beneficiarilor rate crescute de acces și participare.

I1. Schemă de granturi pentru construirea și operaționalizarea, de către operatori publici, a unui număr de 140 de creșe pentru îmbunătățirea accesului și a participării copiilor antepreșcolari la servicii standard de educație timpurie, cu scopul favorizării revenirii părinților în câmpul muncii.

I2. Schemă de granturi pentru înființarea și operaționalizarea unui număr de 412 servicii complementare pentru grupurile dezavantajate în cele 41 de județe și în municipiul București.

I3. Program cadru de formare continuă a profesioniștilor care lucrează în serviciile de educație timpurie, cu precădere a celor care lucrează în servicii destinate copiilor cu vârste de la naștere la 3 ani.

R2. Reformarea sistemului de învățământ obligatoriu prin creșterea autonomiei unităților de învățământ în scopul identificării și implementării unor măsuri specifice pentru prevenirea și reducerea abandonului școlar.

I4. Schemă necompetitivă de granturi pentru unitățile de învățământ cu risc crescut de abandon școlar prin activități educaționale diversificate, măsuri remediale, programe sociale și monitorizarea activităților.

I5. Intervenții sistemice în vederea sprijinirii reformelor precum evaluări, analiza de impact, activități de mentorat și coaching pentru cadre didactice și directori ai unităților de învățământ,

formare în utilizarea mediilor de învățare virtuale sau hibrid, instrumentelor de învățare, observarea la clasă etc.

R3. Constituirea unei rute profesionale complete, facilitată de un bacalaureat reformat, care să ofere elevilor oportunitatea unei rute deschise, cu acces la instituții de învățământ superior cu profil tehnic

I6. Scheme de sprijin pentru dezvoltarea a 10 consorții regionale (clustere de învățământ dual) între unitățile administrative teritoriale, unitățile de învățământ - licee și universități, camere de comerț și/sau agenți economici, alți parteneri relevanți, exclusiv pentru crearea condițiilor optime de pregătire a elevilor, și pentru dezvoltarea și dotarea a 10 campusuri profesionale integrate, liceale și universitare (infrastructură socială care să deservească învățământul dual preuniversitar și universitar tehnologic)

I7. Dotarea laboratoarelor de informatică din unitățile de învățământ IPT

I8. Dotarea atelierelor școlare din unitățile de învățământ IPT

I9. Investiții pentru transformarea liceelor agricole în principalele locuri de profesionalizare a viitorilor fermieri antreprenori și salariați în domeniul agriculturii

R4. Adoptarea cadrului legislativ pentru digitalizarea educației

I10. Program de formare continuă a personalului didactic, accesibil la nivel național, aliniat Cadrului european al competențelor digitale pentru cetățeni (DigComp), cu accent pe îmbunătățirea competențelor de pedagogie digitală ale cadrelor didactice

I11: Schemă de finanțare a echipamentelor și resurselor tehnologice digitale pentru unitățile de învățământ

I.12. Școala ONLINE: realizarea de conținut și instrumente educaționale digitale, prin încurajarea inovării pentru adoptarea unor soluții educaționale creative, interactive și prin elaborarea și implementarea de programe accesibile de alfabetizare digitală pentru elevii cu dizabilități, sportivi, elevi spitalizați.

I.13. Schemă de finanțare pentru digitalizarea universităților

R5. Modificarea și eficientizarea cadrului normativ pentru asigurarea standardelor de siguranță și calitate, prietenoase cu mediul, în unitățile de învățământ preuniversitar și universitar

I14. Scheme de finanțare pentru sistemul educațional universitar pentru atingerea standardelor de siguranță și calitate

I15. Școli verzi: Scheme de finanțare pentru tranziția către un sistem de educație sustenabil și verde

I16. Asigurarea dotărilor sălilor de clasă și a laboratoarelor/cabinetelor școlare din sistemul preuniversitar pentru atingerea standardelor de calitate, altele decât unitățile gimnaziale și de IPT finanțate prin granturi

I17. Schema de grant pentru consorții școlare rurale

R6. Reforma guvernantei sistemului de învățământ preuniversitar și profesionalizarea managementului în condițiile unei autonomii sporite a școlilor

I18. Măsuri de sprijin pentru reformarea guvernantei și asigurarea unui management de calitate la nivelul unităților de învățământ preuniversitar

Buget: 3.606.000.000 euro

Principalele provocări și obiective

Provocări principale

Sistemul de educație din România se confruntă cu numeroase dificultăți legate de calitate, echitate și infrastructură. Acestea limitează capacitatea României de a construi o economie modernă, bazată pe cunoaștere, precum și capacitatea de a facilita mobilitatea socială.

În mod notabil, România și-a ratat ambele ținte asumate în cadrul strategiei Europa 2020, atât pentru părăsire timpurie a școlii (15,3% în 2019 vs. 11,3% țintă asumată) cât și pentru accesul la învățământul terțiar (25,8% în 2019 vs. 26,7% țintă asumată)¹. Testele PISA, care măsoară abilitățile în matematică, citire și științe ale copiilor de 15 ani plasează România pe ultimele poziții din Uniunea Europeană, alături de Bulgaria și Cipru². Peste 40% din copiii de 15 ani suferă de pe urma analfabetismului funcțional, conform acestor rezultate, aspect care pune probleme sociale și economice pe termen lung.

O problemă specifică României ultimilor ani este accesul limitat la educație înainte sau după învățământul obligatoriu. Un bun exemplu este insuficientul acces la educația timpurie. Conform sondajului EU-SILC, sub 1/6 din copii de 0-3 ani au acces la programe organizate de educație timpurie, procent care plasează România pe una din ultimele poziții la nivelul Uniunii Europene. Simultan, programele de formare deschise adulților rămân limitate, doar 1,3% având acces curent la programe de formare în 2019³.

¹ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/europe-2020-indicators/europe-2020-strategy/headline-indicators-scoreboard>

² <https://www.oecd.org/pisa/publications/pisa-2018-results.htm>

³ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Adult_learning_statistics

Problemele din sistemul de educație reflectă un nivel ridicat de inechitate în cadrul sistemului educațional. Școlile din mediul rural și din regiunile dezavantajate economic suferă de pe urma unei precarități a ofertei educaționale dar și a infrastructurii.

Consiliul Uniunii Europene, prin recomandările specifice de țară (RST) privind Programul național de reformă al României pentru 2019, a subliniat că:

- Deși bugetul pentru 2019 a fost majorat, cheltuielile cu educația rămân printre cele mai scăzute din Uniune, în special în ceea ce privește anii de școlarizare care au un rol decisiv în a preveni părăsirea timpurie a școlii (care rămâne la un nivel ridicat), a asigura egalitatea de șanse și a reduce inegalitățile mai târziu în viață. Participarea copiilor preșcolari la o educație și îngrijire de calitate rămâne sub media Uniunii, parțial din cauza absenței structurilor. Acest lucru are implicații asupra participării femeilor pe piața forței de muncă, precum și asupra dobândirii timpurii de competențe. Se înregistrează întârzieri în modernizarea rețelei de școli și în optimizarea lor astfel încât să se țină cont de tendințele demografice, 10% din școli fiind supraaglomerate, în timp ce 58% dispun de capacități excedentare. Disparitățile dintre mediul rural și cel urban persistă, iar grupurile vulnerabile, inclusiv romii, continuă să aibă un acces limitat la un învățământ de calitate și favorabil incluziunii.

Totodată, prin Recomandările Specifice de Țară 2020, Consiliul Uniunii Europene a menționat:

- Subfinanțarea și întârzierea punerii în aplicare a reformelor, care continuă să afecteze echitatea, caracterul incluziv și calitatea educației (ratele de înscriere la toate nivelurile de învățământ rămân semnificativ sub media UE);
- Întârzierile în ceea ce privește raționalizarea și modernizarea infrastructurii școlare, care pot afecta calitatea educației (nu sunt abordate în mod eficace provocările legate de echitate: distanțe lungi de mers pe jos între școli și grădinițe din mediul rural);
- Participarea redusă la educația și îngrijirea timpurie, care accentuează inegalitatea de șanse dintre elevi (15,7% dintre antepreșcolari sunt înscriși în servicii formale de îngrijire, iar participarea copiilor cu vârsta de la 4 ani la vârsta de școlarizare obligatorie a crescut la 86,3% în 2018, rămânând totuși sub media UE de 95,4%; această rată este mai mică în zonele rurale – 85%, precum și în cazul copiilor romi – 37%);
- Rata părăsirii timpurii a școlii rămâne foarte ridicată;
- Provocări semnificative în ceea ce privește calitatea și caracterul incluziv al serviciilor de educație.

EDUCAȚIE TIMPURIE

În ultimii ani s-a pus un accent tot mai mare pe creșterea accesului la educația preșcolară, inclusiv prin extinderea educației obligatorii și creșterea capacității (parțial ca urmare a apariției clasei pregătitoare, începând cu anul școlar 2012-2013, prin care grupa mare pregătitoare pentru școală

din învățământul preșcolar a devenit prima clasă a învățământului primar). La nivelul învățământului preșcolar se înregistrează, în ultimii ani, o tendință generală de creștere a cuprinderii copiilor în învățământul preșcolar din România. În anul 2019-2020, rata brută de participare la învățământul preșcolar a copiilor de 3-6 ani a fost de 88,6%. În 2019, decalajul rural-urban privind accesul la învățământul preșcolar a fost în favoarea mediului urban, unde participarea a fost de 97,4% față de 85% în mediul rural⁴. Diferențele pe genuri s-au diminuat mult în ultimii ani, până la valori nesemnificative din punct de vedere statistic.

În contrast cu educația preșcolară, educația antepreșcolară are o dezvoltare limitată și o rată de cuprindere scăzută. Serviciile de educație timpurie antepreșcolară din România au fost organizate o lungă perioadă ca și sisteme divizate, în care autoritatea responsabilă era împărțită între mai multe ministere. Astfel, creșa – ca serviciu destinat copiilor sub 3 ani, dezvoltat în anii 1970 – 1980, era considerată unitate sanitară și a funcționat pe baza unor reglementări ale Ministerului Sănătății și a unui model de îngrijire centrat pe sănătate și nutriție. Acest model s-a menținut și după 2001, când creșele au trecut în subordinea administrației publice locale, fără a modifica însă și organizarea și funcționarea acestora ca servicii de îngrijire și educație destinate copiilor mici. În tot acest timp, serviciile destinate copiilor cu vârste între 3 și 6/7 ani, respectiv învățământul preșcolar, au înregistrat o dezvoltare benefică, în contextul în care s-au aflat în responsabilitatea Ministerului Educației.

Odată cu promovarea Legii educației naționale nr.1/2011, se vorbește pentru prima dată în legislația românească de educație timpurie și se recunoaște apartenența serviciilor de educație timpurie antepreșcolară și la sistemul de educație. În schimb, dezvoltarea acestora rămâne limitată în continuare. Există o multitudine de provocări, inclusiv reglementări legislative care nu sunt aplicate, modalități deficitare de colaborare a autorităților responsabile de organizarea și funcționarea serviciilor de educație timpurie antepreșcolară, deficiențe și inconsistențe în formarea inițială și continuă a personalului, o abordare diferențiată (discriminatorie) a copiilor din creșe, față de cei care sunt cuprinși în grupele de antepreșcolari organizate în grădinițe, respectiv în învățământul preșcolar etc.

O problemă notabilă este însăși insuficiența locurilor oferite pentru copiii de la naștere la 3 ani în creșe, mai ales în marile orașe. Conform sondajului EU-SILC, doar 14,1% din copiii sub 3 ani aveau acces la servicii de educație și îngrijire formală în anul 2019 și doar 1% la astfel de servicii cu o durată de 30 de ore sau mai mult. România se afla astfel pe locul 25 din cele 27 de state ale UE din punct de vedere al accesului la educație timpurie antepreșcolară. În contextul în care compatibilizarea vieții de familie și a celei profesionale este prioritizată la nivel european, lipsa infrastructurii și a resursei umane din educația timpurie pune numeroase probleme de ordin economic și social.

⁴ Monitorul Educației și Formării 2019 - România

ECHITATEA – PROVOCAREA TRANSVERSALĂ A SISTEMULUI DE EDUCAȚIE

Provocarea transversală principală a sistemului de educație din România este lipsa de echitate, argumentată de diferențele mari de calitate și de ratele ridicate de părăsire timpurie a școlii. Lipsa de echitate a contribuit la ratarea obiectivelor Europa 2020, atât pentru părăsirea timpurie a școlii cât și pentru accesul la învățământul terțiar. Decalajul rural-urban, desegregarea și incluziunea romilor reprezintă și în prezent provocări-cheie cu impact asupra creșterii incluzive și a inegalităților sociale în general. (Re)integrarea copiilor și tinerilor din afara școlii rămâne una dintre principalele provocări, alături de îmbunătățirea calității educației și de consolidarea măsurilor de prevenire care se adresează elevilor. Impactul pandemiei Covid19 multiplică efectele negative pe care educația trebuie să le contrabalanseze.

România este o țară în care numeroși tineri părăsesc timpuriu școala pentru a găsi un loc de muncă. Rapoartele Comisiei Europene arată că acești tineri provin din familii cu venituri reduse în care sunt încurajați să se angajeze devreme pentru a asigura supraviețuirea familiei. Mai mult de 1 elev din 10 dintr-o cohortă care intră în clasa a V-a abandonează studiile până la finalul clasei a VIII-a (cu precădere în clasele a VII-a și a VIII-a), iar până la finalul clasei a X-a valoarea este de aproximativ 2 elevi din 10.

Între anii școlari 2010-2011 și 2015-2016, procentul de copii în afara școlii de nivel primar (cu vârsta cuprinsă între 6-10 ani) a crescut constant și aproape s-a dublat. În rândul populației de vârstă școlară care corespunde nivelului gimnazial (între 11-14 ani) procentul copiilor aflați în afara școlii a crescut și mai mult.

Participarea redusă la educație accentuează inegalitatea de șanse între elevi. România înregistrează o pondere ridicată a persoanelor care au părăsit timpuriu școala (15,3 % în 2019) și a tinerilor care nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare (14,7 %, în creștere ușoară față de 2018). În timp ce rata PTȘ în marile orașe este sub media UE și se încadrează în obiectivul național pentru 2020 de 11,3%, rata PTȘ în zonele rurale este considerabil mai mare - 26%, înregistrând o tendință de creștere.

Toți acești indicatori reflectă o serie de probleme sociale generalizate. Între altele, România are o rată ridicată de sărăcie în rândul copiilor (35,8%⁵) și un număr deosebit de mare de nașteri în rândul mamelor adolescente (circa 20.000 pe an). Acest ultim indicator se reflectă și în rata mai mare de părăsire timpurie din rândul fetelor, o singură altă țară din UE aflându-se în această situație.

Părăsirea timpurie a școlii, precum și abandonul școlar, reprezintă un proces de distanțare graduală față de școală, asociat cu absențe nemotivate, scăderea rezultatelor școlare și comportament școlar nepotrivit frecvent. Toate aceste semnale de avertizare ale procesului de distanțare față de școală apar în timp și tocmai de aceea este deosebit de importantă sesizarea lor și remedierea situației într-o fază incipientă. Cu cât situația se cronicizează, iar semnalele se multiplică și se diversifică, cu atât o intervenție eficientă devine mai dificilă. Așadar, identificarea semnalelor de avertizare

⁵ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Children_at_risk_of_poverty_or_social_exclusion

timpurie este esențială pentru prevenirea părăsirii timpurii a școlii. Totuși, există și cazuri în care părăsirea prematură sau abandonul școlii sunt cauzate de un eveniment neașteptat, precum un accident, o criză în familie, plecarea copilului în străinătate etc. În aceste cazuri, avertizarea timpurie și intervenția preventivă nu sunt posibile, fiind necesare măsuri compensatorii.

Având în vedere că în majoritatea cazurilor, părăsirea timpurie a școlii este determinată de un cumul de cauze asociat unei serii complexe de factori de risc, intervențiile integrate sunt instrumentul preferat de intervenție, cumulând abordarea problemelor din școală și a celor de fond din afara instituției.

Factorii de risc asociați abandonului școlar sunt:

Factori individuali sau de familie - sărăcia și lipsa resurselor financiare pentru a acoperi costurile educației, nivelul de educație al adulților din gospodărie sau valorizarea educației de către familie. Factori la nivelul școlii - referitori la mediul școlar, cultura organizațională, relația dintre cadrele didactice și elevi, calitatea predării și învățării, relația școală - comunitate - părinți, resursele școlii sau serviciile disponibile în școală. De altfel, studii anterioare au demonstrat deja că există o legătură directă între calitatea scăzută a educației și abandonul școlar și absentism. Factori la nivelul comunității - precum tradițiile și cultura locală, rolurile de gen, practicile de creștere și îngrijire ale copiilor, condițiile de trai, resursele disponibile, valorile și credințele dominante etc. Factori instituționali ce țin de întregul sistem de educație.

Efectul pandemiei Covid - 19 a multiplicat efectele negative pe care educația trebuie să le contrabalanseze. Părinții vor avea dificultăți în găsirea unui loc de muncă, acest lucru va duce la acordarea unui suport minim copilului și chiar la încercarea de a-l atrage în câmpul muncii pentru supraviețuire. Programul Național pentru reducerea Părăsirii Timpurii a Școlii este esențial pentru punerea în aplicare a unui plan de acțiune cu obiective clare, fundamentat pe dovezi și rentabil, adecvat și fiabil pentru a permite o abordare integrată și sistemică la nivel local, regional și național, implicarea activă a unităților de învățământ pentru îmbunătățirea rezultatelor.

INFRASTRUCTURĂ

Infrastructura precară și dotările inadecvate reprezintă un prim factor în perpetuarea inechității, reducerea atractivității școlilor rurale pentru cadrele didactice bine pregătite și a reputației instituțiilor de educație în cadrul comunităților. Actul educațional se desfășoară în unități din învățământul primar și gimnazial dintre care peste 90% necesită reabilitare, mai mult de 70% fiind localizate în mediul rural.

Grădinițele și unitățile școlare (în special școlile primare), mai ales din mediul rural, frecventate de copii din medii sociale vulnerabile (de regulă, populația de etnie roma), au dotări edilitare precare, neîndeplinind standardele de calitate corespunzătoare unei funcționări normale. Transformarea grupei pregătitoare din învățământul preșcolar în clasa pregătitoare și includerea acesteia în ciclul învățământului primar a crescut cererea și concomitent suprasolicitarea infrastructurii învățământului primar.

În același timp, oferta școlară nu este adaptată schimbărilor demografice din ultimii ani. Există școli rurale cu un număr mic de elevi în timp ce suburbiile din jurul marilor orașe nu beneficiază de servicii adecvate. De exemplu, comuna Florești din jud. Cluj are cohorte de nou-născuți de peste 500 de copii în ultimii ani⁶, dar are o singură școală gimnazială, generând o presiune asupra traficului și școlilor din municipiul Cluj-Napoca. Această situație se repetă și la nivelul altor comune și orașe suburbane din jurul marilor poli de dezvoltare economică. Efectul este că, deși numărul de copii a scăzut cu peste 40% în ultimii 30 de ani, încă există școli supra-aglomerate.

Aproximativ 15% dintre școlile din România funcționează în două schimburi, iar un procent mic chiar în trei schimburi. Funcționarea în două schimburi forțează autoritățile să reducă activitățile extracurriculare, deoarece ziua de școală se reduce prea mult, iar facilitățile din școală pot deveni supraaglomerate pentru activitatea simultană a elevilor din mai multe schimburi. Din totalul școlilor din mediul urban, 14,5% dispun de o capacitate insuficientă în comparație cu 8,8% dintre școlile din mediul rural. Pe de altă parte, un procent ridicat al școlilor din mediul urban (46%) dispune de spațiu excedentar în raport cu numărul elevilor înscriși. Aceste date reflectă inclusiv o polarizare între școli „bune” cu facilități și resurse adecvate și școli cu o reputație mai degrabă scăzută, reflectând încă odată impactul negativ al inechității la nivel de sistem. În schimb, școlile cu capacitate excedentară se regăsesc cu precădere în zonele rurale unde 62,6% dintre școli (aproximativ două din trei) dispun de spații mult prea mari. În același timp, fenomenul supraaglomerării este mai larg răspândit în unitățile de învățământ secundar și secundar superior: 14% dintre unitățile de învățământ secundar și 2,4% dintre școlile primare dispun de o capacitate insuficientă.

În unele cazuri, pentru a asigura școlarizarea tuturor copiilor din circumscripția școlară, școlile au fost obligate să renunțe la laboratoare, săli de informatică, săli de bibliotecă sau spații în care se desfășurau activități extrașcolare, ceea ce conduce în mod natural la scăderea calității educației oferite. În aceste cazuri, există o nevoie acută de investiții care să se concentreze atât spre extinderea spațiilor, astfel încât să poată fi asigurată cuprinderea tuturor copiilor de vârstă școlară, cât și pe creșterea calității actului educațional, prin asigurarea spațiilor și dotărilor necesare, inclusiv a laboratoarelor de specialitate. Starea, locația și tipul infrastructurii educaționale au impact nu numai asupra accesului la educație, ci și asupra calității acesteia, moralului și sănătății mentale a copiilor și cadrelor didactice și a capacității școlii de a utiliza metode pedagogice moderne⁷.

Pentru școlile din zonele rurale aflate în curs de depopulare, nevoia de dotare mai eficientă a spațiilor este completată de nevoia de raționalizare a structurii claselor și programelor. Programele de educație în regim simultan (cu probleme de asigurare a calității și sprijinului pentru copii cu nevoi educaționale speciale) pot fi reduse sau eliminate și resursele mai bine utilizate prin facilitarea mobilității elevilor spre școlile din cele mai apropiate orașe sau comune mai mari.

⁶ Conform datelor ISN Tempo

⁷ Un centralizator de studii existente pe domeniu poate fi identificat la <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED604388.pdf>

Această mobilitate este condiționată de oferirea de servicii de transport calitative și sigure în regiunile cu densitate scăzută a populației sau profil demografic îmbătrânit.

Totodată, există o problemă cu siguranța infrastructurii școlare. La nivelul anului 2021, conform Inspectoratului General pentru Situații de Urgență (IGSU), există 25.499 clădiri cu destinația învățământ, dintre care doar 15,3% dețin autorizație de securitate la incendiu (3892 clădiri). 15,8% nu dețin autorizație de securitate la incendiu (4035 clădiri) și 68,9% nu necesită autorizație de securitate la incendiu deoarece după 1998 nu s-a schimbat destinația și/sau nu s-au efectuat lucrări de modificare (17.572 clădiri). Astfel, putem estima, că aproape 85% dintre clădirile cu destinația învățământ nu au fost autorizate la incendiu, în ultimul deceniu. Peste 42% dintre clădirile în care funcționează școli sunt amplasate în zone cu risc seismic ridicat, o treime fiind construite înainte de 1963. Școlile cu risc seismic ridicat sunt concentrate cu precădere în județele Buzău, Vrancea, Prahova, Bacău, Galați și Dâmbovița. Un studiu recent realizat de către Banca Mondială indică faptul că 1,057 dintre școlile din România au cel mai mare risc de mortalitate și răni severe în urma unui cutremur. Mai mult, peste 9.744 dintre clădirile școlare, construite înainte de 1997, nu au fost consolidate seismic. Din punct de vedere sanitar, o parte a clădirilor școlare oferă condiții de studiu improprii. Astfel, 915 școli nu au acces la un sistem de canalizare corespunzător, 94% dintre acestea fiind amplasate în mediul rural. Aproximativ 1 din 6 unități de învățământ din România nu are acces la o sursă autorizată de alimentare cu apă, ceea ce înseamnă că școala nu este racordată la un sistem central sau utilizează apă dintr-o sursă neautorizată. Aceste școli sunt, de asemenea, concentrate aproape exclusiv în zonele rurale. În același timp, un sfert din unitățile de învățământ nu dispun de un serviciu organizat de colectare a deșeurilor. Dintre cele 2.289 de școli care nu dispun de un serviciu organizat de colectare a deșeurilor, 95% sunt amplasate în mediul rural.

Prin lipsa de adaptare, infrastructura școlară contribuie direct și la marginalizarea unor elevi din grupe aflate în situații de risc. De exemplu, doar aproximativ 30% dintre clădirile școlare sunt prevăzute cu rampă de acces, și doar 15% au grupuri sanitare pentru persoane cu dizabilități. Aproximativ 4.600 dintre școlile primare și secundare din România - sau 47% din cele 9.786 de școli înregistrate în SIIR - nu au rampă de acces.

În zona universitară, deși a existat o scădere substanțială a numărului de studenți după anul 2009, există încă zone de adaptare limitată a infrastructurii la exigențele unei educații moderne. Pandemia a reliefat, de exemplu, problema densității ridicate a studenților în cămine, existând probleme cu asigurarea unei distanțări sociale minime. Infrastructura educațională este de asemenea învechită, existând o adaptare insuficientă la nevoile de formare asociate meseriilor emergente.

În concluzie, se poate considera că infrastructura educațională din România nu este adaptată exigențelor organizării unui proces educațional modern și incluziv. Problemele de calitate a infrastructurii afectează în mod deosebit școlile din mediul rural și școlile aglomerate din mediul urban. În același timp există nevoia creșterii siguranței copiilor și a cadrelor didactice, dar și

asigurării de servicii de transport de calitate, pentru a permite raționalizarea rețelei școlare din regiunile cu densitate scăzută a populației.

ÎNVĂȚĂMÂNT PROFESIONAL ȘI TEHNIC

Există o problemă de imparitate de prestigiu între școlile din filiera teoretică și cele profesionale. Restructurarea sistemului de IPT, din cauza ratelor de înscriere scăzute și a infrastructurii precare, a generat închiderea progresivă a școlilor de arte și meserii începând din 2009. Chiar și după reînființarea școlilor profesionale și apariția unor programe de burse, calitatea clădirilor, a dotărilor și pregătirea precară a personalului și-au pus amprenta asupra atractivității sistemului de formare profesională. Totuși, în ultimii zece ani, mai ales în județele intra-carpătice, a început să se dezvolte învățământul dual, sprijinit mai ales de către companii multinaționale. Aceste evoluții denotă existența unei cereri reale pe piața muncii pentru programe de formare profesională calitative, dar ponderea elevilor din educația duală în cadrul sistemului educațional rămâne limitată.

În linii mari, sistemul de educație teoretic a rămas cel preferat de către majoritatea elevilor. Acest aspect duce la o contraselecție în cadrul sistemului de IPT. O analiză UEFISCDI din 2017, analizând rezultatele sesiunilor de bacalaureat din acel an, reliefa proporția relativ mică a elevilor din liceele tehnologice care ajungeau să promoveze examenul. Primul filtru era chiar înscrierea în examen, doar 50% din elevii de an terminal din filiera tehnologică depășind această etapă (32,5% la profil tehnic, 49% la resurse naturale și protecția mediului și 75% la servicii), față de 88% la filiera teoretică și 95% la filiera vocațională⁸. Ulterior, cei înscriși aveau o rată chiar mai mică de promovare. Notele mici la bacalaureat par să fie corelate cu preferințele elevilor cu rezultate bune la evaluarea națională pentru filiera teoretică. Astfel, pentru filiera teoretică, proporția notelor peste 8 era de 76,33% la admiterea în liceu și scăzuse până la 56,99% la examenul de bacalaureat. În schimb, pentru filiera tehnologică, proporția notelor peste 8 era de 16,71% la admitere în liceu și scăzute la doar 13,28% la examenul de bacalaureat. Elevii din școlile profesionale nu au deloc acces la programe de formare pentru calificări avansate, neavând posibilitatea de înscriere directă la examenul de bacalaureat. Aceștia pot participa la examen doar după urmarea unor programe-punte, a căror atractivitate este redusă.

Toate aceste diferențe sunt influențate de un puternic clivaj urban-rural. Numai 37% dintre tinerii între 19 și 21 ani care provin din gospodăriile rurale sunt absolvenți de învățământ secundar, comparativ cu 68% dintre cei care provin din mediul urban. Elevii din mediul rural care doresc să continue și să se înscrie în învățământul liceal sunt adesea forțați să se mute de acasă pentru a urma cursuri într-o zonă urbană și se confruntă cu un cost prohibitiv al traiului, cu implicații asupra participării la învățământul terțiar. Rețeaua de cămine și infrastructura socială existentă din perioada comunistă, în bună măsură orientată spre zona de IPT și sprijinită de mari întreprinderi industriale, s-a degradat și a fost parțial abandonată.

⁸ <https://uefiscdi.gov.ro/resource-824104-policy-brief-no2-1-.pdf> pp 2

Legăturile dintre școlile profesionale, universități, institute de cercetare și sectorul economic nu sunt suficient dezvoltate, indicând relevanța scăzută a programei din învățământul secundar profesional sau terțiar pentru nevoile pieței muncii. Până recent, România nu a avut un sistem funcțional de monitorizare a absorbției profesionale a absolvenților din educația secundară sau terțiară, iar relevanța calificărilor pentru piața muncii nu este testată într-un mod adecvat. Calificările nu sunt actualizate în mod regulat, prevenind adaptarea formării la nevoile emergente ale pieței muncii.

Există o serie de obstacole importante în calea ameliorării educației profesionale și a construirii de punți cu mediul economic. Existența de regiuni monoindustriale sau cu rată mică de ocupare limitează diversitatea opțiunilor de formare pe plan local. Astfel, elevii din mediul rural sau din orașele mici au o diversitate redusă de posibilități de formare în proximitatea geografică. Conform INS⁹ există județe cu o activitate economică deosebit de redusă și cu o rată mică de angajare (mai puțin de 1 angajat la 5 locuitori). În 2019, 23 de județe nu reveniseră încă la numărul mediu de angajați anterior crizei economice din 2009. Pentru a permite copiilor din aceste județe accesul la o gamă largă de oportunități de formare, inclusiv în sectoarele economice aflate în creștere, este necesară facilitarea mobilității spre marile orașe cu economii diversificate. Aceste centre oferă de regulă și programe de studii de nivel terțiar, care permit continuarea studiilor și obținerea de calificări avansate.

DIGITALIZARE

În afara carențelor de infrastructură și a inegalităților dintre mediul urban și rural, școlile din România se confruntă și cu un nivel redus de adaptare digitală. Pandemia SARS CoV 2 a scos în evidență impactul digitalizării limitate asupra procesului educațional. Conform unui studiu al Centrului Național de Politici și Evaluare în Educație, pe durata primului val al pandemiei, s-au observat probleme în utilizarea de instrumente educaționale online. Doar 50% dintre profesori au utilizat o platformă de educație online propriu-zisă (de tipul Google Classroom, Moodle, Edmodo, Kinderpedia). 62% au utilizat astfel de platforme în mediul urban și doar 39% în mediul rural. 44% din școli au avut o platformă agreată la nivel de școală, iar peste 60% din școli au lăsat decizia finală asupra platformei utilizate profesorilor. Analiza răspunsurilor elevilor în funcție de mediul de rezidență al școlii arată că utilizarea platformelor educaționale și a aplicațiilor pentru activități sincron cu cadrele didactice a fost semnificativ mai redusă în mediul rural, comparativ cu cel urban, diferențele fiind între 7 puncte procentuale (aplicații pentru videoconferințe online) și 20 de puncte procentuale (platforme educaționale). În acest sens, inechitatea existentă la nivelul sistemului s-a transpus și în educația digitală. În același timp, aproximativ 25% dintre profesori declară că nu dețin suficientă experiență în lucrul cu diferite instrumente și aplicații online, o pondere similară având și profesorii care au declarat că nu dețin competențele necesare pentru predarea în mediul virtual.

⁹ INS TEMPO tab FOM104D - Numărul mediu al salariaților pe județe și localități

În ultimii ani, au fost luate totuși măsuri pentru a crește nivelul de digitalizare al actului educațional. Astfel, disciplina Informatică este nouă în trunchiul comun, introdusă la clasa a V-a, începând cu anul școlar 2017-2018. Aceasta identifică un set relevant de competențe generale și specifice pentru societatea actuală, oferind activități de învățare, conținuturi și sugestii metodologice utile pentru realizarea profilului de formare al absolventului de gimnaziu, conform descriptivului competenței digitale. Dezvoltarea efectivă a acestor competențe este condiționată de resursele existente și presupune formarea adecvată a cadrelor didactice în sprijinul modelului curricular actual, dar și o dotare adecvată la nivelul unităților școlare.

În anul 2020, în contextul unor modificări legislative din cadrul Legii educației naționale, privind nr. ore/ciclul de învățământ, a fost reluat procesul de realizare al planurilor-cadru pentru liceu, avându-se în vedere, inclusiv, cerința referitoare la obiectivele disciplinelor TIC din planurile-cadru de învățământ pentru a asigura un nivel de competență digitală adecvat la finalizarea ciclului secundar superior.

Digitalizarea este o preocupare și la nivelul educației terțiare. Chiar dacă universitățile s-au adaptat mai bine procesului de digitalizare forțată din ultimul an, se confruntă în continuare cu nevoia de schimbare a pedagogiei, care să valorizeze implicarea mai activă și autonomă a studenților în propria formare, utilizarea tehnologiei și a resurselor de tip open access, astfel încât să dezvolte o relație nouă cu societatea, dincolo de rolul lor tradițional în generarea, diseminarea și transferul de cunoaștere, accentuând și legătura bidirecțională cu societatea, în logica open science. Este semnalată în acest sens nevoia de investiții în echipamente de tehnologie avansată, pentru facilitarea învățării și inovării.

Indiferent de ciclul educațional abordat, o creștere a gradului de digitalizare a educației trebuie să rezolve simultan nevoia de a avea suficient personal pregătit, de a avea acces la resurse educaționale online și de a beneficia de resurse și infrastructură adecvată în instituțiile de învățământ.

Obiective

1. Îmbunătățirea accesului și a participării copiilor de la naștere la 6 ani la servicii de educație timpurie unitare, incluzive și de calitate;
2. Program de incluziune socială și oferirea de șanse egale la educație pentru reducerea părăsirii timpurii a școlii și a analfabetismului funcțional;
3. Crearea unor rute complete pentru profilurile teoretic, profesional și vocațional, care să includă toate nivelurile de calificare, învățământul profesional fiind un nod esențial al legăturii educației cu piața muncii;
4. Digitalizarea procesului educațional, pentru a permite abordări integrate, îmbunătățirea competențelor digitale atât pentru elevi, cât și pentru profesori;

5. Regândirea infrastructurii educaționale, pe baza tendințelor demografice, migratorii și socio-economice, pentru a reduce decalajele și a crește performanța sistemului de educație;
6. Profesionalizarea managementului sistemului de învățământ, astfel încât să se asigure stabilitatea, coerența și competența în organizarea acestora.

Descrierea reformelor și investițiilor aferente componentei

Educație antepreșcolară

R1. Dezvoltarea unui sistem de servicii de educație timpurie pentru copiii de la naștere la 6 ani, unitar, incluziv și de calitate, având la bază un mecanism eficient de cooperare inter-instituțională și de coordonare intersectorială, care să asigure beneficiarilor rate crescute de acces și participare.

Provocări

În România, conform Legii nr.1/2011, cu modificările și completările ulterioare, educația timpurie este primul nivel al învățământului preuniversitar și cuprinde nivelul antepreșcolar (de la naștere - 3 ani) și nivelul preșcolar (3-6 ani).

Cu toate acestea, sistemul de educație timpurie românesc se menține divizat și acest lucru afectează îndeosebi calitatea serviciilor oferite și o judicioasă alocare a acestor servicii pentru a răspunde nevoii exprimate la nivelul comunităților.

Mai mult, studiile și experiențele țărilor în care există sisteme integrate de educație și îngrijire în copilăria timpurie care se află în responsabilitatea unei agenții/ a unui minister ne arată că acestea se asociază cu:

- creșterea calității serviciilor și consolidarea dreptului universal la acces la educație;
- asigurarea accesului la prețuri accesibile;
- personal mai bine calificat;
- tranziții progresive, line, între niveluri și servicii.

Nivelul de educație antepreșcolar înregistrează un decalaj evident față de cel preșcolar, datorat îndeosebi unui deficit de armonizare legislativă și de clarificare a rolurilor celor trei actori de la nivel central implicați în organizarea și funcționarea acestor servicii (educație, sănătate și protecție), precum și deficitului de spații și personal specializat din domeniul educației. În acest context, o mare parte dintre reglementări necesită revizuire sau elaborare pentru a permite înființarea, organizarea și funcționarea eficientă a serviciilor respective și, evident, în timp, înregistrarea unor rate de acces și participare în conformitate cu țintele asumate în diferite

documente strategice naționale (Program de guvernare, Program Național de Reformă, Strategia privind reducerea părăsirii timpurii a școlii etc.), în acord cu cele înregistrate în celelalte state europene. În contextul deficitului de personal, înregistrat îndeosebi în serviciile de educație timpurie antepreșcolară, se impun demersuri de construire a unor programe de formare continuă adaptate nevoilor prezente și în acord cu prevederile legale în vigoare, care să conducă la o schimbare benefică în relația cu copilul mic, înregistrată la nivelul personalului existent în creșe (de regulă nedidactic). În același timp, educatoarele care lucrează cu copiii de 3-6 ani și care în ultimii ani se confruntă cu prezența în grupele de copii preșcolari a copiilor antepreșcolari de 2-3 ani și cu o ușoară dificultate în a asigura un proces de învățare adaptat acestora, dificultate care vine din formarea inițială care nu acoperă unele aspecte care privesc copilul sub 3 ani și învățarea la aceste vârste. Așadar, chiar dacă au la dispoziție noul curriculum pentru educație timpurie, un curriculum unitar pentru copiii cu vârste de la naștere la 6 ani, promovat în 2019, acestea au nevoie de o formare continuă care să suplinească ceea ce formarea inițială nu le-a oferit, pentru a face față unor provocări ale sistemului: lipsa personalului didactic din creșe, respectiv a educatorului puericultor; dorința părinților copiilor sub 3 ani, îndeosebi a celor de 2-3 ani, de a beneficia de servicii de educație, pe care le găsesc în acest moment doar în grădinițe. De aceea, formarea profesională a personalului care va lucra în serviciile nou înființate (standard sau complementare) este parte a acestei reforme și se pliază pe nevoile sistemului previzionat (unitar, incluziv și de calitate).

În acest sens, Raportul de țară (2019) și Raportul de țară (2020) nu fac altceva decât să accentueze majoritatea provocărilor menționate deja și asupra cărora ne vom focaliza în demersurile noastre ulterioare.

Obiectivul reformei

Sunt avute în vedere următoarele obiective ale reformei în domeniul educației timpurii:

O1. Creșterea capacității sistemului de învățământ de cuprindere, în serviciile de educație timpurie, a 22% din copiii de 0-3 ani și a 95% din copiii de 4-6 ani, până în 2026, prin investiții în infrastructură.

O2. Creșterea calității serviciilor de educație timpurie, în special a celor pentru grupa de vârstă de la naștere la 3 ani și a celor din zone dezavantajate, prin demersuri normative și funcționale ale sistemului educațional specific.

Implementare

Ministerul Educației va coordona implementarea acestei reforme.

Demersurile privind investițiile în infrastructură (construirea și dotarea celor 140 de creșe) vor fi făcute sub coordonarea Ministerului Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației, care va elabora și lansa apelul și va consilia și monitoriza beneficiarii pe parcursul derulării schemei de granturi (aferente II). Beneficiarii granturilor vor fi operatorii publici (primăriile), care vor avea

responsabilitatea contractării firmei care se va construi creșa, precum și responsabilitatea încheierii contractelor cu furnizorii de echipamente și mobilier. Înființarea și dotarea celor 412 de servicii complementare în zonele defavorizate vor fi făcute de operatorii publici (primărie, biserică, poliție etc. sau unități de învățământ de stat din comunitate) sau privați (unități de învățământ private sau asociații/organizații neguvernamentale) care vor fi interesați de schema de granturi și se vor încadra în cerințele stabilite de Ministerul Educației. Așadar, Ministerul Educației va elabora și aproba Metodologia privind organizarea și funcționarea serviciilor complementare, va lansa apelul și va consilia și monitoriza beneficiarii pe parcursul derulării schemei de granturi (afere Măsurii I2.1 și Măsurii I2.2), iar beneficiarii vor avea responsabilitatea încheierii contractelor pentru realizarea dotărilor cu mobilier și echipamente, inclusiv echipamente digitale (afere Măsurii I2.2) a spațiilor pe care le vor pune la dispoziția comunității pentru înființarea și operaționalizarea celor 412 servicii complementare. Totodată, beneficiarii își vor asuma responsabilitatea angajării personalului necesar.

Demersurile privind conceperea și derularea programului cadru de formare continuă a profesioniștilor din educația timpurie (personal didactic și nedidactic) vor fi coordonate de Ministerul Educației și implementate cu ajutorul furnizorilor de formare/specialiștilor în domeniu, din România și din statele membre, interesați de apelurile de propuneri lansate (cel pentru asistență tehnică pentru conținutul celor două programe de formare și pentru formarea formatorilor la nivel național și cel pentru cele 42 de granturi acordate furnizorilor de formare, de stat și privați, de la nivelul fiecărui județ și de la nivelul municipiului București pentru formarea personalului implicat în educația timpurie de la nivel local).

Totodată, programul de formare a specialiștilor din cele trei domenii implicate în educația timpurie (educație, protecție și sănătate), pentru monitorizare acestor servicii, se va realiza cu ajutorul asistenței tehnice căreia i se va aloca respectivul contract, însă conținutul programului de formare care revine în responsabilitatea respectivilor experți va fi certificat prin implicarea reprezentanților Ministerului Educației, ai Ministerului Muncii și Protecției Sociale și ai Ministerului Sănătății.

Perioada de implementare a reformei este estimată să fie finalizată în Q2 2026.

Complementaritate

Ministerul Educației își propune să acorde o deosebită atenție dezvoltării acestui segment al învățământului, respectiv nivelului antepreșcolar.

Acest lucru se reflectă atât în documentul programatic elaborat și promovat de Președinția României - România Educată, cât și în Programul de Guvernare și documentele de planificare strategică ale instituției (ex.: Strategia privind reducerea părăsirii timpurii a școlii; Strategia de Digitalizare a Educației din România – 2021-2027; Planul Strategic Instituțional etc.) sau în Programul Operațional Educație și Ocupare pentru următorul exercițiu de finanțare la nivel european.

Astfel, măsurile prevăzute de Ministerul Educației în cadrul Planului Național de Redresare și Reziliență (PNRR), asigură complementaritatea cu măsurile și rezultatele din proiectul noncompetitiv ETIC (în derulare prin POCU) și cu cele vizate de POEO și, în același timp, consolidarea reformei în domeniul educației timpurii prin măsurile propuse.

În acest context, dacă în domeniul legislativ am realizat în ETIC un document - cadru de diagnoză și prognoză a sistemului, cu propuneri de modificări/completări legislative, în POEO ne propunem să elaborăm standardele de program pentru activitățile psihopedagogice și activitățile suport desfășurate în serviciile de educație timpurie, precum și o revizuire a standardelor ocupaționale pentru personalul din educația timpurie și elaborarea standardelor profesionale pentru profesii noi. În cadrul prezenței reforme am ales să realizăm și să operaționalizăm un program-cadru intersectorial pentru dezvoltarea serviciilor de educație timpurie ca servicii incluzive, unitare și de calitate care să preia o serie de propuneri legislative din Documentul-cadru de diagnoză și prognoză a sistemului elaborat în ETIC și să urmărească realizarea și implementarea acestora. Una dintre acestea va viza organizarea și funcționarea serviciilor complementare de educație timpurie pentru grupurile defavorizate (socio-economic, cultural, educațional etc.).

Totodată, dacă în domeniul formării profesionale am realizat în ETIC formarea a 2600 de cadre didactice din învățământul preșcolar care lucrează cu copii de 2-3 ani, în POEO ne propunem să elaborăm și să edităm ghiduri cu bune practici pentru sprijinirea implementării noului curriculum și a principiilor de bază ale educației incluzive, cu un accent deosebit pe strategii didactice inovatoare (inclusiv predare online și formarea competențelor digitale); pilotarea și implementarea unor strategii de predare, inovatoare și eficiente, în clustere (urban-rural, program prelungit/program normal, grupe combinate - grupe omogene, învățământ de stat - învățământ particular), având ca scop schimbul de idei și creșterea competențelor personalului didactic, inclusiv a celor din zonele defavorizate (granturi la nivel județean și realizarea și implementarea unui sistem informatic unitar de monitorizare a formării continue și a efectelor acesteia, prin raportare la progresul copiilor, îndeosebi la progresul copiilor din grupurile vulnerabile (cu dizabilități, de etnie romă, din mediul rural etc.). Pentru prezenta reformă ne-am limitat la realizarea unui program-cadru de formare continuă, care să sprijine formarea resursei umane necesare din cadrul serviciilor nou înființate (cele 140 de creșe și 412 servicii complementare) și din cadrul serviciilor existente la nivel local, respectiv a grădinițelor care primesc copii de 2-3 ani (cu sprijinul formatorilor formați de asistența tehnică). Totodată, personalul responsabil de inspecția serviciilor de educație timpurie, din cele trei domenii (educație, protecție și sănătate), beneficiază de un program de formare dedicat monitorizării acestor servicii și de formarea unor formatori naționali și a personalului necesar de la nivel local.

Beneficiari vizati

- Copiii cu vârste de la naștere la 6 ani, cu precădere cei din mediul rural, din zone izolate și din categoriile defavorizate socio-economic;
- Cadre didactice din unitățile de învățământ preșcolar de stat și privat autorizate/acreditate;

- Personalul din educația timpurie antepreșcolară (didactic și nedidactic din unități de educație timpurie de stat);
- Specialiști ai domeniilor implicate în inspecția și monitorizarea serviciilor de educație timpurie, din educație, sănătate și protecție de la nivel local.

Crearea cadrului legal/aprobare de guvern

Guvernul va adopta cadrul legislativ necesar, respectiv, elaborarea/actualizarea cadrului legislativ și normativ pentru înființarea, organizarea și funcționarea serviciilor de educație timpurie (standard și complementare), cu precădere a celor destinate copiilor sub 3 ani.

Actualizarea cadrului legislativ și normativ privind înființarea, organizarea și funcționarea serviciilor de educație timpurie (standard și complementare) se va realiza prin implicarea Ministerului Educației, a Ministerului Muncii și Protecției Sociale și a Ministerului Sănătății, prin consultarea reprezentanților autorităților publice locale, unităților de învățământ preșcolar și creșelor, a reprezentanților liceelor pedagogice/universităților care se ocupă de pregătirea personalului didactic, precum și prin consultarea reprezentanților mediului de afaceri.

Riscuri și soluții

Risc: Instabilitate politică, care ar duce la nepromovarea măsurilor legislative în perioada vizată.

Soluție: Semnarea unui angajament politic transpartinic pentru promovarea educației timpurii.

Risc: Lipsa de interes a autorităților publice locale dat fiind faptul că costurile de operare ale serviciilor de educație antepreșcolară sunt scumpe.

Soluție: Dezvoltarea de instrumente de finanțare a costurilor de operare prin dezvoltarea de programe naționale, încurajarea parteneriatelor public-private, identificarea de mecanisme pentru operatori privați non-profit care să se implice în managementul/ operarea/ acoperirea totală sau parțială a unora dintre serviciile furnizate de către aceste unități.

Perioada de realizare a investiției: 2021-2026

II. Schemă de granturi pentru construirea și operaționalizarea, de către operatori publici, a unui număr de 140 de creșe pentru îmbunătățirea accesului și a participării copiilor antepreșcolari la servicii standard de educație timpurie, cu scopul favorizării revenirii părinților în câmpul muncii.

Provocări adresate

În România, conform Legii nr.1/2011, cu modificările și completările ulterioare, educația timpurie este primul nivel al învățământului preuniversitar și cuprinde nivelul antepreșcolar (de la naștere - 3 ani) și nivelul preșcolar (3-6 ani).

Cu toate acestea, sistemul de educație timpurie românesc se menține divizat și acest lucru afectează îndeosebi calitatea serviciilor oferite și o judicioasă alocare a acestor servicii pentru a răspunde nevoii exprimate la nivelul comunităților.

Mai mult, studiile și experiențele țărilor în care există sisteme integrate de educație și îngrijire în copilăria timpurie care se află în responsabilitatea unei agenții/ a unui minister ne arată că acestea se asociază cu:

- creșterea calității serviciilor și consolidarea dreptului universal la acces la educație;
- asigurarea accesului la prețuri accesibile;
- personal mai bine calificat;
- tranziții progresive, line, între niveluri și servicii.

Nivelul de educație antepreșcolară înregistrează un decalaj evident față de cel preșcolar, datorat îndeosebi unui deficit de armonizare legislativă și de clarificare a rolurilor celor trei actori de la nivel central implicați în organizarea și funcționarea acestor servicii (educație, sănătate și protecție), precum și deficitului de spații și personal specializat din domeniul educației. În acest context, o mare parte dintre reglementări, inclusiv partea de standarde, necesită revizuire sau elaborare pentru a permite înființarea, organizarea și funcționarea eficientă a serviciilor respective și, evident, înregistrarea unor rate de acces și participare în conformitate cu țintele stabilite în diferite documente strategice naționale (Program de guvernare, Program Național de Reformă, Strategia privind reducerea părăsirii timpurii a școlii etc.), în acord cu cele înregistrate în celelalte state europene.

Obiective

O1. Creșterea capacității sistemului de învățământ de cuprindere, în serviciile de educație timpurie antepreșcolară, a 22% din copiii de 0-3 ani , până în 2026, prin investiții în infrastructură, respectiv construirea a 140 de creșe, eficiente energetic, la nivel național, pentru asigurarea unui serviciu de educație timpurie standard la 5 000 – 10 000 locuitori.

Implementare

Ministerul Educației va coordona implementarea acestei reforme împreună cu Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației. Guvernul va adopta programul-cadru intersectorial pentru dezvoltarea serviciilor de educație timpurie unitare, incluzive și de calitate și va asigura monitorizarea implementării cadrului legislativ necesar pentru înființarea, organizarea și funcționarea serviciilor de educație timpurie (standard și complementare), cu precădere a celor destinate copiilor sub 3 ani.

Demersurile privind investițiile în infrastructură (construirea și dotarea celor 140 de creșe) vor fi făcute de operatorii publici (primării) care vor fi interesați de schema de granturi și care se încadrează în criteriile stabilită de Ministerul Educației și Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației.

Investiția se va realiza cu urmărirea următoarelor etape:

- Elaborarea metodologiei pentru acordarea granturilor operatorilor publici pentru construcția și dotarea a 140 de creșe;
- Alocarea etapizată, pe loturi (2 loturi a câte 70 de creșe), a granturilor privind construcția și dotarea celor 140 de creșe, în baza unor criterii clare de tipul: existența unei strategii la nivel local de dezvoltare a serviciilor de educație timpurie; numărul copiilor cu vârsta până în 3 ani/de la naștere la 6 ani raportat la capacitatea de cuprindere a serviciilor de educație timpurie existente pe o rază de max.2-3 km; numărul de cereri din partea părinților, nesoluționate, pentru acest tip de servicii (cel puțin 50) etc., precum și în baza nevoilor specifice ale comunităților marginalizate. Criteriile de eligibilitate vor solicita aplicanților și atingerea obiectivului privind obținerea unei energii primare cu 20% mai scăzute decât cerințele pentru clădiri ZEB din reglementările naționale și care va fi dovedită prin certificate de performanță energetică.
- Finalizarea construcției și a dotării celor 140 de creșe care vor deservi aproximativ 9.400 copii, cu prioritate a celor din zone defavorizate (socio-economic, cultural, educațional etc.).

Complementaritate

Ministerul Educației își propune să acorde o deosebită atenție dezvoltării acestui segment al învățământului, respectiv nivelului antepreșcolar.

Acest lucru se reflectă atât în documentul programatic elaborat și promovat de Președinția României - România Educată, cât și în Programul de Guvernare și documentele de planificare strategică ale instituției (ex.: Strategia privind reducerea părăsirii timpurii a școlii; Strategia de Digitalizare a Educației din România – 2021-2027; Planul Strategic Instituțional etc.) sau în Programul Operațional Educație și Ocupare pentru următorul exercițiu de finanțare la nivel european.

Astfel, măsurile prevăzute de Ministerul Educației în cadrul Planului Național de Redresare și Reziliență (PNRR) - Investiția 1, asigură complementaritatea cu măsurile și rezultatele din cele 36 de proiecte competitive contractate (POCU/658/6/2/Creșterea participării la învățământul antepreșcolar și preșcolar, în special a grupurilor cu risc de părăsire timpurie a școlii, cu accent pe copiii aparținând minorității roma și a celor din mediul rural - Regiuni mai puțin dezvoltate; POCU/664/6/2/Creșterea participării la învățământul antepreșcolar și preșcolar, în special a grupurilor cu risc de părăsire timpurie a școlii, cu accent pe copiii aparținând minorității roma și a celor din mediul rural - Regiunea mai dezvoltată, București-Ilfov) care dezvoltă servicii de creșă

prin înființarea de noi grupe de creșă și formarea de educatori puericultori (30 de luni, începând cu decembrie 2020). Totodată, măsurile din PNRR sunt complementare și cu investițiile din POR în ceea ce privește construcția de creșe în funcție de evoluția demografică, în intervalul 2021-2027, prin construirea și dotarea unui număr de 140 de creșe, care vor putea facilita participarea la educație a unui număr de 9600 de copii antepreșcolari, îndeosebi din categorii dezavantajate.

Ajutor de stat

În România, învățământul public este finanțat și controlat de stat aplicându-se prevederile pct (28) și (29) din Comunicarea Comisiei privind noțiunea de ajutor de stat astfel cum este menționată la articolul 107 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, nefiind considerat o activitate economică. În acest sens, investițiile finanțate exclusiv din surse de stat sau în care elevii sau părinții lor plătesc contribuții financiare (ex. taxe de înscriere) care reprezintă doar o fracțiune din costurile reale ale serviciului, nu intră sub incidența ajutorului de stat

Grup țintă

- Copiii cu vârste de la naștere la 6 ani, cu precădere cei din mediul rural, din zone izolate și din categoriile defavorizate socio-economic;
- Cadre didactice din unitățile de învățământ preșcolar de stat și privat autorizate/acreditate;
- Personalul din educația timpurie antepreșcolară (didactic și nedidactic din unități de educație timpurie de stat).

Perioada de realizare a investiției: 2022-2024

I2. Schemă de granturi pentru înființarea și operaționalizarea unui număr de 412 servicii complementare pentru grupurile dezavantajate în cele 41 de județe și în municipiul București.

Provocări adresate

Nivelul de educație antepreșcolară înregistrează un decalaj evident față de cel preșcolar, datorat îndeosebi unui deficit de armonizare legislativă și de clarificare a rolurilor celor trei actori de la nivel central implicați în organizarea și funcționarea acestor servicii (educație, sănătate și protecție), precum și deficitului de spații și personal specializat din domeniul educației. Totodată, numărul serviciilor de educație timpurie antepreșcolară este redus și nu acoperă în mod echilibrat mediul rural și mediul urban. Astfel, se înregistrează, la nivelul anului școlar 2019-2020, un număr de 369 creșe, din care 98% sunt situate în mediul urban.

În ultimii ani, la nivel local, regional sau național s-au derulat o serie de proiecte/programe, implementate de diferiți parteneri (Banca Mondială, CEDP Step by Step, Asociația OvidiuRo, Salvați copiii, WorldVision România etc.), cu implicarea Ministerului Educației, în care au fost

pilotate (în zonele izolate, defavorizate, în care nu se justifică existența unui serviciu standard tip creșă sau grădiniță), cu rezultate apreciable în domeniul asigurării accesului și a participării la educație a copiilor (0-6ani) servicii complementare de tipul: centre multifuncționale, grădinița în familie, ludoteca etc.

În acest context, este nevoie de o reglementare clară cu privire la organizarea și funcționarea acestor servicii complementare pentru a permite înființarea unor astfel de servicii acolo unde este nevoie, ca servicii care pot acoperi nevoia de educație a copiilor din zonele izolate, dezavantajate, ca servicii tranzitorii sau servicii suport până la rezolvarea problemelor cu care familia și, respectiv, copilul se confruntă și care facilitează trecerea copilului spre un serviciu standard. În plus, aceste servicii vor asigura o creștere a ratei de acces și participare la educație a copiilor antepreșcolari și preșcolari, în conformitate cu țintele stabilite în diferite documente strategice naționale (Program de guvernare, Program Național de Reformă, Strategia privind reducerea părăsirii timpurii a școlii etc.), în acord cu cele înregistrate în celelalte state europene.

Obiective

O1. Creșterea capacității sistemului și a calității serviciilor de educație timpurie pentru îmbunătățirea ratelor de participare, atât la nivel antepreșcolar, cât și la nivel preșcolar, prin investiții în înființarea și operaționalizarea a 412 servicii complementare.

Implementare

Ministerul Educației va coordona implementarea acestei reforme. Guvernul va adopta cadrul legislativ necesar, respectiv, elaborarea/actualizarea cadrului legislativ și normativ pentru înființarea, organizarea și funcționarea serviciilor complementare de educație timpurie.

Actualizarea cadrului legislativ și normativ privind înființarea, organizarea și funcționarea serviciilor complementare de educație timpurie se va realiza prin implicarea Ministerului Educației, a Ministerului Muncii și Protecției Sociale și a Ministerului Sănătății, prin consultarea reprezentanților autorităților publice locale, unităților de învățământ preșcolar și creșelor, a reprezentanților liceelor pedagogice/universităților care se ocupă de pregătirea personalului didactic, precum și prin consultarea reprezentanților mediului de afaceri. Totodată, Ministerul Educației va avea responsabilitatea elaborării și lansării apelului pentru schema de granturi și, ulterior, consilierii și monitorizării beneficiarilor.

Beneficiarii (operatori publici și privați) care îndeplinesc criteriile stabilite și primesc grantul vor avea responsabilitatea înființării și operaționalizării (dotării) serviciului/serviciilor complementar/-e, respectiv a încheierii contractelor cu furnizorii care vor livra mobilierul și echipamentele necesare.

Investiția se va realiza cu urmărirea următoarelor etape:

- Elaborarea metodologiei pentru acordarea granturilor operatorilor publici și privați pentru înființarea și operaționalizarea celor 412 de servicii complementare;

- Alocarea etapizată, pe loturi (2 loturi a câte 200 și, respectiv, 212 de unități/lot), către operatorii[1] [2] [3] publici și privați, a granturilor pentru operaționalizarea celor 412 servicii complementare;
- Finalizarea înființării și operaționalizării celor 412 servicii complementare, care vor deservi aproximativ 20.000 de copii.

Pentru serviciile complementare, granturile vor fi acordate în baza unor criterii clare de tipul : existența unei strategii la nivel local de dezvoltare a serviciilor de educație timpurie, în care să fie luată în calcul și varianta serviciilor complementare, pentru cazul în care numărul copiilor cu vârsta până în 3 ani/de la naștere la 6 ani care nu beneficiază de un serviciu de educație timpurie standard, din lipsa locurilor libere este de cel puțin 20; cereri nesoluționate din partea părinților, pentru acest tip de servicii ; existența unor spații oferite de unități de învățământ de stat sau private, de instituții din comunitate (primărie, biserică, casă de cultură etc.) sau de alți furnizori de educație timpurie, care pot fi utilizate pentru înființarea unor astfel de servicii complementare, precum și de existența unui personal specializat în localitate și/sau de disponibilitatea personalului existent în serviciile de educație din comunitate pentru a deservi și aceste servicii; existența unor programe educaționale ale unor furnizori de educație timpurie de stat sau privați acreditați care pot sprijini creșterea accesului și a participării la educație a grupurilor dezavantajate etc. Granturile vor acoperi numai cheltuielile cu dotarea și echiparea spațiilor puse la dispoziție de beneficiarii acestora, în vederea sprijinirii derulării unor activități educaționale, cât mai aproape de domiciliu, pentru copiii care nu pot accesa serviciile de educație timpurie standard din diferite motive de natură culturală, educațională, materiale sau de infrastructură, îndeosebi a copiilor din grupuri defavorizate (ex.roma, copii cu CES, copii din comunități izolate sau din comunități dezavantajate socio-economic etc.) .

Serviciile complementare sunt servicii care vor funcționa în spații oferite de comunitate, inclusiv spații oferite de unități de învățământ de stat sau private, în care se pot derula activități pilotate deja în diferite proiecte educaționale implementate până în prezent, de tipul:

- grupe pentru activități ludice, înființate în instituții din comunitate (cămin cultural, biblioteca, biserică etc.);
- ludoteci, care desfășoară activități de stimulare timpurie a dezvoltării copilului;
- creșă sau grădiniță în familie / mame de zi (Nuou-nuou);
- servicii de sprijin pentru copiii din grupuri defavorizate la domiciliul furnizorului/vizite la domiciliu (în localități izolate);
- centre multifuncționale pentru copil și familie, cu programe de educație parentală, programe de sprijin pentru educație, programe suport de educație și consiliere în diferite domenii, în funcție de nevoile familiei (juridic, sanitar etc.);

- caravana educației timpurii (asigurată de echipe mobile, integrate, pentru educație parentală și educație timpurie, cu focalizare pe familiile și copiii din localități izolate).

Serviciile complementare din educația timpurie vor fi dotate cu mese și scaune copii; saltele pentru odihnă copii; materiale și echipamente educaționale, inclusiv echipamente digitale (laptop, tablă smart, aparate de fotografiat și video digitale, covoare digitale pentru activități educative, tăblițe digitale pentru scris și desenat etc. - aferente Măsurii I2.2); dulapuri pentru materiale și jucării și rafturi tip bibliotecă; mobilier pentru baie, inclusiv mobilier pentru schimbarea scutecelor; mobilier pentru spații administrative (birouri, scaune, dulapuri); mobilier și echipamente bucătărie.

Demersurile privind investițiile în înființarea și dotarea celor 412 servicii complementare în zonele defavorizate, vor fi făcute de operatorii publici și/sau privați care vor fi interesați de schema de granturi și care se încadrează în criteriile stabilită de Ministerul Educației.

Costul estimat conform analizei de piață: 412 granturi x 10.622,30 euro/buc. (serviciu complementar din educația timpurie, cu 2 grupe de copii) = 4.376.387,6 euro, sumă prevăzută la Măsura I2.2.

Complementaritate

Măsurile prevăzute de Ministerul Educației în cadrul Planului Național de Redresare și Reziliență (PNRR), asigură complementaritatea cu măsurile și rezultatele din proiectul noncompetitiv ETIC (în derulare prin POCU) și cu cele vizate de POEO și, în același timp, consolidarea reformei în domeniul educației timpurii prin măsurile propuse.

În acest context, Documentul - cadru de diagnoză și prognoză a sistemului, cu propuneri de modificări/completări legislative, realizat în ETIC va complementa prezenta reformă în care am ales să realizăm și să operaționalizăm un program-cadru intersectorial pentru dezvoltarea serviciilor de educație timpurie ca servicii incluzive, unitare și de calitate care să preia o serie de propuneri legislative din documentul amintit și să urmărească realizarea și implementarea acestora. Totodată, în POEO ne propunem să elaborăm standardele de program pentru activitățile psihopedagogice și activitățile suport desfășurate în serviciile de educație timpurie, precum și o revizuire a standardelor ocupaționale pentru personalul din educația timpurie și elaborarea standardelor profesionale pentru profesii noi (inclusiv cele care pot apărea în serviciile complementare). În cadrul prezentei reforme, elaborarea și promovarea Metodologiei de organizare și funcționare a serviciilor complementare de educație timpurie pentru grupurile defavorizate va sprijini implementarea în bune condiții a Investiției 2 - Schemă de granturi pentru înființarea și operaționalizarea (dotarea) a 412 servicii complementare. Mai mult, cele 412 servicii complementare vor întări măsurile strategice de la nivel local propuse în POEO în vederea asigurării numărului de locuri necesar participării la educație timpurie – granturi la nivel local pentru strategii și înființare servicii complementare (1/județ, în zone defavorizate).

Ajutor de stat

Investițiile destinate înființării și operaționalizării celor 412 de servicii complementare pot face obiectul ajutorului de stat, în conformitate cu prevederile Articolul 107 alin (1) TFEU. În funcție de situația concretă se pot distinge 2 abordări:

- non aid - pentru operatorii publici având în vedere că în România învățământul public este finanțat și controlat de stat, aplicându-se prevederile pct (28) și (29) din Comunicarea Comisiei privind noțiunea de ajutor de stat astfel cum este menționată la articolul 107 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene, nefiind considerat o activitate economică. În cazul operatorilor privați, dacă statul acoperă pentru aceștia partea de dotare și operare și familiile plătesc doar cheltuieli de funcționare (ex. pentru acoperirea cheltuielilor cu masa copiilor), considerăm că operarea nu se realizează pe considerente economice și nu implică ajutor de stat - conform prevederilor pct. 28 și 29 din Comunicarea Comisiei privind noțiunea de ajutor de stat astfel cum este menționată la articolul 107 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.
- Aid - Dacă însă pe lângă sumele primite de la buget, operatorii economici privați încasează, în principal, bani de la părinți pentru activități cu caracter economic, ori venituri comerciale, atunci serviciul este operat economic și trebuie să se realizeze cu respectare regulilor din domeniul ajutorului de stat. În acest caz, se va asigura compatibilitatea ajutorului de stat fie printr-o schemă de ajutor cu respectarea prevederilor Deciziei Comisiei din 20 decembrie 2011 privind aplicarea articolului 106 alineatul (2) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene în cazul ajutoarelor de stat sub formă de compensații pentru obligația de serviciu public acordate anumitor întreprinderi cărora le-a fost încredințată prestarea unui serviciu de interes economic general (art. 2 (1) c) din Decizie), fie cu respectarea prevederilor art. 56- Ajutoarele pentru investiții în infrastructurile locale din Regulamentul (UE) nr. 651/2014 al Comisiei din 17 iunie 2014 de declarare a anumitor categorii de ajutoare compatibile cu piața internă în aplicarea articolelor 107 și 108 din tratat, (în care valoarea ajutorului de stat nu va depăși 10 milioane EUR sau costurile totale care sunt mai mici de 20 de milioane EUR pentru aceeași infrastructură).

Grup țintă

- Copiii cu vârste de la naștere la 6 ani, cu precădere cei din mediul rural, din zone izolate și din categoriile defavorizate socio-economic;
- Cadre didactice din unitățile de învățământ preșcolar de stat și privat autorizate/acreditate;
- Personalul din educația timpurie antepreșcolară (didactic și nedidactic din unități de educație timpurie de stat.

Perioada de realizare a investiției: 2022- 2024

I3. Program cadru de formare continuă a profesioniștilor care lucrează în serviciile de educație timpurie, cu precădere a celor care lucrează în servicii destinate copiilor cu vârste de la naștere la 3 ani.

Provocări adresate

În educația timpurie, în domeniul curricular s-au făcut progrese deosebite în ultimii 12 ani. Astfel, după deschiderea dată de un curriculum de reformă (2008) care promova ideea de abordare integrată a activităților cu copiii și de învățare experiențială, în 2019 Ministerul Educației a reușit să elaboreze un curriculum unitar (pentru copiii de la naștere la 6 ani), organizat pe domenii de dezvoltare și care, într-o viziune sistemică și constructivă, promovează dezvoltarea holistică a copilului mic și abordări educaționale care sprijină învățarea experiențială și stimularea permanentă a copilului, în contexte de joc specific. Acest curriculum a păstrat câteva elemente de continuitate din precedentul curriculum, respectiv: temele anuale de studiu și lucrul pe domenii experiențiale, în ideea de a sprijini în continuare cadrele didactice în abordarea integrată a activităților cu copiii.

Programul de mentorat dezvoltat și implementat la nivel național în cadrul Programului de Reformă a Educației Timpurii (PRET), finanțat de Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare, precum și formările în domeniul educației incluzive, care au avut loc în comunitățile dezavantajate, în cadrul Proiectului de Educație Timpurie Incluzivă (PETI), finanțat de Banca Mondială, au avut efecte vizibile la nivelul calității procesului didactic, însă conținutul acestor programe de formare a fost construit pornind de la curriculumul care era în vigoare la acel moment (Curriculumul pentru învățământul preșcolar, 2008).

În acest moment, viziunea promovată de noul curriculum necesită o susținere de amploare printr-o formare consistentă a întregului personal implicat în educația timpurie (didactic și nedidactic), în vederea aplicării prevederilor acestuia și a principiilor generale ale educației timpurii, cu beneficii importante în ceea ce privește interacțiunea cu copilul (îndeosebi pentru segmentul de vârstă 2-3 ani) și sprijinirea dezvoltării optime a acestuia. Totodată, este necesară și o diversificare a tematicilor programului de formare. Deschideri tematice sunt necesare în domeniul digitalizării, inclusiv pentru profesorii din liceele pedagogice și din universități care se ocupă de formarea inițială a personalului din educația timpurie. În același timp, accente suplimentare sunt necesare în domeniul educației incluzive, în contextul în care se înregistrează rate de acces și participare scăzute în rândul copiilor din categorii defavorizate, inclusiv copii romi și/sau cu dizabilități.

În contextul deficitului de personal înregistrat îndeosebi în serviciile de educație timpurie antepreșcolară, se impun demersuri de construire a unor programe de formare continuă adaptate nevoilor prezente și în acord cu prevederile legale în vigoare, care să conducă la o schimbare benefică în relația cu copilul mic, înregistrată la nivelul personalului existent în creșe (de regulă nedidactic). În același timp, educatoarele care lucrează cu copiii de 3-6 ani și care în ultimii ani se confruntă cu prezența în grupele de copii preșcolari a copiilor antepreșcolari de 2-3 ani și cu o ușoară dificultate în a asigura un proces de învățare adaptat acestora, dificultate care vine din

formarea inițială care nu acoperă unele aspecte care privesc copilul sub 3 ani și învățarea la aceste vârste. Așadar, chiar dacă au la dispoziție noul curriculum pentru educație timpurie, un curriculum unitar pentru copiii cu vârste de la naștere la 6 ani, promovat în 2019, acestea au nevoie de o formare continuă care să suplinească ceea ce formarea inițială nu le-a oferit, pentru a face față unor provocări ale sistemului: lipsa personalului didactic din creșe, respectiv a educatorului puericultor; dorința părinților copiilor sub 3 ani, îndeosebi a celor de 2-3 ani, de a beneficia de servicii de educație, pe care le găsesc în acest moment doar în grădinițe. De aceea, formarea profesională a personalului care va lucra în serviciile nou înființate (standard sau complementare) este parte a acestei reforme și se pliază pe nevoile sistemului previzionat (unitar, incluziv și de calitate).

Obiective

O1. Dezvoltarea unui program cadru de formare continuă a profesioniștilor care lucrează în serviciile de educație timpurie, cu precădere a celor care lucrează în servicii destinate copiilor cu vârsta de la naștere la 3 ani, prin investiții în domeniile curricular și operațional.

Implementare

Demersurile privind conceperea și derularea programului cadru de formare continuă a profesioniștilor din educația timpurie vor fi coordonate de Ministerul Educației și implementate cu asistența tehnică a furnizorilor de formare/specialiștilor în domeniu, din România și statele membre, interesați de apelul de propuneri lansat. Totodată, pentru programul de formare a specialiștilor din cele trei domenii implicate în educația timpurie (educație, protecție și sănătate), pentru monitorizare acestor servicii, se va face cu sprijinul și implicarea reprezentanților Ministerului Muncii și Protecției Sociale și ai Ministerului Sănătății.

Investiția se va realiza cu urmărirea următoarelor etape:

- Elaborare apel pentru selecția AT pentru conceperea, acreditarea, precum și derularea și monitorizarea a 2 programe de formare continuă, respectiv:
- 1 program formare a formatorilor în domeniul educației timpurii (abordarea holistică și integrată a copilului, implementarea curriculumului specific și a parteneriatului - cu module comune sau diferențiate pentru personalul didactic și, respectiv, personalul nedidactic, inclusiv cu un modul de educație digitală);
- 1 program de formare a formatorilor (personal din cele trei sectoare: social, educație și sănătate), pentru monitorizarea calității serviciilor de educație timpurie anteprescolară;
- Lansare apel pentru selecția AT;
- Implementare contract asistență tehnică prin elaborarea programelor de formare și prin formarea în domeniul educației timpurii (program 1 de formare) precum și în domeniul monitorizării serviciilor de educație timpurie anteprescolara (program 2 de formare);

- Elaborare Metodologiei de acordare a granturilor pentru furnizorii de formare care vor derula la nivel local programele 1 și 2 de formare, utilizând formatorii formați în cadrul contractului de AT;
- Alocarea celor 42 de granturi și formarea a cel puțin 475 de persoane/județ din serviciile de educație timpurie standard și complementare (personal didactic și nedidactic), cu prioritate a celor din serviciile nou înființate.

Complementaritate

Documentul programatic elaborat și promovat de Președinția României - România Educată, cât și în Programul de Guvernare și documentele de planificare strategică ale instituției (ex.: Strategia privind reducerea părăsirii timpurii a școlii; Strategia de Digitalizare a Educației din România – 2021-2027; Planul Strategic Instituțional etc.) sau în Programul Operațional Educație și Ocupare pentru următorul exercițiu de finanțare la nivel european reflectă preocuparea Ministerului Educației pentru dezvoltarea segmentului de educație timpurie antepreșcolară, inclusiv în ceea ce privește resursa umană.

Astfel, măsurile prevăzute de Ministerul Educației în cadrul Planului Național de Redresare și Reziliență (PNRR), asigură complementaritatea cu măsurile și rezultatele din proiectul noncompetitiv ETIC (în derulare prin POCU) și cu cele vizate de POEO și, în același timp, consolidarea reformei în domeniul educației timpurii prin măsurile propuse.

În domeniul formării profesionale, în cadrul proiectului ETIC, am realizat formarea a 2600 de cadre didactice din învățământul preșcolar care lucrează cu copii de 2-3 ani. În același timp, în POEO ne propunem să elaborăm și să edităm ghiduri cu bune practici pentru sprijinirea implementării noului curriculum și a principiilor de bază ale educației incluzive, cu un accent deosebit pe strategii didactice inovatoare (inclusiv predare online și formarea competențelor digitale); pilotarea și implementarea unor strategii de predare, inovatoare și eficiente, în clustere (urban-rural, program prelungit/ program normal, grupe combinate - grupe omogene, învăț. stat - învăț. partic.), având ca scop schimbul de idei și creșterea competențelor personalului didactic, inclusiv a celor din zonele defavorizate (granturi la nivel județean și realizarea și implementarea unui sistem informatic unitar de monitorizare a formării continue și a efectelor acesteia, prin raportare la progresul copiilor, îndeosebi la progresul copiilor din grupurile vulnerabile (cu dizabilități, de etnie romă, din mediul rural etc.).

Pentru prezenta reformă ne-am limitat la realizarea unui program-cadru de formare continuă, care să sprijine formarea resursei umane necesare din cadrul serviciilor nou înființate (cele 140 de creșe și 412 servicii complementare) și din cadrul serviciilor existente la nivel local, respectiv a grădinițelor care primesc copii de 2-3 ani (cu sprijinul formatorilor formați de asistență tehnică). Totodată, personalul responsabil de inspecția serviciilor de educație timpurie, din cele trei domenii (educație, protecție și sănătate), beneficiază de un program de formare dedicat monitorizării acestor servicii și de formarea unor formatori naționali și a personalului necesar de la nivel local.

Ajutor de stat

Formarea cadrelor didactice de către alte cadre didactice în sensul asigurării unui proces educațional calitativ nu este o activitate economică, drept pentru care nu intră sub incidența ajutorului de stat, în sensul pct. 28 și 29 din Comunicarea Comisiei privind noțiunea de ajutor de stat astfel cum este menționată la articolul 107 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.

Totuși, dacă la nivelul angajatorilor persoanelor instruite sau a persoanelor instruite, persoanele instruite sunt liber profesioniști/PFA, și nu se platește contravaloarea integrală a cursului, se poate vorbi despre elemente de ajutor și s-ar putea institui o schema de ajutor de minimis sau schema de ajutor de stat exceptată în baza art. 31 din GBER.

La nivelul furnizorilor de formare de formatori, măsura nu va implica elemente de ajutor de stat, întrucât se va plăti pentru serviciile respective prețul pieței. În acest context, formatorii vor fi aleși printr-o procedură transparentă, deschisă, necondiționată, din care să rezulte cel mai bun preț (prețul pieței) pentru serviciile oferite.

Grup țintă

- Cadre didactice din unitățile de învățământ preșcolar de stat și privat autorizate/acreditate;
- Personalul din educația timpurie antepreșcolară (didactic și nedidactic din unități de educație timpurie de stat și private autorizate/acreditate);
- Personal responsabil cu monitorizarea serviciilor din educația timpurie (din sectoarele: educație, protecție și sănătate)

Perioada de realizare a investiției: 2023- 2026

Prevenirea și reducerea abandonului școlar

R2. Reformarea sistemului de învățământ obligatoriu prin creșterea autonomiei unităților de învățământ în scopul identificării și implementării unor măsuri specifice pentru prevenirea și reducerea abandonului școlar.

Provocări

România înregistrează o pondere ridicată a persoanelor care au părăsit timpuriu școala (15,3% în 2019) și a tinerilor care nu sunt încadrați profesional și nu urmează niciun program educațional sau de formare (14,7%, în creștere ușoară față de 2018). În timp ce rata PTȘ în marile orașe este sub media UE și se încadrează în obiectivul național pentru 2020 de 11.3%, rata PTȘ în zonele rurale este considerabil mai mare - 26%, înregistrând o tendință de creștere. Participarea redusă la educație accentuează inegalitatea de șanse între elevi.

Părăsirea timpurie a școlii, precum și abandonul școlar, reprezintă un proces de distanțare graduală față de școală, asociat cu absențe nemotivate, scăderea rezultatelor școlare și comportament școlar nepotrivit frecvent. Toate aceste semnale de avertizare ale procesului de distanțare față de școală apar în timp și tocmai de aceea este deosebit de importantă sesizarea lor și remedierea situației într-o fază incipientă. Cu cât situația se cronicizează, iar semnalele se multiplică și se diversifică, cu atât o intervenție eficientă devine mai dificilă.

Efectul pandemiei Covid - 19 va multiplica efectele negative pe care educația trebuie să le contrabalanseze. Deoarece părinții vor avea dificultăți în găsirea unui loc de muncă, acest lucru va duce la acordarea unui suport minim copilului și chiar la încercarea de a-l atrage în câmpul muncii.

35,3 mii de elevi din ciclurile primar și gimnazial au abandonat școala în anul școlar 2018-2019, potrivit raportului pentru starea învățământului pentru anul 2020. Cu un an înainte, numărul elevilor care au abandonat era de 28 de mii, la fel și cu un an înaintea acestuia. Pe ansamblul învățământului primar și gimnazial, rata abandonului școlar (indicator calculat pe baza metodei „intrare-ieșire”) în anul 2018/2019 a fost de 2,1% (procent ce reprezintă 35,3 de mii de elevi). În comparație cu anul anterior, valoarea indicatorului este în creștere. Efectele abandonului școlar sunt: generează șomaj, excluziune socială, sărăcie și probleme de sănătate. Sunt multe motive care pot explica de ce unii tineri renunță prea devreme la studii: probleme personale sau familiale, dificultăți de învățare sau o situație socio-economică precară. Alți factori importanți sunt funcționarea sistemului de învățământ, atmosfera din școli și relațiile dintre profesori și elevi.

Efectele abandonului școlar se resimt pe termen lung asupra evoluției societății și creșterii economice. Cei care au părăsit timpuriu școala au tendința să participe mai puțin la procesul democratic și sunt cetățeni mai puțin activi. Abandonul școlar afectează și procesul de inovare și creștere, pentru că aceasta se bazează pe forța de muncă competentă în întreaga economie, nu doar pe cea din sectoarele de înaltă tehnologie.

La nivel național au fost identificate două decalaje relevante în actualul cadru național de politici pentru prevenirea și reducerea abandonului școlar:

- nu există proceduri clare și obligatorii pentru colectarea datelor privind grupurile expuse riscului de abandon școlar;
- nu există un mecanism comprehensiv de intervenție care să implice inspectoratele școlare și școlile și care ar asigura coordonarea implementării măsurilor de reducere a abandonului școlar la nivel național.

Obiectivul reformei

O1. Creșterea autonomiei și a capacității unităților de învățământ în utilizarea resurselor, prin implementarea Mecanismului de Avertizare Timpurie în Educație (MATE) în vederea reducerii absenteismului, îmbunătățirii rezultatelor la evaluări, obținerea unei rate mai mari de participare

la examenele naționale, obținerea unui procent mai mare de elevi care finalizează învățământul obligatoriu;

O2. Monitorizarea, prin aplicarea MATE, elevilor cu risc de părăsire timpurie a școlii și abandon școlar și sprijinirea unităților de învățământ în colectarea de date relevante, realizarea planurilor de activități individualizate și formare.

Implementare

Ministerul Educației are în implementare proiectul cu titlul ”Dezvoltarea unui sistem integrat de prevenire, intervenție și compensare pentru a crește participarea școlară” finanțat de Comisia Europeană prin DG REFORM, cu sprijin tehnic din partea Băncii Mondiale (2020-2021) – continuând finanțarea prin care a fost realizat Mecanismul de Avertizare Timpurie în Educație și Metodologia de colectare a datelor în sprijinul MATE. După o testare în 2 județe, se află în etapa de finalizare pilotarea mecanismului cu activități și sprijin pentru directori și cadre didactice în 11 unități de învățământ și colectarea datelor prin modulul informatic MATE de identificare a riscurilor de abandon școlar în 467 de unități de învățământ din 10 județe cu risc crescut de părăsire timpurie a școlii și abandon școlar. Cele zece județe în care se pilotează MATE (Bacău, Brașov, București, Călărași, Constanța, Dolj, Galați, Iași, Sibiu și Vaslui) au fost identificate în baza unui număr mare de școli vulnerabile, cu rezultate scăzute și număr mare de elevi în risc de abandon. Pilotarea mecanismului de avertizare timpurie în educație se încheie în Q2 2021 cu o analiză de impact și va fi scalabil la nivel național în Q4 2021.

Pilotul MATE este implementat pe două planuri concomitent, după cum urmează:

- Pilot lărgit în 467 de unități de învățământ cu ciclul gimnazial selectate la nivel național ca având prioritatea cea mai mare de intervenție și numărul cel mai mare de elevi în risc de abandon pe unitatea de învățământ. În aceste școli se implementează modulul MATE dezvoltat în cadrul acestui proiect, ca parte integrantă din SIIIR, pentru colectarea datelor în vederea identificării elevilor în risc de abandon;
- Pilot restrâns în 11 școli din cele 467 selectate pentru fiecare județ din cele zece, în care pe lângă implementarea modulului MATE în SIIIR se desfășoară activități de sprijin și formare pentru detectarea și prevenirea părăsirii timpurii a școlii.

MATE este bazat pe un plan de acțiune care grupează activitățile în patru etape: identificarea, planificarea, implementarea și monitorizarea. În faza de pilotare, în cadrul fiecărei etape se derulează activități de sprijin și de creștere a capacității de implementare la nivelul școlii, astfel:

- Identificarea în cadrul căreia se realizează un screening al copiilor atât la nivelul clasei prin chestionarul SASAT la care răspund elevii, cât și prin Fișa de Observare, un chestionar aplicat de către diriginte/persoană resursă fiecărui copil identificat la risc;

- Planificarea care prevede înregistrarea copiilor în risc, folosirea instrumentelor și introducerea datelor în Observatorul Școlii în vederea stabilirii planurilor educaționale de intervenție;
- Implementarea presupune creșterea capacității școlilor de derulare a activităților din planul de acțiune propuse la nivelul clasei și la nivel individual al elevilor prin formare, facilitare și coaching;
- Monitorizarea presupune introducerea datelor în SIIIR, raportarea periodică și ajustarea planurilor la timp.

Rezultatele acestor proiecte implementate stau la baza scalării la nivel național a Mecanismului de Avertizare Timpurie în Educație, iar raportul de pilotare va sta la baza deciziilor de implementare la nivel național. Vor fi analizate rezultatele funcționării modului informatic și ale cursului de formare pentru utilizarea acestuia și vor fi propuse eventuale actualizări.

După adoptarea prin Hotărâre de Guvern a Programului Național pentru reducerea abandonului școlar, Mecanismul de Avertizare Timpurie în Educație va fi implementat la nivel național, în toate unitățile de învățământ de stat și școlile aflate în coordonare, ceea ce va duce atât la reducerea ratei de părăsire timpurie a școlii, cât și la sporirea coeziunii, competitivității, creșterii durabile și creării de locuri de muncă în România, va permite o intervenție integrată în funcție de nevoi, cu monitorizare națională realizată de Ministerul Educației pentru analizarea și asumarea rezultatelor. Mecanismul va fi implementat la nivel național prin modulul informatic MATE integrat în SIIIR (de colectarea a datelor ce permit identificarea riscurilor de abandon) și va fi corelat cu reforma guvernancei, proiectele complementare din Programele Operaționale, alte intervenții și proiecte – precum ROSE și programul remedial aflate în implementare. Utilizarea MATE la nivel național va permite identificarea elevilor în risc de părăsire timpurie a școlii, de abandon școlar, chiar dacă aceasta problematică nu este una specifică unității de învățământ. Acest mecanism implementat va permite identificarea primelor semne de risc, precum și adresabilitatea către toți elevii, inclusiv de cazuri izolate, astfel încât măsurile luate să fie integrate, adecvate și să asigure succesul intervenției.

Mecanismul pentru reducerea abandonului școlar este corelat cu reforma guvernancei pentru management școlar, formarea sistemică propusă va fi corelată cu creșterea autonomiei decizionale în unitățile de învățământ și întărirea capacității administrative, măsurile de sprijin pentru grupurile vulnerabile din educația timpurie și cu reforma învățământului profesional și tehnic, inclusiv dual, de asigurare a rutei continue, flexibile, deschise din învățământul secundar superior și terțiar. Prin reformele propuse ne adresăm integrat, întregului sistem educațional preuniversitar, urmând ruta educațională a elevilor, prioritățile și interesele acestora corelat cu integrarea lor pe piața muncii.

Mecanismul include un cadru metodologic coerent pentru măsurile de detectare/identificare și intervenție și o arhitectură instituțională cu resurse umane specializate capabile să ofere servicii eficiente, un plan de acțiune pentru coordonarea și implementarea intervențiilor.

Principalii actori din cadrul acestui program vor fi școlile, care vor fi implicate în mod activ în furnizarea serviciilor de calitate către beneficiari (elevi, părinți, comunitate), având capacitatea de a răspunde exact nevoilor identificate.

Programul Național va fi gestionat prin 2 structuri (metodologic și implementare) din cadrul Ministerului Educației. În cadrul Ministerului Educației a fost înființată Direcția Generală România Educată care va avea rol de coordonare metodologică a componentei pentru educație din Planului Național pentru Redresare și Reziliență, atribuții de policy, monitorizare a abandonului școlar, va asigura atingerea rezultatelor și sustenabilitatea. Unitatea de Implementare a Mecanismului de Avertizare Timpurie în Educație din cadrul Ministerului Educației va implementa Programul Național. Acestea vor gestiona mecanismul într-un mod integrat și centralizat pentru a asigura atingerea obiectivelor la nivel național. În fiecare an se va face un raport tematic ce va conține rezultatele în vederea multiplicării, ajustării și contribuției la ținta propusă și ținta asumată la nivel european.

Mecanismul implementat la nivel național este util

- Ministerului Educației, conducerii și direcțiilor Ministerului, în special Grupului Tehnic de Lucru pentru prevenirea părăsirii timpurii a școlii, responsabil cu monitorizarea Strategiei Naționale privind Reducerea Părăsirii Timpurii a Școlii;
- Inspectoratelor Școlare, mai ales cele din județele cu rate ridicate de abandon școlar;
- Directorilor de școli, cadrelor didactice;
- Tinerilor care au părăsit timpuriu educația și copiilor în risc de părăsire timpurie a școlii sau de abandon școlar și familiilor lor;

Alte părți interesate:

- Instituții și agenții aflate în subordinea MEd;
- Alte ministere, agenții și structuri locale cu responsabilități în promovarea drepturilor copiilor;
- Asociații ale cadrelor didactice și ale părinților;
- ONG-uri și grupuri informale active în domeniul educației sau protecției copilului.

Monitorizarea și raportarea la nivel național se va face prin:

- Unitate MATE la nivel național în cadrul Ministerului Educației și la nivel de județean;
- elaborarea Raportului Național de Progres privind Părăsirea Timpurie a Școlii pe baza informațiilor furnizate de la nivel județean – o dată pe an;

- raportul național va reflecta implementarea mecanismului pe parcursul anului școlar și va prezenta provocările cheie în aplicarea mecanismului în școli și comunități, provocări ce trebuie abordate de părțile interesate instituționale și politice la nivel central și local.

Unitățile de Implementare MATE se vor baza pe raportul pilotării MATE, experiența, lecțiile învățate, recomandările, respectiv Ordinul de ministru 3746 din 28.04.2021 prin care au fost înființate Grupuri de lucru la nivelul Ministerului Educației și la nivelul județelor pilot.

Intervențiile la nivel de școală și sistemice vor aborda factorii instituționali și personali care împiedică elevii să treacă de la învățământul secundar superior la cel terțiar, să finalizeze învățământul obligatoriu, să se ajungă la părăsirea timpurie a școlii și la abandon. Intervențiile la nivel școlar vor sprijini tranziția elevilor din învățământul secundar inferior în învățământul secundar superior utilizând o abordare descentralizată bazată pe granturi necompetitive acordate unităților de învățământ publice, cu personalitate juridică, dar și școlilor subordonate, cu performanțe reduse. Granturile vor fi acordate unităților de învățământ pentru o perioadă de 3 ani pentru a permite suficient timp pentru implementarea activităților care vizează sprijinirea elevilor. Meniul de activități va permite formarea competențelor, inclusiv digitale, formarea cadrelor didactice în funcție de nevoile identificate, cu tematici precum educația parentală, predarea pentru elevii cu CES, predarea și comunicarea cu elevii și familiile roma tradiționale. Intervențiile sistemice - finanțează intervenții la nivelul întregului sistem de învățământ preuniversitar legate de curriculum, evaluarea elevilor și formarea profesorilor, precum și campanii de sensibilizare. Granturile sunt acordate unităților de învățământ cu personalitate juridică, beneficiare vor fi și toate școlile sub coordonarea acestora acestora.

Vor fi sprijinite activități de creare a unui mediu pozitiv în clasă, utilizarea tehnicilor de învățare activă, dezvoltarea competențelor socio-emoționale, asigurarea mentoratului, consiliere școlară, lecții remediale, implicarea resurselor comunității (mediator școlar, asistent social, voluntari, ONG-uri), activități culturale, extracurriculare, formare și altele. Fiecare unitate de învățământ cu personalitate juridică și școlile în coordonare își vor putea achiziționa minim câte 2 clever classroom și abonamente de internet, în condițiile în care unitatea de învățământ nu dispune deja de echipamente și internet care să le permită digitalizarea. Unitățile de învățământ vor încheia parteneriate cu ONG-uri din educație în funcție de nevoile identificate și activitățile specifice prin care acestea pot susține atingerea rezultatelor privind reducerea abandonului școlar. Vor fi acordate subvenții elevilor din grupuri vulnerabile pentru a-i susține și sprijini în finalizarea învățământului obligatoriu, asigurarea rutei educaționale complete. Realizarea parteneriatelor și acordarea subvențiilor vor fi stabilite prin metodologie de implementare și respectarea legislației naționale și europene.

Principalii actori ai programului național vor fi unitățile de învățământ implicate în furnizarea serviciilor de calitate către beneficiari (elevi, părinți, comunitate). Unitățile de învățământ împreună cu alți parteneri sociali identifică copiii/tinerii în risc și desfășoară o serie de activități în funcție de tipul componentei și de planul de servicii educaționale având în vedere coeziunea

socială, reziliența instituțională, desegregarea, educația incluzivă, formarea competențelor de bază, echitatea, monitorizează semnalele de avertizare timpurie agregat la nivel de clasă: absențe, note, comportament elevi; realizează Raportul de Progres MATE pentru fiecare elev la risc și Raportul de Progres al Școlii privind Părăsirea Timpurie a Școlii, care reflectă măsurile implementate și rezultatele obținute în anul școlar respectiv la nivelul școlii.

Pilonul 1: Abordarea multidisciplinară

Experiența internațională arată că abordarea multidisciplinară este singurul mod eficient de a reduce PTȘ. Părăsirea Timpurie a Școlii este determinată de un set complex de cauze și, prin urmare, doar o echipă multidisciplinară de specialiști poate aborda - în mod holistic - nevoile copiilor și tinerilor aflați în situație de risc sau a celor care deja au renunțat la școală. Astfel, toate țările care au avut succes în reducerea și prevenirea PTȘ investesc în echipe de intervenție multidisciplinare și integrate, formate din diferiți specialiști - psihologi, logopezi, cadre didactice, profesori de sprijin, educatori, specialiști în protecția copilului, asistenți sociali etc. - care lucrează în mod direct atât cu copiii în situație de risc, cât și cu familiile acestora.

Pilonul 2: Colaborarea

Este nevoie de o coordonare pe două nivele, o colaborare instituțională și o colaborare cu alte părți interesate. Colaborarea instituțională va fi asigurată atât la nivel central, cât și la nivel local. Colaborarea între instituții va avea în vedere schimburile permanente de informații și dezvoltarea unor sisteme de referință între instituții, astfel încât intervențiile planificate pentru copiii și tinerii în risc să fie cât mai eficiente. Cooperarea de la nivel central și județean între serviciile de educație și autoritățile locale va viza acțiuni eficiente în reducerea Părăsirii Timpurii a Școlii. Implicarea altor părți interesate cu rol cheie, părinții și organizațiile societății civile, de la ONG-uri la grupurile informale sau religioase din comunități constituie un factor important care contribuie la succesul implementării mecanismului de avertizare timpurie în educație prin încheierea de parteneriate la nivelul școlilor pentru atingerea obiectivelor stabilite.

Pilonul 3: Măsuri de prevenire

Prin acest mecanism se va aplica un set de măsuri diferențiate în funcție de nivelul de gravitate astfel:

Nivelul 1 se referă la măsurile de prevenire care vizează creșterea calității educației și îmbunătățirea climatului școlar de care beneficiază toți elevii, cu asigurarea principiilor echității, incluziunii, desegregării și egalității de șanse la nivelul unităților învățământ de nivel primar și gimnazial.

Pilonul 4: Intervenții diferențiate pe niveluri de gravitate a situației

Nivelul 2 are în vedere cazurile de elevi în risc de PTȘ care au multe absențe sau dificultăți de învățare etc.

Nivelul 3 se referă la intervențiile în cazul elevilor care încep să cumuleze mai multe semnale de avertizare, precum o rată mare de absenteism și rezultate școlare slabe.

Nivelul 4 se aplică în cazul elevilor care cumulează mai mulți factori de risc, precum absențe, rezultate școlare slabe sau comportament nepotrivit la școală legate de abuz, neglijare, violență, exploatarea copilului, eventual corelate cu sărăcie extremă, lipsa locuinței sau condiții precare de locuit, probleme de sănătate, dizabilitate, CES etc.

În timp ce măsurile de prevenire de nivel 1 pot fi implementate în școală, de către specialiștii școlii, de regulă, intervențiile de nivel 2 și 3 presupun colaborarea unor echipe formate în cadrul școlilor cu sprijinul altor specialiști din sistemul de educație (consilier, psiholog școlar, specialiști CJRAE etc.), iar intervențiile de nivel 4 pot fi rezolvate doar prin conlucrarea unei echipe multidisciplinare în care reprezentanții școlii (și ai sistemului de educație) colaborează cu asistentul social, medicul, poliția și alți specialiști din comunitate care provin din afara sistemului de educație.

Pilonul 5: Pregătirea cadrelor didactice

Cadrul de elaborare a politicilor de Părăsire Timpurie a Școlii nu prevede politici și măsuri care să permită profesorilor să înțeleagă mai bine provocările, prin formarea inițială a profesorilor sau dezvoltarea profesională continuă. Astfel, este foarte importantă formarea cadrelor didactice și a specialiștilor din sistemul de educație, cu privire la subiecte precum: părăsirea timpurie a școlii și provocările asociate acesteia, lucrul cu elevii în risc de Părăsire Timpurie a Școlii, modalități de aducere în școală a copiilor și tinerilor din afara sistemului de educație, lucrul cu familiile copiilor/tinerilor care au părăsit școala sau sunt în risc de PTS, abordările multidisciplinare, intervenția integrată și lucrul în echipe multidisciplinare, învățarea centrată pe elev, crearea unui mediu pozitiv de învățare la clasă, combaterea discriminării, violenței, abuzului și a neglijării, mobilizarea și facilitarea comunității, metode de lucru pentru copiii cu probleme de comportament, sprijinirea diversității și toleranței în cadrul școlii.

În cadrul programului, cadrele didactice pot propune participarea la programe de formare continuă în funcție de nevoile identificate.

Programul pentru reducerea abandonului include trei componente majore

1. Prevenirea – va fi aplicată tuturor unităților de învățământ și elevilor la nivel național. Vor fi identificați elevi în risc de părăsire timpurie a școlii folosind modulul informatic MATE din SIIIR și semnalele de avertizare: absențe, rezultate școlare slabe (eșecul școlar), comportamentul nepotrivit.

- componenta de prevenire - acoperă măsurile care au drept scop creșterea calității procesului de predare și de învățare, precum și îmbunătățirea climatului școlar de care vor beneficia toți elevii din școală, pentru reducerea ratei de absenteism, abandon și pentru îmbunătățirea rezultatelor școlare. Aceste măsuri sunt implementate la nivelul școlii de către profesori și diriginți sub

coordonarea directorului școlii. Vor fi încheiate parteneriate pentru îmbunătățirea climatului școlar.

2. Intervenția - vizează elevii în risc de abandon școlar; identificarea, evaluarea și diagnoza factorilor de risc, planificarea intervenției individuale, implementarea intervențiilor în funcție de nivelul de gravitate al riscurilor identificate și monitorizarea progresului la nivel de elev, individual și în funcție de gradul de gravitate.

- componenta de intervenție - în funcție de nivelul de gravitate, personalul didactic alături de alți specialiști care oferă sprijin, planifică măsuri specifice pentru fiecare elev identificat în situație de risc. Aceste măsuri vor fi luate în cadrul unui plan de servicii educaționale. Astfel de măsuri includ furnizarea de servicii de consiliere, lecții suplimentare, consiliere parentală obligatorie și/sau educație, terapie psihologică, programe de prevenție și remediale funcționale, incluzând resurse educaționale adaptate, alte activități adecvate. În situația în care măsurile nu dau rezultate, școala decide adoptarea măsurilor, solicitând furnizarea serviciilor integrate în comunitate apelând la echipe integrate care intervin la nivel local.

3. Compensarea - se adresează copiilor și tinerilor din afara școlii. Aceștia vor fi sprijiniți să se reînscrie la școală în programe de tip ”a Doua Șansă”, dar și în programe de învățare/recuperare accelerate.

- componenta de compensare se adresează copiilor și tinerilor din afara sistemului de educație și formare (elevii în proces de abandon, copiii migranți); se concentrează asupra măsurilor de reintegrare a elevilor în sistemul educațional și de formare, oferindu-le programe speciale și parcursuri flexibile, ca programele de tip a doua șansă, orele la seral, clasele cu frecvență redusă, formarea inițială și continuă. Deoarece numărul de copii de vârstă școlară și de tineri aflați în afara sistemului de educație și de formare a crescut foarte mult aceștia vor fi sprijiniți cu programe integrate. Unitățile de învățământ împreună cu alți parteneri identifică copiii/tinerii în risc și desfășoară o serie de activități în funcție de tipul componentei și de planul de servicii educaționale având în vedere coeziunea socială, reziliența instituțională, desegregarea, educația incluzivă, formarea competențelor de bază, echitatea.

- monitorizează semnalele de avertizare timpurie agregat la nivel de clasă: absențe, note, comportament elevi;

- aplică chestionarul SASAT.ro pentru a măsura sprijinul părinților, mediul școlar și aspirații de viitor ale elevului;

- identifică elevii la risc de abandon și pe cei în proces de abandon prin aplicarea Fișei de Observație MATE care include semnalele de avertizare timpurie (absențe, note, comportament elevi);

- elaborează Planul de Activități al Școlii ca parte a planului multianual de dezvoltare instituțională pe baza analizei semnalelor de avertizare inițiale și a datelor din chestionarul SASAT;

- elaborează Planul de Servicii Educaționale pentru fiecare elev la risc și semnează acordul pentru implementare;
- realizează Recensământul Rapid din cadrul Mecanismului de Avertizare Timpurie în Educație pentru identificarea copiilor din afara școlii. Această activitate presupune coordonarea între școli, autoritățile locale și serviciile sociale;
- înregistrează copii și tinerii din afara școlii în Registrul Reintegrărilor în Educație și Formare la nivel comunitar;
- înscrie elevii în diferite niveluri și filiere (învățământ primar, gimnazial, ÎPT și liceal) la zi, fără frecvență și programe A Doua Șansă. Va avea loc completarea Fișei de Observație MATE și a Registrului Elevilor la Risc de Părăsire Timpurie a Școlii pe baza Planului de Servicii Educaționale pentru elevii reintegrați în sistemul de educație;
- distribuie Registrul Reintegrărilor în Educație și Formare către școli, agenții județene de ocupare a forței de muncă, furnizori de formare acreditați, unități ÎPT, etc;
- înregistrează datele din Registrul Reintegrărilor în Educație și Formare în SIIR doar în cazul elevilor care sunt reintegrați în sistemul de educație (învățământ gimnazial și unități ÎPT);
- facilitează participarea în programe ADȘ, cursuri la seral sau fără frecvență, în funcție de caz;
- furnizează servicii de consiliere și orientare în carieră;
- realizează Raportul de Progres MATE pentru fiecare elev la risc și Raportul de Progres al Școlii privind Părăsirea Timpurie a Școlii, care reflectă măsurile implementate și rezultatele obținute în anul școlar respectiv la nivelul școlii.

O echipă de monitori va asigura monitorizarea, iar o echipă de mentori va oferi asistență tehnică aprofundată pentru activități pedagogice și de sprijin, precum și activități extracurriculare, în cadrul granturilor. Monitorii vor fi numiți pentru întregul ciclu de implementare și vor juca un rol cheie în asigurarea respectării prevederilor legate de implementare, prin revizuri periodice de birou și în școli. Școlile care necesită sprijin mai intens vor primi vizite mai frecvente de la monitorul lor, după cum este necesar. Între vizite, monitorii vor păstra un contact permanent cu echipele pentru consiliere și sprijin, cu privire la implementarea grantului, revizuirea programului de activități, eligibilitatea cheltuielilor, pregătirea rapoartelor tehnice și de progres etc.

Monitorii vor revizui rapoartele trimestriale de progres, precum și rapoartele finale și vor aproba pe cei care păstrează coerența între faptele de pe teren și informațiile raportate. Dacă se constată neconcordanțe semnificative, monitorii nu vor aproba aceste documente și vor solicita conducerii unităților cererile revizuite.

Mentorii vor consilia și vor ajuta echipa pedagogică a școlii în proiectarea și implementarea intervențiilor pedagogice care abordează problemele de abandon școlar, precum și în îmbunătățirea abordărilor și practicilor didactice, oferind sprijin prin întâlniri de coordonare, observații la clasă /

activitate, sesiuni de îndrumare individuale și de grup pentru profesori etc. Aceștia se vor asigura că activitățile preconizate răspund nevoilor elevilor și obiectivelor grantului aprobat, iar abordările pedagogice sunt adecvate, atractive, eficiente și probabile pentru a duce la îmbunătățirea performanțelor elevilor.

Complementaritate

Reforma propusă este complementară cu măsurile din POEO, în special cele subsumate Priorității 3 - Prevenirea părăsirii timpurii a școlii și creșterea accesului și a participării grupurilor dezavantajate la educație și formare profesională, care au ca obiective: dezvoltarea/extinderea și creșterea calității programului „școală după școală” (SDS), complementar cu programul „masă caldă”; măsuri de sprijin pentru revenirea în sistemul de învățământ, pentru finalizarea învățământului obligatoriu, precum și pentru continuarea studiilor la un nivel superior de educație, în special pentru elevii aparținând grupurilor vulnerabile, inclusiv romi; dezvoltarea și extinderea Programului „A doua șansă” (ADS), pentru facilitarea finalizării învățământului obligatoriu, de către persoanele care au părăsit timpuriu școala și cu POEO Prioritatea 5 - creșterea accesibilității, atractivității și calității învățământului profesional și tehnic prin: 1. Măsuri pentru prevenirea și combaterea abandonului școlar și a părăsirii timpurii a școlii la nivelul ÎPT; identificarea nevoilor educaționale specifice ale elevilor din grupurile vulnerabile și centrarea pe elev a demersului educațional; extinderea/ generalizarea intervențiilor complementare de sprijin, pentru elevii din grupuri vulnerabile (programe de sprijin individualizat); 2. Dezvoltarea de programe remediale în vederea sprijinirii elevilor din clasa a IX-a, pentru creșterea nivelului de competență în citit, matematică și științe.

Reforma este complementară și cu subcomponenta 1.1 a proiectului ROSE, care are în vedere intervenții la nivelul școlilor, liceelor mai puțin performante din sistemul public de învățământ, în scopul creșterii participării școlare și a ratei de absolvire, precum și pentru îmbunătățirea performanțelor școlare.

Alocarea granturilor pentru liceele din proiectul ROSE a fost calculată pe baza unei formule cu cinci factori ponderați: indicele sărăciei; numărul de elevi din grupuri defavorizate, inclusiv romi, cu nevoi speciale sau alții; numărul total de elevi; rata de absolvire pe liceu; și rata de promovare a Bacalaureatului.

În cadrul acestui proiect alocarea este similară modelului ROSE adaptată nevoilor școlilor primare și gimnaziale pe baza indicelui de vulnerabilitate stabilit la nivelul școlii deja în Metodologia de colectare și utilizare a datelor pentru sprijinirea implementării MATE, dezvoltată de Banca Mondială în cadrul proiectului finanțat de DG REFORM. Acest indice compozit este similar celui ROSE și cuprinde cinci indicatori calculați la nivelul școlii, permițând ierarhizarea și clasificarea școlilor pe baza factorilor declanșatori ai PTȘ. Indicele este creat pentru a fi utilizat în învățământul secundar inferior, oferind aceeași importanță fiecărui indicator, adică 20%, și folosind o scală de la 1 la 5, în care 1 este cel mai mic grad risc, iar 5 este cel mai mare grad de risc. În consecință, indicele compozit este rezultatul ponderilor egale ale celor cinci indicatori și poate fi un număr pe

o scală de la 1 la 5, cu intervale de 0,2 (1, 1,2, 1,4 ... 4,8, 5). Fiecare școală a primit un punctaj final.

Mai specific, indicatorii surprind aspecte esențiale, ponderea profesorilor suplinitori, ponderea repetenților, absolvenților și a abandonului, numărul elevilor înscriși și rezultatele lor la examinarea națională. Indicele valorifică o bază de date cuprinzătoare, de 4.627 de școli din învățământul secundar inferior, care au statutul de persoană juridică¹⁰ în rețeaua școlară actuală. În acest context, echipa BM a creat o bază de date privind PTȘ prin cartografierea și armonizarea unor serii de date din SIIIR și a diferitelor module care furnizează date despre elevi, profesori etc. modulele PMIPN¹¹ și EDUSAL¹² pentru 2018-2019.

Modul de calcul al indicatorilor. Cei cinci indicatori au fost calculați la nivelul școlii pentru învățământul gimnazial. Pentru fiecare indicator, au fost stabilite diferite praguri pentru a clasifica prioritățile de la cea mai mică, marcată cu 1, la cel mai înaltă, marcată cu 5. Toți indicatorii sunt calculați pe baza unei ponderi care analizează cantitatea, adică numărul de elevi și de profesori, sau calitatea, adică notele obținute la evaluarea națională.

Praguri de referință pentru Indicele de vulnerabilitate al școlilor privind PTȘ

Definiția Indicelui de vulnerabilitate privind PTȘ	Praguri de referință, de la scăzut la ridicat (de la 1 la 5)
PTȘ.VI 1 Profesori suplinitori / nr. total de profesori	≤ 0.10 $0.10 \leq 0.20$ $0.20 \leq 0.30$ $0.30 \leq 0.40$ > 0.40
PTȘ.VI 2 Absolvenți/Înscriși în clasa a 8-a	$= 1.00$ $1.00 > 0.95$ $0.95 \geq 0.90$ $0.90 \geq 0.85$ ≤ 0.85
PTȘ.VI 3 (Repetenți + Elevi care au abandonat)/ Înscriși în clasele 5-8	$= 0.00$ $0.00 \leq 0.03$ $0.03 \leq 0.06$ $0.06 \leq 0.10$ > 0.10
PTȘ.SVI 4 Participanți la evaluarea națională/Absolvenți ai clasei a 8-a	$= 1.00$ $1.00 > 0.90$ $0.90 \geq 0.80$ $0.80 \geq 0.70$ ≤ 0.70
PTȘ.SVI 5 Elevi care au obținut note sub 6/Participanți la evaluarea națională	≤ 0.20 $0.20 \leq 0.40$ $0.40 \leq 0.50$ $0.55 < 0.75$ ≥ 0.75

¹⁰ O școală cu personalitate juridică este o școală cu autonomie instituțională și decizională și cu conducere proprie, cu personal, buget, patrimoniu propriu și cu cod de înregistrare fiscală. Există unități școlare numite "structuri" care nu au nicio entitate juridică și care sunt subordonate unei școli cu personalitate juridică.

¹¹ PMIPN este Platforma IT pentru Programele Naționale gestionate de MEC care include examenele naționale de clasa a VIII-a și bacalaureatul

¹² EDUSAL este sistemul de salarizare a profesorilor, care include date privind experiența și calificările profesorilor.

Indicele este compus din cinci indicatori ponderați în mod egal cu 20 la sută. Fiecare școală poate primi între 1 și 5 puncte pentru fiecare indicator.

Stabilirea priorităților de intervenție. Pe baza indicelui de vulnerabilitate privind PTS, s-au clasificat școlile MATE în trei categorii, în funcție de prioritatea intervenției: ridicată, medie și scăzută. Școlile prioritare pot fi diferențiate în funcție de zona rural-urbană, iar acestea pot fi grupate și la nivel județean în scopul clasificării; clasificarea ar trebui să vizeze calcularea unui număr cât mai mare de elevi din școlile prioritare.

Sunt considerate școli cu prioritate ridicată, care au nevoie de intervenție imediată, acele școli care primesc un punctaj total între 3,5 și 5 și care prezintă mai multe elemente de vulnerabilitate, cum ar fi un număr ridicat de cadre didactice suplinitoare, o rată ridicată de abandon, o rată scăzută de participare și rezultate slabe la evaluarea națională. Celelalte școli sunt clasificate ca având o prioritate medie sau scăzută și sunt grupate în intervalele prezentate în tabelul de mai jos.

Intervalele utilizate pentru clasificarea priorităților.

Prioritatea intervenției	Intervalul pe o scală de la 1 la 5
RIDICATĂ	3.5-5.0
MEDIE	2.5-3.5
SCĂZUTĂ	1.0-2.5

În cadrul acestui proiect s-a decis să intre la finanțare școlile care au intrat în prioritatea ridicată de intervenție (în jur de 1360) și școlile cu prioritate medie (în jur de 1900). Alocarea financiară pe grant mic, mediu, mare se va face în funcție de: mediu (urban, rural) și punctajul de severitate obținut (prioritate ridicată între 90 și 125 și prioritate medie între 65 și 85) în urma aplicării acestui indice compozit de vulnerabilitate la nivelul școlii.

În baza Regulamentului delegat (UE) 2019/2170 al Comisiei din 27 septembrie 2019 de modificare a Regulamentului delegat (UE) 2015/2195 de completare a Regulamentului (UE) nr. 1304/2013 al Parlamentului European și al Consiliului privind Fondul social european, în ceea ce privește definirea baremelor standard pentru costuri unitare și a sumelor forfetare pentru rambursarea cheltuielilor statelor membre de către Comisie pentru învățământul secundar inferior România are un barem de 1.326 EUR/an și pentru învățământul primar 701 euro/an. Acest barem pe elev ne ajută să ne încadrăm în bugetul total al intervenției de 500 milioane euro ce va sprijini cel puțin un număr de 325.000 de elevi din învățământul secundar și 52.850 de elevi din învățământul primar. Vom folosi modelul proiectului ROSE deoarece acesta include într-o valoare totală de 200 de milioane, un mix de scheme de granturi și intervenții sistematice, mai ales acolo unde capacitatea este foarte scăzută și activități de mentorat și de sprijin sunt absolut necesare.

ROSE sprijină 450.000 elevi și studenți, beneficiari de intervenții directe pentru a îmbunătăți învățarea.

Beneficiari vizați:

Beneficiari finali vor fi peste 2.500 de unități de învățământ cu personalitate juridică, din care 1.859 din mediul rural și 650 din mediul urban, reprezentând peste 50% din numărul total de unități de învățământ cu personalitate juridică cu școli sub coordonare, de nivel primar și gimnazial. Aceste unități de învățământ sunt selectate dintre cele cu risc ridicat și mediu de abandon școlar, învățământ primar și gimnazial, identificate în cadrul pilotării și dezvoltării mecanismului de avertizare timpurie în educație și pe baza unei estimări de intenție de participare de peste 75%. În aceste școli învață un număr de cca 320.000 elevi și activează un număr de 75.000 profesori, iar programul național își propune să le ofere sprijin prin planuri individuale de intervenție. În același timp estimăm că 45.000 de profesori din aceste școli, reprezentând cca 50%, vor învăța și vor folosi instrumente digitale în practicile din clasă în timpul procesului de predare.

La nivelul grupurilor de copii și tineri în risc de abandon școlar sau părăsire timpurie a școlii sunt prezenți în mod special copii: din mediul rural și din zonele urbane mici; din zonele marginalizate unde riscul de separare a copiilor de familie este foarte mare; de etnie romă; cu nevoi educaționale speciale (cu CES sau dizabilități); din sistemul de protecție specială; din ciclul gimnazial, în special din clasele a VII-a și a VIII-a; cu părinți plecați în străinătate; cu risc de excluziune socială legat de sărăcie, din familii fără locuință, din familii monoparentale, din familii cu mulți copii, care au părinți analfabeți, alcoolici, cumulând diverse riscuri de natură socială; profesorii din ciclul primar și gimnazial; inspectorii școlari, precum și asistenții sociali și/sau personal cu competențe în domeniu.

Riscuri și soluții

Risc: Unitatea de învățământ are dificultăți în a gestiona grantul.

Soluție: Intervenția experților MEd pentru a sprijini unitatea de învățământ.

Risc: Unitatea de învățământ nu alege din meniul de activități propus, activitatea corespunzătoare nevoii identificate.

Soluție: Organizarea de cursuri specifice de formare a directorilor și cadrelor didactice din unitățile de învățământ ce vor beneficia de granturi, astfel încât aceștia să aibă informațiile necesare și capacitatea de a identifica corect activitățile eligibile în raport cu nevoile specifice.

Perioada de realizare: Se va implementa gradual până în 2026.

I4. Schemă necompetitivă de granturi pentru unitățile de învățământ cu risc crescut de abandon școlar prin activități educaționale diversificate, măsuri remediale, programe sociale și monitorizarea activităților.

Provocări adresate

Părăsirea timpurie a școlii, precum și abandonul școlar, reprezintă un proces de distanțare graduală față de școală, asociat cu absențe nemotivate, scăderea rezultatelor școlare și comportament școlar nepotrivit frecvent. Toate aceste semnale de avertizare ale procesului de distanțare față de școală apar în timp și tocmai de aceea este deosebit de importantă sesizarea lor și remedierea situației într-o fază incipientă. Cu cât situația se cronicizează, iar semnalele se multiplică și se diversifică, cu atât o intervenție eficientă devine mai dificilă.

Pandemia Covid - 19 a multiplicat efectele negative pe care educația trebuie să le contrabalanseze. Deoarece părinții vor avea dificultăți în găsirea unui loc de muncă, acest lucru va duce la acordarea unui sprijin minim copilului și chiar la încercarea de a-l atrage în câmpul muncii pentru supraviețuire.

Obiective

O1. Reducerea abandonului școlar prin implementarea Mecanismului de Avertizare Timpurie în Educație și acordarea de granturi unităților de învățământ cu risc crescut de abandon școlar.

Implementare

Va fi implementată o schemă necompetitivă de granturi prin preidentificare cu ajutorul Metodologiei MATE și a modulului informatic MATE devenit componentă SIIR. Dezvoltarea unui mecanism de acordare a resurselor financiare care prevede resurse suplimentare pentru unitățile de învățământ care deservesc preponderent comunități minoritare sau sărace, inclusiv pentru angajarea de personal suport și activități de implicare a comunității în viața școlii. Această subcomponentă sprijină tranziția elevilor din învățământul secundar inferior în învățământul secundar superior și utilizează o abordare descentralizată, acordând autonomie și sprijin tehnic școlilor în personalizarea planurilor de activități cu care să răspundă nevoilor identificate, bazată pe acordarea de granturi unităților de învățământ. Granturile vor fi acordate într-un mod necompetitiv, pentru o perioadă de maxim 3 ani, astfel încât să poată fi puse în aplicare toate activitățile care vizează sprijinirea elevilor din grupul țintă. Unitățile de învățământ vor realiza analize de nevoi și vor pregăti propuneri de măsuri, planuri de activități ce vor fi finanțate, fiind sprijinite pentru aceasta cu îndrumări, ghiduri și asistență de specialitate, răspunzând nevoilor identificate printr-un plan de activități pe deplin personalizat. Unitățile de învățământ identifică copiii/tinerii în risc (din școală și din afara școlii) și desfășoară planul de servicii educaționale în funcție de tipul vulnerabilităților identificate (sărăcie, comunități roma, elevi cu dizabilități, elevi cu CES, copii cu părinți plecați la muncă în străinătate, părinți analfabeți). Granturile vor sprijini activitățile care reduc ratele de abandon școlar, cresc ratele de absolvire și îmbunătățesc rezultatele școlare ale elevilor. Activitățile eligibile includ activități pedagogice și de sprijin (de exemplu, cursuri de remediere, îndrumare, consiliere, îndrumare / instruire, dezvoltarea abilităților socio-emoționale etc.), activități extracurriculare (de exemplu, programe de sensibilizare, excursii / vizite documentare, stagii, concursuri, rețea școlară etc.), lucrări minore și achiziționarea de bunuri,

subvenții pentru elevii din grupuri vulnerabile de asigurare a tranziției din învățământul secundar inferior către învățământul secundar superior pentru finalizarea învățământului obligatoriu, parteneriate cu activități de sprijin sau extracurriculare cu ONG-uri.

MATE include un cadru metodologic coerent pentru măsurile de detectare/identificare și intervenție și o arhitectură instituțională cu resurse umane specializate capabile să ofere servicii eficiente și un plan de acțiune pentru coordonarea și implementarea intervențiilor. Proiectul pilot finanțat prin DG REFORM stă la baza Programului Național de reducere a abandonului școlar prin scalarea MATE la nivel național, în toate unitățile de învățământ din România. Unitățile de învățământ cu grad ridicat de risc de părăsire timpurie a școlii devin parte a programului prin stabilirea unităților identificate ca având număr mare de elevi cu risc de abandon școlar sau cu trend ascendent de creștere a riscurilor, pe baza reglementărilor în vigoare, a numărului de elevi, a indicelui de sărăcie și a planului de activități întocmit.

Răspunsul Mecanismului de Avertizare Timpurie în Educație la nivel de elev/copil are la bază cinci piloni: abordare multidisciplinară, colaborare, măsuri de prevenire, intervenții diferențiate pe niveluri de gravitate a situației, pregătirea cadrelor didactice. Calendarul precum și țintele intermediare asumate au fost stabilite în baza unor estimări pe baza datelor cu privire la elevi, profesori și rețea din SIIIR și modulele interconectate. Pentru a stabili valorile anuale au fost considerate două runde de competiție la granturile acordate școlilor în 2022, 30% vor participa și 70% în 2023. Vor fi acordate un minim 2.500 de granturi de un maxim de 200.000 de euro pentru fiecare unitate de învățământ cu personalitate juridică și școli sub coordonare, în funcție de numărul de elevi, gradul de risc de părăsire a școlii, indicele de sărăcie. În cadrul granturilor va exista posibilitatea achiziționării de către unitățile de învățământ cu personalitate juridică, inclusiv pentru școlile în coordonare, de CLEVER CLASSROOM pentru predare - învățare digitalizată, conexiune la internet. Acestea vor avea un caracter complementar cu celelalte intervenții de digitalizare a unităților de învățământ preuniversitar. Costul estimat conform analizei de piață: 2.500 granturi (PJ + școli sub coordonare) x 2 clever classroom/grant. CLEVER CLASSROOM – componente: tablă interactivă (display), stație mobilă pentru încărcare inteligentă, tablete/cromebooks, router wireless, multifuncțională A4 wireless (170-600), licență educațională, suport mobil universal, scaun & birou – modular, dulap, carti o, abonament internet, altele. Buget estimat: 100 mil euro

Buget total estimat: 500 mil euro

Investiția se va realiza cu urmărirea următoarelor etape:

-identificarea unităților de învățământ cu număr mare de elevi cu risc de părăsire timpurie a școlii sau cu trend ascendent de creștere a riscurilor, pe baza reglementărilor în vigoare, a numărului de elevi, a indicelui de sărăcie și a planului de activități întocmit;

-acordarea unei scheme de granturi necompetitive pentru unitățile de învățământ cu risc crescut de abandon școlar în baza analizei de nevoi și propunerilor formulate de către acestea;

-identificarea de către unitățile de învățământ a copiilor/tinerilor în risc (din școală și din afara școlii) și derularea planului de servicii educaționale în funcție de tipul vulnerabilităților identificate (sărăcie, comunități roma, elevi cu dizabilități, elevi cu CES, copii cu părinți plecați la muncă în străinătate, părinți analfabeți);

Ajutor de stat

Nu intră sub incidența ajutorului de stat, nu este vizată o activitate economică. În România, învățământul public este finanțat și controlat de stat aplicându-se prevederile pct. 28 și 29 din Comunicarea Comisiei privind noțiunea de ajutor de stat astfel cum este menționată la articolul 107 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.

Grup țintă

Unitățile de învățământ cu grad ridicat de risc de părăsire timpurie a școlii.

Principalii actori din cadrul acestui program vor fi școlile, care vor fi implicate în mod activ și considerabil pentru furnizarea serviciilor de calitate către beneficiari (elevi, părinți, comunitate).

Perioada de realizare a investiției: 2022-2026

I5. Intervenții sistemice în vederea sprijinirii reformelor precum evaluări, analiza de impact, activități de mentorat și coaching pentru cadre didactice și directori ai unităților de învățământ, formare în utilizarea mediilor de învățare virtuale sau hibrid, instrumentelor de învățare, observarea la clasă etc.

Provocări adresate

Cuantumul finanțării publice per elev în România este cel mai mic din spațiul european (*1.359 SPC (România) la 12.322 SPC (Luxemburg). Mai concret, 12 sisteme de educație cheltuiesc mai puțin de 5.000 SPC pe elev în învățământul primar, 16 între 5.000 și 10.000 SPC, în timp ce doar două sisteme (Elveția și Luxemburg) cheltuiesc peste 10.000 SPC („Echitatea în învățământul școlar din Europa. Structuri, politici și performanțele elevilor”, Comisia Europeană/EACEA/Eurydice, 2020). Dar dincolo de cuantumul finanțării, alocarea nu ține cont de nevoi specifice ale școlilor. Conform aceluiași studiu, în România nu sunt prevăzute fonduri suplimentare sau sprijin non-financiar pentru școlile dezavantajate care concentrează în mare parte elevii cu performanțe scăzute. Aceste două aspecte, finanțare redusă și inechitabilă, descurajează școlile care se confruntă cu provocări multiple ce țin de abilitățile studenților, nevoi de învățare, probleme de participare/ abandon, așteptări academice scăzute și climat școlar nefavorabil, în a găsi soluții și în a mobiliza personal calificat pentru creșterea performanțelor educaționale ale elevilor.

Obiective

O1. Dezvoltarea unui mecanism de sprijin pentru utilizarea resurselor și de formare a competențelor digitale de predare pentru cadrele didactice în utilizarea Mecanismului de Avertizare Timpurie în Educație și de reducere a abandonului școlar.

Implementare

În ceea ce privește profesorii, ne dorim ca până în 2026 să evaluăm practicile la clasă minim 45.000 de profesori, mai mult de 50%, nu numai să fi parcurs o formare specifică, ci și să fie evaluați în folosirea instrumentelor digitale în predarea la clasă. Ne propunem implementarea la nivel național a unui program de formare a utilizatorilor modulului informatic aferent MATE, informaticieni și cadre didactice care introduc datele în modul și care sunt utilizatori ai modulului ca profesori diriginți care au elevi în risc de abandon la clasă, minim 50% din personalul existent. În aceste școli învață un număr de cca 320.000 elevi și activează un număr de 75.000 profesori, iar programul național își propune să le ofere sprijin prin planuri individuale de intervenție. Pentru schema de granturi pentru unități de învățământ cu risc ridicat de abandon școlar vor fi furnizate și cursuri de formare, instrumente și sprijin pentru a facilita aplicarea și implementarea activităților pedagogice, precum: dezvoltarea personală și coaching; activități de remediere și îndrumare; consiliere și îndrumare profesională; dezvoltarea abilităților socio-emoționale, educație incluzivă. Minim 45% dintre cadrele didactice participante la program vor participa la cursuri de formare pentru utilizarea modulului informatic, cursuri.

În același timp estimăm că 45.000 de profesori din aceste școli, reprezentând peste 50%, vor învăța și vor folosi instrumente digitale în practicile din clasă în timpul procesului de predare. Costurile de formare vor fi raportate la costurile din programul Erasmus, 70 EUR/participant/ zi - cheltuieli pentru instruire, dezvoltare profesională și alte activități asociate, inclusiv seminarii, ateliere și vizite de studiu, indemnizații de călătorie și de ședere pentru participanții la instruire (cazare, mese, transport), onorarii pentru formatori, închirierea facilităților de instruire (spații, echipamente, închirierea mijloacelor de transport), pregătirea și reproducerea materialelor de instruire și a altor activități conexe pregătirii și implementării activităților de formare (cum ar fi muzeul, spectacolul, culturalul sau artisticul). De asemenea, este posibil să se includă, cu justificare, taxe de participare la evenimente, ateliere, conferințe și diverse programe de studiu; taxe pentru obținerea de certificate / diplome sau taxe de examen (în alte instituții decât cea beneficiară).

$45.000 \times 5 \text{ zile} \times 70 \text{ euro/zi} = 15.750.000 \text{ euro}$ - formare specifică (mentorat, coaching, leadership);
 $45.000 \times 5 \text{ zile} \times 70 \text{ euro/zi} = 15.570.000$ - formare pentru utilizare modul informatic și predare în sistem online (formare în utilizarea mediilor de învățare virtuale sau hibrid, instrumentelor de învățare).

Intervenția va include pe lângă formarea sistemică a cadrelor didactice în vederea utilizării granturilor, corelat cu reforma guvernantei, asistență tehnică, monitorizare, evaluare, analiză de impact, observare la clasă. Buget estimat: 11.500.000 euro

Buget total estimat: 43 mil euro

Ajutor de stat

Nu intră sub incidența ajutorului de stat, nu este vizată o activitate economică. În România, învățământul public este finanțat și controlat de stat aplicându-se prevederilor pct. 28 și 29 din Comunicarea Comisiei privind noțiunea de ajutor de stat astfel cum este menționată la articolul 107 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.

În cazul în care activitățile de coaching și mentorat pentru profesori se realizează de firme specializate, apreciem că măsura nu va implica elemente de ajutor de stat, întrucât se va plăti pentru serviciile respectiv prețul pieței iar aceste firme vor alege printr-o procedura transparentă, deschisă, necondiționată, din care să rezulte cel mai bun preț (prețul pieței) pentru serviciile oferite.

Grup țintă: peste 45% din personalul didactic și de conducere din învățământul obligatoriu de stat.

Perioada de realizare a investiției: 2022-2026

Învățământ profesional și tehnic

R3. Constituirea unei rute profesionale complete, facilitată de un bacalaureat reformat, care să ofere elevilor oportunitatea unei rute deschise, cu acces la instituții de învățământ superior cu profil tehnic

Provocări

Neattractivitatea rutei profesionale și lipsa unei rute continue între IPT secundar și terțiar

Educația și formarea profesională inițială din România se derulează prin învățământul profesional și tehnic. În România, 56% dintre elevii din ciclul secundar superior (clasele IX-XII) sunt înscriși în sectorul IPT, peste media UE de 48%. Durata de școlarizare pentru învățământul profesional este de 3 ani, pentru învățământul liceal de 4 ani, iar pentru învățământul postliceal variază între 1 și 3 ani. Absolvenții învățământului profesional nu au acces direct la învățământul superior. După cei 3 ani de pregătire în sistem dual, respectiv clasele a IX-a, a X-a și a XI-a, absolvirea se finalizează cu examen de certificare pentru meserii de nivel 3 de calificare. Astfel, ruta educațională profesională poate continua în funcție de alegere, pentru calificări de nivel 4 (liceu), 5 (școala postliceală) sau nivel 6 (studii universitare), doar prin continuarea studiilor liceale, pentru obținerea calificării nivel 4, a diplomei de bacalaureat, în condițiile în care ruta de formare actuală nu permite accesul direct la învățământ terțiar. Curriculum-ul școlar depinde de redefinirea

standardelor profesionale, care este un proces greoi și de durată. Există o discrepanță atât sub aspect cantitativ, cât și calitativ între elevii de la liceele tehnologice, care fac mai puține ore de practică (1.000 ore) și cei de la școala profesională, care în 3 ani fac un număr dublu de ore de practică. În același timp, deși elevii școlilor profesionale sunt mult mai bine pregătiți din punct de vedere practic, nivelul lor de calificare este ISCED 3, respectiv muncitor, iar al celor de la liceele tehnologice este ISCED 4 - tehnicieni. Această discrepanță creează nemulțumire în rândul elevilor, dar și al agenților economici care consideră că absolvenții școlilor profesionale sunt mult mai bine pregătiți pentru cerințele pieței muncii. O altă nemulțumire a mediului economic o reprezintă lipsa tehnicienilor formați prin învățământul terțiar. Prima promoție de absolvenți ai învățământului dual înregistra, în vara anului 2020, 1.847 de absolvenți certificați, pentru un total de 39 de calificări profesionale, nivel 3, din 12 domenii de formare profesională. Dintre aceștia, doar 882 au continuat studiile după absolvirea nivelului 3 de calificare din învățământul dual.

Obiectivul reformei

O1. Dezvoltarea învățământului dual, atât din punct de vedere transversal, prin creșterea numărului de domenii, de calificări și a numărului de absolvenți, cât și longitudinal prin adaptarea cadrului legislativ pentru calificările de nivel 4 și 5, precum și la nivel universitar tehnologic.

Viziunea este ca educația profesională să devină preponderent duală, centrată pe nevoile elevilor și în acord cu evoluțiile pieței muncii, cu nevoile mediului economic. Reforma vine să ofere o șansă reală la profesie, carieră, educație și dezvoltare personală a adolescenților, tinerilor și adulților precum și opțiunea unui parcurs educațional complet.

Avantajele constau în obținerea unei certificări și a unei calificări profesionale, pe lângă trăsăturile specifice absolvenților de învățământ secundar superior. Astfel, pe lângă inserția rapidă pe piața muncii, devenind absolvenți operaționali imediat și posesori ai competențelor necesare, tinerii vor beneficia de o rută educațională completă și flexibilă.

Componenta de reformă va avea următoarele efecte :

- introducerea examenului de bacalaureat reformat pentru toți absolvenții de învățământ profesional, inclusiv dual, astfel încât absolvenții care susțin și promovează examenul de bacalaureat reformat să poată continua studiile în învățământul superior. Ca atare, se deschide calea către rute educaționale diversificate, complete și deschise.
- crearea unei rețele naționale de universități tehnologice/învățământ profesional și tehnic, cu expertiză europeană, care să ofere programe de formare duală;
- fiecare program va fi elaborat prin consultarea actorilor universitari și economici care să contribuie la definirea conținuturilor, în corelare directă cu necesitățile economice identificate în ecosistemul local/regional;
- fiecare program va permite prezența studenților și elevilor, în mod alternativ, în spațiile universităților și ale întreprinderilor/operatorilor economici parteneri;

- obținerea unei diplome și a unei calificări profesionale; inserția rapidă pe piața muncii; absolvenții posesori ai competențelor necesare întreprinderilor.
- absolvenții de IPT, care accesează învățământul superior, vor avea ocazia să beneficieze de un nivel de calitate al actului educațional și al dotărilor comparabil cu cel din învățământul teoretic.

Implementare

Ministerul Educației va coordona implementarea reformei și va actualiza cadrul legislativ necesar. Prima etapă constă în realizarea propunerii de act normativ pentru modificarea cadrului legislativ actual. Această propunere va permite elaborarea rutei complete de învățământ dual de nivel liceal și, respectiv, terțiar în vederea dezvoltării programelor de educație și formare profesională completă (calificare 3-7), a flexibilizării parcursului educațional al tinerilor din educația profesională, al creșterii atractivității învățământului profesional în regim dual, pentru asigurarea unei rute complete și accesul la învățământul superior tehnologic etc. Prin apariția bacalaureatului reformat, elevii din învățământul dual vor avea posibilitatea de a susține acest tip de examen de finalizare a studiilor liceale, fără să fie nevoiți să parcurgă o ruta suplimentară educațională (clasele XI-XIII). Modificarea legislativă implică transformarea perioadei de școlarizare a elevilor din învățământul dual de la 3 la 4 ani. Astfel, după parcurgerea unui ciclu complet de învățământ dual de 4 ani, respectiv 2022-2026, se va analiza numărul elevilor înscriși la învățământul dual preuniversitar care finalizează studiile de formare profesională duală prin susținerea bacalaureatului reformat. A doua etapă constă în completarea cadrului legislativ pentru introducerea noilor calificări, în funcție de nevoile operatorilor economici, care se vor implica în dezvoltarea centrelor (clusterelor) de învățământ dual (preuniversitar și universitar), prin constituirea unui grup de lucru interinstituțional, format din reprezentanți ai Ministerului Educației, Ministerul Muncii și Protecției Sociale, ai unităților de învățământ profesional și tehnic și ai mediului de afaceri etc.

Complementaritate

Reforma propusă va fi complementară și va utiliza o serie de măsuri în domeniul ÎPT, între care dezvoltarea și utilizarea unor mecanisme de anticipare a competențelor solicitate de piața muncii în stabilirea profilurilor, care va fi dezvoltat în cadrul unui proiect finanțat prin POCU (proiect considerat condiție favorizantă de către CE). De asemenea, reforma propusă este complementară măsurilor viitoare din FSE+, Programul Operațional Educație și Ocupare, Prioritatea 5, focalizate pe dezvoltarea de metodologii privind organizarea de programe de educație profesională în regim dual de nivel terțiar, inclusiv o procedură de admitere integrată.

Beneficiari vizati

Elevii și studenții din centrele de învățământ dual și din universitățile tehnologice care vor organiza programe de studiu în parteneriat cu operatorii economici.

Riscuri și soluții

Risc: Întârzieri în modificarea cadrului legislativ.

Soluție: Respectarea graficului de implementare prin formarea grupurilor de lucru interministeriale.

Risc: Slabă implicare a agenților economici la nivel național și creșterea decalajului învățământului dual între regiunile de dezvoltare.

Soluție: Campanie de promovare a rutei complete de educație profesională la nivel național și regional pentru informarea cu privire la beneficiile și selectarea centrelor pentru campusuri integrate în corelare cu nevoia locală exprimată.

Perioada de realizare: 2022 - 2026 - 4 ani școlari pentru a monitoriza elevii dintr-un ciclu complet de învățământ dual care vor susține bacalaureatul reformat, la finalizarea noii rute flexibile.

I6. Scheme de sprijin pentru dezvoltarea a 10 consorții regionale (clustere de învățământ dual) între unitățile administrative teritoriale, unitățile de învățământ - licee și universități, camere de comerț și/sau agenți economici, alți parteneri relevanți, exclusiv pentru crearea condițiilor optime de pregătire a elevilor, și pentru dezvoltarea și dotarea a 10 campusuri profesionale integrate, liceale și universitare (infrastructură socială care să deservească învățământul dual preuniversitar și universitar tehnologic)

Provocări adresate

Una dintre principalele probleme cu care se confruntă ÎPT în momentul de față este ineficiența pregătirii practice, explicabilă prin cel puțin trei categorii de factori:

- raportul inadecvat dintre teorie și practică (mai cu seamă în cazul învățământului liceal tehnic);
- lipsa sau slaba calitate a dotării din atelierele școlare;
- pregătirea modestă a personalului de specialitate din școli și absența unor raporturi contractuale clare între școală și potențialii angajatori, mai ales pentru anumite specializări sau parteneriate foarte recente.

O altă provocare constă în lipsa unor spații educaționale în care elevul din ÎPT să se familiarizeze cu întreaga ruta profesională completă în regim dual. ÎPT nu poate funcționa într-un mod eficient în lipsa unui parteneriat solid cu partenerii sociali, mai ales cu cei din mediul economic, astfel încât să se poată realiza învățarea la locul de muncă. Există costuri crescute la nivelul operatorilor economici pentru organizarea activităților și a spațiului de lucru pentru susținerea elevilor pentru învățământul dual. În metodologia de implementare a învățământului profesional de tip dual există

un contract cadru între unitățile de învățământ și agenții economici în care sunt specificate clar atribuțiile acestora. Conform Metodologiei de organizare și funcționare a învățământului profesional de tip dual, angajatorii trebuie să asigure elevilor burse, cheltuieli cu examinările de medicina muncii și analize medicale obligatorii, asigurare de risc și echipamente de lucru și de protecție. Costurile operatorilor economici pentru susținerea pregătirii practice a elevilor la locul de muncă (alocarea de tutori pentru pregătirea practică, asigurarea materiilor prime, materialelor și echipamentelor necesare derulării stagiilor de pregătire practică, echipamente de protecție) influențează decizia acestora de a se implica în formarea elevilor. Există obligația agentului economic să acorde suport financiar elevilor care să conțină cel puțin: bursă, cheltuieli cu examinările de medicină a muncii și analize medicale obligatorii, asigurare de risc, echipamente de lucru și de protecție, conform cerințelor și riscurilor la locul de muncă. Până în prezent, numărul total al operatorilor economici, implicați în pregătirea practică a primei generații de absolvenți de învățământ dual certificați, a atins cifra de 236. 53 % dintre operatorii economici implicați în învățământul dual, care au devenit angajatori, au preluat ca forță de muncă aproximativ o treime din numărul total al absolvenților de învățământ dual certificați, din promoția 2020.

Obiective

O1. Asigurarea accesului egal la educație și formare profesională inițială de calitate, cu accent pe identificarea și incluziunea potențialilor beneficiari, inclusiv a celor aparținând grupurilor vulnerabile/dezavantajate, prin dezvoltarea de parteneriate cu agenți economici sau alți parteneri relevanți în vederea adaptării învățământului profesional tehnic la cerințele pieței muncii;

O2. Realizarea a 10 structuri partenariale/consorții regionale (fiecare fiind alcătuită cel puțin din următoarele tipuri de entități: autorități publice locale, operatori economici, unități de învățământ profesional și tehnic, inclusiv dual, universități tehnice, alți parteneri relevanți pentru scopul educational al consorțiului) pentru sprijinirea angajatorilor de a deține rolul activ în domeniul pregătirii profesionale a elevilor și studenților, precum și dezvoltarea și dotarea a 10 campusuri profesionale integrate, liceale și universitare, care să deservească învățământul dual preuniversitar și universitar tehnologic.

Investițiile în construcția campusurilor profesionale integrate pentru învățământul profesional și tehnic, pentru acces la educația bazată pe inovație, creativitate și specializare inteligentă vor conduce la întărirea legăturii cu mediul economic și social. Agenții economici vor deveni mai interesați în a fi conectați la procesele de educație și formare profesională, contribuind la definirea inteligentă a noilor competențe. Astfel, vor fi impulsionate și diversificate tipurile duale de formare profesională. Totodată, investițiile vor contribui atât la asigurarea unui cadru calitativ de formare profesională în campus și în întreprinderi, cât și la valorificarea în parteneriat a resurselor. Ecosistemele industriale locale și regionale vor fi astfel sprijinite cu viitori angajați (absolvenți sau persoane recalificate) care vor deține competențe relevante pentru noile tendințe de pe piața forței de muncă. În plus, prin intermediul burselor și a altor forme de sprijin vor fi atrași elevii și studenții

care au oportunități economice reduse și care datorită ofertei constând într-un parcurs flexibil și continuu vor putea să obțină o calificare și acces la o universitate tehnologică.

Implementare

Această investiție reprezintă operationalizarea cadrului legislativ și normativ privind funcționarea consorțiilor/structurilor partenariale regionale. ÎPT nu poate funcționa într-un mod eficient în lipsa unui parteneriat solid cu partenerii sociali, mai ales cu cei din mediul economic. Filozofia de funcționare a ÎPT presupune existența unui parteneriat solid cu mediul de afaceri astfel încât să se poată realiza învățarea la locul de muncă. În metodologia de implementare a învățământului profesional de tip dual există un contract cadru între unitățile de învățământ și agenții economici în care sunt specificate clar atribuțiile. Există obligația agentului economic să acorde suport financiar elevilor care să conțină cel puțin: bursă, cheltuieli cu examinările de medicină a muncii și analize medicale obligatorii, asigurare de risc, echipamente de lucru și de protecție, conform cerințelor și riscurilor la locul de muncă. Pentru a atrage angajatorii în dezvoltarea învățământului profesional, obligațiile acestora vor fi finanțate prin intermediul granturilor deoarece costurile operatorilor economici pentru susținerea pregătirii practice a elevilor la locul de muncă (alocarea de tutori pentru pregătirea practică, asigurarea materiilor prime, materialelor și echipamentelor necesare derulării stagiilor de pregătire practică, echipamente de protecție) influențează decizia acestora de a se implica în formarea elevilor. Implementarea investiției propuse se va realiza prin implicarea Ministerului Educației, care va avea rol de monitorizare și coordonare la nivel național a reformei și a celor 10 consorții regionale.

Implementarea investiției va avea următoarele etape de realizare:

Selectarea a 10 structuri partenariale/consorții regionale

- Se va face o amplă campanie de promovare și informare la nivel național și regional, în special în cadrul școlilor gimnaziale, cu precădere cele din zonele defavorizate, a ofertelor liceelor agricole și a rutei complete de educație profesională, cu privire la beneficiile pe care le oferă formarea unor parteneriate (cluster de dual): inserție rapidă pe piața muncii a tinerilor formați în aceste consorții, absolvenți operaționali posesori ai competențelor necesare întreprinderilor în corelare directă cu necesitățile economice identificate în ecosistemul local/regional, diversificarea ofertei de programe, etc. Campania se va realiza printr-o serie de întâlniri cu actorii implicați și prin intermediul diferitelor canale media, web site-urile Ministerului Educației și a autorităților locale etc. Campania de promovare va fi organizată la nivel național, prin intermediul canalelor media. Echipa coordonatoare ME va promova oportunitatea de finanțare în rândul angajatorilor și a elevilor de gimnaziu, în special a celor proveniți din medii defavorizate. Timp de 9 luni se vor efectua vizite în școli, pentru a se recruta/motiva elevii de liceu care să se înscrie la liceele care vor organiza rute complete de dual.

- Ministerul Educației va realiza metodologia de selecție a 10 consorții regionale prin care vor fi stabilite criteriile de selecție:

§ Fiecare structură partenerială este alcătuită din următoarele tipuri de entități: unități de învățământ profesional și tehnic inclusiv dual, universități tehnologice, agenți economici și UAT-uri, alți parteneri naționali/europeni relevanți care pot aduce plusvaloare consorțiului;

§ Consorțiile regionale participa ca structuri funcționale, în baza unui acord de colaborare agreat înainte de depunerea ofertei de participare;

§ Potențialul economic și demografic oferit de zona unde va funcționa consorțiul regional;

§ De preferat, fiecare structură partenerială se va amplasa în câte 1/regiune de dezvoltare, pentru a asigura o egală distribuție geografică la nivel național.

Anuntul de selecție va fi publicat pe pagina de internet a Ministerului Educației, conform legislației în vigoare. Vor fi selectate, respectând toate criteriile de transparență, 10 consorții regionale, fiecare alcătuit din minim 4 tipuri de entități, respectiv: unități de învățământ profesional și tehnic inclusiv dual, universități tehnologice, agenți economici și UAT-uri, alți parteneri naționali/europeni relevanți (clustere de învățământ dual). Consorțiile regionale participă la selecție ca structuri funcționale pentru dezvoltarea învățământului dual preuniversitar și tertiar, în baza unui acord de colaborare, cu un plan relevant, experiență națională și europeană, acord agreat pe o perioada de minim 5 ani, înainte de depunerea ofertei de participare la procesul de selecție organizat de ME. Procesul de selecție va avea la bază o metodologie unitară, aplicabilă la nivel național pentru a identifica cele mai adecvate și de impact structuri parteneriale regionale. Rezultatele acestui proces de selecție vor fi publicate pe pagina de internet a Ministerului Educației.

Scheme de granturi pentru 10 consorții/centre regionale

Cele 10 consorțiile profesionale regionale selectate vor fi sprijinite prin intermediul schemei de granturi, direcționate exclusiv în vederea asigurării unor condiții optime de pregătire a cursanților și studenților. Pentru a crește interesul angajatorilor și rata de angajabilitate a absolvenților de învățământ profesional se vor finanta scheme de granturi pentru centrele de învățământ dual. Acestea vor deveni poli ai rutelor profesionale complete, prin implicarea simultană a liceelor cât și a universităților tehnologice, dar în același timp reprezenta oportunități pentru angajatori de a contribui la pregătirea programelor de studii pentru forța de muncă proprie. Granturile prevăzute de prezenta schemă se acordă pentru susținerea învățământului profesional în regim dual, de nivel preuniversitar și tertiar. Pentru a beneficia de scheme granturi, consorțiile trebuie să depună o Cerere de finanțare către Ministerul Educației care să conțină, cel puțin:

- contractul de parteneriat încheiat între unul sau mai mulți operatori economici sau între o asociație /un consorțiu de operatori economici, unitatea de învățământ, universitate și unitatea administrativ-teritorială pe raza căreia se află unitatea școlară, alți parteneri relevanți, inclusiv de la nivel european, contract care stabilește condițiile de colaborare, drepturile și obligațiile părților, precum și costurile asumate de parteneri;

- analiza potențialului economic al zonei, din perspectiva domeniilor angajatorilor implicați în consorțiu ;

- existența autorizării/ acreditării operatorilor economici implicați în formarea profesională prin învățământul dual. Contractul se va încheia pentru o durată de 5 ani și trebuie să stabilească planurile de școlarizare pentru ruta completă de dual, obligațiile fiecărei entități a consorțiului regional și va conține prevederi clare privind asigurarea sustenabilității intervențiilor finanțate prin PNRR.

Granturile vor fi utilizate pentru :

1. organizarea și desfășurarea stagiilor de practică prevăzute în planul-cadru de învățământ pentru nivelul respectiv de calificare;
2. asigurarea condițiilor materiale - utilaje, echipamente, materii prime, materiale consumabile, energie și celelalte utilități necesare pentru practica elevilor organizată în răspunderea lor, în conformitate cu standardele de pregătire profesională, planurile de învățământ și curriculumul în vigoare, inclusiv curriculumul în dezvoltare locală (CDL) pentru stagiile de practică proiectate în colaborare cu unitatea de învățământ;
3. asigurarea resurselor umane (tutori, formatori) necesare pentru pregătirea practică a elevilor, organizată la operatorul economic;
4. asigurarea echipamentelor de lucru și de protecție pentru elevi, pe perioadele de formare derulate la agentul economic;
5. asigurarea securității și sănătății în muncă a elevilor pe parcursul perioadelor de formare derulate la agentul economic;
6. angajarea cheltuielilor necesare pentru asigurarea securității și sănătății în muncă, examinările de medicină a muncii și analize medicale obligatorii pentru elevi;
7. angajarea cheltuielilor pentru asigurări de răspundere civilă în cazul unor eventuale accidente, daune sau vătămări corporale generate în timpul pregătirii practice la operatorul economic, pentru elevi (în funcție de domeniul de activitate);
8. asigurarea pentru elevi și studenți, cel puțin la nivelul celei acordate din fonduri publice;
9. acordarea altor forme de sprijin materiale și stimulente financiare convenite prin contractul de parteneriat;
10. asigurarea condițiilor necesare (dotări, materii prime, materiale consumabile, utilități etc.) pentru derularea probelor de admitere și a examenelor de certificare a calificării profesionale a elevilor, în funcție de locația convenită pentru organizarea acestora;
11. asigurarea condițiilor necesare (dotări, materii prime, materiale consumabile, utilități, resurse umane etc.) pentru derularea examenelor de certificare a calificării profesionale a elevilor;

12. asigurarea condițiilor necesare pentru evaluarea continuă a elevilor în cadrul pregătirii practice la operatorul economic;
13. contribuții pentru îmbunătățirea dotării și a condițiilor de desfășurare a procesului de educație și formare profesională din unitatea de învățământ;
14. organizarea de stagii de practică în state membre ale Uniunii Europene, unde s-au înregistrat progrese vizibile în domeniul tehnologiilor, industriilor și serviciilor vizate;
15. organizarea competițiilor profesionale, concursurilor pe meserii, competițiilor și târgurilor;
16. furnizarea de servicii de consiliere și orientare profesională pentru elevi și studenți;
17. programe de educație antreprenorială, programe de studii universitare dezvoltate în parteneriat cu mediul economic;
18. programe de formare personal didactic și tutori de practică;
19. sprijinirea demersurilor de informare și promovare a ofertei de formare profesională;
20. orice alte activități de susținere a procesului didactic pentru formarea profesională a elevilor și studenților, parteneriate la nivel european etc.

Pentru oferirea schemei de sprijin financiar, Ministerul Educației va elabora Ghidul de finanțare privind susținerea activităților pentru sprijinirea a 10 consorții regionale care va include meniul de activități eligibile pe care consorțiile le vor derula. Ghidul va avea prevederi clare privind destinația finanțării în cadrul parteneriatelor, excluzând orice tip de activitate care ar crește competitivitatea întreprinderilor și a produselor operatorilor implicați.

Pentru derularea activităților în consorțiile regionale vor semna contractele de finanțare cu ME, pentru oferirea de sprijin financiar pentru o durată de 4 ani. În plus, centrele regionale vor primi finanțare pentru construcția unui campus mixt, liceal și universitar, pentru asigurarea dimensiunii incluzive a acestei componente. Sunt vizați în special elevii și studenții care provin din medii dezavantajate și care vor fi susținuți de o echipă de monitori va asigura monitorizarea subvențiilor în curs de implementare și o echipă de mentori va oferi asistență tehnică aprofundată pentru activități pedagogice și de sprijin, cadrul granturilor pentru licee și universități. Monitorii vor fi numiți pentru întregul ciclu de implementare și vor juca un rol cheie în asigurarea respectării prevederilor legate de implementarea subvențiilor, prin revizuiri periodice a subvențiilor aprobate în curs de execuție în licee și universități. Monitorii vor vizita liceele cel puțin o dată pe trimestru și vor raporta rezultatele lor, conform procedurii stabilite. Școlile care necesită sprijin mai intens vor primi vizite mai frecvente la monitorul lor corespunzător, după cum este necesar. Între vizite, monitorii vor păstra un contact permanent cu echipele de granturi din licee pentru consiliere și sprijin, cu privire la implementarea grantului, inclusiv elaborarea Planului de achiziții, revizuirea programului de activități, eligibilitatea cheltuielilor, procedurile de achiziții, pregătirea a rapoartelor tehnice și de progres etc. Monitorii vor elimina / aprobă cererile de modificare a

Programului de activități și a celorlalte variații/modificări solicitate de Beneficiar, în conformitate cu prevederile Acordului/contractului. În plus, monitorii vor revizui cererile pentru tranșe financiare suplimentare, rapoartele de progres fizic și financiar, precum și rapoartele finale și vor aproba pe cei care păstrează coerența între faptele de pe teren și informațiile raportate. Dacă se constată neconcordanțe semnificative, monitorii nu vor aproba aceste documente și vor solicita autorităților liceului/universității să soluționeze deficiențele observate și să retransmită rapoartele și/sau cererile revizuite. Mentorii vor consilia și vor ajuta echipa liceului/universității în proiectarea și implementarea intervențiilor pedagogice care abordează problemele pentru care au fost solicitate granturile, precum și în îmbunătățirea abordărilor și practicilor didactice, oferind sprijin prin întâlniri de coordonare, observații la clasă / activitate, sesiuni de îndrumare individuale și de grup pentru profesori etc. Aceștia se vor asigura că activitățile preconizate răspund nevoilor elevilor și studenților și obiectivelor grantului aprobat, iar abordările pedagogice sunt adecvate, atractive, eficiente și probabile. Se așteaptă ca mentorii să ofere sprijin și asistență întregii echipe de profesori din liceu/universitate, dar și celorlalți actori care participă la proiect, precum alți angajați și diferiți consultanți implicați în activitățile pedagogice și de practică.

Investiții în 10 campusuri profesionale integrate mixte (licee și universități tehnice)

Campusurile profesionale integrate vor reprezenta infrastructura școlară și universitară (cămine, cantine, baze sportive, spații de recreere și lectură care vor deservi liceele și universitățile tehnice) și vor fi situate în cadrul structurilor parteneriale /consorțiilor regionale. Ele vor fi sub dubla coordonare, atât a Ministerului Educației, cât și a autorităților locale, astfel încât să fie asigurată funcționalitatea lor pe termen lung.

Prin intermediul autorităților locale se vor lansa procedurile de achiziție publică a furnizorilor de servicii de construcție pentru 10 campusuri liceale și universitare. Spațiile nou construite vor fi dotate cu echipamente, mobilier, astfel încât să reprezinte un sprijin suplimentar pentru elevii și studenții înscriși la rutele de dual, în special pentru cei proveniți din categorii dezavantajate.

Prin cooptarea în structura partenerială a universităților și unităților de învățământ profesionale și tehnice vor fi elaborate pârghii pentru un cadru național și european de calitate pentru a pregăti pe cei care doresc să urmeze o facultate tehnică, dar se confruntă cu dificultăți de natură economică. Finanțarea oferită prin intermediul granturilor celor 10 clustere de dual va fi completată exclusiv de fonduri de la bugetul de stat, ele fiind excluse de la finanțarea prin intermediul altor PO, pentru a se evita dubla finanțare.

Clădirile nou construite vor respecta solicitarea privind necesarul de energie primară cu cel puțin 20 % mai mic decât cerința pentru clădirile al căror consum de energie este aproape egal cu zero (NZEB).

Cele 10 universități care vor fi implicate în structura partenerială aferentă clusterelor de învățământ dual vor putea beneficia de granturi dedicate, în valoare max de 3.380.000 euro/ univ, pentru dezvoltarea de centre digitale, modernizarea instrumentelor și metodelor virtuale de predare,

optimizarea utilizării resurselor educaționale online, încurajarea programelor noi de studiu în domenii emergente, în valoare totală de 33,8 mil euro.

Complementaritate

Investițiile propuse vor fi complementare cu măsuri din POEO care vizează dezvoltarea de programe de ÎPT de nivel terțiar, derulate în regim dual pentru calificările profesionale de nivel 4 și 5, prin asigurarea de burse pentru studenții din cadrul programelor de ÎPT de nivel terțiar în primii ani de derulare. Spre deosebire de aceste măsuri, PNRR susține programele IPT în regim dual, finalizandu-se prin realizarea infrastructurii și a dotărilor și cu măsuri soft de creșterea accesului elevilor din categorii defavorizate pentru a finaliza ruta duală completă din învățământul dual.

De asemenea, măsurile propuse sunt complementare și cu POEO, obiectivul referitor la promovarea accesului egal la educație și formare de calitate și favorabile incluziunii, precum și completarea studiilor și a absolvirii acestora, în special pentru grupurile defavorizate, prin acordarea de sprijin financiar pentru cazare, masă și transport, pentru elevii din grupuri sau medii defavorizate (aparținând etniei romă, persoanelor cu dizabilități sau deficiențe sau din mediul rural etc.), pentru creșterea participării și facilitarea accesului la programele de formare profesională.

Ajutor de stat

Măsurile propuse nu intră sub incidența ajutorului de stat deoarece toate investițiile vor fi stabilite conform legislației naționale și și europene și nu sunt vizate activități economice având în vedere că în România, învățământul public este finanțat și controlat de stat aplicându-se prevederile pct. 28 și 29 din Comunicarea Comisiei privind noțiunea de ajutor de stat astfel cum este menționată la articolul 107 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.

Investițiile vor fi direcționate doar în interesul procesului educațional al elevilor și nu pentru creșterea capacității economice, de producție a întreprinderilor implicate.

Apreciem că nu sunt implicate elemente de ajutor de stat nici la nivelul operatorilor economici implicați în acest proces, având în vedere ca aceștia vor fi selectați pe baza unor criterii obiective, transparente și nu li se oferă niciun avantaj economic întrucât toată infrastructura/dotările finanțate din bani publici vor fi folosite exclusiv în activitatea de practică a elevilor/studenților iar eventualul venit/profit obținut în urma valorificării acestor activități va fi reinvestit în scopuri educaționale, pentru dezvoltarea abilităților elevilor implicați, în conformitate cu prevederile pct. 28 și 29 și 31 din Comunicare Comisie privind noțiunea de ajutor de stat astfel cum este menționată la articolul 107 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.

Grup țintă

Elevii din învățământul dual, studenții de la universitățile tehnice, operatorii economici, autoritățile publice locale.

Perioada de realizare a investiției: până în 2025

17. Dotarea laboratoarelor de informatică din unitățile de învățământ IPT

Provocări adresate

În prezent la nivelul unităților de învățământ IPT dotarea laboratoarelor de informatică este una deficitară. Asigurarea dotărilor pentru laboratoarele de informatică constituie încă o prioritate la nivel național. De asemenea, se remarcă necesitatea adaptării elevilor la cerințele pieței prin formarea de competențe digitale pentru elevii din sistemul dual.

Obiective

O1. Atenuarea impactului social și economic generat de criza epidemiologică prin reabilitarea/modernizarea/extinderea infrastructurii educaționale a laboratoarelor de informatică.

Rezultatele evaluării spațiilor de învățare din școlile IPT au evidențiat spații foarte limitate în proximitatea sălilor de clasă. A fost observată existența câtorva săli de informatică (TIC), însă acestea păreau a fi destinate elevilor din ciclul gimnazial. Pe de altă parte, conform percepției angajatorilor, există o cerere ridicată de personal calificat, de exemplu specialiști în tehnologia informației (IT), cu competențe analitice și de rezolvare a problemelor de înalt nivel. Această situație a fost subliniată de angajatori care au semnalat că sunt astfel obligați să angajeze personal cu competențe cognitive și tehnice și IT insuficiente, care necesită instruire intensă la locul de muncă. Analizând aceste probleme, ME intenționează dotarea cu echipamente a laboratoarelor de informatică din toate școlile IPT, pentru a asigura conexiunea cu meseriile viitorului.

Implementare

Pentru creșterea calității ofertelor educaționale a școlilor din rețeaua IPT, ME are ca prioritate dotarea acestora cu echipamente TIC având următoarele obiective, până în anul 2025:

- Diversificarea metodologiei didactice și adecvarea acestor laboratoare la specificul IPT,
- Creșterea calității și diversificarea resurselor pentru învățare utilizate în egală măsură pentru transmiterea de cunoștințe și dezvoltarea competențelor pentru meseriile emergente.

Pentru dotarea laboratoarelor de informatică din cele 909 de unități de învățământ IPT va fi lansată o schema de finanțare care va include tipurile de echipamente standard pentru dotarea laboratoarelor de informatică. Achizițiile se vor realiza prin ISJ sau prin UAT/scoala. Astfel, școlile și autoritățile locale, prin Consiliile Județene și Primarii, vor lansa în sistem competitiv

schemele de finanțare pentru dotarea laboratoarelor de informatică din cadrul unităților de învățământ IPT. Prin intermediul schemei de finanțare, fiecare instituție va beneficia de un grant în valoare maximă de 18.000 euro, pentru dotarea unui laborator de informatică.

Ca urmare a implementării schemei se preconizează că vor fi dotate în mod etapizat 909 de laboratoare de informatică.

Complementaritate

Investițiile în infrastructura laboratoarelor de informatică din unitățile IPT sunt complementare cu cele propuse a fi finanțate prin POR-uri prin care se va asigura dezvoltarea liceelor tehnologice, inclusiv în sistem dual (dotarea atelierelor școlare cu echipamente didactice/ aparatură pentru practica elevilor, dotarea laboratoarelor).

Ajutor de stat

Schema de granturi oferita pentru dotarea a 909 laboratoare de informatică, în valoare totală de 16.362.000 euro nu intră sub incidența ajutorului de stat, ele vor fi în administrarea școlilor IPT, nu implica elemente de ajutor de stat, având în vedere ca învățământul public din România nu este activitate economica, fiind finanțat de stat, în conformitate cu prevederile pct. 28 și 29 din Comunicarea Comisiei privind noțiunea de ajutor de stat astfel cum este menționată la articolul 107 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.

Grup țintă

Elevii și cadrele didactice din școlile IPT, exclusiv cele cu profil agricol.

Perioada de realizare a investiției: până în 2025

18. Dotarea atelierelor școlare din unitățile de învățământ IPT

Provocări adresate

Atelierele reprezintă o resursă fundamentală pentru realizarea pregătirii practice în unitățile de învățământ profesional și tehnic, însă acest tip de dotare lipsește în aproximativ 20% dintre școlile profesionale din România. Această lipsă are impact asupra a aproximativ 18% din populația școlară din ÎPT. La nivel național, 13% dintre școlile profesionale dispun de un singur atelier, spațiu insuficient având în vedere numărul de elevi și calificările oferite.

Obiective

O1. Atenuarea impactului social și economic generat de criza epidemiologică prin reabilitarea/modernizarea/extinderea infrastructurii educaționale a atelierelor școlare.

Implementare

Pentru dotarea atelierelor de practică din cele 909 de unități de învățământ IPT, exclusiv liceele cu profil agricol, va fi lansată o schemă de finanțare care va include tipurile de echipamente standard pentru dotarea atelierelor de practică. Achizițiile se vor realiza prin ISJ sau prin UAT/scoala. Astfel, școlile și autoritățile locale, prin Consiliile Județene și Primării, vor lansa în sistem competitiv schemele de finanțare pentru dotarea a câte 4 ateliere școlare din cadrul unităților de învățământ IPT. Prin intermediul schemei de finanțare, fiecare instituție va beneficia de un grant în valoare maximă de 25.000 euro, pentru fiecare atelier de practică. Astfel, fiecare instituție va avea dotate câte 4 ateliere de practică.

Ca urmare a implementării schemei se preconizează că vor fi dotate în mod etapizat 3636 de ateliere de practică.

Atelierele de practică vor fi echipate conform standardelor didactice pentru 4 capitole de bază: mecanică, electricitate și magnetism, termodinamica și optică cu componente integrate de robotică și digitale care va duce la dezvoltarea competențelor pentru meseriile emergente. Atelierele de practică astfel dotate vor crește calitatea ofertei educaționale a școlilor din rețeaua IPT, prin diversificarea metodologiei didactice și adecvarea acesteia la specificul ÎPT: accentuarea învățării prin descoperire, a explorării, a rezolvării de probleme, învățării prin acțiune (learning by doing) etc., stimularea gândirii și a atitudinilor de tip antreprenorial etc. dezvoltarea deprinderilor practice.

Vor fi dotate 909 unități de învățământ din rețeaua IPT (câte 4 ateliere școlare x 909 unități IPT) = 3636 ateliere școlare, valoarea totală a investiției este estimată la 90.900.000 euro, din care componenta digitală (simulatoare, echipamente digitale didactice etc) reprezintă 30.000.000 euro.

Complementaritate

Investițiile în infrastructură unităților IPT sunt complementare cu cele propuse să fie finanțate prin POCIDIF, de creare pentru centrele de învățământ dual (altele decât cele 10 consorții regionale finanțate prin PNRR) a unor laboratoare de tehnologii avansate și infrastructură mobilă, caravane smart city sau smart rural și o rețea de fab lab-uri, hub-uri naționale pentru centre universitare.

Ajutor de stat

Schema de granturi oferită pentru dotarea atelierelor școlare nu intră sub incidența ajutorului de stat, ele vor fi în administrarea școlilor IPT, nu implică elemente de ajutor de stat, având în vedere că învățământul public din România nu este activitate economică, fiind finanțat de stat, în conformitate cu prevederile pct. 28 și 29 din Comunicarea Comisiei privind noțiunea de ajutor de stat astfel cum este menționată la articolul 107 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.

Grup țintă

Elevii și cadrele didactice din școlile IPT, exclusiv cele cu profil agricol.

Perioada de realizare a investiției: până în 2025

19. Investiții pentru transformarea liceelor agricole în principalele locuri de profesionalizare a viitorilor fermieri antreprenori și salariați în domeniul agriculturii

Provocări adresate

Principalele cauze ale declinului învățământului liceal agricol o reprezintă subfinanțarea investițiilor în infrastructura acestora, cum ar fi investiții în infrastructura la nivel de liceu aferentă educației specifice agriculturii și ramurilor conexe acesteia, inadecvarea curriculei cu realitățile socio-economice din agricultura modernă, precum și lipsa posibilității realizării stagiilor de practică în cadrul unor ferme didactice. Pornind de la această situație reală, se impune luarea unor măsuri de finanțare a unor investiții specifice care să determine atragerea absolvenților de clasa a VIII-a către acest domeniu de învățământ, cât și asigurarea unei bune pregătiri profesionale a elevilor pe parcursul liceului, astfel încât să se poată asigura forța de muncă tânără și calificată în agricultură, în concordanță cu progresul tehnologic în acest domeniu, dar și cu cerințele PAC de practicare unei agriculturi durabile. Intervenția propusă se încadrează la reforme de adaptare a competențelor dobândite de elevi la cerințele politicilor europene și la reforma remedială - creșterea capacității de reziliență în toate domeniile esențiale și recuperarea decalajului de dezvoltare în raport cu celelalte state membre ale UE. Dacă la nivel european tendința în ceea ce privește liceele tehnologice și agricole este axarea pe învățarea la locul de muncă (work-based learning), în România elevii care le frecventează au beneficiat în mică măsură de asemenea soluții.

Obiective

O1. Creșterea numărului de absolvenți de clasa a VIII-a care optează pentru învățământul liceal și profesional agricol, prin transformarea liceelor agricole în principalele locuri de profesionalizare a viitorilor fermieri antreprenori și salariați în domeniile agriculturii și conexe acesteia, în strânsă legătură cu nevoia de înlocuire a fermierilor vârstnici și a șefilor de exploatații agricole.

Implementare

Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale va lansa ghidul de finanțare a liceelor agricole, care va stabili lista activităților eligibile, pentru îmbunătățirea calității procesului educațional.

Schema de finanțare dedicată celor 57 de licee agricole, având un plafon maxim, pe parcursul a 5 ani, va avea în vedere cel puțin următoarele tipuri de activități:

Investiții pentru dezvoltarea/modernizarea infrastructurii liceelor:

Modernizarea și/sau extinderea spațiilor (lucrări de construcții) necesare pentru funcționarea laboratoarelor de informatică (cate un laborator de informatică pentru fiecare liceu agricol) și a atelierelor școlare de specialitate, cu respectarea condițiilor de protecția mediului (câte 4 ateliere școlare pentru fiecare liceu agricol); modernizarea unor cantine și internate școlare pentru asigurarea condițiilor necesare de masă și cazare, în vederea atragerii unui număr mai mare de elevi pentru învățământul agricol; înființarea/modernizarea unor construcții existente în cadrul actualelor microferme didactice cu profil vegetal, zootehnic sau de mică industrie alimentară, cu respectarea condițiilor de mediu; achiziția de animale și material biologic în scop didactic în funcție de profilul fiecărui liceu; achiziția de utilaje și echipamente agricole necesare pentru efectuarea lucrărilor agricole pe actualele loturi didactice. Un număr de 30 de licee (din cele 57) dispun de o suprafață agricolă de peste 10 ha în proprietate sau în administrare pentru care necesită investiții în utilaje agricole și echipamente în vederea creării deprinderilor elevilor de a folosi utilajele pentru efectuarea lucrărilor agricole; alte cheltuieli aferente acestora. Investițiile vor fi realizate începând din anul 2022 pe un grup de 14 - 15 licee/an și se vor finaliza în anul 2026.

Instruirea și perfecționarea profesională a cadrelor didactice de specialitate din cadrul celor 57 licee agricole

Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, în colaborare cu Ministerul Educației, va elabora necesarul de perfecționare a cadrelor didactice de specialitate pe discipline și domenii de activitate specifice agriculturii (domeniul vegetal, zootehnie, horticultură, medicină veterinară, protecția mediului, digitalizare, legislație, proiecte privind atragerea fondurilor europene etc.). Programul de perfecționare va fi elaborat în trimestru IV 2021 – trimestrul I 2022. Implementarea programului de perfecționare va începe din trimestrul II al anului 2022 pentru un număr de circa 350 de cadre didactice de specialitate și tutori de practică. Ulterior, va fi organizat câte 1 curs/an în perioada 2023 – 2026 pentru însușirea noilor cerințe și a noilor tehnologii din domeniile specifice agriculturii. Transferarea cunoștințelor acumulate de cadrele didactice de specialitate este necesară deoarece în prezent, se constată un decalaj între progresul tehnologic și nivelul de cunoștințe transferat elevilor. Cele 57 licee agricole vor fi organizate pentru perfecționare pe 5 centre regionale corespunzător celor 5 universități agricole de profil consacrate în România. Formarea formatorilor (a profesorilor de specialitate din cadrul liceelor) va fi realizată de către cadrele didactice din cele 5 universități.

Revizuirea manualelor de specialitate și reforma curriculară

În urma unei analize realizate asupra nomenclatorului meseriilor și calificărilor în domeniul agriculturii, inclusiv a ramurilor conexe acesteia, precum și a cerințelor de pe piața muncii, a reieșit faptul că este necesară revizuirea a unui număr de circa 20 manuale de specialitate (domeniul vegetal, zootehnic, medicină veterinară, pomicultură, viticultură, floricultură, peisagistică, protecția mediului etc.). Actualele manuale de specialitate cuprind tehnologii specifice perioadei 1990 – 2000 și nu sunt prezentate noile tehnologii și noile cerințe referitoare, în special, la protecția mediului. Metodologia de revizuire a acestora va cuprinde: elaborarea unui plan de revizuire,

stabilirea disciplinelor pe meserii, stabilirea autorilor și a comisiilor, autorizarea, elaborarea tematicilor, aprobarea/validarea, redactarea, tipărirea și multiplicarea manualelor.

Elaborarea planului de măsuri se va realiza în trimestrul IV 2021 – trimestrul I 2022.

Perfecționarea stagiilor de practică a elevilor din învățământul profesional, liceal și postliceal agricol

În scopul unei mai bune coerente între pregătirea teoretică din clasă și pregătirea practică realizată, după caz, stagiile de practică ale elevilor vor fi realizate pe loturile didactice care urmează a fi modernizate și la agenții economici care doresc să primească elevi în stagii de practică (ferme pedagogice). Implementarea acestei măsuri se va face anual începând cu anul 2022 și se va finaliza în anul 2026 pentru a prinde un întreg ciclu școlar. Instituția responsabilă pentru administrarea schemei de finanțare pentru sprijinul liceelor agricole este Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale.

Ca urmare, cele 57 de licee agricole vor primi eșalonat, pe parcursul a 5 ani, în total, câte 764.912.280 euro, care să conducă pe termen scurt la creșterea calității ofertelor educaționale și a bazei materiale. Valoarea totală a acestei investiții este de 43.600.000 euro. Fiecare liceu agricol va putea dota, prin intermediul grantului, câte un laborator informatic în valoare de 18.000 euro, valoarea medie estimată la nivel de costuri de piață, iar 50.000 euro pentru fiecare liceu agricol vor fi alocați pentru achiziționarea de simulatoare și softuri necesare activităților teoretice și practice, în valoare totală de 3,88 mil. euro.

Complementaritate

Acest obiectiv este complementar cu obiectivul măsurii 6.1 – Sprijin pentru instalarea tinerilor fermieri și al măsurii 11 – Agricultură ecologică din PNDR.

Ajutor de stat

Măsura propusă nu implică elemente de ajutor de stat având în vedere că se adresează exclusiv instituțiilor de învățământ public liceal, care vor beneficia de asistență tehnică aprofundată pentru activități pedagogice în scopul adaptării acestora la evoluțiile actuale din piață și a creșterii atractivității în rândul elevilor. În România, învățământul public din România nu este activitate economică, fiind finanțat de stat așa cum este descris și la pct. 28 și 29 din Comunicarea Comisiei privind noțiunea de ajutor de stat astfel cum este menționată la articolul 107 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.

Grup țintă

Elevii și cadrele didactice din liceele agricole, fermele care reprezintă baze de practică pedagogică.

Perioada de realizare a investiției: până în 2026

Digitalizarea educației

R4. Adoptarea cadrului legislativ pentru digitalizarea educației

În ultimul deceniu, în România s-au derulat o serie întreagă de programe de formare pentru cadrele didactice, care au cuprins inclusiv module de competențe digitale. De exemplu, programul Intel Teach (2007-prezent) ale cărui module se regăsesc în oferta actuală de formare a unor Case a Corpului Didactic, programele de formare EduApps, CRED, care conține o componentă dedicată competențelor digitale profesionale etc Adoptarea tehnologiei în educație este un proces extrem de complex, care presupune o mulțime de factori. Nu este suficient să existe o decizie care să ceară profesorilor integrarea tehnologiilor în predare-învățare, trebuie să existe un întreg context care să favorizeze folosirea lor. De exemplu, disponibilitatea unor echipamente performante, resurse educaționale deschise optime, adaptabile nivelului elevilor și mai ales detinerea unor competențe digitale la un nivel adecvat pentru a utiliza resursele și tehnologia.

Prin reformele și investițiile finanțate prin PNRR, se încearcă o intervenție integrată a digitalizării educației, pentru adaptarea școlii exigentelor viitorului, prin dezvoltarea unui ecosistem dinamic și inovator de educație digitală de înaltă performanță, prin corelarea fluxurilor privind infrastructura hard (echipamente) și cea soft (competențe).

Reforma presupune:

- Modificări legislative pentru digitalizarea proceselor și conținuturilor în educație, precum și a derulării evaluărilor elevilor în sistem online.
- Reglementarea standardelor minime și optime pentru asigurarea calității activităților educaționale derulate în mediul virtual și prin intermediul tehnologiei virtuale. Noul cadru va reglementa standardele minime și optime pentru a asigura calitatea activităților educaționale desfășurate în mediul virtual și prin intermediul tehnologiei virtuale.
- Alinierea la Cadrul european al competențelor digitale (DigComp) pentru elevi, inclusiv actualizarea curriculumului pentru îmbunătățirea competențelor digitale ale elevilor din învățământul gimnazial și liceal, cu accent pe cele 21 de competențe ale DigComp, alfabetizare digitală, precum și dezvoltarea de materiale didactice digitale.
- Operaționalizarea relațiilor dintre profilul de competențe al cadrului didactic, cu precădere referirile la competențele digitale, și curriculumul pentru formarea profesională inițială (FPI) și formarea profesională continuă (FPC) și curriculumul asociat formării competențelor. Prin integrarea rezultatelor proiectelor POCU, în implementare la ME, PROF și Master didactic se va elabora Profilul cadrului didactic, componenta competente digitale.

Provocări

România, începând cu luna martie 2020 a reconfigurat practicile educaționale de la interacțiunea „față-în-față” la mediul online. Această provocare a evidențiat rolul educației digitale ca obiectiv-cheie pentru predarea-învățarea-evaluarea de înaltă calitate, accesibilă și favorabilă incluziunii, precum și necesitatea unei abordări strategice privind dobândirea competențelor digitale pe tot parcursul vieții, pentru toți actorii implicați. Ministerul Educației, pe perioada suspendării cursurilor, a transferat în mediul virtual diferite tipuri de activități de învățare, dar fără să reușească să acopere nevoile tuturor categoriilor de elevi. O serie de alte măsuri sistemice au sprijinit elevii și cadrele didactice pentru asigurarea continuității procesului educațional (teleșcoală, programul Euro 200 etc). Sunt necesare în continuare măsuri și instrumente care să sprijine procesul educațional transferat în mediul online. Acestea sunt subsumate obiectivului strategic al Ministerului Educației, de a asigura șanse egale de acces și condiții calitative pentru participarea la un învățământ incluziv și de calitate, în special pentru copiii/elevii aparținând grupurilor cu risc ridicat (grupuri dezavantajate socio-economic, copii/elevi din mediul rural, populația romă, tineri cu dizabilități).

În această perioadă, provocările cu care s-au confruntat școlile din România au fost legate de:

- existența unei rețele școlare eterogene, cu un puternic decalaj digital între unitățile de învățământ;
- competențe digitale insuficient dezvoltate pentru organizarea eficientă a procesului didactic în mediul online;
- acces redus la tehnologie și conectivitate redusă la internet;
- posibilități reduse ale familiilor în a acorda sprijin beneficiarilor educației, elevii și copii
- dificultăți în asigurarea participării la lecții online.

În condițiile confruntării cu o criză de sănătate publică pe parcursul anului școlar 2019 – 2020, ME a dezvoltat cadrul legal în vederea asigurării accesului cât și a educației incluzive de calitate, pe fundalul prevenirii și combaterii efectelor pandemiei de COVID – 19. În contextul unei potențiale limitări a desfășurării activității didactice față în față, în anul școlar 2020-2021, din perspectiva asigurării dreptului fundamental la o educație de calitate, pe baza prevederilor OUG 141/2020 și a LEN nr.1/2011 cu modificările și completările ulterioare, a fost elaborată legislația secundară prin care se introduce posibilitatea desfășurării activității didactice prin intermediul tehnologiei și al internetului, ca formă de organizare a procesului didactic ce implică înlocuirea orelor de predare-învățare-evaluare, care presupun prezența fizică a preșcolarilor/ elevilor în sala de curs, cu activități de studiu individual și activități didactice în sistem online.

În continuare, România are nevoie de:

- elaborarea unor metodologii de evaluare pentru mediul online, a performanțelor școlare ale elevilor, inclusiv elaborarea unei platforme de evaluare securizată a competențelor elevilor, prin crearea unei bănci cu itemi obiectivi de evaluare, la nivel național (grupați pe nivel de învățământ/discipline/unități de învățare), într-un format care să poată fi importat pe diverse platforme de evaluare sau să permită importul pe o platforma unică de evaluare, aceeași la nivel național, platforma care să devină standard pentru evaluarea obiectivă a rezultatelor învățării;
- elaborarea cadrului de derulare a inspecției școlare (monitorizarea și evaluarea activităților didactice derulate în mediul virtual);
- cadru legislativ pentru elaborarea unor standarde de dotare a școlilor cu echipamente tehnologice în scop educațional, pentru asigurarea unui impact durabil al investițiilor propuse;
- elaborarea și validarea profilului de competențe al cadrului didactic, componenta de competențe digitale, care va fi ulterior baza programelor de formare inițială și continuă a cadrelor didactice.

Obiectivul reformei

O1. Adaptarea cadrului legislativ pentru dobândirea competențelor digitale ale elevilor transdisciplinar.

Implementare

Ministerul Educației va coordona implementarea reformei, prin revizuirea cadrului legislativ cu ajutorul unui comitet consultativ format din experți, atât din domeniul educației, de nivel preuniversitar și universitar, precum și a unor experți din domeniul IT. Astfel, Comitetul consultativ va face propuneri legislative ce vor fi supuse unei largi consultări publice, înainte de a fi aprobate. Ministerul Educației are atribuții exclusive de revizuirea curriculumului școlar obligatoriu și este responsabil de revizuirea planului cadru pentru disciplina TIC la toate nivelele.

Se are în vedere :

I. Clarificarea și validarea profilului de competențe al profesionistului în educație, inclusiv componenta de competențe digitale prin integrarea în Planul-cadru de învățământ, aferent Programelor de formare psihopedagogică și în cel aferent Masteratului didactic, a unor module pentru dezvoltarea competențelor digitale ale viitoarelor cadre didactice și pentru familiarizarea și utilizarea de metode și tehnici de predare moderne, conform Cadrului DigCompEdu. Astfel, se urmărește o schimbare semnificativă a rolurilor profesorului, care să aibă în profilul de competențe profesionale explicit formulată competența de elaborare și/sau adaptare a resurselor de învățare, inclusiv elaborarea de curriculum.

II. Elaborarea și aprobarea Cadrului de referință național privind competențele digitale pentru Învățământul Preuniversitar (CRCDIP).

Se are în vedere elaborarea unui document cadru pentru îmbunătățirea competențelor digitale ale elevilor din învățământul primar, gimnazial și liceal, cu accent pe cele 21 de competențe ale DigComp, precum și crearea de descriptori, prin abordare transdisciplinară, precum și prin revizuirea programelor de Informatică și TIC. Documentul va fi elaborat în conexiune cu Legea Educației Naționale, dar și cu alte instrumente relevante ale Comisiei Europene precum cadrele de competențe digitale pentru cetățeni (DigComp), pentru cadrele didactice (DigCompEdu). Ca urmare, competența digitală va fi formată permanent, prin intermediul unei abordări interdisciplinare, în învățământul primar și în învățământul secundar, în paralel cu integrarea TIC în anumite discipline sau predarea acestuia ca disciplină separată. Cadrul național de referință pentru competențele digitale va defini fundamentele conceptuale și metodologice privind introducerea și dezvoltarea competențelor digitale în învățământul preuniversitar și va fi dezvoltat etapizat, astfel: 1. analiza conceptelor propuse de DigComp la nivel European și asumarea domeniilor de competență digitală adecvate învățământului din România; 2. stabilirea domeniilor de competență digitală care vor fi incluse în cadrul de referință; 3 selectarea abilităților/competențelor digitale specifice învățământului românesc și adoptarea la nivelul sistemului educațional din România; crearea de descriptori pentru competențele digitale și corelarea acestora cu competențele digitale; 4. stabilirea unităților de timp necesare pentru formarea/ dezvoltarea diferitelor abilități/ competențe digitale); 5. stabilirea mediului de formare a abilităților/ competențelor digitale (ex. laborator dedicat sau integrarea în sala de clasă a echipamentelor necesare; învățământ online); 6.realizarea unor repere pentru evaluarea abilităților/ competențelor digitale, inclusiv pentru pilotarea evaluărilor naționale, la clasa a IV-a, VIa în format digital; revizuirea programelor de Informatică și TIC din perspectiva competențelor vizate pe verticală) de la un ciclu de învățământ la altul, de la o clasă la alta, și pe orizontală) prin utilizarea competențelor digitale la alte discipline de studiu).

Reglementarea activităților didactice derulate în mediul online sau prin utilizarea mijloacelor multimedia, în sistem blended learning va conduce la creșterea calității ofertei educaționale, astfel încât, chiar în condițiile reluării școlii în format fizic, noile metode și tehnici de predare moderne și resursele digitale dezvoltate, vor putea fi utilizate și ca metode de predare-invatare complementare.

Beneficiari vizati: întreaga rețea de învățământ din România, elevii, cadrele didactice, părinții.

Riscuri și soluții

Riscuri: Întârzieri în adoptarea actului legislativ

Soluții: Se va avea în vedere o atență monitorizare a procesului ce vizează modificarea cadrului legislativ, în vederea ajustării procesului de implementare a reformei cu rezultatele monitorizării și evaluării etapelor de implementare. ME va monitoriza rezultatele și va coordona măsurile aferente pe baza unei metodologii de implementare a fiecărui obiectiv de etapă.

Perioada de realizare: Se va implementa gradual până în 2024.

I10. Program de formare continuă a personalului didactic, accesibil la nivel național, aliniat Cadrului european al competențelor digitale pentru cetățeni (DigComp), cu accent pe îmbunătățirea competențelor de pedagogie digitală ale cadrelor didactice

Investiția presupune:

Dezvoltarea unui cadru privind competențele digitale ale profesorilor ca standard profesional pentru cadrele didactice actuale și viitoare din România pentru a sprijini regândirea proceselor educaționale încât să răspundă provocărilor noilor contexte digitale prin:

- (a) Adoptarea unui sistem de referință pentru evaluarea competențelor digitale profesionale ale cadrelor didactice din sistemul preuniversitar, inclusiv în cadrul examenelor de grad didactic.
- (b) Dezvoltarea unui program național de formare continuă, în vederea dobândirii de cunoștințe avansate în domeniul utilizării tehnologiilor noi și emergente în procesele educaționale.

Provocări adresate

În august 2020, Centrul Național de Politici și Evaluare în Educație, din cadrul Ministerului Educației a elaborat o cercetare la nivel național, cu privire la învățarea la distanță, analizând procesul educațional realizat la distanță în perioada suspendării cursurilor față în față, în vederea identificării percepțiilor și opiniilor respondenților cu privire la accesul, modul de desfășurare, participarea la activitățile școlare la distanță, nevoile de sprijin și ariile prioritare de intervenție din partea autorităților centrale și locale și formulării de propuneri de creștere a eficienței organizării procesului de învățare la distanță. Datele de cercetare din acest studiu au permis și identificarea unor concluzii privind competențele digitale necesare pentru desfășurarea activităților de învățare online, astfel:

- conform răspunsurilor profesorilor, 40% dintre aceștia nu au utilizat aplicații pentru comunicare colaborativă în perioada școlii de acasă, în timp ce doar 10% au utilizat aplicații în activitățile de învățare cu elevii (de exemplu, Geogebra, Kahoot, Padlet, Livresq, Socrative, Menti, Canva etc.).
- conform opiniilor directorilor, capitalul de competențe digitale ale profesorilor din școală este unul relativ adecvat pentru desfășurarea activităților educaționale la distanță. Directorii au apreciat că, pe o scală de la 1 la 10, nivelul mediu de competențe digitale ale profesorilor este 7,5, ceea ce înseamnă că, într-o măsură suficientă, aceștia se pot adapta la mediul online de predare. Este nevoie să abordăm această estimare cu anumite precauții, dacă ținem cont de: influența determinată de nivelul propriilor competențe digitale asupra formulării acestei evaluări generale; varietatea competențelor digitale pe care le pot avea profesorii (de exemplu, competențele de utilizare a unui calculator sau a unor echipamente digitale nu înseamnă automat și competența de a identifica sau de a dezvolta resurse educaționale deschise sau de a utiliza anumite platforme sau aplicații educaționale).

- cercetarea a evidențiat nevoia dezvoltării competențelor digitale și prin numărul ridicat de profesori care au solicitat sprijin în derularea activităților online. Conform datelor furnizate de către directori, deși cererea de sprijin a fost ridicată, doar aproximativ jumătate dintre școli au pus la dispoziția profesorilor o persoană-resursă cu competențe digitale relevante, care să-i sprijine în derularea activităților online. Pentru profesorii din mediul rural acest sprijin a fost și mai rar oferit.
- unul din doi directori indică faptul că școlile au facilitat participarea profesorilor la sesiuni de formare, webinare pentru dezvoltarea competențelor digitale necesare pentru organizarea activității de învățare în spațiul virtual. Sprijinul oferit a constat însă, în principal, în facilitarea accesului la informații cu privire la oportunități de formare la nivel local, județean sau național și într-o măsură limitată la înscrierea în programe de formare (online).
- aproximativ 25% dintre profesori declară că nu dețin suficientă experiență în lucrul cu diferite instrumente și aplicații online, o pondere similară având și profesorii care au declarat că au experimentat stări de disconfort profesional în interacțiunea cu elevii în context online. Analiza datelor de cercetare indică faptul că principalele competențe necesare a fi dezvoltate țin de: proiectarea/adaptarea activităților pentru mediul online și structurarea activităților online de învățare (echilibrul între sincron / asincron); identificarea/utilizarea/dezvoltarea de resurse educaționale, inclusiv resurse educaționale deschise (RED-uri); lucrul pe platforme de învățare; utilizarea unor instrumente digitale în formularea de feed-back/evaluare; activarea, stimularea motivației și a autonomiei elevilor în participarea la activități online.
- deși elevii au semnalat foarte rar dificultăți ce țin de competențe digitale în participarea la activitățile online, peste o treime dintre profesori consideră că unii elevi din clasele cu care au lucrat online nu au demonstrat competențe digitale suficient dezvoltate, care să le permită utilizarea autonomă a diferitelor instrumente și aplicații - în special în mediul rural și la nivelurile de studiu primar și preșcolar.

Prin proiectul CRED este format un grup ținta de 55.000 cadre didactice care predau în ciclul primar și gimnazial, care vor dobândi și competențe digitale de predare până în 2024. Ministerul Educației, prin Proiectul privind învățământul secundar (România Secondary Education Project - ROSE), formează cel puțin 10.000 de cadre didactice, pentru creșterea competențelor de a utiliza conținuturi, canale de comunicare, aplicații și echipamente digitale, atât pentru predarea față-în-față, cât și pentru activitățile didactice derulate online sau în format hibrid. Alte 20.000 de cadre didactice vor dobândi competențe digitale prin proiectul PROF. Totuși, până în acest moment doar 25.000 de profesori au participat la cursuri de dobândirea competențelor digitale pentru predare, prin urmare există un deficit major de competențe digitale profesionale la nivelul cadrelor didactice din sistemul de învățământ preuniversitar din România (din 230.000 cadre didactice în total). Aceste competențe nu sunt doar despre utilizarea calculatorului în predare, ci despre un anumit tip de strategie de predare-învățare, despre dezvoltarea de resurse educaționale deschise, despre o anumită atitudine față de tehnologie ș.a.m.d.

Obiective

O1. Dezvoltarea, până în anul 2025, a competențelor de pedagogie digitală pentru 100.000 cadre didactice.

Obiectivul programului de formare este dobândirea de competențe de pedagogie digitală, inclusiv cele legate de colectarea și utilizarea eficientă a instrumentelor și resurselor disponibile, pentru pedagogia transdisciplinară experimentală, a realizării și documentării învățării autentice, vizibile, integrate și integrative, inclusiv, prin adoptarea și echivalarea unor cadre și programe de competențe digitale, recunoscute european și internațional, cu testare și certificare standardizate, având în vedere existența cadrelor de competențe europene (e.g. DigComp) și a programelor standard de competențe digitale recunoscute internațional (e.g. ECDL). Programul de formare va viza toate cele 21 de competente digitale.

Implementare

Profesorii au nevoie și de un set de competențe specifice care să le permită să utilizeze potențialul tehnologiilor digitale pentru a-și transforma modalitățile de predare și învățare. Aceste competențe digitale specifice se extind în toate domeniile de activitate ale profesorului, inclusiv predarea și învățarea, evaluarea, comunicarea cu părinții, precum și pentru creare și schimb de conținut și resurse. Se urmărește continuarea investițiilor în formarea profesorilor în domeniul competențelor digitale și al utilizării noilor tehnologii în învățare, prin: cursuri de formare tematice; introducerea în fiecare curs de formare a unui modul de competențe digitale centrate pe tematică acestuia; sesiuni online de instruire privind utilizarea unor aplicații online. Demersurile începute deja la nivel național vor fi continuate prin PNRR, astfel încât 100.000 cadre didactice din sistemul de educație preuniversitar (100.000 cadre didactice vor participa direct la programe de formare și alte peste 50.000 vor fi beneficiarii schimbului de bune practici prin platformele dedicate) să dețină exercițiul utilizării mediului tehnologic pentru proiectarea și desfășurarea unor activități didactice complexe, relevante, semnificative, prin organizarea de programe de formare continuă în vederea dezvoltării competențelor digitale la toate cadrele didactice, focalizate pe formarea de competențe de literație digitală și pedagogie digitală, inclusiv cele legate de colectarea și utilizarea eficientă a instrumentelor și resurselor disponibile online pentru scopul educational propus.

Selecția cadrelor didactice participante se va realiza pe baza unei metodologii elaborata de ME, care va viza cu precădere profesorii din mediul rural și din școlile care în ultimul an, din diverse motive de indisponibilitatea echipamentelor, a lipsei conexiunii la internet sau a unor metode pedagogice etc nu au efectuat activități didactice în mediul online cu elevii.

Programul de formare de competențe de pedagogie digitală va fi completat de organizarea unui cadru de monitorizare și evaluare a gradului de aplicare în practică a competențelor obținute, pentru a asigura evaluarea competențelor digitale și pentru a iniția măsuri corective. Ca rezultat al derulării programului de formare a celor 100000 cadre didactice de nivel preuniversitar se va alcătui o colecție de lecții multimedia (inclusiv lecții derulate prin adaptarea RED diferitelor

niveluri de învățare), ce pot constitui modele de bune practici pentru fiecare arie curriculară/disciplină de studiu, pentru diferite nivele de educație care vor fi publicate pe portaluri/platforme cu acces liber care să fie utilizate atât în învățarea față-în-față, cât și în învățarea online.

Sistemul de monitorizare a competențelor didactice obținute va fi corelat direct cu indicatorii de performanță ai cadrelor didactice, nu va urmări doar formarea profesorilor, ci și performanța acestora în sala de clasă. Programul de îmbunătățirea competențelor digitale pentru profesori va fi realizat prin integrarea celor mai bune practici existente, astfel încât să poată fi adaptat tuturor nivelelor educaționale și va fi implementat la nivel național prin furnizori acreditați. Se va institui un sistem de evaluare a competențelor de pedagogie digitală în cadrul examenelor de grad didactic, gradual, până în 2026.

Complementaritate

Măsurile propuse spre finanțare răspund principiului complementarității cu alte proiecte și inițiative în domeniul educației digitale, cu mențiunea că se propune crearea unui ecosistem care să susțină educația digitală și reforma necesară. Programele de dezvoltare a competențelor digitale a cadrelor didactice sunt complementare cu proiectul POCU, Masterul didactic care va elabora profilul absolventului de master didactic, inclusiv din punct de vedere a competențelor digitale. Profilul absolventului de master didactic va fi un document reglator al Planurilor de învățământ aplicabile în procesul de derulare a cursurilor de master didactic. Prin proiectul "Profesionalizarea carierei didactice – PROF" se are în vedere creșterea capacității de asigurare a stagiilor de practică în peste 100 de școli de aplicație, precum și a activităților de mentorat didactic. Mentoratul și dezvoltarea unor comunități profesionale de tip laborator reprezintă o soluție pentru derularea facilă și cu experiențe practice a programelor de formare, aflându-se la bunele practici.

Implementare

Programul de formare va fi dezvoltat de ME, cu aportul specialistilor în domeniul educației și IT, astfel încât să fie adaptat pe asimilarea perspectivei europene asupra competențelor digitale cuprinse în Cadrul european de competențe digitale pentru cetățeni (DigComp). Toate cadrele didactice participante la formare vor fi îndrumate și monitorizate pentru a utiliza noile competente dobândite în activitatea cu elevii, chiar în condițiile reîntoarcerii la școală în format fizic. Programul de formare va fi organizat prin intermediul furnizorilor de formare continua autorizați, etapizat, la nivel național. Programul de formare va promova și ghida utilizarea eficientă a instrumentelor digitale și va oferi modelele de studiu pentru a personaliza procesul de învățare. Cursul va avea o durată de 100 de ore, organizate în module de formare, stabilită în funcție de diferitele categorii de profesori. Activitățile programului de formare sunt organizate în activități teoretice (60 ore), activități practice online (30 ore) și activități de evaluare online (10 ore).

Riscuri și soluții

Riscuri- lipsa de interes pentru utilizarea mijloacelor online a profesorilor, odată cu revenirea la școala în format fizic.

Soluții - promovarea învățării online ca metoda complementara de învățare.

Ajutor de stat

Prezenta investiție nu se supune legislației privind ajutorul de stat, formarea cadrelor didactice vizând asigurarea unui proces educațional calitativ, în conformitate cu prevederile pct. 28 și 29 din Comunicarea Comisiei privind noțiunea de ajutor de stat astfel cum este menționată la articolul 107 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.

Astfel, dat fiind că, în România, învățământul public este integral finanțat și controlat de stat, acesta nu poate fi considerat o activitate economică și, prin urmare, prezenta măsură, în ceea ce privește aceste entități, nu reprezintă ajutor de stat.

La nivelul formării, măsura nu va implica elemente de ajutor de stat întrucât se va plăti pentru serviciile respective prețul pieței. În acest context, furnizorii de formare vor fi aleși printr-o procedura transparentă, deschisă, necondiționată, din care să rezulte cel mai bun preț (prețul pieței) pentru serviciile oferite.

Grup țintă: toate categoriile de cadre didactice din sistemul public de educație preuniversitar.

Perioada de realizare a investiției : Gradual, până în 2025.

I11: Schemă de finanțare a echipamentelor și resurselor tehnologice digitale pentru unitățile de învățământ

Provocări adresate

Harta Indicelui de Risc Socio-Educațional 2015-2019 ierarhizează școlile dezavantajate din perspectiva a patru indicatori fundamentali: pregătirea profesorilor, rezultatele elevilor, riscul de abandon, gradul de marginalizare al localității și indică dezechilibre majore ale sistemului de educație, generatoare de inechitate și excluziune, cauzate, în principal, de capacitatea socio-economică investițională în infrastructura și resursele tehnologice competitive. Inegalitatea de șanse este una dintre provocările fundamentale ale sistemului de învățământ românesc. În contextul întreruperii activităților uzuale, generate de pandemia cu SARS – CoV - 19, elevii dezavantajați socio-economic au o probabilitate mai mare să se deconecteze de școală. Deconectarea de școală se află în strânsă legătură cu abandonul școlar și rezultate școlare slabe. Inegalitatea de șanse la educație este una dintre problemele fundamentale cu care se confruntă sistemul de învățământ preuniversitar din România.

Dotarea școlilor pentru învățarea în format virtual rămâne în continuare una deficitară, fiind necesară acoperirea întregii rețele de învățământ cu echipamente și resurse tehnologice digitale.

Prin HG nr. 370/2020 a fost aprobat Programul Național “Școala de acasă”, în vederea achiziționării de dispozitive electronice cu conexiune la internet, necesare dotării unităților de învățământ preuniversitar de stat pentru facilitarea activităților didactice la distanță pentru elevii din medii defavorizate, înmatriculați în unitățile de învățământ preuniversitar de stat. În acest sens, prin OMEC nr. 4738/2020 a fost aprobat necesarul de dispozitive electronice cu conexiune la internet, precum și criteriile de repartizare a acestor dispozitive achiziționate prin programul național “Școala de acasă” pentru elevii din învățământul primar, gimnazial și secundar, forma de învățământ de zi și cu frecvență (respectiv clasa pregătitoare, clasele I-XII, școala profesională), înmatriculați, la început de an școlar, în unități de învățământ preuniversitar de stat. Astfel, în luna decembrie 2020 s-a finalizat livrarea a 250.000 de tablete, 10.000 camere web și 22.000 de laptopuri. Prin HG nr. 756/2020 a fost aprobat Programul național “Educația în siguranță” prin care au fost prevăzute alocări financiare din Fondul de rezervă bugetară aflat la dispoziția Guvernului. Până la 1 aprilie 2021, prin acest program, au fost achiziționate 39.149 tablete, 4.698 camere web, 3.109 calculatoare (desktop, all-in-one, laptop). Deși în ultimul an, s-au făcut eforturi pentru dotarea școlilor cu echipamente adecvate derulării procesului de învățare în mediul online, există încă nevoi neacoperite.

În ceea ce privește dotarea laboratoarelor de informatică, în prezent situația este una deficitară. Asigurarea dotărilor în învățământului gimnazial și liceal cu laboratoare informatice este încă o prioritate la nivel național.

Pentru anumite tehnologii mai scumpe se vor dezvolta hub-uri tehnologice, fixe și/sau mobile, care să furnizeze servicii unui număr mai mare de școli, cum este de exemplu, conceptul de Smart Lab, care este unu foarte puțin cunoscut la nivelul sistemului de învățământ din România. Utilizarea smart lab ului va contribui la adaptarea metodelor pedagogice școlare și extrașcolare la noile tehnologii, acumularea exponențială de cunoștințe. Pentru a putea face față provocărilor viitoare ale meseriilor viitorului, elevii vor beneficia, prin intermediul smart lab urilor, de noi competențe și abilități datorită utilizării tehnologiilor 4.0:

- Asimilarea rapidă a informațiilor din diverse domenii, prin vizualizare și practică, pe baza curriculum-ului școlar actual și a competențelor STEM și SMAC 8-14, respectiv STEM și SMAC 14-18 ani;
- Simulările realiste în realitate virtuală augmentată contribuie la dezvoltarea unor abilități și deprinderi practice;
- Facilitează înțelegerea și conștientizarea materialului didactic școlar și extrașcolar;
- Determină implicarea activă și responsabilă a elevilor în cadrul sesiunilor de instruire;
- Facilitează dialogul dintre traineri/profesori și elevi prin alfabetizare digitală și tehnologică;

- Dezvoltarea creativității aplicate prin imprimare 3D și softuri de design 3D;
- Antrenarea memoriei, a creativității, a transdisciplinarității și puterii de concentrare;
- Facilitează gândirea critică și analitică computațională;
- Dezvoltarea capacității de a coopera în echipe, a empatiei și abilității de exprimare a emoțiilor;
- Oferă o experiență ludică a învățării, memorabilă pentru elevi și adulții interesați de învățare pe tot parcursul vieții (*upskilling*) deopotrivă;
- Antrenează capacitatea de adaptare și flexibilitate la o lume în continuă schimbare, în plină dezvoltare tehnologică exponențială.

Achiziționarea Centrelor educaționale digitale multifunctionale inteligente = SMART LAB va permite alfabetizarea digitală și tehnologică a elevilor, instruirea cadrelor didactice, aceștia având șansa de a-și antrena propriile abilități și competențe digitale de bază și avansate necesare pe piața muncii în prezent și viitor. Activitățile din cadrul SMART LAB vor permite practica noilor tehnologii 4.0 pentru toți elevii și cadrele didactice ale județului beneficiar. La activitățile Centrelor vor putea participa elevii și cadrele didactice din județul beneficiar sau cadrele didactice și elevii din orice altă zonă a țării.

Obiective

O1. Asigurarea infrastructurii și resurselor tehnologice digitale în unitățile de învățământ din sistemul preuniversitar, cu precădere în școlile din zonele defavorizate.

Digitalizarea educației este o necesitate impusă de progresul tehnologic permanent al societății. Tehnologia nu este un scop în sine, ci un vehicul prin care cunoașterea de înaltă calitate, relevantă și de impact este transmisă elevilor, care îi va fi folositoare în viață în acord cu aspirațiile sale, indiferent dacă aceștia sunt prezenți fizic în clasă sau învață on-line. Arhitectura tehnologică digitală minimală necesară unităților de învățământ își propune să asigure educația digitală echitabilă, motivantă, relevantă, incluzivă, să nu îi marginalizeze pe copiii din mediile defavorizate sau pe cei cu dizabilități.

Prin urmare, unul din obiectivele strategiei SMART EDU este asigurarea infrastructurii și a resurselor tehnologice adaptate pentru toate unitățile de învățământ care să stimuleze motivația pentru studiu. Elevii și cadrele didactice trebuie să aibă acces liber la softuri, aplicații și programe informatice pe care să le poată utiliza activ în proiectele școlare, în variante standard sau prescurtate, în scop educativ. Creativitatea și competențele digitale ale elevilor pot fi dezvoltate prin accesul neîngrădit la tehnologia digitală, prin intermediul laboratoarelor informatice și prin intermediul echipamentelor TIC care pot fi utilizate în toate scenariile de funcționare ale școlilor, online sau fata in fata, la toate disciplinele.

Etapele investiției vor urmări lansarea unor scheme de granturi pentru:

- Asigurarea infrastructurii și resurselor tehnologice în unitățile de învățământ care nu au mai beneficiat de dotări echipamente IT prin alte tipuri de programe (achiziția de echipamente școli care nu sunt dotate prin programul CLEVER, în total 249.832.000 euro în total, pentru un număr de 3676 unități școlare dotate), pentru elevii și cadrele didactice (ecrane inteligente interactive în fiecare sală de clasă, laptopuri/tablete pentru fiecare cadru didactic și elev, cu softuri educaționale preinstalate și conexiune la internet asigurate, echipamente periferice etc.).
- Modernizarea a 6176 laboratoare de informatică în laboratoare educaționale digitale inteligente, ca spații creative de învățare pentru alfabetizare digitală și tehnologică, precum dezvoltarea de 1175 hub-uri tehnologice școlare de tip SMART LAB-uri.

Ca urmare, toate cele 6176 școli cu personalitate juridică vor fi dotate cu echipamente digitale pentru dotarea laboratoarelor informatice și pentru derularea în condiții optime a procesului didactic.

Implementare

Se va realiza o analiză la nivel de sistem la nivelul unităților de învățământ, în raport cu standardul de dotare ce va fi realizat în cadrul reformei, analiza care va sta la baza elaborării ghidurilor schemelor de granturi pentru digitalizarea școlilor și a serviciilor complementare din educația timpurie. Achizițiile de echipamente tehnologice vor avea loc descentralizat, la nivelul școlilor sau prin intermediul ISJ-urilor sau a autorităților locale.

Se va realiza o analiză la nivel de sistem la nivelul unităților de învățământ de stat, în raport cu standardul de dotare ce va fi realizat în cadrul reformei, analiza care va sta la baza elaborării ghidului schemei de granturi pentru digitalizarea școlilor. Implementarea acestei investiții se va realiza prin crearea unei scheme de finanțare pentru dotarea școlilor cu echipamente digitale pentru a sprijini învățarea în sistem virtual și hibrid. Achizițiile de echipamente tehnologice vor avea loc descentralizat, la nivelul școlilor sau prin intermediul ISJ-urilor sau autorităților locale.

Pentru a răspunde nevoilor de echipamente și dispozitive electronice, în continuarea programelor demarate de Min Educației în anul 2020, vor fi dotate laboratoarele IT și săli de clasă/elevi în 6176 școli cu personalitate juridică pentru a asigura că la nivelul fiecărei școli există cel puțin un laborator informatic și echipamente pentru derularea activităților didactice față în față sau online. Vor fi prioritizate școlile cu un număr ridicat de elevi din medii dezavantajate, din mediul rural, aceștia urmând a fi primii beneficiari ai intervenției.

În scopul utilizării școlilor cu noile tehnologii 4.0, software-ul aferent, aplicații pentru toate materiile studiate, pentru activități extra-curriculare, materiale consumabile, instruire pentru cadrele didactice, mentenanță pentru un an, inclusiv amenajarea spațiului cu mobilier școlar complet

integrat și adaptat tehnologiilor avansate, cu un design modern, adaptat tinerelor generații, acces la internet de mare viteză, adaptabil nevoilor fiecărei unități de învățământ beneficiare și profilului educațional va fi lansat un apel competitiv pentru dezvoltarea de laboratoare SMART. Vor fi achizitionate cca 25 smart lab/județ/sector Smart Lab educațional 4.0. performant care presupune următoarele tipuri de dotări: 6 imprimante 3D: 5 buc monocrome, 1 buc policolore, 2 scanere 3D: unul fix, unul manual; 1 laser 3D; 2 roboți educaționali multifuncționali – unul umanoid, unul braț industrial educațional - și 30 de kituri robotice pentru începători, 30 doodlere/creioane 3D, 30 ochelari de realitate virtuală VR/AR + Mixed reality Class VR System, 30 laptopuri integrate cu noile tehnologii, o tablă interactivă cu videoprojector.

Complementaritate

Prin HG nr.370/2020 a fost aprobat Programul național "Școala de acasă" în vederea achiziționării de dispozitive electronice cu conexiune la internet, necesare dotării unităților de învățământ preuniversitar de stat pentru facilitarea activităților didactice la distanță pentru elevii din medii defavorizate, înmatriculați în unitățile de învățământ preuniversitar de stat. Principala complementaritate a reformei propuse este cu proiectele finanțate prin POC 2014-2020 aflate în implementare. Proiectul „Campus Wi-Fi”, dezvoltă o platformă națională de internet wireless aflată deja în curs de punere în aplicare, care va furniza servicii de acces la internet wireless (bazate pe Wi-Fi) pentru școli, acordându-se prioritate școlilor din învățământul secundar. Sistemul informatic de management al școlarității (SIMS) vizează să realizeze, într-un mediu online, managementul școlarității pe baza fluxurilor stabilite în proiectul eGOV (înscrisere online la liceu, implementarea cataloagelor electronice și evaluarea online a lucrărilor scrise la examenele naționale).

Riscuri și soluții

Risc - achiziționarea unui excedent de echipamente sau a unora neadecvate procesului didactic.

Soluție - ME și ISJ urile vor monitoriza achizițiile de echipamente, pe baza unor analize de nevoi standardizate la nivelul tuturor școlilor.

Ajutor de stat

Nu este cazul, toate echipamentele achiziționate sunt destinate școlilor din rețeaua națională de învățământ, care este finanțată de stat și nu constituie activitate economică, aflându-ne în situația descrisă la pct. 28 și 29 din Comunicarea Comisiei privind noțiunea de ajutor de stat astfel cum este menționată la articolul 107 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.

Dat fiind că, în România, învățământul public este integral finanțat și controlat de stat, acesta nu poate fi considerat o activitate economică și, prin urmare, prezenta măsură, în ceea ce privește aceste entități, nu reprezintă ajutor de stat.

La nivelul furnizorilor de echipamente, pentru a exclude elementele de natura ajutorului de stat, va trebui organizată o procedură de licitație transparentă, deschisă, nediscriminatorie, astfel încât să fie plătit prețul pieței.

Grup țintă: toți elevii și profesorii din învățământul preuniversitar, unitățile de învățământ.

Perioada de realizare a investiției: Gradual, până în 2025.

I12. Școala ONLINE: realizarea de conținut și instrumente educaționale digitale, prin încurajarea inovării pentru adoptarea unor soluții educaționale creative, interactive și prin elaborarea și implementarea de programe accesibile de alfabetizare digitală pentru elevii cu dizabilități, sportivi, elevi spitalizați.

Provocări adresate

Principalele provocări adresate sunt nevoile de abordare integrată a desfășurării activităților didactice în regim online sau în situații speciale prin asigurarea complementarității derulării orelor on-line, cu platforme de învățare, manuale digitale și materiale auxiliare necesare unui proces complet și complex.

În acest context, Ministerul Educației a proiectat și dezvoltat un portal de informare, care să sprijine activitatea didactică, instrument online dedicat tuturor celor interesați de contextul educativ și sanitar în care se va desfășura activitatea în anul școlar/universitar 2020-2021, ca urmare a evoluției pandemiei de COVID-19. Pe acest site pot fi accesate repere metodologice elaborate în vederea consolidării achizițiilor din anul școlar 2019 -2020, pentru învățământul preșcolar, primar, gimnazial și liceal, profesional și tehnic, vocațional, precum și pentru învățământul special. În anul 2020 a fost lansată platforma Digital pe educared.ro (digital.educared.ro), un spațiu creat pentru toate cadrele didactice care doresc să valorifice noile tehnologii în activitățile de învățare cu elevii, platformă dezvoltată de echipa proiectului „Curriculum Relevant, Educație Deschisă pentru toți” - CRED, cu sprijinul experților Centrului Național de Politici și Evaluare în Educație (CNPEE). În acest spațiu virtual - digital.educared.ro - sunt centralizate mai multe tipuri de resurse digitale și informații utile, în activitățile educaționale desfășurate. Toate resursele colectate pe platformă sunt gratuite. Cadrele didactice au avut posibilitatea de a accesa resurse de învățare necesare pentru susținerea activităților la distanță cu elevii, instrumente digitale cu ajutorul cărora pot fi dezvoltate astfel de resurse, platforme de învățare colaborativă, adaptată contextului clasei de elevi (și resurselor de la nivel de școală), dar și instrumente utile de comunicare și colaborare la distanță, precum și comunități de învățare în care pot fi împărtășite experiențe și resurse cu alți colegi de disciplină. Platforma pusă la dispoziție

de Ministerul Educației conține, de asemenea, o secțiune de Resurse Educaționale Deschise – RED, centralizate în secțiunea „Resurse ISE” a site-ului. Totuși resursele educaționale virtuale sunt insuficiente și nu sunt adaptate tuturor situațiilor de învățare.

Obiective

O1. Dezvoltarea unui ecosistem digital care să permită extinderea dobândirii competențelor digitale la nivelul învățământului preuniversitar.

O2. Crearea cadrului de utilizare a mediului online pentru evaluările naționale, care permite testarea la distanță, prin dezvoltarea unui sistem de evaluare și testare securizat la distanță

Implementare

Etapele investiției vor urmări:

1. crearea de conținut educațional pentru revizuirea platformei manualelor digitale (manuale.edu.ro), prin completarea cu auxiliare școlare în format digital, pentru învățământul preuniversitar;
2. crearea de conținut educațional digital ca resurse accesibile pentru trei niveluri de aprofundare diferențiată a cunoașterii: remedială, accesibilă, performanță (manuale digitale, materiale didactice digitale, lecții digitale/interactive/video, cursuri inovative opționale, aplicații multitouch, jocuri educaționale multiplayer etc.) ;
3. dezvoltarea unor resurse educaționale incluzive, prin elaborarea și implementarea de programe accesibile de alfabetizare digitală pentru elevii cu dizabilități, sportivi, elevi spitalizați, etc;
4. dezvoltarea unei platforme de evaluare a competențelor elevilor securizată, a căror specificații tehnice vor fi elaborate pe baza celor mai bune practici europene și a unei analize de nevoi realizată la nivel național.

Resursele Educaționale Deschise provoacă o schimbare majoră în educație. Cu ajutorul acestui tip de resurse se trece la un sistem de învățare deschis. Utilizarea judicioasă a RED, în combinație cu metodologii pedagogice adecvate, cu obiecte de învățare bine concepute și cu activități diverse de învățare, poate oferi o gamă mai largă de opțiuni pedagogice inovatoare. Pentru dezvoltarea celor 3 tipuri de RED menționate mai sus va fi lansat un apel de proiecte în sistem competitiv, pentru dezvoltarea conținutului pedagogic digital pentru diferite nivele, adaptate diferitelor tipuri de utilizatori, în acord cu Cadrul european al competenței digitale pentru cetățeni (DigComp), precum și pentru elaborarea și asigurarea funcționalității și mentenanței platformei de evaluare a elevilor. Astfel, prin aceasta investiție se are în vedere **extinderea platformei manuale.edu.ro, prin adaugarea de auxiliare didactice pentru toate disciplinele și pentru toate clasele de gimnaziu, precum și crearea de conținut educațional digital, ca resurse accesibile pentru niveluri de aprofundare diferențiată a cunoașterii, inclusiv crearea de cursuri inovative opționale.**

Aceste resurse educaționale deschise vor fi dezvoltate în cadrul unui apel de proiecte competitiv, de către furnizori cu experiența în dezvoltarea de materiale didactice digitale și verificate calitativ de o comisie de specialitate de la ME.

Se vor elabora diferite tipuri de RED, materiale pentru învățare diferențiată, pentru elevii cu CES, astfel încât să existe o ofertă variată de materiale în format digital, care să fie apoi adaptată de profesori diferitelor categorii de elevi. Se va elabora un caiet de sarcini cu specificații clare și se va constitui la nivelul ME o echipă multidisciplinară de analiză a calității RED care vor fi elaborate de furnizori specializați, încă din etapa de elaborare a caietelor de sarcini, pentru ca acestea să fie adaptate nevoilor unor categorii de elevi, să îndeplinească standardele de calitate și să fie complementare celor dezvoltate prin POEO și POCIDIF, POC etc.

Complementaritate

Măsurile propuse sunt complementare cu cele din proiectul POCU, CRED, activitatea 2.2 în care vor fi dezvoltate 7200 RED, precum și cu activitățile propuse să fie finanțate prin POEO care vizează dezvoltarea de Resurse Educaționale Deschise pentru elevii cu competențe scăzute în citit, matematică și științe, dar și cu proiectul EDULIB, Platforma digitală cu resurse educaționale deschise - Biblioteca virtuală, care are ca obiectiv crearea unei platforme digitale cu resurse educaționale deschise, în special pentru licee, facilitând accesul liber la manuale în format electronic și la alte resurse educaționale electronice. De asemenea, și prin POCIDIF vor fi finanțate o serie de centre educaționale online care vor conține resurse educaționale deschise, dedicate altor tipuri de beneficiari decât cele dezvoltate prin PNRR.

Ajutor de stat

Nu este cazul, nu sunt vizate activități economice, resursele educaționale deschise vor fi puse la dispoziția elevilor gratuit. Nu sunt implicate elemente de ajutor de stat nici la nivelul furnizorilor de servicii având în vedere că resursele educaționale deschise vor fi dezvoltate în cadrul unui apel de proiecte competitiv.

Grup țintă: toți elevii din învățământul preuniversitar pot fi beneficiarii platformei de evaluare și a resurselor educaționale deschise dezvoltate.

Perioada de realizare a investiției: Gradual, până în 2025.

I13. Schemă de finanțare pentru digitalizarea universităților

Provocări adresate

§ Universitățile se confruntă în prezent cu **nevoia de schimbare a pedagogiei, care să valorizeze implicarea mai activă și autonomă a studenților în propria formare, utilizarea tehnologiei și a resurselor de tip open access**, astfel încât să dezvolte o relație nouă cu societatea, dincolo de rolul lor tradițional în generarea, diseminarea și transferul de cunoaștere, accentuând și legătura

bidirecțională cu societatea, în logica open science. Este semnalată în acest sens nevoia de investiții în echipamente pentru facilitarea învățării și inovării. Sunt necesare măsuri specifice pentru a sprijini digitalizarea tuturor serviciilor la nivel național și pentru a spori gradul de conștientizare cu privire la relevanța și beneficiile adoptării tehnologiilor digitale, prin implicarea universităților care să trebuie ofere mai multe căi flexibile de învățare și creșterea abordărilor transdisciplinare. În acest sens, dotarea universităților cu centre digitale pentru crearea unor campusuri de învățare hibridă și alianțe tehnologice vizează deschiderea universităților către societate, prin oferirea de programe de studiu relevante și flexibile.

§ Noile tehnologii, numite uneori **tehnologii noi și emergente**, pot fi un rezultat al cercetării din universități sau institute specializate, precum și al inovării prin start-ups, în perioada de creștere a acestora sau chiar în companii cu o mai îndelungată experiență. Transferul tehnologic implică, în general, competențe care nu se regăsesc între cele care sunt deținute de cei activi sau în curriculum, respectiv programe de studiu. Realizarea unei analize care pornește, de exemplu, de la specializările inteligente și se finalizează cu portofoliul competențelor necesare a fi mobilizate pentru implementări comprehensive, realizată pe întreaga verticală definită de complexitatea competențelor, ar permite definirea unor calificări/specializări ce pot fi asociate nivelurilor de calificare. Acestea pot fi ulterior atribuite nivelurilor de învățământ care le pot forma prin organizarea programelor de studiu universitare.

§ Consiliul Național al Rectorilor reunește rectorii instituțiilor de învățământ superior pentru a aduce vocea și valorile universităților în dezbateri publice. Reprezintă o forță pentru propuneri, dezvoltare regională și negocieri cu autoritățile publice, diferitele rețele de învățământ superior, parteneri economici și sociali, instituții naționale și internaționale, reacționând și provocând evoluțiile din învățământul superior prin transformare și inovare. Ca organism de reprezentare națională a sistemului de învățământ superior, aceasta va fi principalul partener al autorităților guvernamentale în vederea asigurării coerenței implementării reformei în domeniul învățământului superior susținute prin PNRR. Odată cu trecerea la era creșterii ecologice și echitabile, învățământul terțiar se află în inima agendei de dezvoltare bazate pe inovare și este vital pentru maximizarea potențialului capitalului uman. CNR ca factor de suport și informare pentru decizia politică are rolul de a colabora cu practicieni, cercetători și mediul economic pentru a sprijini strategic investițiile în construcția de capacități, în crearea de oportunități, în aplicarea cunoștințelor de la nivel global pentru a angaja economia cunoașterii la toate nivelurile. Într-un context de schimbări profunde în sectorul învățământului superior, Consiliul Național al Rectorilor are de asemenea rolul de a sprijini și de a promova universitățile și valorile acestora atât în țară, cât și în străinătate, de a crea un parteneriat puternic cu mediul economic. CNR sprijină dezvoltarea unui eco-sistem de învățământ terțiar echitabil, favorabile incluziunii, dar și dinamic și inovator, relevant pentru piața muncii.

Obiective

O1. Redefinirea guvernantei universitare, inclusiv a guvernantei funcționale multi-nivel a pregătirii pentru meserii emergente prin reconceptualizarea guvernantei universitare, de tip Open Source (atât pentru meserii emergente, cu accent asupra Comitetelor Sectoriale, cât și a teritorializării pregătirii, cu accent asupra dimensiunii regionale).

O2. Sprijinirea dotării instituțiilor de învățământ superior cu dispozitive și platforme digitale de e-learning și administrative, pentru a răspunde provocărilor generate de pandemia COVID-19, pentru crearea noilor competente ale viitorului prin mecanisme de inovarea permanentă a programelor de studiu.

Reforma - Dezvoltarea mecanismelor de îmbunătățire a guvernantei universitare, inclusiv un mecanism de adecvarea programelor de studii la dinamica meseriilor emergente, dezvoltarea de noi modalități flexibile de predare și învățare

Este vizată dezvoltarea unui program național pentru încurajarea dialogului dintre învățământ și sectoarele economice înalt tehnologizate, cu potențial de dezvoltare și inovare, prin organizarea unităților de învățământ în clustere dedicate formării în meserii emergente, care reunesc unități de învățământ preuniversitar, instituții de învățământ terțiar, structuri de cercetare și companii. Acestea vor lansa rute cross-curriculare de științe aplicate (teoretic-vocațional-tehnologic). Aceasta se va realiza etapizat prin:

§ Analiza din punct de vedere al guvernantei funcționale a tuturor structurilor regionale dedicate dezvoltării capitalului uman;

§ Dezvoltarea parteneriatelor efective cu clusterelor care promovează inovarea în dezvoltarea regională, între care și cele dedicate domeniului IT;

§ Urmărirea dobândirii de către studenți a unor competențe specifice meseriilor emergente, prin stimulente acordate universităților și flexibilizarea traseelor de învățare;

§ Încurajarea programelor de studii și a specializărilor inteligente, determinate în baza unui amplu proces de reflecție și consultare națională, până în 2026.

Responsabili - ME, Operatori economici, Instituții de învățământ superior, CNR, comitete sectoriale

Perioada de realizare - Q4 2021

Implementare

I. ME va adopta cadrul legislativ de aprobare a mecanismului de adecvarea programelor de studii la dinamica meseriilor emergente, pentru dezvoltarea de noi modalități flexibile de predare și învățare și va adapta nomenclatorul domeniilor și al specializărilor/programelor de studii universitare la ISCED care include și programele cross-disciplinare.

II. Prin dezvoltarea capacității operaționale a CNR, va deveni un organism de reprezentare națională a sistemului de învățământ superior, devenind principalul partener al autorităților guvernamentale în vederea asigurării coerenței implementării reformei în domeniul învățământului superior susținute prin PNRR. CNR va fi un organism suport pentru acțiunile comune de îmbunătățire a calității managementului, va participa activ la construcția Spațiului european de învățământ superior și la cooperarea internațională în diferite domenii oferind o activitate integratoare în serviciul Universităților, va organiza schimbul de resurse și abilități stabilind condițiile generale de utilizare, va oferi o sinergie de competențe, expertiză, activități de rețea și formarea personalului din învățământul superior, va identifica noi căi de cooperare între Universități și mediul de afaceri, va încuraja contribuția instituțiilor de învățământ superior la capacitatea de inovare europeană. Ca organism de cooperare între unitățile de învățământ superior, aceasta va deține o sinergie de know-how, oferind suport tehnic universităților în domeniul digitalizării și nu numai. Consiliul Național al Rectorilor, ca grup de interes public pentru organizarea cadrului de cooperare de calitate între membrii săi, va putea organiza acțiunile comune, va dispune de o ofertă de software performantă care să sprijine schimbările și modernizarea Universităților. Se va asigura că nevoile Universităților sunt cunoscute și colectate, va menține și dezvolta aplicații de management adaptate profilului și mediului de afaceri, va încuraja schimbul de resurse și abilități, va oferi o sinergie de competențe, expertiză, activități de rețea și formarea cooperarea cu angajatorii. Va identifica noi căi de colaborare între parteneri universitari și mediul economic, va sprijini formarea unor noi modele internaționale de cooperare între Universități și mediul de afaceri, va asigura contribuția instituțiilor de învățământ superior la capacitatea de inovare europeană, va asigura conducerea grupurilor de lucru tematice, oferirea de informații structurate și partajate pe site-ul său web. CNR va avea capacitatea de a răspunde nevoilor Universităților membre în momente dificile precum cel din pandemie, cu accent pe sprijinirea activității online. Va optimiza infrastructura de educație online prin centru de conferințe video și platformă digitală, dezvoltarea și diversificarea suporturilor de comunicare pentru elevi și profesori. Va dispune de o platforma pedagogică ce va fi un serviciu web care va furniza studenților documente și suporturi pedagogice, platformă de educație la distanță, chestionare de autoevaluare sau autoinstruire, instrumente de comunicare. Va avea ca funcționalități instrumente de comunicare, instrumente organizatorice, instrumente de producție a resurselor educaționale.

Pentru restructurarea CNR și dezvoltarea mecanismelor de îmbunătățire a guvernanței universitare a fost estimat un buget de 20 mil euro.

Perioada de realizare - Q2 2022

II. Investiții pentru crearea universităților digitale, prin modernizarea instrumentelor și metodelor de predare, optimizarea utilizării resurselor educaționale online, încurajarea programelor noi de studiu

Centrele Universitare/Centre de Excelență/ Centre de Cercetare care să sprijine organizațiile publice și private, precum și factorii de decizie, să reimagineze, să redefinească, să înțeleagă și să

răspundă la evoluțiile noilor tehnologii și sisteme informaționale, precum și la modificările revoluționare asociate de tip societal și instituțional. Centrele vor activa în domenii care reprezintă unele dintre cele mai mari provocări ale epocii actuale - de la abordarea mecanismelor de degradare socială și de mediu până la înțelegerea impactului inteligenței artificiale și al automatizării asupra vieții cotidiene, cu un focus dedicat pe domeniul tehnologiilor digitale noi și emergente (de ex. Internet of Things și tehnologii blockchain) și pe modul în care acestea pot fi utilizate pentru a îndeplini atât obiectivele de dezvoltare cât și obiectivele sociale. Transformarea digitală determină tranziția către o utilizare masivă a tehnologiilor digitale în diverse sectoare ale economiei și societății, care îmbunătățesc sau înlocuiesc produsele și serviciile tradiționale. Transformarea digitală oferă un potențial enorm de inovare și se aplică multor industrii (de ex. logistică, inginerie medicală, industria auto) precum și tendințelor sociale (de ex. modul de guvernare sau modul în care are loc cercetarea științifică). Trecerea de la tradițional la digital în învățământul superior necesită o schimbare fundamentală în modul în care universitățile lucrează, învață și livrează abilități noi.

Centrul Universitar/Centrul de Excelență/ Centrul de Cercetare este dedicat înțelegerii rolului tehnologiilor digitale în realizarea a trei transformări fundamentale necesare pentru succesul pe piața globală, urmărind atingerea următoarelor rezultate:

- Îmbunătățirea modului de comunicare universitate studenți și crearea condițiilor pentru lucrul în echipă în spațiul virtual;
- Automatizarea proceselor administrative interne;
- Îmbunătățirea managementului sistemului de conținut educațional, inclusiv migrarea către platforme educaționale bazate pe realitate augmentată/realitate virtuală;
- Crearea unei infrastructuri CDI care să permită abordarea tematicilor digitale moderne, de tipul AI, IoT, tehnologii de tip blockchain etc. prin dezvoltarea de platforme de tip cloud-oriented.

Centrele Universitare pentru Transformare Digitală vor constitui poli regional de competență în domeniul tehnologiilor aditive de tip 3D prin realizarea de infrastructuri publice de cercetare care să permită concretizarea tuturor fazelor de la proiectare la realizarea unui produs finit. Rezultatul va fi realizarea unor „3D Printing One Stop Shops” care să acopere toate sectoarele tehnologiei de imprimare 3D, adică cercetarea de bază, prototiparea, integrarea, testarea, dezvoltarea de noi aplicații și asigurarea de instruire pentru utilizatori. Centrele Universitare pentru Transformare Digitală vor oferi instrumentele necesare și vor asigura sprijin cu expertiză în imprimarea 3D pentru cercetători, studenți și IMM-uri locale, determinând inovații și noi oportunități de afaceri în regiune.

În contextul actual, cu evoluții rapide în plan strategic și tehnologic, demersul de asigurare a securității cibernetice constituie o paradigmă în continuă evoluție. Spațiul cibernetic este caracterizat de dinamism, complexitate și imprevizibilitate. Din perspectiva securității, acest domeniu se transformă ca urmare a intensificării amenințărilor asociate. Centrele Universitare

pentru Transformare Digitală vor răspunde acestor provocări prin crearea de poligoane de securitate cibernetică (cyber-range) - un mediu virtual utilizat pentru instruirea profesioniștilor în domeniul securității și dezvoltarea tehnologiei specifice în vederea detectării și prevenirii atacurilor cibernetice din lumea reală.

Implementare

Vor fi acordate granturi universităților pentru a crește competitivitatea internațională a concentrărilor academice și/sau pentru a dezvolta programe academice comune în domenii cu relevanță socio-economică (smart specialisation) în val max de 4.97 mil euro/proiect, în sistem competitiv, în cadrul unui apel cu o alocare totală de 224 mil euro, pentru următoarele tipuri de investiții în infrastructura digitală universitară și în crearea de competente digitale avansate a studenților și a personalului didactic universitar:

1. Cercetare – Inovare-Europe Digital Decade Skills & Infrastructură/ Alianțe naționale & internaționale – partajare de resurse și competențe/ Politica Open Science – Open; Transfer tehnologic, Antreprenoriat – SpinOffs & StartUp Academy - Se vor dezvolta centre de cercetare-inovare care utilizează technology Industry 4.0 și Activatori (Enablers) Industry 5.0 în domenii specifice de expertiză ale universităților/alianțelor. Securitate cibernetică, GDPR, proprietate intelectuală

2.E-learning și hybrid Platforme locale/ Medii de formare specifice – Laboratoare/Echipamente și consumabile pentru testare- Integrare cu axa de C-I prin transferul rezultatelor și consolidarea competențelor emergente în funcție de cerințele UX-user experience la nivel de domeniu de pregătire pentru internaționalizare & compatibilizare europeană. Producție de conținut și partajare de resurse digitale – inclusiv VR, AR, MR/ Roadmap de dezvoltare curriculară a domeniilor de educație inteligentă, Biblioteci virtuale partajate/ Centre de resurse/Laboratoare și Demo Center virtuale/ Aplicații & software

3.Corespondență cu Europe Digital Decade – Digitalization of Public Services/ Optimizarea administrării resurselor la nivel de universitate/Management academic Aplicații de management

Se vor dezvolta Rețele locale integrate pentru:Automatizarea proceselor interne – inclusiv AI/ Digitalizarea managementului documentelor și a fluxurilor informaționale pentru îmbunătățirea continuă a calității serviciilor academice

4. Experiența Campus - Îmbunătățirea serviciilor pentru studenți/ Reducerea timpilor de așteptare/ Implicare ”verde”; SRM – Student Relationship Management/ Calitatea vieții în campus – inclusiv Digital Green

Echipamente – inclusiv IOT/ Sisteme HVAC – confort și eficiență energetică

5.Realizare de platforme de tip cloud-oriented

6. Realizare „3D Printing One Stop Shop” Imprimantă 3D de tip FDM (Fused Deposition Modelling); Aplicații - Prototipare Rapidă în automotive, componente robotice nemetalice, textile printate 3Df

Imprimantă 3D de tip SLA (Stereolithography) Aplicații - Prototipare componente de dimensiuni mari, printare proteze nemetalice, Imprimantă 3D de tip Polyjet

7. Organizarea programelor universitare și postuniversitare de formare, pentru utilizarea tehnologiilor inovative și de dobândirea de competențe digitale avansate

Se are în vedere dezvoltarea unor programe de formare pentru:

§ Dezvoltarea competențelor profesionale și digitale ale studenților de la licență, master și doctorat, prin participarea în programe de practică și cercetare;

§ Dezvoltarea competențelor digitale și de cercetare ale personalului didactic și de cercetare, prin participarea în proiecte de cercetare și practică

§ Dezvoltarea modulelor /unităților de învățare care conduc la formarea prioritară a competențelor emergente organizate și certificate în format microcredit/microcalificare.

§ Dezvoltarea competențelor digitale avansate ale specialiștilor din zona IT pentru tehnologii emergente – Quantum Computing, AI, Blockchain, IoT, etc. - cu efectul creșterii valorii adăugate a serviciilor și produselor dezvoltate de către companiile din domeniul IT&C românești și pentru a rămâne o economie competitivă la nivel mondial:

§ Derularea de programe de training pentru upskilling prin intermediul Digital Innovation Hubs etc

Perioada de realizare - gradual, până în 2026

Instituția responsabilă este Ministerul Educației, în colaborare cu Consiliul Național al Rectorilor și instituțiile de învățământ superior, în parteneriat cu ONG-uri și alți parteneri privați.

Riscuri și soluții

Risc - Lipsa de interes a universităților pentru aceste tipuri de echipamente sau achiziționarea lor prin intermediul altor programe

Soluții- Promovarea în cadrul universităților a oportunităților oferite de finanțarea oferită prin PNRR.

Risc - Lansarea unor linii de finanțare insuficient adaptate noilor contexte, în condițiile revenirii la învățarea în format fizic.

Soluție- Adoptarea tehnologiilor digitale în învățământul superior se va baza pe o strategie holistică, bine concepută și integrată care să ia în considerare tehnologiile ca un factor cheie pentru toate procesele și activitățile instituționale viitoare.

Complementaritate

În România există în prezent doar 12 centre de inovare digitală care au fost declarate câștigătoare ale apelului organizat de Autoritatea Română pentru digitalizare. Universitățile care vor primi finanțare în cadrul apelului nu vor putea să acceseze alte surse de finanțare prin alte tipuri de programe, de ex POCIDIF, pentru aceleași tipuri de investiții.

Ajutor de stat

Achizițiile de echipamente vor fi destinate exclusiv instituțiilor de învățământ superior publice, finanțate exclusiv din surse de stat sau în care elevii sau părinții lor plătesc contribuții financiare (taxe de înscriere sau de studii) care reprezintă doar o fracțiune din costurile reale ale serviciului, prin urmare nu intră sub incidența ajutorului de stat, întrucât entitatea nu desfășoară activități economice (a se vedea prevederile pct. 28 și 29 din Comunicarea Comisiei privind noțiunea de ajutor de stat astfel cum este menționată la articolul 107 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene).

În cazul în care entitatea desfășoară atât activități neeconomice cât și economice, finanțarea publică va intra sub incidența normelor privind ajutorul de stat numai în măsura în care acoperă costurile legate de activitățile economice în cauză. Prin urmare, se va impune obligația ca beneficiarul să organizeze contabilitate separată a acestor tipuri de activități, astfel încât finanțarea publică să fie acordată numai pentru activitățile neeconomice și să nu existe subvenționare încrucișată a activităților economice.

La nivelul furnizorilor de echipamente, pentru a exclude elementele de natura ajutorului de stat, va fi organizată o procedură de licitație transparentă, deschisă, nediscriminatorie, astfel încât să fie plătit prețul pieței.

Grup țintă: studenții, personalul didactic și auxiliar din învățământul superior, universitățile publice, în parteneriat cu ONG sau alți parteneri privați.

Perioada de realizare a investiției: Gradual, până în anul 2025.

Unități de învățământ reziliente

R5. Modificarea și eficientizarea cadrului normativ pentru asigurarea standardelor de siguranță și calitate, prietenoase cu mediul, în unitățile de învățământ preuniversitar și universitar

Provocări

Starea, locația și tipul infrastructurii educaționale au impact nu numai asupra accesului la educație, ci și asupra calității acesteia. În acest sens asigurarea bazei materiale minime (clădiri reabilitate/modernizate, condiții sanitare necesare pentru funcționare, dotarea cu echipamente, material

didactic, etc) pentru desfășurarea actului educațional sunt condiții esențiale pentru descurajarea absenteismului și reducerea fenomenului de părăsire timpurie a școlii, pentru creșterea ratei de absolvire și tranziție spre niveluri superioare de educație. Datele evidențiază că puțin peste jumătate (56%) din elevii români învață în școli supraaglomerate. Astfel, infrastructura de educație din România este inadecvată pentru un număr mare de elevi (peste 1,2 milioane).

În ceea ce privește mediul rural, demersul pentru asigurarea infrastructurii educaționale de calitate este necesar cu atât mai mult cu cât a avut loc un proces de raționalizare a rețelei școlare, prin închiderea acelor unități care nu aveau un număr suficient de elevi și preluarea activităților de către unități de învățământ apropiate, în general aflate în centrele de comună, cu asigurarea transportului elevilor. S-a urmărit, prin concentrarea resurselor umane și materiale, o eficientizare a cheltuielilor pentru educație, o sporire a atractivității pentru elevi și cadre didactice și, nu în ultimul rând, creșterea calității educației oferite. Aceste ”școli de centru” au nevoie de o infrastructură performantă, în condițiile în care, pe de o parte, 70% din școlile care necesită reabilitare se află în mediul rural și, pe de altă parte, copiii care provin din mediul rural fac parte din grupurile dezavantajate educațional, în primul rând din punctul de vedere al calității educației oferite.

Aproximativ 14% din școlile din România funcționează fără autorizație sanitară; cauzele unei astfel de situații pot fi: lipsa unui sistem adecvat de alimentare cu apă și/sau încălzire, precum și lipsa grupurilor sanitare adecvate. Similar celor menționate anterior, școlile fără autorizație sanitară sunt, proporțional, mai numeroase în mediul rural comparativ cu mediul urban. În mediul rural, una din cinci școli nu are autorizație sanitară, comparativ cu o școală din douăzeci în mediul urban. Mai ales în mediul rural, până la 80% dintre clădirile cu destinația învățământ nu au autorizație de securitate la incendiu.

De asemenea, peste jumătate dintre unitățile de învățământ secundar din România nu sunt dotate cu laboratoare, situație care are un impact negativ asupra a peste 845.000 de elevi. Legislația actuală nu prevede obligativitatea ca unitățile școlare să fie dotate cu laboratoare, însă școlile trebuie să dispună de un nivel adecvat de dotări (echipamente) și resurse care să sprijine atingerea obiectivelor programei școlare și ale procesului didactic.

Deciziile privind investițiile în infrastructura educațională din România vor lua în considerare factori contextuali precum schimbările demografice, alternativele de transport pentru elevi și nevoile pieței forței de muncă. Aceste investiții vor fi prioritizate pe baza unui set de criterii holistice, echitabile, bazate pe date concrete, integrate într-un cadru strategic unitar.

Investițiile în infrastructură sunt planificate în prezent în conformitate cu legislația în vigoare: Legea educației naționale (Legea nr. 1/2011), Legea 50/1991 privind autorizarea executării lucrărilor de construcții, cu modificările și completările ulterioare; Legea nr. 10/1995 privind calitatea în construcții, republicată în MO nr.689/11.09.2015 cu modificările și completările ulterioare; Legea nr. 307/12.07.2006 privind apărarea împotriva incendiilor, cu modificările și completările ulterioare; Hotărârea Guvernului nr. 273/14.06.1994 privind aprobarea Regulamentului de recepție a lucrărilor de construcții și instalații aferente acestora, cu modificările

și completările ulterioare; Hotărârea Guvernului nr. 1072/11.09.2003 privind avizarea de către Inspectoratul de Stat în Construcții a documentațiilor tehnico-economice pentru obiectivele de investiții finanțate din fonduri publice, cu modificările și completările ulterioare; Hotărârea Guvernului nr. 907/29.11.2016 privind etapele de elaborare și conținutul-cadru al documentațiilor tehnico-economice aferente obiectivelor/proiectelor de investiții finanțate din fonduri publice cu modificările și completările ulterioare; Hotărârea Guvernului nr. 225/26.03.2014 pentru aprobarea Normelor metodologice privind prioritizarea proiectelor de investiții publice cu modificările și completările ulterioare; Ordinul nr. 901/05.05.2015 privind aprobarea Metodologiei de emitere a avizului tehnic de către Inspectoratul de Stat în Construcții – I.S.C. pentru documentațiile tehnico-economice aferente obiectivelor de investiții finanțate din fonduri publice; Ordin nr. 129/25.08.2016 pentru aprobarea Normelor Metodologice privind avizarea și autorizarea de securitate la incendiu și protecție civilă; Ordin nr. 1.456 din 25 august 2020 pentru aprobarea Normelor de igienă din unitățile pentru ocrotirea, educarea, instruirea, odihna și recreerea copiilor și tinerilor. Cadrul noilor standarde privind infrastructura școlară vor aduce modificări unora din aceste acte normative. În prezent, este în vigoare pentru stabilirea standardelor privind dotările unităților de învățământ (dimensiuni, număr pentru mobilier și obiecte sanitare) este în vigoare Ordinul ME 1456/2020. Tot aici sunt reglementări despre dotările laboratoare și ateliere (fără a se preciza minimul de dotări).

Obiective

O1. Stabilirea unor standarde minime pentru infrastructura unui sistem de educație modern și sustenabil prin actualizarea cadrului normativ privind standardele de siguranță și calitate a unităților de învățământ, indiferent de anul construcției;

O2. Definirea de standarde moderne pentru școlile nou construite.

Se consideră că o școală este sigură și rezilientă în momentul în care întrunește următoarele condiții:

- rezistență corespunzătoare la seisme;
- reziliență corespunzătoare la furtuni;
- reziliență la inundații;
- sisteme corespunzătoare și adecvate de încălzire și de răcire;
- siguranță la incendiu;
- sisteme corespunzătoare de ventilație și de calitate a aerului;
- sisteme adecvate și corespunzătoare de apă și canalizare.

O școală incluzivă le oferă tuturor copiilor egalitate de șanse pentru a învăța și a dezvolta capacitățile necesare pentru a se dezvolta prin:

- acces general;
- spații adecvate vârstei și diferențiate;
- acces echitabil.

O școală sustenabilă întreprinde acțiuni pentru a reduce și a se adapta la schimbările climatice și sustenabile:

- eficiență energetică;
- valorificarea energiei regenerabile;
- zero deșeuri;
- bine întreținută.

Implementare

În vederea implementării acestei reforme, ministerele cu responsabilitate în stabilirea standardelor vor actualiza legislația în conformitate cu provocările specifice aferente sistemului educațional, pentru a asigura desfășurarea procesului educațional în condiții de siguranță, cu respectarea standardelor ISU. De asemenea, standardele vor fi actualizate pentru a permite obținerea autorizațiilor în cazul situațiilor unităților de învățământ care dispun de clădiri vechi. Ministerul Educației va constitui, împreună cu Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației, precum și cu alte instituții cu rol în elaborarea, implementarea și verificarea standardelor de siguranță și calitate, grupuri de lucru pentru a stabili prioritățile și caracteristicile specifice necesare standardizărilor. Se va acorda o atenție specială unităților și instituțiilor de învățământ din zone cu risc ridicat seismic și clădirilor ce fac parte din categoria de patrimoniu.

Beneficiari vizați

Unitățile de învățământ preuniversitar, instituțiile de învățământ universitar care dețin clădiri care nu îndeplinesc standardele de siguranță și calitate.

Riscuri și soluții

Risc: Dificultăți apărute în corelarea tuturor instituțiilor implicate în stabilirea standardelor, pe de o parte și specificul desfășurării actului educațional, pe de altă parte.

Soluție: Constituirea unor grupuri de lucru tehnice care să asigure coordonarea tuturor instituțiilor implicate.

Crearea cadrului legal/aprobare de guvern

Noile standarde de siguranță și calitate acestea vor fi elaborate de specialiști și aprobate de guvern prin metodologii și acte normative specifice.

Perioadă de implementare: 2022

I14. Scheme de finanțare pentru sistemul educațional universitar pentru atingerea standardelor de siguranță și calitate

Provocări adresate

Multe universități dispun de spații insuficiente pentru cazarea studenților, iar cererea suplimentară pentru locuri de cazare pentru studenți este justificată în special în condițiile creșterii numărului de studenți din mediul rural. Peste 50% dintre studenții înscriși în primul an de licență provin din alte localități, ceea ce arată că existența căminelor reprezintă o condiție importantă de infrastructură. În universitățile situate în marile orașe, cei mai mulți dintre studenți provin din alte județe. Acesta este, în mod special, cazul academiilor militare în care majoritatea studenților (70%) au domiciliul în alte județe. Aceasta indică faptul că cererea sau presiunea pentru locurile de cazare în cămine studențești diferă în funcție de numărul de studenți înscriși în respectivă universitate și de specializarea programelor oferite.

Modul de învățare tradițional s-a schimbat, iar studenții caută spații modern amenajate, flexibilitate și un mediu de învățare plăcut. În plus, Direcția de Sănătate Publică a solicitat universităților crearea unor astfel de spații de relaxare pentru studenți. De aceea, pentru învățământul universitar sunt necesare investiții în infrastructură pentru cantine și spații de recreere și lectură, cu respectarea standardelor de siguranță și calitate, pentru a asigura o dimensiune incluzivă accesului studenților proveniți din categorii defavorizate. Locurile în căminele nou construite vor fi oferite cu prioritate studenților care îndeplinesc condițiile de obținere a burselor sociale.

Obiectiv

O1. Asigurarea rezilienței campusurilor universitare, conform standardelor de siguranță și calitate, pentru asigurarea dimensiunii sociale/incluzive a învățământului superior.

În ceea ce privește infrastructura universitară, se au în vedere cu precădere investițiile care au o dimensiune incluzivă, pentru creșterea numărului de locuri din cantine și cămine și pentru crearea de spații de lectură și petrecerea timpului liber, dedicate studenților proveniți din medii socio-economice defavorizate, cu dizabilități, unele minorități etnice sau din familii monoparentale etc, care vor avea prioritate în obținerea unui loc în noile campusuri construite.

Implementare

Astfel, ca urmare a implementării reformei R5, Ministerul Educației, împreună cu Ministerul Dezvoltării, Lucrărilor Publice și Administrației vor clasifica tipurile de intervenții necesare pentru obținerea avizelor necesare standardelor de siguranță și calitate. Se urmărește construirea și extinderea spațiilor clădirilor campusurilor universitare pentru crearea de noi locuri de masă, cazare și spații de lectură și recreere, dedicate studenților proveniți din medii socio-economice defavorizate, prin acordarea unor granturi competitive dedicate universităților de stat. În același

timp, Ministrul Educației, prin Inspectoratele Școlare Județene, va inventaria nivelul dotărilor din unitățile de învățământ preuniversitar, în vederea asigurării unui standard de calitate unitar, pentru a asigura un proces educațional de calitate pentru toți elevii, atât din mediul urban cât și din mediul rural.

Grup țintă

Elevi și studenți din învățământul de stat

Perioada de realizare a investiției: 2022-2025

I15. Școli verzi: Scheme de finanțare pentru tranziția către un sistem de educație sustenabil și verde

Provocări adresate

Alternativele de transport pentru elevi sunt insuficiente, cu foarte puține opțiuni în zonele rurale și navete lungi în cele urbane, ceea ce limitează accesibilitatea. Școlile din mediul rural sunt mai puțin accesibile și dispun de mai puține variante de transport. De asemenea, probabilitatea ca profesorii să facă naveta este mult mai mare în zonele rurale decât în cele urbane. Școlile urbane însă înscriu mai mulți elevi care, în medie, fac navete mai lungi către și dinspre școală, atât în ceea ce privește durata, cât și distanța. Tocmai de aceea transportul elevilor este și el important atunci când se iau decizii privind investițiile în infrastructura de educație. Investițiile vizează îmbunătățirea condițiilor de transport în zonele slab deservite prin furnizarea de microbuze școlare verzi și a infrastructurii aferente, în zonele cu declin demografic.

O altă componentă importantă a transformării învățământului într-un sistem verde o reprezintă asigurarea mobilității prin microbuze/autobuze ecologice, prietenoase cu mediul și cu un consum energetic redus. Această componentă completează reforma R2, asigurând mijloace de deplasare pentru elevii aflați în zone cu populație scăzută, facilitând accesul la educație de calitate a acestora, cu protejarea mediului în același timp. Soluțiile pentru soluționarea nevoilor de transport vor fi analizate cu autoritățile regionale și locale, din zonele izolate, unde elevii trebuie să parcurgă distanțe mari până la școală și care vor propune alternative eficiente de rezolvare. În privința microbuzelor școlare, deși crescut numărul acestora de-a lungul timpului, în continuare nu sunt suficiente pentru cei aproape 70.000 de elevi care în momentul de față sunt deserviți insuficient. Asigurarea transportului, pentru ca elevii să ajungă la școală ușor și în siguranță este o prioritate a ME. De menționat că ultima investiție centralizată în microbuze școlare a fost realizată în 2012, acestea ajungând la capătul duratei de funcționare. De asemenea, pentru a asigura complementaritatea măsurii, Ministerul Educației va avea în vedere, prin intermediul unităților administrativ-teritoriale, achiziționarea la nivel de sistem a 1800 microbuze electrice.

Obiective

O1. Asigurarea sustenabilității unităților de învățământ preuniversitar prin tranziția la școli verzi și mobilitate verde prin microbuze/autobuze electrice.

Implementare

Cele 1800 microbuze școlare sunt destinate transportului elevilor din localitățile izolate. ME va realiza o analiza la nivel național, cu implicarea autorităților publice locale, pentru a identifica și alte situații în care vor fi necesare mijloace de transport a elevilor la școlile din alte localități decât în cele în care își au domiciliul, situațiile care vor apărea din cauza restructurării rețelei școlare datorită curbelor demografice negative. Destinația celor 1800 microbuze electrice este propusă cu precădere către mediul rural, luându-se în considerare criterii precum: numărul elevilor din școală care fac naveta; distanța pe care elevii fac naveta; repartizarea echitabilă din punct de vedere geografic a microbuzelor; conectarea la rețeaua de curent electric a școlii (condiție a priori pentru amenajarea unei stații de încărcare a microbuzului ecologic) sau disponibilitatea APL-ului de a crea o stație de încărcare în localitate; angajamentul APL de a asigura, pe o durată de minim 4 ani, resursa umană (șofer), costurile de reparații și întreținere a microbuzelor, costurile de alimentare etc

În vederea asigurării tranziției către un sistem educațional sustenabil, Ministerul Educației va demara dezvoltarea unei rețele de școli sustenabile, prietenoase cu mediul, cu un curriculum la decizia școlii adaptat educației pentru protecția mediului înconjurător. Aceste școli vor beneficia de modificări de structură menite să asigure sustenabilitate (izolare termică, laboratoare de științe ale naturii, panouri solare, amenajare spații verzi, colectare selectivă), în care elevii să beneficieze de un sistem educațional cu accent pe promovarea valorilor ecologice. Metodologia de selecție a Școlilor Verzi, ca parte inițială a rețelei (ea se va extinde ulterior) poate avea în vedere criterii precum: disponibilitatea școlii (manifestată prin intenția scrisă, a CA, de a implementa un proiect de transformare într-o școală mai verde) ; nr. elevilor școlii (vor fi prioritare școlile cu mai mulți elevi);repartizarea geografică echitabilă a școlilor beneficiare; repartizare echitabilă rural-urban a școlilor beneficiare;nivelul de poluare a comunității din care provine unitatea de învățământ (pentru a o transforma într-o portavoce la nivelul comunității, prin activitățile derulate putând genera din interior o schimbare în plan local – principiul: școala în centrul comunității);Experiența anterioară în implementare de proiecte; experiență anterioară în derularea de proiecte/activități de mediu. Selecția școlilor verzi va urmări în principiu asigurarea unei acoperiri naționale, în mediu rural și urban, pentru a crea bazele învățământului cu valori și priorități europene, raportat la mediul înconjurător.

Clădirile nou construite vor respecta solicitarea privind necesarul de energie primară cu cel puțin 20 % mai mic decât cerința pentru clădirile al căror consum de energie este aproape egal cu zero (NZEB).

Ajutor de stat

Prezenta măsură nu se supune legislației specifice ajutorului de stat, toate unitățile de învățământ preuniversitar vizate fiind parte a rețelei naționale de stat, care este finanțată de stat și nu constituie activitate economică, în conformitate cu prevederile pct. 28 și 29 din Comunicarea Comisiei privind noțiunea de ajutor de stat astfel cum este menționată la articolul 107 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.

Dat fiind că, în România, învățământul public este integral finanțat și controlat de stat, acesta nu poate fi considerat o activitate economică și, prin urmare, prezenta măsură, în ceea ce privește aceste entități, nu reprezintă ajutor de stat.

La nivelul furnizorilor de bunuri, pentru a exclude elementele de natura ajutorului de stat, va trebui organizată o procedură de licitație transparentă, deschisă, nediscriminatorie, astfel încât să fie plătit prețul pieței.

Grup țintă

Elevii și cadrele didactice din învățământul preuniversitar de stat

Perioada de realizare a investiției: 2022-2025

I16. Asigurarea dotărilor sălilor de clasă și a laboratoarelor/cabinetelor școlare din sistemul preuniversitar pentru atingerea standardelor de calitate, altele decât unitățile gimnaziale și de IPT finanțate prin granturi

Provocări adresate

Pentru a asigura școlarizarea tuturor copiilor din circumscripția școlară, în unele cazuri școlile au fost obligate să renunțe la laboratoare, săli de informatică, săli de bibliotecă sau spații în care se desfășoară activități extrașcolare, ceea ce conduce în mod natural la scăderea calității educației oferite. În aceste cazuri, investițiile trebuie să se concentreze atât spre extinderea spațiilor, astfel încât să poată fi asigurată cuprinderea tuturor copiilor de vârstă școlară, cât și pe creșterea calității actului educațional, prin asigurarea spațiilor și dotărilor necesare.

Laboratoarele sunt distribuite inegal între mediul urban și mediul rural: 72% dintre unitățile de învățământ secundar din mediul rural nu dispun de un laborator de științe, comparativ cu 30% dintre unitățile din mediul urban. Astfel, peste 3.000 de unități de învățământ secundar din mediul rural nu sunt dotate cu laboratoare (comparativ cu 803 de unități de învățământ din mediul urban). Lipsa laboratoarelor are impact asupra a 63% din totalul elevilor din mediul rural (și a 19% din totalul elevilor din mediul urban).

Obiective

O1. Asigurarea dotărilor necesare pentru atingerea standardelor de calitate în clasele de curs, precum și în laboratoare/cabinete școlare, în vederea asigurării unui sistem educațional rezilient și a dezvoltării de competențe relevante pe piața muncii, inclusiv asigurarea dotărilor și echipamentelor specializate de predare pentru elevii dezavantajați, inclusiv pentru elevii cu cerințe educaționale speciale.

Implementare

Asigurarea dotărilor necesare pentru sălile de clasă și laboratoare școlare pentru predare transdisciplinară se va realiza descentralizat la nivelul scolilor, ISJ-urilor și autorităților publice locale. Până în 2026 se estimează dotarea cu mobilier a 75000 săli de clasă și respectiv, a 10000 laboratoare/cabinete școlare. Investițiile vor fi făcute cu prioritate în acele unități școlare unde în ultimii 10 ani nu s-a mai investit în dotări pentru mobilier de sală de clasă și laboratoare, cabinete școlare. Costul total al acestei investiții este de 300 mil euro, din care 60 mil reprezintă investițiile în resursele digitalizate didactice aferente laboratoarelor și cabinetelor școlare.

Ajutor de stat

Prezenta măsură nu se supune legislației specifice ajutorului de stat, toate unitățile de învățământ preuniversitar vizate fiind parte a rețelei naționale de stat, în conformitate cu prevederile pct. 28 și 29 din Comunicarea Comisiei privind noțiunea de ajutor de stat astfel cum este menționată la articolul 107 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.

Dat fiind că, în România, învățământul public este integral finanțat și controlat de stat, acesta nu poate fi considerat o activitate economică și, prin urmare, prezenta măsură, în ceea ce privește aceste entități, nu reprezintă ajutor de stat.

La nivelul furnizorilor de echipamente, pentru a exclude elementele de natura ajutorului de stat, va trebui organizată o procedură de licitație transparentă, deschisă, nediscriminatorie, astfel încât să fie plătit prețul pieței.

Grup țintă

Elevii și cadrele didactice din învățământul preuniversitar de stat.

Perioada de realizare a investiției: 2022-2024

I17. Schema de grant pentru consorții școlare rurale

Provocări adresate

Din cauza disparităților la scară largă în ceea ce privește accesul la educație de calitate și factorii socioeconomiци, părăsirea timpurie a școlii este ridicată îndeosebi în zonele rurale (22,4 %). La

evaluarea națională din anul 2020 de la sfârșitul clasei a opta, 24% dintre candidați nu au obținut nota minimă de 5, dintre aceștia, 15 % proveneau din zonele urbane și 38 % din zonele rurale. Rezultatele în ceea ce privește învățarea ale elevilor din medii defavorizate și zone rurale sunt semnificativ mai scăzute decât media națională. În același timp, atragerea cadrelor didactice extrem de motivate să lucreze în școli defavorizate, inclusiv în zonele rurale, rămâne una dintre principalele provocări. Criza COVID 19 riscă să îi afecteze cel mai mult pe elevii vulnerabili, inclusiv pe cei care provin din medii socio-economice modeste și pe cei cu nevoi educaționale speciale, precum și pe cursanții din zonele rurale sau izolate. Pentru a aborda provocările legate de reducerea numărului de elevi și de calitatea scăzută a educației în anumite școli de dimensiuni mici, majoritatea situate în zone rurale, este necesară regândirea rețelei de școli, inclusiv prin organizarea unor consorții școlare moderne care să deservească mai multe unități administrativ teritoriale rurale asociate în urma deciziei comunităților și interesate să își pună în comun și astfel să își eficientizeze propriile investiții în educație din bugetele locale.

Obiective

O1. Îmbunătățirea accesului elevilor din satele și comunele asociate în trei Grupuri de Acțiune Locală la educație de calitate în consorții școlare rurale moderne ca răspuns la declinul demografic al micro-regiunilor.

Implementare

Ca urmare a discrepanțelor identificate între învățământul din mediul rural și mic urban, atât la nivel de facilități, cât și la nivel de pregătire a cadrelor didactice, propunem crearea a 3 consorții școlare rurale (CSR), care să lucreze la consolidarea mediului educațional rural, prin asigurarea unor condiții optime de desfășurare a cursurilor și care să asigure principiul echității sociale. În acest sens, pentru a asigura infrastructură necesară desfășurării actului educațional, se propune crearea unui campus modern, cu o capacitate de 300-1500 de locuri. Acestea vor fi prevăzute cu facilități educaționale moderne, spații pentru activități de tip after-school, săli și terenuri de sport, spații pentru ateliere de practică, laboratoare, facilități pentru desfășurarea activităților nonformale, bucătărie și facilități de cazare pentru elevi și cadrele didactice, facilități pentru cadrele didactice. Campusurile vor dispune și de un parc auto pentru a asigura transportul zilnic al elevilor și pentru excursiile școlare. Mai mult, principiile care vor sta la baza creării acestor campusuri sunt: smart, green, digital. Propunem, de asemenea, și colaborarea cu cadre didactice specializate în IT și robotică, care se faciliteze accesul la informația din acest domeniu și să asigure un nivel optim de pregătire al elevilor din mediul rural. Cheia acestui pilot constă în implicarea mai multor actori în procesul de luare a deciziilor legate de dezvoltarea și funcționarea campusurilor: Grupurile de Acțiune Locală, UAT-urile de pe raza consorțiului, mediul de afaceri local și societatea civilă, Consiliile Județene.

Implicarea partenerilor în stabilirea curriculumului la decizia școlii, astfel încât elevii să aibă pregătirea necesară pentru piața muncii va fi în acord cu competențele elevilor și așteptările/nevoile mediului de afaceri local și regional. CSR vor avea capacitate minimă de 300 de locuri și

vor asigura un pas foarte important pentru construirea egalității de șanse a elevilor din mediul rural și mic urban. CSR vor putea fi organizate de la clasa 0 până în clasa a XII-a.

Modalitatea de finanțare a celor trei consorții va fi printr-o schemă de granturi administrată de către Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene care va selecta cele trei GAL sau asocieri de GAL ce vor îndeplini cel puțin două criterii: demonstrează declinul demografic al microregiunii pe o perioadă de min 7 ani, pot prezenta un acord ferm al autorităților publice locale arondate proiectului de CSR.

Clădirile nou construite vor respecta solicitarea privind necesarul de energie primară cu cel puțin 20 % mai mic decât cerința pentru clădirile al căror consum de energie este aproape egal cu zero (NZEB).

Ajutor de stat

Această investiție nu cade sub incidența ajutorului de stat, întrucât activitatea în aceste campusuri va fi gratuită (finanțată exclusiv surse de stat) sau elevii sau părinții lor vor plăti contribuții financiare (taxe de înscriere sau de studii) care reprezintă doar o fracțiune din costurile reale ale serviciului, măsura nu intră sub incidența ajutorului de stat, întrucât entitatea nu va desfășura activități economice (a se vedea pct. 28 și 29 din Comunicarea Comisiei privind noțiunea de ajutor de stat astfel cum este menționată la articolul 107 alineatul (1) din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene).

Dat fiind că, în România, învățământul public este integral finanțat și controlat de stat, acesta nu poate fi considerat o activitate economică și, prin urmare, prezenta măsură, în ceea ce privește aceste entități, nu reprezintă ajutor de stat. În plus de aceasta, o alta abordare care ar putea fi avută în vedere, în condițiile în care este vorba despre consorții școlare la nivel rural (comune aflate în declin demografic), este lipsa elementelor de ajutor de stat dată fiind neafectarea comerțului cu statele membre.

La nivelul furnizorilor de echipamente, pentru a exclude elementele de natura ajutorului de stat, va fi organizată o procedura de licitație transparentă, deschisă, nediscriminatorie, astfel încât să fie plătit prețul pieței.

Grup țintă

Preșcolari și/sau școlari din comune aflate în declin demografic, membre ale GAL.

Perioada de realizare a investiției: Gradual până în 2026

Guvernanța sistemului de învățământ preuniversitar

R6. Reforma guvernanței sistemului de învățământ preuniversitar și profesionalizarea managementului în condițiile unei autonomii sporite a școlilor

Provocări

Conform Strategiei România Educată, <http://www.romaniaeducata.eu/wp-content/uploads/2019/01/Rapoarte-grupuri-de-lucru-Romania-Educata.pdf> s-au identificat în sfera managementului educațional următoarele probleme cu caracter general: absența standardelor profesionale pentru funcțiile de conducere de la nivelul unităților de învățământ; absența unui profil bine definit al directorului, care să rezulte din standardele profesionale, competențele, rolurile și responsabilitățile acestuia, precum și o clarificare a situațiilor de incompatibilitate; ocuparea funcției de director se face fără o pregătire inițială adecvată în domeniul managementului educațional; inexistența unui traseu predefinit de dezvoltare profesională; politizarea funcției de conducere a unităților de învățământ.

Cauzele problemelor din sfera managementului educațional sunt următoarele: absența unei viziuni unitare și coerente la nivelul sistemului de învățământ în ceea ce privește rolul și profilul unui director și imposibilitatea alinierii sistemelor de formare inițială și continuă, precum și a celor de evaluare, la acestea; existența în mediul educațional a mentalității potrivit căreia directorul este unicul răspunzător pentru evoluția școlii – în ciuda specificațiilor legale privitoare la rolul Consiliului de Administrație sau la atribuțiile autorităților publice locale; absența pregătirii în management – general sau specific domeniului educației - a membrilor consiliilor de administrație din școli ; absența unei delimitări clare a drepturilor și responsabilităților care revin autorității publice locale – în ceea ce privește managementul școlii – sau a sancțiunilor ce decurg din neîndeplinirea acestora; absența unor baze de date colectate coerent și consecvent, care să permită fundamentarea politicilor manageriale pe dovezi, precum și lipsa competențelor directorilor de școli de a interpreta aceste date, pentru a le folosi în îmbunătățirea procesului decizional; dificultățile în atingerea indicatorilor de performanță instituțională, derivate din lipsa unei autonomii reale a instituției privind selecția resursei umane sau utilizarea resurselor financiare sau materiale; lipsa unui profil adecvat de competențe al persoanelor care ocupă funcții de conducere în unitățile de învățământ.

Obiectivul reformei

O1. Unitățile de învățământ vor beneficia de un management mai eficient și o autonomie crescută. Reforma guvernanței va crește capacitatea, la nivel de unitate de învățământ, de a implementa toate reformele propuse pentru educație.

Implementare

Ministerul Educației va realiza o analiza sistemică a funcționării guvernantei sistemului de educație, prin implicarea unui corp de experți. Analiza va reprezenta baza restructurării administrației sistemului și a stabilirii noului cadru de management al sistemului preuniversitar, în condițiile unei autonomii sporite a școlilor. Analiza va conține un set de recomandări de restructurare sistemică și un plan de măsuri pentru operaționalizarea acestora. Creșterea calității actului educațional și atingerea obiectivelor de învățare propuse în școli depind de mediul de

formare din acestea, deci implicit de managementul școlar. Există tot mai multe dovezi că managementul școlar are un impact puternic asupra rezultatelor educaționale. În România, directorii școlilor au atribuții mai ales administrative, practică înlocuită în majoritatea statelor OCDE cu un management axat preponderent pe atribuții cu impact direct asupra conținutului procesului educațional. Directorii moderni ai unităților de învățământ trebuie să-și asume o serie de roluri de conducere, inclusiv definirea obiectivelor unității de învățământ, urmărirea lecțiilor la clasă, pentru a oferi sfaturi pe care cadrele didactice le pot utiliza pentru a-și consolida practica, sprijinirea dezvoltării profesionale și colaborarea cu cadrele didactice și părinții în vederea îmbunătățirii procesului de învățare al elevilor. Pentru a îmbunătăți calitatea educației prin modernizarea și transformarea managementului școlar, se va alcătui un Plan de măsuri de reformare a guvernantei, care va include, printre altele, și :

A. Dezvoltarea de standarde pentru managementul școlar

- Identificarea de competențe cheie necesare managerilor școlari necesare pentru buna organizare a procesului educațional
- Reflectarea specificului local și/sau regional în formarea managerilor școlari.
- Dezvoltarea capacității de implementare efectivă, prin dezvoltarea de instrumente de evaluare a performanței.

B. Întărirea selecției inițiale și a formării managerilor școlari

- Crearea unui model de selecție a managerilor școlari
- Dezvoltarea de programe de formare pentru manageri școlari centrate pe crearea unei calificări distincte de lider/manager școlar, care să fie definită de achiziția unor competențe relevante.

C. Dezvoltarea profesională continuă a managerilor din educație prin crearea unui cadru divers de experiențe de formare pentru managerii școlari.

D. Dezvoltarea unei rețele de 60 școli în care se va pilota noul management descentralizat.

Pornind de la analiza funcțională a sistemului educațional în ansamblu, Ministerul Educației va reorganiza ISJ-urile, pentru a le eficientiza activitatea și pentru a permite o mai bună colaborare între acestea și conducerea unităților de învățământ preuniversitar. Această reorganizare, cumulată cu nevoia profesionalizării managementului instituțiilor de învățământ preuniversitar de stat, prin separarea procesului administrativ de cel educațional, prin metodologii de evaluare și examinare a managerilor din educație și training specializat, va conduce la creșterea capacității manageriale de răspuns la toate tipurile de provocări apărute și va crește reziliența sistemului. Obiectul pilotării celor 60 școli îl constituie intervenții educaționale inovative, modele curriculare și de carieră didactică, practici inovative care pun în valoare viziuni și practici profesionale experimentate și împărtășite, cu impact asupra școlii ca organizație, care învață: a) elemente inovative la nivel de curriculum (noi modele/tipuri de teste/subiecte/itemi din structura examenelor/evaluărilor

naționale, modalități de organizare/predare-învățare a unor discipline de studiu din trunchiul comun, o nouă disciplină în oferta de curriculum la decizia școlii, o nouă disciplină de studiu care propune abordări transversale, alte documente curriculare care necesită calibrare); variante de organizare a programului școlar de predare-învățare; c) modalități de dezvoltare profesională a cadrelor didactice sau de evoluție în carieră; strategii didactice, resurse educaționale, inclusiv din domeniul învățării de tip blended learning/online; intervenții inovative în domeniul managementului școlar și al dezvoltării culturii organizaționale; modalități de evaluare a rezultatelor școlare; intervenții inovative bazate pe date de cercetare psihosocială, pentru integrarea optimă în comunitate, pe piața muncii și în societate, în general; abordări inovative și tendințe de dezvoltare a științelor educației. Criteriile de selecție pentru școlile pilot vor avea în vedere, în primul rand, la o structură instituțională adecvată aplicării tipului de intervenție stabilit de Ministerul Educației; resurse umane calificate/specializate în raport cu intervenția pilotată; la un proiect de strategie de pilotare și plan de acțiune care să reflecte:

- viziunea unității de învățământ cu privire la intervenția care urmează a fi pilotată;
- analiza de nevoi la nivelul unității de învățământ, care va evidenția motivația acestora de a se implica în intervenția pilotată, inclusiv punctele tari, oportunitățile și beneficiile pentru elevi etc.;
- analiza implicațiilor etice și modalitățile prin care se asigură respectarea drepturilor copilului, conform legislației în vigoare, în acord cu codul de etică și conduită al unității;
- modalitățile de evaluare a calității educației (internă și/sau externă);
- analiza riscurilor de implementare și a planului de management al riscurilor.

Implementare

I. Stabilirea standardelor profesionale pentru managerii școlari de către ME va permite dezvoltarea unui sistem deschis de selecție a directorilor, în care școlile au un rol fundamental de decizie (implicând toți beneficiarii comunității școlare – elevi, profesori, părinți, parteneri) prin descentralizarea selecției managerilor educaționali, iar contractul de management este supus negocierii în funcție de nevoile și specificul fiecărei unități de învățământ. Standardele profesionale manageriale vor fundamenta un management eficient al informației și al resurselor umane și financiare, corelat cu obiectivele locale, cu politicile naționale (de sistem) și cu recomandările/practicile educaționale internaționale. Corpul profesional al managerilor educaționali va fi responsabil și de asigurarea calității managementului educațional, inclusiv de monitorizarea, evaluarea și respectarea principiilor etice și a conduitei deontologice a managerilor educaționali. Reformarea politicilor de resurse umane / recrutare a managerilor educaționali se va realiza etapizat prin: 1. Revizuirea metodologiei de concurs pentru directori / de ocupare a funcției de rector astfel încât să se coreleze cu metodologia de evaluare a managerilor educaționali și să contribuie la creșterea atractivității funcției de director/rector în rândul profesioniștilor. Selecția se va face pe baza evaluării competențelor (definite în baza unor standarde naționale de competențe) precum și a verificării îndeplinirii obligativității de parcurgere a programelor de formare inițială;

2. Flexibilizarea criteriilor de intrare în corpul managerial se va realiza concomitent cu degrevarea managerilor educaționali de norma didactică, dar cu menținerea obligației ca printre responsabilitățile directorului de studii să se numere acea de a participa pentru observare la ore și de a contribui, astfel, la îmbunătățirea lor permanentă; 3. Reformarea traseului profesional al unui manager educational cu definirea unui sistem de dezvoltare profesională. 4. Instituirea unui sistem de monitorizare și evaluare periodică a politicilor din domeniul managementului educațional și de îmbunătățire a acestora pe baza dovezilor (atât pentru învățământul preuniversitar, cât și pentru cel universitar.

II. Conform OM 4811/2020 privind aprobarea Metodologiei-cadru de înființare, organizare și funcționare a unităților de învățământ preuniversitar cu statut de unități pilot, în cazul aplicării unor inovații cu grad mare de complexitate la nivelul curriculumului național (de exemplu, planuri-cadru de învățământ noi, programe școlare noi etc.) este necesară o planificare a implementării intervenției educaționale pilotate pentru un întreg ciclu de învățământ. Propunerea de pilotare a intervenției educaționale/proiectului de cercetare educațională va include o analiză a impactului demersului propus asupra profilului de formare al absolventului programului, precum și o analiză a elementelor comune pentru unitățile pilot și unitățile din învățământul de masă, astfel încât să se asigure șanse egale tuturor elevilor la examene/evaluări naționale și să se asigure condițiile minime care ar putea permite transferul de la o unitate pilot către o unitate de învățământ de masă pe parcursul derulării proiectului sau la finalul acestuia.

Beneficiari vizați

Unitățile de învățământ preuniversitar de stat, inspectoratele școlare județene, membrii Consiliilor de administrație.

Riscuri și soluții

Risc: Rezistența la schimbare a sistemului

Soluție: Realizarea analizei modalității de răspuns a guvernantei actuale, pentru a evidenția specificul problemelor și provocărilor diferite.

Risc Întârzieri în aplicarea măsurilor din cadrul Planului de creșterea capacității administrative a instituțiilor cu rol în guvernanta sistemului de educație

Soluție: O planificare coerentă a etapelor aplicării măsurilor de reforma.

Perioada de realizare: 2021-2023.

I18. Măsuri de sprijin pentru reformarea guvernantei și asigurarea unui management de calitate la nivelul unităților de învățământ preuniversitar

Provocări adresate

Pandemia a afectat profund educația și a agravat inechitățile sociale existente. Conform studiului UNICEF, *Crearea unor sisteme de educație reziliente în contextul pandemiei de COVID-19: Considerente pentru factorii de decizie de la nivel național, local și de unitate școlară*, școlile nu sunt doar un loc pentru educație academică, ci și pentru învățarea abilităților sociale și emoționale, interacțiune și sprijin social. Închiderea școlilor nu numai că a perturbat procesul de educație a copiilor, ci și accesul la mese oferite în cadrul școlii, sprijin pentru bunăstare și referire la servicii medicale și sociale de bază. Provocarea care îi așteaptă pe profesori, directori de școli, responsabili din sistemul de educație și factori de decizie de la nivel local și național este semnificativă. Dacă nu se va face față acestei provocări, impactul asupra copiilor, tinerilor, familiilor, comunităților și societăților la un nivel mai larg se va resimți pe tot parcursul vieții, atât din punct de vedere social, cât și economic.

Deși cadrul normativ legal permite încă din 2011, până în prezent în România nu a existat nicio pilotare a politicilor publice cu impact real în domeniul educațional. Ca urmare a acestui fapt, ajustarea politicilor publice s-a făcut cu efect direct asupra tuturor beneficiarilor, ducând la bulversarea sistemului, din cauza lipsei de predictibilitate. Ineficiența actualului curriculum național este susținută și de datele obținute de România la testările PISA din anul 2018. Conform Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică, România se află sub media statelor care participă la PISA, decalajele fiind de 59 de puncte la citire și matematică și de 63 de puncte la științe. Astfel, în acest moment analfabetismul funcțional în rândul elevilor de 15 ani este de 44%, marcând o creștere cu 5% față de anul 2015.

Obiective

O1. Îmbunătățirea rezilienței sistemului educație, prioritate maximă pentru construirea unui învățământ mai bun, care să se adapteze noilor provocări.

O2. Pilotarea unui nou model centrat pe oferta curriculară a fiecărei școli pilot în parte (curriculum oferit de școală, alcătuit din trunchi comun și curriculum la decizia elevilor din oferta școlii), în acord cu valorile, profilul absolventului, competențele-cheie și ariile de învățare definite de Ministerul Educației, precum și a unui nou model de carieră didactică, proiectat pe opțiuni orizontale echivalente, începând cu anul școlar 2022-2023.

Implementare

I. În vederea creșterii capacității sistemului de management al sistemului de educație și creșterea autonomiei școlilor va fi elaborat un plan de măsuri. Planul va operaționaliza recomandările rezultate din analiza funcțională sistemică.

II. Pe baza recomandărilor planului se va concepe un program de formare pentru directori, managerii școlari și inspectorii cu funcții de conducere, pentru profesionalizarea managementului educațional. Formarea inspectorilor cu funcții de conducere și a managerilor școlari va urmări promovarea unor elemente de leadership și management instituțional, financiar și de resurse umane, de administrație și de legislație, pentru a contribui la dezvoltarea capacității instituției de învățământ pe care o conduc de a crește performanțelor elevilor pentru profesionalizarea managementului eficient al informației și al resurselor umane și financiare, vizând dezvoltarea instituțională. Programul de formare și coaching pe management pentru manageri și inspectorii cu funcții de îndrumare și control va urmări în mod special crearea acelor competențe necesare administrării sistemului de educație într-un mediu descentralizat, prin intermediul furnizorilor acreditați de formare profesională se va derula cu experți în HR, o perioadă de un an și jumătate.

III. Rețeaua creată a școlilor pilot va permite aplicarea noilor arhitecturi curriculare, a unor proiecte de cercetare educațională, în conformitate cu documentele strategice sectoriale, fiind coordonată de Ministerul Educației prin:

- Aplicarea mecanismelor de finanțare care reduc inegalitățile în rezultatele educației dintre elevi și școli și permit școlilor să răspundă rapid nevoilor în schimbare.
- Reformarea mecanismelor de asigurare a calității, inclusiv a cadrelor de autoevaluare și de monitorizare a performanței.
- Profesionalizarea profesiei didactice, inclusiv prin integrarea sistematică a tehnologiei, programe actualizate și abordări de evaluare, disponibilitatea infrastructurii și a unui sprijin adecvat pentru elevii defavorizați și cei cu nevoi speciale.

În vederea creșterii capacității sistemului de management al sistemului de educație și creșterea autonomiei școlilor va fi elaborat un Plan de măsuri care va operaționaliza recomandările rezultate din analiza funcțională sistemică și va stabili etapele pilotării în 60 școli a unor arhitecturi curriculare. Unitățile de învățământ cu statut de unități pilot, vor aplica la clasă arhitecturile curriculare diferite de actualele planuri cadru în vigoare, pentru a testa impactul unor modificări sistemice, cu scopul de a le ajusta, corectă și adapta în funcție de nevoi, înainte de scalare acestora. Școlile-pilot sunt selectate de către Ministerul Educației, în contextul unor intervenții sistemice, în diverse domenii - curriculum, etică și integritate, evaluare și examinare, combaterea și prevenirea violenței în mediul școlar, inclusiv combaterea și prevenirea bullying-ului, asigurarea accesului la educație prin suport alimentar, prin dispozitive electronice adecvate învățării în sistem blended learning/online etc. Unitățile-pilot vor funcționa după noi modele de normare, salarizare și parcurs al carierei didactice, tocmai pentru a le face compatibile cu modelul curricular pilotat. Derogările de la curriculumul național și de la normele privind organizarea și funcționarea unității de învățământ vor fi realizate printr-un regulament, aprobat prin ordin al ministrului educației, care va deroga de la acte normative cu aceeași forță juridică. Lista unităților-pilot va fi stabilită de ME, pe baza opțiunilor școlilor implicate și publicată. Pilotarea managementului descentralizat și a curriculumului adaptat în școli va fi monitorizată și evaluată permanent de ME, care se va asigura

ca participarea elevilor la intervenții/proiecte de cercetare educațională pilotate nu afectează în niciun mod drepturile lor de a beneficia de acte de studiu, de a se transfera la altă unitate de învățământ, de a continua studiile sau de a participa la evaluări și examene naționale.

Ajutor de stat

Această investiție nu cade sub incidența ajutorului de stat, fiind vizate activități economice sau întreprinderi, beneficiari fiind conducerea unităților de învățământ preuniversitar de stat și inspectorii școlari.

Grup țintă

Conducerea unităților de învățământ preuniversitar de stat și inspectorii școlari; pentru componenta de pilotare - elevi, cadre didactice din învățământul primar și gimnazial, manageri școlari, experți în educație care pot aduce plusvaloare în dezvoltarea și aplicarea unui curriculum relevant, adaptat mediilor de învățare digitale.

Perioada de realizare a investiției: 2022-2026

Dimensiunea verde și digitală a componentei

A se vedea Anexa 2

Respectarea principiului de a nu prejudicia semnificativ (DNSH)

A se vedea Anexa 3.

Milestones, targets și calendar

A se vedea Anexa 2

Finanțare și costuri

A se vedea Anexa 2

Partea 3

Complementaritatea și punerea în aplicare a planului

3.1 Consistența cu alte inițiative

Cum se integrează PNRR cu strategiile europene și naționale

În conceperea PNRR s-a urmărit asigurarea efectului de potențare și completare reciprocă între intervențiile din PNRR și măsurile incluse în cadrul strategiilor și planurilor interne, cu scopul de consolidarea acestora din urmă. De asemenea, reformele și investițiile propuse în PNRR urmăresc să asigure continuitatea reformelor din perioada anterioară crizei sanitare, cu adăugarea unor angajamente și măsuri noi, care corespund priorităților actuale și au un caracter de sprijin reciprocă.

Planul Național Integrat în domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice 2021-2030 (PNIESC)

În corelare cu obiectivele Strategiei naționale privind schimbările climatice și creșterea economică bazată pe emisii reduse de carbon pentru perioada 2016-2030, precum și cu Strategia energetică a României 2020-2030, cu perspectiva anului 2050, PNRR conține intervenții menite să sprijine implementarea Planului Național Integrat în domeniul Energiei și Schimbărilor Climatice 2021-2030. Versiunea actualizată a PNIESC este în prezent în proces de avizare interministerială în vederea aprobării acestuia. PNIESC conține 5 dimensiuni de intervenție: decarbonare – emisiile și absorbțiile GES și energie din surse regenerabile; eficiență energetică; securitate energetică; piața internă a energiei; și cercetare, inovare și competitivitate. Ordonarea măsurilor și politicilor prioritare pentru atingerea obiectivelor a fost efectuată în principal pe baza mixajului interacțiunilor dintre dimensiuni, având în vedere maximizarea impactului preconizat al respectivelor politici și măsuri. De exemplu, se așteaptă ca investițiile pentru creșterea eficienței energetice vor avea ca impact reducerea emisiilor GES, creșterea ponderii de energie regenerabilă, dar și diminuarea sărăciei energetice. Conform estimărilor ce au fundamentat analiza impactului macroeconomic al PNIESC se așteaptă ca în urma implementării acestuia se vor înregistra și o serie de efecte pozitive la nivel macroeconomic, asigurând crearea de noi locuri de muncă, îmbunătățirea calității vieții, precum și reducerea costurilor sociale. În vederea atingerii obiectivelor referitoare atingerea Țintelor privind energia din surse regenerabile (SRE), în PNIESC sunt prezentate exhaustiv politicile și măsurile menite să diminueze consumul de energie, dar și să încurajeze utilizarea SRE în sectoarele relevante – încălzire și răcire, energie electrică și transporturi, maximizând astfel sinergiile dintre diferitele acțiuni preconizate.

În corelare cu cele 5 dimensiuni de intervenție ale PNIESC, precum și cu obiectivele Strategiei energetice a României 2020-2030, cu perspectiva anului 2050, în procesul de concepere a PNRR au fost luate în considerare următoarele elemente definitorii pentru contribuirea la atingerea Țintelor

asumate de România prin PNIESC:

- ▶ Adoptarea unei abordări holistice privind înălțuirea energie, economie, mediu și schimbări climatice care să se manifeste în strânsă corelare cu realitatea economică a României, astfel încât să nu fie afectat echilibrul macroeconomic și social la nivel teritorial/regional și național;
- ▶ Restructurarea cadrului de piață și de guvernare în termeni de accesibilitate, competitivitate și performanță a operatorilor dar și consumatorilor de energie;
- ▶ Contribuția la reducerea sărăciei energetice.

Pentru a evidenția potențialitatea de maximizare a impactului PNRR în sinergia cu PNIESC în tabelul de mai jos sunt nuanțate incidența componentelor PNRR în raport dimensiunile de intervenție ale PNIESC.

	Dimensiunile PNIESC	Consistența componentelor din PNRR cu dimensiunile PNIESC														
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1.	Decarbonare – emisiile și absorbțiile GES și energie din surse regenerabile															
2.	Eficiență energetică															
3.	Securitate energetică															
4.	Piața internă a energiei															
5.	Cercetare, inovare și competitivitate															

În acest sens, componentele 2, 3, 4, 5, 6 sunt concepute astfel încât să sprijine direct îndeplinirea obiectivelor de decarbonare. De asemenea, componentele 9, 10 conțin o serie de intervenții care vor contribui tangențial la îndeplinirea obiectivelor de decarbonare. Componentele 4, 5 și 6 au ca miză sprijinirea obiectivelor de eficiență energetică. O contribuție tangențială asupra la îndeplinirii obiectivelor de eficiență energetică o vor avea componentele 9, 10, 12 și 15.

De exemplu, pentru atingerea nivelului de ambiție cu privire la ponderea energiei din surse regenerabile, prin PNIESC România și-a propus va dezvolta capacități adiționale de surse regenerabile de energie de aproximativ 6,9 GW comparativ cu anul 2015. De aceea, pentru realizarea acestei ținte, în componenta 6 Energii regenerabile sunt prevăzute investiții menite să contribuie la facilitarea unei tranziții corespunzătoare a rețelelor electrice la noile surse de energie și tehnologii, dar și la producerea

flexibilă de E-SRE prin instalarea de capacități de back up pe gaze naturale în amestec cu hidrogen sau capacități de stocare și utilizarea de tehnici inteligente de management a rețelelor electrice. În această direcție, în corelare cu abordarea PNIESC, precum și în vederea diminuării sărăciei energetice, în cadrul Componentei 6 sunt propuse intervenții menite să faciliteze implementarea unor proiecte demonstrative pentru utilizarea hidrogenului în sectorul industrial, dar și a unor investiții referitoare la construcția unor rețele noi de transport și distribuție de gaze naturale în mixaj cu hidrogen injectat în respectivele sistemele de transport/ distribuție a gazelor. Utilizarea hidrogenului în calitate de combustibil alternativ este de asemenea propus în componenta 4 Transport sustenabil o investiție demonstrativă pe o linie neelectrificată cu o cerere mare și potențial ridicat de creștere (Aeroport Internațional Henri Coandă – București - Pitești) care va implica achiziția a 12 automotoare HFC.

În ceea ce privește obiectivul de eficiență energetică, în corelare cu Strategia de renovare pe termen lung, reformele și investițiile din cadrul componentei 3 Managementul deșeurilor vor contribui la atingerea acestui obiectiv dar și la dezvoltarea și promovarea economiei circulare. Astfel, intervențiile cuprinse în această componentă vor potența atingerea țintei de eficiență energetică, prin reducerea consumului de energie utilizată în industrie, în cadrul proceselor de prelucrare a materiilor prime, așa cum este prevăzută în cadrul PNIESC. Totodată prin implementarea acestor măsuri aferente economiei circulare România va contribui la procesul de dezabonare al UE și la îndeplinirea obiectivelor Agendei 2030.

O contribuție esențială la atingerea țăintelor de eficiență energetică asumate de România prin PNIESC o va avea componenta 5 Valul renovării, prin transformarea treptată a parcului imobiliar public și privat, rezidențial și nerezidențial, cu un nivel ridicat de eficiență energetică și decarbonat până în 2030. La fel în vederea contribuției la decarbonificare și îmbunătățirea eficienței energetice în cadrul componentei 6 este propusă un program adresat operatorilor economici din industrie și IMM-uri în vederea implementării măsurilor de eficiență energetică propuse în urma auditurilor energetice obligatorii, inclusiv a instalării sistemelor de telegestiune a consumului de energie electrică, a înlocuirii și re tehnologizării echipamentelor și a automatizării sistemelor existente, a capacităților de stocare inteligente cu eliberare graduală de energie. De asemenea, în cadrul componentei 9, în consonanță cu obiectivele PNIESC, în vederea contribuției la îmbunătățirea eficienței energetice, au fost definite un set de intervenții privind implementarea unei politici de creștere sustenabilă pentru mediul de afaceri prin crearea de mecanisme de finanțare adaptate nevoilor de dezvoltare ale companiilor, cu accent pe contribuția la schimbările climatice și tranziția digitală. Astfel, este propusă o investiție de tip instrument financiar „Garanția de portofoliu pentru Acțiune Climatică”, acesta fiind o garanție de portofoliu plafonată/neplafonată ca răspuns la provocările actuale ale României în sprijinirea investițiilor în sectorul eficienței energetice și al energiilor regenerabile. De asemenea, implementarea componentei 10 Fondul local verde va contribui în mod direct atât la îndeplinirea obiectivelor PNIESC privind decarbonarea și eficiența energetică cât și a obiectivelor Strategiei de dezvoltare teritorială a României.

Referitor la restructurarea cadrului de piață și de guvernare în termeni de accesibilitate, competitivitate și performanță a operatorilor dar și consumatorilor de energie în PNRR această prioritate este tratată atât în cadrul componentei 6 prin intermediul reformei privind asigurarea

condițiilor legislative pentru stimularea investițiilor în sectorul de producere a energiei electrice, a creșterii flexibilității Sistemului Electroenergetic Național și a capacității de echilibrare a acestuia, precum și a gradului de pregătire pentru producția descentralizată de energie. Totodată, în conformitate cu reformele structurale privind întărirea managementului performant al întreprinderilor de stat din sectorul energetic asumate în cadrul Strategiei energetice a României 2020-2030, cu perspectiva anului 2050, în cadrul componentei 9 este propusă reforma privind îmbunătățirea cadrului procedural de implementare a principiilor guvernantei corporative în cadrul întreprinderilor de stat.

Pentru contribuirea la îndeplinirea obiectivelor operaționale din PNIESC referitoare la dimensiunea de cercetare, dezvoltare și competitivitate în PNRR este propusă, în cadrul Componentei 9, o investiție referitoare la crearea de rețele de sprijin a cooperării dintre mediul de afaceri și organizațiile de cercetare pe 16 domenii de importanță critică. Astfel, din cele 16 domenii de importanță relevante din perspectiva atingerii obiectivelor PNIESC sunt următoarele domenii: economie circulară, economie cu emisii reduse de carbon, rezistența și adaptare la schimbările climatice, eficiența energetică, energie regenerabilă, materiale reciclate ca materii prime, transport curat, management inovator al deșeurilor, procese de fabricație curate.

Acordul de parteneriat

În cazul României Acordul de parteneriat care va acoperi ciclul de programare 2021-2027 încadrează prioritățile strategice ale patru fonduri europene specifice politicii de coeziune a UE (FEDR; FSE+; FTJ). Fiind în etapă de actualizare ca urmare a primei iterații cu serviciile Comisiei Europene, Acordului de Parteneriat propus de România creează cadrul necesar pentru susținerea sinergică cu PNRR. Prin Acordul de Parteneriat România și asumat cele 6 obiective majore, 5 reprezentând obiectivele de politică ale UE, iar cel de-al șaselea este unul specific și se axează pe implementarea Fondului pentru Tranziție Justă. În versiunea actualizată, Acordul de Parteneriat va fi ajustat astfel încât să se asigure o coordonare adecvată între Mecanismul de Redresare și Reziliență și programele operaționale stabilite în cadrul Acordului de Parteneriat.

În procesul de concepere a PNRR au fost stabilite mecanisme de coordonare astfel încât să se evite suprapunerile sau redundanțele de intervenție. În cazul României monitorizarea implementării Acordului de Parteneriat și a PNRR va fi întreprinsă de aceeași entitate ministerială, Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene. Acest aranjament funcțional va permite evitarea situațiilor de suprapunere sau dublare a efortului financiar și, de asemenea, se va putea întreține facil cadrul de complementaritate și sinergie dintre PNRR și AP. Complementaritatea între programele operaționale și componentele din PNRR este descrisă în cadrul următoarei secțiuni. Cu toate acestea, pentru a evidenția potențialitatea de maximizare a impactului PNRR în sinergia cu politica de coeziune regională, socială și teritorială a UE tabelul de mai jos sunt nuanțate elementele referitoare la legătura componentelor planului raport obiectivele de politică.

	Obiectivul de politică	Consistența componentelor din PNRR cu obiectivele de politică asumate prin Acordul de Parteneriat														
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
6.	O Europă mai inteligentă și mai competitivă															
7.	O Europa mai ecologică, cu emisii scăzute de carbon															
8.	O Europă mai conectată															
9.	O Europă mai socială și incluzivă															
10.	O Europă mai aproape de cetățeni															
11.	Fondul de Tranziție Justă															

În cazul Fondului de Tranziție Justă care, în cazul României, va fi realizat prin diversificarea economică a teritoriilor cele mai afectate de procesul de tranziție spre o economie neutră din punct de vedere climatic împreună cu măsuri de recalificare și incluziune active a lucrătorilor și a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă; va sprijini totodată și transformarea proceselor industriale necesară pentru o tranziție spre o economie neutră și pentru menținerea sau creșterea numărului locurilor de muncă din aceste sectoare. În cadrul Raportului de țară pe anul 2020 (Anexa D, secțiunea Orientarea investițiilor pentru fondul de tranziție justă 2021-2027) au fost identificate 6 teritorii afectate în mod semnificativ de tranziția către o economie neutră din punct de vedere al emisiilor de gaze cu efect de seră. Acestea sunt: Hunedoara, Gorj, Galați, Mureș, Prahova și Dolj. În prezent, planurile teritoriale pentru o tranziție justă (PTTJ) sunt în proces de definitivare și vor prevedea mecanisme de corelare și coordonare cu componentele din PNRR.

Garanția pentru tineret

În România, Recomandarea Consiliului din 22 aprilie 2013 privind înființarea unei Garanții pentru tineret a fost pusă în aplicare prin Planul de Implementare a Garanției pentru Tineret 2017-2020 (PIGT 2017-2020), documentul strategic în domeniul ocupării tinerilor ce continuă măsurile și programele din cadrul Planului de Implementare a Garanției pentru Tineret 2014-2015 (PIGT), elaborat ca urmare a recomandării menționate anterior. Astfel, PIGT 2017-2020 a inclus măsuri și programe implementate de Ministerul Muncii și Protecției Sociale, prin intermediul Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă (ANOFM), precum și de alte instituții cu atribuții în domeniu. Strategia Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă 2021-2027 (adoptată de Guvernul României la 19 mai 2021), instituie noul cadru programatic privind aplicarea implementarea Garanției pentru Tineret consolidate. Astfel, noua abordare strategică pune accentul pe încorporarea celor 4 faze ale Garanției pentru Tineret consolidate, respectiv: cartografierea, informarea, pregătirea și oferta propriu-zisă. În acest sens, direcție de acțiune 2.1. Creșterea ocupării tinerilor și promovarea unei ocupări

durabile, inclusiv prin implementarea Garanției pentru Tineret consolidate, conține un set de 7 măsuri. Aceste măsuri urmăresc în special dezvoltarea de sisteme de prevenție; înființarea/ dezvoltarea de centre/cluburi de tineret la nivel comunitar; rețele de lucrători de tineret; acțiuni de cartografiere informare, pregătire și furnizare a măsurilor de activare a tinerilor; îmbunătățirea monitorizării situației tinerilor sprijiniți; dezvoltarea voluntariatului în rândul tinerilor; și asigurarea dobândirii de către tineri a competențelor transversale (cu accent pe competențe digitale de bază, de management al carierei, de comunicare și muncă în echipă, precum și competențe de antreprenoriat social și verzi).

Prin intermediul componentelor 13 și 15, PNRR contribuie direct la implementarea Planului de acțiuni al Strategiei Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă 2021-2027. Astfel, cea mai consistentă contribuție la îndeplinirea obiectivelor Strategiei Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă 2021-2027 din perspectiva implementării Garanției pentru Tineret consolidate o are componenta 15 România Educată. Astfel, reformele și investițiile propuse în cadrul acestei componente pun accentul pe dimensiunile de prevenție și monitorizare (de exemplu prin aplicarea în cazul învățământului preuniversitar a Mecanismului de Avertizare Timpurie în Educație), dobândirea de competențe și oferirea măsurilor de activare. În acest sens, sunt avute în vedere intervenții de reformă structurală a sistemului, dar și de tactici educaționale. Este avută în vedere continuarea demersurilor de reformare a învățământului în sistem dual, ceea ce va oferi o șansă reală la profesie, carieră, educație și dezvoltare personală a adolescenților și tinerilor. De asemenea, constituirea unei rute profesionale complete, facilitată de un bacalaureat profesional, care să ofere elevilor oportunitatea unei rute deschise, cu acces direct la instituții de învățământ superior cu profil tehnic. Se urmărește astfel oferirea tinerilor avantajul obținerii unei diplome și a unei calificări profesionale, care le va facilita inserția rapidă pe piața muncii, devenind absolvenți operaționali imediat și posesori ai competențelor necesare pe piața muncii.

În cadrul componentei 13 este propusă în vederea activării și ocupării tinerilor NEETs o schema de granturi pentru înființarea întreprinderilor sociale în zona rurală cu scopul de integrare în muncă a tinerilor NEETs. De asemenea, componenta 7 referitoare la Digitalizare contribuie la realizarea măsurii privind asigurarea dobândirii de către tineri, inclusiv NEETs, a competențelor transversale. Astfel, în cadrul acestei componente este propusă o schemă de granturi pentru oferirea de către bibliotecile publice a unor programe de dezvoltare a competențelor digitale, de inserție și reinserție pe piața muncii, de educație pentru sănătate și viață sănătoasă, de educație financiară.

Alte strategii naționale relevante

Planul de redresare și reziliență propus de România are o dublă menire. Prima constă în atenuarea efectelor crizei economice și sociale generate de Covid-19. A doua constă în contribuirea la atingerea țintelor naționale în concordanță cu principalele strategii ale UE, precum și cu reformele și măsurile asumate de România în Programul Național de Reformă în contextul Semestrului European. Astfel, planul valorifică fereastra de oportunitate oferită de noul ciclu de înfăptuire a politicilor publice la nivel național, ca urmare a alegerilor parlamentare din 2020, în urma cărora s-au stabilit prioritățile de reformă structurală și sistemică a României. PNRR contribuie astfel la implementarea agendei de reformă așa cum acestea sunt definite în Programul de Guvernare pentru 2021-2024.

Fereastra de oportunitate pe care o valorifică PNRR se referă și la faptul că 2021 este un an de începere a unei noi generații de documente strategice sau de planificare. În acest sens, este de așteptat ca PNRR să aibă o contribuție definitorie la atingerea Țintelor cuprinse în cadrul acestei noi generații de strategii. În tabelul de mai jos este prezentată demarcarea contribuției PNRR la implementarea celor mai relevante strategii, cu mențiunea că marea majoritate dintre acestea sunt în proces de avizare în vederea adoptării.

	Documentul strategic sau de planificare	Consistența componentelor din PNRR cu documentele strategice sau de planificare														
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
12.	Strategia națională pentru dezvoltarea durabilă a României 2030															
13.	Planul național integrat în domeniul energiei și schimbărilor climatice 2021-2030 (PNIESC) Strategia energetică a României 2020-2030, cu perspectiva anului 2050 (SER)															
14.	Strategia națională a locuirii 2018 - 2030															
15.	Strategia națională de renovare pe termen lung (2020-2050) pentru sprijinirea parcului național de clădiri rezidențiale și nerezidențiale, atât publice cât și private, într-un parc imobiliar cu un nivel ridicat de eficiență energetică și decarbonat până în 2050															
16.	Strategia de dezvoltare teritorială a României (SDTR) 2018-2035															
17.	Strategia națională de management al riscului la inundații pe termen mediu și lung															
18.	Strategia forestieră națională 2018-2027 și Planul național de contabilizare a pădurilor pentru România pentru prima perioadă de angajament (2021-2025)															

8

Detalierea modului în care este asigurată consistența, coerența, complementaritatea și sinergia dintre intervențiile incluse în PNRR și politicile publice definite în cadrul documentelor strategice sau de planificare pentru următoarea perioadă este asigurată în secțiunile introductive ale fiecărei componente, precum și în cele referitoare la principalele provocări, obiective și de descriere a reformelor și investițiilor.

3.2 Complementaritatea

Complementaritatea dintre fondurile Politicii de Coeziune, alte programe și instrumente ale Uniunii și Mecanismul de redresare și reziliență este stabilită prin regulamentele UE, cu condiția ca acest sprijin să nu acopere aceleași costuri. Se impune menținerea unei cooperări strânse între autoritățile de management și structurile responsabile pentru implementarea PNRR, în vederea asigurării respectării principiului complementarității, precum și a evitării dublei finanțări.

Principalele intervenții finanțate prin fondurile structurale și de investiții 2021-2027, alte inițiative ale UE (REACT-EU, Fondul pentru Tranziție Justă, Orizont Europa, InvestEU etc.), și Mecanismul de redresare și reziliență trebuie să asigure **sinergia dintre investițiile care vor avea un impact de durată asupra productivității și rezilienței economiei statelor membre.** În vederea asigurării complementarității și a evitării dublei finanțări, **principiile de demarcare dintre intervențiile similare** ale fondurilor ce acoperă o multitudine de domenii (ex. investiții publice, infrastructură, utilități publice, competitivitate, digitalizare etc.) se pot referi în principal, dar nu exclusiv, la **divizia urban/ rural, scopul intervenției, sectorul vizat.** Prin asigurarea complementarității dintre fondurile Politicii de Coeziune, alte programe și instrumente ale Uniunii și Mecanismul de redresare și reziliență se urmărește **atingerea acoperirii teritoriale** în ceea ce privește tipul investițiilor, beneficiari potențiali și utilizarea celor mai eficiente mecanisme de implementare.

Planul Național de Redresare și Reziliență este, de asemenea, conceput pentru a funcționa în concordanță, complementaritate și cooperare cu noul Acord de Parteneriat pentru perioada de programare 2021-2027 a fondurilor ESI, precum și cu programele sale sectoriale și regionale.

Așa cum a fost menționat în proiectul Acordului de Parteneriat pentru 2021-2027, pentru ca resursele să fie utilizate astfel încât să servească în cel mai bun mod intereselor României, **principiul complementarității cere ca fondurile să nu fie utilizate izolat, ci ținând seama de alte instrumente de finanțare naționale sau europene.**

Acest lucru înseamnă că **pentru acțiunile înrudite sau consecutive se corelează fonduri din mai multe surse, cu evitarea dublei finanțări sau adoptării unor scheme de investiții în contradicție cu obiectivele fondurilor.** Investițiile din fonduri și alte instrumente naționale sau europene pot susține direct atingerea obiectivelor stabilite în domeniile de interes.

Domeniile față de care există un puternic interes și în care se impune o abordare complementară atât a fondurilor europene, cât și a programelor naționale cu cele regionale acoperă toate obiectivele de politică și sunt legate de: **cercetare/ dezvoltare/ inovare, digitalizare, competitivitate/ antreprenoriat, utilizarea eficientă a resurselor prin creșterea eficienței energetice și scăderea emisiilor de gaze cu efect de seră, economie circulară, infrastructură verde, conectivitate, educație și aspecte sociale.**

Astfel, pentru a veni în întâmpinarea prevederilor Regulamentului CE privind prevederile comune (CPR) privind complementaritatea și pentru a asigura o utilizare cât mai eficientă a fondurilor

europene, **România a propus în programele operaționale 2021-2027 o serie de intervenții concepute în mod integrativ pentru a aborda aspectele identificate în Recomandările Specifice de Țară și a veni în întâmpinarea principalelor provocări și nevoi de dezvoltare identificate la nivel național în strategiile elaborate pentru diverse domenii de intervenție.**

De asemenea, **parte din aceste intervenții vor fi finanțate și din Planul Național de Redresare și Reziliență**, cu asigurarea complementarității intervențiilor atât în procesul de programare a componentelor PNRR, cât și în procesul de implementare.

Structura viitoarelor Programe Operaționale 2021-2027 consolidează și completează proiectele sprijinite prin PNRR pentru optimizarea utilizării tuturor fondurilor europene alocate României. Acest lucru prezintă o relevanță deosebită pentru domeniile în care investițiile care trebuie inițiate cu finanțare în cadrul PNRR ar putea beneficia într-o etapă ulterioară de sprijin în cadrul FC, FEDR, FSE+ și FTJ, pentru a asigura impactul acestora pe termen lung.

În România, conform legislației în vigoare, în gestionarea fondurilor europene sunt implicate următoarele entități:

- ▶ Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene, în calitate de coordonator al autorităților de management și al organismelor intermediare;
- ▶ Autorități de management aferente fiecărui program operațional;
- ▶ Organisme intermediare ce au preluat parte din responsabilitățile autorităților de management în anumite domenii de intervenție;
- ▶ Consilii pentru Dezvoltare Regională, care analizează și aprobă strategia și programele de dezvoltare regională;
- ▶ Autoritatea de audit din cadrul Curții de Conturi a României;
- ▶ Ministerul Finanțelor, în calitate de autoritate de certificare și plată.

Prin OUG nr. 155/2020 privind unele măsuri pentru elaborarea Planului Național de Redresare și Reziliență necesar României pentru accesarea de fonduri externe rambursabile și nerambursabile în cadrul Mecanismului de redresare și reziliență, **Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene a fost mandatat coordonator și responsabil cu procesul de elaborare și negociere a PNRR cu Comisia Europeană.**

Cadrul instituțional de coordonare, gestionare și control a fost completat prin Hotărârea Guvernului nr. 889/2020 privind organizarea și funcționarea MIPE, prin care s-au prevăzut atribuțiile necesare privind atât procesul de elaborare, negociere, modificare, monitorizare și evaluare a implementării documentelor de programare post 2020, **a Planului Național de Redresare și Reziliență**, a programelor finanțate prin fondurile europene structurale și de investiții 2014-2020 și post 2020, precum și **coordonarea procesului de programare, negocierea, monitorizare și implementare a fondurilor din cadrul Mecanismului de redresare și reziliență.** Pentru consolidarea sistemului de management și control al PNRR a fost organizată o structură distinctă în cadrul Ministerului Investițiilor și Proiectelor Europene, Direcția Generală Management Mecanism de Redresare și Reziliență, cu atribuții de coordonare a cadrului și mecanismelor instituționale de

elaborare a PNRR, precum și de **gestionare, monitorizare și raportare a mecanismului de implementare și mecanismului financiar al PNRR.**

Reprezentând instituția publică centrală responsabilă pentru coordonarea asistenței financiare nerambursabile acordate României de Uniunea Europeană pentru perioada de programare financiară 2021-2027, **Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene deține rolul principal și esențial, prin mecanismele de coordonare orizontală reglementate legislativ și administrativ, pentru asigurarea sinergiei intervențiilor** selectate în cadrul PNRR, programe operaționale și regionale, respectiv din alte surse de finanțare pentru a răspunde nevoilor identificate, **precum și de evitare a dublei finanțări.** Acest proces este realizat astfel prin coordonarea orizontală de către MIPE a structurilor de management, precum și prin comasarea în cadrul MIPE atât a majorității autorităților de management pentru programele operaționale, precum și a structurii cu rol de elaborare și gestionare a PNRR.

Pentru a asigura o **abordare unitară și coordonare interinstituțională** în acest proces, Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene a implicat cabinetul prim-ministrului, Administrația Prezidențială, vice-premierul coordonator, Secretariatul General al Guvernului, Departamentul pentru Dezvoltare Durabilă din cadrul Guvernului, precum și ministerele de linie în domeniul cărora sunt prevăzute activități și proiecte în PNRR. Astfel, s-a urmărit **asigurarea complementarității și sinergiilor PNRR cu alte tipuri de fonduri, precum și alinierea acestuia la obiectivele, prioritățile și recomandările de politică și reformă ale altor documente strategice naționale (Programul Național de Reformă, Programul de Convergență al României, Programul de Guvernare al României), precum și ale strategiilor elaborate pe domenii de intervenție de către ministerele de linie (transport, digitalizare, educație, sănătate etc.), corespunzătoare componentelor PNRR.**

În vederea asigurării eficienței și eficacității procesului de reformă susținut prin PNRR, se va înființa un **Comitet Interministerial PNRR, coordonat de un președinte și un vicepreședinte, respectiv prim-ministrul și ministrul investițiilor și proiectelor europene, care va avea în componență: MIPE, MF, coordonatorii de reformă (ministerele de linie).** Comitetul, care se va întruni trimestrial, va avea printre atribuții delimitările de finanțare între PNRR și fondurile aferente politicii de coeziune. Stabilirea acestor delimitări va fi realizată inclusiv prin participarea la reuniunile comitetului a responsabililor de programe operaționale din cadrul politicii de coeziune, asigurându-se astfel premisele stabilirii modului în care finanțările provenite din diferite surse pot fi complementare.

Nominalizarea autorităților publice în calitate de coordonatori de reformă contribuie la responsabilizarea entităților desemnate pentru derularea procesului de elaborare a documentelor programatice, inclusiv pentru inițierea și implementarea măsurilor privind întărirea capacității administrative necesare exercitării acestor funcții.

De asemenea, alte structuri care pot contribui la asigurarea complementarității PNRR cu alte tipuri de fonduri, la nivel regional, sunt **Consiliile pentru Dezvoltare Regională**, instituite prin Legea nr. 315/2004 privind dezvoltarea regională în România. Consiliile sunt organisme deliberative, care sunt constituite și funcționează pe principii parteneriale la nivelul fiecărei regiuni de dezvoltare, în scopul coordonării activităților de elaborare și monitorizare ce decurg din politicile de dezvoltare regională. Acestea îndeplinesc atribuții care permit analiza complementarității între diverse fonduri alocate/utilizate la nivel regional.

Se au în vedere următoarele măsuri subsecvente mecanismului de asigurare și monitorizare a complementarităților și sinergiilor dintre cele două surse de finanțare, MFF 2021-2027 și PNRR:

- ▶ Includerea pe agenda Comitetului pentru Coordonarea și Managementul Acordului de Parteneriat 2021-2027 a unui subiect cu caracter permanent pe această problemă.

Acest Comitet are în componență reprezentanți la nivel decizional din autoritățile publice centrale, care au în responsabilitate politicile publice sectoriale, autoritățile de management, precum și reprezentanți din mediul academic și societatea civilă. Comisia Europeană poate avea statut de invitat permanent în cadrul acestui Comitet, cu rol de observator.

- ▶ Întărirea funcției Comitetelor de Monitorizare ale Programelor Operaționale, prin includerea cu statut de membru/observator permanent a structurilor responsabile de realizarea reformelor asumate în PNRR, complementare cu investițiile din Programele Operaționale.
- ▶ Întrunirea Comitetului Interministerial pentru coordonarea și monitorizarea participării României la Programele și Inițiativele gestionate centralizat de către Comisia Europeană.

Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene are atribuția de coordonare metodologică și monitorizare a participării României la programele și inițiativele europene gestionate centralizat de către Comisia Europeană.

În sprijinul Comitetului există Grupurile Tehnice de Lucru (GTL), pe domenii de activitate, care au ca scop maximizarea participării României la programele și inițiativele europene gestionate centralizat de către CE. La GTL participă, în calitate de observatori sau invitați, reprezentanți ai mediului de afaceri, ai societății civile, agenții de dezvoltare regională, beneficiari și experți din diferite domenii de activitate, alături de reprezentanții Punctelor Naționale de Contact/Punctelor Locale aferente domeniului respectiv.

- ▶ Includerea pe agenda Comitetului Interministerial pentru Achiziții Publice a unui subiect pe această problemă, în funcție de necesitatea fluidizării mecanismului de implementare a PNRR sau alte situații conexe.

Această structură interministerială, alcătuită din principalele instituții cu rol în domeniul achizițiilor publice, va asigura coordonarea și coerența procesului de implementare a reformelor în domeniu, în acord cu măsurile strategice naționale.

În felul acesta, Agenția Națională pentru Achiziții Publice beneficiază de sprijin la nivel politic și tehnic pentru dezvoltarea funcțiilor și politicilor în sistemul de achiziții publice în legătură directă cu cerințele de piață și în acord cu directivele europene în materie

Între instituțiile care fac parte din Comitet se numără Consiliul Național pentru Soluționarea Contestațiilor, Autoritatea pentru Digitalizarea României, Consiliul Concurenței, Agenția Națională de Integritate sau Oficiul Național pentru Achiziții Centralizate, ministerele de resort și Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene. Cu statut de invitați permanenți, vor participa și reprezentanții Consiliului Superior al Magistraturii, ai Curții de Conturi și Autorității de Audit sau Departamentul pentru Luptă Antifraudă și Ministerul Justiției.

COMPLEMENTARITATEA PNRR CU PROGRAMELE OPERAȚIONALE 2021 - 2027

COMPONENTA 1. Sistemul de management al apei

Acțiunile propuse în PNRR sunt complementare cu tipurile de investiții propuse prin Programul Operațional Dezvoltare Durabilă (PODD). Complementaritatea cu PNRR este asigurată prin acțiuni suplimentare care vin în completarea celor finanțate din PNRR dar și prin acțiuni similare sau foarte apropiate, care necesită o mai mare finanțare fie pentru îndeplinirea angajamentelor derivate din conformarea la anumite directive europene, fie pentru a acoperi o nevoie stringentă, care dacă nu e acoperită poate impia asupra mediului și asupra calității vieții.

În ceea ce privește sectorul de apă și canalizare, PODD nu finanțează investiții în localități sub 2000 de locuitori, PNRR asigurând astfel complementaritatea intervențiilor astfel încât să fie adresate toate nevoile de dezvoltare. Totuși, pentru conformarea cu Directiva nr. 98/83/CE privind calitatea apei destinate consumului uman și Directiva nr. 91/271/CEE privind colectarea și epurarea apelor uzate sunt necesare, conform unui Raport BERD 2018, peste 13 miliarde de euro pentru apă uzată și de 9 miliarde de euro pentru apă potabilă. Prin urmare, este necesară finanțarea investițiilor în orașe peste 2000 loc. atât din PNRR, cât și din PODD (care realizează investițiile prin Operatorii regionali de apă) și din Programul Național Strategic (PNS) care finanțează investițiile în infrastructura de apă și apă uzată în mediul rural la scară mică (aglomerările 2.000-10.000 l.e) care nu sunt arondate unui operator regional de apă. Aceste intervenții din PODD sunt complementare cu intervențiile din PNRR destinate localităților sub 2000 locuitori

Toate măsurile propuse prin PNRR pentru sectorul de apă și apă uzată sunt complementare intervențiilor prevăzute a fi realizate în cadrul PODD și totodată contribuie la obiectivele strategice ale sectorului și anume atingerea Țintelor de conformare, creșterea sustenabilității operatorilor regionali și asigurarea accesului la apă și canalizare pentru populația vulnerabilă. Astfel:

Prin PODD sunt realizate toate investițiile aferente sistemelor regionale de apă-canal în aglomerările mai mari de 2000 l.e., în timp ce

Prin PNRR se acordă finanțare – în completare - doar pentru finalizarea/ extinderea rețelelor existente din aglomerările de peste 2000 l.e. dotate cu stații de epurare, cu scopul de a fi colectate toate apele uzate și de a se asigura un grad de conformare cât mai ridicat la nivel național până în 2026. În acest caz, complementaritatea cu proiectele regionale de apă și canalizare finanțate prin POIM 2014 – 2020 și PODD 2021-2027 va fi verificată la nivel de proiect de investiții, pentru fiecare investiție propusă, printr-un protocol care va fi încheiat între MMAP și MIPE (similar Protocol MIPE-MADR 2014-2020).

Investițiile pentru aglomerările sub 2000 l.e. și măsura de susținere a conectării familiilor și persoanelor singure cu venituri reduse la sistemul public de alimentare cu apă și de canalizare propuse prin PNRR sunt complementare acțiunilor prevăzute prin PODD .

Acțiuni comune sunt necesare și pentru evitarea riscului de inundații, care este foarte mare în România, având în vedere diversitatea hidrologică, dar și schimbările climatice. Costurile generate de riscul la inundații se ridică la aproximativ 3,7 miliarde de euro și sunt necesare investiții majore în reabilitarea și modernizarea barajelor, atât din PNRR, cât și din PODD.

Parțial complementare sunt și acțiunile care sprijină creșterea eficacității prognozelor și avertizărilor meteorologice.

În cadrul PODD se finanțează combaterea riscului de secetă și combaterea riscului de eroziune costieră, priorități care nu se regăsesc în PNRR, fiind asigurată astfel complementaritatea la nivel de domeniu finanțat.

În ceea ce privește managementul inundațiilor, se asigură complementaritatea intervențiilor în infrastructură la nivel de tip de intervenții, având în vedere că prin PNRR sunt adresate prioritățile de reabilitare și intervenții pe termen scurt, care răspund riscurilor majore imediate, iar prin PODD se vor finanța proiecte integrate care cuprind cu prioritate componente de infrastructură verde și răspund unor priorități de reabilitare pe termen mediu. Investițiile în echipamentele care vizează realizarea cadastrului apelor, dotarea administrațiilor bazinale cu utilaje de intervenție, modernizarea sistemelor de desecare – drenaj sunt complementare echipamentelor achiziționate la nivel de proiect PODD și cu echipamentele PODD care vizează avertizarea riscului de secetă.

Au fost identificate sinergii și complementarități între Programul LIFE 2021-2027 și Pilonul I – Tranziția Verde al Planului Național de Relansare și Reziliență, având în vedere că obiectivul general al programului LIFE 2021-2027 este de a contribui la tranziția către o economie circulară curată, eficientă din punct de vedere energetic, cu emisii scăzute de dioxid de carbon și rezistentă la schimbările climatice, inclusiv prin tranziția către energia curată, precum și la protejarea și îmbunătățirea calității mediului și la oprirea și inversarea declinului biodiversității, contribuind la dezvoltarea durabilă. Programul Comunitar LIFE domeniul Mediu, subprogramul „Economia circulară și calitatea vieții” este complementar cu Componenta I.1. din PNRR “Managementul apei”. Acesta sprijină soluții inovative privind tratarea și epurarea apelor uzate orășenești precum și privind reducerea pierderilor de apă și reducerea exfiltrațiilor din infrastructura de apă și apă uzată, sprijinind și completând acțiunile prevăzute în cadrul “Componentei I.1. Managementul apei”, ambele programe contribuind la asigurarea unei gestionări eficiente a apei, la atingerea Țintelor asumate de România în acest sector și la creșterea calității vieții.

COMPONENTA 2. Împădurim România și protejăm biodiversitatea

Conservarea biodiversității – Atât PNRR cât și PODD finanțează Planuri de Management pentru arii protejate Natura 2000 și ecosisteme degradate.

Rețeaua Natura 2000 în România are 606 situri: 435 Situri de Importanță Comunitară (SCI)-uri și 171 Situri de Protecție Specială Avifaunistică (SPA-uri), ceea ce reprezintă 22,8% din suprafața teritoriului național. În prezent sunt aprobate doar 300 de planuri de management pentru sit-urile Natura 2000 (pentru 215 SCI și 85 SPA), din cele 606 necesare.

Majoritatea Planurilor de Management pentru arii protejate Natura 2000 au fost elaborate în perioada 2011 – 2016, având o valabilitate de 5 ani. Astfel, acestea vor necesita o actualizare, iar realizarea acestora va resurse financiare suplimentare celor din PODD.

Prin urmare, având în vedere că nevoia identificată este mai mare decât sprijinul oferit prin PODD pentru acest domeniu, complementaritatea este realizată astfel:

PNRR – finanțează reactualizarea planurilor de management natura 2000/planurilor de acțiune pentru specii, pentru toate tipurile de habitate, ecosisteme degradate aferente pajiștilor, zonelor acvatice și dependente de apă;

PODD – finanțează elaborarea de noi planuri de management/implementare Planuri de management natura 2000/planuri de acțiune pentru specii, pentru toate tipurile de habitate, implementarea planurilor de management, investiții în ecosisteme degradate, cu excepția pajiștilor, zonelor acvatice și dependente de apă.

Programul LIFE 2021-2027, domeniul Mediu, subprogramul „Natură și biodiversitate” este complementar cu Componenta I.2 din PNRR „Împădurim România și protejăm biodiversitatea”. Proiectele strategice de protejare a naturii și acțiunile demonstrative vizând restaurarea habitatelor, în special în zonele protejate Natura 2000 din cadrul subprogramului Natură și biodiversitate din programul LIFE 2021-2027 sunt sinergice și complementare acțiunilor de elaborare și/sau actualizare a Planurilor de management pentru arii protejate și acțiunilor de instituire a unor obiective și măsuri de conservare clar definite pentru situri, dar și acțiunilor de prevenire, combatere și gestionare a riscului de deteriorare a fondului forestier dezvoltate pentru a crește reziliența României la schimbările climatice prin captarea carbonului în cadrul Componentei I.2. “Împădurim România și protejăm biodiversitatea”.

COMPONENTA 3. Managementul deșeurilor

În ceea ce privește managementul deșeurilor, având în vedere că economia circulară este un deziderat major al tranziției către energia verde, iar Raportul de țară (2020) precizează că gestionarea deșeurilor continuă să fie o provocare majoră pentru România, având în vedere rata scăzută de reciclare a deșeurilor municipale (14%) și ratele ridicate de depozitare a deșeurilor (70%), sunt necesare acțiuni simultane din ambele programe pentru a determina o schimbare reală în acest domeniu. Complementaritatea PODD cu investițiile din PNRR este realizată prin investițiile privind dezvoltarea, modernizarea și completarea sistemelor de management integrat al deșeurilor municipale la nivel de județ sau la nivel de oraș / comune, prin:

completarea sistemelor de management integrat al deșeurilor municipale (pentru SMID-uri și pentru localități neasociate) precum și a infrastructurii de gestionare a deșeurilor provenite de la populație la nivel de județ sau la nivel de oraș/comune;

dezvoltarea de “insule ecologice”, digitalizate, pentru colectarea selectivă a deșeurilor la nivel local.

instalații de tratare/reciclare deșeurii colectate separat în vederea atingerii țintelor de reciclare din pachetul economiei circulare;

PNRR finanțează proiectele noi aflate în pregătire și care nu sunt depuse în POIM + proiecte noi cu accent pe componenta de colectare separată. Beneficiari: ADI-uri + UAT individuale. Această măsură de investiții va fi implementată, în principal, prin achiziții centralizate la nivel național.

PODD finanțează proiectele fazate (partea fără depozitare și incinerare, ci numai partea de economie circulară) + proiecte noi, cu accent pe tratare a deșeurilor colectate separat. Beneficiari: ADI-uri.

Prin POTJ se va acorda sprijin pentru IMM-urile care prin activitatea lor contribuie la acțiunile de prevenire a generării de deșeuri și reducerea cantității acestora, precum și acțiuni de creștere a reutilizării eficiente și reciclării acestora.

În domeniul calității aerului, investiții sunt prevăzute atât în PNRR cât și în PODD. Complementaritatea investițiilor este asigurată, ambele tipuri de investiții contribuind la analiza datelor privind calitatea aerului la nivel național și raportarea acestora la organismele europene.

Prin PNRR se vor finanța analizoare pentru determinarea Black Carbon, stații pentru determinarea nivelului de radioactivitate și de zgomot, în timp ce prin PODD se vor finanța intervenții/măsuri privind dotarea Rețelei Naționale de Monitorizare a Calității Aerului (RNMCA) cu echipamente noi pentru dioxid de sulf (SO₂), oxizi de azot (NO_x), monoxid de carbon (CO), ozon (O₃), particule în suspensie (PM₁₀ și PM_{2.5}), benzen (C₆H₆), plumb (Pb), arsen (As), cadmiu (Cd), nichel (Ni), benzo(a)piren., compuși organici volatili- COV_{nm}, amoniacului – NH₃.

Programul LIFE 2021-2027, domeniul Mediu, subprogramul Economia circulară și calitatea vieții este complementar cu Componenta I.3. din PNRR “Managementul deșeurilor”. Acțiunile pentru demonstrarea de bune practici, soluțiile și abordările integrate în tematica tranziției spre o economie circulară prin gestionarea eficientă a deșeurilor, din cadrul subprogramului Economia circulară și calitatea vieții din programul LIFE 2021-2027 sunt sinergice și complementare acțiunilor prevăzute în cadrul Componentei I.3. “Managementul deșeurilor”, ambele programe contribuind la asigurarea protecției resurselor naturale și a sănătății umane. În ceea ce privește calitatea vieții, subprogramul LIFE, în legătură directă cu acțiunile de cercetare și inovare realizate prin Orizont Europa, asigură transferul de cunoștințe și acțiuni de informare pentru controlul poluării mediului din sursă agricolă și reducerea gazelor cu efect de seră și consolidarea legăturilor dintre agricultură, producția alimentară și silvicultură, în scopul unei gestionări mai bune a mediului și schimbărilor climatice.

COMPONENTA 4. Transport sustenabil

PO Transport (POT) finanțează intervențiile prin care se va asigura recuperarea decalajelor de dezvoltare în domeniul infrastructurii de transport.

PO Transport și PNRR finanțează investiții atât în sistemul feroviar cât și în sectorul rutier, pentru care există o mare nevoie de finanțare. Demarcarea în domeniul rutier este realizată prin stabilirea clară a secțiunilor de autostrăzi și variantele ocolitoare finanțate din PNRR.

În ceea ce privește sectorul de căi ferate, demarcarea este realizată prin stabilirea clară a investițiilor în infrastructură finanțate din PNRR.

Materialul rulant este finanțat din ambele instrumente, iar demarcarea se va realiza pe durata implementării.

În ceea ce privește transportul naval, complementaritatea este asigurată, având în vedere ca prin POT se va finanța infrastructura portuară și eliminarea punctelor critice pentru navigație pe Dunăre și creșterea eficienței transportului naval pe canalele navigabile ale Dunării, iar prin PNRR se va finanța o investiție pentru șenalul navigabil al Dunării maritime constând într-o dragă maritimă autopropulsată.

Demarcarea investițiilor din cele două programe pentru construirea de noi magistrale/ modernizare de metrou și achiziția de trenuri de metrou se va realiza în procesul de implementare, respectiv demarcare pe număr de stații, având în vedere contribuția la schimbări climatice și achiziția materialului rulant din PNRR.

POR-urile finanțează investițiile în drumuri județene, descărcări autostradă, conectivitatea la rețeaua CORE TEN-T, centuri ocolitoare, etc, intervenții similare cu cele din PNRR. Având în vedere nevoia mare de finanțare la nivel regional și alocarea insuficientă din această prioritate, acest tip de investiții trebuie finanțate din ambele programe. Având în vedere că PNRR identifică concret drumurile pentru care se finanțează aceste investiții, se poate face o demarcare clară între PNRR și POR-uri.

Au fost identificate complementarități cu Mecanismul pentru Interconectarea Europei (MIE), în sensul în care obiectivul principal al MIE este de a promova punerea în aplicare a proiectelor care contribuie la completarea Rețelei TEN-T.

În cazul investițiilor în transport menționate mai sus, se are în vedere, fără a se suprapune investițiile, sprijinul acordat de Mecanismul pentru Interconectarea Europei pentru a asigura complementaritatea și conexiunile optime ale diferitelor infrastructuri locale, regionale, naționale și europene.

Totodată, instrumentul financiar InvestEU contribuie la finanțarea investițiilor în infrastructură durabilă și este complementar cu acțiunile finanțate prin PNRR.

COMPONENTA 5. Fondul pentru Valul renovării

Investițiile în eficiența energetică a clădirilor și/sau consolidarea seismică a clădirilor sunt finanțate din POR-uri, POTJ, dar și din PNRR.

Astfel prin PNRR se finanțează instituirea unui fond „renovation wave” (valul renovării) care să finanțeze adecvat, printr-un program de investiții, lucrări de îmbunătățire a fondului construit existent:

clădiri rezidențiale multifamiliale - renovarea energetică moderată sau aprofundată a clădirilor multifamiliale; consolidarea seismică și renovarea energetică moderată sau aprofundată a clădirilor multifamiliale;

clădiri publice ale autorităților sau instituțiilor publice centrale și locale din domeniile administrație publică, justiție, cultură, sănătate, ordine publică și securitate națională;

creșterea eficienței energetice a clădirilor istorice.

POR vizează investițiile în clădirile rezidențiale și publice (sedii administrative, clădiri publice care deserveșc servicii publice) în vederea asigurării/creșterii eficienței energetice, inclusiv măsuri de consolidare structurală în funcție de nivelul de expunere și vulnerabilitate la riscurile identificate și măsuri pentru utilizarea unor surse regenerabile de energie.

Demarcarea intervențiilor PNRR-POR se va face în implementare, pe baza unor criterii clare, eventual o demarcare poate fi regimul de înălțime al clădirii (ex. PNRR – clădirile P+4, POR – clădirile peste P+4).

Prin PNRR sunt prevăzute investiții cu formarea profesională a forței de muncă din construcții, atât a profesioniștilor cu studii superioare, cât și a lucrătorilor care realizează efectiv lucrările de construcții, astfel încât să poată fi respectate reglementările privind renovarea energetică a clădirilor.

Aceste intervenții sunt complementare celor furnizate prin POEO în cadrul Priorității privind „Învățarea pe tot parcursul vieții” – aceasta vizează o serie de intervenții prin care se dorește, pe de-o parte creșterea calității sistemului de formare profesională a adulților (dezvoltarea sistemului de asigurare a calității, formarea formatorilor/instructorilor/coordonatorilor de ucenicie din formarea profesională continuă, actualizarea/revizuirea/dezvoltarea de noi standarde ocupaționale/calificări profesionale conform noilor cerințe ale pieței muncii de încurajarea participării populației la diferite module de formare), dar și diversificarea ofertei de formare în vederea creșterii nivelului de competențe pe diferite paliere și care se adresează în mod orizontal populației, răspunzând unor nevoi de formare diverse.

Instrumentele Asistență Europeană pentru Energie Locală și Fondul european pentru eficiență energetică prezintă complementarități cu acțiunile prevăzute în cadrul componentei “Valul Renovării” aferentă Pilonului I - Tranziția verde, corelat cu Pilonul IV – Coeziune socială și teritorială din cadrul PNRR prin faptul că sprijină măsuri de asistență tehnică pentru dezvoltarea proiectelor de eficiență energetică în mediul urban, respectiv investiții de eficientizare energetică a clădirilor, investiții în surse descentralizate de energie regenerabilă, inclusiv microgenerare, transport urban curat, modernizarea infrastructurii, cum ar fi iluminatul stradal și rețelele inteligente, precum și investițiile în energii durabile cu potențial de inovare și creștere. Programul LIFE, prin Subprogramul Tranziția către energia curată, prezintă complementarități cu acțiunile acoperite de cei doi piloni menționați, prin faptul că urmărește combaterea sărăciei energetice, reducerea poluării la nivel local, îmbunătățirea eficienței energetice, inclusiv din sectorul transportului urban, creșterea energiilor regenerabile distribuite și creșterea socială favorabilă incluziunii cu efecte economice pozitive.

Totodată Programul Orizont Europa, Clusterul “Climă, energie și mobilitate”, sprijină acțiuni de regenerare urbană care vizează clădirile în tranziție energetică. Sinergiile Programului Orizont Europa cu Piața Unică și Instrumentul financiar InvestEU vor susține realizarea acțiunilor de dezvoltare urbană durabilă. Complementaritatea cu PNRR va susține proiectele de reabilitare energetică a clădirilor.

COMPONENTA 6. Energie

Finanțarea procesului de tranziție către resursele regenerabile de energie se realizează complementar, astfel:

- ▶ Prin PNRR se finanțează schema de susținere de instalare a centralelor de producție energie electrică din surse regenerabile;
- ▶ Prin PODD sunt vizate doar capacitățile mai puțin exploatate (biomasă, biogaz, hidro și geotermal), precum și modernizarea rețelei de transport și distribuție a energiei electrice;

- ▶ Prin POTJ se vor promova investiții în capacități de producere RES amplasate pe terenurile ce aparțin fostelor mine sau uzine, astfel realizându-se proiecte integrate decontaminare/regenerare/reconversie, subsumate obiectivului de asigurare a unei tranziții juste prin reducerea poluării și consolidarea economiei circulare în cele 6 județe beneficiare FTJ.

Astfel, complementaritatea cu PNRR este asigurată prin: delimitarea clară a categoriei de RES promovate, prin specificul investițiilor finanțate (rețele vs. centrale) și prin tipul proiectului finanțat (proiect RES de sine stătător vs. proiect RES subsumat intervențiilor de economie circulară în zonele afectate de tranziție).

Complementaritatea în ceea ce privește dezvoltarea infrastructurii de distribuție de gaz natural în combinație cu hidrogen este asigurată la nivel de regiune de implementare, prin demarcarea clară a intervenției PNRR (regiunea Oltenia).

Complementaritatea în ceea ce privește dezvoltarea de proiecte demonstrative integrate în domeniul hidrogenului este asigurată prin pre-identificarea, în cadrul PNRR, a celor 4 proiecte care vor fi finanțate, urmând ca prin POTJ să fie finanțate intervenții la nivelul celor 6 județe beneficiare FTJ.

Prin PNRR se finanțează lanțul industrial de producție și/sau reciclare a bateriilor, a celulelor și panourilor fotovoltaice (inclusiv echipamente auxiliare) și noi capacități de stocaj a energiei electrice în timp ce POTJ vizează finanțarea parcurilor fotovoltaice amplasate pe terenurile ce aparțin fostelor mine sau uzine astfel realizându-se proiecte integrate decontaminare/regenerare/reconversie. Astfel, complementaritatea cu PNRR este asigurată prin diferențierea tipului de proiecte finanțate și prin structura acestora, având în vedere că intervențiile promovate prin POTJ vor avea la bază constituirea unui parteneriat autoritate locală- operator economic/întreprindere.

Eficiența energetică reprezintă o prioritate atât în cadrul PNRR cât și în cadrul PODD, având în vedere obiectivul de creștere a eficienței energetice până în 2030 și resursele bugetare necesare pentru atingerea acestui obiectiv. Complementaritatea PODD cu PNRR se va asigura având în vedere faptul că PODD identifică doar întreprinderile mari, inclusiv în societățile comerciale din industrie, cu consumuri de peste 1.000 tep/an.

În ceea ce privește IMM-urile, delimitarea se va realiza la nivelul Ghidului solicitantului PODD (indicându-se excluderea IMM beneficiare de PNRR).

Complementaritatea PNRR-POTJ în ceea ce privește dezvoltarea infrastructurii de încărcare vehicule electrice este asigurată la nivel de regiune de implementare, prin pre-identificarea, în cadrul PNRR, a proiectului care va fi finanțat, urmând ca prin POTJ să fie susținute intervenții la nivelul celor 6 județe beneficiare FTJ.

Mecanismul pentru Interconectarea Europei 2021-2027 este complementar acțiunilor din cadrul PNRR, domeniul Energie regenerabilă și infrastructură de gaz cu hidrogen aferent Pilonului I “Tranziția verde” și Pilonului III “Creștere inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii”, prin faptul că sprijină investiții în infrastructura transporturilor, energiei, respectiv electricitate și gaz și infrastructura digitală prin dezvoltarea rețelelor transeuropene și promovarea cooperării transfrontaliere în materie de energie din surse regenerabile. Complementaritatea cu domeniul menționat se realizează și prin acțiunile susținute de Fondul de Modernizare, respectiv acțiuni ce vizează producerea și utilizarea energiei electrice din surse regenerabile, stocarea energiei și

modernizarea sistemelor și rețelelor energetice pentru transportul de electricitate și gaz. Fondul pentru Inovare este, de asemenea, complementar domeniului, finanțând acțiuni legate de generarea inovatoare de energie regenerabilă, stocarea energiei, dezvoltarea tehnologiilor inovative cu emisii reduse de carbon. Mecanismul Uniunii de finanțare a energiei din surse regenerabile completează în egală măsură acțiunile privind energia regenerabilă din PNRR prin faptul că susține creșterea capacităților de producere a energiei regenerabile prin investiții comune ale statelor membre.

Programul Orizont Europa sprijină activități de cercetare și inovare în sectorul energetic pentru o utilizare eficientă, durabilă și incluzivă a energiei, iar InvestEU mobilizează investiții în capacități suplimentare de generare a energiei din surse regenerabile sau dezvoltarea și modernizarea infrastructurii energetice durabile și transformarea acestora într-o infrastructură inteligentă. Complementaritățile acestora cu PNRR ar putea conduce la dezvoltarea sectorului hidrogen în România, precum și la valorificarea oportunităților viitoare în ceea ce privește politicile industriale, de cercetare inovare și de ocupare, și exportul de tehnologie.

COMPONENTA 7. Cloud guvernamental și sisteme publice digitale

Prin PNRR sunt digitalizate operațiunile interne la nivelul autorităților publice centrale/instituțiilor, iar prin POCIDIF se continuă introducerea conceptului de e-guvernare (evenimente din viața cetățenilor și mediului de afaceri). Prin POR-uri sunt prevăzute intervenții la nivelul administrației publice locale în complementaritate cu PNRR și POCIDIF care asigură necesarul de investiții la nivel central.

Dezvoltarea competențelor digitale din PNRR (Investiții pentru dezvoltarea de capacități digitale, construirea unui ecosistem european de educație digitală care să includă conținut, instrumente, servicii și platforme, inclusiv pentru îmbunătățirea accesului la învățământul/formarea de la distanță, dar și dezvoltarea de capacități digitale, construirea unui ecosistem de educație digitală european) este complementară cu investițiile din Prioritatea privind Digitalizare în educație din POCIDIF (alte platforme la nivel național furnizoare de conținut educațional, soluții wireless campus, laboratoare pentru dezvoltare competente digitale, soluții pentru digitalizarea și centralizarea informațiilor din educație).

Prin POR-uri sunt intervenții complementare orientate către dezvoltarea de abilități și competențe privind adoptarea tehnologiilor avansate sau competente tehnice.

Prin prioritatea privind „Învățarea pe tot parcursul vieții” din POEO se asigură creșterea calității sistemului de formare profesională a adulților (dezvoltarea sistemului de asigurare a calității, formarea formatorilor/instructorilor/coordonatorilor de ucenicie din formarea profesională continuă, actualizarea/revizuirea/dezvoltarea de noi standarde ocupaționale/calificări profesionale conform noilor cerințe ale pieței muncii de încurajarea participării populației la diferite module de formare), dar și diversificarea ofertei de formare în vederea creșterii nivelului de competențe pe diferite paliere și care se adresează în mod orizontal populației, răspunzând unor nevoi de formare diverse în complementaritate cu intervențiile prin PNRR prin care este vizată învățarea pe tot parcursul vieții a unor categorii specifice de beneficiari precum funcționarii publici, dar și specialiștii în analiză și design pentru sectorul public.

Investițiile în digitalizarea sistemului de sănătate din cadrul PNRR vor fi complementare cu cele finanțate din cadrul POS. În vederea evitării dublei finanțări, va fi realizată o departajare a activităților finanțate din PNRR și POS

PNRR va fi complementar din perspectiva digitalizării cu Programul Europa Digitală în special în raport cu Obiectivul specific 5 “Implementarea, utilizarea optimă a capacității digitale și interoperabilitatea”, activitățile eligibile fiind sinergice cu reformele propuse în PNRR, respectiv cloud guvernamental, cartea de identitate electronică, biblioteci finanțate ca HUB-uri de învățare și dezvoltare de aptitudini digitale. Efectuarea de coinvestiții cu statele membre în echipamente, infrastructuri și know-how avansate în materie de securitate cibernetică prin intermediul programului completează structurile sprijinite în domeniul securității cibernetice prin PNRR.

COMPONENTA 8. Reforme fiscale și reforma sistemului de pensii

Intervențiile din PNRR sunt complementare cu intervențiile din Prioritatea privind Instrumentele financiare din POCIDIF.

Având în vedere reformele de îmbunătățire a administrării marilor contribuabili și de introducere a unui model mai transparent și orientat spre servicii al administrării taxelor din PNRR, se observă sinergia acestora cu activități susținute prin Programul Europa Digitală, cum ar fi activitățile în ceea ce privește transformarea digitală a zonelor de interes public. Proiectele care vizează implementarea, utilizarea optimă a capacităților digitale sau interoperabilitatea reprezintă proiecte de interes comun.

COMPONENTA 9. Suport pentru sectorul privat, cercetare, dezvoltare și inovare

Referitor la domeniul CDI prin PNRR sunt sprijinite:

- ▶ Program de finanțare a organizațiilor de cercetare și a companiilor private la proiecte multi-țări;
- ▶ Program de mentorat Orizont Europa;
- ▶ Susținerea participării RO și consolidarea excelenței pentru o participare de succes la misiunile din Orizont Europa;
- ▶ Susținerea participării RO și consolidarea excelenței pentru o participare de succes la parteneriatele CDI din Orizont Europa;
- ▶ Program pentru atragerea resursei umane înalt specializate din străinătate în activități de CDI;
- ▶ Program pentru acordarea de granturi, posesorilor de certificate de excelență primite la competiția pentru burse individuale Marie Skłodowska Curie;

- ▶ Înființarea și susținerea financiară a unei rețele naționale de 8 centre regionale de orientare în carieră ca parte a ERA TALENT PLATFORM;
- ▶ Stabilirea unui Program de finanțare a unor start-up-uri noi viabile care să finanțeze afaceri în tranziție de la idee către proof-of-concept și minimum viable product prin apeluri competitive și competiții tematice și acțiuni specifice;

POCIDIF - Intervențiile vizează domeniile de specializare inteligentă naționale identificate prin Strategia Națională de Cercetare, Inovare și Specializare Inteligentă. Sunt sprijinite organizațiile de cercetare să iasă în piață în vederea creșterii capacității lor de cercetare și inovare și de transfer de cunoștințe, inclusiv prin parteneriate cu întreprinderile. Totodată, sunt susținute intervențiile care vor avea expunere europeană, prin sinergii cu programe europene – HORIZON, ERA, cooperare transnațională.

POCIDIF propune, în special, utilizarea infrastructurilor existente și numai, după caz, investiții în infrastructuri noi/modernizate/upgrade-uri (având în vedere dezvoltarea rapidă mai ales în domeniul tehnologiilor avansate care necesită dotări de ultima ora în domeniul CDI, față de infrastructuri care au peste 10 ani vechime).

POR – Intervențiile vizează domeniile de specializare inteligentă regionale identificate prin RIS3 regionale. Este susținută dezvoltarea capacității entităților de inovare și transfer tehnologic pentru dezvoltarea spectrului de servicii în sprijinul transferului tehnologic și inovării și pregătirea/implementarea unui transfer tehnologic și/sau achiziția de servicii de cercetare și pregătire a transferului tehnologic de către IMM, precum și dezvoltarea capacității CDI a întreprinderilor. Investițiile în infrastructura organizațiilor de cercetare este în strânsă legătură cu nevoile mediului de afaceri. Prin POR NE, Acțiunea Integrarea organizațiilor CDI din sistemul național în structuri, parteneriate și proiecte de cooperare interregională și internațională, aliniate domeniilor RIS3 se vor finanta intervențiile legate de proiecte de cooperare interregională, aderare la platforme și rețele internaționale aliniate domeniilor RIS3 regionale în complementaritate cu cele finanțate prin POCIDIF.

Având în vedere necesitatea atingerii țintei asumate de România de alocare a cel puțin 2% din PIB pentru CDI, din care 1% din surse private și 1% surse publice, este promovată complementaritatea PNRR și PO. Astfel, PNRR sprijină participarea la proiecte multi-țări și crează cadrul necesar participării la programe europene (mentorat, centre de competențe, parteneriate, rețea națională de 8 centre regionale), atragerea de cercetători pentru a crește masa critică la nivel național, iar POCIF și POR se axează pe trecerea rezultatelor cercetării în piață și creșterea capacității de inovare a IMM-urilor. Prin PNRR sunt sprijinite start-up-urile pentru proof-of-concept, în timp ce prin POR sunt sprijinite IMM-urile mai puțin start-up-urile. Intervențiile din POS vizează domeniul sănătății. Acțiunile din POTJ vor putea fi detaliate pe baza planurilor teritoriale, după definitivarea acestora, care sunt parte integrantă din program. Se are în vedere asigurarea complementarității cu intervențiile din celelalte programe.

In ceea ce privește mediul de afaceri, prin PNRR sunt propuse:

- ▶ Scheme de ajutor de stat pentru transformare digitală – pentru ca un IMM să fie finanțat trebuie să fie evaluat din punct de vedere al maturității digitale și pe baza evaluării să fie recomandate soluțiile tehnice necesare acoperirii decalajului de digitalizare;

- ▶ Suplimentarea bugetului și orientarea schemei de ajutor de stat spre investiții semnificative, în special în zona de inovare și noi tehnologii aplicate în zona de producție - Schemă ajutoare de stat - ai cărei beneficiari finali sunt întreprinderi nou înființate sau întreprinderi în activitate, IMM-uri sau întreprinderi mari, cu personalitate juridică, care solicită/au primit acord pentru finanțare, după februarie 2020, în aza schemei de ajutor de stat administrate de Ministerul Finanțelor;
- ▶ Proiect European de Interes Strategic (IPCEI) în domeniul microelectronicii

Prin POR este vizată digitalizarea activităților productive ale IMM-urilor.

Prin POEO, în Prioritatea privind Antreprenoriatul și economie socială – sunt prevăzute programe de sprijin antreprenorial (formare competențe, sprijin pre-post înființare, granturi înființare/ dezvoltare) cu scopul creșterii ocupării, fără a avea ca o condiție ca acestea să fie inovative. Prin PNRR este creat cadrul instituțional în vederea încurajării și dezvoltării start-up-urilor inovative prin oferirea instrumentelor necesare astfel încât să se asigure tranziția de la idee către proof-of-concept și minimum viable product, acestea reprezentând domenii de nișe, specializate.

Având în vedere accesul la finanțare al IMM-urilor încă foarte scăzut (cauzat de fluxurile de numerar insuficiente și costuri de finanțare ridicate, lipsa sau garanția limitată pe care acestea o puteau oferi băncilor, precum și o cultură antreprenorială slab dezvoltată, durata redusă de viață a IMM-urilor, din ce în ce mai multe IMM-uri sunt axate pe servicii, în detrimentul activităților productive) este sprijinită realizarea de acțiuni complementare în PNRR și în PO. Acest lucru se realizează prin susținerea prin programele operaționale a activităților productive, inclusiv digitalizare.

Domeniul este de asemenea complementar cu Digital Europe în domeniul finanțării digitalizării companiilor, în special cu infrastructura de protecție împotriva atacurilor cibernetice. De asemenea, Programul InvestEU este complementar acestui domeniu pe zona finanțării IMM-urilor, inclusiv în domeniul digitalizării și inovării. Ambele surse de finanțare oferă garanții și subvenționări dedobânzi companiilor, scăzând astfel costul creditării și crescând gradul de bancabilitate al acestora.

În concordanță cu pilonii programului Orizont Europa, PNRR a inclus o serie de reforme în sinergie cu programul gestionat de CE, complementare priorităților instrumentelor EIC ACCELERATOR și GREEN DEAL.

InvestEU este complementar cu PNRR, sub aspectul mobilizării investițiilor publice și private în UE, contribuind la reducerea deficitului de investiții înregistrat în prezent în Europa. Totodată, instrumentul financiar InvestEU sprijină finanțarea investițiilor în infrastructura durabilă și este complementar cu acțiunile finanțate prin PNRR.

Programul comunitar Piața Unică va îmbunătăți competitivitatea întreprinderilor, în special a IMM-urilor prin punerea la dispoziție a unor măsuri care sprijină accesul la finanțare pentru IMM-uri, în complementaritate cu domeniul „Sector privat, cercetare, companii de stat” din pilonul III.

COMPONENTA 10. Fondul local pentru tranziția verde și digitală

Intervențiile prevăzute în PNRR sunt complementare celor finanțate prin Politica de Coeziune asigurând demarcarea la nivel național/regional/local în faza de implementare a proiectelor.

Demarcarea intervențiilor aferente mobilității urbane între POR-uri și PNRR se va realiza într-un mod comprehensiv la nivelul ghidului solicitanților. De asemenea, POR finanțează piste pentru bicicliștii la nivel regional, însă PNRR se adresează în special realizării unor rute turistice: EuroVelo 6, Via Transilvanica și altor trasee similare, neexistând riscul unei suprapunerii teritoriale.

Având în vedere necesitatea finanțării mai multor intervenții privind materialul rulant, care este finanțat din ambele instrumente, demarcarea se va realiza pe durata implementării.

În ceea ce privește trenurile metropolitane, complementaritatea investițiilor este realizată, prin PNRR finanțându-se doar achiziționarea de material rulant pentru călătoriile urbane și periurbane.

Referitor la investițiile pentru transportul urban inteligent și sustenabil și infrastructura aferentă, există un potențial risc de suprapunere care poate fi evitat prin identificarea clară a portofoliilor de proiecte finanțate din fiecare program. Planurile de mobilitate propun nevoi de investiții ridicate care doar cumulativ pot fi satisfăcute. Subliniem faptul că POTJ va avea în vedere doar intervențiile în areal identificat prin PTTJ în cele 6 județe.

POIDS - Având în vedere necesitatea extrem de ridicată de asigurare a locuințelor sociale pentru populația în risc de sărăcie, se va asigura complementaritatea intervențiilor dintre POIDS și PNRR la nivelul implementării programelor.

Acțiunile finanțate prin Programul MIE – Transport în sinergie cu programele comunitare Orizont Europa, clusterul “Climă, energie și mobilitate”, Programul Europa Digitală și Instrumentul financiar InvestEU vizează mobilitatea inteligentă și durabilă, tehnologii și inovări pentru servicii de transport public, digitalizare servicii publice, infrastructură pentru combustibili alternativi și infrastructură edilitară armonizată cu infrastructură verde-albastră. În complementaritate cu PNRR se vor susține implementarea conceptului de Smart City, cu clădiri nZEB, infrastructura verde-albastră, transportul public inteligent, serviciile publice digitalizate și creșterea calității vieții.

COMPONENTA 11. Turism și cultură

Atât PNRR, cât și PORurile vor finanța cele 2 sectoare, respectiv cultura și turismul, ce vor fi departajate la nivel de implementare.

POCIDIF va finanța intervenții în domeniul digitalizării în cultură, respectiv e-patrimoniu, e-film, e-audiență și vor fi complementare cu cele din PNRR.

POIDS va furniza investiții la nivel local pentru DLRC-uri (Dezvoltarea Locală plasată sub Responsabilitatea Comunității), asigurându-se astfel complementaritatea și sinergia cu celelalte programe.

Programul Europa Creativă în sinergie cu Programele Piața Unică, Erasmus+, Orizont Europa, Europa Digitală și Cetățeni, Egalitate, Drepturi și Valori vor susține cooperarea la nivel european în domeniul diversității culturale și al patrimoniului cultural. Programul Piața Unică va sprijini turismul și va încuraja dezvoltarea talentelor creative în sectorul cultural. Programul Erasmus+ va susține cooperarea dintre instituții și organizații active în domeniul formării profesionale pentru a face față provocărilor legate de piața muncii în turism și restaurare obiective de patrimoniu. Sinergia cu Programul Orizont Europa, clusterul „Cultură, creativitate și societate favorabilă incluziunii” va oferi resursele pentru noi abordări științifice care pot îmbunătăți conservarea patrimoniului cultural. Programul Europa Digitală va asigura continuarea activităților legate de strategia #Digital4Culture. Sinergia cu Programul Cetățeni, Egalitate, Drepturi și Valori va crea legături strânse în domeniile identității europene, valorilor și patrimoniului cultural. În mod complementar cu PNRR va fi finanțată redresarea sectorului cultural prin relansarea activităților culturale după perioada de pandemie coronavirus, cu simplificarea accesului la finanțare.

Investițiile și reformele propuse în domeniile turism și cultură sunt proiectate atât în sinergie și complementaritate reciprocă cât și cu programele Piața Unică, Europa Digitală, Orizont Europa și Europa Creativă în scopul asigurării unui proces accelerat de tranziție verde și digitală prin combinarea durabilității ecologice, economice și sociale, ce conduc atât la relansare cât și la reziliența acestor domenii.

COMPONENTA 12. Sănătate

PO Sănătate (POS) este programul prin care vor fi finanțate o mare parte a intervențiilor necesare în domeniul sănătății, domeniu prioritar la nivel național. PNRR reprezintă o oportunitate de realizare a reformelor și investițiilor prin intervenții complementare și uneori similare, în funcție de necesitățile sectoarelor cărora li se adresează.

Dezvoltarea resurselor umane din domeniul sănătății. Măsurile prevăzute în cadrul PNRR la această activitate sunt complementare cu cele de tip FSE+ prevăzute în cadrul POS, formarea personalului targetat în PNRR urmând a fi realizată din cadrul POS (eg. Personalul existent și viitor din asistența medicală primară și comunitară, personalul existent și viitor din asistența medicală ambulatorie, personalul existent și viitor din asistența medicală spitalicească, personalul existent și viitor din domeniul sănătății publice, etc).

De asemenea, în cadrul investiției PNRR 2.3 Investiții în infrastructura destinată pacientului critic neonatal, diagnosticării precoce, prevenției, tratamentului antenatal/neonatal și postnatal, sunt prevăzute realizarea centrelor de formare personalului implicat în furnizarea acestor servicii medicale.

Centrele comunitare integrate în zonele rurale și urbane. Investițiile din cadrul PNRR vor fi complementare cu cele din cadrul POIDS. Prioritatea „Sprijinirea comunitatilor rurale fara acces sau cu acces redus la servicii sociale” din POIDS finanțează Servicii comunitare integrate in 2.000 comunitati rurale (îngrijitori pentru bătrâni, asistenți sociali, asistenți medicali, mediatori scolari + sprijin FEDR mici imbunătățiri în cadrul comunelor), în timp ce în PNRR Componenta V.1 Fondul pentru Spitale - Creșterea accesului la sănătate este prevăzută Construcția și/sau dotarea a 200 de centre medicale integrate în zonele rurale și urbane vulnerabile.

Intervențiile din cadrul POS, investițiile de tip FEDR destinate dotării/modernizării infrastructurii publice a centrelor/compartimentelor unde se furnizează servicii de asistență medicală comunitară, se vor adresa altor tipuri de centre/compartimente care furnizează acest tip de asistență medicală, inclusiv celor care nu vor beneficia de finanțare în cadrul POR 2014-2020 sau PNRR, în eventualitatea în care ca urmare a realizării mapării nevoilor, reiese faptul că acestea nu au fost acoperite din cadrul celor 2 surse de finanțare.

În vederea evitării dublei finanțări, lista UAT-urilor/proiectelor care vor fi selectate la finanțare în cadrul PNRR, va fi transmisă de către Ministerul Sănătății Ministerului Investițiilor și Proiectelor Europene.

Cabinete de planificare familială.

Investițiile din cadrul PNRR destinate cabinetelor de planificare familială sunt complementare cu activitățile de tip FSE din cadrul POS, prioritatea „Îmbunătățirea accesibilității și eficacității serviciilor oferite în regim ambulatoriu”, respectiv implementarea de programe de sănătatea reproducerii, inclusiv stimularea natalității prin măsuri de suport al cuplurilor infertile.

Dezvoltarea de caravane medicale care vor putea derula activități de screening mamar și pentru cancerul cervical în zonele cu acces limitat la servicii de asistență medicală specializată. Prin intermediul PNRR se va finanța achiziția a 10 unități mobile. În cadrul măsurilor de screening din cadrul POS finanțate din FSE+, conform prevederilor regulamentelor europene, spitalele pot face achiziții, în limita a 15% din valoarea FSE+ , orice măsură de tip FEDR. În consecință, acestea pot achiziționa și unități mobile de screening, costurile operaționale aferente acestora fiind deja prevăzute în POS ca și activități eligibile. Complementaritatea va fi asigurată în implementare.

Ambulatorii/unități medicale publice și alte structuri publice care asigură asistență medicală ambulatorie. Investițiile din cadrul PNRR se vor adresa ambulatoriilor din cadrul listei de rezervă aferente apelului POR 2014-2020 precum și celor respinse de la finanțare din cadrul acestui apel ca urmare a nedeplinirii criteriilor de eligibilitate precizate în ghid precum și a altor proiecte.

Investițiile de tip FEDR prevăzute în cadrul POS vor viza alte ambulatorii care nu au beneficiat de finanțare în cadrul POR 2014-2020 și PNRR precum și alte structuri publice care desfășoară activități medicale de tip ambulatoriu sau care acordă asistență medicală ambulatorie în conformitate cu prevederile art 135 din Legea 95/2006 privind (eg: ambulatorii de specialitate, ambulatorii integrate, policlinici balneare, policlinici cu plată, dispensare TBC, laboratoare/centre de sănătate mintală).

În vederea evitării dublei finanțări, lista UAT-urilor/proiectelor care vor fi selectate la finanțare în cadrul PNRR, va fi transmisă de către Ministerul Sănătății Ministerului Investițiilor și Proiectelor Europene.

Programul EU4Health 2021-2027 este complementar acțiunilor din cadrul PNRR pilonul V „Sănătate și reziliență economică, socială și instituțională”, prin investițiile propuse în vederea îmbunătățirii sistemului național de sănătate și creșterea accesului la sănătate. Componentele PNRR sunt sinergice cu prioritățile programului comunitar EU4Health prin investițiile propuse în digitalizarea sistemului de sănătate, în consolidarea sistemului național de sănătate și pregătirea, prevenirea și răspunsul la amenințările pentru sănătate,

Programul Orizont Europa - Pilonul 2 este complementar acțiunilor din cadrul PNRR prin reformele și investițiile propuse.

Totodată, rezerva rescEU aferentă Mecanismului de protecție civilă al Uniunii, prin acțiunile de a consolida răspunsul UE la coronavirus, permite o reacție mai rapidă la crizele sanitare.

COMPONENTA 13. Reforme sociale

Măsurile de acompaniament din POEO care vizează participarea la educația timpurie și reducerea părăsirii timpurii a școlii, contribuie totodată la menținerea copiilor în familie. De asemenea, complementar cu cadrul legislativ în domeniul prevenirii separării copilului de familie și rețeaua centre de zi pentru copiii în situații de risc realizate prin PNRR, POIDS, prin intervențiile Priorității 4 - Reducerea disparităților dintre copiii la risc de sărăcie și/sau excluziune socială și ceilalți copii va asigura infrastructuri și servicii în centre de zi pentru copii și adolescenți cu comportament agresiv (violență, agresiune etc.), furnizarea de servicii integrate în vederea dezinstituționalizării: consiliere, orientare în cariera, dezvoltare personală și dezvoltarea de abilități de viață independentă, precum și Instruire (învățarea continuă) pentru specialiștii care lucrează cu copii și tineri.

De asemenea POIDS va facilita accesul copiilor săraci la tabere creative/sportive.

În ceea ce privește dezvoltarea infrastructurii în centrele de zi pentru prevenirea separării copilului de familie, se va finanța din PNRR – POIDS, departajarea realizându-se în implementare.

Măsurile POIDS de sprijin pentru persoanele cu dezabilități vin în completarea cadrului legislativ și procedural creat prin PNRR pentru îmbunătățirea calității vieții și accelerarea procesului de dezinstituționalizare, prin sprijinirea încadrării pe piața muncii și prin acordarea de asistență juridică pentru persoane fără sau cu capacitate de exercițiu limitată. De asemenea, infrastructura socială pentru persoanele cu dezabilități dezvoltată prin PNRR va fi completată prin POIDS cu centre de tip Respiro, cu servicii mobile pentru reabilitarea în comunitate, servicii sociale pentru persoanele cu dezabilități care părăsesc sistemul special de protecție sau care doresc să trăiască independent în comunitate, precum și cu asigurarea accesului la echipamente și tehnologii asistive. POIDS va asigura totodată instruirea specialiștilor care lucrează în domeniul asistenței sociale.

Formalizarea muncii în domeniul lucrătorilor casnici și introducerea tichetelor de muncă pentru aceștia prin PNRR vin în sprijinul ocupării grupurilor vulnerabile pe piața muncii, complementar cu măsurile active de ocupare personalizate în funcție de nevoi oferite de POEO în cadrul Priorității 6.

PNRR va asigura un cadru legal coerent și articulat în domeniul economiei sociale, astfel încât structurile colaborative propuse prin POEO pentru promovarea antreprenoriatului social să poată obține rezultate benefice pentru sector.

De asemenea, schemele de granturi pentru înființarea întreprinderilor sociale vor fi orientate exclusiv către zona rurală, economia verde și scalarea întreprinderilor sociale de succes, în timp ce la nivelul POEO intervenția este orizontală și vizează inclusiv sprijinirea întreprinderi sociale de inserție pentru inserția socio-profesională a lucrătorilor defavorizați.

Reforme și investițiile incluse în PNRR sunt în sinergie și complementaritate cu programul Corpul European de Solidaritate care oferă un răspuns la provocările societale și umanitare pe teren, cu accent deosebit pe promovarea incluziunii sociale, Programul Cetățeni, Egalitate, Drepturi și Valori prin promovarea incluziunii, drepturilor și a egalității de șanse, cu programul Erasmus+ prin dezvoltarea de competențe-cheie în vederea facilitării inserției pe piața muncii.

Alte complementarități se regăsesc la nivelul incluziunii prin digitalizare destinate persoanelor care fac parte din grupurile vulnerabile (dizabilități, risc de sărăcie, minorități etc.), precum și cu alte surse de finanțare în cadrul InvestEU, prin obiectivul specific „Investiții sociale”, respectiv prin investiții în infrastructură socială, structuri alternative de îngrijire a copiilor, locuințe pentru studenți și echipamente digitale, care să fie accesibile tuturor, locuințe sociale accesibile, inovare socială.

COMPONENTA 14. Reforma sectorului public, creșterea eficienței justiției și întărirea capacității partenerilor sociali

Reforma administrației publice, întărirea dialogului social și creșterea eficienței justiției prezintă complementarități cu Programul Justiție prin digitalizarea sistemelor și aplicațiilor judiciare și cu Programul Cetățeni, Egalitate, Drepturi și Valori, Europa Digitală, ce au elemente de digitalizare în administrația publică și securitate cibernetică.

COMPONENTA 15. România Educată

În timp ce prin PNRR, se asigură reformarea cadrului instituțional și legislativ în domeniul educației timpurii (metodologii, standarde pentru infrastructură și dotări, formarea cadrelor didactice pentru educația timpurie, în special pentru nivelul 0-3 ani, pentru serviciile nou înființate), prin POEO se vor elabora standarde pentru activitățile psiho-pedagogice și suport, revizuirea standardelor ocupaționale pentru personalul din educația timpurie și elaborarea standardelor profesionale pentru profesii noi. De asemenea, se vor realiza ghiduri de punere în practică a noului curriculum și a metodelor noi de învățare (inclusivă, digitală, centrată pe copil).

Prin POEO, formarea cadrelor didactice va fi orientată către abordarea inclusivă a procesului educațional, prin teme precum: dezvoltarea de abilități socio-emoționale, abilități digitale, competențe de gândire strategică, comunități care educă/ învață etc. De asemenea, se are în vedere implementarea unui sistem de monitorizare a formării continue și a efectelor acesteia, prin raportare la progresul copiilor, îndeosebi la progresul copiilor din grupurile vulnerabile (cu dizabilități, de etnie romă, din mediul rural etc.).

Totodată, prin POEO sunt propuse măsuri de acompaniament ce vizează atât copilul cât și familia (părinți, aparținători, etc.)

Totodată, prin POIDS în cadrul Strategiilor DLRC pot fi dezvoltate inclusiv servicii de educație timpurie în condițiile în care Strategiile identifică astfel de nevoi.

În vederea scăderii riscului de părăsire timpurie a școlii, PNRR va crea cadrul legal și instituțional prin Programul Național pentru Reducerea Abandonului Școlar (PNRAS), iar prin POEO se va implementa componenta Programului care vizează mecanismul de avertizare timpurie în educație privind elevii aflați în risc de abandon școlar (MATE), abordând măsuri integrate la nivel de școală, inclusiv măsurile pentru creșterea accesului la studii terțiare și prevenirea abandonului universitar.

PNRR va asigura subvențiile de tip „punte” (componenta a PNRAS) pentru asigurarea tranziției elevilor din clasa a 8-a în învățământul secundar și vizează copiii cei mai expuși riscului de abandon școlar.

Complementar, POEO va acorda astfel de subvenții și sprijin individualizat elevilor marginalizați pentru revenirea în sistemul de învățământ sau pentru continuarea studiilor pe toată durata învățământului secundar superior.

De asemenea, PNRR propune implementarea unui instrument nou (consorții rurale) care asigură toate premisele accesului și participării la educații a copiilor din rural/ zone marginalizate, completând intervențiile orizontale din POEO în acest sens.

Totodată, prin POIDS în cadrul Strategiilor DLRC, precum și prin Prioritatea privind Sprijinirea comunităților rurale fără acces sau cu acces redus la servicii primare, în cadrul serviciilor comunitare integrate pot fi dezvoltate inclusiv servicii educaționale (servicii de tip before și after-school, servicii de suport educațional pentru copiii la risc de abandon școlar), respectiv formarea de mediatori școlari care contribuie la creșterea participării și la prevenirea părăsirii timpurii a școlii. De asemenea, prin voucherele acordate familiilor monoparentale pentru creșterea angajabilității părintelui, copiii din aceste familii vor beneficia de sprijin pentru before și after school, participare la activitățile de weekend (sport, creație, artă). Este vizat sprijin dedicat copiilor săraci pentru participarea la tabere creative/sportive.

PNRR va aborda reforma integrală a învățământului dual, focalizându-se pe crearea infrastructurii și a dotărilor (consorții regionale, laboratoare informatică, ateliere școală), și pe creșterea accesului elevilor din categorii defavorizate pentru finalizarea rutei complete de învățământ dual, în timp ce POEO va asigura creșterea calității și accesibilității în mod orizontal la nivelul învățământului profesional și tehnic. POEO vizează în special: formarea cadrelor didactice, a tutorilor, adaptarea ofertei ÎPT la dinamica pieței muncii; dezvoltarea și extinderea serviciilor de consiliere (CJRAE/CMBRAE, inclusiv formarea personalului din centrele de consiliere, diriginți); precum și măsuri de acompaniament elevi (acordarea de sprijin financiar pentru cazare, masă și transport, pentru elevii din grupuri sau medii defavorizate, inclusiv consiliere parentală), pentru creșterea participării și facilitarea accesului la programele de formare și prevenirea abandonului școlar și a părăsirii timpurii a școlii la nivelul ÎPT.

Reformele propuse prin PNRR în domeniul digitalizării educației, precum și resursele didactice digitale care vor fi dezvoltate și puse la dispoziția școlilor (materiale auxiliare școlare în format digital, pentru toate disciplinele, conținut educațional digital, resurse digitale cu aplicații inteligente), inclusiv echipamentele pentru asigurarea învățării on-line, vor asigura cadrul pentru implementarea intervențiilor propuse prin POEO la nivel de școală, într-o manieră integrată, în funcție de nevoi, astfel încât să se asigure creșterea calității actului educațional.

De asemenea, elaborarea și implementarea prin PNRR a unor programe accesibile de alfabetizare digitală pentru elevii cu dizabilități, precum și asigurarea accesului la lecții digitale adaptate la nevoile elevilor și cadrelor didactice cu dizabilități vor asigura implementarea cu succes a intervențiilor POEO pentru îmbunătățirea accesului și a participării la educație a copiilor cu dizabilități și/sau cerințe educaționale speciale (CES).

În ceea ce privește formarea competențelor digitale ale cadrelor didactice, acestea vor fi asigurate prin PNRR, iar prin POEO se vor asigura numai competențele digitale în contextul metodelor de învățare incluzivă.

În vederea asigurării serviciilor de consiliere și orientare profesională oferite de CJRAE/ CMBRAE/ Centrele de orientare și consiliere, acestea vor fi dotate cu echipamente, baterii de teste, softuri, platforme digitale și alte materiale necesare în vederea diversificării serviciilor oferite prin POEO.

De asemenea, POEO vizează dezvoltarea de Resurse Educaționale Deschise pentru elevii cu competențe scăzute în citit, matematică și științe pentru creșterea atractivității, accesibilității IPT.

Programele Operationale Regionale vor asigura investițiile în infrastructuri educaționale pentru toate nivelurile de învățământ pornind de la nevoile regionale și în acord cu standardele de siguranță și calitate dezvoltate prin PNRR. Totodată, investițiile PNRR în infrastructuri educaționale vor fi legate de reformele propuse pe toate nivelurile de învățământ, printr-o prioritizare a nevoilor la nivel național. Astfel, prin investițiile PNRR se vor asigura dotările necesare la nivelul unităților școlare și universitare pentru atingerea standardelor de calitate, reziliența și eficiența energetică a școlilor, tranziția la școli verzi și mobilitate verde prin microbuze/autobuze electrice și/sau hibride, precum și digitalizarea educației.

Investițiile POR și PNRR în infrastructura școlară vor asigura crearea unei baze moderne și accesibile de învățare pentru toate categoriile de elevi, precum și suportul necesar pentru implementarea investițiilor FSE+ în servicii educaționale sau de sprijin socio-educational pentru copii și elevi, așa cum sunt prevăzute în cadrul Programelor Operaționale Educație și Ocupare și Incluziune și Demnitate Socială.

În vederea asigurării unui management instituțional de calitate la toate nivelurile, prin POEO este abordată buna guvernare a instituțiilor de învățământ superior, în timp ce PNRR asigură reforma sistemului de guvernare preuniversitar.

Investițiile în domeniul educației sunt proiectate în sinergie și complementaritate cu programul Erasmus+ prin promovarea învățământului profesional și tehnic, mobilitatea studenților/elevilor în cadrul mai multor niveluri de învățământ, schimburi de experiențe și bune practici, inclusiv prin schimburile de experiență internaționale, cursuri de formare în străinătate. Totodată investițiile în domeniul educației sunt complementare atât cu programul Europa Digitală în vederea dobândirii competențelor digitale avansate, contribuind la îndeplinirea tranziției digitale, cât și cu InvestEU pentru investițiile în infrastructura pentru educație și formare incluzivă și în echipamente digitale.

3.3 Descrierea mecanismului de implementare și control

1. SISTEMUL DE MANAGEMENT SI CONTROL

Planul Național de Redresare și Reziliență al României, denumit în continuare PNRR, este documentul strategic care fundamentează prioritățile de reformă și domeniile de investiții pentru aplicarea Mecanismului de Redresare și Reziliență - MRR la nivel național. Sursa de finanțare este reprezentată de fondurile alocate pentru România în cadrul Mecanismului de Redresare și Reziliență aprobat prin Regulamentul (UE) 2021/241 al Parlamentului European și al Consiliului.

PNRR are structura stabilită conform Regulamentului (UE) 2021/241 al Parlamentului European și al Consiliului și face obiectul procedurilor de negociere cu Comisia Europeană.

Punerea în aplicare a PNRR presupune luarea măsurilor adecvate pentru a asigura buna utilizare a fondurilor din mecanismul de recuperare și reziliență, în conformitate cu legislația comunitară și națională aplicabilă, în special în ceea ce privește prevenirea, detectarea și corectarea celor mai grave nereguli - fraude, dubla finanțare, conflictele de interese și corupția.

Pentru PNRR va fi utilizat **modelul similar al programelor operaționale finanțate în cadrul politicii de coeziune, de management centralizat și execuție descentralizată**, adaptat, cu scopul de a face procesul simplu și în același timp transparent și riguros - cu funcții de audit, de management și control (selecție, gestiune, monitorizare, recuperare).

Data fiind contractarea de rezultate fizice și financiare pe baza unor etape și obiective, este necesară o relație cât mai strânsă a factorilor de decizie politică, și totodată **folosirea unui model de sistem de management și control verificat în funcționalitatea lui**, cu adaptările ce decurg din particularitățile MRR, în special la cele care diferă de Programele Operaționale.

Potrivit cadrului legal național (OUG 155/2020, cu modificările și completările ulterioare, **Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene este coordonatorul național** pentru elaborarea, negocierea, aprobarea și implementarea PNRR, în acest sens fiind înființată o structură de specialitate care va îndeplini și toate funcțiile ce decurg din implementarea Planului. Această variantă de guvernanță are la bază și condițiile ce trebuie îndeplinite pentru personalul care urmează să facă parte din această structură de specialitate și vizează în principal experiența profesională în domeniul fondurilor europene, necesare și adecvate pentru îndeplinirea funcțiilor respective, și anume în ceea ce privește verificarea îndeplinirii etapelor și obiectivelor investițiilor și reformelor (monitorizare, autorizare, control - nereguli și antifraudă.)

Ministerul Finanțelor asigură gestiunea financiară a PNRR și în această calitate, va îndeplini următoarele atribuții:

- a. participarea, împreună cu Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene, la negocierea PNRR;
- b. semnarea, împreună cu Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene, a angajamentului juridic cu Comisia Europeană, în conformitate cu art. 23 din Regulamentul (UE) nr. 2021/241;
- c. asigurarea primirii de la CE a fondurilor externe nerambursabile aferente PNRR și transferarea acestora în conturile coordonatorilor de reformă/MIPE în vederea efectuării plăților către beneficiari;
- d. asigurarea contractării împrumutului de la CE, potrivit prevederilor art.14 și 15 din Regulamentul (UE) 2021/241 al Parlamentului European și al Consiliului, în conformitate cu prevederile legislației în vigoare privind datoria publică;
- e. asigurarea tragerii sumelor din împrumut, în conformitate cu prevederile legislației în vigoare privind datoria publică și prevederile acordului de împrumut. În vederea îndeplinirii obiectivelor de etapă/targeturilor asociate tragerilor din împrumuturi, ministerele de resort/instituțiile responsabile de reformă beneficiază de alocații bugetare corespundente sumelor ce urmează a fi trase.

MIPE, în calitate de coordonator național, are următoarele atribuții:

- a. coordonarea elaborării Planului Național pentru Redresare și Reziliență, inclusiv a descrierii sistemului de gestionare și control al PNRR, în conformitate cu cerințele din Regulamentul (UE) 2021/241 al Parlamentului European și al Consiliului;
- b. asigurarea derulării procesului de consultare publică cu toți partenerii sociali, astfel încât să permită crearea unui cadru transparent de luare a deciziilor pentru elaborarea și aprobarea PNRR;
- c. asigurarea rolului de punct de contact în relația cu Comisia Europeană pe parcursul elaborării negocierii, actualizării și implementării PNRR, colaborând cu Ministerul Finanțelor pe tot parcursul procesului de negociere cu Comisia Europeană în scopul aprobării PNRR;

- d. semnarea, împreună cu Ministerul Finanțelor, a angajamentului juridic cu Comisia Europeană, în conformitate cu art. 23 din Regulamentul (UE) nr. 2021/241;
- e. inițierea, elaborarea și propunerea de modificări ale legislației privind stabilirea cadrului instituțional și procedural de coordonare și implementare a fondurilor externe nerambursabile și a reformelor stabilite în cadrul Mecanismului de Redresare și Reziliență;
- f. avizarea tuturor proiectelor de acte normative inițiate de coordonatorii de reformă în implementarea măsurilor de reformă din cadrul PNRR;
- g. coordonarea, monitorizarea și sprijinirea, prin instrumentele pe care le are la dispoziție, a dezvoltării capacității administrative a coordonatorilor de reformă;
- h. coordonarea metodologică a coordonatorilor de reformă;
- i. asigurarea realizării, dezvoltării și funcționării sistemului informatic care răspunde cerințelor prevăzute la art.22 alin.(2) lit.d) din Regulamentul (UE) nr. 2021/241, cu contribuția structurilor utilizatoare, deținând în condițiile legii toate drepturile asupra acestui sistem, inclusiv codul sursă;
- j. semnarea acordului de finanțare încheiat cu coordonatorii de reformă și/sau cu responsabilii componentelor aferente reformelor; în cazul în care se utilizează și împrumuturi, acordul de finanțare se semnează și cu Ministerul Finanțelor,
- k. asigurarea monitorizării continue a stadiilor de îndeplinire pentru fiecare reformă/obiectiv de etapă/țintă, pe baza informațiilor furnizate de coordonatorii de reformă;
- l. asigurarea activității de raportare a îndeplinirii jaloanelor/țintelor incluse în PNRR potrivit art. 27 din Regulamentul (UE) nr. 2021/241 pe baza informațiilor furnizate de coordonatorii de reformă;
- m. asigurarea verificării legalității și regularității cheltuielilor;
- n. asigurarea prevenirii, detectării și corectării conflictului de interese, fraudei, corupției și dublei finanțări la nivelul proiectelor finanțate în cadrul PNRR;
- o. asigurarea elaborării și transmiterii cererilor de plată în relația cu Comisia Europeană, potrivit art. 24 alin. (2) din Regulamentul (UE) nr. 2021/241;

- p. elaborarea declarației de gestiune în conformitate cu prevederile art. 22 alin. 2 lit.c) subpunctul i) din Regulamentului (UE) nr. 2021/241, pe baza declarațiilor furnizate de coordonatorii de reformă;
- q. propunerea de măsuri de remediere, respectiv, în condițiile art. 21 din Regulamentul (UE) nr. 2021/241, propunerea spre aprobare prin Hotărâre de Guvern, la solicitarea coordonatorilor de reformă, înlocuirea în PNRR a reformelor/jaloanelor/țintelor/proiectelor;
- r. asigurarea secretariatului Comitetului Interministerial de Coordonare a PNRR;
- s. asigurarea funcționării și conducerii Comitetului de Monitorizare a PNRR.

Rezumând, **structura de coordonare din cadrul MIPE** va funcționa similar unei ***autorități de management, îndeplinind și funcțiile adaptate*** la regulile de implementare stabilite în Regulamentul 241/2021, respectiv acelea echivalente de:

- ▶ programare și gestionare plan (întocmirea rapoartelor de progres și a stadiului de îndeplinire targets și milestones, inclusiv urmărirea stadiului de implementare a reformelor și necesitatea modificărilor) – 5 persoane ,
- ▶ evaluare și selecție (urmărirea proiectelor ce sînt incluse în PNRR este un proces tehnic care prevede acordarea de punctaje stabilite pentru respectarea condițiilor legale – green, digital, DNSH, maturitate, precum și alte criterii stabilite la nivelul OUG privind mecanismul de implementare) – 16 persoane ,
- ▶ autorizare și plată (verificarea sumelor solicitate la plată de beneficiari/coordonatorii de reformă, respectiv a îndeplinirii milestones și targets declarați), inclusiv verificare a procedurilor de achiziție realizate de către beneficiarii cărora nu le sunt aplicabile prevederile comunitare și ale legislației naționale privind achizițiilor publice (în cadrul acestei structuri de coordonare din cadrul MIPE va fi înființat un compartiment care va avea ca atribuții verificarea acestui tip de achiziții, dat fiind faptul că ANAP nu are competențe în această arie, dar și ținînd cont de experiența insituțională formată la nivelul MIPE) – 10 persoane ,
- ▶ monitorizare tehnică a stadiului de realizare a proiectelor/reformelor – 15 persoane,
- ▶ control și recuperare (cu atribuții specifice similar celor regăsite în OUG 66/2011, în ceea ce privește primul nivel de verificare, administrativ, a existenței unor suspiciuni de fraude și conflicte de interese care vor fi raportate către DLAF/DNA/OLAF, respectiv către ANI, cu mențiunea că în cazul conflictului de interese la nivelul beneficiarilor privați, constatarea și

recuperarea să fie efectuate de către compartimentul control al structurii de specialitate din cadrul MIPE, avînd în vedere faptul că ANI nu are competențe în această zonă, dar și experiența instituțională de la nivelul MIPE; de asemenea controlul și recuperarea în cazul dublei finanțări vor fi tot în competențele acestui compartiment); atribuțiile de control pentru neregulile grave vor fi completate de cele de sancționare ale celorlalte abateri constatate în urma misiunilor de audit. - 10 persoane

- ▶ de întocmire și transmitere a cererilor de plată;
- ▶ și de întocmire a declarației de gestiune – 4 persoane.

Tot la nivelul acestei structuri de specialitate din cadrul MIPE, cu respectarea principiului separării funcțiilor, va funcționa un **compartiment de prevenție**, avînd în componență 8 persoane, cu atribuții distincte în ceea ce privește:

- ▶ evaluarea riscurilor,
- ▶ verificarea ex-ante a procedurilor de achiziție a beneficiarilor privați,
- ▶ evaluarea ex-ante a riscului de dublă finanțare (verificarea ARACHNE, SMIS, corespondența cu AM-urile, care în cea mai mare parte se află în cadrul MIPE)
- ▶ utilizarea adaptată a procedurilor referitoare la conflictul de interese utilizate la programele operaționale, dar și a Notei de Orientare a Comisiei privind evitarea și gestionarea conflictelor de interese, potrivit prevederilor Regulamentului Financiar (nr.1046/2018); inclusiv ARACHNE.

Nu în ultimul rînd, va fi creat tot în cadrul acestei structuri, și sistemul informatic, unul similar SMIS, adaptat, pe infrastructura deja existentă care va conține toate informațiile necesare prevăzute la art.22(2)(d) din Regulamentul 241/2021, inclusiv date despre beneficiarii finali ai proiectelor sau investițiilor necesare pentru realizarea obiectivelor, pentru depunerea cererilor de plată către COM. Termen de realizare, sfîrșitul lunii decembrie, 2021.

La nivelul MIPE va fi utilizată o platformă de informare (dashboard) în timp real a stadiului de implementare al fiecărei măsuri, investiții, componentă de reformă, reformă, care va prezenta informații exportate din sistemul informatic. Acest dashboard va fi public, toate informațiile fiind publice și de asemenea în timp real, putînd fi accesat prin intermediul site-ului MIPE, unde va avea o secțiune dedicată.

Aceasta structură de coordonare este deja prevăzută în organizarea internă a MIPE, la nivel de direcție generală – Direcția Generală Management Mecanism Redresare și Reziliență (30 posturi vacante) - avînd exclusiv atribuții în domeniul gestionării PNRR (principiul separării funcțiilor este asigurat, din acest punct de vedere, al atribuțiilor distincte). Cu mențiunea suplimentară că art.1(3) din OUG

155/2020 se referă exclusiv la mandatul de negociere al MIPE, nu la atribuțiile în coordonarea PNRR. Prin modificările aduse de OUG 24/2021 a fost flexibilizată posibilitatea operaționalizării acesteia, nu doar din perspectiva nivelului de salarizare, inițial unul inferior față de restul personalului din MIPE, dar mai ales din perspectiva redimensionării, atât structural, cât și ca număr de personal, în acord cu prezentul mecanism de implementare și control propus.

Ea urmează a fi operaționalizată până la sfârșitul lunii septembrie, prin reorganizarea MIPE care se aprobă prin Hotărâre de Guvern; din componența sa urmează să facă parte personal încadrat în autoritățile de management pentru FESI atât din MIPE (parte, în acest moment fiind implicat în elaborarea PNRR), dar și din alte AM-uri, (fiind utilizate procedurile de mutare și transfer) cu asigurarea echilibrului instituțional, astfel încât să nu fie afectată funcționalitatea implementării PO. Considerăm pentru această etapă că o paritate de 50-50% între personalul cu experiență din AM-uri și personalul cu experiență în domeniile corespunzătoare funcțiilor exercitate, asigură funcționalitatea în condiții optime.

Alături de acest personal cu experiență în domeniul gestiunii partajate, în schema organizațională va fi recrutat și personal din afara AM-urilor, cu experiență în domeniile corespunzătoare funcțiilor exercitate. La acest moment, nu este necesară suplimentarea numărului de posturi aprobat pentru MIPE, respectiv alocarea de resurse bugetare suplimentare.

Cu privire la redimensionarea Direcției Generale Management Mecanism Redresare și Reziliență, la acest moment, la cele 30 de posturi inițiale (acum vacante), vom adauga în urma procesului de reorganizare a MIPE alte 45 de posturi; apreciem, pe baza experienței instituționale, raportat la un PO similar ca mărime, complexitate și diversitate a investițiilor, că pentru momentul de început al implementării acestui acestui Plan, este suficientă o structură de personal cu 75 de posturi. MIPE nu va solicita posturi suplimentare, redistribuind la reorganizare din cele existente.

În sprijinul asigurării unei capacități administrative corespunzătoare, va fi utilizat și mecanismul de asistență asigurat prin intermediul proiectului gestionat de DG Reform în acest sens, pentru a susține implementarea PNRR, respectiv pentru rezolvarea unor eventuale probleme identificate în aplicarea reformelor, precum și în eventualitatea necesității revizuirii planului. Acest instrument se află în etapa de elaborare, respectiv în etapa de identificare a nevoilor concrete, care se poate finaliza doar după aprobarea Planului.

La nivelul beneficiarilor finali, RO instituie un mecanism de management și control bazat și pe mecanismele de verificare a procedurilor de achiziție (ANAP), dar și pe mecanismele naționale de prevenție și intervenție în caz de nereguli grave – fraudă, conflict de interese – DLAF/DNA și ANI. Totodată RO instituie obligativitatea utilizării unor instrumente informatice de prevenție a riscului de fraudă și conflict de interese, de tipul ARACHNE și PREVENT. De altfel, ARACHNE va fi utilizat de către toate departamentele MIPE, în toate etapele de implementare PNRR, inclusiv pentru identificarea proiectelor și beneficiarilor cu risc.

Verificarea legalității și regularității cheltuielilor și a achizițiilor publice va fi efectuată de către MIPE.

În cazul beneficiarilor publici, care sunt obiect al controlului financiar preventiv propriu și controlului financiar preventiv delegat, această verificare se va realiza prin eșantion, cu luarea în calcul a verificărilor CFPP și CFPD, precum și cu luarea în calcul a controlului ex-ante al ANAP. Listele de verificare CFPP și CFPD vor avea incluse toate aspectele ce țin de protecția intereselor financiare ale UE. În cazul beneficiarilor privați, verificările vor fi realizate asupra tuturor cheltuielilor.

Structura de specialitate din cadrul MIPE va efectua, prin eșantion stabilit pe baza gradului de risc rezultat în urma evaluărilor și controalele necesare depistării neregulilor grave și dublei finanțări.

În termen de 30 de zile de la aprobarea PNRR, MIPE împreună cu MF vor înainta Guvernului pentru aprobare OUG privind mecanismul financiar, de implementare, control și audit.

Acest act normativ va reglementa detaliat cadrul instituțional pentru PNRR și activitățile derulate de instituțiile componente ale acestui cadru instituțional. Odata cu intrarea în vigoare a acestui act normativ prin publicare, MIPE va avea competența și mandatul de a exercita toate atribuțiile de monitorizare, verificare, control și recuperare, întocmire și semnare a cererilor de plată transmise Comisiei Europene, a declarației de gestiune și rezumatului auditurilor. (Singura atribuție pentru care MIPE necesita un mandat suplimentar prin Memorandum adoptat de Guvern, potrivit prevederilor actuale ale OUG 155/2020, este aceea de negociere a PNRR (ref art.1 alin.(3) din OUG 155/2020. Memorandumul a fost aprobat deja de Guvern în data de 7 aprilie 2021.).

Potrivit Adresei nr.60867/13.05.2021, Autoritatea de Audit a acceptat invitația MIPE de a face parte din sistemul de management și control al PNRR. La acest moment nu este necesar un alt act normativ sau Memorandum al Guvernului pentru punerea în aplicare a acestei decizii.

Autoritatea de Audit a fost constituită prin Legea nr. 200 din 23 iunie 2005 privind completarea Legii nr. 94/1992 privind organizarea și funcționarea Curții de Conturi, republicată, cu completările și modificările ulterioare, ca organism fără personalitate juridică, independent din punct de vedere operațional față de Curtea de Conturi (CCR), având atribuții de audit pentru fondurile nerambursabile acordate României de către UE, precum și asupra altor categorii de fonduri (art. 12 și 13 din Legea nr. 94/1992). Activitățile derulate de către Autoritatea de Audit în ceea ce privește PNRR vor fi detaliate prin actul normativ care va reglementa cadrul național privind implementarea PNRR și care urmează să fie inițiat de către Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene (termen 30 de zile de la aprobarea PNRR).

Autoritatea de Audit desfășoară de peste 15 ani toate tipurile de audit cerute de regulamentele europene (audit de conformitate/desemnare, audit de sistem, audit de operațiuni, audit de certificare a conturilor, audit de follow-up și audit la finalizarea programului), atât pentru fondurile structurale și de coeziune, cât și pentru fondurile europene pentru agricultură și pescuit și pentru alte fonduri europene. Activitatea de audit se desfășoară cu respectarea cadrului legal european și național și a standardelor internaționale de audit.

Independența

Nu există niciun raport de subordonare între Autoritatea de Audit și instituțiile implicate în gestionarea PNRR, aflate în cadrul sau în subordinea Guvernului. Independența Curții de Conturi a României din care face parte Autoritatea de Audit este statuată și garantată prin art. 140 alin. 4 din Constituția României, republicată.

Capacitatea administrativă

Autoritatea de Audit este compusă dintr-o structură centrală, cu sediul în București, și 8 structuri teritoriale, câte una în fiecare din cele 8 regiuni de dezvoltare ale României, asigurând o acoperire completă a întregului teritoriu. La nivelul Autorității de Audit, sunt alocate 171 de posturi la nivel central și 137 de posturi la nivel teritorial, profilul auditorilor publici externi fiind variat (economic, juridic, IT, tehnic). Personalul Autorității de Audit are studii superioare de lungă durată, are minim 3 ani de experiență în domeniul specific al studiilor superioare absolvite, cunoaște limba engleză și este permanent instruit în ceea ce privește aplicarea normelor, procedurilor și tehnicilor de audit și a utilizării tehnicilor de audit asistate de calculator.

Această expertiză va fi utilizată și pentru auditarea PNRR, urmând să se organizeze o structură dedicată în acest sens, la nivel de direcție, cu personal cu experiență în auditul fondurilor europene. Conform legislației naționale, numărul minim de posturi pentru înființarea unei direcții este de 17 persoane. În funcție de volumul de activitate vizând al PNRR, ținând cont și de perioadele de programare 2014-2020, respectiv 2021-2027, Autoritatea de Audit va iniția demersuri fie pentru suplimentarea numărului de personal fie va apela la contractarea de expertiză externă, astfel încât activitatea aferentă celorlalte fonduri să nu fie afectată.

Încălcarea prevederilor legale, în măsura în care nu sunt constatate nereguli grave definite potrivit Regulamentului, nu rămîne nesancționată, urmînd a fi aplicate sancțiuni administrative și contravenționale, potrivit prevederilor legale naționale.

În cazul constatării de nereguli grave, așa cum sunt definite de Regulamentul 241/2021, proiectele respective sunt excluse din PNRR, iar finanțarea recuperată.

Nu în ultimul rînd, PNRR va garanta că sistemul său informatic conține toate informațiile necesare prevăzute la art.22(2)(d), inclusiv date despre beneficiarii finali ai proiectelor sau investițiilor necesare pentru realizarea obiectivelor, pentru depunerea cererilor de plată către COM.

Prevenire conflict de interese la nivelul personalului din

sistemul de management și control

Conform art. 61 din Regulamentul financiar, există un conflict de interese atunci când "exercițiul imparțial și obiectiv al funcțiilor unui actor financiar sau al altei persoane" implicat în executarea financiară "este compromisă din motive care implică viața familială, emoțională, afinitate politică sau națională, interes economic sau orice alt interes personal direct sau indirect".

În îndeplinirea atribuțiilor lor, angajații implicați în sistemul de management și control al PNRR trebuie să se asigure că nu participă la procesele de luare a deciziilor în care sunt implicate direct sau indirect entități cu care au colaborat sau care sunt (sau au fost) legate prin legături rudenie sau altele. Aceștia nu pot exercita nici o activitate externă care interferează cu atribuțiile și funcțiile pe care le îndeplinesc, evitând apariția oricărei situații de conflict de interese, fie a lor, fie a terților, care, pe această cale prejudiciază sau pot să prejudicieze deciziile administrative și să conducă la prezumția că nu există imparțialitate în performanța sa, în exercitarea acestei activități.

În acest context, fiecare angajat va semna o declarație de absență a conflictului de interese care vor fi revizuite anual sau ori de câte ori se justifică.

2.IMPLEMENTARE

Evaluarea și selecția

Pentru realizarea reformei/obiectivului de etapă/țintei, selectarea proiectelor spre a fi incluse în PNRR, cu excepția celor prezentate COM și luate în considerare în cadrul negocierilor de aprobare a PNRR, se face pe baza unor criterii mixte – pondere calitativă/cantitativă, certitudini/estimări de finalizare în termen, având în vedere și un sistem competitiv de implementare în interiorul reformei, respectiv:

- ▶ să fie proiecte mature, cu un grad avansat de elaborare a documentațiilor tehnico-economice și cu angajamente ferme din partea beneficiarilor finali de încheiere a contractelor de achiziție publică sau a contractelor sectoriale, după caz, până la sfârșitul anului 2022, pentru minimum 70% din valoarea alocată, respectiv la sfârșitul anului 2023, pentru restul valorii alocate;
- ▶ să contribuie la ameliorarea stării economice și la creșterea capacității de reziliență a României;
- ▶ să obțină acordul MIPE prin care să se confirme compatibilitatea cu recomandările specifice de țară și tranziția verde și digitală, eligibilitatea finanțării din MRR și contribuția la atingerea jaloanelor și ținutelor prevăzute în PNRR;

- ▶ să respecte condițiile prevăzute pentru finanțare în cadrul PNRR;
- ▶ să respecte cerințele prevăzute de Mecanismul de redresare și reziliență;
- ▶ să aibă un impact semnificativ pentru dezvoltarea economică și/sau, după caz, la nivelul regiunilor de dezvoltare ale României ori la nivelul autorităților locale, ținând cont și de Strategia națională pentru dezvoltare durabilă a României 2030.

În cadrul PNRR pot fi identificate **două categorii distincte de beneficiari**:

- ▶ ministerele responsabile de implementarea reformelor, ministerele responsabile de implementarea componentelor aferente reformelor, respectiv Secretariatul General al Guvernului în cazul în care este responsabil de implementare de reforme sau de componente aferente reformelor, precum și ministerele care au în subordine/coordonare/sub autoritate entități responsabile de implementarea componentelor aferente reformelor.

La nivelul acestora, se organizează, de asemenea structuri de specialitate ale căror atribuții vor fi stabilite prin hotărâre a Guvernului, respectiv act administrativ intern, cu privire la **responsabilitățile la nivel global** pentru executarea reformelor și investițiilor care urmează să fie finanțate și pentru etapele și obiectivele corespunzătoare stabilite în PNRR, care selectează entități terțe (beneficiari finali) care sunt responsabile de executarea investițiilor și a obiectivelor contractate. Acestea au următoarele atribuții:

- contribuie la elaborarea și modificarea componentelor sectoriale ale PNRR și răspund pentru utilizarea eficientă, efectivă și transparentă a fondurilor din care se finanțează;
- asigură implementarea proiectelor de investiții/reformelor care fac obiectul finanțării din fonduri alocate din cadrul PNRR;
- încheie cu beneficiarii finali contracte de finanțare pentru implementarea proiectelor de investiții/reformelor care fac obiectul finanțării din fonduri alocate din cadrul PNRR;
- asigură monitorizarea proiectelor de investiții/componentelor care fac obiectul finanțării din fonduri alocate din cadrul PNRR;
- elaborează, întocmesc și aprobă rapoartele de implementare ale proiectelor de investiții/componentelor așa cum acestea sunt reglementate prin mecanismul de implementare și mecanismul financiar al PNRR;
- validează rapoartele de implementare ale proiectelor de investiții de la nivelul beneficiarilor care implementează proiecte cu finanțare din PNRR;
- autorizează cererile de prefinanțare primite de la beneficiari, respectiv elaborează cererile de prefinanțare care se transmit către MF, centralizat, pe bază de previziuni.

- verifică dosarul financiar al investiției/proiectului - documentele justificative – contract, facturi, etc.
 - avizează cererile de plată ale beneficiarilor, în caz de indisponibilități temporare a fondurilor aferente PNRR de la COM, care se transmit centralizat către MIPE;
 - îndeplinesc orice alte atribuții necesare pentru asigurarea implementării proiectelor de investiții/componentelor care fac obiectul finanțării din PNRR.
- beneficiarii finali de fonduri din PNRR, care încheie contracte de achiziție publică/sectoriale, după caz, pentru proiectele finanțate din PNRR, după încheierea acordurilor de finanțare și numai după obținerea avizului conform (entități responsabile de execuția fizică și financiară a reformelor și investițiilor care urmează să fie finanțate și care sunt direct responsabile de targets și milestones corespunzătoare stabilite în PNRR).

Modalitățile de angajare vor fi diferite în funcție de natura beneficiarilor, fiind stabilite și **modele de astfel de angajamente:**

În cazul ministerelor responsabile de implementarea reformelor, la ministerele responsabile de implementarea componentelor aferente reformelor, respectiv la nivelul Secretariatul General al Guvernului în cazul în care este responsabil de implementare de reforme sau de componente aferente reformelor, precum și la ministerele care au în subordine/coordonare/sub autoritate entități responsabile de implementarea componentelor aferente reformelor, după aprobarea PNRR potrivit procedurilor la nivel european, Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene **încheie acorduri de finanțare** pentru implementarea reformelor și/sau acorduri de finanțare pentru implementarea componentelor aferente reformelor. Acest acord de finanțare va fi **un model mai complex de drepturi și obligații**, cu repere și obiective globale, obținute din consolidarea investițiilor executate de beneficiarii finali, cu obligația de a menține fluxurile de informații (piste de audit) despre ele.

Acordurile de finanțare vor conține informațiile de raportat asupra etapelor și obiectivelor, unități de măsură și calendarul respectiv, necesare pentru monitorizarea conformității obiectivele reformelor și investițiilor, planificarea financiară a executării investițiilor, precum și obligațiile rămase care decurg din regulamentul MRR. În plus, acordurile de finanțare trebuie să asigure și definirea programului de raportare, prin sistemul informatic, execuția fizică și financiară a investițiilor (progres), precum și adoptarea măsurilor antifraudă.

La încheierea acordului, un set de informații va fi colectat în vederea asigurării respectării obligațiilor care decurg fie din regulament, fie din legislația națională, care va fi evidențiat într-o listă de verificare. Toate informațiile vor fi stocate în sistemul informatic. Informațiile care trebuie furnizate de beneficiari și beneficiari entități coordonatoare de reforme vor fi transmise prin mijloace electronice asigurând ușurința proceselor și monitorizarea rapidă a investițiilor.

Acordul de finanțare va prevedea **efectuarea verificărilor structurii de specialitate din MIPE în vederea evitării dublei finanțări, risculului de fraudă și corupție, precum și a conflictului de interese, asigurând protecția intereselor financiare ale Uniunii Europene.**

Totodată, vor fi prevăzute obligațiile de a păstra pista de audit, de a asigura accesul neîngrădit al organismelor de control și audit, precum și faptul că, în cazul constatării de nereguli grave sau dublă finanțare, sumele primite devin creanțe bugetare și se recuperează conform legii.

Dispoziții referitoare la acordurile de finanțare

Ministerele responsabile de implementarea reformelor, ministerele responsabile de implementarea componentelor aferente reformelor, respectiv cu Secretariatul General al Guvernului în cazul în care este responsabil de implementare de reforme sau de componente aferente reformelor, precum și ministerele care au în subordine/coordonare/sub autoritate entități responsabile de implementarea componentelor aferente reformelor (coordonatorii de reformă) vor raporta structurii de specialitate din MIPE, prin intermediul sistemului informatic dedicat PNRR, informații cu privire la beneficiarii finali care se vor concentra asupra diverselor etapele ciclului de viață al operațiunilor și vor include analiza periodică a rezultatelor raportate și a performanței activității desfășurate pe baza unui eșantion de beneficiari finali. În cadrul sistemului informatic vor fi încărcate documente referitoare la verificările efectuate în scopul monitorizării progresului reformei.

Spre deosebire de PO, **acordurile de finanțare nu constituie o delegare de atribuții și competențe;** ministerele responsabile de implementarea reformelor, ministerele responsabile de implementarea componentelor aferente reformelor, respectiv cu Secretariatul General al Guvernului în cazul în care este responsabil de implementare de reforme sau de componente aferente reformelor, precum și ministerele care au în subordine/coordonare/sub autoritate entități responsabile de implementarea componentelor aferente reformelor se angajează, printre altele, să:

- a. creeze și să mențină capacitățile instituționale, tehnice și administrative necesare să-și exercite funcțiile în mod eficient și profesional, până la sfârșitul PNRR, respectiv la finalizarea investițiilor sau reformelor, după caz;
- b. adopte un sistem de control intern care previne, detectează și corectează neregulile, respectiv să implementeze procedurile pentru prevenirea conflictelor de interese, a fraudei, corupției și dublei finanțări, asigurând principiul bunei gestiuni financiare și protejarea intereselor financiare ale Uniunii Europene;

- c. să adopte toate dispozițiile prevăzute în legislația națională și comunitară aplicabilă, precum și utilizarea formularelor, documentelor, instrucțiunilor, listelor de verificare a analizelor și sisteme de înregistrare create pentru PNRR;
- d. adopte toate procedurile de verificare și control împreună cu beneficiarii finali, pentru a asigura îndeplinirea obiectivelor și a etapelor contractuale;
- e. prezinte MIPE rapoartele de progres potrivit calendarului stabilit prin acordul de finanțare;
- f. asigure transmiterea, prin mijloace electronice, a datelor referitoare la beneficiari informații finale, precum și toate informațiile referitoare la proiecte, investiții sau reforme, și anume condițiile contractuale, inclusiv rezultatele și etapele și obiectivele respective;
- g. să pună la dispoziția MIPE, și a oricăror structuri de audit și control naționale sau ale UE, toată documentația necesară pentru efectuarea de acțiuni de control până la închiderea investițiilor respective;
- h. furnizeze toate dovezile procedurilor utilizate în analiză, aprobare, contractare, implementare, control, plată și recuperare.

În cazul beneficiarilor finali, va fi adoptat un model de **contract de finanțare standard**, enunțând drepturi și obligații care leagă părțile, cu o mare relevanță pentru respectarea etapelor și obiectivelor stabilite în PNRR. Acestea vor conține obligațiile de raportare și de încărcare a informațiilor în sistemul informatic, precum și obligațiile pe care trebuie să le îndeplinească din punct de vedere al respectării legislației aplicabile, din punct de vedere al evitării dublei finanțări, conflictului de interese și fraudei. Totodată, acestea vor **prevedea obligațiile beneficiarilor de a păstra pista de audit, de a asigura accesul organismelor de control și audit, precum și faptul că, în cazul constatării de nereguli grave sau dublă finanțare, sumele primite devin creanțe bugetare și se recuperează conform legii.**

Beneficiarii finali ale căror proiecte urmează a se finanța din fondurile alocate prin intermediul PNRR derulează procedurile de atribuire a contractelor de achiziție publică/sectoriale, anterior încheierii acordurilor/contractelor de finanțare, **în baza procedurii de informare către Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene.**

Beneficiarii proiectelor/reformelor care fac obiectul finanțării din PNRR pot fi entități de drept public sau privat, care sunt responsabile pentru implementarea proiectelor aferente realizării reformelor precum și orice altă entitate de drept public sau privat care are un contract de finanțare încheiat cu coordonatorii de reformă.

Beneficiarii proiectelor/reformelor care fac obiectul finanțării din PNRR au calitatea de autoritate contractantă sau de entitate contractantă și derulează, potrivit prevederilor legale în vigoare, procedurile de atribuire a contractelor de achiziție publică/sectoriale, necesare implementării proiectelor.

Pentru efectuarea plăților aferente contractelor de achiziție publică sau a contractelor sectoriale, după caz, de către beneficiari, se solicită prefinanțare coordonatorilor de reformă. Modelul cererilor de prefinanțare se aprobă prin ordin comun al ministrului investițiilor și proiectelor europene și al ministrului finanțelor.

Beneficiarii pot derula procedurile de atribuire a contractelor de execuție lucrări, asistență tehnică, dirigenție de șantier și a altor categorii de contracte necesare implementării proiectelor de investiții publice cu includerea în documentele achiziției aferente a unei condiții suspensive referitoare la aprobarea finanțării proiectului din PNRR.

În baza contractelor de finanțare încheiate, ordonatorii principali de credite din bugetul cărora urmează a se efectua plăți de către beneficiarii PNRR potrivit contractelor de achiziție publică sau a contractelor sectoriale, după caz, legal încheiate, prevăd în bugetele acestora creditele de angajament și creditele bugetare necesare implementării proiectelor de investiții publice finanțate din fondurile care urmează a fi alocate prin PNRR.

Atribuțiile detaliate ale ministerelor coordonatoare de reforme, al beneficiarilor finali, modelele cadru ale acordurilor și contractelor de finanțare, vor fi stabilite prin aceeași OUG, în termen de 30 de zile de la aprobarea PNRR.

Derulare Plăți

În primul an de implementare al Programului, COM plătește o prefinanțare de 13% din valoarea alocării totale. Pe parcursul derulării Programului, COM virează câte două tranșe anuale, aferente după caz, reformelor/milestones/targets asumate, după confirmarea îndeplinirii acestora de către MIPE/serviciile COM.

În acest sens, prin legea bugetului de stat se creează pentru bugetele beneficiarilor poziții bugetare distincte destinate mecanismului PNRR, atât pentru venituri, cât și pentru cheltuieli.

În caz de indisponibilități temporare de fonduri aferente PNRR de la COM, se asigură continuarea finanțării potrivit previziunilor de realizare a obiectivelor de etapă, pe principiul unui avans (inclusiv sumele peste prefinanțarea de 13% pentru a asigura implementarea cât mai rapidă a reformelor), și din care se transferă în bugetele beneficiarilor conform cheltuielilor solicitate/efectuate.

La nivelul OUG va fi detaliată și evidențiată distinct modalitatea de finanțare a reformelor/proiectelor. Totodată va fi stabilită și modalitatea de utilizare a instrumentelor financiare urmând a replica modelul

FEI.

Ministerul Finanțelor asigură gestionarea fondurilor europene prin conturi deschise la Banca Națională a României și/sau Trezoreria Statului.

Sumele aferente derulării proiectelor finanțate din fonduri europene, existente în conturile beneficiarilor, nu sunt supuse executării silite pe perioada de valabilitate a contractelor de finanțare.

3. MONITORIZARE ȘI RAPORTARE

Beneficiarii vor trebui să informeze coordonatorii de reformă trimestrial, prin completarea informației și încărcarea documentelor în sistemul informatic, cu privire la progresul activităților și să semnaleze din timp eventualele blocaje intervenite în implementare.

Sistemul informatic utilizat pentru PNRR va colecta ca informații structurate datele prevăzute la art.22 alin.(2) lit.d) din Regulamentul (UE) 2021/241 al Parlamentului European și al Consiliului și va încorpora buna practică dobândită ca urmare a construirii sistemului informatic dedicat FESI.

Astfel, acesta va asigura colectarea, înregistrarea și stocarea, în formă electronică a datelor referitoare la fiecare proiect și **se va baza pe următoarele principii:**

1	disponibilitatea datelor (datele sunt disponibile nemijlocit în urma cerinței unui utilizator autorizat);
2	confidențialitatea datelor (datele sunt furnizate numai acelor utilizatori autorizați să acceseze acele informații);
3	integritatea datelor (procesarea datelor trebuie realizată numai de persoanele autorizate în condiții autorizate).

Datele referitoare la beneficiar, contracte de achiziție, contractori și subcontractori pentru fiecare proiect vor fi identificate pe baza unui cod unic numit Codul Proiectului și se vor asigura transferul, stocarea și vizualizarea datelor proiectelor finanțate până la finalizarea acestora, asigurându-se în acest fel crearea și gestionarea dosarului unic al proiectului în cadrul sistemului informatic.

Sistemul informatic dedicat PNRR va permite înregistrarea: a) datelor structurate din PNRR, precum și a informațiilor privind implementarea și monitorizarea atingerii jaloanelor și Țintelor; b) datelor necesare pregătirii declarațiilor de gestiune, rezumatului auditurilor și cererilor de plată; c) colectarea și stocarea datelor legate de beneficiari, contractori, subcontractori și destinatari finali în conformitate cu art.22(d) din Regulamentul 241/2021 și va fi dezvoltat sub responsabilitatea MIPE, până la sfârșitul lunii decembrie 2021. Va exista un raport de audit dedicat asupra sistemului, iar în cazul în care acesta

va identifica deficiențe, va recomanda acțiuni corective. Raportul va fi emis cel mai târziu în primul trimestru al anului 2022. Va fi dezvoltat anterior transmiterii primei cereri de plată la Comisia Europeană.

Anterior finalizării sistemului IT, ulterior aprobării PNRR, MIPE și coordonatorii de reformă vor avea obligația păstrării evidenței tuturor informațiilor necesare întocmirii cererilor de plată, a informațiilor legate de implementare și monitorizare, controale și efectuate de către MIPE, precum și eventuale nereguli identificate. De asemenea, coordonatorii de reformă vor avea obligația colectării de la beneficiari și păstrării în baze de date proprii a informațiilor privind implementarea și legate de beneficiari, contractori, subcontractori și destinatari finali prevăzute în art.22(2)(d). Ulterior lansării în producție a sistemului informatic, dar înainte de transmiterea primei cereri de plată, informațiile colectate de coordonatori și MIPE vor fi introduse în sistem. Evidențele păstrate anterior finalizării sistemului informatic vor putea fi verificate.

Sistemul informatic dezvoltat de MIPE va utiliza funcționalități dezvoltate deja pentru programele FESI și va include componentă de front office, prin care vor fi colectate informațiile de la beneficiari și componentă de back office, în care vor fi analizate informațiile transmise de beneficiari la nivelul coordonatorilor de reformă, care la rândul lor vor completa informația aferentă monitorizării progresului reformei. În back office, MIPE va avea posibilitatea să vizualizeze toate informațiile, în scopul verificărilor și controalelor aflate în competența sa și în scopul monitorizării de ansamblu a PNRR.

Vor fi disponibile funcționalități de conectare/ identificare a utilizatorilor și de comunicare. Astfel, conectarea la aplicații și identificarea va fi efectuată prin crearea de conturi de utilizatori bazate pe un sistem complex de verificare și validare a identității. Ulterior creării conturilor, utilizatorii se vor putea înrola la o anumită persoană juridică.

În secțiunea de achiziții a sistemului, după cum este deja prevăzut pentru programele FESI, va exista informația referitoare la numărul anunțului din SEAP – câmp obligatoriu pentru fiecare achiziție publicată în SEAP din cadrul proiectelor finanțate prin PNRR, ceea ce va permite identificarea cu ușurință a procedurii în SEAP. Totodată, în SEAP există informația aferentă codului TED, pentru acele proceduri care impun publicarea în JOUE.

Toate datele de la beneficiari vor fi colectate prin intermediul componentei front office, la nivel de proiect, identificat prin codul unic, dar datele structurate colectate vor putea fi agregate la nivel de componentă de reformă. Implicit, este creată astfel posibilitatea agregării la nivelul planului în sine. Utilizarea nomenclatoarelor va permite și crearea de rapoarte inteligente și de statistici. Oricând va fi necesar se vor putea extrage din sistem situații structurate în funcție de nevoi. MIPE a dezvoltat o procedură de backup pentru sistemul informatic FESI care va fi utilizată și pentru PNRR și care implică 2 medii diferite de stocare în 3 variante:

1. stocare a informațiilor din baza de date primară pe discuri locale interne, externe sau share units;

2. stocare într-o altă bază de date, pe un alt server, actualizată în timp real;
3. stocare a informațiilor din baza de date secundară pe discuri locale interne.

La toate nivelurile, sistemul va avea redundanță failover, continuitatea funcționării fiind astfel asigurată. Baza de date folosită de sistemul informatic PNRR va fi stocată pe un Storage Area Network, managementul bazei de date făcându-se cu ajutorul unui sistem de tip cluster. De asemenea, serverele de aplicație funcționează tot în cluster. Ambele cluster sunt proiectate să lucreze după principiul failover. Echipamentele de rețea vor fi toate dublate, asigurându-se astfel și la nivelul acestora, redundanță.

În cazul unui eveniment de tip dezastru pentru care s-a conceput un sistem de tipul Disaster Recovery Site, care va constitui, din punct de vedere funcțional, o copie a sistemului original, capabilă să preia toate funcțiile acestuia în caz de dezastru.

La nivelul ministerelor coordonatoare ale reformelor sectoriale (coordonatori de reformă), se instituie atribuții de monitorizare continuă ale stadiilor de îndeplinire pentru fiecare țintă/jalon. Pe parcursul derulării contractelor de finanțare, coordonatorii de reformă vor avea obligația ca, prin structurile de specialitate, să urmărească îndeplinirea indicatorilor la nivelul beneficiarilor proiectelor de investiții, pe baza datelor completate de aceștia în sistemul informatic dedicat, analizând rapoartele de progres fizice și financiare (validarea investițiilor și reformelor în conformitate cu contractul, evoluția fizică și financiară, calendarul, stadiul actual și acoperirea etapelor de referință și obiective). Prin verificări administrative se va realiza verificarea conformității investițiilor și reformelor propuse cu PNRR, și anume în ceea ce privește finanțarea, calendarul, fiabilitatea etapelor de referință și ținte.

De asemenea, coordonatorii de reformă vor asigura încărcarea informațiilor și a documentelor care marchează îndeplinirea țăntelor și jaloanelor de reformă.

Vor confirma stadiile de îndeplinire și propune solicitările de plată aferente acestora. Procesul este unul continuu, cererile putând fi depuse oricând sunt îndeplinite parcursurile de etapă, iar finanțarea se alocă fie în regim de prefinanțare, fie în regim de "cerere de plată" din contul Programului.

La nivelul acestor structuri se verifică și dosarul proiectului – pe baza unei liste de verificare care va conține toate informațiile aferente contractului, facturilor, etc, confirmând completitudinea acestuia. La îndeplinirea țăntelor/jaloanelor care delimitează o etapă în implementarea reformei, corespunzător prevederilor acordului de finanțare încheiat cu MIPE și MF, coordonatorii de reformă vor transmite un raport de implementare însoțit de documentele doveditoare pentru atingerea indicatorilor și îndeplinirea condițiilor stabilite.

MIPE monitorizează implementarea reformelor și implementarea componentelor aferente reformelor, respectiv îndeplinirea jaloanelor/țăntelor la nivelul PNRR prin intermediul informațiilor și documentelor furnizate de coordonatorii de reformă prin sistemul informatic. Structura de specialitate de la nivelul MIPE va efectua și verificări la fața locului, pentru a confirma realitatea investiției,

conformitatea cu normele europene de publicitate. În contextul verificărilor la fața locului, în timpul execuției contractului, MIPE va verifica și respectarea prevederilor privind declararea subcontractorilor.

Coordonatorii de reformă solicită MIPE, dacă este cazul, înlocuirea în Plan a reformelor/obiectivelor de etapă/țintelor/proiectelor. În cazul neîndeplinirii parcursului de etapă la termenele stabilite, respectiv în cazul în care se decide excluderea/înlocuirea reformei/țintei/proiectului, la solicitarea MIPE, Guvernul decide demararea procedurilor de modificare a PNRR, respectiv înlocuirea proiectului, după caz.

Având în vedere importanța asigurării eficienței și eficacității procesului de reformă susținut prin PNRR, se va înființa **un Comitet Interministerial de Coordonare a PNRR, coordonat de un președinte și un vicepreședinte, prim-ministrul, respectiv ministrul investițiilor și proiectelor europene, care va avea în componență MIPE, MF, coordonatorii de reformă.** La ședințele Comitetului vor avea posibilitatea să participe ca invitați senatori și deputați din comisiile de specialitate ale Parlamentului, corespunzător subiectelor supuse dezbaterii.

Comitetul Interministerial de Coordonare a PNRR va avea secretariatul asigurat de către structura de specialitate din cadrul MIPE și se va întruni trimestrial sau de câte ori este nevoie. **Comitetul**, va avea menirea de a examina progresul în implementarea investițiilor și reformelor și de a iniția eventualele măsuri necesare în cazul constatării unor întârzieri majore, sau în cazul în care se constată necesitatea reevaluării unor obiective. Totodată, la nivelul comitetului se vor pune în discuție delimitările de finanțare între PNRR și FESI.

MIPE supune dezbaterii Comitetului Interministerial de Coordonare trimestrial sau ori de câte ori este nevoie, stadiul implementării planului, eventualele blocaje intervenite, măsuri de remediere identificate. La nivelul Comitetului Interministerial de Coordonare sunt identificate și situațiile în care este necesară o eventuală înlocuire în Plan a reformelor/obiectivelor de etapă/targets/proiectelor, urmând ca, în acest caz, în cazul neîndeplinirii parcursului de etapă la termenele stabilite, urmând ca Guvernul să decidă demararea procedurilor de modificare a PNRR, respectiv înlocuirea proiectului, după caz, precum și în ce măsură alocă din bugetul de stat continuarea finanțării, sau sumele urmează să fie considerate prejudiciu, și recuperate.

De asemenea, tot la nivelul Comitetului Interministerial de Coordonare sunt analizate problemele de natura asigurării capacității administrative la nivelul tuturor structurilor implicate în gestionarea și implementarea PNRR, precum și cele care implică modificări legislative, urmând a fi luate deciziile în consecință.

În scopul asigurării implicării partenerilor sociali și societății civile în urmărirea progresului PNRR și al reformelor, se va constitui și un Comitet de Monitorizare, având ca membri organizații neguvernamentale selectate prin apel de candidaturi de către MIPE, în baza gradului de reprezentativitate al acestora, alături de care se vor regăsi similar syndicate și patronate, precum și structuri asociative ale administrației publice locale, respectiv Uniunea Națională a Consiliilor

Județene din România, Asociația Municipiilor din România, Asociația Orașelor din România, Asociația Comunelor din România, precum și alte forme asociative de interes general, constituite potrivit legii. Reuniunile Comitetului de Monitorizare vor avea loc trimestrial și în cadrul lor va avea loc informarea membrilor cu privire la stadiul implementării PNRR, consultarea membrilor în scopul identificării de soluții în eventualitatea unor blocaje în implementarea reformelor și a PNRR, precum și dezbaterile altor aspecte care reies din procesul de implementare efectivă. Procedura de organizare și funcționare va fi una similară FESI.

În afara sistemului de management și control, va funcționa **Comitetul Interministerial pentru Achiziții Publice**, organism strategic, atribuțiile urmînd a fi extinse și asupra implementării PNRR, cu rol de a urmări îndeaproape progresul procedurilor de achiziții publice legate de implementarea reformelor și investițiilor, propunînd, în timp util, măsurile de ajustare necesare pentru a debloca problemele și a atinge obiectivele stabilite, iar recomandările vor fi puse în aplicare de către toate entitățile implicate.

4. VERIFICARE LEGALITATE ȘI REGULARITATE CHELTUIELI

Verificarea legalității și regularității cheltuielilor se va realiza prin completarea mecanismelor existente la nivel național, prin intermediul ANAP, controlului financiar preventiv, controlului financiar delegat, cu mecanismul de verificare ex-post stabilit la nivelul structurii de specialitate din cadrul MIPE, construit pe instrumente și proceduri similare celor dezvoltate în contextul gestiunii partajate.

În derularea achizițiilor publice, beneficiarii au la dispoziție un mecanism preventiv, prin intermediul atribuțiilor Agenției Naționale pentru Achiziții Publice (ANAP), instituție de specialitate la nivel național, aflată în subordinea Secretariatului General al Guvernului, care realizează, prin mijloace electronice, verificarea ex-ante a procesului de achiziție publică în toate fazele sale și vizează aspecte de calitate și regularitate a procesului de achiziție de la momentul încărcării documentelor procedurii în SEAP și până la comunicarea rezultatului evaluării.

Toate procedurile de atribuire a contractelor selectate și incluse în programul de verificare sunt supuse controlului asupra documentației de atribuire și modului în care se realizează evaluarea ofertelor și atribuirea respectivelor contracte. De asemenea, pe bază de eșantion sunt verificate și procedurile de negociere și modificările contractuale.

Verificarea ex-ante pentru aspectele de regularitate se finalizează prin aviz conform (atunci când nu se constată abateri cu privire la aspectele de calitate și/sau de regularitate cuprinse în listele de verificare) sau aviz conform condiționat (atunci când se constată că există abateri cu privire la aspectele de calitate și/sau de regularitate cuprinse în listele de verificare).

Structura de specialitate din cadrul MIPE va fi informată de către ANAP, în baza unui protocol încheiat cu aceasta, cu privire la rezultatul procedurilor de verificare.

În scopul verificării legalității și regularității cheltuielilor pentru care efectuează plăți către beneficiari, MIPE se va baza și pe sistemul de control financiar propriu al beneficiarului public, sistem instituit la nivel național prin Legea 500/2002 privind finanțele publice.

Astfel, controlul financiar preventiv propriu se aplică, potrivit legislației în vigoare, atât la contractul de achiziție, cât și la efectuarea oricărei plăți. Controlul financiar preventiv se organizează, potrivit OG nr. 119/1999 privind controlul intern/managerial și controlul financiar preventiv, la nivelul tuturor entităților publice, inclusiv la nivelul regiilor autonome de interes național sau local, companiilor și societăților naționale, societăților comerciale la care statul sau o unitate administrativ-teritorială deține capitalul majoritar.

Controlul financiar preventiv propriu se organizează, de regulă, în cadrul compartimentelor de specialitate financiar-contabilă din cadrul entității respective, iar persoanele care urmează să exercite activitatea de control financiar preventiv propriu trebuie să îndeplinească cumulativ condițiile prevăzute OMFP nr. 923/2014 și, pe baza acordului Ministerului Finanțelor - Direcția generală de control financiar preventiv, sunt numite de către conducătorul instituției, prin act de decizie internă. Controlul financiar preventiv se exercită în baza unor liste de verificare, care se pot detalia la nivelul fiecărei entități publice în funcție de specificul activității acesteia, pe baza aprobării conducătorului entității publice respective. Un eventual refuz de viză al controlorului financiar propriu este motivat și se înregistrează într-un registru special.

La rândul său, controlorul financiar preventiv propriu este supus controlului financiar preventiv delegat, exercitat de controlori numiți prin ordin al ministrului finanțelor publice, la propunerea controlorului financiar șef.

Controlorii delegați pot formula avize consultative cu privire la conformitatea, economicitatea, eficiența și eficacitatea unor operațiuni sau proiecte de acte normative, dacă acestea au impact asupra fondurilor publice.

Controlorii delegați exercită controlul financiar din punct de vedere al legalității, regularității și, după caz, al încadrării în limitele și destinația creditelor bugetare și/sau de angajament.

Controlorii delegați întocmesc rapoarte lunare cu privire la situația curentă a angajamentelor efectuate, vizele acordate și situația intențiilor și refuzurilor de viză, avizele consultative, precum și alte aspecte cu privire la derularea operațiunilor financiare, pe care le vor transmite controlorului financiar șef și structurii de specialitate din cadrul MIPE.

Structura de specialitate din cadrul MIPE va efectua verificarea prin eșantion a cheltuielilor efectuate de beneficiarii publici, pe baza informațiilor și documentelor încărcate de beneficiari în sistemul informatic. MIPE va folosi ca bază pentru eșantionare avizele ANAP, eventuale refuzuri de viză CFPP și rapoartele controlorilor delegați.

Derularea achizițiilor beneficiarilor privați care potrivit legii nu au calitate de autorități contractante astfel încât să intre sub incidența legislației privind achizițiile publice, se va realiza prin platforma informatică deja utilizată pentru FESI și pentru fondurile aferente Mecanismului SEE. Aceasta va asigura transparența totală a acestor achiziții din punct de vedere al cerințelor de atribuire și din punct de vedere al ofertanților câștigători.

La nivelul structurii de specialitate din MIPE va fi asigurată verificarea respectării regulilor privind ajutorul de stat, fiind sesizat Consiliul Concurenței în cazul identificării vreunei abateri, astfel încât acesta să-și exercite atribuțiile legale de control, stabilire de măsuri de remediere și, dacă este cazul, de stopare și recuperare, potrivit prevederilor OUG 77/2014 privind procedurile naționale în domeniul ajutorului de stat, precum și pentru modificarea și completarea Legii concurenței nr. 21/1996.

5. PREVENIREA, DETECTAREA ȘI CORECTAREA NEREGULILOR GRAVE ȘI A DUBLEI FINANȚĂRI, RECUPERAREA SUMELOR ȘI PASTRAREA DOCUMENTELOR

Gestionarea PNRR va include mecanismele de prevenție și intervenție în caz de nereguli grave existente deja la nivel național, la care se vor adauga acele instrumente și mecanisme dezvoltate deja în contextul gestionării FESI. În plus, ca urmare a verificărilor efectuate la nivelul MIPE în scopul asigurării legalității și regularității cheltuielilor, precum și ca urmare a constatărilor formulate de către Autoritatea de Audit, vor fi corectate alte tipuri de nereguli, prin aplicarea de sancțiuni beneficiarilor de către MIPE.

La identificarea de nereguli grave, MIPE va aplica măsurile corective descrise în cele ce urmează, pentru fiecare tip de neregulă și va raporta aceste nereguli în declarația de gestiune, precizând și măsurile corective aplicate.

Toate procedurile operaționale ale structurilor din direcția de specialitate a MIPE vor conține prevederi legate de identificarea cazurilor de conflict de interese, fraudă și corupție, inclusiv obligația personalului de a raporta suspiciunile intern, către structura de control, care va sesiza organismele responsabile la nivel național. Totodată, vor exista instruirii dedicate identificării suspiciunilor de nereguli grave de către personalul direcției de specialitate din MIPE, dar și acțiuni de conștientizare a coordonatorilor de reformă și a beneficiarilor.

Conflictul de Interese

La nivel național, există un mecanism solid de prevenire a conflictului de interese în achiziții publice, care a fost creat în etape, începând cu prevederi legislative introduse în anul 2013, care au obligat autoritățile contractante să publice numele persoanelor cu rol de decizie în procedura de atribuire (de la documentația de atribuire și până la membri comisiei de evaluare). Această obligație a fost asociată obligației ofertanților de a declara pe proprie răspundere faptul că nu se află în conflict de interese cu persoanele de decizie. În anul 2016 a fost completată legislația cu introducerea sistemului informatic PREVENT, gestionat de Agenția Națională pentru Integritate.

PREVENT este un sistem colaborativ, computerizat integrat care a fost realizat cu scopul de a preveni situațiile de conflict de interese în timp real. Acesta a fost realizat ca un instrument necesar în activitatea Agenției Naționale de Integritate.

Platforma a fost proiectată să interacționeze cu SEAP (Sistemul Electronic de Achiziții Publice) și se aplică atât procedurilor de achiziții publice finanțate din fonduri publice naționale, cât și celor finanțate din fonduri europene.

SEAP este sistemul informatic centralizat de utilitate publică, accesibil prin internet, care asigură transparența procesul de achiziție publică, fiind utilizat de autoritățile/entitățile contractante în mod gratuit în scopul aplicării prin mijloace electronice a procedurilor de atribuire (on line) și în scopul publicării anunțurilor la nivel național (*anunț de intenție, anunț de participare, anunț de concesiune, anunț de participare simplificat, invitații, anunț de atribuire*).

În SEAP se publică atât procedurile peste pragurile din directivele europene în materie cât și procedurile simplificate reglementate de legislația națională.

Legislația națională preia prevederile europene în domeniul conflictului de interese în achiziții publice, vizând orice situație în care membrii personalului autorității contractante care acționează în numele autorității contractante, care sunt implicați în desfășurarea procedurii de atribuire sau care pot influența rezultatul acesteia au, în mod direct sau indirect, un interes financiar, economic sau un alt interes personal, care ar putea fi perceput ca element care compromite imparțialitatea ori independența lor în contextul procedurii de atribuire.

Autoritățile contractante (inclusiv entitățile contractante sau furnizor de servicii de achiziție) au obligația de a asigura completarea și actualizarea Formularului de integritate, care cuprinde date privind:

1. Factori decizionali;
2. Consultanți elaborare documentație de atribuire;
3. Comisie evaluare:
 - a. Membrii comisiei de evaluare;
 - b. Experții coopțați.

4. Ofertanți (ofertant unic, lider asociere, asociat, subcontractant, terț susținător).

Platforma PREVENT cuprinde, pe lângă informațiile de identificare specifice procedurii de atribuire și informații despre sursa de finanțare. Astfel, dacă procedura este lansată pentru implementarea unui proiect cu finanțare din fonduri europene, aceasta cuprinde informații despre programul de finanțare și codul unic proiectului.

ANI analizează informațiile din cadrul formularului și, în cazul în care detectează elemente ale unui potențial conflict de interese, transmite un avertisment de integritate. ANI poate face analiza informațiilor doar după deschiderea ofertelor deoarece este necesară lista finală a ofertanților.

Datele introduse sunt preluate de PREVENT, în baza unui algoritm de analiză inteligentă a datelor extrase din formularul de integritate și prin compararea acestora cu informațiile puse la dispoziție de Oficiul Național al Registrului Comerțului și de Direcția pentru Evidența Persoanelor și Administrarea Bazelor de Date, pentru a detecta conflicte de interese.

În maximum trei zile de la introducerea de către autoritatea contractantă a declarațiilor, în cazul în care este detectat un conflict de interese, sistemul emite o avertizare de integritate “ce va fi disponibil, prin intermediul SEAP, autorităților contractante, ANI, precum și autorităților cu atribuții de verificare, monitorizare și control al procedurii de achiziție publică”, în conformitate cu art.8 din Legea nr.184/2016.

ANI va continua să monitorizeze urmările avertizărilor emise pentru a verifica dacă situațiile de conflicte de interese au fost remediate, pentru ca, în caz contrar, să se autosesizeze și să notifice alte instituții: Direcția Națională Anticorupție (DNA), Departamentul de Luptă Antifraudă (DLAF), organele de urmărire penală, etc.

Neluarea de măsuri ca urmare a primirii unui avertisment de integritate sau necompletarea formularului de către persoana responsabilă în termen de 3 zile de la dispunerea măsurilor declanșează din oficiu procedura de evaluare a conflictului de interese.

Suplimentar mecanismului ex-ante descris mai sus, la nivelul structurii de specialitate din cadrul MIPE, se va realiza verificarea ex-post a conflictului între beneficiari și contractori, prin exportul informațiilor referitoare la beneficiari și contractori colectate prin sistemul informatic dedicat PNRR în baza de date ARACHNE, pentru acele contracte care nu fac obiectul verificărilor prin PREVENT, nefiind publicate în SEAP (negocieri fără publicare, achiziții directe etc.). În cazul identificării unor suspiciuni de conflict de interese, MIPE va sesiza ANI pentru declanșarea investigației la nivelul acesteia, iar în cazul conflictului de interese la nivelul beneficiarilor privați, constatarea și recuperarea să fie efectuate de către compartimentul control al structurii de specialitate.

În cazul identificării unui conflict de interese confirmat de ANI, sumele afectate vor fi suspendate de către MIPE, până la decizia definitivă a instanței. În cazul în care instanța de judecată confirmă conflictul, sumele vor fi recuperate de la beneficiar. În ceea ce privește conflictul de interese de la beneficiarii privați, sumele afectate vor fi constatate și recuperate de către MIPE.

Prevenirea fraudărilor și corupției

Pentru scopurile PNRR, listele de verificare ale CFPP din cadrul beneficiarilor proiectelor finanțate din PNRR vor include întrebări legate de depistarea eventualelor suspiciuni de fraudă, atât la momentul vizării contractului, cât și pe parcursul derulării procesului execuției bugetare. Identificarea unor indicii de fraudă, va atrage refuzul de viză asupra plății efectuate către contractor.

La nivelul structurii de specialitate din cadrul MIPE, va exista o unitate care va avea responsabilitatea aplicării procedurii de evaluare a riscului de fraudă, după modelul instrumentelor create în sistemul de management și control FESI și totodată, de a primi și a analiza orice sesizare de fraudă sau corupție. Procedura, prin instrumentul de auto-evaluare a riscului de fraudă atașat, împreună cu instrucțiunile de utilizare, va fi folosită pentru evaluarea impactului și probabilității de producere a riscurilor obișnuite de fraudă. De asemenea, această procedură va stabili cadrul necesar pentru identificarea măsurilor de control recomandate pentru atenuarea riscurilor care ar putea ajuta la reducerea într-o și mai mare măsură a riscurilor rămase, care nu au fost rezolvate încă de o manieră eficientă prin intermediul actualelor măsuri de control.

Identificarea riscului de fraudă se va baza pe:

- ▶ Cuantificarea riscului ca un anumit tip de fraudă să se producă prin evaluarea impactului și probabilității de producere (riscul în formă brută).
- ▶ Evaluarea eficacității măsurilor actuale de control puse la punct pentru atenuarea riscului brut.
- ▶ Evaluarea riscului net după luarea în considerare a oricăror măsuri de verificare și control existente și a eficacității acestora, adică situația așa cum se prezintă ea la ora actuală (riscul rezidual).
- ▶ Evaluarea efectului acțiunilor planificate de atenuare a riscului net (rezidual).
- ▶ Definirea riscului vizat, adică nivelul de risc pe care autoritatea de management îl consideră tolerabil după ce toate măsurile de control au fost puse la punct și au devenit efective.

Principalul obiectiv al instrumentului de evaluare a riscului de fraudă îl reprezintă facilitarea unei autoevaluări a impactului și probabilității de producere a unor scenarii specifice de fraudă, realizate de către structurile de management ale programului. Riscurile specifice de fraudă care ar trebui evaluate vor fi identificate pe baza cunoștințelor acumulate în urma cazurilor anterioare de fraudă cu care s-au confruntat programele finanțate în cadrul politicii de coeziune, precum și prin raportare la scheme

comune de fraudare recunoscute și recurente.

Această evaluare va forma ulterior baza răspunsurilor la deficiențele identificate prin alegerea acelor măsuri antifraudă eficace și proporționale din lista de acțiuni de control recomandate în cadrul **Ghidului Evaluarea riscului de fraudă și măsuri antifraudă proporționate și eficace (Fraud Risk Assessment and Effective and Proportionate Anti-Fraud Measures)**, EGESIF_14-0021-00, versiunea 16.06.2014) în vederea reducerii riscurilor.

Ulterior realizării inițiale a evaluării riscului de fraudă, auto-evaluarea se va realiza cu o frecvență anuală, sau ori de câte ori este cazul, atunci când nivelul de risc identificat este foarte ridicat și/sau se identifică noi cazuri de fraudă. Toate acestea vor conduce la o analiză a slăbiciunilor sistemului și la realizarea evaluării totale a riscurilor de fraudă sau a părților relevante din acesta.

Măsurile de prevenire a cazurilor de fraudă identificate prin această procedură vor fi incluse în procedurile operaționale ale MIPE, aferente tuturor etapelor de implementare. Personalul MIPE implicat în managementul PNRR va avea obligația prevenirii și notificării oricărei suspiciuni de fraudă, către organismele interne sau externe cu atribuții în verificarea notificărilor privind posibile fraude. La nivelul structurii de specialitate din MIPE va exista o unitate responsabilă cu primirea sesizărilor de fraudă, analiza preliminară a acestora și înaintarea acestora către structura de control, care va avea responsabilitatea efectuării de investigații în scopul identificării eventualelor indicii de fraudă sau de tentativă de fraudă. În cazul în care asemenea indicii sunt depistate, structura de control va sesiza de îndată Departamentul pentru Lupta Antifraudă (DLAF) și DNA/OLAF.

DLAF asigură, sprijină și coordonează, după caz, îndeplinirea obligațiilor ce revin României privind protecția intereselor financiare ale Uniunii Europene, în conformitate cu prevederile art. 325 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene.

În domeniul prevenirii activităților ilegale ce aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii Europene în România, DLAF are și atribuții de conștientizare și instruire, inițiind campanii de informare a opiniei publice și coordonând, la nivel național, activitatea de pregătire și perfecționare profesională în domeniul protecției intereselor financiare ale Uniunii Europene în România.

DLAF este instituția de contact cu Oficiul European de Luptă Antifraudă - OLAF din cadrul Comisiei Europene, asigură și facilitează cooperarea între instituțiile naționale implicate în protecția intereselor financiare ale Uniunii Europene în România, între acestea și Oficiul European de Luptă Antifraudă - OLAF și autoritățile publice relevante din celelalte state membre ale Uniunii Europene sau din state beneficiare de asistență financiară din partea Uniunii Europene.

DLAF primește sesizările OLAF cu privire la posibile nereguli, fraude sau alte activități ce aduc atingere intereselor financiare ale Uniunii Europene, efectuează, după caz, acțiunile de control corespunzătoare, pune la dispoziția OLAF nota de control și, la cerere, orice alte date și informații în legătură cu acțiunea respectivă, cu respectarea prevederilor legale în vigoare.

DLAF poate desfășura acțiuni comune de control cu reprezentanții OLAF sau pot beneficia de asistența tehnică acordată de reprezentanții OLAF sau poate solicita OLAF efectuarea unor investigații în afara teritoriului României.

Direcția Națională Anticorupție (DNA) este o structură de parchet specializată în combaterea corupției mari și medii. Este creată ca un instrument necesar în descoperirea, investigarea și aducerea în fața instanței a cazurilor de corupție medie și mare. Prin activitatea sa, contribuie la reducerea corupției, în sprijinul unei societăți democratice apropiate de valorile europene.

DNA desfășoară urmărirea penală pentru infracțiuni de corupție și asimilate cu acestea. De asemenea, DNA investighează infracțiuni împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene precum și anumite categorii de infracțiuni grave de criminalitate economico-financiară.

Categoriile de infracțiuni aflate în competența DNA:

- a. infracțiunile de corupție –luarea și darea de mită, traficul de influență (art. 289-292 Cod penal)
- b. infracțiuni asimilate infracțiunilor de corupție (art. 10-13 din Legea 78/2000)
- c. Infracțiunile împotriva intereselor financiare ale UE (art. 18 – 18⁵ Legea 78/2000)
- d. Infracțiunile prevăzute la art. 246,297 și 300 din Codul Penal dacă s-a cauzat o pagubă mai mare decât echivalentul în lei a 1.000.000 euro.

În cazul identificării unei suspiciuni de fraudă, sumele afectate de aceasta vor fi suspendate în relația cu Comisia Europeană, ca urmare a notei de control a DLAF sau ca urmare a începerii urmăririi penale de către DNA, urmând ca recuperarea să fie realizată ca urmare a unei decizii definitive a instanței de confirmare a fraudei. În cazul în care DNA clasează cazul, sumele vor fi declarate.

În cazul în care OLAF constată o fraudă într-un raport final, sumele vor fi recuperate, în acord cu recomandările formulate.

Dubla finanțare

În scopul evitării dublei finanțări, vor fi aplicate mai multe chei de verificare. Astfel, în procesul de acordare a avizului conform, anterior încheierii contractului de finanțare între coordonatorii de reformă și beneficiari, direcția de specialitate de la nivelul MIPE va efectua și o verificare preliminară în ARACHNE, dar și în baza de date a sistemului informatic SMIS2014+, pentru a se asigura că proiectul

respectiv nu se regăsește deja în evaluare, contractare sau implementare din FESI. Această verificare se va realiza după Codul Unic de Înregistrare al beneficiarului.

Ulterior, pe parcursul implementării proiectului, la nivelul CFPP al beneficiarului, controlorii vor avea obligația să se asigure că facturile plătite nu prevăd mențiunea de a fi emise pentru un proiect cu un anumit cod SMIS, finanțat din FESI. Aceasta, deoarece în procedurile autorităților de management și organismelor intermediare pentru FESI este prevăzută obligația beneficiarilor de a aduce la rambursare facturi pe care este identificat codul SMIS aferent proiectului pentru care a fost emisă factura.

În plus, în contextul verificărilor ex-post efectuate de departamentul de autorizare, dar anterior transmiterii cererilor de plată, la nivelul MIPE, direcția de specialitate de la nivelul acestuia va realiza o ultimă verificare a dublei finanțări cu baza de date a SMIS2014+.

În procesul de monitorizare a implementării PNRR, în cadrul Comitetul Interministerial de Coordonare se vor aduce în discuție eventuale suprapuneri identificate, precum și măsurile ce se impun. Astfel, MIPE, în virtutea atribuțiilor sale acordate de legislație, va supune atenției Comitetului eventualele suprapuneri identificate la nivel de proiect de investiție, pentru a fundamenta decizia luată de eliminare sau înlocuire a unei intervenții din plan.

Prin urmare, dubla finanțare este verificată pe diferite niveluri, de la nivel de factură, până la nivel de proiect de investiție.

În cazul identificării unei situații de dublă finanțare, sumele afectate vor fi recuperate de către MIPE și nu vor fi incluse în cereri de plată către Comisie.

Recuperarea Sumelor Urmare a Neregulilor Grave

În cazul constatării de nereguli grave, așa cum sunt definite de Regulamentul 241/2021, proiectele respective sunt excluse din PNRR, iar finanțarea recuperată.

MIPE este responsabil de recuperarea creanțelor în cadrul proiectelor finanțate din fonduri europene, până cel târziu la data închiderii Mecanismului de redresare și reziliență, respectiv a oricaror sume din fonduri europene transferate acestora, neutilizate sau care fost recuperate de la beneficiari ca urmare a unor titluri de creanță.

În cazul constatării de nereguli grave sau a dublei finanțări, coordonatorii de reformă emit pe numele beneficiarilor/liderilor de parteneriat/partenerilor decizie de reziliere, prin care se individualizează sumele de restituit exprimate în moneda națională.

Decizia de reziliere constituie titlu de creanță și cuprinde elementele actului administrativ-fiscal prevăzute de Legea nr. 207/2015 privind Codul de procedură fiscală, cu modificările și completările

ulterioare. În titlul de creanță se indică și contul în care beneficiarul/liderul de parteneriat/partenerul trebuie să efectueze plata.

Departamentele financiar-contabile din cadrul ministerelor coordonatoare de reformă au obligația recuperării sumelor aferente deciziilor de reziliere. În cazul în care sumele nu pot fi recuperate prin plată voluntară a beneficiarului, în termen de 30 de zile devin aplicabile dispozițiile Codului Fiscal, referitoare la recuperarea de către Agenția Națională de Administrare Fiscală a creanțelor bugetare prin executare silită, departamentele financiar-contabile sesizând agenția în acest sens.

Păstrarea documentelor

MIPE va stabili proceduri interne pentru a se asigura că întregul sistem de informații privind operațiunile finanțate, inclusiv date financiare și date privind performanțele, necesare pentru a asigura o pistă de audit adecvată, sunt menținute în conformitate cu conformitatea, și anume luarea în considerare a dispozițiilor articolului 22(2)(f). În acest scop, sistemul informatic va asigura înregistrarea și stocarea de date și documentație de la contractare până la sfârșitul investițiilor și reforme, inclusiv informații despre controale și audit.

Datele colectate în conformitate cu art.22(2)(d) vor fi disponibile CE, ECA, OLAF și EPPO, fără a fi necesare măsuri administrative suplimentare, direct din sistemul informatic cu notificarea prealabilă, sau prin solicitarea directă de la toate entitățile implicate în implementarea PNRR, în acest sens urmînd ca dispozițiile legale, deciziile de finanțare, respectiv contractele de finanțare (funcție de nivelul de relaționare) să prevadă obligații exprese în acest sens pentru actorii implicați. Astfel, accesul la documente și informații și accesul la fața locului al reprezentanților CE, ECA, EPPO și OLAF vor fi garantate, ca urmare a unei simple adrese de notificare a auditului/controlului.

În plus, potrivit contractelor de finanțare semnate, beneficiarul unui proiect finanțat din PNRR va avea și **obligația arhivării și păstrării în bune condiții a tuturor documentelor aferente proiectului**. Totodată, acesta va avea **obligația de a asigura accesul neîngrădit al autorităților naționale și europene** cu atribuții de verificare, control și audit, în limitele competențelor ce le revin, în cazul în care aceștia efectuează verificări/controale/audit la fața locului și solicită în scris declarații, documente, informații. În cazul nerespectării acestor obligații beneficiarul va restitui suma încasată în cadrul proiectului, aferentă documentelor lipsă, sau va restitui întreaga sumă încasată în cadrul proiectului, inclusiv dobânzile/penalizările aferente.

MIPE/coordonatorul de reformă poate evalua și controla capacitatea administrativă a beneficiarilor privind îndeplinirea cerințelor determinate de asigurare a realității, legalității și regularității cheltuielilor decontate și respectării instrucțiunilor, procedurilor, reglementărilor, regulamentelor Comisiei Europene, precum și a altor prevederi legale în domeniul implementării proiectelor finanțate din fonduri europene.

5. AUDIT

Mecanismul de audit al PNRR menționat mai jos a fost stabilit pornind de la prevederile Regulamentului (UE) nr. 241/2021 al Parlamentului European și al Consiliului de instituire a Mecanismului de redresare și reziliență, ținând cont de clarificările furnizate de către Comisia Europeană prin Documentul de lucru SWD (2021) 12 final din 22.01.2021 și de răspunsurile la întrebările adresate de statele membre, publicate pe platforma Comisiei. Mecanismul de audit va fi definitivat și detaliat după publicarea cadrului legislativ național privind implementarea PNRR, dar în timp util pentru a permite derularea corespunzătoare a activităților de audit, cu respectarea calendarului de implementare a PNRR.

Organismul responsabil de audit

Auditul PNRR se va face de către Autoritatea de Audit, din cadrul Curții de Conturi a României.

Strategia de audit

La începutul perioadei de implementare a PNRR (în termen de maxim 3 luni de la aprobarea cadrului instituțional național de implementare a PNRR), se va elabora o strategie de audit, care va prezenta metodologia de audit, inclusiv metoda de eșantionare, analiza de risc, calendarul și resursele alocate. Strategia de audit va acoperi întreaga perioadă de implementare a PNRR și se va realiza pe modelul celor folosite în cazul Politicii de Coeziune, adaptat la cerințele reglementărilor europene și naționale aferente PNRR. Activitatea se va desfășura potrivit standardelor internaționale de audit (Standardele Internaționale de Audit emise de către International Auditing and Assurance Standards Board – IAASB) și a prevederilor regulamentelor europene aplicabile. Strategia va fi aprobată de către președintele Autorității de Audit. În funcție de evoluția programului și a cadrului de implementare și control al PNRR, strategia poate fi actualizată, dacă este necesar.

În cadrul strategiei se va prezenta analiza de risc, cu scopul de a planifica activitatea de audit și de a concentra activitatea de audit asupra ariilor și entităților cu risc ridicat. Analiza de risc se va face, în măsura aplicabilității, pe modelul celor folosite în cazul Politicii de Coeziune, adaptat la cerințele reglementărilor europene și naționale aferente PNRR. Printre criteriile preliminare ce ar putea fi utilizate în analiza de risc, identificate în prezent, se numără: complexitatea programului, numărul entităților implicate în implementare, capacitatea administrativă și experiența în utilizarea fondurilor europene, dispersia teritorială a investițiilor implementate, volumul fondurilor gestionate, impactul asupra jaloanelor și țințelor incluse în PNRR.

Tipuri de misiuni de audit

Autoritatea de Audit are în vedere realizarea în principal a următoarelor tipuri de audit pentru PNRR:

1. Audit de sistem, care va avea 2 obiective principale:

1. obținerea unei asigurări rezonabile că sistemele de implementare și monitorizare ale PNRR asigură date complete, corecte și de încredere pentru indicatorii definiți în plan, cu scopul de a evalua dacă sunt implementate și funcționează controale eficace pentru colectarea, prelucrarea, agregarea și raportarea datelor aferente PNRR și dacă datele agregate se reconciliază cu datele sursă.
2. obținerea unei asigurări rezonabile că sistemul de control intern asigură că fondurile au fost gestionate în concordanță cu toate regulile aplicabile și că sistemul este capabil să prevină, să detecteze și să corecteze cazurile de conflict de interese, corupție, fraudă și dublă finanțare.

Auditul de sistem va viza capacitatea administrativă și procedurile de lucru ale structurilor din mecanismul de implementare și control, precum și funcționarea și operarea sistemului informatic aferent PNRR. Verificările vor viza atât structura coordonatoare de la nivelul MIPE, cât și structurile cu rol de coordonator de la nivelul ministerelor. În evaluarea procedurilor acestor structuri, care vizează implementarea PNRR, vor fi urmărite cu precădere aspecte precum selecția și contractarea, evitarea dublei finanțări, măsurile antifraudă, controlul și recuperarea neregulilor, colectarea, prelucrarea, agregarea și raportarea datelor aferente PNRR, asigurarea pistei de audit etc.

În ceea ce privește frecvența realizării auditurilor de sistem, acestea vor fi realizate periodic, pe tot parcursul implementării PNRR, în conformitate cu strategia de audit și cu evoluția cadrului instituțional și procedural de implementare a PNRR. Se are în vedere ca auditul de sistem să se deruleze o dată pe an, un prim audit de sistem, care va viza și funcționarea sistemului IT, urmând să fie realizat înainte de transmiterea primei cereri de plată către Comisia Europeană.

În funcție de zonele de risc identificate, auditul de sistem poate fi tematic, acoperind anumite zone de risc, cum ar fi evitarea dublei finanțări sau funcționarea sistemului informatic aferent PNRR.

2. Realizarea testelor de fond

Pe baza analizei de risc și luând în considerare rezultatele auditului de sistem, se vor efectua teste de fond în cadrul unor audituri ce vor avea ca obiectiv obținerea unei asigurări rezonabile cu privire la corectitudinea jaloanelor și țințelor declarate la nivel de investiție și la nivel de reformă. De asemenea, se va urmări ca jaloanele și țințele declarate Comisiei Europene ca fiind atinse să nu fi fost anulate ulterior, precum și existența unei piste de audit suficiente pentru a confirma realizarea etapelor și obiectivelor.

Testele de fond vor viza în principal și aspecte precum selectarea și contractarea măsurilor finanțate din PNRR în conformitate cu principiile și regulile stipulate în regulamentele europene aplicabile, conflictul de interese, fraudă, dubla finanțare, achizițiile publice, ajutorul de stat.

De principiu, testele de fond asupra măsurilor finanțate din PNRR se vor realiza prin eșantion, pe baza analizei de risc și a raționamentului profesional, cu respectarea standardelor internaționale de audit, atât documentar, cât și la fața locului. Amploarea testelor de fond va depinde de rezultatele misiunilor de audit de sistem.

Ca metodă de eșantionare, se va utiliza eșantionarea nestatistică, pornind de la prevederile Ghidului EGESIF_16-0014-00 - Orientări privind metodele de eșantionare pentru autoritățile de audit Perioadele de programare 2007-2013 și 2014-2020 și ținând cont de alte orientări ulterioare transmise de Comisia Europeană.

Frecvența testelor de fond asupra măsurilor finanțate din PNRR este legată de îndeplinirea jaloanelor și țințelor declarate în PNRR la nivel de investiție și la nivel de reformă și se va detalia în cadrul strategiei de audit. Testele de fond se vor realiza de 2 ori pe an, înainte de depunerea fiecărei cereri de plată, selecția eșantionului și verificările urmând a fi efectuate asupra informațiilor tehnice și financiare comunicate în prealabil de către structura coordonatoare din cadrul MIPE.

Mecanismul de audit va ține cont de orientările furnizate ulterior de către Comisia Europeană în ceea ce privește conținutul și natura activității de audit, precum și de mecanismul de implementare al PNRR ce va fi definitivat ulterior.

Urmărirea implementării recomandărilor

În cadrul misiunilor de audit se vor formula recomandări cu privire la măsurile concrete ce se impun a fi luate, în vederea înlăturării neregulilor sau abaterilor constatate în cheltuielile auditate, fiind stabilit un termen de implementare și entitatea responsabilă. Implementarea acestor recomandări va fi urmărită în cadrul unor misiuni de follow-up. În ceea ce privește frecvența cu care vor fi derulate aceste misiuni, acestea se vor derula de regulă înainte de transmiterea cererilor de plată.

Raportarea cazurilor de fraudă, corupție, conflict de interese, dubla finanțare

Autoritatea de Audit poate sesiza organismele abilitate în cazul în care sunt identificate suspiciuni privind existența unui conflict de interese, a unei fraude sau a unui caz de corupție, conform legislației naționale în vigoare. Autoritatea de Audit va urmări măsurile întreprinse în ceea ce privește recuperarea fondurilor afectate.

Informațiile privind cazurile detectate ca urmare a activității de audit, inclusiv măsurile întreprinse, precum și situația recuperării fondurilor afectate, vor fi comunicate Comisiei Europene prin intermediul secțiunii privind auditurile din rezumatul controalelor și auditurilor, care însoțește fiecare cerere de plată.

Elaborarea rezumatului controalelor și auditurilor

Autoritatea de Audit va furniza în timp util toate informațiile necesare structurii coordonatoare a PNRR din cadrul Ministerului Investițiilor și Proiectelor Europene, pe nivelul său de competență, pentru a permite acestuia elaborarea rezumatului auditurilor, care însoțește fiecare cerere de plată, conform prevederilor regulamentelor europene aplicabile.

6. CERERI DE PLATĂ ȘI DECLARAȚIA DE GESTIUNE

MIPE va fi autoritatea responsabilă cu întocmirea și semnarea cererii de plată, declarației de gestiune și rezumatului auditurilor. Pe baza informațiilor furnizate de coordonatorii de reformă la îndeplinirea țăintelor/jaloanelor care delimitează o etapă în implementarea reformei, MIPE va întocmi cererea de plată către Comisia Europeană. În procesul de asumare a declarației de gestiune ce însoțește cererea de plată, MIPE se bazează pe verificările și controalele efectuate la nivelul structurii de specialitate.

MIPE verifică îndeplinirea reformelor, respectiv dacă sunt îndepliniți toți indicatorii, sau dacă sunt îndepliniți indicatorii parțial, dar (nu) este afectată funcționalitatea reformei.

Fiecare cerere de plată este însoțită de:

- ▶ o declarație de management prin care se oferă asigurări că fondurile au fost utilizate pentru scopul propus, că informațiile transmise împreună cu cererea de plată sunt complete și precise, și că sistemele de control aplicate asigură asigurările necesare că fondurile au fost gestionate în conformitate cu toate regulile aplicabile, în special normele privind prevenirea conflictelor de interese, fraudă, corupție și dublă finanțare (din mecanism și din alte programe ale Uniunii), în conformitate cu principiul bunei gestiuni financiare;
- ▶ și un rezumat al auditurilor efectuate, inclusiv vulnerabilitățile identificate și orice măsuri corective luate sau preconizate pentru remedierea deficiențelor identificate (recomandările acceptate).

Având în vedere că la nivelul Comisiei se va realiza o evaluare cu privire la îndeplinirea milestones și targets și a tuturor celorlalte condiții de plată, inclusiv aceea evaluarea faptului că reperele atinse anterior, milestones și targets nu s-au schimbat, vor fi elaborate **proceduri înainte de emiterea cererii de plată și pregătirea declarației de gestionare și rezumatul auditurilor efectuate, pentru a se**

asigura dovezi că informațiile sunt complete, exacte și adevărate. Procedurile vor fi aprobate prin ordin de ministru, în termen de trei luni de la aprobarea PNRR.

În acest fel, fiecare cerere de plată va fi însoțită de informațiile necesare pentru a permite Comisiei să evalueze respectarea condițiilor de rambursare, este asigurată disponibilitatea informațiilor suplimentare care pot fi solicitate de către Comisie.

În scopul depunerii cererilor de plată către COM, MIPE trebuie să se asigure că:

- a. Fondurile au fost utilizate în scopul prevăzut, astfel cum este definit în PNRR;
- b. Informațiile de performanță prezentate sunt complete, exacte și adevărate, demonstrarea faptului că au fost atinse etapele și / sau obiectivele în cauză;
- c. Sistemele de control puse în aplicare oferă garanțiile necesare pentru ca fondurile gestionate în conformitate cu prevederile acordului și, mai mult în mod specific, că principiul bunei gestiuni financiare este respectat și că nu au fost constatate încălcări în ceea ce privește fraudă, corupția sau conflictul de interese;
- d. Activitățile implementate pentru a atinge etapele și obiectivele din sfera de aplicare a Mecanismul de recuperare și rezistență, așa cum se menționează în cererea de plată sau în cererea de fonduri, nu sunt finanțate de niciun alt program sau Instrument de finanțate al Uniunii;
- e. Beneficiarii și intermediarii au desfășurat activitățile în respectarea obligațiilor contractuale.

Informațiile care stau la baza întocmirii cererii de plată se vor regăsi în sistemul informatic dedicat PNRR, inclusiv cele referitoare la sumele afectate de nereguli grave identificate în rapoartele de audit.

Dacă nu au fost raportate deficiențe, și anume în ceea ce privește dubla finanțare, conflictul de interese și a riscului de fraudă, se consideră că sistemul de management și control funcționează corespunzător, fiind emisă declarația de management respectivă, care va fi semnată de ministrul MIPE. Eventuale situații identificate de nereguli grave vor fi semnalate în declarația de gestiune, împreună cu măsurile corective întreprinse.

La fiecare cerere de plată, va fi anexat **un rezumat al tuturor auditurilor și/sau controalelor efectuate**, cu scopul de a obține o imagine globală asupra impactului MRR, concluzii cu privire la etapele și obiectivele pentru investițiile și reformele PNRR, precum și măsurile necesare implementării pentru a atenua zonele de risc, identificând măsurile corective care trebuie luate.

Rezumatul auditului va include, de asemenea, informații despre valoarea cheltuielilor acoperite și perioada de timp a fiecărui audit și / sau control. Prin elaborarea sintezei auditurilor se urmărește garantarea faptului că toate erorile identificate cu impact asupra implementării PNRR, rezultat fie din rapoartele finale de audit elaborate de diferitele entități naționale și comunitare de control / anchetă verificările de gestiune au fost abordate în mod adecvat. În plus, se urmărește obținerea asigurării că toate recomandările au fost urmate și puse în aplicare și că nu sunt necesare măsuri referitoare la deficiențele și erorile identificate.

Pentru a asigura faptul că nu se vor produce suprapuneri de activitate/atribuții, întocmirea rezumatului auditurilor va reveni unui compartiment din cadrul structurii dedicate gestionării PNRR din MIPE, distinct de cele implicate în procesul de implementare efectivă a proiectelor, respectiv cel care asigură întocmirea cererii de plată și a declarației de gestiune.

Toate rapoartele de audit / control permit urmărirea concluziilor și recomandărilor emise, respectiv asigurări că orice probleme care pot indica nereguli de natura cazurilor grave, inclusiv fraudă, sunt depistate imediat, protejând interesele financiare ale COM și recuperarea oricăror plăți necuvenite, precum și sesizarea către entitățile competente, după caz.

În final MIPE garantează că declarația de gestiune este unică, pe care o semnează, acoperind atât investițiile, cât și reformele.

Avizul prealabil cu privire la conformitatea cererilor de plată care urmează să fie depuse la COM, se va baza în mod necesar pe informațiile care trebuie furnizate de structurile de specialitate ale MIPE, deoarece aceasta este, în primă instanță, responsabil de asigurarea faptului că sistemul de management și control implementat oferă garanțiile necesare și suficiente.

Acest aviz își propune să ofere garanții suplimentare cu privire la implementarea efectivă a procedurilor de control intern, cu un accent special pe fiabilitatea datelor sistemului informatic și care susțin cererea de plată, inclusiv monitorizarea obiectivelor și indicatorilor conveniți, precum și confirmarea existenței de mecanisme pentru protejarea împotriva conflictelor de interese și dubla finanțare, inclusiv proceduri eficiente antifraudă.

În scopul întocmirii cererii de plată și declarației de gestiune, vor exista prevederi detaliate cu privire la obligațiile coordonatorilor de reformă, prevăzute în acordurile de finanțare încheiate de MIPE cu aceștia. În plus, MIPE va încheia un protocol de colaborare cu Autoritatea de Audit, în scopul stabilirii responsabilităților, termenelelor și modului de lucru concret în procesul de elaborare a rezumatului auditurilor.

Procedurile necesare pentru întocmirea cererii de plată, declarației de gestiune și rezumatului auditurilor vor fi aprobate anterior transmiterii primei cereri de plată, la trei luni după aprobarea PNRR.

3. 4 Procesul de consultare

Elaborarea PNRR a avut la bază un proces amplu de consultări, fără precedent în domeniul fondurilor europene.

Procesul de consultare a fost coordonat de către Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene (MIPE) în calitate de coordonator și responsabil cu procesul de elaborare și negociere a PNRR cu Comisia Europeană ca urmare a mandatării acestuia prin OUG nr. 155/2020 privind unele măsuri pentru elaborarea Planului Național de Relansare și Reziliență necesar României pentru accesarea de fonduri externe rambursabile și nerambursabile în cadrul Mecanismului de redresare și reziliență.

Prima variantă propusă a PNRR a fost publicată în consultare în data de 26.11.2020. Totodată, în perioada noiembrie-decembrie 2020 au avut loc primele discuții tehnice pe baza componentelor transmise Comisiei Europene. Observațiile formulate au condus la concluzia că este necesar ca investițiile și reformele să fie prezentate ca un pachet coerent, pornind de la Recomandările Specifice de Țară (RST) 2019-2020.

În data de 21 ianuarie 2021 MIPE a propus Guvernului Memorandumul „*Mecanismul pentru elaborarea poziției Guvernului României cu privire la Planul Național de Redresare și Reziliență*”, prin care au fost aprobate abordarea unitară și coordonarea interinstituțională în elaborarea și negocierea informală cu Comisia Europeană, de către Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene prin implicarea Președinției, a vice-premierului coordonator, a Departamentului pentru Dezvoltare Durabilă din cadrul Guvernului, precum și a ministerelor de linie în domeniul cărora sunt prevăzute reforme și investiții în PNRR.

Cum și cu ce rezultate au fost organizate evenimentele de consultare

În perioada 1-22 februarie au fost organizate 20 de consultări interministeriale în cadrul a 10 grupuri de lucru tematice și 12 evenimente tematice de consultare publică la care au fost invitați să participe reprezentanți ai autorităților locale și regionale, ai societății civile (inclusiv organizații de tineret), parteneri sociali și actori economici.

Evenimentele de consultare au fost organizate într-un sistem hibrid cu respectarea regulilor impuse de situația pandemică, respectiv fizic pentru un număr limitat de participanți cât și online. Pentru consultările publice a fost publicat un calendar de evenimente pentru a permite participarea tuturor actorilor interesați și un schimb de idei cu perspective variate. Tot în aceeași perioadă a fost publicat un formular online standard pentru a propune reforme și investiții în cadrul PNRR.

Câteva cifre relevante pentru a evidenția amploarea procesului de consultare:

- ▶ au fost organizate **32 de evenimente** de consultare
- ▶ au fost implicate aproape **4000 persoane**, reprezentanți ai societății civile, partenerilor sociali și economici precum și ai instituțiilor și autorităților publice la nivel național și local
- ▶ au fost primite **1939 propuneri de reforme și investiții** drept rezultat din care 1709 prin intermediul formularului online

Calendarul consultărilor și temele abordate

Dezbaterile publice organizate de MIPE au fost axate pe teme relevante pentru abordarea PNRR și pe cei șase piloni tematici ai acestuia. Acestea au fost precedate de consultări tehnice cu reprezentanții ministerelor de linie.

Calendarul și temele abordate în cadrul consultărilor publice

Nr. crt.	Temă de dezbatere	Consultări publice
1.	Cum susținem Noua Generație? Politici pentru copii și tineri, educație formală și non-formală, oportunități	8 februarie 2021
Teme abordate: ▶ dezvoltarea metodelor și instrumentelor de învățare non-formală în mediul în care trăiesc copiii care abandonează învățământul obligatoriu ▶ sprijinirea tinerilor și ONG-urilor în domeniu ▶ digitalizarea proceselor educaționale și creșterea calității educației ▶ preluarea reformelor propuse prin Strategia SmartEdu și prin proiectul național „România Educată”, inițiat de Președintele României ▶ reprezentanții tinerilor au punctat necesitatea de a sprijini toate categoriile de tineri, inclusiv pe cei care își finalizează studiile și caută un loc de muncă și să-și		

croiască un drum în viață.		
2.	Cum stimulăm dezvoltarea la firul ierbii? Dezbatere dezvoltare rurală	8 februarie 2021
Teme abordate: ▶ susținerea Grupurilor de Acțiune Locală (GAL) și a structurilor de economie socială ▶ înființarea de centre de agregare a producției agricole ▶ susținerea de activități sociale destinate tinerilor NEETs.		
3.	Cum dezvoltăm inteligent și durabil marile orașe? Dezbatere cu Asociația Municipiilor din România	9 februarie 2021
Teme abordate: ▶ susținerea economiei circulare ▶ colectarea selectivă a deșeurilor ▶ investiții în sisteme de termoficare inteligentă ▶ regândirea zonelor industriale ▶ soluții privind îmbunătățirea vieții de zi cu zi a locuitorilor. Pentru îndeplinirea obiectivelor și implementarea rapidă a reformelor și a proiectelor care le susțin, reprezentanții AMR au propus realizarea de achiziții centralizate.		
4.	Cum valorificăm resursele mediului de afaceri? Dezbatere pe competitivitate economică și digitalizare	9 februarie 2021
Teme abordate: ▶ avantajele dezvoltării de instrumente financiare care au un efect multiplicator în economie ▶ soluții pentru îmbunătățirea condițiilor pentru mediul de afaceri ▶ realizarea unui punct unic de informare („one stop shop”), care să prezinte toate soluțiile de finanțare disponibile, dar și despre modul în care digitalizarea instituțiilor statului poate îmbunătăți viața antreprenorilor		
5.	Resurse pentru modernizare în regiuni și județe Dezbatere cu Uniunea Națională a Consiliilor Județene	10 februarie 2021

Teme abordate: ▶ provocările din domeniul sănătății și posibilitățile de finanțare a spitalelor regionale ▶ dezvoltarea infrastructurii rutiere ▶ întărirea capacității administrative ▶ soluții pentru digitalizarea administrației locale		
6.	Dezbaterea publică cu Asociația Orașelor din România	10 februarie 2021
Teme abordate: ▶ Crearea unui instrument de finanțare pentru primării, un fond de reziliență pentru localități, din care ar putea fi finanțate școli, spitale, precum și alte obiective, în baza unui mecanism de prioritizare a investițiilor și în baza criteriilor de green și digital din RRF ▶ a fost subliniat faptul că PNRR va trebui să fie un instrument de finanțare flexibil, ușor de implementat și orientat spre realizarea reformelor.		
7.	Implicarea Societății Civile Cum folosim experiența ONGurilor în elaborarea PNRR?	10 februarie 2021
Teme abordate: ▶ soluții pentru realizarea reformei administrative, de transparentizare a modului în care sunt cheltuite fondurile publice ▶ realizarea unui proiect pilot de analiză a actului de reglementare ▶ îmbunătățirea SEAP ▶ măsuri de susținere a mediului înconjurător.		
8.	Cum generăm schimbări reale pentru cei mai vulnerabili? Dezbatere privind soluțiile anti-sărăcie în PNRR	11 februarie 2021
Teme abordate: ▶ dezvoltarea de pachete de servicii sociale integrate ▶ asigurarea de locuințe sociale persoanelor din grupurile vulnerabile ▶ programe de tipul „Școală după școală” ▶ servicii sociale pentru copii și tineri		

	▶ dezvoltarea economiei sociale. ▶ posibile soluții prin care ONG-urile să poată prelua o parte din sarcina de atingere a țintelor de etapă asumate, pentru situațiile în care instituțiile statului nu reușesc să le atingă la timp.	
9.	“La Țară ca afară”. Cum reducem decalajul rural-urban? Dezbatere cu Asociația Comunelor din România	11 februarie 2021
Teme abordate: ▶ intervenții pentru dezvoltarea serviciilor medicale în mediul rural ▶ investiții în reabilitarea termică și în îmbunătățirea iluminatului public Membrii ACoR au subliniat că această reuniune reprezintă o premieră pentru ei, deoarece în trecut la dezbaterile pe tema utilizării fondurilor europene erau invitați doar reprezentanții municipiilor și consiliilor județene		
10.	Tranziția verde	12 februarie 2021
Teme abordate: ▶ realizarea unei strategii forestiere ▶ dezvoltarea transportului durabil ▶ susținerea eficienței energetice a clădirilor ▶ soluții pentru redresarea economică a Deltei Dunării ▶ revigorarea fermelor piscicole și refacerea sistemelor de protecție la inundații ▶ soluții pentru conservarea speciilor și habitatelor din țara noastră		
11.	Prioritățile partenerilor de dialog social	12 februarie 2021
Teme abordate: ▶ debirocratizarea instituțiilor statului ▶ îmbunătățirea condițiilor pentru mediul de afaceri ▶ digitalizarea educației ▶ dezvoltarea învățământului tehnic și profesional, dar și a școlilor vocaționale De asemenea, s-a subliniat importanța dezvoltării dialogului social în România și sporirea eficienței în administrația publică.		

12.	Tranziția către servicii și infrastructură de sănătate moderne	16 februarie 2021
Teme abordate: ▶ soluții de digitalizare, care să sprijine actul medical de calitate, dar și să contribuie la transparentizarea fondurilor utilizate ▶ nevoia de a pune pacientul pe primul lor prin: I. îmbunătățirea accesului pacienților la serviciile medicale II. creșterea siguranței pacienților III. dezvoltarea serviciilor medicale de prevenție ▶ asigurarea accesului medicilor la tehnici moderne de tratament.		

Calendarul și temele abordate în cadrul consultărilor interministeriale

Domeniu	Etapa I	Etapa 2
Transport	1 februarie 2021	15/18 februarie 2021
Teme abordate: ▶ modul în care proiectele privind transportul rutier și feroviar pot fi susținute prin PNRR în condițiile formulării unor reforme care să conducă la schimbări vizibile ▶ necesitatea conexiunii drumurilor secundare la rețeaua primară, dar și necesitatea de a răspunde cerințelor legate de stimularea egalității de șanse și a ocupării forței de muncă datorită investițiilor finanțate.		
Mediu, schimbări climatice, energie, eficiență energetică	1 februarie 2021	19 februarie 2021
Teme abordate: ▶ modul în care provocările din aceste sectoare pot constitui baza unor reforme de anvergură ▶ investiții eficiente din punct de vedere energetic ▶ posibilitatea finanțării sistemului de irigații ▶ digitalizarea patrimoniului în domeniul apelor și cadastrarea acestuia.		

Dezvoltarea localităților urbane	2 februarie 2021	16 februarie 2021
Teme abordate: ▶ actualizarea planurilor urbanistice ▶ dezvoltarea transportului în zonele de expansiune urbană		
Îmbunătățirea fondului construit	2 februarie 2021	16 februarie 2021
Tema principală abordată: intervenții integrate pentru reabilitarea și modernizarea clădirilor și furnizarea serviciilor publice.		
Sănătate	3 februarie 2021	17 februarie 2021
Teme abordate: ▶ îmbunătățirea accesului la serviciile de sănătate în mediul rural și în micile localități urbane ▶ creșterea siguranței pacientului ▶ prevenirea bolilor cardiovasculare care contribuie la creșterea mortalității		
Educație	3 februarie 2021	17 februarie 2021
Teme abordate: ▶ dezvoltarea infrastructurii ▶ asigurarea accesului egal la o educație de calitate ▶ dezvoltarea programelor de tip „Școală după școală”.		
Mediu de afaceri, antreprenariat	4 februarie 2021	18 februarie 2021
Teme abordate: ▶ instrumente financiare ▶ simplificarea vieții antreprenorilor prin digitalizare		
Cercetare, inovare, digitalizare	4 februarie 2021	18 februarie 2021
Teme abordate: ▶ reforme structurale care să conducă la o mai bună finanțare a sectorului de		

cercetare prin

- internaționalizarea cercetării
- valorificarea economică a rezultatelor cercetării.

- ▶ În domeniul digitalizării reformele propuse sunt orientate către
 - digitalizarea registrelor de date guvernamentale
 - interconectarea și interoperabilitatea sistemelor informatice existente
 - actualizarea serviciilor digitale și lansarea unora noi
 - promovarea tehnologiilor care cresc calitatea vieții.

Agricultură și dezvoltare rurală	5 februarie 2021	19 februarie 2021
Teme abordate: ▶ înființarea unei rețele naționale de depozitare a produselor agricole și alimentare în contextul în care peste 70% din produsele consumate provin din import, deoarece România nu are dezvoltată capacitatea de depozitare ▶ înființarea de centre pentru colectarea și spălarea lânii.		
Reziliență în situații de criză	5 februarie 2021	22 februarie 2021
Tema principală abordată: susținerea intervențiilor rapide terestre și aeriene, într-o multitudine de situații de criză (epidemii, incendii, atacuri teroriste etc).		

Reflectarea propunerilor din procesul de consultare în componentele PNRR

În urma procesului de consultare au fost primite în total 1939 de propuneri de reforme și investiții din care 1709 prin intermediul formularului online pus la dispoziție de minister oricui dorea să contribuie și trimis în special către reprezentanți ai autorităților locale și regionale, ai societății civile (inclusiv organizații de tineret), parteneri sociali și actori economici. Diferența de 230 este reprezentată de propuneri primite din partea ministerelor de linie.

Toate propunerile primite au fost inventariate și introduse într-o bază de date din care au fost extrase și preluate acele idei relevante pentru componentele propuse de România.

Multe dintre investițiile și reformele prezente azi în PNRR au reieșit direct din aceste consultări, mai ales în ce privește componentele de mediu, reforma administrației și societatea civilă sau componenta socială.

Restul componentelor din plan sunt rezultatul colaborării interministeriale și cu autoritățile din teritoriu.

3.5 Comunicare

Următoarea Generație UE: PNRR. Fonduri pentru România modernă și reformată

Obiectivul general al Facilității de Redresare și Reziliență (RRF), componentă cheie a pachetului „Următoarea Generație UE” (NextGenerationEU) este să promoveze coeziunea economică, socială și teritorială a Uniunii, prin îmbunătățirea rezilienței, a nivelului de pregătire pentru situații de criză, a capacității de adaptare și a potențialului de creștere ale statelor membre, prin atenuarea impactului social și economic al crizei, prin contribuția la tranziția verde și cea digitală, sprijinind astfel restabilirea potențialului de creștere al economiilor Uniunii, convergența economică și socială ascendentă, crearea de locuri de muncă de înaltă calitate și creșterea economică durabilă după criza COVID-19 (articolul 4 din Regulamentul (UE) 2021/241 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 februarie 2021 de instituire a Mecanismului de redresare și reziliență). Regulamentul, de asemenea, evidențiază cadrul pentru modul în care se va realiza comunicarea în cadrul Planurilor Naționale de Redresare și Reziliență, cu scopul de a aduce oportunitățile și impactul acestora mai aproape de publicul general și toate categoriile de actori interesați.

Obiectivele strategiei de comunicare

În acest context, PNRR joacă un rol crucial pentru economia țării, în următorii 6 ani dar, în același timp, stabilește direcțiile de dezvoltare pentru următorii 20 de ani, având în vedere că include reforme esențiale menite să propulseze transformări economice și sociale de profunzime.

Activitățile de comunicare vor reflecta importanța de ansamblu a PNRR, pentru dezvoltarea României, în corelație strânsă cu cei șase piloni stabiliți de Mecanism, pe baza cărora a fost construit planul: Tranziția verde; Transformarea digitală; Creștere inteligentă, sustenabilă și favorabilă incluziunii, inclusiv coeziune economică, locuri de muncă, productivitate, competitivitate, cercetare, dezvoltare și inovare, precum și o piață internă funcțională, cu întreprinderi mici și mijlocii (IMM-uri) puternice; Coeziune socială și teritorială; Sănătate, precum și reziliență economică, socială și instituțională, în scopul, printre altele, al creșterii nivelului de pregătire pentru situații de criză și a capacității de reacție la criză; Politici pentru generația următoare, copii și tineret, cum ar fi educația și competențele.

Calendarul general al strategiei de comunicare are două momente principale: o perioadă inițială de implementare, cu focus pe comunicarea rolului și importanței RRF, documentele programatice, consultări, momentele cheie ale procesului de lucru și fondurile disponibile, lansarea programelor și apelurilor de proiecte; și o perioadă de implementare care este axată pe reformele și investițiile din PNRR și pe rezultate. Toate acestea, cu **următoarele obiective**:

- ▶ Creșterea conștientizării publicului despre instrumentul de finanțare „Următoarea Generație UE”, arătând modul în care RRF susține România pentru a implementa reforme esențiale și investiții pentru procesul de recuperare și reziliență (ținta fiind în principal publicul general)
- ▶ Creșterea nivelului de informare al potențialilor beneficiari despre posibilitățile de finanțare prin PNRR (ținta fiind în principal beneficiarii și potențialii beneficiari)
- ▶ Aducerea oportunităților PNRR mai aproape de beneficiarii finali (antreprenori, ONG-uri, cetățeni) și prezentarea modului în care PNRR le îmbunătățește viața (ținta fiind în principal beneficiarii finali)
- ▶ Implicarea și mobilizarea actorilor interesați în diseminarea și multiplicarea informației despre rezultate și impact al proiectelor, la nivel de proiect și la nivel național, prin interactivitate crescută și dialog (ținta fiind, în principal, categorii specifice de părți interesate).

Public țintă

- ▶ Mass-media – generală și specializată, din audio-vizual, print și online, atât la nivel central cât și local. Informațiile preluate de mass-media ajung în final și la celelalte categorii de public țintă.
- ▶ Publicul general de toate categoriile, indiferent de vârstă, nivel educational și domeniu de interes.
- ▶ Beneficiari și potențiali beneficiari de finanțare: instituții publice și agenții, companii
- ▶ Beneficiari finali: categoriile care beneficiază direct de rezultatele investițiilor și reformelor implementate
- ▶ Actori interesați (public specializat) – pe diferite domenii/componente/proiecte din PNRR, definite de domeniu de interes (ONG-uri specializate, organizații profesionale, mediul academic – profesori și studenți) și aria geografică (media locală și regional, autorități locale din regiunile/județele impactate).

Mesaje cheie

Strategia și activitățile de comunicare vor fi organizate în jurul unui set de mesaje cheie pentru a răspunde obiectivelor enunțate, aceste mesaje vor fi incluse în campania generală de conștientizare și de asemenea în campaniile specifice pe proiecte.

„România modernă și reformată”:

- ▶ Fondurile din RRF de 29,2 miliarde euro, un sprijin benefic pentru România pentru a implementa reforme esențiale pentru dezvoltarea țării
- ▶ PNRR, impulsul necesar pentru tranziția verde și cea digitală, chei pentru economia viitorului, în toate sectoarele majore (transport, energie, mediu, administrație publică)
- ▶ PNRR și infuzia sa de fonduri, un ajutor vital pentru redresarea economică și socială a României după criza COVID-19, în special pentru cele mai afectate sectoare (de exemplu sănătate, IMM-uri și alți antreprenori)
- ▶ Generația tânără, mai bine pregătită pentru provocările viitoare, cu ajutorul instrumentului „Următoarea Generație UE”
- ▶ Șansă unică pentru România de a se concentra pe dezvoltare durabilă, locuri de muncă de calitate și convergența cu economiile dezvoltate ale UE, prin absorbția celor 29,2 miliarde euro din PNRR.

1. Organizarea activităților de comunicare se va realiza pe 2 nivele: la nivel central (coordonare și centralizare de către MIPE) și la nivel de proiect (beneficiari)

1.1. Comunicarea centrală (națională) – MIPE va superviza, coordona și se va asigura că, per ansamblu, campania de comunicare va fi coerentă și continuă pe tot parcursul implementării PNRR, până în anul 2026. Un mix complex de instrumente și canale de comunicare va fi utilizat pentru ca mesajele să ajungă la toate categoriile de public țintă.

- ▶ **O pagină unică web și canale dedicate pe social-media – în linie cu recomandările din Ghidul pentru statele membre.** A fost creată o pagină web unde sunt publicate documentele esențiale în elaborarea PNRR și unde vor fi centralizate de la beneficiari noutăți și anunțuri, apelurile de proiecte, reportaje, alte materiale.
- ▶ **Comunicare către media generală și media specializată.** Per ansamblu, sunt circa 100 media care urmăresc și preiau constant comunicările MIPE și subiecte legate de fondurile europene.
- ▶ **Comunicare către publicul general:** prin conturile social media ale MIPE (Facebook,

Twitter, Instagram) și prin conturile dedicate ce vor fi create (Facebook, Twitter și altele)

- ▶ **Evenimente naționale online/offline** – cu component puternică interactivă (Q&A online cu publicul, prin Facebook și alte platforme precum sli.do etc); prezența unui membru al Comisiei Europene și reprezentanți ai Parlamentului European (în funcție de domeniul de activitate).

Coordonarea activităților comune de comunicare cu Comisia Europeană va fi discutată ex-ante cu Reprezentanța Comisiei Europene în România, și, pentru anumite activități, va fi implicat și Biroul de Informare al Parlamentului European.

- ▶ **Newsletter lunar elaborat de MIPE** care va centraliza toate informațiile privind activitățile centrale și la nivel de proiecte. Este planificat să fie diseminat de asemenea și de Reprezentanța Comisiei Europene pe canalele proprii de comunicare.

1.2. La nivel de beneficiar/proiect

Beneficiarii care implementează reforme/investiții vor derula propriile activități de comunicare și publicitate. Beneficiarii vor comunica prin canale similare: canale digitale precum propriile conturi de social media și website, comunicate de presă și conferințe de presă, utilizând bazele de date proprii cu jurnaliști, ținând media specializată, dar de asemenea:

- ▶ Publicitate outdoor – pentru proiectele majore de infrastructură
- ▶ Evenimente/ dezbateri cu implicarea miniștrilor, beneficiarilor, actorilor interesați, mediului academic, mass-media și de asemenea a reprezentanților Comisiei Europene, pentru proiecte și reforme de importanță strategică, potrivit listei din tabelul de mai jos, dar nu neapărat limitat la acestea.
- ▶ Video-reportaje – care vor fi publicate la TV/social media/ cu versiune audio pentru radio

Tipurile de activități vor fi adaptate la importanța și dimensiunea reformelor/investițiilor.

2. Identitate vizuală

În toate activitățile de comunicare la nivel național și nivel de proiect va fi afișat corect și vizibil emblema UE cu sloganul prevăzut de regulament: „PNRR. Finanțat de Uniunea Europeană – Următoarea Generație UE”.

O identitate vizuală comună, coerentă va fi asigurată pentru comunicarea la toate nivelurile. Mai mult, MIPE intenționează să propună un concurs public pentru slogan și logo al campaniei generale, unde

tinerii designeri vor fi încurajați să concureze. Această inițiativă contribuie la creșterea interactivității cu publicul, la conștientizare asupra mecanismului de finanțare și comunicărilor ce vor urma, asigurând interes maxim mai ales din partea tinerilor. În continuare, la nivel național și la nivel de proiecte, marcarea cu elemente vizuale va fi similară cu ghidurile aplicate în comunicarea Politicii de Coeziune, implementate prin Regulamentul Comun, luând în considerare orientările specifice ale Comisiei.

MIPE va elabora un Ghid de Identitate Vizuală cu reguli de comunicare obligatorii pentru beneficiari, similare celor aplicate fondurilor structurale și de coeziune.

3. Plan de implementare

3.1. Etapa de pregătire a PNRR. Comunicarea este axată pe documentele programatice și procesul de elaborare a PNRR, care deja se desfășoară la nivel central (MIPE) încă din februarie 2021, incluzând o pagină web dedicată: mfe.gov.ro/pnrr și 13 dezbateri publice comunicate pre-event, post-event și transmise live.

3.2. Eveniment de prezentare, împreună cu Comisia Europeană

- ▶ Un eveniment online/offline în comun cu Reprezentanța Comisiei Europene în București de prezentare a planului final transmis Comisiei Europene. Evenimentul își propune să marcheze „Ziua de start PNRR”, cu o prezentare extinsă a planului în câteva sesiuni de dezbateri. Speakeri principali ar urma să fie: ministrul coordonator, un Comisar european, alți miniștri și beneficiari. Va beneficia de comunicare integrată cu un mix complex de instrumente.

3.3. Implementarea PNRR. Comunicare, pe toată perioada 2021-2026, a reformelor și investițiilor incluse în PNRR, în cadrul conceptului general: „Următoarea Generație UE: PNRR. Fonduri pentru România modernă și reformată”.

Fiecare proiect/reformă/investiție va derula un mix de activități de comunicare, adaptat la dimensiunea și specificul său.

4. Proiecte cheie

Comunicarea reformelor și investițiilor va fi prioritizată printr-o combinație a următoarelor criterii:

- ▶ Conținut verde și/sau digital
- ▶ Reforme esențiale pentru modernizarea României
- ▶ Cele mai mature inițiative, cele care generează rezultate cât mai curând.

Selecție de proiecte cheie care vor fi comunicate cu prioritate:

Tranziție verde	▶ Creșterea eficienței energetice a clădirilor de patrimoniu, parte din Fondul pentru Renovare, componenta: Valul Renovării ▶ Programul național de împădurire: plantarea a 45.000 de hectare noi de pădure, perdele forestiere, sprijin pentru managementul micilor proprietăți private, digitalizarea bazelor de date – registrul pădurilor ▶ Reforma: Căi ferate moderne și sigure și proiectul de modernizare, electrificare și implementare a sistemului de management al traficului pentru calea ferată Arad-Timișoara; ▶ Autostrada A7, cunoscută drept „Autostrada Moldovei”, care va conecta Bucureștiul de regiunea Nord-Est a țării. PNRR va finanța tronsonul Ploiești-Pașcani
Transformarea digitală	▶ Introducerea cărții electronice de identitate (e-ID) pentru 8,5 milioane persoane, o parte importantă în procesul de servicii digitale pentru cetățeni ▶ Scăderea poverii birocratice pentru cetățeni și mediul de afaceri prin digitalizare: reforma cloud-ului guvernamental, legea interoperabilității, adoptarea principiului „once only” ▶ Susținerea mediului de afaceri prin hub-uri de inovare digitală și scheme de finanțare ▶ Transformarea bibliotecilor în hub-uri de dezvoltarea a competențelor
Creștere inteligentă, sustenabilă și favorabilă incluziunii	▶ Reforma ANAF prin digitalizare: creșterea conformării voluntare prin dezvoltarea serviciilor digitale, îmbunătățirea serviciilor digitale, îmbunătățirea capacității de administrare a taxelor pentru a răspunde provocărilor prezente și viitoare. ▶ Înființarea Băncii Naționale de Dezvoltare, inclusiv adoptarea legislației pentru operaționalizarea sa, obținerea autorizării de la DG Competition și de la Banca Națională a României și lansarea primelor instrumente financiare.

Sănătate, precum și reziliență economică, socială și instituțională	▶ Reforma Venitului Minim de Incluziune, cu scopul de a aduce populația inactivă mai aproape de piața muncii, scăderea sărăciei. ▶ Reforma sistemului de recrutare în administrația publică (printr-o competiție pe model EPSO) și crearea unui nou sistem pentru promovarea funcționarilor.
Politici pentru generația următoare	▶ Școli verzi și autobuze verzi pentru elevi și studenți în zonele slab populate, pentru a facilita accesul acestora la educație de calitate, în același timp protejând mediul. ▶ Școli digitale: două investiții majore care includ „Școala ONLINE: realizarea de conținut și instrumente educaționale digitale, prin încurajarea inovării pentru adoptarea unor soluții educaționale creative, interactive și prin elaborarea și implementarea de programe accesibile de alfabetizare digitală pentru elevii cu dizabilități, sportivi, elevi spitalizați” și „Schemă de finanțare pentru digitalizarea universităților și modernizarea laboratoarelor în învățământul universitar”.

(comunicarea va continua cu toate componentele, până în decembrie 2026).

Tipuri de activități ce se intenționează să fie organizate în comun cu Comisia Europeană, la nivel de proiect:

- ▶ Inaugurarea investițiilor majore, cu prezența fizică sau virtuală a unui Comisar European, împreună cu coordonatorii la nivel național
- ▶ Eveniment de lansare pentru reforme, cu prezența fizică sau virtuală a unui reprezentant al Comisiei Europene. Într-un format similar, pentru evenimentul de finalizare unde se prezintă principalele rezultate
- ▶ Reportaje video pe parcursul implementării proiectelor, cu imagini de la locația proiectului și testimoniale relevante, care vor include reprezentanți ai Comisiei și, posibil, membri ai Parlamentului European.

5. Costurile activităților de comunicare

În concordanță cu tipul și dimensiunea proiectelor, va fi stabilit un mix de instrumente și canale de comunicare pentru fiecare proiect/beneficiar. MIPE va indica o listă de activități minime de comunicare care se vor derula, iar costurile vor fi parte a costurilor proiectelor/reformelor.

În privința bugetului necesar la nivelul beneficiarilor, am identificat 3 categorii majore de proiecte:

1. Reforme majore cu impact național și investiții de la 100 milioane la 1 miliard euro
 - ▶ Buget orientativ pentru măsurile de comunicare: 0,1% din totalul bugetului proiectului/componentei/subcomponentei; dar nu mai mult de 1 milion de euro.
2. Investiții de la 10 milioane la 100 milioane euro
 - ▶ Buget orientativ pentru măsurile de comunicare: 0,2% - 0,3% din totalul bugetului de proiect
3. Alte reforme și investiții între 1 milion și 10 milioane euro
 - ▶ Buget orientativ: 0,4% - 0,5% din totalul bugetului de proiect

Bugetul total alocat comunicării, potrivit estimărilor procentuale de mai sus, se ridică la circa 29 milioane euro, adică un procent global de 0,1% din totalul alocării PNRR.

6. Monitorizarea și evaluarea strategiei de comunicare

Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene va centraliza cu frecvență cel puțin lunară activitățile de comunicare la nivelul beneficiarilor. Monitorizarea și evaluarea activităților de comunicare va fi bazată pe următorii indicatori (minim):

- ▶ Numărul publicațiilor media care primesc comunicatele de presă (la nivel central și nivel de proiect)
- ▶ Analiză asupra tonului și tipului de materiale publicate de media (nivel central)
- ▶ Impact și reacții la postările pe social media (nivel central și nivel de proiect)
- ▶ Număr de vizualizări ale materialelor publicate pe paginile web (nivel central și nivel de proiect)
- ▶ Număr de difuzări ale materialelor video pe TV
- ▶ Număr de abonați la newsletterele create pentru comunicarea proiectelor

Strategia de comunicare va fi supusă unor evaluări periodice, spre exemplu la finalul anului 2022 și la finalul anului 2024, cu implicarea tuturor categoriilor de public țintă. În acest sens, reprezentanți ai categoriilor de public țintă vor fi invitați prin sondaje organizate pe Facebook sau pe platforme specializate să evalueze eficiența și impactul activităților de comunicare derulate și, de asemenea, să propună îmbunătățiri.

Partea 4

Impactul PNRR

4. Impactul PNRR

4.1 Prognoza macroeconomică pe termen scurt și mediu

Economia României a fost afectată major de pandemie și de restricțiile drastice de mobilitate fizică implementate rapid în scopul limitării extinderii acesteia. Sub impactul lor, economia a suferit în trimestrul II din 2020 o severă contracție, recuperată parțial în trimestrele III și IV din 2020 și trimestrul I din 2021. Per total, economia a înregistrat o contracție de 3,9%, sub cea înregistrată în zona euro (-6,6%) sau în UE (-6,1%). Economia a crescut peste așteptări și în primul trimestru din 2021, înregistrând o creștere de 2,8% față de trimestrul anterior, cea mai ridicată din Uniune. Piața muncii a evoluat stabil, în contrast cu reculul puternic al activității economice, în principal ca urmare a măsurilor de sprijin cuprinzătoare adoptate de către autorități. Ocuparea forței de muncă s-a menținut la peste 70% iar rata șomajului a crescut doar cu 1,1 puncte procentuale, ajungând la 5,0%. Anumite sectoare cum ar fi industria IT, construcțiile și comerțul cu amănuntul au fost relativ mai reziliente, fiind afectate mai puțin din punct de vedere economic. Șocul economic a fost atenuat și de investițiile publice care au avut o contribuție pozitivă însemnată la creștere.

Conform prognozei de primăvară (Comisia Națională de Strategie și Prognoză, 2021) este așteptată o revenire completă a activității economice în 2021, cu un avans estimat al PIB real de 5,0%, urmat de un ritm mediu anual de 4,9% până în 2024. Investițiile își vor menține traiectoria ascendentă, atât în contextul costurilor de finanțare reduse, cât și pe fondul avansului semnificativ în implementarea reformelor și investițiilor finanțate din PNRR și din bugetul multianual 2021-2027 în domeniile prioritare. Se estimează o reducere graduală a contribuției negative a exportului net la creșterea PIB, de la -1,6 puncte procentuale în 2020 la -1,1 în 2021. De asemenea, se așteaptă o revenire a ratei de ocupare a populației de 20 – 64 ani la nivelul anului 2019, respectiv 70,9% și o rată a șomajului de 4,8% în 2021.

Pe partea ofertei se preconizează că majoritatea sectoarele economice vor susține avansul economiei în 2021. Construcțiile își vor continua dinamica, însă într-un ritm mai redus, determinat de efectul de bază. În cazul industriei, puternic afectată de criza sanitară, este așteptată o revenire parțială. În ce privește agricultura, estimările reflectă o creștere prudentă a valorii adăugate brute după doi ani consecutivi cu reduceri ale volumului de activitate. În cazul serviciilor se prevede în mare parte o recuperare a pierderilor înregistrate în anul 2020 în ramurile afectate semnificativ de pandemie. Sectorul de informații și comunicații își va menține evoluția pozitivă, dar va înregistra o creștere mai redusă ca urmare a efectului de bază.

Pe partea de utilizare, principalul factor al creșterii economice va fi cererea internă (preponderent consum privat și într-o oarecare măsură, investițiile), cu un avans de 5,8%. Formarea brută de capital

fix se va majora în anul 2021 cu 7,0% ca urmare a impactului rezultat din absorbția “reziduală” eficientă a fondurilor structurale și de coeziune alocate prin cadrul financiar multianual 2014-2020. În contextul în care se așteaptă reducerea graduală a restricțiilor începând cu a doua jumătate a anului 2021, consumul privat va înregistra un avans de 5,1%, superior dinamicii reale a PIB. Având în vedere faptul că demersurile pentru atenuarea efectelor pandemiei vor continua pe parcursul întregului an, respectiv vaccinarea unui procent cât mai ridicat al populației până la finalul anului, consumul guvernamental va înregistra o creștere de 1,8% în 2021. În cadrul cererii externe, importurile de bunuri și servicii se vor majora cu 10,1%, în timp ce exporturile de bunuri și servicii vor crește cu 8,3%, în corelație pozitivă cu revenirea producției industriale. Astfel, exportul net va avea o contribuție negativă la creșterea produsului intern brut de 1,1 puncte procentuale.

Pe termen mediu potențialul creșterii economice se va apropia de 4%. Evoluția prognozată a PIB potențial este rezultatul unor contribuții pozitive ale tuturor factorilor de producție (exceptând, într-o mică măsură, factorul muncă), cea mai importantă fiind cea a stocului de capital dat fiind aportul substanțial al investițiilor, urmată de productivitatea totală a factorilor, aceasta din urmă reflectând și modalitatea în care reformele structurale vor sprijini relansarea economică. Această caracteristică structurală a compoziției PIB potențial este determinată de creșterea fluxurilor de investiții prin implementarea Planului Național de Redresare și Reziliență, dar și de o aplicare mai eficientă a Cadrului Financiar Multianual 2021-2027, concomitent cu obiectivul Guvernului de a sprijini investițiile din fonduri bugetare naționale.

Prognozele au evidențiat și reconfirmat o ajustare semnificativă în sens descendent a direcției anticipate a inflației pe termen mediu. Pe termen scurt, prognozele au rămas neschimbate pe fondul caracterului persistent al inflației de bază și al așteptărilor inflaționiste asociate, la care s-au adăugat influențe venite din schimbări în structura consumului, din șocuri de ofertă care au afectat dinamica prețurilor (de ex., majorarea tarifului energiei electrice), precum și din constrângeri pe partea ofertei și din costuri asociate pandemiei și măsurilor de prevenire. Potrivit noilor evaluări, rata anuală a inflației e așteptată să crească treptat pe parcursul anului 2021 până în proximitatea limitei de sus a intervalului țintei asumate de banca centrală, sub impactul șocurilor pe partea ofertei, pentru ca după o amplă corecție descendentă în debutul anului viitor, să urce din nou și să rămână ușor deasupra punctului central al țintei, pe fondul reinversării poziției ciclice a economiei în trimestrul III 2021, semnificativ mai devreme decât în proiecția precedentă, și al creșterii ulterioare lente a excedentului de cerere agregată. Pentru anul 2021 se așteaptă o creștere a ratei inflației, atât ca medie anuală (3,1%), cât și la finele anului (3,2%). Cu toate acestea, pe termen mediu în perioada 2022-2024, în lipsa altor presiuni asupra prețurilor de consum, se preconizează un trend descendent al inflației, ajungând în anul 2024 la 2,4% la sfârșitul anului și 2,5% ca medie anuală.

România înregistrează una dintre cele mai mici rate ale șomajului (5,0% în 2020) din rândul statelor membre, mult inferioară mediei UE (7,3%), la orizontul anului 2024 fiind prognozată o rată a șomajului de 3,2%, rămânând astfel printre cele mai mici la nivelul UE27. În 2020, la nivelul pieței muncii s-a înregistrat o reducere a gradului de încordare, pe fondul unei ușoare creșteri a ratei șomajului, concomitent cu reducerea ratei locurilor de muncă vacante, dar aceste tendințe se vor reversa gradual în perioada 2021-2022.

Începând cu februarie 2020, România face obiectul Procedurii de Deficit Excesiv, inițiată fiind ca urmare a încălcării limitei de deficit bugetar de 3% în 2019 ca urmare a unei politici fiscale expansioniste. Totodată, încadrarea în brațul corectiv al Pactului de Stabilitate și Creștere s-a suprapus cu criza COVID-19. Astfel, încetinirea activității economice precum și sprijinul oferit de autorități agenților economici și populației pentru a atenua efectele pandemiei au determinat creșterea deficitului bugetar în anul 2020 la 9,2% din PIB. Cu toate că Procedura de Deficit Excesiv s-a desfășurat sub clauza generală derogatorie de la prevederile Pactului și a permis o politică fiscală care să sprijine economia, ajustarea deficitului către un nivel sustenabil rămâne un obiectiv prioritar al Guvernului. În același timp, o parte din măsurile adoptate în 2020 adresate combaterii efectelor pandemiei continuă și în anul 2021, precum cele aplicate în domeniul protecției sociale sau cele adresate firmelor sub forma ajutoarelor de stat.

Politica fiscal-bugetară pe termen mediu este orientată către reducerea graduală a deficitului bugetar și structural fără a pune în pericol perspectivele redresării economice. Bugetul aprobat pentru anul 2021 cu un nivel al deficitului bugetar (în termeni ESA) de 8% din PIB asigură o ajustare de 1,2 puncte procentuale față de 2020. Pe termen mediu este estimată o reducere a deficitului bugetar până în 2024, în condițiile unei diminuări semnificative a cheltuielilor bugetare ca procent în PIB și a creșterii veniturilor bugetare ca pondere în PIB, în parte și datorită reformelor structurale propuse în PNRR. Acest proces de consolidare fiscală ar putea permite o ieșire din Procedura de Deficit Excesiv pe termen mediu. Utilizarea împrumuturilor din PNRR va contribui la creșterea cheltuielilor bugetare ca procent din PIB însă reformele fiscal-bugetare propuse în cadrul Planului vor compensa în mare parte prin creșterea semnificativă a veniturilor bugetare.

Datoria guvernamentală s-a situat la sfârșitul anului 2020 la un nivel de 47,3% din PIB, inferior plafonului de 60% stabilit prin Tratatul de la Maastricht. Din total datorie guvernamentală, datoria internă a reprezentat 23,2% din PIB, iar datoria externă a fost de 24,1%. În 2021, necesarul brut de finanțare se situează la aproximativ 12% din PIB. Volumul total al împrumuturilor care urmează să fie atrase de România de pe piețele interne și externe este determinat de un nivel al deficitului bugetar (în termeni cash) de 7% din PIB și de nivelul datoriei publice care urmează să fie refinanțat în 2021 (i.e. aproximativ 5% din PIB). Având în vedere nivelul estimat al deficitelor bugetare în perioada 2021 – 2024, ponderea datoriei guvernamentale brute nu va depăși 55% din PIB la sfârșitul orizontului de prognoză.

	2020	2021	2022	2023	2024
PIB real	-3,9	5,0	4,8	5,0	4,9
PIB nominal	-0,2	8,3	7,9	8,1	7,8
Deflatorul PIB	3,8	3,2	3,0	2,9	2,8

Componentele PIB-ului real - metoda cheltuielilor					
Cheltuielile consumului privat	-5,2	5,1	4,9	4,9	4,7
Cheltuielile consumului guvernamental	2,0	1,8	2,1	2,2	2,4
Formarea brută de capital fix	6,8	7,0	8,8	9,4	8,6
Exporturi de bunuri și servicii	-9,7	8,3	5,7	6,0	5,6
Importuri de bunuri și servicii	-5,1	10,1	7,2	7,3	6,7
Componentele PIB-ului real - metoda ofertei					
Industrie	-9,1	5,8	4,6	4,9	4,5
Agricultură	-16,2	14,8	6,7	3,0	2,7
Construcții	10,0	6,1	8,8	9,5	8,4
Servicii	-1,8	3,9	4,2	4,6	4,7
Rata șomajului (BIM)	5,0	4,8	4,0	3,5	3,2

Sursa: Prognoza de primăvara 2021 a CNSP și Programul de Convergență 2021

4.2 Impactul macroeconomic al PNRR

PNRR își propune reforme și investiții concertate în domenii strategice pentru modernizarea și creșterea potențialului economiei românești, prin raportarea la obiectivele strategice naționale în corelare cu contribuția la tranziția verde și digitală. Astfel, se are în vedere îndeplinirea sustenabilă a criteriilor de convergență nominală și îmbunătățirea semnificativă a convergenței reale; realizarea unei creșteri economice bazate și pe investiții, pe lângă consumul privat, și limitarea deficitelor interne și externe; implementarea de reforme fiscal-bugetare care să asigure sustenabilitate bugetară și previzibilitate pe termen mediu, amplificarea investițiilor în domeniile prioritare, respectiv mediu, eficiență energetică, educație, sănătate, infrastructura de transport, precum și sprijinirea accesului la finanțare a mediului de afaceri, flexibilizarea pieței muncii prin creșterea competențelor, inclusiv cele digitale, dezvoltarea de politici sectoriale care să conducă la îmbunătățirea competitivității.

Simularea de față, realizată de către Comisia Națională de Strategie și Prognoză în colaborare cu Ministerul Investițiilor și Proiectelor Europene a pornit de la cadrul macroeconomic prognozat în aprilie 2021 și ia în considerare următoarele aspecte:

- ▶ economia Uniunii Europene influențează creșterea economiei României, direct și indirect, în toate sectoarele, prin comerț, investiții directe, prin inflație și canalul ratei dobânzii externe,

inclusiv prin subvenții (fonduri financiare nerambursabile) și împrumuturi;

- ▶ ajustarea politicilor fiscale și monetare la nivel european sunt de asemenea propagate asupra economiei românești, fapt care contribuie la convergența nominală, pe termen mediu și lung;
- ▶ persistența unor trăsături ale economiei românești: deficiențe în infrastructura fizică (cu impact în costurile de tranzacție), piețele financiare insuficient dezvoltate, importanța relativ sporită a agriculturii, sectorul bunurilor și serviciilor ne-comercializabile care are încă o pondere ridicată în economie, balanța de plăți deficitară, rigiditatea pieței muncii.

Pentru realizarea modelării macroeconomice a fost utilizat modelul HERMIN (varianta locală a HEROM), impactul PNRR fiind cuantificat prin utilizarea a trei blocuri distincte: infrastructură, competitivitate (ajutor direct pentru sectoare), sectorul public și resursa umană. Aceste blocuri structurale acoperă latura ofertei, latura cererii/absorbției și distribuția veniturilor. Modelul urmărește cinci sectoare unde poate fi măsurată valoarea adăugată brută (VAB): agricultură, industria (prelucrătoare și extractivă), construcții (clădiri și alte lucrări de construcții), servicii piață (sectorul privat de bunuri necomercializabile), servicii publice/servicii non-piață (sectorul public de servicii necomercializabile). Pentru detalierea rezultatelor, pe lângă modelul HERMIN/HEROM s-a utilizat și modelul Input-Output, pentru a surprinde interdependențele dintre diferite sectoare economice.

A fost calculat impactul macroeconomic al absorbției fondurilor din PNRR prin simularea a trei scenarii ipotetice, respectiv:

- I. absorbția integrală a granturilor și a împrumuturilor astfel:
 - A. utilizarea graduală a granturilor în perioada 2021-2026
 - B. utilizarea a 25% din împrumuturi în 2021-2024 și 75% în 2025-2026¹
- II. absorbția integrală a granturilor și parțială a împrumuturilor astfel:
 - A. utilizarea graduală a granturilor în perioada 2021-2026
 - B. utilizarea graduală a aproximativ 33% din împrumuturi în perioada 2022-2026
- III. absorbția integrală a granturilor fără accesarea împrumuturilor

În toate cele trei scenarii s-a luat în calcul o împărțire a cheltuielilor de capital și a celor curente într-o proporție aproximativă de 3:1.

În perioada de implementare a PNRR se așteaptă un impact pozitiv asupra indicatorilor

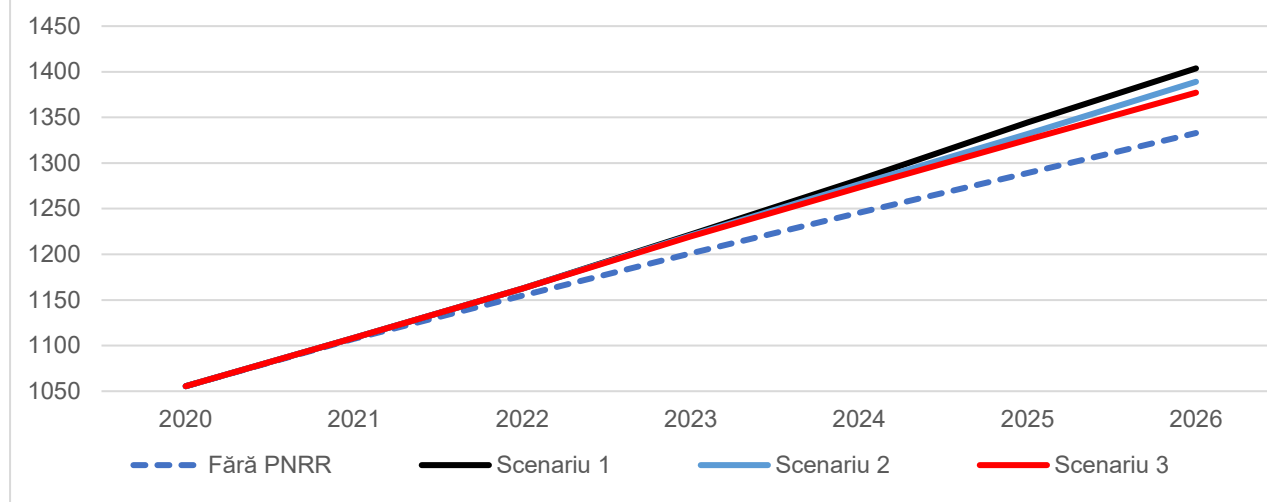
¹ Acest scenariu a fost unul preliminar, neprejudiciind eventualele modificări în profilul anual al granturilor și a împrumuturilor.

macroeconomici, generând o creștere economică suplimentară semnificativă pe tot intervalul, față de scenariul de bază fără PNRR (dar cu alte fonduri europene), în toate cele trei scenarii analizate.

Impact asupra PIB-ului real în comparație cu un scenariu fără PNRR (puncte procentuale de PIB)

Scenarii absorbție	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Impact cumulat 2021-2026
Scenariu I: 100% granturi și 100% împrumuturi	+0,1	+0,6	+1,1	+1,2	+1,4	+1,0	+5,4
Scenariu II: 100% granturi și 33% împrumuturi	+0,1	+0,6	+1,0	+0,9	+0,8	+0,9	+4,3
Scenariu III: 100% granturi și 0% împrumuturi	+0,1	+0,6	+0,9	+0,7	+0,6	+0,5	+3,4

Impactul asupra PIB-ului în scenariile analizate

Ținând cont de primul scenariu (grad de absorbție 100% atât pentru granturi cât și pentru împrumuturi), în prima parte a intervalului (i.e. anii 2021-2022) impactul exprimat în PIB real este mai puțin pronunțat, întrucât alocarea fondurilor este mai slabă, iar cel mai pronunțat impact asupra creșterii economice (ce se reflectă în PIB real) se înregistrează în anul 2025 (+1,4 puncte procentuale) pe măsură ce alocarea fondurilor se mărește gradual. Calculat ca medii pe tot intervalul 2021-2026, pe latura ofertei cele mai mari diferențiale de creștere se înregistrează în construcții, ca urmare a investițiilor în infrastructura mare, în rețelele de apă curentă și canalizare, în investițiile aferente eficienței energetice și parțial în mobilitate. Având în vedere distribuția fluxurilor financiare destinate investițiilor în construcții, diferențiale mari în acest sector se înregistrează în intervalul 2023-2026. Tot

pe latura ofertei, diferențiale mari se înregistrează și în industrie și în servicii. În cel de al doilea scenariu care propune doar utilizarea granturilor, fără ca statul să apeleze la împrumuturile aferente Mecanismului de Redresare și Reziliență, creșterea economică exprimată în PIB real este de 4,3 puncte procentuale pe tot intervalul. Impactul anual cel mai ridicat este în 2023 (comparativ cu scenariul 1 în care diferențialul maxim este în 2025). În cel de al treilea scenariu se înregistrează o creștere a PIB de 3,4 puncte procentuale pe tot intervalul, sugerând că și la un nivel mai redus, impactul economic al împrumuturilor din PNRR rămâne semnificativ.

În primul scenariu diferențialul aferent consumului final va oscila între 0,4 și 0,9 puncte procentuale în perioada de referință 2022-2026. De asemenea, formarea brută de capital fix va înregistra o creștere exponențială ca urmare a fondurilor semnificative alocate, cu un diferențial ce ajunge până la 5,2 puncte procentuale în 2025. Ca urmare a activităților economice suplimentare generate de PNRR, se estimează un impact pozitiv și asupra principalilor indicatori care caracterizează piața forței de muncă, respectiv populația ocupată, numărul de salariați și rata șomajului, toate determinate conform metodologiei Biroului Internațional al Muncii (BIM). Dacă în scenariul fără PNRR, populația ocupată s-ar majora în intervalul 2021-2026 cu 169,2 mii persoane, în varianta cu PNRR acest surplus de locuri de muncă ajunge la 290 mii persoane. Datorită investițiilor și reformelor din PNRR, pe lângă recuperarea post-pandemie mai rapidă se va genera suplimentar un număr de circa 127 mii locuri de muncă în intervalul 2021-2026. Rata șomajului va scădea de la 4,8% în 2021 la aproximativ 2,8% în 2026, sub rata estimată în scenariul fără PNRR, respectiv 3%. Efectul asupra pieței muncii va fi pozitiv și în scenariile 2 și 3.

Scenariul 1: Impactul măsurilor din PNRR într-un scenariu cu un grad de absorbție 100% a granturilor și împrumuturilor

		2021	2022	2023	2024	2025	2026
PNRR mld. Euro		0,72	2,16	4,45	5,23	8,71	7,93
PIB real, dinamica	Fără PNRR	4.9	4.3	4.0	3.7	3,5	3,4
	Cu PNRR	5.0	4.9	5.1	4.9	4.9	4,4
	Impact creșteri	0.1	0.6	1.3	1.3	1.4	1.0
VAB Industrie	Impact creșteri	0,1	0,6	1,2	1,4	1,5	1,0
VAB Servicii		0,1	0,5	0,9	0,8	1,1	0,8
VAB Construcții		0,3	1,9	3,4	4,0	4,0	2,6
VAB Agricultură		0,1	0,3	0,5	0,5	0,7	0,6
Consum final		0,1	0,4	0,7	0,8	0,8	0,9
FBCF		0,4	2,2	4,0	3,6	4,9	2,5
Importuri		0,0	0,1	0,2	0,2	0,3	0,2
Exporturi		0,1	0,6	1,2	1,2	1,7	1,3

Scenariul 1: Impactul asupra pieței muncii cu PNRR

		2021	2022	2023	2024	2025	2026	2021-2026
Populația ocupată (mii pers.)	Fără PNRR	8,604	8,676	8,721	8,721	8,747	8,773	169
	Cu PNRR	8,610	8,690	8,753	8,795	8,851	8,900	290
	Impact cumulat	6	14	32	75	104	127	
Rata șomajului (%)	Fără PNRR	4.9	4.4	4.1	3.6	3.8	3.0	-
	Cu PNRR	4.8	4.0	3.5	3.2	3.0	2.8	-
	Impact	-0.1	-0.4	-0.6	-0.4	-0.8	-0.2	-
Număr de salariați (mii pers.)	Fără PNRR	6,575	6,705	6,821	6,911	7,006	7,100	525
	Cu PNRR	6,580	6,718	6,850	6,976	7,096	7,218	638
	Impact cumulat	5	13	29	65	90	118	

Scenariul 2: Impactul măsurilor din PNRR într-un scenariu cu un grad de absorbție 100% a granturilor și 0% a împrumuturilor

		2021	2022	2023	2024	2025	2026
PNRR mld. Euro		0,72	2,16	2,83	2,83	2,83	2,83
PIB real, dinamica	Fără PNRR	4,9	4,3	4,0	3,7	3,5	3,4
	Cu PNRR	5,0	4,9	4,9	4,4	4,1	3,9
	Impact creșteri	0,1	0,6	0,9	0,7	0,6	0,5
VAB Industrie	Impact creșteri	0,1	0,6	1,0	0,9	0,7	0,6
VAB Servicii		0,1	0,5	0,6	0,4	0,4	0,3
VAB Construcții		0,3	1,9	3,1	2,6	1,9	1,7
VAB Agricultură		0,1	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2
Consum final		0,1	0,4	0,6	0,4	0,4	0,3
FBCF		0,4	2,2	2,8	2,1	1,8	1,4
Importuri		0,0	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1
Exporturi		0,1	0,6	0,8	0,7	0,6	0,5

Scenariul 3: Impactul măsurilor din PNRR într-un scenariu cu un grad de absorbție 100% a granturilor și 33% a împrumuturilor

		2021	2022	2023	2024	2025	2026
PNRR mld. Euro		0,72	2,16	3,40	3,66	4,95	4,69
PIB real, dinamica	Fără PNRR	4,9	4,3	4,0	3,7	3,5	3,4
	Cu PNRR	5,0	4,9	5,0	4,6	4,3	4,3
	Impact creșteri	0,1	0,6	1,0	0,9	0,8	0,9
VAB Industrie	Impact creșteri	0,1	0,6	1,1	1,1	0,9	1,1
VAB Servicii		0,1	0,5	0,7	0,6	0,7	0,6
VAB Construcții		0,3	1,9	3,2	3,4	2,3	2,9
VAB Agricultură		0,1	0,3	0,4	0,3	0,4	0,4
Consum final		0,1	0,4	0,7	0,6	0,5	0,7
FBCF		0,4	2,2	3,2	2,8	2,8	2,1
Importuri		0,0	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2
Exporturi		0,1	0,6	1,0	0,9	1,0	0,9

IV.3 Sustenabilitatea Planului Național de Redresare și Reziliență

Impactul PNRR va fi vizibil pentru o perioadă mult mai lungă de timp și va avea multe efecte după 2026. Prin reformele și investițiile asumate în cadrul planului se are în vedere o dezvoltare economică sustenabilă și de anvergură. Reformele propuse în PNRR vor avea un efect de amploare pentru economia și societatea românească cel puțin pentru următorul deceniu. Pe de altă parte, impactul anumitor măsuri din PNRR va fi notabil doar după perioada de implementare a PNRR. Anumite reforme, cum ar fi cea a pensiilor sau cele în domeniul energetic, sau investiții, cum ar fi cele în transport, în componentele de mediu sau în educație, vor avea un impact major asupra generațiilor următoare.

Reformele fiscale și cea a sistemului de pensii vor genera o traiectorie sustenabilă a finanțelor publice pe termen mediu și lung. Aceste reforme vor veni în întâmpinarea problemelor demografice și vor asigura un traseu fiscal care pe de o parte să nu împovăreze bugetul statului dar pe de altă parte să

permite un standard ridicat de calitate a vieții pentru populație. Prin reforma sistemului de pensii, se asigură faptul că următoarele generații vor putea primi pensii echitabile și adecvate, în linie cu principiul contributivității. Reformele fiscale vor duce la o creștere graduală a veniturilor la bugetul de stat care să permită bugetului de stat să își extindă nivelul de investiții publice, acolo unde fondurile europene nu pot contribui sau unde nevoia de finanțare este foarte mare. Ținând cont și de reformele prin care se vor optimiza cheltuielile publice (de ex. *spending reviews* dar și noul sistem de salarizare unitară în sectorul public) care vor permite o creștere a cheltuielilor de capital în cadrul bugetului național, multe dintre tipurile de investiții propuse în PNRR vor fi preluate și finanțate din surse naționale din 2027, reasigurând sustenabilitatea planului.

Reforma administrației publice va asigura o tranziție către o eficientizare a politicilor publice și a modului de luare a deciziilor în sectorul public care va fi vizibil în principal spre finalul PNRR și în perioada de după. Similar, reformele în domeniul justiției și a luptei împotriva corupției vor contribui la dezvoltarea României pe termen mediu și lung.

Măsurile care vor contribui la tranziția verde și cea digitală vor avea de asemenea un impact major pe termen mediu și lung. România va contribui și ea la atingerea țintelor asumate la nivel european până în 2030, respectiv reducerea cu minimum 55% a emisiilor de gaze cu efect de seră (în sinergie cu celelalte inițiative ale Uniunii Europene) și creșterea ponderii energiei din surse regenerabile în consumul final brut de energie cu 32%. În domeniul energetic, PNRR va contribui la obiectivul de a face tranziția justă de la utilizarea cărbunelui la surse regenerabile la începutul deceniului următor. De asemenea, va introduce hidrogenul în mixul energetic, sursă ce va fi gradual integrată în economia românească. De asemenea, investițiile masive în eficiență energetică vor asigura o reducere importantă a emisiilor și a consumului de energie electrică pe termen mediu și lung.

Investițiile și reformele în domeniul transporturilor vor contribui la o transformare de lungă durată a preferințelor populației dinspre transportul clasic către unul sustenabil. În domeniul rutier, măsurile propuse vor promova intens electromobilitatea și utilizarea unor vehicule fără emisii. Pe de altă parte, investițiile în domeniul feroviar, în metrou și în rețeaua velo vor contribui la o creștere a utilizării acestor forme alternative de transport. Efectele vor fi vizibile după 2027 și mai ales în următorul deceniu către o mare parte a populației care acum utilizează vehicule clasice cu o durată mare de viață vor face tranziția către alte forme de transport ce nu vor avea un impact negativ asupra mediului înconjurător.

Prin reformele și investițiile propuse în educație, sănătate și în celelalte domenii sociale acoperite de PNRR, se asigură protecția socială a populației pe termen mediu și lung. Prin investiții masive în sistemul de sănătate publică, România se asigură că va avea o populație mai sănătoasă cu o durată de viață mai îndelungată. De asemenea, se asigură un proces de îmbătrânire activă cu efecte pozitive și asupra pieței muncii în următorul deceniu. De investițiile în educație propuse pe toate palierele de învățământ, de la pre-școlari la sectorul universitar, vor beneficia generațiile următoare care vor beneficia de un sistem educativ modern și performant. Celelalte reforme în domeniul social, în special introducerea venitului minim de incluziune, vor contribui și ele la asigurarea unui standard de viață decent și nu vor lăsa în urmă niciun cetățean al acestei țări, în linie cu prevederile Pilonului European

al Drepturilor Sociale.

IV.4 Coeziunea Planului Național de Redresare și Reziliență

PNRR va contribui într-o mare măsură la reducerea disparităților, inclusiv cele teritoriale, în complementaritate cu fondurile disponibile în Politica de Coeziune și în Politica Agricolă Comună. România are în egală măsură unele dintre cele mai puțin dezvoltate regiuni din punct de vedere economic din UE (Nord-Est sau Sud-Est) și una dintre cele mai bogate regiuni (București-Ilfov). Astfel, anumite investiții au fost direcționate primordial către aceste regiuni pentru a le asigura o tranziție mai rapidă spre media europeană.

Investițiile în transportul rutier au fost direcționate în special pentru dezvoltarea regiunii Nord-Est (41% din media UE în cea ce privește PIB-ul pe cap de locuitor) care suferă din cauza lipsei infrastructurii rutiere. Aflată la granița Uniunii Europene și separată de vestul Europei de Munții Carpați, zona Moldovei va beneficia de o injecție majoră de capital. Prin finanțarea autostrăzilor A7 și A8 ce vor lega regiunea de București și de Transilvania, se va asigura o conexiune rapidă ce va permite o creștere a nivelului de investiții străine și implicit a locurilor de muncă bine plătite. Astfel, exodul populației spre București și spre vestul Europei va fi semnificativ mai redus, permițând demararea unui proces de convergență real.

În regiunea Sud-Vest se propune pilotarea rețelelor de gaz natural în combinație cu hidrogen, ținând cont că este regiunea din România cea mai slab conectată la infrastructura de distribuție de gaz natural, cu județe precum Mehedinți și Dolj unde racordarea este aproape inexistentă. Astfel, populația din regiune va avea costuri mai reduse de întreținere, un standard de viață mai ridicat și mai sănătos și mai multe oportunități de dezvoltare în regiune.

Și regiunile puțin mai dezvoltate cum ar fi Sud-Est, Sud-Muntenia, Centru, Nord-Vest și Vest vor beneficia de finanțări semnificative în domenii importante cum ar fi educația, sănătatea, energiile regenerabile, eficiența energetică, transport, sisteme de apă, împăduriri și altele. PNRR e destul de balansat din acest punct de vedere, încercând să direcționeze investițiile în domeniile prioritare și relevante la nivel regional într-un mod foarte balansat.

Nu în ultimul rând, deși la nivel economic regiunea București-Ilfov este foarte dezvoltată, ajungând în 2018 la un nivel de 152% din PIB-ul mediu al Uniunii Europene, PNRR propune o serie de investiții relevante și pentru această zonă. Sunt propuse, printre altele, investiții în infrastructura de metrou, în domeniul sănătății, în zona de eficiență energetică și în infrastructura de educație.

PNRR va contribui și la reducerea decalajelor între zonele urbane și periurbane și cele rurale. În acest

sens, se vor direcționa finanțări importante în domeniul educației și sănătății înspre zonele rurale. De asemenea, extinderea rețelelor de apă curentă și canalizare, racordarea la rețele de gaz natural în combinație cu hidrogenul și investițiile vor avea un impact major în zona rurală.

Pentru monitorizarea progresului în ceea ce privește coeziunea PNRR se vor utiliza în principal următorii indicatori:

-
- ▶ Evoluția PIB-ului la nivel județean și regional, conform datelor oferite de Institutul Național de Statistică;
-
- ▶ Formarea brută de capital fix pe ramuri de activitate, conform datelor oferite de Institutul Național de Statistică;
-
- ▶ Populația ocupată și salariații pe ramuri de activitate, conform datelor oferite de Institutul Național de Statistică;
-
- ▶ Alți indicatori utilizați în Politica de Coeziune.
-

Buget				Verde	Digital
		Finanțat din PNRR	29,217	12,013	5,894
		Cofinanțare națională	171		
				40.88%	20.05%
Pilonul I	I.1.	Managementul apei	1,884	814	115
	I.2.	Împădurim România și protejăm biodiversitatea	1,372	933	10
	I.3.	Managementul deșeurilor	1,204	465	40
	I.4.	Transport rutier, feroviar și alte moduri sustenabile de transport	7,620	4,108	927
	I.5.	Fondul pentru Valul renovării	2,200	2,186	5
	I.6.	Energie regenerabilă și infrastructură de gaz cu hidrogen	1,624	1,094	149
Pilonul II	II.1.	Cloud guvernamental si sisteme publice digitale interconectate	1,892	0	1,885
Pilonul III	III.1.	Reforme fiscale si reforma sistemului de pensii	482	0	433
	III.2.	Suport pentru sectorul privat, cercetare, dezvoltare si inovare, și reforma companiilor de stat	2,359	230	764
Pilonul IV	IV.1.	Fondul local pentru tranzitia verde si digitala	2,120	1,280	320
	IV.2.	Turism si cultura	200	0	4
Pilonul V	V.1.	Fondul pentru spitale si pentru creșterea accesului la sănătate	2,455	244	70
	V.2.	Reforme in domeniul social	217	41	29
	V.3.	Reforma administrației publice, intarirea dialogului social și creșterea eficienței justiției	155	17	14
Pilonul VI	VI.1.	România Educată	3,606	602	1,129

